INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ – KOMISJA ŚCIGANIA ZBRODNI PRZECIWKO NARODOWI POLSKIEMU

INFORMACJA O DZIAŁALNOŚCI

1 STYCZNIA 2021 R. – 31 GRUDNIA 2021 R.

Warszawa 2022

Struktura IPN

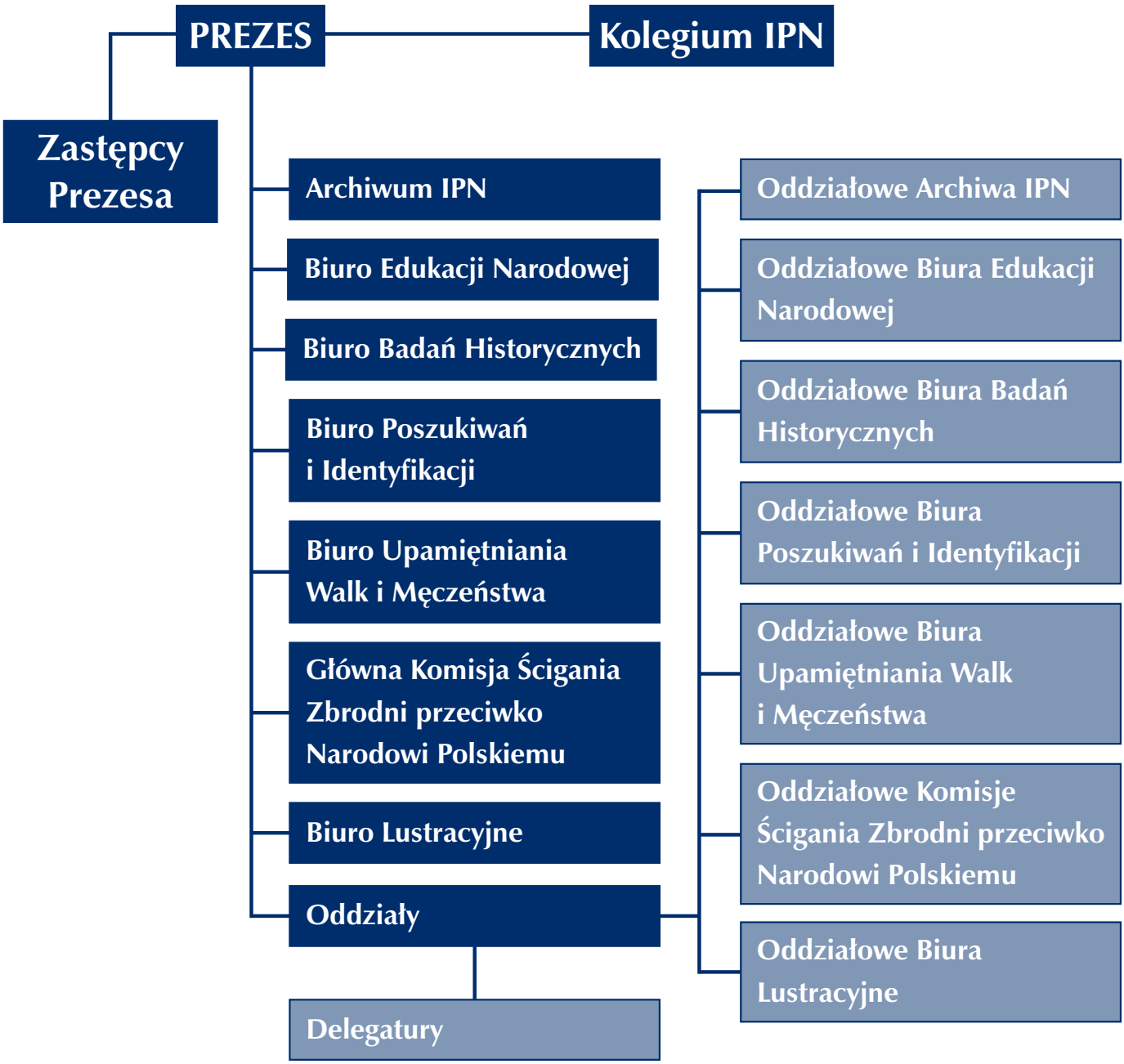

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ – KOMISJA ŚCIGANIA ZBRODNI PRZECIWKO NARODOWI POLSKIEMU

INFORMACJA O DZIAŁALNOŚCI

1 STYCZNIA 2021 R. – 31 GRUDNIA 2021 R.

Warszawa 2022

SPIS TREŚCI

Wstęp **7**

Informacja o działalności Kolegium IPN **25**

Część I. Współpraca z podmiotami zewnętrznymi i komunikacja medialna

1. Współpraca krajowa **35**
1.1. Współpraca z instytucjami państwowymi i samorządowymi oraz organizacjami pozarządowymi 35
1.2. Współpraca ze szkołami wyższymi, środowiskami studenckimi oraz uniwersytetami. 97

2. Współpraca międzynarodowa **105**
2.1. Współpraca bilateralna 105
2.2. Współpraca z Polonią i organizacjami polonijnymi 111
2.2.1. Zagraniczne Przystanki Historia 111
2.2.2. Pozostała współpraca z organizacjami polonijnymi 113
2.3. Inne działania międzynarodowe 118
2.4. Dyfamacje 125

3. Informacja i Komunikacja Społeczna **129**
3.1. Uroczystości rocznicowe 129
3.2. Patronaty 185
3.3. Współpraca z mediami. 204
3.3.1. Audycje radiowe 204
3.3.2. Audycje telewizyjne 223
3.3.3. Dodatki prasowe 243
3.3.4. Dodatki prasowe międzynarodowe. 254
3.4. Media społecznościowe 255
3.5. Wydarzenia 272
3.6. Historia w Internecie 278
3.6.1. Portale 278
3.6.2. Inna działalność internetowa. 283
3.7. Inne koncerty, spektakle, filmy, multimedia itp. 298

Część II. Działalność ustawowa poszczególnych pionów IPN

1. Działalność archiwalna **311**
1.1. Zasób 312
1.1.1. Stan zasobu 312
1.1.2. Zabezpieczenie i przechowywanie zasobu 314
1.2. Opracowanie zasobu 317
1.2.1. Cyfrowe Archiwum. 317
1.2.2. Inwentarz archiwalny 318
1.2.3. Baza ZEUS 319
1.3. Digitalizacja zasobu. 319
1.3.1. Reprografia 321
1.4. Udostępnianie zasobu 321
1.4.1. Udostępnianie dokumentów i informacji o zasobie podmiotom zewnętrznym 323

1.4.2. Centrum Informacji o Ofiarach II Wojny Światowej . . . 326
1.4.3. Wnioski służbowe . . . 326
1.4.4. Kwerendy i sprawdzenia w zasobie ewidencyjnym . . . 328
1.4.5. Praca czytelni . . . 328
1.5. Działalność popularyzatorska i edukacyjna . . . 329
1.5.1. Publikacje naukowe . . . 329
1.5.2. Działalność popularyzatorska i edukacyjna . . . 330

2. Działalność popularyzatorska i edukacyjna . . . 335
2.1. Kształcenie nauczycieli – seminaria i szkolenia . . . 336
2.2. Program polonijny i zagraniczny . . . 337
2.3. Konkursy i projekty . . . 338
2.3.1. Ogólnopolskie projekty i konkursy własne . . . 338
2.3.2. Regionalne projekty i konkursy własne . . . 341
2.3.3. Projekty i konkursy we współpracy . . . 343
2.4. Lekcje, warsztaty i wykłady . . . 346
2.5. Wyjazdy edukacyjne, rajdy i gry miejskie . . . 346
2.5.1. Spacery edukacyjne . . . 347
2.5.2. Gry miejskie . . . 347
2.5.3. Rajdy, marsze i biegi pamięci . . . 348
2.6. Materiały edukacyjne . . . 350
2.6.1. Materiały dla nauczycieli i publikacje popularnonaukowe . . . 350
2.6.2. Infografiki . . . 351
2.6.3. Gry edukacyjne . . . 352
2.7. Wystawy i ich ekspozycje . . . 354
2.7.1. Wystawy w kraju . . . 354
2.7.2. Wystawy za granicą . . . 355
2.7.3. Wystawy elementarne . . . 356
2.8. Projekty multimedialne . . . 356
2.8.1. Notacje . . . 356
2.8.2. Audiobooki . . . 357
2.8.3. Międzynarodowy Festiwal Filmowy o totalitaryzmach „Echa Katynia” . . . 357
2.8.4. Inne projekty multimedialne o charakterze edukacyjnym . . . 357
2.9. Inne działania popularyzujące wiedzę . . . 359
2.10. Kluby Historyczne im. gen. Stefana Roweckiego „Grota” . . . 360
2.11. Kluby Historyczne im. płk. Łukasza Cieplińskiego . . . 360
2.12. Krajowe Centra Edukacyjne IPN i „Przystanki Historia” . . . 361

3. Badania naukowe . . . 367
3.1. Projekty badawcze . . . 367
3.1.1. Centralne Projekty Badawcze . . . 367
3.2. Oddziałowe projekty badawcze . . . 373
3.3. Badania nad terrorem okupacyjnym . . . 376
3.4. Konferencje naukowe i popularnonaukowe . . . 377
3.5. Letnia Szkoła Historii Najnowszej . . . 380
3.6. Ekspertyzy i opinie, recenzje, konsultacje . . . 381
3.7. Uzyskane stopnie naukowe . . . 382

4. Poszukiwania i identyfikacja . . . 383
4.1. Badania historyczne . . . 383
4.1.1. Badania historyczne dotyczące miejsc pochówku w Polsce . . . 383
4.1.2. Badania historyczne dotyczące miejsc pochówku poza granicą Polski . . . 391
4.2. Poszukiwania . . . 392
4.2.1. Poszukiwania w Polsce . . . 392
4.2.2. Poszukiwania za granicą . . . 399
4.2.3. Działania rekonesansowe za granicą . . . 400

4.3. Identyfikacja . . . 401
4.4. Organizacja prac poszukiwawczych . . . 403
4.5. Działalność edukacyjna i informacyjna . . . 405

5. Upamiętnianie walk i męczeństwa . . . 407
5.1. Budowa i remonty upamiętnień . . . 408
5.1.1. Wykonywanie nowych upamiętnień . . . 408
5.1.2. Remonty upamiętnień . . . 410
5.2. Groby wojenne – budowa i remonty, ekshumacje . . . 411
5.2.1. Wykonywanie nowych nagrobków . . . 412
5.2.2. Remonty grobów wojennych . . . 413
5.2.3. Ekshumacje . . . 414
5.3. Groby weteranów walk o wolność i niepodległość Polski . . . 414
5.3.1. Ewidencja grobów weteranów . . . 415
5.3.2. Realizacja wniosków o udzielenie dotacji celowych i świadczeń pieniężnych . . . 415
5.3.3. Budowa i remonty grobów weteranów . . . 416
5.4. Opiniowanie upamiętnień i nazw . . . 417
5.4.1. Realizacja ustawy o IPN . . . 417
5.4.2. Realizacja ustawy o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego . . . 418

6. Ściganie zbrodni . . . 421
6.1. Stan zatrudnienia prokuratorów w Komisji Ścigania . . . 422
6.2. Działalność śledcza Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w liczbach . . . 423
6.3. Działalność Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w sprawach o unieważnienie orzeczeń w trybie wskazanym w art. 45b ustawy o IPN-KŚZpNP . . . 431
6.4. Udział prokuratorów Komisji Ścigania w postępowaniach sądowych w związku z realizacją zadań ustawowych . . . 432
6.5. Udział prokuratorów w identyfikacji osób, które straciły życie wskutek walki z narzuconym systemem totalitarnym lub wskutek represji totalitarnych lub czystek etnicznych . . . 445
6.6. Nadzór służbowy nad działalnością Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu . . . 446
6.7. Szkolenia prokuratorów i pracowników Komisji . . . 448
6.8. Realizacja obowiązków pionu śledczego IPN, innych niż wynikające z ustawy o IPN . . . 448
6.9. Wybrane postępowania KŚZpNP prowadzone w 2021 r., obrazujące pracę prokuratorów . . . 450

7. Lustracja . . . 457
7.1. Ewidencja oświadczeń lustracyjnych i publikacja informacji . . . 458
7.1.1. Przyjmowanie oświadczeń lustracyjnych oraz informacji o ich uprzednim złożeniu (SEiS) . . . 458
7.1.2. Przygotowanie i publikowanie informacji o osobach pełniących funkcje publiczne wymienionych w art. 22 ust. 1 ustawy lustracyjnej (SUiP) . . . 460
7.2. Przygotowywanie i publikowanie katalogów w Biuletynie Informacji Publicznej IPN . . . 463
7.3. Przygotowywanie postępowań lustracyjnych . . . 465
7.3.1. Sprawy zainicjowane zgodnie z treścią art. 52a pkt 2 i 3 ustawy o IPN . . . 465
7.3.2. Sprawy przejęte po byłym urzędzie Rzecznika Interesu Publicznego . . . 472
7.3.3. Wydział Przygotowywania i Nadzoru nad Postępowaniami Lustracyjnymi Biura Lustracyjnego . . . 472
7.4. Działania analityczno-studyjne . . . 473

8. Wydawnictwo IPN . . . 475
8.1. Nagrody . . . 477
8.2. Periodyki . . . 478
8.2.1. Periodyki naukowe . . . 478

8.2.2. Periodyki popularnonaukowe . . . 481
8.3. Dystrybucja i sprzedaż . . . 483
8.4. Promocja i popularyzacja . . . 484

9. Budżet . . . 487
9.1. Budżet w układzie klasyfikacji budżetowej . . . 487
9.1.1. Wykonanie dochodów budżetowych . . . 487
9.1.2. Wykonanie wydatków budżetowych . . . 489
9.2. Budżet Instytutu w układzie zadaniowym . . . 510
9.3. Zatrudnienie . . . 513

Wykaz skrótów . . . 516

Aneks
Załącznik nr 1: Wydawnictwa IPN . . . 525
Załącznik nr 2: Publikacje pracowników IPN . . . 551
Załącznik nr 3: Wystawy IPN . . . 633
Załącznik nr 4: Wykaz konferencji oraz sesji naukowych i popularnonaukowych . . . 643
Załącznik nr 5: Wykaz wystąpień pracowników IPN podczas międzynarodowych konferencji i sympozjów organizowanych oraz współorganizowanych przez instytucje zagraniczne (w tym online) . . . 649
Załącznik nr 6: Wykaz notacji zrealizowanych przez IPN w 2021 r. . . . 655
Załącznik nr 7: Uroczystości upamiętniające wydarzenia i postacie związane z walką i męczeństwem organizowane lub współfinansowane przez pion upamiętniania walk i męczeństwa . . . 663
Załącznik nr 8: Reprezentowanie IPN przez pracowników pionu upamiętniania walk i męczeństwa podczas uroczystości i wydarzeń krajowych oraz zagranicznych . . . 679
Załącznik nr 9: Groby weteranów, których wykonanie lub renowacja zostały sfinansowane z urzędu przez pion upamiętniania walk i męczeństwa IPN . . . 695
Załącznik nr 10: Groby wojenne, których wykonanie lub renowacja zostały sfinansowane lub współfinansowane przez pion upamiętniania walk i męczeństwa IPN . . . 699
Załącznik nr 11: Upamiętnienia, których wykonanie lub renowacja zostały sfinansowane lub były współfinansowane przez pion upamiętniania walk i męczeństwa IPN . . . 703
Załącznik nr 12: Wykaz spotkań poświęconych publikacjom i filmom . . . 713
Załącznik nr 13: Nagrody i wyróżnienia . . . 723

Mapa oddziałów, delegatur IPN oraz Przystanków Historia IPN . . . 729

Adresy biur, oddziałów i delegatur Instytutu Pamięci Narodowej . . . 730

Krajowe Przystanki Historia IPN . . . 731

Izby Pamięci IPN . . . 732

Zagraniczne Przystanki Historia IPN . . . 732

Wydawnictwa IPN w 2021 r. . . . 733

Fotografie dokumentujące wybrane wydarzenia z działalności IPN w 2021 r. . . . 747

Wstęp

Rok 2021 to dla Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu rozpoczęcie trzeciej dekady działań określonych w ustawie z 1998 r., koncentrujących się na zachowaniu narodowej świadomości historii Polski i Polaków w XX w. Funkcje badawcze, edukacyjne, archiwalne, śledcze, lustracyjne, poszukiwawcze i memoratywne, określone prawem, były spełniane przez pracowników Instytutu, tak jak przez ostatnich dwadzieścia lat, z pełnym zaangażowaniem i w imię prawdy o polskim XX-wiecznym doświadczeniu systemów totalitarnych: niemieckiego nazizmu i sowieckiego komunizmu.

To w 2021 r., m.in. dzięki staraniom Instytutu Pamięci Narodowej, zostało ustanowione nowe święto narodowe, Narodowy Dzień Zwycięskiego Powstania Wielkopolskiego (27 grudnia). To dzięki ekspertyzie naukowej, sporządzonej w Biurze Badań Historycznych IPN, zostało zmienione rozporządzenie w sprawie miejsc odosobnienia, w których były osadzone osoby narodowości polskiej lub obywatele polscy innych narodowości. Na mocy tego rozporządzenia została rozszerzona o obóz przejściowy w Pruszkowie (Dulag 121) lista miejsc odosobnienia, w których przebywanie w czasie II wojny światowej umożliwia uzyskanie uprawnień kombatanckich, o co od lat zabiegały środowiska kombatanckie. Pod koniec roku rozpoczęły się także w polskim parlamencie prace legislacyjne, zmierzające do przekazania Instytutowi Pamięci Narodowej Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL w Warszawie, aby jeszcze skuteczniej Instytut mógł wypełniać zadanie ustawowe w zakresie upamiętniania walk i męczeństwa.

Był to też czas wielkich rocznic (w tym 40. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego) obchodzonych kolejny już rok w rzeczywistości pandemicznej, która niejednokrotnie uniemożliwiała osobiste i bardziej bezpośrednie ich świętowanie. Jednak, dzięki przeniesieniu do przestrzeni internetowej większości wydarzeń organizowanych przez IPN, mogły stać się one udziałem szerokiej publiczności, nie tylko w kraju, lecz także za granicą.

W 2021 r. doszło do zmiany na stanowisku prezesa Instytutu Pamięci Narodowej. Kierowanie Instytutem, po pięcioletniej kadencji, zakończył dr Jarosław Szarek. Urząd prezesa IPN objął dr Karol Nawrocki, od czerwca 2021 r. wiceprezes IPN. Wybór dr. Karola Nawrockiego na urząd prezesa Instytutu poprzedziło ogłoszenie 2 lutego 2021 r. przez przewodniczącego Kolegium IPN, prof. Wojciecha Polaka, konkursu, do którego zgłosili się: dr Adam Buława, dr Marek Chrzanowski, dr Karol Nawrocki, dr Jacek Wiatrowski oraz dr Paweł Zyzak. Publiczne przesłuchanie kandydatów odbyło się 27 kwietnia w Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia" im. prof. Janusza Kurtyki. Kolegium jednogłośnie wybrało na stanowisko prezesa Instytutu Pamięci Narodowej dr. Karola Nawrockiego. Sejm RP 28 maja powołał Karola Nawrockiego na stanowisko prezesa Instytutu, a 23 lipca Senat RP wyraził zgodę na powołanie Karola Nawrockiego na prezesa IPN. Doktor Karol Nawrocki ślubowanie złożył 23 lipca 2021 r. W kierowaniu Instytutem Pamięci Narodowej wspierają go wiceprezesi: dr hab. Karol Polejowski, dr Mateusz Szpytma oraz dr hab. Krzysztof Szwagrzyk.

Dla nowo wybranego prezesa priorytetem jest dialog z pokoleniem urodzonym na przełomie wieków. Zmiany organizacyjne i personalne (w tym powołanie nowych biur: Biura Nowych Technologii, Biura Współpracy Międzynarodowej czy też Biura Rzecznika Prasowego), przeprowadzone w Instytucie po objęciu urzędu przez dr. Nawrockiego, służą nie tylko poszukiwaniu nowych środków komunikacji z młodymi Polakami i wzbudzaniu w nich zainteresowania historią Polski XX w., ale także uatrakcyj-

nieniu przekazu historycznego oraz zintensyfikowaniu działań na arenie międzynarodowej w zakresie polskiej narracji historycznej.

Głównym założeniem Biura Nowych Technologii jest transformacja cyfrowa oferty edukacyjnej, naukowej i wydawniczej Instytutu Pamięci Narodowej. Dzięki wykorzystaniu najnowszych technologii będzie możliwe dotarcie z przekazem historycznym do najmłodszych odbiorców w Polsce i za granicą. Biuro Nowych Technologii rozpoczęło w 2021 r. szereg prac nad projektami wykorzystującymi nowe technologie cyfrowe, m.in. projekt gamingowy 3D typu First Person Perspective na podstawie scenariusza nawiązującego do wydarzeń rozgrywających się w czasie wojny polsko-bolszewickiej – projekt ten działa w środowisku Windows, w wirtualnej rzeczywistości oraz na urządzeniach mobilnych (iOS, Android). Rozpoczęte zostały również prace nad systemem App Laucher, dzięki któremu będą prezentowane wszystkie projekty Biura Nowych Technologii (również wyżej opisany projekt gamingowy, który swoją premierę będzie miał w 2022 r.). Biuro Nowych Technologii rozpoczęło również prace nad raportem dotyczącym edukacji przyszłości w obszarze historii najnowszej (przeznaczonym dla pokolenia z lat 90. oraz „Millennialsów") w celu pogłębienia wiedzy o młodych ludziach m.in. w kontekście preferowanych przez nich metod zdobywania wiedzy, angażujących form edukacji stosowanych na świecie, podejścia do najnowszej historii Polski, potrzeb, z których wynika chęć lub niechęć do poznawania historii.

Biuro Współpracy Międzynarodowej jest m.in. odpowiedzialne za redagowanie i umieszczanie informacji o działalności Instytutu na anglojęzycznej stronie internetowej IPN oraz reagowanie na dyfamacje pojawiające się w mediach zagranicznych, w tym Rosji, Izraela, USA, Niemiec, Francji, Hiszpanii i Kanady. Anglojęzyczna strona internetowa IPN, przebudowana w pierwszej połowie 2021 r., jest bardziej przyjazna dla odbiorców, w szczególności dostępna dla osób niepełnosprawnych. Odwiedzający zyskali wgląd w całość zawartości już z poziomu strony głównej. Elementy są ze sobą powiązane, aktualne komunikaty odsyłają do tekstów merytorycznych, a praktyka tworzenia bloków tematycznych z cyklu „Collected Content" oferuje odbiorcom pełne tło historyczne działalności Instytutu. W drugiej połowie roku zmieniona struktura sprawdziła się w realizowanych kampaniach, jak np. promocji nowego projektu IPN „Szlaki nadziei. Odyseja wolności", odpowiedzi na rozwiązanie Stowarzyszenia „Memoriał" przez rosyjski Sąd Najwyższy czy upamiętnieniu 40. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego.

Do usprawnienia komunikacji zewnętrznej Instytutu przyczyniają się działania Biura Rzecznika Prasowego IPN. W obecnych czasach dotarcie do jak najszerszego grona odbiorców z przekazem historycznym musi odbywać się z wykorzystaniem nowych narzędzi komunikacji, w tym social mediów.

Instytut Pamięci już od kilku lat popularyzuje historię Polski w mediach społecznościowych. Każdego miesiąca publikujemy około 70–80 postów i 200 tweetów. Większość z nich ma charakter ogólnopolski, a także międzynarodowy. Facebook i Twitter są bardzo często pierwszymi kanałami informacyjnymi, które nagłaśniają reakcje Instytutu na dyfamacje dotyczące historii Polski i narodu polskiego. W tym miejscu konieczne jest zaznaczenie, że w 2021 r. posty Instytutu były trzykrotnie blokowane przez Facebook na angielskim i polskim profilu, co spotykało się z natychmiastową reakcją IPN. W jednym z przypadków konto było zablokowane przez cztery dni, a jego odblokowanie nastąpiło po nagłośnieniu sprawy przez media i interwencji władz państwowych, instytucji publicznych oraz masowej akcji społecznej. Facebook wydał wówczas oświadczenie, w którym decyzję o zablokowaniu konta nazwano „błędem naszych zautomatyzowanych narzędzi". Po sprawdzeniu treści administracja Facebooka uznała, że jednak nie naruszają one zasad Facebooka.

Komunikacja medialna jest również prowadzona przez pion edukacyjny Instytutu, m.in. z wykorzystaniem kanału społecznościowego IPNtv na YouTube. W 2021 r. najważniejszą premierą na IPNtv była inauguracja nowego cyklu animacji edukacyjnych „Bohaterowie Niepodległej". Są to krótkie (trwające 4–7 min) filmy animowane w konwencji nawiązującej do współczesnych gier komputerowych oraz animacji 2D o charakterze komiksowym. Scenariusze filmów są oparte na serii wydawniczej broszur IPN „Bohaterowie Niepodległej", poświęconych polskim bohaterom walk o niepodległość w XX w. Trzy odcinki oraz zwiastun zostały obejrzane łącznie 283 005 razy. Cykl został bardzo dobrze odebrany przez internautów, którzy docenili oryginalność, atrakcyjną formę oraz treściwy przekaz.

Udoskonalone zostały również metody promocji naszych treści na kanale IPNtv Konferencje, na którym znajdują się konferencje naukowe ukazujące dorobek naukowy Instytutu w dziedzinie historii najnowszej. Materiały opisywane są według wymogów SEO (Search Engine Optimization), umożliwiających wyszukiwanie w Google, dodawane są napisy (w tym obcojęzyczne w wybranych filmach), hasztagi, tagi, karty i ekrany końcowe, materiał wideo jest dzielony na tzw. czasówki (umożliwia to widzom błyskawiczne dotarcie np. do interesującego ich odczytu w ramach panelu konferencji naukowej). Podwyższone zostały także standardy oprawy graficznej.

W tym miejscu należy również wspomnieć o nowym portalu internetowym, uruchomionym w 2021 r. przez IPN, a mianowicie o serwisie opowiedziane.ipn.gov.pl. To narzędzie, które pozwala na zapoznanie się z archiwalnym zasobem IPN w zakresie historii mówionej, która jest ważnym materiałem poznawczym i narzędziem w codziennej pracy naukowej, ale po którą mogą również sięgać nauczyciele, uczniowie, pasjonaci historii, a nawet filmowcy.

Działania podejmowane przez Instytut w przestrzeni internetowej z wykorzystaniem najnowocześniejszych narzędzi dostosowanych do potrzeb współczesnego odbiorcy mają jednak nadrzędny cel, jakim jest dotarcie z polską narracją historyczną do jak najszerszego grona odbiorców.

W 2021 r. Instytut Pamięci Narodowej był aktywny w sferze międzynarodowej zarówno kontynuując zobowiązania wynikające z umów i porozumień zawartych w latach wcześniejszych, jak i inicjując kolejne projekty. Kontynuowany jest m.in. projekt „Opowiadamy Polskę światu", realizowany przez Instytut Nowych Mediów przy wsparciu Instytutu Pamięci Narodowej, Ministerstwa Spraw Zagranicznych i Polskiej Agencji Prasowej. Artykuły m.in. prezesa Instytutu, prezentujące polską narrację historyczną docierają do czytelników we Francji, Niemczech, Rosji, Włoszech i Hiszpanii, ale także krajach azjatyckich, afrykańskich i południowoamerykańskich.

W czerwcu, z inicjatywy dr. Karola Nawrockiego, ówczesnego wiceprezesa Instytutu, rozpoczęto realizację międzynarodowego projektu „Szlaki nadziei. Odyseja wolności". Jego głównym założeniem jest ukazanie wędrówki ponad 116 tys. Polaków – cywilów i żołnierzy gen. Władysława Andersa oraz szlaku bojowego 1. Dywizji Pancernej gen. Stanisława Maczka. Realizacja projektu została przewidziana na lata 2021–2025. Jednym z nadrzędnych celów przedsięwzięcia jest edukacja odbiorców zagranicznych oraz kultywowanie pamięci o polskiej historii na arenie międzynarodowej. Projekt obejmie trzy kontynenty oraz kraje, które przemierzyła Armia Andersa. Prezentowane będą związki obywateli poszczególnych państw i lokalnych społeczności z Armią Andersa. Poszukiwane są ponadto materiały archiwalne. Planowane jest dotarcie do osób pamiętających tamte wydarzenia lub ich rodzin i przeprowadzenie notacji ze świadkami historii. W miejscach, przez które przechodzili andersowcy, zostanie pokazana wystawa. Powstanie wielojęzyczny katalog. Projekt zakłada także godne upamiętnienie polskich żołnierzy i osób cywilnych, których groby są rozsiane po całym świecie, instalację tablic pamiątkowych, pomników i renowację istniejących już upamiętnień. Trwają prace nad portalem tematycznym, zawierającym różnorodne projekty multimedialne związane z przedsięwzięciem. Przygotowane zostaną wydawnictwa, takie jak książki, komiksy i gry. Planowana jest promocja już istniejących materiałów IPN na temat szlaku bojowego gen. Andersa. W lipcu kierowana przez dr. Karola Nawrockiego delegacja IPN przebywała w Uzbekistanie, gdzie prowadzono rozmowy z uzbeckimi instytucjami archiwalnymi, naukowymi i muzealnymi na temat wymiany dokumentów i organizacji wydarzeń o charakterze naukowym, poświęconych Armii Andersa. Przeprowadzono pierwsze notacje ze świadkami historii i odwiedzono związane z Polakami miejsca pamięci. Archiwum IPN przygotowało projekt porozumienia o współpracy archiwalnej z „Uzarchiw", który ma dotyczyć m.in. wymiany kopii cyfrowych dokumentów, organizacji wspólnych konferencji i warsztatów archiwalnych oraz wydawania publikacji źródłowych. Prezes Nawrocki spotkał się ponadto z ambasador RP we Włoszech, córką generała Anną Marią Anders, aby uzyskać patronat Ambasady RP w Rzymie nad realizacją włoskich wątków „Szlaków nadziei". Udziałem w projekcie są zainteresowane instytucje partnerskie w Gruzji i Albanii.

O promocji w USA projektu „Szlaki nadziei. Odyseja wolności" rozmawiano także podczas wizyty kierownictwa Instytutu Pamięci Narodowej w Stanach Zjednoczonych (od 30 listopada do 5 grudnia 2021 r.). Rozmowy nie tylko na ten temat prowadzono w: Instytucie Józefa Piłsudskiego w Amery-

ce, Stałym Przedstawicielstwie RP przy ONZ, Stowarzyszeniu Weteranów Armii Polskiej w Ameryce (SWAP), Victims of Communism Memorial Foundation (Fundacji Pamięci Ofiar Komunizmu). Na spotkaniach poruszano także kwestie współpracy archiwalnej i wystawienniczej. W celu omówienia perspektyw współpracy oraz sporządzenia dokumentacji dotyczącej ekspozycji oraz zastosowanych w placówce rozwiązań technicznych i technologicznych prezes IPN rozmawiał także z kierownictwem The National WW II Museum w Nowym Orleanie.

Biuro Poszukiwań i Identyfikacji IPN przeprowadziło szereg działań związanych z budowaniem relacji międzynarodowych. Do głównych inicjatyw należy zaliczyć wizytę delegacji Biura na Ukrainie, gdzie m.in. podjęto kwestię udziału ekspertów BPiI IPN w pracach ekshumacyjnych w Odessie oraz możliwości przeprowadzenia prac poszukiwawczych masowych grobów ofiar Zbrodni Katyńskiej w Chersoniu. W Warszawie odbyły się spotkania m.in. z ambasadorem Uzbekistanu w RP, delegacją instytucji albańskich oraz przedstawicielami amerykańskiej agencji DPAA, z którą Biuro współpracuje od kilku lat. Zespół pionu poszukiwań IPN przeprowadził zagraniczne prace poszukiwawcze na Łotwie oraz działania rekonesansowe na Litwie, w Kazachstanie oraz w Gruzji.

Długoletnia współpraca Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej z Międzynarodową Służbą Poszukiwań ITS Arolsen w projekcie #StolenMemory – Skradziona Pamięć umożliwiła w 2021 r. zarówno uroczyste otwarcie wystawy (14 czerwca w Warszawie) poświęconej temu projektowi, jak i przekazanie rodzinie pamiątki po byłym więźniu obozów koncentracyjnych Franciszku Czaplickim. Wręczenie pamiątek w postaci: obrączki, zdjęcia i różańca rodzinom ofiar niemieckiego terroru odbyło się także 4 listopada 2021 r. w Operze i Filharmonii Podlaskiej – Europejskim Centrum Sztuki w Białymstoku. Projekt ITS Arolsen, realizowany przy aktywnym udziale IPN, ma na celu zwrócenie jak największej liczby skradzionych pamiątek rodzinom więźniów niemieckich obozów koncentracyjnych oraz popularyzację wiedzy na temat milionów ofiar, które straciły życie w niemieckich obozach koncentracyjnych.

Przypadająca w 2021 r. 25. rocznica polsko-ukraińskiej współpracy archiwalnej była okazją do spotkania i dyskusji międzynarodowej polsko-ukraińskiej grupy roboczej, którą tworzą pracownicy Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej, Wydzielonego Archiwum Państwowego SB Ukrainy oraz Instytutu Badań Politycznych i Narodowościowych Narodowej Akademii Nauk Ukrainy. Podczas spotkania, które odbyło się 14 września w Belwederze, zaprezentowano również 10. tom dokumentów wspólnej serii wydawniczej „Polska i Ukraina w latach 30. i 40. XX wieku. Nieznane dokumenty z archiwów służb specjalnych". Dotychczasową współpracę i plany na przyszłość przedstawili: Marzena Kruk, dyrektor AIPN i Andrij Kohut, dyrektor Wydzielonego Archiwum Państwowego Służby Bezpieczeństwa Ukrainy.

We współpracy z podmiotami zagranicznymi, mimo ograniczeń pandemicznych, w 2021 r. pion naukowy Instytutu Pamięci Narodowej organizował konferencje międzynarodowe poza granicami kraju. Jedna z nich, „Myśleć i praktykować politykę inaczej: lekcje Jerzego Giedroycia i »Kultury« paryskiej. Penser et pratiquer la politique autrement: les leçons de Jerzy Giedroyc et de «Kultura»", odbyła się w Paryżu, w Londynie zaś obradowano na 10. już edycji konferencji Need to Know X: "The Intelligence Legacy of World War II and the Onset of Cold War".

Pierwsza z konferencji, zorganizowana z okazji 75. rocznicy powstania Instytutu Literackiego, poruszała kwestę znaczenia paryskiego ośrodka oraz miesięcznika „Kultura" dla polskiej emigracji niepodległościowej po 1945 r., jego relacje z emigrantami z innych narodów oraz intelektualistami i politykami z Europy Zachodniej i Stanów Zjednoczonych. W konferencji wzięło udział 25 badaczy z różnych ośrodków naukowych w Polsce, we Francji i na Ukrainie.

Druga ze wspomnianych konferencji (współorganizowana od 2011 r. przez Instytut Pamięci Narodowej), Need to Know X: "The Intelligence Legacy of World War II and the Onset of Cold War", odbyła się w Londynie. Ideą przyświecającą organizacji cyklicznej konferencji pod hasłem „Need to Know" było stworzenie miejsca spotkań dla badaczy problematyki wywiadu, kontrwywiadu i szerzej – tajnych służb z Polski i innych krajów postkomunistycznych z ich kolegami z pozostałych części Europy i Ameryki Północnej, a przede wszystkim unaocznienie tym ostatnim poznawczego znaczenia otwarcia dla naukowców i dziennikarzy archiwów dawnych służb specjalnych bloku sowieckiego, z archiwum

IPN na czele. Według zamysłu organizatorów konferencja corocznie odbywa się w innym ważnym europejskim ośrodku akademickim z udziałem dodatkowego, lokalnego partnera lub partnerów. Celem tegorocznej edycji konferencji było przyjrzenie się spuściźnie wywiadowczej po II wojnie światowej oraz sposobowi, w jaki społeczności wywiadowcze Wschodu i Zachodu przystosowały się do napięć w okresie wczesnej zimnej wojny. Wydarzenie było współorganizowane przez: King's Intelligence and Security Group, Department of War Studies King's College London (Wielka Brytania), Centrum Studiów nad Zimną Wojną Uniwersytetu Południowej Danii (Dania), Norweskie Muzeum Lotnictwa (Norwegia) oraz Międzynarodowe Centrum Obrony i Bezpieczeństwa (Estonia).

Należy również wspomnieć o innej, międzynarodowej konferencji naukowej, zorganizowanej w 2021 r. przez Instytut Pamięci Narodowej. 17 września odbyła się, pierwotnie planowana na 2020 r., w którym przypadała 80. rocznica Zbrodni Katyńskiej, konferencja „Zbrodnia Katyńska. Nowe aspekty". Celem wydarzenia było podsumowanie aktualnego stanu badań na temat Zbrodni Katyńskiej oraz zaprezentowanie nowych ustaleń badawczych i poszerzenie w ten sposób istniejącego stanu wiedzy o tej zbrodni. W konferencji wzięli udział znani badacze problematyki katyńskiej z Polski, Ukrainy oraz Rosji. Problematyka konferencji została ujęta wieloaspektowo, a wygłoszone w jej trakcie referaty dotyczyły nie tylko mechanizmów i przebiegu Zbrodni Katyńskiej; pokazywały także funkcjonowanie tego ważnego wydarzenia w takich sferach jak upamiętnienia, edukacja, polityka historyczna oraz wymiar sprawiedliwości.

Jak już wspomniano, działania na arenie międzynarodowej to również realizacja, wprowadzonego w 2016 r., zadania Instytutu Pamięci Narodowej, polegającego na reagowaniu na zniesławienia godzące w dobre imię Polski i narodu polskiego. Instytut reaguje na dyfamacje, pojawiające się w mediach zagranicznych, w tym – Rosji, Izraela, USA, Niemiec, Francji, Hiszpanii i Kanady. Na bieżąco prowadzony jest monitoring mediów zagranicznych, przygotowywane są komunikaty na stronę internetową IPN, prezentujące stanowisko Instytutu oraz wysyłana jest korespondencja do redakcji z prośbą o sprostowanie nieprawdziwych informacji. W roku sprawozdawczym procedowano ok. 113 spraw tego typu. Do najczęstszych przypadków, z jakimi mimo licznych akcji informacyjnych mamy do czynienia, należy stosowanie określeń „polskie obozy koncentracyjne" oraz „obóz koncentracyjny w Polsce". Są to określenia, które bez kontekstu historycznego – informacji o niemieckich nazistowskich sprawcach i/lub bez zaznaczenia, że Polska była w latach 1939–1945 krajem okupowanym – może sugerować opinii międzynarodowej, że to Polacy zorganizowali i prowadzili obozy koncentracyjne. Instytut od wielu lat popularyzuje wiedzę o niemieckich obozach i interweniuje, gdy w przestrzeni publicznej pojawiają się niezgodne z prawdą określenia. Tego typu wyrażenie bez kontekstu historycznego pojawiło się m.in. na amerykańskim portalu „Action News Jax", we „Frankfurter Allgemeine Zeitung" czy „Korea Times". Ostatnio w artykule na portalu „The Wall Street Journal" pojawiło się sformułowanie „Polish ghetto" bez zaznaczenia roli niemieckich nazistów. Równocześnie w przestrzeni publicznej wysuwa się fałszywe oskarżenia o współudział Polski w Holokauście, czego najgłośniejszym przykładem w ostatnim czasie był artykuł Mashy Gessen zamieszczony w „New Yorker", który sprowokował międzynarodową krytykę również ze strony środowisk żydowskich, w tym Amerykańskiego Komitetu Żydowskiego (AJC).

Interwencje Instytutu polegały w większości wypadków na wystosowaniu do redakcji czasopism lub gazet oficjalnych pism z prośbą o sprostowanie przez autorów nieprawdziwych informacji, zamieszczaniu tematycznych materiałów edukacyjnych o funkcji antydyfamacyjnej w mediach społecznościowych oraz publikowaniu oficjalnych oświadczeń, opinii historycznych na stronie IPN w języku polskim, angielskim i in. Ponadto – we współpracy z MSZ – materiały edukacyjne w różnych językach przesyłano do polskich placówek dyplomatycznych za granicą oraz do instytucji partnerskich, zajmujących się dyfamacjami i zniekształceniami historycznymi. W procesie reagowania uczestniczą także eksperci z pionu naukowego i memoratywnego IPN, którzy przygotowują teksty historyczne. Sprawy związane z dyfamacjami są konsultowane z Biurem Prawnym IPN, którego pracownicy opracowują ekspertyzy dotyczące niezbędnych działań do wszczęcia procesów cywilnych w razie ewentualnego naruszenia prawa przez autorów nieprawdziwych informacji. Istotną bazę merytoryczną w procesie reagowania stanowi ponadto prowadzona przez Biuro Badań Historycznych strona internetowa poświęcona niemiec-

kim nazistowskim obozom koncentracyjnym truthaboutcamps.eu, która jest sukcesywnie uzupełniana. Na bieżąco rozbudowywana jest również baza kontaktów zagranicznych, mająca na celu wzmocnienie współpracy międzynarodowej w badaniach nad kwestiami historycznymi, stanowiącymi przedmiot polemik międzynarodowych. Z myślą o odbiorcy zagranicznym jest przygotowywany i przesyłany multimedialny, anglojęzyczny Newsletter, prezentujący aktualności IPN i ważne rocznice historyczne.

Rok 2021 to także czas wielkich rocznic, obchodzonych w wymiarze ogólnokrajowym. Instytut Pamięci Narodowej dokładał wszelkich starań, aby przedsięwzięcia memoratywne były organizowane wspólnie nie tylko z podmiotami administracji państwowej czy samorządowej, ale przede wszystkim z organizacjami pozarządowymi (fundacjami, stowarzyszeniami) oraz jednostkami oświatowymi. Wystawy, konkursy, warsztaty i wystąpienia pracowników naukowych i edukacyjnych Instytutu Pamięci Narodowej były organizowane w całym kraju z okazji m.in. Międzynarodowego Dnia Pamięci o Ofiarach Holokaustu, Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych, Narodowego Dnia Pamięci Polaków Ratujących Żydów pod okupacją niemiecką, rocznicy Bitwy Warszawskiej, wybuchu II wojny światowej, agresji sowieckiej na Polskę. Nie mniej ważne były również inicjatywy upamiętniające bohaterów i wydarzenia istotne dla społeczności lokalnych. Wzbudzenie zainteresowania historią lokalną, zwłaszcza w młodych Polakach, stanowi bowiem podstawę do pobudzenia wrażliwości historycznej w wymiarze ogólnokrajowym.

Na 100. rocznicę zawarcia polsko-sowieckiego pokoju w Rydze Instytut Pamięci Narodowej przygotował wystawę *Gorzki pokój. Traktat Ryski 1921 r.* Była ona prezentowana na Dziedzińcu Wielkim Muzeum Zamku Królewskiego w Warszawie od 15 marca do 26 kwietnia, a następnie w Ciechanowie i Zakopanem. W Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku, w debacie profesorskiej „Traktat ryski – przegrane zwycięstwo?", uczestniczyli pracownicy naukowi Instytutu Pamięci Narodowej. Hołd oddano również weteranom wojny polsko-bolszewickiej, pochowanym na Cmentarzu Centralnym w Szczecinie i cmentarzu komunalnym w Policach.

Z okazji 100. rocznicy III powstania śląskiego, w ramach ogólnopolskiej akcji, zaprezentowano wystawę *Powstania śląskie 1919–1921*, przygotowaną przez pracowników pionu edukacji Oddziału IPN w Katowicach we współpracy z Urzędem Wojewódzkim w Katowicach. Wystawa ta była prezentowana w 36 miejscowościach, w tym w większości miast wojewódzkich. Prezentacji wystaw towarzyszyły uroczyste obchody rocznicowe, organizowane w poszczególnych miastach.

Przypadająca w 2021 r. 40. rocznica wprowadzenia stanu wojennego była okazją do przypomnienia wszystkim Polakom i opinii międzynarodowej o roli Wojciecha Jaruzelskiego, człowieka numer jeden w komunistycznym aparacie władzy, który wypowiedział wojnę własnemu narodowi. Zduszenie dążeń wolnościowych społeczeństwa polskiego nie obyło się bowiem bez licznych ofiar śmiertelnych i tysięcy internowanych działaczy opozycji antykomunistycznej.

IPN przygotował wiele wydarzeń o charakterze ogólnopolskim i regionalnym, a wśród nich konferencje, wystawy, koncerty, wykłady m.in. akcję społeczną IPN „Zapal Światło Wolności", debatę „(Nie) rozliczony stan wojenny", koncert „Po co nam wolność?", „Bazę internowanych w stanie wojennym".

Kampania społeczna „Ofiarom stanu wojennego. Zapal Światło Wolności", organizowana przez Instytut Pamięci Narodowej po raz dziewiąty, ma na celu upamiętnienie wszystkich tych, którzy stracili życie lub w inny sposób ucierpieli w wyniku wprowadzonego 13 grudnia 1981 r. stanu wojennego. Przy Krzyżu Papieskim na pl. Józefa Piłsudskiego w Warszawie o godz. 19.30 Światło Wolności zapalili prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Andrzej Duda i prezes Instytutu Pamięci Narodowej Karol Nawrocki.

W zorganizowanej w przeddzień 40. rocznicy wprowadzenia w Polsce stanu wojennego debacie „(Nie)rozliczony stan wojenny" głównym tematem rozmowy była kwestia rozliczenia zbrodni i represji stanu wojennego od strony prawnej i historycznej. Uczestnicy spotkania zastanawiali się także nad innymi formami rozliczenia z przeszłością, m.in. za pośrednictwem literatury i filmu. Został również poruszony temat pamięci o tym wydarzeniu oraz próbowano odpowiedzieć na pytanie o to, co należy zrobić, aby stan wojenny stał się lekcją na przyszłość.

13 grudnia 2021 r. w Teatrze Polskim w Warszawie odbył się koncert „Po co nam wolność?", zorganizowany przez Instytut. Transmitowana przez TVP muzyczna opowieść o jednym z najbardziej

mrocznych okresów w historii PRL, spotkał się z pozytywnym oddźwiękiem, szczególnie wśród ludzi młodych.

Zaprezentowano też stronę internetową „Internowani w stanie wojennym", będącą nową zakładką portalu „Polskie miesiące", w części dotyczącej Grudnia 1981 r. Zawiera ona bazę informacji o ponad 9,4 tys. internowanych. Jej uzupełnienie stanowią m.in. interaktywna mapa miejsc internowania i statystyki MSW dotyczące internowanych.

Rocznica wprowadzenia stanu wojennego była także okazją do uhonorowania działaczy opozycji antykomunistycznej odznaczeniem państwowym Krzyż Wolności i Solidarności. Podczas grudniowych uroczystości Krzyże Wolności i Solidarności wręczono ponad 130 osobom w całej Polsce.

Do jednych z największych projektów Instytutu Pamięci Narodowej w sferze memoratywnej należy zaliczyć inicjatywę Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej w Poznaniu, który wraz z Wielkopolskim Muzeum Niepodległości w Poznaniu, Towarzystwem Pamięci Powstania Wielkopolskiego 1918–1919, Stowarzyszeniem Gmin i Powiatów Wielkopolski, Fundacją Zakłady Kórnickie i Muzeum Narodowym w Poznaniu podjęli wspólnie akcję społeczną dążącą do ustanowienia 27 grudnia świętem państwowym. Pamięć o Powstaniu Wielkopolskim jest bowiem naszą powinnością i zobowiązaniem wobec przodków walczących za naszą ojczyznę. Dzięki zaangażowaniu samorządów z Wielkopolski, Pomorza, Kujaw oraz Ziemi Lubuskiej, regionalistów, muzealników, instytucji i stowarzyszeń, które pielęgnują pamięć o Powstaniu Wielkopolskim i zajmują się upowszechnianiem wiedzy o bohaterskim zrywie naszych przodków, od czerwca do sierpnia 2021 r. zbierane były deklaracje poparcia, które następnie wraz z apelem zostały przekazane na ręce prezydenta RP Andrzeja Dudy. 6 września 2021 r. w ogrodach Pałacu Prezydenckiego inicjatorzy akcji oraz delegacja z Wielkopolski uczestniczyli we wręczeniu prezydentowi RP Andrzejowi Dudzie apelu o ustanowienie 27 grudnia świętem państwowym. Ostatnim aktem procedury, a zarazem uroczystym jej zwieńczeniem, było złożenie przez prezydenta RP Andrzeja Dudę podpisu pod ustawą, co miało miejsce 23 listopada 2021 r. i odbyło się w symbolicznym miejscu, jakim jest hotel Bazar w Poznaniu, z którego w grudniu 1918 r. przemawiał Ignacy Jan Paderewski, wzniecając powstańczą iskrę.

W celu uczczenia nowego święta i oddania hołdu uczestnikom bohaterskiego zrywu Instytut Pamięci Narodowej wraz z wojewodami zaplanowali prezentację w całej Polsce wystawy „Powstanie Wielkopolskie 1918–1919". Wystawy zostały otwarte 22 grudnia w następujących miastach: Poznań, Białystok, Bydgoszcz, Gdańsk, Gorzów Wielkopolski, Katowice, Kielce, Kraków, Lublin, Łódź, Olsztyn, Rzeszów, Szczecin, Warszawa, Wrocław. Na planszach wystawy przygotowanej przez Oddziałowe Biuro Edukacji Narodowej IPN w Poznaniu przedstawiono najważniejsze zagadnienia związane z powstaniem: jego genezę z uwypukleniem działań przygotowujących społeczeństwo polskie z Poznańskiego do odzyskania niepodległości, wybuch powstania z podkreśleniem jego spontaniczności związanej z przyjazdem do Poznania I.J. Paderewskiego, a także jego przebieg, zarówno od strony militarnej, jak i dyplomatycznej. Wystawa podejmuje też próbę bilansu powstania i wkładu Wielkopolan w walki o granice całej II RP.

Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Białymstoku, z okazji 30. rocznicy IV pielgrzymki Jana Pawła II do ojczyzny (1991 r.), przygotował wystawę *Oto czynię wszystko nowe. W 30. rocznicę IV pielgrzymki Ojca Świętego do Ojczyzny*. Wystawa prezentowała wizytę papieża w trzech miastach: Łomży (4–5 czerwca), Białymstoku (5 czerwca) i Olsztynie (5–6 czerwca). Na ekspozycji zaprezentowano fotografie uwieczniające najważniejsze momenty tego wydarzenia. Uzupełnieniem zdjęć były cytaty pochodzące z homilii i przemówień, które wygłosił Jan Paweł II podczas wizyty apostolskiej w tych miastach.

Od 13 do 15 sierpnia, dzięki zaangażowaniu pracowników Oddziału IPN w Białymstoku i podległej mu Delegatury IPN w Olsztynie, odbył się IV Rajd Szlakiem 5. Wileńskiej Brygady Armii Krajowej na Warmii i Mazurach. W imprezie wzięli udział m.in. harcerze i żołnierze 4. Warmińsko-Mazurskiej Brygady OT. Maszerowali dorośli i dzieci – najmłodszy uczestnik miał pięć lat. W skład komendy rajdu weszło dwóch pracowników Delegatury IPN w Olsztynie. Rajd ruszył ze Spychowa, a rozpoczęła go odprawa, którą poprowadził naczelnik Delegatury IPN w Olsztynie, następnie uczestnicy, podzieleni

na szwadrony – noszące imiona bohaterów podziemia antykomunistycznego: ppor. Henryka Wieliczki ps. „Lufa", chor. Hieronima Rogińskiego ps. „Róg" oraz plut. Mariana Borysa ps. „Czarny". W ciągu trzech dni szwadrony przemierzyły dziesiątki kilometrów. Maszerujący poznali historię antykomunistycznego podziemia na Warmii i Mazurach, mieli okazję poznać wiele zapomnianych lub szerzej nieznanych miejsc związanych z antykomunistycznym powstaniem. Podczas rajdu dystrybuowano materiały edukacyjne IPN, ponadto popularyzowano dorobek naukowy badających historie podziemia niepodległościowego historyków IPN. Rajd zakończono 15 sierpnia uroczystą mszą świętą. Inicjatywa olsztyńskiej Delegatury IPN spotkała się ze wsparciem wielu podmiotów m.in.: Wojsk Obrony Terytorialnej, Lasów Państwowych i Związku Harcerstwa Rzeczpospolitej.

Oddział IPN w Gdańsku, od lat zaangażowany w upamiętnianie Zbrodni Pomorskiej, akcji eksterminacyjnej okupanta niemieckiego przeprowadzonej na Pomorzu, w trakcie której życie straciło 30 tys. osób, we współpracy z lokalnymi instytucjami organizował wydarzenia patriotyczne mające na celu oddanie hołdu Polakom pomordowanym przez Niemców w Lesie Piaśnickim koło Wejherowa jesienią 1939 r. (IV Motocyklowy Rajd Piaśnicki, w którym wzięło udział ok. 1000 uczestników, Rowerowy Rajd Piaśnicki 2021, III Pomorski Konkurs „Zbrodnia Piaśnicka – Młodzi Pamiętają" – konkurs adresowany do uczniów klas 7 i 8 szkoły podstawowej oraz szkół ponadpodstawowych województwa pomorskiego, który miał na celu uczczenie pamięci zamordowanych w Lasach Piaśnickich i poszerzanie wiedzy uczniów o polityce okupacyjnej III Rzeszy na Pomorzu).

W Gdańsku, kolebce „Solidarności", organizowano także wydarzenia upamiętniające strajki polskich stoczniowców w 1980 r., m.in. 31 sierpnia 2021 r. na pl. Solidarności odbyło się uroczyste otwarcie wystawy IPN *Tu rodziła się Solidarność*. Tego samego dnia, w Sali BHP w Gdańsku, z udziałem m.in. premiera Mateusza Morawieckiego, przewodniczącego NSZZ „Solidarność" Piotra Dudy oraz prezesa IPN dr. Karola Nawrockiego odbyło się spotkanie rocznicowe, w czasie którego wręczane były szczególnie uzdolnionej młodzieży stypendia NSZZ „Solidarność".

82. rocznicę wybuchu II wojny światowej obchodzono w Gdańsku pod pomnikiem Obrońców Wybrzeża na Westerplatte. Jednym z punktów uroczystości było wręczenie noty identyfikacyjnej rodzinie st. leg. Ignacego Zatorskiego, obrońcy Westerplatte, którego dokonała marszałek Sejmu RP Elżbieta Witek w towarzystwie prezesa IPN dr. Karola Nawrockiego oraz p.o. dyrektora Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku dr. hab. Grzegorza Berendta.

Oddział IPN w Katowicach w 2021 r. prowadził akcję „Powstańcy to wiara, nadzieja i cud. Ocalmy groby powstańców śląskich od zapomnienia!", w ramach której odnaleziono 142 nieznane dotychczas groby powstańców śląskich i rozpoczęto, a w większości przypadków zakończono procedurę wpisu do ewidencji grobów weteranów walk o wolność i niepodległość Polski. Zaprojektowano znak pamięci „Tobie Polsko", którym oznaczono 26 grobów w 18 miejscowościach województwa śląskiego i opolskiego, każdorazowo przygotowując uroczystą oprawę uhonorowania mogił powstańczych. W wyniku prowadzonej akcji dwukrotnie wzrosła liczba grobów zewidencjonowanych w dostępnych bazach. Jest to *de facto* jedyna taka inicjatywa, wśród licznych projektów prowadzonych przez szerokie grono podmiotów w ramach stulecia powstań śląskich, skierowana do rodzin powstańczych.

Oddział IPN w Krakowie w 2021 r. zrealizował spot edukacyjny *Tobie Ojczyzno. Cichociemni*. Materiał przygotowany w związku z 80. rocznicą skoku pierwszej ekipy cichociemnych do kraju. Główną rolę w filmie zagrał aktor Paweł Izdebski, a towarzyszyli mu członkowie Stowarzyszenia Rekonstrukcji Historycznych – 1. Pułk Strzelców Podhalańskich Armii Krajowej. Reżyseria: Jarosław Migoń, scenariusz: Jarosław Migoń i Łukasz Płatek (IPN Kraków). Premiera spotu miała miejsce 15 lutego 2021 r. Materiał – przygotowany także z napisami w języku angielskim – spotkał się z dużym zainteresowaniem osiągając na mediach społecznościowych ponad 360 tys. odbiorców.

Pracownicy Oddziału w Krakowie zorganizowali także 10. Koncert Galowy w hołdzie Żołnierzom Wyklętym. Koncert w wykonaniu laureatów Ogólnopolskiego Festiwalu Piosenki Niezłomnej im. Henryka Rasiewicza „Kima", transmitowany online z Filharmonii Krakowskiej w przeddzień Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych, został nadany w ogólnopolskim paśmie TVP3. Był koprodukcją OIPN w Krakowie, TVP oraz Stowarzyszenia Passionart.

Staraniem OIPN w Krakowie i Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego odnowiono cmentarz, na którym spoczywają Żydzi zamordowani przez Niemców we wrześniu 1942 r. 25 stycznia 2021 r. odbyła się na cmentarzu uroczystość poświęcona pamięci ofiar Holokaustu, w której uczestniczył zastępca prezesa IPN dr Mateusz Szpytma.

45. rocznica strajków robotniczych w Radomiu w czerwcu 1976 r. była okazją do zorganizowania przez Oddział IPN Lublin i podległą mu Delegaturę w Radomiu panelu dyskusyjnego pt. „Radomski Czerwiec 76 z perspektywy 45 lat" (transmitowanego na żywo w mediach społecznościowych). Wydarzenie upamiętniono także koncertem patriotycznym.

W 82. rocznicę bitwy pod Tomaszowem Lubelskim Oddział IPN w Lublinie zorganizował koncert, przejazd pojazdów historycznych i warsztaty edukacyjne, w których tylko jednego dnia uczestniczyło ok. 160 uczniów. Wykorzystanie pojazdów historycznych stanowiło dodatkowy element uatrakcyjniający przekaz historyczny.

Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Łodzi swoje działania skupił wokół obchodów rocznicowych związanych z 40. rocznicą marszu głodowego w Łodzi oraz 80. rocznicą męczeńskiej śmierci św. Maksymiliana M. Kolbego. Wydano broszurę autorstwa dr. Sebastiana Pilarskiego pt. *Marsz głodowy 30 lipca 1981 r.*, a w związku z 80. rocznicą męczeńskiej śmierci Maksymiliana M. Kolbego i 50. rocznicą jego beatyfikacji Oddziałowe Biuro Edukacji Narodowej IPN w Łodzi przygotowało biograficzną wystawę elementarną *Święty Maksymilian Maria Kolbe*.

Dyrektor Oddziału IPN w Łodzi był także jednym z sygnatariuszy listu intencyjnego w sprawie współpracy na rzecz powstania Muzeum Dzieci Polskich – ofiar totalitaryzmu, niemieckiego nazistowskiego obozu dla polskich dzieci w Łodzi (1942–1945). List podpisano 21 maja 2021 r., a muzeum otwarto 1 czerwca na mocy zarządzenia wicepremiera, ministra kultury, dziedzictwa narodowego i sportu prof. Piotra Glińskiego.

W Wielkopolsce, oprócz działań Oddziału IPN w Poznaniu na rzecz ustanowienia 27 grudnia Narodowym Dniem Zwycięskiego Powstania Wielkopolskiego i organizacji uroczystych obchodów, należy zwrócić uwagę na działania Instytutu w upamiętnianiu wydarzeń poznańskiego Czerwca '56. O poznańskiej rewolcie i walce o jej upamiętnienie opowiada nowa wystawa przygotowana przez IPN Oddział w Poznaniu oraz Muzeum Powstania Poznańskiego – *Czerwiec 1956*. Wystawa bazuje na bogatym materiale ikonograficznym. Archiwalne fotografie pochodzą zarówno z prywatnych kolekcji, jak i zbiorów znajdujących się w zasobach Archiwum IPN, Archiwum Państwowego w Poznaniu, Cyfrowego Repozytorium Lokalnego CYRYL, GaSo, Międzynarodowych Targów Poznańskich, Muzeum Narodowego w Poznaniu, Ośrodka Dokumentacji Wielkopolskiego Środowiska Literackiego – oddziału Biblioteki Raczyńskich, Polskiej Agencji Prasowej oraz Muzeum Niepodległości w Warszawie. Na wystawie po raz pierwszy zaprezentowane zostały unikatowe fotografie, pozyskane przez Muzeum Powstania Poznańskiego – Czerwiec 1956 w ciągu ostatnich lat. Od czerwca do sierpnia 2021 r. wystawa prezentowana była w Poznaniu, Warszawie, Lesznie, Koninie, Pile.

W ramach działań związanych z 40. rocznicą strajków chłopskich i porozumień ustrzycko-rzeszowskich Oddział IPN w Rzeszowie zorganizował konferencję popularnonaukową online pt. „40. rocznica podpisania Porozumień Rzeszowsko-Ustrzyckich".

W 80. rocznicę wydania przez niemieckiego generalnego gubernatora rozporządzenia o karze śmierci dla Żydów opuszczających wyznaczone im dzielnice mieszkalne oraz dla osób, które świadomie udzielają im pomocy odbyła się uroczystość odsłonięcia i poświęcenia tablicy upamiętniającej Michała Kruka – zamordowanego przez okupantów niemieckich za pomoc Żydom oraz muralu upamiętniającego Marię Grzegorzewską w Przemyślu. Fundatorem zarówno muralu, jak i tablicy, był IPN Oddział w Rzeszowie.

W związku z 40. rocznicą wprowadzenia stanu wojennego OBBH IPN Rzeszów wydało dodatek prasowy w „Nowinach" i „Super Nowościach" pt. *40. rocznica wprowadzenia stanu wojennego*, ponadto pracownicy udzielili wywiadów lub uczestniczyli w programach na antenie Radia VIA (13 grudnia) i Radia Rzeszów (12 grudnia), które dotyczyły wydarzeń związanych ze stanem wojennym na Podkarpaciu oraz wzięli udział w konferencji popularnonaukowej w Przemyślu (10 grudnia).

Należy również wspomnieć o zorganizowanej przez Oddział IPN w Rzeszowie, wspólnie z Muzeum – Zamek w Łańcucie i Towarzystwem Przyjaciół Nauk w Przemyślu, konferencji naukowej „Arystokracja i ziemiaństwo wobec odzyskania niepodległości i budowy zrębów II Rzeczypospolitej (do 1921 r.)". W ramach konferencji, w której udział wzięło ponad 40 naukowców z całego kraju, odbyła się również debata potomków i przedstawicieli rodów arystokratycznych i ziemiańskich.

Szczeciński oddział IPN działania w zakresie edukacji i popularyzacji wiedzy z zakresu najnowszej historii Polski prowadzi w ramach Centrum Edukacyjnego IPN „Przystanek Historia" w Szczecinie. Tam organizowane są spotkania otwarte, adresowane do wszystkich mieszkańców miasta i regionu, a także warsztaty kierowane do konkretnych grup docelowych: nauczycieli czy młodzieży szkolnej. Dyskusje, konferencje naukowe i promocje książek są transmitowane online w mediach społecznościowych.

Oddziałowe Biuro Badań Historycznych IPN w Warszawie, z okazji 40. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego w Polsce zorganizowało konferencję naukową „Obrachunek z dekadą Jaruzelskiego, czyli jak dziś oceniamy ostatnie lata PRL (1981–1989). Przyczynek do bilansu historii politycznej". Konferencja była okazją do dokonania rzeczowego bilansu historii lat 1981–1989. Przedmiotem dwudniowych rozważań naukowców była przede wszystkim historia polityczna tego okresu. Zorganizowano 28 wystąpień uznanych historyków, oddano głos prokuratorowi oraz – odmienny od całości w treści i formie – panel socjologów-politologów i kończące całość podsumowanie.

W Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL przy ul. Rakowieckiej w Warszawie odbył się uroczysty finał XII edycji projektu edukacyjnego „Kamienie Pamięci. Bohaterowie opozycji demokratycznej 1981–1983", którego organizatorem jest Oddział IPN w Warszawie. Podczas uroczystej gali drużyny biorące udział w projekcie zaprezentowały efekt swych historycznych poszukiwań lokalnych bohaterów i podzieliły się spostrzeżeniami związanymi z udziałem w przedsięwzięciu. W tegorocznej edycji projektu, nawiązującej do 40. rocznicy wydarzeń Sierpnia '80 i narodzin NSZZ „Solidarność" oraz 40. rocznicy wprowadzenia przez reżim komunistyczny stanu wojennego, uczestnicy projektu mieli za zadanie znalezienie bohatera lokalnego, często nieznanego lub zapomnianego, oraz jego upamiętnienie. Miała to być osoba zaangażowana w działalność opozycji demokratycznej, represjonowana, internowana, więziona po wprowadzeniu stanu wojennego, tworząca struktury konspiracyjne, angażująca się w podziemny drugi obieg wydawniczy lub w innych formach występująca przeciwko komunistycznej dyktaturze w latach 1981–1983. Uczniowie musieli ponadto rozpowszechnić wiedzę o wybranym bohaterze wśród jak największej liczby osób należących do lokalnej społeczności. Statuetki, dyplomy i nagrody otrzymało 29 zespołów z całej Polski.

We Wrocławiu jednym z ważniejszych wydarzeń było otwarcie wystawy *Tu rodziła się opozycja* w ramach obchodów 45. rocznicy wydarzeń Czerwca '76. Elementem uroczystości była prezentacja elektrowozu EP05-22, który – ciągnąc skład pociągu ekspresowego „Opolanin" – został zatrzymany 25 czerwca 1976 r. przez strajkujących pracowników Ursusa. Wspólnymi siłami Klub Sympatyków Kolei we Wrocławiu oraz wrocławski oddział IPN, który współfinansował prace, zaprezentowali w nowoczesnej formie jeden z symboli strajku sprzed 45 lat.

Oddział IPN we Wrocławiu zorganizował pokaz filmu dokumentalnego pt. *Belgrad solidarny z „Solidarnością"*, który odbył się w Dolnośląskim Centrum Filmowym we Wrocławiu. Wydarzenie miało miejsce 31 sierpnia 2021 r. w rocznicę podpisania porozumienia gdańskiego. Film opowiada historię jugosłowiańskich dysydentów, którzy organizowali akcje solidarnościowe z polską opozycją, za co byli represjonowani przez belgradzki reżim. Po filmie odbyła się dyskusja, której gośćmi byli jeden z jego bohaterów Gordan Jovanović oraz twórcy dokumentu Grzegorz Czerniak, założyciel Fundacji Pamięci Filmowej i dr Mateusz Sokulski z Instytutu Historii Uniwersytetu Śląskiego. Wydarzenie zgromadziło wiele wybitnych osób ze świata nauki, opozycji i kultury, co bez wątpienia stanowiło duży wkład Instytutu Pamięci Narodowej w toczącą się debatę o wydarzeniach sprzed 40 lat i ich wpływie na współczesną Polskę oraz środowisko międzynarodowe.

W 103. rocznicę odzyskania przez Polskę niepodległości Oddział IPN we Wrocławiu inaugurował działalność punktu informacyjnego promującego aktywności IPN. Wraz ze Stowarzyszeniem Rekonstrukcji Historycznej im. 1. Pułku Artylerii Przeciwlotniczej, zorganizował także ekspozycję uzbrojenia

przedwojennej baterii motorowej Wojska Polskiego. Zaprezentowano m.in. egzemplarz 40 mm armaty przeciwlotniczej „Bofors" wz. 1936, która jest jedyną tego typu w Polsce. Interesujące zajęcia, pokazy i możliwość poznania historii WP były niezwykle atrakcyjne dla setek wrocławian biorących udział w okolicznościowych imprezach miejskich.

Z okazji 40. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego działania wrocławskiego oddziału skupiły się na realizacji przedsięwzięć skierowanych do młodego pokolenia, m.in. zorganizowano grę miejską „Twierdza Solidarność. Wrocław", która dotyczyła stanu wojennego we Wrocławiu oraz działalności Solidarności Walczącej, gra została wsparta przez historyczne pojazdy z epoki oraz rekonstruktorów w mundurach milicyjnych i wojskowych. Otwarto również wystawę „»Chodźcie z nami«. Wrocławskie protesty uliczne 1981–1989".

Działania Instytutu Pamięci Narodowej w promowaniu historii Polski i Polaków w XX w. w środowiskach lokalnych uzyskały bardzo pozytywny oddźwięk w mediach, w tym społecznościowych. Zauważalny był wzrost unikatowych wejść na stronę prawie wszystkich oddziałów i funpage'ów społecznościowych na Facebooku.

Instytut Pamięci Narodowej promuje także najnowszą historię Polski w formie ambitnej twórczości radiowej i telewizyjnej. Na IX edycję Konkursu na Najlepszą Audycję Historyczną Roku, zorganizowanego w 2021 r., nadesłano w sumie 28 audycji i filmów, z czego jury wybrało piętnaście materiałów w trzech kategoriach. W kategorii „Wydarzenie" nagrodę główną otrzymała audycja *#Pamięć Grudzień 70* autorstwa Marzeny Bakowskiej i Andrzeja Urbańskiego z Radia Gdańsk SA. W kategorii „Losy" nagrodę główną im. Ryszarda Kaczorowskiego otrzymał film *W starej koszuli, z odwagą w sercu* autorstwa Dariusza Debernego oraz Zbigniewa Górniaka z TVP SA Oddział w Opolu. W kategorii „Historia regionalna" nagrodę główną otrzymała audycja *Portret pamięciowy* autorstwa Agaty Rokickiej z Polskiego Radia Szczecin SA. Przyznano również trzy wyróżnienia specjalne: audycji *Babski bunt w Olendach – wspomnienia* – Agnieszki Bolewskiej-Iwaniuk z Katolickiego Radia Podlasia, audycji *Mecz, który zapamiętam do końca* życia – Michała Rzepiaka z Polskiego Radia Gdańsk S.A. i audycji *Dobro wraca podwójnie* – Marty Rebzdy i Waldemara Modestowicza z Teatru Polskiego Radia. Wyróżnienie za specjalne wartości poznawcze przyznano fabularyzowanemu filmowi dokumentalnemu *Baśka* – Doroty Kani i Anny Zapert z Pracowni Mojego Mistrza Roberta Krauza i IPN. Nagrody autorom audycji oraz filmów dokumentalnych zostały wręczone na uroczystej gali w siedzibie białostockiego oddziału Instytutu Pamięci Narodowej.

To codzienne, rzetelne wykonywanie obowiązków ustawowych: archiwalnych, naukowych, edukacyjnych, wydawniczych, śledczych, lustracyjnych, poszukiwawczych i memoratywnych jest udziałem większości pracowników Instytutu Pamięci Narodowej. Szczegółowe informacje dotyczące działań ustawowych poszczególnych pionów IPN zostały umieszczone na stronach niniejszej *Informacji o działalności*. O niektórych wspomniano we wstępie. Niemniej należy zwrócić uwagę na wyróżniające się działania w realizacji celów śledczych, poszukiwawczych, memoratywnych oraz wydawniczych.

Pion śledczy Instytutu Pamięci Narodowej realizuje zadania określone w ustawie z 18 grudnia 1998 r. o IPN oraz ustawie z 28 stycznia 2016 r. Prawo o prokuraturze. W pionie tym zatrudnieni są prokuratorzy wykonujący czynności śledcze w postępowaniach karnych dotyczących zbrodni komunistycznych, zbrodni nazistowskich oraz innych przestępstw stanowiących zbrodnie przeciwko pokojowi, ludzkości lub zbrodnie wojenne, wskazane w ustawie o IPN oraz czynów polegających na niszczeniu, ukrywaniu, zmianie treści i nieudostępnianiu dokumentów archiwalnych podlegających przekazaniu do zasobu archiwalnego IPN, a także w sprawie publicznego i wbrew faktom zaprzeczaniu zbrodniom określonym w ustawie o IPN. Oprócz prokuratorów w pionie śledczym pracują także historycy i pracownicy administracyjni, stanowiący wsparcie merytoryczne i organizacyjne dla pracy prokuratorów. W 2021 r. stopień realizacji wszystkich zadań służbowych prokuratorów, mimo obiektywnych utrudnień spowodowanych pandemią i wprowadzanymi ograniczeniami sanitarnymi, poprawił się w stosunku do lat ubiegłych. Potwierdzają ten fakt dane statystyczne przedstawione w szóstym rozdziale sprawozdania, w którym omówiono szerzej działalność pionu śledczego. W okresie sprawozdawczym uwagę opinii publicznej zwróciła szczególnie jedna z kategorii śledztw prowadzonych przez prokuratorów. Dotyczyło to ści-

gania zbrodni komunistycznych zaliczanych do tak zwanych zbrodni sądowych, a zwłaszcza zbrodni sądowych popełnionych w okresie stanu wojennego.

W 2021 r. kontynuowane były, rozpoczęte w poprzednich latach, przeglądy orzeczeń sądów wojskowych orzekających w okresie stanu wojennego, które na podstawie przepisów związanych z wprowadzeniem dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym wydały wyroki skazujące wobec 5681 osób. Działalność sądownictwa wojskowego, które zyskało wówczas właściwość do orzekania w sprawach osób cywilnych, stała się instrumentem służącym do zlikwidowania wszelkich form oporu społecznego wobec bezprawnego wprowadzenia w Polsce stanu wojennego. Trzeba pamiętać, że prokuratorzy od lat prowadzą postępowania w sprawach czynów popełnionych w okresie stanu wojennego: bezprawnego pozbawienia wolności czy znęcania się nad aresztowanymi działaczami opozycji. Skierowano w tych sprawach 101 aktów oskarżenia przeciwko 175 sprawcom. Żadna z 25 spraw wniesionych dotychczas do sądów przeciwko byłym sędziom i prokuratorom, zarówno z okresu stalinowskiego, jak też stanu wojennego, nie zakończyła się prawomocnym skazaniem oskarżonych. Uznając za nieodzowne zintensyfikowanie działań w tym zakresie, w 2021 r. oprócz realizacji bieżących zadań, przekazano prokuratorom oddziałowych komisji, w celu zajęcia stanowiska procesowego, wyselekcjonowane materiały dotyczące 143 spraw karnych z okresu stanu wojennego, w których wstępne ustalenia uzasadniają podejrzenie, iż pokrzywdzone osoby zostały bezprawnie pozbawione wolności, ponieważ ich zachowania nie wypełniły znamion zarzucanych im czynów. Ustalenia te są obecnie weryfikowane w prowadzonych postępowaniach przygotowawczych i będą stanowić podstawę do dalszych działań procesowych zmierzających do uzyskania zezwolenia na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej byłych funkcjonariuszy wymiaru sprawiedliwości PRL: sędziów i prokuratorów, a w konsekwencji do postawienia sprawców bezprawnych działań przed sądem.

Przywracanie pamięci o polskich bohaterach, a przede wszystkim identyfikacja ofiar i zwracanie ich rodzinom to ważne zadanie Instytutu Pamięci Narodowej, realizowane przez zespół Biura Poszukiwań i Identyfikacji. Oprócz działań poza terytorium Polski, zespół pod kierownictwem prof. Krzysztofa Szwagrzyka przeprowadził w 2021 r. prace terenowe m.in. na terenie dawnego więzienia mokotowskiego przy ul. Rakowieckiej w Warszawie. Kontynuował także prace poszukiwawcze na terenie po dawnym więzieniu Toledo (Praga Północ), gdzie odnaleziono szczątki kolejnych kilkunastu osób, a także zaangażował się w wyjaśnianie wątpliwości związanych z miejscem pochówku Marszałka Polski i Naczelnego Wodza Edwarda Śmigłego-Rydza. Na wniosek Urzędu ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych wykonał bowiem prace ekshumacyjne na cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

Dzięki systemowi CODIS, służącemu m.in. do gromadzenia i automatycznego porównywania profili DNA w celu określenia pokrewieństwa, w 2021 r. pracownicy zespołu dokonali identyfikacji osobniczej pięciu osób (z 26 ogłoszonych w sierpniu 2021 r.).

Prace zespołu prof. Szwagrzyka zostały zwieńczone uroczystością wręczenia not identyfikacyjnych na uroczystości, która odbyła się 12 sierpnia 2021 r. w Pałacu Prezydenckim w Warszawie. Zostały wówczas ogłoszone nazwiska 26 ofiar terroru niemieckiego i komunistycznego, których szczątki zostały zidentyfikowane w ramach prac Instytutu Pamięci Narodowej. Noty identyfikacyjne wręczyli rodzinom dr Karol Nawrocki, prezes IPN oraz dr hab. Krzysztof Szwagrzyk, zastępca prezesa IPN.

W ramach realizowanego projektu edukacyjnego „Łączka i inne miejsca poszukiwań", Zespół Biura Poszukiwań i Identyfikacji pragnie pobudzić w młodych Polakach zainteresowanie historią Polski XX w. przez kształtowanie postawy empatii wobec ofiar systemów totalitarnych i wspieranie przywiązania do „małych ojczyzn". W 2021 r. zrealizowana została V edycja projektu, w którym młodzież brała udział w spotkaniach z archeologami, antropologami, archiwistami i historykami, poznając zarówno miejsca poszukiwań, jak i warsztat pracy specjalistów. Projekt jest objęty Patronatem Narodowym Prezydenta RP Andrzeja Dudy.

Dla Biura Upamiętniania Walk i Męczeństwa w Centrali IPN 2021 r. był okresem intensywnej realizacji zadań związanych z opieką nad miejscami pamięci w Polsce i poza granicami kraju. Zdecydowanie zwiększyła się intensywność działań Biura dotyczących wykonywania zapisów ustawy o grobach weteranów walk o wolność i niepodległość Polski. Do ewidencji grobów weteranów wprowadzono ponad

1600 obiektów, a także udzielono wsparcia finansowego w postaci świadczeń i dotacji na opiekę i utrzymanie 55 grobów. Jednocześnie Biuro prowadziło działania z urzędu, remontując groby weteranów, m.in. żołnierza wojny polsko-bolszewickiej i posterunkowego Policji Państwowej Michała Zawadzkiego pochowanego na wileńskiej Rossie czy spoczywającego na Starym Cmentarzu Powązkowskim ppłk. Mariana Chodackiego, legionisty, obrońcy ojczyzny w 1920 r., dyplomaty, oficera wywiadu, Komisarza RP w Wolnym Mieście Gdańsk, patrona Centrum Kształcenia Służby Wywiadu Wojskowego.

W 2021 r. pion upamiętnień IPN zlecił prace remontowe 48 grobów i cmentarzy wojennych. Na szczególne wyróżnienie zasługują realizacje prac konserwacyjnych i zabezpieczających na polskich cmentarzach wojennych w Rusape, Maronderze i Kadomie (Zimbabwe), realizowane we współpracy z ZHR i Centrum Dokumentacji Zsyłek, Wypędzeń i Przesiedleń Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie oraz remont pomnika na mogile zbiorowej Dzieci Zamojszczyzny, ofiar zbrodni niemieckich z 1943 r. pochowanych na cmentarzu przy ul. Lipowej w Lublinie.

Wybudowane zostały także dwie nowe kwatery wojenne przeznaczone na pochówki żołnierzy podziemia antykomunistycznego, a mianowicie kwatera Żołnierzy Wyklętych na części wojskowej Cmentarza Rakowickiego w Krakowie oraz kwatera Żołnierzy Wyklętych na cmentarzu przy ul. Kcyńskiej w Bydgoszczy.

W ramach kompetencji wynikających z ustawy o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej pracownicy Biura sporządzili 139 opinii w odpowiedzi na zapytania urzędów wojewódzkich, samorządów, organizacji społecznych oraz 13 postanowień w ramach postępowań administracyjnych prowadzonych przez wojewodów.

Na podstawie ustawy o grobach i cmentarzach wojennych pion upamiętnień IPN przygotował 399 projektów decyzji zezwalających na ekshumacje z grobów wojennych. Jednocześnie przeprowadzono z urzędu 15 ekshumacji, przenosząc szczątki poległych żołnierzy i cywilnych ofiar wojen z prowizorycznych miejsc pochówku na właściwe cmentarze wojenne. Szczególny wymiar miała ekshumacja 32-letniego Konstantego Dyzio z mogiły w polu w miejscowości Zawady, gm. Wąwolnica. Dzięki podjętym działaniom rodzina Konstantego, zamordowanego przez Niemców 27 lutego 1943 r., poznała ostatecznie okoliczności śmierci swojego bliskiego i mogła go pochować w grobie rodzinnym w Otwocku.

Rok 2021 to piąty rok działalności Wydawnictwa IPN i kolejny rok, w którym opublikowanych zostało wiele wartościowych i dobrze przyjętych na rynku tytułów, wydanych w ramach zainicjowanych wcześniej, znanych i lubianych serii wydawniczych. Łącznie wydano 272 publikacje, w tym 33 dodruki. Oferta Wydawnictwa IPN jest dostępna w księgarniach IPN i punktach sprzedaży w całej Polsce, publikacje można zakupić przez księgarnię internetową ipn.poczytaj.pl. Część jest udostępniana bezpłatnie, w formie drukowanej albo w Bibliotece Cyfrowej w formie plików pdf/epub/mobi do darmowego pobrania.

W planie wydawniczym na 2021 r. uwzględnione były tytuły poświęcone obchodzonym rocznicom. W kontekście rocznicy Poznańskiego Czerwca ’56, z myślą o propagowaniu wśród obcojęzycznych odbiorców wiedzy o pierwszym w komunistycznej Polsce buncie robotniczym, Instytut Pamięci Narodowej w koedycji z Uniwersytetem im. Adama Mickiewicza wydał w języku angielskim i niemieckim monograficzne opracowanie *28 June 1956 in Poznań. One of the first months of Polish freedom* / *28 Juni 1956 in Posen. Der erste der polnischen Monate der Freiheit* autorstwa Stanisława Jankowiaka, Rafała Kościańskiego i Rafała Reczka. Powstanie na Węgrzech z 1956 r. – symbol braterstwa polsko-węgierskiego – zostało opisane w monografii Rafała Reczka, Árona Máté, Stanisława Jankowiaka i Rafała Kościańskiego pt. *Miasta Wolności. Poznań-Budapszet 1956*, przygotowanej w języku polskim i węgierskim (*A szabadság városai. Poznań és Budapest, 1956*).

Czterdziesta rocznica wprowadzenia w Polsce stanu wojennego została upamiętniona dwiema ważnymi monografiami: Grzegorza Majchrzaka *Rozpracowanie organów kierowniczych NSZZ „Solidarność” przez Służbę Bezpieczeństwa 1980–1982* i Marcina Krzeka-Lubowieckiego *Wydawnictwo Myśli Nieinternowanej. Dzieje niezależnej oficyny w latach 1982–1989* oraz ważnymi edycjami źródłowymi: *„Polski kryzys” 1980–1981 w dokumentach dyplomacji czechosłowackiej* w opracowaniu Mirosława

Szumiło i *„Post po „karnawale". Amerykańskie placówki dyplomatyczne w PRL wobec pierwszych tygodni stanu wojennego* – publikacji opracowanej przez Patryka Pleskota i stanowiącej swoistą kontynuację książki wydanej w 2020 r. *„Karnawał" po amerykańsku. Ambasada USA w Warszawie wobec wydarzeń w Polsce od sierpnia 1980 r. do grudnia 1981 r.*

Mając na uwadze rocznice wydarzeń historycznych przypadające na 2021 r., trzeba wspomnieć o wydanych nakładem IPN albumach, ze zdjęciami znakomitej jakości, interesującą zawartością merytoryczną i przepiękną szatą graficzną, m.in. *Walki powietrzne w obrazach* Piotra Górki, *Centralna Agencja Fotograficzna 1951–1991* Pawła Miedzińskiego, *Gdański Grudzień '70. Rekonstrukcja – dokumentacja – walka z pamięcią Sławomira Cenckiewicza*, długo wyczekiwany tom drugi *Kresowych rezydencji* Grzegorza Rąkowskiego, *Nowogródzki okręg AK „Nów" w fotografii* Kazimierza Krajewskiego, *Wartheland. Dzieje zbrodni* Adama Pleskaczyńskiego, *Polskie Wojska Lotnicze 1918–1920* Mariusza Niestrawskiego czy *Orła WRONa nie pokona. Stan wojenny w Gdyni* autorstwa Roberta Chrzanowskiego i Małgorzaty Sokołowskiej, wydany w koedycji z Oficyną Verbi Causa.

W związku z beatyfikacją Prymasa Tysiąclecia kard. Stefana Wyszyńskiego i przypadającą w 2021 r. 120. rocznicą urodzin i 40. rocznicą śmierci tego wybitnego Polaka, nakładem IPN ukazały się jego *Kazania świętokrzyskie (1974–1976)*, a popularnonaukowa biografia kardynała w perspektywie jego aktywności religijnej i społecznej oraz nauczania (Rafał Łatka, Beata Mackiewicz, ks. Dominik Zamiatała, *Prymas Stefan Wyszyński. Biografia*, IPN – Soli Deo, Warszawa 2020) została udostępniona w wersji angielskiej i włoskiej (także do darmowego pobrania w Bibliotece Cyfrowej IPN), w przygotowaniu są kolejne wersje obcojęzyczne: niemiecka, węgierska, słowacka i hiszpańska.

Ogromnym sukcesem wydawniczym okazała się monografia Macieja Jana Mazurkiewicza *Ludobójstwo Niemiec na narodzie polskim (1939–1945). Studium historyczno-prawne*. Nie można w tym miejscu zapomnieć o biografii politycznej Mieczysława F. Rakowskiego autorstwa Michała Przeperskiego, która doczekała się już dwóch dodruków.

Wydawnictwo kontynuowało także wydawanie serii popularnonaukowych, takich jak Biblioteka Biuletynu IPN czy Bohaterowie Niepodległej. Ta ostatnia z końcem 2021 r. liczyła już ponad 80 broszur udostępnionych równocześnie w Bibliotece Cyfrowej IPN.

W dobie pandemii szczególnie popularne stały się książki dla dzieci i młodzieży. Wydawnictwo IPN zainicjowało w 2021 r. nową serię komiksową dla najmłodszych *Aga, Adam i Hamlet na tropie tajemnic* (scenariusz: Arek Darkiewicz, rysunki: Agata Ronek, Hubert Ronek, koncepcja komiksu, wkładka historyczna i konsultacja historyczna: Tomasz Łabuszewski). Z myślą o popularyzacji naszej historii wśród anglojęzycznych miłośników komiksu przygotowana została angielska edycja popularnej serii *Srebrni na szlakach Niepodległej* [*The Srebrnys on the Road to Independence*].

W 2021 r. wiele książek wydanych nakładem IPN zostało nagrodzonych, wyróżnionych bądź otrzymało nominacje do prestiżowych nagród branżowych. Łącznie w 2021 r. publikacje IPN zdobyły 11 nagród głównych, 4 wyróżnienia i 5 nominacji. Wydawnictwo IPN znalazło się w gronie laureatów konkursu o nagrodę „KLIO", przyznawaną przez Porozumienie Wydawców Książki Historycznej za wybitny wkład w badania historyczne. W kategorii „Monografia naukowa" nagrodę I stopnia otrzymała książka Tomasza Kurpierza *Henryk Sławik 1894–1944. Biografia socjalisty*, a nagrodę III stopnia w tej samej kategorii książka Michała Przeperskiego *Mieczysław F. Rakowski. Biografia polityczna*. Jedną nagrodę główną i cztery wyróżnienia dla książek z logo IPN przyznało Stowarzyszenie Wydawców Katolickich „FENIKS". Wydawnictwo IPN zostało nagrodzone w kategorii literackiej za książkę *Pisarz, który został papieżem* Krzysztofa Dybciaka. Wyróżnienia otrzymały kolejno: w kategorii „Historia" – *Antymilenium. Konflikt państwa z Kościołem na tle obchodów tysiąclecia chrztu Polski (1956–1966/1967)* Bartłomieja Noszczaka i *Grudniowa kolęda. Kościół katolicki w Trójmieście wobec Grudnia '70* Piotra Abryszeńskiego i Daniela Gucewicza, w kategorii „Edytorstwo" – album *Ksiądz major Ignacy Jan Skorupka (1893–1920)* Wiesława Jana Wysockiego, czwarte wyróżnienie w kategorii „Świadectwo" – *Listy z KL Dachau Wiktora Jacewicza SDB* pod redakcją Jarosława Wąsowicza.

Debiut literacki Katarzyny Rembackiej *Komunista na peryferiach władzy. Historia Leonarda Borkowicza (1912–1989)* zdobył najwyższe uznanie jury konkursu o Nagrody Historyczne tygodnika „Poli-

tyka" w dziedzinie „Najlepszy debiut w kategoriach prace naukowe i popularnonaukowe" oraz kapituły konkursu o Nagrodę im. prof. Strzembosza, i był nominowany do Nagrody Historycznej m.st. Warszawy im. Kazimierza Moczarskiego i Nagrody im. Jerzego Giedroycia. Otrzymaliśmy także dwie Nagrody „Przeglądu Wschodniego": w kategorii „Dzieła zagraniczne" za *Razem z Wojskiem Polskim: Armia Ukraińskiej Republiki Ludowej w 1920 roku* Andrjia Rukkasa i w kategorii „Dzieje Polaków na Wschodzie" za trzytomowy cykl źródeł *Mord w Lesie Katyńskim. Przesłuchania przed amerykańską komisją Maddena w latach 1951–1952* w opracowaniu Witolda Wasilewskiego.

Jurorzy dwóch konkursów regionalnych również wysoko ocenili publikacje IPN: tytuł Książka Roku – Wawrzyn Pawła Konrada w kategorii „Lubelszczyzna – wydawnictwo albumowe" zdobyła książka Justyny Dudek, Marcina Kruszyńskiego, Tomasza Osińskiego i Agnieszki Skury *Dzieje Lubelszczyzny 1918–1939*, natomiast monografia Daniela Gucewicza *Kalwaryjska rebelia. Z historii wybranych sanktuariów Pomorza Gdańskiego w okresie Polski Ludowej* zdobyła trzecie miejsce w kategorii „Opracowania naukowe" w Konkursie Literatury Kaszubskiej i Pomorskiej.

Dwie książki IPN zwyciężyły także głosami internautów w plebiscycie portalu historycznego Histmag.org i serwisu literackiego granice.pl. Za najlepszą publikację historyczną w kategorii „W rolach głównych" uznano książkę Tomasza Kurpierza *Henryk Sławik 1894–1944. Biografia socjalisty*, a w kategorii „Historia niebanalna" na podium znalazł się album Piotra Górki *Walki powietrzne w obrazach*.

Wydawnictwo IPN nie ogranicza się jedynie do przywołanej wyżej działalności edytorskiej, ale stwarza różnorodne płaszczyzny spotkań swoich autorów i czytelników książki historycznej. Rok 2021 to czas wzmożonej aktywności promocyjnej online – stanowiącej odpowiedź wydawcy na rzeczywistość pandemiczną. Dzięki nowym technologiom, kontakt z zainteresowanymi przez media społecznościowe, grupy facebookowe, streamingi, wirtualne kiermasze nigdy nie był tak powszechny i różnorodny. Transmisje z wydarzeń organizowanych przez Wydawnictwo IPN można oglądać na stronie YouTube. com/IPNtvPL, facebook.com/ipngovpl/ oraz facebook.com/ksiegarnia.ipn. W ramach serwisu społecznościowego @ksiegarnia.ipn można otrzymać także rekomendacje zgodne z czytelniczym gustem użytkowników, czytać recenzje i zdobywać informacje o autorach.

Wydawnictwo IPN uczestniczyło w największych wydarzeniach wystawienniczych poświęconych literaturze oraz w wybranych imprezach związanych z tematyką historyczną, takich jak: Warszawskie Targi Książki, Targi Wydawców Katolickich, Targi Książki Historycznej, Międzynarodowe Targi Książki w Krakowie, Targi Gier i Komiksów w Łodzi, Gdańskie Targi Książki, Wrocławskie Targi Dobrej Książki, a także w mającym nieco inny charakter, ale ważnym z perspektywy misji IPN Festiwalu Filmów Dokumentalnych Niepokorni Niezłomni Wyklęci w Gdyni.

W 2021 r. Wydawnictwo IPN zorganizowało 61 promocji publikacji – w formie transmisji bezpośredniej lub retransmisji – które można oglądać na kanale YouTube IPNtv oraz profilu IPN Facebook. Łącznie programy Wydawnictwa IPN oglądało 144 140 widzów, z czego na IPNtv (61 emisji) 113 740 widzów, a na profilu FB IPN (dziesięć emisji) 30 400 widzów. Najlepszą oglądalność (13 327 widzów) osiągnęła transmisja dyskusji o pierwszym tomie publikacji: *Leksykon bezpieki. Kadra kierownicza aparatu bezpieczeństwa 1944–1956* pod redakcją Magdaleny Dźwigał i Witolda Bagieńskiego.

Aby wyeksponować dorobek IPN, Wydawnictwo IPN w 2021 r. opublikowało w formie cyfrowej trzy okolicznościowe, tematyczne katalogi publikacji: *Kościoły i związki wyznaniowe w Polsce w latach 1917–1989*, *Terror. Holokaust. Represje. Społeczność żydowska pod władzą niemieckiego i sowieckiego totalitaryzmu na ziemiach polskich 1939–1945* i *Bohaterowie Niepodległej*.

Wydawnictwo IPN wspiera także organizowane przez podmioty zewnętrzne w kraju i za granicą – w dużej mierze pod patronatem IPN – działania związane z edukacją historyczną, przekazując gry i książki w ramach nieodpłatnej dystrybucji wydawnictw. W 2021 r. zewnętrznym podmiotom przekazanych zostało prawie pół miliona publikacji książkowych i materiałów edukacyjnych.

W 2021 r. zainicjowany został także pilotażowy projekt „Wiara – historia – biblioteka", w ramach którego bibliotekom przyparafialnym i seminaryjnym przekazanych zostało ponad 700 egz. publikacji poświęconych historii polskiego Kościoła w XX w.

Do największych akcji popularyzujących historię najnowszą za pośrednictwem publikacji IPN w 2021 r. należy wymienić: przekazanie 65 tys. komiksów dla uczestników Tropem Wilczym – Bieg Żołnierzy Wyklętych (organizator: Fundacja Wolność i Demokracja), 15 tys. publikacji dla uczestników Piastowskich Biegów Historycznych, 7500 egz. publikacji z serii „Literatura i Pamięć" za pośrednictwem Ministerstwa Edukacji Narodowej dla uczniów 1500 szkół średnich. Wydawnictwa IPN trafiły także do organizacji polonijnych, szkół, ośrodków kultury w miejscowościach na Ukrainie, Litwie, Białorusi, w Mołdawii, Rumunii, Kazachstanie i Rosji, m.in. 1441 egz. publikacji dla Polaków zamieszkujących dawne Kresy Wschodnie, 500 publikacji dla polskich misjonarzy i zakonników w Tywrowie na Ukrainie.

W 2021 r. Wydawnictwo IPN rozpoczęło również akcję wsparcia domów dziecka w Polsce. 1 czerwca publikacje IPN trafiły do Domu Samotnej Matki i Dziecka na warszawskiej Pradze, a miesiąc później dary IPN wzbogaciły zasoby biblioteki historycznej Domu Dziecka w Bydgoszczy. W okresie przedświątecznym, w ramach akcji mikołajkowej, Wydawnictwo IPN, realizując ustawową misję edukacyjną, wysłało 161 pakietów gier i książek, które trafiły do domów dziecka oraz placówek opiekuńczych. Akcja dla domów dziecka została zorganizowana we współpracy z ogólnopolskim portalem domów dziecka domydziecka.org.

Za szczególnie aktywny udział w upamiętnianiu historii Narodu Polskiego, a także za działalność publiczną zbieżną z ustawowymi celami Instytutu Pamięci, w 2021 r. IPN przyznał nagrody w jubileuszowej, dwudziestej edycji nagrody „Kustosz Pamięci Narodowej". Dwudziesta edycja Nagrody spotkała się z bezprecedensowym odzewem. Do Instytutu Pamięci Narodowej wpłynęło około 200 zgłoszeń z całego świata. Spośród nich Kapituła Nagrody wyłoniła pięciu laureatów. W 2021 tytuł Kustosza Pamięci Narodowej przyznano trzem osobom oraz dwóm organizacjom. Nagrodzeni zostali: Jerzy Giza – pedagog, działacz społeczny, założyciel i wieloletni dyrektor Zespołu Szkół nr 1 im. Józefa Piłsudskiego w Krakowie, Czesław Nowak – legenda gdańskiej „Solidarności", opozycjonista, poseł na sejm I i II kadencji, założyciel i prezes Stowarzyszenia „Godność", ks. Władysław Palmowski, opozycjonista lat 80., inicjator utworzenia w Morawicy pod Krakowem ścieżki dydaktycznej „Dzieje Narodu Polskiego". Decyzją Kapituły w 2021 r. wyróżnieni zostali także oo. redemptoryści posługujący w Radiu Maryja, którzy od 30 lat za pośrednictwem fal radiowych i telewizyjnych docierają codziennie do milionów Polaków w kraju i za granicą. Dzięki nim tematy takie jak: żołnierze niezłomni, polscy sprawiedliwi czy rzeź wołyńska trafiły do świadomości zbiorowej wielu tysięcy Polaków. Ostatnim laureatem tegorocznej nagrody jest Muzeum Polskie w Ameryce. W chicagowskiej placówce od wielu lat gromadzone są najcenniejsze pamiątki polskiej kultury. Muzeum nieustannie zabiega o promowanie polskiej historii w Stanach Zjednoczonych.

Przyznano także nagrodę „Semper fidelis" za prowadzenie działalności na rzecz upamiętniania dziedzictwa Kresów Wschodnich. W kategorii indywidualnej uhonorowani zostali: ks. Jan Buras, wikariusz generalny diecezji łuckiej i proboszcz parafii Trójcy Przenajświętszej w Lubomlu, twórca Centrum Integracji społecznej i religijnej w Zamłyniu na Ukrainie, ks. Adam Przywuski, Kustosz Sanktuarium Maryjnego w Latyczowie na Ukrainie, Elżbieta Rusinko, nauczycielka historii i dyrektor Szkoły Podstawowej im. Orląt Lwowskich w Rożwienicy, prezes jarosławskiego Towarzystwa Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich oraz Danuta Skalska, założycielka oraz prezes Towarzystwa Miłośników Lwowa w Bytomiu, rzecznik prasowy Światowego Kongresu Kresowian. W kategorii zbiorowej został wyróżniony: Społeczny Komitet Opieki nad Starą Rossą, a wyróżnienie prezesa IPN otrzymali założyciele wydawnictwa LTW, Maria i Marek Jastrzębscy.

W roku sprawozdawczym Instytut Pamięci Narodowej był jednym z fundatorów nagrody im. Grażyny Langowskiej – wybitnej nauczycielki i kuratora oświaty, działaczki NSZZ „Solidarność" i posłanki na Sejm RP, nagrody ustanowionej z inicjatywy Stowarzyszenia „Wspólnota Polska". Instytut Pamięci Narodowej jest fundatorem nagrody dla nauczyciela, wychowawcy, instruktora, opiekuna za krzewienie postawy patriotycznej w młodym pokoleniu. W obecności władz państwowych i lokalnych, na uroczystości zorganizowanej 25 października 2021 r. w Warmińsko-Mazurskim Urzędzie Wojewódzkim w Olsztynie, IPN uhonorował swoją nagrodą Adama Lichotę, nauczyciela w Zespole Szkół Technicznych nr 2 w Chorzowie. Wyróżnienie wręczył prezes IPN dr Karol Nawrocki.

Instytutu Pamięci Narodowej w 2021 r., oprócz rozwijania istniejących już portali tematycznych, takich jak przystanekhistoria.pl, który cieszy się coraz większym zainteresowaniem internautów, uruchomił dwa nowe portale: gigancinauki.pl. oraz odgrudniadogrudnia.ipn.gov.pl.

W ramach projektu edukacyjnego „Giganci Nauki PL" została utworzona strona internetowa gigancinauki.pl. Na stronie tej umieszczane są cyfrowe wersje wielotomowego słownika biograficznego *Polski wkład w przyrodoznawstwo i technikę. Słownik polskich i związanych z Polską odkrywców, wynalazców oraz pionierów nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki*, publikacji wydanej w wersji książkowej przez IPN i Instytut Historii Nauki PAN w 2015 r. Na stronie gigancinauki.pl udostępnionych zostało również 12 filmów z cyklu *Fenomen polskości* (reż. Alina Czerniakowska). Strona gigancinauki.pl ma angielską wersję językową i jest na bieżąco uzupełniana o kolejne nowo powstające materiały IPN dotyczące polskich naukowców i wynalazców w XX w. Jest on dostępny w polskiej i angielskiej wersji językowej. Zawiera filmy dokumentalne, materiały edukacyjne czy biogramy polskich wynalazców. Docelowo portal będzie zawierał wszystkie 1300 biogramów z pięciotomowego słownika prof. Orłowskiego *Polski wkład w przyrodoznawstwo i technikę*.

Nowy serwis internetowy OIPN w Krakowie odgrudniadogrudnia.ipn.gov.pl został uruchomiony 16 grudnia w 40. rocznicę pacyfikacji strajku w Hucie im. Lenina. Zawiera bazę danych na temat zakładów, miejscowości i osób, które brały udział w strajkach w Małopolsce w latach 1981–1982.

Na uwagę zasługuje również fakt, że w 2021 r. odnotowano znaczny wzrost zainteresowania stroną internetową Instytutu Pamięci Narodowej www.ipn.gov.pl do 370–470 tys. unikatowych wejść na stronę miesięcznie.

Omawiając działalność Instytutu Pamięci Narodowej, nie sposób nie wspomnieć o działaniu Przystanków Historia, które, tak w kraju, jak i za granicą, wychodzą z przekazem historycznym do odbiorców. Pomimo ograniczeń pandemicznych, tak jak trzy prowadzone przez IPN Izby Pamięci (w Warszawie „Strzelecka 8", w Rzeszowie Zamek Lubomirskich oraz w Jarosławiu), działają na rzecz edukacji historycznej. Dostrzegając zainteresowanie odbiorców aktywnością tego typu, Oddział IPN we Wrocławiu zawarł z Komendą Wojewódzką Policji we Wrocławiu porozumienie o współpracy przy powstawaniu Izby Pamięci w Komendzie Wojewódzkiej. Współpraca ma polegać m.in. na aranżacji wnętrza, merytorycznej konsultacji prezentowanych treści i eksponatów. W projektowanej wrocławskiej Izbie Pamięci mają być organizowane wykłady oraz warsztaty z młodzieżą.

Należy także wspomnieć, że w 2021 r. zakończyła się, prowadzona od 2017 r., inwestycja w postaci budowy nowej siedziby Delegatury Instytutu Pamięci Narodowej w Bydgoszczy. W lipcu oddano do użytku nowoczesny obiekt z księgarnią, salą konferencyjną i archiwum.

W Krakowie rozpoczęto adaptację nieruchomości położonej przy ul. Stefana Czarnieckiego 3 na potrzeby siedziby krakowskiego oddziału IPN. Podstawowym elementem zagospodarowania przestrzennego działki jest pochodzący z 1905 r., wpisany do rejestru zabytków miasta Krakowa, budynek dawnego sądu. W ramach inwestycji planowana jest przebudowa i zmiana sposobu użytkowania zabytkowego budynku na cele biurowe oraz budowa nowego budynku archiwum z częścią biurową oraz z częścią edukacyjną i wystawowo-konferencyjną. Zakłada się połączenie np. łącznikiem obydwu budynków w celu uzyskania optymalnych rozwiązań funkcjonalnych, technicznych itp. W 2021 r. za kwotę 382 tys. zł opracowana została dokumentacja projektowo-kosztorysowa przebudowy oraz zmiany sposobu użytkowania istniejącego budynku. Z uwagi na panującą pandemię i związane z tym znaczne opóźnienie postępowań administracyjnych, planowane na 2021 r. rozpoczęcie prac uległo przesunięciu na rok następny, a w konsekwencji przewidziane na ten cel środki w kwocie 5 372 tys. zł zostały ujęte w wykazie wydatków budżetu państwa, które w 2021 r. nie wygasają z upływem roku budżetowego. Kwota ta zostanie wydatkowana do końca listopada 2022 r. Na chwilę obecną zostało zakończone postępowanie, które wyłoniło inwestora zastępczego przy przedmiotowej inwestycji oraz prowadzone jest postępowanie w celu wyłonienia wykonawcy robót. Zakończenie prac związanych z adaptacją zabytkowego budynku planuje się na 2024 r.

Informacja o działalności Kolegium IPN

W roku 2021 Kolegium IPN kontynuowało swoją działalność w dotychczasowym składzie: dr hab. Sławomir Cenckiewicz, prof. Jan Draus, prof. Piotr Franaszek, ks. prof. Józef Marecki, prof. Andrzej Nowak, prof. Wojciech Polak, Bronisław Wildstein, prof. Tadeusz Wolsza i Krzysztof Wyszkowski. Pracami Kolegium kierował Wojciech Polak, którego zastępcami byli: Piotr Franaszek, Tadeusz Wolsza i Krzysztof Wyszkowski. Podczas posiedzenia 15 czerwca zgodnie z regulaminem organizacyjnym Kolegium w wyniku wyborów funkcję przewodniczącego na nową roczną kadencję (rozpoczynającą się 28 czerwca 2021 r.) powierzyło Tadeuszowi Wolszy, a jego zastępcami zostali: Sławomir Cenckiewicz, Piotr Franaszek oraz Wojciech Polak. 21 grudnia Sławomir Cenckiewicz na ręce marszałek Sejmu RP Elżbiety Witek złożył rezygnację z członkostwa w Kolegium IPN.

Kolegium odbyło 14 posiedzeń (w tym dwa posiedzenia w trybie nadzwyczajnym), w których poza jego członkami uczestniczyli: prezes IPN dr Jarosław Szarek, a od 23 lipca jego następca dr Karol Nawrocki bądź delegowani przez nich przedstawiciele. Przekazywali oni informacje o bieżących sprawach związanych z działalnością Instytutu oraz odpowiadali na pytania i interpelacje, które wpłynęły do Kolegium lub zostały wniesione przez jego członków. Ponadto w posiedzeniach brali udział również goście zewnętrzni, dyrektorzy i wicedyrektorzy poszczególnych pionów Instytutu oraz pracownicy merytoryczni.

Podczas posiedzenia 26 stycznia Kolegium spotkało się z redaktorami naczelnymi czasopism IPN („Pamięć i Sprawiedliwość", „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989", „Polish-Jewish Studies", „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej", „Komunizm: System – Ludzie – Dokumentacja", „Institute of National Remembrance Review", „Biuletyn IPN", „Czasypismo"), omówiło projekt sprawozdania z działalności Kolegium IPN za rok 2020. Ponadto dyskutowano na temat ogłoszenia konkursu na stanowisko prezesa IPN oraz przyjęto uchwałę w przedmiotowej sprawie, w której zobowiązano przewodniczącego do ogłoszenia konkursu. Konkurs został ogłoszony w Biuletynie Informacji Publicznej IPN 2 lutego 2021 r. Do konkursu zgłosili się: dr Adam Buława, dr Marek Chrzanowski, dr Karol Nawrocki, dr Jacek Wiatrowski oraz dr Paweł Zyzak. Kolegium 23 marca podjęło uchwałę w sprawie wyboru komisji, która sprawdziła dokumenty i oświadczenia złożone przez kandydatów na stanowisko prezesa pod kątem spełniania wymogów formalnych określonych w ogłoszeniu o konkursie. Wszystkich kandydatów zakwalifikowano do drugiego etapu konkursu. Publiczne przesłuchanie kandydatów odbyło się 27 kwietnia w Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia" im. prof. Janusza Kurtyki. Ze względu na obostrzenia związane z utrzymującym się stanem epidemii przesłuchania odbyły się wyłącznie z udziałem członków Kolegium IPN i kandydatów, a transmisja na żywo z ich przebiegu była dostępna na stronie Biuletynu Informacji Publicznej. Po naradzie Kolegium jednogłośnie wybrało dr. Karola Nawrockiego. W tej sprawie została przedłożona uchwała marszałek Sejmu RP Elżbiecie Witek. Następnie procedura powoływania prezesa przeniosła się do parlamentu. 14 maja 2021 r. Komisja Sprawiedliwości i Praw Człowieka rozpatrzyła wniosek Kolegium IPN w sprawie kandydatury dr. Karola Nawrockiego na stanowisko prezesa Instytutu oraz przeprowadziła dyskusję i pozytywnie zaopiniowała kandydaturę. Sejm RP 28 maja 2021 r. 450 głosami (248 za, 198 przeciw, 4 wstrzymało się) powołał Karola Nawrockiego na stanowisko prezesa Instytutu. 23 lipca 2021 r. Senat RP wyraził zgodę na powołanie Karola Nawrockiego na prezesa IPN. 23 lipca 2021 r. dr Karol Nawrocki złożył ślubowanie.

Podczas posiedzenia 23 lutego Kolegium omówiło sprawę nominacji dr. Tomasza Greniucha na stanowisko pełniącego obowiązki dyrektora Oddziału IPN we Wrocławiu oraz wydało w związku z tym swoje stanowisko, w którym podniosło, że „z zadowoleniem przyjmuje decyzję prezesa IPN dr. Jarosława Szarka o przyjęciu rezygnacji pełniącego obowiązki dyrektora Oddziału IPN we Wrocławiu. Jednocześnie wyraża ubolewanie, że rozwiązanie to nastąpiło tak późno, a Kolegium nie zostało poproszone o opinię w procedurze nominacyjnej dr. Tomasza Greniucha na to stanowisko. W związku z zaistniałą sytuacją Kolegium domaga się, aby także nominacje na stanowiska pełniących obowiązki kierownicze osób w IPN były uprzednio przez Kolegium IPN opiniowane".

Na posiedzeniu 23 marca prezes IPN, dr Jarosław Szarek przedłożył projekt „Informacji o działalności Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu za rok 2020", który został omówiony oraz zatwierdzony. Informacja o działalności Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu została następnie przedstawiona przez prezesa IPN Sejmowi RP i Senatowi RP.

25 maja p.o. dyrektor Biura Badań Historycznych, dr hab. Marek Wierzbicki przedstawił szczegółową informację na temat Centralnych Projektów Badawczych, w tym obsady kierowniczej badań oraz harmonogramu prac.

Podczas nadzwyczajnego posiedzenia, 1 czerwca Kolegium na wniosek prezesa IPN spotkało się z dr. Karolem Nawrockim i pozytywnie zaopiniowało jego kandydaturę na stanowisko zastępcy prezesa IPN.

15 czerwca Kolegium większością głosów przyjęło złożone przez dr. Jarosława Szarka, prezesa Instytutu Pamięci Narodowej zgodnie z art. 24a ustawy o IPN „Sprawozdanie z działalności Instytutu za 2020 r.", podejmując w tej sprawie stosowną uchwałę.

Podczas posiedzenia 6 lipca Kolegium z udziałem kierownictwa Instytutu oraz sekretarza stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych Piotra Wawrzyka i dyrektora Biura Spraw Osobowych Radosława Petermana omówiło szczegóły przekazania dokumentów przez ministra spraw zagranicznych do Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w związku z realizacją art. 90 ustawy z dnia 21 stycznia 2021 r. o służbie zagranicznej (Dz.U. 2021 poz. 464 i 1003). Kolegium w przedmiotowej sprawie przyjęło stanowisko, że: „ustawa z dnia 21 stycznia 2021 r. o służbie zagranicznej zobowiązująca Ministra Spraw Zagranicznych do przekazania do Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu dokumentów budzi wątpliwości prawne. W ocenie Kolegium IPN należy powołać zespół składający się z pracowników Archiwum IPN – KŚZpNP oraz MSZ, w celu dokonania przeglądu ww. dokumentów".

Podczas nadzwyczajnego posiedzenia 26 lipca Kolegium IPN pozytywnie zaopiniowało kandydatury: dr. hab. Karola Polejowskiego na stanowisko zastępcy prezesa Instytutu oraz Krzysztofa Dąbrowskiego na stanowisko dyrektora Biura Prawnego.

24 sierpnia omówiono zaproponowaną przez prezesa IPN dr. Karola Nawrockiego nową strukturę Instytutu Pamięci Narodowej. Kolegium podczas posiedzenia spotkało się ze wskazanymi przez prezesa kandydatami: Zbigniewem Siedlewskim na stanowisko dyrektora Biura Prezesa IPN; Pawłem Rozdżestwieńskim na stanowisko p.o. dyrektora Oddziału IPN we Wrocławiu, Magdaleną Hajduk na stanowisko dyrektora Biura Nowych Technologii IPN oraz dr. Rafałem Leśkiewiczem na stanowisko dyrektora Biura Rzecznika Prasowego IPN. Ponadto prezes IPN w związku z przebudową Biura Badań Historycznych zaproponował na stanowisko p.o. dyrektora tego biura – dr. hab. Jana Szumskiego. Zaproponowani przez prezesa IPN kandydaci zostali pozytywnie zaopiniowani.

Na posiedzeniu 21 września omówiono zadania Instytutu Pamięci Narodowej wobec kryzysu narodowej pamięci w Polsce w perspektywie następnych lat.

19 października wysłuchano i omówiono kierunki zmian w polityce wydawniczej i dystrybucji publikacji. Ponadto pełniący obowiązki dyrektora BBH dr hab. Jan Szumski zaprezentował działalność naukową pionu badawczego, w tym stan zaawansowania prac nad centralnymi i regionalnymi projektami badawczymi. Z kolei dr Rafał Leśkiewicz, dyrektor Biura Rzecznika Prasowego, przedstawił działania medialne IPN.

Podczas posiedzenia 16 listopada odbyło się spotkanie ze współorganizatorami konkursu „Książka Historyczna Roku" im. Oskara Haleckiego – przedstawicielami Polskiego Radia, Telewizji Polskiej,

Narodowego Centrum Kultury, Instytutu Pamięci Narodowej – w sprawie kontynuowania konkursu. Omówiono także propozycję modyfikacji Centralnych Projektów Badawczych przedstawioną przez p.o. dyrektora Biura Badań Historycznych IPN, dr. hab. Jana Szumskiego.

11 grudnia Kolegium wydało oświadczenie, w którym podniosło, że „wyraża zdecydowany protest wobec podjętej próby zmiany nazwy Ronda Romana Dmowskiego w Warszawie. Tego rodzaju działania wymierzone są w kultywowanie pamięci historycznej Polaków. Roman Dmowski to jeden z ojców naszej Niepodległości, człowiek, który całe swoje życie poświęcił dla Polski. Zmiana nazwy Ronda Romana Dmowskiego byłaby haniebnym gestem wymierzonym we wszystkich polskich patriotów. Mamy nadzieję, że zwycięży rozsądek i opamiętanie".

Podczas posiedzenia 21 grudnia omówiono sprawy bieżące będące w gestii Kolegium oraz kwestie administracyjne dotyczące Instytutu Pamięci Narodowej. Spotkano się z: dr. Sebastianem Pilarskim, kandydatem na stanowisko p.o. dyrektora Biura Badań Historycznych, dr. Pawłem Warotem, kandydatem na stanowisko dyrektora Oddziału IPN w Gdańsku, Karoliną Imianowską, kandydatką na stanowisko dyrektora Wydawnictwa, Krystianem Iwanowem, kandydatem na stanowisko dyrektora Biura Wydarzeń Kulturalnych oraz Łukaszem Witkiem, kandydatem na stanowisko dyrektora Central Point i Przystanków Historia (Polska, Świat).

Kolegium w trakcie posiedzeń podjęło siedem uchwał w sprawie zgłoszonych przez prezesa kandydatów na stanowiska kierownicze wymienione w statucie IPN w związku z realizacją art. 23 ust. 2 pkt 2 ustawy o IPN. Wypełniając obowiązki wynikające z art. 36 ust. 9 ustawy o IPN, wydało dwie opinie na wniosek prezesa IPN – odnośnie do odwołań od decyzji administracyjnych dyrektorów oddziałów IPN w sprawie nieudostępniania dokumentów. W związku art. 3 pkt 12 ustawy z dnia 22 listopada 2018 r. o grobach weteranów walk o wolność i niepodległość Polski Kolegium rozpatrzyło jedno odwołanie od decyzji prezesa odmawiającej uznania danego grobu za grób weterana walk o wolność i niepodległość Polski.

Instytut Pamięci Narodowej, realizując zadania ustawowe związane z utrwalaniem pamięci o bohaterach narodowych i upowszechnianiem wiedzy o najnowszej historii Polski, przyznaje nagrody, w których jury zasiada przewodniczący Kolegium, jako wiceprzewodniczący Kapituły nagród „Kustosz Pamięci Narodowej" i „Świadek Historii". Dlatego w roku sprawozdawczym osobiście uczestniczył w spotkaniach bądź delegował upoważnioną przez siebie osobę. Ponadto profesorowie Cenckiewicz, Draus, Polak i Wolsza uczestniczyli w pracach komisji konkursu im. Władysława Pobóg-Malinowskiego na „Najlepszy Debiut Historyczny Roku", w którym nagradzane są niepublikowane prace magisterskie i doktorskie poświęcone historii Polski i Polaków w XX w.

Należy dodać, że członkowie Kolegium brali udział nie tylko w posiedzeniach, ale także aktywnie uczestniczyli w uroczystościach i przedsięwzięciach organizowanych lub współorganizowanych przez Instytut, związanych z jego ustawowymi celami i misją.

Profesor Cenckiewicz wziął dwukrotnie udział w dyskusji z cyklu „Tajemnice bezpieki", które odbyły się w Centrum Edukacyjnym IPN im. Janusza Kurtyki „Przystanku Historia" w Warszawie. Po raz pierwszy 29 stycznia w dyskusji „Kontrwywiad – atak i obrona. Rzecz o kondycji polskiego kontrwywiadu" wraz z dr. Bolesławem Piaseckim, gen. Andrzejem Kowalskim, dr. hab. Zbigniewem Siemiątkowskim oraz prowadzącym Piotrem Woyciechowskim. Drugim razem 30 września – „Afera Marszałkowa – czyja zemsta: WSI czy rosyjskich służb specjalnych?" – poświęconej historii organów bezpieczeństwa PRL wraz z gen. Andrzejem Kowalskim, Piotrem Bączkiem oraz prowadzącym Piotrem Woyciechowskim. Uczestniczył w zorganizowanej przez IPN debacie w związku z 40. rocznicą wprowadzenia w Polsce stanu wojennego „(Nie)rozliczony stan wojenny" w Warszawie (12 grudnia). W debacie tej udział wzięli: prof. Andrzej Zybertowicz, doradca społeczny Prezydenta RP, prok. Andrzej Pozorski, zastępca Prokuratora Generalnego, dyrektor Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu oraz dr Maciej Korkuć, naczelnik Oddziałowego Biura Upamiętniania Walk i Męczeństwa IPN w Krakowie. W roku sprawozdawczym ukazało się nowe wydanie książki Sławomira Cenckiewicza *Gdański Grudzień '70. Rekonstrukcja – dokumentacja – walka z pamięcią*, rozszerzone o przedmowę autora, w której szczególnie podkreślił rolę ludowego Wojska Polskiego w masakrze

Grudnia ’70. Profesor uczestniczył w akcji promocyjnej publikacji w dwunastym odcinku programu „#Przystanek Książka. Wydawnictwo IPN” (26 maja) oraz w dyskusji o książce, która zarazem była poświęcona pamięci Józefa Szylera. Odbyła się ona w Centrum Edukacyjnym IPN „Przystank Historia” im. Janusza Kurtyki w Warszawie (23 kwietnia) z udziałem Krzysztofa Wyszkowskiego i Adama Hlebowicza, dyrektora Biura Edukacji Narodowej. Ponadto wziął udział w: prezentacji albumu *Zapomniana historia powstańczej Warszawy w Aktach Osobowych Archiwum Poczty Polskiej* w CE „Przystanek Historia” im. Janusza Kurtyki, w której uczestniczyli prezesi zarządu Poczty Polskiej Tomasz Zdzikot oraz Wiesław Włodek, wiceprezes IPN dr Mateusz Szpytma, dyrektor Muzeum Wojska Polskiego Paweł Żurkowski i prezes zarządu PGE Polskiej Grupy Energetycznej Wojciech Dąbrowski (6 sierpnia), a także w odsłonięciu tablicy pamiątkowej poświęconej Tadeuszowi Katelbachowi, pierwszemu polskiemu komendantowi wyzwolonych Sejn, na budynku Poczty Polskiej przy ul. Marszałka Józefa Piłsudskiego 24 w Sejnach (23 sierpnia) wraz z prof. Piotrem Kardelą, dyrektorem OIPN w Białymstoku, Bohdanem Paszkowskim wojewodą podlaskim, i dyrektorem Poczty Polskiej, Bożeną Łoś.

Profesor Polak, pełniąc funkcję przewodniczącego Kolegium IPN, wziął udział w promocji online teki edukacyjnej *O wieś polską wolną, niezależną, samorządną. Od PSL do NSZZ RI »Solidarność« (1944–1989)*, w Bydgoszczy (16 marca). W dyskusji uczestniczyli: prezes IPN dr Jarosław Szarek, wojewoda kujawsko-pomorski Mikołaj Bogdanowicz, dyrektor Oddziału IPN w Gdańsku prof. Mirosław Golon, współautorka teki dr Katarzyna Maniewska (Delegatura IPN w Bydgoszczy) oraz prowadząca spotkanie Magdalena Basińska. Jako zastępca przewodniczącego uczestniczył w dyskusji online „Lekcja demokracji. I Krajowy Zjazd Delegatów NSZZ „Solidarność” z perspektywy czterdziestolecia” w Gdańsku (7 października) wraz z prof. dr. hab. Krzysztofem Brzechczynem (OBBH Poznań), dr. Dariuszem Gralą (Instytut Kliometrii i Badań nad Transformacją w Poznaniu), dr. Grzegorzem Majchrzakiem (BBH IPN) oraz prowadzącym dr. Piotrem Brzezińskim (Oddział IPN Gdańsk). Podczas sesji naukowej „Stan wojenny w Polsce. Przyczyny i konsekwencje” w Bydgoszczy (9 grudnia) wygłosił wykład *Przyczyny wprowadzenia stanu wojennego w Polsce*. Współorganizatorami sesji byli: wojewoda kujawsko-pomorski Mikołaj Bogdanowicz, poseł do Parlamentu Europejskiego Kosma Złotowski, Centrum Badań Historii „Solidarności” i Oporu Społecznego w PRL Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz Instytut Pamięci Narodowej Delegatura w Bydgoszczy. Wystąpił w „Salonie autorów IPN” podczas Targów Książki Historycznej w Warszawie (25–28 listopada), gdzie opowiedział o książce, której jest współautorem wraz z Sylwią Galij-Skarbińską *„Nigdy przed mocą nie ugniemy szyi”. Obóz internowania w Potulicach 1981–1982*, której drugie wydanie się ukazało. Wziął udział w debacie Radia Szczecin „Na Wieczór” (8 grudnia) „Szczeciński Grudzień 81” wraz ze Zbigniewem Boguckim, wojewodą zachodniopomorskim, dr. hab. prof. US Krzysztofem Kowalczykiem, dyrektorem Archiwum Państwowego w Szczecinie, z Instytutu Nauk o Polityce i Bezpieczeństwie Uniwersytetu Szczecińskiego, dr. Tomaszem Kozłowskim, BBH IPN, dr. Michałem Siedziako, z Instytutu Nauk o Polityce i Bezpieczeństwie Uniwersytetu Szczecińskiego, OBBH Szczecin oraz dr. inż. Mieczysławem Ustasiakiem, działaczem opozycji antykomunistycznej, senatorem I kadencji z listy Komitetu Obywatelskiego. Był także słuchaczem reprezentującym Kolegium w konferencji popularnonaukowej „Kpt. Alojzy Bruski »Grab«” w Bydgoszczy (7 września). Profesor Polak wziął udział wraz z dr. Jarosławem Szarkiem w toruńskich obchodach Narodowego Dnia Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką (24 marca) oraz w inauguracji nowej siedziby Delegatury Instytutu Pamięci Narodowej w Bydgoszczy (14 lipca). Uczestniczył w otwarciu wystawy elementarnej IPN *Zbrodnia Katyńska 1940. Zagłada polskich elit* w Toruniu oraz wraz z dyrektorem IPN Gdańsk, przedstawicielami władz województwa i Stowarzyszenia Rodzina Katyńska złożył kwiaty w kościele Jezuitów w Toruniu, przed Epitafium Katyńskim, upamiętniającym 90 ofiar zbrodni, a wraz z Dyrekcją Lasów Państwowych w Toruniu pod tablicą katyńską w Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych (13 kwietnia). Wziął również udział w otwarciu wystawy *Tu rodziła się „Solidarność” rolników* w Bydgoszczy (21 kwietnia) wraz z jej współautorką dr Katarzyną Maniewską z Delegatury IPN w Bydgoszczy; wystawy elementarnej IPN *Witold Pilecki* w Parku Pamięci Ofiar Zbrodni Pomorskiej 1939 r. w Toruniu (13 maja) wraz z członkiem zarządu województwa kujawsko-pomorskiego Sławomirem Kopyściem, Mirosławem Sprengerem

(Delegatura IPN Bydgoszcz) oraz ks. prałatem Józefem Nowakowskim; wystawy fotografii *Tu rodziła się opozycja* w Toruniu (2 lipca) przygotowanej z okazji 45. rocznicy protestów robotniczych w czerwcu 1976 r. w Radomiu, Ursusie i Płocku – w uroczystości uczestniczyli m.in. współtwórczyni wystawy dr Kamila Churska-Wołoszczak z Delegatury IPN w Bydgoszczy, marszałek województwa kujawsko-pomorskiego Piotr Całbecki oraz Jan Wyrowiński, prezes Społecznego Komitetu Solidarni Toruń Pamięta; wystawy poświęconej Prymasowi Tysiąclecia, kardynałowi Stefanowi Wyszyńskiemu w Toruniu (13 września) wraz z marszałkiem województwa kujawsko-pomorskiego Piotrem Całbeckim, dyrektorem gdańskiego oddziału IPN prof. Mirosławem Golonem oraz historykami z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika: prof. Waldemarem Rozynkowskim i prof. Michałem Białkowskim. Ponadto uczestniczył w obchodach upamiętniających wybuch powstania wielkopolskiego wraz z dyrektorem IPN Gdańsk prof. Mirosławem Golonem i naczelnikiem bydgoskiej Delegatury IPN Edytą Cisewską: 27 grudnia oddał hołd powstańcom wielkopolski pod pomnikiem ich upamiętniającym na cmentarzu parafialnym w Kcyni, na Cmentarzu Nowofarnym – poległym powstańcom wielkopolskim, a także mieszkańcowi Nakła, rzemieślnikowi Antoniemu Nadskakule w Nakle nad Notecią, pod upamiętnieniem powstania wielkopolskiego w Szubinie, na cmentarzu parafii św. Wojciecha w Sadkach, na cmentarzu parafialnym w Lisewie Kościelnym oraz na bydgoskiej Łączce.

Profesor Wolsza wziął udział w panelu dyskusyjnym „Druga Rzeczpospolita – nadzieja pokoleń", podczas ogólnopolskiej konferencji naukowej pt. „Druga Rzeczpospolita – nadzieja pokoleń" w Bełchatowie (22–24 września). Jako zastępca przewodniczącego Kolegium Instytutu Pamięci Narodowej oraz wykładowca Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy wygłosił wykład *Druga konspiracja w Polsce: chronologia, geografia, skala zjawiska i działalność* na konferencji naukowej „Żołnierze Niezłomni – podziemie niepodległościowe i antykomunistyczne po 1945 roku", zorganizowanej przez Powiatową i Miejską Bibliotekę Publiczną w Nakle nad Notecią (3 marca). Reprezentował Kolegium podczas uroczystej premiery pociągu Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej „Anders" oraz na otwarciu wystawy IPN w Łodzi *W drodze na Monte Cassino* (28 maja). Honorowym gościem tych wydarzeń była córka gen. Władysława Andersa – Anna Maria Anders, ambasador RP we Włoszech. Uczestniczył także w: konferencji „Zbrodnia Katyńska w percepcji Polonii i opinii międzynarodowej)" w Koszalinie (26–27 kwietnia), gdzie wygłosił referat *Stan badań nad różnymi aspektami Zbrodni Katyńskiej*; międzynarodowej konferencji naukowej zorganizowanej przez IPN „Zbrodnia Katyńska – nowe aspekty", w Warszawie (17 września) z wykładem *Problematyka katyńska w świetle najnowszej historiografii (2010–2020)*: konferencji zdalnej „Ignacy Jan Paderewski Artysta – Demokrata – Polityk" w Londynie (15 maja) z referatem *Architekci niepodległości Polski w 1918 r.* Ponadto wziął udział w interdyscyplinarnym seminarium w Bełchatowie na temat obrazu MBP, SB, MO w ujęciu historyków, politologów, językoznawców, socjologów, psychologów i kulturoznawców (26–27 maja), w konferencji „Komunistyczny aparat represji wobec przedwojennej inteligencji polskiej" w Białymstoku (25–26 listopada) zorganizowanej przez białostocki oddział IPN, podczas której wygłosił wykład *Losy przedwojennej inteligencji w powojennych więzieniach* oraz w inauguracji Przystanku Historia IPN w Twierdzy Boyen w Giżycku (24 listopada) z wykładem *Grób Nieznanego Żołnierza (1925–2021). Od bohaterów z Zadwórza do Żołnierzy Niezłomnych*. W periodyku „Pamięć i Sprawiedliwość" nr 2 (38) 2021 ukazał się artykuł prof. Wolszy *„Gdybyśmy pojechali, byłaby to kompromitacja patriotyzmu polskiego". Absencja Polaków na olimpiadzie w Antwerpii w 1920 r.*

Profesor Jan Draus wziął udział w dyskusji online z cyklu „Jak Polacy budowali Orient" wraz z dr. hab. Mirosławem Supruniukiem i Karoliną Wandą Olszowską (prowadzącą): „Nauka i oświata polska na Bliskim Wschodzie" w Centrum Edukacyjnym IPN im. Janusza Kurtyki „Przystanek Historia" (23 maja), w uroczystej gali jubileuszu dwudziestolecia Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej w Rzeszowie (15 września) oraz przygotował artykuł *Drogi życia Cezarii Baudouin de Courtenay-Ehrenkreutz-Jędrzejewiczowej*, który ukazał się w publikacji *Paryż, Londyn, Monachium, Nowy Jork. Powrześniowa emigracja na mapie kultury nie tylko polskiej*, tom 3: *Wybitne postaci kobiece*, red. Anna Janicka, Ewa Rogalewska, Violetta Wejs-Milewska, Białystok–Warszawa 2021.

Ksiądz prof. dr hab. Józef Marecki wziął udział w panelu dyskusyjnym „Urząd ds. Wyznań jako narzędzie polityki wyznaniowej władz PRL w latach 1975–1989" wraz z dr. hab. Rafałem Łatką,

dr. Bartłomiejem Noszczakiem, ks. dr. hab. Dominikiem Zamiatałą podczas ogólnopolskiej konferencji naukowej: „Urząd ds. Wyznań: struktury, działalność, ludzie w latach 1975–1989" w Konstancinie-Jeziornej (13–15 września). Uczestniczył także, reprezentując Kolegium IPN, w uroczystości odsłonięcia tablicy upamiętniającej gen. Franciszka Latinika w kościele garnizonowym św. Agnieszki w Krakowie (15 sierpnia), która została poprzedzona mszą świętą za duszę gen. Latinika, koncelebrowaną przez niego oraz proboszcza kościoła garnizonowego ks. płk. dr. Piotra Srokę, ks. Władysława Palmowskiego, ks. Stefana Misińca, o. Jerzego Pająka. Ponadto jako członek Kolegium IPN uczestniczył w prezentacji tablicy na cmentarzu parafialnym w Gorzkowie (5 sierpnia) na grobie Józefa Pajączka „Lemisa", poległego podczas pacyfikacji Skalbmierza – dokonał poświęcenia miejsca wiecznego spoczynku, pobłogosławił i poprowadził modlitwę nad mogiłą bohatera.

Profesor Andrzej Nowak uczestniczył w dyskusji „Polska i Ukraina w latach 30. i 40. XX wieku – 25 lat współpracy archiwalno-historycznej" wraz z prof. Ołeksandrem Łysenko, dr. Marcinem Majewskim, prof. Hiroakiem Kuromiyą (Indiana University) i prof. Jurijem Szapowałem. Debatę, która odbyła się w Belwederze (14 września), prowadził Adam Hlebowicz, dyrektor Biura Edukacji Narodowej IPN.

Profesor Piotr Franaszek wziął udział w uroczystości nadania rondu w pobliżu Muzeum AK w Krakowie imienia Janusza Kurtyki, prezesa Instytutu Pamięci Narodowej w latach 2005–2010, który zginął w katastrofie smoleńskiej. W uroczystości, która odbyła się 12 października, uczestniczyli m.in.: Zuzanna Kurtyka i Paweł Kurtyka, fundatorzy Fundacji im. Janusza Kurtyki, prezes IPN dr Karol Nawrocki i jego zastępca dr hab. Karol Polejowski oraz prezydent Krakowa Jacek Majchrowski.

Redaktor Krzysztof Wyszkowski wziął udział w dyskusji online „Stan ścigania zbrodni komunistycznych – próba podsumowania" poświęconej historii organów bezpieczeństwa PRL w cyklu „Tajemnice bezpieki", wraz z Tadeuszem Płużańskim, Michałem Mireckim oraz prowadzącym Piotrem Woyciechowskim, w Centrum Edukacyjnym im. Janusza Kurtyki „Przystanek Historia" w Warszawie (29 czerwca). Ponadto uczestniczył w debacie po filmie *Ukradzione zwycięstwo czyli system III RP* wraz z Piotrem Semką, Markiem Jurkiem i reżyserem filmu Krzysztofem Nowakiem oraz prowadzącym Michałem Karnowskim, która odbyła się podczas XIII Festiwalu Filmowego „Niepokorni, Niezłomni, Wyklęci" w Gdyni, 29 września – 2 października (partnerem instytucjonalnym festiwalu jest IPN).

Redaktor Bronisław Wildstein był gościem specjalnego wydania audycji „Salon Dziennikarski" podczas XIII Festiwalu Filmowego „Niepokorni, Niezłomni, Wyklęci" w Gdyni. Mówił o znaczeniu festiwalu w wojnie o pamięć historyczną młodego pokolenia. Ponadto wystąpił w spotkaniach „Pisarz – ofiara i świadek totalitaryzmów" wraz z Agatą Kłopotowską i Wojciechem Tomczykiem oraz „Dmowski czy Piłsudski – obraz odzyskanej niepodległości w popkulturze" wraz z prof. Janem Żarynem (dyrektorem Instytutu Dziedzictwa Myśli Narodowej im. R. Dmowskiego i I. J. Paderewskiego), Maciejem Pawlickim (producentem, publicystą), Wojciechem Tomczykiem (dramaturgiem, scenarzystą), Krzysztofem Nowakiem (reżyserem) oraz prowadzącym Janem Rumanem (redaktorem „Biuletynu IPN").

W gronie członków Kolegium zasiadają znani i cenieni badacze historii zarówno Polski, jak i świata, zaangażowani uczestnicy wydarzeń historycznych, działacze opozycji antykomunistycznej, publicyści, wykładowcy akademiccy, dlatego też jako eksperci często zabierają głos publicznie. Uczestniczą w konferencjach naukowych organizowanych przez uczelnie wyższe, stowarzyszenia, fundacje – nie tylko w Polsce, ale także poza jej granicami, biorą udział w dyskusjach na temat książek dotyczących interesującej ich problematyki, odkrywają kulisy ważnych wydarzeń historycznych podczas obchodzonych rocznic, a także są autorami lub współautorami uznanych publikacji.

Profesor Andrzej Nowak był gościem audycji „Historia żywa" w Polskim Radiu 24 prowadzonej przez Dorotę Truszczak, w której starał się pokazać, jaki wpływ na dokonywane przez nas wybory życiowe i całą naszą teraźniejszość mają wydarzenia historyczne (XVIII, XIX, XX w.). Wielokrotnie wypowiadał się na temat działań podejmowanych po rozbiorach RP na rzecz utrzymania polskości, o walce nie tylko czynem, słowem, ale i piórem. Zabierał głos podczas uroczystości obchodów bitwy warszawskiej, zwracając szczególną uwagę na to, że „klęska Armii Czerwonej pod Warszawą w 1920 r. odsunęła urzeczywistnienie snu gospodarzy »czerwonego« Kremla o sowietyzacji Europy. Przynajmniej na jakiś czas", a także o 100. rocznicy podpisania w Rydze traktatu pokojowego między Polską

a Rosją i Ukrainą. W roku sprawozdawczym ukazał się tom 5 autorstwa prof. Nowaka *Dzieje Polski. Imperium Rzeczypospolitej*, a profesor został wyróżniony Złotym Medalem Honorowym za Zasługi dla Województwa Małopolskiego.

Profesor Tadeusz Wolsza wielokrotnie podnosił kwestię zbrodni katyńskiej, zarówno w audycjach radiowych, jak i artykułach prasowych. W związku z 100. rocznicą wspominał o podpisanym 18 marca 1921 r. w Rydze traktacie pokojowym między Polską a Rosją i Ukrainą. „Polska wychodziła z wojny z bolszewicką Rosją poobijana i osłabiona, ale zwycięska i dumna", czego wyrazem była konstytucja marcowa z 17 marca 1921 r. Wypowiadał się o pierwszym transporcie Polaków do Auschwitz, a także wystąpił z referatem *Miłośnicy, prorektorzy i mecenasi gry szachowej w II Rzeczypospolitej* podczas panelu naukowego pt. „Królewska gra uwagi, wyobraźni i rozumu – szachy w polskiej historii i nauce" w Filharmonii Pomorskiej im. Ignacego Jana Paderewskiego w Bydgoszczy, podczas konferencji zorganizowanej przez Instytut De Republica (27 listopada). W roku sprawozdawczym profesor został odznaczony Medalem Stulecia Odzyskanej Niepodległości.

Profesor Wojciech Polak wypowiadał się w związku 40. rocznicą zamachu na Jana Pawła II oraz na temat roli papieża w przemianach w Polsce i części państw Europy Środkowej, w 230. rocznicę Konstytucji 3 maja, 39. rocznicę manifestacji w Toruniu, 40. rocznicę wprowadzenia stanu wojennego oraz 65. rocznicę wydarzeń „Poznańskiego Czerwca". Zabierał także głos na temat: zaślubin Polski z Morzem Bałtyckim, żołnierzy wyklętych, porozumień sierpniowych czy o listopadzie 1918 r. Mówił o Polakach ratujących Żydów, narażających własne życie w okresie II wojny światowej czy też o ofiarach rzezi na Wołyniu i w Galicji oraz bł. ks. Jerzym Popiełuszce. Wziął udział w debacie z dr. Tomaszem Kozłowskim, senatorem Janem Rulewskim oraz prowadzącą Judytą Bielanowską – poświęconej frakcjom i podziałom „Solidarności", w ramach konferencji „Samorządna Rzeczpospolita" w Europejskim Centrum Solidarności w Gdańsku (29 sierpnia) oraz wygłosił wykład *Od Żółkiewskiego do stanu wojennego* w Wysokiem Mazowieckiem (10 października). Ponadto jest m.in. współautorem publikacji z Sylwią Galij-Skarbińską i Michałem Damazynem: *Czas przeszły zapisany. Wspomnienia działaczy NZS UMK w Toruniu w latach 1980–1989*, wydawnictwa Fundacja Historia.pl; *Nikczemność i honor: stan wojenny w stu odsłonach*, Wydawnictwa „Biały Kruk" oraz *Opór społeczny przeciwko komunizmowi w Toruniu w obiektywie Artura Wiśniewskiego (lata osiemdziesiąte XX wieku)*, Wydawnictwa „Adam Marszałek", którego jest współautorem z Arturem Wiśniewskim i Sylwią Galij-Skarbińską. Profesorowie Wojciech Polak i Sławomir Cenckiewicz oraz red. Bronisław Wildstein wielokrotnie zabierali głos w mediach w związku z ukazaniem się książki *Wokół sprawy Pyjasa* (pod redakcją Marii Anny Potockiej), w której redaktorka postawiła tezę, że krakowski opozycjonista nie był ofiarą działań SB, a zginął w wypadku.

Redaktor Bronisław Wildstein wielokrotnie zwracał uwagę na wpływ historii na teraźniejszość, a także na to, że masowa kultura prawie nie mówi o przeszłości. Wypowiadał się też o 40. rocznicy stanu wojennego.

Profesor Sławomir Cenckiewicz w związku z 40. rocznicą wprowadzenia stanu wojennego wziął udział w debacie „Fenomen ruchu Solidarność – 40. rocznica wybuchu stanu wojennego w Polsce", w panelu dyskusyjnym „Fenomen ruchu Solidarność" wraz z prof. Andrzejem Zybertowiczem, dr. Robertem Derewendą i dr. Grzegorzem Wołkiem, w redakcji „Tygodnika Solidarność" w Warszawie (13 grudnia) oraz w konferencji w Sejmie RP zrealizowanej przez TVP. Wziął udział w panelu „Polityka historyczna Polski" wraz z dr. Karolem Nawrockim, ówczesnym dyrektorem Muzeum II Wojny Światowej i prowadzącym Pawłem Piekarczykiem, podczas zjazdu Klubów „Gazety Polskiej" w Piotrkowie Trybunalskim (9–11 lipca), rozmawiał z Januszem Walentynowiczem, dr. Adamem Chmieleckim w związku z kolejną rocznicą protestów społecznych w sierpniu 1980 r. i powstania NSZZ „Solidarność" oraz o roli, jaką w sierpniu 1980 r. odegrała Anna Walentynowicz, w Studiu Koncertowym Radia Gdańsk im. Janusza Hajduna (27 sierpnia), wygłosił też wykład *Fundusz Obsługi Zadłużenia Zagranicznego – finanse publiczne i służby specjalne* w Centrum Pieniądza NBP (2 grudnia). Przypomniał Michała Falzmanna, kontrolera NIK w 1990 r. w związku z 30. rocznicą jego śmierci oraz wspominał zmarłego 20 września 2021 r. Jerzego Targalskiego. W roku sprawozdawczym ukazało się wznowienie książki autorstwa Władysława Studnickiego *Polska za linią Curzona* wzbogacone o wstęp i opracowanie prof. Sławomira

Cenckiewicza, który wziął także udział w dyskusji „Z Niemcami czy bez, czyli o »Polsce za linią Curzona«" Studnickiego, razem z dr. Łukaszem Jasiną, ekspertem w dziedzinie polityki pamięci w Polskim Instytucie Spraw Międzynarodowych i sekretarzem redakcji „Polskiego Przeglądu Dyplomatycznego", Piotrem Zychowiczem, redaktorem naczelnym miesięcznika „Historia Do Rzeczy" i prowadzącym dr. Krzysztofem Rakiem, historykiem i ekspertem ds. stosunków międzynarodowych, dyrektorem zarządzającym w Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej.

Ksiądz prof. Józef Marecki uczestniczył w uroczystej prezentacji książki *Dziedzictwo Synodu Zamojskiego 1720–2020. Wyzwania i perspektywy*, Wydawnictwa AVALON, w Zamościu (14 września) oraz w konferencji naukowej „Kościół katolicki na Ziemiach Zachodnich i Północnych w latach 1966–1972", podczas której wygłosił wykład „Decyzje Stolicy Apostolskiej stabilizujące sytuację Kościoła na Ziemiach Zachodnich i Północnych – bulla Pawła VI „Episcoporum Poloniae Coetus" z 28 czerwca 1972 r.", w Trzebnicy. W roku sprawozdawczym ksiądz profesor został powołany do Rady Muzeum Ziemi Miechowskiej (6 października).

Profesor Piotr Franaszek był współautorem książki wraz z Pawłem Gratą, Anną Kozicką-Kołaczkowską, Mariuszem Ruszelem i Grzegorzem Zamoyskim *Ignacy Łukasiewicz* wydanej przez Państwowy Instytut Wydawniczy.

Krzysztof Wyszkowski jako były sekretarz redakcji „Tygodnika Solidarność" w związku z 40. rocznicą ukazania się jego pierwszego numeru mówił w wywiadach medialnych o początkach pisma i problemach z cenzurą (3 kwietnia). Jako działacz niepodległościowy zaangażowany w latach reżimu komunistycznego w działalność wydawnictw podziemnych odebrał odznakę „Zasłużony dla Kultury Polskiej", przyznaną przez ministra kultury, dziedzictwa narodowego i sportu Piotra Glińskiego (16 lipca). Wziął udział w oficjalnych uroczystościach 41. rocznicy podpisania porozumień sierpniowych i utworzenia NSZZ „Solidarność" w Gdańsku (31 sierpnia). W związku z 40. rocznicą wprowadzenia stanu wojennego w Polsce oraz pacyfikacji kopalni „Wujek" uczestniczył w spotkaniu działaczy „Solidarności" we Francji, zorganizowanym przez Ambasadę RP w Paryżu, Paryski Klub „Gazety Polskiej" oraz Stowarzyszenie Polskich Kombatantów we Francji i ich Rodzin. W ambasadzie odbyła się debata na temat genezy „Solidarności" i przyczyn wprowadzania stanu wojennego w Polsce 13 grudnia 1981 r. (12 grudnia).

CZĘŚĆ I

WSPÓŁPRACA Z PODMIOTAMI ZEWNĘTRZNYMI I KOMUNIKACJA MEDIALNA

1. Współpraca krajowa

1.1. Współpraca z instytucjami państwowymi i samorządowymi oraz organizacjami pozarządowymi

CENTRALA

Biuro Prezesa i Komunikacji Społecznej / Biuro Prezesa

Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Narodowego Wsi / Podpisanie porozumienia o współpracy / W ramach 40. rocznicy rolniczego protestu w Bydgoszczy, podczas obchodów rocznicy rolniczego protestu zorganizowanych 16 marca IPN (BPiKS i Delegatura Bydgoszcz) zawarł porozumienie o współpracy z Narodowym Instytutem Kultury i Dziedzictwa Wsi. Zaprezentowano tekę edukacyjną i otwarto okolicznościową wystawę.

Marszałek Sejmu / Ogólnopolski konkurs literacko-plastyczny „Polskie serce pękło – Katyń ’40” / 13 kwietnia podano wyniki konkursu upamiętniającego zbrodnię katyńską ogłoszonego przez Marszałek Sejmu Elżbietę Witek 21 stycznia. Prezes IPN był jednym z członków Komitetu Honorowego Konkursu. Konkurs przeprowadzony został w trzech kategoriach – plastycznej, literackiej oraz na tekst piosenki. Wpłynęło w sumie 3628 prac.

Stowarzyszenie Dziennikarzy Polskich / 28. Konkurs o Nagrody Stowarzyszenia Dziennikarzy Polskich im. Janusza Kurtyki / 17 czerwca nastąpiło rozstrzygnięcie konkursu. Fundatorem Nagrody im. Janusza Kurtyki przyznawanej za publikacje o tematyce historycznej był IPN. Nagrodę otrzymał Piotr Zarębski za film dokumentalny *Bądź wierny, idź i pamiętaj*. Jest to opowieść o bohaterstwie, męczeństwie i trudnej sytuacji Polaków – głównie z Pomorza – w czasach II wojny światowej i w pierwszych latach komunizmu.

Fundacja Instytut Nowych Mediów / Opowiadamy Polskę światu / W rocznice ważnych wydarzeń z historii Polski czytelnicy francuskiego dziennika „L’Opinion” mogli przeczytać artykuły polskich naukowców, historyków i polityków, którzy dzielą się w nich swoimi przemyśleniami na temat najnowszej historii Polski. Prezes IPN dr Jarosław Szarek w tekście *Tradycja 3 maja należy do polskiej duszy* opowiadał o formach świętowania rocznic uchwalenia konstytucji, w tym na emigracji, a w artykule *Polscy innowatorzy zmienili świat* przypomniał wkład polskich naukowców w rozwój cywilizacji w XX w. Prezes Karol Nawrocki, publikując tekst *Polska. Jej drugie imię to Historia*, 17 września przypomniał wydarzenia z 1939 r. W artykule opublikowanym 11 listopada prezes Karol Nawrocki pisał, czym jest polski gen wolności, a 13 grudnia w rocznicę wprowadzenie stanu wojennego opublikował tekst *Czołgi przeciwko Solidarności*. Artykuły zostały przetłumaczone na języki obce i zamieszczone na portalach internetowych w kilkudziesięciu krajach.

Grupa Historyczna „Zgrupowanie Radosław” / XIV Katyński Marsz Cieni / 19 września spod Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie już po raz czternasty wyruszył Katyński Marsz Cieni, będący hołdem dla blisko 22 tys. polskich obywateli zamordowanych przez Sowietów w 1940 r. w Katyniu i innych miejscach kaźni na Wschodzie.

Stowarzyszenie Scena Kultury / XIII Międzynarodowy Festiwal Filmowy „Niepokorni, Niezłomni, Wyklęci" / IPN zaangażował się w przygotowywanie wydarzeń festiwalowych: pokazy filmów, dyskusje, promocje książek, warsztaty / Jednostki odpowiedzialne Biuro Prezesa, BEN, AIPN, BPiI, Wydawnictwo IPN.

Fundacja im. Rodziny Ulmów SOAR / Współpraca przy organizacji Festiwalu Psalmów Dawidowych „Honorując Sprawiedliwych i Ocalonych" – „Psalmy Pokoju i Pojednania" w Rzymie, 14 grudnia.

Archiwum IPN

Dom Polonii na Zamku w Pułtusku

– Prezentacja wystawy / Przygotowana przez AIPN wspólnie z Państwowymi Archiwami Obwodowymi w Chmielnickim, Odessie i Winnicy wystawa pt. *Rozkaz nr 00485. Antypolska operacja NKWD na sowieckiej Ukrainie 1937–1938 / НАКАЗ № 00485. Антипольська операція НКВС в Радянській Україні 1937–1938* od 27 kwietnia jest prezentowana w Domu Polonii na Zamku w Pułtusku.
– Prezentacja wystawy / Od 2 lipca do drugiej połowy września prezentowana była wystawa *Polonica emigracyjne. Ze zbiorów instytucji członkowskich Stałej Konferencji Muzeów, Archiwów i Bibliotek Polskich na Zachodzie*, przygotowana przez AIPN wspólnie z instytucjami polonijnymi.

Wydawnictwo Fronda / Kwerenda do publikacji Stanisława Płużańskiego Życie codzienne żołnierzy wyklętych / AIPN przeprowadziło kwerendę i udostępniło fotografie.

Fundacja LUX VERITATIS / Kwerenda archiwalna / AIPN udostępniło fundacji wytypowane materiały filmowe dotyczące II wojny światowej.

Polska Akademia Nauk Archiwum w Warszawie / XI Warszawski Piknik Archiwalny / W ramach 11 edycji imprezy (9–12 czerwca) organizowanej pod hasłem „Bez kobiet nie ma historii" AIPN zaprezentowało przygotowane na tę okazję filmy: *Wybrane archiwalia dotyczące Agnieszki Wisły*, *Rozmowa z Andrzejem Chendyńskim, prezesem Koła Polaków z Indii oraz prezentacja materiałów z zasobu IPN dotyczących koła*, *Konspiratorki i dywersantki. Kobiety walczące o niepodległość w dokumentach UB/SB*.

Archiwum Państwowe w Warszawie, Mazowieckie Samorządowe Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Warszawie, Wydział Historii Uniwersytetu Warszawskiego, Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych, Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie / V Ogólnopolska Konferencja Archiwistów i Historyków „Educare necesse est... – Rzeczpospolita Małych Ojczyzn" / 30 czerwca – 1 lipca / Edycja poświęcona była przeszłości miejsc nam najbliższych tworzącej naszą wspólną historię. Konferencja, w której udział wzięło 90 osób, po raz pierwszy w całości odbywała się online. W ramach siedmiu sesji zaprezentowanych zostało 27 referatów oraz 9 wystąpień eksperckich. Po raz pierwszy w obradach wzięli udział badacze z zagranicy – pracownicy Archiwum Państwowego Obwodu Odeskiego.

Biuro Filatelistyki Poczty Polskiej S.A., Fundacja Grupy PKP / Publikacja pamiątkowej pocztówki / W związku z opracowaniem pamiątkowej pocztówki z podobizną Romana Dziemieszkiewicza, którego imię ma otrzymać dworzec kolejowy w Ciechanowie, AIPN przeprowadziło kwerendę w poszukiwaniu zdjęć patrona.

Wojskowe Biuro Historyczne

– Publikacja o poczcie polowej w powstaniu warszawskim / Dla wydawnictwa przygotowywanego przez WBH wspólnie z Pocztą Polską AIPN przeprowadziło kwerendę i udostępniło materiały archiwalne dotyczące 59 wskazanych osób biorących udział w powstaniu.
– Współpraca archiwalna / W ramach podjętej w 2019 r. współpracy w zakresie digitalizacji dokumentów dotyczących Układu Warszawskiego pracownicy AIPN skanowali jednostki archiwalne z 16 spisów. W 2021 r. zdigitalizowano 410 j.a., złożonych z 69 016 kopii cyfrowych. Do tej pory łącznie

zdigitalizowano 2290 j.a., złożonych z 506 052 kopii cyfrowych. Kontynuowana jest również digitalizacja materiałów – zdigitalizowano łącznie 34 j.a. z różnych spisów.

Filmoteka Narodowa – Instytut Audiowizualny / Współpraca archiwalna / AIPN współpracowało, korzystając z pomocy merytorycznej przy konserwacji i skanowaniu dokumentacji filmowej z zasobu AIPN.

Fundacja Fort III Pomiechówek / Informator *Fort III w Pomiechówku – krótki rys historyczny* / Opublikowano drugie, poprawione wydanie informatora poświęconego historii Fortu III w Pomiechówku.

Komisja Wspólna Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji / Pracownik AIPN zasiada w Komisji jako przedstawiciel prezesa IPN i bierze udział w jej pracach.

Mazowieckie Samorządowe Centrum Doskonalenia Nauczycieli / Warsztaty archiwalne dla nauczycieli / Kontynuowano rozpoczętą w 2020 r. VI edycję warsztatów „Wolna Polska, ale jaka? – postawy wobec kształtowania się ustroju komunistycznego w latach 40. XX wieku w dokumentach z zasobu Instytutu Pamięci Narodowej". W tej edycji przeprowadzono warsztaty w trybie online 27 kwietnia. We wrześniu rozpoczęto edycję siódmą „Polska odrodzona – obraz miast II Rzeczpospolitej w filmie *Z wycieczki Stowarzyszenia Weteranów Armii Polskiej*" i ósmą „Mała Polska w Indiach – formy kultywowania pamięci o kraju na uchodźstwie w źródłach archiwalnych Instytutu Pamięci Narodowej". W ramach edycji siódmej 25 listopada przeprowadzono warsztaty stacjonarnie, a w edycji ósmej odbyły się dwa spotkania: stacjonarnie 21 października i w trybie zdalnym 8 grudnia. Zajęcia kontynuowane będą do maja 2022 r.

Muzeum Getta Warszawskiego / Wystawa stała i instalacja *Miasto za murem* / W ramach porozumienia udostępniano materiały archiwalne niezbędne do przygotowania wystawy stałej powstającej placówki, ze szczególnym uwzględnieniem artefaktów. W AIPN powołano czteroosobowy zespół roboczy do realizacji projektu. Do chwili obecnej przekazano Muzeum wyniki kwerendy dotyczącej getta warszawskiego, afiszy i plakatów oraz kolekcji pieczęci różnych instytucji niemieckich z okresu II wojny światowej. Pracownikom muzeum zaprezentowano oryginalne materiały archiwalne, a następnie udostępniono 103 j.a., przekazano też skany 14 j.a., 5100 wglądówek fotografii oraz 160 wglądówek afiszy i plakatów. Ponadto do wykorzystania w wideoinstalacji *Miasto za murem* przygotowywanej na rocznicę zamknięcia bram getta warszawskiego udostępniono kopie 150 fotografii.

Muzeum Powstania Warszawskiego / *Słownik biograficzny uczestników Powstania Warszawskiego* / AIPN udostępniło na potrzeby słownika biograficznego elektroniczne kopie ok. 125 j.a. wytypowanych przez muzeum oraz przeprowadziło kwerendę dotyczącą Zofii Ścibor-Rylskiej.

Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL / Wystawa *Dowody Zbrodni*, projekty dotyczące pacyfikacji Ośrodka Odosobnienia w Kwidzynie oraz abp. Antoniego Baraniaka / Udostępniano materiały archiwalne dotyczące cichociemnych skazanych na karę śmierci do przygotowywanej przez tę placówkę wystawy *Dowody Zbrodni*. Przeprowadzono kwerendy dotyczące 10 osób oraz udostępniono 164 j.a. Muzeum zostały udostępnione również wytypowane materiały odnoszące się do pacyfikacji Ośrodka Odosobnienia w Kwidzynie oraz dokumenty dotyczące abp. Antoniego Baraniaka.

Zgromadzenie Sióstr Franciszkanek Rodziny Maryi w Warszawie / Współpraca archiwalna / Kontynuowano prace wynikające z porozumienia zawartego w 2019 r. ze Zgromadzeniem. Uporządkowano, zewidencjonowano i zabezpieczono technicznie 250 j.a., tj. ok. 3 mb akt personalnych i ogólnych. Jednocześnie w trakcie typowania jednostek, które w formie kopii cyfrowych zostaną włączone do zasobu AIPN, zostały przejrzane różne materiały.

Biuro Badań Historycznych

Gmina Wejherowo / VIII Olimpiada Wiedzy o Piaśnicy i zbrodniach nazistowskich na Pomorzu / 22 kwietnia w Szkole Podstawowej im. Mikołaja Kopernika w Bolszewie odbyła się olimpiada wiedzy o Piaśnicy. Pytania opracował pracownik BBH.

Ośrodek Edukacyjno-Muzealny „Świętokrzyski Sztetl" w Chmielniku / Wykład pracownika BBH „Wybrane przykłady pomocy udzielonej ludności żydowskiej przez mieszkańców Kreishauptmannschaft Busko", 4 marca.

Instytut Europy Środkowej / Współpraca przy wydaniu publikacji *Sojusz Piłsudski–Petlura w kontekście politycznej i militarnej walki o kształt Europy Środkowej i Wschodniej*, red. T. Stępniewski, A. Górak, M. Kruszyński, Warszawa 2021.

Wojskowe Biuro Historyczne, Centralne Archiwum Wojskowe / Współpraca przy drugim wydaniu publikacji źródłowej *Armia Krajowa w dokumentach 1939–1945*.

Muzeum Powstania Warszawskiego / 12 lipca została zawarta umowa o współpracy przy wydaniu publikacji *Atlas Powstania Warszawskiego* pod redakcją dr. hab. Jacka Sawickiego i dr. Pawła Ukielskiego. Wydanie publikacji nastąpi w 2024 r.

Muzeum KL Stutthof w Sztutowie / Współpraca z zespołem badawczym opracowującym nową monografię KL Stutthof w przygotowaniu rozdziału dotyczącego odpowiedzialności za zbrodnie popełnione w obozie Stutthof ./ Jednostka odpowiedzialna pełnomocnik prezesa IPN ds. badań nad terrorem okupacyjnym na ziemiach polskich w latach 1939–1945.

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Wydział Opieki nad Grobami za Granicą / Współpraca w uzupełnieniu listy straconych Polaków, pochowanych w kwaterze polskiej w Ponarach / Jednostka odpowiedzialna pełnomocnik prezesa IPN ds. badań nad terrorem okupacyjnym na ziemiach polskich w latach 1939–1945.

Muzeum Martyrologii Wsi Polskiej w Michniowie / Współpraca w uzupełnieniu wystawy głównej Muzeum o zagadnienia związane z eksterminacją ludności polskiej na Wileńszczyźnie. / Jednostka odpowiedzialna pełnomocnik prezesa IPN ds. badań nad terrorem okupacyjnym na ziemiach polskich w latach 1939–1945.

Muzeum Zamoyskich w Kozłówce / Wspólne wydanie monografii zbiorowej *Ziemiaństwo na Lubelszczyźnie. Ziemianie w walce i pracy na rzecz polskości i niepodległości w XIX i XX w.*, red. M. Kruszyński, T. Osiński, S. Grzechnik, K. Kot, Lublin–Warszawa 2021 / Monografia jest pokłosiem organizowanej przez IPN i Muzeum Zamoyskich w Kozłówce sesji naukowej „Historia pisana życiorysami. Ziemiaństwo w walce o Niepodległą".

Towarzystwo Nauki i Kultury „Libra" / Współpraca redakcyjna przy wydaniu numeru 10 czasopisma „Komunizm: System – Ludzie – Dokumentacja", red. nacz. Marcin Kruszyński / Rocznik poświęcony jest szeroko rozumianym zagadnieniom funkcjonowania partii komunistycznej w Polsce oraz Związku Sowieckim i krajach tzw. bloku wschodniego.

Centralny Ośrodek Szkolenia i Edukacji ABW im. gen. Stefana Grota-Roweckiego / Wygłoszenie przez pracownika BBH referatu „Systemowe problemy bezpieczeństwa pracy operacyjnej wywiadu KG AK i sieci łączności z centralą w Londynie na przykładzie afery Rona Jefferiego" podczas Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Kontrwywiad II Rzeczpospolitej", zorganizowanej 4–5 listopada w Emowie.

Centrum Badania Historii Solidarności i Oporu Społecznego w PRL, Instytut Dziedzictwa Solidarności i NSZZ „Solidarność" Region Bydgoski / Wygłoszenie przez pracownika BBH referatu „Departament I MSW a wprowadzenie stanu wojennego" podczas Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Stan wojenny po 40 latach. Nowe spojrzenie", zorganizowanej 6 grudnia w Bydgoszczy.

Marszałek Sejmu / Udział pracownika BBH w debacie: „Stan wojenny – 13 grudzień 1981" zorganizowanej 4 grudnia w Sali Kolumnowej Sejmu RP.

Muzeum Ziemi Biłgorajskiej w Biłgoraju / Wygłoszenie przez pracownika IPN referatu: „Pacyfikacje ludności w powiecie biłgorajskim (Kreishauptmannschaft Bilgoraj) w świetle dokumentów niemieckich" w czasie konferencji „Akcja Sturmwind i bitwa pod Osuchami – czerwiec 1944". / Jednostka odpowiedzialna Zespół Pełnomocnika Prezesa IPN ds. Badań nad Terrorem Okupacyjnym na Ziemiach Polskich w Latach 1939–1945.

Archiwum Państwowe w Lublinie / Wygłoszenie przez pracownika IPN referatu: „Źródła do badań okupacji niemieckiej na terenie powiatu biłgorajskiego w zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej" w trakcie konferencji naukowej „Dziedzictwo archiwalne Lublina i Lubelszczyzny. Ludzie, instytucje, dokumentacja". / Jednostka odpowiedzialna Zespół Pełnomocnika Prezesa IPN ds. Badań nad Terrorem Okupacyjnym na Ziemiach Polskich w Latach 1939–1945.

Biuro Edukacji Narodowej

Klub 12. Szczecińskiej Dywizji Zmechanizowanej oraz Oddział Okręgowy NBP w Szczecinie / Karta QSL z oficjalnym numerem radiowym w związku z obchodami Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych.

Ministerstwo Sprawiedliwości

- Wystawa IPN *Jan Rodowicz „Anoda"* / Współpraca przy prezentacji wystawy od 7 stycznia do 1 lutego na parkanie siedziby ministerstwa w Al. Ujazdowskich w Warszawie.
- Udzielenie licencji na filmy: *Baśka Murmańska*, *Kasztanka*, *Miś Wojtek*, *Srebrni na szlakach Bitwy Warszawskiej*, cz. 1 i 2, prezentowane w ramach Nocy Muzeów.
- Prezentacja wystawy *Zagłada polskich elit. Akcja AB – Katyń* w Nadleśnictwie Rybnik, 20– 24 września.
- Prezentacja wystawy *Stan wojenny 1981–1983* w Galerii Plenerowej Ministerstwa Sprawiedliwości w Alejach Ujazdowskich, 6 grudnia.

Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum

- Wystawa *Gorzki pokój. Traktat Ryski 1921 r.* / Współpraca przy prezentacji wystawy na Dziedzińcu Wielkim Zamku od 15 marca do 26 kwietnia.
- Premierowa prezentacja ogólnopolskiej wystawy plenerowej IPN *Pokolenie Baczyńskiego* od 27 września do 15 listopada.
- Prezentacja, przygotowanej przez OIPN Gdańsk i Szczecin, wystawy plenerowej IPN *Powstanie grudniowe 1970 roku* od 15 grudnia 2021 do 10 stycznia 2022 r.

Instytut Dziedzictwa Myśli Narodowej im. Romana Dmowskiego i Ignacego Jana Paderewskiego

- W lutym została nawiązana współpraca w celu realizacji wspólnego projektu „NSZZ »S« Oświaty i Wychowania. Represje wobec nauczycieli Solidarności w latach 1981–1989". Projekt zakłada realizację notacji historycznych. Zostały opracowane wytyczne dotyczące wspólnych działań notacyjnych (przygotowanie merytoryczne, wyznaczenie obsługi technicznej).
- Współpraca przy gromadzeniu notacji historycznych.
- Udzielenie licencji na film *Paszporty Paragwaju*.
- Udzielenie licencji na film *W imię prawdy. Tajny Instytut Katyński*.

Telewizja Polska S.A.
– IPN nawiązał współpracę, w ramach której na antenie TVP 1 oraz TVP Historia wyemitowano trzy filmy produkcji IPN: *Polmission. Tajemnice Paszportów*, *Marsz cieni*, *W imię prawdy. Tajny Instytut Katyński*. Ponadto podjęto współpracę przy realizacji filmu *Tunka*, poświęconego historii zesłania Józefa Piłsudskiego na Syberię oraz zakupu i transportu do Polski domu z miejscowości Tunka, w której w czasie zsyłki przebywał marszałek. Udzielono licencji na film *My trzymamy z Bogiem.*
– Współorganizacja koncertu rocznicowego „Po co nam wolność?", 13 grudnia.

Centrum Kultury i Sztuki w Skierniewicach
– Współpraca przy prezentacji wystaw plenerowych *Tu rodziła się Solidarność oraz Zimna wojna. Krótka historia podzielonego świata*.
– Współpraca przy prezentacji wystawy plenerowej *Powstała, by żyć* z okazji 103. rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości, 9 listopada.

Muzeum Regionalne w Kozienicach im. prof. Tomasza Mikockiego / Współpraca przy prezentacji wystawy plenerowej *Pokolenia wolności*.

Powiatowe Centrum Kultury i Sztuki im. Marii Konopnickiej w Ciechanowie
– Współpraca przy prezentacji wystawy plenerowej *Powstała, by żyć*.
– Współpraca przy prezentacji wystawy plenerowej *Gorzki pokój. Traktat ryski 1921 r.*, 9 listopada.

BohaterON – włącz historię! / Współpraca przy organizacji kampanii BohaterON / Projekt ma na celu upamiętnienie i uhonorowanie uczestników powstania warszawskiego, a także promocję historii Polski w XX w. Zadaniem IPN jest m.in. promocja wydarzeń przez zgłaszanie osób i instytucji do nagrody BohaterON, pomoc w organizowaniu seminariów dla uczestników akcji „BohaterON w Twojej szkole!" oraz przekazaniu drogą elektroniczną materiałów edukacyjnych dla nauczycieli i edukatorów, którzy biorą udział w kampanii. Seminarium edukacyjne i warsztaty terenowe dla nauczycieli odbyły się w Warszawie w dniach 7–10 października. W zajęciach wzięło udział 40 osób z całej Polski. 7 i 9 października warsztaty odbywały się w Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia", 8 października nauczyciele uczestniczyli w zajęciach terenowych, podczas których odwiedzili Muzeum Więzienia Pawiak, Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL przy ul. Rakowieckiej oraz Cmentarz Wojskowy na Powązkach. Podsumowaniem tegorocznej współpracy był udział pracowników BEN w gali wręczania Nagród BohaterON 2021 im. Powstańców Warszawskich, która odbyła się 25 października. Srebrnego i Brązowego BohaterON-a w kategorii „Instytucja" wręczył zastępca prezesa IPN dr hab. Karol Polejowski.

Sejm RP, Senat RP, Ministerstwo Edukacji i Nauki, Fundacja Projekty Edukacyjne / VI edycja Turnieju Debat Historycznych IPN / Zawarto porozumienia o patronacie honorowym. W gmachu Sejmu RP odbył się finał, w którym wzięło udział osiem najlepszych drużyn z całej Polski, złożonych z uczniów szkół średnich wyłonionych w rozgrywkach regionalnych. Marszałek Sejmu RP Elżbieta Witek, marszałek Senatu RP prof. Tomasz Grodzki oraz minister edukacji i nauki prof. Przemysław Czarnek objęli turniej honorowym patronatem, 20 września. Rozgrywki centralne we wrześniu organizowano na podstawie porozumienia o współpracy z Fundacją Projekty Edukacyjne.

Fundacja EduSEN / Współpraca przy organizacji II Ogólnoświatowego Polonijnego Turnieju edukacyjnej gry planszowej „Miś Wojtek" rozgrywanego od października 2021 do kwiecień 2022 r. Rozgrywki online w trybie cotygodniowym od 14 października do 20 lub 27 stycznia 2022 r. (finał etapu „regionalnego" online).

Kancelaria Sejmu / XXVII sesja Sejmu Dzieci i Młodzieży „Śladami kardynała Stefana Wyszyńskiego – w poszukiwaniu drogowskazów we współczesnym świecie według wartości i ideałów Prymasa Tysiąclecia" / Edycja SDiM miała specjalną formę internetowego konkursu przeprowadzonego w trzech kategoriach: plastycznej, literackiej oraz multimedialnej. Z szesnastu województw zgłoszono 367 prac, z których wybrano 5 najlepszych, 225 zostało wyróżnionych. Zgłoszenia przyjmowane były od 30 marca. Ogłoszenie wyników nastąpiło 1 czerwca na platformie internetowej Sejmu sdim.sejm.gov.pl, na stronie głównej IPN i stronie poświęconej działalności edukacyjnej BEN www.edukacja.ipn.gov.pl.

Polska Wytwórnia Papierów Wartościowych / Współpraca przy promocji książki Włodzimierza Domagalskiego-Łabędzkiego *Banknoty polskiego podziemia. Lata 1975–1989*.

Fundacja Polska Zwycięska 1920–2020 / Wystawa *Pius XI – bohater Warszawy* / Współpraca przy prezentacji wystawy o Achille Ratim – nuncjuszu papieskim w Polsce w okresie wojny polsko-bolszewickiej, późniejszym papieżu Piusie XI. Wystawa prezentowana była od 31 maja do 30 czerwca.

Muzeum Powstania Warszawskiego / Konkurs „Raz, dwa, trzy – warszawiakiem jesteś Ty" / Współorganizacja XI edycji konkursu dla dzieci – ułożenie pytań dla uczestników. Tegoroczna edycja zatytułowana była „Warszawa kiedyś i dziś". Konkurs online trwał od 21 czerwca do 12 września.

Biuro Edukacji m.st. Warszawy / Warszawska Akcja „Lato w mieście" / Współpraca przy organizacji akcji – zajęcia w formie spacerów edukacyjnych dla uczniów klas 1–3 szkół podstawowych. Czas trwania od 1 lipca do 31 sierpnia.

Fundacja Instytut Innowacji / Spotkanie w Centrum Edukacyjnym „Przystanek Historia" poświęcone Julianowi Czerwiakowskiemu „Jurkowi" / Współpraca organizacyjna spotkania poświęconego żołnierzowi NSZ, żyjącemu w latach 1911–1953, 2 lipca.

Ośrodek Rozwoju Polskiej Edukacji za Granicą / Lekcje dla dzieci repatriantów ze Wschodu / Zajęcia prowadzone były od 20 lipca do 27 sierpnia.

Poczta Polska / Album pt. *Zapomniana Historia Powstańczej Warszawy w Aktach Osobowych Archiwum Poczty Polskiej* / Współpraca przy wydaniu albumu poświęconego pocztowcom walczącym w powstaniu warszawskim, z okazji 77. rocznicy wybuchu powstania. Promocja odbyła się 6 sierpnia w Centrum Edukacyjnym „Przystanek Historia" w Warszawie.

Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej / Współorganizacja posiedzenia Zarządu Głównego ŚZŻAK w Centrum Edukacyjnym „Przystanek Historia" 28 czerwca i 28 lipca.

Instytut Historyczny N.N. im. Andrzeja Ostoja-Owsianego

- Promocja książki Andrzeja Anusza *Osobista historia Porozumienia Centrum. U źródeł Prawa i Sprawiedliwości* / Wydarzenie zorganizowane w Centrum Edukacyjnym „Przystanek Historia" w Warszawie 23 sierpnia.
- Współpraca przy debacie / Debata poświęcona dwóm publikacjom autorstwa Mirosława Lewandowskiego *Interrex. Nurt niepodległościowy wobec prymasa Stefana Wyszyńskiego w latach 1956–1981* oraz Andrzeja Anusza *Kościół Obywatelski. Formowanie społeczeństwa obywatelskiego w PRL w okresie powstawania niezależnych instytucji politycznych 1976–1981.* Spotkanie odbyło się 6 września.

Fundacja Fort III Pomiechówek / Udzielenie licencji na wykorzystanie fragmentów notacji ze świadkami historii w filmie edukacyjnym.

Europejskie Centrum Solidarności / Udzielenie licencji na film *Zapomniane strajki*.

Telewizja Republika / Udzielenie licencji na film *W imię Prawdy. Tajny Instytut Katyński*.

Grupa MAC S.A. / Udzielenie licencji na filmy: *Niezwyciężeni*, Żołnierze Niezłomni – Danuta Siedzikówna „Inka", Żołnierze Niezłomni – Mieczysław Dziemieszkiewicz „Rój", Żołnierze Niezłomni – Zygmunt Szendzielarz „Łupaszka" do użycia w bezpłatnym podręczniku multimedialnym dla nauczycieli.

Śląskie Centrum Wolności i Solidarności / Udzielenie licencji na fragmenty filmu *Taśmy z Magdalenki*.

Storytel Sp. z o.o. / Udzielenie licencji na audiobooki: *Józef Bandzo „Jastrząb"*, *Tak było. Wspomnienia partyzanta 3. i 5. Wileńskiej Brygady AK* oraz Andrzej Kołodziej, *Gdyńscy Komunardzi*.

Polskie Towarzystwo Historyczne / Współpraca przy organizacji ogólnopolskiej Olimpiady Historycznej w specjalności „Historia XX wieku" w roku szkolnym 2021/2022 / IPN przekazał PTH nagrody dla laureatów i finalistów eliminacji centralnych olimpiady, publikacje książkowe z historii XX w. oraz deleguje pracownika do pracy w komisji.

Parafia pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Turku / Wystawa *Stefan Wyszyński* / W kościele pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Turku od 6 do 20 września była eksponowana biograficzna wystawa elementarna *Stefan Wyszyński*. Z inicjatywą wypożyczenia wystawy wyszła ww. parafia.

Prokuratura Krajowa / Wspólne przygotowanie i prezentacja nowej wystawy *Prokuratorzy polscy zamordowani w czasie II wojny światowej*, która została otwarta 17 września.

Oddział Warszawski Polskiego Towarzystwa Ziemiańskiego / Zebrania Oddziału / Spotkania odbyły się 22 października i 18 listopada w Centrum Edukacyjne IPN „Przystanek Historia".

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. ks. kardynała Stefana Wyszyńskiego w Zuzeli / Wystawa *Stefan Wyszyński* / W szkole podstawowej, w ramach Specjalnego Ośrodka w Zuzeli, 3–23 listopada była eksponowana biograficzna wystawa elementarna *Stefan Wyszyński*.

Stowarzyszenie Parafiada im. św. Józefa Kalasancjusza w Warszawie / Konkurs historyczny dla młodzieży „Katyń 2021" / BEN jest partnerem konkursu adresowanego do uczniów w wieku 13–18 lat, którego głównym celem jest popularyzacja wiedzy dotyczącej zbrodni katyńskiej i jej ofiar. Podczas II edycji konkursu zadaniem uczestników było przygotowanie pracy na jeden z trzech wybranych tematów: a. Kultywowanie pamięci o wybranym bohaterze katyńskim (audycja radiowa); b. Kłamstwo katyńskie wczoraj i dziś (prezentacja multimedialna); c. Represje wobec bliskich ofiar zbrodni katyńskiej (referat). Uroczyste wręczenie nagród nastąpiło 10 listopada w Muzeum Katyńskim w Warszawie podczas Konferencji Młodych Historyków „Katyń 2021".

Muzeum Getta Warszawskiego / Seminarium z cyklu „Żydzi w czasie II wojny światowej" / Seminarium „Życie codzienne w getcie warszawskim" składało się z części wykładowej oraz warsztatów. Seminarium przeprowadzone 20 listopada w systemie online. Uczestniczyło 90 osób.

Wyższe Seminarium Duchowne w Płocku / Wystawa *Stefan Wyszyński* / Wystawa była eksponowana w seminarium w Płocku w dniach 24 listopada – 10 grudnia. Otwarcie wystawy uświetniło 43. Sympozjum Koła Naukowego Wyższego Seminarium Duchownego w Płocku „Przeniknięci blaskiem świętości. Dziedzictwo bł. kardynała Stefana Wyszyńskiego i bł. Róży Czackiej".

Stowarzyszenie Katolicka Inicjatywa Kulturalna / Koncert *Narodziny* / Doroczny koncert poświęcony pamięci Przemysława Gintrowskiego z cyklu „uRodziny Barda. Rzecz o Przemysławie Gintrowskim". W tegorocznym koncercie udział wzięła Katarzyna Mielnik, a prowadził go Paweł Sztompke, 17 grudnia.

Ministerstwo Edukacji i Nauki / Szkolenie „Giganci nauki. Zapomniani polscy naukowcy i wynalazcy" / W grudniu ogłoszony został nabór do udziału w ogólnopolskich szkoleniach dla nauczycieli przedmiotów humanistycznych, ze szczególnym uwzględnieniem przedmiotu historia. Celem spotkań jest przedstawienie i zapoznanie uczestników z zapomnianymi naukowcami, a także ich osiągnięciami w takich dziedzinach, jak matematyka, fizyka, medycyna, biologia, chemia czy szeroko rozumiana technika XX w. W cyklu spotkań zaprezentowane zostaną materiały edukacyjno-informacyjne przygotowane w ramach projektu „Giganci nauki". Publikacja prof. dr hab. Bolesława Orłowskiego *Swego nie znacie. Polski wkład do cywilizacji naukowo-technicznej* oraz cykl dwunastu filmów biograficznych to tylko zapowiedź wkrótce dostępnych materiałów. Szkolenia będą realizowane przez wszystkie OIPN w kolejnym semestrze szkolnym.

Wyższe Seminarium Duchowne we Włocławku / Wystawa *Stefan Wyszyński* / W seminarium we Włocławku, od grudnia 2020 do 31 stycznia 2021 r. była eksponowana biograficzna wystawa elementarna *Stefan Wyszyński*. W seminarium w Płocku Stefan Wyszyński studiował i uzyskał w 1924 r. święcenia kapłańskie.

Komenda Główna Policji / Współpraca przy finale V edycji konkursu „Policjanci w służbie historii" / Przekazano pisemne podziękowania i gratulacje dla wyróżnionych, ufundowano nagrody, 26 czerwca. Telewizja Polska S.A. Oddział w Bydgoszczy / Udzielenie licencji na film *Polska szuka bohaterów*.

Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna, Biała Rawska / Prezentacja wystawy plenerowej *Kwatera Ł – panteon narodowy pod cmentarnym murem*.

Biuro Poszukiwań i Identyfikacji

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego – Departament Dziedzictwa Kulturowego za Granicą i Strat Wojennych / Kwerendy archiwalne / Pozyskanie dwóch transz kopii dokumentacji dotyczącej cmentarzy łagrowych, uzyskanych przez Radę Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa, a przechowywanych w MKDiN, w związku z projektem bazy nieupamiętnionych miejsc pochówku obywateli polskich zmarłych i zamordowanych w latach 1936–1956.

Urząd ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych / Organizacje pogrzebów / Przygotowanie pogrzebów państwowych: prochów Polek, odnalezionych podczas prac poszukiwawczych na cmentarzu w miejscowości Fürstenberg/Havel oraz doczesnych szczątków marszałka WP Edwarda Śmigłego-Rydza.

Krajowe Biuro Informacji i Poszukiwań Polskiego Czerwonego Krzyża / Kwerendy archiwalne / Realizacja kwerend do planowanych prac poszukiwawczych, w tym udostępnianie informacji na temat ekshumacji przeprowadzanych przez PCK w latach powojennych.

Wojskowe Biuro Historyczne – Centralne Archiwum Wojskowe / Kwerendy archiwalne / Realizacja kwerend do planowanych prac poszukiwawczych, w tym udostępnianie kopii archiwalnych zdjęć lotniczych oraz informacji na temat danych osobowych i przebiegu służby zawodowej żołnierzy Wojska Polskiego poległych w czasie wojen światowych, straconych na mocy wyroków sądów komunistycznych i innych.

Archiwum Straży Granicznej / Kwerendy archiwalne / Realizacja kwerend oraz udzielanie informacji na temat danych osobowych i przebiegu służby zawodowej żołnierzy Korpusu Ochrony Pogranicza pełniących obowiązki na granicy II RP, poległych w czasie II wojny światowej, straconych na mocy wyroków sądów komunistycznych i innych.

Centralne Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach-Opolu / Kwerendy archiwalne / Realizacja kwerend oraz udzielanie informacji na temat danych osobowych i miejsca pochówku jeńców wojennych różnych narodowości zmarłych i poległych w czasie II wojny światowej na terytorium Polski lub poza jej granicami.

Muzeum II Wojny Światowej / Wystawa *Ostaszków – skrzynka pocztowa nr 37* / Przygotowanie do otwarcia ekspozycji stałej poświęconej obywatelom polskim zamordowanym w Ostaszkowie.

Federacja Rodzin Katyńskich, Rodzina Policyjna 1939 / Ekshumacje w Katyniu / Opracowanie programu prac poszukiwawczych mogił obywateli polskich w miejscu pochówku ofiar NKWD w Katyniu.

Wojskowy Instytut Geograficzny / Kwerenda archiwalna / Realizacja opracowania biogramów oficerów związanych z WIG, zamordowanych w Katyniu.

Stowarzyszenie Parafiada im. św. Józefa Kalasancjusza w Warszawie / Recenzja prac / Ocena prac konkursowych i udział w ogólnopolskiej konferencji młodych historyków „Katyń 2021".

Centrum Polsko-Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia / Badania naukowe / Nagranie dotyczące codziennego życia w obozach specjalnych NKWD.

Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa

Kancelaria Prezesa Rady Ministrów / Zmiana ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych / BUWiM na zaproszenie KPRM bierze udział w międzyresortowych konsultacjach mających na celu zmianę ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych. W związku z koniecznością zaprojektowania koncepcji cyfryzacji ksiąg cmentarnych oraz udostępniania informacji online w ramach projektu E-Cmentarz podpisano porozumienie, którego stronami są: Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, Kancelaria Prezydenta RP, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministerstwo Cyfryzacji, Ministerstwo Zdrowia, IPN, Narodowy Instytut Dziedzictwa, Główny Inspektorat Sanitarny.

Wydawnictwo IPN

Ministerstwo Edukacji i Nauki

– Przekazanie albumu *Sny wstaną… Grypsy Łukasza Cieplińskiego z celi śmierci* / Pod koniec lutego przekazano wszystkim liceom ogólnokształcącym w Polsce album *Sny wstaną… Grypsy Łukasza Cieplińskiego z celi śmierci*. W 2021 r. przypadała 70. rocznica śmierci bohatera podziemia niepodległościowego. Dodatkowo przekazano również cztery tomy serii „Literatura i Pamięć". To rezultat współpracy Fundacji Rozwoju Edukacji oraz IPN.
– Współpraca przy przekazaniu wszystkim liceom ogólnokształcącym w Polsce albumu *Sny wstaną… Grypsy Łukasza Cieplińskiego z celi śmierci* / Publikacja wzbogaciła zbiory bibliotek szkolnych. Przekazano również cztery tomy serii „Literatura i Pamięć", luty.

Polska Agencja Prasowa / Promocja monografii albumowej *Centralna Agencja Fotograficzna 1951–1991* / Monografia autorstwa Pawła Miedzińskiego, pracownika OBBH Szczecin. Prezentacja książki odbyła się 15 listopada w Centrum Prasowym przy ul. Foksal w Warszawie. PAP udostępniła nieodpłatnie fotografie wykorzystane w publikacji.

Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku / Debata poświęcona działalności niepodległościowej kobiet w latach 1910–1918 / Impulsem do podjęcia tematu była 103. rocznica odzyskania niepodległości oraz wznowienie przez IPN zbioru świadectw, wydanych w latach 20. XX w. *Wierna służba. Wspomnienia uczestniczek walk o niepodległość 1910–1915 / Służba Ojczyźnie. Wspomnienia uczestniczek walk o niepodległość 1915–1918.*

Kancelaria Prezydenta RP, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji / Współpraca przy serii wydawniczej „Literatura i Pamięć" / 24 listopada w Pałacu Prezydenckim, z udziałem ministra Wojciecha Kolarskiego, odbyło się spotkanie poświęcone serii „Literatura i Pamięć". W spotkaniu udział wzięli minister edukacji i nauki dr hab. Przemysław Czarnek, zastępca prezesa IPN dr hab. Karol Polejowski, przedstawiciele Wydawnictwa IPN, Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji oraz autorzy i redaktorzy serii. Tematem spotkania było podsumowanie obecnego stanu serii oraz dyskusja dotycząca dalszych planów wydawniczych. Honorowy Patronat nad serią objął Prezydent RP Andrzej Duda.

ODDZIAŁ IPN BIAŁYSTOK

Stowarzyszenie „Dar Serca" / Wieloletni Program Niepodległa na lata 2017–2022 / 20 stycznia OIPN Białystok przekazał nieodpłatnie materiały edukacyjne upamiętniające bohaterów niepodległości oraz wystawę na plakatach „Ojcowie Niepodległości". Ponadto, została przesłana wystawa elementarna o symbolach narodowych. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Nadleśnictwo Hajnówka / Przystanek Historia Hajnówka / 22 stycznia – wykład online „Losy polskich dzieci tułaczy w obozach przejściowych na terenie Indii w latach 1942–1945"; 10 lutego – prelekcja pracownika OBEN o okolicznościach aresztowań, przebiegu deportacji, trudach życia i powrocie do rodzinnych domów w rocznicę pierwszej deportacji Polaków na Sybir; 6 kwietnia – wykład o żołnierzach wyklętych wygłosił pracownik Delegatury Olsztyn; 17 lipca – Lato z Historią w Hajnówce – piknik leśny, na którym pracownicy OBEN prezentowali materiały edukacyjne oraz gry IPN; 14 sierpnia – współorganizacja obchodów Święta Wojska Polskiego – piknik militarny w Białowieży połączony z prezentacją materiałów edukacyjnych oraz gier IPN. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Siemiatycki Ośrodek Kultury / Przystanek Historia Siemiatycz / 9 lutego odbył się wykład online pracownika OBEN „Wymarzona Polska… powrót do ojczyzny deportowanych do ZSRS w latach 1940–1946". Współpraca przy realizacji projektu „Siemiatycze dla Niepodległej 2021" w ramach Programu Dotacyjnego Niepodległa; 3 maja – wykład online OBUWiM Białystok „Witaj majowa jutrzenko! W 230. rocznicę uchwalenia Konstytucji 3 maja"; 25 maja – wykład online pracownika Wieloosobowego stanowiska ds. Poszukiwań i Identyfikacji „Kobiety niezłomne – łączniczki, sanitariuszki, konspiratorki"; 29 czerwca – wykład OBEN „80. rocznica IV deportacji Polaków na Syberię. Piekło Syberii i trudne powroty do ukochanej Polski". / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Wójt Gminy Łomża / Przekazanie materiałów edukacyjnych / 10 lutego w Urzędzie Gminy Łomża na ręce wójta Gminy Łomża Piotra Kłysa i jego zastępcy Cezarego Zborowskiego naczelnik OBEN oraz naczelnik OBBH przekazali materiały edukacyjne dla uczniów. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Wojskowy Klub HDK przy 18. Pułku Logistycznym – LEGION / 20 lutego przekazano klubowi materiały edukacyjne, klub zobowiązał się do rozpowszechniania loga IPN na wydawanych przez siebie materiałach, plakatach, ogłoszeniach. Klub propaguje postawy patriotyczne. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Podlaski Urząd Wojewódzki, Urząd Marszałkowski / Obchody Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych – przeprowadzono akcję billboardową, 1 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Sokólski Ośrodek Kultury / Przystanek Historia Sokółka / Współpraca polegająca na organizacji spotkań w ramach Przystanku Historia w siedzibie SOK. W tym roku, ze względu na pandemię, na profilu facebookowym oddziału udostępniono wykład pracownika Delegatury Olsztyn, który opowiedział o życiu i karierze wojskowej gen. Józefa Hallera, 10 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Książnica Podlaska im. Łukasza Górnickiego w Białymstoku / Przystanek Historia Białystok / 23 lutego – wykład o początkach antykomunistycznego ruchu studenckiego z lat 80. XX w. „Białostocki NZS wobec stanu wojennego" wygłosił pracownik OBBH; 30 marca – rozmowa z pracownikiem OBBH dotycząca traktatu ryskiego z 1918 r.; 27 kwietnia – w ramach Przystanku Historia Białystok przeprowadzono dyskusję online dotyczącą zagadnień związanych z ostatnią drogą marszałka Józefa Piłsudskiego i formy upamiętnienia jego postaci. W rozmowie udział wzięli: naczelnik OBBH Łódź, pracownik BPiKS, pracownik OAIPN Białystok. Rozmowę moderował pracownik OBEN Białystok; 25 maja – dyskusja „Zbrodnie niemieckie w Bezirk Bialystok 1941–1944", moderowana przez pracow- nika OBEN; 22 czerwca – prelekcja OBBH „Województwo białostockie na drodze do Milenium". We wrześniu pracownik OBBH wygłosił wykład „Zbrodnie Wehrmachtu na jeńcach wojennych we wrześniu i październiku 1939 roku", w październiku – spotkanie poświęcone wydarzeniom z października 1956 r.; 13 listopada w Filii nr 4 Książnicy Podlaskiej w ramach Akademii Rodzinnej odbyły się warsztaty edukacyjne „Nowoczesny Patriotyzm – jak rozwijać postawy patriotyczne w XXI w. wśród dzieci i młodzieży?". / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Centrum Edukacji Nauczycieli w Suwałkach
- Wykład „NZS wobec stanu wojennego" / 17 marca pracownik OBBH wygłosił prelekcję oraz przedstawił ofertę edukacyjną OBEN Białystok. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
- 19 maja, prelekcja „Od wyprawy wileńskiej do operacji niemeńskiej 1919–1920". / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Burmistrz Miasta Pisz, Prokuratura Okręgowa w Olsztynie / Współpraca w sprawie upamiętniania Wojciecha Ziembińskiego – niezłomnego działacza niepodległościowego, represjonowanego w PRL, obrońcy prawdy historycznej, redaktora pism podziemnych, inicjatora uroczystych obchodów rocznic patriotycznych. Tablica zamontowana na budynku, w którym 4 maja 1971 r. zakończył się „proces piski o traktat ryski". Wojciech Ziembiński za podważanie „granicy przyjaźni" z ZSRS został wówczas skazany na rok więzienia w zawieszeniu. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Urząd Gminy Nowe Piekuty / 24 marca uroczystość odsłonięcia i poświęcenia tablicy na budynku Urzędu Gminy – w ramach akcji ogólnopolskiej pod patronatem prezesa IPN „Polacy ratujący Żydów". / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku / Współpraca w sprawie tablicy upamiętniającej leśników i ich rodziny – więźniów i ofiary niemieckich obozów koncentracyjnych. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Klub WiR Sokoły, proboszcz Bazyliki Mniejszej w Sokołach / Współpraca w sprawie upamiętniania ks. Zygmunta Laskowskiego. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Starosta Augustowski / Współpraca w sprawie upamiętniania żołnierzy 1. Pułku Ułanów Krechowieckich i płk. Bolesława Mościckiego w 100. rocznicę odznaczenia krzyżem srebrnym orderu wojennego Virtuti Militari oraz przybycia do Augustowa, w którym stacjonował w latach 1921–1939, 25 lipca. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Stowarzyszenie Historyczne im. „11-ej Grupy Operacyjnej NSZ" z Płocka, Związek Żołnierzy NSZ Okręg Białystok, Związek Żołnierzy NSZ Okręg Łomża, Związek Żołnierzy Armii Krajowej „Mazow-

sze" Płock oraz Łomżyński Okręg Związku Żołnierzy Narodowych Sił Zbrojnych / Rajd historyczny poświęcony pamięci kpt. Władysława Łukasiuka „Młota". Trzydniowy objazd zakończył się w Czajach-Wólce w gminie Ciechanowiec, w miejscu śmierci kapitana. 25 maja OBEN zaprezentował stoisko z materiałami edukacyjnymi IPN. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Fundacja Projekty Edukacyjne / Warsztaty i Turniej Debat Historycznych / 18 czerwca odbyły się rozgrywki regionalne. Podczas finału regionalnego wyłoniono dwie drużyny, które reprezentowały białostocki oddział oraz olsztyńską Delegaturę IPN podczas rozgrywek centralnych. 19 oraz 21 czerwca odbyły się warsztaty techniczne dotyczące debaty oksfordzkiej, prowadzone przez Jana Piosika z FPE. Finał przeprowadzono online. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Gmina Supraśl / Parafia Krzyża Świętego w Grabówce / Centrum Kultury i Rekreacji w Supraślu / 20 czerwca, współorganizacja uroczystości upamiętniających zbrodnie niemieckie popełnione na ludności zamieszkującej Grabówkę i okolice. Prelekcja na temat okoliczności mordu polskiej ludności przez niemieckiego okupanta, złożenie kwiatów i zapalenie zniczy w miejscu pamięci. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Klub Historyczny im. Armii Krajowej w Augustowie / 12 lipca, współpraca w przygotowaniu gry miejskiej poświęconej obławie augustowskiej. Gra wykorzystująca aplikację Action Track miała na celu przybliżeniu uczestnikom wydarzeń z 1945 r. oraz losów ofiar i ich rodzin. W grze wzięły udział 43 osoby. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Podlaskie Muzeum Kultury Ludowej w Wasilkowie / Otwarcie wystawy *Wieś polska między dwoma totalitaryzmami (1939–1945)* w związku z Dniem Walki i Męczeństwa Wsi Polskiej, 12 lipca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Urząd Gminy Giby / 17 lipca współpraca przy organizacji IV Rajdu Rowerowego Śladami Ofiar Obławy Augustowskiej. W rajdzie udział wzięło ponad 40 uczestników. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Nadbużański Ośrodek Edukacji w Broku / Rozgrywki gier planszowych / 6 sierpnia, w ramach zajęć edukacyjnych, pracownik WSdsPiI oraz pracownicy OBEN poprowadzili rozgrywki planszowych gier edukacyjnych przygotowanych przez IPN. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Stowarzyszenie Kulturalne „A La Longue" / 7–12 sierpnia, XIII Podlaski Rajd Śladami V i VI Brygady Wileńskiej Armii Krajowej / Współpraca przy organizacji rajdu, podczas którego uczestnicy przemierzali drogi Podlasia, odwiedzając miejsca związane z żołnierzami podziemia niepodległościowego. Na swojej trasie odwiedzili m.in. Miodusy Pokrzywne, Perlejewo, Śledzianów i Pobikry. Baza rajdowa mieściła się w Drohiczynie. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Związek Piłsudczyków w Białymstoku / Współpraca związana z organizacją 100. rocznicy nadania tytułu Honorowego Obywatela Miasta Białegostoku Józefowi Piłsudskiemu, prezentacja dwóch wystaw, 21 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Archiwum Państwowe w Białymstoku / Współpraca przy tworzeniu paneli wystawy i katalogu *Józef Piłsudski Honorowy Obywatel* w związki z 100. rocznicą nadania tytułu honorowego obywatela miasta Białegostoku Józefowi Piłsudskiemu. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Opera i Filharmonia Podlaska / Organizacja pokazu filmu *Paszporty Paragwaju* w ramach obchodów Roku Grupy Ładosia, 29 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Centrum Edukacji Nauczycieli w Białymstoku / Współpraca przy ekspozycji wystawy *Wyszyńskiego i Wojtyły gramatyka życia* w ramach obchodów beatyfikacji kardynała Stefana Wyszyńskiego, 10 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Fundacja im. ks. Jerzego Popiełuszko „Dobro", Burmistrz Suchowoli / 11 września współpraca w związku konkursem „Piosenką zło zwyciężaj" i obchodami urodzin księdza, połączonymi z prezentacją wystawy OIPN Białystok *Sługa Boży ks. Jerzy Popiełuszko* i prezentacją materiałów promocyjnych IPN. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Klub Historyczny im. Armii Krajowej w Augustowie, Starosta Augustowski, sołtys wsi Białobrzegi / Współorganizacja obchodów 82. rocznicy agresji sowieckiej na Polskę, 17 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Stowarzyszenie Grupa Wschód
- VII Podlaski Marsz Cieni / Współpraca przy organizacji wydarzenia w Łomży, 17 września z okazji 82. rocznicę sowieckiej agresji na Polskę. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
- Akcja „Światło Pamięci Niezwyciężonym" / Współpraca w organizacji akcji polegającej na zapaleniu zniczy na Cmentarzu Wojskowym w Białymstoku, 10 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Wojewódzka Komenda Ochotniczych Hufców Pracy w Białymstoku / Współpraca przy projekcie „Rytmy Pamięci. Katyń 1940" / Wychowankowie OHP z Białegostoku, Zambrowa i Wasilkowa wzięli udział w przygotowanym przez OBEN cyklu warsztatów historyczno-muzycznych, podczas których powstały 2 utwory muzyczne i 2 nagrane do nich teledyski podejmujące tematykę kłamstwa katyńskiego. Oficjalna premiera utworów i gala finałowa kończąca projekt odbyła się 20 września w Białymstoku. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

18. Pułk Rozpoznawczy, Wojskowa Komenda Uzupełnień / Współpraca przy organizacji pikniku militarnego w ramach święta terenowych organów administracji wojskowej. Zaprezentowano dwie wystawy IPN *Województwo białostockie u progu niepodległości II Rzeczypospolitej* oraz *Wojna polsko-bolszewicka 1919–1920. Kierunek północno-wschodni* oraz stoisko z grami IPN, 8 października. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Centrum Kształcenia Ustawicznego w Białymstoku / Wykład pracownika OBEN dotyczący kształtowania się partyzantki antysowieckiej w Polsce jesienią 1939 r. Wystawiono stoisko edukacyjne IPN, 10 października. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Stowarzyszenie „Ocalić od Zapomnienia Infinitas", Arolsen Archives / 4 listopada odbyła się uroczystość przekazania rodzinom pamiątek po byłych więźniach obozów koncentracyjnych: Janinie Kacale, Zofii Biniewskiej, Piotrze Błaszczyku oraz Henryku Kowalczyku. Pamiątki przekazał prezes IPN dr Karol Nawrocki. Uroczystości towarzyszyła prezentacja wystawy *Stolen Memory – skradziona pamięć.* / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Białostocki Ośrodek Kultury / Wykład pracownika OBEN na temat bitwy niemeńskiej w 1920 r. przed pokazem filmów dokumentalnych o tej tematyce, 11 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Sokólski Ośrodek Kultury, Stowarzyszenie Historyczne im. Bohaterów Ziemi Sokólskiej / Przystanek Historia w Sokółce / Współpraca polegająca na organizacji spotkań w ramach Przystanku Historia w siedzibie SOK. Pracownik OBEN wygłosił wykład „Agresja sowiecka 17 IX 1939 r. w Polsce

północno-wschodniej. Początek okupacji i kształtowanie się antysowieckiego ruchu oporu", 1 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Marszałek Województwa Podlaskiego, NSZZ „Solidarność" Region Podlaski, Archiwum Państwowe w Białymstoku, Polskie Radio Białystok, TVP Białystok, Teatr Dramatyczny im. Aleksandra Węgierki w Białymstoku, Centrum Edukacji Nauczycieli w Białymstoku, Klub Więzionych, Internowanych i Represjonowanych / Współpraca przy organizacji obchodów 40. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego w Polsce, 5–14 grudnia. / Jednostki odpowiedzialne OBEN, OBUWiM, OBBH.

Starostwo Powiatowe w Łomży i Muzeum Przyrody w Drozdowie / Współorganizacja upamiętnienia 40. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego, przygotowanie debaty naukowej, wykłady, 13 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Podlaskie Kuratorium Oświaty / Współpraca podczas organizacji Olimpiady Historycznej „Losy żołnierza i dzieje oręża polskiego w latach 1531–1683. Od Obertyna do Wiednia" – udział przedstawiciela OBEN Białystok w jury i przekazanie materiałów edukacyjnych i gier laureatom konkursu, 16 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Fundacja W Dobrym TONie / Współorganizacja pokazu filmu *To był lipiec 1945* o obławie augustowskiej oraz spotkanie z reżyserem Waldemarem Czechowskim, 30 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBEN, WSdsPiI.

Stowarzyszenie „Paczka dla Bohatera" / Współorganizacja akcji „Bożonarodzeniowa Kartka dla Bohatera" / Zebranie z różnych szkół i organizacji w Białymstoku i okolic wykonanej samodzielnie kartki bożonarodzeniowej z życzeniami dla kombatantów. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Muzeum Północno-Mazowieckie w Łomży / Współpraca o charakterze stałym polegająca na kierowaniu pracami Rady Społecznej przez naczelnika OBBH. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Delegatura w Olsztynie

Kuratorium Oświaty w Olsztynie

- Konkurs „Losy żołnierza i dzieje oręża polskiego w latach 972–1514. Od Cedyni do Orszy" / Pracownicy Delegatury Olsztyn weszli w skład komisji konkursowej, która oceniała prace uczestników XXVI edycji Konkursu Historycznego im. mjr. Marka Gajewskiego „Losy żołnierza i dzieje oręża polskiego w latach 972–1514. Od Cedyni do Orszy".
- Współpraca przy Regionalnym Kongresie Pamięci Narodowej „Przywracamy pamięć". Przegląd aktywności edukacyjnej i naukowej Delegatury Olsztyn, 3 listopada.

Warmińsko-Mazurski Urząd Wojewódzki w Olsztynie

- Współpraca przy zamontowaniu baneru poświęconego mjr. Zygmuntowi Szendzielarzowi z okazji Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych.
- Współpraca przy o rganizacji dnia pamięci działaczki „Solidarności" Grażyny Langowskiej. Delegatura Olsztyn przygotowała publikację okolicznościową *Grażyna Mirosława Langowska 1946–2009*, 25 października.

16. Dywizja Zmechanizowana / Współpraca z okazji Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych.

Stowarzyszenie im. 5. Wileńskiej Brygady AK / Współpraca związana z 72. rocznicą śmierci ppor. Henryka Wieliczki „Lufy".

Batalion Lekkiej Piechoty w Braniewie / Prelekcja nt. 3 Wileńskiej Brygady AK / Pracownik przedstawił żołnierzom 43. batalionu lekkiej piechoty 4. Warmińsko-Mazurskiej Brygady WOT historię 3. Wileńskiej Brygady AK, 26 czerwca.

Stowarzyszenie Traugutt.org, towarzyszenie im. 5 Wileńskiej Brygady AK / Współpraca w organizacji 13–15 sierpnia IV Rajdu Śladami 5. Wileńskiej Brygady AK na Warmii i Mazurach, szlakiem partyzantów antykomunistycznego podziemia (Spychowo–Rozogi). W imprezie wzięli udział m.in. harcerze i żołnierze 4. Warmińsko-Mazurskiej Brygady Wojsk Obrony Terytorialnej. W skład komendy rajdu weszło dwóch pracowników Delegatury IPN.

Ośrodek Debaty Międzynarodowej w Olsztynie / Współpraca przy prezentacji wystawy *Policja Państwowa 1919–1939* w Domu Polonii w Ostródzie połączonej z wykładami tematycznymi historyków Delegatury IPN i debatą „Reakcja świata na wybuch stanu wojennego w Polsce".

4. Warmińsko-Mazurska Brygada Obrony Terytorialnej / Współpraca przy organizacji pikniku sportowego „WOTGames" / W Urzędzie Wojewódzkim w Olsztynie doszło do uroczystego podpisania porozumienia o współpracy między OIPN Białystok – tym samym również Delegaturą Olsztyn – a 4. Warmińsko-Mazurską Brygadą Obrony Terytorialnej. Podczas spotkania po raz pierwszy zaprezentowany i omówiony został nowy album historyka Delegatury IPN *Kapitan Gracjan Fróg „Szczerbiec" 1911–1951*, który na co dzień jest patronem 4. W-M BOT i wygłoszone zostały prelekcje dla żołnierzy, 4 października.

ODDZIAŁ IPN GDAŃSK

Żuławski Ośrodek Kultury i Sportu w Cedrach Wielkich / Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych / Wykład online „Urząd Bezpieczeństwa na Pomorzu Gdańskim", 1 marca. / Jednostka odpowie- dzialna OBBH.

Oddział Okręgowy Narodowego Banku Polskiego w Gdańsku / Współpraca edukacyjna przy okazji obchodów ważnych rocznic historycznych / Podczas wydarzeń rocznicowych organizowanych przez IPN prezentowane są monety okolicznościowe emitowane przez NBP. Egzemplarze monet wręczane są osobom zasłużonym dla pielęgnowania pamięci o danych wydarzeniach oraz są przekazywane jako nagrody w działaniach edukacyjnych OBEN. Od 1 stycznia do 30 kwietnia zaprezentowano 2 monety: „Kazimierz Kamieński »Huzar«" w serii: „Wyklęci przez komunistów żołnierze niezłomni" oraz „Setna rocznica III powstania śląskiego". W 40. rocznicę wprowadzenia stanu wojennego w Polsce w Sali BHP Stoczni Gdańskiej odbyła się uroczysta prezentacja monety okolicznościowej „Pamięci ofiar stanu wojennego", którą otrzymały osoby szczególnie zasłużone w działalności opozycyjnej w okresie stanu wojennego. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Fundacja Promocji Solidarności / Współpraca przy realizacji działań edukacyjnych / W Sali BHP (administrowanej przez Fundację) prezentowane są wystawy edukacyjne IPN. W okresie przymusowego zamknięcia instytucji kultury organizowane były wirtualne oprowadzania po wystawach. Od 18 maja do 13 czerwca prezentowano wystawę multimedialną *20–40–20*, czyli od Bitwy Warszawskiej do Katynia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Oblackie Centrum Edukacji i Kultury

– Współpraca przy realizacji działań edukacyjnych / Prezentacja wystawy *„Domy płoną, kobiety krzyczą, zabawili się do woli". Armia Czerwona w województwie gdańskim w 1945 roku* przed kościołem św. Józefa w Gdańsku, który w marcu 1945 r. został spalony przez czerwonoarmistów zdobywających Gdańsk. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Prezentacja wystawy / Współpraca przy prezentacji wystawy *Rozkaz nr 00485. Antypolska operacja NKWD na sowieckiej Ukrainie 1937–1938* pod kościołem św. Józefa w Gdańsku. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Bractwo św. Pawła / Współpraca przy organizacji obchodów Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych. / Jednostka odpowiedzialna OBEN, asystent prasowy.

Narodowe Muzeum Morskie i Gdański Ośrodek Sportu / Współorganizacja inauguracji projektu edukacji morskiej i historycznej / Celem przedsięwzięcia było przybliżenie młodemu pokoleniu postaci generała Mariusza Zaruskiego, jego dorobku, przesłania oraz pasji, którym poświęcił życie – Tatrom i Bałtykowi, 23 maja. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Urząd Gminy Cedry Wielkie, Muzeum Stutthof w Sztutowie / V Historyczny Rajd Rowerowy IPN „Śladami marszu śmierci więźniów KL Stutthof na Żuławach" / Uczestnicy przejechali trasę kilkudziesięciu kilometrów, poznając tragiczną historię więźniów KL Stutthof, a także wybranych zakątków Żuław. Na trasie przejazdu znalazły się m.in. Obóz Stutthof, las za obozem (miejsce palenia ciał więźniów), Mikoszewo, Przegalina, Wał Wiślany, Kościół Matki Bożej Częstochowskiej w Kiezmarku, Cedry Wielkie, 19 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN, OBBH.

Muzeum Marynarki Wojennej w Gdyni / Udział OIPN w uroczystości objęcia honorowym mecenatem ORP „Błyskawica" w dniu Święta Marynarki. OIPN był partnerem wydarzenia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Urząd Miasta Pruszcz Gdański
- Współpraca przy prezentacji wystawy *Tu rodziła się opozycja. Między Czerwcem '76 a Sierpniem '80* przed Domem Wiedemanna w Pruszczu Gdańskim, 2 lipca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
- W ramach obchodów 82. rocznicy wybuchu II wojny światowej odbyła się prelekcja w związku z prezentacją wystawy *Kino i teatr pod okupacją. Polskie środowisko filmowe i teatralne w czasie II wojny światowej*, 3 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
- Współpraca przy obchodach Narodowego Dnia Pamięci Duchownych Niezłomnych / Z okazji uroczystości rocznicowych przed Domem Wiedemanna w Pruszczu Gdańskim odbył się wernisaż wystawy *Ks. Józef Waląg. „Uniżać się nie będę…"*, 19 października. / Jednostka odpowiedzialna OBEN, asystent prasowy.

Klub Lekkoatletyczny Lechia Gdańsk oraz Rada Dzielnicy Orunia Górna – Gdańsk Południe / Biegowe Grand Prix Dzielnic Gdańska Orunia Górna – Gdańsk Południe im. Danuty Siedzikówny „Inki" / Impreza sportowa skierowana do wszystkich mieszkańców Gdańska i okolic, która ma na celu promowanie aktywności fizycznej. Poszczególne etapy biegów mają swoich patronów, co jest okazją do promowania postaw patriotycznych i popularyzacji sylwetek polskich bohaterów, 5 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Pomorska Kurator Oświaty, Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku, Wydział Historyczny Uniwersytet Gdański / Konferencja popularnonaukowa „Bez przedawnienia. Prawda i pamięć o Zbrodni Pomorskiej i Obławie Augustowskiej", 9 września. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Służba Kontrwywiadu Wojskowego / Współpraca przy wydaniu wspólnej publikacji *Niezwykła historia zwykłych obiektów. Gdynia, ul. Korzeniowskiego 8/10 – budynek, ludzie wydarzenia* z okazji 15. rocznicy powołania SKW, 1 października. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Rada Dzielnicy Orunia / Współpraca przy powstaniu tablicy upamiętniającej kpt. AK Zygmunta Kiepasa „Krzyka" odsłoniętej w przeddzień obchodów Dnia Edukacji Narodowej na murze dawnej szkoły podstawowej, 13 października. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

7. Pomorska Brygada Obrony Terytorialnej / Uroczysta prezentacja sztandaru 7. Pomorskiej Brygady Obrony Terytorialnej / 16 października na placu przed Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku uroczy-

ście zaprezentowano sztandar 7. Pomorskiej Brygady Obrony Terytorialnej im. kpt. mar. Adama Dedio. IPN partycypował w kosztach ufundowania sztandaru. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM, OBEN.

ODDZIAŁ IPN KATOWICE

Muzeum w Gliwicach / „CzasyPismo. O historii Górnego Śląska" / Kontynuacja współpracy rozpoczętej w 2012 r. związanej z współwydawaniem półrocznika, mającego za zadanie popularyzację badań historycznych nad XX-wiecznymi dziejami Górnego Śląska i obszarów sąsiednich. Szczególny nacisk położono na problematykę funkcjonowania systemów totalitarnych – nazizmu i komunizmu – i ich oddziaływania na społeczeństwo regionu. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Centrum Dokumentacji Deportacji Górnoślązaków do ZSRR w 1945 r. w Radzionkowie / Kontynuacja współpracy rozpoczętej w 2015 r. (od powstania Centrum) polegająca na wzajemnej, regularnej wymianie informacji dotyczących Górnoślązaków deportowanych do ZSRR w 1945 r. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Śląski Urząd Wojewódzki w Katowicach, Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie, Urząd Miasta w Warszawie, Podlaski Urząd Wojewódzki w Białymstoku, Zachodniopomorski Urząd Wojewódzki w Szczecinie, Wielopolski Urząd Wojewódzki w Poznaniu, Senat RP, Opolski Urząd Wojewódzki w Opolu, Biblioteka i Kultura w Zawadzkiem, Dolnośląski Urząd Wojewódzki we Wrocławiu, Kujawsko-Pomorski Urząd Wojewódzki w Bydgoszczy, Muzeum Miasta Jaworzna, Łódzki Urząd Wojewódzki w Łodzi, KWK „Piast-Ziemowit" w Bieruniu-Lędzinach, Świętokrzyski Urząd Wojewódzki w Kielcach, Centrum Spotkań Kulturalnych w Lublinie, KWK Wesoła – Mysłowice, Lubuski Urząd Wojewódzki w Gorzowie Wielkopolskim, Muzeum w Piotrkowie Trybunalskim, Centralne Muzeum Pożarnictwa w Mysłowicach, Pomorski Urząd Wojewódzki w Gdańsku, Podkarpacki Urząd Wojewódzki w Rzeszowie, Urząd Miejski w Lublińcu, Warmińsko-Mazurski Urząd Wojewódzki w Olsztynie / Wystawa *Powstania Śląskie 1919–1921* / Współpraca przy prezentacji wystawy w dniach: 20 marca – 29 kwietnia w Krakowie, 10 kwietnia – 15 czerwca w Kielcach, 10 kwietnia – 3 lipca w Rzeszowie, 12 kwietnia – 12 maja w Zawadzkiem, 17 kwietnia – 8 maja w Warszawie, 24 kwietnia – 30 czerwca w Gorzowie Wielkopolskim, 24 kwietnia – 14 maja w Bydgoszczy, 26 kwietnia – 15 czerwca w Jaworznie, 29 kwietnia – 31 maja w Łodzi, 30 kwietnia – 6 lipca w Gdańsku, 7–31 maja w Białymstoku, 8 maja – 30 czerwca w Szczecinie, 8 maja – 10 lipca w Poznaniu, 12 maja w Senacie RP, 13 maja – 8 czerwca we Wrocławiu, 14 czerwca – 28 czerwca w Bieruniu-Lędzinach, 15 czerwca – 2 lipca w Lublinie, 28 czerwca – 31 lipca w Mysłowicach-Wesołej, 3 lipca – 31 sierpnia w Piotrkowie Trybunalskim, 3 lipca – 3 sierpnia w Mysłowicach, 3–31 lipca w Opolu, 2 sierpnia – 6 września w Lublińcu, 28 sierpnia – 30 września w Olsztynie. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Okręgowy Inspektorat Państwowej Inspekcji Pracy w Katowicach / Współorganizacja konkursu wiedzy o prawie pracy, bhp i działalności Państwowej Inspekcji Pracy oraz o historii powstań śląskich, finał odbył się 14 maja w siedzibie OIPN. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Instytut Śląski w Opolu, Fundacja „Projekty Edukacyjne" w Poznaniu / Ogólnopolski projekt edukacyjny – Turniej Debat Oksfordzkich „Będziem Polakami" / Współorganizacja turnieju debat historycznych przeprowadzonych online w dwóch etapach: półfinałowym 17–18 maja i finałowym 17 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Urząd Miasta w Zabrzu / Uroczystości upamiętniające Emila Hadrosska / Współpraca przy organizacji uroczystości na cmentarzu ewangelickim przy ul. Cmentarnej w Zabrzu, 24 maja. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Stowarzyszenie WeWręczycy, Stowarzyszenie Historyczne Reduta Częstochowa / Ścieżka Edukacyjna „Szlakiem walk Oddziału Wydzielonego »Truskolasy« 1 IX 1939" pod Truskolasami w Gminie

Wręczyca Wielka / Współpraca merytoryczna przy budowie skansenu polskich umocnień polowych z września 1939 r. Konsultacje merytoryczne 6–8 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Parafia św. Wawrzyńca i Antoniego w Rudzie Śląskiej-Wirku, Urząd Miasta Ruda Śląska / Uroczystość upamiętniająca 100. rocznicę III powstania śląskiego / Współorganizacja wydarzenia, 6 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Stowarzyszenie Edukacyjne Mickiewicz / Turniej Debat Oksfordzkich o Puchar Marszałka Województwa Opolskiego / Współpraca przy realizacji przedsięwzięcia, udział w pracach jury. Turniej odbył się w formie online 8 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Liceum Ogólnokształcące im. T. Kościuszki w Mysłowicach, Urząd Miasta Mysłowice / Uroczystość upamiętnienia służb sanitarnych z okresu III powstania śląskiego / Współorganizacja wydarzenia, 19 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Ministerstwo Obrony Narodowej, Wojskowy Oddział Gospodarczy w Bytomiu / Projekt i konkurs „Historia żołnierza polskiego. Powstania Śląskie 1919–1921" / Współpraca przy realizacji projektu, nadzór merytoryczny (udział w jury konkursowym projektu) oraz dostarczenie materiałów dydaktycznych. Projekt zrealizowano 25 czerwca w Bytomiu. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Komisja Historyczna Chorągwi Śląskiej ZHP / Akcja upamiętniająca druhnę Wandę Jordan-Łowińską / Współpraca polegająca na przygotowaniu i wydruku plakatu upamiętniającego bohaterkę. Akcja rozpoczęła się w czerwcu i oficjalnie zakończyła 4 lipca. Była realizowana w całym województwie śląskim. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Miejski Dom Kultury „Bogucice-Zawodzie" Katowice / Projekt „Kiedy Oma była bajtlem – zawodziańskie świadectwo historii" / Współpraca merytoryczna przy realizacji projektu, którego zwieńczeniem było spotkanie zorganizowane 14 lipca w MDK. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Urząd Miasta w Sosnowcu / Uroczystość upamiętnienia ludności więzionej przez Niemców w zabudowaniach byłej fabryki Schoena przy ul. 1 Maja 19 / Współorganizacja wydarzenia, 16 lipca. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Urząd Gminy w Chełmie Śląskim / Kościół pw. Trójcy Przenajświętszej w Chełmie Śląskim / Uroczystość upamiętniająca 102. rocznicę I powstania śląskiego / Współorganizacja wydarzenia, 24 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Stowarzyszenie Ziemi Częstochowskiej „Solidarność i Niezawisłość" / Współpraca przy organizacji obchodów 75. rocznicy śmierci kpt. Stanisława Lisieckiego „Jaguara" oraz jego żołnierzy w Borze Zapilskim, 26 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Grupa Motocyklowa „Stajnia" z Małkini Górnej / VI Historyczny Rajd Motocyklowy „Śladami września 1939 roku" / Współpraca przy organizacji polegająca na opiece merytorycznej i nadzorze nad przebiegiem. 28 sierpnia, trasa Andrzejewo – Wieluń – Andrzejewo z uwzględnieniem rejonu Mokrej i Częstochowy. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Śląskie Centrum Wolności i Solidarności

– Teka edukacyjna *Stan wojenny 1981–1983* / Współpraca merytoryczna przy tworzeniu teki, polegająca na przygotowaniu esejów historycznych, wyborze materiałów źródłowych oraz opracowaniu

ćwiczeń dla uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych, czerwiec–grudzień. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– V Festiwal Piosenki „O Wolności" / Współpraca polegająca na przeprowadzeniu etapu preselekcji oraz uroczystego konkursu finałowego, który zrealizowano 25 września na Scenie w Malarni – Teatr Śląski w Katowicach. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Materiały edukacyjne *Stan wojenny 1981–1983*. Materiały edukacyjne do wystawy elementarnej IPN / Współpraca merytoryczna polegała na opracowaniu publikacji edukacyjnej realizowana od początku roku do grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Portal „Twarze Solidarności", zakładka „Dziewięciu z „Wujka" / Współpraca merytoryczna przy tworzeniu zakładki. / Jednostka odpowiedzialna OBEN i OBBH.
– Współpraca przy organizacji konferencji naukowej „Strajki grudniowe 1981 r. w województwie katowickim" / Konferencja naukowa w Katowicach wpisywała się w obchody 40. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego, które były organizowane w regionie, 13 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Urząd Miasta Sławków / Współpraca przy upamiętnieniu ppor. Bronisława Grudzińskiego w ramach uroczystości 82. rocznicy obrony Westerplatte na cmentarzu parafialny przy ul. gen. J. Hallera w Sławkowie / Podczas uroczystości oznaczono nagrobek ppor. Bronisława Grudzińskiego – dowódcy wartowni nr 2 – plakietą „grób weterana walk o wolność i niepodległość Polski", 1 września. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Gmina Wręczyca Wielka / Stowarzyszenie WeWręczycy / Współpraca przy realizacji obchodów w 82. rocznicę wybuchu II wojny światowej, 1 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Jednostka Wojskowa Komandosów w Lublińcu / Wykład „Działania 74. Górnośląskiego Pułku Piechoty w ramach Oddziału Wydzielonego »Lubliniec« 1 września 1939 roku" wygłoszony 1 września w parafii wojskowej w Lublińcu. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Urząd Miejski w Blachowni / Współpraca przy realizacji obchodów 82. rocznicy wybuchu II wojny światowej, 1 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN Katowice.

Stowarzyszenie Historyczne Reduta Częstochowa / Współpraca przy realizacji obchodów w 82. rocznicę wybuchu II wojny światowej, 1 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Region Śląsko-Dąbrowski NSZZ „Solidarność", Region Podbeskidzki NSZZ „Solidarność", Region Częstochowski NSZZ „Solidarność", Śląskie Kuratorium Oświaty / Projekt „Gdy gaśnie pamięć ludzka, dalej mówią kamienie – 13 grudnia 1981 – Pamiętamy!" / Udostępnienie przez OBEN Katowice wystwy *Stan wojenny 1981–1983* oraz materiałów do teki edukacyjnej *Stan wojenny 1981–1983*, 1 września – 31 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Stowarzyszenie „Olszówka" / Wycieczka edukacyjna / Pracownik OAIPN poprowadził wycieczkę edukacyjną „Śladami bielskiej »Solidarności«" w ramach projektu „Historyczne szlaki Bielska-Białej" realizowanego przez Stowarzyszenie „Olszówka", 4 września / Jednostka odpowiedzialna OAIPN.

Dom Kultury w Pogrzebieniu / Prelekcja / Pracownik OAIPN wygłosił prelekcję dotyczącą Polenlagru nr 82 w Pogrzebieniu, 10 września. / Jednostka odpowiedzialne OAIPN.

Muzeum Regionalne im. Zygmunta Krasińskiego w Złotym Potoku, Stowarzyszenie Historyczne Reduta Częstochowa / „I Święto Pułkowe 7. Pułku Artylerii Lekkiej" / Uczestnicy mogli m.in. zwiedzić wystawę przygotowaną przez OBEN *Wrześniowym szlakiem 7 Dywizji Piechoty. Bitwa pod Janowem*

1939, uzupełnioną o nowe eksponaty oraz fotografie i dokumenty związane z 7. pal. Opieka merytoryczna, w tym kuratorskie oprowadzanie po wystawie. Święto zorganizowano 12 września w Muzeum Regionalnym im. Zygmunta Krasińskiego w Złotym Potoku. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Starostwo Powiatowe w Pszczynie, Urząd Miasta Pszczyna / Współpraca przy upamiętnieniu grobów Stanisława Krzyżowskiego, Aleksego Fizi, Huberta Piechy oraz Juliusza Cichonia znakiem pamięci „Tobie Polsko" oraz plakietą „grobu weterana walk o wolność i niepodległość Polski" znajdujących się na cmentarzu parafialnym przy ul. gen. J. Hallera w Pszczynie, 6 października. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM" w Katowicach
- Konferencja edukacyjna „Wołyń – pamięć pokoleń" / Prowadzenie konferencji oraz przygotowaniu wykładu „Duchowość i humanitaryzm działalności kapłańskiej o. Ludwika Wrodarczyka na Kresach Wschodnich", 6 października w formie online. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
- Konferencja dla nauczycieli „Jakże nie pamiętać? Strumieńskie obchody Stulecia Wybuchu III powstania śląskiego" / Współpraca polegająca na przygotowaniu przez pracowników OBEN wystąpień merytorycznych dotyczących wydarzeń na Górnym Śląsku w 1921 r. Wydarzenie zostało zorganizowane 16 listopada w Strumieniu. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Urząd Miasta Kielce, Stowarzyszenie Rekonstrukcji Historycznej 4. Pułku Piechoty Legionów / Konferencja popularnonaukowa „Historia walk 7. Dywizji Piechoty i formacji granicznych w pierwszych dniach września 1939 roku" / Współorganizacja konferencji oraz udział historyka OBEN w konferencji – wystąpienia na temat „Pogranicze w ogniu. Działania opóźniające 7. Dywizji Piechoty w rejonie Częstochowy 1–4 września 1939 roku" oraz „Pamięć o bohaterach września 1939 roku. Przykłady upamiętnień, cmentarze, mogiły, edukacja i popularyzacja", w formule online 7 października. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Urząd Miasta Częstochowy, Szkoła Podstawowa nr 53 z Oddziałami Integracyjnymi im. Marii Skłodowskiej-Curie w Częstochowie / Sesja popularyzatorska „Pamięci Ofiar Częstochowskiego Getta" / Sesja zorganizowana w Roku Pamięci o Ofiarach Częstochowskiego Getta. Pomoc merytoryczna, udział w konferencji, wygłoszenie prelekcji „Działania wojenne i początek niemieckiej okupacji w Częstochowie we wrześniu 1939 roku", 19 października. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Śląski Urząd Wojewódzki
- Współpraca przy uroczystości poświęcenia, odremontowanego ze środków OBUWiM Katowice, grobu śp. Józefa Grzegorzka – współorganizatora i pierwszego komendanta Polskiej Organizacji Wojskowej Górnego Śląsk znajdującego się na cmentarzu parafialnym przy ul. Francuskiej w Katowicach oraz oznaczeniu nagrobka plakietą „grobu weterana walk o wolność i niepodległość Polski", 28 października. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Szkoła Podstawowa nr 19 w Rybniku-Kłokocinie, Stowarzyszenie Korzenie.pl w Rybniku / Konferencja edukacyjna pt. „Rybnicka edukacja regionalna uszyta na miarę sukcesu" / Współpraca przy organizacji wydarzenia, zaopatrzenie uczestników w materiały dydaktyczne dotyczące powstań śląskich oraz wygłoszenie prelekcji „Od gadżetu historycznego po materiał dydaktyczny. Wydawnictwa dotyczące powstań śląskich i plebiscytu górnośląskiego w działalności Oddziałowego Biura Edukacji Narodowej IPN w Katowicach", 22 października. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Areszt Śledczy w Katowicach / Współpraca edukacyjna przy realizacji spotkań na temat „Porzućcie nadzieję, którzy tu wchodzicie. Rola aresztu przy ul. Mikołowskiej w okresie dwóch systemów totalitarnych: nazizmu i komunizmu" oraz „Ks. Jan Macha – kapłan skazany na śmierć" / Udostępnienie

uczestnikom zajęć prowadzonych przez OBEN obiektów historycznych zlokalizowanych w budynku głównego aresztu, październik i listopad. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Urząd Miejski w Lublińcu / Współpraca przy upamiętnieniu 17 grobów wojennych żołnierzy WP poległych we wrześniu 1939 r. w ramach obchodów Narodowego Dnia Niepodległości / Groby, wyremontowane ze środków OBUWiM, znajdują się na cmentarzu wojskowym przy ul. ks. P. Rogowskiego w Lublińcu, 11 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Miejski Ośrodek Kultury w Orzeszu / Cykl spotkań „Historia przy kawie" / Podczas spotkań organizowane były prelekcje historyczne realizowane w ramach zadania „Niepodległa w Orzeszu", mające na celu poznawanie historii Górnego Śląska. Pracownicy OBEN wygłosili wykłady: „Plebiscyt górnośląski w marcu 1921 r. – przygotowania, przebieg i skutki" (8 października) oraz „Działania zbrojne podczas III powstania śląskiego", 20 października. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Śląski Urząd Wojewódzki w Katowicach, Muzeum Śląskie w Katowicach, Instytut Śląski w Katowicach – Konferencja dla nauczycieli „Górnośląska Tragedia – wrzesień '39" / W ramach podjętej współpracy konferencja zorganizowana w Muzeum Śląskim w Katowicach została poprowadzona przez pracownika OBEN, 16 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Stowarzyszenie Seniorzy dla Chorzowa i Śląska / „Rok 1921 na Górnym Śląsku" / Wykład z prezentacją multimedialną zorganizowany dla członków Stowarzyszenia w ramach cyklicznego zebrania. Uczestnicy spotkania otrzymali materiały edukacyjne przygotowane przez OBEN (kalendarze oraz broszury edukacyjne o tematyce powstań śląskich). Wykład odbył się 23 listopada w Starochorzowskim Domu Kultury w Chorzowie. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Urząd Gminy Toszek / Sesja historyczna „III powstanie śląskie na terenie Gliwic i powiatu gliwickiego" / Zorganizowana w Centrum Kultury „Zamek w Toszku" przy okazji odsłonięcia tablicy pamiątkowej przekazanej przez Prezydenta RP Andrzeja Dudę. Pracownik OBEN przygotował wystąpienia „Powstania śląskie i plebiscyt w działaniach edukacyjnych OBEN IPN Katowice", 26 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Urząd Gminy Kroczyce / Współorganizacja uroczystości odsłonięcia tablicy upamiętniającej zamordowanych w czasie II wojny światowej mieszkańców Siedliszowic, 26 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Klub „Gazety Polskiej" w Raciborzu / Prelekcja / Pracownik OAIPN wygłosił prelekcję „Stan wojenny w Raciborzu" dla tamtejszego Klubu „GP", 7 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OAIPN.

Stowarzyszenie „Pamięć Jastrzębska"; Stowarzyszenie „Porozumienie Katowickie 1980"; Stowarzyszenie Represjonowanych w Stanie Wojennym Regionu Śląsko-Dąbrowskiego; Stowarzyszenie Pokolenie; Stowarzyszenie „Chwała Bohaterom – Pamięć i Rekonstrukcja"; NSZZ „Solidarność" Komisja Międzyzakładowa KWK „Halemba-Wirek"; Śląskie Centrum Wolności i Solidarności / Współpraca polegająca na wystąpieniu do Stowarzyszeń w celu wytypowania, opracowywanie nazwisk kandydatów i wystosowania wniosków o przyznanie odznaczenia „Krzyż Wolności i Solidarności". Uroczystość wręczenia odbyła się 10 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OAIPN.

Stowarzyszenie „Podbeskidzie Wspólna Pamięć", Zarząd Regionu NSZZ „Solidarność" / Współorganizacja IV edycji Gry Miejskiej „Tropami Solidarności" / Na ulicach Bielska-Białej odbyła się czwarta edycja Gry Miejskiej „Tropami Solidarności", 11 grudnia / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

Bielska Szkoła Przemysłowa / Prelekcja / Pracownik OAIPN przedstawił uczniom prelekcję „Stan wojenny na Podbeskidziu", 14 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OAIPN.

Muzeum Śląskie w Katowicach, Archiwum Archidiecezjalne w Katowicach / Kalendarz ścienny „Z myślą o Niepodległej" na 2022 r. / Współpraca przy realizacji kalendarza, polegająca na udostępnieniu muzealnych zbiorów archiwalnych fotografii, które umieszczono na jego kartach. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Instytut Śląski w Opolu / II Opolski Turniej Debat Oksfordzkich / Współpraca przy realizacji drugiej edycji projektu, opieka merytoryczna nad turniejem, sędziowanie debat oraz wygłoszenie komentarzy historycznych do tez debat, związanych z powstaniami śląskimi i upamiętnianiem tych wydarzeń. Turniej został zorganizowany w formie online na platformie Zoom, 25 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Muzeum Śląskie w Katowicach, Muzeum Powstań Śląskich w Świętochłowicach, Muzeum Miasta Jaworzna / Akcja „100 kalendarzy na stulecie Niepodległości" / Akcja dystrybucyjna kalendarza przygotowanego przez OBEN IPN Katowice „Z myślą o Niepodległej", przekazanie 100 egz. osobom, które się po niego zgłosiły. Akcja realizowana od 8 do 11 listopada w obiektach muzealnych, które się w nią włączyły. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Katowice Miasto Ogrodów – Instytucja Kultury im. Krystyny Bochenek / II edycja projektu „Katowicki Chór Wirtualny" / Finansowanie projektu muzycznego, polegającego na wykonaniu pieśni patriotycznych. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Zespół Szkół im Orląt Lwowskich w Tychach / „Semper Fidelis. Walki o Lwów 1918–1919" / Wykład wygłoszony podczas rocznicowej uroczystości upamiętniającej obronę Lwowa i postawę Orląt – patronów szkoły. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Rada Dzielnicy Rybnik-Kłokocin / Współpraca przy realizacji obchodów 103. rocznicy odzyskania niepodległości i 100. rocznicy wybuchu III powstania śląskiego. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Tygodnik „Gość Niedzielny" / Współpraca merytoryczna przy tworzeniu zakładki „Dziewięciu z »Wujka«" w portalu „Twarze Solidarności". / Jednostka odpowiedzialna OBEN, OBBH.

ODDZIAŁ IPN KRAKÓW

Małopolskie Kuratorium Oświaty, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Fundacja Centrum Dokumentacji Czynu Niepodległościowego / Konkurs tematyczny „Polscy żołnierze w obronie wolnego świata 1939–1940" dla uczniów szkół podstawowych województwa małopolskiego w roku szkolnym 2020/2021; zrealizowano etap szkolny (listopad 2020) i rejonowy (styczeń/luty 2021), etap wojewódzki (kwiecień 2021), konkurs jest organizowany na zlecenie kuratorium w Krakowie. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Stowarzyszenie Nowotarska Grupa Mieszkańców „Pamięć"

– Prezentacja wystawy *Wołyń. Wołają z grobów, których nie ma* / 10 stycznia – Raba Wyżna, 25 marca Spytkowice. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Współpraca przy organizacji uroczystości upamiętniającej 78. rocznicę krwawej niedzieli na Wołyniu oraz prezentacji wystawy *Wołyń 1943. Wołają z grobów, których nie ma*, 11 lipca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Urząd Gminy w Michałowicach, Urząd Gminy w Jerzmanowicach / 22 stycznia zaprezentowano wystawę *Polski gen wolności* z okazji rocznicy wybuchu powstania styczniowego. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Fundacja im. Zofii i Jana Włodków
- Organizacja warsztatów edukacyjnych prowadzonych online 28 stycznia przez dr Agnieszkę Łuczak „Działania polskiego ziemiaństwa na rzecz II Rzeczypospolitej. Wybrane przykłady". / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
- Organizacja warsztatów edukacyjnych przeprowadzonych online 9 lutego przez dr. hab. Jerzego Gapysa „Zaangażowanie polityczne ziemiaństwa kieleckiego jako wyraz troski o dobro wspólne 1918–1939". / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Stowarzyszenie Rekonstrukcji Historycznej 1. Pułku Strzelców Podhalańskich Armii Krajowej / Realizacja spotu filmowego „Tobie Ojczyzno. Cichociemni", którego premiera odbyła się 12 lutego. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Urząd Miasta Nowy Sącz / Prezentacja wystawy *Wyklęci odnalezieni w Małopolsce*, 12 lutego – 20 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Powiatowe Centrum Edukacji w Brzesku – Biblioteka Pedagogiczna w Tarnowie, Filia w Brzesku
- Wystawa *Żołnierze Wyklęci. Podziemie niepodległościowe 1944–1963* / Współpraca przy prezentacji wystawy, 22 lutego. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
- Wystawa *Zbrodnia Katyńska 1940. Zagłada polskich elit* / Współpraca przy prezentacji wystawy, 13 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie
- Współorganizacja uroczystości z okazji Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych w parku im. Jordana, 1 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
- Inauguracja prezentacji wystawy *Powstanie śląskie 1919–1921* na pl. Matejki 20 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
- Organizacja pokazu na murach Wawelu z okazji wybuchu III powstania śląskiego pt. „Śląsk wspólna sprawa", 2 maja. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
- Współorganizacja uroczystości z okazji święta Konstytucji 3 maja / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
- Współpraca przy organizacji prezentacji wielkoformatowej animacji komputerowej „Śląsk wspólna sprawa" na murach Zamku Królewskiego na Wawelu. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
- Współpraca przy organizacji uroczystości rocznicowych 82. rocznicy agresji III Rzeszy Niemieckiej na Polskę, 1 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
- Współpraca przy organizacji uroczystości rocznicowych 82. rocznicy agresji ZSRS na Polskę oraz Dnia Sybiraka, 17 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
- Organizacja obchodów upamiętniających 40. rocznicę wprowadzenia stanu wojennego oraz prezentacja wystawy *Stan wojenny w SB-ckim albumie*, gra miejska „Orła wrona nie pokona", punkt edukacyjny i rekonstrukcja na Małym Rynku w Krakowie, prezentacja filmów edukacyjnych na murach Wawelu, 13 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
- Organizacja prezentacji wystawy *Powstanie Wielkopolskie 1918*, pl. Matejki w Krakowie, 22 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Stowarzyszenie Gniazdo Ziemia Proszowicka – Fan Klub Kamila Stocha / Współpraca przy organizacji dwóch rajdów rowerowych: „100 km – z okazji 100. rocznicy uchwalenia Konstytucji Marcowej 1921" (17 marca – 17 kwietnia) oraz „77 kilometrów z okazji 77. rocznicy Rzeczpospolitej Partyzanc-

kiej 1944" na trasie: Proszowice – Koniusza – Niegardów – Skalbmierz – Kazimierza Wielka – Proszowice, 8 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Urząd Miejski w Gorlicach, Starostwo Powiatowe w Nowym Targu / Wystawa *Tu rodziła się Solidarność* / Wystawa została zaprezentowana 26 marca w Gorlicach i 17 kwietnia w Zakopanem. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Urząd Miasta w Nowym Targu
- Prezentacja wystawy *Tu rodziła się Zielona Solidarność* w Nowym Targu, 21 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
- Prezentacja wystawy *Tu rodziła się Solidarność rolników*, 20 maja / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
- Prezentacja wystawy *Tu rodziła się opozycja*, 2 lipca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego / Projekt edukacyjny „Akademia Młodego Polaka", realizowany we współpracy z MCDN Kraków na podstawie projektu „Historia w kolorach", 27 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Krakowie / Prezentacja wystawy *Ostatni 3 maja*, 29 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Gminne Centrum Kultury w Żabnie oraz Hufiec ZHP Tarnów im. gen. Bema / II Festiwal Piosenki Harcerskiej im. hm. płk. Jerzego Pertkiewicza. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Urząd Gminy i Miasta Miechów oraz Muzeum Ziemi Miechowskiej / Gra internetowa „Bitwa Miechowska 1863". / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Rada Dzielnicy VII Zwierzyniec / Konkurs plastyczny „Jak wyobrażasz sobie Antosia Petrykiewicza". / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Muzeum Krakowa
- Gra internetowa „Kraków w cieniu swastyki" / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
- 15. Krakowskie Obchody Dni Pamięci Ofiar Gestapo / Poprowadzenie spaceru historycznego przez pracownika WSdsPI po miejscu straceń i cmentarzu wojennym w krakowskich Przegorzałach (Glinniku), 11 września. / Jednostka odpowiedzialna WSdsPI Kraków.
- Organizacja mobilnej gry miejskiej „Zakonspiruj Kraków" w aplikacji Action Track, 13 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Muzeum Okręgowe w Nowym Sączu
- Nagranie wykładu „Zbrodnia Katyńska", udostępnionego online przez muzeum w kwietniu. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
- Przygotowanie artykułu o filmach dokumentalnych IPN *Zapora* i *Polska szuka bohaterów*, emitowanych na stronie Muzeum Okręgowego w Nowym Sączu z okazji Narodowego Dnia Pamięci o Żołnierzach Wyklętych, od 1 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
- Przygotowanie artykułu zapowiadającego film dokumentalny IPN *Paszporty Paragwaju*, emitowany na stronie Muzeum Okręgowego w Nowym Sączu z okazji Narodowego Dnia Pamięci Polaków Ratujących Żydów, od 24 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
- Współpraca przy nagraniu materiału filmowego *Egzekucja w Biegonicach* dotyczącego 80. rocznicy egzekucji Bolesława Barbackiego i Polaków straconych wraz z nim 21 sierpnia 1941 r. w Biegonicach. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Muzeum im. Aleksandra Kłosińskiego w Kętach / Nagranie wywiadu o książce *Ziemianie wobec wojny. Postawy właścicieli ziemskich województwa krakowskiego w latach 1939–1945*. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

Chorągiew Krakowska ZHP im. Kościuszki / Współorganizacja konkursu edukacyjnego „Tak jak ptaki na wolności. Harcerze w obliczu II wojny światowej". / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Zastęp „Kedyw" 33. Krakowskiej Drużyny Harcerzy „Zawiszacy" im. hm. Jana Bytnara ps. „Rudy" / Upamiętnienie płk. Łukasza Cieplińskiego „Pługa". / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

IV Liceum Ogólnokształcące im. K.K. Baczyńskiego w Olkuszu / „Poezja Krzysztofa Kamila Baczyńskiego w malarstwie, rysunku i grafice" – konkurs współorganizowany ze Starostwem Powiatowym w Olkuszu. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Centrum Sztuki Mościce / Koncert „W hołdzie Żołnierzom Wyklętym", objęcie patronatem i współpraca przy koncercie Orkiestry Reprezentacyjnej Straży Granicznej i chóru SOUL Sanok. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Orkiestra Reprezentacyjna Straży Granicznej w Nowym Sączu / Projekt i realizacja płyty z pieśniami patriotycznymi „Wyklęci" w wykonaniu Orkiestry Reprezentacyjnej Karpackiego Oddziału Straży Granicznej w Nowym Sączu. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Stowarzyszenie Miłośników Odnowy Zabytków w Miechowie oraz Muzeum Polaków Ratujących Żydów podczas II wojny światowej im. Rodziny Ulmów w Markowej / Pozyskanie zdjęć rodziny Baranków do plakatu i wszelkich publikacji IPN na Narodowy Dzień Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Kuratorium Oświaty w Krakowie / Udział w Zespole ds. rozpatrywania zastrzeżeń etapów rejonowego i wojewódzkiego konkursu „Polscy żołnierze w obronie wolnego świata 1939–1940", dla uczniów szkół podstawowych województwa małopolskiego / Udział w komisji etapu wojewódzkiego konkursu, 15 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH, OBEN.

Małopolskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Tarnowie / Wykład online „Obrazy historii. Praktyczne wykorzystanie filmu w edukacji historycznej", 22 lutego. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Krakowski Instytut Rozwoju Edukacji / Wykład „Wychowanie do wartości przez kształtowanie postaw obywatelskich i patriotycznych", 18 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

10. Tarnowska Drużyna Harcerska „Młody Las" w Bistuszowej / Współorganizacja rajdu edukacyjnego szlakami Żołnierzy z Oddziału Regina II. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Centrum Kultury, Sportu i Turystyki w Kalwarii Zebrzydowskiej / Współpraca przy prezentacji wystawy edukacyjnej *Ukradzione dzieciństwo* na rynku w Kalwarii Zebrzydowskiej. Wystawa została zaprezentowana w dwóch odsłonach 26 lipca – 13 sierpnia i 14–30 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Fundacja im. Zofii i Jana Włodków, Polskie Towarzystwo Ziemiańskie Oddział Kraków
– Współorganizacja konkursu „W służbie Niepodległej. Działalność ziemian na rzecz państwa i społeczeństwa w dwudziestoleciu międzywojennym". / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

– Inauguracja konkursu ogólnopolskiego „Bądźcie apostołami narodu! Ziemianie jako sąsiedzi – kulturotwórcza rola dworów polskich w latach 1918–1945", 1 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Fundacja Stanica Kresowa, Korporacja Akademicka Akropolia Cracoviensis, Małopolska Rada Kombatantów i Osób Represjonowanych / Współorganizacja uroczystości upamiętniających krwawą niedzielę – 11 lipca 1943 r., zorganizowanych przy pomniku na cmentarzu Rakowickim w Krakowie, 11 lipca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Instytut Pamięci i Dziedzictwa Kresowego w Lublinie / Współorganizacja prezentacji wystawy *Bł. bp Grzegorz Chomyszyn – prorok Ukrainy* w Centrum Edukacyjnym „Przystanek Historia" IPN w Krakowie, 11 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Instytut Świętej Jadwigi Królowej Polski w Krakowie / Współorganizacja prezentacji wystawy *Ks. kapelan Władysław Gurgacz SJ* otwartej w sali reprezentacyjnej im. Stanisława Małachowskiego Ratusza w Nowym Sączu, 14 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Krakowskie Stowarzyszenie Mówców / Współorganizacja V Małopolskiego Turnieju Debat Historycznych IPN. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Marszałek Województwa Małopolskiego, Przewodniczący Sejmiku Województwa Małopolskiego, Komitet Honorowy Budowy Pomnika Pála Telekiego w Krakowie, Komitet Społeczny Budowy Pomnika Pála Telekiego w Krakowie, Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Krakowie / Współpraca przy organizacji uroczystości odsłonięcia pomnika Pála Telekiego, hrabiego Szék oraz realizacja z Sejmikiem Województwa Małopolskiego warsztatów „Historia w Kolorach" i akcji promocyjnej książeczki *Polskie Symbole Narodowe*, 14 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Małopolski Urząd Wojewódzki, Kuria Diecezjalna w Krakowie / Współpraca przy organizacji tegorocznych krakowskich uroczystości upamiętniających wybuch powstania warszawskiego. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

NSZZ Solidarność / Współpraca przy realizacji spotu „Posłanie do ludzi pracy Europy Wschodniej" / W związku z 40. rocznicą uchwalenia „Posłania" krakowski IPN przygotował wielojęzyczny spot edukacyjny poświęcony temu dokumentowi. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Muzeum Archeologiczne w Krakowie, Stowarzyszenie Odra-Niemen Oddział Małopolski, Wojewoda Małopolski / Współpraca przy organizacji obchodów Święta Wojska Polskiego i pikniku wojskowego, 15 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Małopolskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli

– Organizacja szkoleń dla nauczycieli „Wojna polsko-bolszewicka 1920", 27 kwietnia, i „Akademia Młodego Polaka", 9 maja. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Szkolenie dla nauczycieli „Jak uczyć o zbrodni katyńskiej" / W ramach szkolenia został wygłoszony wykład dla nauczycieli z Krakowa i okolic dotyczący działalności BPiI, 2 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN, WSdsPI.
– Konferencja dla nauczycieli „Odbudowa państwowości polskiej w latach 1918–1922. 100. rocznica III powstania śląskiego" / Współpraca merytoryczna polegająca na wygłoszeniu serii wykładów przez pracowników OBEN, dotyczących zagadnień związanych z tłem i przebiegiem III powstania śląskiego oraz sposobów nauczania o nim (online, 23 września). / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

– Organizacja warsztatów dla nauczycieli w ramach Akademii Kresowej, 13 i 20 października oraz listopad. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Muzeum Prowincji Polski Południowej Towarzystwa Jezusowego w Starej Wsi, Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL, Fundacja „Osądź mnie Boże…" im. ks. Władysława Gurgacza TJ w Brzeznej, Stowarzyszenie „Żandarmeria" w Nowym Sączu / Współpraca przy tworzeniu prezentacji wystawy *Ks. Władysław Gurgacz. Kapelan Polski Podziemnej*, organizacja uroczystości na Hali Łabowskiej upamiętniających ks. Władysława Gurgacza TJ i żołnierzy oddziału „Żandarmeria", 4 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Muzeum Tatrzańskie w Zakopanem / Współpraca z Muzeum polegająca na pozyskaniu materiałów do wystawy *Pokolenie Baczyńskiego.* / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Muzeum Ziemi Miechowskiej, Urząd Miasta i Gminy w Miechowie / Współpraca przy grze mobilnej w aplikacji Action Track „Rozbijmy więzienie w Miechowie!" / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Stowarzyszenie Społeczno-Kombatanckie Zrzeszenie WiN Obszar Południowy / Współorganizacja uroczystości upamiętniającej 77. rocznicę śmierci żołnierzy AK w Łęgu, 8 maja. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Sądecka Biblioteka Publiczna / Współpraca przy organizacji w Nowym Sączu gry miejskiej „Na tropie Bolesława Barbackiego". / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Starostwo Powiatowe w Zakopanem / Współpraca przy prezentacji wystawy *Wyszyńskiego i Wojtyły gramatyka życia* w holu Starostwa Tatrzańskiego. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Stowarzyszenie Lipnica Wielka na Orawie / Współpraca przy prezentacji plenerowej *Orawa 1918–1924* w ramach projektu „Czy Orawa Pamięta? 100. rocznica włączenia części Orawy do niepodległej Polski". / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Stowarzyszenie Olkuszbiega.pl / Współorganizacja „Biegu Tropem Wilczym Rabsztyn – Olkusz", 15 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Urząd Miasta w Krakowie, Stowarzyszenie Szarych Szeregów / Współorganizacja uroczystości upamiętniających 77. rocznicę akcji specjalnej Koppe, 10 lipca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Stowarzyszenie Rekonstrukcji Historycznej 1. Pułku Strzelców Podhalańskich w Słopnicach, Urząd Gminy w Rytrze / Współorganizacja premiery filmu *Lotte*, XI edycji rajdu edukacyjnego Szlakami Żołnierzy 1. Pułku Strzelców Podhalańskich Armii Krajowej w Rytrze oraz inscenizacji historycznej zrzutów alianckich dla 1. PSP AK w Słopnicach. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Urząd Gminy Łukowica / Współorganizacja premiery filmu *Lotte*. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Stowarzyszenie „Rodzina Więźniarek Niemieckiego Obozu Koncentracyjnego Ravensbrück" w Krakowie / Współpraca przy projekcie benefisu Wandy Półtawskiej „Siła Miłości" oraz organizacja konkursu edukacyjnego. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Grupa Rekonstrukcji Historycznych „Żandarmeria" z Nowego Sącza / Współpraca przy organizacja uroczystości 78. rocznicy krwawej niedzieli rocznicowych oraz prezentacji wystawy elementarnej *Sąsiedzka krew. Ludobójstwo wołyńsko-galicyjskie 1943–1945*, 11 lipca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Towarzystwo Parku im. dr. Henryka Jordana w Krakowie, XXV LO im. S. Żeromskiego w Krakowie / Współpraca przy organizacja uroczystości w 40. rocznicę zamachu na Jana Pawła II (13 maja), 120. rocznicę śmierci rotmistrza Witolda Pileckiego (25 maja) oraz 75. rocznicę śmierci Danuty Siedzikówny „Inki" (28 sierpnia). / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Urząd Gminy w Słomnikach / Współpraca przy prezentacji wystawy *Polski gen wolności* w Słomnikach. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Urząd Miasta w Zakliczynie / Współpraca przy prezentacji wystawy *Tu rodziła się Solidarność* oraz *Tu rodziła się Zielona Solidarność*, 11 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Urząd Miasta w Zakopanem, Urząd Miasta w Nowym Sączu / Współpraca przy prezentacji wystawy *Gorzki pokój. Traktat Ryski 1921* w Zakopanem – 1 czerwca, w Nowym Sączu – 15 czerwca. Również w Nowym Sączu odbyły się uroczystości upamiętniające egzekucję mieszkańców Nowego Sącza w Biegonicach, 21 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Zakład Karny w Trzebini / Wykład dla osadzonych „Polskie symbole narodowe", 30 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Regionalny Ośrodek Debaty Międzynarodowej w Krakowie, Ośrodek Myśli Politycznej w Krakowie / Udział pracownika OBBH w debacie „Zachód wobec wydarzeń Czerwca 1956", 28 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Stowarzyszenie „Moc Radości" w Jodłówce, Szkoła Podstawowa im. W. Pileckiego w Jodłówce / Współpraca pracownika OBBH (przewodniczenie) w komisji oceniającej w IV Powiatowym Konkursie Historycznym „Rotmistrz Witold Pilecki – bohater, dla którego nie istniały granice odwagi i poświęcenia" dla uczniów szkół podstawowych powiatu bocheńskiego, 14 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Wiejski Ośrodek Kultury w Poroninie / Współorganizacja spotkania w Poroninie i promocji płyty zespołu „Zyngry" z nagraniami dotyczącymi wojny i okupacji na Podhalu, 23 lipca. / Jednostka odpowiedzialna WSdsPI Kraków.

Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL w Warszawie / Współpraca przy akcji zbierania ziemi na terenie województwa małopolskiego (Podhale, Beskidy, Ziemia Olkuska) z miejsc, w których tracili życie żołnierze wyklęci, 26–30 lipca. / Jednostka odpowiedzialna OBPiI.

Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Piwnicznej-Zdroju / Warsztaty „Co kryją archiwa IPN" / Lekcja archiwalna dla uczniów szkół podstawowych, przeprowadzona w ramach Rajdu Szlakami Kurierów przez Zielone Granice z wykorzystaniem dotacji Muzeum Historii Polski – „Patriotyzm Jutra", 9 lipca. / Jednostka odpowiedzialna OAIPN, OBEN.

Urząd Wojewódzki w Krakowie, Wojewódzka Rada Kombatancka / Współpraca przy organizacji uroczystości upamiętniających powstanie Polskiego Państwa Podziemnego, 27 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Wójt Gminy Lipnica Wielka, Stowarzyszenie Lipnica Wielka na Orawie / Wykład otwarty o Wacławie Felczaku i udział w otwarciu wystawy *Orawskie chodniki Wacława Felczaka*, Lipnica Wielka, 4 września. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Klub Sportowy Bór Toporzysko, Powiat Suski, Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Promocji w Jordanowie, Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju – Źródło, Szkoła Podstawowa w Wysokiej, OSP w Wysokiej, KGW Wysoka, Urząd Gminy w Jordanowie, Miejski Dom Kultury w Jordanowie, OSP Jordanów / Rekonstrukcja historyczna „Bitwa o Wysoką", Jordanów, 5 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Jednostka Wojskowa NIL oraz Stowarzyszenie Wojskowe „Kultura – Turystyka – Obronność" / X nocny marsz *„Śladami gen. Nila – od zmierzchu do świtu"* / Przed startem biegu pracownik WSdsPI wygłosił prelekcję na temat działalności Armii Krajowej w Obwodzie AK „Murawa". Sucha Polana – Poręba k. Myślenic, 8–9 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN, WSdsPI.

Urząd Gminy w Rytrze, Stowarzyszenie Rekonstrukcji Historycznej 1. PSP AK, Starostwo Powiatowe w Nowym Sączu, Nadleśnictwo w Piwnicznej / XI Rajd Szlakami Żołnierzy 1 PSP AK / Rajd zorganizowany na trasie Rytro – Beskid Sądecki, 10–11 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Stowarzyszenie Bojowe Schrony Proszowice
- Organizacja rajdu rowerowego szlakami walk z września 1939 r. na ziemi proszowickiej, 12 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
- Organizacja rajdu rowerowego „103 kilometry w 103. rocznicę odzyskania niepodległości", 7 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Urząd Miasta w Nowym Sączu, Instytut Świętej Jadwigi Królowej Polski w Krakowie / Współpraca przy prezentacji wystawy *Ks. Władysław Gurgacz. Kapelan Polski Podziemnej*, 13 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Wojewoda Małopolski, Garnizon Wojska Polskiego w Krakowie – 6. Brygada Powietrznodesantowa, Garnizon Kraków – Balice, Garnizon Rzeszów, Radio RDN, Zarząd Cmentarzy Komunalnych, Komenda Wojewódzka Policji / Współorganizacja uroczystości pogrzebowej ks. Władysława Gurgacza, Ryszarda Kłaputa i Tadeusza Zajączkowskiego, 14 września. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

Polskie Towarzystwo Historyczne Oddział w Nowym Sączu / Wykład pracownika OBBH „Polskie legiony a Niepodległość", 15 września. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Urząd Wojewódzki w Krakowie, Związek Sybiraków Oddział w Krakowie, Komitet Opieki nad Miejscami Zbrodni Komunizmu i Kuratorium Oświaty w Krakowie / Współpraca przy organizacji uroczystości 82. rocznicy agresji ZSRS na Polskę oraz Dnia Sybiraka, 17 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Starostwo Powiatowe w Zakopanem, Starostwo Powiatowe w Nowym Targu, Stowarzyszenie Mieszkańców Nowego Targu „Pamięć", PGRH Błyskawica / XV Rajd Szlakami Żołnierzy Wyklętych mjr. Józefa Kurasia „Ognia", Zakopane, 17–18 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Fundacja „Pola Chwały" / Organizacja stanowiska edukacyjnego podczas wydarzenia „Pola Chwały 2021", Niepołomice, 23–26 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Dom Polonii w Krakowie / Wykład dla uczestników wyprawy historycznej „Polskie podziemie niepodległościowe w Małopolsce w latach 1945–1955", 24 września. / Jednostka odpowiedzialna WSdsPI.

Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego / Referat „Siatki wywiadowcze Zrzeszenia WiN" na sympozjum historycznym „Dziewczyna z Liceum" poświęconym Barbarze Sadowskiej, Warszawa, 27 września. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Małopolski Kurator Oświaty, Małopolskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli, Ośrodek „Pamięć i Przyszłość" we Wrocławiu, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie / Współpraca przy organizacji konferencji inaugurującej X edycję projektu edukacyjnego „Kresy – polskie ziemie wschodnie w XX wieku", 6 października. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Muzeum Okręgowe w Nowym Sączu, Stowarzyszenie „ORION" w Nowym Sączu / Współpraca przy organizacji konkursu edukacyjnego *Epizody Niepodległości. Elity ziemi sądeckiej II Rzeczpospolitej i ich losy*, 7 października. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Urząd Miasta Krakowa, Fundacja im. Janusza Kurtyki, Stowarzyszenie NZS 1980 / Współorganizacja uroczystości nadania imienia Janusza Kurtyki rondu w ciągu ul. Wita Stwosza w Krakowie, 12 października. / Jednostki odpowiedzialne OBBH, OBEN.

Ośrodek Kultury Ruczaj
- Udział w dyskusji na temat gen. Stanisława Rostworowskiego „Odry" w ramach cyklu „Kinematograf Historii", Kraków, 14 października. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
- Udział w jury konkursu „Patroni naszych ulic" / Finał konkursu odbył się w Krakowie, 11 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Publiczna Biblioteka Wojewódzka w Nowym Sączu, Muzeum Okręgowe w Nowym Sączu, Archiwum Narodowe w Krakowie – Delegatura w Nowym Sączu / Rozmowa na temat książki *Partyzanci „Lamparta"* podczas inauguracji cyklu spotkań „Działo się – sądeckie historie", 20 października. / Jednostka odpowiedzialna WSdsPI.

Stowarzyszenie „Rodzina Więźniarek Niemieckiego Obozu Koncentracyjnego Ravensbrück", Urząd ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych, Wojewoda Małopolski, Muzeum Manggha w Krakowie / Organizacja koncertu – benefisu pt. „Siła Miłości" z okazji 100. rocznicy urodzin dr Wandy Półtawskiej, 7 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Ośrodek Myśli Politycznej w Krakowie / Udział w dyskusji „Fenomen Piłsudskiego. O najnowszej książce dr. Krzysztofa Kloca *Piłsudski. Studium fenomenu Komendanta*, 8 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Starostwo Powiatowe w Zakopanem (Gminy: Biały Dunajec, Bukowina Tatrzańska, Kościelisko, Poronin oraz Zakopane i Miasto Zakopane) / Organizacja konkursu „Podhalańskie, spiskie i orawskie drogi do niepodległości", Poronin, 10 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Komitet honorowy akcji „Wyklęci niezłomni", Region Małopolska NSZZ „Solidarność"/ Współorganizacja VIII Krakowskich Zaduszek za Żołnierzy Wyklętych – Niezłomnych, 21 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Muzeum Polaków Ratujących Żydów podczas II wojny światowej im. Rodziny Ulmów w Markowej / Współorganizacja warsztatów dla nauczycieli „Polacy ratujący Żydów w latach II wojny światowej" / Wygłoszono również wykłady „Zagłada Żydów w Generalnym Gubernatorstwie" i „Czynniki kształtujące relacje polsko-żydowskie w okresie niemieckiej okupacji", Markowa, 26 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBBH, OBEN.

Katolickie Liceum Montessori im. Sprawiedliwych Wśród Narodów Świata w Krakowie / Wykład „Francja w czasie II wojny światowej", 8 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Starostwo Powiatowe w Limanowej, NSZZ Solidarność Rolników Indywidualnych region Małopolska, Urząd Gminy w Limanowej, Urząd Wojewódzki w Krakowie, Limanowski Dom Kultury / Finał konkursu „Rolnicy siłą Solidarności 1980/1981", 10 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Małopolski Urząd Marszałkowski, Stowarzyszenie NZS 1980, Region Małopolska NSZZ Solidarność oddział nr 1 w Nowym Sączu, Region Małopolska NSZZ Solidarność oddział nr 4 w Wadowicach, Region Małopolska NSZZ Solidarność oddział nr 6 w Nowym Targu, Urząd Miasta w Gorlicach, Urząd Miasta w Limanowej, Urząd Miasta w Bochni, Urząd Miasta w Nowym Targu, Urząd Miasta w Wadowicach / Współorganizacja obchodów 40. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego w Małopolsce (plakaty rocznicowe, prezentacje wystawy *Stan wojenny 1981–1983*), Kraków, Wadowice, Bochnia, Gorlice, Nowy Sącz, Nowy Targ, Limanowa, 10–13 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Stowarzyszenie Bochniaków i Miłośników Ziemi Bocheńskiej, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Urząd Miasta Bochnia, Powiat Bocheński, Stalprodukt SA / Organizacja rekonstrukcji „ZOMO znów na ulicach Bochni", 11 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Filharmonia Krakowska im. Karola Szymanowskiego, Małopolskie Centrum Kultury „Sokół" w Nowym Sączu, Kino „Sokół" w Zakopanem, Wadowickie Centrum Kultury, Centrum Sztuki Mościce / Organizacja koncertów „Wolni mimo zniewolenia" w 40. rocznicę wprowadzenia stanu wojennego, Nowy Sącz, 11 grudnia; Zakopane, 12 grudnia; Tarnów, 13 grudnia; Kraków, 14 grudnia; Wadowice, 17 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Region Małopolska NSZZ Solidarność oddział nr 6 w Nowym Targu, Małopolska Agencja Rozwoju w Krakowie, Urząd Marszałkowski w Krakowie, Stowarzyszenie Mieszkańców Nowego Targu „Pamięć", Urząd Miasta Nowy Targ / Organizacja koncertu upamiętniającego ofiary stanu wojennego w Nowym Targu oraz otwarcie wystawy IPN „Stan wojenny 1981–1983", 12 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Urząd Miasta w Zakopanem, Urząd Miasta i Gminy w Olkuszu, Urząd Gminy w Skawinie, Urząd Gminy w Słopnicach, Powiatowa Biblioteka w Olkuszu, Muzeum Lotnictwa w Krakowie / Współorganizacja uroczystości rocznicowych oraz prezentacji wystawy *Stan wojenny 1981–1983*, Zakopane, Olkusz, Słopnice, 13 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Muzeum Krakowa, Oddział Muzeum Nowej Huty / Przygotowanie i udział w dyskusji na temat książki dr. Pawła Mazura pt. *Polska Zjednoczona Partia Robotnicza w Kombinacie Metalurgicznym Huty im. Lenina (1956–1970)*, 5 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Światowy Związek Żołnierzy AK Oddział Myślenice, Myślenickie Centrum Kultury i Sportu / Koncert Norberta „Smoły" Smolińskiego w Myślenickim Ośrodku Kultury i Sportu, 17 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Muzeum Okręgowe w Tarnowie / Organizacja prezentacji wystawy *Chcieli być sobą* – 40. rocznica wprowadzenia stanu wojennego w Polsce, 20 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Klasztor Ojców Paulinów na Skałce w Krakowie / Współpraca przy organizacji cyklu dyskusyjnego „Prymas na Skałce. Wiara – Patriotyzm – Tożsamość – Pamięć". / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Instytut Współpracy Polsko-Węgierskiej im. Wacława Felczaka / Udział w pracach Rady Instytutu z powołania przez Prezesa Rady Ministrów na kadencję 2018–2022. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Delegatura Kielce

Kielecka Rodzina Katyńska

– Współpraca w zakresie organizacji obchodów Dnia Pamięci Ofiar Zbrodni Katyńskiej.
– Współpraca w zakresie opracowywania biogramów ofiar zbrodni katyńskiej.
– Uroczystości upamiętniające 82. rocznicę agresji ZSRS na Polskę / Współpraca przy wernisażu wystawy *Na straży pamięci. 30 lat działalności Stowarzyszenia Kielecka Rodzina Katyńska*, 15 października.

Muzeum Wsi Kieleckiej – Stowarzyszenie Przyjaciół 4. Pułku Piechoty Legionów w Kielcach / Współpraca w zakresie ustalenia nazwisk żołnierzy Wojska Polskiego poległych w Krajnie-Zagórzu, 5–7 września 1939 r.

Świętokrzyski Urząd Wojewódzki / Współpraca przy organizacji obchodów Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych.

Ośrodek Edukacyjno-Muzealny „Świętokrzyski Sztetl" w Chmielniku

– Współpraca przy organizacji wirtualnych obchodów Międzynarodowego Dnia Pamięci o Ofiarach Holocaustu.
– Współpraca przy organizacji wystawy rzeźb *Obraz Treblinki w oczach Samuela Willenberga* w synagodze w Chmielniku, 9 maja.

Urząd Miasta w Ostrowcu Świętokrzyskim / Współpraca przy prezentacji wystawy *Tu rodziła się Solidarność* związanej z 40-leciem powstania ruchu „Solidarność".

Urząd Miasta w Sandomierzu

– Współpraca związana z nadaniem rondu u zbiegu ulic Armii Krajowej, Mickiewicza i Wiejskiej w Sandomierzu imienia Sandomierskich Kolumbów.
– Współorganizacja V spotkania z cyklu „Pamięci Sandomierskich Kolumbów", 31 lipca.

Urząd Miasta w Skarżysku-Kamiennej / Współpraca przy prezentacji wystawy *Tu rodziła się Solidarność* związanej z 40-leciem powstania ruchu „Solidarność".

Urząd Gminy w Pawłowie / Współpraca przy prezentacji wystawy *Tu rodziła się Solidarność Rolników* w Radkowicach w gminie Pawłów.

Wojewódzki Dom Kultury w Kielcach

– Kielecki Przegląd Polskich Filmów Fabularnych „Historia w filmie" / Seanse filmowe poprzedzone krótką prelekcją historyka odbywają się raz w miesiącu. Tematyka prezentowanych obrazów często odwołuje się do uroczystości rocznicowych, zarówno ogólnopolskich, jak i regionalnych.
– Współorganizacja pokazu filmu Żeby nie było śladów w ramach 40. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego, 14 grudnia.

Fundacja Studio TM, Stowarzyszenie Kocham Świętokrzyskie / Współorganizacja uroczystości w Nagłowicach poświęconych pisarzowi i oficerowi Armii Krajowej Pawłowi Jasienicy, 22 sierpnia.

Mazowieckie Stowarzyszenie Integracja
– Współorganizacja uroczystości w Koprzywnicy poświęconych 45. rocznicy śmierci ks. Romana Kotlarza oraz prezentacja wystawy *...ksiądz musi zaprzestać. Życie i działalność księdza Romana Kotlarza*, 26 września.
– Współpraca przy projekcie edukacyjnym „Kościół w Polsce pod rządami komunistów", 6 grudnia.

Muzeum Wsi Kieleckiej, Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskich w Michniowie / Współpraca przy organizacji IV Konferencji naukowej „Wieś polska podczas II wojny światowej – Po pacyfikacji – losy i pamięć" w ramach obchodów Dnia Walki i Męczeństwa Wsi Polskiej.

Starostwo Powiatowe w Szydłowcu / Współorganizacja uroczystości poświęconych 45. rocznicy śmierci ks. Romana Kotlarza oraz prezentacja wystawy *...ksiądz musi zaprzestać. Życie i działalność księdza Romana Kotlarza*.

Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej – Środowisko Świętokrzyskich Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury"-„Nurt" / Współpraca przy corocznych uroczystościach kombatanckich na Wykusie – zjazdu kombatantów AK z oddziałów płk. Jana Piwnika „Ponurego" i mjr. Eugeniusza Kaszyńskiego „Nurta" organizowanego w rocznicę śmierci płk. „Ponurego". Współpraca obejmuje również przygotowanie rocznicowych paneli popularnonaukowych i wydawnictw okolicznościowych, 12 czerwca.

Kuratorium Oświaty, Związek Polskich Artystów Plastyków Okręg w Kielcach / Współpraca w ramach organizacji konkursu „Andersowcy – z Buzułuku przez Aleksandrię i Bolonię po wojnę Polską", 18 maja.

Urząd Miasta w Starachowicach, Urząd Miasta w Busku-Zdroju / Współpraca w zakresie prezentacji wystawy *Tu rodziła się opozycja. Między Czerwcem '76 a Sierpniem '80*, Starachowice, 2 lipca, Busko-Zdrój, 13 sierpnia.

Urząd Gminy w Bielinach / Współpraca w zakresie prezentacji wystawy *Tu rodziła się Solidarność Rolników*, 2 lipca.

Wojsko Polskie, 10. Świętokrzyska Brygada Obrony Terytorialnej im. mjr. Eugeniusza Gedymina Kaszyńskiego „Nurta" / Stała współpraca z jednostką wojskową w zakresie prelekcji dla żołnierzy Wojsk Obrony Terytorialnej dot. Armii Krajowej. Udział w pracach komisji konkursowej Konkursu „Pracodawca przyjazny WOT", 6–16 lipca.

Wójt Gminy Skarżysko Kościelne, Prezydent Miasta Starachowice, Wójt Gminy Pawłów, Wójt Gminy Brody, Wójt Gminy Bodzechów, Wójt Gminy Górno, Burmistrz Miasta i Gminy w Morawicy, Burmistrz Miasta i Gminy Pierzchnica, Wójt Gminy Mniów, Wójt Gminy Piekoszów, Burmistrz Miasta i Gminy Małogoszcz, Burmistrz Miasta i Gminy Kazimierzy Wielkiej, Burmistrz Miasta i Gminy Nowy Korczyn, Burmistrz Miasta i Gminy Pacanów, Burmistrz Miasta Sandomierz, Burmistrz Miasta Jędrzejowa, Burmistrz Miasta i Gminy Opatowiec, Burmistrz Miasta i Gminy Wodzisław, Burmistrz Miasta i Gminy Wąchock, Burmistrz Miasta i Gminy Bodzentyn / „Zapal znicz pamięci" – akcja zapalania zniczy na grobach obrońców Westerplatte, 1 września.

Urząd Gminy w Zagnańsku / Współpraca przy organizacji uroczystości w ramach obchodów 82. rocznicy wybuchu II wojny światowej i bitwy pod Kajetanowem stoczonej we wrześniu 1939 r.; współpraca przy organizacji obchodów 103. rocznicy odzyskania niepodległości przez Polskę, 1 września.

Starostwo Powiatowe w Końskich / Współpraca w zakresie współorganizowania uroczystości patriotycznych – Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych i Koneckiego Września, podczas których zorganizowano nocny spacer historyczny „Z »Robotem« na Końskie", 4 września.

Stowarzyszenie Rekonstrukcji Historycznej 4. Pułku Piechoty Legionów w Kielcach / Współpraca przy organizacji Pikniku historycznego, 4 września.

Parafia pw. Wszystkich Świętych w Starachowicach / Współorganizacja uroczystości upamiętniającej ks. Romana Kotlarza / W Starachowicach otwarcie wystawy plenerowej *...ksiądz musi zaprzestać. Życie i działalność księdza Romana Kotlarza* oraz wygłoszenie prelekcji, 5 września.

Społeczny Komitet „Pamiętamy o Westerplatczykach": Kuria Diecezjalna w Kielcach, Wojewódzki Dom Kultury, Ochotnicze Hufce Pracy, 10. Świętokrzyska Brygada Obrony Terytorialnej, Marszałek Województwa Świętokrzyskiego, Wojewoda Świętokrzyski, Prezydent Miasta Kielce, Świętokrzyskie Kuratorium Oświaty / Współpraca przy organizacji obchodów upamiętniających obrońców Westerplatte, 7 września.

Wojewoda Świętokrzyski, Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskich w Michniowie, Marszałek Województwa Świętokrzyskiego, Kuratorium Oświaty w Kielcach, Świętokrzyski Centrum Doskonalenia Nauczycieli, Szkoła Podstawowa im. Partyzantów AK w Wielkiej Wsi / Współpraca w ramach projektu edukacyjnego „Poznaj Polskę – Michniów – Obraz Patriotyzmu i Martyrologii Wsi Polskiej", 16 września.

Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli, Muzeum Historii Kielc, Archiwum Państwowe w Kielcach / Projekt edukacyjny „Akademia źródeł historycznych". W ramach współpracy odbył się cykl wykładów „Karykatura w historii najnowszej" oraz warsztaty z pracy z karykaturami, 20 września.

Marszałek Województwa Świętokrzyskiego, Parafia pw. św. Floriana w Koprzywnicy / Współorganizacja uroczystości upamiętniających ks. Romana Kotlarza. Wydarzeniu towarzyszyło otwarcie wystawy plenerowej *...ksiądz musi zaprzestać. Życie i działalność księdza Romana Kotlarza* oraz prelekcja, 26 września.

Szkoła Podstawowa im. Armii Krajowej w Kajetanowie, Parafia Rzymskokatolicka pw. Matki Bożej Częstochowskiej w Wiśniówce / „Zaduszki Kajetanowskie" / Zorganizowanie wycieczki edukacyjnej poświęconej wojnie obronnej 1939 r. na Kielecczyźnie – Kajetanów–Barcza, 24 października.

Archiwum Państwowe w Kielcach / Współpraca w ramach przygotowania konferencji źródłoznawczej „PZPR w dokumentach. Wokół przydatności akt partyjnych do badania dziejów województwa kieleckiego w latach 1948–1975", Kielce, 25 października.

Stowarzyszenie Passionart / Współpraca przy organizacji Festiwalu Piosenki Niezłomnej i Niepodległej im. Henryka Rasiewicza „Kima" / Eliminacje dla województwa świętokrzyskiego odbyły się 25 października.

Urząd Miasta Kielce / Współorganizacja uroczystości upamiętniających 65. rocznicę powstania węgierskiego, 27–28 października.

Świętokrzyskie Kuratorium Oświaty / Współpraca przy organizacji konkursu „Nasi tam byli – Westerplatte 1939. Żołnierze 2. Dywizji Piechoty Legionów WP w walkach na Westerplatte" oraz nad cyklem szkoleń dla nauczycieli „Stan wojenny w Polsce 1981–1983", październik–listopad.

NSZZ „Solidarność” Region Świętokrzyski / Współpraca przy opracowaniu notacji o działaczach opozycyjnych oraz współorganizacja obchodów 40. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego w Kielcach, listopad.

Związek Polskich Artystów Plastyków Okręg Kielce / Współpraca przy ocenie prac konkursowych „Laurka dla Bohatera”, 11 listopada.

Minister Edukacji i Nauki, Ośrodek Rozwoju Polskiej Edukacji za Granicą / Współpraca przy organizacji międzynarodowego konkursu plastycznego „Laurka dla bohatera – In memory of...”. Rozstrzygnięcie konkursu, 11 listopada.

Muzeum Historii Kielc / Współpraca przy organizacji II edycji konferencji naukowej „Życiorysy niepokornych – Władysław Kosterski” oraz przy serii wydawniczej „Życiorysy niepokornych”, 25 listopada.

Wojewoda Świętokrzyski / Współorganizacja prezentacji wystawy *Powstanie wielkopolskie 1918–1919*, 22 grudnia.

Urząd Miasta Kielce, Wojewoda Świętokrzyski, Kuratorium Oświaty w Kielcach / Współorganizacja konkursu na scenariusz uroczystości rocznicowych upamiętniających 80. rocznicę przemianowania ZWZ na AK, 22 grudnia.

Miejska Biblioteka Publiczna im. Jana Długosza w Sandomierzu, Klub Miłośników Sandomierza im. Mariana Połońskiego w Sandomierzu / Felietony prasowe / Publikowanie przez IPN na łamach pisma „Sandomierzanin” felietonów poświęconych najnowszej historii ziemi sandomierskiej.

ODDZIAŁ IPN LUBLIN

Muzeum Wsi Lubelskiej / Przygotowanie filmowych materiałów dydaktycznych dotyczących najnowszej historii Polski dla szkół przy wykorzystaniu infrastruktury oraz ekspozycji muzeum, styczeń. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Muzeum im. Kazimierza Pułaskiego w Warce / Żydowska społeczność Warki / Wystąpienie pracownika OBBH podczas seminarium „Żydowska społeczność Warki między życiem i śmiercią. Z historii jej losów w okresie międzywojennym i latach okupacji”, 22 lutego. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Ruch Solidarność Rodzin / Współpraca przy organizacji projektu edukacyjnego „Przed sierpniem był lipiec”. Przekazywanie placówkom oświatowym z województwa lubelskiego materiałów edukacyjnych związanych ze strajkami robotniczymi z lipca 1980 r. Projekt trwał od 26 lutego do końca kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Zamojskie Centrum Wystawowe „Szachy świata” / Współorganizacja Miejskiego Turnieju Szachowego „Wilczym Tropem” w ramach obchodów Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych, 28 lutego. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Biuro poselskie Poseł na Sejm RP Beaty Strzałki / Współorganizacja konkursu tematycznego dla uczestników biegu Tropem Wilczym, marzec. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Chełmski Dom Kultury w Chełmie / Prelekcja edukacyjna z okazji Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych, 1 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Narodowy Bank Polski Oddział Okręgowy w Lublinie
- Współpraca przy organizacji konkursu internetowego „Żołnierze Wyklęci. Podziemie Niepodległościowe 1944–1963", przeprowadzonego w aplikacji Quizizz 1–3 marca. / Jednostka odpowiedzialna OIPN, OBEN.
- Współpraca przy organizacji konkursu internetowego „Użyteczność", przeprowadzonego w aplikacji Quizizz 9–13 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OIPN, OBEN.
- Współpraca przy organizacji konkursu internetowego „Cichociemni", przeprowadzonego w aplikacji Quizizz 15–22 października. / Jednostka odpowiedzialna OIPN, OBEN.
- Współpraca przy organizacji konkursu internetowego „Ignacy Paderewski", przeprowadzonego w aplikacji Quizizz 12–18 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OIPN, OBEN.
- Współpraca przy organizacji konkursu internetowego „Banknot kolekcjonerski: Lech Kaczyński. Warto być Polakiem", przeprowadzonego w aplikacji Quizizz 1–8 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OIPN, OBEN.
- Współpraca przy organizacji konkursu internetowego „Stan wojenny", przeprowadzonego w aplikacji Quizizz 10–14 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OIPN, OBEN.

Fundacja Kwartalnika „Wyklęci" / Konferencja online „Kobiety niezłomne" / Udział prelegentki w konferencji online poświęconej uczestniczkom podziemia niepodległościowego skazanym na karę śmierci i zamordowanym, 8 marca. / Jednostka odpowiedzialna OAIPN.

Muzeum Regionalne im. dr. Janusza Petera w Tomaszowie Lubelskim
- W ramach Przystanku Historia Tomaszów Lubelski współpraca przy organizacji wystaw, konkursów historycznych i lekcji (m.in. poświęconych Józefowi Piłsudskiemu), projekcja filmów „Z archiwum IPN", promocja oferty edukacyjnej IPN; 28 lutego – 1 marca, współorganizacja dni otwartych w Izbie Pamięci Terroru Komunistycznego w Tomaszowie Lubelskim w związku z obchodami Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych. Przygotowano okolicznościowe plakaty, które zostały rozwieszone w Tomaszowie Lubelskim; 16 marca dyrektor muzeum Robert Czyż wygłosił dwie prelekcje online o pobycie Józefa Piłsudskiego w Tomaszowie Lubelskim. Opracowano scenariusz lekcji dla uczniów klas 1–3 szkół podstawowych o Józefie Piłsudskim, wykorzystując prezentację, krzyżówkę online, puzzle. Każda z czternastu klas otrzymała puzzle z wizerunkiem Marszałka. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
- Współpraca w przygotowaniu obchodów 82. rocznicy bitwy września 1939 r. pod Tomaszowem Lubelskim oraz wystaw. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Zespół Placówek Oświatowych w Dysie / Współpraca przy organizacji konkursu plastycznego „Żołnierze Wyklęci – Bohaterowie Niezłomni", 17 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

I LO im. J.I. Kraszewskiego w Białej Podlaskiej / Współpraca przy organizacji konkursu wiedzy „Historia 34. Pułku Piechoty na tle wojny polsko-bolszewickiej", 31 marca – 16 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Muzeum Wsi Lubelskiej, Muzeum Narodowe w Lublinie, Muzeum Polskich Sił Zbrojnych w Lublinie, Fundacja Niepodległości, Narodowy Bank Polski Oddział Okręgowy w Lublinie / Współpraca przy realizacji mobilnej gry miejskiej „O Wilkach mowa" w aplikacji Action Track w związku z Narodowym Dniem Pamięci Żołnierzy Wyklętych. Celem gry było zdobycie umiejętności niezbędnych w działalności konspiracyjnej. Do poszczególnych scen gry stworzono materiał wideo oraz filmową zapowiedź. / Jednostka odpowiedzialna OIPN, OBEN.

Urząd Gminy Milejów, NSZZ RI „Solidarność" / Otwarcie ekspozycji *Tu rodziła się „Solidarność" rolników* / Otwarcie wstawy w obecności Prezesa IPN oraz władz NSZZ RI „Solidarność" – przewod-

niczącej Terasy Hałas i zastępcy Jerzego Chróścikowskiego. Głos zabrali świadkowie historii oraz autor wystawy. Z wydarzenia powstał materiał wideo, 21 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OIPN, OBEN.

Szkoła Podstawowa w Puławach / Współpraca przy organizacji konkursów w ramach Roku Krzysztofa Kamila Baczyńskiego, marzec–kwiecień. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Prezydent Miasta Biała Podlaska / Współpraca przy organizacji obchodów Święta 34. Pułku Piechoty – 100. rocznica zakończenia wojny polsko-bolszewickiej, kwiecień. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Szkoły województwa lubelskiego
- Konkurs „W służbie Niepodległej. Działalność ziemian na rzecz państwa i społeczeństwa w dwudziestoleciu międzywojennym". Ogólnopolski projekt edukacyjny w roku szkolnym 2020/2021 polegający na wykonaniu pracy (pisemnej lub multimedialnej) poświęconej dziejom ziemiaństwa w dwudziestoleciu międzywojennym. Do etapu wojewódzkiego zgłoszono siedem prac uczniów szkół podstawowych oraz ponadpodstawowych. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
- Konkurs „Kresy – polskie ziemie wschodnie w XX wieku" / Ogólnopolski projekt, którego celem jest popularyzowanie wiedzy o historii polskich Kresów Wschodnich I i II Rzeczypospolitej wśród młodzieży. Do etapu wojewódzkiego zgłoszono pięć prac uczniów szkół podstawowych oraz ponadpodstawowych. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Archiwum Państwowe w Siedlcach / Udostępnienie materiałów archiwalnych do wystawy *Tu rodziła się opozycja*. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Publiczna Szkoła Podstawowa w Prawiednikach / Współpraca w organizacji szkolnego konkursu o bohaterach – żołnierzach wyklętych. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Urząd Miasta Zamość, Urząd Miasta Chełm, Biuro Poselskie Posła Tomasza Zielińskiego, Areszt Śledczy w Lublinie, Miejsko-Gminne Centrum Kultury w Rykach, Strefa Historii w Świdniku, I LO im. księcia A.J. Czartoryskiego w Puławach, Szkoła Podstawowa nr 1 im. Kornela Makuszyńskiego w Opo- lu Lubelskim, Katolickie Stowarzyszenie „Civitas Christiana" Oddział Okręgowy w Lublinie, Muzeum Fortyfikacji i Broni Arsenał w Zamościu (Przystanek Historia IPN) / Ekspozycje wystaw. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Towarzystwo Nauki i Kultury „Libra" w Radzyniu Podlaskim / Czasopismo „Komunizm: System – ludzie – dokumentacja", nr 9 / Współpraca przy wydaniu rocznika poświęconego problematyce związanej z oddziaływaniem ideologii komunistycznej w XIX i XX w. Na jego łamach publikują i prezentują najnowsze wyniki swoich prac zarówno młodzi badacze, jak też uznani naukowcy. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Muzeum Zamoyskich w Kozłówce – współpraca przy wydaniu monografii zbiorowej *Ziemiaństwo w walce o niepodległość*, red. M. Kruszyński, T. Osiński, K. Żak, S. Grzechnik. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

ZSP w Gniewoszowie / Współpraca przy organizacji projektu „Polska flaga w każdym domu", którego celem było krzewienie postaw patriotycznych dzięki popularyzacji wywieszania flagi narodowej w święta państwowe. 23 kwietnia odbyły się, z udziałem senatora Stanisława Karczewskiego, rozstrzygnięcie konkursu na najciekawsze wykonanie flagi oraz quiz o symbolach na-rodowych. Współorganizacja obchodów Dnia Flagi pod hasłem: „Polska flaga w każdym domu", 1–3 maja. / Jednostka odpowiedzialna OBEN, Delegatura Radom.

Archidiecezja częstochowska, archidiecezja gnieźnieńska / Współpraca przy organizacji obchodów 55. rocznicy obchodów milenium chrztu Polski połączonych z prezentacją wystawy *Walka o duszę narodu. Wokół obchodów Milenium i Tysiąclecia Państwa Polskiego 1956–1966/1967*, 21 maja. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Muzeum Narodowe w Lublinie, 2. Lubelska Brygada Obrony Terytorialnej / Współpraca przy organizacji na Zamku w Lublinie obchodów rocznicy zamordowania rtm. Witolda Pileckiego, 25 maja. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

Polskie Towarzystwo Mieszkaniowe Lublin / Współpraca przy organizacji XI edycji Festynu Edukacyjnego „Pasje Ludzi Pozytywnie Zakręconych", 13 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Radomiu, Stowarzyszenie Radomski Czerwiec '76 / Współpraca przy organizacji konferencji online o strajkach robotników w Radomiu w czerwcu 1976 r. oraz koncertu upamiętniającego tamte wydarzenia, 25 czerwca. / Jednostki odpowiedzialne OIPN, Delegatura Radom.

Lubelski Urząd Wojewódzki, Komitet Budowy Pomnika „Polakom, Ofiarom Ludobójstwa dokonanego na Wołyniu i Kresach Południowo-Wschodnich przez nacjonalistów ukraińskich" / Współpraca przy organizacji pokazu filmu *Zmarłych pogrzebać*, wystawy obrazów Włodzimierza Sławosza Dębskiego i obchodów krwawej niedzieli, 8–9 lipca. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

Lubelski Urząd Wojewódzki / Współorganizacja uroczystości pogrzebowych ppor. Adama Kuchciewicza „Wiktora" – żołnierza polskiego podziemia niepodległościowego odnalezionego przez OBPiI Lublin. Wydarzenie odbyło się 10 lipca w Łęcznej w kościele pw. Marii Magdaleny i na cmentarzu przy ul. Polnej. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Miasto Lublin, Orkiestra Wojskowa w Lublinie, Lubelski Urząd Wojewódzki, Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego, Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej Okręg Lublin, Lubelskie Środowisko Żołnierzy 27. Wołyńskiej Dywizji Piechoty Armii Krajowej, Stowarzyszenie Polskich Kombatantów w Kraju, Parafia Cywilno-Wojskowa pw. Niepokalanego Poczęcia NMP w Lublinie, NSZZ „Solidarność" Region Środkowowschodni / Współorganizacja obchodów 77. rocznicy wybuchu powstania warszawskiego i akcji „Burza" na Lubelszczyźnie, 1 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej, Burmistrz Miasta Wojciech Żukowski, Jednostka Strzelecka 2019 Tomaszów Lubelski, Nadleśnictwo Tomaszów, Tomaszowski Dom Kultury, Muzeum Regionalne im. dr. Janusza Petera / Miejska gra terenowa z okazji czterechsetlecia lokacji miasta. Wydarzenie zorganizowali m.in. harcerze tomaszowskiej drużyny. W grze wzięło udział siedem drużyn ze szkół podstawowych, 1 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Muzeum Fortyfikacji i Broni Arsenał w Zamościu / Współpraca przy organizacji ekspozycji wystaw i zajęć edukacyjnych w ramach Przystanku Historia w Zamościu / 6 czerwca w zamojskim Muzeum Fortyfikacji i Broni Arsenał odbyły się otwarte warsztaty historyczno-plastyczne z okazji Dnia Dziecka. Warsztaty zostały zorganizowane na bazie wystawy IPN *Polskie Symbole Narodowe*, którą można było obejrzeć przed zamojskim Arsenałem. Podczas spotkania mali uczestnicy mogli wykonać prace plastyczne w kolorach biało-czerwonych oraz wypełnić karty pracy o polskich symbolach narodowych. Dla rodziców został przygotowany internetowy quiz na platformie Quizizz. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Fundacja „Ruchu Solidarności Rodzin", NSZZ „Solidarność" Region Środkowowschodni, Lubelski Kurator Oświaty / „6. Mila Pamięci Ofiar Komunizmu w Lublinie" / Współpraca przy organizacji bie-

gu, który odbył się w ramach Lubelskiej Biegowej Triady Pamięci, na dystansie 1609 metrów w Parku Ludowym w Lublinie, 11 września. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

XXVII Liceum Ogólnokształcące w Lublinie im. Zesłańców Sybiru / Przygotowanie i organizacja mobilnej gry miejskiej w aplikacji Action Track „Przeszliśmy – Niepokonani" / Gra jest swego rodzaju wycieczką po miejscach pamięci związanych z zesłańcami Sybiru w Lublinie. Oficjalna premiera miała miejsce 17 września w związku z Dniem Sybiraka. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Wojewódzki Sztab Wojskowy w Lublinie / „100 lat tradycji" Wojewódzkiego Sztabu Wojskowego w Lublinie / Współorganizacja konferencji (20 października) i obchodów jubileuszu (21 października) ./ Jednostka odpowiedzialna OIPN.

Grupy Aktywnych Patriotów z Rudy-Huty / „Walką i pracą. Polaków drogi do niepodległości" / Współpraca przy organizacji zajęć dla młodzieży w dniu 25 października oraz przygotowaniu wystaw. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Fundacja Dziedzictwa Kultury Polskiej / Konferencja edukacyjna „Dzieła utracone. Przywracanie pamięci" / Współpraca przy organizacji konferencji o stratach polskich dóbr kultury w czasie II wojny światowej, która odbyła się 27 października w Lublinie. Zaprezentowano również mobilną grę miejską w aplikacji Action Track „Na ratunek Matejce", poświęconą akcji ratowania słynnych obrazów Jana Matejki w Lublinie w czasie II wojny światowej oraz wernisaż prac utraconych (kopie wykonane przy zastosowaniu tej samej techniki co oryginały). / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

NSZZ „Solidarność" Region Środkowowschodni / Bieg Niepodległości / Wydarzenie rozpoczęło się w Ogrodzie Saskim w Lublinie odśpiewaniem hymnu. Hasłem biegu było „Obudzić Lublin na Niepodległość". Jako pierwsi na trasę ruszyli uczniowie klas 5 i 6 szkół podstawowych. Po nich pobiegły klasy 7 i 8. W finałowym biegu wzięli udział uczniowie szkół ponadpodstawowych wraz ze zgłoszonymi rodzicami i nauczycielami, wśród których wystartował znany dziennikarz sportowy Tomasz Jasina, 11 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

Polski Związek Szachowy / Turniej z okazji 103. rocznicy odzyskania niepodległości przez Polskę / Rozgrywki dla dzieci i młodzieży z województwa lubelskiego. Zaprezentowano również film *Gra o Niepodległość*. Pracownik OAIPN przybliżył sylwetkę wybitnego szachisty Kazimierza Makarczyka. Wszyscy uczestnicy otrzymali dyplomy za udział oraz upominki, a laureaci pierwszych trzech miejsc w swoich kategoriach dodatkowo dyplomy i nagrody, 16 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OAIPN.

Urząd Miejski w Lublinie, Urząd Miejski w Radomiu, Urząd Miejski w Rykach, Urząd Miejski w Chełmie, Urząd Miejski w Świdniku, Miejski Ośrodek Kultury w Świdniku, Poczta Polska w Lublinie / Wyświetlenie grafiki *Zapal światło wolności* w związku z 40. rocznicą wprowadzenia stanu wojennego, 13 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

Stowarzyszenia Moje Nowosiółki / Piknik Żniwny 2021 / W ramach Przystanku Historia w Tomaszowie Lubelskim odbyły się zajęcia edukacyjne i wystawy w Nowosiółkach (pow. tomaszowski), zaprezentowano wystawę IPN z serii „Biografie elementarne" na temat Józefa Piłsudskiego, dzieci korzystały również z gier przekazanych przez OBEN. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Delegatura Radom

Muzeum Regionalne w Kozienicach im. prof. Tomasza Mikockiego / Prelekcja o żołnierzach wyklętych i prezentacja wystawy *Bić się do końca. Podziemie niepodległościowe w regionie radomskim w latach 1945–1955*, 1 marca.

Starostwo Powiatowe w Radomiu, Wójt Gminy Kowala / Współpraca przy organizacji obchodów 81. rocznicy zbrodni katyńskiej w Kowali, 11 kwietnia.

Stowarzyszenie Wspierania Rozwoju Gminy Kowala
– Pomoc w organizacji Centrum Edukacyjnego w Trablicach-Pelagowie, które współpracować będzie z Przystankiem Historia IPN w Pelagowie.
– Organizacja warsztatów edukacyjnych „Wakacje z IPN-em" (27 lipca – 5 sierpnia) oraz organizacja obchodów 45. rocznicy śmierci ks. Romana Kotlarza (15–18 sierpnia) w ramach Przystanku Historia IPN w Trablicach.

Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej Szczep Czarna Jedynka Pionki
– Współpraca przy organizacji obozu harcerskiego w Piaskach, 20–29 sierpnia.
– Współpraca przy organizacji biegu Tropem Wilczym w Zwoleniu, 15 sierpnia.

Kozienickie Centrum Rekreacji i Sportu / Współpraca przy organizacji biegu Tropem Wilczym w Kozienicach, 8 sierpnia.

Gmina Miasta Radomia
– Współpraca przy uroczystym otwarciu wystawy plenerowej IPN *Tu rodziła się opozycja. Między Czerwcem '76 a Sierpniem '80* / Wystawa ukazująca działalność opozycji antykomunistycznej w Polsce w okresie zapoczątkowanym radomskim protestem robotniczym, a zakończonym powstaniem „Solidarności". W Radomiu odbył się ogólnopolski wernisaż tej wystawy, 10 września.
– Współpraca przy organizacji spotkania w Resursie Obywatelskiej z Prezesem IPN / Prezentacja filmów o radomskich bohaterach Niepodległej – Teresie Grodzińskiej i Józefie Marjańskim; przeprowadzenie konkursu za pomocą aplikacji Kahoot, 26 października.
– Współpraca przy otwarciu wystawy *Powstanie Wielkopolskie 1918–1919* na placu Jagiellońskim, 22 grudnia.

Publiczna Szkoła Podstawowa nr 28 im. Adama Mickiewicza w Radomiu / Współpraca przy organizacji i przeprowadzeniu VII Radomskiego Turnieju Planszowych Gier Historycznych IPN dla szkół podstawowych z Radomia i okolic / W grach – Dywizjon 303, Alarm dla Warszawy oraz W obronie Lwowa rywalizowało sześć szkół. Uczestnicy turnieju otrzymali nagrody ufundowane przez OBEN Lublin oraz Prezydenta Miasta Radomia, 26 października.

Mazowieckie Samorządowe Centrum Doskonalenia Nauczycieli Wydział w Radomiu / Współpraca przy organizacji i przeprowadzeniu warsztatów metodycznych dla nauczycieli historii / Zebranych zapoznano z ofertą edukacyjną IPN, a naczelnik OBEN Łódź zaprezentował najnowsze publikacje OIPN Łódź: komiks o Hubalu, grę planszową First to fight, publikację o niemieckim obozie dla dzieci w Łodzi *Dzieci z Przemysłowej* oraz wybór źródeł dla szkół z zakresu historii społecznej, gospodarczej i politycznej ziem polskich w latach I wojny światowej *Polskie drogi do niepodległości 1914–1918*. Uczestnicy spotkania otrzymali dla swoich szkół prezentowane materiały, 27 października.

Publiczna Szkoła Podstawowa nr 12 Specjalna im. bp. Jana Chrapka / Współpraca przy organizacji rajdu pieszego Radomscy Bohaterowie Niepodległej / Rajd z okazji Narodowego Święta Niepodległości odbył się na trasie Pionki – Przystanek Historia w Puszczy Kozienickiej. Uczniowie zapoznali się z historią gajówki, poznali też radomskich bohaterów Niepodległej z prelekcji i filmów, 10 listopada.

Urząd Miejski w Lublinie, Wojewoda Lubelski / Współorganizacja obchodów miejskich w Lublinie z okazji 103. rocznicy odzyskania Niepodległości.

Przedszkole Publiczne nr 3 z Oddziałami Specjalnymi w Radomiu / Współpraca przy organizacji Ogólnopolskiego Konkursu Wokalnego „Dla Niepodległej" / Konkurs, którego celem była popularyzacja pieśni i piosenek patriotycznych, zorganizowano online. Wyniki zostały ogłoszone 15 listopada.

ODDZIAŁ IPN ŁÓDŹ

Archiwum Państwowe w Kaliszu, Zarząd Regionu NSZZ „Solidarność" Wielkopolska Południowa / Współpraca przy prezentacji czwartego tomu *Encyklopedii Solidarności. Opozycja w PRL 1976–1989*, 2 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Archiwum Państwowe w Kaliszu / Współpraca przy wygłoszeniu cyklu wykładów online „Stan wojenny w Wielkopolsce Południowej" / Pracownik OBBH wygłosił wykład „Represyjna działalność wymiaru »sprawiedliwości« wobec działaczy NSZZ »Solidarność« w okresie stanu wojennego w ujęciu ogólnopolskim i regionalnym (Wielkopolska Południowa)", 1 grudnia. Od 16 grudnia wykład jest dostępny w mediach społecznościowych AP w Kaliszu. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Zarząd Regionu Ziemi Łódzkiej NSZZ „Solidarność", Uniwersytet Łódzki / Współpraca przy organizacji dyskusji w Instytucie Europejskim w Łodzi nt. stanu wojennego i represji komunistycznych po 13 grudnia 1981 r. / Dyskusja „»13 grudnia roku pamiętnego…«. Stan wojenny w Polsce z perspektywy 40 lat" z udziałem dr. hab. Krzysztofa Lesiakowskiego (Uniwersytet Łódzki), historyka z Centrali IPN oraz moderowana przez pracownika OBBH, 10 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Starostwo Powiatowe w Tomaszowie Mazowieckim / Współpraca przy organizacji prelekcji nt. stanu wojennego / W Powiatowym Centrum Animacji Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim odbył się wykład „Represje wobec działaczy NSZZ »Solidarność« w Tomaszowie Mazowieckim w okresie stanu wojennego (1981–1983)" połączony z rozmową z Zygmuntem Augustyniakiem – działaczem NSZZ „Solidarność" w latach osiemdziesiątych, skazanym w 1982 r. przez Sąd Wojewódzki w Piotrkowie Trybunalskim. W spotkaniu transmitowanym online wzięło udział niemal stu uczniów z czterech szkół ponadpodstawowych, 13 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi / Współpraca przy organizacji spotkań nt. publikacji IPN / Prezentacje o charakterze cyklicznym m.in. zaprezentowano dwa wydawnictwa – *Ludobójstwo Niemiec na narodzie polskim (1939–1945). Studium historycznoprawne* autorstwa dr. Macieja Jana Mazurkiewicza (14 października) oraz *Wartheland. Dzieje zbrodni* dr. Adama Pleskaczyńskiego (9 listopada). Gośćmi wydarzeń byli autorzy powyższych publikacji. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Szkoła Podstawowa w Kleszczowie / W ramach lekcji archiwalnej zorganizowanej dla uczniów klas ósmych pracownicy pionu archiwalnego w Łodzi przeprowadzili wykład na temat struktury zasobu i rodzajów zgromadzonych w IPN archiwaliów oraz podstawowych zadań realizowanych przez AIPN. Ponadto uczniowie zwiedzili magazyn archiwalny, gdzie zostali zapoznani z zasadami gromadzenia i warunkami przechowywania materiałów archiwalnych, 22 października / Jednostka odpowiedzialna OAIPN.

Archidiecezja łódzka / Współpraca przy organizacji konferencji w 100. rocznicę powołania archidiecezji łódzkiej / W związku z obchodami rocznicy erygowania archidiecezji zorganizowano ogólnopolską konferencję naukową „»…są w Łodzi serca gorące…«. W setną rocznicę powołania archidiecezji łódzkiej", 9–10 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

9. Łódzka Brygada Obrony Terytorialnej / Współpraca przy konsultacji scenariusza do filmu o Stanisławie Sojczyńskim „Warszycu" / Nagrana została wypowiedź pracownika OBBH Łódź na temat

„Warszyca" – patrona ŁBOT, organizatora i dowódcy Konspiracyjnego Wojska Polskiego. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

ODDZIAŁ IPN POZNAŃ

Wielkopolski Urząd Wojewódzki / Wykład „Zwycięstwo słusznej sprawy. Rozejm w Trewirze 16 II 1919 r." w ramach uroczystości 102. rocznicy zakończenia powstania wielkopolskiego. / Jednostka od- powiedzialna OBBH.

Centrum Szyfrów Enigma w Poznaniu / Wykład online „Budynek KW PZPR jako realne centrum władzy w województwie poznańskim w okresie PRL". / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Napromieniowani.pl / Rozmowa online na Przystanku Historia „Czarnobyl 35 lat po katastrofie", pozyskanie zdjęć i materiałów do nagrania. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Stowarzyszenie Rodzin Polskich Ofiar Obozów Koncentracyjnych / Współorganizacja konkursu „Sztafeta pamięci. Losy mojej rodziny podczas II wojny światowej". / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Ministerstwo Spraw Zagranicznych / Spotkanie robocze z sekretarzem stanu w MSZ Szymonem Szynkowskim vel Sękiem ws. form promowania obchodów 65. rocznicy Poznańskiego Czerwca '56 oraz Rewolucji Węgierskiej '56, a także możliwości wykorzystania kanałów MSZ do promowania za granicą publikacji IPN dotyczących zbrodni w Wielkopolsce. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Wielkopolskie Kuratorium Oświaty, Zachodniopomorskie Kuratorium Oświaty, Fundacja „Towarzystwo Projektów Edukacyjnych" / Konferencja historyczno-metodyczna „Wielkopolska w walce niepodległość" / Wykład online „Niezapomniane zwycięstwo. Powstanie Wielkopolskie 1918–1919" / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu / Udział w jury Konkursu o Nagrodę im. Józefa Łukaszewicza. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Stowarzyszenie „Krotochwile" (Krotoszyn) / Kwerenda archiwalna do filmu dokumentalnego *Ostatni Żyd. O Nathanie Mośkiewiczu*. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Miasto i Gmina Września, Kuratorium Oświaty w Poznaniu / Współpraca przy organizacji uroczystości 120. rocznicy strajku szkolnego dzieci wrzesińskich, 20 maja. / Jednostki odpowiedzialne OIPN, OBUWiM.

Wojewoda Wielkopolski, Archiwum Państwowe w Poznaniu, Archiwum Archidiecezjalne w Poznaniu / Współorganizacja uroczystości wręczenia nagród im. profesora Stanisława Nawrockiego dla archiwistów województwa wielkopolskiego, 11 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OAIPN.

Wielkopolskie Muzeum Niepodległości, Towarzystwo Pamięci Powstania Wielkopolskiego 1918–1919, Stowarzyszenie Gmin i Powiatów Wielkopolski, Fundacja Zakłady Kórnickie i Muzeum Narodowe w Poznaniu / Apel o ustanowienie 27 grudnia świętem państwowym, 11 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

Urząd Miasta Konina, Muzeum Okręgowe w Koninie / Współorganizacja obchodów 100. rocznicy wizyty marszałka Józefa Piłsudskiego w Koninie, 10 lipca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Parafia pw. św. Jadwigi Królowej w Poznaniu / Współpraca przy organizacji uroczystości upamiętniającej ks. mjr. Rudolfa Marszałka (m.in. odsłonięcie tablicy współfinansowanej przez IPN, przygotowanie biogramu, patronat nad częścią edukacyjną), 29 sierpnia. / Jednostki odpowiedzialne OBBH, OBEN, OBUWiM.

Zarząd Regionu NSZZ Solidarność Wielkopolska / Współpraca przy wydawaniu rocznika „Zeszyty Historyczne Solidarności Wielkopolski". / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Miasto Leszno, Miejska Biblioteka Publiczna w Lesznie, Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Lesznie, Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich Oddział w Lesznie / Współpraca przy organizacji obchodów 77. rocznicy powstania warszawskiego, 1 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Miasto Grodzisk Wielkopolski, Zarząd Regionu Wielkopolska „Solidarność" / 40. rocznica mszy za Ojczyznę i tworzenia struktur „Solidarności" w Grodzisku Wielkopolskim, 31 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

Stowarzyszenie Miłośników Historii Wojskowości w Drzonowie, Wolsztyński Dom Kultury / Spotkanie „Pamięci Ofiar Katynia" / Pokaz filmów *Marsz cieni* i *Pochylam wzrok, wiedząc*, dyskusja panelowa z udziałem historyków z IPN, koncert pieśni patriotycznych „Ostatni list" w wykonaniu artystów Wolsztyńskiego Domu Kultury, otwarcie wystawy fotografii wolsztyńskich plastyków i fotografików *Wolsztyńskie Marsze Katyńskie w fotografii*, 10 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Stowarzyszenie Miłośników Historii Wojskowości w Drzonowie / Współpraca przy organizacji VII Marszu Katyńskiego / Ulicami Wolsztyna przeszedł marsz jako hołd dla blisko 22 tysięcy polskich obywateli zamordowanych przez Sowietów w 1940 r. w Katyniu i innych miejscach kaźni na Wschodzie, 18 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Fundacja „Barak Kultury" / Współpraca w związku z przedsięwzięciem „Rusałka: jezioro, które łączy" / Wsparcie finansowe oraz merytoryczne umożliwiające przygotowanie wystawy *Steineck* w budynku Szkoły Podstawowej nr 57 im. Józefa Kostrzewskiego przy ul. Leśnowolskej 35, gdzie w latach 1941–1943 utworzony został obóz pracy przymusowej przeznaczony dla żydowskich mężczyzn. Fundacja stara się o to, by przedsięwzięcie to nabrało charakteru cyklicznego, 18 września. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Prezydent Miasta Poznania, Związek Więźniów Politycznych Okresu Stalinowskiego Oddział Wielkopolska, Szkoła Podstawowa nr 33 i XXXIII Liceum Ogólnokształcące w Poznaniu / Współorganizacja Dnia Hołdu i Pamięci Ofiar Komunizmu, 20 września. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

Centralne Muzeum Pożarnictwa w Mysłowicach, WSPiA im. Mieszka I w Poznaniu – Wydział Zamiejscowy w Nowym Tomyślu, ZS nr 2 im. dr. Kazimierza Hołogi w Nowym Tomyślu, Uniwersytet Trzeciego Wieku w Nowym Tomyślu, Wielkopolskie Muzeum Pożarnictwa w Rakoniewicach / Współpraca przy konferencji naukowej „Straże Pożarne. Udział Wielkopolan w III Powstaniu Śląskim" / Podczas konferencji Dariusz Czarnecki przekazał do OAIPN Poznań spuściznę swojego ojca Henryka Czarneckiego – więźnia Jaworzna, uhonorowanego tytułem Świadka Historii, 30 września. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

Prezydent Miasta Zielonej Góry, Stowarzyszenie Huta Pieniacka / Podpisanie listu intencyjnego w sprawie budowy pomnika Ofiar Zbrodni Wołyńskiej w Zielonej Górze, 5 października. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

Gorzowskie Koło Towarzystwa Pamięci Powstania Wielkopolskiego 1918–1919 / Gra terenowa „Śladami Powstańców Wielkopolskich w Gorzowie i okolicach" / Gra podzielona na dwie trasy: pierwszą w samym Gorzowie, drugą w Starym Polichnie w Gminie Santok, 9 października. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

Wielkopolskie Muzeum Niepodległości
- Współpraca przy upamiętnieniu ofiar pierwszego niemieckiego obozu koncentracyjnego na okupowanych przez Niemców ziemiach polskich, 10 października. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.
- „Jeszcze Polska nie zginęła" / Współpraca przy organizacji wydarzenia upamiętniającego wjazd gen. Jana Henryka Dąbrowskiego i Józefa Wybickiego do Poznania w 1806 r., 6 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

Świebodziński Związek Kresowian / Wykład poświęcony Kresom Wschodnim II Rzeczpospolitej w XX w., 14 października. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Dzienny Dom „Senior-Wigor" w Zbąszynku, Świebodziński Związek Kresowian, Zbąszynecki Uniwersytet Trzeciego Wieku / Wykład poświęcony Kresom Wschodnim II Rzeczypospolitej w XX w., 15 października. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Miasto Poznań / 65. rocznica powstania węgierskiego 1956 r. / Współpraca przy organizacji obchodów rocznicowych, 23 października. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

Urząd Miasta i Gminy Oborniki / Współpraca przy opracowaniu tekstu oraz grafik na tablice informacyjne w Lasach Rożnowskich, 2 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Izba Pamięci Generała Kuklińskiego w Warszawie / „Między Wschodem a Zachodem. Ryszard Kukliński dla Polski" / Spotkanie w Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia" w Poznaniu z dyrektorem Izby, 17 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Fundacja TRES / Projekt „Anders/Zbąszyń" / W Domu Katolickim w Zbąszyniu odbyło się spotkanie wieńczące pierwszy etap projektu „Anders/Zbąszyń", realizowanego przez Fundację TRES przy współpracy z OBBH. W ramach projektu zrealizowano następujące przedsięwzięcia: zebranie relacji członków rodzin żołnierzy generała Władysława Andersa, zdigitalizowanie zdjęć znajdujących się w zbiorach rodzinnych, prezentujących różne etapy szlaku bojowego II Korpusu, przeprowadzenie warsztatów dla uczniów szkoły w Zbąszyniu, przeprowadzenie kwerendy archiwalnej w zasobach Centralnego Archiwum Wojskowego i OAIPN w Poznaniu, przygotowanie filmu dokumentalnego prezentującego najważniejsze relacje członków rodzin żołnierzy dotyczące losów ich bliskich w czasie II wojny światowej, uzupełnione o wypowiedzi historyków, 5 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Urząd Miasta i Gminy Śrem / Współpraca przy realizacji tablicy memoratywnej w Zbrudzewie upamiętniającej Tadeusza Skrzydlewskiego-Wattę i Jerzego Skrzydlewskiego, 20 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Urząd Miasta Poznania, 12. Brygada Wojsk Obrony Terytorialnej, Towarzystwo Pamięci Powstania Wielkopolskiego 1918–1919 / Współpraca przy upamiętnieniu powstańców wielkopolskich – zapaleniu na ich grobach symbolicznego znicza z okazji Narodowego Dnia Zwycięskiego Powstania Wielkopolskiego, 27 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

ODDZIAŁ IPN RZESZÓW

Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Rzeszowie Filia nr 7

– Pracownik OBEN wygłosił cztery prelekcje online: „Zagłada Żydów podczas II wojny światowej", 27 stycznia; „Sylwetka Łukasza Cieplińskiego – prezesa IV Zarządu Głównego WiN", 3 marca; „Harcerstwo – 110 lat służby Ojczyźnie", 24 marca i „Zbrodnia katyńska", 14 kwietnia. Prelekcje dostępne są na kanale WiMBP w serwisie YouTube. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Zajęcia edukacyjne / Pracownik OBEN poprowadził zajęcia „Symbole naszej historii" dla uczniów Szkoły Podstawowej nr 22 w Rzeszowie (19 maja, na platformie Zoom); w Szkole Podstawowej nr 8 w Rzeszowie 9 oraz 23 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Zespół Szkół Sportowych w Rzeszowie / Pracownik OBEN brał udział w obradach jury XVII Wojewódzkiego Konkursu Recytatorskiego i Poezji Śpiewanej im. Krzysztofa Kamila Baczyńskiego pod hasłem „Na imię mi było Krzysztof" oraz przekazał organizatorom nagrody dla laureatów konkursu. Tegoroczna edycja odbyła się w trybie zdalnym, nadesłane nagrania audiowizualne w dwóch kategoriach: recytacja i poezja śpiewana, zostały ocenione przez członków komisji konkursowej, która wytypowała finalistów konkursu, 30 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

33. Batalion Lekkiej Piechoty im. ppłk. Adama Lazarowicza w Dębicy / Pracownik OBEN wygłosili prelekcję „158. rocznica wybuchu powstania styczniowego" oraz wykład „Udział mieszkańców powiatu ropczyckiego w powstaniu styczniowym". Zajęcia dydaktyczne zostały zorganizowane 23 stycznia w ramach kształcenia obywatelskiego żołnierzy Wojsk Obrony Terytorialnej. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Powiatowe Centrum Edukacji Kulturalnej w Ropczycach / Pracownik IPN wygłosił wykład „Kpt. Franciszek Kolbusz (1895–1940) – żołnierz Niepodległości" towarzyszący otwarciu wystawy *Cena Niepodległości. Ofiary Zbrodni Katyńskiej*. Zajęcia zostały zorganizowane 14 kwietnia dla mieszkańców powiatu ropczycko-sędziszowskiego. Wykład dostępny jest na profilu facebookowym PCEK. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Wojewódzki Dom Kultury w Rzeszowie / Panel dyskusyjny „Podkarpackie konstytucyjnie" / Pracownik OBEN wziął udział 24 kwietnia w panelu dyskusyjnym, który odbył się w zabytkowych wnętrzach Muzeum Okręgowego w Rzeszowie. Zapis dyskusji dostępny jest na stronie WDK i w serwisie YouTube. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Europejskie Centrum Pamięci i Pojednania przy Centrum Kultury i Bibliotek Gminy Dębica w Pustkowie-Osiedlu / Ekspozycja historyczno-dydaktyczna przy Górze Śmierci w Paszczynie / Pracownik OBEN wygłosił wykład „Niemiecki, nazistowski poligon SS i obozy pracy w Pustkowie (1939–1944)" podczas I Sympozjum Naukowego „Miejsca Pamięci Narodowej – depozytariuszem martyrologii narodów. Współczesne wyzwania, problemy i szanse rozwoju na przykładzie Europejskiego Centrum Pamięci i Pojednania" w Pustkowie-Osiedlu. Wykład został zorganizowany 28 kwietnia. Wydarzenie było transmitowane online w internecie; zapis dyskusji dostępny jest na stronie ECPiP i w serwisie YouTube. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Podkarpacki Urząd Wojewódzki

– Udział pracownika OBBH w debacie organizowanej przez Podkarpacki Urząd Wojewódzki oraz Koło Naukowe Powszechnej Historii Prawa Uniwersytetu Rzeszowskiego dotyczącej przebiegu i znaczenia strajków ustrzycko-rzeszowskich, 18 lutego. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
– IV Kongres Osób Represjonowanych, Działaczy Solidarności i Kombatantów / Kongres zorganizowany 10 grudnia, w przeddzień 40. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego. Inicjatywa realizowana od 2018 r. jest wyjątkową formą pamięci o wszystkich, którzy włączyli się w sposób szczególny w trudną drogę tworzenia niezawisłej Rzeczypospolitej. Celem wydarzenia jest wzmocnienie poczu-

cia wspólnoty obywatelskiej oraz wzbogacenie wiedzy na temat polskiej historii i wartości narodowych. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Urząd Miejski w Rzeszowie, 21. Brygada Strzelców Podhalańskich, 3. Podkarpacka Brygada Obrony Terytorialnej, Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej Okręg Rzeszów

– Współorganizacja uroczystości 79. rocznicy powstania Armii Krajowej. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
– Współorganizacja uroczystości Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
– Współorganizacja uroczystości 77. rocznicy wybuchu powstania warszawskiego, 1 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
– Współorganizacja uroczystości 82. rocznicy powstania Polskiego Państwa Podziemnego i święta Wojsk Obrony Terytorialnej. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Stowarzyszenie Pamięci Polskich Termopil i Kresów Wschodnich w Przemyślu

– Obchody 77. rocznicy ludobójstwa w Hucie Pieniackiej i Korościatynie oraz innych miejscowościach na Kresach i na Podkarpaciu, 14 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
– Akcja „Znicz na Kresy" / Zbiórka biało-czerwonych zniczy, które trafią na polskie groby znajdujące się na Cmentarzu Obrońców Lwowa oraz na groby na Kresach, m.in. w Trzcieńcu, Mościskach, Sądowej Wiszni i Gródku Jagiellońskim. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Starostwo Powiatowe w Strzyżowie / Naczelnik OBUWiM uczestniczył jako juror w VI edycji Wojewódzkiego Turnieju Poezji i Prozy dla uczniów szkół podstawowych (kl. 7–8), ponadpodstawowych i ponadgimnazjalnych „Zawsze wierni". / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Powiatowy Ośrodek Edukacji Nauczycieli w Jaśle

– Prelekcja „Rola Centralnego Okręgu Przemysłowego w II RP". Seminarium dla nauczycieli zostało zorganizowane 20 kwietnia na platformie Zoom. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Prelekcja „Zabić Polaków. »Operacja polska« NKWD 1937–1938" / Prelekcja wygłoszona przez pracownika OBEN. Zaprezentowano także materiały edukacyjne związane z tematem spotkania. Seminarium dla nauczycieli zostało zorganizowane 1 czerwca na platformie Zoom. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Pracownicy OBEN wygłosili prelekcje nt. Prymasa Tysiąclecia Stefana Kardynała Wyszyńskiego i zaprezentowali materiały edukacyjne z nim związane. W Ośrodku zostało również zorganizowane seminarium dla nauczycieli, 5 października. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Pracownik OBBH wygłosił prelekcję nt. zbrodni wołyńsko-małopolskiej, zaprezentowano także materiały edukacyjne związane z tematyką szkolenia. Seminarium dla nauczycieli zostało zorganizowane 7 grudnia w Powiatowym Ośrodku Edukacji Nauczycieli w Jaśle. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Podkarpackie Centrum Edukacji Nauczycieli w Krośnie

– Seminarium dla nauczycieli „Rotmistrz Witold Pilecki" / Przygotowane przez pracowników OBEN w ramach projektu Akademia Historii Najnowszej, odbyło się na platformie Zoom. Prelekcje wygłosił dyrektor Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych, 26 maja. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Seminarium dla nauczycieli „Polskie drogi do Niepodległości"/ Pracownicy OBEN zorganizowali seminarium, a pakiet zaprezentowali pracownicy OBEN Łódź (prelekcje zdalne). Seminarium dla nauczycieli zostało zorganizowane 28 września w ośrodku szkoleniowym PCEN w Czudcu w ramach projektu Akademia Historii Najnowszej. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Prelekcja „Kobiety w walce o Niepodległość. Powstanie styczniowe" / Pracownicy OBEN wygłosili prelekcję i zaprezentowali materiały edukacyjne związane z tematyką szkolenia. Seminarium dla

nauczycieli zostało zorganizowane 23 listopada na platformie Zoom w ramach cyklu szkoleń metodycznych. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Prelekcja „Praca ze źródłem historycznym" / Pracownik OBEN wygłosił prelekcję podczas seminarium dla nauczycieli, które zostało zorganizowane w ramach cyklu szkoleń metodycznych 14 grudnia na platformie Zoom. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Podkarpacki Kurator Oświaty, Wojewoda Podkarpacki / Konferencja „Droga prawdy i sprawiedliwości – »Solidarność« 1980–2020" / Współpraca przy organizacji konferencji popularnonaukowej, 15–16 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Młodzieżowy Ośrodek Turystyczny „Brama Bieszczad" / Warsztaty edukacyjne „Miś Wojtek. Żołnierz gen. Andersa" / Współpraca przy organizacji warsztatów edukacyjnych dla uczestników kolonii w Olchowej. Zajęcia przeprowadzono 29 czerwca, 12 lipca, 26 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Urząd Gminy Dydnia, Drużyna Harcerska z Dydni, Parafia pw. św. Michała Archanioła i św. Anny w Dydni, Jednostka Strzelecka 2222 w Brzozowie, Strzelcy z Jednostki Strzeleckiej 2210 w Sanoku, Hufiec ZHP z Lubaczowa, Jednostka Strzelecka 2033 im. gen. Józefa Kustronia w Lubaczowie, Towarzystwo Miłośników Lwowa oraz Kresów Południowo-Wschodnich w Lubaczowie / Akcja „Pamiętamy! 11 lipca zapal Znicz Pamięci" / Akcja ta obejmuje powiaty woj. podkarpackiego, gdzie we współpracy z naszymi partnerami oraz młodzieżą odwiedzono groby ofiar OUN-UPA, zapalono znicze, przypomniano o tragicznych zdarzeniach, 11 lipca. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Stowarzyszenie Rozwoju Lokalnego „Inicjatywa" w Kosinie / „Niedzielne popołudnie z książką" / Pracownik IPN uczestniczył w wydarzeniu, którego tematem była publikacja *Miejscowość i parafia Kosina. Studia z historii*. Podczas panelu w gronie zespołu autorskiego i redakcyjnego autor rysu biograficznego legendarnego pułkownika Leopolda Lisa-Kuli urodzonego w Kosinie podsumował dotychczasowe badania na ten temat. Promocja miała miejsce 18 lipca w Kosinie. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Caritas Diecezji Rzeszowskiej / Zajęcia edukacyjne, prezentacja wystawy / Organizacja zajęć edukacyjnych dla uczestników poszczególnych turnusów kolonii w ośrodku Caritas w Myczkowcach (6, 15, 30 lipca, 13, 24 sierpnia) połączona z prezentacją wystawy *Bieszczady w PRL*. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Zakład Karny w Jaśle
– Zajęcia „Żołnierze wyklęci" / Pracownik OBEN przeprowadził zajęcia dla osadzonych przebywających w Zakładzie Karnym w Jaśle, 19 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Zajęcia „Powstanie warszawskie" / Pracownik OBEN przeprowadził zajęcia dla osadzonych przebywających w Zakładzie Karnym w Jaśle, 2 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Wykład „Stan wojenny 1981 r." / 14 grudnia pracownik OBEN wygłosił wykład online dla osadzonych przebywających w Zakładzie Karnym w Jaśle. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Podkarpacka Wojewódzka Komenda OHP / Gra miejska „Rzeszów podczas II wojny światowej" / Współorganizacja gry miejskiej dla uczestników 9–1 Hufca Pracy w Rzeszowie i 9–19 Hufca Pracy w Dębicy, 10 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Wojewoda Podkarpacki / Piknik z okazji Święta Wojska Polskiego / Organizacja stoiska edukacyjno-promocyjnego w Rzeszowie, 15 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Przemyski Klub Biegacza / IX edycja Biegu Pamięci Żołnierzy Wyklętych „Tropem Wilczym” / Pomoc przy organizacji wydarzenia, 15 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

34. Batalion Lekkiej Piechoty im. mjr. Władysław Koby w Jarosławiu, Urząd Marszałkowski w Rzeszowie / Otwarcie wystawy i prelekcja / Pracownik OBEN otworzył wystawę *Młodzi dla Niepodległej*, wygłosił prelekcję „Drogi do Niepodległości” oraz poprowadził spacer historyczny do miejsc pamięci narodowej. Zajęcia dydaktyczne zostały zorganizowane 28 sierpnia w ramach kształcenia obywatelskiego żołnierzy Wojsk Obrony Terytorialnej. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Stowarzyszenie „Zakorzenieni w Kulturze” / Organizacja stoiska edukacyjno-promocyjnego IPN / Współpraca podczas wydarzenia kulturalnego „Póki my żyjemy! Przerwane dzieciństwo w scenach z czasów II wojny światowej” w Strzyżowie, 29 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

21. Brygada Strzelców Podhalańskich im. gen. bryg. Mieczysława Boruty Spiechowicza / Przekazanie publikacji dla żołnierzy pełniących obowiązki na granicy polsko-białoruskiej. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Stowarzyszenie Wspólnie dla Rudnej Wielkiej / W ramach wsparcia realizacji projektu „Święto tradycji” przekazano materiały edukacyjne i edukacyjno-informacyjne dla uczestników biorących udział w konkursach historycznych. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Przemyska Biblioteka Publiczna im. I. Krasickiego / Konsultacja merytoryczna i udział w jury mobilnej gry miejskiej powstałej w ramach projektu „Śladami historii – mobilne warsztaty literackie”. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Józefa Gwalberta Pawlikowskiego w Przemyślu / Hybrydowa konferencja z okazji 40. rocznicy ogłoszenia stanu wojennego w Polsce. / Jednostka odpowiedzialna OBEN, OBBH.

Stowarzyszenie Passionart, Fundacja Armii Krajowej w Londynie / Koordynacja etapu regionalnego eliminacji do VI Festiwalu Piosenki Niepodległej i Niezłomnej im. Henryka Rasiewicza „Kima” w Rzeszowie / Organizacja wydarzenia, udział w jury, przekazanie nagród uczestnikom i opiekunom, 16 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Urząd Miasta i Gminy Głogów Małopolski, Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Głogowie Małopolskim / Przygotowanie wystawy stałej (3 panele) upamiętniającej Aleksandra Ładosia w ramach ustanowienia roku 2021 Rokiem Grupy Ładosia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Centrum Edukacji Nauczycieli w Sanoku / Pracownicy OBEN i OBBH wygłosili prelekcję nt. Polskiego Państwa Podziemnego na Rzeszowszczyźnie i zaprezentowali materiały edukacyjne związane z tematyką szkolenia. Seminarium dla nauczycieli zostało zorganizowane 4 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Muzeum-Zamek w Łańcucie, Towarzystwo w Przyjaciół Nauk w Przemyślu / Pracownik OBEN uczestniczył w ogólnopolskiej konferencji naukowej pod nazwą „Arystokracja i ziemiaństwo wobec odzyskania niepodległości i budowy zrębów II Rzeczpospolitej (do 1921 r.)”. 17 września w Łańcucie wystąpił z tematem: „Szablą i piórem. Działalność niepodległościowa i naukowa prof. hr. Henryka Dembińskiego z Witkowic (powiat ropczycki)”. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Biblioteka Publiczna Powiatowa i Miejska w Lesku / Prelekcja „Deportacje obywateli polskich do ZSRR w latach 1940–1941" / Prelekcja wygłoszona przez pracownika OBEN, 19 października. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Fundacja Misji Obywatelskiej / Projekt „Bezpieczna Kultura dla Młodych" / Dyrektor oddziału wygłosił wykłady: „Współczesne zagrożenia bezpieczeństwa międzynarodowego" (20 października) oraz „Kultura dla Młodych. Oczekiwania i możliwości" (11 listopada) w ramach projektu koordynowanego przez Fundację Misji Obywatelskiej, realizowanego we współpracy z licznymi ogólnopolskimi i regionalnymi instytucjami, który ma na celu stworzenie platformy uczestnictwa w życiu kulturalnym Polski dla młodych ludzi zainteresowanych polskim dziedzictwem kulturowym. / Jednostka odpowiedzialna dyrektor OIPN.

Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Dębicy / Warsztaty edukacyjne „Symbole naszej historii" / Przeprowadzone 9 listopada przez pracownika OBEN. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Regionalna Sekcja Oświaty i Wychowania NSZZ „Solidarność" w Rzeszowie / Gra terenowa „Żywe Muzeum" / 2 i 3 grudnia w ramach obchodów 40 rocznicy wprowadzenia w Polsce stanu wojennego odbyła się gra terenowa dla uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych województwa podkarpackiego. Celem projektu było popularyzowanie wydarzeń z najnowszej historii Polski takich jak wprowadzenie stanu wojennego i powstanie NSZZ „Solidarność", a także upowszechnianie miejsc historycznych związanych z lokalną społecznością oraz prezentowanie treści historycznych w nowoczesnej formie (m.in. pokazy filmów i prezentacji, spotkanie ze świadkami historii, zwiedzanie wystaw). Udział w wydarzeniu wzięło 530 uczestników z 17 szkół. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

ODDZIAŁ IPN SZCZECIN

Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej Okręg Szczecin, 12. Dywizja Zmechanizowana / 79. rocznica przemianowania Związku Walki Zbrojnej na Armię Krajową, 14 lutego. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Zakład Karny w Koszalinie / Wysyłka materiałów związanych z żołnierzami wyklętymi. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

14. Zachodniopomorska Brygada Obrony Terytorialnej im. ppłk dypl. Stanisława Jerzego Sędziaka, ps. „Warta" / Przekazanie materiałów edukacyjnych do realizacji spotkania o żołnierzach wyklętych. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Okręgowy Inspektorat Służby Więziennej w Szczecinie, Komenda Wojewódzka Policji w Szczecinie, 12. Szczecińska Dywizja Zmechanizowana, Urząd Wojewódzki w Szczecinie. / Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych, 1 marca / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Areszt Śledczy w Szczecinie / Współpraca przy realizacji upamiętnienia żołnierzy i uczestników II konspiracji niepodległościowej, którzy stracili życie w wyniku wyroków Wojskowego Sądu Rejonowego w Szczecinie, oraz propagowaniu wiedzy o tych wydarzeniach historycznych / Na dwóch ścianach muru wewnętrznego aresztu został wykonany okolicznościowy mural pt. „Kaszubska 28", który uroczyście odsłonięto 1 marca. / Jednostka odpowiedzialna asystent prasowy, OIPN.

Chorągiew Lubuska ZHP / Współpraca z harcerzami z 13. Gorzowskiej Drużyny Starszoharcerskiej „Czarne Szeregi" z Hufca ZHP Gorzów Wielkopolski, którzy z okazji nadejścia wiosny posprzątali kwaterę, wymienili biało-czerwone szarfy na głowicach nagrobków i pomników oraz zapalili znicze z logo IPN w kwaterze powstańców wielkopolskich na cmentarzu Świętokrzyskim w Gorzowie Wiel-

kopolskim. IPN dostarczył akcesoria i ubrania robocze. Celem współpracy jest wsparcie procesu wychowawczego dzieci i młodzieży, kształtowanie postaw patriotycznych oraz zapoznanie z miejscami pamięci, 29 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Wojewoda Zachodniopomorski, Stowarzyszenie Katyń w Szczecinie, 12. Szczecińska Dywizja Zmechanizowana / Dzień Pamięci Ofiar Zbrodni Katyńskiej, 13 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Komenda Wojewódzka Policji, Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Szczecinie / Współpraca przy organizacji sadzenia Dębów Pamięci podczas uroczystości „Katyń… ocalić od zapomnienia" / Upamiętniono funkcjonariusza Policji Państwowej Bronisława Zołotara, aspiranta Policji Państwowej Ludwika Berskiego oraz przodownika Policji Państwowej Waleriana Wawrzkiewicza, 29 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Wojewoda Zachodniopomorski, Wojewoda Lubuski / 76. rocznica wyzwolenia obozu koncentracyjnego Ravensbrück, 30 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Wojewoda Zachodniopomorski, Prezydent Miasta Stargardu, 12. Dywizja Zmechanizowana w Szczecinie, Starosta Stargardzki / Współpraca przy organizacji uroczystości 82. rocznicy wybuchu II wojny światowej, 1 września na Cmentarzu Wojennym w Stargardzie oraz na Cmentarzu Centralnym w Szczecinie. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Fundacja Passionart / Udział w obradach jury i współorganizacja VI Festiwalu Piosenki Niezłomnej i Niepodległej im. H. Rasiewicza „Kima" w Trzcińsku-Zdroju, 9 października. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Stowarzyszenie „Katyń" w Szczecinie, Zespół Szkół Politechnicznych w Szczecinie / Współpraca przy organizacji uroczystości w ramach programu „Katyń… ocalić od zapomnienia", 12 października. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Wielonarodowy Korpus Północno-Wschodni w Szczecinie, 16. Pomorska Dywizja Zmechanizowana w Olsztynie, Muzeum Regionalne w Bobolicach, Areszt Śledczy w Koszalinie / Udostępnienie wystawy elementarnej *Ojcowie Niepodległości* na Narodowe Święto Niepodległości 11 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Archiwum Państwowe w Szczecinie / Współpraca przy organizacji wydarzenia Zaduszki. „Wspomnij Bohatera", 13 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Instytut Śląski / Współpraca przy organizacji II Opolskiego Turnieju Debat Oksfordzkich, 25 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Stowarzyszenie Eko-Spol / Przekazanie nagród w konkursie plastycznym „Piękno w naszej niepodległej Polsce" zorganizowanym 8 grudnia, w którym wzięło udział 28 grup przedszkolnych. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Polskie Radio Szczecin / Współpraca w zakresie przygotowania inscenizacji dotyczącej wprowadzenia stanu wojennego, 11 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Wojewoda Zachodniopomorski, 12. Dywizja Zmechanizowana w Szczecinie / Współpraca przy organizacji obchodów 40. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego w Polsce, 13 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Stowarzyszenie „Grudzień ’70 – Styczeń ’71” / Współpraca przy organizacji uroczystości upamiętnienia bohaterów Grudnia ’70 w ramach obchodów 51. rocznicy rewolty Grudnia ’70, 16 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Delegatura Gorzów Wielkopolski

NSZZ „Solidarność” / Współpraca w zakresie organizacji i obsługi imprezy Bieg Solidarności w Gorzowie Wlkp., 11września.

Koło Towarzystwa Pamięci Powstania Wielkopolskiego 1918–1919 / Współpraca przy organizacji gry miejskiej „Śladami Powstańców Wielkopolskich w Gorzowie i okolicach” zorganizowanej 9 października w Gorzowie Wlkp.

ODDZIAŁ IPN WARSZAWA

Ministerstwo Edukacji i Nauki / Współpraca dotycząca opracowania książki Patryka Pleskota ukazującej historię budynku przy al. Szucha 25. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Ośrodek Rozwoju Polskiej Edukacji za Granicą / Kurs adaptacyjno-językowy dla repatriantów i ich rodzin / Zgodnie z ustawą o repatriacji Ośrodek Rozwoju Polskiej Edukacji za Granicą na zlecenie MSWiA organizuje obozy adaptacyjne dla repatriantów i członków ich rodzin. 24 sierpnia pracownicy OAIPN opisali repatriantom sposób działania archiwum, opowiedzieli o sposobie uzyskania kopii dokumentów bądź informacji z zasobu IPN. / Jednostka odpowiedzialna OAIPN.

Stowarzyszenie Żołnierzy AK „Żywiciel” i Miłośników Ich Tradycji / VI społeczna akcja „Uczcijmy pamięć Bohaterów i posprzątajmy wspólnie groby i kwatery żoliborskich powstańców” / Na cmentarzu Wawrzyszewskim oraz Cmentarzu Komunalnym Powązki (dawny wojskowy) odbyła się coroczna akcja porządkowania kwater powstańców warszawskich. OBUWiM dofinansowało akcję – zakupiło znicze, które zostały ustawione na nagrobkach powstańców, 29–30 lipca. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Muzeum Żołnierzy Wyklętych w Ostrołęce, Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów PRL w Warszawie / Współpraca polegająca na udziale pracowników OBBH w pracach Rady Muzeum. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Stowarzyszenie Historyczne im. 11 Grupy Operacyjnej NSZ / Referat pracownika OBBH oraz udział w uroczystości odsłonięcia tablicy pamiątkowej w Tokarach poświęconej kpt. Władysławowi Łukasiukowi ps. „Młot”. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Szkoła Podstawowa nr 317 w Warszawie / Gra miejska „W Szeregach Niezłomnych” / Współpraca przy tworzeniu gry w aplikacji Action Track, 11 maja. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Muzeum Dulag 121, Samorząd m. Pruszkowa / Współpraca przy prezentacji wystawy plenerowej *Powstanie Warszawskie 1944. Bitwa o Polskę*, 1 sierpnia – 2 października. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Dom Polonii w Pułtusku, Samorząd Ostrowi Mazowieckiej, Muzeum Dulag 121, Starostwo Powiatowe w Pruszkowie, Delegatura Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w Ostrołęce, Prokuratura Regionalna w Warszawie, Zakład Karny Warszawa-Białołęka / Współpraca przy prezentacji wystaw oraz innych działań edukacyjnych OBEN związanych z obchodami rocznic. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Warszawskie Koło Przewodników Terenowych PTTK / Współpraca z przewodnikami turystycznymi / W listopadzie przewodnicy turystyczni z Warszawskiego Koła Przewodników Terenowych PTTK od-

wiedzili Izbę Pamięci Strzelecka 8. Wizyta była istotnym elementem promocji Izby wśród podmiotów turystycznych. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Stowarzyszenie Miłośników Polskiej Tradycji i Kultury / W grudniu zainaugurowano spotkania członków Stowarzyszenia w Izbie Pamięci Strzelecka 8, które będą się tam regularnie odbywać. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Mazowieckie Kuratorium Oświaty / Promowanie oferty edukacyjnej Izby Pamięci na stronie internetowej MKO, 15 października. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Mazowiecka Regionalna Organizacja Turystyczna / Przedstawiciele MROT odwiedzili Izbę Pamięci Strzelecka 8, 6 października. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów PRL w Warszawie / XII edycja ogólnopolskiego projektu edukacyjnego IPN Kamienie Pamięci „Bohaterowie opozycji demokratycznej 1981–1983" / Współpraca przy podsumowaniu projektu polegająca na organizacji uroczystej gali wręczenia statuetek, koncertu oraz zwiedzania Muzeum. Wydarzenie nawiązywało do 40. rocznicy Sierpnia '80 i narodzin NSZZ „Solidarność" oraz 40. rocznicy wprowadzenia przez reżim komunistyczny stanu wojennego, 28 września. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

Muzeum Dom Rodziny Pileckich / Współpraca o charakterze cyklicznym w pracach Rady Muzeum. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

Stowarzyszenie 11. Grupa Operacyjna NSZ / Cykliczna współpraca przy imprezach okolicznościowych. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

ODDZIAŁ IPN WROCŁAW

Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej

- Rocznica Armii Krajowej / Cykl działań memoratywnych od 14 lutego do 1 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
- Współpraca przy organizacji obchodów 77. rocznicy wybuchu powstania warszawskiego, 1 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
- Dzień Polskiego Państwa Podziemnego / Współorganizacja uroczystości przy kaplicy Polskiego Państwa Podziemnego w kościele garnizonowym, 27 września. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Okręgowy Inspektorat Służby Więziennej we Wrocławiu, Areszt Śledczy we Wrocławiu, Wrocławski Klub Anima

- Współpraca przy organizacji finału II konkursu literacko-plastycznego „»Zerwałeś nasz Orle Biały kajdany« – moja ścieżka do Niepodległej" w ramach programu readaptacyjnego „Spotkania z historią" II edycja / Konkurs ogłoszony został w listopadzie ubiegłego roku w ramach programu spotkań z zakresu kształtowania umiejętności społecznych i poznawczych. Spotkania odbywają się na podstawie porozumienia podpisanego 20 grudnia 2018 r. między Okręgowym Inspektoratem Służby Więziennej we Wrocławiu i Oddziałem Instytutu Pamięci Narodowej – KŚZpNP we Wrocławiu. Uczestnictwo w konkursie, poza pogłębieniem wiedzy o najnowszych dziejach Polski, służyć ma kształtowaniu wśród uczestników postaw obywatelskich i prospołecznych, marzec. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
- Współpraca przy inauguracji konkursu literacko-plastycznego „Oni chcieli żyć w wolnej Polsce – Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych", 16 lutego. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Gmina Lubomierz / Popielówek – Wioska Żołnierzy Niezłomnych / Obchody Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych, wspomnienie o ks. Bernardzie Pycliku, 1 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Dolnośląska Rodzina Szkół im. Armii Krajowej i Bohaterów Armii Krajowej / Konferencja online „Dowódcy Zrzeszenia WiN" połączona z prezentacją X wystawy Żołnierze AK w podziemiu antykomunistycznym, na której zgromadzono prace uczniów szkół dolnośląskich, 4 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Dolnośląski Urząd Wojewódzki
- Projekt „Ocalamy" / 15 marca na cmentarzu parafialnym na wrocławskim Sępolnie upamiętniono płk. Jana Kruka-Śmiglę – legionistę, uczestnika wojny polsko-bolszewickiej i wojny obronnej we wrześniu 1939 r. W obecności córki płk. Kruka-Śmigli i wyższych oficerów sił zbrojnych RP. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
- Projekt „Ocalamy". Zapalono znicze na uhonorowanych uprzednio w ramach tego projektu grobach w styczniu, lutym, marcu i kwietniu. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
- Projekcja mappingu o historii powstań śląskich / Współpraca przy uczczeniu pamięci wybuchu III powstania śląskiego, 2 maja. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
- Projekt „Ocalamy" / Uhonorowanie żołnierzy biorących udział w wojnach o niepodległość i kształt Rzeczypospolitej w latach 1919–1921. W ramach akcji insygnium „Ojczyzna Swemu Obrońcy" oznaczono 15 mogił żołnierskich i wręczono pamiątkowe dyplomy rodzinom poległych i stowarzyszeniom, 10 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
- Projekt „Ocalamy" / 1 i 17 września upamiętniono obrońców Westerplatte i żołnierzy września 1939 r. 10 i 11 listopada upamiętniono osoby zasłużone w walce o niepodległość. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
- Nadanie imienia Kornela Morawieckiego Sali Sejmikowej w DUW i odsłonięcie tablicy pamiątkowej w 2. rocznicę śmierci / Projekt i finansowanie upamiętnienia ze środków OBUWiM, 30 września. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
- Narodowy Dzień Zwycięskiego Powstania Wielkopolskiego / Uhonorowanie grobu powstańca wielkopolskiego, 27 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku, Biuro Programu „Niepodległa"
- „Jaka konstytucja dla Rzeczypospolitej?" – debata profesorska, 17 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
- „Traktat ryski – przegrane zwycięstwo?" – debata profesorska, 18 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

JOCART Pracownia Artystyczna, Bolter Cafe / Współpraca w ramach obchodów 100. rocznicy podpisania traktatu ryskiego, inauguracja cyklicznych warsztatów modelarskich „Modele powstałe z historii", 18 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Twierdza Srebrna Góra / Wykład „Historia broni palnej do I połowy XIX w.", 19 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Okręgowy Inspektorat Służby Więziennej we Wrocławiu, Areszt Śledczy we Wrocławiu, Areszt Śledczy w Dzierżoniowe, Zakład Karny w Kłodzku / Współpraca w upamiętnieniu Dnia Pamięci Ofiar Zbrodni Katyńskiej oraz Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych, 13, 20–22, 26–27 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Centrum Kultury w Polkowicach / Porozumienie o współpracy / 13 kwietnia zostało zawarte porozumienie o współpracy. Dotyczy ono pomocy merytorycznej i organizacyjnej podczas obchodów rocznicy pacyfikacji kopalni Rudna, do której doszło 13 grudnia 1981 r. Organizacja warsztatów dla nauczycieli i młodzieży z terenu Polkowic na temat pozyskiwania materiałów audio od świadków historii. Materiały te mają stać się podstawą do nagrania audiobooka poświęconego wspomnieniom mieszkańców Polko-

wic z okresu stanu wojennego w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem lokalnych wydarzeń. Szkolenia dla nauczycieli w zakresie przeprowadzania debat oksfordzkich. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Fundacja Obserwatorium Społeczne / Nawiązanie współpracy / W ramach spotkania 15 kwietnia podjęta została współpraca w udostępnieniu i wydrukowaniu wystawy IPN *Wyszyńskiego i Wojtyły gramatyka życia* oraz jej ekspozycji na Dolnym Śląsku. Inauguracja wystawy odbyła się 29 kwietnia przed sanktuarium św. Jadwigi Śląskiej w Trzebnicy. Od kwietnia do września wystawa odwiedziła wiele miast dolnośląskich. W dniu beatyfikacji Prymasa Tysiąclecia ekspozycja znajdowała się we Wrocławiu na Ostrowie Tumskim – w siedzibie archidiecezji wrocławskiej. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

CLVIII LO z Oddziałami Dwujęzycznymi im. Księżnej Izabeli Czartoryskiej w Warszawie / Prelekcja dla uczniów „What happened at the Chernobyl Nuclear Power Plant", 23 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Komenda Wojewódzka Policji we Wrocławiu
- Podpisanie porozumienia o współpracy przy powstawaniu Izby Pamięci w Komendzie Wojewódzkiej / Współpraca ma polegać m.in. na aranżacji wnętrza, merytorycznej konsultacji prezentowanych treści i eksponatów. Współorganizowanie wykładów oraz warsztatów z młodzieżą w Izbie Pamięci, 5 maja. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
- Współpraca przy prezentacji wystawy *Katyń 1940* w dniach 1–30 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Parafia pod wezwaniem św. Antoniego w Pieszycach / Promocja książki Jana Kęsika *Prześladowania komunistyczne w Pieszycach 1945–1956* / Wsparcie organizacyjne i pomoc w sprzedaży książek w księgarni IPN, 2 maja. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Ośrodek Szkolenia Leopard 10. Brygady Kawalerii Pancernej im. gen. broni Stanisława Maczka / Wsparcie merytoryczne / Współpraca w procesie przejmowania tradycji po Ośrodku Wyszkolenia Broni Pancernej i Ośrodku Zapasowym Broni Pancernej z okresu 1940–1941 oraz Brygadzie Szkolnej z okresu 1941–1943, a także po patronie pododdziału, 10–17 maja. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Dolnośląski Urząd Wojewódzki, Komenda Wojewódzka Policji we Wrocławiu, Starostwo Powiatowe w Oławie, Urząd Miasta Oława / Projekt „Ocalamy" / Upamiętnienie pięciu funkcjonariuszy Policji Państwowej z południowo-wschodnich terenów II Rzeczypospolitej, którzy w latach 1939–1943 stracili życie w wyniku zbrodniczych działań sowieckiej Rosji. Bliscy policjantów na ziemi oławskiej po wojnie wystawili poległym symboliczne groby, 25 maja. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Stowarzyszenie Morzęcin jest Wielki / „Przywracanie Pamięci" / Przedstawiciele OBEN na spotkaniu przygotowanym przez „Przywracanie Pamięci" w Wielkiej Lipie wygłosili wykład na temat organizacji o charakterze niepodległościowym działającej w pobliskich wsiach oraz wzięli udział w dyskusji o polityce przywracania pamięci prowadzonej przez IPN, 29 maja. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Dolnośląski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli we Wrocławiu
- Konferencja „Wakacje z historią" / Pracownik OBEN podczas konferencji zaprezentował ofertę przygotowaną przez IPN dla młodzieży na okres wakacyjny, 10 czerwca / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
- Konferencja „*Victoria mea* – jak wspierać ucznia szczególnie uzdolnionego?", Wrocław – Jelenia Góra – Wałbrzych / 16 listopada pracownik IPN wygłosił referat „Życie i twórczość Krzysztofa Kamila Baczyńskiego jako źródło wzorców wychowawczych". / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
- Otwarcie wystawy *Pokolenie Baczyńskiego* – Wrocław, 1 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

– Konferencja „Życie i twórczość Karola Wojtyły. Pokolenie Baczyńskiego” / 15 grudnia zorganizowano konferencję, w której można było uczestniczyć stacjonarnie albo za pośrednictwem platformy MS Teams. Pracownik OBEN wygłosił referat „Pokolenie Baczyńskiego”. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Szkoła Podstawowa nr 7 w Oleśnicy, Dolnośląska Rodzina Szkół im. Armii Krajowej i Bohaterów Armii Krajowej / Ufundowanie przez IPN tabliczek memoratywnych umieszczonych wokół Dębów Pamięci / 21 drzew posadzono w Oleśnicy przy ul. Klonowej, każde z nich upamiętnia imiennie ofiary zbrodni katyńskiej. 11 czerwca odbyło się spotkanie edukacyjne prowadzone przez pracowników OBUWiM poświęcone bohaterom projektu „Katyń… ocalić od zapomnienia”. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy im. Marii Grzegorzewskiej w Wałbrzychu / Zajęcia edukacyjne dla wychowanków / 14 czerwca odbyły się zajęcia edukacyjne, których jednym z elementów było zapalenie symbolicznych zniczy pod kwaterą ofiar systemu komunistycznego na cmentarzu Osobowickim we Wrocławiu. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Muzeum Miedzi Legnica / Wystawa *Pod stalowym pancerzem. Pojazdy i broń pancerna XX wieku w miniaturze* / Otwarta w marcu ekspozycja prezentuje kilkadziesiąt miniatur wykonanych przez trzech znanych i cenionych polskich modelarzy. Wystawa była czynna do 15 czerwca w gmachu Akademii Rycerskiej. Została wzbogacona materiałami edukacyjnymi z wrocławskiego OIPN. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Szkoła Podstawowa nr 17 im. Stanisława Kulczyńskiego we Wrocławiu, Prezydent Miasta Wrocławia, Dolnośląski Kurator Oświaty, Zarząd Regionu Dolny Śląsk NSZZ Solidarność / XXI Dolnośląski Konkurs Historyczny / IPN wsparł organizację XXI Dolnośląskiego Konkursu Historycznego „Od Solidarności do III Rzeczypospolitej”, 17 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Szkoła Podstawowa nr 107 we Wrocławiu / Rok Krzysztofa Kamila Baczyńskiego / Zorganizowanie lekcji historii na temat Krzysztofa Kamila Baczyńskiego, 18 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Okręgowy Inspektorat Służby Więziennej we Wrocławiu, Areszt Śledczy we Wrocławiu
– Pomoc w organizacji zajęć edukacyjnych dla osadzonych / Współpraca w organizacji zajęć edukacyjnych z okazji 80. rocznicy zbrodni popełnionej na polskich profesorach we Lwowie, 25 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Współpraca przy realizacji projektu „Spotkania z historią” / 9 lipca – wydarzenie zorganizowane w ramach 78. rocznicy zbrodni wołyńskiej, 17 sierpnia – wykłady, pokaz filmu i reportaży z okazji 101. rocznicy bitwy warszawskiej, 4 listopada – spotkanie związane z rocznicą odzyskania niepodległości, „Spotkanie z historią” / 13 listopada – spotkanie zorganizowane na kwaterze ofiar komunizmu wrocławskiego cmentarza Osobowickiego. Przedstawienie historii miejsca martyrologii narodu polskiego i prezentacja filmu dokumentalnego *Oskarżenie* (reż. Grzegorz Braun, 2007). / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Finał konkursu literacko-plastycznego poświęconego żołnierzom wyklętym „Oni chcieli żyć w wolnej Polsce”, 19 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Wygłoszenie referatów / Spotkanie 19 listopada poświęcone zbliżającej się 40. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego w Polsce. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Żarowska Izba Historyczna / Nawiązanie współpracy / Nawiązano współpracę z Żarowską Izbą Historyczną w zakresie edukacyjnym oraz wystawienniczym. Naczelnik OBEN wziął udział w spotkaniu z przedstawicielami władz lokalnych, otrzymał ulotki i materiały prasy podziemnej przekazane do Izby

Historycznej przez anonimowego darczyńcę. Materiały włączono do zasobu AIPN, 28 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Urząd Żeglugi Śródlądowej / Dzień Marynarza Rzecznego / Wsparcie w organizacji obchodów Dnia Marynarza Rzecznego, które odbyły się 4 lipca przy pomniku we Wrocławiu. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Wójt Gminy Żórawina / Współpraca przy organizacji Dnia Walki i Męczeństwa Wsi Polskiej w miejscowości Węgry, 12 lipca. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Stowarzyszenie Opozycji Antykomunistycznej Zagłębia Miedziowego, Gmina Polkowice / Współorganizacja promocji publikacji IPN *Encyklopedia Solidarności. Opozycja w PRL 1976–1989*, t. 3 i 4 na Uczelni Jana Wyżykowskiego w Polkowicach / Promocji towarzyszyła sesja historyczna połączona z wręczeniem publikacji działaczom opozycji z Zagłębia Miedziowego; referaty wygłosili pracownicy OBBH, 29 lipca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Miejski Dom Kultury w Świebodzicach / Prelekcja na temat historii KL Gross-Rosen / Na zaproszenie dyrektora MDK naczelnik OBEN wygłosiła prelekcję na temat historii obozu i jego licznych filii, które funkcjonowały nie tylko na Dolnym Śląsku, a także problemów badawczych towarzyszących poznawaniu jego historii, 29 lipca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Ośrodek Rozwoju Polskiej Edukacji za Granicą / Kurs adaptacyjno-językowy dla repatriantów / Pomoc w organizacji kursu adaptacyjno-językowego dla repatriantów i członków ich rodzin, który odbył się we Wrocławiu od 7 do 15 sierpnia. 9 i 13 sierpnia odbyły się we Wrocławiu spotkania prowadzone przez kilkoro pracowników miejscowego OAIPN. / Jednostka odpowiedzialna OBEN, OAIPN.

Stowarzyszenie Upamiętnienia Ofiar Zbrodni Ukraińskich Nacjonalistów / Współpraca w przekazywaniu do AIPN zasobów archiwalnych Stowarzyszenia dotyczących Wołynia i Małopolski Wschodniej. Umowa podpisana 13 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Świdnickie Stowarzyszenie Patriotyczne, Obywatelski Ruch Patriotyczny / 101. rocznica bitwy warszawskiej / Piknik rodzinno-patriotyczny / Współpraca przy organizacji pikniku w Świdnicy i Dzierżoniowie, 14 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Stowarzyszenie „Marszałek", Wójt Gminy Długołęka / Święto Wojska Polskiego / 15 sierpnia odbyły się uroczystości patriotyczne przy Pomniku Niepodległości i Bitwy Warszawskiej w Mirkowie, który powstał z inicjatywy Stowarzyszenia „Marszałek" i OIPN Wrocław. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Dolnośląski Oddział Doskonalenia Nauczycieli / Krzysztof Kamil Baczyński w poezji / 26 sierpnia pracownik IPN wygłosił prelekcję podczas seminarium. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Parafia pw. NMP Królowej Polski w Głogowie / Wystąpienie okolicznościowe na temat kard. Stefana Wyszyńskiego / Na zaproszenie proboszcza naczelnik OBEN wygłosiła po mszy św. wystąpienie okolicznościowe przybliżające działalność prymasa Stefana Wyszyńskiego, 29 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Psarach, Samorządowa Administracja Placówek Oświatowych gminy Wisznia Mała / Pomoc w organizacji konkursu literacko-historycznego „Wszelka władza społeczności ludzkiej początek swój bierze z woli narodu" w ramach 230. rocznicy uchwalenia Konstytucji 3 maja, 23 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Wojskowe Biuro Historyczne / *Szpiedzy, dezerterzy, renegaci. Wykroczenia i przestępstwa żołnierzy i funkcjonariuszy służb mundurowych w latach 1918–1989*, red. K. Jasiak, J. Jędrysiak, K. Widziński, Wrocław–Warszawa 2021, s. 448 / Wspólna redakcja publikacji naukowej. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Muzeum Papiernictwa w Dusznikach-Zdroju / Publikacja *Od wymiany do wymiany. Banknoty polskie 1945–1995* / Współpraca wydawnicza przy publikacji albumowej przygotowanej w związku z wystawą prezentowaną w Muzeum Papiernictwa w Dusznikach, 6 listopada 2020 – 28 lutego. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Gmina Komprachcice, miasto Wieluń, Aeroklub Opolski / Obchody wybuchu II wojny światowej / Współorganizacja dnia pamięci. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Szkoła Podstawowa nr 74 im. Prymasa Tysiąclecia we Wrocławiu / Materiały promocyjne – *Polska i patriotyzm* / W ramach współpracy ze szkołą zostały przygotowane materiały edukacyjne służące jako nagrody za naukę o Polsce i patriotyzmie. / Jednostka odpowiedzialna OBEN, OAIPN.

I Liceum Ogólnokształcące w Kościanie, Szkoła Podstawowa w Starym Luboszu / Historia 2 Korpusu Polski (PSZ) w infografikach / Przekazanie materiałów edukacyjnych. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Zespół Szkół Katolickich u św. Pankracego w Jeleniej Górze / Materiały edukacyjne / Przekazanie materiałów edukacyjnych. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Publiczna Szkoła Podstawowa im. Batalionów Chłopskich w Starych Zawadach / Przekazanie materiałów edukacyjnych. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Region Dolny Śląsk NSZZ „Solidarność", Urząd Wojewódzki, Starostwo Powiatowe, Urząd Miejski, Uniwersytet Wrocławski, Politechnika Wrocławska, Centrum Historii Zajezdnia / Współpraca przy organizacji wydarzeń w 40. rocznicę wprowadzenia stanu wojennego / Przedstawiciele IPN uczestniczyli w pracach Komitetu Organizacyjnego „Wrocław pamięta. 40. rocznica wprowadzenia stanu wojennego", lipiec–grudzień. / Jednostka odpowiedzialna OBBH, OBEN.

Szkoła Podstawowa nr 3 w Sycowie / Wyprawka dla klas pierwszych / Z okazji rozpoczęcia roku szkolnego Szkoła Podstawowa nr 3 w Sycowie przekazała pierwszoklasistom wyprawkę przygotowaną przez OBEN. Na wrocławskim dworcu promowano ponadto wystawę *Tu rodziła się opozycja*, której elementem był elektrowóz EP05-22, będący symbolem pamięci o Czerwcu '76. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Miasto Polanica-Zdrój, środowisko wrocławskie żołnierzy 27. Wołyńskiej Dywizji Piechoty Armii Krajowej / Współorganizacja obchodów 82. rocznicy wybuchu II wojny światowej 1 września w Polanicy-Zdroju. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Klub „Spotkanie i Dialog" / Referat „Pakt Ribbentrop–Mołotow jako jedna z przyczyn wybuchu, przebiegu i skutków II wojny światowej" / W związku z rocznicą wybuchu II wojny światowej pracownik OBEN Wrocław wygłosił referat, 4 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Komenda Chorągwi Dolnośląskiej ZHP / Współpraca z Komendą Chorągwi Dolnośląskiej ZHP dotycząca działań edukacyjnych w środowiskach harcerskich oraz przy finale 29. Ogólnopolskiego Rajdu Granica, 12 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Miasto Milicz / Współpraca przy organizacji obchodów Dnia Pamięci Ofiar Agresji Sowieckiej oraz Dnia Sybiraka / W 82. rocznicę agresji sowieckiej na Polskę – 17 września odsłonięto Pomnik Pamięci Zesłańcom Sybiru 1939–1956 w Miliczu. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Szkoła Podstawowa Iskry we Wrocławiu / „Modelarska Iskra 4" / 25 września odbyły się konkurs i wystawa modeli redukcyjnych „Modelarska Iskra 4". OIPN Wrocław wsparł wydarzenie, zapewniając część konkursowych nagród. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Muzeum Ziemi Kępińskiej / Współpraca przy organizacji warsztatów historycznych „Solidarność i Kościół" oraz „Fenomen Wyszyńskiego", 1 października. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Gmina Łagiewniki / Pomnik Witolda Pileckiego / Odsłonięcie upamiętnienia projektowanego i współfinansowanego przez IPN w ramach 120. rocznicy urodzin rtm. Witolda Pileckiego oraz obchodów Stulecia Odzyskania Niepodległości, 1 października. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Szkoła Podstawowa „Tęcza" w Zgorzelcu / Pomoc w tworzeniu edukacyjnej sali historycznej dla młodzieży. Finał prac miał miejsce 3 października. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Fundacja Obserwatorium Społeczne, Gmina Trzebnica / IV Konferencja Naukowa „Kościół katolicki na Ziemiach Zachodnich i Północnych w latach 1966–1972" / Pracownik OBEN Wrocław wygłosił referat „Obchody Millennium Chrztu Polski na Dolnym Śląsku", 7 października. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Centrum Kreatywności „Talent", Dolnośląski Urząd Wojewódzki / Projekt „Las Pamięci. Zbrodnia Stanisławowska" / Prezentacja planu i odsłonięcie tablicy zaprojektowanej i ufundowanej przez IPN poświęconej ofiarom zbrodni w Czarnym Lesie koło Stanisławowa w 80. rocznicę zbrodni, 8 października. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Zespół Szkolno-Przedszkolny w Baborowie / Cykl wykładów dotyczących niepodległości Polski, przeznaczonych dla młodzieży szkolnej. Ostatni odbył się 15 października. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Husarz. Główna Wojskowa Szkoła Średnia we Wrocławiu / Sekcja Strategiczna Szkoły Husarz / Utworzona Sekcja Strategiczna ma za zadanie kształcenie młodzieży w duchu patriotycznym, nauczanie myślenia strategicznego, poznawanie historii i kształtowanie odpowiedzialności za naszą ojczyznę. Ważnym elementem nauczania jest wykorzystanie gier planszowych i wojennych. Sekcję utworzono 14 października, a zajęcia z wykorzystaniem gier odbyły się 25 października. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Szkoła Podstawowa nr 4 w Lubaniu / Lekcja tematyczna „Polacy ratujący ludność żydowską w latach II wojny światowej" / Przekazanie materiałów edukacyjnych, na podstawie których przeprowadzono lekcje tematyczne w klasie ósmej, 7 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Fundacja „Przywracanie Pamięci" / Wykład „Historia zawarta w jednym dokumencie" / 9 października na zaproszenie fundacji p.o. naczelnik OBEN Wrocław wygłosił wykład z transmisją internetową dotyczący historii KL Gross-Rosen, odkrycia mogiły zbiorowej więźniów po ponad 70 latach na terenie obecnego muzeum Gross-Rosen oraz losu dokumentu, który pozwolił na identyfikację tego miejsca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Stowarzyszenie Passionart, ODSK „Piast" we Wrocławiu / VI edycja Festiwalu Piosenki Niezłomnej i Niepodległej im. Henryka Rasiewicza / Współorganizacja eliminacji regionalnych, 24 października. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy nr 1 w Brzegu Dolnym / Organizacja wykładu historycznego dotyczącego istotnych dla historii Polski postaci i wydarzeń, 29 października. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Liceum Ogólnokształcące Sióstr Urszulanek UR we Wrocławiu / 3 listopada wygłoszono wykład dotyczący Narodowego Święta Niepodległości. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Bolesławiecki Ośrodek Kultury – Międzynarodowe Centrum Ceramiki, Terenowa Organizacja NSZZ „Solidarność", Powiatowe Centrum Edukacji i Kształcenia Kadr w Bolesławcu – Bolesławiec / Obchody odzyskania przez Polskę niepodległości w ramach trzydniowego cyklu spotkań i inicjatyw kulturalnych / 8 listopada pracownik OBEN Wrocław wygłosił referat: „Zerwałeś Orle nasz Biały, kajdany… Polskie drogi do niepodległości". Spotkaniu towarzyszyła prezentacja polskiego filmu dokumentalnego: *Cud nad Wisłą* (reż. Krzysztof Nowak-Tyszowiecki, 2005). / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Centrum Kultury Agora we Wrocławiu / Współpraca przy organizacji obchodów Narodowego Święta Niepodległości „Wolność kocham i rozumiem" / Rodzinne Święto Niepodległości zorganizowane przez CK Agora we współpracy z OIPN, który przedstawił odwiedzającym dwa stanowiska: gra edukacyjna 303 oraz warsztaty modelarskie „OPR Piorun", 13 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Parafia pw. św. A. Boboli we Wrocławiu / 10 listopada wygłoszono wykład dotyczący Narodowego Święta Niepodległości. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Przedszkole „Hoguś" / 10 listopada odbyło się spotkanie edukacyjne z dziećmi na temat Narodowego Święta Niepodległości i polskich symboli narodowych. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Gmina Miękinia, Samorządowy Ośrodek Kultury w Miękini, Studio Historyczne Huzar / Inscenizacja obrony Lwowa / 10 listopada odbyła się w Miękini inscenizacja historyczna przedstawiająca obronę Lwowa. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

Gmina Żarów, Żarowska Izba Historyczna / Współorganizacja 103. rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości / Odsłonięcie pomnika Żołnierza Wojska Polskiego, 11 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Stowarzyszenie Rekonstrukcji Historycznej / 103. rocznica odzyskania przez Polskę niepodległości / 11 listopada na wrocławskim Rynku zaprezentowano historyczny sprzęt wojskowy. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

Młodzieżowe Centrum Sportu Wrocław / 103. rocznica odzyskania przez Polskę niepodległości / Udział we „WrocWalk Marathon", 11 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

NSZZ „Solidarność" Ziemi Nyskiej, Okręgowy Inspektorat Służby Więziennej w Opolu, Zakład Karny w Nysie, Areszt Śledczy w Opolu, Areszt Śledczy w Świdnicy, Zakład Karny w Strzelcach Opolskich / Współpraca przy organizacji obchodów 80. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego / Zaprojektowanie i ufundowanie tablicy upamiętniającej internowanych i represjonowanych w stanie wojennym, 12, 13, 14 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Miasto Wołów, Miejska i Gminna Biblioteka Publiczna w Wołowie / Współpraca przy obchodach 40. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego / 13–14 grudnia odbyły się Dni Pamięci Ofiar Stanu Wojennego. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Okręgowy Inspektorat Służby Więziennej we Wrocławiu, Areszt Śledczy we Wrocławiu, Wrocławski Klub Anima, Dolnośląski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli / Współorganizacja konkursu plastycznego „Wolność jest w nas. 40. rocznica wprowadzenia stanu wojennego w Polsce. 13 grudnia 1981 r.". / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Szkoła Podstawowa im. Jerzego Badury w Międzyborzu / Konkurs poetycki „W podziękowaniu za beatyfikację Księdza Kardynała Stefana Wyszyńskiego" / 22 grudnia zorganizowano konkurs poetycki, w którego jury zasiadał przedstawiciel OBEN. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Delegatura Opole

Stowarzyszenie Odra-Niemen Oddział Opolski, parafie Głubczyce i Braciszów, Bractwo św. Józefa Rejon Głubczyce-Braciszów, Głubczycki Klub Biegacza „Marysieńka", Narodowy Bank Polski Oddział Opole, ZHR Głubczyce / Współpraca przy obchodach 21. rocznicy śmierci bp. Antoniego Adamiuka, 25 stycznia.

Pułk Saperów im. Tadeusza Kościuszki, Urząd Miasta w Brzegu, Narodowy Bank Polski Oddział Okręgowy w Opolu / Współpraca przy organizacji uroczystości rocznicowych poświęconych uhonorowaniu Jana Sabina „Wiewiórki", 28 lutego.

Instytut Śląski, ZHR, Urząd Miasta Opola, Miejska Biblioteka Publiczna w Opolu, Fundacja dla Dziedzictwa, TVP3, Radio Opole / Współpraca przy organizacji VII Testu Wiedzy o Żołnierzach Wyklętych w Opolu, 2 marca.

Centralne Muzeum Jeńców Wojennych w Opolu / Wernisaż wystawy *Na straży granic. Straż Graniczna II RP na zachodnim odcinku granicy polsko-niemieckiej*, 15 marca.

Urząd Miasta Kluczborka, Urząd Miasta Krapkowic / Prezentacje wystawy *Tu rodziła się „Solidarność"*, w Kluczborku – 23 marca, w Krapkowicach – 23 kwietnia.

Urząd Miasta Nysy, Zarząd Oddziału NSZZ Solidarność w Nysie / Współpraca przy organizacji wystawy *Tu rodziła się „Solidarność Rolników"*, 21 kwietnia.

Stowarzyszenie „Biało-Czerwone Opole", Chorągiew Harcerzy Ziemi Opolskiej, Stowarzyszenie „Odra–Niemen" Oddział Opolski, Stowarzyszenie „Patriotyczny Kędzierzyn-Koźle" / Omówienie współpracy przy wspólnie organizowanych uroczystościach rocznicowych oraz wydarzeniach mających na celu promocję wartości patriotycznych i wiedzy historycznej związanych z rocznicą wybuchu III powstania śląskiego, marzec–kwiecień.

Stowarzyszenie „Odra–Niemen" Oddział Opolski

- Współpraca przy przekazaniu darów na rzecz Polonii na Litwie / Pracownik Delegatury udał się na Litwę, na Wileńszczyźnie przekazał materiały edukacyjne IPN – pakiety, na które składały się przede wszystkim gry planszowe i plansze edukacyjne. Trafiły one do kilkunastu szkół polskich i organizacji pozarządowych w rejonach solecznickim, wileńskim i trockim.
- Rajd śladem beskidzkich partyzantów – żołnierzy kpt. Henryka Flamego „Bartka" / W rajdzie brała udział młodzież z Wileńszczyzny i Lwowa. Odwiedzono Barut, Beskid Żywiecki. 16–18 sierpnia odbyły się spotkania z członkami rodzin partyzantów z grupy NSZ Rodzynki.

Stowarzyszenie „Pancerny Skorpion" / 77. rocznica bitwy o Monte Cassino / Współpraca przy uczczeniu pamięci o bitwie, 15 maja.

Stowarzyszenie „Pancerny Skorpion”, Muzeum Czynu Powstańczego w Górze Świętej Anny / Współpraca przy organizacji 100. rocznicy wybuchu III powstania śląskiego, 22 maja.

Stowarzyszenie Odra-Niemen Oddział Opolski, ZHR Głubczyce, ZHR Kluczbork, ZHR Głuchołazy, ZHR Opole, Chorągiew Harcerzy Ziemi Opolskiej ZHR, Centralne Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach / Współpraca przy organizacji obchodów 73. rocznicy śmierci Witolda Pileckiego, 25 maja.

Stowarzyszenie Patriotyczny Kędzierzyn-Koźle, Podsudecki Związek Drużyn Harcerek ZHR / Współpraca przy organizacji obchodów 81. rocznicy pierwszego transportu polskich więźniów do niemieckiego KL Auschwitz, 12 czerwca.

Miejska Biblioteka w Opolu, Stowarzyszenie Odra–Niemen Oddział Opolski / Współpraca przy organizacji obchodów 65. rocznicy Poznańskiego Czerwca, 26 czerwca.

Urząd Miasta w Gorzowie Śląskim, Instytut Śląski w Opolu / Spotkanie z władzami miejskimi / Spotkanie z władzami miasta Gorzowa dotyczyło renowacji mogiły powstańców śląskich oraz działań związanych z propagowaniem historii Polski na tych terenach, 27 lipca.

Urząd Miasta Głubczyce, Urząd Miasta Kluczborka, Urząd Miasta Opola / Bieg Tropem Wilczym / Wsparcie organizacji biegu (m.in. dzięki reklamie w mediach społecznościowych), 15 sierpnia.

Biblioteka Publiczna w Opolu / Inauguracja konkursów historycznych / Naczelnik OBEN wziął udział w inauguracji konkursów historycznych przeprowadzonych wśród młodzieży. Wręczono nagrody, odbyło się krótkie spotkanie w Bibliotece Publicznej w Opolu z przedstawicielami lokalnych stowarzyszeń, władz szkół oraz z młodzieżą.

Teatr „Nie Teraz” / Zrozumienie wolności w kontekście historii Polski / 2–5 września w Prudniku-Lesie odbyły się warsztaty teatralne.

Urząd Wojewódzki w Opolu, Wójt Gminy Skoroszyce, Urząd Gminy Łambinowice, Urząd Miasta w Grodkowie / Współorganizacja uroczystości w Starym Grodkowie i Malerzowicach Wielkich w 75. rocznicę zamordowania żołnierzy NSZ VII Okręgu Śląskiego walczących pod dowództwem kpt. Henryka Flamego „Bartka”, 18 września.

Urząd Miasta w Grodkowie, Wójt Gminy Skoroszyce, Opolski Kurator Oświaty / Bieg Pamięci Żołnierzy Wyklętych w Grodkowie / Współpraca przy organizacji biegu, 19 września.

Stowarzyszenie Patriotyczny Kędzierzyn-Koźle / Rajd Pamięci / 25 września zorganizowano Rajd Pamięci Powstań Śląskich z Kędzierzyna-Koźla na Górę św. Anny.

Regionalny Ośrodek Debaty Międzynarodowej w Opolu / Spotkanie dotyczące podziemia niepodległościowego / 30 września pracownik Delegatury wziął udział w dyskusji na temat powojennego podziemia niepodległościowego.

Urząd Wojewódzki w Opolu / Współorganizacja 50. rocznicy czynu Braci Kowalczyków / 6 października odbyła się uroczystość poświęcona Ryszardowi i Jerzemu Kowalczykom w 50. rocznicę wysadzenia Auli WSP w Opolu.

I LO w Kluczborku / Lekcja historii / 9 listopada w Starym Grodkowie i Malerzowicach Wielkich odbyły się terenowe lekcje historii poświęcone zamordowanym żołnierzom zgrupowania kpt. Henryka Flamego „Bartka".

Urząd Wojewódzki w Opolu, Narodowy Bank Polski oddział w Opolu / Konkurs „Warto być Polakiem w XXI w.?" / 3 grudnia rozstrzygnięto konkurs współorganizowany przez Delegaturę Opole.

1.2. Współpraca ze szkołami wyższymi, środowiskami studenckimi oraz uniwersytetami

CENTRALA

Uniwersytet Warszawski (Wydział Historii) / Warsztaty dla studentów / 22 stycznia w trybie online odbyły się warsztaty dla studentów Wydziału Historii Uniwersytetu Warszawskiego dotyczące zasobu AIPN oraz metod jego opracowywania, a 9 kwietnia na temat opracowywania i interpretacji dokumentacji filmowej zgromadzonej w AIPN. / Jednostka odpowiedzialna AIPN.

Uniwersytet Otwarty KUL / Prezentacja wystawy *Polonica emigracyjne. Ze zbiorów instytucji członkowskich Stałej Konferencji Muzeów, Archiwów i Bibliotek Polskich na Zachodzie* / Ekspozycja od marca 2020 do lutego 2021 r. była prezentowana w Atrium Collegium Norwidianum na KUL w Lublinie. / Jednostki odpowiedzialne AIPN, OIPN Lublin.

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie / Wykład / 10 kwietnia archiwistki Pracowni Konserwacji zaprezentowały studentom wykład online „Zabezpieczanie i konserwacja zasobu Instytutu Pamięci Narodowej". / Jednostka odpowiedzialna AIPN.

Uniwersytet Jagielloński – 9 stycznia i 2 marca wykłady dla studentów Wydziału Europeistyki: „81 lat po Zbrodni Piaśnickiej: rozważania duchowe a obecny stan badań naukowych i ustaleń śledczych" i „Ściganie i karanie zbrodni nazistowskich w polskim i niemieckim porządku prawnym na przykładzie zbrodni w Lasach Piaśnickich" wygłosiła dr hab. Monika Tomkiewicz. / Jednostka odpowiedzialna BBH.

Lotnicza Akademia Wojskowa w Dęblinie / Wspólna publikacja *Społeczeństwo w wojsku, wojsko w społeczeństwie w XIX i XX wieku. Relacje i procesy w ujęciu interdyscyplinarnym*, red. M. Kruszyński, T. Osiński, M. Kornat, Dęblin 2021. / Jednostka odpowiedzialna BBH.

Uniwersytet Pedagogiczny oraz Europejska Sieć Pamięć i Solidarność (ENRS) / Współpraca przy tworzeniu pakietów edukacyjnych poświęconych problematyce Zagłady oraz innych ludobójstw. Został przygotowany i opublikowany pakiet poświęcony dyplomatom zaangażowanym w pomoc Żydom w czasie II wojny światowej. Jego częścią jest film *Righteous Diplomacy*. / Jednostka odpowiedzialna BBH.

Katolicki Uniwersytet Lubelski / Wykład dla studentów / Wykład „Zasób archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej", 12 maja. / Jednostka odpowiedzialna AIPN.

Uniwersytet Łódzki, Instytut Archeologii / Szerokopłaszczyznowe badania archeologiczne / Na terenie dawnego poligonu wojskowego, na osiedlu Brus w Łodzi od 28 czerwca do 16 lipca przeprowadzono badania archeologiczne. Celem było poszukiwanie ofiar zbrodni komunistycznych z lat 1945–1956.

Założono trzy wykopy. W obrębie jednego z nich odkryto pozostałości grobu masowego ekshumowanego w latach 60. XX w., a w jego obrębie niewielką ilość przemieszanych szczątków ludzkich oraz artefaktów. / Jednostka odpowiedzialna BPiI.

Instytut Historii i Archiwistyki Wydziału Nauk Historycznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu / VIII Toruńskie Konfrontacje Archiwalne / 2–3 grudnia w Toruniu odbyła się konferencja „Wolne archiwa wobec zmian", będąca VIII edycją Toruńskich Konfrontacji Archiwalnych. AIPN było współorganizatorem tegorocznej konferencji. Tematem obrad było funkcjonowanie archiwów w dobie nieustających zmian kulturowych, technologicznych, politycznych, demograficznych, ale też środowiska przyrodniczego. Referaty wygłosiło trzech przedstawicieli pionu archiwalnego z OAIPN w Łodzi i Krakowie. / Jednostka odpowiedzialna AIPN.

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej / Wspólne wydanie monografii zbiorowej *Wielka zmiana. Historia wobec wyzwań. Pamiętnik XX Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich w Lublinie, 18–20 września 2019 roku*, t. 1 / Tom jest pokłosiem współorganizowanego przez IPN zjazdu historyków, podczas którego naukowcy z całego kraju podjęli dyskusję nad stanem polskiej historiografii, wskazali najbardziej aktywne pola badawcze oraz zgłosili postulaty na przyszłość. / Jednostka odpowiedzialna BBH.

Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie / Wygłoszenie przez pracownika BBH referatu „Kształcenie oraz szkolenie lotnicze – perspektywa historyczna i ostatnich lat" podczas ogólnopolskiej konferencji naukowej „Szkolnictwo służb mundurowych po 1989 r. Zmiany, tradycja, wartości, tożsamość", 13 września. / Jednostka odpowiedzialna BBH.

Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie / Wygłoszenie referatu przez pracownika BBH „Pion informacyjno-analityczny w wywiadzie PRL. W poszukiwaniu źródeł i metodologii" w trakcie IV Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Bezpieczeństwo Polski w XX i XXI w. Aspekty Pozamilitarne", zorganizowanej 26–27 października na platformie internetowej MS Teams. / Jednostka odpowiedzialna BBH.

Akademia Sztuki Wojennej / Wygłoszenie przez pracownika BBH referatu „W poszukiwaniu Europejskiej Szkoły Badań nad Wywiadem" w trakcie międzynarodowej konferencji naukowej „Nauki o bezpieczeństwie – dekada doświadczeń", odbywającej się 9–10 listopada w Rembertowie. / Jednostka odpowiedzialna BBH.

Akademia im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim / Wygłoszenie referatu przez pracownika BBH: „Współczesne pogranicze polsko-ukraińskie w latach II wojny światowej. Przykłady represji za nielegalne przekraczanie granicy" w trakcie międzynarodowej konferencji naukowej „Dziedzictwo Kulturowe Pogranicza", 11 maja / Jednostka odpowiedzialna Zespół Pełnomocnika Prezesa IPN ds. badań nad terrorem okupacyjnym na ziemiach polskich w latach 1939–1945.

Uniwersytet Gdański, Uniwersytet Południowej Danii, Uniwersytet w Rostocku / Prowadzenie przez pracownika BBH zajęć w Międzynarodowej Szkole dla studentów polskich, duńskich i niemieckich „The Western Baltic Sea Area in the Cold War" zorganizowanej w Gdańsku 9–12 listopada. / Jednostka odpowiedzialna BBH.

Katedra Kryminalistyki Wydziału Prawa Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego / Międzynarodowe warsztaty / Warsztaty z zakresu kryminalistyki i archeologii sądowej „Forensic Search and Recovery of Clandestine Graves" przygotowane przy współpracy Laboratorium Kryminalistycznego KWP we Wrocławiu, 20–21 września. / Jednostka odpowiedzialna BPiI.

Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk / Konkurs im. Władysława Pobóg-Malinowskiego na „Najlepszy Debiut Historyczny Roku" w zakresie historii najnowszej / Konkurs organizowany jest przez IPN i Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk od 2008 r. Jego celem jest promowanie wyników prac młodych badaczy zajmujących się najnowszą historią Polski i zachęcanie ich do kontynuowania kariery naukowej. Nagrodą w konkursie „Najlepszy Debiut Historyczny Roku" jest wydanie pracy w formie książkowej. / Jednostka odpowiedzialna Biuro Prezesa, BBH.

Instytut Historii Nauki Polskiej Akademii Nauk / Projekt edukacyjny „Giganci nauki PL" / We współpracy z IHN PAN powstał pięciotomowy słownik *Polski wkład w przyrodoznawstwo i technikę. Słownik polskich i związanych z Polską odkrywców, wynalazców oraz pionierów nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki* pod redakcją naukową prof. Bolesława Orłowskiego. Publikacja stała się punktem wyjścia kampanii edukacyjnej. Przeprowadzono digitalizację słownika i na łamach portalu GiganciNauki.pl. zamieszczono ponad 800 biogramów naukowców. / Jednostka odpowiedzialna Biuro Prezesa.

Uniwersytet Warszawski, Politechnika Warszawska, Polska Akademia Nauk, Szkoła Główna Handlowa, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawski Uniwersytet Medyczny, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego, Akademia Pedagogiki Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej / Festiwal Nauki / Izba Pamięci Strzelecka 8 uczestniczyła w 25. Festiwalu Nauki w Warszawie. 20–22 września zorganizowano lekcje festiwalowe dla uczniów warszawskich szkół „Konspiracyjna mapa Warszawy, czyli o miejscach antykomunistycznej konspiracji niepodległościowej", a 8 grudnia w Izbie Pamięci odbył się wykład online „Warszawa na mapie konspiracji antykomunistycznej w Polsce". / Jednostka odpowiedzialna OBBH Warszawa.

ODDZIAŁ IPN BIAŁYSTOK

Uniwersytet w Białymstoku (Wydział Historii i Stosunków Międzynarodowych) / Opiniowanie programu studiów pod kątem rynku pracy. / Jednostka odpowiedzialna OBBH Białystok.

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

- Zajęcia online dla studentów specjalizacji archiwistycznej Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz przedstawienie działalności edukacyjnej białostockiego OBEN, 26 maja. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
- Kontynuacja współpracy. 6 października odbyły się wizyta w OIPN Białystok studentów Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz objazd terenowy miasta, podczas którego studenci zobaczyli miejsca kaźni z czasu II wojny światowej i okresu stalinowskiego. / Jednostka odpowiedzialna OBEN, OAIPN.

Uniwersytet w Białymstoku i Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach / Współorganizacja konferencji naukowej „Znani – nieznani. Polska emigracja niepodległościowa 1939–1990" w Nowogrodzie, 14–15 października. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

ODDZIAŁ IPN GDAŃSK

Uniwersytet Gdański

- Podpisanie umowy o współpracy z Wydziałem Historycznym UG / Celem współpracy ma być upowszechnianie wśród studentów wiedzy i informacji na temat historii Polski, ze szczególnym uwzględnieniem wydarzeń związanych z walką o wolność i solidarność w okresie PRL. / Jednostka odpowiedzialna OBEN, OBBH.
- Lekcja archiwalna dla studentów Instytutu Politologii na Wydziale Nauk Społecznych, 29 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OAIPN.

Akademia Marynarki Wojennej w Gdyni / Promocja książki Piotra Semkowa *Niezwykła historia zwykłych obiektów. Gdynia ul. Korzeniowskiego 8/10 – budynek, ludzie, wydarzenia*, 24 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Politechnika Gdańska / Współpraca związana z prezentacją wystawy IPN *Solidarni z Węgrami. Pomoc gdańszczan dla powstańców węgierskich w 1956 r.* / Otwarcie – z udziałem przedstawicieli władz państwowych i samorządowych, korpusu dyplomatycznego, władz uczelni wyższych Pomorza, stowarzyszeń i organizacji, dwujęzycznej – wystawy dla uczczenia 65. rocznicy powstania węgierskiego, 26 października. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Delegatura Bydgoszcz

Centrum Badania Historii „Solidarności" i Oporu Społecznego w PRL Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Zarząd Regionu NSZZ „Solidarność" w Bydgoszczy, Instytut Dziedzictwa Solidarności w Gdańsku / Konferencja „Stan wojenny po 40 latach. Nowe spojrzenie" / Współpraca przy organizacji ogólnopolskiej konferencji naukowej w Bydgoszczy, 6 grudnia.

Centrum Badania Historii „Solidarności" i Oporu Społecznego w PRL Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Kujawsko-Pomorski Urząd Wojewódzki w Bydgoszczy / Sesja naukowa „Stan wojenny w Polsce – przyczyny i konsekwencje" / Współpraca przy organizacji sesji naukowej, 9 grudnia.

ODDZIAŁ IPN KATOWICE

Instytut Historii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach / Warsztaty historyczne „Rok 1921 na Górnym Śląsku" / W ramach dwudniowych warsztatów historycznych zorganizowano panel dydaktyczny, w czasie którego studenci i doktoranci przedstawili przygotowane propozycje dydaktyczne do realizacji w pracy z młodzieżą. Projekty były oceniane przez ekspertów UŚ i OBEN pod kątem merytorycznym i dydaktycznym, 6–7 października. / Jednostka odpowiedzialna OBEN, OBBH.

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie / Wspólna organizacja przedsięwzięć: konferencji naukowej „Prymas Stefan Wyszyński w rzeczywistości społeczno-politycznej Polski »ludowej«" – Warszawa, 26 października oraz promocji publikacji *Górny Śląsk w Polsce Ludowej*. t. 3. *Wysiedlenia–emigracje–przyjazdy* – Warszawa, 29 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

ODDZIAŁ IPN KRAKÓW

Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie

- Wykłady online dla studentów „Działalność Biura Edukacji Narodowej Oddział w Krakowie" (12 kwietnia) i „Archiwa IPN. Historia, zasób, przyszłość" (22 kwietnia). / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
- Wykład „Zasób archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej", 19 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Akademia Ignatianum w Krakowie Uniwersytet Trzeciego Wieku

- „Powstanie w Budapeszcie z 1956 r. i jego reperkusje w świecie", wykład 16 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
- „Niezwykła historia Kanału Sueskiego", wykład dr Joanny Lubeckiej, 23 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Międzyzakonne Formacyjne Studium Teologiczne w Krakowie / Wykłady online z najnowszej historii Polski dla słuchaczek studium: „Drogi do niepodległości" (16 lutego), „Walka o granice Odrodzonej Rzeczypospolitej" (23 lutego), „II Rzeczypospolita – wyzwania niepodległości" (2 marca), „Geopo-

lityczne położenie II Rzeczypospolitej" (16 marca), „Polska i Polacy podczas II wojnie światowej" (23 marca), „Zbrodnia katyńska" (13 kwietnia), „Akcja Burza i powstanie warszawskie" (20 kwietnia), „Instalowanie władzy komunistycznej w Polsce" (27 kwietnia). / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Targu / Wykład dla studentów kierunku Turystyka i Rekreacja w ramach zajęć: turystyka historyczna, 18 lutego. / Jednostka odpowiedzialna WSdsPI Kraków.

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie
- Wykład pracownika OBBH Kraków „Polityka historyczna jako narzędzie propagandy politycznej. Przypadek ChRL" w ramach ogólnopolskiej konferencji naukowej „Na ścieżkach kultur azjatyckich i europejskich", która odbyła się w Krakowie 28 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
- Dwa referaty pracowników OBBH podczas konferencji naukowej „Świadek Dziejów Narodu. Kardynał Adam Stefan Sapieha w dokumentach archiwalnych", 14 października. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
- Referat pracownika OBBH podczas konferencji naukowej „Dyplomacja II RP. Blaski i cienie", 1 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu / Referat pracownika OBBH podczas konferencji naukowej „Czterdzieści lat po zamknięciu londyńskich »Wiadomości«", Toruń 16–18 września. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Uniwersytet Jagielloński (Instytut Religioznawstwa) / VI Międzynarodowy Kongres Religioznawczy „Wiara – wyobraźnia – wiedza. Nowe drogi religioznawstwa w XXI wieku" / Współpraca przy organizacji, w ramach kongresu, spotkania dyskusyjnego wokół książki *Ile z nauki, ile z ideologii? Religioznawstwo w PRL*, red. Ł Marek i R. Łętocha, Kraków 2021, 29 września. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Wyższa Szkoła Zarządzania Personelem w Warszawie / Dwa referaty podczas międzynarodowej konferencji naukowej „Media a polityka w Europie XX i XXI wieku", 17 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Delegatura Kielce

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach
- „81. rocznica Zbrodni Katyńskiej"/ Współorganizacja sesji popularnonaukowej online dla uczniów I LO im. Stefana Żeromskiego w Kielcach.
- Współorganizacja konferencji naukowej „Relacje polsko-żydowskie w XX wieku. Badania – kontrowersje – perspektywy. Wydarzenia antyżydowskie w Kielcach 4 VII 1946 r. z różnych perspektyw (Izrael, Polska, Stany Zjednoczone)", która odbyła się 2 lipca w Kielcach.
- Współpraca w ramach opracowania oraz promocji książki *Relacje polsko-żydowskie w XX wieku. Badania – kontrowersje – perspektywy*. Promocja odbyła się 5 października w Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia". Ponadto współpraca w ramach konferencji źródłoznawczej „PZPR w dokumentach. Wokół przydatności akt partyjnych do badania dziejów województwa kieleckiego w latach 1948–1975".

Wyższa Szkoła Ekonomii Prawa i Nauk Medycznych w Kielcach / Współorganizacja międzynarodowej konferencji naukowej „Formacje policyjne w Polsce na tle europejskich służb powołanych do zapewnienia porządku i bezpieczeństwa publicznego, na przestrzeni ostatnich 100 lat" / Konferencja odbyła się 31 maja – 1 czerwca. Ponadto współpraca przy wydaniu II tomu publikacji pokonferencyjnej *Zbrodnie sądowe w latach 1944–1989. Konformizm czy relatywizm moralny środowisk prawniczych?*

Wyższe Seminarium Duchowne w Kielcach / Cykl wykładów „W walce o wiarę i wolność. Kielce i gmina Zagnańsk w latach 1918–1989". Spotkania z alumnami Wyższego Seminarium Duchownego i członkami Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży w Kielcach w ramach cyklicznego programu „Historia diecezji kieleckiej".

Wyższa Szkoła Biznesu i Przedsiębiorczości – Stowarzyszenie Uniwersytet Trzeciego Wieku w Ostrowcu Świętokrzyskim / Współpraca w ramach obchodów 103. rocznicy odzyskania niepodległości przez Polskę, wykład i pokaz multimedialny, 8 listopada.

ODDZIAŁ IPN LUBLIN

Instytut Studiów Politycznych PAN (Laboratorium im. Profesora Richarda E. Pipesa) / Seminarium „»Bezdomność« sowietologa. Emigracyjne losy Wiktora Sukiennickiego" / Uczestnictwo w seminarium poświęconym sylwetce i działalności Wiktora Sukiennickiego. Prezentacja wyników kwerend archiwalnych w USA oraz planów badawczych związanych z postacią Sukiennickiego, 9 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II / Lekcja archiwalna / W siedzibie lubelskiego oddziału IPN odbyła się lekcja archiwalna dla studentów KUL. Celem lekcji było przedstawienie zasad funkcjonowania IPN, przybliżenie zasobu archiwalnego oraz możliwości udostępniania materiałów archiwalnych, 13 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OAIPN.

Biblioteka Uniwersytecka Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II / Udostępnienie materiałów archiwalnych do wystawy *Tu rodziła się opozycja*. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Katolicki Uniwersytet Lubelski, Litewsko-Polsko-Ukraińska Brygada im. Wielkiego Hetmana Konstantego Ostrogskiego / Współpraca przy organizacji konferencji „Oblicza służby: weterani. Współpraca cywilno-wojskowa" / 26–27 października w KUL odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa, w ramach której OBBH Lublin odpowiadał za dwa panele historyczne: „Weterani II WŚ". / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

ODDZIAŁ IPN ŁÓDŹ

Instytut Historii i Archiwistyki UMK w Toruniu / Interdyscyplinarny projekt badań nad egodokumentami / Referat pracownika OAIPN w Łodzi „Ślady egodokumentalne w aktach wojskowych sądów rejonowych z lat 1946–1955", wygłoszony podczas spotkania naukowego w ramach projektu, 17 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna AIPN.

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu / Konferencja „VIII Toruńskie Konfrontacje Archiwalne" / Referat wygłoszony przez naczelnika OAIPN „Wirus w archiwum, czyli o strategii przetrwania w postpandemicznej rzeczywistości", 2 grudnia; referat zastępcy naczelnika OAIPN „Ewolucja funkcji indemnizacyjnej Archiwum IPN", 3 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OAIPN.

Uniwersytet Łódzki / W ramach lekcji archiwalnej zorganizowanej dla studentów I roku wojskoznawstwa pracownicy pionu archiwalnego przeprowadzili wykład na temat struktury zasobu i rodzajów zgromadzonych w IPN archiwaliów oraz podstawowych zadań realizowanych przez AIPN. Ponadto studenci zwiedzili magazyn archiwalny oraz pracownię reprografii, gdzie zostali zapoznani z zasadami gromadzenia i warunkami przechowywania materiałów archiwalnych, a także technikami konserwacji oraz zasadami digitalizacji materiałów archiwalnych, 3 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OAIPN.

ODDZIAŁ IPN POZNAŃ

Wydział Historii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

– Spotkanie seminaryjne służące przygotowaniu koncepcji badań dziejów Wielkopolski w ramach Centrum Instytut Wielkopolski (OIPN Poznań jest strategicznym partnerem Centrum). / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
– Zajęcia dla studentów Wydziału Historii o ofercie edukacyjnej OIPN, 6 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Korporacja Akademicka „Hermesia" / Współpraca w związku z cyklicznymi wykładami popularyzującymi naukę. Wykłady online „Upadek Kraju Warty (styczeń–luty 1945) w perspektywie polskiej, niemieckiej i sowieckiej" i „Pamięć Powstania Wielkopolskiego w II RP i PRL". / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

ODDZIAŁ IPN RZESZÓW

Południowo-Wschodni Instytut Naukowy w Przemyślu

– Współpraca z dyrektorem PWIN dr. hab. Stanisławem Stępniem – autorem obszernego, dwujęzycznego wydawnictwa OIPN Rzeszów: *Józef Piłsudski i Symon Petlura – twórcy sojuszu polsko-ukraińskiego 1920 roku. Katalog wystawy*. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Stowarzyszenie Rozwoju Lokalnego „Inicjatywa" w Kosinie / Współpraca przy naukowej monografii wsi *Miejscowość i parafia Kosina. Studia z historii* przygotowanej przez zespół redaktorów i autorów wywodzących się ze środowisk naukowych, związanych głównie z uczelniami wyższymi. Pracownik OBEN przygotował rozdział *Pułkownik Leopold Lis-Kula (1896–1919)*. Zarys biografii na bazie popularnonaukowej publikacji IPN z 2019 r. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Zakład Socjologii Wiedzy i Edukacji Uniwersytetu w Białymstoku, Stowarzyszenie Collegium Suprasliense, Burmistrz Pilzna / Wykład „Od autonomii do Niepodległości" / Podczas konferencji naukowej „Kultura materialna małych miast", zorganizowanej w Pilźnie koło Dębicy, pracownik OBEN wygłosił wykład, 2 października. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Uniwersytet Rzeszowski / Warsztaty historyczno-archiwalne / Zajęcia przeprowadzone w dniach 11 i 18 października dla studentów I roku historii (studia II stopnia): prelekcja na temat działalności IPN, zasobu archiwalnego IPN, organizacji pracy archiwalnej połączona z prezentacją zasobu oraz omówieniem zasad realizacji wniosków naukowo-badawczych i korzystania z pomocy archiwalnych dostępnych w czytelni. / Jednostka odpowiedzialna OAIPN.

Karpacka Państwowa Uczelnia w Krośnie / Konferencja naukowa „Zrzeszenie »Wolność i Niezawisłość« w walce »o wolność obywatela i niezawisłość państwa«" / Współorganizacja konferencji, która odbyła się w związku z 70. rocznicą śmierci działaczy IV Zarządu Głównego WiN, 21–22 października. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Centrum Polonijne Uniwersytetu Rzeszowskiego / Prelekcja nt. zbrodni katyńskiej / 25 listopada pracownik OBEN przeprowadził prelekcję poświęconą zbrodni katyńskiej, będącą wstępem do zapoznania się z instalacją multimedialną „»20–40–20«, czyli od Bitwy Warszawskiej do Katynia". / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Państwowa Wyższa Szkoła Wschodnioeuropejska w Przemyślu / Konferencja popularnonaukowa „Postrzeganie stanu wojennego po 40 latach" / Konferencja miała charakter popularnonaukowy. Wzięli w niej udział dwaj pracownicy OBBH, którzy wygłosili referaty „Represje stanu wojennego w Polsce południowo-wschodniej" i „Konspiracja przemyska w stanie wojennym", 10 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

ODDZIAŁ IPN WARSZAWA

Uniwersytet w Białymstoku / Wydział Historii i Stosunków Międzynarodowych – biogram na stronę uczelni: *Jerzy Eisler – drogą Mistrzów*, poprzedzający wykład prof. Jerzego Eislera z cyklu „Spotkanie z Mistrzami". / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Studencka Fundacja Centrum im. Władysława Grabskiego / 12 czerwca historyk OBBH wygłosił wykład w ramach projektu „Historia po godzinach" na temat mordów politycznych w PRL. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Fundacja im. Janusza Kurtyki / 23 września historyk OIPN wziął udział w charakterze dyskutanta w debacie online „Dyplomacja naukowa – dokonania i wyzwania". Planowana jest współpraca przy organizacji różnych wydarzeń. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

ODDZIAŁ IPN WROCŁAW

Uniwersytet Wrocławski i Polskie Towarzystwo Historii Gospodarczej / Konferencja z cyklu Wrocławskich Spotkań z Historią Gospodarczą / Wydarzenie współorganizowane przez OIPN w Sobótce, 11–13 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Uniwersytet Wrocławski / Praktyki studentów historii UW w OBBH Wrocław / W ramach praktyk studenci zapoznawali się ze specyfiką pracy oraz pomagali w uzupełnieniu i zaktualizowaniu zbiorów bibliotecznych OIPN. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Uniwersytet Wrocławski, Ośrodek „Pamięć i Przyszłość" / „Konflikt – stabilizacja – asymilacja? Konsekwencje migracji w życiu mieszkańców Dolnego Śląska po 1945 roku. Ujęcie komparatystyczne" / Współorganizacja międzynarodowej konferencji naukowej, dotyczącej przesiedleń na Dolnym Śląsku po II wojnie światowej, która odbyła się 28–29 września w Centrum Historii Zajezdnia. Podczas konferencji wygłoszono 27 referatów w językach polskim oraz angielskim (dostępne było tłumaczenie symultaniczne) autorów z czterech państw: Polski, Czech, Wielkiej Brytanii oraz Włoch. Materiały konferencyjne zostaną wydane we wspólnym tomie. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Instytut Politologii Uniwersytetu Wrocławskiego / Lekcja archiwalna / 29 października przeprowadzono lekcję archiwalną dla studentów I roku różnych kierunków Instytutu Politologii. Podczas spotkania uczestnicy zapoznali się z działalnością pionu archiwalnego IPN, uzyskali informację o rodzajach realizowanych wniosków o udostępnienie materiałów archiwalnych i informacji, o strukturze zasobu archiwalnego OIPN Wrocław oraz najważniejszych grupach zgromadzonych archiwaliów. / Jednostka odpowiedzialna OAIPN.

Uniwersytet Techniczno-Humanistyczny w Radomiu / 40-lecie strajku radomskiego / Udział p.o. naczelnika OBBH w panelu dyskusyjnym organizowanym przez UTH z okazji 40-lecia strajku radomskiego, 9 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Katedra Studiów Europejskich Uniwersytetu Wrocławskiego / Publikacja *Europa wielu prędkości. Problemy, wyzwania, konsekwencje* / Współpraca przy wydaniu publikacji naukowej przygotowanej w związku z III Kongresem Europeistyki zorganizowanym 29–30 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Delegatura Opole

Uniwersytet Opolski, Muzeum w Praszce / „Śląsk Opolski w dobie powstań 1919–1921" / Organizacja konferencji naukowej i udział pracownika Delegatury, 10 września.

2. Współpraca międzynarodowa

2.1. Współpraca bilateralna

Albania

Urząd ds. Informacji o Dokumentach Bezpieczeństwa Państwa w Albanii (AIDSSH, Autoriteti për Informimin – Informim mbi Dokumentet e Ish-Sigurimit të Shtetit 1944–1991)

– Szkolenie / 26 marca AIPN przeprowadziło dla albańskiej instytucji państwowej zajmującej się aktami byłych tajnych służb szkolenie w formie internetowej konferencji, dotyczące systemu Cyfrowe Archiwum oraz digitalizacji. / Jednostka odpowiedzialna AIPN.
– Wizyta studialna / 12–14 października zorganizowano wizytę albańskich parlamentarzystów, pracowników wymiaru sprawiedliwości oraz przedstawicieli mediów, pod egidą AIDSSH. Celem wizyty było skorzystanie z doświadczeń IPN w zakresie instrumentów prawnych dotyczących gromadzenia i udostępniania dokumentacji byłych służb specjalnych i metodologii prowadzenia poszukiwań szczątków ofiar systemu. Goście spotkali się z zastępcą prezesa IPN dr. hab. Karolem Polejowskim, poznali strukturę organizacyjną i działalność IPN oraz wzięli udział w warsztatach BPiI, w czasie których przedstawiono metodologię prowadzenia prac poszukiwawczych i identyfikacyjnych. 12 października delegacja odwiedziła AIPN w Warszawie. Gościom zaprezentowano zasób, zagadnienia związane z gromadzeniem i opracowywaniem archiwaliów oraz zasady udostępniania dokumentów i system Cyfrowe Archiwum; pokazano również pracownie konserwacji i digitalizacji oraz magazyn archiwalny. 14 października delegacja odwiedziła Izbę Pamięci Strzelecka 8. Delegacja zwiedziła część ekspozycyjną oraz piwnice/cele dawnego aresztu śledczego NKWD/WUBP w Warszawie. / Jednostka odpowiedzialna AIPN, BWM, OBBH Warszawa.

Instytucje rządowe i parlamentarne / Wsparcie instytucji rządowych i parlamentarnych w zakresie poszukiwań szczątków ofiar komunizmu / BPiI nawiązało współpracę z zespołem składającym się z przedstawicieli albańskich instytucji (policji, prokuratury, parlamentu, mediów) w zakresie przekazania doświadczeń IPN zdobytych podczas poszukiwań i identyfikacji szczątków ofiar komunizmu. Jednym z elementów wizyty albańskiej delegacji były warsztaty przeprowadzone przez specjalistów BPiI. / Jednostka odpowiedzialna BPiI.

Australia

Shrine of Remembrance (Melbourne) / Konferencja „The Rats of Tobruk: An Enduring Australian and Polish Friendship" / Koordynacja przygotowań konferencji polsko-australijskiej online [„Szczury Tobruku. Trwała przyjaźń polsko-australijska"], 27 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBBH Lublin, Delegatura Radom.

Czechy

Instytut Historii Akademii Nauk Republiki Czeskiej (Historický ústav AV ČR) / Publikacja polskiego wydania przekładu monografii J. Friedla *Domů, a za svobodou. Role Československa v migracích obyvatel Polska v letech 1945–1948*. Wydanie planowane jest na 2022 r. / Jednostka odpowiedzialna OBBH Wrocław.

Instytut Badania Reżimów Totalitarnych w Pradze / Publikacja czeskiego wydania przekładu monografii D. Dąbrowskiego *Polska wobec kwestii Rusi Zakarpackiej (Podkarpackiej) w latach 1938–1939 r*. Wydanie planowane jest na 2022 r. / Jednostka odpowiedzialna OBBH Wrocław.

Instytut Polski w Pradze, Biblioteka Havla w Pradze / Dyskusja o wprowadzeniu stanu wojennego / Udział p.o. naczelnika OBBH Wrocław w dyskusji na temat wprowadzenia stanu wojennego w Polsce, 15 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH Wrocław.

Gruzja

Muzeum Narodowe w Tbilisi, Muzeum Sowieckiej Okupacji Gruzji, Państwowy Uniwersytet im. Iwana Dżawachiszwilego w Gori, Narodowa Fundacja ds. Nauki im. Szoty Rustawelego, katolicki Uniwersytet Sulhkan-Saba Orbeliani, Akademia Obrony Narodowej Gruzji, Dom-Muzeum św. Grzegorza Peradzego w Bakurciche / 8–14 września zastępca prezesa IPN dr hab. Karol Polejowski wraz z delegacją Instytutu przebywał w Tbilisi. Głównym celem wyjazdu było omówienie możliwości prezentacji wystawy dotyczącej Armii gen. Andersa w tym kraju (w ramach projektu „Szlaki Nadziei. Odyseja Wolności"), kontynuacji współpracy naukowej i wydawniczej oraz uczestnictwo w obradach Polsko-Gruzińskiej Komisji Historyków. Rozmawiano ponadto z przedstawicielami Katolickiego Uniwersytetu Sulkhan-Saba Orbeliani w Tbilisi i dyrekcją Instytutu Polskiego oraz spotkano się z przedstawicielami Polonii w Gruzji. / Jednostka odpowiedzialna BWM.

Archiwum MSW Gruzji / Współpraca naukowo-archiwalna / Kontynuowano prace nad przygotowaniem publikacji dotyczącej represji w sowieckiej Gruzji w latach dwudziestych i trzydziestych XX w. / Jednostka odpowiedzialna AIPN.

Archiwum Parlamentu Gruzji / Współpraca naukowo-archiwalna / W ramach ustaleń z 2019 r. w kwestii podpisania porozumienia o współpracy trwa wymiana korespondencji w sprawie poprawek do umowy i prowadzonej kwerendy w archiwach gruzińskich. / Jednostka odpowiedzialna AIPN.

Institute for Development of Freedom of Information (IDFI), Metropolia Batumi i Lazeti / Prace poszukiwawcze / BPiI kilkakrotnie prowadziło w Gruzji działania poszukiwawcze wspólnie ze stroną gruzińską. 20–23 października zastępca prezesa IPN dr hab. Krzysztof Szwagrzyk wziął udział w czynnościach przygotowawczych mających na celu przeprowadzenie wykopalisk szóstego masowego grobu w rejonie Batumi. Podjął działania edukacyjne wśród archeologów gruzińskich dotyczące prac poszukiwawczych, weryfikacyjnych oraz prowadzenia samych wykopalisk, a także przeprowadził rekonesans na miejscowym cmentarzu. Przeprowadzono kwerendy archiwalne oraz prace rekonesansowe w Batumi, w miejscu domniemanego pochówku ofiar zbrodni komunistycznych z lat 1938–1939. Prace poszukiwawcze zaplanowano na początek 2022 r. / Jednostki odpowiedzialne BPiI, BWM.

Polsko-Gruzińska Komisja Historyków, The Soviet Past Research Laboratory (SOVLAB) / Współpraca w zakresie badań naukowych / Polsko-Gruzińska Komisja Historyków powstała w 2017 r. i funkcjonuje dzięki współpracy Studium Europy Wschodniej Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Państwowego im. Iwane Dżawachiszwiliego w Tbilisi oraz IPN. Prace komisji odbywają się pod patronatem prezydentów obu krajów i przy wsparciu ambasad obu krajów oraz Instytutu Polskiego w Tbilisi. Komisja składa się z 14 historyków z Gruzji i z Polski, a jej celem jest zbadanie wzajemnych relacji w okresie 1917–1921. Ukazał się trzeci tom prac komisji (*Dzienniki* Grzegorza Peradzego w opracowaniu D. Kolbai). Z powodu ograniczeń wynikających z sytuacji zdrowotnej w Polsce i Gruzji spotkania i prace bieżące odbywały się w trybie zdalnym. Jesienią miała miejsce wizyta robocza w Gruzji zastępcy prezesa IPN dr. hab. Karola Polejowskiego i p.o. dyrektora BBH, w trakcie której zapoznali się oni z pracami komisji, spotkali się z przedstawicielami instytucji naukowych w Gruzji oraz wzięli udział w promocji publikacji 2 tomu prac *Dzienników* Grzegorza Peradze. Trwają prace nad kolejnymi publikacjami. Współpraca z SOVLAB została zainicjowana w 2019 r., a jej celem są wspólne badania systemu komunistycznego w XX w., ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji w Gruzji, Polsce i Związku Sowieckim. / Jednostka odpowiedzialna BBH.

Hiszpania

Klasztor San Salwador de Oña w prowincji Burgos / Udzielenie zgody na prezentację filmu *Niezwyciężeni* w ramach wystawy *Auschwitz y el Holocausto*. / Jednostka odpowiedzialna BEN.

Stowarzyszenie „Poland. First to Fight", Instytut Polski w Madrycie / Współpraca przy prezentacji wystawy *Polacy w bitwie o Wielką Brytanię* / W Club Dragon Hall w Madrycie 11–31 grudnia była eksponowana wystawa elementarna w wersji hiszpańskojęzycznej. Otwarcie wystawy było związane z Dniem Dywizjonu 303, organizowanym przez Stowarzyszenie „Poland. First to Fight". W uroczystości uczestniczyli przedstawiciele polskich instytucji dyplomatycznych i kulturalnych w Hiszpanii. / Jednostka odpowiedzialna BEN.

Kazachstan

Archiwa Państwowe w Karagandzie, Uralsku i Ałma-Acie / Współpraca naukowo-archiwalna / Kontynuowano wymianę korespondencji w sprawie podpisania umowy z Archiwami Państwowymi w Karagandzie, Uralsku i Ałma-Acie. / Jednostka odpowiedzialna AIPN.

Litwa

Centrum Badań Ludobójstwa i Ruchu Oporu Mieszkańców Litwy, Starostwo gminy Mariampol, rejon wileński / Przygotowanie uroczystości pogrzebowej por. Apoloniusza Duszkiewicza „Polzy" na cmentarzu w miejscowości Piktokańce. / Jednostka odpowiedzialna BPiI.

Centrum Badania Ludobójstwa i Ruchu Oporu Mieszkańców Litwy, Litewskie Archiwum Specjalne / Współpraca archiwalno-historyczna / Trwają prace nad książką *Działania Grupy Operacyjnej MGB LSRS w Polsce, 1948*, cz. 1 tomu 2 z serii „Polska i Litwa w XX wieku". 2–4 sierpnia w Warszawie i Krasiczynie odbyły się spotkania wspólnej polsko-litewskiej grupy roboczej na temat przygotowywanej publikacji oraz kwestii związanych z redakcją części litewskiej i wstępu. Ponadto przeprowadzono spotkania online (4 stycznia, 30 czerwca, 16 i 30 sierpnia) także dotyczące tej publikacji. Sprawy redakcyjne poruszano również w serii spotkań w trybie zdalnym przeprowadzonych w październiku. / Jednostka odpowiedzialna AIPN.

Litewskie Archiwum Specjalne / Współpraca archiwalna / W ramach współpracy AIPN wzbogaciło się o kopie 76 tomów akt (9842 pliki cyfrowe) z Litewskiego Archiwum Specjalnego w Wilnie. / Jednostka odpowiedzialna AIPN.

Centrum Badania Ludobójstwa i Ruchu Oporu Mieszkańców Litwy / Prace poszukiwawcze / Od 2018 r. BPiI prowadzi starania mające na celu zawarcie z Centrum Genocid (Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras) umowy dwustronnej o współpracy. Aktualnie procedowany jest rozszerzony zakres porozumienia, które ma dotyczyć nie tylko identyfikacji szczątków Polaków pochowanych w kolumbarium w Kompleksie Pamięci Tuskulanum w Wilnie, ale również wspólnego prowadzenia prac poszukiwawczych, ekshumacyjnych i identyfikacyjnych na Wileńszczyźnie i Suwalszczyźnie oraz współpracy archiwalnej. / Jednostka odpowiedzialna BPiI.

Uniwersytet Wileński / Prace poszukiwawcze / BPiI doprowadziło do zawarcia umowy, która reguluje zasady współpracy naukowo-badawczej w zakresie antropologii i medycyny sądowej. / Jednostka odpowiedzialna BPiI.

Łotwa

Samorząd gminy Laucase / Przygotowanie prac poszukiwawczych w miejscowości Laucase (dawniej Niderkuny). / Jednostka odpowiedzialna BPiI.

Samorząd gminy Naujene / Przygotowanie prac poszukiwawczych w miejscowości Gribustu. / Jednostka odpowiedzialna BPiI.

Samorząd gminy Malinova / Przygotowanie prac poszukiwawczych w miejscowości Liel Kokini. / Jednostka odpowiedzialna BPiI.

Komitet Cmentarzy Brackich, Ryga / Przygotowanie prac poszukiwawczych na Łotwie. / Jednostka odpowiedzialna BPiI.

Niemcy

Udział w filmie dokumentalnym / 28 lutego zastępca prezesa IPN dr Mateusz Szpytma wziął udział w filmie dokumentalnym o tragicznym losie rodziny Ulmów z Markowej, realizowanym w Bremie. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS (obecnie BWM).

Centrala Badania Zbrodni Narodowosocjalistycznych w Ludwigsburgu (Zentrale Stelle der Landesjustizverwaltungen zur Aufklärung nationalsozialistischer Verbrechen):

– Stała współpraca w ramach prowadzonych śledztw. / Jednostka odpowiedzialna OKŚZpNP Wrocław.
– Wizyta dotycząca zbrodni popełnionych w KL Płaszów / 16–20 sierpnia odbyła się wizyta przedstawicieli Centrali Badania Zbrodni Narodowosocjalistycznych w Ludwigsburgu pod kierownictwem prokuratora T. Willa w Krakowie. Zapoznano się z materiałami zawieszonego śledztwa OKŚZpNP Kraków o sygnaturze akt Ds. 38/67 w sprawie zbrodni popełnionych w KL Płaszów oraz odwiedzono teren byłego obozu. / Jednostka odpowiedzialna OKŚZpNP Kraków.

Miejsce Pamięci „Czerwony Wół" w Halle – Fundacja Miejsca Pamięci Saksonii-Anhalt (Gedenkstätte ROTER OCHSE Halle (Saale) – Stiftung Gedenkstätten Sachsen-Anhalt) / Przygotowanie wystawy poświęconej ofiarom Sądu Wojennego Rzeszy z lat 1939–1945. / W projekcie uczestniczą: Ministerstwo Obrony Francji – Narodowe Biuro ds. Byłych Kombatantów i Ofiar Wojny; Muzeum Sił Zbrojnych Norwegii oraz Muzeum Norweskiego Ruchu Oporu. 20–23 września w Halle odbyło się robocze posiedzenie zespołu, na którym m.in. wybrano producenta wystawy. / Jednostka odpowiedzialna BBH.

Rumunia

„Lucian Blaga" University din Sibiu (Hermannstadt) / Współpraca przy przygotowaniu monografii zbiorowej *Communist Nomenclature, Party Education and Schools of Cadres in Romania and Poland. A Comparative Approach*, wyd. Marcin Kruszyński, Sorin Radu ADU / Przygotowana monografia zbiorowa skupia się na historii społecznej dyktatur komunistycznych. / Jednostka odpowiedzialna BBH.

Narodowe Archiwa Rumunii / Współpraca naukowo-archiwalna / Kontynuacja prac redakcyjnych nad dwujęzycznym tomem materiałów pokonferencyjnych międzynarodowego sympozjum zorganizowanego w Oradei w maju 2018 r. (red. M. Majewski, A. Pavelescu). / Jednostka odpowiedzialna AIPN.

Słowacja

Ústav Pamäti Národa (ÚPN)

– Kontynuacja rozpoczętego w 2020 r. projektu badawczego dotyczącego współdziałania polskich i słowackich środowisk opozycyjnych i kościelnych w okresie komunizmu. Historycy IPN i słowackiego ÚPN publikują artykuły naukowe w czasopiśmie ÚPN „Pamäť Národa" i czasopiśmie naukowym IPN „Pamięć i Sprawiedliwość". Pracownicy BBH kilkukrotnie wygłaszali prelekcje podczas organizowanych przez ÚPN i Instytut Polski w Bratysławie „Wieczorów Dyskusyjnych z ÚPN". W ramach projektu prowadzone są również prace nad monografią naukową poświęconą temu zagadnieniu. / Jednostka odpowiedzialna BBH.
– Udział w konferencji współorganizowanej przez IPN / 28 września – 1 października, zastępca prezesa IPN dr hab. Karol Polejowski przebywał w Bratysławie, gdzie otworzył międzynarodową konferencję „Communist Parties in the Soviet Bloc in 1956–1968. From Destalinisation to Economic Reforms", zorganizowaną przez polski IPN, słowacki ÚPN, węgierski NEB oraz czeski Instytut Badania Reżimów Totalitarnych, przy współudziale Europejskiej Platformy Pamięci i Sumienia. Wygłosił też słowo wstępne podczas otwarcia wieczoru dyskusyjnego „Kardynał Stefan Wyszyński – tajne święcenia – pomoc słowackiemu kościołowi", zorganizowanego przez IPN, Ambasadę RP i Instytut Polski w Bratysławie. Karol Polejowski wręczył KWiS ks. Stanisławowi Ługowskiemu oraz prowadził rozmowy na temat współpracy z przedstawicielami słowackiego ÚPN. / Jednostka odpowiedzialna BWM.

Stany Zjednoczone

DPAA (Defense Prisoner of War / Missing in Action Accounting Agency / 30 listopada odbyło się spotkanie zastępcy prezesa IPN dr. hab. Karola Polejowskiego z przedstawicielami DPAA – jednej z agencji rządowych działających w ramach Departamentu Obrony USA, której misją jest poszukiwanie żołnierzy figurujących na listach jeńców wojennych (POW) lub zaginionych w walce (MIA). Kooperacja IPN z DPAA datuje się od 2018 r., a oficjalną umowę o współpracy podpisano 11 października 2019 r. Podczas spotkania podsumowano dotychczasową współpracę oraz podkreślono rolę partnerstwa strategicznego IPN i DPAA, zbieżność ich celów i misji. Reprezentanci DPAA przedstawili plany związane z poszukiwaniem miejsc spoczynku amerykańskich żołnierzy zaginionych na terytorium Polski w związku z działaniami wojennymi. Obie strony zadeklarowały dalsze wzajemne wsparcie, wymianę wiedzy i doświadczenia w zakresie realizowanych prac. BPiI sprawowało nadzór archeologiczny w trakcie prac poszukiwawczych prowadzonych przez DPAA w Glinicy i Kędzierzynie Koźlu. Ostatnie spotkanie z przedstawicielami DPAA oraz Ambasady USA odbyło się w siedzibie IPN w listopadzie. / Jednostka odpowiedzialna BPiI, BWM.

Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce, Stałe Przedstawicielstwo RP przy ONZ, Stowarzyszenie Weteranów Armii Polskiej w Ameryce (SWAP) / 30 listopada – 1 grudnia prezes IPN dr Karol Nawrocki spotkał się w Nowym Jorku z kierownictwem Instytutu Józefa Piłsudskiego, Krzysztofem Szczerskim, stałym przedstawicielem RP przy ONZ oraz zarządem SWAP. Rozmawiano m.in. o współpracy archiwalnej, edukacyjnej, antydyfamacyjnej oraz o promocji w USA projektu „Szlaki Nadziei. Odyseja Wolności". W Konsulacie RP w Nowym Jorku prezes IPN wręczył zasłużonym Krzyże Wolności i Solidarności. Złożył wieniec pod Pomnikiem Katyńskim w Jersey City. / Jednostka odpowiedzialna BWM.

Fundacja Pamięci Ofiar Komunizmu (Victims of Communism Memorial Foundation) / 2 grudnia prezes IPN spotkał się z kierownictwem Fundacji Pamięci Ofiar Komunizmu w Waszyngtonie, odpowiedzialnej za budowę Muzeum Komunizmu – placówki badawczej, edukacyjnej oraz archiwum. Prowadzono rozmowy dotyczące wsadu merytorycznego IPN w tworzącą się jednostkę, współpracy archiwalnej i wystawienniczej, także w kontekście projektu „Szlaki Nadziei. Odyseja Wolności". Prezes IPN wraz z ambasadorem RP w Waszyngtonie złożył kwiaty pod pomnikiem Ofiar Komunizmu. Zwiedził też Centrum Jana Pawła II. / Jednostka odpowiedzialna BWM.

Kongres Polonii Amerykańskiej, Związek Narodowy Polski, „Dziennik Związkowy", Biblioteka Polska i Muzeum Polskie w Ameryce, Zjednoczenie Polskie Rzymsko-Katolickie / 3–4 grudnia w Chicago Prezes IPN odbył spotkanie z Frankiem Spulą, prezesem Kongresu Polonii Amerykańskiej, oraz kierownictwem Związku Narodowego Polskiego i „Dziennika Związkowego". Wziął udział w konferencji prasowej. Złożył również kwiaty na cmentarzach św. Wojciecha, Maryhill oraz Cmentarzu Zmartwychwstania Pańskiego. / Jednostka odpowiedzialna BWM.

National WW II Muzeum / 5 grudnia w Nowym Orleanie prezes IPN spotkał się z kierownictwem National WW II Museum, w celu omówienia perspektyw współpracy oraz sporządzenia dokumentacji, dotyczącej ekspozycji oraz zastosowanych w placówce rozwiązań technicznych i technologicznych. / Jednostka odpowiedzialna BWM.

Federalne Biuro Śledcze (FBI) / System CODIS / Staraniem BPiI w 2018 r. zawarto porozumienie z Federalnym Biurem Śledczym Stanów Zjednoczonych w zakresie udzielenia licencji na korzystanie przez IPN z systemu informatycznego Combined DNA Index System (CODIS) służącego m.in. do gromadzenia i automatycznego porównywania profili DNA w celu określenia pokrewieństwa. Dzięki systemowi CODIS do sierpnia zidentyfikowano pięć odnalezionych ofiar. FBI zapewnia pracownikom BPiI stałe wsparcie administracyjne systemu CODIS. / Jednostka odpowiedzialna BPiI.

Ukraina

Państwowe Archiwa Obwodowe w Chmielnickim, Odessie i w Winnicy / Współpraca archiwalna:

– AIPN wzbogaciło się o kopie 1630 j.a. w postaci 128 875 plików cyfrowych z archiwów państwowych obwodu chmielnickiego (48 831 stron), winnickiego (52 774) oraz odeskiego (27 270). Pozy-

skane kopie cyfrowe są systematycznie porządkowane, weryfikowane i umieszczane w Centralnym Repozytorium Cyfrowym. W 2021 r. znalazło się tam 1936 j.a. (158 586 kopii cyfrowych) z archiwum w Chmielnickim i 357 j.a. (31 638 kopii cyfrowych) z archiwum w Winnicy. / Jednostka odpowiedzialna AIPN.

– 14 maja, w przededniu obchodzonego na Ukrainie Dnia Europy (15 maja) i Dnia Pamięci Ofiar Represji Politycznych (16 maja), odbyło się webinarium z udziałem przedstawicieli AIPN oraz obwodowych archiwów państwowych w Chmielnickim, Winnicy i Odessie. Tematem spotkania było podsumowanie dotychczasowej współpracy oraz nakreślenie wspólnych przedsięwzięć na najbliższe miesiące. / Jednostka odpowiedzialna AIPN.
– W związku z zakończeniem terminu wypożyczenia sprzętu do digitalizacji głównym celem wizyt w Chmielnickim i Winnicy (14–19 czerwca) oraz w Odessie (16–22 sierpnia) było zabezpieczenie i dostarczenie sprzętu do AIPN. Podczas wizyty zostały także przekazane kopie cyfrowe materiałów z ukraińskich archiwów dotyczące operacji polskiej NKWD w latach 1937–1938. / Jednostka odpowiedzialna AIPN.

Ambasada Ukrainy w Warszawie, Komisja ds. Upamiętnienia Uczestników Operacji Antyterrorystycznej, Ofiar Wojny i Represji Politycznych / Prace poszukiwawcze miejsc pochówku Polaków we Włodzimierzu Wołyńskim na Ukrainie / Działania prowadzone za pośrednictwem ukraińskich partnerów zmierzające do rozpoczęcia i realizacji poszukiwania miejsc pochówków polskich żołnierzy poległych w ramach działań wojennych II wojny światowej oraz ludności cywilnej zamordowanej podczas ludobójstwa dokonanego lub inspirowanego przez członków OUN/UPA. / Jednostka odpowiedzialna BPiI.

Wydzielone Państwowe Archiwum Służby Bezpieczeństwa Ukrainy (HDA SBU) / Współpraca archiwalno-historyczna / Kontynuowano prace redakcyjne nad 11 tomem serii „Polska i Ukraina w latach trzydziestych i czterdziestych XX w. Nieznane dokumenty z archiwów służb specjalnych", dotyczącym deportacji w latach 1940–1941, który przewidziany jest do druku w 2022 r., oraz nad tomem zawierającym dokumenty przekazane przez HDA SBU, odnoszące się do okresu 1980–1990. Spotkania grupy roboczej odbyły się 17 lutego w trybie online, a 14–16 września w trybie stacjonarnym w Warszawie i Kazimierzu Dolnym. 14 września z okazji 25-lecia polsko-ukraińskiej współpracy archiwalnej odbyła się w Belwederze dyskusja historyków oraz prezentacja 10 tomu dokumentów, opublikowanego w przygotowywanej wspólnie serii wydawniczej. W spotkaniu wzięli udział: sekretarz stanu w Kancelarii Prezydenta RP Andrzej Dera, wiceprezes IPN dr Mateusz Szpytma, radca-minister Ambasady Ukrainy Oleh Kuts oraz naukowcy: prof. Ołeksandr Łysenko (Narodowa Akademia Nauk Ukrainy), prof. Andrzej Nowak (IH PAN) i dr Marcin Majewski (AIPN). W dyskusji prowadzonej przez dyrektora BEN zdalnie uczestniczyli również: prof. Hiroaki Kuromiya (Indiana University) i prof. Jurij Szapował (Narodowa Akademia Nauk Ukrainy). Rezultaty wspólnych działań i plany dalszej współpracy przedstawili: dyrektor AIPN i dyrektor HDA SBU. / Jednostka odpowiedzialna AIPN.

26–28 lutego zastępca prezesa IPN dr hab. Krzysztof Szwagrzyk wziął udział w uroczystościach 77. rocznicy zbrodni dokonanej przez ukraińskich nacjonalistów na polskich mieszkańcach wsi Huta Pieniacka. Odwiedził groby polskich bohaterów na Cmentarzu Łyczakowskim oraz Cmentarzu Orląt Lwowskich we Lwowie. / Jednostka odpowiedzialna BPiI, BWM.

Samorząd Odessy / 5–7 października zastępca prezesa IPN dr hab. Krzysztof Szwagrzyk spotkał się z merem Odessy oraz z osobami odpowiedzialnymi za realizację lokalnych prac poszukiwawczych. Zapoznał się z badaniami na miejscu prowadzonych prac, odbył rekonesans w obrębie cmentarza komunalnego w Chersoniu, w miejscu domniemanych pochówków ofiar zbrodni katyńskiej oraz złożył kwiaty na symbolicznym grobie generała Mariusza Zaruskiego. / Jednostka odpowiedzialna BPiI, BWM.

Czasopismo „Світ" („Świat"), 5 VII 2021, nr 204, s. 6–8, oraz 2 IX 2021, nr 206, s. 11 / Ukazały się dwa artykuły *Юзеф Пілсудський і Симон Петлюра: творці польсько-українського союзу 1920 року* („Józef Piłsudski i Symon Petlura: twórcy sojuszu polsko-ukraińskiego"), autorstwa Stanisława Stępnia na temat wystawy o tym samym tytule. / Jednostka odpowiedzialna OBEN Rzeszów.

Uzbekistan

Państwowe Muzeum Ofiar Represji przy Gabinecie Ministrów Republiki Uzbekistanu, Instytut Historii Akademii Nauk Republiki Uzbekistanu, Agencja „Uzarhiv", Państwowe Muzeum „Shaun-sharaf" – cz. Memoriałowego Kompleksu „Park Zwycięstwa" Muzeum Chwały / 7–10 lipca prezes IPN dr Karol Nawrocki przebywał w Taszkiencie, gdzie spotkał się z przedstawicielami wiodących uzbeckich instytucji naukowych, muzealnych oraz archiwalnych. Omawiano kwestie współpracy bilateralnej na polach naukowym, muzealnym, archiwalnym i komemoratywnym oraz uzyskania wsparcia strony uzbeckiej w realizacji międzynarodowego projektu memoratywno-edukacyjnego „Szlaki Nadziei. Odyseja Wolności". Ustalenia prowadzono pod auspicjami Ambasady RP w Taszkiencie. Delegacja IPN odwiedziła miejsca pochówku obywateli polskich w Yangiyo'l. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS (BWM).

„Uzarchiw" – Archiwum Narodowe Republiki Uzbekistanu / Współpraca archiwalno-historyczna / AIPN podejmuje działania w celu nawiązania współpracy z Agencją „Uzarchiw". Inicjatywa jest wynikiem lipcowej wizyty prezesa IPN dr. Karola Nawrockiego w Uzbekistanie. Na początku grudnia AIPN przesłało stronie uzbeckiej, za pośrednictwem Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP i Ambasady RP w Taszkiencie, uwagi do projektu porozumienia o współpracy archiwalnej, przekazanego przez „Uzarchiw". Wspólne przedsięwzięcia mają dotyczyć m.in. wymiany kopii cyfrowych dokumentów, organizacji wspólnych konferencji i warsztatów archiwalnych oraz wydawania publikacji źródłowych. / Jednostka odpowiedzialna AIPN, BPiKS (BWM).

Ambasada Republiki Uzbekistanu w RP / Poszukiwania nieupamiętnionych miejsc pochówku Polaków w Uzbekistanie / Wsparcie władz miejscowych w zakresie poszukiwań nieupamiętnionych i zanikających miejsc pochówku obywateli polskich w Uzbekistanie oraz pomoc w zakresie poszukiwań dokumentów rejestrujących zgony Polaków w latach czterdziestych XX w. / Jednostka odpowiedzialna BPiI.

Węgry

Konsulat Generalny Węgier w Gdańsku / Współpraca przy promocji książki Tomasza Kurpierza *Henryk Sławik 1894–1944. Biografia socjalisty*. W nagraniu wziął udział Pál Attila Illés (Konsul Generalny Węgier w Gdańsku). / Jednostka odpowiedzialna OBBH Gdańsk.

Włochy

Apulijskie Stowarzyszenie Polsko-Włoskie, Instytut Polski w Rzymie / Wystawa *Stefan Wyszyński* / W Bari we Włoszech w dniach 14–22 października była eksponowana biograficzna wystawa elementarna *Stefan Wyszyński* w wersjach polskojęzycznej i włoskojęzycznej. Ekspozycja związana była z trwającym w Bari V Tygodniem Kultury Polsko-Włoskiej. Podczas otwarcia odczytano list prezesa IPN dr. Karola Nawrockiego, który w swoim przesłaniu podkreślił znaczenie postaci prymasa Stefana Wyszyńskiego w historii Polski i Europy. / Jednostka odpowiedzialna BEN, BPiKS (BWM).

2.2. Współpraca z Polonią i organizacjami polonijnymi

2.2.1. Zagraniczne Przystanki Historia

Belgia

Przystanek Historia w Brukseli / Wystawa i zajęcia / 29–30 stycznia i 3–6 lutego w Polskiej Szkole im. Jana Pawła II przy Ambasadzie RP zaprezentowano wystawę „Zagłada Żydów europejskich", odbyły się wykłady i zajęcia dla klas 8 szkoły podstawowej oraz 1–2 liceum. / Jednostka odpowiedzialna BEN.

Litwa

Przystanek Historia w Wilnie / Prezentacja pierwszego tomu serii *Zostali na Wschodzie. Słownik inteligencji polskiej w ZSRS 1945–1991* / Spotkania odbyły się 5–6 listopada w ramach „Przystanku

Historia Wilno" we współpracy z Muzeum Adama Mickiewicza w Wilnie, Muzeum Księdza Prałata Józefa Obrembskiego w Mejszagole oraz Wileńskim Centrum Kultury i Duchowości, a także Ilony Lewandowskiej z „Kuriera Wileńskiego". W Wilnie oraz Mejszagole odbyły się trzy spotkania autorskie z mieszkańcami Wileńszczyzny. W wydarzeniu wzięła udział również posłanka do Sejmu Litwy Rita Tamašuniene. / Jednostka odpowiedzialna OBEN Białystok.

Irlandia

Przystanek Historia IPN Irlandia (w przygotowaniu) / Prelekcja online dla studentów University College Cork (Polish and East Central European History. School of History) „Instytut Pamięci Narodowej o najnowszej historii Polski po angielsku". / Jednostka odpowiedzialna OBEN Gdańsk.

Czechy

Przystanek Historia Zaolzie / Zajęcia edukacyjne online skierowane do uczniów klas szkoły podstawowej, przeprowadzone dla trzech grup docelowych: klas starszych (wykład „Bronisław Piłsudski – nieznany brat Marszałka Piłsudskiego"), dla młodszych (prezentacja multimedialna „Józef Piłsudski – czas zesłania na Syberii") oraz dla najmłodszych (film edukacyjny serii IPN „Co by było, gdyby zwierzęta mówiły?"). Zajęcia dostosowane do kompetencji językowych dzieci polskich mieszkających w Czechach, 30 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBEN Katowice.

Stany Zjednoczone

Przystanki Historia w Nowym Jorku oraz Chicago / Przekazanie gier edukacyjnych. / Jednostka odpowiedzialna OBEN Poznań.

Ukraina

Przystanek Historia IPN w Żytomierzu:

– Nauczyciele ze szkół polonijnych na Ukrainie wzięli udział 15 maja w warsztatach online „Praca dla dobra wspólnego i wysiłek modernizacyjny na tle historii Polski od drugiej połowy XVIII w. do II wojny światowej". / Jednostka odpowiedzialna OBEN Lublin.
– Nauczyciele ze szkół polonijnych na Ukrainie wzięli udział 19 czerwca w warsztatach online „Walka o duszę narodu. Wokół obchodów Milenium i Tysiąclecia Państwa Polskiego (1956–1966/1967)". / Jednostka odpowiedzialna OBEN Lublin.

Przystanek Historia Stanisławów / Bitwa pod Dytiatynem / W Centrum Kultury Polskiej i Dialogu Europejskiego w Iwano-Frankiwsku 25 września odbył się Przystanek Historia Stanisławów (Iwano-Frankiwsk). Przedstawiciele OIPN przedstawili zebranym gościom okoliczności, przebieg i znaczenie bitwy pod Dytiatynem, która zatrzymała bolszewików. Przybliżono również Karola Kosteckiego, żołnierza Armii Krajowej urodzonego w Stanisławowie. W wydarzeniu udział wzięli m.in. żołnierze 6. Brygady Powietrznodesantowej Wojska Polskiego, którzy przebywają w Jaworowie koło Lwowa w ramach wspólnej wielonarodowej grupy szkoleniowej JMTG-U. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM Rzeszów.

Wielka Brytania

Przystanek Historia Londyn:

– Zajęcia edukacyjne online, prelekcje wideo, pokaz etiud filmowych oraz wykłady po polsku i angielsku dla dorosłych oraz uczniów polskich szkół sobotnich w Wielkiej Brytanii. Wydarzenie zorganizowane w związku z Narodowym Dniem Pamięci Żołnierzy Wyklętych. / Jednostka odpowiedzialna OBEN Gdańsk.
– Przekazanie materiałów edukacyjnych na cele organizacji Dnia Polonii i Polaków za Granicą w Polskiej Sobotniej Szkole Przedmiotów Ojczystych im. Wisławy Szymborskiej w Grays, 2 maja. / Jednostka odpowiedzialna OBEN Gdańsk.

– Przekazanie materiałów edukacyjnych i wsparcie organizacji koncertu pieśni patriotycznych z okazji Dni Polskiego Dziedzictwa oraz Dnia Polonii i Polaków za Granicą w Polskiej Szkole Przedmiotów Ojczystych im. Heleny Modrzejewskiej w Londynie. / Jednostka odpowiedzialna OBEN Gdańsk.
– Współorganizacja i udział w pracach jury I edycji konkursu „Śpiewowisko 2021", które odbyło się 16 czerwca w ramach Polish Heritage Days. / Jednostka odpowiedzialna OBEN Gdańsk.
– Prezentacja wystawy elementarnej *Polskie Symbole Narodowe* w Ognisku Polskim oraz Polskim Ośrodku Kulturalno-Oświatowym w Londynie. / Jednostka odpowiedzialna OBEN Gdańsk.

2.2.2. Pozostała współpraca z organizacjami polonijnymi

Australia

Fundacja Wolność i Demokracja / „Bieg Tropem Wilczym" w Australii / 30–31 maja odbył się konkurs „Bieg Tropem Wilczym" w Australii. Jest to impreza cykliczna, organizowana na całym świecie dla uczczenia żołnierzy konspiracji antykomunistycznej. Impreza została objęta honorowym patronatem prezesa IPN, ambasadora RP w Canberrze Michała Kołodziejskiego i prezesa Federacji Organizacji Polskich w Nowej Południowej Walii, Adama Gajkowskiego. IPN przygotował wkład do 65 000 pakietów startowych – komiksy z serii „Wilcze Tropy". Instytut podjął się także wysyłki do Australii (Canberra, Melbourne, Sydney), Nowej Zelandii (Christchurch) i Brazylii (Porto Alegre) pakietów, nagród (medali) oraz materiałów edukacyjnych o tematyce historycznej. / Jednostka odpowiedzialna BEN, BPiKS (BWM).

Środowisko polonijne w Perth:

– Współpraca pracownika OBBH polegająca na przesyłaniu przez środowiska polonijne relacji (wraz z ikonografią), za pośrednictwem Anny Lilpop, wnuczki ppor. Władysława Kuśmierczyka „Longinusa", dowódcy kompanii Konspiracyjnego Wojska Polskiego krypt. Brony, działającej w powiecie piotrkowskim, z organizowanych w Perth obchodów patriotycznych, w których są wykorzystywane wystawy i materiały edukacyjne IPN. Obecnie w Perth działają m.in.: Polski Ośrodek Rzymsko-Katolicki, Związek Więźniów Politycznych, Pilecki Project, Klub Konfederacji Perth WA. Relacje są zamieszczane na głównej stronie IPN oraz na stronie łódzkiego OIPN, m.in. ze Światowego Dnia Sybiraka (19 września), Święta Niepodległości (13–14 listopada), 40. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego w Polsce (12 grudnia). / Jednostka odpowiedzialna OBBH Łódź.

Muzeum i Archiwum Polonii Australijskiej / Historia i upamiętnienie weteranów Samodzielnej Brygady Strzelców Karpackich / Utrwalanie historii tzw. Szczurów Tobruku, którzy przybyli w 1947 r. na Tasmanię. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Federacja Polskich Organizacji w Wiktorii, Muzeum i Archiwum Polonii Australijskiej / Prezentacja wystawy / Wystawa *Rozkaz nr 00485. Antypolska operacja NKWD na sowieckiej Ukrainie 1937–1938* / *Order No. 00485 The NKVD Anti-Polish Operation in Soviet Ukraine in 1937–1938*, przygotowana przez AIPN we współpracy z ukraińskimi Państwowymi Archiwami Obwodowymi w Chmielnickim, Odessie i Winnicy, została zaprezentowana w Australii 14 listopada podczas Festiwalu Polskiego na Federation Square, Deakin Edge w Melbourne, 17–23 listopada w Polskim Klubie w Albion oraz 27 listopada – 5 grudnia w Domu Polskim Syrena w Rowville. / Jednostka odpowiedzialna AIPN.

Austria

„Forum Polonii" Wspólnota Polskich Organizacji w Austrii / Wysyłka wystawy *Sąsiedzka krew. Ludobójstwo wołyńsko-galicyjskie 1943–1945*, listopad. / Jednostka odpowiedzialna OBEN Lublinie.

Francja

Centrum Cywilizacji Polskiej na Sorbonie, Stacja Naukowa PAN w Paryżu, Stowarzyszenie Instytut Literacki „Kultura" w Maisons-Laffitte / Konferencja współorganizowana przez IPN z udziałem prele-

gentów z BBH / 27–31 października zastępca prezesa IPN dr hab. Karol Polejowski wziął udział w konferencji z okazji 75. rocznicy powstania Instytutu Literackiego „Lekcje Jerzego Giedroycia i »Kultury« o myśleniu i praktykowaniu polityki". Wygłosił słowo wstępne oraz był moderatorem panelu „Nowy paradygmat polskiej myśli politycznej". / Jednostka odpowiedzialna BBH, BWM.

Towarzystwo Historyczno-Literackie (Biblioteka Polska) / Konferencja współorganizowana przez IPN / 15–18 listopada w Paryżu zastępca prezesa dr hab. Karol Polejowski wygłosił uwagi wstępne podczas otwarcia międzynarodowej konferencji naukowej współorganizowanej przez IPN „Wkład Polaków w walkę z dwoma totalitaryzmami w Polsce i na Zachodzie (1939–1945)". Przewodniczył sesji „Działalność Polaków na terenie Francji i Wielkiej Brytanii w latach 1939–1945". / Jednostka odpowiedzialna BBH, BWM.

Polska Szkoła przy Ambasadzie RP w Strasburgu / Lekcja z historii najnowszej; zajęcia przeprowadzone 20 i 26 listopada przez Centrum Edukacyjne IPN w wersji online. / Jednostka odpowiedzialna BEN.

Irlandia

Polska Weekendowa Szkoła Stowarzyszenia Edukacyjnego Nauczycieli SEN w Dublinie / I Międzynarodowy Turniej gry planszowej „Miś Wojtek" / Współpraca przy organizacji turnieju gry przeznaczonego dla uczniów polonijnych szkół podstawowych z całego świata. / Jednostka odpowiedzialna BEN.

Kanada

Szkoła Jana Pawła II w Montrealu / Lekcja z historii najnowszej; zajęcia przeprowadzone przez Centrum Edukacyjne IPN w wersji online 6 i 13 listopada. / Jednostka odpowiedzialna BEN.

Szkoła Polska im. Mikołaja Kopernika przy Konsulacie Generalnym RP w Montrealu / Lekcja z historii najnowszej; zajęcia przeprowadzone przez Centrum Edukacyjne IPN w wersji online, 11 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna BEN.

Litwa

Magazyn „Kurier Wileński", Polski Instytut Badawczy i Muzeum w Budapeszcie, Fundacja „Pomoc Polakom na Wschodzie" / Polonijna Szkoła Dziennikarzy / 3 sierpnia zastępca dyrektora AIPN wziął udział w Polonijnej Szkole Dziennikarzy w Domu Kultury Polskiej w Wilnie, podczas której przedstawił działalność AIPN i jego najważniejsze projekty. Wystąpieniu towarzyszyła projekcja fragmentu filmu *Z wycieczki Stowarzyszenia Weteranów do Polski* (1927). Po prelekcji spotkał się ze Stanisławem Poźniakiem, prezesem Klubu Weteranów AK w Wilnie, oraz omówił szczegóły dalszej współpracy archiwalnej z Piotrem Piętką, dyrektorem Polskiego Instytutu Badawczego i Muzeum w Budapeszcie. / Jednostka odpowiedzialna AIPN.

Szkoła Podstawowa w Kiwiszkach / Lekcja z historii najnowszej; zajęcia przeprowadzone przez Centrum Edukacyjne IPN w wersji online 18 listopada. / Jednostka odpowiedzialna BEN.

L24.lt / Tradycyjny Rodzinny Zlot Turystyczny AWPL-ZChR / W związku z planowanym wydarzeniem polonijnym na Litwie wysłano materiały edukacyjne do rozprowadzenia wśród polskiej młodzieży. / Jednostka odpowiedzialna OBEN Wrocław.

Łotwa

Związek Polaków na Łotwie, Państwowe Gimnazjum Polskie im. Józefa Piłsudskiego w Dyneburgu / W ramach projektu „Wołyń 1943. Pamiętamy" wspólna recytacja wiersza Stanisławy Wiatr-Partyki *Nad Wołyniem* (zebranie materiałów nagraniowych oraz dokumentacji przekazanej do centrali). / Jednostka odpowiedzialna OBEN Białystok.

Madagaskar

Zgromadzenie Ojców Kamilianów / Spacer historyczny „Szlakiem Konfederatów Barskich"/ Studiujący w Polsce Madagaskarczycy (kamilianie), uczestniczyli 5 sierpnia w spacerze edukacyjnym po

Rzeszowie. Edukator IPN oprowadził ich po miejscach związanych z konfederacją barską oraz zapoznał z bohaterem walk o niepodległość Polski i Madagaskaru – Maurycym Augustem Beniowskim. / Jednostka odpowiedzialna OBEN Rzeszów.

Niemcy

Związek Nauczycieli Języka Polskiego i Pedagogów w Niemczech / Szkolenie dla nauczycieli polonijnych w Niemczech / Szkolenie „Żołnierze Wyklęci" przeprowadzone 16 stycznia online. / Jednostka odpowiedzialna BEN.

Polska Lista Wyborcza „Polacy w Essen", Klub Gazety Polskiej w Essen / Współpraca z redakcją portalu internetowego www.polacywessen.de, polegająca m.in. na publikacji tekstów. / Jednostka odpowiedzialna OBEN Gdańsk.

Szkoła Polska im. gen. Stefana Grota-Roweckiego przy Ambasadzie RP w Berlinie / Wysyłka wystawy elementarnej „Ojcowie Niepodległości" na Święto Niepodległości, 11 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBEN Szczecin.

Norwegia

Stowarzyszenie Solidarity / Przekazanie wydawnictw, informatorów, biuletynów IPN dla Polonii. / Jednostka odpowiedzialna OBEN Szczecin.

Stowarzyszenie Polaków w Oslo / Prezentacja wystawy *Stefan Wyszyński*. / Jednostka odpowiedzialna BEN.

Stany Zjednoczone

Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce:

– Współpraca w przygotowaniach cyklicznych wykładów „Spotkania z historią" – wykład pracownika BBH „O ojcach niepodległości z cienia wielkiej polityki. Życie i działalność gen. Gustawa Orlicz-Dreszera", 13 marca. / Jednostka odpowiedzialna BBH.
– Współpraca archiwalna / W ramach umowy o współpracy do Stanów Zjednoczonych udały się trzy delegacje archiwistów IPN. W wyniku ich prac do AIPN w Warszawie trafiły kopie cyfrowe materiałów archiwalnych z zespołu nr 024 – Uchodźcy Polscy w Niemczech. Do zasobu IPN włączono 120 j.a., tj. 21 753 plików cyfrowych. Dodatkowo w siedzibie AIPN zdigitalizowano mikrofisze z zespołu nr 018 – Polskie Rządowe Centrum Informacyjne, zawierające artykuły na temat Polski z gazet ukazujących się w USA w latach 1942–1943. Mikrofisze stanowią 1 j.a. zawierającą 11 161 plików cyfrowych. Ponadto kontynuowane są prace związane z digitalizacją mikrofilmów zawierających kopie gazety „Nowy Świat", ukazującej się w latach 1920–1970. W pracowni digitalizacji AIPN prowadzona jest obecnie obróbka graficzna plików. Użytkownicy mogą już korzystać z 5793 j.a., odpowiadających najstarszym wydaniom gazety. / Jednostka odpowiedzialna AIPN.

Uczniowie szkół amerykańskich i polskich szkół sobotnich z Nowego Jorku / Spacer historyczny „Szlakiem Niepodległości"/ Przebywający na wakacjach w województwie podkarpackim Polonusi uczestniczyli w spacerze edukacyjnym po Rzeszowie. Pod opieką starszych członków rodziny i pracownika OBEN zwiedzili miejsca związane z bohaterami powstań narodowych i walk o niepodległość, m.in. Tadeuszem Kościuszką, Józefem Piłsudskim, Władysławem Sikorskim i Leopoldem Lisem-Kulą, 5 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN Rzeszów.

Konsulat Generalny RP w Nowym Jorku, Konsulat Generalny RP w Chicago, Polska Misja Katolicka-Pastoralna św. Alberta Chmielowskiego w San Jose, Konsulat Generalny RP w Houston, Zjednoczenie Polaków w Ameryce z siedzibą w South-Perth Amboy, Ambasada RP w Waszyngtonie / W następstwie wizyty delegacji IPN w Stanach Zjednoczonych mającej na celu m.in. promocję projektu „Szlaki Nadziei. Odyseja Wolności", Instytut dostarczył materiały edukacyjne o tematyce historycznej. / Jednostka odpowiedzialna BWM.

Polska Szkoła Dokształcająca im. Stanisława Moniuszki w Nowym Jorku / Wsparcie placówki materiałami edukacyjnymi IPN. / Jednostka odpowiedzialna Delegatura Kielce.

„Dziennik Związkowy" (Frank Spula, prezes Alliance Printers & Publishers Inc. w Chicago) / Współpraca archiwalna / W Centralnym Repozytorium Cyfrowym systematycznie umieszczane są kolejne numery gazety „Dziennik Związkowy", przekazywanej przez Franka Spulę. Zdigitalizowano 6 j.a. złożonych z 6206 kopii cyfrowych. / Jednostka odpowiedzialna AIPN.

Fundacja Kościuszkowska / Współpraca archiwalna / W okresie sprawozdawczym w Fundacji pracowały trzy delegacje archiwistów Instytutu, które wyodrębniły i opisały 1370 j.a. znajdujących się w zasobie tej instytucji. Prowadzona była również konserwacja, digitalizacja i opracowanie materiałów filmowych z zasobu fundacji. / Jednostka odpowiedzialna AIPN.

Polski Instytut Naukowy w Ameryce / Współpraca archiwalna / W ramach współpracy zakończono digitalizację zespołu „Karol Popiel Political Papers". Zdigitalizowano łącznie 79 j.a., tj. 6362 pliki cyfrowe. Ponadto wykonano kopie i włączono do zasobu archiwalnego IPN 14 j.a. z zespołu „Waclaw Lednicki Papers", tj. 1121 plików cyfrowych. Kontynuowano porządkowanie, weryfikację i umieszczanie w Centralnym Repozytorium Cyfrowym kopii cyfrowych przekazanych przez PINK (250 j.a. złożonych z 22 861 kopii cyfrowych). / Jednostka odpowiedzialna AIPN.

Sokolstwo Polskie w Ameryce / Współpraca archiwalna / Trwała digitalizacja kolejnych roczników czasopisma „Sokół Polski", przekazanych przez Sokolstwo Polskie w Ameryce. W 2021 r. zdigitalizowano 33 j.a. złożone z 22 689 kopii cyfrowych oraz 35 mikrofilmów szpulowych z kopiami czasopisma złożonych z 33 182 plików cyfrowych. Przeprowadzono również konserwację, digitalizację i opracowanie materiałów filmowych Sokolstwa Polskiego. / Jednostka odpowiedzialna AIPN.

Stowarzyszenie Weteranów Armii Polskiej w Ameryce / Pokaz filmu *Wycieczka Stowarzyszenia Weteranów Armii Polskiej w Ameryce do Ojczyzny* / W związku z obchodami stulecia SWAP 17 października w Polskim Domu Narodowym w Nowym Jorku odbył się uroczysty pokaz zrekonstruowanego filmu oraz promocja jego płytowej edycji. Pokaz poprzedziła uroczysta msza św. w kościele św. Kazimierza w Newark w New Jersey. W wydarzeniu IPN reprezentowała dyrektor Archiwum IPN. W pokazie wzięli udział również: Anna Wańczyk, wicekonsul RP w Nowym Jorku, oraz szefowie instytucji polonijnych – Iwona Korga, prezes Instytutu Józefa Piłsudskiego; Timothy L. Kuzma, prezes Polish Falcons of America; Tomasz Antoniak, p.o. komendant SWAP i Marek Chrościelewski, prezes Polskiego Domu Narodowego w Nowym Jorku. Projekcji towarzyszył akompaniament w wykonaniu pianisty Nicholasa Alexandra Kaponyasa. / Jednostka odpowiedzialna AIPN.

Polska Szkoła im. Jana Karskiego w Worth / Lekcja z historii najnowszej, zajęcia przeprowadzone przez Centrum Edukacyjne IPN w wersji online, 9 października. / Jednostka odpowiedzialna BEN.

Szwajcaria

Muzeum Tadeusza Kościuszki w Solurze / Wizyta w AIPN / Przedstawiciele Muzeum odwiedzili siedzibę Archiwum Instytutu w Warszawie, 3 listopada. / Jednostka odpowiedzialna AIPN.

Ukraina

Polskie Towarzystwo Opieki nad Grobami Wojskowymi we Lwowie, dyrekcja Polskiego Cmentarza Wojennego w Kijowie-Bykowni, Ambasada RP w Kijowie, reprezentanci polskich organizacji na Ukrainie / 8–10 listopada prezes IPN dr Karol Nawrocki oraz towarzyszący mu wiceprezes Instytutu dr hab. Karol Polejowski rozmawiali z przedstawicielami placówek dyplomatycznych RP na Ukrainie, odwiedzili polskie miejsca pamięci we Lwowie i w Kijowie (Cmentarz Obrońców Lwowa, cmentarz na Zboiskach, na Hołosku Małym, wojskowa kwatera Cmentarza Janowskiego, Polski Cmentarz Wojenny w Kijowie-Bykowni, Cmentarz Bajkowa) oraz spotkali się z przedstawicielami miejscowej Polonii. We Lwowie prezes IPN wręczył ks. Bronisławowi Baranowskiemu Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski przyznany przez Prezydenta RP. / Jednostka odpowiedzialna BWM.

Zgromadzenie Sióstr Franciszkanek Rodziny Maryi z Sambora / Z inicjatywy s. Elżbiety Ślemp przy współpracy OBBH i OBEN powstały foldery w językach polskim i angielskim do wystawy stałej „Pamiętaj, bądź dobrym człowiekiem". Mieszkańcy Sambora ratujący Żydów podczas II wojny świato-

wej". Wystawa jest eksponowana w Sali Spotkań i Pamięci o Mieszkańcach Sambora ratujących Żydów, gdzie mają też być rozpowszechniane foldery. / Jednostka odpowiedzialna OBEN Rzeszów.

Polskie Towarzystwo Opieki nad Grobami Wojskowymi we Lwowie / Delegacja rzeszowskiego OIPN wzięła udział w obchodach 101. rocznicy bitwy pod Zadwórzem / Na Cmentarzu Obrońców Lwowa na Łyczakowie, wraz z delegacją Związku Strzeleckiego „Strzelec" Józefa Piłsudskiego we Lwowie, zapalono znicze w kwaterze zadwórzańskiej, w tym na mogile kpt. Bolesława Zajączkowskiego, po czym delegacja udała się do Zadwórza, gdzie w miejscu bitwy uczestniczono w uroczystości religijno-patriotycznej. / Jednostka odpowiedzialna OBEN Rzeszów.

Związek Polaków na Ukrainie Oddział im. A. Mickiewicza w Odessie, Konsulat Generalny RP w Odessie / Udział w wydarzeniach upamiętniających gen. Mariusza Zaruskiego oraz spotkaniach zacieśniających więzi między ukraińską Polonią a Ojczyzną. Podczas spotkania w siedzibie Związku został wygłoszony wykład „Biskup Grzegorz Chomyszyn – pasterz polsko-ukraińskiego pojednania" (prelegentka Joanna Karbarz-Wilińska promowała swoją najnowszą książkę *Dęby i burzany. Ukraińskie organizacje i partie związane z biskupem stanisławowskim Grzegorzem Chomyszynem (1925–1939)*, 16–20 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH Gdańsk.

Narodowo-Kulturalne Stowarzyszenie Polaków „Polska Nuta" w Odessie / Prelekcja „Polskie drogi do niepodległości 1914–1923", 16 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN Gdańsk.

Młodzież z Ukrainy / „Ojcowie Niepodległości" / Zajęcia edukacyjne na temat historii Polski z uwzględnieniem okresu odzyskania niepodległości przez Polskę. / Jednostka odpowiedzialna BEN, Delegatura Kielce.

Uzbekistan

Centrum Kultury Polskiej w Uzbekistanie „Świetlica Polska", Ambasada RP w Taszkiencie / Po wizycie delegacji IPN w Uzbekistanie mającej na celu m.in. promocję projektu „Szlaki Nadziei. Odyseja Wolności", Instytut dostarczył materiały edukacyjne o tematyce historycznej. / Jednostka odpowiedzialna BWM.

Węgry

Polski Instytut Badawczy i Muzeum w Budapeszcie / Współpraca archiwalna / Zainicjowano realizację umowy zawartej w 2019 r. Prace rozpoczęto od wstępnego rozpoznania zasobu, oceny stanu uporządkowania i zewidencjonowania materiałów archiwalnych zgromadzonych przez PIBM. Ponadto wytypowano materiały wymagające zabiegów konserwatorskich oraz przeprowadzono skontrum zasobu. Opracowano następujące zespoły archiwalne: Spuścizna Gábora Dóró, Spuścizna hr. Pawła (Pála) Dąmbskiego/Dąbskiego/Domszky'ego, Dar Ambasadora RP na Węgrzech Romana Kowalskiego. Łącznie w listopadzie utworzono 61 j.a., do których przygotowano pomoce ewidencyjne. / Jednostka odpowiedzialna AIPN.

Wielka Brytania

Studium Polski Podziemnej w Londynie / Współpraca przy drugim wydaniu publikacji *Armia Krajowa w dokumentach 1939–1945*. / Jednostka odpowiedzialna BBH.

Kanada, Ukraina, Belgia, Francja, USA, Łotwa / Nauczyciele polonijni, Centrum Kultury Polskiej w Dyneburgu / Udział nauczycieli polonijnych oraz uczniów w projekcie IPN „Wołyń 1943. Pamiętamy". / Jednostka odpowiedzialna BEN.

Szkoła bez Granic im. Niedźwiedzia Wojtka w Edynburgu, Konsul Generalny Rzeczypospolitej Polskiej w Edynburgu, przy współpracy Podkarpackiego Centrum Edukacji Nauczycieli i Zespołu Szkół przy Klinicznym Szpitalu Wojewódzkim nr 2 im. św. Jadwigi Królowej w Rzeszowie / Międzynarodowy Konkurs dla dzieci i młodzieży „Niedźwiedź Wojtek – żołnierz gen. Andersa" / Konkurs zorganizowany przez OBEN Rzeszów, przesłano ponad 400 prac w dwóch kategoriach: kartka pocztowa i komiks w grupach wiekowych 9–12 i 13–16 lat. Prace podzielono między trzy komisje konkursowe według

kategorii: Kartka pocztowa 9–12, Kartka pocztowa 13–16, Komiks. Przekazano dyplomy i nagrody dla laureatów. Finał konkursu odbył się 18 maja. / Jednostka odpowiedzialna OBEN Rzeszów.

Konsulat Generalny w Manchesterze, National Army Museum w Londynie / 17–19 listopada prezes IPN dr Karol Nawrocki złożył wizytę w Wielkiej Brytanii. Wraz z Konsulem Generalnym RP w Manchesterze uczcili pamięć polskich żołnierzy pochowanych na Cmentarzu Południowym w Manchesterze, w tym polskich lotników poległych w czasie II wojny światowej. Prezes IPN umieścił tabliczkę ewidencyjną na grobach Stefana Mustafy Abramowicza, Ludwika Kmicica-Skrzyńskiego i ks. Jana Basa. Karol Nawrocki spotkał się też z dyrektorem National Army Museum w Londynie, Justinem Majewskim, oraz przedstawicielami Polonii i władzami samorządowymi w Manchesterze. / Jednostka odpowiedzialna BWM.

Polska Szkoła im. Jana Brzechwy w Harlow / Lekcja z historii najnowszej, zajęcia przeprowadzone przez Centrum Edukacyjne IPN w wersji online, 6 listopada. / Jednostka odpowiedzialna BEN.

Włochy

Papieski Instytut Studiów Kościelnych w Rzymie / Współpraca archiwalna / W ramach współpracy porządkowano, weryfikowano i umieszczano w Centralnym Repozytorium Cyfrowym kopie cyfrowe przekazane przez PISK (86 j.a. złożonych z 23 369 kopii cyfrowych). / Jednostka odpowiedzialna AIPN.

2.3. Inne działania międzynarodowe

Projekt „Szlaki Nadziei. Odyseja Wolności”

W 2021 r. został zapoczątkowany międzynarodowy projekt memoratywno-edukacyjny „Szlaki Nadziei. Odyseja Wolności”. Jego głównym założeniem jest ukazanie wędrówki ponad 116 tys. Polaków cywilów i żołnierzy gen. Władysława Andersa oraz szlaku bojowego 1. Dywizji Pancernej gen. Stanisława Maczka. Realizacja projektu została przewidziana na lata 2021–2025. Jednym z nadrzędnych celów przedsięwzięcia jest edukacja zagranicznych odbiorców oraz kultywowanie pamięci o polskiej historii na arenie międzynarodowej. Projekt obejmie trzy kontynenty oraz kraje, które przemierzyła Armia Andersa. Prezentowane będą związki obywateli poszczególnych państw i lokalnych społeczności z Armią Andersa. Poszukiwane są ponadto materiały archiwalne. Planowane jest dotarcie do osób pamiętających wydarzenia lub ich rodzin i przeprowadzenie notacji ze świadkami historii. W miejscach, przez które przechodzili andersowcy, zostanie pokazana wystawa. Wydany zostanie wielojęzyczny katalog. Projekt zakłada także godne upamiętnienie polskich żołnierzy i osób cywilnych, których groby rozsiane są po całym świecie, instalację tablic pamiątkowych, pomników i renowację istniejących już upamiętnień. Trwają prace nad portalem tematycznym zawierającym różnorodne projekty multimedialne związane z tym przedsięwzięciem. Przygotowane zostaną wydawnictwa, takie jak książki, komiksy czy gry. Planowana jest promocja już istniejących materiałów IPN na temat szlaku bojowego generała Andersa. W lipcu kierowana przez dr. Karola Nawrockiego delegacja IPN przebywała w Uzbekistanie, gdzie prowadzono rozmowy z uzbeckimi instytucjami archiwalnymi, naukowymi i muzealnymi w kwestii wymiany dokumentów i organizacji wydarzeń o charakterze naukowym, poświęconych Armii Andersa. Przeprowadzono pierwsze notacje ze świadkami historii i odwiedzono związane z Polakami miejsca pamięci. Prezes Nawrocki spotkał się ponadto z ambasador RP we Włoszech, córką generała – Anną Marią Anders, aby uzyskać patronat Ambasady RP w Rzymie nad realizacją włoskich wątków „Szlaków Nadziei”. Udziałem w projekcie zainteresowane są instytucje partnerskie w Gruzji, Albanii, Francji i Słowacji. / Jednostka odpowiedzialna BWM, BEN

Ministerstwo Spraw Zagranicznych

Współpraca z organizacjami polonijnymi odbywa się za pośrednictwem MSZ. IPN ściśle współpracuje z MSZ w zakresie dystrybucji do placówek dyplomatycznych i instytutów polskich swoich materiałów edukacyjnych dotyczących historii Polski. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS (BWM).

Wizyta studyjna dziennikarzy z Federacji Rosyjskiej / 7 i 8 lipca gościli przedstawiciele rosyjskiego świata dziennikarskiego. Przedstawiciele OIPN zaprezentowali historię miejsc pochówku żołnierzy radzieckich, polskich oraz włoskich we Wrocławiu: Cmentarza Oficerów Radzieckich, Cmentarza Żołnierzy Radzieckich, Cmentarza Żołnierzy Polskich oraz Cmentarza Żołnierzy Włoskich, Cmentarza Żołnierzy Radzieckich w Bolesławcu, gdzie spoczywają szczątki m.in. gen. feldmarszałka Michaiła Kutuzowa. Wśród przybyłych gości był m.in. Nikita Pietrow, historyk oraz działacz praw człowieka. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM Wrocław, OBBH Wrocław.

Spotkanie robocze z sekretarzem stanu w MSZ Szymonem Szynkowskim vel Sękiem ws. form promowania obchodów 65. rocznicy Poznańskiego Czerwca ’56 oraz Rewolucji Węgierskiej ’56, a także możliwości wykorzystania kanałów MSZ do promowania za granicą publikacji IPN na temat zbrodni w Wielkopolsce. / Jednostka odpowiedzialna OBBH Poznań.

Mapa Miejsc Pamięci Narodowej / Współpraca nad projektem: mapa miejsc pamięci na terenie b. ZSRR (etap pierwszy: Federacja Rosyjska). / Jednostka odpowiedzialna BPiI.

Departament Wschodni / Szeroka współpraca w zakresie: przekazania programu prac poszukiwawczych mogił obywateli polskich w miejscu pochówku ofiar NKWD w Katyniu; projektu bazy dotyczącej nieupamiętnionych miejsc pochówku obywateli polskich zmarłych i zamordowanych w latach 1936–1956 na terenie obecnej Federacji Rosyjskiej; kontynuacji ustaleń w zakresie udokumentowania powstania oraz montażu tablic na budynku katowni NKWD w Twerze; kontynuacji ustaleń w zakresie udokumentowania powstania oraz montażu tablic przy murach monastyru w Ostaszkowie; opracowania i przekazania wykazów zmarłych i zamordowanych Polaków spoczywających w nieupamiętnionych miejscach pochówku na terenie Gruzji (Batumi, Kutaisi), Ukrainy (Chersoń, Mikołajewo, Odessa), Mołdawii (Tyraspol). / Jednostka odpowiedzialna BPiI.

Ambasada RP w Belgradzie / Udzielenie licencji na film *Paszporty Paragwaju* i pokaz filmu / Udział pracownika BBH w debacie, która odbyła się przed pokazem filmu. / Jednostka odpowiedzialna BEN, Zespół Pełnomocnika Prezesa IPN ds. Badań nad Terrorem Okupacyjnym na Ziemiach Polskich w Latach 1939–1945.

Ambasada RP w Berlinie / Pogrzeb prochów Polek, więźniarek KL Ravensbrück / Przygotowania do pogrzebu prochów Polek, odnalezionych w trakcie prac poszukiwawczych na cmentarzu w miejscowości Fürstenberg/Havel. / Jednostka odpowiedzialna BPiI.

Ambasada RP w Buenos Aires / Podpisanie umowy licencyjnej na pokazy filmu *Paszporty Paragwaju.* / Jednostka odpowiedzialna BEN.

Ambasada RP w Hadze / Współpraca przy wystawie poświęconej holenderskiemu konwojowi humanitarnemu, który dotarł do Poznania 13 grudnia 1981 r. / W ramach wsparcia przeprowadzono kwerendę w zasobach archiwalnych OIPN oraz odszukano duchownego, który przyjął uczestników konwoju w seminarium duchownym w Poznaniu. / Jednostka odpowiedzialna OBBH Poznań.

Ambasada RP w Kijowie, Konsulat Generalny RP w Łucku, Konsulat Generalny RP we Lwowie, Konsulat RP w Odessie / Prace poszukiwawcze na Ukrainie / Starania o uzyskanie zgód na przeprowadzenie prac poszukiwawczych i ekshumacyjnych na Ukrainie. Prace odbyły się we Włodzimierzu Wołyńskim i w Odessie. / Jednostka odpowiedzialna BPiI.

Ambasada RP w Kijowie / Wystawa *Американець в Україні. Фотографії Жульєна Брайяна, 1930–1958 pp. (An American in Ukraine. Photographs by Julien Bryan, 1930–1958), Американець у Варшаві. Фотографії Жульєна Брайяна з вересня 1939 (An American in Warsaw. Photographs of Julien Bryan from September 1939)* / Uroczyste otwarcie ekspozycji we współpracy z Ambasadą RP w Kijowie odbyło się 21 września na Wzgórzu Wołodymyra, przy pomniku św. Włodzimierza w Kijowie. Wzięli w nim udział: ambasador RP w Kijowie Bartosz Cichocki, dyrektor AIPN oraz reprezentantka władz Kijowa, a także przedstawiciele świata dyplomacji i nauki. Kijowska Miejska Administracja Państwowa udzieliła wsparcia w przygotowaniu prezentacji wystawy. Część wystawy poświęconą działalności Juliena Bryana w Warszawie we wrześniu 1939 r. zaprezentowano na ogrodzeniu Ambasady Polski w Kijowie. W stolicy Ukrainy wystawę eksponowano od 21 września

do 31 października. Ukraińska część wystawy od 3 do 30 listopada była również prezentowana w Fastowie w obwodzie kijowskim, przed Centrum św. Marcina de Porres. / Jednostka odpowiedzialna AIPN.

Ambasada RP w Kopenhadze / Udzielenie licencji na film *Paszporty Paragwaju* zgłoszony do udziału w Festiwalu Kultury Żydowskiej w Kopenhadze. / Jednostka odpowiedzialna BEN.

Ambasada RP w Moskwie / IPN przygotował wysyłkę materiałów edukacyjnych na potrzeby reagowania na zniesławienia Polski i Narodu Polskiego pojawiające się w mediach rosyjskich. Wśród obszarów tematycznych należy wymienić m.in. najnowszą historię Polski, zbrodnię katyńską, wojnę polsko-bolszewicką, bitwę warszawską, II wojnę światową, terror komunistyczny w sowieckiej Gruzji, bitwę o Anglię. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS (BWM).

Ambasada RP w Nur-Sułtanie / Prowadzenie prac poszukiwawczych nieupamiętnionych miejsc pochówku Polaków w Kazachstanie / Pomoc w nawiązaniu współpracy z przedstawicielami Polonii w Karagandzie w sprawie ustalenia miejsca śmierci i pochówku Zygmunta Olechnowicza „Zygmy", a także z przedstawicielami Polonii w Kokczetawie na temat zanikających cmentarzy polskich. / Jednostka odpowiedzialna BPiI.

Ambasada RP w Paryżu / Współpraca przy przygotowaniu wersji polsko-francuskiej wystawy „Wasza Solidarność – nasza wolność. Reakcje emigracji polskiej i świata na wprowadzenie stanu wojennego" oraz jej prezentacji. Autorem pierwotnej wersji wystawy jest OBEP Lublin, 17–18 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna BEN.

Ambasada RP w Rydze:

– IPN dostarczył materiały edukacyjne o tematyce historycznej celem reagowania na dyfamacje pojawiające się w przestrzeni publicznej. / Jednostka odpowiedzialna BWM.
– Prowadzenie prac poszukiwawczych i rekonesansowych na Łotwie. / Jednostka odpowiedzialna BPiI.

Ambasada RP w Wilnie / Prace poszukiwawcze na Litwie / Prowadzenie prac poszukiwawczych i rekonesansowych w Republice Litewskiej i organizacja pogrzebu por. Apoloniusza Duszkiewicza „Polzy". / Jednostka odpowiedzialna BPiI.

Instytut Polski w Bratysławie:

– Podpisanie umowy licencyjnej na pokazy filmu *Paszporty Paragwaju.* / Jednostka odpowiedzialna BEN.
– Słowacki ÚPN / Wykład pracownika BBH o wydarzeniach Grudnia 1970 r., 11 marca. / Jednostka odpowiedzialna BBH.

Instytut Polski w Brukseli / Konsultacja napisów i biogramów do koncertu „W hołdzie Solidarności – Drogi do Wolności". / Jednostka odpowiedzialna BBH.

Instytut Polski w Madrycie / Współpraca przy prezentacji wystawy „Powstanie warszawskie 1944. Bitwa o Polskę" / W Centro de Estudios w Borja w Hiszpanii 27 listopada – 17 grudnia eksponowano wystawę elementarną w wersji hiszpańskojęzycznej. Otwarcie wystawy związane było z odsłonięciem tablicy pamiątkowej ku czci Liliany Skorel, „Dzidki", łączniczki powstania warszawskiego. W uroczystości uczestniczyli przedstawiciele polskich instytucji dyplomatycznych i kulturalnych w Hiszpanii. Z inicjatywą przygotowania i eksponowania wystawy wyszedł Instytut Polski. / Jednostka odpowiedzialna BEN.

Instytut Polski w Wiedniu / Podpisanie umowy licencyjnej na pokazy filmu *Paszporty Paragwaju.* / Jednostka odpowiedzialna BEN.

Instytut Polski w Wilnie / Wizyta studyjna w IPN przedstawicielek białoruskiej emigracji politycznej w Wilnie / Współpraca koordynacji wizyty 17–19 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna BEN.

Konsulat Generalny RP w Belfaście / Współpraca przy udostępnieniu wystawy „Ojciec Maksymilian Maria Kolbe (1894–1941)" / W ramach obchodów 80. rocznicy męczeńskiej śmierci św. Maksymiliana Marii Kolbego Konsul Generalny RP w Belfaście zwrócił się z prośbą o możliwość wypożyczenia wystawy, która byłaby elementem organizowanych uroczystości. OBEN przygotował tłumaczenie ww. ekspozycji na język angielski oraz ją udostępnił. / Jednostka odpowiedzialna OBEN Białystok.

Konsulat Generalny RP w Odessie / Udział pracowników OBEN w Dniach Polski w Odessie / W ramach wydarzenia odbyły się m.in.: gra terenowa dla ok. 100 uczestników „Życie w Odessie. Ścieżkami Mariusza Zaruskiego 1867–1941", premiera filmu *Mariusz Zaruski. Patriota zakochany w morzu* oraz otwarcie biograficznej wystawy elementarnej IPN „Mariusz Zaruski" w językach polskim i ukraińskim, prelekcja dla polskiej młodzieży „Polskie drogi do niepodległości" oraz spotkanie z działaczami polonijnymi w Odessie, 21–24 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN Gdańsk, asystent prasowy.

Platforma Europejskiej Pamięci i Sumienia

Międzynarodowa Wystawa Objazdowa „Męczennicy XX wieku" / 12 listopada w Pradze IPN wziął udział w corocznym zjeździe członków Platformy (w trybie hybrydowym, podczas którego m.in. wybrano Marka Mutora na nowego prezesa). Instytut przygotował materiały do wystawy, która została zaprojektowana jako wystawa objazdowa oraz w formie wirtualnej. Ekspozycja przedstawia sylwetki męczenników dwóch totalitaryzmów – nazistowskiego i komunistycznego. Wydział Informacji i Kontaktów Międzynarodowych (obecnie BWM) sporządził biogramy ks. Jerzego Popiełuszki do wystawy głównej oraz ks. Maksymiliana Kolbego do ekspozycji wirtualnej. Z uwagi na pandemię nie było jeszcze premiery w formie fizycznej. Platforma Europejskiej Pamięci i Sumienia powstała 14 października 2011 r. w Pradze. Ze strony polskiej założycielami Platformy były IPN i Muzeum Powstania Warszawskiego. Celem Platformy, skupiającej sześćdziesiąt dwie instytucje państwowe i społeczne z dwudziestu państw europejskich i Ameryki Północnej, jest współpraca na rzecz poszerzenia wiedzy na temat reżimów totalitarnych i upamiętnienia ich ofiar. Corocznie organizacja przyznaje też nagrodę za wkład wniesiony w działania przeciwko odradzającym się reżimom totalitarnym, a IPN ma prawo przyznawania nominacji. W tym roku nominowano Jakuba Vaugon. / Jednostka odpowiedzialna BWM.

Europejska Sieć Szkolenia Kadr Wymiaru Sprawiedliwości (EJTN)

Wizyta studialna / 25 listopada zorganizowano wizytę studialną międzynarodowej grupy sędziów i prokuratorów, stażystów Programu Wymiany EJTN, którzy gościli w Polsce na zaproszenie Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury. Współpraca między IPN a Działem Współpracy Międzynarodowej KSSiP, dotycząca organizacji podobnych wizyt w Instytucie, trwa od 2015 r., a tegoroczny program wymiany EJTN został przełożony z roku 2020 na 2021 r. Goście poznali specyfikę, sposób przechowywania i konserwacji dokumentacji archiwalnej, działalność Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu i charakter śledztw prowadzonych przez prokuratorów IPN oraz specyfikę oświadczeń lustracyjnych, a także wydawnictwa IPN na temat najnowszej historii Polski. / Jednostka odpowiedzialna BWM.

Ministerstwo Kultury Dziedzictwa Narodowego i Sportu

Międzynarodowy dwuletni projekt „Obraz Treblinki w oczach Samuela Willenberga" wraz z towarzyszącymi mu warsztatami edukacyjnymi, prezentacją filmu dokumentalnego oraz wirtualnym spacerem po wystawie rzeźb (lastwitness.eu). Dzięki staraniom IPN udało się przedłużyć pobyt sprowadzonych przez IPN rzeźb autorstwa Willenberga w Polsce na rok 2021 i pierwszą połowę roku 2022. Pokazano je w opatowskim Centrum Kultury, miejscu, z którego w 1942 r. Willenberg trafił do obozu zagłady w Treblince. W kwietniu trafiły do Ośrodka Edukacyjno-Muzealnego „Świętokrzyski Sztetl" w Chmielniku – odrestaurowanej synagogi obrazującej kilkusetletnią historię Żydów w tym mieście. Dzięki współpracy wystawa była prezentowana w Państwowym Muzeum na Majdanku oraz w jego oddziałach zamiejscowych: od 1 września w Bełżcu, a od 14 października w Sobiborze. W grudniu przetransponowano ją do Centrum Edukacyjnego IPN im. Janusza Kurtyki „Przystanek Historia" w Warszawie, z wyjątkiem trzech eksponatów, które wypożyczono Centralnemu Muzeum Jeńców Wojennych w Opolu. W obu miejscach zaplanowano wystawy wraz z warsztatami dla młodzieży. W związku

z przedsięwzięciem powstały dwie produkcje filmowe: *Jestem dumny ze swojej matki*, film z okazji Narodowego Dnia Pamięci Polaków Ratujących Żydów pod Okupacją Niemiecką przedstawiający postać Heleny Majewskiej, Sprawiedliwej wśród Narodów Świata, która udzielała schronienia m.in. Adzie Willenberg, oraz reportaż z wystawy w Centrum Kultury w Opatowie. Zgodnie z ostatnią wolą artysty, rzeźby docelowo miałyby być eksponowane w pawilonie, który stanie w Muzeum Treblinka. Samuel Willenberg, autor pomnika Pamięci Żydów Częstochowian, został patronem częstochowskiego placu przy ul. Strażackiej, na którym stoi upamiętnienie. IPN był jedną z instytucji wspierających inicjatywę nadania nazwy temu miejscu, skąd w czasie wojny wywożono Żydów z getta częstochowskiego. Ponadto trwają starania o nadanie Samuelowi Willenbergowi honorowego obywatelstwa miasta Opatów. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS (BWM).

Pozostałe inicjatywy

Arolsen Archives:

– Projekt #Everynamecounts / Jest to projekt zainicjowany przez Arolsen Archives, który ma na celu wzniesienie cyfrowego pomnika upamiętniającego osoby represjonowane przez III Rzeszę. W kampanii może wziąć udział każdy. Szczegółowe informacje dla uczestników na stronie: https://www.zooniverse.org/projects/arolsen-archives/every-name-counts. Do projektu zgłosiło się ponad 10 tys. wolontariuszy z całego świata, w tym również pracownicy AIPN z Centrum Informacji o Ofiarach II Wojny Światowej (https://ofiary.ipn.gov.pl/), którzy wpisali łącznie 3620 rekordów. / Jednostka odpowiedzialna AIPN.
– Wystawa *#StolenMemory – Skradziona Pamięć* / 14 czerwca w Warszawie uroczyście otwarta. Ekspozycja stanowi część kampanii prowadzonej przez Arolsen Archives, mającej na celu odszukanie rodzin i zwrócenie pamiątek po ofiarach represjonowanych przez III Rzeszę oraz popularyzację wiedzy na temat milionów ofiar, które straciły życie w niemieckich obozach koncentracyjnych. Podczas uroczystości dyrektor Arolsen Archives Floriane Azoulay oraz prezes IPN dr Jarosław Szarek przekazali rodzinie pamiątki po byłym więźniu obozów koncentracyjnych Franciszku Czaplickim. Na wystawie byli obecni przedstawiciele Kancelarii Prezydenta oraz ambasad: Niemiec, Luksemburga, Republiki Czeskiej, Stanów Zjednoczonych i Ukrainy. 3 września w Bydgoszczy z udziałem prezesa IPN dr. Karola Nawrockiego uroczyście otwarto wystawę i przekazano rodzinie pamiątki po Tadeuszu Markowskim, byłym więźniu KL Neuengamme. Kolejna uroczystość odbyła się 4 listopada w Operze i Filharmonii Podlaskiej – Europejskim Centrum Sztuki w Białymstoku. W otwarciu wystawy i przekazaniu pamiątek rodzinom ofiar uczestniczyli prezes IPN dr Karol Nawrocki, dyrektor Arolsen Archives Floriane Azoulay oraz dyrektor AIPN. Spadkobiercom zostały przekazane przedmioty należące do więźniów obozów koncentracyjnych: Henryka Kowalczyka, Zofii Biniewskiej z d. Zdancewicz, Janiny Kacały z d. Bajkowskiej. Zaprezentowano też pamiątki Piotra Błaszczyka, które przekazano rodzinie w późniejszym terminie w OIPN Białystok. AIPN promuje projekt również w Internecie, w tym na swoim profilu Facebook. / Jednostki odpowiedzialne: AIPN, Delegatura Bydgoszcz, OIPN Białystok.

Instytut Studiów Wschodnich, Instytut Współpracy Polsko-Węgierskiej im. Wacława Felczaka / III Forum Polska–Węgry „Razem w obliczu europejskich wyzwań" / 22 października prezes IPN dr Karol Nawrocki wziął udział w panelu „Polityka Pamięci w regionie Europy Środkowej – łączy czy dzieli?". Wydarzenie odbyło się online. / Jednostka odpowiedzialna BWM.

EUROCLIO „European Association of History Educators" – na stronie mają: EuroClio – European Association of History Educators / Spotkanie międzynarodowe EuroClio / Na spotkaniu, przeprowadzonym 10 kwietnia w trybie online, omówiono największe wyzwania, przed którymi stanęło i stoi szkolnictwo europejskie, oraz działania zmierzające do popularyzacji historii. Przedstawiono również plany działań na rok bieżący, a także wybrano nowych przedstawicieli zarządu EuroClio. W spotkaniu brał udział pracownik BEN. / Jednostka odpowiedzialna BEN.

London School of Economics:

– „Working with Polish Cold War Documents" / Udział w dyskusji przygotowanej m.in. przez AIPN „Working with Polish Cold War Documents" podczas sesji online „Polish Archives: A Sweeping

View" (https://www.victoria-phillips.global/history-online), 12 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH Lublin.

– Webinarium „Polish Archives: A Sweeping View" / 12 maja pracownicy AIPN przygotowali prezentację dla uczestników cyklicznego webinarium „History Online. Global Research Tactics for the Twenty-First Century"), podczas którego są prezentowane archiwa i instytucje przechowujące dokumenty związane z zimną wojną. W spotkaniu wzięli udział również przedstawiciele Archiwum Akt Nowych w Warszawie, badacze zimnej wojny z Polski i USA oraz inne osoby zaproszone. / Jednostka odpowiedzialna AIPN.

International Centre for Defence and Security, Center for Cold War Studies of the University of Southern Denmark, King's College London, Norwegian Aviation Museum, Rey Juan Carlos University / „Need to Know"/ Seria konferencji poświęconych historii wywiadu w okresie II wojny światowej i zimnej wojny, zaplanowanych na 25–26 listopada. Konferencja „Need to Know X: „The Intelligence Legacy of World War II and the Onset of Cold War" odbyła się 25–26 listopada w Londynie. Specjalny referat wygłosił nestor światowego środowiska historyków wywiadu, prof. Christopher Andrew z Cambridge. W trakcie obrad silnie zaznaczona została polska perspektywa przez badaczy reprezentujących IPN, Uniwersytet Gdański, Uniwersytet Wrocławski i Uniwersytet Warszawski. Partnerem strategicznym tegorocznej edycji była Ambasada RP w Londynie, która gościła uczestników konferencji w swojej historycznej siedzibie. W okresie sprawozdawczym redaktorzy (prof. Thomas W. Friis, dr hab. Władysław Bułhak i dr Przemysław Gasztold) kontynuowali prace nad naukową redakcją kolejnych tomów studiów pod hasłem „Need to Know" (tomy 2 i 3). / Jednostka odpowiedzialna BBH.

Zehava Sa'ar Schul (Izrael) / Wizyta i nagranie relacji / 8 listopada AIPN odwiedziła Zehava Sa'ar Schul, córka Abrama Szula, mieszkańca Nowego Dworu Mazowieckiego, więźnia obozu przejściowego w Forcie III w Pomiechówku, KL Auschwitz, Sachsenhausen i Dachau. Sa'ar Schul kontynuuje misję upamiętniania historii swojej rodziny oraz Żydów nowodworskich. Przyjęła zaproszenie AIPN i BEN do nagrania swojej relacji jako świadka historii oraz zwiedzenia Archiwum, wzięła również udział w pokazie filmu *Fort*, opowiadającego o Forcie III w Pomiechówku, który odbył się w Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia". / Jednostka odpowiedzialna AIPN, BEN.

Narges Kharghani (Iran) / Wizyta w Archiwum IPN / 19 listopada w Archiwum IPN gościła Narges Kharghani, irańska dziennikarka i reżyserka zajmująca się tematem polskich kobiet w Iranie, które w czasie wojny trafiły do obozu dla polskich dzieci w Isfahanie. Archiwiści przedstawili tło historyczne i zaprezentowali dokumenty dotyczące polskich uchodźców. Reżyserka zapoznała się także z przechowywanymi w IPN archiwaliami odnoszącymi się do bohaterki jej filmu, Marii Bajdan i jej rodziny. Dokumenty z zasobu Instytutu pomogą uzupełnić film o informacje i materiały ukazujące szerszy kontekst historyczny losów Marii Bajdan, a także wypełnić luki w historii życia Eleonory Barskiej, bohaterki kolejnej produkcji irańskiej twórczyni. / Jednostka odpowiedzialna AIPN, BMW.

Commonwealth War Graves Commision (Komisja Grobów Wojennych Wspólnoty Narodów) / Współpraca w zakresie poszukiwań / BPiI nawiązało współpracę z Honorowym Przedstawicielem Commonwealth War Graves Comission w Polsce i Krajach Bałtyckich w zakresie poszukiwania szczątków żołnierzy sił alianckich, którzy zginęli podczas II wojny światowej i spoczywają w nieznanych miejscach Polski. Współpraca dotyczy m.in. poszukiwania szczątków żołnierzy w Wierzbowej (woj. dolnośląskie), gdzie w okresie II wojny światowej istniał niemiecki podobóz jeńców wojennych Arbeitskommando 10001 (filia Salag VIII A w Görlitz – Zgorzelcu), oraz w Suchodole (gm. Brody, woj. lubuskie), w miejscu, gdzie 27 stycznia 1944 r. został zestrzelony przez niemieckie myśliwce bombowiec Lancaster JA 860 brytyjskich sił powietrznych. / Jednostka odpowiedzialna BPiI.

Instytut Pamięci Narodu (ÚPN) na Słowacji, Instytut Badania Reżimów Totalitarnych (USTR), Komitet Pamięci Narodowej (NEB) Węgry / Współpraca przy organizacji międzynarodowej konferencji naukowej „Communist Parties in the Soviet Bloc in 1956–1968. From destalinization to economic reforms" / Konferencja odbyła się w Bratysławie 29–30 września, obrady obejmowały okres od XX zjaz-

du Komunistycznej Partii Związku Sowieckiego w lutym 1956 r. do stłumienia procesu reform w Czechosłowacji (tzw. praskiej wiosny) w sierpniu 1968 r. / Jednostka odpowiedzialna BBH.

Archiwum Narodowe w Pradze i Instytut Historii Słowackiej Akademii Nauk / Kwerenda archiwalna / Współpraca nawiązana w ramach projektu badawczego OBBH „Polska i Europa Środkowo-Wschodnia w XX w.", dotyczącego powojennej emigracji i współpracy kuriersko-wywiadowczej przedstawicieli emigracji politycznej z państw bloku komunistycznego. / Jednostka odpowiedzialna OBBH Wrocław.

Instytut Solidarności i Męstwa im. Witolda Pileckiego, Fundacja Hatikva / Udzielenie licencji na film *Paszporty Paragwaju*. / Jednostka odpowiedzialna BEN.

Stowarzyszenie Odra-Niemen / Prace poszukiwawcze / Prowadzenie prac poszukiwawczych i ekshumacyjnych w Republice Litewskiej. / Jednostka odpowiedzialna BPiI.

Maximilian Kolbe Foundation / 12. European Workshop „On Dealing with the Past of Auschwitz Burdened by Violence" / Seminarium międzynarodowe dotyczące współczesnej edukacji o Holokauście odbyło się 11–16 sierpnia w Oświęcimiu. / Jednostka odpowiedzialna OBEN Katowice.

Rosyjska Akademia Nauk (Rosja), Rosyjski Państwowy Uniwersytet Humanistyczny (Rosja), Moskiewski Państwowy Uniwersytet Pedagogiczny (Rosja), Powołżański Instytut Zarządzania im. P.A. Stołypina (Rosja), Narodowy im. W. Stefanyka (Ukraina), Narodowa Akademia Nauk Ukrainy (Ukraina), Wołyński Uniwersytet Narodowy (Ukraina), Uniwersytet Kijowski im. B. Hrynczenki (Ukraina), Vytautas Magnus University (Litwa), University of Florence (Włochy), Uniwersytet Wiedeński (Austria) / Współpraca polegająca na włączeniu się pracowników ww. placówek dydaktyczno-naukowych w przygotowywane przez OBBH IPN w Warszawie tomu rocznicowego *1920 rok – wojna światów. Europa wobec wojny polsko-bolszewickiej* pod red. Elżbiety Kowalczyk i Konrada Rokickiego. / Jednostka odpowiedzialna OBBH Warszawa.

Newseltter w języku angielskim / Newsletter w języku angielskim jest wysyłany od sierpnia 2020 r.; w 2021 r. trafił do blisko 1000 odbiorców – redakcji i dziennikarzy, instytucji naukowych i badaczy, placówek kultury i organizacji społecznych, w tym instytucji polonijnych, urzędów państwowych, platform międzynarodowych oraz przedstawicielstw dyplomatycznych RP za granicą – dotarły 53 edycje tematyczne. Newsletter podejmuje tematy bieżące oraz przypomina istotne rocznice czy wydarzenia z najnowszej historii Polski, popularyzując projekty i materiały edukacyjne, wystawy i publikacje IPN, oraz informuje o bieżącej działalności jednostek organizacyjnych Instytutu. W pierwszym kwartale bieżącego roku dużo miejsca poświęcono promocji „Polish-Jewish Studies", najnowszego periodyku IPN koncentrującego się na relacjach polsko-żydowskich w XX w., zwłaszcza podczas II wojny światowej, oraz na kampanii „Giants of Polish Science", przedsięwzięciu, które podkreśla wkład polskich naukowców w światowy postęp cywilizacyjny, realizowanemu wspólnie z Instytutem Historii Nauki Polskiej Akademii Nauk. Newsletter towarzyszył kampaniom cyklicznym, upamiętniając Międzynarodowy Dzień Pamięci o Ofiarach Holokaustu, Dzień Pamięci o Polakach Ratujących Żydów podczas II wojny światowej czy rocznicę zbrodni katyńskiej, oraz odzwierciedlał wydarzenia i tematy, które odbiły się najszerszym echem w polskich i światowych mediach – jak zablokowanie przez portal Facebook anglojęzycznego konta Instytutu czy historię Marii Barr. Odnoszono się także do pojawiających się w przestrzeni publicznej zniesławień lub przekłamań, np. dzięki publikacji bloku artykułów o jeńcach sowieckich czy materiałów dotyczących „Operacji Polskiej". Do najważniejszych tematów poruszanych przez newsletter w drugiej połowie roku należały rocznice poznańskiego czerwca, powstania warszawskiego i wojny obronnej we wrześniu 1939 r., promocja nowego projektu IPN „Szlaki Nadziei. Odyseja Wolności" oraz konferencja naukowa poświęcona relacjom polsko-żydowskim w XX w. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS (BWM).

Anglojęzyczna strona internetowa / Anglojęzyczna strona IPN, przebudowana w pierwszej połowie roku, jest bardziej przyjazna dla odbiorców, w szczególności dostępna dla osób niepełnosprawnych. Odwiedzający uzyskał wgląd w całość zawartości już z poziomu strony głównej, dzięki czemu ma do dyspozycji krótką ścieżkę dotarcia do wybranej problematyki. Elementy są ze sobą powiązane, aktualne komunikaty odsyłają do treści merytorycznych, a praktyka tworzenia bloków tematycznych z cyklu

„Collected Content" umożliwia zaoferowanie odbiorcom pełnego tła historycznego działalności Instytutu. W drugiej połowie roku zmieniona struktura sprawdziła się w realizowanych kampaniach, jak np. promocji nowego projektu IPN „Szlaki Nadziei. Odyseja Wolności", odpowiedzi na rozwiązanie przez rosyjski Sąd Najwyższy Stowarzyszenia „Memoriał" czy upamiętnieniu 40. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS (BWM).

Media zagraniczne o IPN / W ciągu ostatniego kwartału media zagraniczne pisały o inicjatywach IPN, wśród których znalazły się wystawy, archiwalia z zasobu IPN, rezultaty prac poszukiwawczych BPiI oraz oficjalne oświadczenia Instytutu w kwestiach kontrowersyjnych dla międzynarodowej opinii publicznej. Portale Fox News, FR24News, Live Science czy Express Informer opisywały odkrycia archeologów z BPiI, m.in. odnalezienie szkieletów zakonnic z czasów II wojny światowej, zamordowanych przez Armię Czerwoną. O innym odkryciu masowego grobu na warszawskiej Białołęce informowały WhatsNew2Day, Polandin i Polish News UK. Media ukraińskie i rosyjskie obszernie komentowały oświadczenie IPN, wydane w związku z nazwaniem stadionu w Tarnopolu na Ukrainie imieniem Romana Szuchewycza, m.in. Radio Swoboda, UAZMI, Riafan, Ukrinform. Media rosyjskie, takie jak Regnum czy Rambler prezentowały wystawę Instytutu *Gorzki pokój. Traktat ryski 1921*, poświęconą traktatowi, w wyniku którego zakończyła się wojna polsko-sowiecka i zostały ustalone granice między RFSRR, Ukraińską (USRR), BSRR i Polską. Rosyjski portal Rossaprimavera nawiązywał do II Międzynarodowego Festiwalu Filmów o Totalitaryzmach „Echa Katynia", który odbył się w kwietniu online. Polish News UK zrelacjonowało również inicjatywę IPN, którą Instytut rozpropagował w mediach społecznościowych, aby zidentyfikować postać młodej kobiety ze zdjęcia, Marii Barr (Barczyńskiej), żony brytyjskiego pilota (dowódcy 107. dywizjonu RAF) Philipa Rexa Barra, który zginął w 1943 r. nad Holandią. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS (BWM), BBH, BP, OBUWiM Kraków, Oddziały i Delegatury IPN.

2.4. Dyfamacje

Po wprowadzeniu zmian w ustawie o IPN w 2016 r. jednym z zadań Instytutu jest reagowanie na zniesławienia godzące w dobre imię Polski i narodu polskiego. Wydział Informacji i Kontaktów Międzynarodowych w BPiKS (obecnie Biuro Współpracy Międzynarodowej) zajmuje się reagowaniem na dyfamacje pojawiające się w mediach zagranicznych, w tym Rosji, Izraela, USA, Niemiec, Francji, Hiszpanii i Kanady. Komórka zagraniczna na bieżąco prowadzi monitoring mediów zagranicznych, przygotowuje komunikaty na stronę internetową IPN przedstawiające stanowisko Instytutu oraz wystosowuje korespondencję do redakcji z prośbą o sprostowanie nieprawdziwych informacji. W minionym roku procedowano ok. 113 spraw. Wśród najczęstszych typów zniesławień pojawia się określenie „polskie obozy koncentracyjne" oraz inny wariant tego wyrażenia „obóz koncentracyjny w Polsce". Jest to określenie, które bez kontekstu historycznego – informacji o niemieckich nazistowskich sprawcach i/lub bez zaznaczenia, że Polska była w latach 1939–1945 krajem okupowanym – może sugerować opinii międzynarodowej, że to Polacy zorganizowali i prowadzili obozy koncentracyjne. Instytut od wielu lat popularyzuje wiedzę o niemieckich obozach i interweniuje w przypadkach, gdy w przestrzeni pojawiają się niezgodne z prawdą określenia. Tego typu wyrażenie bez kontekstu historycznego pojawiło się m.in. na amerykańskim portalu Action News Jax, we „Frankfurter Allgemeine Zeitung" czy w „Korea Times". Dodatkowo używany jest zwrot „Polish ghetto" bez zaznaczenia roli niemieckich nazistów, które pojawiło się ostatnio w artykule na portalu gazety „The Wall Street Journal". Równocześnie w przestrzeni publicznej wysuwa się fałszywe oskarżenia o współudział Polski w Holokauście, czego najgłośniejszym przykładem w ostatnim czasie był artykuł Mashy Gessen zamieszczony w „New Yorker", który sprowokował międzynarodową krytykę ze strony również środowisk żydowskich, w tym Amerykańskiego Komitetu Żydowskiego (AJC). Stworzono nową wersję anglojęzycznej strony IPN, gdzie zamieszczane są artykuły naukowe, w tym reakcje na dyfamacje. W zakładce „Statements" znajdują się oświadczenia Instytutu, będące reakcją na pojawiające się zniesławienia, w dziale „Digital Resources" – materiały informacyjno-edukacyjne: artykuły, publikacje, filmy, wystawy oraz infografiki poświęcone tematy-

ce historycznej, a w zakładce „Collected Content" – teksty dotyczące określonych zagadnień w tzw. blokach tematycznych. Co więcej, reakcje na nieprawdziwe informacje funkcjonujące w przestrzeni publicznej są umieszczane na anglojęzycznym Twitterze i Facebooku IPN oraz przekazywane polskim placówkom dyplomatycznym za pośrednictwem MSZ.

Interwencje Instytutu polegały w większości przypadków na wystosowaniu do redakcji czasopism lub gazet oficjalnych pism z prośbą o sprostowanie przez autorów nieprawdziwych informacji, zamieszczaniu tematycznych materiałów edukacyjnych o funkcji antydyfamacyjnej w mediach społecznościowych oraz publikowaniu oficjalnych oświadczeń, opinii historycznych na stronie IPN w języku polskim, angielskim i innych. Ponadto we współpracy z MSZ materiały edukacyjne w różnych językach przesyłano do polskich placówek dyplomatycznych za granicą oraz instytucji partnerskich, zajmujących się dyfamacjami i zniekształceniami historycznymi. W procesie reagowania uczestniczą także eksperci z BBH, OBBH, BUWiM i OBUWiM, którzy przygotowują teksty historyczne. Sprawy związane z dyfamacjami są konsultowane z Biurem Prawnym IPN, które przygotowuje ekspertyzy dotyczące niezbędnych działań do wszczęcia procesów cywilnych w przypadku ewentualnego naruszenia prawa przez autorów nieprawdziwych informacji. Istotną bazę merytoryczną w procesie reagowania stanowi ponadto prowadzona przez BBH strona internetowa poświęcona niemieckim nazistowskim obozom koncentracyjnym truthaboutcamps.eu, która jest sukcesywnie uzupełniana. Na bieżąco prowadzona jest również baza kontaktów zagranicznych, mająca na celu wzmocnienie współpracy międzynarodowej w badaniach nad kwestiami historycznymi stanowiącymi przedmiot polemik międzynarodowych. Z myślą o odbiorcy zagranicznym przygotowywany i przesyłany jest multimedialny anglojęzyczny Newsletter prezentujący aktualności IPN i ważne rocznice historyczne.

Posty Instytutu były trzykrotnie blokowane przez Facebook na angielskim i polskim profilu, co spotykało się z natychmiastową reakcją IPN. W jednym z przypadków konto było zablokowane przez cztery dni, a jego odblokowanie nastąpiło po nagłośnieniu sprawy przez media i interwencji władz państwowych, instytucji publicznych oraz masowej akcji społecznej. Facebook wydał wówczas oświadczenie, w którym decyzję o zablokowaniu konta nazwano „błędem naszych zautomatyzowanych narzędzi". W wyniku sprawdzenia treści administracja Facebook uznała, że jednak nie naruszają one zasad Facebooka. Kwestionowane są posty dotyczące niemieckich zbrodni wojennych, Holokaustu, eksterminacji i wynarodowienia dzieci.

„The New Yorker" (USA) / Instytut zareagował na artykuł autorstwa Mashy Gessen, zawierający fałszywe oskarżenia, obwiniające polski naród za śmierć trzech milionów Żydów. W odpowiedzi IPN opublikował krótkie oświadczenie na koncie twitterowym, ukazujące nieprawdziwość zawartych w tekście stwierdzeń. Powstał również tekst autorstwa wiceprezesa Instytutu dr Mateusza Szpytmy, który umieszczono na stronie anglojęzycznej i polskiej Instytutu.

„The Sun Newspapers" (USA) / IPN interweniował w związku z użyciem określenia „w obozie koncentracyjnym Sobibór w Polsce". W tej sprawie został wystosowany list do redakcji portalu, w którym umieszczono linki do materiałów edukacyjnych IPN. Redakcja pozytywnie odpowiedziała na prośbę Instytutu i poprawiła określenie, które obecnie brzmi „w niemieckim obozie koncentracyjnym Sobibór w okupowanej Polsce".

Robert H. Jackson Center (USA) / IPN został powiadomiony o ogólnodostępnym filmie zamieszczonym przez Centrum na temat procesów norymberskich, opublikowanym w 2018 r. Sam film stanowi wielką wartość historyczną, jednak znalazło się w nim określenie „polski obóz koncentracyjny". Instytut wystosował serię tweetów na ten temat nawołujących do zmiany określenia.

Ukraina / Wybór Romana Szuchewycza, głównodowodzącego tzw. Ukraińskiej Powstańczej Armii, odpowiedzialnego za ludobójstwo Polaków, przez Radę Miejską Tarnopola na patrona stadionu miejskiego oraz inicjatywa deputowanych Lwowskiej Rady Obwodowej nadania stadionowi Arena Lwów imienia Stepana Bandery. W obu przypadkach Instytut wyraził swój sprzeciw w mediach społecznościowych oraz podjął działania edukacyjne, polegające na opublikowaniu na portalu edukacyjnym „Przystanek Historia" oraz na stronie IPN tekstów poświęconych zbrodniom popełnionym przez Romana Szuchewycza, Stepana Banderę i Jewhena Konowalca w języku angielskim i ukraińskim.

RIA Novosti (Rosja) / Artykuł zatytułowany *MON Rosji udowodniło Polsce kłamstwa w sprawie pomnika żołnierzy sowieckich w Trzciance*. W odpowiedzi IPN opublikował na stronie internetowej obszerne oświadczenie w związku z wypowiedziami przedstawicieli władz Federacji Rosyjskiej w kontekście sowieckich cmentarzy z II wojny światowej. Ponadto przeprowadzono stosowną kampanię edukacyjną w mediach społecznościowych i w anglojęzycznym Newsletterze.

Aish (Izrael) / Na izraelskim portalu pojawiło się wyrażenie „obozy zagłady w Polsce". W mediach społecznościowych opublikowano tweety i wysłano tekst do redakcji, zwierający prośbę o usunięcie wyrażenia.

Neuse News (USA) / IPN zareagował listem do redakcji z prośbą o korektę wyrażenia „łuckie getto w Polsce". Autor artykułu Mike Parker odpowiedział publikacją tekstu, przyznając się do popełnionej nieścisłości, która mogła wprowadzać w błąd, i podziękował za zwrócenie na nią uwagi.

Amazon / Pen & Sword (USA) / Na platformie Amazon wystawiana była książka Iana Baxtera *Hitler's Death Camps in Occupied Poland* wydawnictwa Pen and Sword z okładką, na której widniał tytuł *Hitler's Polish Death Camps*. Wydawnictwo twierdziło, że to nieaktualna okładka i że Amazon nie odpowiada na prośby o jej zmianę na obecną. Po interwencji IPN zmieniono zdjęcie okładki.

Muzeum Holokaustu w Waszyngtonie (USHMM) (USA) / Muzeum użyło w internetowej encyklopedii Holokaustu na swojej stronie internetowej mylących wyrażeń, jak np. „obóz Chełmno w Polsce", bez wyjaśnienia, że ziemie polskie były okupowane. Wysłano list do redakcji, która poprawiła te określenia.

W „Kurierze Lubelskim" 23 marca ukazało się oświadczenie dotyczące artykułu *Codzienne życie żołnierza w Zamościu w czasie II wojny światowej*, w którym przedstawiano żołnierzy niemieckich na Zamojszczyźnie w sposób nieadekwatny do działań, które tam podejmowali.

3. Informacja i Komunikacja Społeczna

3.1. Uroczystości rocznicowe

CENTRALA

20. rocznica śmierci Wojciecha Ziembińskiego / Upamiętnienie Wojciecha Ziembińskiego / 13 stycznia, w rocznicę śmierci Wojciecha Ziembińskiego, uczestnika opozycji antykomunistycznej, działacza na rzecz upamiętnienia ofiar zbrodni sowieckich i komunistycznych, laureata nagrody „Kustosz Pamięci Narodowej" prezes IPN złożył kwiaty na jego grobie na warszawskich Powązkach. 17 stycznia w Archikatedrze Warszawskiej pw. Świętego Jana Chrzciciela została odprawiona msza św. w intencji Wojciecha Ziembińskiego. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.

Międzynarodowy Dzień Pamięci o Ofiarach Holokaustu / 21 stycznia odbyła się konferencja prasowa w związku z nową publikacją IPN „Polish-Jewish Studies" pod red. Grzegorza Berendta i Tomasza Domańskiego, odbyła się konferencja prasowa dla mediów, na której przedstawiono nowy periodyk IPN dotyczący represji Polaków za pomoc Żydom podczas okupacji niemieckiej. Jest to pierwszy numer polsko-angielskiego czasopisma naukowego poświęconego relacjom polsko-żydowskim oraz dziejom społeczności żydowskiej na ziemiach polskich w XX w. zawierający nowe ustalenia IPN dotyczące represji Polaków za pomoc Żydom podczas okupacji niemieckiej. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.

130. rocznica urodzin Zygmunta Nowakowskiego / Upamiętnienie Zygmunta Nowakowskiego / 23 stycznia na cmentarzu Rakowickim w Krakowie oddano hołd Zygmuntowi Nowakowskiemu, który był wybitnym pisarzem, dziennikarzem, aktorem, działaczem emigracyjnym oraz wieloletnim współpracownikiem Radia Wolna Europa. Z okazji rocznicy przygotowano okolicznościową kartę pocztową, znaczek oraz datownik. Prezes IPN złożył kwiaty na grobie Zygmunta Nowakowskiego. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS, OBBH Kraków.

76. rocznica wyzwolenia niemieckiego nazistowskiego obozu koncentracyjnego i zagłady Auschwitz-Birkenau / Międzynarodowy Dzień Pamięci o Ofiarach Holokaustu – Upamiętnienie Ofiar Holokaustu/ 27 stycznia zastępca prezesa IPN dr Mateusz Szpytma złożył kwiaty pod Pomnikiem Umschlagplatz w Warszawie. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.

40. rocznica walki o rejestrację Niezależnego Zrzeszenia Studentów / Briefing prasowy / 17 lutego w siedzibie IPN w Warszawie odbył się briefing prasowy, podczas którego zaprezentowano wydany przez IPN dziennik spisany przez studentkę łódzkiej Akademii Medycznej, Jadwigę Kowalczyk „Egzamin studenta i obywatela. Rzecz o strajku studentów łódzkich w 1981 r.". O publikacji mówili: prezes IPN oraz redaktor naukowy książki dr Sebastian Pilarski, naczelnik OBBH Łódź. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.

40. rocznica podpisania porozumień rzeszowsko-ustrzyckich / Konferencja popularnonaukowa / 19 lutego odbyła się konferencja w związku z 40. rocznicą porozumień rzeszowsko-ustrzyckich oraz 40. rocznicą powstania NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność". Konferencja transmitowana była na kanale IPNtv Konferencje. / Jednostka odpowiedzialna OIPN Rzeszów, BPiKS.

Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych:

– Odsłonięcie tablicy upamiętniającej płk. Łukasza Cieplińskiego i członków IV ZG WiN / 1 marca w związku z Narodowym Dniem Pamięci Żołnierzy Wyklętych w Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL w Warszawie upamiętniono płk. Łukasza Cieplińskiego i członków IV Zarządu Głównego Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość". Na „Łączce" na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach w Warszawie odsłonięto wystawy plenerowe o rtm. Witoldzie Pileckim oraz o ppłk. Łukaszu Cieplińskim. Tablica poświęcona prezesowi Zarządu WiN płk. Łukaszowi Cieplińskiemu i jego podkomendnym została umieszczona przy głównym wejściu do Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL – dawnym więzieniu politycznym przy ul. Rakowieckiej w Warszawie. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS, BUWiM.
– W związku z obchodami Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych, we współpracy z Klubem 12. Szczecińskiej Dywizji Zmechanizowanej oraz Oddziałem Okręgowym NBP w Szczecinie, przygotowana została okolicznościowa karta QSL, na której umieszczono monetę poświęconą Kazimierzowi Kamieńskiemu „Huzarowi" oraz informacje o wystawie elementarnej IPN *Żołnierze wyklęci – podziemie niepodległościowe 1944–1963*. Zadaniem krótkofalowców było nawiązanie w jak największej liczby połączeń i przekazanie informacji o obu materiałach. Celem działania było zatem dotarcie z informacją o święcie, a także materiałach IPN inną, dotąd niestosowaną formą komunikacji. Jej efekty były przedstawiane przez uczestników na kartach QSL. Dla najbardziej aktywnych przygotowano materiały edukacyjne IPN. / Jednostka odpowiedzialna BEN.

77. rocznica wykrycia i likwidacji „schronu Wolskich dla warszawskich Żydów" / Upamiętnienie rodziny Wolskich / 7 marca z okazji 77. rocznicy dekonspiracji schronu, gdzie rodzina państwa Wolskich ukrywała 38. obywateli polskich pochodzenia żydowskiego, wśród których był historyk dr Emanuel Ringelblum, zastępca prezesa IPN dr Mateusz Szpytma złożył kwiaty pod tablicą upamiętniającą miejsce kryjówki. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.

120. rocznica urodzin Jánosa Esterházyego / Upamiętnienie Jánosa Esterházyego / 14 marca prezes IPN złożył wieniec przed jedynym w Polsce pomnikiem węgierskiego polityka, znajdującym się przed kościołem bł. Władysława z Gielniowa w Warszawie. Następnie odbyła się msza święta w intencji beatyfikacji sługi Bożego Jánosa Esterházyego. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.

100. rocznica podpisania traktatu ryskiego / Wernisaż wystawy / 15 marca z okazji 100. rocznicy podpisania traktatu w Rydze, zaprezentowano wystawę „Gorzki pokój. Traktat ryski 1921 r.". Równolegle Zamek Królewski otworzył ekspozycję „Traktat ryski – odzyskane dziedzictwo". W inauguracji wystaw wzięła udział wicemarszałek Sejmu Małgorzata Gosiewska, która odczytała list marszałek Sejmu RP Elżbiety Witek. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS, BEN.

40. rocznica rolniczego protestu w Bydgoszczy / Obchody rocznicowe / Podczas obchodów rocznicy rolniczego protestu zorganizowanych 16 marca IPN zawarł porozumienie o współpracy z Narodowym Instytutem Kultury i Dziedzictwa Wsi. Zaprezentowano tekę edukacyjną i otwarto okolicznościową wystawę. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS, Delegatura Bydgoszcz.

Narodowy Dzień Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką / Upamiętnienie Polaków ratujących Żydów / 24 marca prezes IPN odsłonił tablicę poświęconą pamięci Jana i Antoniny Żabińskich na terenie Warszawskiego ZOO. Żabińscy uratowali przez kilka lat okupacji niemieckiej wielu obywateli polskich narodowości żydowskiej, stwarzając im miejsce schronienia na terenie warszawskiego Ogrodu Zoologicznego. Wydarzenie poprzedziła konferencja prasowa, która ze względu na sytuację epidemiczną odbyła się online. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS, BUWiM.

70. rocznica śmierci ppor. Mieczysława Dziemieszkiewicza „Roja" i Bronisława Gniazdowskiego „Mazura" / 13 kwietnia we wsi Szyszki w powiecie pułtuskim, przy pomniku upamiętniającym wydarzenie, obchodzono rocznicę śmierci ppor. Mieczysława Dziemieszkiewicza „Roja" oraz jego podkomendnego Bronisława Gniazdowskiego „Mazura". W uroczystościach wziął udział zastępca dyrektora AIPN, który odczytał w imieniu prezesa IPN dr. Jarosława Szarka list skierowany do organizatorów i uczestników uroczystości. Wręczył także Reginie Świąteckiej, której rodzina pomagała oddziałowi „Roja", repliki ryngrafów oraz złożył kwiaty i zapalił znicze przy pomniku poległych. / Jednostka odpowiedzialna AIPN.

81. rocznica zbrodni katyńskiej / Międzynarodowy Festiwal Filmowy o Totalitaryzmach „Echa Katynia" / 15–18 kwietnia zorganizowano festiwal filmowy w formie online, w ramach którego odbyły się trzy panele dyskusyjne, warsztaty i pokazy filmowe. Zaprezentowano 22 filmy, w tym cztery premiery powstałe w koprodukcji z IPN. Festiwal poprzedziła konferencja prasowa w Centrum Edukacyjnym IPN im. Janusza Kurtyki „Przystanek Historia" w dniu 13 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS, BEN.

40. rocznica powstania rolniczej „Solidarności" / Wernisaż wystawy / 21 kwietnia w 40. rocznicę narodzin rolniczej „Solidarności", IPN otworzył w całej Polsce regionalne wystawy pokazujące powstawanie NSZZ „Solidarność" Rolników Indywidualnych. Wystawę w Milejowie na Lubelszczyźnie otworzył prezes IPN, w Nowym Targu – zastępca prezesa IPN dr Mateusz Szpytma, a w Bydgoszczy przewodniczący Kolegium IPN prof. Wojciech Polak. W ramach obchodów otwarto 17 wystaw *Tu rodziła się »Solidarność« Rolników*. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS, BEN.

81. rocznica pierwszego transportu Polaków do Auschwitz / Obchody Narodowego Dnia Pamięci Ofiar Niemieckich Nazistowskich Obozów Koncentracyjnych i Obozów Zagłady / 14 czerwca o godz. 12.00 rozpoczęła się uroczystość na dziedzińcu Muzeum Więzienia Pawiak, podczas której dyrektor BUWiM złożył kwiaty pod „Pomnikiem – Drzewem Pawiackim". Druga część obchodów odbyła się na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach, gdzie prezes IPN dr Jarosław Szarek w okolicznościowym przemówieniu zwrócił uwagę na potrzebę kultywowania pamięci o tych wszystkich, którzy padli ofiarą zbrodniczej polityki niemieckiej prowadzonej podczas II wojny światowej. / Jednostka odpowiedzialna BUWiM.

100. rocznica utworzenia Centralnej Biblioteki Wojskowej / Obchody Święta Centralnej Biblioteki Wojskowej / 16 czerwca dyrektor BUWiM wziął udział w uroczystym odsłonięciu tablicy upamiętniającej marszałka Józefa Piłsudskiego, sfinansowanej przez IPN. / Jednostka odpowiedzialna BUWiM.

78. rocznica zbrodni wołyńskiej, Narodowy Dzień Pamięci Ofiar Ludobójstwa / W związku z przypadającym 11 lipca Narodowym Dniem Pamięci Ofiar Ludobójstwa, dokonanego przez ukraińskich nacjonalistów na obywatelach II Rzeczypospolitej Polskiej, IPN przypomniał „Bazę Zbrodni Wołyńskiej" i przedstawił postępy prac nad jej uzupełnianiem oraz zaprezentował projekt „Wołyń 1943. Pamiętamy". / Jednostka odpowiedzialna BEN.

65. rocznica Czerwca 1956 / Otwarcie wystawy *Poznański Czerwiec 1956. Oblicza buntu i jego pamięć*. / Wernisaż z udziałem prezesa IPN dr. Jarosława Szarka i dyrektora oddziału IPN w Poznaniu odbył się 13 lipca na placu Marszałka Piłsudskiego w Warszawie. / Jednostka odpowiedzialna OIPN Poznań.

77. rocznica egzekucji w Lesie Wełeckim / Upamiętnienie masowych egzekucji dokonanych przez niemieckiego okupanta w Lesie Wełeckim koło Buska-Zdroju / 16 lipca, w rocznicę wydarzeń, pracow-

nik Zespołu Pełnomocnika Prezesa IPN ds. Badań nad Terrorem Okupacyjnym na Ziemiach Polskich w Latach 1939–1945 wygłosił prelekcję, w trakcie której zaprezentował wyniki badań w zakresie zbrodni okupanta niemieckiego w powiecie buskim w okresie II wojny światowej. Uczestnicy oddali hołd ofiarom masowych egzekucji, składając kwiaty w miejscach kaźni. / Jednostka odpowiedzialna Pełnomocnik prezesa IPN ds. badań nad terrorem okupacyjnym na ziemiach polskich w latach 1939–1945.

77. rocznica śmierci Stanisława Peszyńskiego / Upamiętnienie Stanisława Peszyńskiego / 6 sierpnia na elewacji budynku przy ul. Marszałkowskiej 15A w Warszawie odsłonięto tablicę poświęconą Stanisławowi Peszyńskimu, harcerzowi, kierownikowi Sekcji Kontroli Biura Delegata Rządu na Kraj. Uroczystość konferencja na temat Stanisława Peszyńskiego w stołecznym Centrum Edukacyjnym IPN im. Janusza Kurtyki „Przystanek Historia" przy ul. Marszałkowskiej 21/25, w której wzięli udział prof. Grzegorz Nowik, przewodniczący Związku Harcerstwa Rzeczypospolitej oraz pracownik BBH. / Jednostka odpowiedzialna BBH.

77. rocznica wybuchu powstania warszawskiego:
- Prezes IPN dr Karol Nawrocki oddał hołd powstańcom 1 sierpnia o godz. 17.00 – godz. „W" przy pomniku „Gloria Victis" na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach oraz przy kurhanie, w którym znajdują się prochy ponad 50 tys. mieszkańców stolicy poległych w powstaniu warszawskim, na Cmentarzu Powstańców Warszawy na Woli. Wziął udział w modlitwie międzyreligijnej przy pomniku „Polegli-Niepokonani". W całym kraju oddziały IPN upamiętniły powstanie oddaniem hołdu w miejscach pamięci oraz różnymi inicjatywami edukacyjnymi: gra miejska, koncerty czy wykłady. / Jednostka odpowiedzialna Oddziały, Delegatury IPN, BPiKS.
- 6 sierpnia, w warszawskim Centrum Edukacyjnym „Przystanek Historia" odbyła się uroczysta prezentacja i promocja albumu *Zapomniana Historia Powstańczej Warszawy w Aktach Osobowych Archiwum Poczty Polskiej* wydanego przez Pocztę Polską we współpracy z IPN, Wojskowym Biurem Historycznym i Muzeum Wojska Polskiego. Głównym celem przyświecającym wydaniu publikacji była chęć przywrócenia pamięci o bohaterach, ludziach, o których wcześniej nie pisano i nie mówiono, tych którzy nie brali udziału w spektakularnych akcjach zbrojnych. / Jednostka odpowiedzialna BEN.

85. rocznica tzw. operacji polskiej / 10 sierpnia prezes IPN dr Karol Nawrocki wziął udział w uroczystościach przed pomnikiem „Poległym i Pomordowanym na Wschodzie" w Warszawie. Oddał hołd Polakom pomordowanym przez sowieckie NKWD w ramach tzw. operacji polskiej, przeprowadzonej w latach 1937–1938, zwłaszcza na byłych terenach Rzeczypospolitej, przyłączonych w 1921 r. na mocy traktatu ryskiego do Związku Sowieckiego. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.

82. rocznica śmierci Wojciecha Korfantego – jednego z Ojców Niepodległości / Uroczystości rocznicowe 17 sierpnia pod pomnikiem Wojciecha Korfantego w Warszawie / Prezes IPN dr Karol Nawrocki uczcił Wojciecha Korfantego, składając kwiaty pod jego warszawskim pomnikiem. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.

91. rocznica urodzin Jana Olszewskiego / Uroczystości rocznicowe / 20 sierpnia prezes IPN dr Karol Nawrocki złożył wieniec na grobie Jana Olszewskiego w 91. rocznicę urodzin premiera, obrońcy opozycjonistów w procesach politycznych w okresie PRL, posła na Sejm I, III i IV kadencji. IPN sfinansował w 2019 r. nagrobek na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach w Warszawie. W 2020 r., jako integralną część pomnika nagrobnego, dodano rzeźbę z podobizną Jana Olszewskiego. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.

75. rocznica śmierci i 5. rocznica państwowego pogrzebu „Inki " i „Zagończyka" / 28 sierpnia prezes IPN dr Karol Nawrocki wziął udział w odbywających się w Gdańsku uroczystościach upamiętniających

Danutę Siedzikównę „Inkę" i Feliksa Selmanowicza „Zagończyka". 5 września odsłonięto tablicę dedykowaną „Ince" na budynku dworca w Lipowej Tucholskiej. Tablicę przygotowało OBUWiM Gdańsk. IPN reprezentował dr hab. Karol Polejowski, dyrektor Archiwum IPN i naczelnik OBUWiM Gdańsk. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.

40. rocznica rejestracji NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność"/ 28 sierpnia w Sanktuarium św. Jana Pawła II w Krakowie rozpoczęły się uroczystości rocznicowe. Dalsza część obchodów miała miejsce w Centrum Jana Pawła II „Nie lękajcie się", gdzie odbyła się konferencja rocznicowa, w trakcie której wysłuchano wystąpień działaczy oraz zaproszonych przedstawicieli władz. Doktor Mateusz Szpytma, zastępca prezesa IPN, wygłosił prelekcję o historii „Solidarności" rolniczej 1980–1989. IPN objął patronat honorowy nad uroczystościami. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.

40. rocznica przywrócenia krzyża na mogiłę żołnierzy Westerplatte / 29 sierpnia w uroczystej mszy św. w Gdańsku uczestniczył prezes IPN dr Karol Nawrocki. Po uroczystości został uhonorowany przez Stowarzyszenie „Godność" statuetką przedstawiającą gdański pomnik św. Jana Pawła II i prezydenta USA Ronalda Reagana. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.

41. rocznica Sierpnia '80 i powstania NSZZ „Solidarność" / 31 sierpnia w Sali BHP w Gdańsku prezes IPN dr. Karol Nawrocki wziął udział w uroczystościach rocznicowych. Uczestnicy spotkania złożyli kwiaty przy historycznej bramie nr 2 Stoczni Gdańskiej. Obchody zakończyła uroczysta msza św. w bazylice św. Brygidy, po której uczestnicy oddali także hołd mjr. Henrykowi Sucharskiemu, którego prochy złożono w podziemiach kościoła św. Brygidy, w tzw. Krypcie Czaszek. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.

82. rocznica wybuchu II wojny światowej:

– 1 września prezes dr. Karol Nawrocki wziął udział w uroczystości pod pomnikiem Obrońców Wybrzeża na Westerplatte w Gdańsku. W obchodach rocznicowych uczestniczyli przedstawiciele najwyższych władz z premierem Mateuszem Morawieckim na czele. Jednym z punktów uroczystości było wręczenie noty identyfikacyjnej rodzinie st. leg. Ignacego Zatorskiego, obrońcy Westerplatte, którego dokonała marszałek Sejmu Elżbieta Witek w towarzystwie prezesa IPN dr. Karola Nawrockiego oraz p.o. dyrektora Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku dr. hab. Grzegorza Berendta. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.
– Uroczystości rocznicowe – upamiętniające cywilne ofiary II wojny światowej, największego konfliktu zbrojnego w dziejach świata – odbyły się 1 września w Wieluniu z udziałem prezydenta RP Andrzeja Dudy oraz zastępcy prezesa IPN dr. Mateusza Szpytmy. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.
– 14 września msza św. w intencji poległych i pomordowanych pod przewodnictwem metropolity warszawskiego kard. Kazimierza Nycza inaugurowała uroczystości upamiętniające 82. rocznicę wybuchu II wojny światowej oraz ofiary niemieckich egzekucji w Puszczy Kampinoskiej. W obchodach rocznicowych na Cmentarzu-Mauzoleum w Palmirach wziął udział dyrektor BUWiM. / Jednostka odpowiedzialna BUWiM.
– 30 września w Warszawie na budynku Komendy Głównej Mazowieckiego Oddziału Żandarmerii Wojskowej uroczyście odsłonięto tablicę upamiętniającą Annę Kostewicz, ofiarę niemieckiego nalotu 13 września 1939 r., oraz Juliena Bryana, wybitnego amerykańskiego fotoreportera, który dokumentował tragedię oblężonej Warszawy. / Jednostka odpowiedzialna BUWiM.

21. rocznica otwarcia Polskiego Cmentarza Wojennego w Miednoje / 2 września, przed Komendą Główną Policji w Warszawie, odbył się uroczysty Apel Pamięci. Podczas uroczystości zastępca prezesa dr hab. Krzysztof Szwagrzyk odczytał list prezesa IPN dr. Karola Nawrockiego. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.

30. rocznica działalności Stowarzyszenia Kielecka Rodzina Katyńska / 15 września prezes IPN dr. Karol Nawrocki otworzył wystawę *Na straży pamięci*. / Jednostka odpowiedzialna BRP.

82. rocznica agresji ZSRS na Polskę 17 września 1939 r. / 17 września, zastępca prezesa IPN dr Mateusz Szpytma wziął udział w uroczystościach przy pomniku Poległym i Pomordowanym na Wschodzie w Warszawie. Na skwerze Matki Sybiraczki jak co roku oddano hołd obrońcom Ojczyzny. / Jednostka odpowiedzialna BRP.

82. rocznica powstania Polskiego Państwa Podziemnego / Zastępca prezesa IPN dr Mateusz Szpytma wziął udział w uroczystościach rocznicowych, które miały miejsce 27 września. Oficjalna uroczystość odbyła się pod pomnikiem Polskiego Państwa Podziemnego i Armii Krajowej na rogu ulic Wiejskiej i Matejki. Odczytany został Apel Pamięci, który poprzedziły okolicznościowe wystąpienia i wspólna modlitwa, przed pomnikiem złożono wieńce kwiatów. Tego samego dnia w ceremonii złożenia kwiatów pod pomnikiem gen. Stefana Roweckiego „Grota" na rogu ul. Chopina i Alei Ujazdowskich uczestniczył dyrektor BUWiM. / Jednostka odpowiedzialna BRP.

100. rocznica urodzin poety Krzysztofa Kamila Baczyńskiego / 27 września na dziedzińcu Zamku Królewskiego w Warszawie została otwarta wystawa poświęcona pokoleniu Krzysztofa Kamila Baczyńskiego, do którego należał również Karol Wojtyła, Ryszard Kaczorowski czy Anna Smoleńska. W uroczystości wziął udział prezes IPN. / Jednostka odpowiedzialna BEN, BRP.

Obchody Dnia Pamięci Więźniów Obozu Dulag 121 i Niosących Im Pomoc – Narodowy Dzień Pamięci o Ludności Cywilnej Powstańczej Warszawy / 2 października w Pruszkowie odbyły się obchody poświęcone więźniom obozu Dulag 121 i osobom niosącym im pomoc, zorganizowane przez IPN, Powiat Pruszkowski, Miasto Pruszków, Urząd do spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych oraz Muzeum Dulag 121. W uroczystości wziął udział zastępca prezesa IPN dr Mateusz Szpytma. / Jednostka odpowiedzialna BRP.

81. rocznica powołania Batalionów Chłopskich / 8 października odbyły się uroczystości upamiętniające żołnierzy Batalionów Chłopskich oraz kobiety z Ludowego Związku Kobiet. Wieńce złożono na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach przed pomnikiem „Ku chwale Batalionów Chłopskich", na grobie gen. dyw. Franciszka Kamińskiego – komendanta głównego BCh, szefa I Oddziału Sztabu Komendy Głównej Armii Krajowej, działacza ruchu ludowego oraz przed pomnikiem Żołnierzy Batalionów Chłopskich i Ludowego Związku Kobiet. W uroczystości wziął udział zastępca prezesa IPN dr. Mateusz Szpytma. / Jednostka odpowiedzialna BRP.

80. rocznica wydania przez niemieckiego generalnego gubernatora Hansa Franka rozporządzenia o karze śmierci dla Żydów opuszczających wyznaczone im dzielnice mieszkalne oraz dla osób, które świadomie udzielają im pomocy / Upamiętnienie Michała Kruka i Marii Grzegorzewskiej za pomoc niesioną Żydom / 15 października w Przemyślu przy ul. Kopernika 14 odbyła się uroczystość odsłonięcia tablicy upamiętniającej Michała Kruka zamordowanego przez Niemców za pomoc udzielaną Żydom. / Jednostka odpowiedzialna BRP.

70. rocznica śmierci żołnierzy Narodowego Zjednoczenia Wojskowego z ostatniego patrolu „Roja" / 16 października w Pawłowie Kościelnym została odprawiona msza św. oraz odsłonięto tablicę upamiętniającą poległych żołnierzy NZW z patrolu chor. Stanisława Kakowskiego „Kaźmierczuka", wchodzcego w skład oddziału ppor. Mieczysława Dziemieszkiewicza „Roja". / Jednostka odpowiedzialna BRP, BUWiM.

70. rocznica śmierci żołnierzy Narodowego Zjednoczenia Wojskowego z patrolu chor. Stanisława Kakowskiego „Kaźmierczuka" / 16 października w Pawłowie Kościelnym na Mazowszu upamiętniono

poległych żołnierzy Narodowego Zjednoczenia Wojskowego z patrolu chor. Stanisława Kakowskiego „Kaźmierczuka" wchodzącego w skład oddziału ppor. Mieczysława Dziemieszkiewicza „Roja". Obchody rozpoczęła uroczysta msza św. w intencji pomordowanych 70 lat temu żołnierzy NZW, a następnie prezes IPN dr Karol Nawrocki, Tadeusz Łączyński, wiceprzewodniczący Społecznego Komitetu Budowy Upamiętnień Bohaterów Niepodległości w Pawłowie Kościelnym, oraz płk Mieczysław Gurgielewicz, dowódca 5. Mazowieckiej Brygady Obrony Terytorialnej, odsłonili tablicę upamiętniającą poległych żołnierzy. / Jednostka odpowiedzialna BUWiM.

Narodowy Dzień Pamięci Duchownych Niezłomnych / 17 października kościele pw. św. Stanisława Kostki przy pl. Matki Teresy z Kalkuty w Szczecinie odbyła się uroczysta msza święta w intencji osób związanych z NSZZ „Solidarność", której przewodniczył ks. bp Henryk Wejman. / Jednostka odpowiedzialna BRP.

75. rocznica powstania Instytutu Literackiego we Francji / Organizacja międzynarodowej konferencji naukowej „Myśleć i praktykować politykę inaczej: lekcje Jerzego Giedroycia i »Kultury« paryskiej" (Penser et pratiquer la politique autrement: les leçons de Jerzy Giedroyc et de «Kultura») / Konferencja odbyła się 28–30 października w Paryżu. Jej celem była dyskusja nad znaczeniem paryskiego ośrodka oraz miesięcznika „Kultura" dla polskiej emigracji niepodległościowej po 1945 r., jego relacje z emigrantami z innych narodów oraz intelektualistami i politykami z Europy Zachodniej i Stanów Zjednoczonych. W konferencji wzięło udział 25 badaczy z różnych ośrodków naukowych w Polsce, we Francji i na Ukrainie. Obrady odbywały się w trybie hybrydowym w Stacji Naukowej PAN oraz na Sorbonie. Konferencję zorganizowano wspólne z Centrum Cywilizacji Polskiej na Sorbonie, Stowarzyszeniem „Instytut Literacki", Stacją Naukową Polskiej Akademii Nauk w Paryżu. / Jednostka odpowiedzialna BBH.

Światowy Dzień Dziedzictwa Audiowizualnego / 27 października w Centrum Edukacyjnym Instytutu Pamięci Narodowej im. Janusza Kurtyki „Przystanek Historia" odbyła się XIII Konferencja Archiwum IPN organizowana z okazji Światowego Dnia Dziedzictwa Audiowizualnego „Unboxing obrazów. Wpływ archiwów audiowizualnych i fotograficznych na kulturę". Konferencję otworzył prezes IPN dr Karol Nawrocki i prof. Michał Kleiber, przewodniczący Polskiego Komitetu ds. UNESCO, który objął konferencję patronatem honorowym. / Jednostka odpowiedzialna BRP, AIPN.

81. rocznica zamknięcia granic warszawskiego getta / 16 listopada dyrektor BUWiM wziął udział w symbolicznym zapaleniu zniczy przy murze warszawskiego getta, będącym częścią uroczystości upamiętniających 81. rocznicę tego wydarzenia. / Jednostka odpowiedzialna BUWiM.

82. rocznica wybuchu II wojny światowej / Organizacja międzynarodowej konferencji naukowej „La contribution des Polonais dans la lutte contre les deux totalitarismes en Pologne et en Occident (1939–1945)" – „Wkład Polaków w walkę z dwoma totalitaryzmami w Polsce i na Zachodzie (1939–1945)" / Konferencja zorganizowana wspólnie z Towarzystwem Historyczno-Literackim w Paryżu w dniach 16–17 listopada stanowiła forum wymiany poglądów na ważne zagadnienia związane z postawą obu państw (Francji i Polski) i ich społeczeństw wobec II wojny światowej. Przedstawiono 12 referatów historyków polskich i francuskich. Tezy przedstawione w referatach zostały poszerzone w dyskusjach merytorycznych. Planowana jest publikacja materiałów pokonferencyjnych w językach konferencji – polskim i francuskim. / Jednostka odpowiedzialna BBH.

80. rocznica obrony Tobruku / 27 listopada czasu polskiego odbyła się anglojęzyczna konferencja – „Szczurami Tobruku ich zwali…" – trwała przyjaźń australijsko-polska w 80. rocznicę obrony Tobruku. W debacie na temat wspólnych doświadczeń Australijczyków i Polaków w wojennym Tobruku i w powojennej Australii wzięli udział dr Mark Johnston, prof. Marek Wierzbicki i Lucyna Artymiuk.

Konferencja była transmitowana na anglojęzycznym kanale IPN na FB. Była skierowana jedynie do odbiorców anglojęzycznych. / Jednostka odpowiedzialna BRP, BEN, BBH, BWM.

40. rocznica wprowadzenia stanu wojennego w Polsce / Organizacja debaty historycznej „(Nie) rozliczony stan wojenny" / 12 grudnia w Centrum Bankowo-Finansowym (dawnym „Domu Partii") w Warszawie odbyła się debata z udziałem dr. hab. Andrzeja Zybertowicza – doradcy społecznego prezydenta RP; dr. hab. Sławomira Cenckiewicza – dyrektora Wojskowego Biura Historycznego im. gen. K. Sosnkowskiego, zastępcy przewodniczącego Kolegium IPN; prok. Andrzeja Pozorskiego – zastępcy Prokuratora Generalnego, dyrektora GKŚZpNP; dr. Macieja Korkucia – naczelnika OBUWiM Kraków. Moderatorem dyskusji był red. Michał Adamczyk. Zajmowano się kwestią rozliczenia zbrodni i represji stanu wojennego od strony prawnej i historycznej, innymi formami rozliczenia z przeszłością, m.in. za pośrednictwem literatury i filmu, tematem pamięci o tym wydarzeniu oraz odpowiedzą na pytanie o to, co należy zrobić, aby stan wojenny stał się lekcją na przyszłość. / Jednostka odpowiedzialna BBH, Biuro Prezesa.

40. rocznica wprowadzenia stanu wojennego w Polsce / IPN przygotował wiele wydarzeń o charakterze ogólnopolskim i regionalnym, a wśród nich konferencje, wystawy, koncerty, wykłady m.in. Akcja społeczna IPN „Zapal Światło Wolności", Debata „(Nie)rozliczony stan wojenny", Koncert „Po co nam wolność?", „Baza internowanych w stanie wojennym", 13 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna BRP, BEN, BBH, Biuro Prezesa.

30. rocznica powołania rządu premiera Jana Olszewskiego / 14 grudnia w Sejmie RP miało miejsce otwarcie wystawy *Spojrzeć ludziom prosto w oczy…* poświęconej Janowi Olszewskiemu. W otwarciu wzięli udział marszałek senior Antoni Macierewicz, wicemarszałek Sejmu Ryszard Terlecki, były marszałek Sejmu i przewodniczący Komisji Spraw Zagranicznych Marek Kuchciński, wicemarszałek Senatu Marek Pęk, parlamentarzyści oraz zastępca prezesa IPN dr hab. Karol Polejowski, dyrektor BEN i współautorzy wystawy. / Jednostka odpowiedzialna BBH, BEN.

40. rocznica pacyfikacji kopalni „Wujek" / W ramach ogólnopolskiej akcji „Solidarność zmieniła świat" 12 górników w strojach roboczych 16 grudnia rozdawało na Dworcu Centralnym w Warszawie ulotki informacyjne dotyczące masakry w katowickiej Kopalni Węgla Kamiennego „Wujek" 16 grudnia 1981 r. Akcja rozpoczęła się o godz. 6.30 i trwała aż do godz. 18.00 lub do wyczerpania 30 tys. ulotek. W holu głównym Dworca Centralnego stanęła też wystawa poświęcona tragicznemu wydarzeniu w jej 40. rocznicę. / Jednostka odpowiedzialna BRP.

ODDZIAŁ IPN BIAŁYSTOK

Międzynarodowy Dzień Pamięci o Ofiarach Holokaustu:

- Upamiętnienie pamięci ofiar przy Pomniku Powstańców Getta oraz Pomniku Wielkiej Synagogi i na cmentarzu żydowskim / Delegacja OIPN złożyła kwiaty przy pomniku i na cmentarzu żydowskim. Zaprezentowano także spot edukacyjny o zagładzie Żydów w Białymstoku, przygotowany przez pracowników OBEN, 27 stycznia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
- Prezentacja filmików edukacyjnych o Polakach udzielających pomocy Żydom / OIPN przygotował serię filmików edukacyjnych, przybliżających historie kilku postaci zasłużonych w regionie, które z narażeniem własnego życia udzielały pomocy ludności żydowskiej. Bohaterami filmików są m.in. ks. Roch Modzelewski, ks. Stanisław Falkowski, ks. Adam Abramowicz, Wacław i Lucyna Białowarczukowie. Ponadto na stronie Facebook Oddziału została udostępniona wystawa *Sprawiedliwi. Kapłani archidiecezji wileńskiej ratujący Żydów w okresie okupacji niemieckiej (1941–1944)* prezentująca historię księży z archidiecezji wileńskiej, którzy w trakcie II wojny światowej ratowali Żydów. Składają się na nią biogramy, fotografie i relacje, 24 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

32. rocznica śmierci ks. Stanisława Suchowolca / Uroczystość upamiętniająca / W obchodach wzięli udział: wiceminister edukacji i nauki Dariusz Piontkowski, wojewoda podlaski Bohdan Paszkowski, parlamentarzyści, przewodniczący Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność" Józef Mozolewski, poczty sztandarowe oraz naczelnicy OBEN i OBBH, 31 stycznia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

81. rocznica pierwszej masowej deportacji Polaków w głąb ZSRS / Uroczystości upamiętniające / Przystanek Historia Hajnówka online. Delegacja OIPN wzięła udział wraz z władzami samorządowymi, kombatanckimi i służbami mundurowymi, nadleśnictwem Hajnówka, władzami gminy Łomża w uroczystości złożenia kwiatów pod pomnikiem-grobem Nieznanego Sybiraka przy kościele pw. Ducha Świętego w Białymstoku i pod pomnikiem Pamięci Ofiar Sybiru w Podgórzu. Z tej okazji przygotowano również materiały edukacyjne dostępne online #kluczdohistorii *Deportacje obywateli polskich w głąb ZSRS*, 10 lutego. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

79. rocznica utworzenia Armii Krajowej / Uroczystości upamiętniające / Udział w uroczystościach upamiętniających powstanie AK. Organizatorzy spotkania (wojewoda podlaski, marszałek województwa podlaskiego, Dowódca 1. PBOT) oraz IPN złożyli wieńce i zapalili znicze przed pomnikiem Armii Krajowej w Białymstoku. Po uroczystościach prezes Światowego Związku Żołnierzy AK Okręg Białystok mjr Czesław Chociej otrzymał dyplom pamiątkowy z okazji dwudziestolecia działalności Instytutu, 14 lutego. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

75. rocznica bitwy pod Gajrowskimi / Prezentacja animacji o bitwie pod Gajrowskimi / W bitwie pod Gajrowskimi dowodzeni przez kpt. Romualda Rajsa „Burego" żołnierze 3. Wileńskiej Brygady Narodowego Zjednoczenia Wojskowego starli się z siłami Armii Czerwonej. Z okazji tej rocznicy OBEN przygotował animację nawiązującą do powstającej broszury edukacyjnej dotyczącej bitwy, 16 lutego. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

102. rocznica wyzwolenia Białegostoku z rąk zaborców / Złożenie kwiatów przed pomnikiem marszałka Józefa Piłsudskiego w Białymstoku oraz wspólnie z wojewodą podlaskim Bohdanem Paszkowskim przed pomnikiem szesnastu ofiar mordu bolszewickiego z 1920 r. w Białymstoku, 19 lutego. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych / Akcja billboardowa z inicjatywy OIPN, wojewody podlaskiego oraz marszałka województwa podlaskiego, mająca na celu upamiętnienie bohaterów podziemia niepodległościowego w przestrzeni miejskiej. Grafika przedstawiająca postać ppłk. Łukasza Cieplińskiego „Pługa" – ostatniego prezesa IV Zarządu Głównego Zrzeszenia Wolność i Niezawisłość, pojawiła się na czterech banerach informacyjnych. Widnieje tam również cytat z jego wypowiedzi. Przygotowano promocję płyty „Psalmy dla Niezłomnych", konkurs na profilu facebookowym Oddziału oraz okolicznościowe pakiety edukacyjne, które następnie zostały przekazane szkołom, mającym żołnierzy wyklętych za patronów, 1 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

100. rocznica podpisania traktatu pokojowego w Rydze / Katalog wystawy *Wojna polsko-bolszewicka 1919–1920. Kierunek północno-wschodni*. W ramach obchodów na portalu Facebook odbyły się promocja katalogu, prezentacja multimedialna i konkurs, w którym nagrodą był wspomniana publikacja. W Centrum Handlowym Alfa pokazano wystawę *Wojna Światów*, 18 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

86. rocznica śmierci marszałka Józefa Piłsudskiego / Uroczystości upamiętniające / Złożenie kwiatów pod pomnikiem Józefa Piłsudskiego w Białymstoku, 12 maja. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

77. rocznica bitwy pod Monte Cassino / Uroczystości upamiętniające / Złożenie kwiatów pod pomnikiem Polskich Sił Zbrojnych, 18 maja. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

73. rocznica śmierci rtm. Witolda Pileckiego / Uroczystości upamiętniające / Złożenie kwiatów w XI LO im. rtm. Witolda Pileckiego pod tablicą upamiętniającą patrona, 25 maja. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

30. rocznica wizyty Ojca Świętego Jana Pawła II w Białymstoku, Łomży i Olsztynie / Prezentacja wystawy *Oto czynię wszystko nowe. W 30. rocznicę IV pielgrzymki Ojca Świętego do Ojczyzny*, katalogu do wystawy, folderu kolekcjonerskiego z pocztówką i znaczkiem pocztowym przygotowanym przez Pocztę Polską oraz prezentacja trzech spotów filmowych ukazujących archiwalne ujęcia z tego wydarzenia oraz refleksje białostoczan na temat pielgrzymki po 30 latach – przygotowane we współpracy z TVP 3 Białystok, 2–8 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

80. rocznica deportacji na Sybir mieszkańców wsi Pogorzałki / Uroczystości upamiętniające / Złożenie kwiatów podczas lokalnych uroczystości rocznicowych, 6 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Narodowy Dzień Pamięci Ofiar Niemieckich Nazistowskich Obozów Koncentracyjnych i Obozów Zagłady / Złożenie kwiatów w Sokółce przez delegację pracowników OIPN wraz z burmistrzem Sokółki oraz wdową po Wojciechu Drewniaku na grobie Wojciecha Drewniaka – więźnia Auschwitz oraz Gross-Rosen, 14 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

80. rocznica IV deportacji Polaków na Sybir / Msza w kościele pw. Trójcy Przenajświętszej w Grajewie. Następnie uczestnicy udali się przed Starostwo Powiatowe w Grajewie, gdzie odbyła się główna część obchodów. Uroczyste odsłonięcie tablicy, w którym udział wzięli Sybiracy, lokalne władze oraz naczelnik OBUWiM, zostało poprzedzone prelekcją OBEN. Wokół obelisku, na którym umieszczona jest tablica, zostały posadzone cztery świerki, które zostały wcześniej poświęcone przez papieża Franciszka. Na koniec świadectwo swoich przeżyć dali Sybiracy. Uroczystości zostały zorganizowane dzięki wspólnej inicjatywie Samorządu Powiatu Grajewskiego oraz IPN, 19 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Upamiętnienie ofiar masowych egzekucji w Grabówce / Uroczystości upamiętniające zbrodnie niemieckie popełnione na ludności zamieszkującej Grabówkę i okolice. Przedstawiciele IPN wygłosili prelekcję na temat okoliczności mordu, następnie złożono kwiaty i zapalono znicze w miejscu pamięci. Uroczystość zorganizowana we współpracy z Gminą Supraśl, parafią Krzyża Świętego w Grabówce, Centrum Kultury i Rekreacji w Supraślu, 20 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

80. rocznica wybuchu wojny niemiecko-sowieckiej i początku okupacji niemieckiej na terenie przedwojennego województwa białostockiego / Emisja kolejnego odcinka z cyklu Przystanek Historia Białystok „Zbrodnie niemieckie w Bezirk Bialystok 1941–1944" oraz przygotowanie materiałów edukacyjnych pod tym samym tytułem, 22 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

80. rocznica spalenia przez Niemców Wielkiej Synagogi / Pod pomnikiem-kopułą Wielkiej Synagogi przy ul. Suraskiej kwiaty złożyli m.in. Justyna Orłowska – pełnomocnik prezesa Rady Ministrów ds. GovTech, Bohdan Paszkowski – wojewoda podlaski, Artur Kosicki – marszałek województwa podlaskiego oraz harcerze z komendantem ZHP Chorągwi Białostockiej – Krzysztofem Jakubowskim. OBEN przygotował ulotkę informacyjną o zbrodniach niemieckich popełnionych po wkroczeniu na Białostocczyznę. W przestrzeni miejskiej umieszczono trzy billboardy przedstawiające żołnierzy niemieckich stojących na zgliszczach Wielkiej Synagogi. Na stronie Facebook OIPN zaprezentowano spot informacyjny o zagładzie Żydów. Wydarzeniami towarzyszącymi obchodom były prezentacje wystaw: w Podlaskim Urzędzie Wojewódzkim *Sprawiedliwi. Kapłani archidiecezji wileńskiej ratujący Żydów w okresie okupacji niemieckiej (1941–1944)* oraz przed siedzibą Regional-

nej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku *Niemieckie obozy zagłady*, 27 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

73. rocznica aresztowania mjr. Zygmunta Szendzielarza „Łupaszki" / Na budynku OIPN przy ul. Warsztatowej 1A zamontowano banner o wymiarach 12×9 m z wizerunkiem mjr. „Łupaszki", 30 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

76. rocznica obławy augustowskiej / W Augustowie i Gibach odbyły się obchody rocznicy obławy augustowskiej. 12 lipca pracownik OIPN wygłosił przemówienie okolicznościowe, opowiedział o działaniach związanych z obławą augustowską podjętych przez OIPN. We współpracy z Danutą i Zbigniewem Kaszlejami z Klubu Historycznego im. Armii Krajowej w Augustowie pracownicy OBEN zorganizowali grę miejską „Śladami obławy augustowskiej" z wykorzystaniem aplikacji telefonicznej. W grze udział wzięło sześć drużyn złożonych z młodzieży szkolnej i harcerzy. Na rynku im. Króla Zygmunta Augusta prezentowano wystawę IPN *Obława Augustowska lipiec 1945*. Odbyły się również słuchowiska radiowe oraz pokazy filmów. Dodatkowo można było nabyć wydawnictwa IPN, a także nieodpłatnie otrzymać materiały edukacyjne, foldery okolicznościowe, znaczki i wpinki oraz skorzystać z możliwości zagrania w gry edukacyjne IPN. Podczas koncertu wiolonczelowego towarzyszącemu uroczystości zwycięska grupa harcerzy „Enigma H" otrzymała patriotyczne upominki. Na zakończenie obchodów rodziny pomordowanych odczytywały nazwiska swoich zaginionych bliskich, a delegacja IPN złożyła kwiaty pod tablicą umieszczoną na tzw. Domu Turka, który był miejscem kaźni Polaków, oraz tablicą umieszczoną w Bazylice Najświętszego Serca Pana Jezusa w Augustowie. 16 lipca, wieczornicą przy Gminnym Ośrodku Kultury w Gibach rozpoczęły się uroczystości upamiętniające obławę augustowską w Gibach. Wykład wprowadzający wygłosił pracownik OBBH. Następnie został zaprezentowany program artystyczny ku czci ofiar. Kolejnego dnia obchodów zorganizowano rajd rowerowy, który rozpoczął się przy kompleksie sportowo-rekreacyjnym „Orlik" w Gibach. Odbył się on ścieżką leśną, gdzie umieszczone są tablice edukacyjne *Śladami ofiar obławy augustowskiej* przygotowane przez OIPN Białystok oraz Lasy Państwowe. Na każdym z punktów organizatorzy przygotowali atrakcje w formie pogadanek, zadań i niespodzianek, a także losowania nagród na mecie rajdu. OBEN przygotowało również stoisko z materiałami edukacyjnymi oraz grami IPN. Ostatniego dnia uroczystości odbyła się msza w kościele pw. św. Anny w Gibach. Następnie delegacje złożyły kwiaty oraz znicze pod pomnikiem-krzyżem w Gibach, 11–12 i 16–18 lipca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Narodowy Dzień Pamięci Ofiar Ludobójstwa / W Białymstoku, na telebimie przy alei Jana Pawła II emisja spotu edukacyjnego informującego o przypadającej rocznicy. Spot emitowany był od 11 do 18 lipca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Dzień Walki i Męczeństwa Wsi Polskiej / W Podlaskim Muzeum Kultury Ludowej w Wasilkowie została otwarta wystawa *Wieś polska między dwoma totalitaryzmami (1939–1945)*. Wystawę otworzył pracownik OBBH, który na co dzień prowadzi badania nad historią wsi polskiej. Otwarciu towarzyszyła również prelekcja, 12 lipca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

100. rocznica przybycia do Augustowa 1. Pułku Ułanów Krechowieckich / W Augustowie obchodzono święto 1. Pułku Ułanów Krechowieckich i 100. rocznicę odznaczenia pułku Krzyżem Srebrnym Orderu Virtuti Militari. Podczas uroczystości otwarto izbę pamięci w wieży kościoła pw. Matki Boskiej Częstochowskiej. Uroczystość zorganizowana we współpracy ze starostą augustowskim, 25 lipca. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

101. rocznica bitwy warszawskiej:
– delegacja OIPN wzięła udział w sadzeniu Żywej Lilijki Pamięci – zorganizowanym przez Chorągiew Białostocką ZHP, leśników oraz służby mundurowe, jako pamiątka setnych rocznic wielkich

bitew wojny polsko-bolszewickiej, m.in. warszawskiej i niemeńskiej, 14 maja. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

– W Bogutach-Piankach naczelnik OBEN złożyła kwiaty pod tablicą upamiętniającą Jana Zakrzewskiego, urodzonego w Bogutach uczestnika walk z 1920 r. oraz kampanii wrześniowej. Następnie uczestnicy udali się do wsi Tymianki-Bucie, by odsłonić mural upamiętniający dwóch żołnierzy poległych w Tymiankach 2–3 sierpnia 1920 r. W uroczystości wzięli udział przedstawiciele sejmu i senatu, władz samorządowych województwa mazowieckiego, powiatu ostrowskiego i gminy Boguty-Pianki, Ministerstwa Obrony Narodowej, księża z parafii w Bogutach-Piankach i w Nurze, dyrektorzy okolicznych szkół, uczniowie klas mundurowych ze szkół Ciechanowcu, przedstawiciele instytucji powiatu ostrowskiego, członkowie Łomżyńskiego Towarzystwa Naukowego im. Wagów, członkowie lokalnych stowarzyszeń i klubów strzelectwa sportowego oraz mieszkańcy gminy Boguty-Pianki, 1 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– 14 sierpnia odbył się piknik militarny w Białowieży, na którym pracownicy OBEN i WSdsPiI zaprezentowali materiały edukacyjne oraz gry IPN; 15 sierpnia w Sokółce delegacja OIPN wzięła udział w uroczystościach organizowanych przez miasto. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

76. rocznica wybuchu powstania warszawskiego / Złożenie kwiatów przy pomniku Armii Krajowej w Białymstoku, 1 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

78. rocznica powstania w getcie białostockim / Udział w uroczystościach miejskich i złożyła kwiaty przy pomniku Wielkiej Synagogi w Białymstoku przy ul. Legionowej 5 oraz Bohaterów Getta przy ul. Żabiej, 16 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Upamiętnienie ofiar zbrodni hitlerowskich / 17 sierpnia w lesie znajdującym się niedaleko Giełczyna w powiecie łomżyńskim, delegacja OIPN wraz z włodarzami gmin: Łomża i Zambrów, w towarzystwie senatora Marka Komorowskiego złożyła kwiaty na mogiłach ludności żydowskiej i polskiej będącej ofiarami niemieckich represji czasie II wojny światowej. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

100. rocznica nadania tytułu honorowego obywatela miasta Białegostoku Józefowi Piłsudskiemu / Przygotowanie wystawy oraz katalogu poświęconego wydarzeniu, udostępniono dodatkowo dwie wystawy *Województwo białostockie na drodze do niepodległości* oraz *Wojna polsko-bolszewicka 1919–1920. Kierunek północno-wschodni*. Przedstawiciele IPN wzięli udział w rekonstrukcji wydarzenia. Wydarzenie odbyło się w ramach współpracy ze Związkiem Piłsudczyków w Białymstoku, 21 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

101. rocznica bitwy o Białystok / Akcja „Światło Pamięci Niezwyciężonym w 101. rocznicę bitwy o Białystok" / Na Cmentarzu Wojskowym w odbyła się akcja zapalania zniczy na grobach polskich żołnierzy, którzy walczyli i ginęli w czasie wojny polsko-bolszewickiej. W przedsięwzięciu współorganizowanym m.in. przez OIPN oraz Stowarzyszenie Grupa Wschód udział wzięli mieszkańcy Białegostoku, w tym potomkowie polskich żołnierzy walczących w 1919 i 1920 r., 21 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

102. rocznica wybuchu powstania sejneńskiego / W Sejnach z inicjatywy OIPN, we współpracy z Pocztą Polską, tablicą memoratywną na budynku Poczty Polskiej został upamiętniony Tadeusz Katelbach. Po okolicznościowych przemówieniach przedstawiających sylwetkę bohatera, zebranym rodzinom powstańców sejneńskich wręczono znicze i tabliczki „Grób Weterana walk o wolność i niepodległość Polski". Pracownicy IPN zaprezentowali gościom uroczystości folder filatelistyczny, 23 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN, OBUWiM.

75. rocznica śmierci Danuty Siedzikówy „Inki" / W Narewce i Gruszkach delegacja OIPN wzięła udział w poświęceniu tablicy umieszczonej na symbolicznej mogile rodziców „Inki" – Eugenii i Wacława Siedzików, w uroczystości złożenia kwiatów pod pomnikiem sanitariuszki, we mszy polowej, podczas której dyrektor OIPN wręczył zbiór ryngrafów ks. Grzegorzowi Kułakowskiemu, inicjatorowi budowy pomnika „Inki" w Narewce. Zwieńczeniem uroczystości była część artystyczna – koncert „Perły" w reżyserii Dariusza Kowalskiego, 28 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Obchody Roku Grupy Ładosia / Pokaz filmu *Paszporty Paragwaju* w Operze i Filharmonii Podlaskiej – Europejskim Centrum Sztuki w Białymstoku im. Stanisława Moniuszki. Słowo wstępne wygłosił pracownik OBEN, 29 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

41. rocznica porozumień sierpniowych z 1980 r.:
- Udział w zorganizowanych w Czarnej Białostockiej wojewódzkich obchodach rocznicowych podpisania porozumień sierpniowych oraz powstania NSZZ „Solidarność". Przedstawiciele Oddziału w towarzystwie wojewody podlaskiego Bohdana Paszkowskiego, przewodniczącego regionu NSZZ „Solidarność" Józefa Mozolewskiego i burmistrza Czarnej Białostockiej Jacka Chrulskiego złożyli kwiaty pod pomnikiem upamiętniającym działaczy Solidarności. Następnie uczestnicy uroczystości wzięli udział w mszy w kościele pw. Świętej Rodziny, na której byli także obecni m.in. minister Dariusz Piątkowski, parlamentarzyści, przedstawiciele służb mundurowych i mieszkańcy, 29 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
- Udział w obchodach zorganizowanych w Białymstoku oraz Hodyszewie, 31 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

74. rocznica urodzin ks. Jerzego Popiełuszki:
- W Suchowoli odbyły się uroczyste obchody zorganizowane przez OIPN, burmistrza Suchowoli, Fundację „Dobro" im. bł. ks. Jerzego Popiełuszki. Wydarzenie objęli patronatem premier Mateusz Morawiecki i marszałek województwa podlaskiego Artur Kosicki. Na uroczystościach obecni byli: brat błogosławionego – Józef Popiełuszko z żoną Alfredą i córką Barbarą Popiełuszko, siostra Teresa Boguszewska z córką, marszałek województwa podlaskiego, parlamentarzyści, służby mundurowych i delegacje oddziałów NSZZ „Solidarność", licznie przybyli duchowni oraz koledzy ze szkolnych lat ks. Popiełuszki, m.in. ks. Stanisław Gudel. Uczestnicy złożyli kwiaty pod pomnikiem ks. Jerzego oraz wzięli udział we mszy w kościele św. Piotra i Pawła. Kolejnym punktem programu obchodów było ogłoszenie wyników ogólnopolskiego konkursu „Piosenką zło zwyciężaj" im. Błogosławionego ks. Jerzego Popiełuszki, organizowanego przez białostocki OIPN, Fundację im. Ks. Jerzego Popiełuszko „Dobro" oraz burmistrza Suchowoli. Jury wyłoniło trzech finalistów, którzy zaprezentowali swoje utwory przed licznie zgromadzoną publicznością, 11 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
- Gala konkursu „Piosenką zło zwyciężaj" w Suchowoli / Rozdanie nagród uczestnikom i prezentacja wystawy *Sługa Boży ks. Jerzy Popiełuszko*, 11 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

82. rocznica wybuchu II wojny światowej / Złożenie kwiatów i zapalenie zniczy na grobach poległych obrońców Westerplatte; przeprowadzono cykl zajęć edukacyjnych w Białymstoku „A więc wojna…". Edukatorzy OBEN przeprowadzili zajęcia edukacyjne w ZS Mechanicznych w Białymstoku oraz w I LO Centrum Naukowo-Biznesowego w Białymstoku dotyczące agresji niemieckiej i sowieckiej we wrześniu 1939, 1 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

75. rocznica zamordowania ppłk. Aleksandra Rybnika „Jerzego" / W ramach upamiętnienia rocznicy naczelnik OBEN złożyła kwiaty pod tablicą poświęconą bohaterowi znajdującą się na terenie kościoła św. Andrzeja Boboli oraz pod tablicą memoratywną umieszczoną na Kinie Ton, 11 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

158. rocznica pacyfikacji we wsi Jaworówka / Podczas uroczystości złożono kwiaty pod krzyżem, który pozostał po spacyfikowanej wsi, 12 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

82. rocznica agresji ZSRS na Polskę / Wykład „Pamięć i trauma. Doświadczenie zesłania we wspomnieniach deportowanych w głąb ZSRS w latach 1940–1941". Odbyła się prezentacja teki edukacyjnej IPN *Agresja sowiecka na Polskę i okupacja wschodnich terenów Rzeczypospolitej 1939–1941*. Wydarzenia współorganizowane z Klubem Historycznym im. Armii Krajowej w Augustowie, starostą augustowskim oraz sołtysem wsi Białobrzegi, w Białymstoku; 15–17 września odbyły się zajęcia edukacyjne w szkołach poświęcone tematyce agresji sowieckiej i jej skutków, OIPN był także współorganizatorem VII Podlaskiego Marszu Cieni. Zapalono znicze na cmentarzach w Augustowie i Białobrzegach, przeprowadzono warsztaty i wygłoszono prelekcje dla młodzieży z II LO im. Polonii i Polaków na Świecie w Augustowie „Po pierwszym września siedemnasty", 17 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

101. rocznica bitwy niemeńskiej / Złożenie kwiatów na grobach poległych żołnierzy Wojska Polskiego w miejscu pamięci bitwy w Sokółce, msza święta w kościele pw. św. Antoniego Padewskiego, uroczystości pod pomnikiem marszałka Józefa Piłsudskiego, 19 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Dzień Sybiraka / W Siemiatyczach odbyły się warsztaty dla nauczycieli poświęcone agresji sowieckiej na Polskę oparte na materiałach edukacyjnych IPN *Przeżyć Sybir*, 22 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Dzień Polskiego Państwa Podziemnego / Złożenie kwiatów pod pomnikiem Żołnierzy Armii Krajowej, pracownicy OBEN wygłosili prelekcje oraz przeprowadzili zajęcia dla uczniów najstarszych klas SP nr 9 oraz SP nr 16 w Białymstoku. OBEN przygotował materiały edukacyjne poświęcone Polskiemu Państwu Podziemnemu z wykorzystaniem wystawy elementarnej *Polskie Państwo Podziemne*, 27 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Narodowy Dzień Pamięci Duchownych Niezłomnych / 18 października w Szczecinie odbyło się otwarcie wystawy *Dekalog ks. Jerzego* przygotowanej w 2019 r. we współpracy OIPN, Fundacji „Dobro" oraz Muzeum bł. ks. Jerzego Popiełuszki w Warszawie. Naczelnik OBEN Białystok uczestniczyła w debacie historycznej „Miłość przerasta sprawiedliwość… bł. ks. Popiełuszko człowiek »Solidarności«" na Przystanku Historia IPN w Szczecinie; 19 października w Warszawie odbyła się prezentacja wystawy *Dekalog Księdza Jerzego*. 19–20 października odbyły się w Białymstoku pokazy filmu *Zieja* oraz spotkania z reżyserem Robertem Glińskim. Projekcje filmów połączone były z prelekcją historyczną. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Obchody października 1956 r. w Polsce oraz rocznicy wybuchu powstania węgierskiego / Na Przystanku Historia Białystok pracownik OBBH przybliżył zgromadzonym wydarzenia z października 1956 r. oraz omówił stosunek mieszkańców Białostocczyzny do trwającego wówczas powstania węgierskiego. Delegacja OIPN złożyła kwiaty pod tablicą upamiętniającą solidarność mieszkańców z narodem węgierskim w 1956 r., 26 października. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Święto Niepodległości / 9 listopada odbył się wykład dotyczący odzyskania niepodległości na terenach dawnego województwa białostockiego. Prelekcji towarzyszyło otwarcie wystawy *Ojcowie niepodległości* w VII LO w Białymstoku; 10 listopada odbyła się prelekcja poświęcona działalności AK w liceum w Kolnie, 12 listopada wraz z Centrum Kultury i Rekreacji w Supraślu zorganizowano turniej gier w Supraślu, 30 listopada odbyła się prelekcja w Internacie ZS Mechanicznych w Białymstoku dotycząca niepodległości województwa białostockiego. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

40. rocznica wprowadzenia stanu wojennego w Polsce / Spektakl *Za wolność – byś wolnym był* (organizator Teatr Dramatyczny), odsłonięcie tablicy na budynku dawnej siedziby ZR NSZZ „Solidarność" (IPN), promocja publikacji dr. M. Kietlińskiego (AP w Białymstoku) i ks. dr. A. Szota *Stan wojenny w relacjach i wywiadach*, dr. M. Kietlińskiego *Stan wojenny w dokumentach archiwalnych* (AP Białystok) oraz albumu *Podejrzane – czas stanu wojennego oczami białostockich fotografów* (IPN), msza w intencji ojczyzny i ofiar stanu wojennego połączona z uroczystym apelem pamięci i złożeniem hołdu ofiarom, konferencja rocznicowa w Centrum Edukacji Nauczycieli (IPN). Złożono także kwiaty w miejscach pamięci stanu wojennego w Białymstoku. Dodatkowo w przestrzeni miejskiej zawisł bilbord informacyjny oraz były wyświetlane spoty na telebimach (IPN); obchody zorganizowano we współpracy z marszałkiem Województwa Podlaskiego, NSZZ „Solidarność" Region Podlaski, Archiwum Państwowym w Białymstoku, Polskim Radiem Białystok, TVP Białystok, Teatrem Dramatycznym im. Aleksandra Węgierki w Białymstoku, Centrum Edukacji Nauczycieli w Białymstoku, Klubem Więzionych, Internowanych i Represjonowanych, 5–14 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN, OBUWiM, OBBH.

Narodowy Dzień Zwycięskiego Powstania Wielkopolskiego / Otwarcie wystawy *Powstanie Wielkopolskie 1918–1919* przed Podlaskim Urzędem Wojewódzkim, 22 grudnia; Zapalenie zniczy na Cmentarzu Wojskowym w Białymstoku, Augustowie, Leszczewie i Starym Folwarku na grobach żołnierzy oddziałów wielkopolskich, którzy zginęli w walkach w czasie bitwy niemeńskiej w 1920 r., 28 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN, OBUWiM.

Delegatura Olsztyn

Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych:

– Zamontowanie baneru poświęconego majorowi Zygmuntowi Szendzielarzowi „Łupaszce" na biurowcu OZGraf / W uroczystości odsłonięcia wziął udział wojewoda warmińsko mazurski.
– W siedzibie klubu dowództwa 16. Dywizji Zmechanizowanej w Olsztynie, szef Wydziału Wychowawczego ppłk Daniel Wrzyszcz oraz historyk OBBH Delegatury Olsztyn otworzyli wystawę poświęconą żołnierzom wyklętym. Prezentowane również były materiały edukacyjne IPN, 1 marca.

72. rocznica śmierci, ppor. Henryka Wieliczki „Lufy" / w Rozogach odbyły się uroczystości upamiętniające rocznicę. Organizatorzy: ks. Józef Midura, Stowarzyszenie im. 5. Wileńskiej Brygady AK na czele z Robertem Jamrozem oraz Delegatura Olsztyn, 14 marca.

40. rocznica śmierci prymasa Polski kard. Stefana Wyszyńskiego / Na Facebooku Delegatury w Olsztynie umieszczono film, w którym pracownik Delegatury przybliżył sylwetkę duchowego przywódcy Kościoła katolickiego, 28 maja.

81. rocznica pierwszego transportu Polaków do Auschwitz / Przygotowano specjalną, okolicznościową infografikę, przybliżającą ppłk. Jana Niemierskiego – zasłużonego Warmiaka, który – podobnie jak więźniowie z Tarnowa oraz tysiące innych orędowników polskości – zginął za drutami obozu, 14 czerwca.

45. rocznica protestów robotniczych w czerwcu 1976 r. w Radomiu, Ursusie i Płocku / Na Facebooku Delegatury w Olsztynie umieszczono film, w którym historyk olsztyńskiego BBH przybliżył tło tych wydarzeń, 25 czerwca.

65. rocznica Poznańskiego Czerwca 1956 r. / Na Facebooku Delegatury w Olsztynie umieszczono film, w którym historyk olsztyńskiego BBH przybliżył echa tych wydarzeń w ówczesnym województwie olsztyńskim, 28 czerwca.

Narodowy Dzień Pamięci Ofiar Ludobójstwa / Naczelnik Delegatury wygłosił prelekcję na temat ukraińskich zbrodni oraz działań IPN mających na celu upamiętnienie tragedii Polaków żyjących na Wołyniu i w Małopolsce Wschodniej, 12 lipca.

77. rocznica wybuchu powstania warszawskiego / Pracownik olsztyńskiego BEN oraz przedstawiciele Olsztyńskiej Drużyny Harcerzy im. Szarych Szeregów odwiedzili olsztyńskich uczestników walk o Warszawę 1944 r. – Krystynę Romanowską „Kubę" (Pułk „Baszta") oraz Tadeusza Andrzeja Goldmanna „Dudka" (Batalion „Zaremba-Piorun"), 1 sierpnia.

107. rocznica wymarszu Pierwszej Kompanii Kadrowej / Podczas obchodów zorganizowanych przez Związek Piłsudczyków w Głotowie odbyło się sympozjum, w trakcie którego pracownicy Delegatury opowiedzieli zebranym o politycznych i militarnych dokonaniach gen. Kazimierza Sosnkowskiego i przybliżyli koncepcje odzyskania niepodległości reprezentowane w 1914 r. przez polskie ośrodki polityczne, 9 sierpnia.

Święto Wojska Polskiego / W ramach obchodów na terenie Panteonu poległych żołnierzy 3. Wileńskiej Brygady NZW w Orłowie poświęcono symboliczne mogiły komendanta brygady, kpt. Romualda Rajsa „Burego" oraz ppor. Włodzimierza Jurasowa „Wiarusa" – dowódcy 1. plutonu 3. Brygady. IPN w trakcie uroczystości reprezentował naczelnik oraz pracownik Delegatury w Olsztynie – autor biografii kpt. Rajsa, który wygłosił wykład „O chrześcijański ład świata – cele walki żołnierzy podziemia antykomunistycznego 1944–1956", 14 sierpnia.

40. rocznica najdłużej trwającego strajku „Solidarności" w Olsztyńskich Zakładach Graficznych / 31 sierpnia odbyły się uroczystości, w których wzięli udział członkowie „Solidarności", wojewoda warmińsko-mazurski, przedstawiciele władz, służb mundurowych oraz licznie przybyli mieszkańcy Olsztyna. Podczas obchodów wykład „Strajk w Olsztyńskich Zakładach Graficznych (1981 r.)" wygłosił pracownik olsztyńskiej Delegatury. Z kolei naczelnik Delegatury zapoznał zebranych z projektem serii wydawniczej „Warmia i Mazury 1980–1989" prezentującej osoby i wydarzenia związane z opozycją lat minionego stulecia.

82. rocznica wybuchu II wojny światowej / Wykład historyka Delegatury poświęcony polskim przygotowaniom do wojny w roku 1939. Nagranie opublikowane na stronie FB Delegatury, 13 września.

Dzień Sybiraka / Naczelnik Delegatury wziął udział w obchodach Dnia Sybiraka w centrum Olsztyna. W swoim wystąpieniu przybliżył zebranym mechanizmy terroru, który został wprowadzony przez Sowietów po 17 września 1939 r. na podbitych przez Armię Czerwoną ziemiach polskich, 17 września.

82. rocznica napaści Związku Sowieckiego na Polskę / 17 września Delegatura zorganizowała spotkanie w gmachu Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie. Podczas uroczystości odbyło się uroczyste otwarcie wystawy *Polacy na Syberii*. W dalszej części spotkania pracownik OBEN wygłosił wykład „Pamięć i trauma. Doświadczenie zesłania we wspomnieniach deportowanych w głąb ZSRS w latach 1940–1941". Ponadto zaprezentowano film dokumentalny *17 września 1939 r. Okupacja sowiecka wschodnich obszarów Polski w relacjach świadków*, który został przygotowany przez OBEN Białystok i powstał na podstawie materiałów zebranych w ramach programu „Notacje-relacje świadków historii". Ostatnim elementem spotkania była prezentacja teki edukacyjnej IPN *Agresja sowiecka na Polskę i okupacja wschodnich terenów Rzeczypospolitej (1939–1941)*. Pakiet edukacyjny jest poświęcony sytuacji obywateli polskich na Kresach Wschodnich II Rzeczpospolitej. W Bartoszycach historyk olsztyńskiej Delegatury wygłosił referat „Wojskowe i polityczne uwarunkowania agresji sowieckiej na Polskę – 17 września 1939 r.".

36. rocznica śmierci dziewiętnastoletniego Marcina Antonowicza / Naczelnik Delegatury złożył symboliczną wiązankę kwiatów na grobie pochodzącego z Olsztyna studenta Uniwersytetu Gdańskiego. Marcin Antonowicz, pobity przez SB, zmarł 2 listopada 1985 r. w olsztyńskim szpitalu, nie odzyskawszy wcześniej przytomności, 19 października.

37. rocznica śmierci bł. ks. Jerzego Popiełuszki / Naczelnik Delegatury złożył wiązankę kwiatów pod krzyżem i głazem z wyrytymi słowami księdza: „Zło dobrem zwyciężaj", które znajdują się u stóp Sanktuarium Najświętszego Sakramentu i Męki Pańskiej w Głotowie, 19 października.

65. rocznica wiecu solidarności Olsztyna z powstaniem węgierskim 1956 r. / 19 października – otwarcie wystawy IPN *Rozstrzelane Miasta. Poznań – Budapeszt 1956*, naczelnik Delegatury wygłosił wykład „Olsztyński Październik 1956 w aktach policji politycznej PRL", a historyk prelekcję „Solidarność polsko-węgierska 1956 r.". Złożono kwiaty przy tablicy upamiętniającej manifestację zorganizowaną przez studentów Wyższej Szkoły Rolniczej w październiku 1956 r. w ramach solidarności z walczącymi Węgrami. W kinie „Przyjaźń" w Dobrym Mieście odbyło się spotkanie, podczas którego pracownicy Delegatury przedstawili zebranym genezę i przebieg powstania węgierskiego i pomoc mieszkańców Poznania i Wielkopolski dla Węgrów. Wydarzenie zorganizowane we współpracy z Warmińsko-Mazurskim Urzędem Wojewódzkim w Olsztynie.

Narodowe Święto Niepodległości / 9 listopada w Zespole Szkół Budowlanych w Braniewie uczniowie mogli wysłuchać wykładu „Polskie drogi do niepodległości" autorstwa historyka z Delegatury IPN. Ten sam wykład został wygłoszony dla harcerzy Związku Harcerstwa Polskiego.

40. rocznica wprowadzenia stanu wojennego w Polsce / 13 grudnia kolportowanie wśród mieszkańców Olsztyna dziesiątków egzemplarzy okolicznościowego wydawnictwa. Promocja czwartego tomu *Encyklopedii Solidarności* w gmachu Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie oraz otwarcie wystawy IPN *Stan wojenny 1981–1983.* Prezentacja zdjęć z okresu stanu wojennego na telebimie w centrum Olsztyna. Eksponowanie wystawy IPN *Czas Apokalipsy* w centrum Mrągowa. Udział w uroczystej mszy, po której zebrani udali się we wspólnym pochodzie na plac Solidarności, gdzie podczas dalszych obchodów złożono symboliczną wiązankę kwiatów.

ODDZIAŁ IPN GDAŃSK

101. rocznica zaślubin polski z morzem i powrotu Pomorza do Polski / Internetowy quiz wiedzy oraz dystrybucja bezpłatnych materiałów edukacyjnych – biało-czerwonych opasek odblaskowych oraz broszur *Pomorscy Ojcowie Niepodległości. Historia i pamięć*. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych:

– 1 marca, złożenie kwiatów i spotkanie rocznicowe przy grobach Danuty Siedzikówny „Inki" i Feliksa Selmanowicza „Zagończyka" oraz przy pomniku żołnierzy wyklętych w Gdańsku. Przed siedzibą IPN prezentowana była wystawa elementarna Żołnierze Wyklęci. Podziemie niepodległościowe 1944–1963. W przestrzeni wirtualnej odbył się panel dyskusyjny pod szyldem „Jaki znak Twój?", w którym poruszono tematy związane z antykomunistycznym podziemiem niepodległościowym. Ponadto przygotowano quiz wiedzy oraz grę miejską w formie stacjonarnej i online, a także kolportowano bezpłatne materiały edukacyjne związane *z żołnierzami niezłomnymi.* / Jednostka odpowiedzialna OBEN, asystent prasowy.
– Współpraca z Uniwersytetem Morskim w Gdyni. Wykonanie tablicy pamiątkowej w budynku Uniwersytetu Morskiego w Gdyni, poświęconej działaczom młodzieżowej, antykomunistycznej organizacji niepodległościowej Krajowy Ośrodek „Kraj", skazanym przez WSR w Gdańsku na kary pozbawienia wolności, 1 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Narodowy Dzień Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką:
– Prezentacja wystawy elementarnej *Polacy ratujący Żydów w czasie II wojny światowej* wzbogaconej o panel w wersji polsko-angielskiej prezentujący reprint odezwy „Protest" Zofii Kossak-Szczuckiej z 1942 r. przed siedzibą IPN w Gdańsku. „Protest" stanowił wyraz zdecydowanego sprzeciwu polskich katolików wobec trwającej od wiosny 1942 r. zagłady Żydów. Ponadto w ramach edukacji online opublikowano e-prelekcję Bartosza Januszewskiego: „Irena Sendlerowa i inni Sprawiedliwi Polacy ratujący Żydów w czasie II wojny światowe". / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Wykonanie w budynku szkoły Szkoły Podstawowej im. Gustawa Zielińskiego w Skępem tablicy pamiątkowej poświęconej Antoniemu Puszkiewiczowi, Sprawiedliwemu wśród Narodów Świata, Polakowi, który w czasie II wojny światowej niósł pomoc ludności żydowskiej, 24 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

76. rocznica zbrodni sowieckich na Pomorzu / Na placu przed kościołem św. Józefa w Gdańsku, gdzie 27 marca 1945 r. Sowieci zamordowali 100 osób ukrywających się w kościele św. Józefa, została otwarta wystawa *„Domy płoną, kobiety krzyczą, zabawili się do woli". Armia Czerwona w województwie gdańskim w 1945 roku*. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

80. rocznica śmierci gen. Mariusza Zaruskiego / 8 kwietnia przed siedzibą IPN Gdańsk odbyła się premiera biograficznej wystawy elementarnej *Mariusz Zaruski.* / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

81. rocznica zbrodni katyńskiej:
– W Sali BHP w Gdańsku 14 kwietnia odbyło się wirtualne otwarcie wystawy elementarnej *Zbrodnia Katyńska 1940. Zagłada polskich elit*. W Internecie opublikowano materiał filmowy *Katyńskie dzieci – Emilia Maćkowiak*. Ponadto kolportowano materiały edukacyjne dotyczące zbrodni katyńskiej, a 16 kwietnia odbyło się seminarium dla nauczycieli „Za pierwszego Sowieta" (formuła online). / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– 13 marca odbyła się uroczystość złożenia kwiatów wraz z dyrektorem Zespołu Szkół Chłodniczych i Elektronicznych Marianem Deręgowskim pod zrealizowaną przez OBUWiM w 2020 r. tablicą pamięci Marii Odyniec, nauczycielki, która w czasach stalinowskich nie bała się głosić prawdy o zbrodni katyńskiej. OBUWiM w Gdańsku przygotował dla uczniów szkoły folder o Marii Odyniec. Uroczystość odbyła się we współpracy z Miastem Gdynia. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

40. rocznica rejestracji NSZZ RI „Solidarność" / W ramach ogólnopolskiej akcji 21 kwietnia w Nowym Dworze Gdańskim odbył się wernisaż regionalnej edycji wystawy *Tu rodziła się Solidarność Rolników*. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

43. rocznica powstania Wolnych Związków Zawodowych Wybrzeża:
– Prezentacja wystawy plenerowej IPN Gdańsk *W walce o lepszą przyszłość. Wolne Związki Zawodowe 1978–1980* na Skwerze Kościuszki w Gdyni. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Wykonanie tablicy pamięci Władysława Buszkiewicza „Głoga", obrońcy Ojczyzny w 1939 r., żołnierza Związku Walki Zbrojnej i Armii Krajowej, współpracownika Komitetu Samoobrony Społecznej „KOR" i Wolnych Związków Zawodowych Wybrzeża oraz nowego nagrobka Władysława Buszkiewicza na cmentarzu katolickim w Sopocie, w ramach ustawy o grobach weteranów walk o wolność i niepodległość Polski, 29 kwietnia. Współpraca z Miastem Gdynia. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

100. rocznica III powstania śląskiego / W ramach ogólnopolskiej akcji w Gdańsku odbyło się uroczyste otwarcie wystawy *Powstania śląskie 1919–1921*. Podczas wydarzenia została również zaprezentowana okolicznościowa moneta Narodowego Banku Polskiego poświęcona III powstaniu śląskiemu. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Narodowy Dzień Pamięci Ofiar Nazistowskich Obozów Koncentracyjnych i Obozów Zagłady / Przedstawiciele OIPN złożyli kwiaty pod krzyżem na Cmentarzu Ofiar Hitleryzmu na gdańskiej Zaspie, 14 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

80. rocznica śmierci gen. Mariusza Zaruskiego / Uroczystość otwarcia, w siedzibie Związku Polaków na Ukrainie Oddział w Odessie im. A. Mickiewicza, wystawy biograficznej w jęz. polskim o Mariuszu Zaruskim (21 czerwca) oraz w języku ukraińskim w Narodowej Bibliotece Naukowej w Odessie (23 czerwca). / Jednostka odpowiedzialna OBEN, asystent prasowy.

75. rocznica sfałszowanego głosowania ludowego / Prezentacja wystawy plenerowej *Urna to jest taki pniak. Wrzucisz „nie", wychodzi „tak". Referendum 30 czerwca 1946 r. w Polsce* pod siedzibą IPN. Wystawa została przygotowana 65 lat po referendum z 30 czerwca 1946 r., które stało się mitem założycielskim komunizmu w Polsce. W prezentacji wzięli udział autor wystawy – Krzysztof Drażba, naczelnik OBEN, a także dyrektor OIPN. Wystawa prezentowana była przy budynku OIPN (al. Grunwaldzka 216) do 20 lipca br., 30 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

101. rocznica plebiscytu na Warmii, Mazurach i Powiślu / Łączone obchody w Złotowie i Lubstynku rozpoczęły się 7 lipca od mszy w kościele św. Barbary w Złotowie. Główne uroczystości odbyły się w Lubstynku, gdzie w 2020 prezes IPN dr Jarosław Szarek odsłonił okolicznościową tablicę poświęconą 100. rocznicy plebiscytu na Warmii i Mazurach. Upamiętnienie zostało wzbogacone o dużą, czytelną tablicę informacyjną. Okolicznościowe wystąpienie wygłosił wójt gminy Lubawa Tomasz Ewertowski. Delegacja OIPN złożyła także kwiaty w dwóch lokalnych upamiętnieniach poświęconych plebiscytowi: w Złotowie (przy szkole, obok kościoła), a także w Groszkach (gdzie znajduje szlak turystyczno-informacyjny dot. plebiscytu). / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

77. rocznica zbrodni wołyńskiej:

– Narodowy Dzień Pamięci Ofiar Ludobójstwa dokonanego przez ukraińskich nacjonalistów na obywatelach II Rzeczypospolitej Polskiej / Uroczystości rocznicowe w Prabutach, Gdańsku, Malborku, Zielonce Pasłęckiej. W Prabutach została zaprezentowana tablica edukacyjna o historii zbrodni wołyńskiej „Genocidium Atrox" przygotowana przez OBUiAD Gdańsk, znajdująca się przy upamiętnieniu zbrodni wołyńskiej na cmentarzu komunalnym. W uroczystości wzięła udział delegacja IPN i przedstawiciele samorządu. W Gdańsku odprawiona została msza w bazylice św. Brygidy, a okolicznościową homilię wygłosił ks. proboszcz Ludwik Kowalski. Przy pobliskim pomniku Pamięci Ofiar Eksterminacji Ludności Polskiej na Wołyniu zostały złożone kwiaty. Wśród delegacji był Ireneusz Szweda – przedstawiciel wojewody pomorskiego, Czesław Nowak, prezes Stowarzyszenia „Godność", Kustosz Pamięci Narodowej, Stanisław Fudakowski i Andrzej Michałowski – członkowie „Godności", radny miasta Gdańska Kazimierz Koralewski, a także Anna i Andrzej Kołakowscy, zaangażowani w upamiętnianie historycznych rocznic. IPN reprezentowała delegacja na czele z dyrektorem OIPN, który wygłosił pod pomnikiem okolicznościowe przemówienie. W miejscach obchodów uroczystości rozdawano broszury: *Wołyń 1943. Ludobójstwo Polaków na Wołyniu 1939–1945. Świadectwa*, 11 lipca. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
– W siedzibie IPN w Lublinie miał miejsce pokaz filmu dokumentalnego *Zmarłych pogrzebać* z udziałem jego twórczyni, pracownika OBEN Gdańsk Katarzyny Osowskiej, 8 lipca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

77. rocznica operacji „Ostra Brama" / Przy wzniesionym przed 26 laty pomniku poległych w Krawczunach złożono kwiaty, odbył się apel poległych, odprawiono mszę, 13 lipca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

77. rocznica wybuchu powstania warszawskiego:

– W Gdańsku na Cmentarzu Łostowickim odsłonięto nagrobek weterana – powstańca Henryka Barana oraz zaprezentowano poświęconą mu broszurę. W Grudziądzu zaś na Cmentarzu Farnym od-

słonięto nagrobek weterana-powstańca Eugenii Mireckiej, 1 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
– Prezentacja wystawy plenerowej *Powstanie warszawskie 1944. Bitwa o Polskę* przed siedzibą IPN, 1 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna BEN.

75. rocznica strajku dokerów w Gdańsku / Premiera publikacji Gdańsk *Strajk dokerów '46. Tło wydarzeń i miejskie legendy* autorstwa pracowników OBBH i OBEN. Broszura została udostępniona również jako bezpłatny dodatek do „Dziennika Bałtyckiego", 6 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN, OBBH.

84. rocznica rozpoczęcia ludobójczej „operacji polskiej" NKWD (1937–1938) / Naczelnik OBBH wziął udział w organizowanych przez Miasto Gdańsk, Gdańską Rodzinę Katyńską i Związek Sybiraków Oddział w Gdańsku obchodach 84. rocznicy „operacji polskiej" NKWD 1937–1938. Uroczystość odbyła się 11 sierpnia na cmentarzu Łostowickim w Gdańsku, w pobliżu pomnika Golgoty Wschodu. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

101. rocznica bitwy polsko-bolszewickiej / 20 sierpnia w Sztumie na cmentarzu parafialnym przy kościele św. Anny odbyła się okolicznościowa uroczystość upamiętniająca płk. Augusta Brochwicz-Donimirskiego, powstańca wielkopolskiego, działacza plebiscytowego na Powiślu, współtwórcy Armii Ochotniczej na Pomorzu. Wzięli w niej udział dyrektor OIPN i naczelnik OBUWiM wraz z pracownikami. Wśród gości wydarzenia obecni byli: ks. dziekan Andrzej Starczewski, starosta Leszek Sarnowski, dyrektor Muzeum Zamkowego w Malborku dr hab. Janusz Trupinda, kierownik Muzeum Zamkowego w Sztumie Aleksander Masłowski, a także wicedyrektor Szkoły Podstawowej nr 2 Beata Ossowska-Smeja. Gośćmi honorowymi była rodzina śp. płk. Augusta Donimirskiego – prof. Jacka Schirmera wraz z rodziną. Uroczystości rozpoczęły się od mszy w kościele św. Anny w Sztumie. Następnie zebrani udali się na cmentarz parafialny, pod grób płk. Augusta Brochwicz-Donimirskiego. Uroczystość poprowadził naczelnik OBUiAD. Głos zabrał dyrektor OIPN w Gdańsku. W imieniu rodziny przemówienie wygłosił prof. Jacek Schirmer, który podziękował Instytutowi Pamięci Narodowej za przywrócenie pamięci płk. Augusta Brochwicz-Donimirskiego. OBUWiM zrealizowało pulpit z inskrypcją upamiętniającą pułkownika na grobowcu rodzinnym Donimirskich. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

40. rocznica I Przeglądu Piosenki Prawdziwej „Zakazane Piosenki" / Premiera publikacji *Słowem i Pieśnią. I Przegląd Piosenki Prawdziwej „Zakazane Piosenki". Hala Olivia, 20–22 sierpnia 1981 roku* autorstwa Tomasza Słomczyńskiego. Wydawnictwo można było zdobyć przed siedzibą OIPN, 20–31 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN, OBBH.

75. rocznica śmierci polskich bohaterów – Danuty Siedzikówny „Inki" oraz Feliksa Selmanowicza „Zagończyka" / Obchody z udziałem prezesa IPN składały się m.in. z: otwarcia elementarnej wystawy biograficznej *Danuta Siedzikówna „Inka"*; spotkania i złożenia kwiatów na grobach obojga bohaterów; złożenia kwiatów pod tablicą pamięci pomordowanych w więzieniu przy ul. Kurkowej w Gdańsku; uroczystej mszy w kościele Księży Salezjanów św. Jana Bosko w Gdańsku-Oruni, po której złożono kwiaty pod pomnikiem „Inki". Z okazji obchodów przygotowano także wirtualną grę miejską Śladami Danuty Siedzikówny „Inki" po Gdańsku w aplikacji Actiontrack, 28 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

41. rocznica porozumień sierpniowych i powstania NSZZ „Solidarność" / Otwarcie i prezentacja wystawy plenerowej *Tu rodziła się Solidarność* w Gdańsku / 31 sierpnia prezes IPN otworzył ogólnopolską wystawę *Tu rodziła się Solidarność*. W wydarzeniu wzięli udział przedstawiciele władz samorządowych, instytucji zajmujących się historią „Solidarności", kombatanci i przedstawiciele opozycji antykomunistycznej. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

82. rocznica wybuchu II wojny światowej:
- Realizacja muralu historycznego na budynku Szkoły Podstawowej, poświęconego patronowi szkoły gen. W. Sikorskiemu w Parchaniu, 1 września. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
- Złożenie kwiatów na wyremontowanym ze środków OBUWiM nagrobku weterana wojny obronnej 1939 r. Tadeusza Jakubiaka na cmentarzu parafialnym w Brudni, 1 września. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
- Złożenie kwiatów na grobach westerplatczyków, przy upamiętnieniach kolejarzy i celników z Szymankowa, 1 września. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
- Przed Domem Widemanna w Pruszczu Gdańskim została wygłoszona prelekcja połączona z wernisażem wystawy *Kino i teatr pod okupacją. Polskie środowisko filmowe i teatralne w czasie II wojny światowej.* Wydarzenie współorganizowane z Urzędem Miasta Pruszcz Gdański, 3 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
- Na Skwerze Kościuszki w Gdyni odbył się wernisaż nowej wystawy *Zasłużyć na krzyż: albo Virtuti, albo drewniany. Obrona Wybrzeża 1939*. Otwarciu wystawy towarzyszyły działania edukacyjne dla uczniów szkół, których patronami są osoby związane z obroną Wybrzeża w 1939 r. – zwiedzanie Muzeum Marynarki Wojennej oraz Mobilnego Muzeum Wybrzeże 1939, 28 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

75. rocznica śmierci Danuty Siedzikówny „Inki" / w Lipowej nastąpiło uroczyste odsłonięcie i poświęcenie na budynku dworca Lipowa Tucholska tablicy pamiątkowej. Z tej stacji Danuta Siedzikówna wyruszyła w swoją ostatnią misję do Gdańska, która zakończyła się aresztowaniem i śmiercią 28 sierpnia 1946 r., 5 września. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

82. rocznica sowieckiej agresji na Polskę / w Oblackim Centrum Edukacji i Kultury odbyły się obchody upamiętniające ofiary Armii Czerwonej na Pomorzu z 1945 r. – koncert, msza święta oraz konferencja popularnonaukowa, 15–16 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN, OBBH, OBUWiM.

Dzień Polskiego Państwa Podziemnego / w Bydgoszczy odbył się pogrzeb państwowy żołnierzy niezłomnych wyklętych, ofiar zbrodni komunistycznych: st. sierż Ludwika Augustyniaka, st. sierż. Floriana Dutkiewicza, ppor. Tadeusza Ośko, Zbigniewa Rostka i N.N., współorganizowany przez OBUWiM na zrealizowanej przez OBUWiM oraz BUWiM Kwaterze Żołnierzy Niezłomnych Wyklętych na cmentarzu na ul. Kcyńskiej w Bydgoszczy, 26 września. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

15. rocznica powołania Służby Kontrwywiadu Wojskowego / W siedzibie SKW w Warszawie prezes IPN dr Karol Nawrocki uroczyście przekazał szefowi SKW gen. bryg. Maciejowi Materce publikację *Niezwykła historia zwykłych obiektów. Gdynia, ul. Korzeniowskiego 8/10 – budynek, ludzie wydarzenia*, która została przygotowana i wydana na zlecenie OBEN, a jest poświęcona historii siedziby Inspektoratu SKW w Gdyni, 1 października. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Narodowy Dzień Pamięci Duchownych Niezłomnych:
- W Archikatedrze Oliwskiej oraz przed Domem Wiedemanna w Pruszczu Gdańskim odbyły się wernisaże wystawy *Ks. Józef Waląg. „Uniżać się nie będę…"*, 19 października. / Jednostka odpowiedzialna OBEN, asystent prasowy.
- W Gdańsku zorganizowano kolportaż wydawnictwa okolicznościowego dotyczącego księży pomordowanych i pogrzebanych przez Niemców na cmentarzu na gdańskiej Zaspie. Oznaczenie biało-czerwonymi wstęgami ich nagrobków, 19 października. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Narodowe Święto Niepodległości:
- Prezentacja przed siedzibą IPN w Gdańsku elementarnych wystaw biograficznych plenerowych *Józef Piłsudski* oraz *Ignacy Jan Paderewski*, 10 listopada. Udział przedstawicieli OIPN Gdańsk w oficjalnych uroczystościach, 11 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

40. rocznica wprowadzenia stanu wojennego:
- Udostępnienie w formie elektronicznej na stronie IPN opracowanego skrótu albumu: *Stan wojenny w Gdańsku 1981–1983*, 13 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna AIPN, OBUWiM.
- Złożenie kwiatów na grobie wojennym Antoniego Browarczyka, wyremontowanym ze środków OBUWiM, na cmentarzu Łostowickim, 13 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
- Prezentacja w siedzibie Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność" w Gdańsku oraz w Parku Świętopełka w Gdańsku wystawa *Stan wojenny 1981–1983*, 10–29 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
- W ramach obchodów rocznicowych podjęto rozmaite działania edukacyjne. Promowanie akcji społecznej IPN „Zapal Światło Wolności" – emisja spotu promocyjnego; spacer śladami wydarzeń stanu wojennego w Gdańsku dla ok. 90 uczestników, z udziałem grupy rekonstrukcyjnej; gry miejskie w Gdańsku i Gdyni w formie online w aplikacji Actiontrack; quiz wiedzy o stanie wojennym w aplikacji Kahoot, 13 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

51. rocznica Grudnia '70:
- 15 grudnia odbyła się uroczystość złożenia kwiatów na grobie Stefana Mosiewicza w Krasnej Łące. Staraniem OBUWiM wymieniono poduszkę dedykowaną zamordowanemu 16 grudnia 1970 w Gdańsku przez komunistów, na której umieszczono symbol Grudnia '70. W ramach dalszych obchodów rocznicowych 17 grudnia miał miejsce kolportaż papierowej broszury OBUWiM Gdańsk: *Grudzień 1970 na Wybrzeżu Gdańskim. Pamięci ofiar zbrodni komunistycznej*, a na stronie IPN umieszczono jej elektroniczną wersję. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
- Prezentacja wystaw plenerowych: *Powstanie grudniowe 1970 roku* w Elblągu; *Bunt robotników. Grudzień '70 – luty '71* w Gdańsku. / Jednostka odpowiedzialna OBEN Gdańsk.
- W ramach obchodów rocznicowych podjęto rozmaite działania edukacyjne. Przygotowanie i publikacja materiałów edukacyjnych dostępnych online: kalendarium (5 odcinków) „Krwawy tydzień na Wybrzeżu Gdańskim"; spacer śladami Grudnia 1970 w Elblągu; quiz wiedzy o Grudniu 1970 w aplikacji Kahoot; spacery i gry miejskie w Gdańsku, Gdyni i Elblągu poświęcone tematyce Grudnia '70 w formie online w aplikacji Action Track. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Narodowy Dzień Zwycięskiego Powstania Wielkopolskiego:
- Prezentacja oraz oddanie pod opiekę nauczycieli i wychowanków Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego im. Janusza Korczaka w Kwidzynie, wyremontowanego przez OBUWiM nagrobka weterana powstania wielkopolskiego Władysława Wolniewicza na cmentarzu komunalnym w Kwidzynie, 15 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
- Prezentacja nagrobka wojennego powstańca wielkopolskiego Floriana Kmieciaka, wyremontowanego, pod nadzorem konserwatora zabytków, przez OBUWiM na cmentarzu parafii pw. św. Wojciecha w Sadkach, 27 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
- Prezentacja mogiły powstańców wielkopolskich z 1919 r. na cmentarzu parafii pw. św. Marii Magdaleny i św. Wojciecha w Lisewie Kościelnym wyremontowanego, pod nadzorem konserwatora zabytków, przez OBUWiM, 27 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
- Wernisaż wystawy *Powstanie Wielkopolskie 1918–1919* przed Pomorskim Urzędem Wojewódzkim w Gdańsku, 22 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN Gdańsk.

Delegatura Bydgoszcz

120. rocznica urodzin Witolda Pileckiego / Prezentacja wystawy plenerowej *Witold Pilecki* / 13 maja w Parku Pamięci Ofiar Zbrodni Pomorskiej 1939 r. przed Urzędem Marszałkowskim w Toruniu zo-

stała otwarta wystawa elementarna. Uroczystego otwarcia dokonali przewodniczący Kolegium IPN prof. Wojciech Polak, członek zarządu województwa kujawsko-pomorskiego Sławomir Kopyś, pracownik Delegatury oraz ks. prałat Józef Nowakowski. Wystawa była prezentowana do 28 maja. Jest dostępna również w wersji cyfrowej.

45. rocznica protestów robotniczych w czerwcu 1976 r. w Radomiu, Ursusie i Płocku / Prezentacja wystawy plenerowej *Tu rodziła się opozycja. Między Czerwcem '76 a Sierpniem '80* / Otwarcie wystawy miało miejsce 2 lipca na placu przed Urzędem Marszałkowskim w Toruniu. Była on udostępniana do 23 lipca.

101. rocznica bitwy warszawskiej / 13 sierpnia dyrektor OPIN Gdańsk otworzył wystawę plenerową *Wojna polsko-bolszewicka na Kujawach i Pomorzu. Za Termopile starczą Wam piersi własne* w Bydgoszczy.

116. rocznica urodzin Mariana Rejewskiego / W siedzibie Delegatury odbyła się premiera mobilnej gry *Marian Rejewski – cichy bohater* oraz prezentacja maszyny szyfrującej „Enigma" i projekcja filmu *Kryptolog*, 16 sierpnia.

80. rocznica obrony Tobruku przez Samodzielną Brygadę Strzelców Karpackich / Delegatura przygotowała konkurs w formie quizu przy użyciu aplikacji Kahoot! oraz okolicznościowe koszulki, 23–24 sierpnia Wyniki konkursu zostały opublikowane na profilu Facebook Delegatury.

ODDZIAŁ IPN KATOWICE

Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych / Wojewódzkie obchody odbyły się 1 marca na terenie urządzanej przez OBUWiM Katowice kwatery „Żołnierzy Niezłomnych" na katowickim cmentarzu komunalnym. W trakcie uroczystości poświęcono pomnik „Gloria Victis", który znajduje się w centralnej części kwatery. Uroczystość odbyła się według pełnego ceremoniału wojskowego z udziałem kompanii honorowej 34. Śląskiego Dywizjonu Rakietowego Obrony Powietrznej w Bytomiu wraz z odczytaniem apelu pamięci i salwą honorową. W uroczystości wzięli udział m.in. Jarosław Wieczorek – wojewoda śląski, Jakub Chełstowski – marszałek województwa śląskiego oraz ks. bp Marek Szkudło, który także odprawił w kościele pw. Najświętszej Marii Panny w Katowicach mszę świętą w intencji pomordowanych. Następnie została odprawiona msza w intencji poległych i pomordowanych żołnierzy wyklętych, której przewodniczył bp Grzegorz Olszowski. Delegacje złożyły kwiaty i wieńce w kaplicy „Golgota Polska". / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Narodowy Dzień Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką / 24 marca na murze oporowym peronu I na stacji PKP Będzin tablicą pamiątkową upamiętniono Grupę Ładosia (Grupę Berneńską). Spośród ok. 3000 ustalonych osób, które otrzymały paszport, ok. 800 osób pochodziło z Będzina. Jest to pierwsze upamiętnienie tej grupy w kraju. W uroczystości wzięli udział m.in. dyrektor OIPN, Anna Drzewiecka – wiceprezydent miasta Będzina oraz Włodzimierz Kac – przewodniczący Gminy Wyznaniowej Żydowskiej w Katowicach. W jej trakcie odczytano również list okolicznościowy przesłany przez Iwonę Kozłowską – Ambasadora Nadzwyczajnego i Pełnomocnego w Konfederacji Szwajcarskiej oraz Księstwie Liechtensteinu. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

100. rocznica wybuchu III powstania śląskiego:

– Ogólnopolska akcja prezentacji wystawy *Powstania śląskie 1919–1921* / Ekspozycja przygotowana została przez OBEN Katowice we współpracy z Urzędem Wojewódzkim w Katowicach. Prezentowana była w 36 miejscowościach, w tym w większości miast wojewódzkich. Prezentacji wystaw towarzyszyły uroczyste obchody rocznicowe, organizowane w poszczególnych miastach. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Na terenie parafii św. Wawrzyńca i Antoniego w Rudzie Śląskiej-Wirku odbyła się uroczystość po święcenia ośmiu grobów powstańców śląskich wyremontowanych ze środków OBUWiM. Wydarzenie zostało zorganizowane przez Urząd Miasta w Rudzie Śląskiej oraz OIPN Katowice. Uroczystość rozpoczęła się

mszą w intencji powstańców śląskich. Następnie zgodnie z ceremoniałem wojskowym został odegrany hymn Polski i odczytany apel pamięci, po którym oddano salwę honorową. Ostatnim elementem obchodów było poświęcenie nagrobków, złożenie kwiatów i zapalenie zniczy, 6 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

– Uroczystość upamiętnienia służb sanitarnych z okresu III powstania śląskiego / 19 czerwca nastąpiło uroczyste odsłonięcie tablicy, sfinansowanej ze środków katowickiego OBUWiM, upamiętniającej siedzibę Głównego Szpitala Wojsk Powstańczych w budynku I Liceum Ogólnokształcące im. T. Kościuszki. Naczelnik OBUWiM przybliżył temat upamiętnień powstańców śląskich w Mysłowicach. Odsłaniana tablica była pierwszą (w trakcie jubileuszu 100-lecia powstań śląskich) poświęconą służbie pomocniczej, jaką był korpus sanitarny. Na koniec nastąpiło odsłonięcie tablicy i złożenie kwiatów. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
– Na cmentarzu ewangelickim przy ul. Cmentarnej w Zabrzu 24 maja odbyła się uroczystość odsłonięcia tablicy upamiętniającej Emila Hadrosska – poległego w III powstaniu śląskim, która została sfinansowana ze środków OBUWiM. W trakcie spotkania przedstawiciele OIPN, władz miejskich Zabrza, kościoła ewangelicko-augsburskiego oraz rodziny wspólnie uczcili stulecie śmierci powstańca. Wydarzenie współorganizowane z Urzędem Miasta Zabrze. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
– Prezentacja wystawy plenerowej *Powstania śląskie 1919–1921* / Ekspozycja przygotowana została przez OBEN we współpracy ze Śląskim Urzędem Wojewódzkimi i była prezentowana w wielu miastach całego kraju: Lublińcu (2 września – 6 września), Olsztynie (od 28 sierpnia), Koszalinie (12 sierpnia – 30 września), Katowicach-Kostuchnie (od 19 września), Rybniku, Kaniowie, Chełmku, Rybniku-Kłokocinie. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Uroczystość upamiętnienia ludności więzionej przez Niemców w miejscu niemieckiego obozu w zabudowaniach byłej fabryki Schoena / 16 lipca odbyły się uroczystości odsłonięcia głazu z tablicą pamiątkową upamiętniającą miejsce, w którym w latach 1939–1941 znajdował się jeden z dwóch niemieckich obozów przejściowych we współczesnym województwie śląskim. Tablica została sfinansowana ze środków OBUWiM. Wydarzenie współorganizowane było z Urzędem Miasta Sosnowiec. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

102. rocznica I powstania śląskiego / 24 sierpnia odbyły się uroczystości, podczas których poświęcone zostały cztery groby wojenne cywilnych ofiar zamordowanych przez Niemców w czasie I powstania śląskiego: Jana Buzdygona, Franciszka Mańkuta, Marii Pientok oraz Jana Turka oraz nastąpiło oznaczenie znakiem „Tobie Polsko" – „grobu weterana walk o wolność i niepodległość Polski" miejsca spoczynku powstańca śląskiego – Piotra Wadasa. Uroczystość rozpoczęła się mszą w intencji powstańców śląskich w kościele pw. Trójcy Przenajświętszej w Chełmie Śląskim. Następnie uczestnicy udali się na cmentarz parafialny, który znajduje się przy świątyni. W upamiętnieniu wzięli udział: członkowie rodziny Piotra Wadasa, Jan Kwaśniewicz, naczelnik OBUWiM, Stanisław Jagoda, wójt gminy Chełm Śląski, Adam Pazera, przedstawiciel wojewody śląskiego, członkowie Komitetu Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa przy OIPN oraz mieszkańcy gminy. Wydarzenie współorganizowane z Urzędem Gminy w Chełmie Śląskim. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

75. rocznica śmierci kpt. Stanisława Lisieckiego „Jaguara" oraz jego żołnierzy / 26 sierpnia uroczystości upamiętniające rozpoczęły się mszą w kościele pw. św. Jacka w Borze Zapilskim. Następnie uczestnicy udali się pod pomnik znajdujący się w miejscu śmierci kpt. Stanisława Lisieckiego „Jaguara" oraz jego żołnierzy, gdzie odbyła się główna część uroczystości. Podczas wydarzenia przedstawicielowi rodziny kpt. Stanisława Lisieckiego wręczono nadany mu pośmiertnie Order Krzyża Niepodległości I Klasy. Uroczystości były częścią projektu, w skład którego wchodziła także konferencja, która odbyła się 29 czerwca w Przystanku Historia – Centrum Edukacyjnym IPN im. Gen. Janusza Gąsiorowskiego w Częstochowie. Uroczystości odbyły się we współpracy ze Stowarzyszeniem Ziemi Częstochowskiej „Solidarność i Niezawisłość". / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

82. rocznica wybuchu II wojny światowej:
– Akcja „Pamiętamy o żołnierzach broniących Westerplatte" / 1 września w Blachowni odbyły się uroczystości przy grobie śp. Aleksego Kowalika, który we wrześniu 1939 r. w stopniu starszego strzelca uczestniczył w obronie Westerplatte. Przy grobie wystawiono posterunek honorowy z 13. Śląskiej Brygady Obrony Terytorialnej. Wydarzenie współorganizowane z Urzędem Miejski w Blachowni. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Odsłonięcie pomników poświęconych żołnierzom Wojska Polskiego poległym 1 IX 1939 pod Wręczycą Wielką / 11 listopada odsłonięto pierwszych dwóch pomników poświęconych żołnierzom 7. Dywizji Piechoty poległym 1 września 1939 r. w krwawych walkach z Niemcami pod Wręczycą Wielką. Pomniki powstały dzięki inicjatywie społecznej i stanowią uzupełnienie ścieżki dydaktycznej „Miejsca pamięci narodowej na terenie Gminy Wręczyca Wielka", która powstała we współpracy z OBEN. Wydarzenie współorganizowane z Gminą Wręczyca Wielka, Stowarzyszeniem WeWręczycy, Stowarzyszeniem Historycznym Reduta Częstochowa. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

103. rocznica odzyskania niepodległości i 100. rocznica wybuchu III powstania śląskiego / Uroczyste obchody pod patronatem dyrektora OIPN w Katowicach zorganizowano 11 listopada w dzielnicy Rybnik-Kłokocin we współpracy z Radą Dzielnicy Rybnik-Kłokocin. Po mszy św. za ojczyznę uczestnicy obchodów przemaszerowali na teren Centrum Aktywności Lokalnej w Kłokocinie, gdzie odbyły się dalsze uroczystości. Prelekcję wygłosił naczelnik OBBH. Odbyło się rozstrzygnięcie konkurs plastycznego „Piękna nasza Polska cała" zorganizowanego pod patronatem OIPN prezentowano wystawę przygotowaną przez OBEN *Powstania śląskie 1919–1921*, rozdano kalendarz „Z myślą o Niepodległej" oraz katalog do wystawy *Górny Śląsk w 1921 r.* / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

103. rocznica obrony Lwowa (1–22 listopada 1918 r.) / w Tychach odbyły się obchody upamiętniające przygotowane z inicjatywy Zarządu Oddziału Towarzystwa Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich Oddziału w Tychach, a także miejscowych lwowian i kresowiaków. Miały one miejsce w kościele pw. św. Rodziny. W części początkowej spotkania gości przywitała Janina Półtorak – prezes Towarzystwa. Mszę celebrował ks. proboszcz Adam Półtorak. W Apelu pamięci wspominano obrońców Lwowa, zwłaszcza. Z inicjatywy organizatorów przeprowadzono również zbiórkę pieniędzy na rzecz Polaków na kresach, co wpisuje się w cykliczną już działalność Towarzystwa Miłośników Lwowa. W wydarzeniu wzięli udział przedstawiciele tyskiego samorządu, mieszkańcy miasta, również młodzież ze szkolnymi pocztami sztandarowymi, 21 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

40. rocznica wprowadzenia stanu wojennego / Projekt „Gdy gaśnie pamięć ludzka, dalej mówią kamienie – 13 grudnia 1981 – Pamiętamy!"/ Głównym celem projektu zorganizowanego w ramach obchodów rocznicowych było przygotowanie dzieci i młodzieży do świadomego przeżywania rocznicy wprowadzenia w Polsce stanu wojennego. Patronat nad przedsięwzięciem objęli: Jadwiga Wiśniewska, poseł do Parlamentu Europejskiego i Jakub Chełstowski, marszałek województwa śląskiego. W ramach projektu OBEN udostępnił wystawę do druku oraz przekazał trzy pełne egzemplarze wystawy do użytku w szkołach, opracował i udostępnił materiały edukacyjne do wystawy elementarnej 1 września – 31 grudnia. Wydarzenie współorganizowane z Śląskim Kuratorium Oświaty, Regionem Śląsko-Dąbrowskim, Podbeskidzkim i Częstochowskim NSZZ „Solidarność", Śląskim Centrum Wolności i Solidarności. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

ODDZIAŁ IPN KRAKÓW

Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych / Krakowskie uroczystości rozpoczęła msza święta w kościele Najświętszego Serca Pana Jezusa, którą sprawował o. Jerzy Pająk, kapelan AK i środowisk niepodległościowych. Po nabożeństwie nastąpił przemarsz kombatantów, przedstawicieli władz, instytucji, pocztów sztandarowych, wojska oraz mieszkańców Krakowa do parku do Galerii Wielkich Polaków w Parku Jordana. Wojewoda małopolski Łukasz Kmita odczytał list prezydenta Andrzeja Dudy.

Po przemówieniu małopolskiej kurator oświaty Barbary Nowak odmówiono modlitwę w intencji żołnierzy wyklętych. Przed złożeniem kwiatów pod popiersiami w Galerii Wielkich Polaków odczytano Apel Pamięci zakończony salwę honorową. Działacze Zrzeszenia Wolność i Niezawisłość Obszar Południowy oraz kombatanci i przedstawiciele środowisk patriotycznych spotkali się tradycyjnie na pl. Inwalidów, przy kamieniu węgielnym pomnika „Tym co stawiali opór komunizmowi w latach 1944–1956". Na zakończenie uroczystości zebrani złożyli kwiaty i zapalili znicze przy kamieniu węgielnym oraz pod pobliską tablicą na dawnej siedzibie UB. Wieczorem na dziedzińcu Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego przedstawiciele Stowarzyszenia Odra-Niemen Oddział Małopolski z wojewodą i dyrektorem OIPN uczcili Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych, układając z płonących zniczy napis: „1 marca pamiętamy". Uroczystość współorganizowana z Małopolskim Urzędem Wojewódzkim w Krakowie oraz Towarzystwem Parku im. dr. Henryka Jordana, 1 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

100. rocznica uchwalenia konstytucji marcowej:

– W setną rocznicę uchwalenia konstytucji marcowej na pl. Piłsudskiego w Michałowicach (pow. krakowski) dyrektor OIPN i wójt Antoni Rumian otworzyli wystawę *Polski gen wolności. 150 lat walk o Niepodległość*. Wystawa pokazuje najważniejsze momenty walk o polską państwowość, począwszy od konfederacji barskiej, przez insurekcje, powstania i rewolucje, na I wojnie światowej kończąc. Na planszach zaprezentowano także biogramy wybitnych postaci, które przyczyniły się do odzyskania niepodległości. Znajdziemy tutaj Kościuszkę, Mickiewicza, Traugutta czy Piłsudskiego, ale też bohaterów mniej znanych, jak ks. Brzóska czy Karol Sienkiewicz, 17 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– OIPN, FanKlub Kamila Stocha w Proszowicach oraz burmistrz Miasta i Gminy Proszowice, Grzegorz Cichy zorganizowali indywidualny rajd rowerowy „100 kilometrów na 100 lecie Konstytucji Marcowej". Rajd ma na celu promocję zdrowego trybu życia oraz najnowszej historii Polski. Każdy z uczestników rajdu jest zobowiązany przejechać indywidualnie trasę 100 kilometrów w okresie między 17 marca a 17 kwietnia i udokumentować ją organizatorom potwierdzonym pomiarem przy użyciu dostępnych aplikacji rowerowych. Każdy z uczestników otrzymał pamiątkowy medal oraz nagrody rzeczowe. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

76. rocznica rozbicia więzienia PUBP w Miechowie / Delegacja OIPN wzięła udział w uroczystościach w Miechowie zorganizowanych przez Obszar Południowy Stowarzyszenia Społeczno-Kombatanckiego Zrzeszenie „Wolność i Niezawisłość". Złożono kwiaty pod tablicą upamiętniającą wydarzenia, które rozegrały się w nocy z 24 na 25 kwietnia 1945 r., podczas których byli żołnierze AK Inspektoratu „Maria" rozbili więzienie PUBP w Miechowie. Atak partyzantów był jedną z czterech zakończonych sukcesem podobnych akcji w woj. krakowskim w 1945 r., 24 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Święto Konstytucji 3 maja / Przedstawiciele władz państwowych, samorządowych, wojska i innych służb mundurowych, kombatanci, delegacje organizacji społecznych i korpusu dyplomatycznego, a także wielu krakowian uczestniczyło 3 maja w uroczystościach upamiętniających 230. rocznicę uchwalenia Konstytucji 3 maja. W katedrze wawelskiej metropolita krakowski abp Marek Jędraszewski odprawił mszę świętą w intencji ojczyzny. Po nabożeństwie zebrani przeszli na pl. o. Studzińskiego, gdzie złożono kwiaty pod Krzyżem Katyńskim. Przed Grobem Nieznanego Żołnierza na pl. Matejki odbyła się ostatnia część uroczystości, przebiegająca według wojskowego ceremoniału. Szef Wojewódzkiego Sztabu Wojskowego w Krakowie płk Marcin Żal wręczył nominację na stopień kapitana 95-letniemu Wacławowi Szaconiowi „Czarnemu", żołnierzowi Narodowej Organizacji Wojskowej i Armii Krajowej, działaczowi Zrzeszenia WiN. OIPN reprezentował dyrektor oddziału. Współorganizacja uroczystości upamiętniających wraz z Małopolskim Urzędem Wojewódzkim w Krakowie. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Narodowy Dzień Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką / Organizacja wraz z Małopolskim Urzędem Wojewódzkim w Krakowie obchodów dnia pamięci, 24 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

76. rocznica wyzwolenia niemieckich obozów koncentracyjnych w Ravensbrück, Dachau, Sachsenhausen, Mathausen-Gusen / 30 kwietnia dyrektor krakowskiego IPN dr hab. Filip Musiał wziął udział w uroczystościach upamiętniających ofiary niemieckich obozów koncentracyjnych Ravensbrück, Sachsenhausen i Dachau. Przy Dębie Wolności przed Collegium Novum Uniwersytetu Jagiellońskiego zebrani – wśród nich prezes Stowarzyszenia „Rodzina Więźniarek Niemieckiego Obozu Koncentracyjnego Ravensbrück" prof. Elżbieta Kuta, przedstawiciele Stowarzyszenia Ne Cedat Academia, wiceminister edukacji i nauki prof. Włodzimierz Bernacki, wojewoda małopolski Łukasz Kmita, delegacja UJ, a także ppłk Janusz Kamocki „Mamut", żołnierz AK i więzień polityczny w czasach stalinowskich oraz ppłk Włodzimierz Wowa-Brodecki, przewodniczący środowiska 27. Wołyńskiej Dywizji Piechoty AK w Krakowie – złożyli kwiaty pod tablicą upamiętniającą miejsca męczeństwa profesorów i studentów wyższych uczelni II RP. Przed Konfesją św. Stanisława Biskupa i Męczennika w katedrze wawelskiej odprawiona została msza święta w intencji Polek i Polaków, ofiar niemieckich obozów koncentracyjnych. Eucharystię celebrował bp Jan Zając, homilię wygłosił ks. prof. Robert Tyrała, rektor Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

76. rocznica pierwszej powojennej inauguracji roku akademickiego na Uniwersytecie Jagiellońskim / 9 marca 1945 r. w auli Collegium Novum UJ odbyła się pierwsza po zakończeniu okupacji hitlerowskiej inauguracja roku akademickiego. W rocznicę tego wydarzenia złożono kwiaty pod pamiątkową tablicą umieszczoną na drugim piętrze tegoż gmachu. Hołd wykładowcom, studentom i organizatorom tajnego nauczania na Uniwersytecie Jagiellońskim złożyli: rektor UJ prof. Jacek Popiel i prorektor prof. Dorota Malec, a także minister w Kancelarii Prezydenta RP Wojciech Kolarski, prezes Stowarzyszenia „Ne Cedat Academia" dr Monika Małecka oraz wiceprezes IPN Mateusz Szpytma. Współpraca przy obchodach ze Stowarzyszeniem „Ne Cedat Academia", 19 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

17. rocznica śmierci gen. Ryszarda Kuklińskiego / Patriotyczne uroczystości w 17. rocznicę śmierci Ryszarda Kuklińskiego, honorowego obywatela Krakowa, przy jego popiersiu w parku Jordana, a także przy pomniku na pl. Nowaka-Jeziorańskiego, 11 lutego. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

75. rocznica zbrodni pod Krościenkiem / Złożenie kwiatów na grobie kilkunastu obywateli RP narodowości żydowskiej, zastrzelonych 2 maja 1946 r., a pochowanych na nowym cmentarzu żydowskim przy ul. Miodowej 55 w Krakowie, 2 maja. / Jednostka odpowiedzialna OBPiI.

77. rocznicy śmierci żołnierzy AK w Łęgu / uroczystości pod pomnikiem żołnierzy AK w Łęgu. Wydarzenie współorganizowane ze Stowarzyszeniem Społeczno-Kombatanckim Zrzeszenie WiN Obszar Południowy, 8 maja. / Jednostka odpowiedzialna OBPiI.

77. rocznica akcji specjalnej „Koppe" / Przed Pomnikiem Czynu Zbrojnego Żołnierzy Polski Walczącej w Krakowie oraz przed pobliską tablicą pamiątkową odbyła się uroczystość upamiętniająca próbę wykonania przez AK wyroku na niemieckim zbrodniarzu Wilhelmie Koppem. Wcześniej w kościele kapucynów odprawiono mszę w intencji żołnierzy batalionu „Parasol" i Okręgu Kraków AK. Obecni byli przedstawiciele Wojska Polskiego, władz wojewódzkich, samorządowych, organizacji społecznych i harcerze. Współorganizatorami uroczystości byli Urząd Miasta Krakowa oraz Stowarzyszenie Szarych Szeregów, 10 lipca. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

78. rocznica krwawej niedzieli na Wołyniu / Przy pomniku na cmentarzu Rakowickim w Krakowie odbyła się uroczystość upamiętniająca Polaków z Wołynia i Kresów Wschodnich II RP zamordowanych

przez Ukraińców. Uczestniczył w niej Jan Wernik, ocalały z mordu w kolonii Wierzbiczno. Modlitwę za ofiary ukraińskich nacjonalistów poprowadził o. Jerzy Pająk, kapelan środowisk niepodległościowych. Uroczystość poprzedziła msza w kościele karmelitów bosych przy ul. Rakowickiej. Tego również dnia zostały otwarte dwie wystawy: w Nowym Sączu *Sąsiedzka krew. Ludobójstwo wołyńsko-galicyjskie 1943–1945* i w Nowym Targu *Wołyń 1943. Wołają z grobów, których nie ma*. Uroczystość została zorganizowana we współpracy z Fundacją Stanica Kresowa, Małopolską Radą Kombatantów i Osób Represjonowanych, Korporacją Akademicką Akropolia Cracoviensis, Grupą Rekonstrukcji Historycznych „Żandarmeria" z Nowego Sącza oraz Stowarzyszeniem Nowotarskiej Grupy Mieszkańców „Pamięć", 11 lipca. / Jednostka odpowiedzialna OIPN, OBEN.

77. rocznica alianckich zrzutów dla AK na wzgórzu Dzielec w Słopnicach / Stowarzyszenie Rekonstrukcji Historycznych 1PSP AK przygotowało na stokach wzgórza Dzielec (pow. limanowski) inscenizację historyczną. Nad wzgórzem przeleciały samoloty Aeroklubu Podhalańskiego z Nowego Sącza, Stowarzyszenia Lotnictwa Eksperymentalnego EAA 991, AN-2 „Wiedeńczyk" oraz C-295 CASA z 8. Bazy Lotnictwa Transportowego. OIPN od lat patronuje temu przedsięwzięciu, 11 lipca. / Jednostka odpowiedzialna OBPiI, OIPN.

77. rocznica wybuchu powstania warszawskiego / obchody rocznicowe wybuchu powstania warszawskiego pod pomnikiem nieznanego żołnierza w Krakowie. Uroczystość została zorganizowana we współpracy z Małopolskim Urzędem Wojewódzkim, Światowym Związkiem Żołnierzy AK, 1 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Święto Wojska Polskiego:

– Tradycyjne uroczystości miały tym razem dodatkowy punkt – w ogrodach krakowskiego Muzeum Archeologicznego został zorganizowany piknik wojskowy. Oficjalna część uroczystości rozpoczęła się od mszy w Katedrze Wawelskiej. Po nabożeństwie złożono kwiaty pod Krzyżem Katyńskim na pl. o. Studzińskiego, a przed Grobem Nieznanego Żołnierza na pl. Matejki odbyła się ceremonia wojskowa. W ogrodach Muzeum Archeologiczne w Krakowie odbył się piknik wojskowy. Zaprezentowały się jednostki i instytucje z Garnizonu Kraków i Kraków-Balice. W punkcie edukacyjnym krakowskiego IPN można było zagrać w gry, zaopatrzyć się w nasze wydawnictwa i materiały promocyjne, a także obejrzeć wystawę *Będzie wielka albo nie będzie jej wcale*. Gościliśmy także dwie grupy rekonstrukcyjne – GRH KuK Sturmtruppen i PGRH „Błyskawica". Organizatorami pikniku byli: wojewoda małopolski, Oddział IPN w Krakowie, Muzeum Archeologiczne oraz Stowarzyszenie Odra-Niemen Oddział Małopolski, współorganizatorem – Wojsko Polskie, 15 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.
– Uroczystość odsłonięcia tablicy upamiętniającej gen. Franciszka Latinika w kościele garnizonowym pw. św. Agnieszki poprzedziła msza św. O zasługach generała w obronie Śląska Cieszyńskiego oraz w bitwie warszawskiej mówił naczelnik OBUWiM. W imieniu rodziny generała głos zabrał Jerzy Rieger, wnuk Franciszka Latinika. Tablicę odsłonił – w asyście J. Riegera i M. Korkucia – Jakub Pielach, praprawnuk gen. Latinika. Posterunek honorowy wystawił 6. Batalion Powietrznodesantowy, 15 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

75. rocznica rozbicia więzienia św. Michała w Krakowie / W Krakowie odbyły się uroczystości rocznicowe rozbicia więzienia św. Michała przez żołnierzy Zgrupowania Partyzanckiego „Błyskawica". Wśród przybyłych – Świadek Historii, 95-letni por. Wacław Szacoń „Czarny", żołnierz Narodowej Organizacji Wojskowej i Armii Krajowej, działacz Zrzeszenia WiN, dyrektor OIPN, wicewojewoda małopolski, przewodniczący Sejmiku Województwa Małopolskiego, dyrektor Muzeum Archeologicznego w Krakowie, prezes Stowarzyszenia Odra-Niemen Oddział Małopolski, dyrektor Muzeum AK w Krakowie, dyrektor departamentu kultury Urzędu Marszałkowskiego, a także przedstawiciele służb mundurowych i poczet sztandarowy Podhalańskiej Grupy Rekonstrukcji Historycznej Zgrupowania

Partyzanckiego „Błyskawica". Po apelu pamięci i salwie honorowej wygłoszono okolicznościowe przemówienia. Na zakończenie delegacje złożyły kwiaty pod tablicą pamiątkową na murze obok wejścia do Muzeum Archeologicznego, 18 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBPiI, OIPN.

80. rocznica śmierci Bolesława Barbackiego oraz egzekucji mieszkańców Nowego Sącza w Biegonicach / Uroczystości rocznicowe rozpoczęły się 21 sierpnia o godz. 12:00 przy pomniku w miejscu straceń w Biegonicach. Zgromadzeni przenieśli się na Stary Cmentarz przed Sądecką Pietą, w miejscu pochówku ofiar, gdzie zostały złożone wieńce i zapalone znicze. Wieczorem została odprawiona uroczysta msza w intencji wszystkich zamordowanych przez Niemców w Biegonicach. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

75. rocznica zamordowania Danuty Siedzikówny „Inki" / W parku Jordana pod popiersiem łączniczki i sanitariuszki 5. Wileńskiej Brygady AK, dowodzonej przez mjr. Zygmunta Szendzielarza „Łupaszkę", zebrali się m.in. uczniowie klas mundurowych XXV LO im. Żeromskiego w Krakowie. Wśród zebranych był m.in. por. Wacław Szacoń „Czarny", żołnierz Narodowej Organizacji Wojskowej, Armii Krajowej i działacz podziemia antykomunistycznego, honorowy prezes Zrzeszenia WiN Obszar Południowy, a także Adam Macedoński, artysta plastyk, działacz niepodległościowy, Kustosz Pamięci Narodowej i Honorowy Obywatel Stołecznego Królewskiego Miasta Krakowa. Modlitwę poprowadził kapelan żołnierzy AK, Sybiraków i środowisk niepodległościowych o. Jerzy Pająk. Współorganizatorem uroczystości było Towarzystwo Parku im. dr Henryka Jordana w Krakowie, 28 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

40. rocznica rejestracji NSZZ „Solidarność" Rolników Indywidualnych / Msza pod przewodnictwem ks. kard. Stanisława Dziwisza w Sanktuarium św. Jana Pawła II w Krakowie. Po jej zakończeniu uczestnicy złożyli kwiaty pod pomnikiem św. Jana Pawła II. Dalsza część obchodów odbyła się w Centrum Jana Pawła II „Nie lękajcie się". Kulminacyjnym punktem programu była konferencja rocznicowa, w trakcie której wysłuchano wystąpień działaczy oraz zaproszonych przedstawicieli władz. Zastępca prezesa IPN wygłosił prelekcję o historii „Solidarności" rolniczej 1980–1989, 28 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

82. rocznica agresji III Rzeszy Niemieckiej na Polskę / Krakowskie obchody rozpoczęła msza święta w katedrze na Wawelu w intencji poległych w obronie ojczyzny w 1939 r. Główne uroczystości odbyły się na cmentarzu Rakowickim przed pomnikiem Armii „Kraków" w kwaterze Żołnierzy Września '39. Uroczystość współorganizowana wraz z Urzędem Wojewódzkim w Krakowie, 1 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

82. rocznica agresji ZSRS na Polskę oraz Dzień Sybiraka / Po mszy św. na Wawelu na pl. o. Studzińskiego, przy Krzyżu Katyńskim oraz przy tablicach zesłańców Sybiru i ofiar „operacji polskiej" NKWD odbyła się uroczystość z asystą wojskową. Współorganizacja uroczystości wraz z Urzędem Wojewódzkim w Krakowie, 17 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

82. rocznica powstania Polskiego Państwa Podziemnego / Na pl. Matejki w Krakowie mjr rez. pilot Tadeusz Gola odczytał okolicznościowy list mjr. Ryszarda Brodowskiego, żołnierza AK, prezesa Okręgu Małopolskiego Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej. Odbył się również apel poległych i salwa honorowa, po której kwiaty złożyli przedstawiciele kombatantów, wojska, władz oraz instytucji. Współorganizacja uroczystości wraz z Urzędem Wojewódzkim w Krakowie i Wojewódzką Radą Kombatancką w Krakowie uroczystości, 27 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

82. rocznica aresztowania krakowskich profesorów przez gestapo na Uniwersytecie Jagiellońskim Stowarzyszenie / Udział delegacji OBEN w uroczystościach zorganizowanych na Uniwersytecie Jagiellońskim przez Stowarzyszenie „Ne Cedat Academia", 5 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

40. rocznica wprowadzenia stanu wojennego:
– Udział w uroczystościach rocznicowych zorganizowanych w Zakopanem. Otwarcie wystawy *Stan wojenny 1981–1983* oraz odczytanie listu prezesa IPN przed koncertem „Wolni mimo zniewolenia" zespołu Filharmonii Krakowskiej, 12 grudnia. / Jednostka organizacyjna WSdsPI.
– Udział w uroczystościach rocznicowych Dnia Pamięci Ofiar Stanu Wojennego zorganizowanych w Nowym Sączu. Otwarto wystawę *Stan wojenny 1981–1983*, której towarzyszyła historyczna inscenizacja. W Sanktuarium św. Rity w kościele Matki Bożej Niepokalanej odprawiona została msza św., po której złożono kwiaty i zapalono znicze pod pomnikiem „Solidarności", 13 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna WSdsPI.

Delegatura Kielce

Międzynarodowy Dzień Pamięci o Ofiarach Holocaustu / W 76. rocznicę wyzwolenia KL Auschwitz-Birkenau pracownicy Delegatury złożyli kwiaty pod pomnikiem Menora w Kielcach, upamiętniającym zagładę 20 tys. Żydów zamordowanych przez Niemców w sierpniu 1942 r., 27 stycznia.

Międzynarodowy Dzień Pamięci o Ofiarach Holocaustu / Wirtualne obchody przygotowane przez Ośrodek Edukacyjno-Muzealny „Świętokrzyski Sztetl" we współpracy z IPN. Pracownik Delegatury Kielce wygłosił wykład „Zagłada na Kielecczyźnie". Złożono również kwiaty i znicze w Miejscach Pamięci w Chmielniku. Odbył się również pokaz filmu „Październik był miesiącem naszego zniszczenia", 27 stycznia.

81. rocznica pierwszej masowej deportacji obywateli polskich w głąb ZSRS / Złożenie kwiatów i zapalenie zniczy przed pomnikiem Sybiraków i Katyńskim na cmentarzu starym w Kielcach. W uroczystości udział wzięli: Związek Sybiraków w Kielcach, Kielecka Rodzina Katyńska, 10 lutego.

79. rocznica przemianowania Związku Walki Zbrojnej na Armię Krajową / Złożenie kwiatów i zapalenie zniczy przed pomnikiem upamiętniającym żołnierzy Armii Krajowej na skwerze Stefana Żeromskiego w Kielcach, 14 lutego.

Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych / Wojewódzkie obchody upamiętniające bohaterów podziemia antykomunistycznego / Złożenie kwiatów i zapalenie zniczy na cmentarzu Kielce-Piaski, przed pomnikiem żołnierzy AK, NSZ i WiN, zamordowanych przez UB w kieleckim więzieniu. W ramach obchodów na skwerze im. Stefana Żeromskiego w Kielcach prezentowano plenerową wystawę IPN poświęconą podziemiu niepodległościowemu na Kielecczyźnie po 1944 r. Współorganizacja obchodów wraz ze Świętokrzyskim Urzędem Wojewódzkim, 1 marca.

Narodowy Dzień Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką / Prezentacja wystawy *Samarytanie z Markowej* w CE IPN „Przystanek Historia" w Kielcach, a także audycja poświęcona bohaterskim postawom Polaków ratujących Żydów

11. rocznica katastrofy smoleńskiej. / Udział w uroczystościach upamiętniających ofiary katastrofy smoleńskiej, 10 kwietnia.

81. rocznica zbrodni katyńskiej / Upamiętnienie ofiar zbrodni katyńskiej / Złożenie kwiatów i zapalenie zniczy przed Pomnikiem Zbrodni Katyńskiej na cmentarzu partyzanckim oraz przed Pomnikiem Sybiraków na cmentarzu Starym w Kielcach, 13 kwietnia.

40. rocznica powstania NSZZ „Solidarność" Rolników Indywidualnych / Otwarcie wystawy *Tu rodziła się Solidarność Rolników* w Radkowicach (woj. świętokrzyskie), gdzie w latach 80. prężnie rozwijał się ruch rolniczej Solidarności, 21 kwietnia.

73. rocznica zamordowania rotmistrza Witolda Pileckiego / Uroczystości upamiętniające rtm. Pileckiego w Kierzu Niedźwiedzim (woj. świętokrzyskie), 26 maja.

Uroczystości na Wykusie ku czci poległych żołnierzy Armii Krajowej / Upamiętnienie żołnierzy oddziałów partyzanckich AK dowodzonych przez cichociemnych – płk. Jana Piwnika „Ponurego" i mjr. Eugeniusza Kaszyńskiego „Nurta" / Złożenie kwiatów przed kapliczką Matki Boskiej Bolesnej na Wykusie w Górach Świętokrzyskich, 12–13 czerwca.

Narodowy Dzień Pamięci Ofiar Niemieckich Nazistowskich Obozów Koncentracyjnych i Obozów Zagłady / W 81. rocznicę pierwszego masowego transportu Polaków do KL Auschwitz, przedstawiciele Delegatury oraz przedstawiciele władz państwowych i samorządowych złożyli kwiaty na cmentarzu partyzanckim, przed pomnikiem pomordowanych i zmarłych w niemieckich obozach koncentracyjnych, 14 czerwca.

81. rocznica zbiorowej egzekucji polskich patriotów w lesie na Brzasku / Uroczystości upamiętniające ofiary zbrodni niemieckiej dokonanej 29 czerwca 1940 r. w lesie Brzask koło Skarżyska-Kamiennej. W ramach uroczystości została odprawiona msza polowa. Delegacja Delegatury złożyła kwiaty pod pomnikiem, 19 czerwca.

75. rocznica pogromu Żydów w Kielcach / Uroczystości upamiętniające ofiary pogromu ludności żydowskiej w Kielcach 4 lipca 1946 r. Hołd pomordowanym oddali naczelnik Delegatury oraz dyrektor OIPN Kraków. Kwiaty przy kamienicy na Plantach, gdzie zamordowano Żydów, złożyli również przedstawiciele rządu, Kancelarii Prezydenta RP, władze województwa i Kielc oraz NSZZ „Solidarność", 4 lipca.

77. rocznica bitwy w Woli Grójeckiej / Uroczystości pogrzebowe ppor. cz.w. Tomasza Wójcika „Tarzana" żołnierza AK ppor. cz.w. Tomasza Wójcika „Tarzana" oraz uroczystości upamiętniające żołnierzy poległych 7 lipca 1944 r. w bitwie w Woli Grójeckiej, 11 lipca.

Dzień Walki i Męczeństwa Wsi Polskiej / Uroczystości w Michniowie upamiętniające ofiary pacyfikacji wsi w czasie II wojny światowej. Wydarzeniem towarzyszącym było otwarcie Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskich w Michniowie, które upamiętnia 817 polskich miejscowości spacyfikowanych przez Niemców. Obchody odbyły się z udziałem prezydenta Andrzeja Dudy i prezesa IPN dr. Jarosława Szarka, 12 lipca.

45. rocznica śmierci księdza Romana Kotlarza / Uroczystości w Szydłowcu upamiętniające ks. Kotlarza. W kościele św. Zygmunta została odprawiona msza w jego intencji. Po nabożeństwie uczestnicy uroczystości złożyli kwiaty pod tablicą upamiętniającą posługę kapłańską ks. Kotlarza. W ramach uroczystości zaprezentowano wystawę poświęconą duchownemu, 18 lipca.

77. rocznica akcji „Burza" i bitwy pod Pielaszowem / Uroczystości w Sandomierzu upamiętniające żołnierzy 1. Batalionu 2. Pułku Piechoty Legionów AK, którzy 30 lipca 1944 r. w ramach Akcji „Burza" stoczyli ciężką bitwę z Niemcami pod Pielaszowem. W ratuszu w Sandomierzu odbyła się sesja popularnonaukowa z cyklu „Pamięci Sandomierskich Kolumbów". Bohaterem tegorocznego spotkania był Bronisław Sokołowski „Frant" (1913–2003), o którego losach mówił pracownik Delegatury, 31 lipca – 1 sierpnia.

77. rocznica wybuchu powstania warszawskiego / Uroczystości rozpoczęły się mszą w intencji poległych za wolność ojczyzny, odprawioną w kościele garnizonowym. Po nabożeństwie uczestnicy przeszli na skwer Szarych Szeregów, przed pomnik Harcerzy Poległych za Ojczyznę, gdzie odbyła się główna

część obchodów. Zabrzmiał Mazurek Dąbrowskiego oraz hymn Szarych Szeregów. Po okolicznościowych przemówieniach złożono kwiaty przed pomnikiem Harcerzy Poległych za Ojczyznę. Na koniec odegrano pieśń reprezentacyjną Wojska Polskiego. O godz. 17, godzinie „W", w całym mieście zawyły syreny alarmowe, 1 sierpnia.

76. rocznicę rozbicia więzienia w Kielcach / Uroczystości rocznicowe rozbicia kieleckiego więzienia przez żołnierzy podziemia niepodległościowego oddziału kpt. Antoniego Hedy „Szarego". Delegacja pracowników Delegatury złożyła kwiaty i zapaliła znicze pod tablicą upamiętniającą to wydarzenie. Następnie uczestnicy przeszli obok Muru Pamięci, na którym znajdują się porcelanowe fotografie zamordowanych więźniów oraz zmówili modlitwę przy „ścianie straceń", 4 sierpnia.

79. rocznica zagłady Żydów z getta w Kielcach / Upamiętnienie pod pomnikiem Menora w Kielcach ofiar zagłady kieleckiego getta. W uroczystości, której organizatorem było Stowarzyszenie im. Jana Karskiego, wzięła udział naczelnik Delegatury, 20 sierpnia.

41. rocznica powstania NSZZ „Solidarność" / W ramach obchodów rocznicowych, na skwerze Stefana Żeromskiego w Kielcach otwarto wystawę *Tu rodziła się Solidarność*. Złożono kwiaty przed tablicą upamiętniającą powstanie „Solidarności" oraz przed figurą bł. ks. Jerzego Popiełuszki, 31 sierpnia.

82. rocznica wybuchu II wojny światowej:
– Delegacja pracowników Delegatury upamiętniła ofiary II wojny światowej, składając kwiaty na Cmentarzu Wojsk Polskich w Kielcach na grobie prezydenta Kielc Stefana Artwińskiego, ostatniego przedwojennego prezydenta miasta oraz przed pomnikiem Żołnierzy Września 1939 r., 1 września.
– Upamiętniono ofiary II wojny światowej, składając kwiaty na grobie Stefana Artwińskiego, ostatniego przedwojennego prezydenta Kielc oraz przed pomnikiem Żołnierzy Września 1939 r. na Cmentarzu Wojsk Polskich w Kielcach. Ponadto 4–5 września odbyły się uroczystości poświęcone mieszkańcom ziemi koneckiej poległym i zamordowanym w czasie II wojny światowej.

82. rocznica agresji ZSRS na Polskę / 15 września odbył się wernisaż wystawy *Na straży pamięci. 30 lat działalności Stowarzyszenia Kielecka Rodzina Katyńska* poświęconej działalności Kieleckiej Rodziny Katyńskiej.

77. rocznica bitwy pod Szewcami oraz 73. rocznica rozstrzelania członków podziemia antykomunistycznego / Złożenie kwiatów w Szewcach pod pomnikiem upamiętniającym potyczkę oddziałów Armii Krajowej z oddziałami niemieckimi, 19 września.

Narodowy Dzień Pamięci Duchownych Niezłomnych / Złożenie kwiatów przed pomnikiem bł. ks. Jerzego Popiełuszki w Kielcach, 19 października.

65. rocznica powstania węgierskiego / W Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia" w Kielcach odbył się pokaz filmu *13 lat, 13 minut* oraz spotkanie z byłym ambasadorem Polski na Węgrzech, 28–29 października.

103. rocznica odzyskania niepodległości przez Polskę / Główne obchody odbyły się na placu Wolności w Kielcach. Ponadto złożono kwiaty pod pomnikiem odzyskania niepodległości w Wiśniówce oraz pod pomnikiem na placu Wolności w Rakowie, 11 listopada.

40. rocznica wprowadzenia stanu wojennego / Złożenie kwiatów pod tablicą upamiętniającą internowanych z regionu świętokrzyskiego w okresie stanu wojennego. W ramach obchodów odbył się również

wernisaż wystawy *586 dni stanu wojennego* oraz prelekcje: „Stan wojenny 1981–1983 r. Czas represji, walki i oporu" i „Stan wojenny w regionie świętokrzyskim – wybrane zagadnienia", 13 grudnia.

40. rocznica wprowadzenia stanu wojennego / Uroczystości w Staszowskim Ośrodku Kultury. Wygłoszono wykład „Stan wojenny w Polsce. Wybrane zagadnienia", 16 grudnia.

51. rocznica Grudnia '70, upamiętnienie jednej z ofiar Grudnia '70 / Złożenie kwiatów i zapalenie zniczy na grobie Daniela Kućmy na cmentarzu parafialnym w Kiełczynie k. Staszowa, który w wyniku ran postrzałowych zmarł 21 grudnia 1970 r. w Szczecinie, 16 grudnia.

ODDZIAŁ IPN LUBLIN

81. rocznica pierwszej masowej deportacji Polaków na Sybir / Udział w obchodach w Lublinie 81. rocznicy pierwszej masowej deportacji obywateli polskich (głównie Polaków) z wschodnich województw Polski zajętych po 17 września 1939 r. przez Armię Czerwoną, którą przeprowadził Związek Sowiecki, 10 lutego. / Jednostka odpowiedzialna OIPN, OAIPN.

79. rocznica przemianowania ZWZ na AK / 14 lutego w Lublinie, na placu Litewskim pracownicy OIPN złożyli kwiaty pod pomnikiem Nieznanego Żołnierza. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych:

– W ramach Przystanku Historia Zamość, odbył się w Zamościu Miejski Turniej Szachowy „Wilczym Tropem", zorganizowany w ramach obchodów Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych, 28 lutego. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– W Izbie Pamięci Terroru Komunistycznego w Tomaszowie Lubelskim we współpracy z IPN (w ramach Przystanku Historia) zorganizowano dni otwarte, wyświetlano filmy *Burta* Jana Leonowicza oraz *Mogiłka* Jana Turzynieckiego. Prezentowana była również wystawa banerowa *Zaplute karły reakcji*. Zwiedzający mogli bezpłatnie pobrać materiały tematyczne IPN. Przygotowano również okolicznościowy plakat, który został rozwieszony w Tomaszowie Lubelskim, 28 lutego – 1 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Złożenie kwiatów przy Mogile – Pomniku Zamordowanych na Zamku Lubelskim w latach 1944–1954. Następnie uczestnicy obchodów udali się pod Zamek Lubelski, gdzie oddali hołd, w bramie Zamku Lubelskiego oraz pod pomnikiem Zaporczyków na pl. Zamkowym. Głowy pochylono również pod pomnikami żołnierzy NSZ przy rondzie Narodowych Sił Zbrojnych i Zrzeszenia WiN przy rondzie WiN. W kościele pw. św. Michała Archanioła modlono się w intencji poległych, zamordowanych i zmarłych żołnierzy wyklętych. Po zakończeniu nabożeństwa uczestnicy uroczystości złożyli kwiaty i zapalili znicze pod pomnikiem żołnierzy wyklętych, który znajduje się na placu przy kościele. Złożono również w kwiaty pod pomnikiem Hieronim Dekutowskiego „Zapory" w 72. rocznicę śmierci, 1–5 marca. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

11. rocznica katastrofy smoleńskiej / W Lublinie odbyły się obchody upamiętniające katastrofę. W uroczystościach wziął udział przedstawiciel IPN, 10 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

Dzień Pamięci Ofiar Zbrodni Katyńskiej / Uroczystości w Lublinie upamiętniające zamordowanych podczas zbrodni katyńskiej. Obchody rozpoczęły się od mszy św. w intencji ofiar zbrodni katyńskiej i za ojczyznę w kościele pw. Wniebowzięcia NMP Zwycięskiej w Lublinie. Następnie uczestnicy uroczystości przeszli pod pomnik Ofiar Katynia przy ul. Głębokiej, gdzie złożono kwiaty i zapalono znicze. Hołd oddano również pod tablicą pamiątkową gen. dyw. Mieczysława Smorawińskiego, który jest jedną z ofiar zbrodni katyńskiej. Tablica znajduje się na budynku Wojewódzkiego Sztabu Wojskowego, który nosi imię gen. Smorawińskiego. Ostatnim punktem obchodów było złożenie kwiatów pod Mogiłą Katyńską na cmentarzu komunalno-wojskowym, przy ul. Białe, 13 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

55. rocznica obchodów Milenium Chrztu Polski / Otwarcie wystawy *Walka o duszę narodu. Wokół obchodów Milenium i Tysiąclecia Państwa Polskiego 1956–1966/1967,* 21 maja przed Bazyliką Archikatedralną pw. Świętej Rodziny w Częstochowie, z udziałem prezesa IPN, biskupa pomocniczego archidiecezji częstochowskiej, dyrektorów oddziałów IPN – katowickiego i lubelskiego oraz autorek wystawy. Ekspozycja trwała do 11 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

73. rocznica zamordowania rtm. Witolda Pileckiego / na dziedzińcu Zamku w Lublinie zostały ułożone znicze w napis „Pilecki". Znicze zapalili harcerze, żołnierze WOT, przedstawiciele instytucji i organizacji patriotycznych. Podczas akcji powstał krótki film wideo dostępny na YouTube i Facebooku IPN Lublin, 25 maja. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

45. rocznica Radomskiego Czerwca 76:
– W Centrum „Arka" w Radomiu odbyła się prezentacja wydawnictw i materiałów edukacyjnych przygotowanych w ostatnim okresie przez pracowników Delegatury Radom. Zaprezentowano m.in. materiały edukacyjne, pokonferencyjne *Miasta buntu w imperium sowieckim. Konteksty radomskiego Czerwca 1976 r.*, a także publikacje popularnonaukowe przygotowane przez dr. Krzysztofa Busse: *Syberio! Nie mogę cię zapomnieć. Nie chcę ciebie pamiętać. Pamięci Polaków wywiezionych na Syberię* (przygotowaną w związku z 80. rocznicą pierwszej wywózki Polaków 9–10 lutego 1940 r. na Syberię), *Radomskie życiorysy. Żołnierze Wyklęci* (w 10. rocznicę obchodzonego po raz pierwszy 1 marca 2011 r. Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych) oraz *Od przeszłości do współczesności. 20 lat działalności Delegatury IPN w Radomiu*, 24 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna Delegatura Radom.
– W Radomiu odbył się panel dyskusyjny „Radomski Czerwiec '76 z perspektywy 45 lat". Uczestniczyli w nim świadkowie tamtych wydarzeń oraz historycy. Panel dyskusyjny odbył się w formie hybrydowej (stacjonarnie i online), był transmitowany na Facebooku IPN Lublin. W godzinach wieczornych odbył się koncert, 25 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OIPN, Delegatura Radom.

78. rocznica krwawej niedzieli / w siedzibie IPN Lublin odbył się pokaz filmu IPN Gdańsk *Zmarłych pogrzebać* wraz z komentarzem autorki, a także wernisaż obrazów Włodzimierza Sławosza Dębskiego z udziałem jego syna Krzesimira Dębskiego, 8 lipca. Oficjalne obchody upamiętniające ofiary ludobójstwa wołyńskiego odbyły się przed pomnikiem Ofiar Wołynia w Lublinie. Zapalone zostały również znicze na grobie por. Henryka Cybulskiego, którego mogiła znajduje się na cmentarzu przy ul. Białej w Lublinie, 9 lipca. / Jednostka odpowiedzialna OIPN, OBEN.

77. rocznica wybuchu powstania warszawskiego i Akcji „Burza" na Lubelszczyźnie / Obchody rozpoczęły się od dźwięku syren na placu Litewskim w Lublinie. Wcześniej oddano hołd ppłk. Janowi Kucharczykowi „Kazimierzowi", współautorowi planu Akcji „Burza" na Lubelszczyźnie. Następnie uczestnicy obchodów, podczas mszy św., modlili się w intencji powstańców warszawskich oraz uczestników Akcji „Burza" poległych, zmarłych i żyjących. Ostatnim punktem obchodów był koncert „Zaśpiewajmy w hołdzie powstańcom warszawskim" w wykonaniu Orkiestry Wojskowej w Lublinie i solistów. Część piosenek powstańczych, patriotycznych i wojskowych śpiewano wspólnie z publicznością, 1 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OIPN, OBEN.

78. rocznica zbrodni w Ostrówkach i Woli Ostrowieckiej / na cmentarzu parafialnym w Ostrówkach odprawiona została msza św. w intencji 1050 mieszkańców Ostrówek i Woli Ostrowieckiej zamordowanych przez ukraińskich nacjonalistów 30 sierpnia 1943 r. Następnie złożono kwiaty i zapalono znicze pod pomnikiem pomordowanych w 1943 r., 29 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

Dzień Flagi / W ZSP w Gniewoszowie odbyły się obchody Dnia Flagi pod hasłem: „Polska flaga w każdym domu", 1–3 maja. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Czterechsetlecie Lokacji Miasta / Współpraca przy organizacji ekspozycji wystaw, organizacji konkursów historycznych i lekcji (m.in. poświęconych Józefowi Piłsudskiemu), projekcja filmów *Z Archiwum IPN*, promocja oferty edukacyjnej IPN, w ramach Przystanku Historia Tomaszów Lubelski / Miejska Gra Terenowa. Wydarzenie zorganizowali harcerze tomaszowskiej drużyny Związku Harcerstwa Rzeczypospolitej, burmistrz Wojciech Żukowski oraz strzelcy Jednostki Strzeleckiej 2019 Tomaszów Lubelski przy współpracy Nadleśnictwa Tomaszów, Tomaszowskiego Domu Kultury, Muzeum Regionalnego im. dr. Janusza Petera. W grze wzięło udział 7 drużyn szkół podstawowych, 1 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

82. rocznica bitwy pod Tomaszowem Lubelskim / „Wrześniowy Etos" / odbył się, w ramach Przystanku Historia IPN Tomaszów Lubelski, trzydniowy blok edukacyjny „Wrześniowy Etos". 16 września wyruszył rajd pojazdów historycznych „Szlakiem 6. Dywizji Piechoty", a dzień zakończył spektakl słowno-muzyczny Norberta „Smoły" w Tomaszowskim Domu Kultury. Kolejne dwa dni zostały wypełnione m.in.: pokazem pojazdów historycznych, prezentacją wystaw, zajęciami edukacyjnymi dla dzieci, turniejami gier planszowych IPN, konkursami i blokami filmowymi *Obrazy Września '39*. Odbyły się również uroczystości patriotyczne na cmentarzu Żołnierzy Września 1939 r. w Tomaszowie Lubelskim oraz X Tomaszowski Półmaraton Pamięci Żołnierzy Września 1939 r. 17 września w Izbie Terroru Komunistycznego „Smocza Jama" w Tomaszowie Lubelskim, odbyła się promocja nowego wydawnictwa OIPN, przewodnika historyczno-turystycznego z serii Śladami Bohaterów, *Szlakami walk oddziałów antykomunistycznego podziemia na Zamojszczyźnie w latach 1944–1956*. Wydarzenie odbyło się we współpracy z Muzeum Regionalnym im. dr. Janusza Petera w Tomaszowie Lubelskim, 16–18 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

82. rocznica bitwy pod Wytycznem / Konferencja naukowa dotycząca Korpusu Ochrony Pogranicza w sali konferencyjnej OIPN oraz koncert patriotyczny Orkiestry Reprezentacyjnej Straży Granicznej w Filharmonii Lubelskiej. Następnego dnia obchody kontynuowano w Wytycznie pod Kopcem Chwały Żołnierzy Korpusu Ochrony Pogranicza. Wydarzenie zorganizowano we współpracy z Nadbużańskim Oddziałem Straży Granicznej, 29–30 września. / Jednostka odpowiedzialna OIPN, OBEN.

103. rocznica odzyskania niepodległości / Uroczystości upamiętniające odzyskanie niepodległości przez Polskę w 1918 r. rozpoczęły się 11 listopada od mszy św. w intencji ojczyzny w Archikatedrze Lubelskiej, następnie przeniosły się na pl. Litewski. Tam odśpiewano hymn narodowy i wysłuchano przemówienia wojewody lubelskiego Lecha Sprawki. Doszło także do przekazania Ognia Niepodległości przywiezionego z miejsca bitwy pod Kostiuchnówką. Odbył się apel pamięci, po którym oddano salwę honorową. Ostatnim punktem obchodów na pl. Litewskim było złożenie kwiatów pod pomnikiem Nieznanego Żołnierza i monumentem Józefa Piłsudskiego oraz defilada. Delegacje złożyły również kwiaty pod tablicą upamiętniającą Władysława Cholewę, Delegata Rządu RP na województwo lubelskie i wojewodę lubelskiego w latach 1941–1944 i Jerzego de Tramecourta, wojewodę lubelskiego w latach 1937–1939. Na końcu złożono kwiaty i zapalono znicze na mogiłach legionistów, które znajdują się na cmentarzu wojennym przy ul. Białej w Lublinie. Uroczystości współorganizowane w wojewodą lubelskim i miastem Lublin. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

40. rocznica wprowadzenia stanu wojennego:

– Współorganizacja obchodów w Lublinie, na które składały się: koncert upamiętniający ofiary stanu wojennego w Filharmonii Lubelskiej, spotkanie z internowanym Ryszardem Wichorowskim, otwarcie wystawy *Stan wojenny 1981–1983*, ułożenie biało-czerwonego krzyża ze zniczy i zapalenie ich na pl. Litewskim w Lublinie, msza św. w intencji ofiar stanu wojennego, koncert pieśni niepokornych, złożenie kwiatów przy pomniku ks. Popiełuszki, akcja „Zapal światło wolności", 12–13 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OIPN, OBEN.

– Obchody rocznicowe w Świdniku, na które składały się: złożenie kwiatów przed pomnikiem na terenie PZL-WSK Świdnik, koncert Moniki Kowalczyk, ekspozycja wystawy *Stan wojenny 1981–1983.* Wydarzenie współorganizowane z Urzędem miejskim w Świdniku, 6 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

Delegatura Radom

79. rocznica powstania Armii Krajowej / Pracownicy Delegatury złożyli kwiaty przed pomnikiem Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK kryptonim „Jodła" w Radomiu, 14 lutego.

Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych / Pracownicy Delegatury złożyli kwiaty przed pomnikiem Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość" przy ul. Beliny-Prażmowskiego w Radomiu, 1 marca.

81. rocznica zbrodni katyńskiej / Obchody rocznicowe w Kowali, zorganizowane wraz ze Starostwem Powiatowym w Radomiu oraz Wójtem gminy Kowala. W kościele pw. św. Wojciecha w Kowali (pow. radomski), po mszy św. zaprezentowano broszurę edukacyjną przygotowaną przez OIPN pt. *Gdy zajdzie potrzeba, gdy zechce tak los. Katyńczycy z Kowali*, 11 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN, Delegatura Radom.

45. rocznica śmierci ks. Romana Kotlarza:
– Koncert w kościele pw. Matki Boskiej Częstochowskiej w Trablicach-Pelagowie „Matko ratuj!" poświęcony ks. Romanowi Kotlarzowi, 15 sierpnia.
– Uroczystości w Pelagowie. Uczestnicy przeszli z kościoła parafialnego w Trablicach-Pelagowie pod Przystanek Historia IPN – Izbę Pamięci ks. Romana Kotlarza i tam złożyli kwiaty pod obeliskiem upamiętniającym duchownego. Tam też rodzina ks. Kotlarza przekazała odznaczenia przyznane pośmiertnie duchownemu przez prezydenta RP – Krzyż Komandorski z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski oraz Krzyż Wolności i Solidarności, 18 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN, Delegatura Radom.

ODDZIAŁ IPN ŁÓDŹ

40. rocznica marszu głodowego w Łodzi / Uroczyste odsłonięcie tablicy upamiętniającej marsz głodowy umieszczonej na siedzibie Centrum Dydaktyczno-Konferencyjnego im. Alcide De Gasperi przy Instytucie Europejskim. Tablica została wykonana przez OIPN w związku z przypadającą 40. rocznicą marszu głodowego zorganizowanego przez Zarząd Regionalny NSZZ „Solidarność" w Łodzi 30 lipca 1981 r. Uroczystość odbyła się przy współpracy z NSZZ „Solidarność: Region Ziemi Łódzkiej i Fundacją „Centrum Europejskie – Natolin", 15 lipca. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

100. rocznica erygowania Archidiecezji Łódzkiej / W związku z obchodami rocznicowymi zorganizowano ogólnopolską konferencję naukową „»…są w Łodzi serca gorące…«. W setną rocznicę powołania Archidiecezji łódzkiej". W Auli Wyższego Seminarium Duchownego w Łodzi dyskutowano na tematy dotyczące powstania i funkcjonowania archidiecezji w trakcie II wojny światowej, a także po 1945 r. Udział w konferencji wzięło 22 badaczy reprezentujących różne ośrodki badawcze w całego kraju, 9–10 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

ODDZIAŁ IPN POZNAŃ

10. rocznica śmierci Restytuta Staniewicza / Sesja upamiętniająca historyka i działacza opozycji antykomunistycznej, 18 stycznia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

102. rocznica zakończenia powstania wielkopolskiego / W ramach obchodów przygotowanych we współpracy z Wielkopolskim Urzędem Wojewódzkim w Poznaniu pracownik OBBH wygłosił wykład

„Zwycięstwo słusznej sprawy. Rozejm w Trewirze 16 II 1919 r.", 15 lutego. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych / Uroczystości wojewódzkie w Zielonej Górze. Wydarzenie rozpoczęło się od mszy św., po której uczestnicy udali pod pomnik Żołnierzy Wyklętych na pl. mjr. Adama Lazarowicza. Po krótkich przemówieniach zebrani goście złożyli kwiaty oraz zapalali znicze. W wydarzeniu, na zaproszenie organizatorów, brał udział przedstawiciel poznańskiego OIPN, 1 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

120. rocznica strajku szkolnego dzieci wrzesińskich / Podczas uroczystości, nad którą patronat objął prezes IPN dr Jarosław Szarek, została odsłonięta tablica, na której widnieją imiona i nazwiska 117 uczestników strajku dzieci wrzesińskich z 1901 r. IPN przygotował również tablicę edukacyjną, która przedstawia historię strajku sprzed 120 lat. Tablice trafiły do szkół w całej Wielkopolsce. Uroczystość zorganizowana we współpracy z Miastem i Gminą Września oraz Kuratorium Oświaty w Poznaniu, 20 maja. / Jednostka odpowiedzialna OIPN, OBUWiM.

73. rocznica śmierci rtm. Witolda Pileckiego / „Znicze pamięci w godzinę śmierci rotmistrza Witolda Pileckiego" / Przedstawiciele IPN oddali w Poznaniu i Śremie hołd rtm. Witoldowi Pileckiemu, zamordowanemu przed 73 laty w mokotowskim więzieniu i o 21.30 – w godzinie śmierci bohatera niezłomnego – w miejscach związanych z rotmistrzem zapalili znicze pamięci, 25 maja. / Jednostka odpowiedzialna OIPN, OBUWiM, OAIPN.

100. rocznica wizyty marszałka Józefa Piłsudskiego w Koninie / Prezentacja w sali konferencyjnej Urzędu Miejskiego Koninie książki *Dzień historyczny. Wizyta marszałka Józefa Piłsudskiego w Koninie*. Odsłonięcie tablicy pamiątkowej oraz złożenie kwiatów pod pomnikiem w Koninie oraz w miejscach pamięci przy Wale Tarejwy. Nastąpiło również otwarcie wystawy plenerowej *Józef Piłsudski w Koninie. W 100-lecie historycznej wizyty Marszałka* w Muzeum Okręgowym. Odbył się koncert Orkiestry Dętej PAK KWB Konin na pl. Wolności oraz wieczorny mapping (pokaz oryginalnych fotografii dokumentujących wizytę Piłsudskiego w Koninie) na fasadzie budynku Urzędu Miejskiego. Uroczystości współorganizowali Miasto Konin oraz Muzeum Okręgowe w Koninie, 10 lipca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Obchody 77. rocznicy powstania warszawskiego / Wydarzenie odbyło się w Stacji Uzdatniania Wody w Zaborowie. Uczestnicy mieli okazję zapoznać się z wystawą elementarną IPN *Powstanie Warszawskie 1944. Bitwa o Polskę*, wysłuchać koncertu piosenek patriotycznych oraz prelekcji pracownika OBEN na temat najmłodszych uczestników powstania, w tym także osób związanych z Wielkopolską. Wydarzenie zostało zorganizowane przez Miasto Leszno, Miejską Bibliotekę Publiczną w Lesznie, Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Lesznie, Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich Oddział w Lesznie. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

40. rocznica mszy za ojczyznę i tworzenia struktur „Solidarności" w Grodzisku Wielkopolskim / Uroczystości w Grodzisku Wielkopolskim, upamiętniające wydarzenia sprzed czterdziestu lat. 5 czerwca 1981 r. przed kościołem pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa została odprawiona msza św. za ojczyznę. Poświęcono krzyże organizacji zakładowych i Międzyzakładowej Komisji Koordynacyjnej „Solidarność". Obchody rocznicowe rozpoczęła msza św. odprawiona w tym samym kościele. Następnie, wraz z Grodziską Orkiestrą Dętą, uczestnicy przeszli przed Pomnik Wdzięczności, gdzie zapalono znicz i złożono wiązankę kwiatów w hołdzie wszystkim represjonowanym oraz walczącym z komunistycznym rządem. Uroczystości zakończyło okolicznościowe spotkanie w budynku Szkoły Podstawowej nr 2 im. Powstańców Wielkopolskich. Uroczystość zorganizowana we współpracy z Miastem Grodzisk

Wielkopolski, Zarządem Regionu Wielkopolska „Solidarność", 31 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

82. rocznica wybuchu II wojny światowej / Udział w uroczystościach rocznicowych, delegacja OIPN Poznań we współpracy z Urzędem Wojewódzkim w Poznaniu i 12. Wielkopolską Brygadą Obrony Terytorialnej, podczas których zapalono znicze i złożono wiązankę kwiatów na znajdującym się na cmentarzu komunalnym „Junikowo" w Poznaniu grobie kmdr. ppor. Zdzisława Kręglewskiego – obrońcy Westerplatte, odznaczonego orderem wojennym Virtuti Militari, 1 września. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM, OIPN.

Dzień Hołdu i Pamięci Ofiar Komunizmu / OIPN zorganizował uroczyste obchody, w których programie znalazła się prelekcja pracownika OIPN na temat „Działalność oddziału podziemia niepodległościowego pod dowództwem kpt. Jana Kempińskiego ps. Błysk w Wielkopolsce w 1945 r.". Wydarzenie zostało zorganizowane we współpracy z prezydentem Miasta Poznania, prezesem Związku Więźniów Politycznych Okresu Stalinowskiego Oddział Wielkopolska, Dyrekcją Szkoły Podstawowej nr 33 i XXXIII Liceum Ogólnokształcącego w Poznaniu, 20 września. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

82. rocznica utworzenia przez władze ZSRS pierwszych obozów jenieckich dla polskich żołnierzy i policjantów / Delegacja OBUWiM wzięła udział w uroczystościach rocznicowych w kościele Jana Kantego w Poznaniu, 1 października. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

78. rocznica ludobójstwa na Kresach Wschodnich / XIII Uroczystości Kresowe. Delegacja OIPN wzięła udział w uroczystości w Zielonej Górze-Łężycy na Skwerze Kresowym. Po mszy św. w kościele pw. Matki Boskiej Fatimskiej uczestnicy skierowali się pod pomnik, gdzie po przywitaniu gości oraz krótkich przemówieniach odczytano apel pamięci. Na koniec wydarzenia złożono kwiaty i zapalono znicze. Uroczystości zostały zorganizowane przez Stowarzyszenie Pamięć Polskich Kresów, Urząd Miasta Zielona Góra, 3 października. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Upamiętnienie ofiar pierwszego niemieckiego obozu koncentracyjnego na okupowanych przez Niemców ziemiach polskich / Uroczystości rocznicowe upamiętniające ofiary pierwszego niemieckiego obozu koncentracyjnego. W ramach „Operacji Tannenberg" oraz „Intelligenzaktion" Niemcy utworzyli w październiku 1939 r. w Forcie VII w Poznaniu pierwszy na okupowanych ziemiach polskich obóz koncentracyjny – „Konzentrationslager Posen". Przez Niemców Fort VII określany był potocznie jako „Lager der Blutrache" – „obóz krwawej zemsty", zemsty za przegrane powstanie wielkopolskie i utratę tych ziem w 1919 r., 10 października. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

81. rocznica utworzenia Batalionów Chłopskich / Delegacja OBUWiM wzięła udział w uroczystościach pod pomnikiem Tadeusza Kościuszki w Poznaniu, 15 października. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

65. rocznica powstania węgierskiego 1956 r. / OIPN oraz Miasto Poznań zorganizowały uroczystości pod tablicami Petera Mansfelda oraz Romka Strzałkowskiego na poznańskich Jeżycach. Po zakończeniu głównych uroczystości w Centrum Edukacyjnym IPN odbył się pokaz filmu dokumentalnego *Pamięć krwi* w reż. Agaty Ławniczak, który pokazuje pomoc Polaków ofiarowaną potrzebującym Węgrom, 2 października. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

40. rocznica pacyfikacji kopalni Wujek / Delegacja OIPN wzięła udział w uroczystościach rocznicowych w Rostarzewie. Jednym z zabitych górników był Wielkopolanin Zenon Zając. Gospodarzem obchodów był Zespół Przedszkolno-Szkolny w Rostarzewie. W murach tej placówki mieściła się szkoła

podstawowa, której absolwentem był Zenon Zając. 16 grudnia zapalono znicz na jego grobie. Krótka relacja wideo na potrzeby TVP 3 Katowice, 1 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH, OIPN.

80. rocznica powstania niemieckiego nazistowskiego obozu zagłady Kulmhof / W Chełmnie nad Nerem złożono kwiaty w miejscu kaźni wielkopolskich Żydów i zainaugurowano wystawę poświęconą kolskim Żydom, pierwszym ofiarom obozu Kulmhof. W uroczystości udział wzięli m.in.: chargé d'affaires ambasady Izraela w Polsce Tal Ben-Ari Yaloon, przedstawiciele władz wojewódzkich i lokalnych, przedstawiciele łódzkiej gminy żydowskiej, reprezentanci różnych instytucji zajmujących się upamiętnianiem kultury i historii żydowskich obywateli dawnej Rzeczypospolitej, 8 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

112. rocznica urodzin Adama Borysa „Pługa" / W ramach wydarzeń rocznicowych włączonych w obchody VI Dni Cichociemnych w Witkowie, delegacja OBBH wzięła udział w spotkaniu poświęconemu Adamowi Borysowi „Pługowi" I dowódcy batalionu „Parasol", 10 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

ODDZIAŁ IPN RZESZÓW

79. rocznica powstania Armii Krajowej / Uroczystości miały charakter symboliczny, nie zaplanowano oficjalnej części obchodów i mszy świętej. Przed złożeniem kwiatów pod Pomnikiem Pamięci Żołnierzy Armii Krajowej Podokręgu „Rzeszów" została wystawiona warta honorowa przez żołnierzy 21. Brygady Strzelców Podhalańskich i 3. Podkarpackiej Brygady Obrony Terytorialnej oraz odmówiono modlitwę w intencji poległych żołnierzy Armii Krajowej. W uroczystości uczestniczyli m.in. przedstawiciele władz parlamentarnych, OIPN, delegacje wojska: 21. Brygady Strzelców Podhalańskich, 3. Podkarpackiej Brygady Obrony Terytorialnej, Związku Strzeleckiego „Strzelec" i mieszkańcy miasta, 14 lutego. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

40. rocznica strajków chłopskich i porozumień ustrzycko-rzeszowskich / OBBH Rzeszów zorganizował konferencję popularnonaukową online „40. rocznica podpisania porozumień ustrzycko-rzeszowskich oraz wydał dodatek prasowy *40. rocznica podpisania porozumień rzeszowsko-ustrzyckich* do czterech lokalnych gazet: „Życie Podkarpackie", „Nowiny", „Super Nowości", „Tygodnik Sanocki". Ponadto pracownicy udzielili wywiadów dotyczących strajków chłopskich na potrzeby TVP Rzeszów, Radio Rzeszów i Radia VIA, które były emitowane podczas serwisów informacyjnych, 17–19 lutego. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych:

– Uroczystości ze względu na pandemię miały charakter symboliczny. Rozpoczęła je uroczysta msza święta w kościele farnym pw. św. Wojciecha i Stanisława w Rzeszowie. Po jej zakończeniu przy Pomniku Pamięci Żołnierzy Wyklętych wystawiono posterunek honorowy oraz wartę honorową żołnierzy. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM, OBEN.
– 3. Podkarpackiej Brygady Obrony Terytorialnej i 21. Brygady Strzelców Podhalańskich. Złożono też wieńce, wiązanki kwiatów oraz zapalono znicze. Prowadzona była również wideorelacja z uroczystości, którą zapewnił wojewoda podkarpacki. W ramach 70. rocznicy zamordowania członków IV Zarządu WiN również tego dnia dyrektor OIPN wziął udział w XXXIII uroczystej sesji Sejmiku Województwa Podkarpackiego VI kadencji i debacie historycznej. Uroczystości współorganizowane z Urzędem Miejskim w Rzeszowie, 21. Brygadą Strzelców Podhalańskich, 3. Podkarpacką Brygadą Obrony Terytorialnej, ŚZŻAK Okręg Rzeszów, 1 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM, OBEN.
– Przygotowanie i wydanie dodatku okolicznościowego poświęconego IV Zarządowi WiN, działalności Zrzeszenia WiN w powiatach Lesko i Sanok oraz Obwodowi WiN pod zarządem por. Stefana Kobosa „Wrzosa" w powiacie lubaczowskim i tomaszowskim. Dodatek ukazał się w następujących

dziennikach „Nowiny" i „Super Nowości" oraz „Gazecie Rzeszowa i Okolic", 1 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

77. rocznica ludobójstwa w Hucie Pieniackiej i Korościatynie oraz innych miejscowościach na Kresach i na Podkarpaciu / Uroczyste obchody w Przemyślu zorganizowane przez Stowarzyszenie Pamięci Polskich Termopil i Kresów Wschodnich. Odprawiona została msza św. w kościele pw. Świętej Trójcy w Przemyślu w intencji mieszkańców Huty Pieniackiej i Korościatyna oraz innych miejscowości na Kresach i Podkarpaciu. Po niej odmówiono modlitwę przy krzyżu z tablicami (w murze klasztornym) w intencji ofiar ludobójstwa. Całość uroczystości zakończyło złożenie wieńców i wiązanek kwiatów, zapalenie zniczy przy pomniku. Patronat honorowy nad uroczystościami objął Oddział IPN w Rzeszowie, 14 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

230. rocznica uchwalenia Konstytucji 3 maja / Pracownik OBEN na zaproszenie Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Rzeszowie, Fila nr 7, wygłosił prelekcję pt. „Konstytucja 3 Maja – 230 rocznica uchwalenia". Zajęcia przeprowadzane w trybie zdalnym dla czytelników – uczniów szkoły podstawowej, 11 maja. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

77. rocznica wybuchu powstania warszawskiego / Pod Pomnikiem Pamięci Żołnierzy Armii Krajowej Podokręgu „Rzeszów" została wystawiona warta honorowa przez żołnierzy 21. Brygady Strzelców Podhalańskich i 3. Podkarpackiej Brygady Obrony Terytorialnej oraz odmówiono modlitwę w intencji poległych powstańców, 1 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

101. rocznica wojny polsko-sowieckiej 1920 r. / Przedstawiciele OIPN uczestniczyli w obchodach bitwy pod Zadwórzem koło Lwowa. Zapalili znicze na mogiłach obrońców Zadwórza na Cmentarzu Obrońców Lwowa. Ponadto udzielili wywiadów dotyczących walk pod Zadwórzem i Firlejówką na potrzeby Radia Lwów i TVP Rzeszów, które były emitowane podczas serwisów informacyjnych, 21 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

40. rocznica śmierci kardynała Stefana Wyszyńskiego / Z okazji Roku Prymasa Stefana Wyszyńskiego pracownik OBEN, na zaproszenie wójta Gminy Tuszów Narodowy i dyrektora Zespołu Szkół w Maliniu, uczestniczył w uroczystej akademii ku czci patrona tutejszej szkoły podstawowej, podczas której wygłosił prelekcję o Prymasie Tysiąclecia. W tym czasie w Tuszowie Narodowym i Maliniu była prezentowana wystawa IPN *Wyszyńskiego i Wojtyły gramatyka życia*, 9 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

20-lecie Instytutu Pamięci Narodowej / Pracownicy OBEN zorganizowali i poprowadzili uroczystość, przygotowali logo i grafikę jubileuszu, zamieszczaną w materiałach informacyjno-reklamowych (publikacja rocznicowa, kalendarz, zaproszenia dyplomy), przygotowali do publikacji wydawnictwo podsumowujące 20-lecie działań OIPN Rzeszów, 15 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

82. rocznica powstania Polskiego Państwa Podziemnego i święto Wojsk Obrony Terytorialnej / Obchody rocznicowe rozpoczęły się mszą św. w kościele pw. św. Krzyża w Rzeszowie, a ich dalsza część miała miejsce pod Pomnikiem Pamięci Żołnierzy Armii Krajowej Podokręgu „Rzeszów. Tam została wystawiona warta honorowa przez żołnierzy 21. Brygady Strzelców Podhalańskich i 3. Podkarpackiej Brygady Obrony Terytorialnej oraz odmówiono modlitwę w intencji poległych powstańców. Złożono też wieńce i zapalono znicze, 27 września. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

70. rocznica śmierci działaczy IV Zarządu Głównego WiN / OIPN zorganizował, we współpracy z Karpacką Państwową Uczelnią w Krośnie, konferencję naukową „Zrzeszenie Wolność i Niezawisłość w walce o wolność obywatela i niezawisłość państwa", 21–22 października. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

125. rocznica urodzin Płk. Leopolda Lisa-Kuli i Narodowe Święto Niepodległości / Na zaproszenie II Liceum Ogólnokształcącego im. Leopolda Lisa-Kuli w Rzeszowie, podczas uroczystej akademii szkolnej, pracownik OBEN wygłosił prelekcję „Pułkownik Leopold Lis-Kula – żołnierz Niepodległości". Otwarto wystawę IPN *Ojcowie Niepodległości*, 10 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

ODDZIAŁ IPN SZCZECIN

70. rocznica wykonania wyroku śmierci na skazanym przez komunistyczny sąd mjr./płk. Zygmuncie Szendzielarzu „Łupaszce" / Na Cmentarzu Centralnym w Szczecinie, na symbolicznym grobie przedstawiciele IPN złożyli kwiaty i zaplili znicze, 8 lutego. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

79. rocznica przemianowania Związku Walki Zbrojnej na Armię Krajową / Przedstawiciele IPN złożyli w Szczecinie kwiaty pod tablicą „Żołnierzom Armii Krajowej" z popiersiem gen. Leopolda Okulickiego, znajdującą się na gmachu Urzędu Miasta, przy pomniku „Na chwałę Armii Krajowej" na Cmentarzu Centralnym. Odbyła się także msza św., odprawiona w południe w bazylice archikatedralnej pw. św. Jakuba Apostoła, tradycyjnie w intencji żołnierzy i dowódców Armii Krajowej. Po nabożeństwie zostały złożone kwiaty w kaplicy Armii Krajowej, gdzie znajduje się m.in. ufundowana przez IPN i odsłonięta przed dwoma laty tablica „W hołdzie kresowym żołnierzom Armii Krajowej", 14 lutego. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

80. rocznica pierwszego zrzutu cichociemnych do okupowanej Polski / Na Cmentarzu Centralnym w Szczecinie przedstawiciele IPN złożyli kwiaty i zapalili znicze na grobach żołnierzy cichociemnych, którzy po wojnie swoje losy związali ze Szczecinem. IPN otoczył te groby opieką, rozpoczynając procedurę wpisania ich do ewidencji grobów weteranów, 15 lutego. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych / Zapalenie zniczy na mogiłach m.in. Janiny Wasiłojć-Smoleńskiej „Jachny", Konrada Strycharczyka „Słowika", żołnierzy Bojowego Oddziału Armii oraz grobie symbolicznym mjr. Zygmunta Szendzielarza „Łupaszki". Złożono kwiaty i zapalono znicze w „Celi Śmierci" w Areszcie Śledczym w Szczecinie oraz pod tablicą na gmachu Komendy Wojewódzkiej Policji w Szczecinie, która upamiętnia żołnierzy podziemia niepodległościowego, przetrzymywanych i torturowanych w budynku WUBP/WUdsBP w latach 1945–1956, 1 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

100. rocznica podpisania traktatu ryskiego kończącego wojnę polsko-bolszewicką / Zapalenie zniczy na grobach weteranów wojny polsko-bolszewickiej, pochowanych na Cmentarzu Centralnym w Szczecinie i cmentarzu komunalnym w Policach, 18 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Dzień Pamięci Ofiar Zbrodni Katyńskiej / Przedstawiciele IPN złożyli kwiaty i zapalili znicze pod pomnikiem „Krzyż Katyński" oraz na grobie zmarłej w 2020 r. dr n. med. Ewy Gruner-Żarnoch, wieloletniej prezes Stowarzyszenia Katyń w Szczecinie, 13 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

76. rocznica upamiętniająca wyzwolenie obozu koncentracyjnego Ravensbrück / Przedstawiciele IPN złożyli kwiaty i zapalili znicze pod pomnikiem „Ofiar Hitlerowskich Obozów Koncentracyjnych, na grobach więźniarek Ravensbrück oraz pod Pomnikiem Więźniarek z Ravensbrück, 30 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

82. rocznica wybuchu II wojny światowej / 1 września o godz. 4.45 rozpoczęły się wojewódzkie obchody na Cmentarzu Wojennym w Stargardzie z oprawą kompanii honorowej Wojska Polskiego oraz orkiestry 12. Szczecińskiej Dywizji Zmechanizowanej. Wzbogaciła ją iluminacja, złożono wieńce, zapalono znicze na grobach polskich żołnierzy. Kolejne uroczystości odbyły się na Cmentarzu Centralnym w Szczecinie o godz. 12.00, złożono kwiaty i zapalono znicze. Wydarzenie współorganizowane

z wojewodą zachodniopomorskim, Prezydentem Stargardu, 12. Dywizją Zmechanizowaną w Szczecinie, starostą stargardzkim. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

82. rocznica powstania Polskiego Państwa Podziemnego / Złożenie kwiatów i zapalenie zniczy pod pomnikiem „Na chwałę Armii Krajowej" na Cmentarzu Centralnym w Szczecinie, jak również pod tablicą „Żołnierzom Armii Krajowej" zlokalizowaną na fasadzie Urzędu Miasta w Szczecinie, 27 września. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM, OAIPN.

103. rocznica odzyskania przez Polskę niepodległości / Delegacja OIPN uczestniczyła zarówno w wojewódzkich, jak i miejskich obchodach rocznicowych, poprzedzonych mszą świętą w intencji ojczyzny w Bazylice Archikatedralnej w Szczecinie, w trakcie których uroczyście złożono kwiaty pod pomnikiem marszałka Józefa Piłsudskiego, oddano hołd harcerzom i harcerkom Szarych Szeregów, 11 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

40. rocznica wprowadzenia stanu wojennego / Podczas uroczystości „W Hołdzie Ofiarom Stanu Wojennego 1981–2021" wyświetlono nagrania i zdjęcia z okresu stanu wojennego, a „Canzonę di Barocco" Henryka Czyża wykonał kwartet smyczkowy. Po okolicznościowych przemówieniach złożono kwiaty pod pomnikiem „Anioła Wolności" i oddano salwę honorową w hołdzie ofiarom stanu wojennego. Wydarzenie współorganizowane z wojewodą zachodniopomorskim, 12. Dywizją Zmechanizowaną w Szczecinie, 13 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

51. rocznica rewolty Grudnia'70:
- Podczas uroczystości złożono kwiaty i zapalono znicze pod pomnikami „Krzyż Męczeństwa Narodu Polskiego", pod „Krzyżem Żeliwnym" i na grobach bohaterów Grudnia '70 zlokalizowanych na Cmentarzu Centralnym w Szczecinie. Wydarzenie współorganizowane ze Stowarzyszeniem „Grudzień '70 – Styczeń '71", 16 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
- Złożenie kwiatów przy bramie Stoczni Szczecińskiej i przy pomniku „Anioł Wolności" na placu Solidarności. Uroczystości poprzedzone zostały mszą święta w kościele parafialnym pw. św. Stanisława Kostki w Szczecinie, 17 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

40. rocznica pacyfikacji KWK „Wujek" / Udział w uroczystym zapaleniu zniczy i złożeniu kwiatów na grobie Jana Stawisińskiego w Koszalinie, 16 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

103. rocznica wybuchu powstania wielkopolskiego / Udział w uroczystościach rocznicowych na Cmentarzu Świętokrzyskim oraz Cmentarzu Komunalnym w Gorzowie Wlkp., podczas których złożono kwiaty na grobach powstańców oraz pod tablicą upamiętniającą uczestników powstania. W Szczecinie zapalono symboliczny znicz na grobie sierż. Antoniego Nadrajkowskiego, który znajduje się na Cmentarzu Centralnym, 27 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM, OBL.

ODDZIAŁ IPN WARSZAWA

Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych:
- „Kresowi Żołnierze Niezłomni – ofiary stalinowskich represji" – Webinarium, 25 lutego. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
- Debata historyczna online „Warszawa na mapie polskiej antykomunistycznej konspiracji niepodległościowej" / Debata w Izbie Pamięci Strzelecka 8, w której wzięli udział historycy z OBBH. Podsumowaniem debaty jest apel do mieszkańców Warszawy o przekazywanie informacji dotyczących miejsc, budynków i lokali związanych z konspiracją niepodległościową. Tego dnia odbyła się też ceremonia złożenia kwiatów przed pamiątkową tablicą upamiętniającą ofiary więzione i torturowane w piwnicach kamienicy przy ul. Świerszcza 2. W imieniu IPN wiązankę złożył przedstawiciel OIPN, 26 lutego. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

– Przedstawiciele oddziału złożyli wiązanki pod tablicą umieszczoną na budynku przy ul. Strzeleckiej 8 (dawnej katowni NKWD i UB), w którym obecnie mieści się Izba Pamięci (IPN). Drugim miejscem był pomnik ofiar prześladowań komunistycznych przy ul. Namysłowskiej (róg Szymanowskiego) na Pradze Północ (Pomnik Pomordowanych w Praskich Więzieniach). Mimo pandemii została udostępniona dla zwiedzających (w reżimie sanitarnym) część wystawowa Izby Pamięci. OIPN współorganizował przejazd samochodami historycznymi przez miejsca kaźni żołnierzy podziemia niepodległościowego na warszawskiej Pradze, podczas którego nasz historyk opowiadał historię tych miejsc. Pracownicy Izby Pamięci Strzelecka 8 zorganizowali lekcje online o żołnierzach wyklętych, przygotowano scenariusz lekcji „Żołnierze Wyklęci, Żołnierze Niezłomni czy polscy bandyci?", a na budynku Prokuratury Regionalnej prezentowane były przygotowane przez OBEN siatki edukacyjne – na 22 wielkoformatowych panelach został pokazany szlak bojowy 5. i 6. Brygady Wileńskiej oraz sylwetki płk. Zygmunta Szendzielarza „Łupaszki" i jego podkomendnych. OIPN sfinansował dwie tablice: poświęconą uczniom Liceum Ogólnokształcącego im. T. Zana w Pruszkowie, tworzącym trzon Zgrupowania „Mazowsze" Antykomunistycznej Organizacji „Wolna Młodzież", która działała w latach 1949–1953, a także tablicę na budynku Liceum Ogólnokształcącego im. Władysława IV poświęconą ofiarom Trybunału Armii Czerwonej. Oprócz tego pracownicy oddziału włączyli się w działania informacyjne i popularyzatorsko-edukacyjne, m.in. udzielili kilku wywiadów o żołnierzach wyklętych i zbrodniach komunistycznych, 1 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN, OBBH, OBUWiM.

Narodowy Dzień Pamięci Polaków ratujących Żydów / W Grodzisku Mazowieckim przed kościołem Matki Bożej Nieustającej Pomocy (przy ul. Piaskowej) prezentowana była wystawa plenerowa *Polacy ratujący Żydów w czasie II wojny światowej* przygotowana przez OBEN Rzeszów. Ponadto OIPN przygotował dwie tablice. Jedna z nich, poświęcona pamięci Jana i Antoniny Żabińskich, została umieszona na Willi Pod Zwariowaną Gwiazdą w warszawskim ZOO. Druga, poświęcona pamięci Jerzego i Zofii Doboszyńskich zawisła na budynku przy ul. Radzymińskiej 2. W uroczystościach wzięli udział m.in. przedstawiciele władz Instytutu oraz pracownicy warszawskiego OBUWiM, 24 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN, OBUWiM.

81. rocznica zbrodni katyńskiej / W kwietniu na budynku Prokuratury Regionalnej w Warszawie prezentowane były siatki edukacyjne dotyczące zbrodni katyńskiej, w Grodzisku Maz. przed kościołem Matki Bożej Nieustającej Pomocy (przy ul. Piaskowej) prezentowana była wystawa plenerowa elementarna *Zbrodnia Katyńska 1940. Zagłada polskich elit*. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Rocznica zakończenia II wojny światowej / Prapremiera edukacyjnej gry miejskiej „W szeregach niezłomnych" przygotowanej przez OIPN we współpracy ze Szkołą Podstawową nr 317 w Warszawie. Gra została opracowana na fińską aplikację mobilną ActionTrack na smartfony. Z uwagi na ograniczenia wynikające z pandemii rozgrywka zrealizowana została w przestrzeni wirtualnej i miała charakter zamknięty. W przyszłości planujemy zrealizowanie kolejnych edycji gry w docelowej formule terenowej z wykorzystaniem nawigacji satelitarnej. Celem gry jest przybliżenie postaci żołnierzy podziemia antykomunistycznego z terenów Mazowsza, którzy pod koniec II wojny światowej i tuż po niej zdecydowali się kontynuować walkę o Polskę wolną od zewnętrznego zniewolenia. Wiedza o bohaterach tamtych czasów to ważny fragment naszej wspólnej tożsamości. Uczniowie poruszają się po Powązkach Wojskowych i Forcie Bema, gdzie mają odnaleźć 12 skrytek z informacjami o żołnierzach wyklętych, których zawartość mają przekazać do Londynu, 11 maja. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

120. rocznica urodzin rotmistrza Witolda Pileckiego / Z okazji rocznicy przypadającej 13 maja, OBEN przygotowało specjalne siatki edukacyjne z wizerunkiem Witolda Pileckiego, które od 9 maja były prezentowane na budynku Prokuratury Regionalnej w Warszawie przy Krakowskim Przedmieściu 25. Ponadto przez cały maj w Grodzisku Mazowieckim, przed kościołem Matki Bożej Nieustającej Pomocy prezentowana była wystawa plenerowa *Witold Pilecki*. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

73. rocznica jego śmierci rotmistrza Witolda Pileckiego / W Piasecznie na terenie IV Liceum Ogólnokształcącego im. rotmistrza Witolda Pileckiego odsłonięte zostało popiersie patrona szkoły. Pracownik OBEN wygłosił krótką prelekcję na temat życia i śmierci Rotmistrza oraz złożył wiązankę. Wieczorem w ramach ogólnopolskiej akcji przed popiersiem zapłonął znicz pamięci. Przez cały maj przed piaseczyńskim liceum można było oglądać wystawę „Witold Pilecki", przygotowaną przez warszawski OBEN, 25 maja. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Narodowy Dzień Pamięci Ofiar Niemieckich Nazistowskich Obozów Koncentracyjnych i Obozów Zagłady / Na budynku Prokuratury Regionalnej w Warszawie prezentowane były siatki edukacyjne „Obóz w Auschwitz". Przedstawiały rysunki i fotografie Polaków uwięzionych w obozie koncentracyjnym Auschwitz i obrazowały zbrodnie niemieckie w Polsce, 14 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

45. rocznica strajku w Ursusie w czerwcu 1976 / Gra miejska pt. „Zbuntowani. Ursus '76" z udziałem rekonstruktorów i samochodów milicyjnych z epoki, zorganizowana na prośbę Urzędu Dzielnicy Warszawa-Ursus. Mieszkańcy Ursusa wcielali się w rolę strajkujących robotników walczących zarówno o zaniesienie podwyżek, jak i o prawa człowieka. 2 lipca, w Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL w Warszawie otwarta została plenerowa wystawa *Tu rodziła się opozycja. Między Czerwcem '76 a Sierpniem '80*, przygotowana z okazji 45. rocznicy protestów robotniczych w czerwcu 1976 r. w Radomiu, Ursusie i Płocku. W wernisażu udział wzięli byli opozycjoniści, młodzież, mieszkańcy Warszawy i media, 20 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

77. rocznica wybuchu powstania warszawskiego:
- Społeczna akcja sprzątania grobów żołnierzy AK Zgrupowania „Żywiciel" w Warszawie na cmentarzu Wawrzyszewskim przy ul. Wólczyńskiej 64 (29 lipca) i Cmentarzu Komunalnym Powązki Wojskowe (30 lipca). / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
- W przeddzień głównych uroczystości 31 lipca, na Politechnice Warszawskiej odbyła się uroczystość organizowana przez Środowisko Żołnierzy 3. Batalionu Pancernego AK „Golski", Politechnikę Warszawską oraz 1. Batalion Czołgów. Pod pomnikiem Batalionu „Golski" na dziedzińcu politechniki złożone zostały kwiaty i zapalone znicze. W uroczystości wzięły udział władze politechniki, dowódca 1. Warszawskiej Brygady Pancernej, Środowisko Żołnierzy 3. Batalionu Pancernego AK „Golski" oraz Związek Filistrów Korporacji Akademickiej Sarmatia. Pracownik OIPN również złożył wiązankę pod pomnikiem. Przez cały sierpień na budynku Prokuratury Regionalnej w Warszawie prezentowane były siatki edukacyjne „Barykada powstańcza". Siatki przedstawiały zdjęcia z walk powstańczych, które rozgrywały się w sierpniu 1944 r. w Warszawie. Pokazywały powstańców w czasie walki i w chwilach odpoczynku. Obchody 77. rocznicy wybuchu powstania warszawskiego na warszawskiej Pradze w tym roku przybrały szczególnie atrakcyjną formę. Wydarzenie zatytułowane „Walcząca Praga 1944" zostało zrealizowane 1 sierpnia w okolicach Dworca Wschodniego. Głównym jego elementem była rekonstrukcja przygotowana we współpracy z PKP i Stowarzyszeniem Polskiej Tradycji i Kultury, która przybliżyła mieszkańcom dzielnicy nieznany epizod z początku powstania warszawskiego. Rekonstrukcję poprzedziła prelekcja pracownika o walkach powstańczych na warszawskiej Pradze. W Pruszkowie na placu Jana Pawła II, od 1 sierpnia do 2 października była prezentowana wystawa plenerowa przygotowana przez BEN *Powstanie Warszawskie 1944. Bitwa o Polskę*. Pokazana została dzięki współpracy z władzami samorządowymi Pruszkowa oraz Muzeum Dulag 121. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
- Uroczystość odsłonięcia tablicy poświęconej pamięci bohaterskich sióstr urszulanek z patrolu sanitarnego Wojskowej Służby Kobiet Obwodu I AK Śródmieście. / Na rogu ulic Wiślanej i Dobrej w Warszawie odsłonięto tablicę poświęconą pamięci bohaterskich sióstr urszulanek z patrolu sanitarnego Wojskowej Służby Kobiet Obwodu I AK Śródmieście, które zginęły 1 VIII 1944 r., w pierwszych godzinach powstania warszawskiego, ratując rannych pod niemieckim ostrzałem u zbiegu ul. Gęstej i Browarnej. Uroczystość, która rozpoczęła się odśpiewaniem hymnu państwowego, po-

prowadził dyrektor BUWiM. Dodatkowo od 10 października na budynku Prokuratury Regionalnej w Warszawie przy Krakowskim Przedmieściu 25 można było oglądać siatki edukacyjne prezentujące Warszawę zniszczoną przez Niemców w czasie II wojny światowej, 28 września. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM, OBEN.

77. rocznica zdobycia przez powstańców warszawskich Reduty Polskiej Wytwórni Papierów Wartościowych w Warszawie / W PWPW odbyła uroczystość w hołdzie bohaterskim obrońcom, którzy przez prawie miesiąc trwali na posterunku, odpierając niemieckie ataki. Wiązankę złożył dyrektor OIPN, 2 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

101. rocznica bitwy warszawskiej / W sierpniu w Muzeum Armii Krajowej w Krakowie prezentowana była wystawa *Wojna światów 1920*. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

82. rocznica wybuchu II wojny światowej:

– Dyrektor OIPN wraz z pracownikiem OBUWiM upamiętnili żołnierzy z Wojskowej Składnicy Tranzytowej na Westerplatte, składając kwiaty na grobie chor. Jana Gryczmana na cmentarzu Bródnowskim oraz na grobie por. Stefana Ludwika Grodeckiego na cmentarzu Powązkowskim w Warszawie, 1 września. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
– Na Żoliborzu odbyło się spotkanie z historią podczas imprezy plenerowej „Zdrowo – Sportowo – Międzypokoleniowo" organizowanej przez Partnerstwo Lokalne Żoliborz Oficerski na terenie Szkoły Podstawowej 392 im. Jana Bytnara ps. „Rudy" przy Alei Wojska Polskiego 1a. W ramach współpracy z Biblioteką Publiczną Dzielnicy Żoliborz udział w wydarzeniu wzięło OBEN, przy którego stanowisku można było zagrać w historyczne gry edukacyjne IPN m.in.: „111: Alarm dla Warszawy", „ORP Orzeł" czy ułożyć puzzle edukacyjne „IV rozbiór Polski". Uczestnicy otrzymali okolicznościowe przypinki, 17 września / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Na budynku Komendy Głównej Mazowieckiego Oddziału Żandarmerii Wojskowej uroczyście odsłonięto tablicę upamiętniającą Annę Kostewicz, ofiarę niemieckiego nalotu 13 września 1939 r. oraz Juliena Bryana, wybitnego amerykańskiego fotoreportera, który dokumentował tragedię oblężonej Warszawy. Dyrektor BUWiM oraz zastępca komendanta głównego Żandarmerii Wojskowej odsłonili tablicę pamiątkową. Delegacje oddały hołd pomordowanym w czasie II wojny światowej, w imieniu prezesa IPN dr. Karola Nawrockiego wiązankę złożył dyrektor OIPN. Tablica została ufundowana ze środków OBUWiM, 30 września. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

77. rocznica wkroczenia na warszawską Pragę wojsk sowieckich i ludowego Wojska Polskiego / OIPN zorganizował uroczystości poświęcone pamięci ofiar zamordowanych i zadręczonych przez NKWD i UB w katowniach praskich w latach 1944–1956, które rozpoczęły się od złożenia kwiatów pod tablicą upamiętniającą więźniów Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Warszawie przy ulicy Strzeleckiej 8 oraz pod pomnikiem Ku Czci Pomordowanych w Praskich Więzieniach 1944–1956 (dawniej w tym miejscu było więzienie Toledo). Następnie w Izbie Pamięci zaprezentowane zostały filmy o miejscach zbrodni komunistycznych na warszawskiej Pradze: spot IPN o Strzeleckiej 8 oraz film *W samym środku miasta*. Po projekcji odbyła się dyskusja z udziałem reżyser Ewy Żmigrodzkiej i scenarzysty Krzysztofa Zwolińskiego oraz naczelnika OBBH. W spotkaniu wzięli udział mieszkańcy warszawskiej Pragi, wśród nich poseł Paweł Lisiecki, wieloletni burmistrz Pragi-Północ oraz Zygmunt Walkowski, jeden z najbardziej zasłużonych badaczy i dokumentalistów historii najnowszej Polski. Wydarzenie zakończyło się zwiedzaniem piwnic na Strzeleckiej 8. Jak co roku w Bazylice Katedralnej św. Floriana i św. Michała Archanioła przy ul. Floriańskiej w Warszawie odprawiona została msza św. w intencji osób zamordowanych i zadręczonych przez NKWD i UB w katowniach praskich w latach 1944–1954. Po mszy w miejscach praskich katowni NKWD i UB zostały złożone kwiaty i zapalone znicze. Przedstawiciel IPN złożył wiązankę pod tablicą na ul. Sierakowskiego, 14 września. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

81. rocznica bitwy o Anglię / Prezentacja siatek edukacyjnych „Dywizjon 303" / W lipcu na budynku Prokuratury Regionalnej w Warszawie zaprezentowano siatki przedstawiające fotografie polskich pilotów oraz sprzęt wojskowy z okresu bitwy o Anglię w 1940 r. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

100. rocznica odznaczenia Płocka Krzyżem Walecznych przez Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego / W Płocku odbyła się kolejna edycja gry miejskiej „Obrona Płocka 1920". Gra została opracowana na aplikację mobilną ActionTrack. Uczestnicy podążali śladami burzliwych dni sierpnia 1920 r. Korzystając z nowoczesnej technologii edukacyjnej – łącząc aktywność fizyczną z edukacją historyczną – poznali przebieg zmagań żołnierzy i mieszkańców Płocka z atakującymi miasto oddziałami bolszewickimi oraz losy jego słynnych obrońców – Marceliny Rościszewskiej, Tadeusza Jeziorowskiego, Alberta de Buré, Janusza Mościckiego i wielu innych. Organizatorem wydarzenia był OIPN we współpracy z Liceum Ogólnokształcącym im. Władysława Jagiełły w Płocku oraz Stowarzyszeniem Historycznym im. „11. Grupy Operacyjnej NSZ", które uświetniło wydarzenie elementami rekonstrukcji historycznej. Wydarzenie miało charakter zamknięty, a miejscem startu i zakończenia gry był budynek liceum, 25 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Dzień Pamięci Więźniów Obozu Dulag 121 i Niosących Im Pomoc / Obchody w Pruszkowie, zorganizowane przez Powiat Pruszkowski, Miasto Pruszków, IPN, Urząd do spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych oraz Muzeum Dulag 121. W obchodach wziął udział zastępca prezesa IPN dr Mateusz Szpytma. Główne uroczystości rozpoczęły się pod pomnikiem „Tędy przeszła Warszawa", na terenie byłego obozu Durchgangslager 121 w Pruszkowie. Wzięli w nich udział m.in. przedstawiciele rządu, sejmu i senatu, wojska, duchowieństwa, stowarzyszeń i organizacji, młodzież i okoliczni mieszkańcy oraz szczególni goście – świadkowie historii, byli więźniowie obozu Dulag 121 i osoby udzielające im pomocy. Po zakończeniu nabożeństwa głos zabrał m.in. wiceprezes IPN dr Mateusz Szpytma. OIPN przygotował film o losie mieszkańców Warszawy wygnanych przez Niemców w trakcie powstania warszawskiego i po jego zakończeniu w październiku 1944 roku *Rechts, links, geradeaus…*. W filmie wystąpili: Danuta Charkiewicz-Topolska, Ryszard Jambor. W materiale wykorzystano fotografie pochodzące ze zbiorów: Muzeum Dulag 121, Muzeum Miasta Stołecznego Warszawy, Muzeum Pamięci Powstania Warszawskiego oraz Archiwum Fotografii Ośrodka Karta 2 października. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

100. rocznica urodzin Krzysztofa Kamila Baczyńskiego / W ramach obchodów rocznicowych odbył się mazowiecki konkurs recytatorski „Klucz do pamięci. Poezja Krzysztofa Kamila Baczyńskiego", którego rozstrzygnięcie miało miejsce 6 grudnia, a uroczyste podsumowanie 17 grudnia w Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia". / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

5. rocznica odsłonięcia warszawskiego pomnika Henryka Sławika i Józsefa Antalla seniora / W Parku Dolina Szwajcarska dyrektor BUWiM oraz dyrektor OIPN oddali hołd Bohaterom Trzech Narodów, składając wieniec przed pomnikiem upamiętniającym Henryka Sławika i Józsefa Antalla seniora, 4 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

Narodowe Święto Niepodległości:

– W głównym holu budynku Delegatury Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w Ostrołęce, tzw. pałacyku przy ul. Gen. Fieldorfa „Nila" odbyło się oficjalne otwarcie wystawy *Ojcowie Niepodległości*. W wydarzeniu wzięli udział wójtowie z Olszewa-Borek, Goworowa, Lelisa, Baranowa, Rzekunia i Łysych, a także burmistrz Myszyńca oraz starosta ostrołęcki. Wszystkich przywitał gospodarz delegatury Urzędu Marszałkowskiego. W Ostrołęce wystawa była dostępna przez tydzień. W kolejnych tygodniach listopada i grudnia ekspozycja podróżowała po gminach powiatu ostrołęckiego 9 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

– W Izbie Pamięci Strzelecka 8 odbyło się spotkanie „11 pieśni dla Niepodległej – wspólne śpiewanie pieśni patriotycznych". Po części muzycznej goście zwiedzili zmodernizowane piwnice, w których zachowały się w formie nienaruszonej inskrypcje wyryte na ścianach przez więźniów byłego aresztu Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Warszawie, który w latach 1945–1948 miał swoją siedzibę w kamienicy przy ulicy Strzeleckiej 8, 10 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
– W listopadzie na budynku Prokuratury Regionalnej w Warszawie przy Krakowskim Przedmieściu 25 prezentowane były siatki edukacyjne z wizerunkiem Ojców Niepodległości: Romana Dmowskiego, Józefa Piłsudskiego i Ignacego Jana Paderewskiego. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Na Powązkach Wojskowych w Warszawie odbył się spacer historyczny poświęcony bohaterom walczącym o niepodległość. Pracownik OBEN zaprezentował wiele ciekawostek i przybliżył niepowtarzalny charakter Cmentarza Wojskowego na Powązkach. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

40. rocznica strajku w Wyższej Oficerskiej Szkole Pożarniczej / Dyrektor OIPN uczestniczył w uroczystościach jubileuszowych, które rozpoczęły się mszą św. w kościele św. Stanisława Kostki w Warszawie, po której delegacje złożyły kwiaty pod tablicą pamiątkową ks. Jerzego Popiełuszki i tablicą upamiętniającą 25. rocznicę strajku w WOSP. Obchody objęte zostały Patronatem Honorowym Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, 25 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

100. rocznica śmierci ppor. Romana Siekiel-Zdzienickiego / Uroczystość odsłonięcia nowego nagrobka na mogile ppor. Romana Siekiel-Zdzienickiego na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach w Warszawie w setną rocznicę jego śmierci. Udział wzięli przedstawiciele IPN, rodzina ppor. Romana Siekiel-Zdzienickiego, Szwadron Honorowy 3. Pułku Szwoleżerów Mazowieckich im. Płk. Jana Kozietulskiego, Szwadron Kawalerii Ochotniczej im. 1. Pułku Szwoleżerów Józefa Piłsudskiego, poczet sztandarowy 1. Batalionu Zmechanizowanego Szwoleżerów z 15. Giżyckiej Brygady Zmechanizowanej, 11 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

40. rocznica wprowadzenia stanu wojennego:
– W Pułtusku, Grodzisku Maz., Białej Rawskiej i w Warszawie-Włochach oraz Centrum Edukacyjnym IPN Przystanek Historia w Warszawie od grudnia prezentowana była wystawa elementarna *Stan Wojenny 1981–1983.* / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Specjalne siatki edukacyjne, które w grudniu prezentowane były na budynku Prokuratury Regionalnej w Warszawie przy Krakowskim Przedmieściu 25. Siatki prezentowały zdjęcia z okresu obowiązywania w Polsce stanu wojennego i reakcji społeczeństwa na jego wprowadzenie / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Dwudniowa konferencja naukowa w Centrum Edukacyjnym „Przystanek Historia" „Obrachunek z dekadą Jaruzelskiego, czyli jak dziś oceniamy ostatnie lata PRL (1981–1989). Przyczynek do bilansu historii politycznej". Obrady otworzył prezes IPN dr Karol Nawrocki, na inauguracji obecni byli także dr hab. Karol Polejowski i dr Mateusz Szpytma – zastępcy prezesa IPN. Referat wstępny wygłosił prof. Antoni Dudek, 13–14 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
– Gra miejska „Stan wojenny" z wykorzystaniem darmowej aplikacji ActionTrack. Wzięli w niej udział uczniowie klas ósmych szkół podstawowych oraz klasy szkół ponadpodstawowych. Powstała we współpracy OBEN Warszawa, Przystanku Historia CE IPN im. Janusza Kurtyki oraz Izby Pamięci Generała Kuklińskiego, 13 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Warsztaty dla dzieci i młodzieży we współpracy z Młodzieżowym Ośrodkiem Wychowawczym w Miedzeszynie z cyklu „Orła WRON-a nie pokona" i „Wroniec", a także „Pogrzebana pamięć" na warszawskich Powązkach, w ramach których uczniowie odwiedzili m.in. grób Grzegorza Przemyka na starych Powązkach, przy którym zapalili „światło pamięci" poświęcone ofiarom stanu wojennego, 6–16 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

– Koncert „Duch wolności” w Sali Koncertowej Państwowej Szkoły Muzycznej im. K. Szymanowskiego w Płocku. Wystąpili: Dominika Świątek i Leszek Czajkowski z towarzyszeniem zespołu. Żywą scenografię i oprawę koncertu przygotował Teatr Form Wielu we współpracy ze Stowarzyszeniem Historycznym SH 11 GO, 18 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

103. rocznica wybuchu powstania wielkopolskiego, Narodowy Dzień Zwycięskiego Powstania Wielkopolskiego / IPN wraz z wojewodami w całym kraju, przygotował wystawę *Powstanie wielkopolskie 1918–1919*. W Warszawie ekspozycja została otwarta 22 grudnia w Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia”. Inaugurowali ją: dyrektor OIPN, pełnomocnik wojewody mazowieckiego do spraw kombatantów i osób represjonowanych oraz naczelnik OBEN Warszawa. OBEN przygotowało również z tej okazji specjalne siatki edukacyjne, które od 19 grudnia prezentowane były na budynku Prokuratury Regionalnej w Warszawie przy Krakowskim Przedmieściu 25. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

ODDZIAŁ IPN WROCŁAW

158. rocznica wybuchu powstania styczniowego / Delegacja IPN złożyła wiązanki przed tablicą upamiętniającą poległych w powstaniu styczniowym studentów Uniwersytetu Wrocławskiego znajdującą się na gmachu głównym Uczelni, 24 stycznia. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

81. rocznica Pierwszej Masowej Zsyłki Polaków na Sybir / Delegacja IPN złożyła kwiaty pod wrocławskim pomnikiem „Zesłańcom Sybiru” na pl. Strzeleckim, 10 lutego. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Niezłomnych / Inauguracja historycznego konkursu literacko-plastycznego w ramach projektu „Spotkania z Historią II edycja” – dla osadzonych w areszcie. Konkursowi towarzyszyła emisja przez miejscowy radiowęzeł nagranego w pliku audio wprowadzającego wykładu pracownika IPN „Oni chcieli żyć w wolnej Polsce” oraz życiorysu ppor. Edwarda Tarszkiewicza, „Żelaznego”. W kolejnych dniach osadzeni, za pośrednictwem radiowęzła, wysłuchali fragmentów audiobooka: *Trzy pamiętniki „Żelaznego”* (czytał Marcin Kwaśny – 2018 r.). Wydarzenie zostało zorganizowane we współpracy z Okręgowym Inspektoratem Służby Więziennej we Wrocławiu, Aresztem Śledczym we Wrocławiu, Wrocławskim Klubem „Anima”, 16 lutego. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych:

– Obchody we współpracy z Gminą Lubomierz. Msza św. w kościele św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Popielówku – Wiosce Żołnierzy Niezłomnych, złożenie kwiatów na grobie Tadeusza Pietryki. Odbyły się: IV Indywidualny Bieg Niepodległości im. T. Pietryki (w tym udział wirtualny), konferencja „Losy Żołnierzy Niezłomnych na Dolnym Śląsku”; odsłonięcie tablicy upamiętniającej ks. Bernarda Pyclika przed kościołem parafialnym w Lubomierzu, koncert patriotyczny w kościele pod wezwaniem Wniebowzięcia NMP i św. Maternusa, 1 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
– Dzięki współpracy z Miastem Oleśnica i Światowym Związkiem Żołnierzy AK Obwód Oleśnica umieszczono kolejne tabliczki memoratywne na Rondzie Żołnierzy Wyklętych, w tym ufundowane przez IPN, a poświęcone gen. Augustowi Emilowi Fieldorfowi „Nilowi” oraz Oficerom IV Zarządu Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość”, 1 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
– Kłodzko – zakład karny. Przez radiowęzeł odbyła się emisja nagranego wykładu pracownika IPN „Oni chcieli żyć w wolnej Polsce” i życiorysu ppor. Edwarda Tarszkiewicza, ps. Żelazny oraz obszernych fragmentów audiobooka: *Trzy pamiętniki* Żelaznego. Przedsięwzięcie powstało dzięki współpracy z Okręgowym Inspektoratem Służby Więziennej we Wrocławiu, Zakładem Karnym w Kłodzku, 4–12 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

100. rocznica uchwalenia konstytucji marcowej / W Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku odbyła się debata profesorska „Jaka konstytucja dla Rzeczypospolitej?”. W debacie udział wzięli: prof. Lech

Garlicki, prof. Krzysztof Kawalec, prof. Grzegorz Nowik, prof. Janusz Odziemkowski i prof. Włodzimierz Suleja (prowadzący debatę) 17 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

100. rocznica zawarcia polsko-sowieckiego pokoju w Rydze:
- W Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku odbyła się debata profesorska „Traktat ryski – przegrane zwycięstwo?". W debacie udział wzięli: dr Sławomir Dębski (prowadzący), prof. Andrzej Chwalba, prof. Krzysztof Kawalec, prof. Grzegorz Nowik, prof. Włodzimierz Suleja i prof. Mariusz Wołos, 18 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
- W lokalu Bolter Cafe należącym do Pracowni Artystycznej JOCART, zainaugurowano pierwsze Cykliczne Warsztaty Modelarskie „Modele powstałe z historii". Warsztaty poprzedził wykład pracownika OBBH Wrocław, a następnie uczestnicy warsztatów przystąpili do sklejania modelu czołgu Renault FT, 18 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Narodowy Dzień Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką / W Dolnośląskim Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli nastąpiło oficjalne otwarcie wystawy *Rada Pomocy Żydom. Żegota* poprzedzone krótkim wykładem o Polakach ratujących Żydów w czasie II wojny światowej – oraz słowem wstępnym o samej wystawie, 24 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

40. rocznica powstania „Solidarności"/ W Wałbrzychu odbył się wernisaż wystawy *Tu rodziła się „Solidarność"*, ze względów sanitarnych, jedynie z udziałem dyrektora Starej Kopalni w Wałbrzychu oraz p.o. naczelnika OBEN we Wrocławiu, 26 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Dzień Pamięci Ofiar Zbrodni Katyńskiej:
- Briefing prasowy w siedzibie Księgarni IPN we Wrocławiu promujący festiwal filmowy Echa Katynia, z udziałem pracowników OBEN Wrocław, 13 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
- Wojewódzkie uroczystości przed Pomnikiem Ofiar Zbrodni Katyńskiej we Wrocławiu z udziałem wojewody dolnośląskiego, marszałka województwa dolnośląskiego, dowództwa Garnizonu Wrocław, służb mundurowych, kombatantów i OIPN, 13 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
- W Aresztach Śledczych we Wrocławiu i w Dzierżoniowie oraz w Zakładzie Karnym w Kłodzku został wyemitowany za pośrednictwem radiowęzła referat pracownika IPN „Dzień Pamięci Ofiar Zbrodni Katyńskiej. »Przebaczyć, nie znaczy zapomnieć«. Ks. Stanisław Peszkowski" – nagrany w pliku audio. Wyemitowano również nagranie: „Mord katyński. Dokumenty zbrodni" – odczytane przez Olgierda Łukaszewicza (dokumenty) i Jacka Rozenka (komentarze). Fragmenty dokumentów w wersji pochodzącej z publikacji Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych. Przedsięwzięcie zostało zrealizowane w ramach współpracy z Okręgowym Inspektoratem Służby Więziennej we Wrocławiu, 13, 20–22 i 26–27 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
- W Opolu, przy kościele parafialnym pw. bł. Czesława Odrowąża, odsłonięto pomnik autorstwa Bogusława Szuby, upamiętniający Polaków zamordowanych w Katyniu oraz innych miejscach sowieckich zbrodni wojennych. Pomnik powstał dzięki inicjatywie Stowarzyszenia Opolskiej Rodziny Katyńskiej. OBUWiM partycypowało w kosztach oraz prowadziło nadzór merytoryczny nad treścią tablic historycznych, 25 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

40. rocznica powstania „Solidarności"/ W Jeleniej Górze odbył się wernisaż wystawy *Tu rodziła się „Solidarność"*, związanej z ogólnopolskimi obchodami 40. rocznicy powstania „Solidarności". W obecności lokalnych władz oraz weteranów NSZZ ekspozycję otworzyli p.o. naczelnik OBEN i przedstawiciel OBBH, 16 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

80. rocznica bitwy o Tobruk / Cykliczne Warsztaty Modelarskie „Modele powstałe z historii" dla trzech grup wiekowych: 8–11, 12–15, 16+, zorganizowany w miesiącu rozpoczęcia walk pod Tobrukiem w 1941 r. Uczestnicy wysłuchali prelekcji pracownika OBUWiM, poświęconej kompleksowi związanych

z bitwą zagadnień, po czym przystąpili do przygotowywania modeli sprzętu wojskowego. Warsztaty odbyły się w lokalu Bolter Cafe we Wrocławiu, 26–28 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

100. rocznica wybuchu III powstania śląskiego / „Projekcja mappingu o historii powstań śląskich" / W godzinach 21.00–22.00 na fasadzie budynku Urzędu Wojewódzkiego we Wrocławiu zaprezentowano film o historii powstań śląskich. Przed projekcją wystąpili wicewojewoda dolnośląski oraz naczelnik OBEN. Uroczystość zorganizowana we współpracy z Dolnośląskim Urzędem Wojewódzkim, 2 maja. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

230. rocznica uchwalenia Konstytucja 3 maja / Konkurs literacko-historyczny „Wszelka władza społeczności ludzkiej początek swój bierze z woli narodu" współorganizowany ze Szkołą Podstawową im. Jana Pawła II w Psarach, Samorządową Administracją Placówek Oświatowych gminy Wisznia Mała, 20 maja. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

80. rocznica akcji przeciwko pancernikowi „Bismarck"

– Cykliczne Warsztaty Modelarskie „Modele powstałe z historii" / W Bolter Cafe zorganizowano obchody rocznicowe, w formie warsztatów dla trzech grup wiekowych: 8–11, 12–15, 16+, stanowiące formę upamiętnienia akcji Royal Navy zatopienia niemieckiego pancernika „Bismarck" w 1941 r. Uczestnicy wysłuchali prelekcji pracowników OBBH i OBEN i przygotowywali modele okrętów, 24–26 maja. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Puzzle przestrzenne „ORP Piorun"/ Puzzle przygotowane przez OBEN przy współpracy z firmą ZEN TERRAIN w związku z rocznicą akcji Royal Navy. / Jednostka odpowiedzialna OBEN, OBBH.

73. rocznica śmierci Witolda Pileckiego / We Wrocławiu zapalono znicze pamięci w godzinę śmierci rotmistrza. Naczelnik OBUWiM przedstawił zgromadzonym wrocławianom sylwetkę bohatera, 25 maja. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM, OBEN.

81. rocznica przybycia pierwszego masowego transportu więźniów do KL Auschwitz / Obchody rocznicowe w ramach Narodowego Dnia Pamięci Ofiar Niemieckich Nazistowskich Obozów Koncentracyjnych i Obozów Zagłady / Na zaproszenie dyrektora Muzeum Gross-Rosen naczelnik OBEN wspólnie w wicewojewodą dolnośląskim wziął udział w obchodach na terenie byłego obozu Gross-Rosen, 14 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

65. rocznica wydarzeń poznańskiego czerwca / Cykliczne Warsztaty Modelarskie „Modele powstałe z historii"/ Bolter Cafe, warsztaty modelarskie dla trzech grup wiekowych: 8–11, 12–15, 16+, w ramach obchodów rocznicy buntu robotników z 1956 r. Uczestnicy wysłuchali prelekcji pracowników OBBH i OBEN Wrocław nt. czołgu T34/85 nt. społeczno-politycznego wymiaru poznańskich wydarzeń, przygotowywano modele, 22–24 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

80. rocznica zbrodni popełnionej na polskich profesorach we Lwowie / W ramach projektu „Spotkania z historią" zorganizowano wykłady „Sytuacja ludności polskiej pod okupacją niemiecką i sowiecką w latach 1939–1941", „Rola Karoliny Lanckorońskiej w poznaniu i ujawnieniu prawdy o zbrodni popełnionej na polskich profesorach we Lwowie" oraz zaprezentowano film *Portret Damy. Karolina Lanckorońska* w reż. Pawła Woldana. Wydarzenie zorganizowane we współpracy z Okręgowym Inspektoratem Służby Więziennej we Wrocławiu, Aresztem Śledczym we Wrocławiu, 25 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

102. rocznica bitwy pod Horodyszczem – Dzień Marynarza Rzecznego / Cykliczne Warsztaty Modelarskie „Modele powstałe z historii"/ W Bolter Cafe odbyło się spotkanie tematycznie, podczas którego uczestnicy wysłuchali prelekcji poświęconej dziejom wojskowej żeglugi śródlądowej w II Rzeczy-

pospolitej i historii ORP „Warszawa". Przygotowywano modele monitora ORP „Warszawa", 1 lipca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

45. rocznica wydarzeń Czerwca 1976 r. / Wernisaż wystawy *Tu rodziła się opozycja* o udziale w wydarzeniach w Ursusie składu pociągu prowadzonego przez elektrowóz EP05-22, który pierwszy został zatrzymany na torach przy stacji Ursus. Elektrowóz po gruntownej renowacji został wyposażony w baner z nadrukowaną wystawą prezentującą sekwencję zdjęć z tamtych wydarzeń oraz z ich opisem. Odsłonięto ją przy peronie 2 Dworca Głównego PKP we Wrocławiu. Przed budynkiem dworca postawiono również punkt informacyjny IPN, 2 lipca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

78. rocznica ludobójstwa dokonanego przez ukraińskich nacjonalistów na obywatelach II RP – obchody w ramach Narodowego Dnia Pamięci Ofiar Ludobójstwa:
– Złożenie kwiatów przed tablicą w Częstochowie upamiętniającą pomordowanych Polaków przez OUN-UPA oraz tablicą upamiętniającą sprawiedliwych Ukraińców. Odbyła się również konferencja środowisk kresowych – Światowy Kongres Kresowian, 4 lipca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
– Wykład „Rzeź wołyńska – symbol ludobójstwa dokonanego przez nacjonalistów ukraińskich na Kresach Południowo-Wschodnich", prezentacja filmu dokumentalnego *Było sobie miasteczko* w reż. Tadeusza Arciucha i Macieja Wojciechowskiego oraz cyklu reportaży *Wołyń 1943* Anny Lisieckiej, Antoniego Szybisa, Ireny Piłatowskiej, Iwony Smolki. Wydarzenie zorganizowane we współpracy z Okręgowym Inspektoratem Służby Więziennej we Wrocławiu i Aresztem Śledczym we Wrocławiu, 9 lipca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Złożenie kwiatów przed tablicą upamiętniającą zamordowanych Polaków. Uroczystość zorganizowana przez Stowarzyszenie Kresowian Kędzierzyn-Koźle i Miejski Ośrodek Kultury, 10 lipca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

80. rocznica zawarcia układu Sikorski–Majski / Cykliczne Warsztaty Modelarskie „Modele powstałe z historii" / Bolter Cafe we Wrocławiu, obchody w formie warsztatów dla trzech grup wiekowych: 8–11 (grupa podwójna), 12–15 i 16+. Uczestnicy wysłuchali wystąpień, przygotowanych przez pracowników OBEN, poświęconych uwarunkowaniom i konsekwencjom podpisania układu Sikorski–Majski oraz przygotowywali modele sylwetek żołnierzy i pojazdów wojskowych, 26–28 lipca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

102. rocznica powołania Policji Państwowej / Obchody Święta Policji we Wrocławiu. Naczelnik OBEN wzięła udział w uroczystościach upamiętniających pomordowanych i poległych policjantów. Złożyła kwiaty i zapaliła znicze w Sanktuarium Golgoty Wschodu, pod Pomnikiem Poległych Policjantów na Cmentarzu Osobowickim i pod tablicą pamiątkową w siedzibie Komendy Wojewódzkiej Policji we Wrocławiu, 27 lipca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

77. rocznica wybuchu powstania warszawskiego:
– Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej / Współpraca przy organizacji obchodów rocznicy wybuchu powstania warszawskiego przy pomniku rotmistrza Witolda Pileckiego. Wzięli w nich udział przedstawiciele władz samorządowych, miejskich oraz mieszkańcy Wrocławia, 1 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
– Cykliczne Warsztaty Modelarskie „Modele powstałe z historii" / Bolter Cafe, warsztaty dla dwóch grup wiekowych: 8–15 i 16+. Uczestnicy wysłuchali prelekcji nt. rocznicy, przygotowanej przez pracownika OBEN, 25 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

101. rocznica bitwy warszawskiej:
– Piknik rodzinno-patriotyczny / Pikniki rodzinno-patriotyczne z okazji rocznicy oraz Święta Wojska Polskiego. W części oficjalnej wystąpił pracownik OBEN. W Świdnicy złożono wieniec pod

tablicą upamiętniającą bitwę warszawską. Przygotowano stoiska promocyjne, gdzie sprzedawano wydawnictwa IPN. Wydarzenie współorganizowane ze Świdnickim Stowarzyszeniem Patriotycznym i Obywatelskim Ruchem Patriotycznym, 14 sierpnia w Świdnicy, 15 sierpnia w Dzierżoniowie. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

– W ramach projektu „Spotkania z historią" został wygłoszony wykład „Niepodległość wywalczona w bojach" oraz zaprezentowano film dokumentalny *Cud nad Wisłą* w reż. Krzysztofa Nowaka-Tyszowieckiego. Projekt we współpracy z Okręgowym Inspektoratem Służby Więziennej we Wrocławiu i Aresztem Śledczym we Wrocławiu, 17 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

70. rocznica śmierci Mieczysława Bujaka / Kwiaty na symbolicznym grobie na cmentarzu Osobowickim we Wrocławiu złożyli wicewojewoda dolnośląski i naczelnik OBUWiM, 30 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

41. rocznica podpisania porozumień gdańskich / *Belgrad solidarny z Solidarnością* / Zorganizowano projekcję filmu, opowiadającego historię jugosłowiańskich dysydentów, którzy organizowali akcje solidarnościowe z polską opozycją, za co byli represjonowani w swoim kraju. Po filmie odbyła się dyskusja z udziałem twórców i bohaterów filmu, 31 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

82. rocznica wybuchu II wojny światowej:

– Gmina Komprachcice, miasto Wieluń; Aeroklub Opolski / Uroczystości związane z upamiętnieniem cywilnych ofiar niemieckich nalotów na Polskę we wrześniu 1939 r., 31 sierpnia / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
– Na cmentarzu komunalnym przy pomniku poświęconym żołnierzom 27. Wołyńskiej Dywizji Piechoty Armii Krajowej miały miejsce uroczyste obchody, w których wzięli udział m.in. senator RP Aleksander Szwed, władze samorządowe miasta na czele z burmistrzem, dyrektorzy szkół, liczne poczty sztandarowe wystawione przez instytucje i organizacje społeczne. Wartę honorową wystawił 22. Karpacki Batalion Piechoty Górskiej z Kłodzka. Gośćmi specjalnymi byli: córka generała brygady Jana Wojciecha Kiwerskiego, Barbara Kiwerska-Nowosad (która specjalnie przybyła na uroczystość z Republiki Południowej Afryki) oraz przedstawiciele środowiska byłych żołnierzy 27. Wołyńskiej Dywizji Piechoty AK z Wrocławia. Po uroczystościach na cmentarzu odbyło się spotkanie w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Polanicy-Zdroju z Barbarą Kiwerską-Nowosad poświęcone pamięci gen. Jana Wojciecha Kiwerskiego, 1 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– W ramach Projektu Ocalamy, we współpracy z Dolnośląskim Urzędem Wojewódzkim 1 września uhonorowano kolejne mogiły w Bolesławcu, Brzegu Dolnym, Dzierżoniowie, Jeleniej Górze, Mirsku, Oławie, Wałbrzychu, Zawoni koło Trzebnicy, Żuchlowie i we Wrocławiu. 17 września odbyła się uroczystość wręczenia dyplomów rodzinom bohaterów uhonorowanych w ramach projektu Ocalamy. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
– Inscenizacje bitew historycznych z użyciem modeli redukcyjnych. Zajęcia przeprowadzone 15, 22, 29 września oraz 2 października w lokalu Bolter Cafe należącym do Pracowni Artsytycznej JOCART, miały na celu promocję historii II wojny światowej, konkretnie zaś – kampanii polskiej 1939 roku. Uczestnicy mieli okazję w sposób szczegółowy zapoznać się z przebiegiem najważniejszych bitew kampanii, zdobytą wiedzę wykorzystali zaś w praktyce gry bitewnej. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Dzień Pamięci Ofiar Agresji Sowieckiej oraz Dzień Sybiraka / Odsłonięcie Pomnika Pamięci Zesłańcom Sybiru 1939–1956 w Miliczu Miasto w ramach obchodów Dnia Pamięci Ofiar Agresji Sowieckiej oraz Dnia Sybiraka w 82. rocznicę agresji sowieckiej na Polskę, 17 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

82. rocznica agresji sowieckiej na Polskę / Udział w świdnickich obchodach współorganizowanych przez Świdnickie Stowarzyszenie Patriotyczne, Związek Sybiraków, Światowy Związek Żołnierzy Ar-

mii Krajowej Obwód Świdnica, Towarzystwo Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich, Związek Inwalidów Wojennych RP, Związek Więźniów Politycznych Okresu Stalinowskiego, Młodzieżowy Dom Kultury im. Kozara Słobódzkiego w Świdnicy, 19 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

3. rocznica śmierci Kornela Morawieckiego / Nadanie imienia Kornela Morawieckiego Sali Sejmikowej w Dolnośląskim Urzędzie Wojewódzkim. Tablica została zaprojektowana i sfinansowana ze środków OBUWiM, 30 września. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

75. rocznica utworzenia Polskiego Korpusu Przysposobienia i Rozmieszczenia / W Bolter Cafe odbyły się warsztaty modelarskie „Modele powstałe z historii". Wydarzenie dla trzech grup wiekowych: 8–11, 12–15, 16+. Uczestnicy wysłuchali prelekcji przedstawiciela OBBH Wrocław i przedstawiciela OBEN Wrocław, poświęconych dowódcy 1. Dywizji Pancernej Polskich Sił Zbrojnych gen. Stanisławowi Maczkowi. Następnie przystąpiono do przygotowywania modeli czołgów Cromwell w skali 28 mm, 21–23 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Powołanie Służby Zwycięstwu Polsk, Dzień Podziemnego Państwa Polskiego / We współpracy z Okręgiem Dolnośląskim Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej zorganizowano uroczystości przy kaplicy Polskiego Państwa Podziemnego Bazylice Mniejszej Kościoła pw. św. Elżbiety we Wrocławiu, 27 września. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

120. rocznica urodzin rtm. Witolda Pileckiego / Odsłonięcie upamiętnienia projektowanego i współfinansowanego przez IPN w ramach 120. rocznicy urodzin oraz obchodów Stulecia Odzyskania Niepodległości, 1 października. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

80. rocznica zbrodni w Czarnym Lesie koło Stanisławowa / W ramach obchodów rocznicowych IPN wraz z Centrum Kreatywności „Talent" i Dolnośląskim Urzędem Wojewódzkim postanowiło upamiętnić wydarzenia inicjatywą utworzenia na terenie Wrocławia „Lasu Pamięci". Jest to projekt „Las Pamięci. Zbrodnia Stanisławowska". W trakcie uroczystości zaprezentowano plan i odsłonięto tablicę zaprojektowaną i ufundowaną przez IPN, poświęconą ofiarom zbrodni w Czarnym Lesie, 8 października. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

20. rocznica śmierci Alfredy Poznańskiej / We Wrocławiu zapalono znicze na grobie Alfredy Poznańskiej, działaczki Klubu Inteligencji Katolickiej i NSZZ „Solidarność", współpracowniczki Solidarności Walczącej, 7 października. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

130. rocznica urodzin Edyty Stein / Delegacja OBUWiM zapaliła znicze przed pomnikiem Edyty Stein we wrocławskim parku jej imienia, a także złożyła wiązankę kwiatów pod tablicą na frontonie neogotyckiego kościoła św. Michała Archanioła na wrocławskim osiedlu Ołbin upamiętniającą pobyt Edyty Stein we Wrocławiu, 12 października. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

80. rocznica akcji przeciwko pancernikowi Bismarck / W Bolter Cafe, odbyły się warsztaty modelarskie „Modele powstałe z historii" dla dwóch grup wiekowych: 8–11 i 12–15. Zostały one zorganizowane dla upamiętnienia udziału polskiego okrętu ORP „Piorun" w akcji przeciw niemieckiemu pancernikowi Bismarck w 1941 r. Zadaniem uczestników było sklejenie modelu przygotowanego przez OBEN Wrocław, 25–27 października. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

77. rocznica walk o archipelag Marianów / Cykl inscenizacji bitew historycznych z użyciem modeli redukcyjnych: „Po drugiej stronie globu – Polacy i żołnierze polskiego pochodzenia w wojnie na Pacyfiku" zorganizowanych w Bolter Cafe. Miały na celu prezentację walk toczonych na Pacyfiku podczas

II wojny światowej, dokładnie zaś – amerykańskiej operacji „Forager". W związku z wydarzeniem zaprezentowano sylwetki żołnierzy armii USA o polskich korzeniach, których biogramy przygotowano specjalnie na tę okazję (Frank P. Witek, Ralph „Iggy" Ignatowski, Leon Grabowsky), 27 października, 3 i 10 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

103. rocznica odzyskania przez Polskę niepodległości:

- Zajęcia zatytułowane „Spotkanie z historią", podczas których wygłoszono wykład „Jak Feniks z popiołów – zmagania Polaków o odzyskanie przez Polskę niepodległości w 1918 r." i zaprezentowano film *Józef Piłsudski* (realizacja: Ryszard Ordyński, 2008). Zajęcia zostały przeprowadzone w Areszcie Śledczym we Wrocławiu, we współpracy z Okręgowym Inspektoratem Służby Więziennej we Wrocławiu, 4 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
- Uhonorowano grób legionisty Ignacego Kuszeli we Wrocławiu, a 11 listopada uczczono pamięć chorążego Bolesława Kosteckiego w Żarowie. Obchody zorganizowane w ramach Projektu „Ocalamy" we współpracy z Dolnośląskim Urzędem Wojewódzkim, 10 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
- W Miękini odbyła się inscenizacja obrony Lwowa w 1918 r. wraz z grą edukacyjną i przedstawieniem słowno-muzycznym uczniów zespołu szkolno-przedszkolnego w Miękini. Wydarzenie współorganizowane z gminą Miękinia, Samorządowym Ośrodkiem Kultury w Miękini oraz Studiem Historycznym Huzar, 10 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.
- Uroczystość z udziałem wojskowej asysty honorowej Akademii Wojsk Lądowych im. Tadeusza Kościuszki we Wrocławiu i Orkiestry Reprezentacyjnej Wojsk Lądowych we Wrocławiu, podczas której dokonano odsłonięcia pomnika Żołnierza Wojska Polskiego, chorążego Bolesława Kosteckiego – uczestnika walk o niepodległość w latach 1918–1921, żołnierza Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie oraz uczestnika walk pod Monte Cassino. Uroczystość współorganizowana z gminą Żarów i Żarowską Izbą Historyczną, 11 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
- OBEN Wrocław włączył się w organizację „WrocWalk Maraton", którego celem było zainteresowanie uczestników dziejami Wrocławia, poznanie losów najważniejszych obiektów Stolicy Dolnego Śląska. Na pl. Solnym, przy punkcie kontrolnym ustawione było stanowisko OIPN. Wydarzenie współorganizowane z Młodzieżowym Centrum Sportu Wrocław, 11 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
- Na wrocławskim Rynku odbyła się prezentacja unikatowego sprzętu wojskowego z czasu II Rzeczypospolitej, m.in. ciągnika artyleryjskiego na kołach PZInż. 343 czy armaty przeciwlotniczej wz. 1936. Wydarzenie zorganizowane we współpracy ze Stowarzyszeniem Rekonstrukcji Historycznej, 11 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.
- W Bolter Cafe, odbyły się warsztaty modelarskie „Modele powstałe z historii" dla trzech grup wiekowych: 8–11, 12–15 i 16+. Uczestnicy wysłuchali wystąpień, przygotowanych przez pracownika OBEN Wrocław, poświęconych Armii Polskiej we Francji i gen. Józefowi Hallerowi, po czym przystąpili do przygotowywania modeli żołnierzy Błękitnej Armii, 23–25 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

40. rocznica strajku radomskiego / W ramach obchodów rocznicowych p.o. naczelnika OBBH wziął udział w panelu dyskusyjnym zorganizowanym przez Uniwersytet Techniczno-Humanistyczny w Radomiu, 9 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

40. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego:

- Przedstawiciele IPN uczestniczyli w pracach Komitetu Organizacyjnego „Wrocław pamięta. 40. rocznica wprowadzenia stanu wojennego" wraz z Regionem Dolny Śląsk NSZZ „Solidarność", Urzędem Wojewódzkim, Starostwem Powiatowym, Urzędem Miejskim, Uniwersytetem Wrocławskim, Politechniką Wrocławską, Centrum Historii Zajezdnia, lipiec–grudzień. / Jednostka odpowiedzialna OBBH, OBEN.

– W Areszcie Śledczym we Wrocławiu odbyło się spotkanie poświęcone zbliżającej się 40. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego w Polsce. Wygłoszono referaty: „Narodziny i karnawał Solidarności ” oraz „Stan wojenny w Polsce – przygotowania, przebieg, skutki” oraz zaprezentowano film *Rudna – grudzień 1981 r.* Wydarzenie zorganizowane we współpracy z Okręgowym Inspektoratem Służby Więziennej we Wrocławiu oraz Aresztem Śledczym we Wrocławiu, 19 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– W Bolter Cafe, odbyły się warsztaty modelarskie „Modele powstałe z historii” dla trzech grup wiekowych: 8–11, 12–15 i 16+, zorganizowane dla upamiętnienia wprowadzenia w PRL stanu wojennego. Uczestnicy obejrzeli okolicznościowy film *Stan wojenny. Historia oporu*, a następnie przystąpili do prac modelarskich, 14–16 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Konkurs plastyczny „Wolność jest w nas. 40. rocznica wprowadzenia stanu wojennego w Polsce. 13 grudnia 1981 r.”, zorganizowany dla osadzonych w jednostkach penitencjarnych Dolnego Śląska oraz wychowanków dolnośląskich Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych i Młodzieżowych Ośrodków Socjoterapii. Wydarzenie we współpracy z Okręgowym Inspektoratem Służby Więziennej we Wrocławiu, Aresztem Śledczym we Wrocławiu, Wrocławskim Klubem „Anima” oraz Dolnośląskim Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– We współpracy ze Służbą Więzienną i regionalnymi strukturami NSZZ „Solidarność” odsłonięto tablice upamiętniające osoby internowane i represjonowane w stanie wojennym: 12 grudnia w Nysie, 13 grudnia w Opolu i Świdnicy i 14 grudnia w Strzelcach Opolskich oraz 16 grudnia zorganizowano uroczystości upamiętniające ofiary pacyfikacji KWK „Wujek”. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
– Przedstawiciele OBEN wzięli udział w uroczystościach upamiętniających internowanych w czasie stanu wojennego w więzieniu w Grodkowie. W uroczystościach udział wzięli przedstawiciele Urzędu Miasta w Grodkowie, Regionu Śląska Opolskiego NSZZ „Solidarność”, NSZZ Funkcjonariuszy i Pracowników Więziennictwa, dyrektor Okręgowego Służby Więziennej w Opolu i dyrektor Zakładu Karnego w Brzegu, 12 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.
– We Wrocławiu odbył się wernisaż wystawy *Chodźcie z nami*. W uroczystości, oprócz lokalnych władz oraz osób represjonowanych i zaangażowanych w walkę o demokrację, wzięli udział p.o. naczelnik OBEN i p.o. naczelnik OBBH, 13 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN, OBBH.
– Dni Pamięci Ofiar Stanu Wojennego. Podczas nich otworzono wystawę IPN *Stan wojenny 1981– 1983*, zapalono symboliczne znicze w ramach akcji Zapal #ŚwiatłoWolności, a 14 grudnia w Wołowskim Ośrodku Kultury odbyła się oficjalna premiera filmu *Solidarność Wołów* przygotowanego przez Miejską i Gminną Bibliotekę Publiczną w Wołowie, 13–14 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Grudzień ’70 / Upamiętnienie ofiar wydarzeń grudniowych. Nastąpiło złożenie kwiatów i zapalenie zniczy na grobach ofiar wydarzeń grudniowych 1970 r.: 15 grudnia na mogile Kazimierza Zastawnego we Wrocławiu; 17 grudnia na mogile Romana Kużaka w Polanicy-Zdroju. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Narodowy Dzień Zwycięskiego Powstania Wielkopolskiego / W ramach obchodów współorganizowanych z Dolnośląskim Urzędem Wojewódzkim na Cmentarzu Osobowickim nastąpiło uhonorowanie grobu powstańca wielkopolskiego – Antoniego Cebulskiego, weterana Legionów Polskich, uczestnika walk w powstaniu wielkopolskim, 27 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Delegatura Opole

21. rocznica śmierci bp. Antoniego Adamiuka / W Parku im. Biskupa Antoniego Adamiuka w Braciszowie (Gmina Głubczyce) odsłonięto turystyczne tablice edukacyjne prezentujące życiorys księdza biskupa – kapelana opolskiej „Solidarności”, 25 stycznia.

25. rocznica śmierci Jerzego Kozarzewskiego „Konrada” / W mediach społecznościowych na Facebooku Delegatury IPN w Opolu przeprowadzono kampanię popularyzującą postać poety i żołnierza wyklętego z Nysy. W przedsięwzięciu wzięły udział media regionalne, 1 lutego.

98. rocznica powstania w Opolu I Dzielnicy Związku Polaków w Niemczech / Przedstawiciele Delegatury złożyli wiązankę przy pomniku Bojowników o Polskość Śląska Opolskiego, 18 lutego.

Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych / Uroczystości rocznicowe poświęcone uhonorowaniu Jana Sabina „Wiewiórki" / W Brzegu, jednostka wojskowa 1. Pułku saperów im. Tadeusza Kościuszki wystawiła wartę honorową z okazji organizacji uroczystości rocznicowych poświęconych uhonorowaniu Jana Sabina „Wiewiórki". Została odsłonięta tablica pamiątkowa, odprawiona msza św. w kościele pw. św. Mikołaja w Brzegu. Jan Sabin otrzymał pośmiertne odznaczenie Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski – odznaczenie przyjęli córka oraz wnuk. Odbył się również premierowy pokaz filmu dokumentalnego o Janie Sabinie, 28 lutego.

82. rocznica śmierci Romana Dmowskiego / Przedstawiciele Delegatury złożyli wiązanki przy tablicy „Dekalogu Polaka" muralu z Ojcami Niepodległości na gmachu Opolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Opolu, 2 marca.

100-lecie plebiscytu na Górnym Śląsku / Odsłonięcie tablicy okolicznościowej „Pamięci Walczącym o Polskość w 100. rocznicę Plebiscytu" przed budynkiem urzędu, gdzie przed wojną mieścił się lokal komisji plebiscytowej oraz złożenie kwiatów, 20 marca.

40. rocznica powstania Solidarności Rolników Indywidualnych. / W Świdnicy na Dolnym Śląsku oraz w Nysie na Śląsku Opolskim miał miejsce wernisaż wystawy *Tu rodziła się „Solidarność Rolników"*. W obecności władz wojewódzkich oraz przewodniczącego „Solidarności Rolników" została odsłonięta uroczyście wystawa na świdnickim rynku w mieście, w którym miała miejsce w 1981 r. głodówka dolnośląskich rolników oraz liczne protesty związane z walką o swoje prawa tej grupy zawodowej. Druga inauguracja miała miejsce w Nysie z udziałem władz lokalnych, przedstawicieli Delegatury oraz OIPN Wrocław, 21 kwietnia.

100. rocznica wybuchu III powstania śląskiego:
- Udział w uroczystościach zorganizowanych przez Urząd Miasta Opola, 2 maja.
- Prezentacja na Górze św. Anny obok Muzeum Czynu Powstańczego dioramy historycznej, sprzętu wojskowego, wystawy *Turyści Sikorskiego* Stowarzyszenia „Pancerny Skorpion", a także planszy historycznej IPN o płk Stanisławie Glińskim. 22–23 maja współorganizowano wraz ze Stowarzyszeniem „Pancerny Skorpion" z Opola rajd szlakiem płk. Stanisława Glińskiego na trasie Kluczbork – Ozimek – Góra św. Anny – Kluczbork.

230. rocznica uchwalenia Konstytucji 3 maja / Udział w uroczystościach rocznicowych zorganizowanych przez Urząd Miasta Opola.

77. rocznica bitwy o Monte Cassino / Wsparcie organizacji obchodów zorganizowanych wraz ze Stowarzyszeniem „Pancerny Skorpion". Prezentacja grafiki przybliżającej postać Stanisława Glińskiego na Cmentarzu Opole-Półwieś, 15 maja.

100. rocznica śmierci Karola Chodkiewicza / Udział w uroczystościach zorganizowanych przez Zespół Szkół w Tułowicach (Liceum Ogólnokształcące), Muzeum Czynu Powstańczego na Górze Św. Anny – Oddział Muzeum Śląska Opolskiego z okazji rocznicy, przekazanie materiałów edukacyjnych wydanych przez IPN, 21 maja.

81. rocznica pierwszego transportu polskich więźniów do niemieckiego KL Auschwitz / Wolontariusze ze Stowarzyszenia Patriotycznego Kędzierzyn-Koźle oraz Podsudeckiego Związku Drużyn

Harcerek ZHR wraz z pracownikami Delegatury porządkowali teren dawnego obozu KL Auschwitz w Sławięcicach, 12 czerwca.

65. rocznica Poznańskiego Czerwca / współorganizacja wraz z Miejską Biblioteką w Opolu oraz Stowarzyszeniem Odra-Niemen Oddziałem Opolskim, spotkania z Jerzym Majchrzakiem, prezesem Stowarzyszenia Poznański Czerwiec, 26 czerwca.

73. rocznica śmierci Witolda Pileckiego / Wraz ze Stowarzyszeniem Odra-Niemen Oddziałem Opolskim, ZHR Głubczyce, ZHR Kluczbork, ZHR Głuchołazy, ZHR Opole, Chorągwią Harcerzy Ziemi Opolskiej ZHR, Centralnym Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach, zorganizowanie akcji Znicze Pamięci, zapalenie zniczy w godzinę śmierci rtm. Pileckiego. Wydarzenie odbyło się jednocześnie w czterech miejscach: Kluczborku, Łambinowicach, Głubczycach oraz w Opolu, 25 maja.

78. rocznica zbrodni wołyńskiej:
– Udział w uroczystościach zorganizowanych przez Urząd Miasta Kędzierzyn-Koźle oraz odczytanie listu prezesa IPN dr. Jarosława Szarka, 10 lipca.
– Udział w uroczystościach zorganizowanych przez Urząd Miasta Opole oraz wygłoszenie przemówienia p.o. Naczelnika Delegatury, 11 lipca.

77. rocznica wybuchu powstania warszawskiego / Udział w obchodach rocznicowych zorganizowanych przez Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej, 1 sierpnia.

82. rocznica wybuchu II wojny światowej:
– Odwiedzenie grobów żołnierzy walczących w wojnie obronnej, 1 września.
– Złożenie kwiatów na symbolicznej mogile Sybiraków na cmentarzu w Opolu, 17 września.

75. rocznica zamordowania żołnierzy Narodowych Sił Zbrojnych. / Upamiętnienie zamordowanych żołnierzy NSZ VII Okręgu Śląskiego walczących pod dowództwem kpt. Flamego „Bartka". Uroczystość współorganizowana z Urzędem Wojewódzkim w Opolu, Wójtem Gminy Skoroszyce, Urzędem Gminy Łambinowice, Urzędem Miasta w Grodkowie, 18 września.

82. rocznica powstania Polskiego Państwa Podziemnego / Delegacja Delegatury wzięła udział w uroczystościach rocznicowych pod pomnikiem Polskiego Państwa Podziemnego w Opolu zorganizowanych przez Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej, 27 września.

50. rocznica Czynu Braci Kowalczyków / Uroczystość poświęcona Ryszardowi i Jerzemu Kowalczykom w 50. rocznicę wysadzenia Auli WSP w Opolu. Wydarzenie współorganizowane z Urzędem Wojewódzkim w Opolu, 6 października.

40. rocznica wprowadzenia stanu wojennego / Akcja rozprowadzania broszur o bp. Antonim Adamiuku – kapelanie opolskiej „Solidarności", wydanej przez Delegaturę Opole, w parafiach w Głubczycach, Kluczborku, Opolu, Nowej Wsi Królewskiej, 12–13 grudnia.

3.2. Patronaty

CENTRALA

Od 1 stycznia do 31 grudnia Instytut Pamięci Narodowej za kadencji dr. Jarosława Szarka i nowo wybranego w maju prezesa dr. Karola Nawrockiego wyraził 49 zgód na udzielenie patronatu honorowego. Z powodu epidemii COVID-19 część planowanych przedsięwzięć zmieniła formę organizacyjną, z bezpośredniej na pośrednią, dzięki wykorzystaniu m.in. webinariów.

Senator Stanisław Karczewski / IX edycja konkursu historycznego „Żołnierze Wyklęci. Walka o pamięć i cześć" / Konkurs został skierowany do młodzieży ze szkół ponadpodstawowych, specjalnych oraz specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych z powiatów: białobrzeskiego, grójeckiego, kozienickiego i przysuskiego oraz gminy Tarczyn. Zamysłem organizatorów konkursu było upowszechnianie wiedzy wśród młodzieży o polskich bohaterach podziemia powojennego. BEN przekazało organizatorom materiały na nagrody dla zwycięzców.

Stowarzyszenie Rekonstrukcji Historycznej „Monte Cassino" / Marsz Pamięci Szlakiem Narbutta / Marsz Pamięci rozpoczął się 30 kwietnia w Szczecinie, skąd dwunastu uczestników wyjechało do Suwałk. Następnie uczestnicy spod pomnika powstańców styczniowych przemaszerowali do miejscowości Dubicze na Litwie, gdzie poległ Ludwik Narbutt. Ostatnim punktem wędrówki było polskie Gimnazjum im. Ludwika Narbutta w Koleśnikach i przekazanie uczniom wyprawek i artykułów szkolnych, a także książek do biblioteki szkolnej. Celem projektu było przywrócenie pamięci o bohaterze powstania styczniowego płk. Ludwiku Narbutcie.

Stowarzyszenie „Paczka dla Bohatera"
- V Wielkanocna Paczka / Wolontariusze z całej Polski wyruszyli z darami w formie paczki wielkanocnej do osób, które walczyły o wolność naszego kraju. W paczkach znajdowały się artykuły spożywcze pierwszej potrzeby. Celem inicjatywy było wsparcie materialne.
- V Wakacje dla Bohatera / Zbiórka pieniężna na organizację wyjazdów rehabilitacyjno-wypoczynkowych dla kombatantów.
- Bożonarodzeniowa Paczka dla Bohatera / Stowarzyszenie zorganizowało akcję przygotowania i dostarczenia paczek z żywnością i środkami czystości dla kombatantów i weteranów II wojny światowej.
- I Sylwester dla Bohatera / Celem przedsięwzięcia było udzielenie wsparcia weteranom.

Fundacja im. Kazimierza Wielkiego / X edycja Ogólnopolskiego Konkursu „Żołnierze Wyklęci – Bohaterowie Niezłomni" / Konkurs zorganizowano do uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych. Celem było rozpropagowanie wśród dzieci i młodzieży wiedzy o losach żołnierzy wyklętych.

Fundacja Pogodna Szkoła / Stworzenie cyklu słuchowisk „Polacy na Frontach II Wojny Światowej" / Słuchowisko było skierowane do szerokiej grupy odbiorców. Zasadniczą koncepcją było propagowanie wiedzy o ważnych bitwach, w których wzięli udział żołnierze polscy w czasie II wojny światowej.

Komitet Pamięci Rotmistrza Witolda Pileckiego / VI Międzynarodowy Konkurs Historyczny „Wojna polsko-bolszewicka 1919–1920 w obronie granic i niepodległości" / Konkurs był skierowany do uczniów szkół zarówno w Polsce, jak i poza granicami kraju (m.in. Litwa, Białoruś, Belgia, Łotwa, Ukraina, Holandia, Węgry, Szwecja, Norwegia, Grecja, Irlandia, Niemcy, Hiszpania, Szkocja, Anglia, Francja, Austria, Malta, Włochy, Czechy, Egipt, Kazachstan, Kanada, Stany Zjednoczone, Kuwejt, Katar, Rosja, Bułgaria, Australia). Ideą konkursu było przybliżenie historii o wojnie polsko-bolszewickiej 1919–1920 w wymiarze nie tylko krajowym, lecz także międzynarodowym.

Fundacja Polska Zwycięska 1920–2020
- Organizacja konferencji naukowych, wykładów, konkursów, koncertów oraz projekcji filmowych o losach II Rzeczpospolitej i Polaków podczas II wojny światowej. Inicjatywa była skierowana do szerokiej grupy obiorców. Celem było rozpropagowanie historii, która miała kluczowe znaczenie dla dalszych losów Polski po I i II wojnie światowej.
- Zorganizowanie wystawy edukacyjnej o bp. Achillem Rattim, późniejszym papieżu Piusie XI. Wystawa była prezentowana w parafiach oraz innych miejscach publicznych w kraju. Celem było przed-

stawienie niezwykłego duchownego, który wspierał naród polski w walce o suwerenność, był orędownikiem prawdy, a także pokoju. Tym samym stał się przyjacielem Polski.

Muzeum im. Kazimierza Pułaskiego w Warce / Konferencja „VII wieków Warki" / Zainicjowanie konferencji o historii miasta. Zamiarem organizatorów było budowanie oraz kształtowanie tożsamości regionalnej, a następnie narodowej dzięki kultywowaniu lokalnej pamięci historycznej.

Stowarzyszenie „Prawy Brzeg", Stowarzyszenie „Rodzina Więźniarek Niemieckiego Obozu Koncentracyjnego Ravensbrück" / Benefis *Siła Miłości* poświęcony Wandzie Półtawskiej / Celem było wyrażenie należytego szacunku kobietom więzionym w KL Ravensbrück, zwłaszcza Wandzie Półtawskiej, która swoje życie poświęciła walce o przekazanie prawdy na temat zbrodni niemieckich popełnionych w KL Ravensbrück.

Stowarzyszenie im. gen. bryg. Bolesława Nieczuja-Ostrowskiego
– Konkursy „Szlakiem 3. Wileńskiej Brygady Armii Krajowej" / Konkurs był skierowany do przedszkoli, szkół podstawowych i klas mundurowych. Celem konkursu było kształtowanie postaw patriotycznych wśród dzieci i młodzieży.
– Mobilna wystawa upamiętniająca wybitnego żołnierza Rzeczpospolitej Polskiej gen. bryg. Tadeusza Bieńkowicza „Rączego" mająca propagować wiedzę o generale.

III Ogólnopolski Przegląd Twórczości Przemysława Gintrowskiego „Pamiątki" / Konkurs muzyczny, którego celem było kultywowanie dorobku artystycznego Przemysława Gintrowskiego. III edycja odbyła się 9–11 lipca.

Fundacja ORLEN / Czuwamy! Pamiętamy! / Program, dzięki któremu można ubiegać się o granty na odnowienie miejsc pamięci, m.in. pomników. Celem akcji było wsparcie inicjatyw lokalnych.

Stowarzyszenie „Rodzina Więźniarek Niemieckiego Obozu Koncentracyjnego Ravensbrück" / Uczczenie pamięci więźniarek KL Ravensbrück / Webinarium m.in. z byłymi więźniarkami oraz przedstawicielami Stowarzyszenia, dyrektorem Miejsca Pamięci i Przestrogi Ravensbrück, a także prezesem IPN. Celem spotkania było popularyzowanie wiedzy o tragicznych losach kobiet uwięzionych w obozie.

Muzeum w Przeworsku / Bieg Montera w ramach obchodów 77. rocznicy wybuchu powstania warszawskiego / Półmaraton miał uczcić niepodległościowy zryw walczącej stolicy. Celem przedsięwzięcia było oddanie hołdu powstańcom Warszawy.

Koło Naukowe Historii i Prawa Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu / III Ogólnopolski Zjazd Kół Historyczno-Prawnych „Status prawny kobiety na przestrzeni dziejów" / Spotkania naukowe oraz prelekcje dotyczące kształtowania się praw kobiet w Polsce. Celem zjazdu było przedstawienie przemian, które dokonały się w Polsce, drogi do równouprawnienia oraz historii uzyskiwania przez Polki kolejnych wolności i praw.

Muzeum Regionalne im. Dzieci Wrzesińskich / 120. rocznica strajku szkolnego dzieci wrzesińskich / Obchody upamiętniające uczniów, którzy w latach 1901–1902 stanęli w obronie nauki religii w języku polskim pomimo kar nałożonych przez nauczycieli.

Społeczny Komitet Budowy Pomnika Kurierów Tatrzańskich w Zakopanem / Wsparcie inicjatywy budowy pomnika w ramach patronatu honorowego / Celem było uczczenie pamięci kurierów tatrzańskich, którzy na Podhalu walczyli z okupantem podczas II wojny światowej.

Stowarzyszenie GROM
- Gra miejska *Mur, ale historia wojska polskiego* / Stworzenie murali, które przedstawiają wojska polskie od średniowiecza po współczesność, ważne wydarzenia historyczne lub postaci. W ramach projektu powstał m.in. mural na Ursynowie w Warszawie upamiętniający rtm. Witolda Pileckiego (projektantem i wykonawcą jest Bakcyl Studio).
- XVIII Ogólnopolski Turniej Niepodległości / Turniej piłkarski zorganizowany z okazji 103. rocznicy odzyskania niepodległości przez Polskę / Turniej rozegrano w ośmiu kategoriach wiekowych: od skrzata młodszego do młodzika starszego.
- IV Polonijny Turniej Flagi / Zawody zorganizowano dla polskich dzieci i młodzieży zamieszkałychw Polsce i poza jej granicami. Celem turnieju było oddanie hołdu fladze Rzeczypospolitej Polskiej. Zorganizowanie biegu i marszu na dystansie 5 km. Celem wydarzenia było oddanie hołdu fladze narodowej.

Fundacja „Pomoc Polakom na Wschodzie" / Współpraca polskiego i litewskiego podziemia zbrojnego w walce z okupacją sowiecką / Organizowanie wydarzeń i tworzenie materiałów promocyjnych dotyczących zaangażowania polskiego i litewskiego podziemia zbrojnego w walce z okupacją sowiecką.

Małgorzata Waksmudzka-Szarek / Edukacyjny Rajd Motocyklowy – walka o kształt granicy wschodniej / Z Podkarpacia na Lubelszczyznę przejechało około 100 osób, które zapoznały się z miejscami pamięci narodowej i bohaterami walk o niepodległość i granice Rzeczpospolitej. Istotą inicjatywy jest upowszechnianie wiedzy związanej z procesem odzyskiwania przez Polskę niepodległości i obroną granic.

Fundacja im. Janusza Kurtyki / Cykle infograficzne w mediach społecznościowych „Powstańcy Śląscy" oraz „Bohaterowie Wyklęci" / Publikacja w *social mediach* grafik z bohaterami powstania śląskiego i żołnierzami wyklętymi. Inicjatywa Fundacji miała na celu upowszechnianie wiedzy o heroicznej walce żołnierzy wyklętych i powstańców śląskich w dziele odzyskania suwerenności.

Stowarzyszenie Rozwoju Gminy Boniewo / V Bieg Pamięci w ramach uczczenia żołnierzy Armii „Pomorze" / Zorganizowano bieg w celu uczczenia żołnierzy Armii „Pomorze" walczących w bitwie pod Szczytnem między 11 a 12 września 1939 r. Inicjatywa miała promować postawy żołnierzy polskich walczących z okupantem na Pomorzu we wrześniu 1939 r.

Liceum Ogólnokształcące im. Bitwy Warszawskiej w Urlach / IV Konkurs Piosenki Żołnierskiej i Patriotycznej / W konkursie wzięło udział 24 uczniów z 16 szkół z województwa mazowieckiego (z klas 7. i 8. szkół podstawowych oraz uczniowie szkół średnich). Celem konkursu było szerzenie postaw patriotycznych wśród młodzieży.

Stowarzyszenie Kulturalno-Oświatowe „Orlęta" / Upamiętnienie młodzieży działającej w podziemiu niepodległościowym w Polsce w latach 1946–1956 oraz 74. rocznicy powstania organizacji „Orlęta" / W bazylice konkatedralnej w Stalowej Woli odbyła się uroczystość upamiętnienia młodzieży angażującej się w działania opozycyjne w Polsce w okresie 1946–1956. Wręczono nagrody w konkursie rysunkowym „Biały Orle nasz".

Stowarzyszenie Kawalerii Ochotniczej im. Krakowskiej Brygady Kawalerii / Święto 5. Dywizjonu Artylerii Konnej połączone z Zawodami Militari / Podczas uroczystości kultywowano tradycje kawalerii i jazdy polskiej, w szczególności Krakowskiej Brygady Kawalerii. Organizatorzy przeprowadzili kwalifikacje do Mistrzostw Polski Militari, na które zaproszono 17 oddziałów kawaleryjskich skupionych w Federacji Kawalerii Ochotniczej oraz osoby niezrzeszone. Uczestnicy próbowali

swoich sił w: ujeżdżeniu, próbach terenowych, strzelaniu z broni pneumatycznej, skokach, władaniu lancą i szablą.

Stowarzyszenie Kresowian w Kędzierzynie-Koźlu / XVIII Wojewódzkie Dni Kultury Kresowej w Kędzierzynie-Koźlu / Z okazji obchodów w całym województwie odbyło się wiele wydarzeń utrwalających pamięć o historii i kulturze kresowej.

Szkoła Podstawowa w Leokadiowie / Konkurs Wiedzy o Polsce pod hasłem „Sławni Polacy" / W konkursie wzięli udział uczniowie ze szkół podstawowych powiatu puławskiego. Konkurs miał na celu pogłębianie wiedzy o Ojczyźnie, jej historii, tradycji i obyczajach, zwłaszcza o wielkich patriotach polskich.

Stowarzyszenie Kawalerii Ochotniczej w barwach 11. Pułku Ułanów Legionowych / Setna rocznica przybycia 11. Pułku Ułanów Legionowych im. Marszałka Edwarda Śmigłego-Rydza do koszar w Ciechanowie / Po defiladzie poczty sztandarowe, delegacje szwadronowe i piechota złożyły kwiaty pod tablicą pamiątkową przy ul. Wojska Polskiego 69, gdzie stacjonował 11. Pułk Ułanów Legionowych w 1921 r. Zostały również wręczone medale i odznaczenia okolicznościowe.

Stowarzyszenie Scena Kultury / Międzynarodowy Festiwal Filmowy NNW w Gdyni / Festiwal filmowy, podczas którego prezentowano filmy fabularne i dokumentalne ukazujące różne drogi do odzyskania wolności w Polsce i Europie Wschodniej. Festiwal ma promować filmy o tematyce historycznej i popularyzować dzieje narodu polskiego oraz Europy Wschodniej w kraju i za granicą.

Komitet Pamięci Górników KWK „Wujek" Poległych 16 Grudnia 1981, Śląskie Centrum Wolności i Solidarności, Parafia Rzymskokatolicka pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Katowicach / XVI Bieg Pamięci ku Czci Męczenników Stanu Wojennego / W biegu brało udział kilkudziesięciu uczestników, którzy wystartowali spod krzyża pomnika przy kopalni Wujek. W dniu urodzin bł. ks. Jerzego Popiełuszki biegacze w sztafecie dotarli z Katowic do Warszawy, do grobu kapłana męczennika. Przedsięwzięcie miało na celu upamiętnić niezłomność Polaków w walce o godność i wolność podczas stanu wojennego.

Krzysztof Rydzelewski / Gloria Victis – nagranie płyty z utworami patriotyczno-powstańczymi / Nagranie płyty z najpiękniejszymi i najpopularniejszymi pieśniami patriotycznymi i wojskowymi śpiewanymi w czasie powstania warszawskiego. Celem projektu było zebranie funduszy z przeznaczeniem na pomoc powstańcom, którzy zmagają się z problemami finansowymi lub zdrowotnymi.

Zygmunt Berdychowski / Konkurs historyczny „Mój Region – Moja Duma, Moje Miasto – Moja Duma" / Istotą przedsięwzięcia było kształtowanie i wzmacnianie w środowisku młodzieży tożsamości regionalnej.

Społeczny Komitet Opieki nad Grobami Poległych Żołnierzy / Rajd szlakiem Krzysztofa Kamila Baczyńskiego / Gra terenowa śladami Krzysztofa Kamila Baczyńskiego, najwybitniejszego przedstawiciela poetów pokolenia Kolumbów, w związku z ogłoszonym przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej w 2021 Rokiem Krzysztofa Kamila Baczyńskiego. Celem było upowszechnienie wiedzy o życiu Krzysztofa Kamila Baczyńskiego, jego roli i udziale w konspiracji w szeregach Batalionu „Zośka" oraz w powstaniu warszawskim.

Stowarzyszenie Grupy Wschód ds. Promocji i Edukacji Historycznej / Światło pamięci Niezwyciężonym w dekadę stulecia odzyskania Niepodległości / Oddanie hołdu żołnierzom Wojska Polskiego

walczącym za wolną ojczyznę, zapalenie zniczy na grobach żołnierzy polskich na białostockim Cmentarzu Wojskowym przy ul. 11 Listopada.

Szkoła Podstawowa z Oddziałami Integracyjnymi nr 82 im. Jana Pawła II / Koncert Galowego Festiwalu Piosenki Patriotycznej *Zapytaj o Polskę* / Dzieci i młodzież rywalizowały w kilku kategoriach muzycznych. Celem koncertu było kształtowanie dumy narodowej i postaw patriotycznych.

Fundacja Wolność i Demokracja / VI edycja Olimpiady Historii Polski dla Polonii i Polaków za Granicą / Uczestnikami olimpiady byli pasjonujący się historią Polski uczniowie szkół ponadpodstawowych. Celem było popularyzowanie wiedzy o historii Polski wśród młodzieży zamieszkałej i uczącej się poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej.

Stowarzyszenie Patriotyczne Jednostka Sokołów / Kartka dla Bohatera – Mieczysława Frąckiewicza / Mieczysław Frąckiewicz, lotnik Polskich Sił Powietrznych 3 listopada obchodził swoje 102. urodziny. Z tej okazji uczniowie szkół podstawowych wysłali ponad 400 specjalnych kartek z życzeniami urodzinowymi.

Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrzu / 14 dni pod ziemią – historia walki o wolność. 40. rocznica wprowadzenia w Polsce stanu wojennego we wspomnieniach górników / Upamiętnienie najdłuższego podczas stanu wojennego w Polsce, trwającego aż 14 dni strajku, który odbył się w Kopalni Węgla Kamiennego „Piast" w Bieruniu. Celem uroczystości było zachowanie pamięci o górnikach, którzy protestowali przeciwko wprowadzeniu stanu wojennego w Polsce.

TVP S.A. Oddział w Opolu / Film *Bój o Śląsk 1919–1921* / Dokument w reżyserii Dariusza Debernego powstał we współpracy TVP3 Opole z Instytutem Śląskim. To pierwsza tak kompleksowa próba ujęcia historii powstań śląskich zarówno w aspekcie militarnym, jak i gospodarczym.

Stowarzyszenie Miłośników Batalionu Obrony Narodowej „Koronowo" / Czwartkowy Wieczór Historyczny / Organizowanie spotkań cyklicznych o tematyce historycznej. Celem jest popularyzacja wiedzy historycznej w społeczności lokalnej.

Zespół Szkolno-Przedszkolny nr 3 w Nowym Sączu / Ogólnopolski Konkurs Historyczny „Przywrócić głos Niezłomnym, Nieobecnym na lekcjach historii" / Konkurs miał na celu upamiętnienie wśród młodzieży postaci gen. bryg. pilota Stanisława Skalskiego, jednego z najwybitniejszych polskich pilotów myśliwskich II wojny światowej, bohatera bitwy o Anglię; gen. bryg. Józefa Kustronia w 130. rocznicę urodzin oraz o. Maksymiliana Marię Kolbego w 80. rocznicę męczeńskiej śmierci.

Fundacja Obowiązek Polski / X edycja Ogólnopolskiego Konkursu Wiedzy Patriotycznej o Romanie Dmowskim / Konkurs skierowany do uczniów szkół ponadpodstawowych. Hasło X edycji brzmiało:

– „Roman Dmowski wychowawcą Narodu". Zadaniem uczestników było zinterpretowanie wypowiedzi Romana Dmowskiego: „Poczucie swej godności, które zabrania człowiekowi kraść lub żebrać, nie pozwala mu również korzystać z dóbr narodowych, nie dokładając nic do nich od siebie, nie pracując nad ich pomnożeniem i nie biorąc udziału w ich obronie". Celem konkursu było promowanie postaw patriotycznych, popularyzowanie dorobku intelektualnego Romana Dmowskiego oraz zainspirowanie młodych ludzi do samodzielnego poszukiwania wiedzy i pogłębiania świadomości historycznej. 12 lutego w Urzędzie Wojewódzkim w Białymstoku odbyła się gala IX edycji konkursu pod Honorowym Patronatem Ministra Edukacji Narodowej oraz Prezesa IPN. Na konkurs przesłano ponad 160 prac, wyłoniono 16 laureatów.

ODDZIAŁ IPN BIAŁYSTOK

Komisja Międzyzakładowa Pracowników Oświaty i Wychowania NSZZ „Solidarność" w Łomży / Konkurs „Solidarność – droga do wolności" / 10 lutego odbył się dwuetapowy konkurs skierowany do uczniów szkół ponadpodstawowych z Łomży oraz powiatu łomżyńskiego. Jego celem było ukazanie walki o godność człowieka, trudności, z którymi mierzyli się Polacy w 1980 r., oraz wartości i ideałów Solidarności. Uroczyste podsumowanie z udziałem przedstawicieli władz: Urzędu Marszałkowskiego w Białymstoku, Starostwa Powiatowego w Łomży, NSZZ „Solidarność" Oddziału Mazowsze, a także przedstawicieli OIPN, odbyło się w Centrum Edukacji Nauczycieli w Łomży.

Hufiec ZHP Białystok im. Stanisława Moniuszki / VI Nocny Marsz „Wilcze Tropy" / 26–27 lutego w przeddzień Narodowego Dnia Pamięci o Żołnierzach Wyklętych odbył się VI Nocny Marsz „Wilcze Tropy". Celem wydarzenia było przybliżenie uczestnikom postaci żołnierzy wyklętych i kultywowanie pamięci o nich. W marszu wzięło udział ponad 70 harcerzy i harcerek.

Szkoła Podstawowa nr 51 w Białymstoku / Konkurs „Śladami żołnierzy podziemia niepodległościowego i antykomunistycznego z lat 1944–1963" / Celem konkursu, który odbył się 1 marca, było stworzenie prezentacji multimedialnej opatrzonej odpowiednim komentarzem, podkładem muzycznym i zdjęciami. Wydarzenie miało upamiętnić żołnierzy wyklętych i zainteresować młodych ludzi historią najnowszą naszego kraju i regionu.

Szkoła Podstawowa im. Stanisława Staszica nr 26 w Białymstoku / Konkurs „Kartki z historii Polski" / Konkurs polegał na wykonaniu prezentacji multimedialnej na temat wojny polsko-bolszewickiej. W wydarzeniu wzięło udział 21 uczniów z 10 szkół województwa podlaskiego. Autorzy prac wykazali się umiejętnością wyszukiwania i selekcji informacji pochodzących z różnorodnych źródeł.

Stowarzyszenie Pasjonatów Historii Ziemi Podlaskiej oraz Kolekcjonerów Militariów „Grupa Wschód" / VII Podlaski Marsz Cieni / 18 kwietnia odbył się marsz członków grup rekonstrukcyjnych, przebranych w mundury historyczne polskich żołnierzy i policjantów. Celem było upamiętnienie ofiar zbrodni katyńskiej.

Wójt Gminy Rudka / Obchody 55. rocznicy ustawienia we wsi Olendy krzyża upamiętniającego Millenium Chrztu Polski / 25 kwietnia odbyły się uroczystości organizowane przez wójta gminy Rudka oraz proboszcza parafii pw. Trójcy Przenajświętszej.

Szkoła Podstawowa nr 47 im. Jana Klemensa Branickiego / Konkurs filmowy „3 x B – Branicki, Białystok, Barok". Konkurs polegał na stworzeniu filmu krótkometrażowego na temat postaci Jana Klemensa Branickiego i zabytków Białegostoku. Celem konkursu była popularyzacja wiedzy na temat najbardziej zasłużonych postaci w historii regionu.

ODDZIAŁ IPN GDAŃSK

Zespół Szkół Ekonomiczno-Usługowych w Bytowie / I Szkolny Konkurs „Bohaterowie Niezłomni – Nastoletnia Inka" / Konkurs szkolny poświęcony Danucie Siedzikównie „Ince".

Zespół Szkół Ogólnokształcących w Rumi / Szkolny Konkurs Historyczno-Plastyczny „Żołnierze Wyklęci – […] zachowałam się jak trzeba" / Konkurs szkolny poświęcony żołnierzom niezłomnym.

Zespół Szkół im. Jana Kasprowicza w Sztumie / VII Rajd Pieszy „Szlakiem żołnierzy wyklętych na ziemi sztumskiej" / Celem rajdu było upamiętnienie żołnierzy 5. Wileńskiej Brygady Armii Krajowej, którzy walczyli na ziemi sztumskiej, oraz miejsc z nimi związanych.

Konfederacja Orderu Świętego Stanisława / Obchody Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych / Celem było upamiętnienie bohaterów antykomunistycznego i niepodległościowego podziemia, którzy przeciwstawili się agresji sowieckiej i reżimowi komunistycznemu.

Stowarzyszenie im. gen. bryg. Bolesława Nieczuja-Ostrowskiego w Elblągu / Konkurs „Szlakiem 3. Wileńskiej Brygady Armii Krajowej" / Celem konkursu było upamiętnienie dowódcy 3. Wileńskiej Brygady ppłk. Gracjana Klaudiusza Froga.

Urząd Miasta Pelplin / Konkurs wiedzy „Bohaterowie Zapomniani – Żołnierze Wyklęci" / Konkurs popularyzujący wiedzę o żołnierzach niezłomnych.

Szkoła Podstawowa im. Danuty Siedzikówny ps. „Inka" w Podjazach / Konkurs poświęcony Danucie Siedzikównie „Ince" / Finał II Wojewódzkiego Konkursu Pieśni i Piosenki Patriotycznej „Głosem Inki", 20 maja.

Kapituła Motocyklowego Rajdu Piaśnickiego w Wejherowie / IV Motocyklowy Rajd Piaśnicki / Wydarzenie patriotyczne mające na celu oddanie hołdu Polakom pomordowanym przez Niemców w Lesie Piaśnickim koło Wejherowa jesienią 1939 r. W wydarzeniu wzięło udział około 1000 uczestników, 6 września.

Radni: powiatu puckiego, gminy Władysławowo, gminy Puck / Rowerowy Rajd Piaśnicki 2021 / Rajd rowerowy śladami pomordowanych w Lasach Piaśnickich w 1939 r. kapłanów ziemi puckiej miał na celu upamiętnienie duchownych polskich, którzy zostali rozstrzelani w październiku i listopadzie 1939 r.

Szkoła Podstawowa w Kamionce, Urząd Gminy w Smętowie Granicznym i Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji w Smętowie Granicznym / XIII Międzygminny Konkurs Poezji i Pieśni Patriotycznej / W konkursie organizowanym w związku z Narodowym Świętem Niepodległości wzięło udział 61 uczestników; komisja wysłuchała 30 recytacji oraz 16 prezentacji muzycznych grup i solistów.

Zespół Szkół Administracyjno-Ekonomicznych w Gdyni / III Pomorski Konkurs „Zbrodnia Piaśnicka – Młodzi Pamiętają" / W listopadzie odbył się konkurs adresowany do uczniów klas 7. i 8. szkoły podstawowej oraz szkół ponadpodstawowych województwa pomorskiego. Celem było uczczenie pamięci osób zamordowanych w Lasach Piaśnickich i poszerzanie wiedzy uczniów o polityce okupacyjnej III Rzeszy na Pomorzu. Konkurs odbył się w trzech kategoriach: grafika komputerowa, plakat, wiersz.

Parafia św. Marcina w Starej Kiszewie / VII Międzygminny Konkurs Poezji i Pieśni Patriotycznej / Konkurs dla uczniów szkół podstawowych w związku z Narodowym Świętem Niepodległości. W konkursie wzięło udział około 150 osób.

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Kołozębiu koło Sztumu / Apel patriotyczny w 103. rocznicę odzyskania przez Polskę niepodległości.

Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 2 w Kwidzynie i Kwidzyńskie Stowarzyszenie Sportowo-Kolekcjonerskie „Gward" / XXVI Rajd Niepodległości / Cykliczna impreza turystyczno-krajoznawcza zorganizowana w celu uczczenia rocznicy odzyskania niepodległości przez Polskę oraz popularyzacji historii Polski i czynnego wypoczynku młodzieży szkolnej.

Koło Turystyczne „Podróżnicy" w Gdańsku-Wrzeszczu / Rodzinna Niepodległościowa Wędrówka Leśna / Wędrówka patriotyczna, której uczestnicy otrzymali materiały edukacyjne IPN.

Powiatowy Zespół Szkół nr 4 w Wejherowie / X Powiatowy Konkurs Wiedzy o Opozycji Antykomunistycznej w Polsce 1944–1989 / Laureaci konkursu otrzymali nagrody rzeczowe i materiały edukacyjne.

ODDZIAŁ IPN KATOWICE

Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli WOM Katowice / Konkurs „100-lecie III powstania śląskiego i plebiscytu na Górnym Śląsku – w multimedialnej prezentacji" / Konkurs był kierowany do uczniów klas 7. i 8. szkół podstawowych oraz szkół ponadpodstawowych z Katowic, Tychów i powiatu bieruńsko-lędzińskiego. Wyniki ogłoszono 21 maja – w 100. rocznicę rozpoczęcia bitwy o Górę św. Anny.

Szkoła Podstawowa nr 19 w Rybniku / Konferencja naukowo-dydaktyczna „Wartości to esencja wychowania, są jak zapach lawendy…" / 11 czerwca odbyła się konferencja, której adresatami byli: dyrektorzy szkół i placówek oświatowych, nauczyciele różnych specjalności i wszystkich etapów edukacyjnych, studenci województwa śląskiego. Jednym z prelegentów był naczelnik OBEN.

Obchody 100. rocznicy III powstania śląskiego w Toszku / 5 lipca w ramach patronatu przekazano nagrody dla uczestników wydarzenia.

Instytut Roździeńskiego w Katowicach / Miejska gra terenowa poświęcona powstaniom śląskim i plebiscytowi na Górnym Śląsku / Miejscem startu było biuro Instytutu przy ul. Damrota 6 w Katowicach. Grę przeprowadzono 8 sierpnia przy użyciu telefonów z czytnikiem QR. Wydarzenie odbyło się w ramach projektu „Śląskie drogi do Niepodległości – Akademia powstań śląskich".

Fundacja Katowickiej Spółdzielni Mieszkaniowej / XIII Bieg do Słońca / Bieg został zorganizowany 21 sierpnia w celu upamiętnienia III powstania śląskiego. Wydarzeniem towarzyszącym była prezentacja galerii plakatu powstańczego IPN.

Komitet Organizacyjny Cyklu „Bojkowski Wrzesień" / *Pamiętamy o żołnierzach broniących Westerplatte* / 1 września upamiętniono żołnierzy z Wojskowej Składnicy Tranzytowej na Westerplatte. Uroczystość odbyła się w 48 miejscowościach. 1 września o godz. 4.45 w Gliwicach-Bojkowie na cmentarzu parafialnym przy ul. Plonowej odbyła się uroczystość z udziałem harcerzy, wojska oraz mieszkańców. Złożono kwiaty i zapalono znicze na grobach chor. Edwarda Szewczuka i kpr. Michała Plewaka. W wydarzeniu wziął udział dyrektor OIPN Katowice.

Związek Harcerstwa Polskiego Chorągiew Śląska Hufiec Katowice / XXIV Ogólnopolski Rajd Szlakiem Wieży Spadochronowej / W rajdzie 11–12 września wzięło udział kilkaset harcerzy i zuchów ZHP Chorągwi Śląskiej.

Śląskie Centrum Wolności i Solidarności / XVI Bieg Pamięci ku Czci Męczenników Stanu Wojennego / Bieg rozpoczął się 13 września przed pomnikiem Poległych Górników KWK „Wujek" w Katowicach. Jego uczestnicy od 13 do 14 września pokonali trasę do grobu bł. ks. Jerzego Popiełuszki. W biegu wzięli udział m.in. pracownicy OIPN.

Fundacja Music Art / Koncert *Wielki Polak – Kardynał Stefan Wyszyński*, zorganizowany z okazji obchodów 100. rocznicy urodzin Prymasa Tysiąclecia / 19 września w kościele pw. św. Bartłomieja w Gliwicach odbył się koncert finansowany z budżetu miasta Gliwice. Zaprezentowano wystawę elementarną pt. *Stefan Wyszyński*.

Wolność i Niezawisłość Inspektorat Śląsk / Bieg Pamięci Żołnierzy Wyklętych „Tropem Wilczym" / Bieg odbył się 19 września w Gliwicach. IPN przekazał materiały edukacyjne oraz promocyjne dla uczestników wydarzenia.

Stowarzyszenie Pokolenie / III edycja Festiwalu Historii Alternatywnej / Festiwal odbył się 9–10 października w Sztolni Królowa Luiza w Zabrzu. W ciągu obu dni festiwalowych zaplanowano wiele prelekcji i spotkań autorskich ze znanymi pisarzami z nurtu fantastyki, historii i historii alternatywnej. W podwójnej roli, jako dyrektor literacki i prelegent, wziął udział pisarz Andrzej Pilipiuk, autor wielu opowiadań i książek z gatunku fantastyki.

Fundacja Katowickiej Spółdzielni Mieszkaniowej / Śląski bohater powstańczy – Alfons Zgrzebniok – kawaler Orderu Orła Białego / 20 października został uroczyście odsłonięty mural upamiętniający postać Alfonsa Zgrzebnioka. Zaprezentowano plenerową wystawę historyczną na temat powstań śląskich i ich bohaterów oraz Alfonsa Zgrzebnioka, przygotowaną na podstawie materiałów udostępnionych przez OIPN.

Muzeum Miejskie „Sztygarka" / VI Turniej o Buławę Prezydenta Dąbrowy Górniczej / 25 października w siedzibie muzeum zorganizowano turniej. Jest to największa doroczna impreza przygotowana przez Klub Gier Historycznych działający przy Muzeum Miejskim „Sztygarka" w Dąbrowie Górniczej. Gracze z całej Polski rozpoczęli zmagania w trzech seriach bitew rozegranych na makietach terenu figurkami reprezentującymi armie XVII-wiecznej Europy Środkowej i Wschodniej (m.in. Rzeczpospolitej, Szwecji, Turcji, Tatarów, Moskwy).

Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli i Informacji Pedagogicznej „WOM" w Rybniku / Wojewódzki Konkurs Plastyczny „Lapbook patriotyczny" / Celem konkursu było wspieranie wychowania patriotycznego dzieci i młodzieży przez różne formy aktywności artystycznej. Nadesłano 67 prac. W grudniu ogłoszono wyniki.

Zarząd Dzielnicy Rybnik-Kłokocin / 103. rocznica odzyskania niepodległości przez Polskę oraz 100. rocznica III powstania śląskiego, 11 listopada.

Szkoła Podstawowa nr 51 z Oddziałami Integracyjnymi w Bytomiu / Konkurs Historyczno-Literacki „Żwirko i Wigura – bohaterowie przestworzy" / 25 listopada w Rotundzie Miejskiej Biblioteki Publicznej w Bytomiu odbył się finał konkursu. Inspiracją do jego organizacji była wystawa poświęcona bohaterom, zainicjowana przez Górnośląski Oddział Stowarzyszenia „Wspólnota Polska" w Katowicach.

Burmistrz Toszka / Powiatowy Konkurs Plastyczno-Historyczny „Samochód pancerny Korfanty" oraz sesja historyczna dotycząca III powstania śląskiego / 29 listopada podczas uroczystej sesji historycznej podsumowano konkurs „Samochód pancerny Korfanty", w którym uczestniczyli uczniowie szkół podstawowych z powiatu gliwickiego. Pracowniczka OBEN omówiła działania edukacyjne realizowane w celu upamiętnienia 100. rocznicy powstań śląskich oraz plebiscytu.

Zespół Szkolno-Przedszkolny w Paniówkach / 9. edycja Gminnego Konkursu Historycznego „… Bohaterki czasu łez i krwi" – słynne Polki czasu II wojny światowej / Celem konkursu była popularyzacja wiedzy historycznej wśród dzieci oraz kształtowanie wśród nich zasad rywalizacji koleżeńskiej i współpracy w grupie, 30 listopada.

Centrum Edukacji Regionalnej w Żorach / Konkurs Historyczno-Plastyczny „Mapa myśli – III powstanie śląskie" / 8 grudnia ogłoszono wyniki wojewódzkiego konkursu historyczno-plastycznego w ramach projektu „Patriotyzm na co dzień i od święta – jesień" dla uczniów klas 4–8 szkół podstawowych i szkół ponadpodstawowych. Wydarzenie odbyło się w ramach obchodów 100. rocznicy wybuchu III powstania śląskiego.

V Liceum Ogólnokształcące im. Adama Mickiewicza w Częstochowie / I Powiatowy Konkurs Historyczno-Filmowy „Najnowsza historia Polski obrazem i słowem pisana" / 9 grudnia w V LO odbyły się uroczystości związane z wydarzeniami Grudnia '81. Zaprezentowano główne założenia organizowanego przez częstochowskie LO I Powiatowego Konkursu Historyczno-Filmowego „Najnowsza historia Polski obrazem i słowem pisana" cykl 1: „40-lecie wprowadzenia stanu wojennego w Polsce we wspomnieniach mieszkańców Częstochowy i regionu". Goście obejrzeli również fragmenty nagrodzonych filmów.

ODDZIAŁ IPN KRAKÓW

Stowarzyszenie „Maciejowice-Nowa Perspektywa", Szkoła Podstawowa w Maciejowicach / Projekt „Nasza przeszłość to nasza tożsamość. Zapomniani bohaterowie gminy Kocmyrzów-Luborzyca" / Inicjatywa nawiązywała do 100. rocznicy odzyskania niepodległości. Celem podjętych działań było przybliżenie zapomnianych bohaterów oraz upowszechnianie wiedzy o zdarzeniach historycznych na terenie gminy Kocmyrzów-Luborzyca.

Zespół Szkolno-Przedszkolny w Woli Radłowskiej / IV Powiatowy Konkurs Recytatorski Poezji Tadeusza Kryzi / Tadeusz Kryzia był żołnierzem niezłomnym, mieszkańcem Woli Radłowskiej.

Muzeum Ziemi Miechowskiej / Wystawa prezentująca historię ziemiaństwa ziemi miechowskiej w okresie od drugiej połowy XIX w. do pierwszej połowy XX w., październik–listopad.

Kuratorium Oświaty w Krakowie / Projekt edukacyjny „Historia Solidarności w Małopolsce" / Projekt przeznaczony dla uczniów szkół podstawowych, szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych województwa małopolskiego, realizowany po raz piąty we współpracy z Regionem Małopolskim NSZZ „Solidarność", Małopolskim Centrum Doskonalenia Nauczycieli – Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli w Oświęcimiu, Regionalnym Ośrodkiem Kultury Dolina Karpia w Zatorze. W ramach projektu odbyły się: warsztaty dla nauczycieli, konkurs plastyczny, konkurs na plakat i na prezentację multimedialną, festiwal pieśni patriotycznej oraz konferencja.

Stowarzyszenie Rekonstrukcji Historycznych 1. Pułk Strzelców Podhalańskich Armii Krajowej, Gmina Słopnice / Obchody 75. rocznicy zrzutów zaopatrzenia dla żołnierzy 1. Pułku Strzelców Podhalańskich Armii Krajowej / Wydarzenie odbyło się 11 lipca na Wzgórzu Dzielec koło Słopnic.

Zygmunt Pertkiewicz / Film *Drzazga – w stronę chwały* / Film opowiada historię hm. Jerzego Pertkiewicza, ojca wnioskodawcy, oraz dzieje plutonu „Regina II". Premiera planowana jest na jesień 2022 r.

KRUS Oddział Regionalny Kraków / XI edycja Ogólnopolskiego Konkursu Plastycznego dla dzieci pod hasłem: „Bezpiecznie na wsi mamy – od 30 lat z KRUS wypadkom zapobiegamy" / Konkurs plastyczny zwiększający świadomość związaną z bezpieczeństwem na terenie wiejskim. Przekazano nagrody.

Gminne Centrum Kultury w Żabnie / Projekt „Z kart historii…" / Działania edukacyjno-artystyczne dotyczące historii Żabna, głównie życia mieszkańców w dwudziestoleciu międzywojennym. Zaprezentowano dwie wystawy, odbył się wykład historyczny, powstała gra mobilna dla dzieci i młodzieży, a także zorganizowano koncert nawiązujący do muzyki z lat 20.

Integracyjna Szkoła Podstawowa im. Ofiar Pacyfikacji w Radwanowicach / Konkursy szkolne dla uczniów / Konkurs plastyczny oraz pokaz slajdów bądź praca pisemna. Konkursy zorganizowano w okazji Narodowego Dnia Żołnierzy Wyklętych i dotyczyły wybranej przez ucznia postaci żołnierza niezłomnego. Przekazano nagrody.

Stowarzyszenie „Moc Radości" w Jodłówce / Lekcja patriotyzmu z rotmistrzem Witoldem Pileckim / W ramach wydarzenia odbyła się IV edycja Powiatowego Konkursu Historycznego „Rotmistrz Witold Pilecki – bohater, dla którego nie istniały granice odwagi i poświęcenia" dla uczniów szkół podstawowych oraz IV Bieg Pileckiego w Jodłówce. Przekazano nagrody.

10. Tarnowska Drużyna Harcerska „Młody Las" / Złaz Hufca Tarnów / Podczas złazu odbyła się gra terenowa *Szli partyzanci* ku pamięci hm. Jerzego Pertkiewicza, Zdzisława Bossowskiego „Kajetana", Józefa Boryczki „Dęba", Władysława Boryczki „Liścia", Józefa Podkówki „Skobla", Jana Żurowskiego „Żurawia". Przekazano nagrody.

Szkoła Podstawowa w Jaksicach / Konkurs recytatorski „Kto ty jesteś? Polak mały" / Konkurs dla najmłodszych uczniów z okazji 230. rocznicy uchwalenia Konstytucji 3 maja. Przekazano nagrody.

Starostwo Powiatowe w Zakopanem / Konkurs historyczny „Podhalańskie, spiskie i orawskie drogi do niepodległości" / Konkurs dla uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych. Tegoroczny temat brzmiał: „Polacy, którzy w 1920 r. obronili Europę". Przekazano nagrody, przedstawiciel IPN uczestniczył w finale konkursu.

Stowarzyszenie Inicjatywy Społeczne w Wierzchosławicach:
- VI Nocny Bieg Pamięci Żołnierzy Wyklętych im. cc płk. Adama Boryczki i IX Drużynowy Turniej Judo Dzieci im. cc płk. Adama Boryczki / Wydarzenia patriotyczno-sportowe z elementami edukacyjnymi zorganizowane ku czci żołnierzy wyklętych. Przekazano materiały edukacyjne.
- Piknik VII Zielona Wierzchosławicka Dycha. Konkurencje sportowe w Wierzchosławicach w celu upamiętnienia Wincentego Witosa, 12 września.

35. Wojskowy Oddział Gospodarczy – Wojskowy Klub Honorowych Dawców Krwi „Aorta" / Akcja Krwiodawstwa / Przekazano materiały dydaktyczne dla dawców krwi.

Muzeum Armii Krajowej im. gen. Emila Fieldorfa „Nila" w Krakowie / Letnie Warsztaty Edukacyjne „SzlAKami żołnierzy Armii Krajowej po Małopolsce" / Uczestnicy zdobywali wiedzę z zakresu historii Polski XX w. podczas warsztatów (półkolonii). Przekazano materiały dydaktyczne.

Urząd Gminy Mszana Dolna / Uroczystości patriotyczne w Glisnem / Obchody o 30-letniej tradycji, związane z oddziałem partyzanckim por. Jana Stachury „Adama" i Placówki „Witolda" 1. Pułku Strzelców Podhalańskich Armii Krajowej. Została odprawiona msza św. oraz odbył się apel pamięci.

Związek Strzelecki „Strzelec" Organizacja Społeczno-Wychowawcza / Rajd Pamięci kpt. Tadeusza Paolonego oraz spotkanie turystyczne na górze Łopień / W ramach wydarzenia odbył się konkurs historyczny dotyczący Bitwy Warszawskiej oraz konkursy patriotyczne. Uczestnikom przekazano materiały dydaktyczne.

Stowarzyszenie Nowotarska Grupa Mieszkańców „Pamięć", PGRH „Błyskawica", Stowarzyszenie Historii Spytkowic / Rajd szlakami żołnierzy oddziału partyzanckiego Bolesława Duszy „Szaroty" na trasie Raba Wyżna – Harkabuz, 9 września.

Stowarzyszenie Żołnierzy Armii Krajowej w Krakowie / Dzień Pamięci Żołnierzy 106. Dywizji Piechoty Armii Krajowej połączony z obchodami rocznicy wybuchu II wojny światowej i akcji „Burza" w Prądniku Korzkiewskim, 12 września.

Rada Miejska w Proszowicach / „82 kilometry z okazji 82. rocznicy bitwy pod Proszowicami" / Rajd rowerowy upamiętniający 82. rocznicę bitwy pod Proszowicami, 12 września.

Centrum Kultury, Promocji i Sportu Urzędu Miejskiego w Rabce-Zdroju, Stowarzyszenie Gniazda Integracji Lokalnej w Rabce-Zdroju / Uroczystości 82. rocznicy wybuchu II wojny światowej, 17 września.

Szkoła Podstawowa im. Heleny Marusarzówny w Pogórskiej Woli / Uroczystości w 80. rocznicę rozstrzelania przez Niemców Heleny Marusarzówny. Na budynku szkolnym odsłonięto mural historyczny, 18 września.

Szkoła Podstawowa im. Samodzielnej Brygady Strzelców Karpackich Obrońców Tobruku w Bukowskiej Woli, Niezależny Związek Harcerstwa „Czerwony Mak" im. Bohaterów Monte Cassino, Stowarzyszenie Ułana Karpackiego / Konkurs plastyczny „Ku wolnej Polsce" dotyczący tobrukczyków, 1–2 października.

Stowarzyszenie „Paczka dla Bohatera" / V Wielki Kiermasz Charytatywny Paczki dla Bohatera / Zbiórka funduszy na potrzeby weteranów i kombatantów w Krakowie, 3 października.

Stowarzyszenie Visegrad Maraton Rytro / VI Rajd i Bieg Kurierów Sądeckich na trasie Rytro – Beskid Sądecki, 10 października.

Stowarzyszenie Instytut Świętej Jadwigi Królowej Polski / Uroczystości w Racławicach w pierwszą rocznicę śmierci ks. Józefa Pyrka SDS, 10 października.

Hufiec ZHP Tarnów / V Święto Latawca i Szarej Lilijki w Żabnie / Tematem przewodnim wydarzenia byli cichociemni, 16 października.

Zespół Szkół Ogólnokształcących im. Juliusza Słowackiego w Krakowie / Gra terenowa *Śladami niepodległości – historia Kościuszki*, 9–10 listopada.

Zespół Szkolno-Przedszkolny nr 4 w Krakowie / Konkurs szkolny „Ojcowie Niepodległości", 10 listopada.

Stowarzyszenie Ziemi Skrzydlańskiej / Piknik patriotyczny w Skrzydlnej, 11 listopada.

Zrzeszenie Wolność i Niezawisłość Obszar Południowy w Krakowie / II Małopolski Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych w Krakowie / Uroczystości na cmentarzu Rakowickim i pod aresztem Montelupich, 13 i 15 listopada.

Samorządowe Przedszkole nr 36 w Krakowie / Międzyprzedszkolny Konkurs Wiedzy Patriotycznej „Znaj swój kraj", listopad.

Samorządowe Przedszkole nr 98 w Krakowie / Patriotyczny konkurs recytatorski i plastyczny „Byli takimi jak my: chłopcami i dziewczynkami, a zostali wielkimi Polakami", listopad.

Szkoła Podstawowa nr 149 im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Krakowie / Konkurs plastyczny „Portret Marszałka", listopad.

Szkoła Podstawowa im. Wincentego Witosa w Zadrożu / Program patriotyczny „Nasza niepodległa Polska" / Warsztaty, konkurs plastyczny, gazetka szkolna, akademia, pieśni patriotyczne w radiowęźle szkolnym, listopad.

VII Liceum Ogólnokształcące w Krakowie / Konkurs rocznicowy z okazji Święta Niepodległości poświęcony Józefowi Piłsudskiemu, Ignacemu Paderewskiemu i Romanowi Dmowskiemu, listopad.

Koło Myślenice Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej / Cykl wydarzeń związanych z 40. rocznicą wprowadzenia stanu wojennego (zawody strzeleckie, koncerty patriotyczne) w Myślenicach, 7, 16 i 17 grudnia.

Zespół Szkół Ekonomiczno-Gastronomicznych im. Józefa Piłsudskiego w Tarnowie / VIII edycję Powiatowego Konkursu Wiedzy poświęcono Józefowi Piłsudskiemu, grudzień 2021 – marzec 2022 w Tarnowie i powiecie tarnowskim.

Zespół Szkolno-Przedszkolny im. KEN w Grzuszowie / Konkurs „Sprawiedliwi… na tle historii II wojny światowej na ziemiach polskich (1939–1945)" zrealizowany w roku szkolnym 2021/2022.

Publiczne Przedszkole w Żabnie / Projekt edukacyjny „Biało-czerwona dla przedszkolaka" (zajęcia, wycieczki, spotkania) / Realizacja w roku szkolnym 2021/2022.

Delegatura Kielce

Starosta Konecki / Konkurs internetowy „Pamięci Dziewczyn Wyklętych" / Celem konkursu zorganizowanego z okazji Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych było uczczenie niezłomnych bohaterek walczących o niepodległość i suwerenność Polski.

Starosta Konecki / II Powiatowy Marsz Pamięci Żołnierzy Wyklętych „Tropem Wilczym" / Celem przedsięwzięcia było uczczenie pamięci rtm. Witolda Pileckiego i żołnierzy wyklętych.

Świętokrzyska Rada Wojewódzka NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność" / 40. rocznica powstania NSZZ RI „Solidarność" w województwie świętokrzyskim.

Zespół Przedszkolno-Szkolny w Dobromierzu / Bieg „Tropem Wilczym" w Dobromierzu i Kluczewsku, 10 października.

ODDZIAŁ IPN LUBLIN

Szkoła Podstawowa w Borowej / III Międzyszkolny Konkurs Wiedzy Historycznej „Żołnierze Wyklęci – Niezłomni Bohaterowie" / Konkurs wiedzy organizowany z okazji Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych.

Zespół Szkół Technicznych w Radomiu / Konkurs Wiedzy o Polskim Państwie Podziemnym w latach 1939–1945 / Kolejna edycja konkursu.

Publiczna Szkoła Podstawowa w Dzierzkówku Starym / Międzyszkolny Konkurs „Żołnierze Wyklęci w filmie i poezji" / Konkurs wiedzy o żołnierzach podziemia niepodległościowego w kinematografii i literaturze.

Fundacja Pogodna Szkoła / „Polacy na Frontach II Wojny Światowej" / Cykl słuchowisk o dziejach żołnierzy polskich w różnych miejscach świata podczas II wojny światowej.

„Szachy Świata" Zamość / Turniej szachowy „Wilczym Tropem" / Miejski turniej szachowy dla dzieci i młodzieży mający na celu upamiętnienie żołnierzy podziemia antykomunistycznego.

Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół” w Lublinie / X Ogólnopolskie Zawody Strzeleckie o Puchar Żołnierzy Wyklętych / Patronatu udzielano również przy wcześniejszych edycjach. Uczestnicy startują w konkursie strzeleckim w różnych kategoriach.

Fundacja „Tygiel” / VI Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Polska Ludowa 1944–1989. Geneza – stabilizacja – kryzys – upadek” / Patronatem obejmowano również wcześniejsze edycje. Uczestnicy prezentują referaty na temat historii Polski Ludowej.

Stowarzyszenie Narodowa Bychawa / Regionalna edycja biegu „Wilczym Tropem” / Uczestnicy biorą udział w rywalizacji sportowej w celu upamiętnienia żołnierzy podziemia antykomunistycznego.

Koło Naukowe Myśli Prawno-Ekonomicznej im. Romana Rybarskiego UMCS / Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Katyń 1940. Prawno-historyczne aspekty zbrodni” / Wydarzenie naukowe przeznaczone dla studentów i doktorantów z całej Polski. Skupiono się na kwestii prawnych form dotyczących zbrodni katyńskiej.

Stowarzyszenie Motocyklowe „Patria Łęczna” / Regionalna edycja biegu „Wilczym Tropem” / Uczestnicy biorą udział w rywalizacji sportowej w celu upamiętnienia żołnierzy podziemia antykomunistycznego.

Stowarzyszenie Zabiegany Skaryszew / Regionalna edycja biegu „Wilczym Tropem” / Uczestnicy biorą udział w rywalizacji sportowej w celu upamiętnienia żołnierzy podziemia antykomunistycznego.

Gminna Biblioteka w Serokomli / „Historie z mojego podwórka” / Konkurs polegający na przedstawieniu w różnych formach lokalnych historii.

Fundacja Ruch Solidarności Rodzin / Projekt „Kino w bramie” / Plenerowe kino z seansami o tematyce historycznej (filmy przedwojenne) i filmami rozrywkowymi. Seanse odbywały się w Lublinie w lipcu i sierpniu.

Ogólnopolskie Stowarzyszenie Internowanych i Represjonowanych / Rajd patriotyczny „Śladami niepodległości” / Uczestnicy rajdu odwiedzali w rejonie nadbużańskim miejsca związane z walkami Polaków o niepodległość, 6 czerwca.

Związek Piłsudczyków Oddział w Lublinie / XIX Marsz Szlakiem Legionów Józefa Piłsudskiego Lublin–Jastków / Marsz jest organizowany w rocznicę bitwy pod Jastkowem. Biorą w nim udział członkowie związku.

Fundacja BezMiar / Bieg „Tropem Wilczym” w Puławach / Wersja lokalna biegu ogólnopolskiego upamiętniającego żołnierzy wyklętych.

Stowarzyszenie Inicjatyw Społecznych „Potrafisz” / 3. Rajd Pamięci Stanisława Zięby „Tygrysa” / Uczestnicy rajdu odwiedzali miejsca związane ze Stanisławem Ziębą „Tygrysem”, 28 sierpnia.

II Liceum Ogólnokształcące w Lublinie / Konkurs Literacki im. ks. Kazimierza Gostyńskiego / Uczestnicy mieli za zadanie napisać tekst dotyczący męczeństwa w obozach koncentracyjnych.

Związek Strzelecki / Marsz Szlakiem Walk Legionów Polskich Radom–Laski / Uczestnicy marszu poznawali miejsca związane z wydarzeniami historycznymi.

Szkoła Podstawowa nr 28 w Lublinie / IV Wojewódzki Konkurs Plastyczny „Kocham Cię, Polsko" / Zadaniem uczestników było przygotowanie pracy plastycznej nawiązującej do idei czy postawy patriotycznej.

Starostwo Powiatu Łęczyńskiego / Sesja naukowa „Polskie drogi do wolności" / Wystąpienia naukowe dotyczące tematu odzyskania przez Polskę niepodległości w 1918 r.

Szkoła Podstawowa nr 16 w Lublinie / Konkurs Recytatorski Poezji Patriotycznej „Polska moja miłość" / Celem wydarzenia było kształtowanie postaw patriotycznych.

Bursa Szkolna nr 2 w Lublinie / Konkurs fotograficzny „Marszałek Józef Piłsudski w Lublinie" / Uczestnicy konkursu dokumentowali miejsca odwiedzone przez Józefa Piłsudskiego.

Publiczne Przedszkole nr 3 w Radomiu / Ogólnopolski Konkurs Wokalny „Dla Niepodległej" / Uczestnicy konkursu wykonywali piosenki patriotyczne.

Starostwo Krasnostawskie / „Tak było. W 40. rocznicę wprowadzenia stanu wojennego w Polsce" / Inscenizacja historyczna przedstawiająca protesty w czasach PRL i ich pacyfikacje.

Publiczna Szkoła Podstawowa w Bystrzycy / IV Międzyszkolny Konkurs Literacki „Historia sprzed lat" / Uczestnicy konkursu mieli za zadanie napisać utwór literacki dotyczący jakiegoś wydarzenia z historii Polski.

Stowarzyszenie Strażnicy Pamięci Ziemi Bychawskiej / II Rajd Pamięci sierż. Juliana Bartoszka / Uczestnicy wydarzenia poznawali miejsca związane z sierż. Julianem Bartoszkiem.

ODDZIAŁ IPN ŁÓDŹ

Klub HDK PCK przy OSP w Brudzewie / „Krew za krew" / III Patriotyczny Piknik Krwiodawstwa upamiętniający 77. rocznicę powstania warszawskiego.

Muzeum Miasta Zgierza / Tropem Wilczym – Bieg Pamięci Żołnierzy Wyklętych / Patronat lokalny nad wydarzeniem.

Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej Okręg Łódzki / XII Tydzień Patriotyczny w województwie łódzkim / Obchody związane z kolejną rocznicą odzyskania przez Polskę niepodległości.

Stowarzyszenie Grupa Historyczno-Edukacyjna im. płk. Janusza Maleszewskiego, II Okręg Policji Państwowej w Wolborzu / „Wolbórz Ratuje Życie" / Akcje krwiodawstwa połączone z obchodami rocznic wydarzeń historycznych.

Międzyregionalna Sekcja Oświaty i Wychowania NSZZ „Solidarność" Ziemi Łódzkiej / Konkurs „Piosenka stanu wojennego" / Konkurs muzyczny dla uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych z województwa łódzkiego w 40. rocznicę wprowadzenia stanu wojennego.

Fundacja Życie / II Przegląd Pieśni i Piosenki Patriotycznej „Listopadowa Duma 2021" / Konkurs dla szkół podstawowych i średnich regionu łódzkiego odbywał się w dwóch kategoriach: soliści i zespoły.

Regionalne Towarzystwo Społeczno-Kulturalne „Erska" w Bełchatowie:
– XXI Regionalny Marsz na Orientację – Borowska Góra 2021 / Edukacja patriotyczna dzieci i młodzieży.

– XXI Regionalny Przegląd Piosenki Patriotycznej i Żołnierskiej „Moja Ojczyzna" / Edukacja patriotyczna dzieci i młodzieży.

Szkoła Podstawowa nr 64 im. Hansa Christiana Andersena w Łodzi / „Nie ma wolności bez Solidarności" / Konkurs historyczny „W ostatniej dekadzie PRL (1980–1989)".

Szkoła Podstawowa nr 137 im. Aleksandra Kamińskiego w Łodzi / Konkurs historyczny „Historia pewnej fotografii".

Zespół Szkolno-Przedszkolny w Janowie / I Gminny Konkurs Patriotyczno-Recytatorski „Ojczyzno ma".

Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii nr 4 w Łodzi / Konkurs wiedzy o Józefie Piłsudskim. Stowarzyszenie „Grocholice – Łączymy Pokolenia" / Konkurs historyczny „Kampania wrześniowa 1939 r. – szlakiem pamiątek września 1939 r.".

Stowarzyszenie Gier Bitewnych „Ośmiornica Łódzka" / Łódzkie Mistrzostwa Ogniem i Mieczem. Stowarzyszenie Aktywności Lokalnej „Inspiracja" / Dzień Pamięci Witolda Pileckiego.

ODDZIAŁ IPN POZNAŃ

Szkoła Podstawowa im. Juliana Tuwima w Gaju Małym / Konkurs wiedzy o żołnierzach wyklętych. Zespół Szkół w Mieście Obrzycko / Konkurs wiedzy o żołnierzach wyklętych.

Miasto i Gmina Września, Kuratorium Oświaty w Poznaniu / Uroczystość 120. rocznicy strajku szkolnego dzieci wrzesińskich z 1901 r., 20 maja.

ODDZIAŁ IPN RZESZÓW

Centrum Doskonalenia Zawodowego w Sanoku:
– Międzypowiatowy Konkurs Wiedzy „Prymas Tysiąclecia"
– Konkurs plastyczny „ABC Społecznej Krucjaty Miłości w Życiu Codziennym"
– Konkurs na prezentację lub film „Prymas Stefan Wyszyński".

Powiatowe Centrum Edukacji Kulturalnej w Ropczycach i Katolickie Stowarzyszenie Wychowawców Oddział w Sędziszowie Małopolskim / VI edycja Wojewódzkiego Turnieju Poezji i Prozy „Za wsze Wierni".

Starostwo Powiatu Ropczycko-Sędziszowskiego / Obchody Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych / Uczniom szkół w powiecie ropczycko-sędziszowskim przekazano materiały edukacyjne na temat żołnierzy niezłomnych, zachęcono do skorzystania z zestawu edukacyjnego dla szkół dotyczącego tematyki podziemia niepodległościowego, Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych oraz wystawy elementarnej *Żołnierze Wyklęci. Podziemie niepodległościowe 1944–1963*.

Stowarzyszenie Pamięci Polskich Termopil i Kresów Wschodnich w Przemyślu / Uroczystość 77. rocznicy ludobójstwa w Hucie Pieniackiej, Korościatynie i innych miejscowościach na Kresach i na Podkarpaciu / Uroczystości rozpoczęto w kościele pw. Świętej Trójcy w Przemyślu mszą św. w intencji mieszkańców Huty Pieniackiej, Korościatyna i innych miejscowości na Kresach i na Podkarpaciu, zamordowanych przez nacjonalistów ukraińskich z OUN-UPA. Po modlitwie w intencji ofiar pod pomnikiem złożono wieńce i zapalono znicze.

Centrum Kultury i Sportu w Cieszanowie / Uroczystość 77. rocznicy pacyfikacji wsi Rudka / Uroczystość rozpoczęto w kościele pw. Najświętszej Maryi Panny w Nowym Bruśnie uroczystą

mszą św. w intencji pomordowanych mieszkańców Rudki. Następnie złożono kwiaty pod krzyżem pomordowanych mieszkańców Rudki na cmentarzu parafialnym w Nowym Bruśnie oraz odsłonięto i poświęcono wyremontowany przez OIPN pomnik na mogile zbiorowej mieszkańców wsi Rudka zamordowanych przez UPA. Uczniowie szkoły podstawowej przygotowali krótki program artystyczny. Ponadto organizatorzy uroczystości zwrócili się do mieszkańców z apelem, aby o godz. 20.00 solidarnie w oknach zapłonęło symboliczne światełko pamięci dla pomordowanych: „Światełko dla Rudki".

Zespół Szkół Innowacyjnych w Jarosławiu / Konkurs „Dziś idę walczyć, Mamo… Pamięci Żołnierzy Wyklętych" / Dyrektor OIPN objął patronat honorowy nad konkursem słowno-muzycznym, 19 marca.

Gmina Bukowsko / IX Bieg Pamięci Żołnierzy Wyklętych „Tropem Wilczym" / Patronat honorowy dyrektora OIPN, 16 maja.

Przemyska Biblioteka Publiczna im. Ignacego Krasińskiego / Projekt edukacyjny „Śladami historii – mobilne warsztaty literackie" / W ramach projektu przygotowano w aplikacji Action Track mobilną grę miejską opartą na historii uratowania grupy Żydów przez Stefanię Podgórską, opisaną w książce Sharon Cameron *Światło ukryte w mroku*.

Szkoła Podstawowa w Siedleczce / Konkurs „Miasto i Gmina Kańczuga dla Niepodległej" / Konkurs plastyczny i fotograficzny dla uczniów miasta i gminy Kańczuga.

Szkoła Podstawowa w Dąbrówce Wisłockiej / Konkurs „Moja mała Ojczyzna w obiektywie" / Konkurs fotograficzny dla uczniów klas 2–8 promujący zainteresowanie historią regionalną.

Szkoła Podstawowa nr 5 w Rzeszowie / Konkurs poetycki „Polska Ojczyzna nasza" / Międzyszkolny konkurs dla uczniów klas 4–8 na napisanie wiersza o tematyce patriotycznej.

Szkoła Podstawowa nr 9 w Rzeszowie / Konkurs Poezji i Pieśni Patriotycznej „Moja Ojczyzna" / Konkurs szkolny zorganizowany dla uczniów Szkoły Podstawowej nr 9 w Rzeszowie. Przekazano nagrody dla uczestników konkursu.

Zespół Szkół w Siedleczce / Konkurs „Miasto i Gmina Kańczuga" / Pomoc przy tworzeniu regulaminu. Przekazanie nagród dla laureatów konkursu.

Szkoła Podstawowa nr 1 im. kard. Stefana Wyszyńskiego w Bratkowicach / Patronat honorowy nad szkolnym konkursem piosenki patriotycznej. Przekazanie nagród dla laureatów konkursu i materiałów edukacyjnych dla szkoły.

Zespół Szkół im. Aleksandra Fredry w Nienadowej / Międzyszkolny Konkurs Poezji i Pieśni Patriotycznej.

Zespół Szkolno-Przedszkolny w Krasnem / III Gminny Konkurs Recytatorski Poezji Patriotycznej „Serce mam biało-czerwone".

Regionalna Sekcja Oświaty i Wychowania NSZZ „Solidarność" w Rzeszowie / X edycja Wojewódzkiego Konkursu „Pamięć i tożsamość. Stan wojenny".

ODDZIAŁ IPN SZCZECIN

Delegatura Gorzów Wielkopolski

Muzeum Woldenberczyków i Stowarzyszenie Woldenberczyków w Dobiegniewie, Urząd Miejski w Dobiegniewie, Akademia im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim / Objęcie patronatem honorowym XVIII Konkursu Poezji Oflagu IIC Woldenberg, 19 listopada.

ODDZIAŁ IPN WARSZAWA

Towarzystwo Miłośników Polskiej Tradycji i Kultury, Urząd Dzielnicy Praga Północ / Przejazd samochodami historycznymi do miejsc kaźni żołnierzy podziemia niepodległościowego na warszawskiej Pradze. OIPN był patronem wydarzenia. Wydarzenia upamiętniające praskie miejsca kaźni odbyły się w sześciu lokalizacjach. W każdym punkcie były wystawione warty, delegacje składały kwiaty, a uczestnicy odśpiewali hymn Polski. Historię tych miejsc opowiedział historyk z OBEN.

Towarzystwo Miłośników Polskiej Tradycji i Kultury / Koncert pieśni powstańczych *Nie złamie wolnych żadna klęska*. Wydarzenie odbyło się 21 sierpnia w muszli koncertowej w parku Praskim.

Biblioteka szkolna w Szkole Podstawowej w Zielonkach-Parceli / Międzyszkolny Konkurs Fotograficzno-Plastyczny „W poszukiwaniu miejsc pamięci narodowej" / Konkurs dla uczniów szkół podstawowych polegający na odkrywaniu szlaków pamięci, czyli odszukaniu śladów z przeszłości – miejsc, znaków pamięci walk lub ważnych wydarzeń historycznych.

ODDZIAŁ IPN WROCŁAW

Niemczański Ośrodek Kultury / Wystawa poświęcona rtm. Aleksandrowi Hrynkiewiczowi.

Fundacja im. Kazimierza Wielkiego / Rowerowy Rajd Śladami Brygady Świętokrzyskiej Narodowych Sił Zbrojnych / Celem było upamiętnienie Brygady Świętokrzyskiej.

Stowarzyszenie Lipówka w Wielkiej Lipie / IX Wyścig Kolarski Korona Kocich Gór – Memoriał im. Kornela Morawieckiego / Impreza miała na celu m.in. upamiętnienie postaci Kornela Morawieckiego.

Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Psarach / Konkurs „Wszelka władza społeczności ludzkiej początek swój bierze z woli narodu – 230 lat Konstytucji 3 maja" / Celem była popularyzacja wiedzy o wydarzeniach związanych z uchwaleniem Konstytucji 3 maja.

II Liceum Ogólnokształcące im. Hugona Kołłątaja w Wałbrzychu, Koło Naukowe Klub Debat Oksfordzkich Uniwersytetu Wrocławskiego / Wałbrzyski Powiatowy Turniej Debat Oksfordzkich mający na celu m.in. rozwój idei debat jako formy wymiany poglądów opartej na kulturze osobistej i szacunku dla przeciwnika oraz kształtowanie umiejętności wypowiedzi publicznej i współpracy.

Kłodzkie Stowarzyszenie Społeczno-Historyczne / Bieg „Wilczym Tropem" w Kłodzku / 15 sierpnia, impreza upamiętniająca żołnierzy niezłomnych, połączona z obchodami święta Wojska Polskiego.

Zespół Szkolno-Przedszkolny w Obornikach Śląskich / Warsztaty „Wielcy Polacy", projekt edukacyjny „Każda rzecz ma swoją historię – czyli wielka historia małej rzeczy", Przegląd Piosenki Patriotycznej, projekt edukacyjny „Pamiętajcie o korzeniach – czyli skąd się wzięli oborniczanie".

Liceum Ogólnokształcące Sióstr Urszulanek we Wrocławiu / Jubileusz 75. rocznicy istnienia Liceum Ogólnokształcącego Sióstr Urszulanek UR, pierwszej katolickiej żeńskiej szkoły ogólnokształcącej w polskim Wrocławiu.

Zespół Szkół Ponadpodstawowych im. Hipolita Cegielskiego w Ziębicach / Wydarzenie patriotyczne z okazji stulecia urodzin Krzysztofa Kamila Baczyńskiego i Tadeusza Różewicza.

Gmina Ujazd / 100. rocznica III powstania śląskiego / Uroczystość odsłonięcia tablicy pamiątkowej poświęconej powstańcom śląskim i gminny konkurs plastyczno-historyczny o III powstaniu śląskim.

Szkoła Podstawowa im. Jerzego Badury w Międzyborzu / Dolnośląski Konkurs Poetycki „W podziękowaniu za beatyfikację ks. kardynała Stefana Wyszyńskiego" z okazji roku Prymasa Tysiąclecia.

Społeczny Komitet Obchodów w Nysie / 40. rocznica ogłoszenia w Polsce stanu wojennego / W ramach obchodów w Nysie przewidziano żywą lekcję historii, prezentację pamiątek po ludziach Solidarności, spotkania z uczestnikami wydarzeń sprzed 40 lat.

Gmina Wołów / Uroczystość poświęcona 40. rocznicy ogłoszenia w Polsce stanu wojennego (wystawa IPN, wykłady pracowników IPN, koncert, apel).

Delegatura Opole

Fundacja Wolność i Demokracja / Bieg pamięci „Tropem Wilczym" / 25 sierpnia, impreza upamiętniająca żołnierzy niezłomnych w Głubczycach.

3.3. Współpraca z mediami

3.3.1. Audycje radiowe

CENTRALA

Polskie Radio Program 1

– Cykl audycji „Przystanek Historia" – realizowany wspólnie przez Instytut Pamięci Narodowej i Program I Polskiego Radia. Audycje, z udziałem pracowników Centrali i Oddziałów IPN, były emitowane na antenie radiowej Jedynki co dwa tygodnie. Rozmowy poświęcono rocznicom wydarzeń ważnych dla historii Polski, a także ludziom, którzy tę historię tworzyli. Pewna pula zagadnień dotyczyła również recepcji określonych tematów historycznych przez młodzież i starszych pasjonatów przeszłości. Każda audycja miała formę magazynu, w którym prezentowano recenzje nowo wydanych książek, informacje o ciekawych wydarzeniach organizowanych przez IPN oraz nowościach na portalu przystanekhistoria.pl. Tematami audycji były: Muzeum Polskie w Rapperswilu, omówienie dokonań emigracyjnego pisarza Zygmunta Nowakowskiego, wydanie pierwszego tomu pisma IPN „Polish-Jewish Studies", przedstawienie sylwetek polskich wynalazców mających wkład w rozwój techniki i nauki w świecie, obchody Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych, traktat ryski, 100. rocznica III powstania śląskiego, wypowiedź na temat artykułu *Profil ofiar zbrodni katyńskiej*, audycja *Wspomnienie o Zygmuncie Nowakowskim – emigracyjnym Jasienicy* z udziałem pracownika BBH i OBBH Kraków, audycja poświęcona działalności AIPN, omówienie publikacji na temat kard. Stefana Wyszyńskiego; konsekwencje niemiecko-radzieckiej agresji przeciw Polsce w 1939 r., 7 września. Koordynator projektu „Archiwum Pełne Pamięci" omówił jego założenia w kontekście wydania zbioru artykułów poświęconych najciekawszym zbiorom pozyskanym przez Archiwum IPN, 10 listopada. Rzecznik prasowy IPN, dyrektor BRP, redaktor naczelny portalu przystanekhistoria.pl był gościem audycji, 8 września, 10, 13, 27 października, 24 listopada. W audycjach z 22 września i 8 grudnia wypowiedzi udzielił dyrektor BRP. Udział pracownika BBH w audycji *Czy w latach 1980–1981 Polsce groziła sowiecka interwencja?*; Studium Polski Podziemnej w Londynie, Zielona Solidarność – nowa opozycja na wsi czy nawiązanie do PSL?, Archiwum IPN, Poznań-

ski Czerwiec ’56, Radomski Czerwiec ’76, Polskie Państwo Podziemne, Biuro Nowych Technologii IPN, rocznica wprowadzenia stanu wojennego oraz Narodowy Dzień Zwycięskiego Powstania Wielkopolskiego. Tematami audycji były również publikacje IPN: Zofia Zakrzewska, *Cukier krzepi*, 6 stycznia; *Po stronie dobra*, red. Cecylia Kuta, Mariusz Krzysztofiński, 20 stycznia; PJS nr 1, Tomasz Kurpierz, *Henryk Sławik. Biografia socjalisty*, 3 lutego; Arkadiusz Tuliński, *6. Armia Wojska Polskiego w wojnie polsko-bolszewickiej 1920 r*, 17 lutego; Witold Bagieński, *Leksykon bezpieki. Kadra kierownicza aparatu bezpieczeństwa 1944–1956*, t. 1; audiobook *Tak było. Wspomnienia partyzanta 3. i 5. Wileńskiej Brygady AK* Józefa Bandzy ps. „Jastrząb”, 3 marca; pięciotomowy *Słownik polskich i związanych z Polską odkrywców, wynalazców oraz pionierów nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki*, Maciej Korkuć, Waldemar Rezmer, Zbigniew Karpus, *Jeńcy 1920*, 17 marca; Magdalena Gibiec, *Rozpad imperiów. Kształtowanie powojennego ładu w Europie Środkowo-Wschodniej w latach 1918–1923*, red. Magdalena Gibiec, Grzegorz Hryciuk, Robert Klementowski, 14 kwietnia; Włodzimierz Suleja o książce Mariana Karczewskiego *Czy można zapomnieć? Wspomnienia z lat wojny 1939–1945*, 28 kwietnia; Jan Olaszek o książce Jana Rulewskiego *Wysoka temperatura. Od wolności do wolności 1980–1990*, 12 maja; Piotr Górka, *Walki powietrzne w obrazach*, 26 maja; Mateusz Hübner, *„Pułkownicy”. Rdzeń środowiska piłsudczyków w systemie polityczno-ustrojowym II Rzeczypospolitej*, 9 czerwca; Tomasz Domański, *Relacje polsko-żydowskie w XX wieku*, Rafał Łatka o *Kazaniach świętokrzyskich* prymasa Wyszyńskiego, Adam Hlebowicz, *Zostali na Wschodzie. Słownik inteligencji polskiej w ZSRS 1945–1991*, 30 czerwca; *W cieniu Einsatzgruppen. Volksdeutscher Selbstschutz w okupowanej Polsce 1939–1940*, red. Izabela Mazanowska, Tomasz Ceran, Marcin Przegiętka, 8 września; Rafał Łatka o albumie *Kardynał Stefan Wyszyński 1901–1981* (autorzy: Rafał Łatka, Beata Mackiewicz, ks. Dominik Zamiatała), 22 września; Adam Pleskaczyński, *Wartheland. Dzieje zbrodni*, 13 października; Michał Zichlarz, *Stefan Żywotko. Ze Lwowa po mistrzostwo Afryki*, 27 października; Teresa Gallewicz-Dołowa, Wojciech Kujawa *„… aby każdy okruch historii został uratowany!” Archiwum Pełne Pamięci*, 10 listopada; Soraya Kuklińska, *Oskar Dirlewanger*, 24 listopada; Adam Hlebowicz, *Podróż na Wschód*, 8 grudnia; Tomasz Łabuszewski, komiks *Aga, Adam i Hamlet na tropie tajemnic*, zeszyt 1: *Tajemnica podlaskiej rakiety V-2*, 22 grudnia. / Jednostki odpowiedzialne BPiKS, BBH, AIPN, OBBH Kraków, Zespół Pełnomocnika Prezesa IPN ds. Badań nad Terrorem Okupacyjnym na Ziemiach Polskich w Latach 1939–1945, BPiKS, BRP, Wydawnictwo IPN, Oddziały IPN.

– Cykl audycji „W Samo Południe” komentujących wydarzenia rocznicowe, m.in. obchody Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych oraz Narodowego Dnia Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką. / Jednostka odpowiedzialna BBH.
– „Ślady na Piasku”, „Lumen”, „Słowo na Dzień” / Audycje Redakcji Programów Katolickich / Rozmowa z autorami opracowania wydanego przez IPN *Władysław Gurgacz SJ. Refleksje* oraz z krewną ks. Władysława Gurgacza Urszulą Mrozek. / Jednostka odpowiedzialna Wydawnictwo IPN.
– Cykl audycji „Lektury Jedynki” / Emisja 8 odcinków z fragmentami książki *Władysław Gurgacz SJ. Refleksje*, 10–17 maja. / Jednostka odpowiedzialna Wydawnictwo IPN.
– Cykl „W otwarte karty” / Wywiad z dr. Karolem Nawrockim, w którym poinformował, że jako wiceprezes będzie odpowiadać za realizację międzynarodowego projektu „Szlaki nadziei”, opowiadającego o losach cywilów i żołnierzy armii gen. Władysława Andersa. Odniósł się także do zarzutów o upolitycznienie IPN oraz postulatów likwidacji Instytutu, 6 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.
– Cykl audycji „Ekspres Jedynki” / Wypowiedź prezesa Jarosława Szarka na temat laureatów nagrody „Kustosz Pamięci Narodowej”, 29 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.
– Cykl audycji „Sygnały dnia” / Rozmowa z prezesem dr. Karolem Nawrockim na temat jego priorytetów i planów wobec IPN, 26 lipca. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.

Polskie Radio Program 2

– Cykl audycji „Dwie do Setki” / Wypowiedź pracownika AIPN w audycji *Zbrodnia Katyńska w radiowych archiwach*, 10 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna AIPN.

– Cykl audycji „Rozmowy po Zmroku” / Rozmowa Wacława Holewińskiego w ramach promocji publikacji *Komunista na peryferiach władzy. Historia Leonarda Borkowicza (1912–1989)*. / Jednostka odpowiedzialna Wydawnictwo IPN.
– Cykl audycji „Wybieram Dwójkę” / Wywiad z pracownikiem AIPN *Tajemnicze postacie na wojennych fotografiach IPN* na temat poszukiwania osób ze zdjęcia z 1944 r., pochodzącego z kolekcji Henryka *Śmigacza*, 27 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna AIPN.

Polskie Radio Program 3, Polskie Radio Program 2, Radio Warszawa, Polska Agencja Prasowa / W ramach kampanii marketingowej dotyczącej II Międzynarodowego Festiwalu Filmowego o Totalitaryzmach „Echa Katynia” pracownicy BEN IPN udzielili wywiadów radiowych na temat festiwalu oraz premierowego filmu IPN *Wybraniec bogów*. Wywiady zostały wykorzystane w czasie audycji poświęconych temu wydarzeniu. / Jednostka odpowiedzialna BEN.

Polskie Radio Program 3
– Audycja „Klub Trójki” / Wywiad z prezesem Karolem Nawrockim na temat historii działalności IPN oraz na temat dyfamacji, niemieckiej prasy oraz wyroków sądowych, 26 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.

Polskie Radio Program 4
– Wywiad na temat książki *Leksykon bezpieki. Kadra kierownicza aparatu bezpieczeństwa (1944–1956)* udzielony przez pracownika AIPN, współautora książki, 3 marca. / Jednostka odpowiedzialna AIPN.
– Wypowiedź pracownika BBH na temat *Kazań świętokrzyskich* prymasa Stefana Wyszyńskiego, 30 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna BBH.

Polskie Radio 24
– Audycja „Stan Rzeczy” / Rozmowa Rafała Dudkiewicza z wiceprezesem Mateuszem Szpytmą na temat najnowszego periodyku naukowego IPN „Polish-Jewish Studies”, 29 stycznia. / Jednostka odpowiedzialna Wydawnictwo IPN.
– Wywiad z wiceprezesem Mateuszem Szpytmą o rodzinie Ulmów i innych wspomnianych w Narodowym Dniu Pamięci Polaków Ratujących Żydów, 24 marca. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.
– Audycja „Towarzystwo Niepokornych” / Wypowiedź prezesa Jarosława Szarka na temat żołnierzy wyklętych, 1 marca; wypowiedź prezesa Jarosława Szarka podsumowująca pięcioletnią kadencję, 19 lipca. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.
– Audycja „Temat Dnia. Gość PR24” / Wypowiedź wiceprezesa Mateusza Szpytmy, na temat ogromnych uchybień i braków książki *Dalej jest noc* prof. Barbary Engelking i prof. Jana Grabowskiego oraz na temat wydanego przez Sąd Okręgowy w Warszawie orzeczenia w sprawie tej publikacji, 13 lutego; wypowiedź pracownika BBH z okazji obchodów Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych, 1 marca; wypowiedź pracownika BBH z okazji rocznicy zamachu na Jana Pawła II, 8 maja; wypowiedź prezesa Karola Nawrockiego, w której podziękował wszystkim, którzy poparli jego kandydaturę i podkreślił, że jest dla niego zaszczytem pełnienie funkcji prezesa IPN, 24 lipca; wywiad z prezesem Karolem Nawrockim o Powstaniu Warszawskim oraz o ogromnym wyzwaniu, jakim jest prezesura, 26 lipca; wywiad z prezesem Karolem Nawrockim o działalności IPN i rocznicy wybuchu II wojny światowej, 30 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna BBH, BPiKS.
– Wywiad z wiceprezesem Mateuszem Szpytmą, udzielony Karolowi Darmorosowi z okazji Narodowego Dnia Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką, 17 marca. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.
– Wywiad telefoniczny z prezesem Jarosławem Szarkiem, 27 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.
– Audycja „Szkiełko i oko” / Wywiad z wiceprezesem Krzysztofem Szwagrzykiem na temat wznowionych prac poszukiwawczych na Powązkach Wojskowych w Warszawie, 27 maja; wywiad z wi-

ceprezesem Karolem Nawrockim o potrzebie konsekwentnego budowania prawdziwego przekazu o II wojnie światowej, odniósł się do wprowadzenia na Białorusi święta w dzień 17 września i przypomniał, co dla Polski oznacza ta data, mówił o potrzebie wyjaśnienia i usprawnienia procesu identyfikacji bohaterów, a także odniósł się do postulatów likwidacji IPN, 10 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.
– Audycja „Przekładaniec Jachowicza" / Wypowiedź wiceprezesa Karola Nawrockiego na temat jego kandydatury na prezesa IPN, na temat projektu „Szlaki nadziei", a na temat tego, że nie należy i nigdy nie należał do partii politycznej wobec prób przypisywania mu partyjnej podległości, 6 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.
– Audycja „Północ – Południe" / Rozmowa z wiceprezesem Mateuszem Szpytmą na temat niemieckiej zbrodni w Palmirach, 21 czerwca; rozmowa z prezesem Karolem Nawrockim na temat jego wizji IPN, 22 lipca. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.
– Audycja „Polki" / Rozmowa Magdaleny Merty z pracownikiem AIPN o Ochotniczej Legii Kobiet, 17 lipca. / Jednostka odpowiedzialna AIPN.
– „Historyczne wydarzenie tygodnia" / Rozmowa z wiceprezesem Krzysztofem Szwagrzykiem na temat prac poszukiwawczych prowadzonych na terenie dawnego więzienia „Toledo" w Warszawie, 25 lipca. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.
– Wywiad z wiceprezesem Krzysztofem Szwagrzykiem, w którym przypomniał, że w wielu miejscach w stolicy spoczywają ofiary komunistycznego terroru, mające doświadczenie Powstania Warszawskiego, 1 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.
– Audycja „Pro Publico" / Wypowiedź pracownika AIPN na temat zbrodni katyńskiej, 18 kwietnia; wywiad z pracownikiem AIPN dotyczący bitwy warszawskiej 1920 r., 15 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna AIPN.
– Wywiad na temat albumu: Rafał Łatka, Beata Mackiewicz, Dominik Zamiatała, *Kardynał Stefan Wyszyński 1901–1981*, 17 września. / Jednostka odpowiedzialna BBH.
– Cykl „Poczytnik" / Rozmowa na temat książki *Węzeł gordyjski* poświęconej środowiskom katolików świeckich w PRL w latach 1956–1989, 29 sierpnia; rozmowa na temat książki *Mieczysław F. Rakowski. Biografia polityczna*, 26 września; rozmowa Tomasza Zaperta i Wacława Holewińskiego z Tomaszem Sikorskim o książce *Węzeł gordyjski*, 30 sierpnia; rozmowa Tomasza Zaperta i Wacława Holewińskiego z Michałem Przeperskim o książce *Mieczysław F. Rakowski. Biografia polityczna*, 27 września. / Jednostka odpowiedzialna Wydawnictwo IPN.
– Wywiad z pracownikiem BBH na temat początku pontyfikatu Jana Pawła II, 17 października. / Jednostka odpowiedzialna BBH.
– *W rocznicę odzyskania niepodległości* / Audycja poświęcona wieloaspektowym procesom związanym z polskimi drogami do niepodległości, 11 listopada. / Jednostka odpowiedzialna BBH.
– „Wieczór w Polskim Radiu 24" / Pracownik BRP udzielił wypowiedzi w audycji o drukarniach konspiracyjnych Solidarności od wprowadzenia stanu wojennego do 1990 r., 30 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna BRP.

Polskie Radio Kielce
– Udział pracownika BBH w audycji z okazji Europejskiego Dnia Pamięci o Sprawiedliwych, 4 marca. / Jednostka odpowiedzialna BBH.

Polskie Radio Lublin
– Udział pracownika BBH w audycji z okazji obchodów Narodowego Dnia Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką, 24 marca. / Jednostka odpowiedzialna BBH.
– *Pacyfikacje na terenie powiatu biłgorajskiego* / Wypowiedź dla programu „Informacje Regionalne Radia Lublin" poświęcona upamiętnieniu akcji Sturmwind 1, Sturmwind 2 i pacyfikacji w powiecie biłgorajskim, 22 września. / Jednostka odpowiedzialna Zespół Pełnomocnika Prezesa IPN ds. Badań nad Terrorem Okupacyjnym na Ziemiach Polskich w Latach 1939–1945.

Polskie Radio Rzeszów

– Udział wiceprezesa dr. Mateusza Szpytmy i rabina Michaela Schudricha w audycji z okazji Narodowego Dnia Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką, 24 marca. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.
– „Gość Dnia" / Rozmowa z prezesem Karolem Nawrockim o wdrażaniu nowych technologii w IPN, 23 września. / Jednostka odpowiedzialna Biuro Prezesa.

Polskie Radio Katowice

– Audycja „Lwowska fala" / Wywiad telefoniczny z prezesem Jarosławem Szarkiem, 2 maja. / Jednostka odpowiedziana BPiKS.
– „Gość Dnia" / Rozmowa z prezesem Karolem Nawrockim na temat rocznicy III powstania śląskiego, 40. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego i pacyfikacji kopalni „Wujek" oraz rocznicy powrotu części Górnego Śląska do Polski, 19 października. / Jednostka odpowiedzialna Biuro Prezesa.

Polskie Radio Gdańsk

– Audycja „Gość Dnia" / Wypowiedź wiceprezesa Karola Nawrockiego, zawierająca zapowiedź rozmów z senatorami na temat przyszłości IPN i Polski w kontekście pamięci narodowej, 21 czerwca; wypowiedź prezesa Karola Nawrockiego o powinności IPN promowania Polski za granicą oraz o postrzeganiu swojej misji jako próby znalezienia narzędzi i pola do komunikacji z pokoleniem urodzonym w latach 90. XX w., 2 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.
– *Zamiast Twojego uśmiechu, Polsko, mamy łzy i uśmiech niedoli* / Prezentacja radiowa fragmentów przygotowanego przez AIPN audiobooka ze wspomnieniami Wandy Kociuby. W rolę autorki wcieliła się Ewelina Oleś, wstęp czytał Dariusz Kowalski, muzykę skomponował Tomasz Perz, całość reżyserował Jacek Puchalski (17 września – 5 października). / Jednostka odpowiedzialna AIPN.
– Debata w 40. rocznicę wprowadzenia stanu wojennego *Trzeba się śpieszyć, póki istnieje możliwość porozmawiania z uczestnikami wydarzeń*. / W dyskusji udział wzięli autorzy książki *Nikczemność i honor. Stan wojenny w stu odsłonach* – zastępca przewodniczącego kolegium IPN Wojciech Polak, Sylwia Galij-Skarbińska oraz ks. Michał Damazyn. Po debacie w Studiu Koncertowym im. Janusza Hajduna odbył się koncert zespołu Fabryka z utworami m.in. o Grudniu '81, 12 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna Biuro Prezesa.

Polskie Radio Opole

– Audycja „Południowa Loża Radiowa" / Wystąpienie prezesa Karola Nawrockiego w rozmowie na żywo, 10 września. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.

Polskie Radio Szczecin

– Cykl „Nie Tak Dawno Temu" / Udział pracownika BBH w odcinku *Bezpieka w szatni* na temat Służby Bezpieczeństwa wobec futbolu, 19 września. / Jednostka odpowiedzialna BBH.

Polskie Radio Poznań

– „Kluczowy temat" / rozmowa z prezesem Karolem Nawrockim na temat finału śledztwa w sprawie poznańskiego Czerwca '56, 21 września. / Jednostka odpowiedzialna Biuro Prezesa.

Polskie Radio Białystok

– Audycja „Tajemnice Naszych Czasów" / Pracownik BBH udzielił wypowiedzi na temat zbrodni Wehrmachtu popełnionych w trakcie kampanii 1939 r. na ludności cywilnej i żołnierzach Wojska Polskiego, 12 października. / Jednostka odpowiedzialna BBH.
– „Gość Radia Białystok" / Rozmowa z prezesem Karolem Nawrockim na temat nowych technologii w IPN oraz wsparciu edukacji historycznej, 4 listopada. / Jednostka odpowiedzialna Biuro Prezesa.

Polskie Radio Olsztyn

– Poranne pytania" / rozmowa z prezesem Karolem Nawrockim na temat upamiętnienia Grażyny Langowskiej i wręczenia nagrody jej imienia, 25 października; wywiad na żywo z prezesem Karolem Nawrockim na temat Delegatury IPN w Olsztynie, 3 listopada. / Jednostka odpowiedzialna Biuro Prezesa.

Polskie Radio Łódź

– „Gość po 8" / Rozmowa z prezesem Karolem Nawrockim o konferencji poświęconej ppłk. Janowi Kowalewskiemu, o pracach na Brusie oraz najbliższych planach IPN, 29 października. / Jednostka odpowiedzialna Biuro Prezesa.

Polskie Radio Warszawa

– Wywiad z pracownikiem BBH na temat działalności kard. Stefana Wyszyńskiego na forum Episkopatu Polski, 26 października. / Jednostka odpowiedzialna BBH.
– Audycja „Runda Pytań" / Pracownik BRP udzielił wypowiedzi o drukarniach konspiracyjnych Solidarności od wprowadzenia stanu wojennego do 1990 r., 14 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna BRP.

Radio Maryja

– „Aktualności Dnia" / Wypowiedź prezesa Jarosława Szarka o wielkich dokonaniach polskich naukowców w związku z rozpoczętą przez Instytut kampanią „Giganci Nauki PL", 5 lutego; wypowiedź pracownika BBH z okazji obchodów 78. rocznicy wybuchu powstania w getcie warszawskim, 19 kwietnia; wywiad z prezesem Jarosławem Szarkiem o wychowaniu i pracy z młodzieżą oraz potrzebie zaangażowania Kościoła w kwestie tożsamościowe. Odniósł się również do pomysłów dotyczących likwidacji Instytutu, 21 maja; wywiad z wiceprezesem Krzysztofem Szwagrzykiem o rozpoczęciu kolejnego etapu poszukiwań ofiar zbrodni komunistycznych na terenie dawnego więzienia przy ul. Rakowieckiej w Warszawie. Odniósł się również do pomysłów dotyczących likwidacji Instytutu, 25 maja; wywiad z prezesem Jarosławem Szarkiem o uchwalonym w 2006 r. przez Sejm RP Narodowym Dniu Pamięci Ofiar Niemieckich Nazistowskich Obozów Koncentracyjnych i Obozów Zagłady, 12 czerwca; rozmowa z prezesem Karolem Nawrockim o ważnej roli IPN, o tym jak postrzega swoją prezesurę, o planach powołania w Biura Nowych Technologii, aby zachęcić młodzież do zgłębiania wiedzy historycznej, 26 lipca. / Jednostka odpowiedzialna BBH, BPiKS.
– Wypowiedź wiceprezesa Mateusza Szpytmy odnosząca się do słów Steve'a Cohena, który w stacji CNN przypisał Polsce winę za niemieckie obozy koncentracyjne, 28 maja. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.
– Wypowiedź ekspercka Zespół Pełnomocnika Prezesa IPN ds. Badań nad Terrorem Okupacyjnym na Ziemiach Polskich w Latach 1939–1945, w związku z rocznicą wybuchu powstania warszawskiego, 30 lipca. / Jednostka odpowiedzialna pełnomocnik prezesa IPN ds. badań nad terrorem okupacyjnym na ziemiach polskich w latach 1939–1945.
– Wywiad z wiceprezesem Krzysztofem Szwagrzykiem na temat ofiar pogrzebanych w masowym grobie w Odessie, wśród których są m.in. Polacy, 3 września. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.

Radio Wnet

– „Pranek WNET" / Wywiad telefoniczny z wiceprezesem Krzysztofem Szwagrzykiem, podczas którego prezes mówił o potrzebie godnego uhonorowania żołnierzy wyklętych, m.in. przez stworzenie Panteonu Żołnierzy Wyklętych na powązkowskiej „Łączce", 2 marca. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.

Polskie Radio RDC

– Wywiad z wiceprezesem Krzysztofem Szwagrzykiem w związku z odnalezioną przez IPN zbiorową mogiłą na warszawskiej Białołęce, 29 marca. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.

Radio Plus

– Wypowiedź pracownika BBH w rocznicę zamachu na Jana Pawła II, 13 maja. / Jednostka odpowiedzialna BBH.

Siódma9 / „Siódma – Dziewiąta, Poranek rozgłośni katolickich" / Rozmowa z prezesem Karolem Nawrockim o ważnej roli IPN, o tym, jak postrzega swoją prezesurę, o planach powołania w Biura Nowych Technologii, aby zachęcić młodzież do zgłębiania wiedzy historycznej, 27 lipca. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.

Radio Leliwa

– Wypowiedź pracownika BBH na temat biografii kard. Stefana Wyszyńskiego, 31 lipca. / Jednostka odpowiedzialna BBH.

RMF24

– Podcast *James Bond był kiedyś w Polsce* / Wywiad o realnym Jamesie Bondzie dla radia internetowego, 4 października. / Jednostka odpowiedzialna AIPN.

Radio eM

– „Rozmowa Poranka" / Rozmowa z prezesem Karolem Nawrockim na temat nowych technologii w IPN, 19 października. / Jednostka odpowiedzialna Biuro Prezesa.

ODDZIAŁ IPN BIAŁYSTOK

Radio Białystok

– Cykl audycji „Tajemnice Naszych Czasów" / Audycja historyczna poświęcona żołnierzom wyklętym, 2 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Delegatura Olsztyn

Radio Olsztyn

– Cykl codziennych audycji „Leksykon Historyczny" / Audycja historyczna powstająca przy współpracy z Delegaturą. Od poniedziałku do piątku o godzinie 9.15 emitowane są odcinki audycji nawiązujące do rocznic historycznych, zbiegających się z czasem emisji. Pracownicy Delegatury uczestniczyli w następujących audycjach: 4 stycznia *Noworoczne bale w XX-wiecznej Polsce*; 11 stycznia *TW „Zbyszko"*; 18 stycznia *Stalag I B Hochenstein*; 25 stycznia *Zachodnioeuropejscy ochotnicy Hitlera*; 1 lutego *Echa Jałty w podziemnej Polsce*; 8 lutego *Zagłada Wileńskiej Komendy*; 15 lutego *Komandosi z nieba. Cichociemni*; 22 lutego *Hiszpański poligon Stalina*; 1 marca *Antoni Zduńczyk ps. „Ołówek"*; 8 marca *Dzień Kobiet w PRL*; 15 marca *Antykomunistyczne inicjatywy parlamentarne w II RP*; 22 marca *Sprawiedliwi*; 29 marca *TW „Kamil"*; 6 kwietnia *Początki Polski ludowej*; 12 kwietnia *Kapelani Katynia*; 19 kwietnia *Rok 1941 w Tobruku*; 26 kwietnia *Akcje megafonowe w okupowanej Polsce*; 4 maja *Trzeci maja*; 10 maja *Zagłada żydowskiej dzielnicy*.
– Cykl audycji „Bliżej Dziejów" / Audycje popularnonaukowe poświęcone głównie wydarzeniom rocznicowym. Pracownicy Delegatury wzięli udział w nagraniu 12 stycznia *Lidia Lwow-Eberle ps. „Lala"*.
– Cykl codziennych audycji „Poranne Pytania" / Odcinki emitowane od poniedziałku do soboty o 8.15. Pracownicy Delegatury wzięli udział w następujących audycjach: 1 marca z okazji Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych i związanych z tym świętem inicjatywach IPN; 16 lipca wypowiedź na temat najnowszej publikacji *Wojewódzki Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Olsztynie. Struktury, Kadry, Działalność*, naczelnik Delegatury Olsztyn w rocznicę wybuchu II wojny światowej przybliżył słuchaczom historię tragicznych wydarzeń sprzed 82 lat, 1 września.
– Cykl codziennych audycji „Bliższe Spotkania" / 3 maja pracownik Delegatury opowiadał o konstytucjach obowiązujących w powojennej Polsce rządzonej przez komunistów oraz o zmianach ustawy

zasadniczej w III Rzeczypospolitej. Audycja została nadana z okazji 230. rocznicy uchwalenia Konstytucji 3 maja.
– Współpraca z okazji Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych.
– „Historyczny Leksykon IPN" / Audycja historyczna powstająca przy współpracy z Delegaturą Olsztyn. Od poniedziałku do piątku o godzinie 9.15 emitowane są odcinki audycji nawiązujące do aktualnych rocznic historycznych.

Polskie Radio 24
– Cykl codziennych audycji „Temat Dnia" / Pracownik Delegatury Olsztyn opowiedział o działalności polskiego podziemia w 1945 r., 22 maja.
– „Historyczne Wydarzenie Tygodnia" / Pracownik Delegatury Olsztyn opowiedział o zbrodniach NKWD na Kresach Wschodnich w czerwcu 1941 r., tuż po rozpoczęciu ataku niemieckiego na ZSRR, 20 czerwca; historyk Delegatury Olsztyn rozmawiał z Tadeuszem Płużańskim na temat postawy ks. Wojciecha Zinka (rządcy diecezji warmińskiej w latach 1951–1953) w czasie aresztowania prymasa Polski kard. Stefana Wyszyńskiego, 19 września.

ODDZIAŁ IPN GDAŃSK

Radio Gdańsk
– „Gość Dnia" / Udział w programie na temat Polaków ratujących Żydów, 23 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
– „Strefa Historii" / Udział w programie na temat Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką, 24 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
– „Droga" / Udział w programie na temat biskupów gdańskich, 28 marca. / Jednostka odpowiedzialna asystent prasowy.
– „Co za Historia" / Udział pracowników OPIN w audycji na temat sfałszowanego głosowania ludowego z 30 czerwca 1946 r., 3 czerwca; w audycji *Grać czy nie grać? Historyk o trudnej sytuacji polskich gwiazd kinowych w czasie okupacji niemieckiej*, 5 lipca; w programie na temat NSZZ „Solidarność" w regionie gdańskim, 18 sierpnia; wywiad z pracownikiem OBBH na temat Polskiego Państwa Podziemnego, 29 września; na temat Grudnia 1970, 15 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH, OBEN.
– Serwis informacyjny / Wywiad z na temat wystawy *Tu rodziła się opozycja*, 13 lipca; na temat rocznicy Poznańskiego Czerwca '56, 28 sierpnia; wywiad na temat obrońców Poczty Polskiej w Gdańsku, 3 października; wywiad na temat represji niemieckich na ziemiach przyłączonych do III Rzeszy, 5 listopada; wywiad na temat stanu wojennego, 13 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Radio Maryja
– „Rozmowy Niedokończone" / Udział w audycji na temat żołnierzy wyklętych, 10 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
– Aktualności Dnia" / Udział w audycji na temat NSZZ „Solidarność" w regionie gdańskim, 13 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Polskie Radio 24
– Historyczne wydarzenie tygodnia / Wywiad na temat obrońców Poczty Polskiej w Gdańsku, 3 października; wywiad na temat Józefa Franczaka „Lalka", 24 października. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

ODDZIAŁ IPN KATOWICE

Polskie Radio Katowice
– Cykl audycji „Z Myślą o Niepodległej" / W ramach cyklu comiesięcznych audycji radiowych powstały m.in. audycje nawiązujące do kalendarza ściennego na rok 2021. Na kartach kalendarza przy-

pominaliśmy o najważniejszych wydarzeniach 1921 r. na Górnym Śląsku – plebiscycie górnośląskim oraz III powstaniu śląskim. Wyemitowano audycje: *Brytyjczycy*, *Sto lat plebiscytu na Górnym Śląsku*, *Plebiscyt* (cz. 1, cz. 2), *Za wolny, polski Śląsk* – wybuch III powstania śląskiego, *Nie tak dobrze znani. Portret dowódców powstań śląskich (Zgrzebniok, Mielżyński i inni)*, *Dyktatura Korfantego?*, *Lekarki, sanitariuszki, pielęgniarki – powstańcza kobieca pomoc medyczna*, *Trudny podział, skomplikowana granica (w 100. rocznicę podziału Górnego Śląska)*, *Grupa Wawelberga – początki polskiej dywersji a powstania śląskie*, *Samochody pancerne w III powstaniu śląskim*. / Jednostka odpowiedzialna OBEN, OBBH.

– Cykl audycji „Działo się" / W ramach cotygodniowych audycji i podcastów poświęconych różnym aspektom wydarzeń historycznych mających wpływ na naszą dzisiejszą świadomość społeczną, narodową czy kulturową. Wśród zrealizowanych tematów znalazły się m.in.: *Tajemnica śmierci marszałka Tuchaczewskiego*, *Operacja Polska NKWD*, *Konspiracja młodzieżowa w Chorzowie w czasach stalinowskich*, *Obrona dworu w Katowicach-Załężu we wrześniu 1939 r.*, *Polacy w operacji Market Garden w 1944 r.*, Śmierć rodziny carskiej w 1918 r., *Decyzja Ligi Narodów o podziale Górnego Śląska w październiku 1921 r.*, *Czescy legioniści Radoli Gajdy w kontrrewolucji rosyjskiej*, *Akt 5 listopada 1916 r. a niepodległość Polski*, *Między czerwonym Magdeburgiem a rozemocjonowaną Warszawą – niebezpieczna podróż Piłsudskiego*, *Niebezpieczna granica – granica traktatu ryskiego i jej naruszanie przez ZSRS*, *Bronisław Piłsudski*, *Benedykt Dybowski*, *Wacław Sieroszewski*, *Edward Piekarski*. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Wywiad / Nagranie zrealizowane 29 czerwca w związku z konferencją zorganizowaną w 75. rocznicę śmierci kpt. Stanisława Lisieckiego „Jaguara" w Przystanku Historia w Częstochowie. Wypowiedź dotyczyła bohatera i działań jego oddziału szturmowego Konspiracyjnego Wojska Polskiego latem 1946 r. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Radio eM

– Cykl „A to Historia" / W ramach cyklu zaprezentowano tematy poświęcone historii najnowszej oraz bieżącej aktywności OIPN. Były to: *Teka edukacyjna IPN o tragedii* górnośląskiej, *Młodzieżowa konspiracja antykomunistyczna*, *W jaki sposób bada się historię żołnierzy podziemia antykomunistycznego?*, *Powstania śląskie w pieśniach powstańczych*, *Historia cichociemnych*, *120. rocznica urodzin Jerzego Ziętka*, *Czym była operacja polska?*, *Józefa Bramowska*, *Janina Omańkowska*, *Co się działo w roku 1921 na Górnym Śląsku*, audycja na temat kalendarza ściennego na 2022 r. *Z myślą o Niepodległej*; 1 września pracownik OAIPN udzielił wypowiedzi na temat pierwszych dni II wojny światowej, a 3 listopada naczelnik OAIPN udzieliła wywiadu o tzw. materiałach z worów. / Jednostka odpowiedzialna OBEN, OAIPN.
– Cykl „Historia na Lato" / W ramach cyklu zaprezentowano tematy związane z 100. rocznicą wybuchu powstań śląskich oraz plebiscytem górnośląskim, m.in. przedstawiono sylwetki osób zaangażowanych w kampanię plebiscytową i walki powstańcze na Górnym Śląsku w latach 1919–1921: Henryka Jarczyka, Andrzeja Mielęckiego oraz Ignacego Nowaka. Poruszono również tematy: *Archibald Wavell i wojska brytyjskie na Górnym Śląsku* oraz *Gen. Jules Gratier – naczelny dowódca wojsk alianckich na Górnym Śląsku*. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Cykl „Rozmowy Poranka" / Cykl realizowany codziennie od poniedziałku do piątku. Rozmowa przeprowadzona z okazji przypadającej 40. rocznicy pacyfikacji KWK „Wujek". Dotyczyła świadomości historycznej mieszkańców regionu dotyczącej tych najtragiczniejszych wydarzeń stanu wojennego w PRL. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Radio FIAT

– Wypowiedzi pracowników OBEN związane z tematyką II wojny światowej: akcja „Pamiętamy o żołnierzach broniących Westerplatte"; wydarzenia, które rozegrały się w pierwszych godzinach II wojny światowej pod Krzepicami; boju Wołyńskiej Brygady Kawalerii pod Mokrą 1 września

1939 r.; działań Oddziału Wydzielonego „Truskolasy" 1 września 1939 r.; boju 74. Górnośląskiego Pułku Piechoty w obronie pozycji „Lubliniec" 1 września 1939 r. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

ODDZIAŁ IPN KRAKÓW

Radio Kraków

- Cykl audycji „Posłuchaj Historii" / Audycje, w których omawiano tematy lokalne, krakowskie, małopolskie czy ogólnokrajowe, a czasem także zagadnienia z zakresu historii powszechnej z udziałem historyków IPN, zaproszonych gości, świadków historii bądź naukowców specjalizujących się w danym okresie. Można było usłyszeć najciekawsze historie będące wynikiem badań naukowych IPN, odnalezione w zbiorach archiwalnych czy przedstawione w najnowszych publikacjach OIPN. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
- „Koło Kultury" – dokumenty historyczne, 1 marca, audycja Żołnierze Wolnej Polski z udziałem pracownika OBPiI. / Jednostka odpowiedzialna Wieloosobowe Stanowisko ds. Poszukiwań i Identyfikacji.
- Cykl audycji „Polityka dla Dorosłych" / Udział pracownika OBBH Kraków w audycji radiowej „Niemcy w roku wyborczym", 19 maja. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
- Cykl „Po Co Nam Historia?"/ W ramach cyklu wyemitowano następujące odcinki: *Meandry pamięci*, 1 października; *Jak nauczać historii?*, 29 października; *2021 – rocznice obchodzone i zapomniane*, 31 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
- Słuchowisko *Doktor Wanda Półtawska. Życie dla życia* / Realizacja słuchowiska dokumentalnego we współpracy ze Stowarzyszeniem „Rodzina Więźniarek Niemieckiego Obozu Koncentracyjnego Ravensbrück", 5 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Radio Wnet

1 marca, audycja radiowa poświęcona sylwetce płk. Łukasza Cieplińskiego. / Jednostka odpowiedzialna OKŚZpNP.

Radio Dobra Nowina Małopolska

- Cykl 6 audycji radiowych i podcastów „Ksiądz Władysław Gurgacz. Mężny Kapelan Niezłomnych" poświęconych postaci kapelana oddziału podziemia niepodległościowego na Sądecczyźnie. Audycje powstały w koprodukcji z Fundacją „Osądź mnie Boże…" im. ks. Władysława Gurgacza TJ. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Radio Maryja

- Wywiad na temat znaczenia Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych i poszukiwania tajnych miejsc pochówków żołnierzy powojennego podziemia niepodległościowego, 1 marca. / Jednostka odpowiedzialna Wieloosobowe Stanowisko ds. Poszukiwań i Identyfikacji.
- Wypowiedź pracownika OBBH Kraków w związku z rocznicą śmierci rtm. Witolda Pileckiego, 24 maja. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Polskie Radio 24

- Audycja „Pro Publico" – rozmowa z pracownikiem OBBH Kraków na temat rocznicy zakończenia II wojny światowej, 9 maja. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Polskie Radio Program 3

- Audycja *Dekomunizacja ulic i pomników* z udziałem pracownika OBBH Kraków, 22 lipca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Radio SuperNowa

- Wywiad dotyczący tematu *Wrzesień 1939*, 27 września. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Delegatura Kielce

Radio Kielce

- Bohaterowie Stanu Wojennego" / Cykl audycji poświęconych osobom z regionu świętokrzyskiego, które od pierwszych dni stanu wojennego stały się celem ataku dla reżimu komunistycznego. Scenariusze 52 audycji radiowych przygotował pracownik Delegatury.
- *Był wychowawcą nas wszystkich. Ostatnie pożegnanie bohatera* / Emisja audycji na temat zmarłego ppłk. Tadeusza Barańskiego „Tatara", 11 stycznia.
- *Prochy „Tarzana" w Ćmielowie oczekują na pochówek* / Wywiad dotyczący ppor. cz.w. Tomasza Wójcika „Tarzana", 13 lutego.
- *Polacy mieli nie wiedzieć o historii Żołnierzy Wyklętych* / Audycja z cyklu „Rozmowa dnia" z naczelnik Delegatury z okazji Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych, 1 marca.
- *Wartości i pamięć w odwrocie? Dlaczego?* / Audycja z cyklu „Punkty Widzenia" na temat patriotyzmu i pamięci o bohaterach, 2 marca.
- *Narodziny Solidarności na wystawie w Skarżysku* / Reportaż na temat wystawy *Tu rodziła się Solidarność*, 16 kwietnia.
- *Tu rodziła się Solidarność Rolników* / Reportaż na temat wystawy, którą można oglądać przy kościele w Radkowicach, 21 kwietnia.
- *Jak działały służby policyjne podczas okupacji i w PRL-u?*/ Audycja z udziałem pracownika Delegatury Kielce, 13 maja.
- Cykl audycji „Rozmowa Dnia" / *W sprawie wydarzeń z 4 lipca 1946 r. nie powiedziano jeszcze ostatniego słowa*, 3 lipca; audycja na temat agresji sowieckiej na Polskę we wrześniu 1939 r., 17 września; *13 grudnia 1981 r. był szokiem nie tylko dla Solidarności* – wywiad z naczelnikiem Delegatury Kielce, 13 grudnia.
- *Czy akta PZPR są przydatne w badaniu dziejów województwa?* / Audycja na temat wartości historycznej akt zgromadzonych w zespole Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Kielcach, 25 października.
- *Pionierskie działania kieleckich historyków w zakresie badania akt partyjnych PZPR* / Wywiad na temat akt osobowych aktywu wojewódzkiego PZPR w Kielcach, 25 października.
- *Jak stan wojenny wyglądał w Świętokrzyskiem?* / Audycja na temat wprowadzenia stanu wojennego w skali ogólnopolskiej, a także regionalnej, 13 grudnia.

Polskie Radio Program 1

- Wywiad na temat czasopisma „Polish-Jewish Studies"/ 18 stycznia wyemitowano audycję z udziałem pracownika Delegatury Kielce.
- *Pogrom Żydów w Kielcach 4 lipca 1946 r.* / Audycja z udziałem pracownika Delegatury Kielce na temat relacji polsko-żydowskich, 31 czerwca.

Radio eM Kielce

- Cykl audycji „A To Historia" / 13 stycznia *Armia Czerwona w 1945 r. przyniosła Polsce nową okupację*, 13 stycznia; *Biskup Czesław Kaczmarek to męczennik czasów komunizmu*, 20 stycznia; *Przybliżamy wielkich polskich naukowców*, 4 lutego; *Dziedzictwo Armii Krajowej kontynuują młodzi ludzie*, 11 lutego; *Przerwana czy zmarnowana? Dekada rządów Edwarda Gierka*, 18 lutego; Żołnierze *wyklęci*, 25 lutego; Żołnierzom *wyklętym odebrano życie i chciano pogrzebać pamięć o nich*, 4 marca; *Sukces czy porażka polskiej dyplomacji*, 11 marca; *Mija sto lat od uchwalenia konstytucji marcowej*, 18 marca; *Ratowali Żydów pomimo groźby śmierci*, 25 marca; *Krzyż upamiętnia miejsca naznaczone krwią* Polaków walczących o wolność, 1 kwietnia; *Zbrodnię katyńską trzeba wciąż przypominać*, 8 kwietnia; *W II RP był* podział na warstwy społeczne, 15 kwietnia; *Kardynał Stefan Wyszyński był wybitnym przywódcą*, 29 kwietnia; *Chcemy przybliżać dokonania naukowców II RP* – o projekcie edukacyjnym „Giganci Nauki PL", 5 maja; *Przydrożne kapliczki są polskim dziedzictwem kulturowym*, 12 maja; *Referendum z 1946 r. było pierwszym fałszerstwem wyborczym komunistów*, 19 maja; *Z sentymentem wracamy do kultury 20-lecia międzywojennego*, 26 maja; *W PRL wizyty Jana Pawła II w Polsce*

były inwigilowane przez SB, 2 czerwca; *Mija 81. rocznica pierwszego transportu do KL Auschwitz*, 9 czerwca; *Potrzebna jest współpraca środowisk kultywujących pamięć o Armii Krajowej*, 16 czerwca; *Pytania dotyczące pogromu Żydów w Kielcach 4 lipca 1946 r.*, 30 czerwca.
– Cykl audycji „Bohaterowie Kielecczyzny"/ *Zagłada elit. Przypomnienie osób pochodzących z Kielecczyzny zamordowanych w Katyniu przez Sowietów oraz osób i miejsc, gdzie dokonano egzekucji w ramach niemieckiej akcji AB*, 21 maja.
– Cykl audycji „Prawdę Mówiąc" / *Mauzoleum w Michniowie to przestroga dla przyszłych pokoleń*, 12 lipca; *Sierpień jest wyjątkowym miesiącem dla historii Polski", 2 sierpnia*; *Pierwszy września dniem refleksji* – rozmowa z związku z 82. rocznicą wybuchu II wojny światowej, 1 września; *Narodowy Dzień Pamięci Duchownych Niezłomnych* – audycja poświęcona duchownym niezłomnym oraz roli Kościoła w czasach PRL, 19 października; *Przywracamy pamięć bohaterom* – na temat odnajdywanych przez IPN miejsc pochówku obrońców ojczyzny, 28 października; *Narodowy Dzień Zwycięskiego Powstania Wielkopolskiego*, 26 listopada; *Honorujemy bohaterów stanu wojennego*, 13 grudnia; *Dwa Grudnie* – audycja poświęcona wydarzeniom z grudnia 1970 i 1981 r., 23 grudnia.
– Cykl audycji „Historia Na Fali" / Bohaterowie Kielecczyzny w czasie II wojny światowej – audycja na temat zagłady elit polskich podczas II wojny światowej, 9 września.
– Kielczanie pamiętali o napaści Sowietów na Polskę / 17 września audycja w związku z 82. rocznicą agresji sowieckiej na Polskę.
– Danuta Siedzikówna „Inka" i żołnierze wyklęci – patriotyzm i wzór do naśladowania / Debata wideo na stronie internetowej radia, 25 października.

Polskie Radio Program 3
– „Trójka pod Księżycem" / Audycja na temat losów podziemia niepodległościowego w czasie II wojny światowej oraz sytuacji kombatantów po zakończeniu wojny, 9 grudnia.

Polskie Radio 24
– Wywiad na temat książki *Dalej jest noc* w kontekście wyroku przeciwko Janowi Grabowskiemu i Barbarze Engelking, Kielce–Warszawa, 11 lutego.

ODDZIAŁ IPN LUBLIN

Polskie Radio
– Udział w audycji na temat działalności niepodległościowej Stanisława Łukasika „Rysia" oraz akcji na Izbę Skarbową w Lublinie 7 kwietnia 1945 r., 1 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Wypowiedź na temat mobilnej gry terenowej *O Wilkach mowa*, 1 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Wypowiedź pracownika OBEN w trakcie ogólnopolskiego otwarcia wystawy *Tu rodziła się Solidarność Rolników*, dotycząca działalności Tymczasowego Komitetu Samoobrony Chłopskiej Ziemi Lubelskiej, 21 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Wypowiedź autora przewodnika historyczno-turystycznego *Śladami Bohaterów. Szlakami walk oddziału partyzanckiego Obwodu WiN Włodawa 1945–1951* w ramach akcji promocyjnej tego wydawnictwa, 29 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– „Zapach Historii" / 25 sierpnia rozmowa z Leszkiem Czarneckim od wielu lat zajmującym się rekonstrukcją historyczną, członkiem Chorągwi Zamku w Zawieprzycach im. Atanazego Miączyńskiego, kolekcjonerem i pasjonatem historii. / Jednostka odpowiedzialna OAIPN.
– „Wrota Solidarności i Wolności" / Reportaż Czesławy Borowik *Wrota Solidarności i Wolności* z udziałem pracownika OBBH, 31 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Akademickie Radio Centrum Lublin

Pokolenie Kolumbów / Udział pracownika OBBH w audycji na temat *Pokolenie Kolumbów i rok Krzysztofa Kamila Baczyńskiego*, 24 lutego. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Radio Centrum, Polskie Radio Lublin

– Serwis informacyjny / Wypowiedź autora wystawy *Użyteczność. Patriotyczny aktywizm społeczny i działania modernizacyjne w Polsce od końca XVIII wieku do II wojny światowej* z okazji jej otwarcia, 15 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Delegatura Radom

Radio Plus Radom

– Wypowiedź pracownika OBEN na temat niezależnego ruchu chłopskiego w latach siedemdziesiątych XX w.. na ziemi radomskiej w związku z otwarciem wystawy *Tu rodziła się Solidarność Rolników*, 22 kwietnia.
– Cykl audycji „Historia, Jakiej Nie Znamy" / Zrealizowano dwie audycje poświęcone niezależnej działalności wydawniczej w 40. rocznicę ukazania się pierwszego numeru „Tygodnika Solidarność" oraz różnego rodzaju publikacjom ukazującym się w stanie wojennym i dekadzie lat osiemdziesiątych. Zrealizowano również audycję poświęconą częściowo wolnym wyborom do parlamentu 4 czerwca 1989 r. w województwie radomskim, Kolejne dotyczyły m.in. powstania opozycji antykomunistycznej po Czerwcu '76, 23 września; *Fenomen Polskiego Państwa Podziemnego*, 1 października; strajku okupacyjnego w Wyższej Szkole Inżynierskiej w Radomiu w 1981 r.; nowych materiałów przekazanych w ramach projektu „Archiwum Pełne Pamięci", 12 października; 40. rocznicy strajku w WSI w Radomiu, 14 października; *Zapalmy Znicz dla Bohatera*, 29 października; wywiad z prezesem IPN Karolem Nawrockim, 2 listopada; 103. rocznicy odzyskania niepodległości, 12 listopada; 40. rocznicy najdłuższego strajku, 10 grudnia.
– Wywiad na temat ks. Romana Kotlarza (czerwiec).
– Wywiad na temat *Polskie miesiące* (maj).

Radio Rekord FM

– Wypowiedź pracownika OBEN na temat związku rolniczego „Solidarność" w związku z otwarciem wystawy *Tu rodziła się Solidarność Rolników w Białobrzegach*, 26 kwietnia.

ODDZIAŁ IPN ŁÓDŹ

Radio Łódź

– Wywiad na temat wystawy plenerowej *Dzieci z Przemysłowej – niemiecki obóz w Łodzi* oraz historii obozu i powojennych procesów byłych funkcjonariuszy obozu, w tym m.in. Eugenii Pol, 19 stycznia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Wywiad w związku z premierą filmu o łódzkim okręgu WiN *Poza podejrzeniem*, 16 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Wywiad na temat wystawy plenerowej *Tu rodziła się Solidarność Rolników*, 21 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Wywiady poświęcone najnowszej historii Polski udzielane przez pracowników pionu naukowego IPN w Łodzi. Emitowane były wypowiedzi na tematy: zagłada Żydów w ramach Międzynarodowego Dnia Pamięci o Ofiarach Holokaustu, 27 stycznia; uroczystości upamiętniające kpt. Stanisława Sojczyńskiego „Warszyca" i jego podkomendnych – w 74. rocznicę zamordowania, uroczystości odbyły się 21 lutego w Radomsku; August Emil Fieldorf „Nil", 24 lutego; akcja ratowania złota Banku Polskiego w latach 1939–1945, 30 marca; niemiecki komunikat o odkryciu grobów w Lesie Katyńskim z 11 IV 1943 r., 11 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
– „Radio Łódź na Wieczór" / Rozmowa z pracownikiem OBBH na temat publikacji *Młodzieżowy opór antykomunistyczny w Polsce po II wojnie światowej*, 13 stycznia; rozmowa na temat strajku studenckiego w Łodzi ze stycznia–lutego 1981 r., 17 lutego; audycja poświęcona 40. rocznicy marszu głodowego w Łodzi, 29 lipca; rozmowa z Agatą Zielińską na temat komiksu edukacyjnego *Major Hubal* i roli tego typu wydawnictw w dydaktyce historii. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

– „Rozmowy o Historii" / Wywiady udzielone przez pracownika OBBH poświęcone najnowszej historii Polski na tematy: Witold Pilecki, 25 lipca; niemiecki obóz pracy dla dzieci przy ul. Przemysłowej w Łodzi, 27 sierpnia; Edward Pfeiffer i powstanie warszawskie, 3 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
– Wywiad do serwisu informacyjnego udzielony przez naczelnika OBBH na temat 41. rocznicy porozumień sierpniowych i zakończenia strajku w Miejskim Przedsiębiorstwie Komunikacyjnym w Łodzi, 31 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
– Wywiad na temat Narodowego Dnia Pamięci Ofiar Niemieckich i nazistowskich obozów zagłady i koncentracyjnych / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Rozmowa na temat potrzeby sięgania do archiwów i popularyzowania zagadnień najnowszej historii Polski. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Wywiad na temat wydarzeń z lat siedemdziesiątych XX w. w Łodzi / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Wywiad na temat wystawy IPN o św. Maksymilianie Kolbem. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Wywiad na temat 80. rocznicy śmierci św. Maksymiliana M. Kolbego oraz wystawy i uroczystości rocznicowych w Zduńskiej Woli. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Wywiad na temat historii sportu w II RP w związku z konkursem „Sukcesy sportowe II RP". / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Wywiad na temat wystawy plenerowej *Pokolenie Baczyńskiego*, 27 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Wywiad na temat obozu przy ul. Przemysłowej w Łodzi, 27 października. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Udział w audycji na temat patriotyzmu i obchodów upamiętniających 11 listopada – Narodowe Święto Niepodległości, 5 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Konkurs o historii Radia Polskiego w II Rzeczypospolitej, 23–26 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Wywiad na temat znaczenia radiofonii dla Polski w okresie międzywojennym, 26 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Wypowiedź pracownika OBBH na temat ogólnopolskiej konferencji naukowej „»…są w Łodzi serca gorące…« W setną rocznicę powołania archidiecezji łódzkiej", 9 grudnia; wywiad do serwisu informacyjnego udzielony przez pracownika OBBH na temat 40. rocznicy strajku studentów na Wydziale Prawa i Administracji UŁ, 15 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
– „Gość po 8" / Udział pracownika OBBH w audycji poświęconej 40. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego w Polsce, 13 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Polskie Radio 24
– Historyczne wydarzenie tygodnia / Rozmowa z pracownikiem OBBH na temat kpt. Stanisława Sojczyńskiego „Warszyca" oraz Konspiracyjnego Wojska Polskiego, 28 lutego. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Radio Maryja
– W ramach codziennej audycji „Rozmowy Niedokończone" został przeprowadzony wywiad z Dyrektorem OIPN w Łodzi *Polacy w łagrach sowieckich 1944–1956*, 20 lutego. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

Radio Ziemi Wieluńskiej
– Projekt „Niezapomniani – żołnierze września 1939" / Trzy audycje radiowe na temat żołnierzy poległych w Ochędzynie w pierwszych dniach wojny w 1939 r. Projekt zrealizowany został przez Stowarzyszenie Historyczne „Bataliony Obrony Narodowej" z Wielunia z udziałem pracowników OBPiI i OBUWiM w Łodzi. / Jednostka odpowiedzialna OBPiI.

Radio Strefa FM Piotrków
– Wywiad w związku z konkursem „Sukcesy sportowe II RP”. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Polskie Radio Program 3
– „Trójka pod Księżycem” / Udział pracownika OBBH w dyskusji na temat obozu przy ul. Przemysłowej w Łodzi, 27 października; udział pracowników OBBH w rozmowie dotyczącej losów polskich dzieci na Wschodzie, 11 listopada; udział pracownika OBBH w audycji radiowej poświęconej relacjom polsko-czechosłowackim w okresie międzywojennym oraz historii Grupy Roboczej Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”, 2 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

ODZIAŁ IPN POZNAŃ
Radio Zachód
– Wypowiedź na temat wystawy *Tu rodziła się „Solidarność”*, 24 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Rozmowa o powstaniu wielkopolskim podczas uroczystości, 17 grudnia; rozmowa o wystawie o powstaniu wielkopolskim, 22 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna Dyrektor OIPN.

Radio Poznań
– Wypowiedzi i wywiady na następujące tematy: wystawa *Tu rodziła się „Solidarność”*; rozejm w Trewirze; żołnierze wyklęci i inne rocznice historyczne; udział w audycji „Tygodnik Polityczny Radia Poznań”; Czerwiec ’56; książka Jarosława Matysiaka *Kazimierz Kaczmarczyk (1878–1966)*; wystawa *Poznański Czerwiec 1956. Oblicza buntu i jego pamięć*; książka Piotra Grzelczaka *Dzień historyczny. Wizyta marszałka Józefa Piłsudskiego w Koninie, Poznański Czerwiec 1956. Oblicza buntu i jego pamięć*, 3 września; zbrodnie niemieckie w Lasach Palędzko-Zakrzewskich w audycji „Kluczowy temat”, 13 października; III Marsz Pamięci w Lasach Palędzko-Zakrzewskich, 13 października; wystawa *Poznański Czerwiec 1956. Oblicza buntu i jego pamięć*, 16 września; wywiady do różnych audycji na temat akcji medialno-edukacyjnej „Zapal znicz pamięci”, 24 października; wystawa *Pokolenie Baczyńskiego*, 18 listopada; stan wojenny, 13 grudnia; nagrody „Świadek Historii”, 21 grudnia; rozmowa o powstaniu wielkopolskim i wystawie, 22 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN, OBBH, Dyrektor OIPN.
– „Spis Treści” / Udział pracownika OAIPN w związku z promocją książki *Wybory czerwcowe 1989 r. w województwie poznańskim. Wybór dokumentów*, 6 maja. / Jednostka odpowiedzialna OAIPN.
– „Wielkopolskie Popołudnie” / Udział pracownika OAIPN w związku z promocją rocznika „Zeszyty Historyczne Solidarności Walczącej” nr 1, 22 września. / Jednostka odpowiedzialna OAIPN.

Radio Eska
– Wywiad na temat genezy, przebiegu i skutków Czerwca ’56, 27 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Radio Afera
– Udział w reportażu *Eki na barykady* dotyczącym Czerwca ’56, 28 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Radio Maryja
– Wywiad na temat Czerwca ’56, 28 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Polskie Radio 24
– Udział w audycji na temat Czerwca ’56, 28 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Meloradio

– Wypowiedź na temat wystawy *Poznański Czerwiec 1956. Oblicza buntu i jego pamięć*, 14 lipca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Radio Emaus

– Wywiad na temat rozejmu w Trewirze, 15 lutego; wywiad na temat relacji prymasa Stefana Wyszyńskiego z władzami PRL, 10 września; udział w audycji dotyczącej historii obchodów Narodowego Święta Niepodległości, 11 listopada; wypowiedź na temat wystawy *Pokolenie Baczyńskiego*, 19 listopada; wypowiedź na temat stanu wojennego, 13 grudnia; rozmowa o powstaniu wielkopolskim, 27 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN, OBBH.

Polskie Radio Program 4

– Audycja „Zaklinacze Czasu" / Rozmowa na temat *Wartheland – życie codzienne w cieniu okupacyjnego terroru* oraz *Obóz zagłady w Chełmnie nad Nerem*, 14 października. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Radio Łódź

– Wywiad na temat książki *Wartheland. Dzieje zbrodni*, 9 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Polskie Radio Program 1

– Audycja „Przystanek Historia" / Rozmowa o powstaniu wielkopolskim w audycji, 22 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH, Dyrektor OIPN.

ODDZIAŁ IPN RZESZÓW

Polskie Radio Rzeszów

– „Wiadomości"/ Podczas audycji 11 stycznia pracownicy OBUWiM Rzeszów poruszyli temat bazy upamiętnień w Rzeszowie oraz nowo powstałych upamiętnień i remontów, które zostały wykonane przez OIPN w 2020 r. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
– Audycja „Studio Dokumentu" / 15 kwietnia odcinek *Poligon Rakietowy Blizna a wywiad AK*. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– *Oddano hołd ofiarom obozu pracy w Pustkowie* / Wywiad o niemieckich, nazistowskich obozach pracy w Pustkowie, 28 kwietnia. Program dostępny jest na stronie Polskiego Radia Rzeszów. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Audycja *Zbrodnia katyńska i kłamstwo katyńskie*. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– „Historia Duża i Mała" / W ramach cyklu poruszane są tematy dotyczące historii Polski XX w. Wyemitowano odcinki dotyczące kolektywizacji rolnictwa w Polsce jako sowieckiej metody niszczenia wsi polskiej; zbrodni nacjonalistów ukraińskich w Mucznem w Bieszczadach, popełnionej w sierpniu 1944 r.; 80. rocznicy I skoku bojowego cichociemnych do kraju oraz postaci mjr. Wacława Kopisty (cichociemnego, który po wojnie zamieszkał w Rzeszowie); II Międzynarodowego Festiwalu Filmowego o Totalitaryzmach „Echa Katynia"; Józefa Batorego, żołnierza niezłomnego, zamordowanego 1 marca 1951 r. w więzieniu mokotowskim; rejestracji NSZZ RI „Solidarność"; 230. rocznicy Konstytucji 3 maja, 3 maja.; bp. Jana Niemca. / Jednostka odpowiedzialna asystent prasowy, OBBH, OBEN.
– „Kalejdoskop" / Audycja poświęcona ważnym wydarzeniom i postaciom w regionie, do której za- praszani są historycy, m.in. pracownicy OBBH. W audycji 10 lutego omówiono temat deportacji Polaków w głąb ZSRR, a 1 marca historyczną rolę żołnierzy wyklętych. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
– „Gość Dnia w Polskim Radiu Rzeszów" / Rozmowa o Dniu Pamięci Ofiar Zbrodni Katyńskiej, 13 kwietnia; Rozmowa o Narodowym Dniu Pamięci Polaków Ratujących Żydów pod okupacją niemiecką i pomocy udzielanej Żydom przez Polaków, 24 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN, OBBH.
– „Tu i Teraz" / Rozmowa o Dniu Pamięci Ofiar Zbrodni Katyńskiej oraz o prezentacjach filmów o tematyce totalitaryzmów podczas II Międzynarodowego Festiwalu Filmowego o Totalitaryzmach.

– „Echa Katynia", emisja 13 kwietnia / Jednostka odpowiedzialna Samodzielne Stanowisko Asystenta Prasowego.
– Cykl audycji „Kresowe Krajobrazy" / 31 maja audycja w związku z rozstrzygnięciem etapu wojewódzkiego konkursu „Kresy – polskie ziemie wschodnie w XX wieku". / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– „Studio Dokumentu" / audycja *Bond po polsku* o wywiadzie AK, 2 maja. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– „Tu i Teraz na Wakacjach" / wywiad *Cud nad Wisłą*, 15 sierpnia / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– „Gość Dnia w Polskim Radiu Rzeszów" / Cykl audycji, w których poruszane są tematy związane z bieżącymi rocznicami. Wyemitowano następujący temat: agresja ZSRR na Polskę w 1939 r., 17 września. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
– „Kalejdoskop" / „Gość Dnia", rozmowa o tradycji Narodowego Święta Niepodległości, 10 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– „Studio Dokumentu" / Audycja z udziałem pracowników OBBH na temat zbrodni nacjonalistów ukraińskich i udziału Ukraińców w operacjach sowieckich służb specjalnych, stanu wojennego, historii ofiar stanu wojennego w Polsce południowo-wschodniej (obecne Podkarpacie), obrony Lwowa w 1939 r., prymasa Stefana Wyszyńskiego, o. Maksymiliana M. Kolbego, pomocy osobom narodowości żydowskiej w audycji *Historia pomocy dla żydowskiego chłopca Samuela Olinera*, 5 września. / Jednostka odpowiedzialna OBBH, OAIPN.

Katolickie Radio VIA
– „Wiek Niepodległości" / Cykl audycji, w ramach którego poruszane są problemy najnowszej historii Polski i regionu. Poruszono następujące tematy: podsumowanie działań zrealizowanych przez OBUWiM Rzeszów w 2020 r., 1 lutego; murale jako nowa forma upamiętniania wybitnych postaci w naszej historii, 24 lutego; rozmowa dotycząca otwarcia i prezentacji ogólnopolskiej wystawy *Tu rodziła się Solidarność Rolników*, poświęconej 40. rocznicy powstania NSZZ RI „Solidarność", 21 kwietnia; akcja Kośba, 25 maja; bieżąca działalność naukowa historyków OIPN Rzeszów, żołnierze niezłomni, ks. Józef Sondej i strajki chłopskie w Ustrzykach Dolnych i Rzeszowie. / Jednostka odpowiedzialna dyrektor OIPN, OBUWiM, OBBH.

Polskie Radio Lwów
– Cykl audycji w ramach Przystanku Historia Lwów / *Powołanie Armii Krajowej*, 14 lutego; Żołnierze *wyklęci*; 6 marca *Traktaty brzeskie 1918 r.*, 27 lutego; *Leopold Lis-Kula* (cz. 1), 13 marca; *Leopold Lis-Kula* (cz. 2) 13 marca; *Traktat Ryski* (27 marca); *Legionowa Wielkanoc* (3 kwietnia); *Andrzej Zajączkowski* (17 kwietnia); *Gen. Józef Kustroń* (cz. 1–2), 1 i 8 maja; *Gen. Stanisław Sosabowski*, 29 maja; *Mord profesorów lwowskich*, 3 lipca; *Sojusznicy: 6. Siczowa Dywizja Strzelców* (cz. 1 i 2), 17 i 24 lipca; Święto Wojska Polskiego, 14 sierpnia; *Przystanek Historia. Odwiedziny Radia Lwów*, 21 sierpnia; *Zadwórze 1920 r. (nowe fakty)*, cz. 1, 28 sierpnia; *Zadwórze 1920 r.* (cz. 2), 4 września; *Stefan Wyszyński – Prymas Tysiąclecia* (cz. 1, 2 i 3), 11, 18, 25 września; *80. rocznica powstania Armii Andersa* (cz. 1 i 2), 2 i 9 października; *Prezydent Ryszard Kaczorowski* (16 listopada); *Józef Piłsudski jako Naczelnik Państwa* (cz. 1 i 2), 30 października i 6 listopada; *Pokolenie Niepodległej* (cz. 1, 2 i 3) 13, 20, 27 listopada; *Pierwszy Prezydent RP – Gabriel Narutowicz*, 4 grudnia; *Józef Piłsudski w drodze do Niepodległości* (cz. 1 i 2), 11, 18 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Polskie Radio 24
– „Gość Dnia" / Audycja informacyjna, w której zaprezentowano postać Aleksandra Rusina „Rusala" i konspiracji niepodległościowej z rejonu Mielca, 13 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Radio Wnet
– Udział w audycji radiowej poświęconej abp. Ignacemu Tokarczukowi, 5 lutego. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

– Cykl audycji „Program Wschodni” / W ramach cyklu poruszane są tematy poświęcone polityce, kulturze i gospodarce obszarów dawnej Rzeczypospolitej oraz Europy Wschodniej: obchody zbrodni dokonanych w latach czterdziestych na Wołyniu i w Galicji Wschodniej, 10 lipca. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Katolickie Radio VIA

– „Wiek Niepodległości” – *Historia w pamięci zapisana* / Audycja będąca wynikiem współpracy Radia Via i OIPN Rzeszów. Cykl w formie wywiadów z historykami, badaczami oraz pasjonatami historii i tradycji niepodległościowych. Prezentuje na antenie najważniejsze fakty i sylwetki kluczowych postaci walki o wolność oraz ślady tamtych wydarzeń w naszym regionie. *Stan wojenny w edukacji*; *Orlęta Rudnickie*, 22 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– „Gość Radia Via” / Tematem audycji z udziałem pracowników OBBH był stan wojenny na Podkarpaciu. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Radio Fara

– Rozmowa w 40. rocznicę wprowadzenia stanu wojennego i rozpropagowanie akcji „Zapal Światło Wolności”, 13 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna dyrektor OIPN.

ODDZIAŁ IPN SZCZECIN

Polskie Radio Szczecin

– Rocznica zrzutu cichociemnych / 15 lutego została wyemitowana rozmowa w związku z obchodami na cmentarzu Centralnym w Szczecinie 80. rocznicy zrzutu cichociemnych. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
– Audycja radiowa dotycząca wystawy i materiałów edukacyjnych *Polski gen wolności*. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– „Biało-Czerwoni. Twarze Wolności” / Cykl 10 felietonów przedstawiających sylwetki bohaterów prezentowanych na wystawie *Polski gen wolności*, emitowanych od 19 do 23 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN, asystent prasowy.

Polskie Radio Koszalin

– Wywiad na temat możliwości remontu i utrzymania grobów osób zamordowanych przez żołnierzy sowieckich po 1945 r. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Polskie Radio Szczecin, Twoje Radio Stargard

– Wypowiedź z 22 lutego dotycząca aktu oskarżenia skierowanego przeciwko Stefanowi Barele w ramach śledztwa S 15.2020.Zk. / Jednostka odpowiedzialna OKŚZpNP.
– Wypowiedź z 11 marca w sprawie śledztwa S 12.2021.Zk dotyczącego zabójstwa Józefa Bosia. / Jednostka odpowiedzialna OKŚZpNP.
– Cykl 14 audycji „Nie Tak Dawno Temu” poświęconych historii Polski i Polaków w latach 1914–1989, data emisji 19 września – 19 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna asystent prasowy, OBBH.

Wnet.fm

– Wypowiedź informacyjna z 14 września w sprawie planowanej uroczystości pogrzebowej Antoniego Wąsowicza „Rocha” w Golczewie. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

ODDZIAŁ IPN WARSZAWA

Polskie Radio 24

– Audycja „Przekładaniec Jachowicza”/ Udział w audycji na temat mordów politycznych w PRL, 25 stycznia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

– Audycja „PRL – Historia Prawdziwa” / Udział w audycji na temat Lecha Zondka, 31 stycznia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
– Wywiad na temat żołnierzy wyklętych. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
– Udział historyka OBBH w audycji „PRL – Historia Prawdziwa” na temat pokazowych procesów politycznych, 6 maja. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
– Audycja „Stan Rzeczy” / Udział historyka OBBH w audycji na temat *Co wiemy o Wojciechu Jaruzelskim*, 16 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Polskie Radio Program 1
– Wywiad z historykiem OBBH na temat obrony Warszawy w 1939 r., 1 lipca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Radio Kraków
– Udział historyka OBBH w nagraniu audycji „Posłuchaj historii” na temat działań kontrwywiadu PRL, 7 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Polskie Radio Gdańsk
– Audycja „Kresowy Salonik” / Wywiad z historykiem OBBH na temat udziału oddziału Okręgu AK Nowogródek w operacji „Ostra Brama”, 7 lipca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Polskie Radio Program 4
– Wywiad z historykiem OBBH *Rok 1953 – Kto płakał po Stalinie?* na temat reakcji w Polsce na śmierć Stalina, 25 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Polskie Radio Program 3
– Audycja „Klub Trójki” / Udział historyka OBBH w audycji na temat *Stan wojenny i rządy Wojciecha Jaruzelskiego*, 16 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

ODDZIAŁ IPN WROCŁAW

Radio Rodzina
– Audycje cykliczne „Odkrywamy Historię z IPN”, rozmowy w formie wywiadów z historykami i edukatorami, emitowane co dwa tygodnie: 7 stycznia wyemitowano audycję z udziałem pracownika OAIPN Wrocław na temat działalności Duszpasterstwa Środowisk Twórczych we Wrocławiu; audycja poświęcona wydarzeniom na Dolnym Śląsku w czerwcu 1976 r. oraz historii „pewnego” pociągu, który wyruszył z Opola w kierunku Warszawy Wschodniej i został zatrzymany tuż za stacją kolejową Ursus w ramach protestu pracowników tamtejszych zakładów, 17 czerwca; audycja poświęcona otwarciu wystawy IPN *Tu rodziła się opozycja*, 1 lipca; pracownik OIPN przedstawił wydarzenia na Wołyniu, 15 lipca; audycja, której tematem była biografia gen. Tadeusza Bora-Komorowskiego w związku z 55. rocznicą jego śmierci, 29 lipca; audycja, której tematem była 101. rocznica bitwy warszawskiej, 12 sierpnia; rozmowa z pracownikiem OBEN o Słudze Bożym ks. prymasie Stefanie Wyszyńskim, 26 sierpnia; *39. rocznica zbrodni lubińskiej*, 9 września; *Agresja sowiecka na Polskę*, 23 września; *Zesłania obywateli polskich na Wschód*, 7 października; *37 lat temu zamordo- wano bł. ks. Jerzego Popiełuszkę*, 21 października; *11 listopada*, 4 listopada; *Kobiety Niepodległości*, 18 listopada; *40. rocznica stanu wojennego*, 2 grudnia; *Internowana w stanie wojennym Elżbieta Kwiatkowska-Wyrwisz*, 16 grudnia; *Boże Narodzenie i Sylwester w czasie stanu wojennego*, 30 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OIPN, OBBH, OBEN.
– „Poranny Gość” / Audycja na temat Bolesława Kosteckiego oraz Narodowego Święta Niepodległości z udziałem p.o. naczelnika OBEN, 9 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Polskie Radio Wrocław
– Audycja o żołnierzach wyklętych / 25 lutego w audycji na żywo rozmawiali Grzegorz Strauchold, Krzysztof Kunert i Wojciech Trębacz. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Akademickie Radio Luz
– Podcast o PSZ i plut. Emilu Czechu – trębaczu spod Monte Cassino, emisja 15 stycznia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Polskie Radio RDC
– Audycja o marszałku Edwardzie Śmigłym-Rydzu, emisja 18 stycznia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Muzyczne Radio Jelenia Góra
– Wypowiedź na temat Solidarności jeleniogórskiej, 16 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Polskie Radio
– Projekt „Archiwum Pełne Pamięci" / 21 listopada odbyło się nagranie wywiadu dotyczące dr. Romana Korab-Żebryka, które zostanie wykorzystane w przygotowywanym podkaście dotyczącym dokumentów przejętych przez IPN w ramach projektu „Archiwum Pełne Pamięci". / Jednostka odpowiedzialna OAIPN.

Radio Plus Legnica
– „IPN Odkrywa Karty Historii" / Cykl audycji mających na celu przybliżanie historii: *Minęła rocznica zbrodni lubińskiej*, 8 września; *37 lat temu Służby Bezpieczeństwa zamordowały ks. Jerzego Popiełuszkę*, 19 października; *103. rocznica odzyskania przez Polskę niepodległości*, 10 listopada; *40. rocznica wprowadzenia w Polsce stanu wojennego*, 13 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

Delegatura Opole
Radio Doxa
– Audycja „Być Kobietą" / Rozmowa na temat Marii Barr, kobiety ze zdjęcia IPN, 27 marca.
– Bieg Pamięci Żołnierzy Wyklętych „Tropem Wilczym" / 30 lipca rozmowa na temat biegu.

Radio Opole
– „Popołudniowa Loża Radiowa" / Audycja z udziałem pracownika delegatury poświęcona 50. rocznicy wysadzenia auli WSP w Opolu przez braci Kowalczyków, 6 października.
– „W Cztery Oczy" / 1 listopada pracownik Delegatury opowiedział o poszukiwaniu miejsc spoczynku osób poległych w walkach o niepodległość i zjednoczenie Polski.

Radio Ziemi Wieluńskiej
– *Pokolenie »niezłomne« – bohaterowie konspiracji w powiecie wieluńskim i pajęczańskim i w literaturze* / Udział przedstawiciela delegatury w projekcie Fundacji Słowem Pisane, przeprowadzenie lekcji (terenowej) 8 listopada w Wieluniu dla młodzieży ZS im. H. Sienkiewicza w Pajęcznie, I LO im. T. Kościuszki oraz Katolickiego LO w Wieluniu. Emisja nagrania odbyła się na 11 grudnia.

3.3.2. Audycje telewizyjne

CENTRALA
– *TVP Historia* – Cykl audycji „Przystanek Historia" / Cykliczny program telewizyjny „Przystanek Historia" powstaje we współpracy Telewizji Polskiej z Instytutem Pamięci Narodowej. Przedstawia aktualne wydarzenia organizowane przez IPN, najciekawsze badania i śledztwa prowadzone w Instytucie.

Każdy odcinek jest poświęcony odrębnej historii, nierzadko budzącej wielkie emocje wśród Polaków i będącej przedmiotem sporów. Każdy odcinek programu jest emitowany cztery razy. Poza premierą w TVP Historia, w kolejnych dniach jest powtarzany na trzech kanałach: TVP Historia, TVP3 oraz TVP Polonia. Od stycznia do połowy maja 2021 r. wyemitowano 9 odcinków. Wśród głównych tematów poruszonych w programach znalazły się: „Powracamy po swoich" – specyfika działań Biura Poszukiwań i Identyfikacji IPN, „Pamiętamy o bohaterach" – przywracanie pamięci polskim bohaterom w kraju i za granicą, czyli misja Biura Upamiętniania Walk i Męczeństwa IPN, nowe czasopismo IPN „Polish-Jewish Studies", „Archiwum IPN – nie tylko teczki" – filmy kręcone przez komunistyczną tajną policję polityczną, zbiór ponad 40 mln zdjęć przedstawiających historię Polski i Polaków w XX w., materiały dokumentujące zbrodnie komunistyczne i popełnione przez niemieckich narodowych socjalistów, eksponaty dotyczące polskiego wysiłku bojowego od czasu I wojny światowej, metody konserwacji dokumentów, album Antoniego Snawadzkiego ze zdjęciami Warszawy zniszczonej w 1939 r., „»Wywalcz Jej wolność lub zgiń« – Armia Krajowa i cichociemni" – Polskie Państwo Podziemne oraz sposoby działania cichociemnych z okazji 80. rocznicy ich pierwszego skoku do okupowanej Polski, służba żołnierzy wyklętych w 10. rocznicę ustanowienia ich święta, kampania edukacyjna „Giganci nauki PL" – sylwetki wybitnych naukowców, konstruktorów i wynalazców, takich jak Ignacy Mościcki czy Jan Czochralski, mobilne gry miejskie, np. „Anoda", wystawa „Gorzki pokój. Traktat ryski 1921", postery „Historia w wielkim formacie", *Atlas polskiego podziemia niepodległościowego 1944–1956*, „Nieznani Polacy ratujący Żydów" – małżeństwo Ulmów, ks. Marceli Godlewski, Jan i Antonina Żabińscy, zarządzający warszawskim ZOO, film *Polmission. Tajemnice paszportów Paragwaju*, książka o Henryku Sławiku, dół śmierci z czasów niemieckiej okupacji w II wojnie światowej odkryty przez IPN na warszawskiej Białołęce, „Komunistyczni agenci kontra Prymas Tysiąclecia" – metody inwigilacji oraz pracy operacyjnej komunistycznej tajnej policji politycznej w walce przeciwko Prymasowi Tysiąclecia, IX tom pamiętników Prymasa *Pro memoria*, wystawa „Użyteczność" i konkurs na jej temat, „Krew za polski Śląsk – powstania śląskie", przygotowania do powstań, plebiscyt, rola Francji wspierającej polskość Śląska, książka z dokumentami francuskiej misji wojskowej na Górnym Śląsku oraz działania IPN związane z 100. rocznicą III powstania śląskiego. Od połowy maja do listopada 2021 r. wyemitowano 9 odcinków. Wśród głównych tematów poruszonych w programach znalazły się: „Centrum Informacji o Ofiarach II Wojny Światowej", „Straty osobowe i ofiary represji pod okupacją niemiecką 1939–1945", „Indeks represjonowanych" dotyczący ofiar sowieckiej Rosji od 17 września 1939 r., baza „Zbrodnia wołyńska"; obchody 40. rocznicy wywalczenia rejestracji NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność", książka *Kino pod okupacją. Wojenne losy i postawy polskich filmowców (1939–1945)*, informatyzacja komunistycznego aparatu represji tzw. Zintegrowany System Kartotek Operacyjnych; wznowienie prac poszukiwawczych na terenie byłego aresztu śledczego przy ul. Rakowieckiej w Warszawie, książka o Ogólnopolskim Komitecie Oporu Rolników i niezależnej działalności środowisk chłopskich w latach 1982–1989, teka edukacyjna o walce polskiej wsi o niepodległość Polski w latach 1944–1989; budowa polskiej świadomości narodowej w XX w., album *Caudrony nad Francją*, uroczyste przekazanie przez Arolsen Archives rodzinnej pamiątki po byłym więźniu obozów koncentracyjnych – Franciszku Czaplickim, gry edukacyjne IPN, portal opowiedziane.ipn.gov.pl; zbrodnie niemieckie i sowieckie na jeńcach oraz na ludności cywilnej na początku II wojny światowej, uroczystość wręczenia not identyfikacyjnych odnalezionych polskich bohaterów, odsłonięcie tablicy poświęconej „Ince", wręczenie Krzyży Wolności i Solidarności opozycjonistom antykomunistycznym, książka *W cieniu Einsatzgruppen. Volksdeutscher Selbstschutz w okupowanej Polsce 1939–1940*, wystawa poświęcona prymasowi Stefanowi Wyszyńskiemu; przestępstwa sądowe w stanie wojennym, nowe technologie w narracji historycznej, filmy animowane z cyklu „Bohaterowie Niepodległej", pogrzeb ks. Władysława Gurgacza, Ryszarda Kłaputa i ppor. Tadeusza Zajączkowskiego, międzynarodowy projekt prasowy „Opowiadamy Polskę światu", książka *Wartheland – Dzieje zbrodni*, Posłanie do Ludzi Pracy Europy Środkowo-Wschodniej; mechanizm rejestracji agenta komunistycznej Służby Bezpieczeństwa, książka *Polskie wojska lotnicze 1918–1920*, filmy IPN na Festiwalu Filmowym Niepokorni Niezłomni Wyklęci; ewidencjonowanie opozycjonistów antykomunistycznych przez komuni-

styczne służby specjalne, laureaci nagrody „Semper Fidelis", książka o obozie internowania w Potulicach (1981–1982), wystawa „Pokolenie Baczyńskiego", zapowiedź konkursu *„Kresy – polskie ziemie wschodnie w XX wieku"; historia Polski ukazana przez pomniki i groby na Powązkach Wojskowych, serie wydawnicze warszawskiego oddziału IPN, zapowiedź* konkursu recytatorskiego wierszy Krzysztofa Kamila Baczyńskiego; działania Biura Upamiętniania Walk i Męczeństwa związane z grobami polskich weteranów, odnowienie grobu załogi polskiego statku SS „Wigry" w Reykiaviku, album ... *aby każdy okruch historii został uratowany. Archiwum pełne pamięci*, konkurs na logo projektu „Szlaki nadziei – odyseja wolności". / Jednostka odpowiedzialna BPiKS, BRP, BBH, Wydawnictwo, Oddziały IPN, Delegatury IPN.

– Wywiad z wiceprezesem Mateuszem Szpytmą na temat Rodziny Ulmów, 17 marca; na temat „Solidarności" Rolników Indywidualnych, 20 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.
– „Flesz Historii" / Wypowiedzi pracowników AIPN na temat konferencji teherańskiej, 21 października; na temat przygotowanej przez AIPN bazy internowanych w stanie wojennym oraz działalności i dokumentacji Departamentu I MSW, 13 grudnia; wypowiedzi pracowników AIPN i BBH na temat Amerykanów polskiego pochodzenia walczących na froncie wojny koreańskiej, 28 czerwca; wypowiedź pracownika AIPN na temat konferencji poczdamskiej, 7 lipca. Pracownik BRP udzielił wypowiedzi o układzie PRL–RFN z 7 grudnia 1970 r., 6 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna BRP, AIPN, BBH.
– Cykl „Taśmy Bezpieki" / Program został zrealizowany we współpracy z redaktorem Cezarym Gmyzem, który był również autorem scenariuszy poszczególnych odcinków i prowadził audycję. Program został wyprodukowany na podstawie filmowych materiałów archiwalnych oraz innych dokumentów pochodzących z Archiwum IPN. Integralną częścią każdej audycji są dyskusje publicystyczne przeprowadzane z udziałem ekspertów z IPN oraz znawców tematyki spoza Instytutu. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS, BBH.
– Cykl audycji „Ex Libris" / Magazyn poświęcony książkom o tematyce historycznej. W programie regularnie goszczą autorzy publikacji IPN, prezentując nowości wydawnicze Instytutu. Nagrania na temat książek: *Leksykon bezpieki. Kadra kierownicza aparatu bezpieczeństwa (1944–1956)*, *Oddział wywiadowczy LWP*; *Przepraszam Czechów i Słowaków*; *Sport w PRL*; *Instrukcje i przepisy wywiadu cywilnego PRL z lat 1953–1990; Korekta obrazu. Refleksje źródłoznawcze wokół książki „Dalej jest noc…"*; *„Dialog należy kontynuować…" Rozmowy operacyjne Służby Bezpieczeństwa z ks. Henrykiem Gulbinowiczem z lat 1969–1985. Studium przypadku*. / Jednostka odpowiedzialna AIPN, Wydawnictwo IPN, Oddziały IPN.
– Wypowiedź przed emisją Teatru TV *Kryptonim „Gracz"* na temat bohatera spektaklu Jerzego Pawłowskiego, 12 lutego. / Jednostka odpowiedzialna BBH.
– „Archiwum Zimnej Wojny" / *Most szpiegów* – rozmowa z pracownikami AIPN i BBH na temat wymian szpiegów w okresie zimnej wojny, 21 kwietnia; rozmowa z pracownikiem AIPN na temat szpiegów KGB i CIA w służbach przeciwnika, 26 maja. / Jednostka odpowiedzialna AIPN, BBH.
– „Spór o Historię" / Nagranie odcinka poświęconego powstaniu lwowskiemu w 1944 r., 24 lipca. / Jednostka odpowiedzialna AIPN, BUWiM.
– Wywiad do reportażu na temat Turnieju Debat Historycznych IPN. / Jednostka odpowiedzialna BEN.
– Wypowiedź pracownika BBH w filmie dokumentalnym *Zamach* w reż. Piotra Litki na temat inwigilacji kard. Karola Wojtyły i zamachu na Jana Pawła II, 13 maja. / Jednostka odpowiedzialna BBH.
– Wypowiedź pracownika BBH na temat procesu kurii krakowskiej oraz procesu bp. Czesława Kaczmarka, 16 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna BBH.

TVP 1

– „Wiadomości" / Wypowiedź prezesa Jarosława Szarka na temat publikacji IPN *Jeńcy 1920* autorstwa Macieja Korkucia, Waldemara Rezmera i Zbigniewa Karpusa, 11 marca; wypowiedź prezesa Jarosława Szarka w związku ze 120. rocznicą urodzin Jánosa Esterházyego,14 marca. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.

– „Tydzień” / Wywiad z prezesem Jarosławem Szarkiem na temat NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność”, 6 maja. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.
– „Magazyn śledczy Anity Gargas” / Wypowiedź wiceprezesa Mateusza Szpytmy w sprawie zabójstwa Piotra Bartoszcze, jednego z przywódców NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność”, 11 maja. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.
– „Gość Wiadomości” / Rozmowa z prezesem Karolem Nawrockim na temat istotnej roli jaką odgrywa działalność IPN w Polsce, 23 lipca. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.
– „Teleexpress” / Materiał o fotografiach Henryka Śmigacza przyjętych do zasobu AIPN w ramach projektu APP, 25 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna AIPN.
– „Kwadrans polityczny” / prezes Karol Nawrocki udzielił wypowiedzi o rocznicy wybuchu II wojny światowej oraz o działalności IPN, 1 września. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.
– Nagranie materiału w AIPN o zbiorze zdjęć Henryka Śmigacza wraz z apelem o rozpoznanie osób z przedstawionej fotografii, 2 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna AIPN.

TVP 2
– „Panorama” / Wypowiedź wiceprezesa IPN Krzysztofa Szwagrzyka na temat prac archeologicznych na warszawskiej Białołęce, 25 marca; Wypowiedź pracownika BBH na temat „czarnej soboty” – zbrodni niemieckich w pierwszych dniach powstania warszawskiego, 15 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS, BBH.

TVP 3 Rzeszów
– Nagranie w CE „Przystanek Historia” w Warszawie z udziałem wiceprezesa Krzysztofa Szwagrzyka do filmu dokumentalnego poświęconego rolniczej „Solidarności”, 2 lutego. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.
– „Gość Dnia” / Rozmowa z prezesem Karolem Nawrockim o wdrażaniu nowych technologii w IPN, 23 września. / Jednostka odpowiedzialna Biuro Prezesa.

TVP 3 Warszawa
– „Telewizyjny Kurier Warszawski” / wypowiedź wiceprezesa Mateusza Szpytmy sprzed gmachu Centralnej Biblioteki Wojskowej nt. Józefa Piłsudskiego, 16 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.
– „Kurier Warszawy i Mazowsza” / Wypowiedź udzielona przez rzecznika prasowego IPN – dyrektora BRP w związku z rocznicą wprowadzenia 13 grudnia 1981 r. stanu wojennego w Polsce, 13 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna BRP.
– „Warszawski dzień” / Pracownik BRP udzielił wypowiedzi o komiksach wydawanych przez IPN, 22 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna BRP.
– „WAWA Bohaterom” / Promocja kampanii „#StolenMemory – Skradziona Pamięć”, 10 lipca. / Udział w programie telewizyjnym dotyczącym powstania warszawskiego, 31 lipca. / Jednostka odpowiedzialna AIPN.

TVP 3 Kraków
– „Kronika dnia” / Wypowiedź prezesa Jarosława Szarka w związku z uroczystością wręczenia nagród IPN „Świadek historii”, 28 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.
– „Tematy Dnia” / Prezes Karol Nawrocki mówił o rocznicy sowieckiej agresji, rosyjskiej propagandzie zakłamującej sowiecką agresję na arenie międzynarodowej, kwestiach związanych z polityką historyczną, 17 września. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.

TVP 3 Poznań
– „Wielkopolska Warta Poznania” / Rozmowa z prezesem Karolem Nawrockim na temat Czerwca ’56, 21 września. / Jednostka odpowiedzialna Biuro Prezesa.

TVP 3 Łódź

– „Rozmowy Dnia" / Udział prezesa Karola Nawrockiego w programie, 29 października. / Jednostka odpowiedzialna Biuro Prezesa.

TVP 3 Olsztyn

– „Punkt widzenia" / Wywiad z prezesem Karolem Nawrockim na temat upamiętnienia Grażyny Langowskiej i wręczenia nagrody jej imienia oraz planów w działalności IPN, 25 października. / Jednostka odpowiedzialna Biuro Prezesa.

TVP INFO

– Wypowiedź prezesa Jarosława Szarka o odblokowaniu przez Facebook anglojęzycznego profilu IPN z postem dotyczącym niemieckich zbrodni na polskich dzieciach, 10 lutego. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.
– „Gość Wiadomości" / Udział wiceprezesa Krzysztofa Szwagrzyka z okazji Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych, 1 marca. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.
– „Minęła 9" / Wystąpienie prezesa Karola Nawrockiego z okazji rocznicy wybuchu II wojny światowej, 1 września; wypowiedź udzielona przez rzecznika prasowego IPN – dyrektora BRP w związku ze 103. rocznicą odzyskania przez Polskę niepodległości dotycząca patriotyzmu, dotarcia z przekazem historycznym do ludzi młodych, m.in. dzięki wykorzystaniu nowych technologii, 11 listopada. / Jednostka odpowiedzialna BRP.
– „Minęła 20" programu z okazji obchodów Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych, 1 marca. / Jednostka odpowiedzialna BBH.
– Wypowiedź pracownika Zespołu Pełnomocnika Prezesa IPN ds. Badań nad Terrorem Okupacyjnym na Ziemiach Polskich w Latach 1939–1945, na temat IV konferencji naukowej „Wieś polska podczas II wojny światowej. Po pacyfikacji – losy i pamięć" oraz prowadzonych badań nad zbrodniami popełnionymi na ludności polskiej na Wileńszczyźnie, 11 lipca. / Jednostka odpowiedzialna pełnomocnik prezesa IPN ds. badań nad terrorem okupacyjnym na ziemiach polskich w latach 1939–1945.
– Wypowiedź prezesa Karola Nawrockiego na temat poświęcenia powstańców warszawskich w 77. rocznicę jego wybuchu, 1 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.
– „O co chodzi" / prezes Karol Nawrocki był gościem programu Bronisława Wildsteina, 19 sierpnia; rozmowa wiceprezesa Karola Polejowskiego z red. Płużańskim, 28 września; rozmowa prezesa Karola Nawrockiego z red. Płużańskim o postulacie premiera o degradacji komunistycznych generałów, 14 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS, Biuro Prezesa.
– Wywiad prezesa Karola Nawrockiego, 16 listopada i 13 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna Biuro Prezesa.
– Wywiad prezesa Karola Nawrockiego, 13 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna Biuro Prezesa.

TVP Polonia 24

– „Wiadomości" / Rozmowa z prezesem Jarosławem Szarkiem na temat projektu „Giganci Nauki PL", 22 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.
– Wypowiedź rzecznika prasowego IPN – dyrektora BRP, na temat 82. rocznicy wybuchu II wojny światowej, o nieodwracalnych stratach ludzkich i materialnych, których doświadczył naród polski w czasie II wojny światowej, i o tym, w jaki sposób Polska po 1945 r. znalazła się pod wpływem kolejnego totalitaryzmu w wydaniu radzieckim oraz o roli polityki historycznej i rozliczeniu zbrodni II wojny światowej, 2 września. / Jednostka odpowiedzialna BRP.

TVN 24

– Nagranie z udziałem pracownika AIPN na temat bp. Józefa Kowalczyka i abp. Janusza Bolonka, 3 lutego. / Jednostka odpowiedzialna AIPN.

– „Tak jest” / Prezes Karol Nawrocki był gościem programu, w którym mówił o priorytetach i planach pracy IPN, 26 lipca; wywiad z prezesem Karolem Nawrockim na temat stanu wojennego i Wojciecha Jaruzelskiego, 13 grudnia. / Jednostka odpowiedzialne BPiKS, Biuro Prezesa.
– *Nieznane zdjęcia z powstania* warszawskiego / Materiał dotyczący włączenia do zasobu archiwalnego IPN w ramach projektu „Archiwum Pełne Pamięci” zdjęć z powstania pochodzących z kolekcji Henryka Śmigacza, 6 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna AIPN.

PolandIn
– Wywiad na temat wydarzeń Marca ’68, 8 marca. / Jednostka odpowiedzialna BBH.

TVP Polonia
– Wiadomości / Pracownik BBH udzielił wypowiedzi na temat polskich więźniów KL Sachsenchausen”, 17 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna BBH.

TVP 3 Kielce
– Wypowiedź pracownika Zespołu Pełnomocnika Prezesa IPN ds. Badań nad Terrorem Okupacyjnym na Ziemiach Polskich w Latach 1939–1945, na temat IV konferencji naukowej „Wieś polska podczas II wojny światowej. Po pacyfikacji – losy i pamięć” oraz prowadzonych badań nad zbrodniami popełnionymi na ludności polskiej na Wileńszczyźnie, 11 lipca. / Jednostka odpowiedzialna pełnomocnik prezesa IPN ds. badań nad terrorem okupacyjnym na ziemiach polskich w latach 1939–1945.
– „Głos Dnia” / Rozmowa z prezesem Karolem Nawrockim na temat rocznicy sowieckiej agresji, o kwestiach związanych z polityką historyczną, 15 września. / Jednostka odpowiedzialna Biuro Prezesa.

Polsat News
– „Wydarzenia” / Wypowiedź ekspercka pracownika Zespołu Pełnomocnika Prezesa IPN ds. Badań nad Terrorem Okupacyjnym na Ziemiach Polskich w latach 1939–1945 w związku ze śmiercią Stefana Michnika i prowadzonego wobec niego postępowania karnego o sygn. akt S 51.2019.Zk, 30 lipca. / Jednostka odpowiedzialna pełnomocnik prezesa IPN ds. badań nad terrorem okupacyjnym na ziemiach polskich w latach 1939–1945.
– Nagranie materiału w Archiwum IPN o zbiorze zdjęć Henryka Śmigacza wraz z apelem o rozpoznanie osób z przedstawionej fotografii, 3 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna AIPN.
– „Gość Wydarzeń” / Wywiad z prezesem Karolem Nawrockim o powrocie do śledztw z lat 80., 16 grudnia / Jednostka odpowiedzialna Biuro Prezesa.

Telewizja Trwam
– „Polski Punkt Widzenia” / rozmowa z wiceprezesem Krzysztofem Szwagrzykiem z okazji 70. rocznicy zamordowania mjr. Zygmunta Szendzielarza „Łupaszki”, 9 lutego; rozmowa z prezesem Karolem Nawrockim na temat tego, iż część rozwiązań eksterminacyjnych III Rzeszy było jednoczesne mordowanie: Żydów, Polaków oraz polskich obywateli narodowości żydowskiej. Wyraził także nadzieję, że wkrótce ukaże się książka dr. Piotra Gontarczyka, która pokaże głębokie interpretacje wydarzeń historycznych oraz mylenie ofiar ze sprawcami, 18 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.
– „Informacje Dnia” / Wypowiedzi eksperckie pracowników Zespołu Pełnomocnika Prezesa IPN ds. Badań nad Terrorem Okupacyjnym na Ziemiach Polskich w Latach 1939–1945 w związku z rocznicą wybuchu powstania warszawskiego oraz w związku ze śmiercią Stefana Michnika i prowadzonego wobec niego postępowania karnego o sygn. akt S 51.2019.Zk, 30 lipca. / Jednostka odpowiedzialna Zespół Pełnomocnika Prezesa IPN ds. Badań nad Terrorem Okupacyjnym na Ziemiach Polskich w Latach 1939–1945.

Telewizja Republika

– Wywiad z prezesem Jarosławem Szarkiem na temat 20. rocznicy powstania IPN, 19 stycznia. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.
– Wypowiedź prezesa Jarosława Szarka na temat konferencji w Jałcie, 4 lutego. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.
– „Dziennikarski Poker" / Rozmowa z prezesem Jarosławem Szarkiem o Narodowym Dniu Pamięci Żołnierzy Wyklętych, 1 marca; wypowiedź prezesa Karola Nawrockiego na temat powstania w IPN Biura Nowych Technologii, 17 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.
– „Informacje" / Wypowiedź wiceprezesa Mateusza Szpytmy w związku z 78. rocznicą wybuchu powstania w getcie warszawskim, 19 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.
– Wypowiedź ekspercka pracownika Zespołu pełnomocnika Prezesa IPN ds. Badań nad Terrorem Okupacyjnym na Ziemiach Polskich w Latach 1939–1945, w związku z rocznicą wybuchu powstania warszawskiego, 30 lipca. / Jednostka odpowiedzialna Zespół Pełnomocnika Prezesa IPN ds. Badań nad Terrorem Okupacyjnym na Ziemiach Polskich w Latach 1939–1945.
– „Otwartym tekstem" / Rozmowa z wiceprezesem Krzysztofem Szwagrzykiem na temat problemów związanych z identyfikacją szczątków odnalezionych przy murze cmentarnym Cmentarza Wojskowego na Powązkach w Warszawie, 29 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.
– Wystąpienie prezesa Karola Nawrockiego w programie, 9 września. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.

TVP Kraków, TVP Kultura, TVP Info

– Kampania marketingowa dot. II Międzynarodowego Festiwalu Filmowego o Totalitaryzmach „Echa Katynia" oraz premiery filmu *Wybraniec bogów*. / Jednostka odpowiedzialna BEN.

TVP 3 Opole

– „Rozmowa Dnia" / Wystąpienie prezesa Karola Nawrockiego na temat planów Delegatury IPN w Opolu, 10 września / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.

TVP 3 Lublin

– *Pacyfikacje na Lubelszczyźnie oczami Niemców* / Wypowiedź pracownika IPN dla programu „Panorama Lubelska" na temat pacyfikacji na Lubelszczyźnie, 22 września / Jednostka odpowiedzialna Zespół Pełnomocnika Prezesa IPN ds. Badań nad Terrorem Okupacyjnym na Ziemiach Polskich w Latach 1939–1945.
– „To nas dotyczy" / Rozmowa z prezesem Karolem Nawrockim na temat wdrażania nowych technologii w IPN, 24 września / Jednostka odpowiedzialna Biuro Prezesa.
– *Jan i Marianna Wróblowie-Sprawiedliwi z Bidaczowa Nowego (pow. biłgorajski)* / Wypowiedź pracownika IPN w audycji *Polacy na ratunek Żydom* na potrzeby filmu dokumentalnego, 25 września. / Jednostka odpowiedzialna Zespół Pełnomocnika Prezesa IPN ds. Badań nad Terrorem Okupacyjnym na Ziemiach Polskich w Latach 1939–1945.

TV Niezależna Biłgoraj

– *Pacyfikacje na terenie powiatu biłgorajskiego* / Wypowiedź pracownika IPN dla programu „Informacje Biłgorajskie" na temat pacyfikacji w powiecie biłgorajskim, 22 września. / Jednostka odpowiedzialna Zespół Pełnomocnika Prezesa IPN ds. Badań nad Terrorem Okupacyjnym na Ziemiach Polskich w Latach 1939–1945.

TVP 3 Katowice

– „Rozmowa dnia" / Rozmowa z prezesem Karolem Nawrockim o odtwarzaniu w OIPN Katowice dokumentacji zniszczonej przez Służbę Bezpieczeństwa, 19 października. / Jednostka odpowiedzialna Biuro Prezesa.

TVP 3 Gdańsk

– „Forum Panoramy” / Wypowiedź prezesa Karola Nawrockiego dla serwisu „Panorama”. 4 listopada. / Jednostka odpowiedzialna Biuro Prezesa.

TVP 3 Białystok

– „Gość Dnia Obiektywu” / Prezes Karol Nawrocki udzielił wypowiedzi na temat działalności IPN, prac poszukiwawczych i upamiętnianiu ofiar, 4 i 23 listopada. / Jednostka odpowiedzialna Biuro Prezesa.

TVP 3 Bydgoszcz

– „Rozmowa dnia extra” / Rozmowa z prezesem Karolem Nawrockim o żołnierzach wyklętych i pielęgnowaniu pamięci o nich, 3 września. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.
– „Zbliżenia” / Wywiad z pracownikiem IPN dotyczący promocji książki *Oskar Dirlewanger*, 29 listopada. / Jednostka odpowiedzialna Zespół Pełnomocnika Prezesa IPN ds. Badań nad Terrorem Okupacyjnym na Ziemiach Polskich w Latach 1939–1945.

ODDZIAŁ IPN BIAŁYSTOK

TVP 3 Białystok

– „Gość Obiektywu” / Pracownicy OIPN w roli ekspertów wypowiadają się na temat ważnych dla regionu i kraju rocznic historycznych. 1 marca, wypowiedź na temat żołnierzy wyklętych dla dwóch wydań programu. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
– „Bez kantów” / 1 marca, wystąpienie na temat żołnierzy wyklętych. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
– Cykl programów „Pilna Sprawa” / Audycja *Białostoccy kaci Żołnierzy Wyklętych* zrealizowana przez Martę Smolińską w ramach cyklu, prezentująca sędziów oraz prokuratorów związanych z sądami doraźnymi oraz mechanizmy funkcjonowania komunistycznego wymiaru sprawiedliwości. Emisja odbyła się 4 marca. / Jednostka odpowiedzialna WSdsPiI.

TV Narew

– *Kobieta w podziemiu niepodległościowym* / Audycja zrealizowana w związku z Narodowym Dniem Pamięci Żołnierzy Wyklętych poświęcona kobietom w strukturach podziemia niepodległościowego po 1945 r. Emisja odbyła się 1 marca. / Jednostka odpowiedzialna WSdsPiI.

Delegatura Olsztyn

TVP Info

– „O Co Chodzi?” / Wypowiedź w programie Tadeusza Płużańskiego dotycząca polityki historycznej Białorusi w odniesieniu do żołnierzy wyklętych.

TVP 3 Olsztyn

– „Wstaje Nowy Dzień” / Wypowiedź o Międzynarodowym Dniu Kobiet, jego genezie i obchodach w PRL.
– Cykl „Opinie” / Rozmowa naczelnika Delegatury oraz dowódcy 4. Warmińsko-Mazurskiej Brygady Obrony Terytorialnej o zacieśnieniu współpracy między historykami IPN a żołnierzami WOT; rozmowa na temat wydarzeń związanych z wprowadzeniem stanu wojennego i jego reperkusji na Warmii i Mazurach; rozmowa o stanie wojennym w Polsce i jego reperkusjach na Warmii i Mazurach.
– „Informacje” / Grudzień 1970 r. w Elblągu, 16 grudnia.

ODDZIAŁ IPN GDAŃSK

TVP 3 Gdańsk

– „Sztuki Piękne” / Audycja poświęcona zagadnieniom związanym z projektem Archiwum Pełne Pamięci, 29 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OAIPN.

– Magazyn „Droga” / Audycja poświęcona roli Kościoła w obchodach święta 3 maja w PRL, emisja 2 maja. Wypowiedź na temat działań duchowieństwa Pomorza Gdańskiego podczas stanu wojennego i Grudnia ’70 oraz książki *Grudniowa kolęda*, 12 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna asystent prasowy.
– „Panorama” / Wywiad na temat rocznicy Poznańskiego Czerwca ’56, 28 czerwca; na temat udziału Polaków w amerykańskiej wojnie o niepodległość oraz roli Jana Pawła II i Ronalda Reagana w odzyskaniu suwerenności przez Polskę po 1989 r., 4 lipca; na temat wystawy *Tu rodziła się opozycja*, 13 sierpnia; na temat represji niemieckich na ziemiach przyłączonych do III Rzeszy, 9 września; na temat obrońców Poczty Polskiej w Gdańsku, 5 października; na temat pomocy Polaków dla Węgrów w 1956 r., 26 października; na temat represji niemieckich na ziemiach przyłączonych do III Rzeszy, 5 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
– „Dzień Dobry Tu Gdańsk” / Wypowiedź dotycząca albumu o stanie wojennym w Gdyni, 13 grudnia; audycja na temat stanu wojennego, 13 grudnia; prezentacja najważniejszych działań edukacyjnych OIPN Gdańsk w kontekście rocznic Grudnia ’70 i stanu wojennego, 16 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OAIPN, asystent prasowy.
– Wypowiedź o ofiarach stanu wojennego w Gdańsku, 13 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OAIPN.
– Wypowiedź o debacie „Dwa Grudnie” i albumie o stanie wojennym w Gdyni, 16 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OAIPN.
– Wypowiedź o Grudniu’ 70 w Gdyni, 17 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OAIPN.
– „Forum Panoramy” / Udział pracownika OBBH w audycji, 16 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

TVP Historia
– „Księża Wolności”, red. T. Płużański, odcinek poświęcony ks. Hilaremu Jastakowi, premiera odbyła się w kwietniu. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

TVP Polonia
– Wypowiedź z okazji otwarcia wystawy biograficznej o Mariuszu Zaruskim w Odessie, 23 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

UT (Ukrajinske Tełebaczennia)
Wypowiedź z okazji otwarcia wystawy biograficznej o Mariuszu Zaruskim w Odessie, 23 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

TV Trwam
– „Informacje Dnia” / Wypowiedź w sprawie nadania im. Romana Szuchewycza stadionowi w Tarnopolu, 12 marca; wypowiedź na temat Solidarności, 30 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
– Wywiad na temat niemieckiego oświadczenia dotyczącego „nieścigania” sprawców zbrodni popełnionych w czasie wojny, 29 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
– „Rozmowy Niedokończone” / Rozmowa na temat okupacji niemieckiej, systemu obozów niemieckich obozów na ziemiach polskich, 8 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
– Wypowiedź dla serwisu informacyjnego / Wywiad na temat obrońców Poczty Polskiej w Gdańsku, 5 października. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

TVP 1
– „Wiadomości” / Wywiad na temat na temat obrońców Poczty Polskiej w Gdańsku, 5 października. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

TVP 3 Olsztyn
– „Informacje” / Wywiad na temat wystawy podziemia niepodległościowego, 27 października. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

TVP 2

– „Panorama” / Wywiad na temat Grudnia ’70, 15 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

TVP 3 Szczecin

– Cykl etiud dokumentalnych „Epitafium Ofiar Grudnia ’70” / W związku z 51. rocznicą rewolty grudniowej 1970 r. na Wybrzeżu przygotowano cykl dziewięciu etiud emitowanych w TVP Szczecin oraz TVP Gdańsk. Osiem odcinków poświęconych jest konkretnym ofiarom. Ostatni, dziewiąty odcinek, został poświęcony zabitym, którzy nie figurują na oficjalnych listach. W nagraniach wykorzystano materiały archiwalne IPN, relacje świadków wydarzeń oraz wypowiedzi historyków. W nagraniach wzięli udział pracownicy OIPN Gdańsk. / Jednostka odpowiedzialna OBEN, OBBH.

Delegatura Bydgoszcz

TVP 3 Bydgoszcz

– *Przechodzimy do historii Poeta i żołnierz* / Historia kpt. Wacława Denhoffa-Czarnockiego, żołnierza I Brygady Legionów Polskich, członka Polskiej Organizacji Wojskowej oraz obrońcy Lwowa, pomysłodawcy i współzałożyciela klubu piłkarskiego Polonia Warszawa, upamiętnionego na cmentarzu Nowofarnym w Bydgoszczy, 19 stycznia. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
– „Lekcja Historii” / *Zbuntowana przeciwko Rzeszy. Henryka Wojdyło*. Henryka Wojdyło, harcerka, konspiratorka, działaczka Kujawskiego Związku Polityczno-Literackiego, a następnie Kujawskiego Stowarzyszenia Społeczno-Literackiego, 11 czerwca; udział w cyklu poświęconym Bydgoskiej Łączce.
– „Samorządni” / Dyskusja na temat samorządowego programu NSZZ „Solidarność” przyjętego w trakcie I Krajowego Zjazdu Delegatów w 1981 r. oraz na temat wprowadzenia stanu wojennego w PRL.

TV Trwam

– „Rozmowa dnia” / Rozmowa na temat *Wrzesień 1939 – kształtowanie pamięci historycznej*, 22 września.

ODDZIAŁ IPN KATOWICE

TVP 3 Katowice

– „Wiadomości” / Wypowiedź na temat wystawy *Powstania śląskie 1919–1921* prezentowanej w 2021 r. na terenie kilkudziesięciu miejscowości w całej Polsce, a 13 maja uroczyście zaprezentowanej w senacie, 13 maja. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– „Aktualności” / Wypowiedź pracownika OAIPN dotycząca zmarłej Teresy Szafrańskiej, 15 września. / Jednostka odpowiedzialna OAIPN.
– Komentarz w filmie *Kryptonim „Obiekt”, czyli cud nad Rawą* (reż. Wojciech Wikarek), dotyczącym operacyjnego zabezpieczenia przez SB mistrzostw świata w hokeju na lodzie w 1976 r. / Jednostka odpowiedzialna OAIPN.
– „Rozmowa Dnia” / Rozmowa z okazji Święta Niepodległości na temat świadomości historycznej Polaków oraz działań katowickiego pionu edukacyjnego IPN. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Wypowiedź z okazji Narodowego Święta Niepodległości dotycząca szacunku do barw narodowych oraz dzisiejszego patriotyzmu Polaków. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Wypowiedź z okazji Narodowego Dnia Pamięci o Zwycięskim Powstaniu Wielkopolskim dotycząca udziału Górnoślązaków w wydarzeniach z 1918 r. oraz roli Wojciecha Korfantego. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Wypowiedź związana z realizowaną przez OBEN akcją „100 kalendarzy na stulecie Niepodległości”. Zaprezentowano kalendarz ścienny na 2022 r. z cyklu „Z Myślą o Niepodległej”. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Wypowiedź dotycząca akcji „Pamiętamy o żołnierzach broniących Westerplatte”. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

– Realizacja filmów dokumentalnych: *Klub – rzecz o Amatorskim Klubie Filmowym w Stalinogrodzie* oraz *Precz z komuną* / Konsultacja merytoryczna i współfinansowanie realizacji filmów. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

TVT Rybnik
– Akcja „100 kalendarzy na stulecie Niepodległości" / Wypowiedź, podczas której zaprezentowano kalendarz ścienny na 2022 r. z cyklu „Z Myślą o Niepodległej". / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

ODDZIAŁ IPN KRAKÓW

TVP 3 Kraków
– Wywiad dotyczący wiedzy aliantów o Holokauście i powojennych procesach zbrodniarzy, 22 stycznia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
– Komentarz historyczny w programie „Głos Regionów – Brzezinka" na temat powojennych procesów karnych esesmanów z załogi KL Auschwitz, 24 stycznia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
– Wypowiedź dla programu „Kronika" na temat Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych, 1 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
– Wypowiedź dla „Dziennika Regionów" na temat działalności i procesu IV ZG WiN, 1 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
– Komentarz historyczny w programie „Kronika" na temat 78. rocznicy likwidacji krakowskiego getta, 12 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
– Wywiad do filmu dokumentalnego Piotra Litki *Trudne słowo Solidarność*, listopad. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
– Udział pracownika w nagraniu reportażu z prac poszukiwawczych na cmentarzu komunalnym w Nowym Sączu, 8 września. / Jednostka odpowiedzialna WSdsPI.
– Udział pracownika w reportażu *Janusz Kurtyka*, 30 października. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

TVP Historia
– Udział dr. Pawła Chojnackiego w charakterze eksperta/jurora w nagraniu edycji teleturnieju „Giganci Historii" poświęconej Marianowi Hemarowi, 27 i 28 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
– Film o ks. Józefie Lelicie i procesie kurii krakowskiej – odc. 3 cyklu „Księża Wolności", realizator Tadeusz Płużański, 31 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
– Program „Marzyciele", udział w nagraniu audycji poświęconej gen. Stanisławowi Rostworowskiemu, 12 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
– Cykl „Marzyciele" / Udział w filmie dokumentalnym o Stanisławie Marusarzu, 11 września; Udział w filmie dokumentalnym o Wacławie Felczaku, 18 września. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
– Cykl „Spór o Historię" / Udział w nagraniu na temat księży patriotów, 5 października. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
– Cykl „Księża Wolności 1914–1981" / Udział w nagraniu poświęconym abp. Eugeniuszowi Baziakowi, 3 listopada; ks. Kazimierzowi Jancarzowi, 8 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

TVP Republika
– Program „Polska na Dzień Dobry – Weekend" / Rozmowa o życiu i twórczości Zygmunta Nowakowskiego, 20 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

TVP Kultura
– Komentarz historyczny na temat Narodowego Dnia Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką w ramach programu „Informacje Kulturalne", 24 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

TV Trwam

- Wypowiedź na temat Zbigniewa Godlewskiego i Anny Walentynowicz, 4 maja. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
- Wypowiedź na temat Franciszka Niepokólczyckiego i Łukasza Cieplińskiego, 8 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

TVP Info

- Wypowiedź na temat Stanisława Pyjasa i opozycji niepodległościowej w latach siedemdziesiątych, 7 maja. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
- Wywiad dotyczący śledztwa OKŚZpNP o sygn. akt S 63.2018.Zk, a w szczególności, postępowania w przedmiocie zezwolenia na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej sędziego wojskowego orzekającego w okresie stanu wojennego w odniesieniu do działacza opozycji antykomunistycznej, 1 lipca. / Jednostka odpowiedzialna OKŚZpNP.

TVP 1

- „Alarm!" / Wywiad dotyczący działań prowadzonych w śledztwie OKŚZpNP o sygn. akt S 62.2020.Zk w sprawie pochówków niemieckich jeńców wojennych w rejonie rzeki Soła w Oświęcimiu, 1 lipca. / Jednostka odpowiedzialna OKŚZpNP.
- „Wiadomości" / Wywiad dotyczący śledztwa o sygnaturze akt S 63.2018.Zk, a w szczególności uchwały Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego w przedmiocie zezwolenia na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej sędziego wojskowego orzekającego w okresie stanu wojennego w odniesieniu do działacza opozycji antykomunistycznej, 2 lipca. / Jednostka odpowiedzialna OKŚZpNP.

Delegatura Kielce

TVP 3 Kielce

- Cykl audycji „Przystanek Historia": Represje komunistów w stosunku do Kościoła katolickiego w Polsce na przykładzie ks. bp. Czesława Kaczmarka, 27 stycznia; Polskie Państwo Podziemne, 15 lutego; projekt „Giganci Nauki PL" o wkładzie polskich uczonych w rozwój cywilizacji, 22 lutego; żołnierze wyklęci, 15 marca; Polacy ratujący Żydów w czasie II wojny światowej, 12 kwietnia; NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność", 16 kwietnia; straty osobowe i materialne poniesione przez Polskę w czasie II wojny światowej, 3 maja; obchody milenium chrztu i tysiąclecia państwa polskiego, 31 maja; wydarzenia Czerwca '76, 16 czerwca; wydarzenia antyżydowskie 4 lipca 1946 r., 26 czerwca.
- „Głos Dnia" / Audycja poświęcona 81. rocznicy wydania decyzji KC WKP(b) o zamordowaniu polskich jeńców wojennych, 5 marca.
- „Informacje" / Reportaż na temat wystawy *Tu rodziła się Solidarność* prezentowanej w Skarżysku-Kamiennej, 16 kwietnia; wywiad *Powrót do ojczyzny. Wachmistrz „Tarzan" po latach spocznie w rodzinnej ziemi* dotyczący pogrzebu ppor. Tomasza Wójcika „Tarzana", 10 lipca.
  „Informacje" / Materiał na temat wkroczenia Armii Czerwonej na ziemie polskie, 17 września.
- Cykl „Przystanek Historia TV" / Odcinki: o otwarciu wystawy *Na straży pamięci. 30 lat Stowarzyszenia Kielecka Rodzina Katyńska*, 27 września; relacje z warsztatów edukacyjnych oraz promocji książki *Relacje polsko-żydowskie w XX wieku. Badania – kontrowersje – perspektywy*, 11 października; relacja z uroczystości wręczenia Krzyży Wolności i Solidarności oraz gry miejskiej *Poznaj historię lwowiaka*, 25 października; odcinek zapowiadający obchody 103. rocznicy odzyskania niepodległości; relacja z konferencji „PZPR w dokumentach" oraz Festiwalu Piosenki Niezłomnej i Niepodległej, 8 listopada; upamiętnienie gen. dywizji Bolesława Jerzego Roi; zapowiedź konferencji „Życiorysy Niepokornych", 22 listopada; odcinek zapowiadający obchody 40. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego, 6 grudnia; relacje z uroczystości wręczenia nagród Świadek Historii, 20 grudnia.

– „Głos Dnia” / Naczelnik Delegatury Kielce wzięła udział w programie poświęconym odzyskaniu przez Polskę niepodległości, 11 listopada.
– „Poczytalnia TV” / Na antenie oddziałów regionalnych TVP wyemitowany został program *Jak literatów inwigilował i niszczył komunizm*, dotyczący m.in. inwigilacji i tajnych współpracowników Urzędu Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa, 18 listopada.
– *Wolność mieliśmy w sercach*. 40. rocznica wprowadzenia stanu wojennego / Pracownik Delegatury wziął udział w audycji dotyczącej wydarzeń z okresu stanu wojennego, 13 grudnia.

TV Republika
– Promocja pierwszego numeru czasopisma „Polish-Jewish Studies”/ Wywiad na temat nowego czasopisma IPN, 22 stycznia.

TVP Historia
– Promocja pierwszego numeru czasopisma „Polish-Jewish Studies”/ Wywiad na temat nowego czasopisma IPN, 22 stycznia.

TVP Info
– „O Co Chodzi?” / Program poświęcony procesowi przeciwko prof. Janowi Grabowskiemu i Barbarze Engelking, 18 lutego.

Telewizja Rassija 24
– Reportaż / Wywiad z pracownikiem RBH na temat wydarzeń antyżydowskich 4 lipca 1946 r. w Kielcach, 30 czerwca.

ODDZIAŁ IPN LUBLIN

TVP 3 Lublin
– Cykl audycji „Polacy na Ratunek Żydom” / Poszczególne odcinki ukazujące postawy osób ratują cych Żydów: *Konsul ze Stambułu*, 2 stycznia; *Rodzina Olesiejuków*, 9 stycznia; *Nieznani Bohaterowie*, 23 stycznia; *Rodzina Zamoyskich*, 6 stycznia; *Sprawiedliwi z Kolonii Cezaryn*, 27 stycznia; *Julianna i Wiktor* Łyjakowie *z wnukiem*, 3 kwietnia; *Rodzina Latoszyńskich*, 24 lipca; *Zginął, bo pomagał innym*, 25 września; *Zginął za ukrywanie dzieci*, 13 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
– Serwis informacyjny „Panorama” / Wypowiedzi pracowników OBEN komentujące bieżące wydarzenia. Wypowiedź o śp. Marii Annie Rejniewicz-Wysockiej, działaczce opozycji demokratycznej z czasów PRL, odznaczonej Krzyżem Wolności i Solidarności, chrześnicy mjr. Hieronima Dekutowskiego „Zapory”, 13 lutego; rozmowa na temat mobilnej gry terenowej *O Wilkach mowa* oraz obchodów Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych, 5 marca; wypowiedź autora wystawy *Użyteczność. Patriotyczny aktywizm społeczny i działania modernizacyjne w Polsce od końca XVIII wieku do II wojny światowej* przy okazji otwarcia wystawy, 15 marca; wypowiedź na temat wystawy *Tu rodziła się Solidarność Rolników* w trakcie jej ogólnopolskiego otwarcia w Milejowie, 21 kwietnia; wypowiedź na temat przewodnika historyczno-turystycznego *Śladami bohaterów*, w ramach akcji promocyjnej tego wydawnictwa, 29 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OAIPN, OBEN.
– Program cykliczny „To Nas Dotyczy” / Rozmowa z pracownikiem OBEN w związku z Narodowym Dniem Pamięci Żołnierzy Wyklętych, przybliżająca aktywność OIPN Lublin. Podczas programu zaprezentowano materiały edukacyjne dotyczące polskiego podziemia niepodległościowego, zaproszono do udziału w grze miejskiej *O Wilkach mowa* oraz internetowym quizie na temat podziemia na portalu „Quizizz”, 8 marca; udział w rozmowie o zbrodni katyńskiej i jej kontekście historycznym i współczesnym, 13 kwietnia; udział w rozmowie dotyczącej powstania warszawskiego i akcji „Burza” na Lubelszczyźnie, 29 lipca. / Jednostka odpowiedzialna OBEN, OBBH.

– Program cykliczny „Poranek między Wisłą a Bugiem” / Wypowiedź na temat przewodnika historyczno-turystycznego *Śladami bohaterów. „Szlakami walk oddziału partyzanckiego Obwodu WiN Włodawa 1945–1951* w ramach akcji promocyjnej tego wydawnictwa, 29 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Delegatura Radom

Radio Plus Radom

– Cykl audycji „Historia jakiej nie znamy” / Przygotowano audycje poświęcone dwudziestoleciu działalności Delegatury Radom (2 audycje), powstaniu styczniowemu 1863 r. (2), przekształceniu ZWZ w Armię Krajową (1), deportacjom Polaków w głąb ZSRR w 1940 r. (2), podziemiu niepodległościowemu w Radomskiem w związku z Narodowym Dniem Pamięci Żołnierzy Wyklętych (2) oraz losom cichociemnych (2). Łącznie zrealizowano 11 audycji.

TVP Historia

– Udział pracownika Delegatury w filmie dokumentalnym poświęconym ks. Romanowi Kotlarzowi, reż. Piotr Litka, lipiec 2021 r.

ODDZIAŁ IPN ŁÓDŹ

TVP 3 Łódź

– Wywiad na temat wystawy plenerowej *Dzieci z Przemysłowej – niemiecki obóz w Łodzi* oraz historii obozu. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Udział w filmie dokumentalnym TVP 3 Pracownia reportażu: *Jedyny taki obóz* o historii niemieckiego obozu dla dzieci przy ul. Przemysłowej w Łodzi. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Wywiad na temat wystawy plenerowej *Tu rodziła się Solidarność Rolników*. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Wywiad na temat wystawy plenerowej *Powstania śląskie 1919–1921*. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Wywiad na temat wystawy plenerowej *Polskie symbole narodowe*. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– „Rozmowa Dnia” / Strajki łódzkie w lutym 1971 r., wywiad na temat 73. rocznicy śmierci rtm. Witolda Pileckiego, wywiad na temat Narodowego Dnia Pamięci Ofiar Niemieckich Nazistowskich Obozów Koncentracyjnych; wywiad na temat powstania warszawskiego; niemiecki obóz dla dzieci na ul. Przemysłowej; Polacy ratujący Żydów; zniszczenie muralu poświęconego żołnierzom wyklętym; rocznica decyzji WKP(b) w sprawie polskich jeńców z obozów specjalnych NKWD;, udział dyrektora OIPN w rozmowie poświęconej 82. rocznicy powstania Polskiego Państwa Podziemnego, 27 września; udział dyrektora OIPN w rozmowie poświęconej 40. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego w Polsce, 13 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OAIPN, OBBH.
– „Łódzkie Wiadomości Dnia” / Wywiad na temat rocznicy zbrodni katyńskiej. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
– „Gość po 8” / Rozmowa poświęcona 40. rocznicy marszu głodowego w Łodzi, 30 lipca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
– Wywiad na temat komiksu poświęconego mjr. Henrykowi Dobrzańskiemu, „Hubalowi”. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Wywiad na temat Narodowego Dnia Pamięci Ofiar Niemieckich i nazistowskich obozów zagłady i koncentracyjnych. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Wywiad na temat wystawy *Tu rodziła się opozycja*. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Wywiad na temat „Intelligenzaktion”, 24 października. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Wywiad do serwisu informacyjnego na temat 40. rocznicy strajku studentów na Wydziale Prawa i Administracji UŁ, 15 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

– Wywiad na temat znaczenia powstania wielkopolskiego dla odradzającego się państwa polskiego, 22 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

TVP 2
– „Panorama" / Wypowiedź o zagładzie dzieci w Auschwitz w okresie II wojny światowej. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

TVP Historia
– Wywiad na temat świąt i rocznic obchodzonych w PRL. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Program „Flesz historii" / Wypowiedź na temat zbrodniczej likwidacji umysłowo i przewlekle chorych w rejencji łódzkiej od marca 1940 r. do lipca 1941 r. (śledztwo sygn. S 56.2010.Zn) oraz akcji T-4; komentarz historyczny pracownika OBBH na temat gen. Stanisława Maczka, 22 lutego. / Jednostka odpowiedzialna OKŚZpNP, OBBH.
– Emisja filmu *Poza podejrzeniem* z udziałem dr Joanny Żelazko w roli narratora. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
– Program „16 mm historii"/ Udział w audycji „A lato było piękne tego roku", 11 czerwca / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

TVP Info
– Wywiad podczas briefingu prasowego poświęconego 40. rocznicy powstania NZS i wydania publikacji Jadwigi Kowalczyk *Egzamin studenta i obywatela. Rzecz o strajku studentów łódzkich w 1981 r.*, Warszawa. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

TV Republika
– Wywiad na temat wystawy plenerowej *Dzieci z Przemysłowej – niemiecki obóz w Łodzi* oraz historii obozu. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Wywiad podczas briefingu prasowego poświęconego 40. rocznicy powstania NZS i wydania publikacji Jadwigi Kowalczyk *Egzamin studenta i obywatela. Rzecz o strajku studentów łódzkich w 1981 r.*, Warszawa. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Telewizja Trwam
– „Rozmowy Niedokończone" / Polacy w łagrach sowieckich 1944–1956. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

Telewizja Maksymilian
– Wywiad o wartościach Maksymiliana Kolbego podczas otwarcia w Zduńskiej Woli wystawy *Św. Maksymilian Maria Kolbe*. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Stowarzyszenie Telewizji Kablowej „Ret-Sat 1"
– Wywiad na temat historii sportu w II RP w związku z konkursem „Sukcesy sportowe II RP". / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

ODDZIAŁ IPN POZNAŃ

TVP 3 Poznań
– Wypowiedzi i wywiady na następujące tematy: wystawa *Tu rodziła się „Solidarność"*; zdobycie lotniska Ławica przez powstańców wielkopolskich; rozejm w Trewirze; Kazimierz Greger – fotograf powstania wielkopolskiego; wystawa z okazji 65. rocznicy Czerwca '56 przygotowywana przez OIPN i Wielkopolskie Muzeum Niepodległości w Poznaniu; zapomniany pomnik Józefa Piłsudskiego przy ul. Rolnej w Poznaniu, znaczenie prymasa Stefana Wyszyńskiego dla polskiego Kościoła

rzymsko-katolickiego; wspomnienie uczestnika Czerwca ’56 Romana Bulczyńskiego; udział w programie „Lustra Historii” na temat walk o Poznań, żołnierzy wyklętych oraz udział w programie „Wielkopolska Warta Poznania” na temat „Zeszytów Historycznych Solidarności Wielkopolskiej”, nowej monografii *Historia Poznania* prof. Przemysława Matusika, zbrodni katyńskiej; obchody rocznicy Czerwca ’56, 18 czerwca; Czerwiec ’56, 21 czerwca; wystawa *Poznański Czerwiec 1956. Oblicza buntu i jego pamięć*, 27 czerwca; przyjazd Jana Pawła II do Poznania w 1983 r., 2 czerwca; związki prymasa Stefana Wyszyńskiego z Wielkopolską, 31 maja; remont grobów weteranów Poznańskiego Czerwca ’56 Włodzimierza Plencnera i Hieronima Zielonackiego, 21 czerwca i 4 lipca; Dzień Walki i Męczeństwa Wsi Polskiej; udział w filmie dokumentalnym *Po wieczne czasy. Rzecz o Konstytucji 3 maja*, 12 lipca; zbrodnie niemieckie w Lasach Palędzko-Zakrzewskich, 13 października; wywiad na temat książki i wystawy *Wartheland. Dzieje zbrodni*, 26 października; wypowiedź na temat pierwszego na okupowanych ziemiach polskich obozu przesiedleńczego w Cerekwicy, 20 października; udział w programie „Wielkopolska Warta Poznania” poświęconym książce *Wartheland. Dzieje zbrodni*, 28 października; wypowiedź na temat KPP, 3 listopada; wywiad o 11 listopada 1918 r. w Poznaniu i Wielkopolsce, 11 listopada; wypowiedź w sprawie dekomunizacji na terenie Poznania, 15 listopada; na temat wystawy *Pokolenie Baczyńskiego*, 19 listopada; rozmowa dotycząca ustanowienia Narodowego Dnia Zwycięskiego Powstania Wielkopolskiego, 23 listopada; wypowiedź na temat stanu wojennego, 13 grudnia; wypowiedź na temat Romana Dmowskiego, 17 grudnia; rozmowa o inicjatywach IPN na Narodowy Dzień Zwycięskiego Powstania Wielkopolskiego, na temat wystawy i nagrody Świadek Historii, 23 grudnia; wypowiedzi do szeregu programów na temat powstania wielkopolskiego, 27 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN, OBBH, OBUWiM, dyrektor OIPN.

– Cykl „Historia Każdego Dnia” / Stała współpraca przy powstawaniu programów omawiających ważne z perspektywy Wielkopolski wydarzenia historyczne, postaci i miejsca w formie krótkich informacji – kartek z kalendarza. / Jednostka odpowiedzialna OBEN, OBBH, OBUWiM.
– Gra planszowa *Powstanie wielkopolskie 1918–1919* / Wypowiedź pracownika OBEN dotycząca gry o powstaniu wielkopolskim, 6 września. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– „Teleskop” / Program informacyjny, dla którego pracownik udzielił wypowiedzi na temat wystawy *Pokolenie Baczyńskiego*, 19 listopada; wypowiedź dotycząca ustanowienia Narodowego Dnia Zwycięskiego Powstania Wielkopolskiego, 22 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBBH, OBEN.
– „Lustra” / Udział pracownika OAIPN w audycji na temat 40. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego, 10 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OAIPN.

TVP 1

– Wypowiedź do „Teleexpressu” na temat zapomnianego pomnika Józefa Piłsudskiego przy ul. Rolnej w Poznaniu. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Telewizja Trwam

– Wywiad na temat konkursu ogólnopolskiego „Sztafeta Pamięci. Losy mojej rodziny w czasie II wojny światowej”. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

WTK

– Wywiad na temat rozejmu w Trewirze. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Telewizja ASTA w Pile

– Wypowiedź na temat wystawy *Tu rodziła się „Solidarność”*. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Polsat News

– Audycja o Czerwcu ’56, 28 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

TVP

– Spot o powstaniu wielkopolskim pokazywany był na antenach wszystkich telewizji regionalnych i TVP Info. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

TVP Historia

– „Ex Libris" / Rozmowa o książce *Wartheland. Dzieje zbrodni*, 15 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

TVP 3 Łódź

– Wywiad na temat książki *Wartheland. Dzieje zbrodni*, 9 listopada; rozmowa na temat powstania wielkopolskiego, 27 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

TVP 3 Katowice

– „Górnicy z Wujka – Zenon Zając" / Rozmowa na temat Zenona Zająca, 16 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

TVP 3 Gorzów Wikp

– Rozmowa o powstaniu wielkopolskim, 17 grudnia; rozmowa o wystawie o powstaniu wielkopolskim, 22 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

ODDZIAŁ IPN RZESZÓW

TVP3 Rzeszów

– Cykl dokumentalny „Podkarpackie Tablice i Inskrypcje" / Program, w którym są odkrywane i przybliżane ciekawe wydarzenia i wspaniali ludzie, upamiętnieni w inskrypcjach i pamiątkowych tablicach na Podkarpaciu. Odcinek przedstawiający historię mjr. Henryka Dobrzańskiego „Hubala", 9 stycznia; naczelnik OBUWiM Rzeszów przybliżył temat powstania styczniowego w powiecie strzyżowskim, 13 lutego; Święto Konstytucji 3 *maja*, 3 maja; historia Władysława Skubisza „Pingwina" i uczestników akcji „Kośba", którzy przeprowadzili zamach na dwóch niemieckich funkcjonariuszy Gestapo, 29 maja. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM, OBEN.
– Audycja *Izba Pamięci Karola Chmiela* / Nagranie przeprowadzone we współpracy ze Starostwem Powiatowym w Ropczycach, wyemitowane 27 stycznia. Program dostępny jest na profilu TVP 3 Rzeszów. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Pomoc w przygotowaniu filmu *Chłopski bunt '81*. Udostępniono literaturę, dokumenty i zdjęcia oraz służono konsultacjami dla reżyserów (Grzegorza Boratyna i Beaty Pardel). Emisja w TVP Historia, 26 stycznia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
– „Aktualności" / Materiał *Zniszczyli nieodsłoniętą jeszcze tablicę w Przemyślu* dotyczący zniszczonej tablicy w Przemyślu, 4 lutego. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
– „Aktualności" / Rocznica rozstrzelania 10 mieszkańców Podkarpacia podczas II wojny światowej / Materiał, w którym naczelnik OBUWiM przybliża wydarzenia związane z rozstrzelaniem 10 mieszkańców Podkarpacia, 11 lutego. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
– „Aktualności" / Materiał dotyczący uroczystości odsłonięcia tablicy upamiętniającej rtm. Witolda Pileckiego w Żyznowie oraz nadania szkole jego imienia, 8 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
– „Aktualności" / Materiał dotyczący 104. rocznicy urodzin porucznika Tadeusza Lutaka, 29 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
– „Aktualności" / Akcja „Zapal znicz dla Westerplatczyka. Pamiętamy o bohaterach września 1939", 1 września. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
– „Aktualności" / Otwarcie wystawy poświęconej policji Polskiego Państwa Podziemnego. Naczelnik OBUWiM przybliżył postać Jana Kruczka, szefa Państwowego Korpusu Bezpieczeństwa w Rzeszowie, 6 września. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

– „Aktualności” / Uroczystość odsłonięcia tablicy poświęconej Michałowi Krukowi oraz muralu upamiętniającego Marię Grzegorzewską w Przemyślu. Naczelnik OBUWiM przybliżył ich postacie, 15 października. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
– „Aktualności” / Uroczystość odsłonięcia tablicy upamiętniającej mieszkańców Kożuchowa, 29 października. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
– „Aktualności” / Gry edukacyjne i konkurs pieśni patriotycznych w Konieczkowej, 10 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
– „Aktualności” / Odzyskanie przez Polskę niepodległości po 123 latach niewoli. Naczelnik OBUWiM poruszył temat odzyskania przez Polskę niepodległości w kontekście regionalnym, 11 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
– „Gość TVP 3 Rzeszów” / Rozmowa dotycząca otwarcia i prezentacji ogólnopolskiej wystawy *Tu rodziła się Solidarność Rolników* poświęconej strajkom rolników, które przyczyniły się do powstania NSZZ RI „Solidarność”, 21 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna dyrektor OIPN.
– „Gość Dnia”/ Rozmowa w 40. rocznicę wprowadzenia stanu wojennego. / Jednostka odpowiedzialna dyrektor OIPN.
– Cykl dokumentalny „Historia” / Program ukazujący portrety bohaterów, rocznice ważnych wydarzeń historycznych. W odcinku z 2 sierpnia Świadkowie wojny naczelnik OBUWiM Rzeszów przybliżył tragiczne wydarzenia z okresu II wojny światowej. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
– Pomoc w przygotowaniu filmu Śluby Jasnogórskie, reż. ks. Józef Brzostowski, dotyczącego życia i działalności ks. prymasa kard. Stefana Wyszyńskiego, 16 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
– Program *Pamięci generała Andersa*, 16 października. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Program *Z lutnią w plecaku*, 11 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
– Film *Kościoły pod specjalnym nadzorem*, reż. ks. Józef Brzostowski / Konsultacje i pomoc w przygotowaniu filmu. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

TVP Info
– News w programie „Teleexpress” pt. *„Izba Pamięci Karola Chmiela”* / Nagranie przeprowadzone we współpracy ze Starostwem Powiatowym w Ropczycach, 3 lutego. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

TVP Historia
– Pomoc w nagraniach reportażu historycznego poświęconego abp. Ignacemu Tokarczukowi w ramach cyklu „Księża Wolności”, 4 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
– „Księża Wolności” / Cykl reportaży historycznych red. Tadeusza Płużańskiego poświęconych bp. Edwardowi Frankowskiemu i ks. Eugeniuszowi Dryniakowi. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
– „W Powiększeniu” / Udział programie poświęconym abp. Ignacemu Tokarczukowi. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
– Film *Boża przemytniczka* / Pracownik OBBH udzielił konsultacji i pomocy przy produkcji filmu dokumentalnego o Marii Mireckiej-Loryś, reż. Ewa Szakalicka. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Telewizja Polska, TV Polonia, TVP 3 Rzeszów
– Podczas 101. rocznicy boju pod Zadwórzem obchodzonej 28 sierpnia we Lwowie i Zadwórzu nagrano wywiady dla Telewizji Polskiej, emitowane na antenie TVP. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

TVP Polonia
– Studio Lwów / Przystanek Historia – Stanisławów / 26 października wyemitowano materiał dotyczący bitwy po Dytiatynem i Karola Kosteckiego. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

TVS Telewizja Sędziszów Małopolski
– Program *Wystawa „Bez cenzury w PRL-u”* (red. Monika Moskal), 8 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

ODDZIAŁ IPN SZCZECIN

TVP 3 Szczecin

– Wypowiedź na temat Sprawiedliwych wśród Narodów Świata z okazji Narodowego Dnia Pamięci Polaków Ratujących Żydów. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
– Rozmowa z 24 stycznia na temat śledztw S 32.2017.Zn oraz S14.2017.Zn, dotyczących obozu KL Ravensbrück. / Jednostka odpowiedzialna OKŚZpNP.
– Wypowiedź informacyjna udzielona 13 grudnia w sprawie przedsięwzięć planowanych w związku z 40. rocznicą wprowadzenia stanu wojennego. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.
– Dokument *Zabić nadzieję* poświęcony wprowadzeniu w 1981 r. stanu wojennego w PRL, 13 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna asystent prasowy, OBBH.
– „Dzieci Wołynia" / 10 odcinków audycji poświęconych osobom, które przeżyły zbrodnię na Wołyniu, 17–19 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna asystent prasowy, OBBH.

TVP Historia

– Wywiad na temat rozwiązania PZPR, 19 stycznia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
– Udział w nagraniu do kalendarium TVP na temat deklaracji PPS, 20 stycznia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
– Udział w nagraniu odcinka serii „Księża Wolności" na temat zabójstw księży w latach osiemdziesiątych, 5 lutego. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
– Historyk udzielił wywiadu na temat przemianowania Katowic na Stalinogród, 24 lutego. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
– Opracowanie zestawu pytań do jednego z odcinków teleturnieju z serii „Giganci Historii" pt. *Rewolucja kulturalna, obyczajowa i społeczno-polityczna końca lat sześćdziesiątych*, 6 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
– Wywiad na temat ROPCiO, 17 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
– Cykl „Archiwum Zimnej Wojny" / Udział w nagraniu odcinka na temat działań kontrwywiadu PRL, 27 maja. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
– Cykl „Flesz Historii" / Udział w nagraniu wywiadu na temat Berezy Kartuskiej, 9 czerwca; wywiad na temat Władysława Gomułki, 2 sierpnia; wywiad na temat Czerwca '56 w Poznaniu. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
– Cykl „Z Filmoteki Bezpieki" / Udział w nagraniu odcinka na temat inwigilacji dyplomatów przez kontrwywiad PRL, 30 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
– Wywiad na temat obławy w puszczy augustowskiej, 7 lipca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Telewizja Republika

– Wywiad na temat rocznicy zakończenia II wojny światowej i jej znaczenia, 8 maja. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

TV Wilno

– Wywiad na temat operacji wileńskiej AK, 6 lipca. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

TVP Info

– „O Co Chodzi?" / Udział w programie na żywo w 77. rocznicę wybuchu powstania warszawskiego, 1 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

ODDZIAŁ IPN WARSZAWA

TVP Info

– Wywiad na temat wkroczenia Armii Czerwonej do Warszawy, 14 września. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

TVP 3 Warszawa
- Wywiad na temat Strzeleckiej 8, 14 września. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
- Cykl „Czas Prymasa" / Udział H w cyklu dokumentalno-filmowym rozmów na temat relacji między prymasem Stefanem Wyszyńskim a I sekretarzem KC PZPR Władysławem Gomułką, 30 października. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
- Cykl „Warszawski Dzień Ekstra" / Udział w nagraniu odcinka na temat Orląt Lwowskich, 1 listopada; akcji PPS pod Rogowem, 8 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
- „CHIP – Rozmowy niecodzienne" / Udział w nagraniu dotyczącym Władysława Gomułki, 17 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

TVP 3 Gdańsk
- Wywiad z Tomaszem Łabuszewskim na temat książki *Oblicza zdrady?*, 30 października. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

TV Republika
- „Dzisiaj" – główne wydanie wiadomości / W Narodowe Święto Niepodległości została wyemitowana relacja z koncertu muzycznego „11 pieśni dla Niepodległej", który odbył się w Izbie Pamięci Strzelecka 8, 10 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

TVP Historia
- Cykl „Flesz Historii" / Udział w nagraniu wywiadu na temat audycji „Sonda", 2 września; amerykańskich sankcji po wprowadzeniu stanu wojennego, 16 grudnia; o zmianie władzy w grudniu 1970 r., 20 grudnia; na temat Melchiora Wańkowicza, 22 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

ODDZIAŁ IPN WROCŁAW

TVP 1
- „Alarm" / Wypowiedź na temat katastrofy w Czarnobylu, 26 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

TVP 3 Wrocław
- Wypowiedź na temat Solidarności jeleniogórskiej, 16 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
- „Fakty o Poranku" / Wypowiedź na temat katastrofy w Czarnobylu, 22 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
- „Podróże w Przeszłość" / Udział w nagraniu reportażu o płk. Janie Kruku-Śmigli, 26 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
- Udział w audycji na temat rocznicy powstania NZS. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.
- „Rozmowa Faktów" / Rozmowa związana z promocją cyklu reportaży historycznych „13 minut w przeszłość". / Jednostka odpowiedzialna OBEN.
- Cykl audycji „13 minut w przeszłość" / Wyemitowano następujące odcinki: reportaż o porozumieniach wałbrzyskich i Solidarności w Wałbrzychu; reportaż o Solidarności Rolników na Dolnym Śląsku w związku z okrągłą rocznicą powstania Solidarności Rolników Indywidualnych; reportaż o losach internowanych kobiet w okresie stanu wojennego; reportaż poświęcony organizacji Bricha działającej na Dolnym Śląsku po II wojnie światowej; nagranie wypowiedzi w filmie *Zapomniany bunt chłopów*. / Jednostka odpowiedzialna OBEN, OBBH.
- *Bomba na Wołyniu* / Udział w realizacji filmu-reportażu z serii „13 minut w przeszłość. Archiwa Dolnego Śląska". / Jednostka odpowiedzialna OBBH, OBEN.
- Naczelnik OBEN wzięła udział w charakterze eksperta w reportażu historycznym poświęconym jednej z filii KL Gross-Rosen Gräben (obecnie Graby – dzielnica Strzegomia), 30 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

– „Rozmowa Faktów” / Naczelnik OBEN wzięła udział w audycji na temat Narodowego Święta Niepodległości i wydarzeń, które OIPN Wrocław przygotował na tę okoliczność oraz na temat upamiętnienia w Żarowie Bolesława Kosteckiego, żołnierza 2. Korpusu oraz żołnierza Armii Hallera, 10 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Telewizja Dami Jelenia Góra
– Wypowiedź na temat Solidarności jeleniogórskiej, 16 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

TVN
– „Dzień Dobry TVN” / Wypowiedź na temat katastrofy w Czarnobylu, 26 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Telewizja EWTN
– Wspomnienie o śp. ks. Stanisławie Orzechowskim „Orzechu” / W nagraniu 23 maja (emisja 24 maja) wziął udział pracownik OBBH. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Telewizja Polsat
– Wywiad na temat cmentarza niemieckiego w Nadolicach, 29 października. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Delegatura Opole
TVP 3 Łódź
– *Tomek na granicach Rzeczypospolitej* / 26–28 maja udział pracownika Delegatury w nagraniu programu telewizyjnego w Wieluniu.

3.3.3. Dodatki prasowe

Dziennik Polski” (nr 17/23 280), „Gazeta Krakowska” (nr 17/22 144) / 22 stycznia ukazał się dodatek *Rubikon* poświęcony życiu i twórczości Zygmunta Nowakowskiego – pisarza, dziennikarza, aktora, reżysera teatralnego, działacza emigracyjnego, wieloletniego współpracownika Radia Wolna Europa. / Jednostka odpowiedzialna OIPN, OBBH Kraków.

„Echo Dnia” (nr 17/2021) / *Chcieli zniszczyć biskupa Kaczmarka. Mija 70 lat od jego aresztowania* / 22 stycznia ukazał się artykuł poświęcony jednemu z najgłośniejszych procesów pokazowych okresu stalinowskiego z udziałem biskupa kieleckiego Czesława Kaczmarka. / Jednostka odpowiedzialna Delegatura Kielce.

„Tygodnik eM” (nr 1/2021) / *Zapomniani polscy naukowcy i wynalazcy* / Na łamach tygodnika 24 stycznia ukazały się artykuły Doroty Koczwańskiej-Kality *Powinniśmy być dumni z polskiego wkładu w rozwój światowej techniki* oraz Bolesława Orłowskiego *Ile Polacy wnieśli w rozwój świata*, prezentujące wkład polskich naukowców w światowe dziedzictwo nauk matematyczno-przyrodniczych i technicznych w czasach II Rzeczpospolitej. / Jednostka odpowiedzialna Delegatura Kielce.

„Echo Dnia” (nr 35/2021) / *Polskie Państwo Podziemne – fenomen, o którym powinniśmy pamiętać* / 11 lutego ukazał się artykuł z okazji rocznicy przemianowania ZWZ na AK. / Jednostka odpowiedzialna Delegatura Kielce.

„wSieci Historii” (nr 3–4/2021) / *Niespokojny rok 1971* / 11 lutego ukazał się dodatek historyczny IPN poświęcony wydarzeniom roku 1971. W dodatku zostały opublikowane teksty: Sebastiana

Ligarskiego i Grzegorza Majchrzaka *Niespokojny rok 1971*, Andrzeja Boboli *Gierek jedzie na Wybrzeże*, Grzegorza Majchrzaka *Czujna Służba Bezpieczeństwa*, Sebastiana Ligarskiego *Czarny protest. 1 maja 1971 w Gdańsku*, Radosława Pobożego *Okiem esbeckiej kamery*, Grzegorza Waligóry *Kowalczykowie*, Grzegorza Wołka *Proces za Lenina*. / Jednostka odpowiedzialna BBH, OIPN Szczecin, BPiKS.

„Nasz Dziennik" (nr 37/6999) / *Wywalcz Polsce wolność lub zgiń* / Z okazji 80. rocznicy pierwszego skoku cichociemnych na teren okupowanej Polski 15 lutego został wydany dodatek prasowy. Znalazły się w nim artykuły: Marcina Krzysztofika *Elita Polski Walczącej*, Krzysztofa A. Tochmana *Najkrótszą trasą. Pierwszy skok bojowy cichociemnych*, Rafała Michlińskiego *Cichociemni z Łączki. Zamordowani w więzieniu na Mokotowie*, Artura Piekarza Śmierć zamiast honorów. Cichociemni w komunistycznym więzieniu na Zamku w Lublinie. / Jednostka odpowiedzialna OIPN Lublin.

„Życie Podkarpackie" (nr 7/275), „Nowiny" (nr 33/20 479), „Super Nowości" (nr 33/6128), „Tygodnik Sanocki" (nr 7/2752) / 17, 18 i 19 lutego w podkarpackich dodatkach ukazały się artykuły przybliżające tematykę 40. rocznicy podpisania porozumień rzeszowsko-ustrzyckich. Wśród nich znalazły się artykuły: Bogusława Wójcika *W obronie polskiej wsi*, Tomasza Berezy *Widmo kołchozów*, Mariusza Krzysztofińskiego *Duchowieństwo diecezji przemyskiej wobec strajków chłopskich w Ustrzykach Dolnych i Rzeszowie*, Janusza Borowca *Realizacja i obchody porozumień rzeszowsko-ustrzyckich w latach 1981–1989*. / Jednostka odpowiedzialna OIPN, OBBH Rzeszów.

„Nasz Dziennik" (nr 41/7003) / *Wieś Solidarna* / Z okazji 40. rocznicy strajków i porozumień w Ustrzykach Dolnych i Rzeszowie w ramach dodatku historycznego IPN 19 lutego ukazały się artykuły: Jarosława Szarka *Nie dać sobie wyrwać ziemi*, Bogusława Wójcika *W obronie polskiej wsi. Rzeszów i Ustrzyki Dolne – wspólna sprawa*, Mariusza Krzysztofińskiego *Kościół z rolnikami. Duchowieństwo diecezji przemyskiej wobec strajków chłopskich w Ustrzykach Dolnych i Rzeszowie*, Janusza Borowca *W podziemiu. Realizacja i obchody porozumień rzeszowsko-ustrzyckich w latach 1981–1989*. / Jednostka odpowiedzialna OIPN Rzeszów.

„Dziennik Łódzki" (nr 41 2353/6187) / *40. rocznica strajku studenckiego w Łodzi i rejestracji NZS* / W styczniu i lutym 1981 r. na uczelniach łódzkich trwał, zakończony sukcesem, najdłuższy w powojennej Europie strajk studencki. Wydarzeniom tym poświęcone są artykuły w dodatku z 19 lutego autorstwa: Anny Gronczewskiej *Jak zmieniało się życie studenckie w Łodzi*, Marcina Dardy *Strajk w Łodzi, to był strajk tych, którzy mieli dość tamtego systemu*, Sławomira Sowy *Czuliśmy presję, że musimy wygrać*, Sebastiana Pilarskiego *Najdłuższy i największy strajk studencki w Europie* oraz *Zanim zaczął się strajk*, Dariusza Pawłowskiego *Kultura z pomocą strajkującym*, a także rozmowy z Krzysztofem Bilikiem, Wojciechem Hemplem, Rafałem Kasprzykiem i Andrzejem Słowikiem. / Jednostka odpowiedzialna OIPN, OBBH Łódź.

„Dziennik Polski" (nr 47/23 310), „Gazeta Krakowska" (nr 47/22 174), „Echo Dnia" (nr 47/13 506) / 26 lutego ukazał się dodatek OIPN Kraków i Delegatury Kielce *Ostatnie powstanie* z okazji Narodowego Dnia Pamięci „Żołnierzy Wyklętych". / Jednostka odpowiedzialna OBBH Kraków, Delegatura Kielce.

„Echo Dnia" (nr 47/13 506) / *Jaki był wkład Polaków w rozwój świata? IPN przypomniał zapomniane historie* / 26 lutego ukazał się artykuł poświęcony Gigantom Nauki PL. / Jednostka odpowiedzialna Delegatura Kielce.

„Dziennik Łódzki" (nr 47/25 701) / Dodatek *Podziemie niepodległościowe w regionie łódzkim* / Z okazji Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych OIPN przygotował dodatek specjalny, który ukazał się 26 lutego. Opisano w nim podziemie niepodległościowe w regionie łódzkim. Znalazły się tam

artykuły: Dariusza Roguta *Ruch oporu Armii Krajowej*, Janusza Wróbla *Ziemia łódzka w 1945 roku*, Tomasza Toborka *Konspiracyjne Wojsko Polskie; Warszyc, legenda podziemia*, Joanny Żelazko *Łódzki okręg Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość"*, Pawła Wąsa *Konspiracja Młodzieżowa*, Eweliny Ślązak *Kościół i księża wobec podziemia i komunistów*, Aleksandry Szafrańskiej-Dolewskiej i Krzysztofa Latochy *Pamięć o nich miała zginąć wraz z ciałami*, Bartosza Bijaka *Konspiracyjne Wojsko Polskie – mapa pamięci.* / Jednostka odpowiedzialna OIPN Łódź.

„Nasz Dziennik" (nr 49/7011) / *Bezimienni Bohaterowie* / 1 marca z okazji Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych ukazał się dodatek historyczny IPN, a w nim artykuły: Jarosława Szarka *Rodziny wyklęte*, Rafała Leśkiewicza *Kara śmierci za udzielenie noclegu. Historia Władysława Rachela, sołtysa wsi Sucharzewo*, Bogusława Łabędzkiego *Odwet za „Łupaszkę". 5. Wileńska Brygada AK na kwaterach w gminie Brańsk*, Grzegorza Makusa *Wyrok za ludzki gest. Tragedia rodziny Żaków ze wsi Czarny Las*. / Jednostka odpowiedzialna BBH, WSdsPiI Białystok, OIPN Lublin.

„Nowiny" (nr 40/20 486), „Super Nowości" (nr 40/6135), „Gazeta Rzeszowa i okolic" / W Narodowym Dniu Pamięci Żołnierzy Wyklętych 1 marca na Podkarpaciu ukazał się dodatek przygotowany przez historyków rzeszowskiego OIPN, znalazły się w nim artykuły: Mirosława Surdeja *IV Zarząd Główny Zrzeszenia Wolność i Niezawisłość – fenomen i symbol antykomunistycznego oporu*, Pawła Formala *Zrzeszenie WiN w powiatach Sanok i Lesko w latach 1945–1948 oraz* Wojciecha Hanusa *Samodzielny Obwód WiN pod dowództwem por. Stefana Kobosa „Wrzosa". Powstanie, struktury i działalność na pograniczu powiatów tomaszowskiego i lubaczowskiego.* / Jednostka odpowiedzialna OIPN, OBBH Rzeszów.

„Dziennik Polski" (nr 53/23 315), „Gazeta Krakowska" (nr 53/22 180) / *Dzielnica cierpienia* / W ramach upamiętnienia 80. rocznicy utworzenia getta w Krakowie IPN wydał 5 marca dodatek historyczny, w którym opublikowano m.in. artykuły: Filipa Musiała *Edytorial*, Romana Gieronia *Droga do akcji Reinhardt*, Marcina Chorążkiego *Zanim powstało krakowskie getto*, Martyny Grądzkiej-Rejak *Mur zasłaniał przed oczami świata cierpienia pożerające Żydów*, Anny Czocher *Widziane z okien apteki*, Roksany Szczypty-Szczęch *Akcja „Reinhardt" w okupowanym Krakowie*, Ryszarda Kotarby *Ostatni etap zagłady krakowskich Żydów.* / Jednostka odpowiedzialna OIPN, OBBH Kraków.

„Sieci" (nr 10/2021) / „Giganci Nauki PL" / W ramach cyklu 10 dodatków historycznych o polskich wynalazcach, odkrywcach i pionierach nauk ścisłych 12 marca ukazała się jego część pierwsza, przedstawiająca sylwetki: Ignacego Mościckiego, Jana Czochralskiego i Tadeusza Sędzimira w artykułach prof. Bolesława Orłowskiego oraz w słowach wstępu Jarosława Szarka *Polscy giganci nauki*. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.

„Echo Dnia" (nr 59/2021) / *Mieli zostać wymazani z kart historii. Kim byli Żołnierze Wyklęci?* / 12 marca ukazał się artykuł poświęcony działalności polskiego antykomunistycznego podziemia niepodległościowego po II wojnie światowej. / Jednostka odpowiedzialna Delegatura Kielce.

„Gazeta Pomorska", „Express Pomorski", „Nowości: Dziennik Toruński" / W 40. rocznicę Bydgoskiego Marca 1981 r. Delegatura Bydgoszcz przygotowała dodatek prasowy, który ukazał się 16 marca. W dodatku można było przeczytać m.in. artykuły: Piotra Rybarczyka *Wywrócone krzesło, czyli o zgubnych skutkach braku dialogu i zaufania. 40. rocznica wydarzeń bydgoskich z 19 marca 1981 roku*, Przemysława Wójtowicza *Wyboista droga do „zielonej Solidarności"*, Katarzyny Maniewskiej *O wieś polską, wolną, niezależną samorządną. Od PSL do NSZZ RI „Solidarność"(1944–1989)*. / Jednostka odpowiedzialna Delegatura Bydgoszcz.

„Nasz Dziennik" (nr 69/7031) / *Czas Sprawiedliwych* / Z okazji Narodowego Dnia Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką OIPN Lublin wydał 24 marca dodatek prasowy ukazują-

cy postawy Polaków, którzy nieśli pomoc wyznawcom judaizmu. Znalazły się tam artykuły: Marcina Krzysztofika *Bohaterowie człowieczeństwa* oraz *Kto ratuje jedno życie*, Alicji Gontarek *Na ratunek!*, Mariusza Rębacza *Historia obozowej adopcji*. / Jednostka odpowiedzialna OIPN Lublin.

„Echo Dnia" (nr 71/2021) / *Ryzykowali, by ratować. W jaki sposób Polacy pomagali Żydom?* / 26 marca ukazał się artykuł z okazji Narodowego Dnia Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką. / Jednostka odpowiedzialna Delegatura Kielce.

„Rzeczpospolita" (nr 72/11 923) / *Mordowali za pomoc* / 27 marca ukazał się artykuł Tomasza Domańskiego w ramach dodatku historycznego IPN *W chałupie, stodole, bunkrze…* z okazji Narodowego Dnia Pamięci Polaków ratujących Żydów. / Jednostka odpowiedzialna Delegatura Kielce.

„Rzeczpospolita" – „Plus-Minus" (nr 1460) / *W chałupie, stodole, bunkrze* / W sobotnio-niedzielnym wydaniu „Rzeczypospolitej" z 27–28 marca ukazał się dodatek specjalny IPN przedstawiający Polaków ratujących Żydów na polskiej wsi w czasie II wojny światowej. Dodatek został przygotowany z okazji Narodowego Dnia Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką. Znalazły się w nim artykuły: Jarosława Szarka *Polacy ratujący Żydów na wsi*, Romana Gieronia *Dzieci były świadkami zbrodni*, Tomasza Domańskiego *Mordowani za pomoc*, Damiana Sitkiewicza *Zapomniane historie*, Ewy Kołomańskiej *Na plebanii*, Marcina Chorążkiego *Ziemianie wobec zagłady*. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.

„Nasz Dziennik" (nr 79/7041) / *Zagłada polskich elit* / 7 kwietnia, z okazji Dnia Pamięci Ofiar Zbrodni Katyńskiej ukazał się dodatek prasowy, a w nim artykuły: Jarosława Szarka *Unicestwić Polaków*, Pawła Niziołka, *Matematyczny geniusz*, Anety Kołtun *Król morza i Tatr*, Dawida Florczaka *W cieniu gór – na pomoc Polsce. /* Jednostka odpowiedzialna OIPN Lublin.

„Sandomierzanin" (nr 3–4/2021) / *Sandomierskie pocztówki historyczne* / Seria artykułów Roberta Piwki na temat wydarzeń w okresie okupacji niemieckiej w powiecie sandomierskim, 8 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna Delegatura Kielce.

„Sieci" (nr 15/2021) / „Giganci Nauki PL" / W ramach cyklu 10 dodatków historycznych o polskich wynalazcach, odkrywcach i pionierach nauk ścisłych 12 kwietnia ukazała się druga część, przedstawiająca postaci Tadeusza Wendy oraz Eugeniusza Kwiatkowskiego w artykułach Bolesława Orłowskiego. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.

„Echo Dnia" (nr 88/2021) / *40 lat temu powstała rolnicza Solidarność* / 16 kwietnia ukazał się artykuł na temat powstania NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność". / Jednostka odpowiedzialna Delegatura Kielce.

„Tygodnik Skarżyski" (nr 16/1200) / *Tu rodziła się Solidarność – ciekawa wystawa przed MCK* / 16 kwietnia ukazał się wywiad z Markiem Jedynakiem na temat wystawy *Tu rodziła się Solidarność*. / Jednostka odpowiedzialna Delegatura Kielce.

„Kuryer Kielecki" (nr 1/41) / *Solidarna wieś* / Dodatek prasowy z 19 kwietnia przygotowany na 40-lecie narodzin w Polsce niezależnego ruchu chłopskiego, który pod koniec 1980 r. otworzył drogę do późniejszej rejestracji związku. W numerze znalazły się artykuły: Mateusza Szpytmy *Solidarna wieś*, Marzeny Grosickiej *Powstanie i działalność rolniczej „Solidarności"*, *Internowania działaczy NSZZ RI „Solidarność" w województwie kieleckim* oraz *Rolnicza „Solidarność" w Świętokrzyskiem po wprowadzeniu stanu wojennego*, Stanisława Durlei *I Wojewódzki Zjazd NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność" w Kielcach*. / Jednostka odpowiedzialna Delegatura Kielce.

„Nasz Dziennik" (nr 93/7055) / *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Sandomierzu* / 23 kwietnia ukazał się artykuł Roberta Piwki. / Jednostka odpowiedzialna Delegatura Kielce.

„Polska Press Grupa" / *100-lecie powstania śląskiego* / 26 kwietnia ukazał się dodatek prasowy IPN poświęcony wydarzeniom 1921 r. na Górnym Śląsku, a zwłaszcza plebiscytowi górnośląskiemu i III powstaniu śląskiemu. Na publikację złożyło się 11 artykułów opisujących różne aspekty tych wydarzeń, przewodnik powstańczy i kalendarium oraz reprodukcje zdjęć i artefaktów z epoki. Wśród artykułów: Andrzeja Sznajdera *Wszyscy i wszystko dla Górnego Śląska*, Macieja Fica *Między Paryżem a Londynem* oraz *Druga Irlandia? Od rozejmu do podziału regionu*„ Ryszarda Kaczmarka *Plebiscyty w powersalskiej Europie*, Angeliki Blindy *Plebiscyt górnośląski 20 III 1921 – przebieg głosowania i wyniki*, Renaty Skoczek *Koncepcje podziału Górnego Śląska po plebiscycie*, Michała Miwy-Młota *Wybuch powstania – pierwsze walki zwycięskie dla polskiej strony*, Adama Kurusa *Grupa Destrukcyjna Wawelberga*, Zbigniewa Gołasza *Siły polskie w czasie III powstania. Liczebność, struktura, przywódcy*, Grzegorza Bębnika *Selbstschutz Oberschlesien* – siły niemieckie podczas III powstania, Zbigniewa Gołasza *Góra św. Anny i Kędzierzyn – największe bitwy*, Ryszarda Mozgola Światowa prasa o Górnym Śląsku. / Jednostka odpowiedzialna OIPN, OBBH Katowice.

„Wiedza i Życie" / (nr 5/2021) / 28 kwietnia ukazał się materiał IPN autorstwa Bolesława Orłowskiego przedstawiający postać Jana Czochralskiego. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.

„Sieci" (nr 19/2021) / „Giganci Nauki PL" / W ramach cyklu 10 dodatków historycznych o polskich wynalazcach, odkrywcach i pionierach nauk ścisłych 10 maja ukazała się trzecia część, przedstawiająca postaci Aleksandra Wasiutyskiego, Józefa Nowkuńskiego, Antoniego Xiężopolskiego, Alberta Czeczota oraz Kazimierza Żembrzuskiego w artykułach Bolesława Orłowskiego. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.

„Rzeczpospolita" (nr 19/2021) / *Nie tylko teczki* / Na łamach weekendowego wydania „Rzeczypospolitej" – „Plus-Minus" 15–16 maja IPN opublikował dodatek specjalny prezentujący działania AIPN. W dodatku znalazły się artykuły Marzeny Kruk *Serce Instytutu* oraz *Ratowanie okruchów historii*, Mariusza Żuławnika *Urwane życiorysy*, Mariusza Kwaśniaka *Archiwum pamięci cyfrowej*. / Jednostka odpowiedzialna AIPN.

„Gość Niedzielny" (nr 20/2021) / *Duszpasterz i mąż stanu. 40. Rocznica śmierci kardynała Wyszyńskiego* / 23 maja, w 40. rocznicę śmierci kard. Stefana Wyszyńskiego, IPN opublikował dodatek, a w nim artykuły: Jarosława Szarka *Niekoronowany król Polski*, Karola Sacewicza *Antykomunistyczny głos Kościoła*, Rafała Łatki *Nie jestem politykiem*, ks. Jerzego Buczka *Teologia narodu*, ks. Dominika Zamiatały *Uwięziony*, Katarzyny Kyc *Poznać Prymasa Tysiąclecia*. / Jednostka odpowiedzialna OIPN Rzeszów.

„Sieci" (nr 24/2021) / „Giganci Nauki PL" / W ramach cyklu 10 dodatków historycznych o polskich wynalazcach, odkrywcach i pionierach nauk ścisłych 14 czerwca ukazała się czwarta część przedstawiająca Stefana Bryłę, Stanisława Olszewskiego oraz Rudolfa Modrzejewskiego. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.

„wSieci Historii" (nr 7–8/21) / *Dwa polskie czerwce* / Dodatek prasowy przygotowany przez pracownika BBH, 17 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna BBH.

„Nasz Dziennik" (nr 142/7104) / *Kresy we krwi. Lato 1941 r.* / 23 czerwca ukazał się dodatek IPN poświęcony likwidacji przez Sowietów więzienia na Kresach Wschodnich, a co za tym idzie – wymordowania tysięcy Polaków podczas odwrotu Armii Czerwonej po ataku niemieckim 22 czerwca 1941 r.

W dodatku można było przeczytać artykuły: Jarosława Szarka *Ostatnia zbrodnia za „pierwszego Sowieta*", Moniki Tomkiewicz *Rozkaz: rozstrzelać*, Sebastiana Piątkowskiego *Prawda w trybach propagandy*, Anny Zechetner *Na rubieży i w salonach Belwederu.* / Jednostka odpowiedzialna OIPN Lublin.

„Tygodnik eM" (nr 26/2021) / *Referendum 30 czerwca 1946 r. Rola wojska i aparatu represji w kampanii propagandowej „Bloku Stronnictw Demokratycznych* / 27 czerwca ukazał się artykuł Marzeny Grosickiej na temat referendum z 30 czerwca 1946 r. na przykładzie województwa kieleckiego. / Jednostka odpowiedzialna Delegatura Kielce.

„Tygodnik eM" (nr 47/2021) / *Zbrodnia stanu wojennego* / 27 czerwca ukazał się artykuł Marzeny Grosickiej na temat referendum z 30 czerwca 1946 r. na przykładzie województwa kieleckiego. / Jednostka odpowiedzialna Delegatura Kielce.

Polska Press: „Gazeta Współczesna", „Gazeta Pomorska", „Dziennik Bałtycki", „Echo Dnia", „Dziennik Zachodni", „Głos Dziennik Pomorza", „Tygodnik Ostrołęcki", „Dziennik Łódzki", „Kurier Lubelski", „Nowa Trybuna Opolska", „Głos Wielkopolski", „Nowiny", „Polska Metropolia Warszawska", „Gazeta Wrocławska", „Gazeta Lubuska", „Gazeta Krakowska" / *Poznański Czerwiec 1956 roku* / 28 czerwca ukazał się dodatek prasowy IPN dotyczący wydarzeń czarnego czwartku, a w nim artykuły: Krzysztofa Brzechczyna *Dlaczego? Kulturowe, gospodarcze i polityczne konteksty Poznańskiego Czerwca 1956 r.*, Marty Szczesiak-Ślusarek *Hasła Poznańskiego Czerwca 1956 r.*, Rafała Reczka *Czarny Czwartek, czyli 28 czerwca 1956 roku. Przebieg wydarzeń*, Przemysława Zwiernika *Co się działo poza Poznaniem*, Elżbiety Wojcieszyk *Ogólnopolskie echa wydarzeń*, Tomasza Ceglarza *Długi cień buntu*, Konrada Białeckiego *Reakcje międzynarodowe*, Piotra Grzelczaka *Kazano zapomnieć. Pamięć Poznańskiego Czerwca 1956 r.* / Jednostka odpowiedzialna OIPN Poznań.

„Kuryer Kielecki" (nr 41/2021) / *Trudne relacje* / 30 czerwca ukazał się dodatek prasowy przygotowany przez Delegaturę Kielce, w którym podjęto tematykę pogromu kieleckiego. W numerze znalazły się artykuły: Doroty Koczwańskiej-Kality *Trudne relacje. Z badań nad stosunkami polsko-żydowskimi w powojennej Polsce*, Grzegorza Berendta *O uwarunkowaniach działalności instytucji żydowskich w Polsce w latach 1944–1956*, Tomasza Domańskiego *Prowokacja? Antysemityzm? Pogrom Żydów 4 lipca 1946 r. w Kielcach w najnowszej polskiej literaturze przedmiotu* oraz *Między tezą, hipotezą, a fikcją literacką – opowieść o pogromie Żydów w Kielcach*, Martyny Grądzkiej-Rejak *Inwigilacja społeczności żydowskiej w Krakowie 1945–1956*, Romana Gieronia *Wybuch przemocy antyżydowskiej w Rzeszowie i Krakowie w 1945 r.* / Jednostka odpowiedzialna Delegatura Kielce.

„Nasz Dziennik" (nr 155/7117) / *Golgota Wołyńska* / 8 lipca ukazał się dodatek prasowy z okazji Narodowego Dnia Pamięci Ofiar Ludobójstwa dokonanego przez nacjonalistów ukraińskich na obywatelach II RP. W dodatku można było przeczytać artykuły: Jarosława Szarka *O pamięć wołają ofiary*, Leona Popka *Wielki cmentarz. Zbrodnia w Ostrówkach i Woli Ostrowieckiej*, Adriana Lesiakowskiego *Wyspa życia na oceanie śmierci. Porucznik Henryk Cybulski „Harry" (1910–1971) i obrona Przebraż*, Agnieszki Wygody *Zaraz was zamordują. Rzeź wołyńska w relacji siostry Cecylii Winnickiej, felicjanki.* / Jednostka odpowiedzialna OIPN Lublin.

„Sieci" (nr 28/2021) / „Giganci Nauki PL" / W ramach cyklu 10 dodatków historycznych o polskich wynalazcach, odkrywcach i pionierach nauk ścisłych 12 lipca ukazała się piąta część, przedstawiająca postaci Stanisława Rogalskiego, Stanisława Wigury oraz Jerzego Drzewieckiego. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.

„Dziennik Łódzki" (nr 165/25–819) / *Bohaterowie olimpijskich aren. Od Aten do Tokio* / 19 lipca ukazał się dodatek prasowy o XXXII Letnich Igrzyskach Olimpijskich w Tokio przedstawiający syl-

wetki olimpijczyków z regionu łódzkiego, których biografie wpisują się w historię Polski XX w. (ze szczególnym uwzględnieniem drugiej wojny światowej). W dodatku znajdują się artykuły: Antoniego Gałeckiego *Olimpijczycy z piętnem historii w życiorysie*, Artura Kuprianisa *Halina Konopacka – złoto dla zuchwałej* oraz *Igrzyska Jenieckie*; *Roman Kantor – olimpijczyk z Berlina*, Ayaka Suzuki, *Historia judo i Olimpiada oraz nauka o mentalności YAMATO*, Dariusza Piekarczyka *Niechciane igrzyska bez kibiców, ale ze stanem wyjątkowym*, *Olimpijczycy z trzynastu miast łódzkiego regionu bili się o medale* oraz *Będą reprezentować łódzki region na igrzyskach olimpijskich w Tokio 2020*, Patrycji Resel *Jadwiga Wajsówna. Lekkoatletka, olimpijka, narodowiec*, Eweliny Ślązak *Maria Kwaśniewska-Maleszewska – „mała Polka"*, Dariusza Kuczmery *To oni wprowadzili region łódzki na olimpijskie salony. Tych siedmiu w igrzyskach olimpijskich Paryż 1924 na wspaniałych debiutantów wystartowało; Król Władysław Pierwszy Ełkaesiak miłościwie panujący na lodzie i murawie*; *Ślubowali uroczyście w YMCA Łódź, ale wojna światowa zabrała im igrzyska*; *Igrzyska ponownie goszczą w Tokio. Tamte sprzed 57 lat zostały zapamiętane* oraz *Prezes Regionalnej Rady Olimpijskiej: To będą wyjątkowe i niepowtarzalne igrzyska*, Sebastiana Pilarskiego *Antoni Gałecki – z igrzysk pod Tobruk i Monte Cassino*, Bartosza Janczaka *Przedwojenni Olimpijczycy – Jeźdźcy z łódzkiego*. / Jednostka odpowiedzialna OBBH Łódź.

„Dziennik Bałtycki" (nr 181) dodatek *Strajk dokerów '46.* Tło wydarzeń i miejskie legendy / Dodatek ukazał się w 75. rocznicę strajku dokerów w Gdańsku, 6 sierpnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN, OBBH Gdańsk.

„Rzeczpospolita" (nr 182/12 033) – „Plus-Minus" (nr 31/1480) / *Więcej dialogu z nowym pokoleniem* / 7–8 sierpnia w weekendowym wydaniu dziennika „Rzeczpospolita", w magazynie „Plus Minus" ukazał się wywiad prezesa IPN Karola Nawrockiego przeprowadzony przez Michała Szułdrzyńskiego. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.

„Sieci" (nr 32/2021) / „Giganci Nauki PL" / W ramach cyklu 10 dodatków historycznych o polskich wynalazcach, odkrywcach i pionierach nauk ścisłych 9 sierpnia ukazała się szósta część, przedstawiająca postaci Jerzego Dąbrowskiego, Piotra Kubickiego oraz Zygmunta Puławskiego. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.

„Rzeczpospolita" (nr 210/12 061) / *Plenerowe święto literatury we wrześniu* / 9 września ukazał się dodatek IPN w ramach Warszawskich Targów Książki. / Jednostka odpowiedzialna Wydawnictwo IPN.

„Dziennik Polski" (nr 211/23 474) / *Śmierć od gazu* / W ramach upamiętnienia ofiar niemieckiego obozu koncentracyjnego w Auschwitz OIPN Kraków przygotował dodatek historyczny, w którym opublikowano m.in. artykuły: Filipa Musiała *Niemiecka fabryka śmierci*, Joanny Lubeckiej *Piekło Dantego to komedia*, Marcina Przegiętki *Komory gazowe w obozach Trzeciej Rzeszy*, Macieja Korkucia *Ludobójstwo przemysłowe*, Marty Gorajczyk *Tortury w piekle*, Anny Czocher *Eksperymenty na ludziach w KL Auschwitz*, Radosława Kurka *Listy i kartki z KL Auschwitz*. / Jednostka odpowiedzialna OIPN Kraków.

„Nasz Dziennik" (nr 210/7172) / 10 września ukazał się artykuł *Areszt polowy NKWD w Byszówce koło Klimontowa* dotyczący jednego z aresztów NKWD na Kielecczyźnie. / Jednostka odpowiedzialna Delegatura Kielce.

„Sieci" (nr 37/2021) / „Giganci Nauki PL" / W ramach cyklu 10 dodatków historycznych o polskich wynalazcach, odkrywcach i pionierach nauk ścisłych 13 września ukazała się siódma część, przedstawiająca postaci Marcina Ulama i Stefana Banacha. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.

„Rzeczpospolita" (nr 222/12 073) / *Dodatek specjalny IPN* / 23 września ukazał się dodatek IPN w ramach XXVI Targów Wydawców Katolickich, a w nim artykuły: Karola Nawrockiego *Intelektualna*

i duchowa uczta, Rafała Łatki *Znacznie więcej niż duszpasterstwo. Relacje państwo–Kościół w ostatniej dekadzie PRL*, Adama Hlebowicza *O Polakach na Wschodzie*. / Jednostka odpowiedzialna Wydawnictwo IPN.

„Echo Dnia" (nr 224/13 683) / *Jak kształtowały się stosunki polsko-żydowskie w XX wieku? IPN zapra- sza na promocję książki* / 25 września ukazał się artykuł poświęcony publikacji *Relacje polsko-żydowskie w XX wieku. Badania – kontrowersje – perspektywy*. / Jednostka odpowiedzialna Delegatura Kielce.

„Sandomierzanin" (nr 9–10/2021) / *Sandomierskie pocztówki historyczne* / 4 października ukazał się artykuł dotyczący jednego z kierowników sandomierskiego PUBP – Romana Parlickiego. / Jednostka odpowiedzialna Delegatura Kielce.

„Sieci" (nr 41/2021) / „Giganci Nauki PL" / W ramach cyklu 10 dodatków historycznych o polskich wynalazcach, odkrywcach i pionierach nauk ścisłych 11 października ukazała się ósma część, przedstawiająca postaci Rudolfa Weigla, Józefa Strusia i Hilarego Koprowskiego. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.

„Dziennik Polski" (nr 241/23 504), „Gazeta Krakowska" (nr 241/22 368) / 15 października ukazał się dodatek Śmierć za ratowanie życia w 80. rocznicę wydania (15 października 1941 r.) przez generalnego gubernatora Hansa Franka rozporządzenia o karze śmierci dla Żydów opuszczających getta i osób, które udzielają im pomocy. W publikacji znalazły się artykuły: Filipa Musiała *Niełatwe akty heroizmu*, Anny Czocher *Bo jesteśmy Żydami*, Romana Gieronia *Wykluczyć pomoc*, Joanny Lubeckiej Żydzi w Europie Hitlera, Martyny Grądzkiej-Rejak *Za każdym rogiem czaiła się możliwość końca…*, Krzysztofa Pięciaka *Paczki z Czernichowa.* / Jednostka odpowiedzialna OBBH Kraków.

„Echo Dnia" (nr 247/13 706) / *Przewodnia siła narodu. Jaką rolę odgrywała PZPR w systemie komunistycznym?* / 22 października ukazał się artykuł zapowiadający konferencję źródłoznawczą „PZPR w dokumentach". / Jednostka odpowiedzialna Delegatura Kielce.

„Głos Wielkopolski" (nr 247/23 616) / *Październik '56 w Wielkopolsce* / 22 października ukazał się dodatek historyczny IPN, na którego łamach przedstawiono wydarzenia, które doprowadziły do przesilenia politycznego zwanego w historiografii Polskim Październikiem, a których symbolem jest powrót do władzy Władysława Gomułki. / Jednostka odpowiedzialna OIPN Poznań.

„Gazeta Codzienna Nowiny" (nr 211/20 657) / *Śladami bł. prymasa Stefana Wyszyńskiego na Podkarpaciu* / 29 października ukazał się dodatek z okazji 120. rocznicy urodzin bł. prymasa kard. Stefana Wyszyńskiego i 40. rocznicy jego śmierci, zawierający cztery artykułu dotyczące pobytu na Podkarpaciu w 1942 r., internowania w Komańczy, relacji z diecezją przemyską oraz wybranych przykładów upamiętnień związanych z prymasem. / Jednostka odpowiedzialna OBBH Rzeszów.

„Sieci" (nr 45/2021) / „Giganci Nauki PL" / W ramach cyklu 10 dodatków historycznych o polskich wynalazcach, odkrywcach i pionierach nauk ścisłych 8 listopada ukazała się dziewiąta część, przedstawiająca postaci Jerzego Rudlickiego, Rudolfa Gundlacha, Józefa Kosackiego oraz Zygmunta Jelonka. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.

„Nasz Dziennik" (nr 261/7223) / *Młodzi dla Nieodległej* / Z okazji Narodowego Święta Niepodległości w wydaniu weekendowym 10–11 listopada ukazał się dodatek prasowy IPN o młodych ludziach, którzy walczyli o niepodległość Polski. W dodatku znalazły się artykuły: Jarosława Rabińskiego *Szta-*

feta pokoleń, Marka Pawelca *Ochotnicy z KUL. Młodzież akademicka Lublina wobec wydarzeń końca 1918 roku*, Jacka Wołoszyna *Za sprawę Narodu Polskiego. Antykomunistyczna konspiracja młodzieżowa lat 1945–1956* oraz Justyny Błażejowskiej *„Czarna Jedynka". Harcerską drogą do niepodległości*. / Jednostka odpowiedzialna OIPN Lublin.

„Gazeta Polska" (nr 45/2021) / 10 listopada, z okazji Narodowego Święta Niepodległości ukazał się dodatek, w którym znalazły się słowa prezesa IPN Karola Nawrockiego *Do czytelników „Gazety Polskiej"* oraz artykuły: Michała Zarychty *„Wielkiemi ulicami morze głów urasta…" Warszawskie manifestacje w listopadzie 1918 roku*, Sebastiana Rosenbauma *Górny Śląsk 1918. Pierwszy krok ku Rzeczypospolitej*, Pawła Chojnackiego *Wielki dzień*, Piotra Grzelczaka *Krew na bruku*, Krzysztofa Kawalca *Roman Dmowski (1864–1939)*, Justyny Dudek *Tymczasowy Rząd Ludowy Republiki Polskiej w Lublinie.* / Jednostka odpowiedzialna OIPN Kraków.

„Echo Dnia" (nr 269/13 728) / *Życiorysy niepokornych. Historycy przypomną osoby zasłużone dla Kielc* / 19 listopada ukazał się artykuł zapowiadający II edycję konferencji „Życiorysy niepokornych". / Jednostka odpowiedzialna Delegatura Kielce.

„Rzeczpospolita" (nr 274/12 125) / Dodatek prasowy na XXIX Targi Książki Historycznej. W dodatku m.in.: Grzegorz Majchrzak *Przeciwko własnemu narodowi*, Filip Musiał *Między prawdą a propagandą, czyli trwałość mitu „mniejszego zła"*, 25 listopada / Jednostka odpowiedzialna Wydawnictwo IPN.

„Dziennik Łódzki" (nr 275/25 929) / *Niemiecki obóz w Łodzi dla polskich dzieci* / 26 listopada ukazał się dodatek prasowy, w którym została przypomniana historia obozu przy ul. Przemysłowej w Łodzi, przedstawiono kulisy procesu obozowej nadzorczyni Eugenii Pol oraz postać Józefa Witkowskiego – autora publikacji *Hitlerowski obóz koncentracyjny dla małoletnich w Łodzi*. W dodatku ponadto znalazły się artykuły: Artura Ossowskiego *Ani wychowawczy, ani prewencyjny. To był obóz, gdzie więziono dzieci*, *Eugenia Pol i jej proces. Od opiekunki do głównej oskarżonej*, *Człowiek, który przypomniał historię obozu*, Bartosza Bijaka *Pęknięte serce Łodzi*, Anny Jóźwik *Jerzy Rutkowski, jedna z ofiar niemieckiego obozu dla dzieci przy ul. Przemysłowej*. / Jednostka odpowiedzialna OIPN Łódź.

„Echo Dnia" (nr 275/13 734) / Historycy dyskutowali o związanym z Kielcami Władysławie Kosterskim-Spalskim / 26 listopada ukazał się artykuł dotyczący konferencji naukowej z cyklu „Życiorysy niepokornych", poświęconej postaci Władysława Kosterskiego-Spalskiego. / Jednostka odpowiedzialna Delegatura Kielce.

„Gazeta Polska" (nr 49/2021) / 8 grudnia w związku z 40. rocznicą wprowadzenia stanu wojennego ukazał się dodatek, w którym znalazły się słowa prezesa IPN Karola Nawrockiego *Co roku 13 grudnia stawiamy sobie pytanie: czym był stan wojenny?* oraz artykuły: Piotra Brzezińskiego *Polowanie na Solidarność*, Sebastiana Ligarskiego i Grzegorza Majchrzaka *Kulisy „orędzia" Jaruzelskiego*, Andrzeja Malika *Nowohucki skrawek wolnej Polski*, Łukasza Sołtysika *W obronie Solidarności*, Sebastiana Pilarskiego *Gdy prawo zamienia się w bezprawie*, Grzegorza Majchrzaka *Kolegia ds. wykroczeń – zapomniany filar stanu wojennego*. / Jednostka odpowiedzialna OIPN Kraków.

„Gazeta Codzienna Nowiny" (nr 239/20 685) / *40. rocznica wprowadzenia stanu wojennego* / 10 grudnia ukazał się dodatek historyczny IPN Rzeszów zawierający pięć artykułów dotyczących oceny moralnej stanu wojennego, ośrodków internowania, „Solidarności" w konspiracji w Polsce południowo-wschodniej, ofiar śmiertelnych stanu wojennego z Podkarpacia i największej manifestacje stanu wojennego w Polsce południowo-wschodniej. / Jednostka odpowiedzialna OBBH Rzeszów.

„Dziennik Bałtycki" (nr 287/23 435) / Z okazji 40. rocznicy stanu wojennego 10 grudnia ukazał się dodatek specjalny, w którym znalazły się artykuły: Daniela Czerwińskiego *W ramach słowa wstępnego*, Grzegorza Majchrzaka *Stan wojenny w Gdańsku*, Roberta Chrzanowskiego *Stan wojenny w Gdyni. Gdynianie po pierwszym wstrząsie szybko się zmobilizowali*, Piotra Brzezińskiego *Operacja Mewa*. / Jednostka odpowiedzialna OIPN Gdańsk.

„Dziennik Łódzki" (nr 297/25 941) / *40. rocznica stanu wojennego. Represje, internowania i opór w regionie łódzkim* / 10 grudnia ukazał się dodatek prasowy, a w nim artykuły: Sebastiana Pilarskiego *13 grudnia roku pamiętnego…*, Grzegorza Nawrota *13 grudnia 1981 r. w Łodzi widziany obiektywem aparatu fotograficznego*, Roberta Rabiegi *Przygotowania do wprowadzenia stanu wojennego w Polsce*, Anny Gronczewskiej *Nikt się nie spodziewał, że komuniści ważą się na taki krok przed świętami*, Henryka Marczaka *Życie w „internacie". Jak osadzeni w Łowiczu stawiali czoła opresji*, Eweliny Ślązak *Kościół katolicki w obronie bitych, internowanych, więzionych i pozbawionych pracy*, Marcina Dardy *Baliśmy się organizując strajk, ale trzeba było się przeciwstawić*, Grzegorza Majchrzaka *Mit „mniejszego zła", czyli propaganda stanu wojennego*, Sławomira Sowy *Wiedziałem, że mnie w końcu wsadzą*, Janusza Wróbla *Reakcje Polonii amerykańskiej na wprowadzenie stanu wojennego"*. / Jednostka odpowiedzialna OIPN Łódź.

„Głos Wielkopolski" (nr 287/23 656), „Gazeta Lubuska" (nr 287/21 374) / *Stan wojenny w Wielkopolsce i na Ziemi Lubuskiej* / 10 i 11 grudnia, z okazji 40. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego w Polsce, został przygotowany specjalny dodatek prasowy, a w nim artykuły: Elżbiety Wojcieszyk *Stan wojenny z perspekty- wy władz*, Przemysława Zwiernika *Droga do stanu wojennego – wybrane aspekty*, Krzysztofa Brzechczyna *Stan wojenny… i co dalej?*, Przemysława Zwiernika *Od „azylu wojennego" do „zwyciężymy"*, Konrada Białeckiego *Kościół rzymskokatolicki wobec wprowadzenia stanu wojennego*. / Jednostka odpowiedzialna OIPN Poznań.

„Kurier Poranny" (nr 239), „Gazeta Współczesna" (nr 239) / 10 grudnia ukazał się dodatek historyczny przygotowany przez OIPN Białystok z okazji 40. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego. / Jednostka odpowiedzialna OBBH Białystok.

„Głos Wielkopolski" (nr 287), „Gazeta Lubuska" (nr 287) / *Stan wojenny w Wielkopolsce i na Ziemi Lubuskiej* / 10 grudnia ukazał się dodatek prasowy zawierający przygotowane przez pracowników OBBH Poznań artykuły prezentujące różne aspekty wprowadzania i przebiegu stanu wojennego w Wielkopolsce i na ziemi lubuskiej. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

„Tygodnik eM" (nr 47/0602) / *Zbrodnia stanu wojennego* / 12 grudnia ukazał się dodatek historyczny z okazji 40. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego. / Jednostka odpowiedzialna REN Delegatura Kielce.

„Nasz Dziennik" (nr 288/7250) / *Czas apokalipsy – 13 grudnia 1981* / Dodatek prasowy z okazji rocznicy wybuchu stanu wojennego, 13 grudnia / Jednostka odpowiedzialna OIPN Lublin.

„Kurier Lubelski" (nr 240/17 301) / *Strefa wiedzy IPN o stanie wojennym* / Dodatek prasowy IPN z okazji 40. rocznicy stanu wojennego, 13 grudnia / Jednostka odpowiedzialna OIPN Lublin.

„DoRzeczy" (nr 50/455) / Dodatek prasowy *40-lecie wprowadzenia stanu wojennego w Polsce*. W dodatku ukazały się następujące artykuły: Piotra Semki *Alfabet stanu wojennego Piotra Semki*, Małgorzaty Sokołowskiej *Stan wojenny w Gdyni – 1 maja. Chcieli pochód – mieli pochód*, Grzegorza Majchrzaka *Jak Służba Bezpieczeństwa „odbudowywała" NSZZ „Solidarność"*, Patryka Pleskota *Wróżenie z newsów. Ambasada USA w Warszawie a stan wojenny*, Mirosława Szumiły *Zdławić kontrrewolucję!*

Czechosłowacja wobec „polskiego kryzysu" i stanu wojennego, Marcina Krzeka-Lubowieckiego *„Nie bądź bierny, nie czekaj na sygnał; sam bądź sygnałem dla innych"*, 13 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna Wydawnictwo IPN, OBBH Warszawa.

„Super Nowości" (nr 240/6335) / *40. rocznica wprowadzenia stanu wojennego* / 13 grudnia ukazał się dodatek historyczny IPN Rzeszów zawierający pięć artykułów dotyczących oceny moralnej stanu wojennego, ośrodków internowania, Solidarności w konspiracji w Polsce południowo-wschodniej, ofiar śmiertelnych stanu wojennego z Podkarpacia i największej manifestacji stanu wojennego w południowo-wschodniej Polsce. / Jednostka odpowiedzialna OBBH Rzeszów.

„Polska Press Grupa" / Dodatek historyczny z 13 grudnia do dzienników regionalnych grupy Polska Press. Na dodatek złożyły się artykuły: słowo wstępne prezesa IPN Karola Nawrockiego, Sebastiana Ligarskiego, Grzegorza Majchrzaka i Pawła Piotrowskiego *WRONa orła nie pokona*, Pawła Piotrowskiego *Rozkaz: Rozbić za wszelką cenę*, Grzegorza Majchrzaka *Ich śmierć była „mniejszym złem*, *Ludowa „sprawiedliwość" po 13 grudnia 1981 r.*, Sebastiana Reńca *Pacyfikacja strajku w kopalni „Wujek"*, Michała Siedziaki *Stocznię w Szczecinie rozbito nocą*, Marty Marcinkiewicz *Niech świat o nich zapomni – internowani*, Sebastiana Ligarskiego *Tragiczny sierpień 1982 r.*, Filipa Gańczaka *Pierwszy cios w kontrrewolucję*, Tytusa Jaskułowskiego *Dyplomacja RFN a stan wojenny, czyli historia „trzeciego odprężenia"*, Przemysława Benkena *Chiny – spojrzenie zza Wielkiego Muru*. / Jednostka odpowiedzialna OIPN Poznań.

„Nowiny" (nr 239/20 686), „Super Nowości"(nr 240/6335) / Z okazji 40. rocznicy stanu wojennego 12 i 13 grudnia został wydany dodatek, w którym znalazły się artykuły: Bogusława Wójcika *13 grudnia 1981 r. próba oceny moralnej*, Grzegorza Wołka *Podkarpackie internaty*, Artura Brożyniaka „*Solidarność" w konspiracji w Polsce południowo-wschodniej*, Marcina Bukały *Ofiary śmiertelne stanu wojennego z Podkarpacia*, Dariusza Iwaneczki *Największe manifestacje stanu wojennego w Polsce południowo wschodniej*. / Jednostka odpowiedzialna OIPN Rzeszów.

„Nasz Dziennik" (nr 288/7250) / *Czas Apokalipsy* / 13 grudnia ukazał się dodatek prasowy z okazji 40. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego. W dodatku znalazły się artykuły: Karola Nawrockiego *Noc stanu wojennego*, Jarosława Nei *Ofiara górników z „Wujka"*, Grzegorza Majchrzaka *Internowani w kamasze*, Marcina Dąbrowskiego *Zapiski z internowania*. / Jednostka odpowiedzialna OIPN Lublin.

„Kuryer Kielecki" (nr 3/43) / *Stan wojenny* / 13 grudnia, z okazji 40. rocznicy stanu wojennego został przygotowany dodatek, w którym znalazły się artykuły: Doroty Koczwańskiej-Kality *Stan wojenny ostatnia próba ocalenia systemu*, Filipa Musiała *Komunistyczna bezpieka – represje i manipulacje*, Marzeny Grosickiej *Praca nasza po linii PSL nie daje żadnych rezultatów, jesteśmy bezradni*, Marka Jedynaka *Tajni współpracownicy w środowisku kombatanckim Armii Krajowej*, Ryszarda Śmietanki-Kruszelnickiego *Radykałowie w podziemiu czy „Służba Bezpieczeństwa w akcji"? W kręgu podejrzeń, manipulacji, spisków*, Roberta Piwki *Powojenne losy Bronisława Sokołowskiego jako przykład długoletniej inwigilacji oraz nieudanego warunku*, Marka Jończyka *Studenci kontra władza. Niezależne Zrzeszenie Studentów w Kielcach w latach 1980–1981*. / Jednostka odpowiedzialna Delegatura Kielce.

„Sieci" (nr 50/2021) / „Giganci Nauki PL" / W ramach cyklu 10 dodatków historycznych o polskich wynalazcach, odkrywcach i pionierach nauk ścisłych 13 grudnia ukazała się dziesiąta część, przedstawiająca postaci Mariana Rejewskiego, Jerzego Różyckiego, Ludomira Danielewicza, Henryka Zygalskiego oraz Jana Kowalewskiego. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.

„Echo Dnia" (nr 290/13 749) / *To był szok. Każdy zadawał sobie pytanie z kim ta wojna?* / 14 grudnia ukazał się artykuł zawierający relację z wydarzeń zorganizowanych 13 grudnia w Centrum Edukacyj-

nym IPN „Przystanek Historia" w Kielcach w ramach obchodów 40. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego w Polsce. / Jednostka odpowiedzialna Delegatura Kielce.

„Echo Dnia" (nr 291/13 750) / Odsłonięcie tablicy i kwiaty przed pomnikiem kapłana / 15 grudnia ukazał się artykuł zawierający informacje na temat rocznicowej mszy 13 grudnia, złożenia kwiatów pod pomnikiem ks. Jerzego Popiełuszki oraz odsłonięcia tablicy poświęconej pamięci Stanisława Raka – kieleckiej ofiary stanu wojennego. / Jednostka odpowiedzialna Delegatura Kielce.

„Polska Press Grupa" / Polska Press: „Gazeta Współczesna", „Gazeta Pomorska", „Dziennik Bałtycki", „Echo Dnia", „Dziennik Zachodni", „Głos Dziennik Pomorza", „Tygodnik Ostrołęcki", „Dziennik Łódzki", „Kurier Lubelski", „Nowa Trybuna Opolska", „Głos Wielkopolski", „Nowiny Gazeta Codzienna", „Polska The Times Metropolia Warszawska", „Gazeta Wrocławska", „Gazeta Lubuska", „Gazeta Krakowska" / *27 grudnia. Narodowy Dzień Zwycięskiego Powstania Wielkopolskiego* / 24 grudnia ukazał dodatek prasowy zawierający artykuły o historii powstania i inicjatywie ustanowienia święta, a w nim artykuły: Przemysława Matusiaka *Zanim zwyciężyliśmy… Poznańczycy przeciw pruskiemu zaborcy*, Janusza Karwata *Komisariat naczelnej Rady Ludowej*, Marka Rezlera *Walki powstańcze 1948–1919*, Adama Pleskaczyńskiego *Powstańcy dla Rzeczpospolitej*, Piotra Grzelczaka *Chwała Powstańcom. Pamięć Powstania Wielkopolskieg*o, Rafała Reczka *27 grudnia – Narodowy Dzień Zwycięskiego Powstania Wielkopolskiego*. / Jednostka odpowiedzialna OBBH, OIPN Poznań.

„Dziennik Polski" / „Krakowski Oddział IPN i Dziennik Polski przypominają" / Cykl cotygodniowych (czwartki) publikacji popularnonaukowych, dotyczących najnowszej historii Polski i świata, promowanych w mediach społecznościowych. / Jednostka odpowiedzialna OBBH Kraków.

„Gazeta Krakowska" / „Małopolscy bohaterowie »Solidarności«" / Cykl comiesięcznych publikacji na stronie www OIPN Kraków oraz w „Gazecie Krakowskiej", promowanych w mediach społecznościowych. W 2020 r. obchodziliśmy 40. rocznicę porozumień sierpniowych i powstania „Solidarności", która do wprowadzenia stanu wojennego walczyła otwarcie o poszerzanie wolności obywatelskich. W ciągu 12 miesięcy 2021 r. przedstawiliśmy sylwetki 12 związanych z naszym regionem członków związku z lat 1980–1981. / Jednostka odpowiedzialna OBBH Kraków.

3.3.4. Dodatki prasowe międzynarodowe

„L'Opinion", „Special Pologne" / Opowiadamy Polskę światu / Instytut Pamięci Narodowej po raz kolejny został partnerem projektu „Opowiadamy Polskę światu", zainicjowanego przez Instytut Nowych Mediów. W ramach tej inicjatywy naukowcy, historycy i politycy dzielą się w światowych mediach swoimi przemyśleniami na temat najnowszej historii Polski. W opublikowanym weekendowym wydaniu dziennika „L'Opinion" z 30 kwietnia prezes IPN dr Jarosław Szarek w tekście *Tradycja 3 maja należy do polskiej duszy* opowiada m.in. o formach świętowania rocznic uchwalenia konstytucji, w tym na emigracji. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.

„L'Opinion", „Special Pologne" / Opowiadamy Polskę światu / W ramach realizacji projektu „Giganci Nauki PL" 25 czerwca w ponad 50 mediach na świecie ukazał się tekst dr. Jarosława Szarka, prezesa Instytutu Pamięci Narodowej, *Polscy innowatorzy zmienili świat*. Polska została opowiedziana między innymi we Francji, Niemczech, Włoszech, Hiszpanii, Rosji, ale też w bardziej egzotycznych krajach, jak Wenezuela, Kuwejt czy Singapur. We Francji został wydany dodatek „Special Pologne" w dzienniku „L'Opinion". / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.

„L'Opinion", „Special Pologne" / Opowiadamy Polskę światu / 17 września w rocznicę agresji Związku Sowieckiego na Polskę w mediach kilkudziesięciu krajów świata pojawiły się teksty z kolejnej

odsłony projektu „Opowiadamy Polskę światu", w tym artykuł prezesa Instytutu Pamięci Narodowej dr. Karola Nawrockiego *Polska. Jej drugie imię to Historia*. Artykuł trafił do ponad 50 redakcji na całym świecie m.in. we Francji, Włoszech, Niemczech, Rosji, Hiszpanii, Czechach, ale też do bardziej egzotycznych krajów, jak Wenezuela, Meksyk, Kuwejt, Maroko, Algieria, Senegal czy Singapur. We Francji został wydany dodatek „Special Pologne" w dzienniku „L'Opinion. / Jednostka odpowiedzialna Biuro Prezesa.

„L'Opinion", „Special Pologne" / Opowiadamy Polskę światu – w 103. rocznicę Odzyskania Niepodległości / Przed świętem 11 Listopada media na całym świecie opublikowały artykuły z kolejnej odsłony projektu „Opowiadamy Polskę światu", w tym artykuł prezesa Instytutu Pamięci Narodowej dr. Karola Nawrockiego *Polski gen wolności*. Teksty zamieszczone w gazetach i portalach mogli poznać czytelnicy we Francji, Niemczech, Włoszech, Hiszpanii, Rosji, Senegalu, Algierii, Wenezueli, Zjednoczonych Emiratach Arabskich, Katarze, Malezji czy Singapurze. We Francji został wydany dodatek „Special Pologne" w dzienniku „L'Opinion. / Jednostka odpowiedzialna Biuro Prezesa.

„L'Opinion", „Special Pologne" / Opowiadamy Polskę światu – w 40. rocznicę wprowadzenia stanu wojennego w Polsce / W weekendowym wydaniu francuskiego dziennika „L'Opinion" 11 grudnia ukazał się artykuł prezesa Instytutu Pamięci Narodowej dr. Karola Nawrockiego *Czołgi przeciwko „Solidarności"*. Przetłumaczony tekst został opublikowany w ponad 60 krajach w gazetach i na portalach. Czytelnicy we Francji, Niemczech, Rosji, Włoszech i Hiszpanii, ale także krajach azjatyckich, afrykańskich i południowoamerykańskich mogli dowiedzieć się, co wydarzyło się 40 lat temu w Polsce. / Jednostka odpowiedzialna Biuro Prezesa.

3.4. Media społecznościowe

CENTRALA

Za pośrednictwem polsko- i anglojęzycznych mediów społecznościowych IPN popularyzuje historię Polski (1917–1990) w kraju i za granicą. Facebook i Twitter są bardzo często pierwszymi kanałami informacyjnymi, które nagłaśniają reakcje IPN na dyfamacje dotyczące historii Polski i narodu polskiego. Tworzą i wzmacniają społeczność skupioną wokół podobnie sprofilowanych światowych organizacji naukowych bądź archiwalnych, środowisk Polaków za granicą czy cudzoziemców zainteresowanych historią Polski. Informują o działalności Instytutu, upamiętniają wydarzenia, przybliżają ważne rocznice, sylwetki polskich bohaterów i realizują kampanie informacyjno-edukacyjne.

Swoje profile na Facebooku i Twitterze – służące do informowania o bieżących działaniach, do prezentacji dorobku i prowadzenia działalności edukacyjnej – mają także oddziały i delegatury. Większość publikowanych przez nie treści ma jednak charakter regionalny.

Na poziomie Centrali, w ramach planowych działań w mediach społecznościowych, prowadzone są:
- kampanie edukacyjno-informacyjne,
- cykle tematyczne związane z najważniejszymi wydarzeniami historycznymi i rocznicami,
- cykle promujące wydawnictwa IPN,
- cykle promujące inne działania medialne IPN (filmy, dyskusje, wystawy).

Kampanie są prowadzone przez cały rok.

POLSKOJĘZYCZNE MEDIA SPOŁECZNOŚCIOWE

Facebook

W każdym miesiącu na profilu IPN zostaje opublikowanych ok. 70–80 postów. Większość z nich ma charakter ogólnopolski, niektóre regionalny.

Ogólnopolski profil IPN na portalu Facebook miał pod koniec 2021 r. ok. 155 tys. obserwujących. O 6,5 proc. zwiększyła się liczba odbiorców w porównaniu z poprzednim okresem (2020 r.) i aktualnie wynosi 10,5 mln.

Treści publikowane na profilu służą głównie promowaniu wydarzeń i postaci historycznych o znaczeniu międzynarodowym oraz popularyzacji działalności i przedsięwzięć IPN. Charakter informacyjno-edukacyjny profilu przyczynia się do rozpowszechniania wiedzy na temat historii Polski w okresie objętym ustawą. Teksty są wzbogacane fotografiami, grafikami, infografikami, pokazami slajdów bądź filmami wideo. W treściach można znaleźć często odnośniki do materiałów edukacyjnych IPN.

Osoby obserwujące stronę IPN na Facebooku – 154,6 tys.

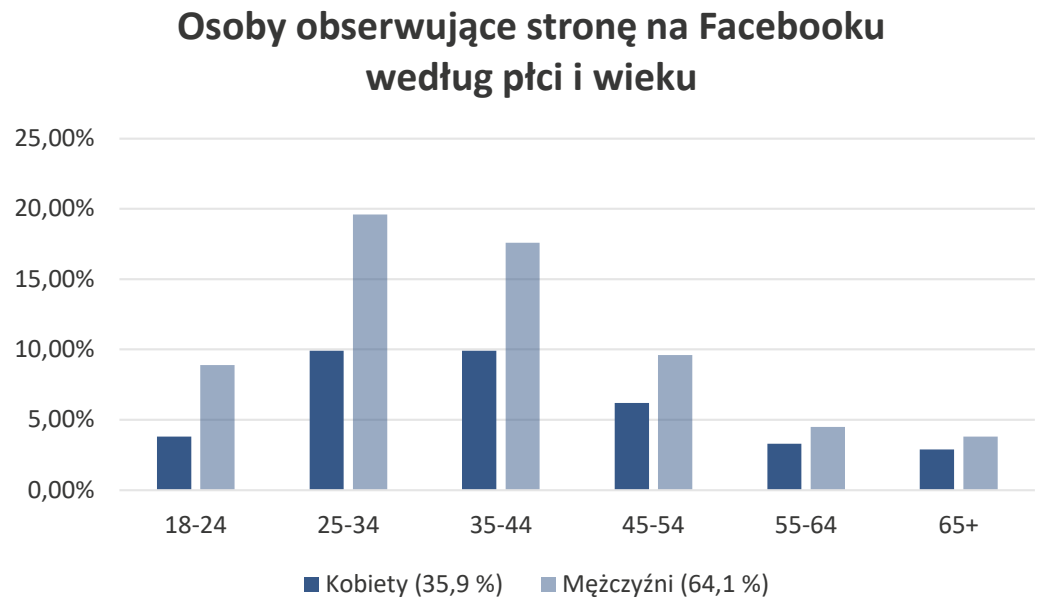

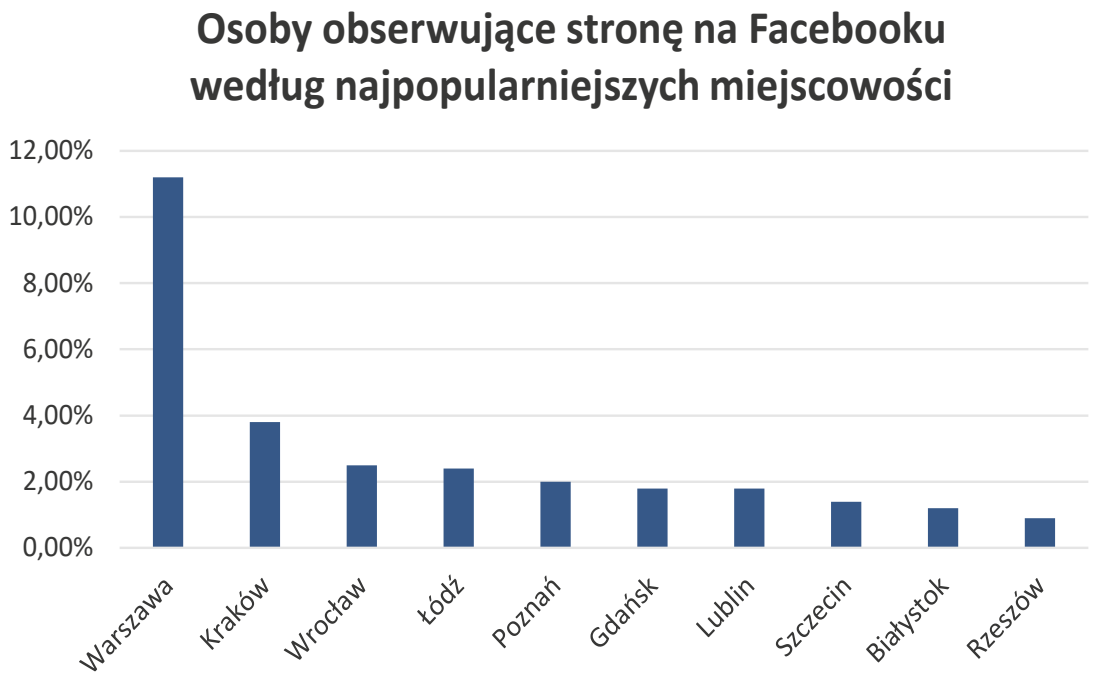

Zasięgi

Zasięg strony IPN na Facebooku – 10 530 705 – wzrost o 10 proc.

Największe zasięgi postów

- Poszukiwana ze zdjęcia… Kim jesteś? (Maria Barr) – 14 marca 2021 r. (1 mln 306 tys. zasięgu).
- Chcieli być wolni i wolność sobie zawdzięczać. Po prawie 5 latach niemieckiego terroru chwycili za broń! – 1 sierpnia 2021 r. (506 tys. zasięgu).
- Wanda Półtawska – więźniarka, która przeżyła obóz Ravensbruck – 2 listopada 2021 r. (295 tys. zasięgu).
- 1 września 1939 roku Niemcy napadły na Polskę, rozpoczynając najkrwawszą z wojen – 1 września 2021 r. (293 tys. zasięgu).

– Rzeź Woli. W ciągu trzech dni Niemcy zamordowali 38–65 tys. Polaków! – 5 sierpnia 2021 r. (174 tys. zasięgu).
– Siedmiolatek chciał ostrzec rodziców przed obławą. Niemcy kazali zakopać go żywcem – 13 sierpnia 2021 r. (261 tys. zasięgu).
– 82 lata temu ZSRS napadł na Polskę – 17 września 2021 r. (181 tys. zasięgu).
– „Mały Oświęcim", czyli niemiecki obóz dla dzieci w Łodzi – 29 października 2021 r. (211 tys. zasięgu).

Twitter

Ogólnopolskie konto IPN na Twitterze obserwuje ok. 36 tys. osób. Miesięcznie publikowanych jest ok. 200 tweetów.

Na tym kanale realizowane są zadania informacyjne (bieżąca działalność Prezesa IPN), popularyzatorskie (popularyzacja dwudziestowiecznej historii Polski) oraz promocyjne (np. wydarzenia organizowane przez IPN, projekcje, dyskusje itd.).

Ponadto na Twitterze przeprowadzono w roku 2021 te same kampanie medialne co na Facebooku.

Jednostka odpowiedzialna: Biuro Prezesa

ANGLOJĘZYCZNE MEDIA SPOŁECZNOŚCIOWE

Facebook i Twitter

W okresie sprawozdawczym najnowszą historię Polski za granicą promowały anglojęzyczne media społecznościowe IPN – konto na portalu Twitter, założone w czerwcu 2018 r., oraz profil Facebook, istniejący od września 2019 r. Pod koniec 2021 r. pierwszy kanał obserwowany był już przez niemal 8 500 osób – przy czym znaczny przyrost ich liczby (o ponad 1 tys.) odnotowano w drugim półroczu. Podobnie zwiększyło się w tym czasie grono śledzących profil Facebook: w grudniu 2021 r. przekroczyło liczbę 7 tys. użytkowników. W roku 2021 profil Twitter odnotował średnio 19 tys. wyświetleń tweetów dziennie, zaś najbardziej popularne treści zamieszczone na koncie Facebook dotarły do ponad 70 tys. odbiorców. 70 proc. z nich to osoby mieszkające za granicą. Media publikują 7 dni w tygodniu; optymalna i utrzymywana częstotliwość zamieszczania nowych treści wynosi 7–10 tweetów i 2 posty dziennie.

Przeprowadzono szereg kampanii medialnych związanych z ważnymi rocznicami oraz wydarzeniami im towarzyszącymi (m.in. Dzień Pamięci o Ofiarach Holokaustu, Narodowy Dzień Pamięci „Żołnierzy Wyklętych", 80. rocznica pierwszego transportu Polaków do Auschwitz czy 40. rocznica wprowadzenia stanu wojennego). Za pośrednictwem obydwu profili popularyzowano wydawnictwa oraz inicjatywy edukacyjne IPN, np. publikację z cyklu „Polish-Jewish Studies" czy projekty „Giganci Nauki" i „Szlaki Nadziei. Odyseja Wolności". Media społecznościowe intensywnie promowały także międzynarodowe konferencje naukowe organizowane przez IPN lub odbywające się z udziałem jego przedstawicieli – jak wydarzenia poświęcone generałowi Bolesławowi Roi czy 80. rocznicy bitwy o Tobruk. Wreszcie, podobnie jak w latach ubiegłych, na profilach Facebook i Twitter wielokrotnie piętnowano przypadki fałszowania historii Polski oraz dyfamacje godzące w dobre imię narodu polskiego, wzywając ich autorów do sprostowania nieprawdy i przedstawiając rzeczywisty obraz wydarzeń. Anglojęzyczne media społecznościowe prowadzą również coraz bardziej intensywną działalność na polu kontaktów ze środowiskami polonijnymi oraz osobami i organizacjami popularyzującymi najnowszą historię Polski, aktywizując je i uzyskując wsparcie w rozpowszechnianiu treści Instytutu za granicą.

Jednostka odpowiedzialna: Biuro Współpracy Międzynarodowej

Biuro Edukacji Narodowej

Wydział Notacji i Opracowań Multimedialnych BEN wykorzystuje social media, za pośrednictwem których realizowane są cele ustawowe dotyczące prowadzenia działalności edukacyjnej i naukowej czy

upamiętniania historycznych wydarzeń, miejsc i postaci w dziejach walk i męczeństwa narodu polskiego w kraju i za granicą.

Wydział Notacji i Opracowań Multimedialnych BEN prowadził następujące działania związane z komunikacją medialną za pomocą kanałów społecznościowych:

IPNtvPL na YouTube / Zaprezentowano tu materiały dotyczące historii i wydarzeń związanych z działalnością IPN. Udostępniono setki materiałów m.in.: filmy dokumentalne (np. cykl „Wielcy polscy wynalazcy w II Rzeczypospolitej" w ramach projektu GiganciNauki.PL), recytacje wierszy (projekt edukacyjny „Wołyń 1943. Pamiętamy"), cykliczne programy popularnonaukowe (np. „Pytania z historii", „Kulisy historii", „Między mitem a rzeczywistością", „Śląsk od morza do morza", „Polityczne i prawne dylematy polskiej polityki zagranicznej 1918–1939", „Geneza II wojny światowej", „Jak Polacy budowali Orient", „Polska na froncie sporów cywilizacyjnych" czy „Przystanek Historia" [realizowany wspólnie z TVP], który przedstawia aktualne wydarzenia organizowane przez IPN, najciekawsze badania i śledztwa), opublikowany w odcinkach audiobook *Dziennik. Wrześniowa obrona Warszawy* Wacława Lipińskiego, fragmenty notacji z cyklu „Świadkowie historii o stanie wojennym w PRL", cykle: „Jak Polacy tworzyli naukę", „Śląskie znaczy polskie", „Portrety", „Dzieci Wołynia", „Tajemnice bezpieki". Prezentowano również panele dyskusyjne (produkowane także przez Oddziały IPN, np. Szczecin i Poznań, Centrum Edukacyjne IPN „Przystanek Historia" im. Janusza Kurtyki w Warszawie), promocje książek Wydawnictwa IPN, spoty i filmy animowane, konferencje prasowe, wykłady i relacje z wydarzeń.

Najważniejszą premierą była inauguracja nowego cyklu animacji edukacyjnych „Bohaterowie Niepodległej". Są to krótkie (trwające 4–7 min) filmy animowane w konwencji nawiązującej do współczesnych gier komputerowych oraz animacji 2D o charakterze komiksowym. Animacje skierowane są do młodych odbiorców i w nowoczesny sposób opowiadają zarówno o ludziach powszechnie znanych z kart podręczników najnowszych dziejów Polski, jak i tych bohaterach Niepodległej, których nazwiska dziś często są zapominanie. Scenariusze filmów oparte są na serii wydawniczej broszur IPN „Bohaterowie Niepodległej", poświęconych polskim bohaterom walk o niepodległość w XX w.

Aktualna liczba subskrybentów kanału to 130 365 (pod koniec lutego przekroczyliśmy 100 tys. osób) i rośnie ona każdego dnia.

W omawianym okresie na kanale IPNtvPL zamieściliśmy 110 materiałów wideo. Transmitowano 40 materiałów wideo (stan na 6 grudnia). Były to konferencje prasowe oraz część programów z wcześniej wymienianych cykli i promocje książek.

IPNtv Konferencje / Znajdują się tu konferencje naukowe ukazujące dorobek naukowy w dziedzinie historii najnowszej, w tym także osiągnięcia BBH. Aktualna liczba subskrybentów to 1749. Kanał IPNtv Konferencje w dniach 4 maja – 14 czerwca był zablokowany przez YouTube Polska. Przyczyny blokady nie zostały do dzisiaj wyjaśnione przez właściciela tego portalu. Administrator IPNtv Konferencje wysyłał w tej sprawie odpowiednie formularze zgłoszeń i prośby o odblokowanie. Za pośrednictwem czatu na żywo informował też pracownika YouTube, że zamknięcie kanału jest nieuzasadnione. IPNtv Konferencje zostało ostatecznie przywrócone po ponad miesiącu bez jakichkolwiek wyjaśnień ze strony YouTube Polska (nie dostaliśmy nawet maila w tej sprawie). W okresie sprawozdawczym na kanale IPNtv Konferencje przeprowadziliśmy transmisje z konferencji naukowych: „Zbrodnia katyńska i jej bezpośrednie następstwa" (4 sesje); „Konflikt – stabilizacja – asymilacja? Konsekwencje migracji w życiu mieszkańców Dolnego Śląska po 1945 roku. Ujęcie komparatystyczne"; „Unboxing obrazów. Wpływ archiwów audiowizualnych i fotograficznych na kulturę" (3 części); „Polskie podziemie niepodległościowe wobec wojny III Rzeszy z ZSRS" (w sumie transmisja z 3 paneli); „Relacje polsko-żydowskie w XX wieku" oraz „Czas okupacji i zniewolenia. Żydzi i Polacy w obliczu totalitaryzmów 1939–1956" (w sumie transmisja z 9 paneli).

Wciąż udoskonalane są metody promocji naszych treści na ww. kanałach, ponieważ konkurencja jest olbrzymia. Opisywano materiały według wymogów SEO (Search Engine Optimization), tak by pojawiały się w wynikach wyszukiwania w Google. Organizowano treść w playlisty, dodawano napisy (w tym obcojęzyczne w wybranych filmach), hasztagi, tagi, karty i ekrany końcowe, dzielono materiały

wideo na rozdziały za pomocą, tzw. czasówki (umożliwia to widzom błyskawiczne dotarcie np. do interesującego ich odczytu w ramach panelu konferencji naukowej) itp. Podwyższano standardy oprawy graficznej. Miniatury, będące rodzajem plakatu widocznego na ekranie i z poziomu listy, mają olbrzymi wpływ na to, czy widz zechce obejrzeć dany materiał wideo, czy też nie.

W celu dotarcia do jak największej liczby odbiorców przeprowadzono płatną kampanię marketingową filmów animowanych z cyklu „Bohaterowie Niepodległej". Trzy odcinki oraz zwiastun zostały obejrzane łącznie 283 005 razy. Cykl został bardzo dobrze odebrany przez internautów, którzy docenili oryginalność, atrakcyjną formę oraz treściwy przekaz.

Fanpage @niezwyciezeni.ipn na Facebooku i Instagramie / Służy do promocji działalności BEN. Pisaliśmy o: nowych odcinkach filmów animowanych z cyklu „Bohaterowie Niepodległej" oraz ich multimedialnej odsłonie, animacjach powstałych na ich kanwie; grach planszowych „ORP Orzeł" i „Bitwa Warszawska", prezentowanych na Warszawskich Targach Książki; filmach IPN biorących udział w XIII Festiwalu Filmowym NNW w Gdyni; elektronicznych wersjach gier edukacyjnych IPN; audiobooku *Dziennik. Wrześniowa obrona Warszawy* z naszego cyklu „Pamiętniki do słuchania" – zaproszenie do słuchania w odcinkach na kanale IPNtv w serwisie YouTube; bezpłatnym pokazie filmu produkcji IPN *Fort*, który odbył się w murach Fortu III w Pomiechówku; finale konkursu edukacyjnego „Niezwyciężni 1920. Obrońcy Ojczyzny" oraz o jego kolejnej edycji; cyklu filmów zawierających fragmenty notacji „Świadkowie historii o stanie wojennym w PRL"; wystawie plenerowej *Tu rodziła się „Solidarność" rolników*; korzystaniu z materiałów edukacyjnych BEN przez podmioty zewnętrzne (udostępnienie posta za Domem Kultury „Zacisze" w Warszawie z informacją o plenerowej projekcji spotu dotyczącego Bitwy Warszawskiej 15 sierpnia); audiobooku *Gdyńscy Komunardzi* z naszego cyklu „Pamiętniki do słuchania" (konkurs, w którym można było wygrać 10 egz. z autografem Andrzeja Kołodzieja).

Większość postów i relacji organicznych na Facebooku i Instagramie @niezwyciężeni.ipn dotyczyła promowania portalu opowiedziane.ipn.gov.pl. Były to nie tylko treści prezentujące konkretnych świadków historii, których relacje można już obejrzeć, ale też materiały dokumentujące postępy w realizacji kolejnych notacji – utrzymane w konwencji pokazywania produkcji materiału zza kulis (tzw. making of). Płatna promocja / W czerwcu firma Marketingcom przeprowadziła kampanię promocyjną gry planszowej „ORP Orzeł" w różnych kanałach social media i Google Ads (system reklamowy Google pozwalający na wyświetlanie linków sponsorowanych w wynikach wyszukiwania wyszukiwarki Google i na stronach współpracujących w ramach programu Google AdSense).Wyniki: 3 286 111 wyświetleń reklam, zasięg kampanii 1 330 050. Stronę https://edukacja.ipn.gov.pl/edu/materialy-edukacyjne/gry/gry-planszow/93258,ORP-Orzel-gra-planszowa.html odwiedziło 14 627 osób, a stronę sklepu z grą https:// ipn.poczytaj.pl/zabawka/orp-orzel-gra,483611 odwiedziło 1016 osób. Posty reklamowe na Facebooku uzyskały 137 udostępnień. 31 sierpnia uruchomiliśmy płatną promocję w systemie Facebook (15 umiejscowień w aktualnościach i relacjach Facebook i Instagram oraz w serwisie Messenger i Audience Network) portalu opowiedziane.ipn.gov.pl (1 reklama to spot wideo). W planach są kolejne reklamy i promocje innych projektów BEN IPN.

Posty „Historia w Wielkim Formacie" / W serwisach społecznościowych IPN – Facebook i Twitter od 23 marca w cyklu tygodniowym publikowane były posty prezentujące projekt „Historia w Wielkim Formacie". Każdy post składał się z postera wchodzącego w skład projektu oraz tekstu opisującego tło historyczne fotografii archiwalnej. Celem była promocja projektu oraz inicjowanie dysput historycznych związanych z tematyką postera.

„Turniej Debat Historycznych" / Prowadzenie oficjalnej strony poświęconej TDH IPN na Facebooku. Działanie ma na celu zwiększenie popularności przedsięwzięcia w środowisku debatanckim oraz zainteresowanie młodych ludzi ideą debat oksfordzkich.

Biuro Badań Historycznych

Konto BBH w serwisie Facebook obserwuje prawie 3 tys. osób. Na portalu publikowane są informacje dotyczące bieżącej pracy BBH – zapowiedzi konferencji i sesji naukowych, relacje z przebiegu

obrad czy prezentacje książek przygotowanych przez pracowników BBH, aktywności BBH na płaszczyźnie popularnonaukowej, m.in. w formie artykułów publikowanych przez pracowników na portalu przystanekhistoria.pl, a także w innych środkach masowego przekazu.

Archiwum IPN

Facebook Archiwum IPN / AIPN publikuje na profilu Facebook posty popularyzujące zasób IPN, postacie i wydarzenia z najnowszej historii Polski, a także najważniejsze wydarzenia z bieżącej działalności. W okresie sprawozdawczym zaprezentowano nowe cykle tematyczne, w tym serię postów promujących tom 1 *Leksykonu bezpieki*, cykle „Architekci terroru", „Przeczytaj moją historię…" i „Losy polskich dzieci w czasie II wojny światowej".

Wydawnictwo IPN

Fanpage @ksiegarnia.ipn w mediach społecznościowych / Profil służy do informowania o nowościach wydawniczych i komunikacji z potencjalnymi klientami. Ważnym miejscem spotkań czytelnika szczególnie tego młodego – z książką jest fanpage księgarni IPN w mediach społecznościowych. W ramach serwisu społecznościowego @ksiegarnia.ipn można otrzymać rekomendacje zgodne z czytelniczym gustem użytkowników, czytać recenzje i zdobywać informacje o autorach.

ODDZIAŁ IPN BIAŁYSTOK

Profil FB OIPN Białystok ma 2992 obserwujących, a zasięgi tygodniowe wynoszą 1506 użytkowników.

Infografiki: „#365dniwokółhistorii" / Przedstawiają najważniejsze wydarzenia z historii najnowszej Polski i świata. Dotyczą aspektów wojskowych, kulturalnych, społecznych czy naukowych. Przypominają także postacie, które miały wpływ na Polskę w XX w. i dzięki temu tworzą kalendarz historii najnowszej Polski i świata.

Prezentacje multimedialne / 27 stycznia, aby uczcić pamięć o pomordowanych Żydach, w ramach Międzynarodowego Dnia Pamięci o Ofiarach Holokaustu przygotowano spot edukacyjny o zagładzie Żydów w Białymstoku, który został udostępniony na stronie oddziału oraz na profilu Facebook.

Filmy na profilu Facebook / *Milenium Chrztu Polski w województwie białostockim* opublikowany 1 maja; *Milenium Chrztu Polski w województwie łomżyńskim* opublikowany 6 sierpnia; film prezentujący wystawę *Wyszyńskiego i Wojtyły gramatyka życia* opublikowany 18 maja; *Zmarłych pogrzebać* autorstwa OIPN Gdańsk w reżyserii Katarzyny Underwood oraz *Zbrodnia Wołyńska we wspomnieniach s. Cecylii* dotycząca rzezi wołyńskiej, opublikowane na profilu facebookowym z okazji Narodowego Dnia Pamięci Ofiar Ludobójstwa dokonanego przez ukraińskich nacjonalistów na obywatelach II Rzeczypospolitej; *Ppłk. Aleksander Rybnik „Jerzy"* opublikowany 11 września z okazji 75. rocznicy mordu, przedstawiający życiorys bohatera; *Kardynał Wyszyński* opublikowany 11 września z okazji beatyfikacji; *Zbigniew Rećko „Trzynastka"* opublikowany 11 października z okazji 75. rocznicy śmierci i przedstawiający życiorys bohatera; 40. rocznica wprowadzenia stanu wojennego – 15–20 grudnia.

Delegatura Olsztyn

Na stronie Facebook Delegatury Olsztyn na bieżąco dodawane są posty związane z działalnością Delegatury. Odbiorcy informowani są o wydarzeniach, w których biorą udział pracownicy Delegatury, organizowanych konkursach, audycjach radiowych z udziałem pracowników Delegatury czy nawiązanej współpracy. Dodatkowo regularnie zamieszczane są artykuły merytoryczne dotyczące m.in. wydarzeń historycznych, ważnych postaci czy miejsc.

ODDZIAŁ IPN GDAŃSK

Profil FB OIPN Gdańsk ma 5259 obserwujących, a zasięgi tygodniowe wynoszą ok. 12 tys. użytkowników. Konto na Twitterze ma 2061 obserwujących.

Artykuły popularnonaukowe opublikowane na Facebooku oraz na stronie gdansk.ipn.gov.pl / M. Kubicki, *76. rocznica marszu śmierci więźniów niemieckiego obozu koncentracyjnego Stutthof* – 25 stycznia; J. Karbarz-Wilińska, *„Tylko w morzu krwi…" – początek zbrodni ukraińskich nacjonalistów na ludności polskiej Wołynia* – 9 lutego; D. Wicenty, *W rocznicę śmierci Ryszarda Kuklińskiego* – 11 lutego; K. Czechowska, *„Trzeba było ratować przyjaciół. Ludzi trzeba było ratować." Pomoc i ratowanie Żydów na Pomorzu* – 24 marca.

Wirtualne otwarcie i oprowadzanie po wystawie elementarnej *Zbrodnia Katyńska 1940. Zagłada polskich elit* / W ramach współpracy z Salą BHP w Gdańsku, w związku z niemożnością stacjonarnego prezentowania wystaw w instytucjach kultury, przygotowano nagranie z wirtualnym otwarciem i zwiedzaniem tej ekspozycji. Nagranie opublikowano na stronach OIPN Gdańsk oraz w mediach społecznościowych 13 kwietnia.

Katyńskie dzieci – Emilia Maćkowiak / Materiał filmowy pokazujący losy jednej z rodzin ofiar zbrodni katyńskiej, opowiedziany na podstawie relacji Emilii Maćkowiak, córki Wojciecha Malinowskiego, policjanta zamordowanego wiosną 1940 r. przez NKWD w Kalininie. Materiał opublikowany na stronach OIPN Gdańsk oraz w mediach społecznościowych 14 kwietnia.

„Zapal Światło Wolności" / Kampania społeczna w 40. rocznicę stanu wojennego OIPN Gdańsk opublikowana na Facebooku OIPN 7 grudnia.

Delegatura Bydgoszcz

Quizy na Kahoot! / Bitwa o Monte Cassino; Marian Rejewski – cichy bohater; 80. rocznica obrony Tobruku przez Samodzielną Brygadę Strzelców Karpackich.

ODDZIAŁ IPN KATOWICE

Profil FB OIPN Katowice ma 3,6 tys. obserwujących, a zasięgi tygodniowe wynoszą od ok. 21 tys. do 47 tys. użytkowników.

Na Facebooku prowadzony jest profil Przystanek Historia – Centrum Edukacyjne IPN w Katowicach im. Henryka Sławika, gdzie prezentowana jest działalność edukacyjna OBEN i działalność Przystanku Historia jako miejsca spotkań z historią oraz profil konkursu „W kręgu poezji i prozy lagrowej więźniarek FKL Ravensbrück", na którym są zamieszczane informacje dotyczące organizacji półfinałów i finałów konkursu, ogłoszenia wyników, prezentacji zwycięskich nagrań.

„100 kalendarzy na stulecie Niepodległości" / Akcja promocyjna kalendarza ściennego na 2022 r., przygotowanego przez OBEN Katowice, prowadzona za pośrednictwem mediów społecznościowych i profilu Przystanek Historia – Centrum Edukacyjne IPN w Katowicach im. Henryka Sławika na Facebooku.

XIII edycja akcji medialno-edukacyjnej „Zapal znicz pamięci" / Współpracowano merytorycznie przy produkcji filmu poświęconego miejscom pamięci zbrodni niemieckich z jesieni 1939 r., popełnionych w Katowicach i w Lasach Panewnickich, a także przygotowano ulotkę, poświęconą niemieckim zbrodniom na Górnym Śląsku w pierwszych miesiącach II wojny światowej. Film i ulotkę umieszczono na profilu Facebook OIPN Katowice.

ODDZIAŁ IPN KRAKÓW

OIPN ma dwa profile na FB – główny ok. 21 tys. obserwujących, Przystanek Historia – ok. 4100, dwa kanały na YouTube – po kilkuset subskrybentów, konto na Twitterze – ok. 1600 obserwujących i konto na Instagramie – ponad 1 tys. obserwujących. W oddziałowych mediach społecznościowych umieszczane są materiały edukacyjne i multimedia, relacje z uroczystości i przedsięwzięć IPN, teksty popularnonaukowe.

Seria plakatów i spotów multimedialnych / Zajęcie Krakowa przez Armię Czerwoną, Zajęcie KL Auschwitz przez Armię Czerwoną, Jałta 1945 – układ mocarstw ponad naszymi głowami, Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych, Koncert w hołdzie Żołnierzom Wyklętym, Podpisanie porozumień ustrzycko-rzeszowskich, Rocznica utworzenia i likwidacji krakowskiego getta, Traktat ryski, Narodo-

wy Dzień Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką, Bitwa o Tobruk, Dzień Pamięci Ofiar Zbrodni Katyńskiej, 35. rocznica katastrofy w Czarnobylu.

Publikacja w formie podcastów historycznych archiwalnych audycji Radia Kraków i IPN Kraków z cyklu „Prawo i Pamięć" / *Gorący, mroźny marzec*, *Anatomia teczki* oraz *Postępowa konstytucja, reakcyjne święto*, styczeń–kwiecień.

„Trzy po trzy, czyli co Ty wiesz o PRL?" / Cztery edycje konkursu internetowego, 22 stycznia, 23 lutego, 30 marca, 28 kwietnia.

Prezentacje multimedialne dla Miejskiego Przedsiębiorstwa Komunikacyjnego w Krakowie, opowiadające o najważniejszych rocznicach i wydarzeniach historycznych XX w.

Dyskusje w ramach cyklu „Między mitem a rzeczywistością – najważniejsze wydarzenia XX wieku" / *Zielona Solidarność – nowa opozycja na wsi czy nawiązanie do PSL* – 22 stycznia; *NZS między ruchem studenckim a opozycją polityczną* – 8 lutego; *Między placem czerwonym a placem Defilad* – 4 marca; *Niemieckie zbrodnie w obozach koncentracyjnych* – 18 kwietnia.

„Krakowski Oddział IPN i Dziennik Polski przypominają" / Cykl cotygodniowych (czwartki) publikacji popularnonaukowych, dotyczących najnowszej historii Polski i świata, w „Dzienniku Polskim" (także w wersji papierowej), promowanych w mediach społecznościowych.

„Małopolscy Bohaterowie Solidarności" / Cykl comiesięcznych publikacji na stronie OIPN oraz w „Gazecie Krakowskiej" (także wydanie papierowe), promowanych w mediach społecznościowych.

W ciągu 12 miesięcy przedstawiono sylwetki 12 związanych z regionem członków związku w latach 1980–1981.

Delegatura Kielce

Delegatura Kielce ma profil FB (5011 użytkowników, a zasięgi tygodniowe wynoszą 12 930 odbiorców) i Instagramie (592 obserwujących), gdzie prezentowane są działania edukacyjne oraz publikowane materiały filmowe i posty stanowiące kalendarium wydarzeń historycznych.

Wykłady online / „Zagłada Żydów na Kielecczyźnie" z okazji Międzynarodowego Dnia Pamięci o Ofiarach Holocaustu, „Stan wojenny 1981–1983 r. Czas represji, walki i oporu" oraz „Stan wojenny w regionie świętokrzyskim – wybrane zagadnienia" – wykłady poświęcone tematyce stanu wojennego zostały udostępnione na profilu Facebook Delegatury Kielce.

Transmisje online / Dyskusja wokół książki *Tatuś Wasz jest w Rosji… Listy kieleckich Katyńczyków*, której promocja odbyła się 14 kwietnia w ramach obchodów 81. rocznicy zbrodni katyńskiej; Promocja książki *Relacje polsko-żydowskie w XX wieku. Badania – kontrowersje – perspektywy* – dyskusja online wokół książki, 5 października; Konferencja źródłoznawcza „PZPR w dokumentach. Wokół przydatności akt partyjnych do badania dziejów województwa kieleckiego w latach 1948–1975", 25 października; Kulisy historii" – 25 września, odc. 32: „Pogrom kielecki – mity, stereotypy, rzeczywistość", 9 października, odc. 34: „Stan badań nad relacjami polsko-żydowskimi".

Grafiki i plakaty / „Niemieckie obozy zagłady", „Jałta – symbol zdrady", „Mord w Parośli 9 lutego 1943 r.", „Podziemie niepodległościowe na Kielecczyźnie", „Bitwa pod Huciskiem", „Utworzenie getta w Kielcach", „Represje niemieckie na wsi kieleckiej", „Internowani – ofiary stanu wojennego z regionu świętokrzyskiego", „Prawda i fałsz o stanie wojennym", „Pierwszy proces oświęcimski", „Narodowy Dzień Pamięci Duchownych Niezłomnych", „Pamiętamy o Westerplatczykach".

Infografiki / „Polskie Państwo Podziemne", „Żołnierze Wyklęci".

Spoty i prezentacje multimedialne / „Akcja »Burza« na Wołyniu"; „Marzec 1968", „Biogramy kieleckich Katyńczyków"; „Tu rodziła się »Solidarność« rolników – Radkowice"; „KL Dachau – Dzień Męczeństwa Duchowieństwa Polskiego w czasie II wojny światowej"; gra miejska „Spacerniak stan wojenny 1981–1983"; „Ofiarom stanu wojennego. Zapal Światło Wolności"; konkurs międzynarodowy „Laurka dla bohatera"; zapowiedź konferencji „PZPR w dokumentach"; odsłonięcie pomnika Matki Polki Sybiraczki; „Na straży Pamięci. 30 lat Stowarzyszenia Kielecka Rodzina Katyńska", „Pamiętamy o Westerplatte".

Akcja promocyjna „Plakatujemy szkoły dla Niepodległej" / Akcja skierowana do szkół woj. świętokrzyskiego, polegająca na kolportowaniu plakatów „Ojcowie Niepodległości".

ODDZIAŁ IPN LUBLIN

OIPN Lublin prowadzi aktywnie profile na platformach społecznościowych: FB, Twitter, Instagram.

Kampanie rocznicowe / 109 postów w mediach społecznościowych dotyczących rocznic historii lokalnej i ogólnopolskiej.

Kampanie promujące / Wystawę *Użyteczność* – dwa posty: materiał wideo z autorem opowiadających o wystawie, relacja z otwarcia wystawy; grę miejską „O Wilkach mowa" – 3 posty: w tym zapowiedź wideo; otwarcie wystawy o zielonej „Solidarności" w Milejowie – 4 posty w tym relacja wideo z otwarcia wystawy; przewodnik turystyczno-historyczny *Śladami Bohaterów? Szlakami walk oddziału partyzanckiego Obwodu WiN Włodawa 1945–1951* – 4 posty, w tym dwa materiały wideo.

Historia online / Materiał wideo prezentujący sylwetkę Mariana Gołębiewskiego „Irki" – pierwszego cichociemnego na Lubelszczyźnie. Nagranie programu z jego udziałem zostało opublikowane na Facebooku IPN Lublin 15 lutego, w rocznicę pierwszego skoku cichociemnych na teren okupowanego kraju.

Konferencja popularnonaukowa „Żołnierze Niezłomni – historia i przywracanie pamięci" / 2 marca z okazji Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych OIPN Lublin zorganizował konferencję popularnonaukową o historii i przywracaniu pamięci żołnierzy polskiego podziemia antykomunistycznego. Wydarzenie było transmitowane na żywo na Facebooku IPN Lublin.

Konferencja popularnonaukowa „Polacy z pomocą żydowskim współobywatelom – aspekty lokalne i międzynarodowe" / 24 marca w Narodowy Dzień Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką na profilu Facebook IPN Lublin odbyła się transmisja konferencji o polskiej pomocy niesionej społeczności żydowskiej.

Konkursy internetowe w aplikacji Quizizz / Internetowy konkurs o Witoldzie Pileckim z wykorzystaniem wystawy elementarnej o Witoldzie Pileckim, 13–19 maja; internetowy konkurs o obchodach Milenium Chrztu Polski z wykorzystaniem wystawy elementarnej o obchodach Milenium Chrztu Polski, 20–27 maja; internetowy konkurs o radomskim Czerwcu '76 z wykorzystaniem wystawy elementarnej o strajkach robotników w czerwcu 1976 r. w Radomiu i Ursusie *Czerwiec 1976. Radom, Ursus, Płock*, 29 czerwca – 6 lipca; internetowy konkurs o zbrodni wołyńskiej z wykorzystaniem wystawy elementarnej o zbrodni wołyńskiej, 8–15 lipca; internetowy konkurs o powstaniu warszawskim z wykorzystaniem wystawy elementarnej *Bitwa o Polskę*, 31 lipca – 8 sierpnia; internetowy konkurs o Europejskim Dniu Pamięci o Ofiarach Totalitaryzmów, 23–30 sierpnia; internetowy konkurs „Cichociemni". Część nagród (monety) ufundował NBP, 15–22 października; internetowy konkurs „Teresa Grodzińska", 25 października – 2 listopada; internetowy konkurs „Ignacy Paderewski". Część nagród (monety) ufundował NBP, 12–18 listopada; internetowy konkurs „Banknot kolekcjonerski: Lech Kaczyński. Warto być Polakiem". Część nagród (banknot) ufundował NBP, 1–8 grudnia; internetowy konkurs „Stan wojenny". Część nagród (monety) ufundował NBP, 10–14 grudnia.

Wideo „Walka o duszę narodu. Wokół obchodów Milenium i Tysiąclecia Państwa Polskiego 1956–1966/1967" / Autorka wystawy o obchodach Milenium Chrztu Polski opowiada o zawartości wystawy i kontekście historycznym.

Wideo „Wirtualny spacer po Izbie Pamięci ks. Romana Kotlarza" oraz film zachęcający do odwiedzin Izby Pamięci. W fimie pracownik IPN opowiada o historii ks. Kotlarza. Wideo przeplatane jest zdjęciami archiwalnymi i panelami wystawy.

Wideo „Pakt Ribbentrop–Mołotow w 5 minut". Krótki film informacyjny o pakcie Ribbentrop–Mołotow wraz ze zdjęciami opublikowany w mediach społecznościowych (Facebook, Twitter, YouTube, 23 sierpnia.

Wideo „Por. Henryk Cybulski. Obrońca Przebraża [historia w 10 minut]". Krótki film wraz ze zdjęciami i informacjami o por. Henryku Cybulskim oraz obronie Przebraża – polskiego ośrodka samoobrony podczas zbrodni wołyńskiej na Kresach Wschodnich.

Delegatura Radom

Delegatura w Radomiu prowadzi aktywnie profile na platformie FB.

„Radomianie w powstaniu warszawskim". Publikacja na Facebooku Delegatury Radom 9 postów o mieszkańcach Radomia, którzy walczyli w powstaniu warszawskim.

ODDZIAŁ IPN ŁÓDŹ

Profil FB OIPN Łódź ma 6100 obserwujących, a zasięgi tygodniowe wynoszą ok. 33 tys. użytkowników. Ponadto OIPN Łódź od 2021 r. ma konto na Instagramie, gdzie jest 394 obserwujących z zasięgiem 294, oraz konto na Twitterze – 423 obserwujących.

#NaszymWeteranom / Grafiki dotyczące grobów weteranów wpisanych do ewidencji prowadzonej przez łódzki pion upamiętniania; pojawiają się w piątki na stronie OIPN Łódź na portalu Facebook; na grafikach znajduje się nota biograficzna weterana, jego fotografia, zdjęcie grobu, jego lokalizacja oraz numer porządkowy w ewidencji grobów weteranów IPN.

#MementoQuiz / Cykliczny konkurs (raz w miesiącu) na portalu Facebook dotyczący miejsc pamięci narodowej w woj. łódzkim, jego laureat otrzymuje pakiet edukacyjny IPN.

Historyczny Street Art po łódzku / Grafiki dotyczące murali historyczno-patriotycznych, które widnieją na ścianach budynków na terenie woj. łódzkiego; pojawiają się raz w miesiącu na stronie OIPN Łódź na portalu Facebook; na grafikach znajdują się fotografie muralu oraz krótka informacja na temat postaci lub wydarzenia, którego dotyczy, a także informacje o jego lokalizacji.

Wywiad z byłą więźniarką niemieckiego obozu dla dzieci przy ul. Przemysłowej w Łodzi. Kampania promująca film *Poznaj nasz strach* / Prowadzona w języku polskim, angielskim, niemieckim, francuskim, rosyjskim, hiszpańskim i hebrajskim promująca film o historii niemieckiego obozu dla dzieci przy ul. Przemysłowej w Łodzi.

„Bohaterowie Polski Walczącej" / Konkurs zorganizowany z okazji rocznicy utworzenia AK z wykorzystaniem aplikacji Action Track.

Konkursy w aplikacji Action Track na profilu Facebook OIPN Łódź: z okazji Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych; w 81. rocznicę śmierci Henryka Dobrzańskiego; „W drodze na Monte Cassino"; „Sukcesy sportowe II Rzeczypospolitej"; „Stanisław Sojczyński – Żołnierz Wyklęty".

Prezentacje multimedialne / Dotyczyły wystaw: *Tu rodziła się „Solidarność" – historia „Solidarności"* w Płocku oraz *Tu rodziła się „Solidarność" – historia „Solidarności"* w Sieradzu.

Prezentacje multimedialne / Dotyczyły zbrodni katyńskiej oraz promocji najnowszego komiksu edukacyjnego *Major Hubal*.

Rozmowa z Witoldem Wasilewskim, pracownikiem AIPN, autorem książki *Mord w Lesie Katyńskim. Przesłuchania przed amerykańską komisją Maddena w latach 1951–1952.*

Filmy / *Akcja na Radomsko*; *Amnestia 1947 w Łódzkiem*; *Ambasador Tadeusz Romer w „misji specjalnej" na rzecz uchodźców żydowskich na Dalekim Wschodzie*; *Parzniewice '44 – Tragiczny transport radiostacji AK*; *Strajki łódzkie w lutym 1971 r. Przyczyny, przebieg i skutki* – film przygotowany przez OIPN w 50. rocznicę strajków łódzkich włókniarek. Prelegenci omówili przyczyny, przebieg i konsekwencje strajków łódzkich, które doprowadziły do wycofania się władz komunistycznych z decyzji o podwyżkach cen mięsa i innych artykułów spożywczych z grudnia 1970 r.

Panele dyskusyjne / Panele były poświęcone konspiracji młodzieży w związku z ukazaniem się publikacji *Młodzieżowy opór antykomunistyczny w Polsce po II wojnie światowej*; narodzinom NZS oraz 40. rocznicy strajku studenckiego w Łodzi, zorganizowane w związku z wydaniem publikacji Jadwigi Kowalczyk pt. *Egzamin studenta i obywatela. Rzecz o strajku studentów łódzkich w 1981 r.* pod red. Sebastiana Pilarskiego – 18 lutego gośćmi spotkania byli Jadwiga Kowalczyk, autorka wspomnień, oraz Roman Kowalczyk, pierwszy historyk badający łódzki protest i autor monografii *Studenci '81*.

Rozmowa z Witoldem Wasilewskim, pracownikiem AIPN, autorem edycji materiałów amerykańskiej komisji Maddena prowadzącej śledztwo w sprawie zbrodni katyńskiej.

Remonty i nowe obiekty / Grafiki przypominające o remontach oraz nowych obiektach, których budowa była współfinansowana bądź finansowana przez OIPN; pojawiają się cyklicznie na stronie OIPN Łódź oraz na portalu Facebook.

Konkursy internetowe z okazji 100. rocznicy uchwalenia konstytucji marcowej. prowadzone z NBP na stronie OIPN Łódź oraz na portalu Facebook.

Film promocyjny w związku z jubileuszem 5 lat pracy OBUWiM.

Cykl wywiadów z historykami i prokuratorami OIPN, zamieszczonych na Facebooku i stronie internetowej OIPN Łódź, którzy przedstawiają wydarzenia z historii Łodzi i regionu, a także specyfikę swojej pracy. W kolejnych odcinkach wyemitowano rozmowy z pracownikami OBBH na temat polskiej ludności cywilnej zesłanej w głąb ZSRS w latach 1939–1941.

Wspomnienia Andrzeja Słowika i Jerzego Kropiwnickiego poświęcone łódzkiemu marszowi głodowemu z 30 lipca 1981 r. na profilu Facebook OIPN Łódź.

Prezentacja „Poznański Czerwiec 1956" opublikowana na profilu Facebook OIPN Łódź.

Konkurs internetowy z okazji 82. rocznicy Obrony Poczty Polskiej w Gdańsku zorganizowany z NBP, 21 września.

Konkurs internetowy z okazji 103. rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości zorganizowany z NBP, 29 listopada.

Przerwany los Jurka Rutkowskiego / Krótki materiał filmowy przedstawiający historię chłopca osadzonego i zamordowanego w niemieckim obozie dla polskich dzieci w Łodzi przy ul. Przemysłowej, opublikowany na profilu Facebook OIPN Łódź, 14 grudnia.

„Bohaterowie Polskiego Państwa Podziemnego" / Konkurs opublikowany na profilu Facebook OIPN Łódź.

„W rocznicę powstania węgierskiego" / Prezentacja i konkurs opublikowane na profilu Facebook OIPN Łódź.

„Św. Maksymilian Maria Kolbe – życie i działalność" / Konkurs opublikowany na profilu Facebook OIPN Łódź z wykorzystaniem aplikacji Action Track.

„Cichociemni. Tobie Ojczyzno!" / Konkurs opublikowany na profilu Facebook OIPN.

„Stan wojenny w regionie łódzkim" / Konkurs opublikowany na profilu Facebook OIPN Łódź przeprowadzony 6–10 grudnia, zorganizowany przez OAIPN w związku z 40. rocznicą wprowadzenia stanu wojennego. Każdego dnia zadawano trzy pytania, łącznie rozdano piętnaście zestawów nagród, na które składały się: gra edukacyjna „ZnajZnak – Sport", książka *Procesy polityczne działaczy NSZZ „Solidarność" w Łodzi w okresie stanu wojennego*, broszura o Niezależnym Zrzeszeniu Studentów, wpinka „Znak Polski Walczącej" oraz notes „Archiwum Pełne Pamięci".

ODDZIAŁ IPN POZNAŃ

Kampania edukacyjno-informacyjna „Miejsca Pamięci o powstaniu wielkopolskim na ziemi lubuskiej" / Poświęcona upamiętnieniom powstania wielkopolskiego w dzisiejszym województwie lubuskim. W ramach cyklu przedstawiane są miejsca zarówno bezpośrednio związane z działaniami powstańców, jak i symboliczne upamiętnienia czynu zbrojnego z lat 1918–1919. W każdym wpisie umieszczane są zdjęcia oraz krótki opis danego pomnika czy tablicy. Omówiono upamiętnienia w następujących miejscach: Kargowa, Nowe Kramsko, Szprotawa, Żagań, Krosno Odrzańskie.

ODDZIAŁ IPN RZESZÓW

Profil FB OIPN Rzeszów ma 2 300 obserwujących, a zasięgi tygodniowe wynoszą od 4043 do 30 346. Przybyło 264 nowych obserwujących. Na profilu zostało zamieszczonych 1350 postów i odnotowano 40 453 odwiedziny.

Oddział ma również konto na serwisie społecznościowym Twitter (@ipnrzeszow). Obserwowało go 487 użytkowników. W ciągu roku przybyło ich 149. Zamieszczono 233 tweety, odnotowano 4890 wizyt. Kampanie edukacyjno-informacyjne / 40. rocznica strajków i porozumień ustrzycko-rzeszowskich;

promocja filmu *Chłopski bunt '81*, który powstawał we współpracy z historykami OIPN Rzeszów; rejestracja NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność"; bł. kardynał Stefan Wyszyński; stan wojenny; arystokracja i ziemiaństwo oraz ich rola w odzyskaniu niepodległości przez Polskę.

Seria filmów w ramach projektu „Przystanek Historia IPN Rzeszów – historia bliżej nas" / Kilkunastominutowe filmy, w których historycy przedstawili: reakcję mieszkańców woj. rzeszowskiego na śmierć Józefa Stalina w marcu 1953 r.; sylwetkę Michaela Bourdeaux, założyciela Keston College; ustaleń dotyczących linii Mołotowa.

Akcja „Zapal Światło Wolności" / W pierwszej dekadzie grudnia w mediach społecznościowych promowano akcję, emitując spot zachęcający do zapalenia świec w oknach domów w celu upamiętnienia ofiar stanu wojennego.

ODDZIAŁ IPN SZCZECIN

Profil FB OIPN Szczecin ma 4049 obserwujących, a zasięgi tygodniowe wynoszą 12 353 użytkowników.

Kampania edukacyjno-informacyjna „Kto ratuje jedno życie…" / Kampania w formie 50 postów przedstawia Polaków, którzy ratowali Żydów, a po wojnie zamieszkali na Pomorzu Zachodnim. Skierowana do młodego pokolenia, jej celem jest edukowanie i przypominanie o Polakach, którzy w akcie heroicznej odwagi, niebywałego męstwa, współczucia i solidarności międzyludzkiej ratowali swoich żydowskich bliźnich od Zagłady zaplanowanej i realizowanej przez niemieckich okupantów. Kampania realizowana w 3 językach obcych: angielskim, niemieckim i hebrajskim.

ODDZIAŁ IPN WARSZAWA

Kampanie edukacyjno-informacyjne / Kampanie związane z najważniejszymi wydarzeniami historycznymi, rocznicami dotyczącymi całej Polski i regionu Warszawa-Mazowsze (spoty, filmy, biogramy, infografiki, zdjęcia, informacje o nowościach książkowych, konkursy historyczne): zamach na Kutscherę, Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych, Marzec '68, podpisanie traktatu ryskiego, Narodowy Dzień Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką, zbrodnia katyńska, akcja pod Arsenałem, rocznica zakończenia II wojny światowej, Narodowy Dzień Pamięci Ofiar Niemieckich Nazistowskich Obozów Koncentracyjnych i Obozów Zagłady, Czerwiec '76, rocznica urodzin i śmierci rtm. Witolda Pileckiego, rocznica wybuchu powstania warszawskiego i Bitwy Warszawskiej, rocznica wybuchu II wojny światowej, 77. rocznica wkroczenia na warszawską Pragę wojsk sowieckich i ludowego Wojska Polskiego, zakończenie powstania warszawskiego, rocznica bitwy o Anglię, Narodowe Święto Niepodległości, rocznica wprowadzenia w Polsce stanu wojennego, Narodowy Dzień Zwycięskiego Powstania Wielkopolskiego.

Udostępnienie zapisów spotkań promujących książki: udostępnienie wykładu online redaktora książki *Sprzeczne narracje. Z historii powojennej Polski 1944–89* oraz autora książki *Mordy polityczne w ostatniej dekadzie PRL*; dyskusje na temat książek: *Migawki z okupowanej Warszawy. 1939*, *Na licencji Moskwy. Wokół Gomułki, Bermana i innych*; udostępnienie rozmowy o albumach: *Nowogródzki Okręg AK Nów w fotografii* i *Nowogródczyzna naszych ojców. Województwo nowogrodzkie II RP*, *Oblicza zdrady?*, *Post po karnawale*, *Atlas podziemia niepodległościowego*; udostępnienie wywiadu z autorem książki *Na licencji Moskwy*; transmisje wykładów w ramach cykli: „Warszawskie wędrówki z historią", „Tajemnice bezpieki" i dyskusji: „Warszawa na mapie polskiej antykomunistycznej konspiracji niepodległościowej", „Kresowi Żołnierze Niezłomni – ofiary stalinowskich represji"; „Demiurg czy Demon? Adam Michnik w dokumentach SB"; wystąpienia „Początki systemu komunistycznego w Polsce, cz. II", transmisja wykładu „Droga do Września '39", dyskusja „Zrzeszenie ostatniej nadziei", wystąpienia „Konspiracyjna mapa Warszawy", „Zrewoltowany teren", oraz minikonferencji „Migawki z okupowanej Waszawy. 1940" i konferencji naukowej o dekadzie Jaruzelskiego.

Akcje informacyjne i promocyjne / Strzelecka 8 – dawna katownia NKWD (m.in. film o pierwszym roku działalności), informowanie o nowościach wydawniczych, konkursach, rocznicach urodzin

i śmierci postaci historycznych, kombatantów i innych zasłużonych osób, o planowanej konferencji „Sąd nad dekadą Jaruzelskiego", o audycjach z cyklu „Przystanek Historia", o projekcie edukacyjnym „Kamienie Pamięci. Bohaterowie opozycji demokratycznej 1981–1983".

Informowanie o nowościach wydawniczych OIPN Warszawa / W grudniu m.in. przeprowadzona została akcja promocyjno-reklamowa nowej serii komiksów historycznych dla dzieci „Aga, Adam i Hamlet na tropie tajemnic". Przez dwa tygodnie w warszawskich tramwajach i na stacji metra Świętokrzyska były prezentowane filmy reklamowe. Reklama została także umieszczona w piśmie dla dzieci i młodzieży „Kumpel". Częścią promocji nowej serii było też pozyskanie kilkunastu patronów medialnych, którzy w ramach opieki medialnej informowali o komiksach i zorganizowali konkursy, w których nagrodą były komiksy. Ponadto odbyła się kampania informacyjna w mediach społecznościowych oraz udzielono wywiadów o komiksach dla PAP i IAR.

Przygotowano informacje o innych nowościach OIPN *Obliczach zdrady?*, *Post po karnawale*, komiksie *Szary* z serii „Wilcze Tropy", a także konkursie recytatorskim „Klucz do pamięci. Poezja Krzysztofa Kamila Baczyńskiego", projekcie edukacyjnym „Kamienie Pamięci" czy ważnych rocznicach.

W grudniu została przeprowadzona kampania informacyjna związana z organizowaną konferencją naukową o dekadzie Jaruzelskiego. Przygotowany został m.in. nowoczesny spot zapowiadający konferencję, a dzięki licznym patronom medialnym udało się zaistnieć z tematem w wielu mediach ogólnopolskich, również na ich stronach internetowych.

Facebook Strzelecka 8 informuje o historii miejsca oraz o bieżących sprawach dotyczących funkcjonowania placówki, jej dostępności dla zwiedzających i odbywających się spotkaniach o charakterze edukacyjnym.

ODDZIAŁ IPN WROCŁAW

Profil FB OIPN Wrocław miał 7012 obserwujących (stan na 31 grudnia 2021 r., wzrost z 4172 w dniu 1 stycznia 2021; obecnie 7341 obserwujących), posty docierały do ok. 72 600 odbiorców tygodniowo (średnia tygodniowa z całego 2021 r.).

Kampanie informacyjno-edukacyjne / Promocja otwarcia księgarni IPN we Wrocławiu – luty–marzec; promocja nowego projektu edukacyjnego w ramach cyklicznych warsztatów modelarskich „Modele powstałe z historii" – luty–kwiecień; promocja cyklu filmów „13 minut w przeszłość. Archiwa Dolnego Śląska", zrealizowanych we współpracy z TVP3 Wrocław, styczeń–kwiecień.

Kampanie przybliżające historie ważnych postaci polskiej nauki, techniki, kultury i sportu / Eugeniusz Romer, 3 lutego; Marian Rejewski, 13 lutego; Jan Czochralski, 18 kwietnia; Tadeusz Sędzimir, 9 marca; Tadeusz Tański, 23 lutego; Janusz Kusociński, 28 marca; Stefan Banach, 3 marca; Stanisław Wigura, 9 kwietnia; Jan Styka, 11 kwietnia; Józef Marcinkiewicz, 14 kwietnia.

Kampanie przybliżające historię wybitnych oficerów Wojska Polskiego / August Emil Fieldorf, 24 lutego i 16 kwietnia; Bolesław Orliński, 28 lutego; Hieronim Dekutowski „Zapora", 7 marca; Witold Pilecki, 15 marca; Stanisław Maczek, 31 marca; Franciszek Kleeberg, 5 kwietnia (2 posty); Mariusz Zaruski, 8 kwietnia; Tadeusz Kutrzeba, 15 kwietnia; Janina Lewandowska, 22 kwietnia.

Kampanie przybliżające historie polskich działaczy niepodległościowych oraz działaczy antykomunistycznych z innych krajów / Stanisław Dubois, 9 stycznia; Jan Palach, 19 stycznia; Józef Mackiewicz, 31 stycznia; kard. Bolesław Kominek, 10 marca; Aleksander Małachowski, 11 marca; Jan Paweł II, 2 kwietnia; Józef Czapski, 3 kwietnia; Feliks Perl, 26 kwietnia.

Kampanie przybliżające historie ważnych osiągnięć polskiej gospodarki i techniki / Wprowadzenie złotego, 20 stycznia; otwarcie skoczni narciarskiej w Zakopanem, 22 marca; utworzenie Jelczańskich Zakładów Samochodowych, 28 marca; pierwszy polski parowóz, 7 kwietnia; zmiana ustroju pieniężnego II RP, 14 kwietnia; pierwszy port wojenny w Pucku, 28 kwietnia.

Kampanie rocznicowe / Utworzenie 27. Wołyńskiej Dywizji Piechoty, 15 stycznia; rozwiązanie AK, 19 stycznia; zajęcie filii KL Gross-Rosen w Jelczu przez Armię Czerwoną, 23 stycznia; zaślubiny Polski z morzem, 10 lutego; deportacje Polaków na Syberię, 10 lutego; powstanie Instytutu Literackie-

go, wydawcy „Kultury" i „Zeszytów Historycznych", 11 lutego; powstanie Armii Krajowej, 14 lutego; zbrodnia w Hucie Pieniackiej, 28 lutego; Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych, 1–2 marca (3 posty); zbrodnia w Pawłokomie, 3 lutego; decyzja o rozstrzelaniu polskich jeńców wojennych więzionych w obozach NKWD, 5 lutego; przemówienie Winstona Churchilla o żelaznej kurtynie, 5 lutego; Marzec '68 na UW, 8 marca i PW, 9 marca; konstytucja marcowa, 17 marca; traktat ryski, 18 marca; plebiscyt na Górnym Śląsku, 20 marca; Narodowy Dzień Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką, 23–24 marca (3 posty); powstanie ROPCiO, 25 marca; rocznica II fali wysiedleń z ZSRS, 26 marca; aresztowanie przywódców Polskiego Państwa Podziemnego, 27 marca (2 posty); Katyń, 29 marca i 10–13 kwietnia (10 postów); pierwsza akcja Pomarańczowej Alternatywy, 1 kwietnia; zbrodnia w Piskorowicach, 18 kwietnia; powstanie w getcie warszawskim, 19 kwietnia; zbrodnia w Borownicy, 20 kwietnia; konstytucja kwietniowa, 23 kwietnia; rozbicie więzienia PUBP w Puławach, 24 kwietnia; wybuch w Czarnobylskiej Elektrowni Atomowej, 26 kwietnia; prezentacje materiałów historycznych zamieszczonych z okazji obchodów 82. rocznicy wybuchu II wojny światowej, 1 września; wpis o tysiąclatkach – szkołach powstałych w czasie jubileuszu Tysiąclecia Państwa Polskiego, zamieszczony z okazji rozpoczęcia roku szkolnego, 3 września; przypomnienie Mieczysława Fogga, piosenkarza i żołnierza AK, z okazji rocznicy śmierci, 3 września; posty informacyjne przybliżające agresję sowiecką na Polskę w 1939 oraz relacje z uroczystości rocznicowych, 17 września; sylwetka komandora dyplomowanego Stefana Frankowskiego, dowódcy Morskiej Obrony Wybrzeża w kampanii polskiej 1939 r. w 81. rocznicę śmierci, 25 września; przybliżenie bitwy pod Kockiem, ostatniej bitwy kampanii polskiej w 1939 r.; sylwetka wybitnej wrocławianki – Edyty Stein pochodzenia żydowskiego, świętej Kościoła katolickiego w 130. rocznicę jej urodzin, 12 października; promocja spotkania na temat książki Mariana Karczewskiego wydanej przez IPN, 19 października; wspomnienie o prof. Bohdanie Osadczuku w 10. rocznicę śmierci, 19 października; 90. rocznica rozpoczęcia się tzw. procesu brzeskiego, 26 października; cykl prezentujący „Matki Niepodległości" – 10 kobiet zasłużonych dla naszej niepodległości (z okazji Narodowego Święta Niepodległości), 8–17 listopada; zaproszenia na wydarzenia i relacje z nich z okazji Narodowego Święta Niepodległości, 10–11 listopada; zaproszenie na promocję książki Krzysztofa Szwagrzyka *Cmentarz Osobowicki we Wrocławiu. Pola ofiar komunizmu*, relacja ze spotkania, 23–26 listopada; przypomnienie o Wielkim Głodzie na Ukrainie, którego ofiarami byli Polacy zamieszkujący sowiecką Ukrainę, 27 listopada; zaproszenie na obchody współorganizowane przez OIPN Wrocław i relacje z nich, 12–14 grudnia; przypomnienie sylwetek najważniejszych przywódców podziemnych w pierwszych dniach stanu wojennego, 14 grudnia.

Post w 100. rocznicę uchwalenia konstytucji marcowej, 17 marca / Tekst, opublikowany w mediach społecznościowych OIPN Wrocław, naświetlający najważniejsze okoliczności powstania i przyjęcia ustawy, najistotniejsze jej zapisy oraz uwarunkowania zakończenia jej obowiązywania.

„Modele powstałe z historii" / Kampania promocyjna / Warsztaty modelarskie w związku z 80. rocznicą akcji przeciwko pancernikowi „Bismarck" – opublikowano 4 teksty, 10–28 maja; warsztaty modelarskie w związku z 65. rocznicą poznańskiego Czerwca – opublikowano 5 tekstów, 10–25 czerwca; warsztaty modelarskie w związku z 80. rocznicą zawarcia układu Sikorski–Majski – opublikowano 4 teksty, 10 lipca – 3 sierpnia; warsztaty modelarskie w związku z 77. rocznicą powstania warszawskiego – opublikowano 6 tekstów, 10–31 sierpnia; warsztaty modelarskie w związku z 75. rocznicą utworzenia Polskiego Korpusu Przysposobienia i Rozmieszczenia, 10–15 września; wydarzenie zorganizowane w związku z 82. rocznicą kampanii wrześniowej, 14 września – 20 października; konkurs poświęcony działającym w dwudziestoleciu międzywojennym polskim konstruktorom oraz projektowanym przez nich samochodom, 7–19 października; warsztaty, poświęcone modelowi ORP „Piorun", 10–15 października; wydarzenie poświęcone amerykańskiej operacji „Forager". Posty zawierały biogramy żołnierzy armii amerykańskiej, mających polskie korzenie, 25 października – 30 listopada; konkurs zorganizowany w związku z Narodowym Świętem Niepodległości, 4–15 listopada; warsztaty zorganizowane w związku z Narodowym Świętem Niepodległości, 10 listopada –7 grudnia; warsztaty zorganizowane w związku 40. rocznicą wprowadzenia stanu wojennego, 1–24 grudnia; wydarzenie poświęcone woj-

nie zimowej. Posty zawierały biogramy polskich żołnierzy – uczestników wojny sowiecko-fińskiej, 3–15 grudnia.

Promocja quizów historycznych online / „Generał Tadeusz Jordan Rozwadowski" / Kampania promocyjna / Quiz został zorganizowany w związku ze 155. rocznicą urodzin generała – opublikowano 5 tekstów, 9–31 maja; „Ignacy Jan Paderewski – muzyk, polityk, filantrop" / Kampania promocyjna / Konkurs został zorganizowany w związku z 80. rocznicą śmierci Ignacego Paderewskiego – opublikowano 8 tekstów, 16 czerwca – 6 lipca; „Powstanie/Bór", konkurs zorganizowany w 55. rocznicę śmierci Tadeusza Bora-Komorowskiego i 77. rocznicę powstania warszawskiego – opublikowano 7 tekstów, 18–27 sierpnia; „Polska motoryzacja w II Rzeczpospolitej", quiz przygotowany w aplikacji Kahoot! odbył się 15 października. Składał się z 13 pytań, miał w formie zabawy przybliżyć odbiorcom jedną z zapomnianych kart historii polskiej myśli technicznej; „Od dziś Niepodległa!", quiz przygotowany w aplikacji Kahoot! odbył się 11 listopada w związku z obchodami Narodowego Święta Niepodległości. Promocja puzzli przestrzennych ORP „Piorun" / Kampania promocyjna / Publikacja tekstu reklamowego przy współpracy z firmą ZEN TERRAIN na profilu Facebook OIPN Wrocław, 2 czerwca.

Infografika historyczna „Generał Tadeusz Rozwadowski" / 15 sierpnia, w związku ze 101. rocznicą Bitwy Warszawskiej, została opublikowana w mediach społecznościowych OIPN Wrocław infografika historyczna poświęcona generałowi. W materiale, opócz zarysu biografii, znalazły się opisy i wizualizacje, dotyczące jego kariery wojskowej, udziału w wojnie polsko-bolszewickiej i Bitwie Warszawskiej oraz relacji z Józefem Piłsudskim.

Grafiki / Kampania promocyjna / Przypomnienie ważnych postaci i wydarzeń z historii Polski i Dolnego Śląska z grafikami stworzonymi w OIPN Wrocław: Jerzy Giedroyć (27 lipca), Lidia Ciołkoszowa (7 czerwca), Jan Piwnik (16 czerwca), Mirosław Ferić (17 czerwca), Stanisław Marusarz (18 czerwca), żaglowiec „Dar Pomorza" (19 czerwca), organizacja „Ruch" (20 czerwca), mjr Henryk Dobrzański (22 czerwca), Rafał Lemkin (24 czerwca), korekta granicy w Karkonoszach w 1958 r. (13 czerwca), referendum 1946 r. (30 czerwca), Krzysztof Kamil Baczyński (4 sierpnia), Danuta Siedzikówna, „Inka" (28 sierpnia), kontradmirał Adam Mohuczy (7 maja), Stanisław Skarżyński (8 maja), gen. Stanisław Bułak-Bałachowicz (10 maja), gen. Władysław Anders (12 maja), prof. Stanisław Ulam (13 maja), gen. Stanisław Kopański (19 maja), prof. Stanisław Swianiewicz (22 maja), prof. Krystyna Kersten (25 maja), prof. Zbigniew Brzeziński (26 maja).

Kampania promocyjna filmu *Belgrad solidarny z „Solidarnością"* w 31. rocznicę podpisania porozumień sierpniowych.

Kampania promocyjna wystawy *Tu rodziła się „Solidarność" rolników* otwartej w Ząbkowicach Śląskich, 21 maja.

Kampania promocyjna przypominająca i pokazująca kontekst historyczny wyborów z 4 czerwca 1989 r.

Kampania promocyjna / Prezentacja nagrody „Świadek historii" oraz jej laureatów na Dolnym Śląsku / Jednostka odpowiedzialna asystent prasowy.

Kampania promocyjna wystawy *Tu rodziła się opozycja* i odnowionej przy udziale IPN lokomotywy EP05-22.

Kampania promocyjna wystawy *Wyszyńskiego i Wojtyły gramatyka życia* w różnych lokalizacjach Dolnego Śląska.

Relacje / Otwarcie wystawy *Wyszyńskiego i Wojtyły gramatyka życia* przy katedrze wrocławskiej, 5 września; zamieszczenie informacji o złożeniu kwiatów na terenie dawnego, największego na Śląsku, niemieckiego obozu koncentracyjnego w Dniu Pamięci Ofiar KL Gross-Rosen, 6 września; cykliczne (co miesiąc) przekazywanie informacji o warsztatach modelarskich dla różnych grup wiekowych; uroczystości upamiętniające zamordowanych przez UB i NKWD żołnierzy NSZ w Malerzowicach Wielkich i Starym Grodkowie (woj. opolskie), 18 września; sesja popularnonaukowa z okazji 45. rocznicy powstania Komitetu Obrony Robotników „Opozycja przedsierpniowa na Dolnym Śląsku 1978–1980", 23 września; informacje o międzynarodowej konferencji naukowej „Konflikt – stabilizacja – asymilacja? Konsekwencje migracji w życiu mieszkańców Dolnego Śląska po 1945 roku. Ujęcie kompara-

tystyczne", która odbyła się we Wrocławiu, 28–29 września, 27 i 28 września; Odsłonięcie pomnika rtm. Witolda Pileckiego w Łagiewnikach k. Niemczy, 2 października.

Informacja / Post o odnalezieniu kopii Archiwum Senyka przez pracownika OBBH Wrocław, 29 września.

Delegatura Opole

Kampanie edukacyjno-informacyjne i rocznicowe / Przypomnienie o śmierci w Brzegu por. Zygmunta Cmaka „Ćmy" – publikacja biogramu, 1 stycznia; informacja o obchodach z okazji 82. rocznicy śmierci Romana Dmowskiego przy gmachu Opolskiego Urzędu Wojewódzkiego; informacja o prezentacji wystawy *Wyszyńskiego i Wojtyły gramatyka życia* umieszczonej przy murach kościoła parafii pw. Narodzenia NMP w Głubczycach; przypomnienie 76. rocznicy przekroczenia przez Brygadę Świętokrzyską przedwojennej granicy RP; relacja z odsłonięcia w poczekalni dworca PKP w Kędzierzynie-Koźlu wystawy *Tu rodziła się „Solidarność"*; upamiętnienie 21. rocznicy śmierci bp. Antoniego Adamiuka w Barciszowie (gm. Głubczyce) i odsłonięcie tablic edukacyjnych prezentujących życiorys biskupa; przypomnienie ofiar marszów śmierci w miejscowości Głuchołazy, dodatkowo publikacja informacji o oświęcimskich marszach śmierci przechodzących przez Opolszczyznę na profilu IPN (informacje o tych wydarzeniach wraz z plikami do pobrania); przypomnienie o pochówku zasłużonego żołnierza AK Jana Zardzewiałego, który spoczął na opolskim cmentarzu; popularyzacja postaci poety i żołnierza wyklętego z Nysy – Jerzego Kozarzewskiego „Konrada" w związku z 25. rocznicą jego śmierci; upamiętnienie zmarłej w 2021 r. Lidii Lwow-Eberle „Lali" przez przedstawicieli IPN oraz mieszkańców i harcerzy w podgłubczyckiej miejscowości Królowe, a także mjr. Zygmunta Szendzielarza „Łupaszki", zabitego prawie 70 lat temu, oraz innych żołnierzy wyklętych ukrywających się kiedyś w miejscowości Królowe; prezentacja materiałów edukacyjnych dotyczących powstań śląskich dla szkół i organizacji pozarządowych z Opolszczyzny. Materiały pozyskano z OBEN Katowice; informacja o 98. rocznicy powstania w Opolu I Dzielnicy Związku Polaków w Niemczech; relacja z odsłonięcia tablicy na gmachu szkoły w Charbielinie (gm. Głuchołazy), upamiętniającej ofiary marszu śmierci; relacja z uroczystego poświęcenia w Brzegu tablicy pamiątkowej ku czci sierż. Jana Sabina „Wiewiórki, uczestnika powojennego powstania antykomunistycznego, jednego z najdłużej pozostających w konspiracji żołnierzy NZW, 28 lutego; relacja ze złożenia kwiatów w miejscach pamięci żołnierzy wyklętych na Opolszczyźnie, m.in. w Lewinie Brzeskim, Malerzowicach Wielkich, Starym Grodkowie, Nysie; informacja na temat VII Opolskiego Testu Wiedzy o Żołnierzach Wyklętych; relacja z wernisażu wystawy *Na Straży Granic. Straż Graniczna II RP na zachodnim odcinku granicy polsko-niemieckiej*, prezentowanej od 15 marca do 30 kwietnia w Centralnym Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach; relacja z udziału w uroczystości odsłonięcia okolicznościowej tablicy w miejscowości Domaszowice, gdzie przed wiekiem mieścił się lokal komisji plebiscytowej; uroczystości z okazji 100. rocznicy plebiscytu na Górnym Śląsku, 20 marca; informacja o upamiętnieniu Narodowego Dnia Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką – oficjalne otwarcie wystawy *Rada Pomocy Żydom. Żegota*, 24 marca; relacja z udziału pracownika BPiI w pracach na cmentarzu parafialnym w Strzelcach Opolskich; relacja z otwarcia na kluczborskim Rynku wystawy *Tu rodziła się „Solidarność"*; relacja z otwarcia wystawy w Nysie *Tu rodziła się „Solidarność" rolników*, 21 kwietnia; relacja z otwarcia wystawy w Krapkowicach *Tu rodziła się „Solidarność"*, prezentowanej na krapkowickim rynku, 23 kwietnia; posty na temat III powstania śląskiego ze szczególnym zwróceniem uwagi na operację „Mosty", 1–3 maja; sprawozdanie z uroczystości na cmentarzu Opole-Półwieś z okazji rocznicy bitwy pod Monte Cassino, 17 maja; przedstawienie postaci Artura Gospodarczyka, najprawdopodobniej ostatniego żyjącego na Opolszczyźnie weterana 2. Korpusu Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie, uczestnika walk o Monte Cassino, 18 maja; wspomnienie Witolda Pileckiego oraz przedstawienie akcji zapalenia zniczy w Kluczborku, Opolu, Głubczycach i Łambinowicach, 25 maja; informacje na temat 100. rocznicy wybuchu powstań śląskich, rekonstrukcji przybycia do Opola gen. Henriego Le Ronda; relacja ze zlotu harcerzy, 27 czerwca; przypomnienie marszu śmierci i gehenny więźniów z Czortkowa, 20 lipca; organizacja imprez towarzyszących, m.in.: projekcji filmów edukacyjnych IPN, prezentacji prac BPiI,

spotkania z weteranem AK i więźniem stalinowskim kpt. Marianem Markiewiczem „Marylem"; informacje na temat przebiegu 77. rocznicy wybuchu powstania warszawskiego, uroczystości na Osiedlu Armii Krajowej w Opolu, 1 sierpnia; informacja o odnalezionych i zidentyfikowanych przez BPiI ofiarach – Antonim Sojce „Zającu" i Jakubie Łaciaku, 13 sierpnia; przypomnienie II powstania śląskiego, 19 sierpnia; przypomnienie wydarzeń 1 września 1939 r. w Opolu oraz relacja z odwiedzenia grobów żołnierzy walczących w wojnie obronnej 1939 r.; informacje na temat wystawy *Tu rodziła się „Solidarność" w Gdańsku*, 29 sierpnia; spotkanie z partnerami Delegatury Opole z Prezesem IPN dr. Karolem Nawrockim, 10 września; przypomnienie Prymasa Stefana Wyszyńskiego w dzień jego beatyfikacji, 12 września; wspomnienie napaści ZSRR na Polskę, 17 września; wspomnienie Tadeusza Jasińskiego – trzynastoletniego obrońcy Grodna, 20 września; przeprowadzenie w szkole w Skoroszycach lekcji historycznych o losach polskich żołnierzy, którzy zostali na Kresach Wschodnich, 24 września; odsłonięcie w Nysie ławeczki z figurą przestawiającą Jerzego Kozarzewskiego, 25 września; uroczystości 82. rocznicy powstania Polskiego Państwa Podziemnego pod pomnikiem Polskiego Państwa Podziemnego, 27 września; spotkanie w Delegaturze Opole z Tadeuszem Szczyrbakiem, prezesem Wrocławskiej Rodziny Rodła, i Grzegorzem Flerianowiczem, prezesem Stowarzyszenia Biało-Czerwone Opole, 28 września; przedstawianie sylwetek żołnierzy-podkomendnych kpt. Henryka Flamego „Bartka", 18–30 września; informacje o otwarciu wystawy przedstawiającej postać przedwojennego instruktora harcerskiego, kapłana, więźnia KL Dachau, bł. Wincentego Frelichowskiego, 1 października; uroczystości w Centralnym Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach, 6 października; dekoracja symbolem „Tobie Polsko" grobu Pawła Szypulca na cmentarzu w Opolu-Półwsi, 20 października; wspomnienie ks. Michała Norka w Narodowy Dzień Duchownych Niezłomnych, 19 października; wspomnienie aresztowania 10 listopada 1951 r. Augusta Fieldorfa „Nila"; przybliżenie postaci Jurka Bitschana, jednego z „Orląt Lwowskich", 21 listopada.

Kampania promująca postać Załogowicza / Fragmenty wspomnień Władysława Załogowicza „Felka", żołnierza AK ze Lwowa, dowódcy plutonu Szarych Szeregów, po wojnie mieszkającego w Głuchołazach, który lata 1951–1954 spędził w stalinowskim więzieniu. zostały opublikowane w mediach społecznościowych, 1–5 marca. Współpraca z Radiem Opole przy stworzeniu audiobooka.

Kampania promująca książkę *Henryk Sławik 1894–1944. Biografia socjalisty*, prezentującą postać Henryka Sławika i Józefa Antalla.

Fotorelacja / Publikacja fotografii, wraz ze stosownymi cytatami, na temat dowódcy Brygady Świętokrzyskiej – płk. Antoniego Szackiego „Bohuna-Dąbrowskiego" oraz przejścia Brygady Świętokrzyskiej NSZ przez Sudety do Czech. Działanie podjęte w rocznicę wydarzenia.

Prezentacja i udostępnienie piosenek Andrzeja Kołakowskiego *Polska Golgota* z okazji Dnia Pamięci Ofiar Zbrodni Katyńskiej.

Prezentacja 13. Krapkowicko-Opolskiej Drużyny Harcerzy im. Józefa Grzesiaka „Czarnego", tzw. Czarnej Trzynastki w związku z 40. rocznicą jej powstania oraz publikacja fragmentów z książki Joachima Pawliczka *Czarna Trzynastka*.

3.5. Wydarzenia

Nagroda Kustosz Pamięci Narodowej

Nagroda Kustosz Pamięci Narodowej przyznawana za szczególnie aktywny udział w upamiętnianiu historii narodu polskiego w latach 1939–1989, a także za działalność publiczną zbieżną z ustawowymi celami IPN.

11 lutego opublikowany został komunikat o otwarciu naboru kandydatur do XX Nagrody IPN Kustosz Pamięci Narodowej. Kampania promocyjna mająca na celu rozpowszechnienie informacji o możliwości zgłaszania kandydatur obejmowała komunikat przesłany do prasy oraz wysyłkę pism do najważniejszych urzędów centralnych, samorządów, instytucji kultury i członków Kapituły Nagrody. Informacja o nagrodzie spotkała się w tym roku z wyjątkowo dużym zainteresowaniem ze strony zgłaszających. Łącznie do IPN wpłynęły 182 wnioski. 22 kwietnia odbyło się posiedzenie Kapituły Nagrody, w wyniku którego

wyłoniono pięciu laureatów. Największe uznanie Kapituły i tytuł Kustosza Pamięci Narodowej otrzymali Czesław Nowak, ks. Władysław Palmowski, Jerzy Giza, Muzeum Polskie w Ameryce i Zgromadzenie oo. Redemptorystów posługujących w Radiu Maryja. W ramach projektu o każdym z laureatów został przygotowany około trzyminutowy film dokumentalny zawierający materiały archiwalne i wypowiedzi osób znających jego dorobek. Uroczystość wręczenia nagród odbyła się 29 czerwca w Zamku Królewskim w Warszawie. Podczas uroczystości pamiątkowe statuetki odebrali również laureaci z roku 2020, kiedy to z uwagi na obostrzenia sanitarne uroczystość nie mogła zostać zorganizowana. Uroczystość wręczenia nagród została objęta Patronatem Narodowym Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Andrzeja Dudy w Stulecie Odzyskania Niepodległości. Patronat medialny nad uroczystością objęły: Telewizja Polska S.A., Polskie Radio S.A., Polska Agencja Prasowa, dziennik „Rzeczpospolita", tygodnik „Gość Niedzielny", portal wPolityce.pl oraz dzieje.pl. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.

Nagroda Semper Fidelis

Na początku maja IPN ogłosił nabór kandydatur do trzeciej edycji Nagrody Semper Fidelis, którą honoruje się osoby, instytucje i organizacje działające na rzecz upamiętniania w kraju i za granicą dziedzictwa Kresów Wschodnich Rzeczypospolitej. W Kapitule Nagrody Semper Fidelis zasiadają prezes Instytutu Pamięci Narodowej, dyrektorzy Archiwum, Biura Edukacji Narodowej, Biura Upamiętniania Walk i Męczeństwa IPN oraz Ewa Siemaszko, Maciej Wojciechowski, Leon Popek, Dariusz Bonisławski, Bogusław Nizieński. W 2021 roku nagrodą zostali uhonorowani ks. Jan Buras, ks. Adam Przywuski, Elżbieta Rusinko, Danuta Skalska oraz Społeczny Komitet Opieki nad Starą Rossą. Wyróżnienie otrzymali Maria i Marek Jastrzębscy. Uroczysta gala wręczenia nagród odbyła się 8 października na Zamku Królewskim w Warszawie. / Jednostka odpowiedzialna Biuro Prezesa, BUWiM.

Krzyż Wolności i Solidarności

Krzyż Wolności i Solidarności został ustanowiony przez sejm 5 sierpnia 2010 r. Po raz pierwszy przyznano go w czerwcu 2011 r. przy okazji obchodów 35. rocznicy protestów społecznych w Radomiu. Krzyż jest nadawany przez Prezydenta RP na wniosek Prezesa IPN działaczom opozycji wobec dyktatury komunistycznej za działalność na rzecz odzyskania przez Polskę niepodległości i suwerenności lub respektowanie praw człowieka w PRL. Źródłem uchwalenia Krzyża Wolności i Solidarności jest Krzyż Niepodległości z II RP. W 2021 r. odbyło się łącznie 56 uroczystości organizowanych przez Centralę i jednostki terenowe IPN (w tym 2 uroczystości za granicą: w Ambasadzie RP w Bratysławie oraz w Konsulacie Generalnym RP w Nowym Jorku), podczas których prezes IPN wręczył 752 odznaczenia Krzyż Wolności i Solidarności działaczom opozycji niepodległościowej.

21 stycznia w siedzibie OIPN Wrocław dyrektor Oddziału wręczył odznaczenia Elżbiecie i Karolowi Skibińskim.

31 maja, podczas obchodów 61. rocznicy obrony Domu Katolickiego w Zielonej Górze wręczono trzy Krzyże Wolności i Solidarności.

9 czerwca w Sali Wielkiej wrocławskiego ratusza odznaczono 27 osób. 10 czerwca w Teatrze Starym w Bolesławcu odznaczono 16 osób.

25 czerwca w Radomiu odbyła się uroczystość wręczenia Krzyży Wolności i Solidarności 16 działaczom opozycji demokratycznej (w tym trzem osobom pośmiertnie, m.in. ks. Romanowi Kotlarzowi). Odznaczenia wręczał zastępca prezesa IPN Mateusz Szpytma. Gościem ceremonii była Zofia Romaszewska, doradca Prezydenta RP. Uroczystość poprowadził dyrektor OIPN Lublin.

16 czerwca, w Poznaniu, podczas uroczystości w hotelu Bazar wręczono 37 odznaczeń.

28 czerwca w Muzeum Archeologiczno-Historycznym w Głogowie wręczono 12 odznaczeń.

30 czerwca w Łodzi odbyło się uroczyste wręczenie Krzyży Wolności i Solidarności 35 działaczom opozycji demokratycznej. W imieniu Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej odznaczenia wręczył dyrektor OIPN.

1 lipca w Białymstoku odbyło się wręczenie odznaczeń Krzyż Wolności i Solidarności. Odznaczone zostały 44 osoby.

9 lipca, w sali kolumnowej Podkarpackiego Urzędu Wojewódzkiego w Rzeszowie w imieniu Prezydenta RP 31, w tym 6 pośmiertnie, Krzyży Wolności i Solidarności działaczom opozycji demokratycznej wręczył prezes IPN Jarosław Szarek.

19 lipca odbyło się uroczyste wręczenie Krzyża Wolności i Solidarności Marianowi Papisowi.

W imieniu Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej odznaczenie wręczył dyrektor OIPN Łódź.

15 sierpnia w Centrum Kultury w Gniewinie w ramach Spotkania Strzebielinkowców, odbyła się uroczystość wręczenia odznaczeń nadanych przez Prezydenta RP 7 działaczom opozycji przeciwko dyktaturze komunistycznej z lat 1956–1989. W imieniu Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej odznaczenia wręczył zastępca prezesa IPN Karol Polejowski.

31 sierpnia w Sali BHP w Gdańsku Prezes IPN Karol Nawrocki wręczył odznaczenia 40 działaczom opozycji niepodległościowej z lat 1956–1989. Podczas uroczystości wręczono również 1. Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski.

31 sierpnia w Grodzisku Wielkopolskim podczas obchodów 40. rocznicy mszy za Ojczyznę i tworzenia struktur Solidarności w Grodzisku Wielkopolskim odznaczenie odebrał Zdzisław Jankowski.

5 września w klasztorze Dominikanów w Krakowie odznaczono kilkunastu dawnych działaczy opozycji związanych z Duszpasterstwem Akademickim „Beczka".

13 września w Łodzi dyrektor OPIN wręczył odznaczenie Maciejowi Butkiewiczowi.

21 września w siedzibie Wielkopolskiego Urzędu Wojewódzkiego odbyła się uroczystość wręczenia 15 odznaczeń opozycjonistom okresu PRL z Wielkopolski. W imieniu Prezydenta RP aktu dekoracji dokonał prezes IPN Karol Nawrocki.

24 września na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim odbyła się uroczystość wręczenia zasłużonym działaczom opozycji z lat 1956–1989 Krzyża Wolności i Solidarności. Prezes IPN Karol Nawrocki odznaczył 30 osób, w tym 8 pośmiertnie.

12 października Paweł Rozdżestwieński p.o. dyrektor OIPN Wrocław wręczył Krzyż Wolności i Solidarności Janowi Pełce.

12 października w Centrum Edukacyjnym IPN Przystanek Historia w Kielcach uhonorowano 25 działaczy opozycji antykomunistycznej w PRL.

22 października w siedzibie Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie odznaczono ponad 30 dawnych działaczy opozycji.

29 października w Centrum Nauki i Sztuki Stara Kopalnia w Wałbrzychu zastępca prezesa IPN Krzysztof Szwagrzyk wręczył odznaczenia 19 osobom.

9 listopada dyrektor OIPN wręczył odznaczenie Henrykowi Obiedzińskiemu.

22 listopada prezes IPN Karol Nawrocki w towarzystwie dyrektora OIPN Rzeszów wręczył Krzyż Wolności i Solidarności Marianowi Bielańskiemu – uczestnikowi strajku okupacyjnego rolników w styczniu i lutym 1981 r. w Ustrzykach Dolnych. Uroczystość wręczenia odznaczenia odbyła się w Ustrzykach Dolnych, w domu odznaczonego.

10 grudnia w Śląskim Urzędzie Wojewódzkim odbyła się uroczystość wręczenia odznaczeń państwowych ponad dwudziestu działaczom opozycji przeciwko dyktaturze komunistycznej z lat 1956–1989. W imieniu Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej odznaczenia wręczył zastępca prezesa IPN Krzysztof Szwagrzyk.

13 grudnia w Sali Odczytowej Narodowego Instytutu Kultury i Dziedzictwa Wsi przy ul. Krakowskie Przedmieście w Warszawie z okazji 40. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego odbyła się ceremonia wręczenia Krzyży Wolności i Solidarności byłym działaczom opozycji antykomunistycznej. Dekoracji w imieniu Prezydenta RP dokonał prezes IPN Karol Nawrocki. Tego samego dnia zastępca prezesa IPN Mateusz Szpytma wręczył Krzyż Wolności i Solidarności w trakcie wizyty domowej. Kolejne uroczystości odbyły się w ośrodkach regionalnych.

14 grudnia w Muzeum Narodowym w Lublinie (Galeria Malarstwa Polskiego XIX–XX wieku) odbyła się uroczystość wręczenia odznaczeń państwowych Krzyży Wolności i Solidarności. Odznaczonych zostało 19 zasłużonych działaczy opozycji demokratycznej, w tym dwie osoby pośmiertnie. Od-

znaczenia w imieniu Prezydenta RP wręczył prezes IPN Karol Nawrocki. Wydarzenie zwieńczył występ młodzieży ze Szkoły Muzycznej I i II stopnia im. T. Szeligowskiego w Lublinie.

17 grudnia w Sali BHP w Gdańsku odbyła się uroczystość wręczenia przez prezesa IPN Karola Nawrockiego odznaczeń Krzyż Wolności i Solidarności nadanych przez Prezydenta RP 16 działaczom opozycji niepodległościowej z lat 1956–1989.

17 grudnia w Dolnośląskim Urzędzie Wojewódzkim zastępca prezesa IPN Krzysztof Szwagrzyk odznaczył 24 osoby.

Statuetka Alis Libertatis – Skrzydła Wolności

8 grudnia w Instytucie Europejskim w Łodzi odbyła się gala jubileuszu dwudziestolecia OIPN w Łodzi, podczas której rozdano statuetki za zaangażowanie i wkład w wieloletnią współpracę i pomoc w realizacji ustawowych zadań IPN, szczególnie w zakresie edukacji, nauki, dokumentowania i archiwizacji, upamiętniania oraz popularyzacji wiedzy historycznej, a także wspierania działań w utrwalaniu tradycji i pamięci narodowej. Otrzymali je: Stowarzyszenie Rodzina Katyńska, Zarząd Regionu Ziemi Łódzkiej NSZZ „Solidarność", Łódzki Dom Kultury, Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. marsz. Józefa Piłsudskiego w Łodzi, Światowy Związek Żołnierzy AK Okręg Łódź, Łódzka Kolej Aglomeracyjna, Oddział Okręgowy w Łodzi Narodowego Banku Polskiego, 9. Łódzka Brygada Obrony Terytorialnej, prok. Jarosław Szubert – szef Prokuratury Regionalnej w Łodzi, Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Łodzi, TVP 3 Łódź, Polskie Radio Łódź. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

Ogólnopolski konkurs „Audycja Historyczna Roku"

Celem konkursu jest wyróżnianie i promowanie dokumentalnej twórczości radiowej i filmowej prezentującej najnowszą historię Polski. Finał konkursu odbył się 23 listopada. Do konkursu w IX edycji zgłoszono 28 filmów i audycji. Jury nagrodziło nagrania w trzech głównych kategoriach oraz cztery otrzymały wyróżnienia – jedno za specjalne wartości poznawcze, a trzy otrzymały nagrody dyrektorów oddziałów w Gdańsku, Szczecinie i Białymstoku. Przyznano wyróżnienie specjalne audycji *Mecz, który zapamiętam do końca życia* autorstwa Michała Rzepiaka, dziennikarza Polskiego Radia Gdańsk S.A.

Krzyże Komandorskie Orderu Odrodzenia Polski

Dyrektor OIPN Rzeszów wręczył w imieniu prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej dwa Krzyże Komandorskie Orderu Odrodzenia Polski. Uroczystość odbyła się 22 czerwca w Stróżówce koło Gorlic. Odznaczeniami zostali pośmiertnie Balwina Piecuch i jej syn Stanisław Pyrek, którzy podczas okupacji niemieckiej uratowali w Bystrej (pow. Gorlice) jedenastoletniego chłopca żydowskiego Samuela Olinera. Krzyże Komandorskie Orderu Odrodzenia Polski odebrały wdowa po Stanisławie Pyrku, Zofia Pyrek oraz jego córka Krystyna Grzybek.

Nagroda Świadek Historii

Nagroda honorowa Świadek Historii jest przyznawana osobom fizycznym oraz instytucjom i stowarzyszeniom szczególnie zasłużonym dla upamiętniania historii narodu polskiego oraz wspierającym pion edukacyjny IPN w realizacji działalności ustawowej w obszarach edukacyjnym, naukowym i wydawniczym. Nagrodę przyznaje Kapituła Nagrody, której przewodniczącym jest Prezes Instytutu Pamięci Narodowej.

OIPN Katowice

Uroczysta gala I edycji nagrody honorowej Świadek Historii, przyznawanej przez OIPN Katowice, odbyła się 5 lipca i wieńczyła pierwszą edycję nagrody, którą przełożono z powodu pandemii. Spośród 18 kandydatów zgłoszonych do konkursu wyróżniono za aktywną działalność na polu upowszechniania historii i pielęgnowania pamięci o przeszłości Grzegorza Grześkowiaka, członka zarządu Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Rodzina Policyjna 1939 r.; Ewelinę Kosałkę-Passia, dziennikarkę Radia Kato-

wice; Stanisława Płatka, przewodniczący Komitetu Strajkowego w KWK „Wujek" w grudniu 1981 r. i działacza Społecznego Komitetu Pamięci Górników KWK „Wujek" Poległych 16 grudnia 1981 r.; Andrzeja Sikorę, współzałożyciela Stowarzyszenia Pamięci Armii Krajowej, sekretarza stowarzyszenia oraz członka Wojewódzkiego Komitetu Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa w Katowicach; ks. dr. Andrzeja Suchonia, od 10 lat współorganizatora wraz z IPN wojewódzkich obchodów Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych oraz pośmiertnie śp. Jana Jurkiewicza, jednego z liderów Niezależnego Zrzeszenia Studentów na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach, autora fundamentalnych prac naukowych dotyczących śląsko-dąbrowskiej „Solidarności".

Delegatura Kielce

17 grudnia w Centrum Edukacyjnym IPN Przystanek Historia w Kielcach odbyła się uroczystość wręczenia honorowej nagrody IPN Świadek Historii.

OIPN Poznań

21 grudnia odbyła się uroczysta gala XI i XII edycji Nagrody Honorowej Prezesa IPN Świadek Historii, podczas której zostały wręczone odznaczenia za rok 2020 i 2021. Uroczystość prowadzona przez dyrektora OIPN Poznań odbyła się w Sali Białej Bazaru Poznańskiego – w historycznym miejscu, z którego w grudniu 1918 r. przemawiał Ignacy Jan Paderewski. Uroczystość uświetnił koncert *Powstańcze śpiewy Poznańczyków* w wykonaniu Jacka Kowalskiego i Zespołu Monogramista JK pod dyrekcją Anity Murawki. Nagrody wręczył zastępca prezesa IPN prof. Krzysztof Szwagrzyk.

OIPN Wrocław

Finał II edycji Nagrody Honorowej Świadek Historii miał miejsce w Sali Wielkiej Ratusza Miejskiego we Wrocławiu. Kapituła Nagrody Honorowej Świadek Historii z prezesem IPN na czele przyznała 6 nagród w 2020 r. Ze względu na sytuację pandemiczną ich wręczenie zorganizowano w czerwcu 2021 r. Przyznano cztery nagrody indywidualne (w tym jedną pośmiertnie) oraz dwie nagrody dla instytucji współpracujących z OIPN Wrocław.

Nagroda im. Grażyny Langowskiej

Nagroda dla dla nauczycieli i wychowawców szczególnie zaangażowanym w swoją pracę oraz krzewienie wartości patriotycznych. Została ustanowiona z inicjatywy Stowarzyszenia „Wspólnota Polska" i w tym roku przyznana po raz pierwszy. Patronką nagrody jest Grażyna Langowska (1946–2009), wybitna nauczycielka i kurator oświaty, działaczka NSZZ „Solidarność" i posłanka na Sejm RP. Laureaci wyłaniani są w trzech kategoriach: dla nauczyciela, wychowawcy, działającego w epoce „Solidarności" (fundatorem nagrody jest Instytut Dziedzictwa Myśli Narodowej); dla nauczyciela szkoły polonijnej (fundatorem nagrody jest Stowarzyszenie „Wspólnota Polska") oraz dla nauczyciela, wychowawcy, instruktora, opiekuna za krzewienie postawy patriotycznej w młodym pokoleniu (fundator nagrody jest Instytut Pamięci Narodowej). Uroczystość wręczenia nagród laureatom wraz z prezentacją ich sylwetek odbyła się 25 października w Warmińsko-Mazurskim Urzędzie Wojewódzkim w Olsztynie. IPN uhonorował swoją nagrodą Adama Lichotę, nauczyciela w Zespole Szkół Technicznych nr 2 w Chorzowie, realizatora szeregu inicjatyw historycznych, także o zasięgu pozaszkolnym, w szczególności Biegu Pamięci ze Światłem Pokoju, upamiętniającego marsz śmierci więźniów KL Auschwitz z Oświęcimia do Gliwic. Wyróżnienie wręczył mu prezes IPN dr Karol Nawrocki. Nagrody w dwóch pozostałych kategoriach przyznano Adamowi Błaszkiewiczowi z Wilna oraz Ireneuszowi i Cecylii Gugulskim z Warszawy. W uroczystości wzięli udział także m.in.: premier Mateusz Morawiecki, wicepremier, Jarosław Kaczyński, prezes Wspólnoty Polskiej Dariusz Bonisławski oraz dyrektor Instytutu Dziedzictwa Myśli Narodowej prof. Jan Żaryn, a także córka śp. Grażyny Langowskiej Helena Kramarska. Wydarzeniu towarzyszyło odsłonięcie tablicy poświęconej pamięci Grażyny Langowskiej, a jedna z sal urzędu otrzymała jej imię. / Jednostka odpowiedzialna BEN.

Konkurs im. Władysława Pobóg-Malinowskiego na Najlepszy Debiut Historyczny Roku – XIV edycja

Konkurs organizowany jest przez IPN i Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk od 2008 r. Jego celem jest promowanie wyników prac młodych badaczy zajmujących się najnowszą historią Polski i zachęcanie ich do kontynuowania kariery naukowej. Adresatami konkursu są autorzy prac magisterskich i doktorskich z zakresu historii Polski i Polaków w XX w. Nagrodą w konkursie jest dyplom, opublikowanie części lub całości pracy przez wydawnictwo IPN i IH PAN oraz honorarium wypłacane po podpisaniu umowy wydawniczej: 10 tys. PLN w wypadku najlepszych prac magisterskich, 25 tys. PLN w wypadku najlepszych prac doktorskich. W XIV edycji konkursu wzięli udział autorzy prac obronionych między 1 listopada 2020 a 31 października 2021 r. Zgłoszono w sumie 20 prac: 10 prac magisterskich i 10 rozpraw doktorskich. Posiedzenie Komisji Konkursowej XIV edycji konkursu odbyło się 22 grudnia w siedzibie IH PAN przy Rynku Starego Miasta 29/31. Po wysłuchaniu ocen i przeprowadzeniu dyskusji, zebrani członkowie Komisji Konkursowej podjęli jednogłośnie następujące rozstrzygnięcia:

W kategorii prac doktorskich:

– I nagroda – *Pisząc historię narodu „niehistorycznego". Powstanie studiów ukraińskich i polsko-ukraiński dialog historyczny w USA (1939–1991)* autorstwa Olekansdra Avramczuka (UW)
– II nagroda – *Działania aparatu represji wobec środowisk kombatanckich Armii Krajowej: okręg warszawski, lubelski i kielecko-radomski w latach 1956–1989* autorstwa Łukasza Bednarskiego (UMCS)
– wyróżnienie – *Walczmy o usprawnienie administracji! Komisje usprawnienia administracji publicznej i ich rola w racjonalizacji polskiej biurowości do roku 1956* autorstwa Marcina Smoczyńskiego (UMK)
– wyróżnienie – *Jeńcy i internowani ukraińscy z Galicji Wschodniej w polskich obozach w latach 1918–1921* autorstwa Wiktora Węglewicza (UJ).

W kategorii prac magisterskich:

– I nagroda – *Bitwa pod Cześnikami w kontekście działań wojennych w rejonie Zamościa we wrześniu 1939 roku* autorstwa Piotra Greszty (KUL)
– II nagroda – *Słupski Młyn-Przesławice: miejsce zbrodni i pamięci* autorstwa Joanny Hinz (UMK)
– wyróżnienie – *Ksiądz Józef Kmiecik (1894–1971). Biografia* autorstwa Adriana Kędzierskiego (UPJPII)
– wyróżnienie – *Polska i jej wschodni sąsiedzi. Ochrona miejsc pamięci w świetle prawa międzynarodowego i krajowego* autorstwa Jędrzeja Błaszczaka (UŚ).

Wręczenie nagród i wyróżnień odbędzie się w 2022 r. Termin uroczystości jest uzależniony od sytuacji epidemicznej. / Jednostka odpowiedzialna Biuro Prezesa, BBH.

Plener Literacki w Ogrodzie Saskim

18–20 czerwca Wydawnictwo IPN zaprezentowało stoisko sprzedażowe i zorganizowało spotkania z autorami książek. Współpraca partnerska z Fundacją Historia i Kultura.

Warszawskie Targi Książki na placu Defilad

9–12 września Wydawnictwo IPN zaprezentowało stoisko sprzedażowe, zorganizowało spotkania z autorami książek oraz przygotowało targowy dodatek prasowy w dzienniku „Rzeczpospolita". Targom od lat towarzyszy rozbudowany program wydarzeń literackich, edukacyjnych i branżowych. Miłośnikom literatury kryminalnej IPN polecał opracowanie Doroty Skotarczak *Otwierać, milicja! O powieści kryminalnej w PRL*.

XXVI Targi Wydawców Katolickich w Arkadach Kubickiego Zamku Królewskiego w Warszawie

23–26 września Wydawnictwo IPN zaprezentowało stoisko sprzedażowe, zorganizowało spotkania z autorami książek oraz przygotowało targowy dodatek prasowy w dzienniku „Rzeczpospolita".

23 września, podczas gali otwarcia targów Wydawnictwo IPN i autorzy publikacji wydanych nakładem Wydawnictwa IPN zostali uhonorowani nagrodami przyznawanymi przez Stowarzyszenie Wydawców Książki Katolickiej Feniks.

32. Międzynarodowy Festiwal Komiksu i Gier w Łodzi

Spotkanie z rysownikiem komiksów IPN Hubertem Ronkiem, 2 października. / Jednostka odpowiedzialna Wydawnictwo IPN.

Targi Książki Historycznej w Arkadach Kubickiego Zamku Królewskiego

25–28 listopada Wydawnictwo IPN zaprezentowało stoisko sprzedażowe, zorganizowało Salon Autorów Online oraz przygotowało targowy dodatek prasowy w dzienniku „Rzeczpospolita". 25 listopada, podczas gali otwarcia targów Wydawnictwo IPN i autorzy publikacji wydanych nakładem Wydawnictwa IPN zostali uhonorowani nagrodami Klio przyznawanymi przez Porozumienie Wydawców Książki Historycznej.

3.6. Historia w Internecie

3.6.1. Portale

ipn.gov.pl

Strona Instytutu Pamięci Narodowej jest źródłem zarówno informacji o strukturze i organizacji Instytutu, o bieżącej działalności poszczególnych biur, jak i wiedzy *stricte* historycznej, prezentowanej w formie artykułów, dokumentów, zdjęć, grafik czy filmów historycznych. Menu strony odzwierciedla strukturę Instytutu. Główne zakładki to: „O IPN" (Biuro Prezesa, Kolegium IPN), „Edukacja" (Biuro Edukacji Narodowej), „Nauka" (Biuro Badań Historycznych), „Archiwa" (Archiwum IPN), „Publikacje" (Wydawnictwo IPN), „Śledztwa" (Główna Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu), „Lustracja" (Biuro Lustracyjne), „Upamiętnianie" (Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa), „Poszukiwania" (Biuro Poszukiwań i Identyfikacji). Wydzielono także zakładkę „Dla mediów", którą rozbudowano po utworzeniu Biura Rzecznika Prasowego. W zakładce publikowane są zapowiedzi prasowe, komunikaty, materiały do pobrania (związane z ważnymi rocznicami historycznymi), dane kontaktowe dla mediów. Umieszczono tam również informacje o zasadach udostępniania materiałów dla dziennikarzy oraz dla osób uczestniczących w wydarzeniach organizowanych przez IPN.

Ze strony głównej można przejść do jedenastu bliźniaczych stron prowadzonych przez oddziały IPN. Strona IPN odzwierciedla bieżącą pracę Instytutu. Głównym działem jest blok **„Aktualności"**, gdzie publikowane są zapowiedzi i relacje z licznych uroczystości historycznych, konferencji prasowych, debat, wernisaży itp., często transmitowanych na kanale IPNtv. W tym miejscu prezentowane są również informacje o konkursach i projektach realizowanych przez pion edukacyjny Instytutu. Stale promowane są programy IPN w telewizji i radiu: „Przystanek Historia" w TVP Historia oraz tak samo zatytułowana audycja w Programie I Polskiego Radia.

W okresie wiosennego lockdownu na stronie głównej w pierwszej kolejności prezentowane były treści dostępne online. Utworzony wiosną 2020 r. blok **„Historia z IPN"** nadal jest miejscem, gdzie codziennie są publikowane artykuły historyczne opowiadające o wydarzeniach z historii najnowszej. Przypominane są w tym miejscu ważne rocznice oraz sylwetki wybitnych Polaków. Publikujemy tu także najciekawsze artykuły z „Biuletynu IPN". Obok materiałów video i tekstów historycznych zamieszczane są materiały do pobrania – wystawy, dodatki prasowe do gazet i coraz popularniejsze infografiki. Dział „**Komunikaty"** gromadzi najnowsze komunikaty – pionu śledczego, lustracyjnego oraz informacje o pracach poszukiwawczych i ekshumacyjnych, oświadczenia i stanowiska IPN oraz polemiki dotyczące ważnych kwestii historycznych.

W dziale **„Publikacje”** prezentujemy nowości i zapowiedzi wydawnicze oraz dotychczasowy dorobek wydawniczy ze zróżnicowaniem na kategorie, takie jak książki (tutaj monografie, studia i materiały, publikacje pokonferencyjne, słowniki, leksykony, informatory, biografie, dokumenty, relacje i wspomnienia), albumy, komiksy, gry edukacyjne, periodyki popularnonaukowe i naukowe, biblioteka cyfrowa, multimedia, materiały edukacyjne i popularyzatorskie (tutaj seria „Bohaterowie Niepodległej”), teki edukacyjne, rozmowy o książkach z cyklu „Nie tylko o Książkach”, katalogi wydawnicze. W zakładce publikujemy też pełną listę księgarni i punktów sprzedaży IPN. W tym dziale dodatkowo były prezentowane cyfrowe wydania książek IPN pod hasłem „Historia w pikselach” oraz cykliczny program „#Przystanek Książka. Wydawnictwo IPN przedstawia…”. Stałe elementy w tym bloku to „Książka tygodnia”, gdzie co tydzień proponowana jest ciekawa nowość wydawnicza oraz raporty o bestsellerach miesiąca.

W bloku **„Multimedia”** zamieszczamy najnowsze nagrania, filmy, spoty, galerie zdjęć czy polecamy portale historyczne.

Na potrzeby ważnych rocznic historycznych poszczególne działy strony głównej IPN wypełniane są materiałami związanymi z rocznicą czy świętem (filmy, spoty, artykuły, informacje o upamiętnieniach). Dużą popularnością cieszą się informacje zbiorcze na temat inicjatyw rocznicowych podejmowanych przez IPN w całej Polsce. Przed 1 marca – Narodowym Dniem Pamięci Żołnierzy Wyklętych, 81. rocznicą zbrodni katyńskiej, 81. rocznicą deportacji pierwszych Polaków do Auschwitz, 78. rocznicą zbrodni wołyńskiej, 77. rocznicą wybuchu powstania warszawskiego, 40. rocznicą wprowadzenia stanu wojennego większość materiałów na stronie IPN dotyczyła tych właśnie rocznic.

Z okazji ważnych rocznic tworzone są także specjalne podstrony tematyczne, gdzie można znaleźć wszystkie materiały IPN związane z danym wydarzeniem. Na przykład w marcu zostały zebrane w ten sposób informacje dotyczące Narodowego Dnia Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką. Przypomniano sylwetki Sprawiedliwych i zaprezentowano materiały Instytutu o rodzinie Ulmów, m. Matyldzie Getter, Irenie Sendlerowej, Henryku Sławiku, filmy, spoty, infografiki, wystawy do pobrania, a także upamiętnienia i wydarzenia w całym kraju przypominające o tym dniu.

W 2021 roku odnotowano znaczny wzrost zainteresowania stroną internetową IPN do 370–470 tys. unikalnych wejść na stronę miesięcznie, w marcu zaś został pobity rekord: 575 727 unikalnych wejść, co daje prawie 2 miliony odsłon w ciągu jednego miesiąca (1 866 667). / Jednostka odpowiedzialna Biuro Prezesa.

ipn.gov.pl/en – nowa odsłona anglojęzycznej strony internetowej IPN

Począwszy od lutego, anglojęzyczna strona internetowa funkcjonuje w zmienionej formie oraz szacie graficznej. Nową wersję zbudowano zgodnie z wymogami SEO (zasadami optymalizacji stron pod kątem wyszukiwarek) w celu poprawienia przejrzystości i dostępności treści, zwiększenia oglądalności, i w konsekwencji budowania wizerunku Instytutu. Uproszczono układ zawartości, co ułatwia dostęp do wszystkich oferowanych treści już z poziomu strony głównej. Poza tym, niektóre grupy są ze sobą w sposób logiczny powiązane, np. kalendarium historii Polski z okresu 1917–1990 i stosowne teksty w dziale „Artykuły” oraz odpowiedzi na zniesławienia pojawiające się w przestrzeni publicznej. Osobne sekcje, także widoczne od razu po wejściu na stronę, poświęcono tematom wielowątkowym (np. Polacy ratujący Żydów, zbrodnia katyńska czy projekt „Opowiadamy Polskę światu”) oraz oficjalnym oświadczeniom Instytutu. Rozszerzono i uporządkowano bazę materiałów cyfrowych, z którymi można zapoznać się na stronie lub pobrać na swój komputer. Podzielono je na sześć grup (wystawy, infografiki, filmy, artykuły, portale i publikacje). Na stronie głównej użytkownik zainteresowany anglojęzycznym newsletterem znajdzie odesłanie do formularza rejestracyjnego, widoczne też po wejściu w każdy element zawartości, np. aktualności, artykuły czy filmy oraz bezpośrednie linki do anglojęzycznych mediów społecznościowych Instytutu. W celu usprawnienia komunikacji z odbiorcami i wnioskodawcami, w zakładkach górnych zamieszczono podstawowe informacje na temat Instytutu (misja, struktura, współpraca międzynarodowa), formularze wniosków wraz z instrukcjami ich składania (dla naukow-

ców, dziennikarzy i osób prywatnych zainteresowanych dostępem do AIPN), oraz dane kontaktowe. / Jednostka odpowiedzialna BWM. Liczba odwiedzin ipn.gov.pl/en w roku 2021 wyniosła 1 476 527, w tym 705 759 odwiedzin unikalnych. Tematy, które cieszyły się największym zainteresowaniem (ponad 1000 odwiedzin miesięcznie) to zbrodnia katyńska, stan wojenny, agresja 17 września 1939 r. Do najpopularniejszych artykułów należały „Niemiecki obóz dla dzieci przy ul. Przemysłowej w Łodzi" [German labour camp for Polish children on Przemysłowa Street in Łódź (1942–1945)]: 1309 osłon; „70 rocznica śmierci Kapitana Witolda Pileckiego" [70th anniversary of the death of Captain Witold Pilecki]: 1182 odsłony; „Akcja: Zapal światło wolności": 924 odsłony oraz „Hekaton 2021" [HackYeah 2021]: 756 odsłon.

gigancinauki.pl

W ramach projektu edukacyjnego „Giganci Nauki PL" została utworzona strona internetowa gigancinauki.pl. Na stronie tej umieszczane są wersje cyfrowe wielotomowego słownika biograficznego *Polski wkład w przyrodoznawstwo i technikę. Słownik polskich i związanych z Polską odkrywców, wynalazców oraz pionierów nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki*, publikacji wydanej w wersji książkowej przez IPN i Instytut Historii Nauki PAN w 2015 r. Na stronie gigancinauki.pl zostało udostępnionych również 12 filmów z cyklu „Fenomen Polskości" (reż. Alina Czerniakowska). Strona gigancinauki.pl ma angielską wersję językową i jest na bieżąco uzupełniana o kolejne, nowo powstające materiały IPN dotyczące polskich naukowców i wynalazców w XX w. / Jednostka odpowiedzialna Biuro Prezesa, BWM.

bibliografia.ipn.gov.pl

Instytut Pamięci Narodowej i Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla PAN 7 lipca uruchomiły nową, uzupełnioną wersję portalu „Bibliografia Historii Polskiej" pod dotychczasowym adresem bibliografia.ipn. gov.pl. Bibliografia została uzupełniona o kolejne roczniki z lat 2012–2015 i jest sukcesywnie uzupełniana dzięki współpracy między IH PAN i IPN. W najnowszej wersji został zastosowany nowy silnik bazy umożliwiający szybsze przeszukiwanie serwisu, zmieniono layout – jest teraz w pełni responsywny i zgodny z zasadami dostępności i czytelności dla stron internetowych WCAG 2.1, stworzono również w pełni funkcjonalną wersję dostosowaną do urządzeń mobilnych. / Jednostka odpowiedzialna Biuro Prezesa.

opowiedziane.ipn.gov.pl

Nowy portal uruchomiony 8 czerwca przez Wydział Notacji i Opracowań Multimedialnych BEN. Jest to narzędzie, które pozwala na zapoznanie się z zasobem archiwalnym IPN w zakresie historii mówionej. Na portalu (dane na 15 września 2021 r.) umieszczonych jest 78 notacji. / Jednostka odpowiedzialna BEN.

odgrudniadogrudnia.ipn.gov.pl

Nowy serwis internetowy OIPN w Krakowie *Od grudniadogrudnia… Strajkiw Małopolsce 1981–1982* o protestach w stanie wojennym został uruchomiony 16 grudnia w 40. rocznicę pacyfikacji strajku w Hucie im. Lenina. Zawiera bazę danych na temat zakładów, miejscowości i osób, które brały udział w strajkach.

Tabela 1. Statystyka odwiedzin portali internetowych IPN (portale w języku polskim)

Adres portalu	Data uruchomienia	Liczba odwiedzin w 2021 r.	Liczba odwiedzin od uruchomienia portalu
www.ipn.gov.pl	2006	5 271 193	85 156 010
kultura-niezalezna.pl	2009	89 971	1 062 627

Adres portalu	Data uruchomienia	Liczba odwiedzin w 2021 r.	Liczba odwiedzin od uruchomienia portalu
1wrzesnia39.pl	2009	161 527	2 682 637
sw.ipn.gov.pl	2018	93 906	295 049
slady.ipn.gov.pl	2007	264 148	2 733 059
zyciezazycie.pl	2011	163 730	960 382
bibliografia.ipn.gov.pl	2008	11 483	874 047
martyrologiawsipolskich.pl	2011	87 961	1 065 206
truthaboutcamps.eu	2012	614 479	3 153 039
pamiec.pl	2012	394 399	12 961 706
zbrodniawolynska.pl	2013	2 629 366	3 992 572
poszukiwania.ipn.gov.pl	2014	215 800	1 087 165
wykleci.ipn.gov.pl	2012	230 170	634 320
centrumedu.ipn.gov.pl	2011	225 954	1 760 826
zolnierzewhistorii.ipn.gov.pl	2018	36 736	101 304
mojaniepodlegla.pl	2018	251 727	847 607
operacja-polska.pl	2017	69 566	333 997
indeksrepresjonowanych.pl	2016	100 218	472 783
archiwumpamieci.pl	2017	74 157	257 533
ofiary.ipn.gov.pl	2018	96 431	208 085
trzeciapielgrzymka.ipn.gov.pl	2017	32 798	175 070
policjanciwhistorii.ipn.gov.pl	2017	79 872	347 661
niezwyciezeni1918-2018.pl	2017	1 661 324	5 201 108
katyn.ipn.gov.pl	2017	755 158	1 146 202
wzz.ipn.gov.pl	2018	53 706	190 518
pw.ipn.gov.pl	2018	282 508	724 917
zbrodniapomorska 1939.pl	2019	38 705	92 010
pierwszapielgrzymka.ipn.gov.pl	2019	36 212	116 010
przystanekhistoria.pl	2019	1 957 000	3 555 605
kop.ipn.gov.pl	2019	50 300	116 483
drugapielgrzymka.ipn.gov.pl	2020	21 653	37 859

Adres portalu	Data uruchomienia	Liczba odwiedzin w 2021 r.	Liczba odwiedzin od uruchomienia portalu
pielgrzymki.ipn.gov.pl	2020	7 342	16 626
encysol.pl	2020	857 767	884 972
biogramy.ipn.gov.pl	2020	133 405	159 199
edukacja.ipn.gov.pl	2020	641 495	883 167
mapypamieci.ipn.gov.pl	2020	108 211	118 687
polskiemiesiace.ipn.gov.pl	2020	513 432	541 768
gigancinauki.pl/gn/	2021	111 124	111 124
odgrudniadogrudnia.ipn.gov.pl	2021	880	880
opowiedziane.ipn.gov.pl	2021	53 062	53 062

Tabela 2. Statystyka odwiedzin portali internetowych IPN (portale w języku angielskim)

Adres portalu	Data uruchomienia	Liczba odwiedzin w 2021 r.	Liczba odwiedzin od uruchomienia portalu
en.truthaboutcamps.eu	2016	51 337	508 709
volhyniamassacre.eu	2013	55 029	318 478
en.archiwumpamieci.pl	2017	19 260	82 475
operacja-polska.pl/nke	2017	22 256	85 617
pheh.pl	2019	25 873	73 610
sovietblocksecurity.eu	2019	66 257	132 064
1september39.com	2019	26 385	75 655
greaterpolanduprising.eu	2020	65 730	116 855
ipn.gov.pl/en (zmieniony layout)	2020	705 759	1 239 502
ofiary.ipn.gov.pl (en)	2021	3063	3063
polskiemiesiace.ipn.gov.pl/mon	2020	49 980	52 518
gigancinauki.pl/ge/	2021	10 333	10 333

Tabela 3. Statystyka odwiedzin portali internetowych IPN (portal w języku bułgarskim)

bg.truthaboutcamps.eu	2016	38 424	185 407

Tabela 4. Statystyka odwiedzin portali internetowych IPN (portal w języku francuskim)

fr.truthaboutcamps.eu	2016	32 623	162 630

Tabela 5. Statystyka odwiedzin portali internetowych IPN (portal w języku niemieckim)

de.truthaboutcamps.eu	2016	38 609	1 001 841

Tabela 6. Statystyka odwiedzin portali internetowych IPN (portal w języku ukraińskim)

wolynskyjzloczyn.eu	2013	25 910	164 258
truthaboutcamps.eu/thu/	2018	18 048	43 812

Tabela 7. Statystyka odwiedzin portali internetowych IPN (portal w języku węgierskim)

truthaboutcamps.eu/thh/	2020	5106	5255
polskiemiesiace.ipn.gov.pl/len/	2020	11 970	12 001

Tabela 8. Statystyka odwiedzin portali internetowych IPN (portal w języku słowackim)

sk.truthaboutcamps.eu/ths/	2018	29 470	76 552

Tabela 9. Statystyka odwiedzin portali internetowych IPN (portal w języku litewskim)

lt.truthaboutcamps.eu/thl/	2018	18 489	35 451

Tabela 10. Statystyka odwiedzin portali internetowych IPN (portal w języku rosyjskim)

operacja-polska.pl/nkr/	2017	27 489	105 656
ru.archiwumpamieci.pl/apr/	2018	14 782	35 772

Tabela 11. Statystyka odwiedzin portali internetowych IPN (portal w języku włoskim)

truthaboutcamps.eu/thi/	2020	24 400	35 788

Tabela 12. Statystyka odwiedzin portali internetowych IPN (portal w języku czeskim)

truthaboutcamps.eu/thc/	2020	6928	7117

3.6.2. Inna działalność internetowa

CENTRALA

Cykl audycji „Kulisy Historii" / Program realizowany dla kanału IPNtv w formie rozmów z historykami oraz publicystami. Prowadzący audycje Rafał Dudkiewicz szuka wraz z zaproszonymi gośćmi odpowiedzi na pytanie, jak działa machina historii i w jakim stopniu decyzje jednostek zaważyły na losach narodu polskiego. Od stycznia do grudnia wyemitowano 42 odcinki. Wśród głównych tematów znalazły się: życiorys i losy Romualda Rajsa „Burego"; historia końca II wojny światowej i okupacji niemieckiej, która nie przynosi Rzeczypospolitej wolności; prezentacja atlasu organizacji konspiracyjnych; powstanie wielkopolskie; proces tworzenia się zrębów aparatu bezpieczeństwa po 1945 r.; groby żołnierzy Armii Czerwonej w Polsce; odpowiedź na pytanie, czy rządy II Rzeczypospolitej były przygotowane do wojny; historia ks. Franciszka Blachnickiego; inwigilacja Jana Pawła II przez KGB; koncepcje polityki mię-

dzynarodowej Adolfa Hitlera; prezentacja publikacji IPN *Walki powietrzne w obrazach*; wyjaśnienie, czym jest kontrwywiad i jakie służby zajmują się działaniami kontrwywiadowczymi; kim byli najbliżsi współpracownicy Józefa Piłsudskiego i jaką rolę odgrywali w życiu politycznym II Rzeczypospolitej; twórczość literacka Józefa Mackiewicza; działanie prasy w PRL oraz sposób inicjowania dyskusji i przemian w przestrzeni publicznej; literatura *science fiction* w PRL; relacje polsko-żydowskie w XX w.; transformacja polityki bezpieczeństwa wewnętrznego Polski w latach 1989–1993; przedstawienie życia w oblężonej Warszawie na podstawie dziennika Wacława Lipińskiego; powód, dla którego SB interesowała się sprzedażą koni; biografia Sergiusza Piaseckiego; dyskusja, jak we właściwy sposób prowadzić skuteczną politykę historyczną; rozmowa o IPN i jego roli w rozpowszechnianiu wiedzy o peerelowskim aparacie represji; czym był pogrom kielecki; dyskusja o wpływie służb specjalnych na decyzje polityczne; stan badań nad relacjami polsko-żydowskimi; operacja „Kapella", czyli w jaki sposób funkcjonariusze tajnych służb przeniknęli do otoczenia Jana Pawła II; przestępczość zorganizowana w PRL; najnowsza historia Bałkanów w reportażu *Balkan Express*; różne twarze antykomunizmu; sens walki zbrojnej z komunistami po 1945 r.; przebieg transformacji ustrojowej w średnich miastach w Polsce; rozmowa o Josephie Goebbelsie – twórcy propagandy III Rzeszy; czym jest rewolucja i co może być jej przyczyną oraz jak historyczne rewolucje zmieniały ówczesne społeczeństwa; dyskusja o reakcji władz państwowych i społeczeństwa polskiego po śmierci Prymasa Tysiąclecia; kim był Oskar Dirlewanger – dowódca SS-Sonderkommando; prawdziwa historia dokumentów AK. / Jednostka odpowiedzialna Biuro Prezesa.

„#Przystanek Książka" / Kanał IPNtv / Drugi sezon programu internetowego poświęconego książkom, emitowanego na kanale IPNtv. Program ma formę magazynu, w którym są przedstawiane nowości wydawnicze, rozmowy z autorami, opinie i najciekawsze zapowiedzi. Nagrania są realizowane w dużej mierze w Oddziałach IPN, aby wyeksponować dynamikę i specyfikę regionalnej działalności wydawniczej. / Jednostka odpowiedzialna Wydawnictwo IPN.

Kampania informacyjna i marketingowa II Międzynarodowego Festiwalu Filmowego o Totalitaryzmach „Echa Katynia" / 15–18 kwietnia odbył się II Międzynarodowy Festiwal Filmowy o Totalitaryzmach „Echa Katynia". Ze względu na epidemię COVID-19 festiwal całkowicie został zorganizowany w formule online. Rozpoczęcie festiwalu poprzedziła kampania informacyjna i marketingowa. W ramach kampanii były prowadzone działania reklamowe za pośrednictwem mediów społecznościowych oraz reklam Google Display Network. Wynikiem kampanii jest 23 880 865 wyświetleń reklam festiwalu. Kampania objęła swoim zasięgiem 6 mln osób. Powyższe liczby skutkowały 125 tys. odsłon strony www.totalitaryzmy.pl, która jest *landing pagem* Festiwalu. 22 filmy zostały umieszone na platformie festiwalowej, na której można było oglądać je przez 4 dni. Wszystkie filmy odnotowały łącznie 81 784 odwiedzin. W celu obejrzenia filmu należało wygenerować kod dostępu. Nasi widzowie wykorzystali łącznie 6459 z 10 607 wygenerowanych kodów. Ponadto w ramach festiwalu zorganizowano 3 debaty i 5 spotkań z twórcami. Wszystkie rozmowy były transmitowane na Facebooku oraz w serwisie YouTube na kanale IPNtv. Równie ważnym elementem festiwalu były dwa warsztaty przeprowadzone online za pośrednictwem platformy ZOOM. Pierwszy, dla początkujących twórców, zgromadził ponad 40 uczestników, drugi zaś, dla producentów, reżyserów i wykładowców szkół filmowych, został przeprowadzony dla ponad 60 osób. / Jednostka odpowiedzialna BEN.

Teledysk *Już dogasa ogień biwaku* / Z okazji Narodowego Dnia Żołnierzy Wyklętych AIPN przygotowało teledysk z wykorzystaniem utworu *Już dogasa ogień biwaku* zespołu Contra Mundum. Klip wyemitowano w IPNtv na kanale YouTube i na profilu FB. / Jednostka odpowiedzialna AIPN.

ODDZIAŁ IPN BIAŁYSTOK

Na stronie Facebooka Oddziału IPN w Białymstoku na bieżąco są dodawane relacje z wydarzeń organizowanych przez OBEN. Internauci mają okazję zapoznać się z filmami, infografikami, których pojawiło się ponad 40, przygotowywanymi z okazji różnych rocznic.

Artykuły tematyczne na portalu przystanekhistoria.pl / Na stronie internetowej Przystanku Historia opublikowano następujące teksty i artykuły: *Msze Święte za Ojczyznę. Suchowola–Białystok (1984–1989)*; *Początki NSZZ „Solidarność" w Augustowie*; *Proces 21. Represje wobec białostockiego śro-*

dowiska studenckiego w stanie wojennym; *Bobrujsk – „stolica nadberezyńskiej Polski" (1919–1920)*; *Sowiecki obóz w Miednikach Królewskich*; *Mistrz recenzji – rzecz o Jerzym Woszczyninie*; *Powstanie województwa białostockiego 1919 r.*

Przystanek Historia Online / Z powodu odwołania spotkań z udziałem publiczności i restrykcjami związanymi z organizowaniem otwartych spotkań OIPN przeniósł swoją działalność do przestrzeni internetowej. Na kanale YouTube IPNtv 23 lutego opublikowano materiał *Białostocki NZS w stanie wojennym*.

Wykład online / *Historia białostockiego NZS-u* – prelekcja dla Centrum Edukacji Nauczycieli w Suwałkach, 17 marca.

YouTube IPNtv / Spotkanie z twórcami filmu *Wybraniec Bogów* / W ramach II Międzynarodowego Festiwalu Filmowego o Totalitaryzmach „Echa Katynia" historyk OBBH IPN w Białymstoku wziął udział w dyskusji, 15 kwietnia.

Projekt „Żywa lekcja historii" / 6 i 9 grudnia odbyły się w ramach projektu spotkania, podczas których pracownik OBUWiM wygłosił wykład, a świadkowie historii Lech i Mariusz Feszlerowie podzielili się swoimi wspomnieniami z uczniami: V LO w Białymstoku, ZSTiO nr 2 w Łomży oraz ZSR w Białymstoku. Spotkania w trybie online.

ODDZIAŁ IPN GDAŃSK

gdansk.ipn.gov.pl

- Artykuł popularnonaukowy Mateusza Kubickiego *76. rocznica marszu śmierci więźniów niemieckiego obozu koncentracyjnego Stutthof* opublikowany na stronie internetowej i w mediach społecznościowych OIPN, 25 stycznia.
- Artykuł popularnonaukowy Joanny Karbarz-Wilińskiej *„Tylko w morzu krwi…" – początek zbrodni ukraińskich nacjonalistów na ludności polskiej Wołynia* opublikowany na stronie internetowej i w mediach społecznościowych OIPN, 9 lutego.
- Artykuł popularnonaukowy Daniela Wicentego *W rocznicę śmierci Ryszarda Kuklińskiego* opublikowany na stronie internetowej i w mediach społecznościowych OIPN, 11 lutego.
- Artykuł popularnonaukowy Kingi Czechowskiej *„Trzeba było ratować przyjaciół. Ludzi trzeba było ratować". Pomoc i ratowanie Żydów na Pomorzu* opublikowany na stronie internetowej i w mediach społecznościowych OIPN, 24 marca.
- *Wileńskie Brygady Armii Krajowej* / Dyskusja online na kanale IPNtv z udziałem prof. Piotra Niwińskiego, siedziba IPN Szczecin, 4 lutego.
- Cykl tekstów promujących zasób archiwalny OAIPN w Gdańsku / 10 lutego – 30 kwietnia / W okresie sprawozdawczym zamieszczono 19 tekstów dotyczących m.in. zaślubin Polski z morzem, wprowadzenia kartek na żywność, rejestracji NZS, Tygodnika „Solidarność", dnia przyjaźni polsko-węgierskiej, Konstytucji 3 maja. Artykuły są publikowane na stronie internetowej i w mediach społecznościowych OIPN.

Lekcja online

Prelekcja w mediach społecznościowych OIPN dla uczniów klasy ósmej SP nr 81 w Gdańsku na temat dziejów kaszubsko-pomorskiego ruchu regionalnego i jego działaczy w świetle materiałów zgromadzonych w archiwum IPN, 24 lutego.

Prelekcja w mediach społecznościowych OIPN na temat funkcjonowania więzienia dla kobiet w Fordonie w okresie stalinowskim dla uczniów drugiej klasy CXIX Liceum Ogólnokształcącego im. Jacka Kuronia w Warszawie przeprowadzona przez Reginę Dąbkowską, 15 marca.

Dyskusja online

- *Ukraińskie organizacje i partie związane z biskupem Grzegorzem Chomyszynem* / Dyskusja na kanale IPNtv o książce Joanny Karbarz-Wilińskiej. Rozmowę poprowadził Jan Hlebowicz, siedziba IPN Gdańsk, 24 lutego.

– *Polacy i Węgrzy w XX wieku. Henryk Sławik 1894–1944. Biografia socjalisty* / Rozmowa na kanale IPNtv o książce, z udziałem Michała Przeperskiego, siedziba OIPN Gdańsk, 23 marca.
– *Ponary* / Rozmowa z udziałem Piotra Niwińskiego, siedziba OIPN Szczecin, 30 marca.
– *Prekursorzy „Solidarności" – Wolne Związki Zawodowe* / Rozmowa na kanale IPNtv z udziałem Piotra Brzezińskiego i Arkadiusza Kazańskiego, siedziba IPN Gdańsk, 28 kwietnia.
– *Gdański Październik '56* / Rozmowa dotycząca 65. rocznicy powstania węgierskiego i jego oddźwięku w Polsce i Gdańsku. Wydarzenie dostępne na kanale IPNtv, 26 października.

Portal Radia Gdańsk / Artykuł z wypowiedziami Mirosława Golona, Katarzyny Lisieckiej, Krzysztofa Drażby, Jana Hlebowicza na temat inicjatyw OIPN Gdańsk w Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych, 26 lutego.

Panel dyskusyjny *Jaki znak Twój?* poświęcony tematyce żołnierzy wyklętych / *W dwóch blokach tematycznych: Niezłomni – wyklęci* oraz *Edukacja historyczna* poruszono zagadnienia aktualnej wiedzy oraz nauczania o żołnierzach antykomunistycznego podziemia niepodległościowego. Wydarzenie zorganizowano w związku z 10. rocznicą ustanowienia Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych 1 marca. W panelu wzięli udział: Krzysztof Drażba, Piotr Niwiński, Jan Hlebowicz. Nagranie zostało opublikowane na kanale IPNTv.

dorzeczy.pl / Artykuł z wypowiedzią Mirosława Golona na temat decyzji dotyczącej nałożenia przez władze Gdańska kary na NSZZ „Solidarność", 3 marca.

Prelekcja *Danuta Siedzikówna „Inka"* / Konferencja online *Kobiety Niezłomne. Uczestniczki powojennego podziemia niepodległościowego skazane na karę śmierci i zamordowane*", z udziałem Piotra Niwińskiego, siedziba Fundacji Kwartalnika Wyklęci, 8 marca.

Historia w obrazie „Łupaszka" / Dyskusja online z udziałem Piotra Niwińskiego, siedziba OIPN Poznań, 9 marca.

Program „#Przystanek Książka" / Drugi odcinek z 2. serii „#Przystanek Książka. Wydawnictwo IPN przedstawia…" / W materiale na IPNtv z 17 marca rozmowa z Joanną Karbarz-Wilińską o książce *Dęby i burzany. Ukraińskie organizacje i partie związane z biskupem stanisławowskim Grzegorzem Chomyszynem (1925–1939)* oraz Michałem Sywulą autorem książki *Milicja Obywatelska w województwie gdańskim w latach 1945–1949*, jak również z Krzysztofem Drażbą redaktorem książki *Pomorscy Ojcowie Niepodległości. Historia i pamięć*.

dziennikbaltycki.pl / Artykuł z wypowiedziami Mirosława Golona, Krzysztofa Drażby, Bartosza Januszewskiego poświęcony wystawie OIPN Gdańsk *Generał Mariusz Zaruski*, 8 kwietnia.

Seminarium online dla nauczycieli pt. *Za pierwszego Sowieta* / 16 kwietnia w związku z 81. rocznicą zbrodni katyńskiej zorganizowano seminarium dla nauczycieli w formule online. Podczas wydarzenia wykład wygłosił badacz problematyki sowieckiej prof. Mariusz Wołos, a Magdalena Dzienis-Todorczuk zaprezentowała tekę edukacyjną *Agresja sowiecka na Polskę i okupacja wschodnich terenów RP (1939–1941)*. W seminarium brali udział zgłoszeni nauczyciele, a nagranie jest dostępne na kanale IPNtv.

Promocje zasobu archiwalnego / Na stronie internetowej oddziału, Twitterze oraz na Facebooku opublikowano 17 promujących zasób archiwalny tekstów, odnoszących się do wydarzeń rocznicowych oraz zasłużonych opozycjonistów, działaczy niepodległościowych: 230. rocznicy uchwalenia Konstytucji 3 maja; 40. rocznicy (12 maja 1981 r.) rejestracji Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego

Rolników Indywidualnych „Solidarność"; 40. rocznicy zamachu na papieża Jana Pawła II; 95. rocznicy (25 maja 1926 r.) urodzin Jana Józefa Lipskiego; 35. rocznicy śmierci prymasa Stefana Wyszyńskiego; rocznicy obchodów 28 i 29 maja 1966 r. w Gdańsku uroczystości w ramach Milenium Chrztu Polski, podczas których doszło do demonstracji antykomunistycznych; 20. rocznicy śmierci Zygmunta Milczewskiego (1905–2001); 32. rocznicy (4 czerwca 1989 r.) pierwszej tury wyborów kontraktowych do Sejmu i Senatu PRL; 34. rocznicy (11 i 12 czerwca) wizyty Jana Pawła II w Trójmieście; Narodowego Dnia Pamięci Ofiar Niemieckich Nazistowskich Obozów Koncentracyjnych i Obozów Zagłady (14 czerwca); rocznicy referendum ludowego (30 czerwca 1946 r.); 39. rocznicy (23 lipca 1982 r.) pacyfikacji przez funkcjonariuszy Służby Więziennej protestu głodowego osób osadzonych z dekretu o stanie wojennym w Areszcie Śledczym w Gdańsku; 40. rocznicy uchwalenia ustawy z 31 lipca 1981 r. o kontroli publikacji i widowisk; 70. rocznicy (1 sierpnia 1951 r.) jednej z najbardziej spektakularnych ucieczek za granicę w okresie stalinowskim, gdy zbuntowana część załogi opanowała okręt hydrograficzny „Żuraw" i doprowadziła go do portu Ystad w Szwecji; 101. rocznicy Bitwy Warszawskiej; 53. rocznicy (w nocy z 20 na 21 sierpnia 1968 r.) operacji „Dunaj" – interwencji wojsk Układu Warszawskiego w Czechosłowackiej Republice Socjalistycznej; 41. rocznicy (31 sierpnia 1980 r.) podpisania w Stoczni Gdańskiej im. Lenina porozumień gdańskich kończących największą w dziejach PRL falę strajków oraz otwierających drogę do powstania NSZZ „Solidarność", niezależnej od władzy komunistycznej reprezentacji robotników.

Onet.pl – Trójmiasto / Wypowiedź na temat artykułu Piotra Olejarczyka na temat roli, jaką odegrał Jan Czajka w wydarzeniach Grudnia '70, 9 grudnia.

Histmag.org / Wywiad o stanie wojennym w Gdyni, 13 grudnia.

„Zapal znicz weteranom walk o wolność i niepodległość Polski" / Akcja internetowa z okazji święta Wszystkich Świętych i Zaduszek. Na stronach internetowych IPN została zamieszczona lista ponad 200 nagrobków z województwa pomorskiego, kujawsko-pomorskiego i części warmińsko-mazurskiego, wpisanych do ewidencji weteranów, wraz z krótkim biogramem i lokalizacją grobu. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Udostępnienie folderu dotyczącego weterana wojny obronnej 1939 r. Tadeusza Jakubiaka, 1 września. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Udostępnienie folderu dotyczącego weterana powstania wielkopolskiego Władysława Wolniewicza, 15 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Publikacja folderów z biogramami powstańców wielkopolskich Wincentego Kleista i Stanisława Knopkiewicza, pochowanych na cmentarzu Srebrzysko w Gdańsku, 27 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Publikacja folderu „Narodowy Dzień Zwycięskiego Powstania Wielkopolskiego", 27 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

Wspominamy polskich patriotów w Wolnym Mieście Gdańsku – internetowe prezentacje biogramów wielkich Polaków z Wolnego Miasta Gdańska wraz z przedstawieniem miejsc w Trójmieście związanych z bohaterami. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

ODDZIAŁ IPN KATOWICE

edukacja.ipn.gov.pl / Prowadzona jest też zakładka oddziałowa, w której są prezentowane główne punkty działalności edukacyjnej OBEN Katowice.

Cykl audycji internetowych „Śląsk od Morza do Morza" / Przygotowano następujące nagrania: *Autonomia Śląska w czasach II RP* – w formie dyskusji połączonej z pokazem filmu Aleksandry Fudali *Śląski posterunek*; *Polskie organy władzy na Górnym Śląsku w latach 1918–1921* – w formie dyskusji, w której próbowano odpowiedzieć na pytania: jak kształtowała się władza polska na Górnym Śląsku; jakie były relacje między poszczególnymi osobami i instytucjami; jak wyglądało życie codzienne Górnoślązaków w okresie powstań i plebiscytu; *Opór antykomunistyczny na Śląsku* – w formie dyskusji na temat oporu zbrojnego młodych ludzi na Górnym Śląsku przeciw reżimowi komunistycznemu.

IPNtv Katowice / Finał etapu regionalnego VI Turnieju Debat Historycznych / Nagranie przedstawia najważniejsze momenty uroczystości wręczenia nagród uczestnikom 8 czerwca na Przystanku Historia, wraz z wypowiedziami przedstawicieli organizatorów oraz uczestników.

Tradycje polskiego lotnictwa na Śląsku i w Zagłębiu / Nagranie przygotowane w ramach cyklu „Śląsk od Morza do Morza", publikowanego na kanale IPNtv na platformie YouTube. Zrealizowane w formie dyskusji, w której próbowano odpowiedzieć na pytania: jak rozwijało się polskie lotnictwo cywilne na Śląsku i w Zagłębiu; ilu lotników z tego regionu brało udział w bitwie o Anglię; jakie były powojenne losy tych osób. / Jednostka odpowiedzialna OBEN Katowice, Wydawnictwo IPN, Przystanek Historia IPN Warszawa.

Quiz historyczny *Co wiesz o powstaniach śląskich?* na portalu dziennikzachodni.pl / Quiz przygotowany przez edukatorów z OBEN, którzy oceniali również odpowiedzi internautów. Quiz umieszczono na portalu internetowym www.dziennikzachodni.pl na początku maja, a odpowiedzi na pytania można było przesyłać do 24 września. Kampanię wspomogła akcja promocyjna w serwisie „Dziennika Zachodniego", post w mediach społecznościowych oraz banery promujące test.

twarzesolidarnosci.gosc.pl/Dziewieciu-z-Wujka / Portal *Twarze „Solidarności*", zakładka „Dziewięciu z »Wujka«" powstała z okazji 40. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego i tragicznej pacyfikacji KWK „Wujek" w Katowicach. W tekstach przedstawiono okoliczności pacyfikacji, sylwetki zabitych górników, postawę Kościoła wobec wprowadzenia stanu wojennego oraz kwestie dotyczące wydania rozkazu strzelania do górników i ukrywania sprawców. Zakładka powstała we współpracy IPN z tygodnikiem „Gość Niedzielny" i Śląskim Centrum Wolności i Solidarności w Katowicach. Zawiera 7 tekstów, 9 biogramów oraz 3 galerie fotograficzne i materiały dokumentacyjne związane z tematem.

ODDZIAŁ IPN KRAKÓW

Prowadzenie strony internetowej: https://edukacja.ipn.gov.pl/edu/oben/krakow. W okresie sprawozdawczym stworzono 17 nowych rekordów.

ODDZIAŁ IPN LUBLIN

Program „#Przystanek Książka" / W lutym dr Jędrzej Lipski przeprowadził 4 wywiady z autorami publikacji.

Atlas podziemia niepodległościowego 1944–1956 / Udział w dyskusji nagrywanej na Przystanku Historia i transmitowanej na kanale IPNtv, 1 marca.

ODDZIAŁ IPN ŁÓDŹ

Onet.pl / Wystawa *Dzieci z Przemysłowej – niemiecki obóz w Łodzi* / Relacja na portalu na temat wystawy plenerowej.

Dyskusje online: dyskusje przeprowadzone na Przystanku Historia na temat historii obozu niemieckiego dla dzieci przy ul. Przemysłowej w Łodzi *Piekło polskich dzieci* (z udziałem pracownika

Centrali BBH); *Ostatnia droga Marszałka Józefa Piłsudskiego*; *Wizyta Gierka w Szczecinie i Gdańsku 24–25 stycznia 1971 r.* z cyklu „Świat wobec Szczecina", 25 stycznia; z cyklu „Między Mitem a Rzeczywistością – Najważniejsze Wydarzenia XX wieku" odbyła się dyskusja Święta oficjalne i święta zakazane.

Warsztaty online dla nauczycieli: *Zagłada w poezji J. Amichaja, I. Amiel i I. Kacnelsona* oraz *Zagłada w dziełach literackich* (w ramach szkolenia *Jak można uczyć o Zagładzie?* organizowanego przez OBEN Szczecin).

Wykłady online: dla studentów Uniwersytetu Medycznego w Łodzi *Zarys historii kobiet w naukach medycznych na przestrzeni dziejów*; dla łódzkich przewodników PTTK na temat historii obozu niemieckiego dla dzieci przy ul. Przemysłowej w Łodzi *Piekło polskich dzieci*; *Nie tylko „Kolejka". Gry planszowe w działalności edukacyjnej Instytutu Pamięci Narodowej* dla studentów Instytutu Historii Uniwersytetu Łódzkiego.

Szkolenie online
- Dla uczestników projektu „Kresy – polskie Ziemie Wschodnie w XX w."
- Dla uczestników projektu „Jak uczyć o I wojnie światowej?"

„#Przystanek Książka. Wydawnictwo IPN przedstawia", odc. 11 / Prezentacja nowości wydawniczych OBBH w Łodzi.

histmag.org / Wywiad na temat *Niezależne Zrzeszenie Studentów, czyli młodszy brat „Solidarności" ma już 40 lat!*

Łódzkie.pl / Portal Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi / Prezentacja filmu o por. Stefanie Pikulińskim. Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi / Wykład Żołnierze Wyklęci (online).

Przygotowanie i ekspozycja od 10 lutego dokumentów dotyczących strajków w lutym 1971 r. w formie zakładki internetowej *Zwycięstwo łódzkich włókniarek. Strajki w lutym 1971 r. w materiałach archiwalnych z zasobu Instytutu Pamięci Narodowej* (wybór i opracowanie materiałów Ewa Mianowska, Krzysztof Tylski; wstęp Ewa Mianowska, Paweł Perzyna, Krzysztof Tylski) / Prezentacja zawiera 16 dokumentów (na 42 kartach) wytworzonych między 10 lutego a czerwcem 1971 r. przez Służbę Bezpieczeństwa Komendy Miejskiej MO w Łodzi i jedną informację Departamentu III Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Remonty i nowe obiekty / Grafiki przypominające o remontach oraz nowych obiektach, których budowa była współfinansowana bądź finansowana przez OIPN Łódź, pojawiają się cyklicznie na stronie oddziału.

Konkursy internetowe prowadzone z Narodowym Bankiem Polskim na stronie OIPN Łódź na portalu Facebook z racji 100. rocznicy uchwalenia konstytucji marcowej.

Portal Maskacjusz TV / Wywiad udzielony na temat mordu na żołnierzach Konspiracyjnego Wojska Polskiego w Radomsku, 12 maja.

Infografiki / *Sukcesy sportowe II RP* / Opublikowane na stronie internetowej IPN.

Ćwiczenia dydaktyczne / Opublikowanie na stronie internetowej IPN ćwiczeń dydaktycznych do komiksu *Major Hubal*.

Wywiad / Opublikowany na łamach Tygodnika Katolickiego Niedziela.pl na temat wydarzeń z lat 70. XX w. w Łodzi i wystawy plenerowej *Tu rodziła się opozycja*.

„Łódzcy Bohaterowie II Wojny Światowej" / Cykl broszur edukacyjnych opublikowanych na stronie internetowej IPN. / Jednostka odpowiedzialna OBEN Łódź.

Tygodnik Katolicki Niedziela.pl / Wywiad *Niezwykłe życie świętego* na temat św. Maksymiliana Kolbego.

Akcja „Zapal znicz pamięci" / Opublikowanie na stronie internetowej IPN materiałów edukacyjnych, w tym filmu krótkometrażowego *Zbrodnia niedoskonała. Las Lućmierski* w związku z akcją „Zapal znicz pamięci".

Infografiki
– Opublikowanie na stronie internetowej IPN infografiki o cichociemnych w cyklu „PSZ na Zachodzie".
– Opublikowanie na stronie internetowej IPN infografiki *Na fali… Historia radia w II Rzeczypospolitej*.

Gra miejska dla uczniów szkół podstawowych (klas ósmych) oraz ponadpodstawowych z województwa łódzkiego z wykorzystaniem aplikacji Action Track w 40. rocznicę wprowadzenia stanu wojennego.

Profil Facebook Archiwum Państwowego w Kaliszu / Prezentacja wykładu pracownika OBBH *Represyjna działalność wymiaru „sprawiedliwości" wobec działaczy NSZZ „Solidarność" w okresie stanu wojennego w ujęciu ogólnopolskim i regionalnym (Wielkopolska Południowa)*.

Profil Facebook Starostwa Powiatowego w Tomaszowie Mazowieckim / Prezentacja wykładu pracownika OBBH *Represje wobec działaczy NSZZ „Solidarność" w Tomaszowie Mazowieckim w okresie stanu wojennego (1981–1983)* połączonego z rozmową z działaczem NSZZ „Solidarność" Zygmuntem Augustyniakiem, skazanym w 1982 r. przez Sąd Wojewódzki w Piotrkowie Trybunalskim.

ODDZIAŁ IPN POZNAŃ

Przystanek Historia Online

Cykl rozmów, dyskusji i wykładów, przygotowanych przez pracowników IPN z udziałem zaproszonych gości, transmitowanych lub nagrywanych na Przystanku Historia i prezentowanych online na kanale YouTube, Facebooku i stronie oddziału poznańskiego. Wyemitowano następujące tytuły: *Promocja IV tomu „Encyklopedii Solidarności"*; *Sesja w 10. rocznicę śmierci Restytuta Staniewicza*; *Formacje wielkopolskie w wojnie polsko-bolszewickiej*; *„Głód świata" Arkadego Fiedlera*; *Historia w obrazie*

„Łupaszka"; *Antropologia przemocy*; *Wojenne losy Wiewiórkowskich i Opatówka*; *Ostatnie dni Kraju Warty*; *Milenium kontra Tysiąclecie w Wielkopolsce*; *Listy z Dachau*; w cyklu „Zapomniane Historie Opowiedziane na Nowo": *Czarny legion*; *Kasznica*; *Z makami w sercu*; *Czarnobyl 35 lat po katastrofie*; *Wywózki obywateli polskich na Sybir*; *Wierni do końca – Salezjańska Piątka*; *Historia w obrazie: więzień Mauthausen-Gusen*; *Czy Anatolij Golicyn przewidział pierestrojkę? Między teorią spiskową, prognozą a proroctwem*; *Wielkopolanie w powstaniu warszawskim*; promocja nowego rocznika „Zeszyty Historyczne Solidarności Wielkopolskiej", w serii „Zapomniane Historie Opowiedziane na Nowo": *Juwenalia '57*; *Wyklęty Czerwiec*; *Zakazana poezja*; *Rozstrzelani '39*"; *Więcej niż Enigma. Historia Antoniego Pallutha*; *Anarchiści w PRL-u*; *Wokół literatury niezależnej*, dyskusja nad książką Bogusława Bakuły *Nie zależności. Przypadki literatury i kultury poza cenzurą 1976–1989*; *Październik '56 w Wielkopolsce*; *Zbrodnie niemieckie w Wielkopolsce w 1939 roku*; *Stan wojenny w Wielkopolsce w perspektywie historyków*; *Stan wojenny w Wielkopolsce w perspektywie świadków historii*.

„Archiwum pełne pamięci”
– Cykl wpisów o zbiorach archiwalnych zgromadzonych w ramach projektu „Archiwum pełne pamięci” publikowanych na stronie i Facebooku oddziału poznańskiego.
– „Maczków” / Wpis poświęcony miejscowości Maczków w ramach cyklu wpisów o zbiorach archiwalnych zgromadzonych w ramach projektu „Archiwum pełne pamięci” publikowanych na stronie i Facebooku oddziału poznańskiego.

Przystanek Książka / Wywiad na temat teki edukacyjnej: *Poznański Czerwiec 1956 r.*

„Salon Autorów Instytutu Pamięci Narodowej” / Udział w wywiadzie na temat powstania wielkopolskiego przeprowadzonym przez red. Rafała Dudkiewicza.

Podsumowanie konkursu „Kamienie pamięci. Bohaterowie wojny polsko-bolszewickiej” / Tematem przewodnim projektu edukacyjnego było przywrócenie w świadomości lokalnej pamięci o osobach biorących udział w działaniach na rzecz niepodległego bytu państwa polskiego w wojnie polsko-bolszewickiej. Aby przybliżyć pamięć o bohaterach i wynagrodzić trud uczestników biorących udział w projekcie, został przygotowany film, w którym wykorzystano fragmenty prac. Film był prezentowany na kanale YouTube IPNtv, Facebooku i stronie oddziału poznańskiego.

Relacja na stronie internetowej dotycząca złożenia kwiatów na grobie Marii Wojciech odznaczonej Medalem Sprawiedliwych wśród Narodów Świata oraz przedstawienie historii wydarzeń związanych z pomocą udzieloną więźniarce pochodzenia żydowskiego. Działania przeprowadzone w ramach upamiętnienia Narodowego Dnia Polaków Ratujących Żydów pod okupacją niemiecką, 24 marca.

Prezentacja filmu dotyczącego udziału mieszkańców Spisza w wojnach światowych / Zaprezentowany na Facebooku oddziału poznańskiego film powstał w ramach współpracy oddziału z Gminnym Ośrodkiem Kultury w Łapszach Niżnych oraz gminą Łapsze Niżne.

Infografika Żądamy wypuszczenia aresztowanych kolegów z Krakowa! – protest studentów poznańskich z 13 maja 1946 r. Materiały publikowane na stronie internetowej i Facebooku.

Grafiki-biogramy na Narodowy Dzień Pamięci Ofiar Niemieckich Nazistowskich Obozów Koncentracyjnych i Obozów Zagłady: Aleksandra Bukowiecka i Celestyn Rydlewski. Materiały publikowane na stronie internetowej i Facebooku.

Plakaty na 65. rocznicę Czerwca ’56 autorstwa Wojciecha Korkucia do pobrania przez zainteresowanych. Materiały publikowane na stronie internetowej i Facebooku.

Wirtualna paczka: 61. rocznica wydarzeń zielonogórskich, 65. rocznica poznańskiego Czerwca ’56: zebranie materiałów archiwalnych, artykułów, grafik, propozycji edukacyjnych, wystaw, publikacji, spotów itp. Materiały publikowane na stronie internetowej i Facebooku.

Film zaprezentowany z okazji Międzynarodowego Dnia Archiwów przybliżający zainteresowa- nym projekt „Archiwum pełnego pamięci”. Materiał opublikowany na stronie internetowej i Fa- cebooku.

Historykon.pl / Wywiad dla portalu w związku z publikacją książki *Wybory czerwcowe 1989 r. w województwie poznańskim. Wybór dokumentów*, 9 maja.

„Nie Tylko o Książkach” / Cykl rozmów o publikacjach umieszczony na stronie IPN / Rozmowa *Komuniści stąpali tu po grząskim gruncie* z dr. Marcinem Jurkiem z OBBH, autorem książki *W polskiej*

Wandei. Komunistyczna Partia Polski w województwie poznańskim w czasach II Rzeczypospolitej; rozmowa *W Kraju Warty segregacji rasowej hołdowano nawet po śmierci* z dr. Adamem Pleskaczyńskim z OBBH, autorem książki *Wartheland. Dzieje zbrodni*.

Cykl „Zapomniane Historie Opowiedziane na Nowo" / *Pomnik*, 30 września; *Dziękuję władzy ludowej*, 28 października; *Piłsudski na szkle*, 25 listopada; *Fanatycy*, 30 grudnia.

„Powstanie wielkopolskie w pigułce" IPNtv / Cykl miniwykładów, seria opowieści przybliżających kulisy przygotowań do powstania wielkopolskiego, a także prezentujących najważniejsze epizody batalii o przyłączenie Wielkopolski do odradzającej się Rzeczypospolitej. Wyemitowano następujące odcinki: *Praca organiczna pod niemieckim zaborem*, 23 grudnia; *Zanim wybuchło…*, 24 grudnia; *Naczelna Rada Ludowa*, 25 grudnia; *Ignacy Jan Paderewski*, 26 grudnia; *Powstańcze walki*, 27 grudnia.

Wiadomość o inicjatywach IPN związanych z powstaniem wielkopolskim: zebranie wykładów, artykułów, grafik, propozycji edukacyjnych, wystaw, publikacji, spotów itp. na wydarzenia rocznicowe, do wykorzystania przez zainteresowanych.

Spot o powstaniu wielkopolskim w zaktualizowanej wersji pokazywany na stronach IPN i w mediach społecznościowych.

ODDZIAŁ IPN RZESZÓW

Film *Komisja Katyńska Kongresu USA (1951–1952)* / Materiał przygotowany przez OBEN został umieszczony na Facebooku IPN Oddział w Rzeszowie.

YouTube IPNtv / Przystanek Książka IPN / Internetowa promocja książek: *Nie tylko Rothesay. Oficerskie obozy izolacyjne i obóz dyscyplinarny dla żołnierzy Polskich Sił Zbrojnych w Wielkiej Brytanii (1940–1943)*; *W stulecie powrotu Polski na mapę Europy i świata. Polska myśl geopolityczna i sprawy międzynarodowe w XX wieku*; *Kryptonim „Borsuki". Konspiracja wojskowa Polskiego Państwa Podziemnego na terenie powiatu łańcuckiego (1939–1945)*.

„Przystanek Historia IPN Rzeszów – historia bliżej nas" / Projekt internetowy realizowany przez IPN Rzeszów. Pracownicy OBBH w nagraniach wypowiadali się: na temat reakcji mieszkańców województwa rzeszowskiego na wiadomość o śmierci Józefa Stalina w marcu 1953 r.; w kwestiach dotyczących Michaela Bourdeaux, założyciela Keston College, który przez długie lata pozostawał orędownikiem wszystkich prześladowanych za poglądy religijne w krajach pozostających w sferze wpływów ZSRS; w sprawie linii Mołotowa.

YouTube IPNtv / „#Przystanek Książka IPN" / Promocja internetowa organizowana przez Wydawnictwo IPN. Wyemitowano następujące odcinki: *W stulecie powrotu odrodzonego państwa polskiego na mapę Europy i świata. Polska myśl geopolityczna i sprawy międzynarodowe w XX wieku* – dyskusja autorów książki, 20 stycznia; *„Kryptonim „Borsuki". Konspiracja wojskowa Polskiego Państwa Podziemnego na terenie powiatu łańcuckiego (1939–1945)* – dyskusja z udziałem autora, 20 stycznia; *Nie tylko Rothesay. Oficerskie obozy izolacyjne oraz obóz dyscyplinarny dla żołnierzy Polskich Sił Zbrojnych w Wielkiej Brytanii (1940–1943)* – dyskusja z udziałem autora, 20 stycznia; spotkanie członków redakcji pisma naukowego IPN „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989" dotyczące dotychczasowej historii pisma, tematyki poruszanej na jego łamach i planów wydawniczych, 30 czerwca.

„wSieci" / *Dejmek – partyzant z „Rakiety"* / Artykuł na temat mało znanego, partyzanckiego, akowskiego okresu życia Kazimierza Dejmka, reżysera spektaklu *Dziady* z 1968 r., 21 czerwca.

„Nie Tylko o Książkach" / IPNtv / W ramach promocji internetowej książek, organizowanej przez Wydawnictwo IPN, w maju na portalu internetowym IPN ukazał się zapis rozmowy Macieja Foksa z Piotrem Chmielowcem promujący książkę wydana przez IPN Rzeszów: *Kryptonim „Borsuki". Konspiracja wojskowa Polskiego Państwa Podziemnego na terenie powiatu łańcuckiego (1939–1945)*.

Co kryje Oddziałowe Archiwum IPN w Rzeszowie? / Cykl publikacji internetowych prezentujących najciekawsze materiały archiwalne przejęte od darczyńców prywatnych w ramach programu „Archiwum pełne pamięci". Przygotowano kolejny artykuł internetowy zawierający biogram oraz najciekawsze zdjęcia i dokumenty dotyczące postaci związanych z przekazaną darowizną oraz przedstawiający ważne wydarzenia historyczne, które znalazły odbicie w materiałach przekazanych do zasobu archiwalnego IPN.

„Przegląd Podkarpacki" / „Porozmawiajmy o Historii" / Naczelnik OBUWiM w Rzeszowie podczas transmisji online rozmawiał o roli historii w życiu codziennym, pracy samorządowca i zaangażowaniu społecznym, 2 września.

iTV Południe / Akcja „Zapal znicz westerplatczykowi" / 3 września przedstawiono materiał dotyczący akcji „Zapal znicz westerplatczykowi". Na grobie Jana Ziomka w Niebylcu, wyremontowanym przez OIPN Rzeszów, złożono wiązanki kwiatów i zapalono znicze. Naczelnik OBUWiM przybliżył również postać westerplatczyka.

TV Kurier Galicyjski
- 21 września przedstawiono materiał z okazji 101. obchodów bitwy pod Dytiatynem.
- 28 października przedstawiono materiał dotyczący Przystanku Historia – Stanisławów. Dyrektor OIPN przybliżył postać Karola Kosteckiego, a naczelnik OBUWiM – okoliczności bitwy pod Dytiatynem.

vod.tvp.pl / *Było… nie minęło. Ciąg dalszy nastąpił* / 26 października wyemitowano materiał o zabytkach techniki w okolicach Czudca i Boguchwały oraz ich historii.

rzeszow.ipn.gov.pl / 11 listopada został opublikowany tekst i film o kpt. Adamie Kowalskim, strzelcu i legioniście, poecie, dziennikarzu, redaktorze „Żołnierza Polskiego" i „Polski Zbrojnej", oficerze administracji Wojska Polskiego II RP i Polskich Sił Zbrojnych.

gosc.pl / *„Jak broniliśmy polskich granic…"* / Artykuł pod red. Macieja Rajfura zamieszczony na stronie internetowej oraz w wydaniu papierowym tygodnika „Gość Niedzielny" nr 46 z 21 listopada, przygotowany we współpracy z pracownikiem IPN.

biznesistyl.pl / Wywiad Anety Gieroń, redaktor naczelnej „Biznes & Styl", z dyrektorem OIPN Rzeszów, poświęcony 40. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego.

IPNtv i portal przystanekhistoria.pl
- Streaming z prezentacji filmu dokumentalnego *Podkarpacki wrzesień* opowiadającego o wydarzeniach kampanii 1939 r. na terenie Podkarpacia, 23 września.
- Streaming z IV Kongresu Osób Represjonowanych, Działaczy Solidarności i Kombatantów w Rzeszowie w związku z 40. rocznicą wprowadzenia stanu wojennego. To realizowana od 2018 r. forma pamięci o wszystkich, którzy włączyli się w trudną drogę tworzenia niezawisłej Rzeczypospolitej. Celem wydarzenia jest wzmocnienie poczucia wspólnoty obywatelskiej oraz wzbogacenie wiedzy na temat historii polskiej i wartości narodowych, 10 listopada.

– Streaming z odsłonięcia tablicy upamiętniającej Chaima Yisroela Eissa, członka grupy Ładosia, zajmującej się w czasie II wojny światowej organizacją i produkcją nielegalnych paszportów krajów latynoamerykańskich. Tablicę odsłonił prezes IPN dr Karol Nawrocki, 22 listopada.

ODDZIAŁ IPN SZCZECIN

Przystanek Historia Online

Cykl rozmów, dyskusji i wykładów przygotowanych przez pracowników IPN z udziałem zaproszonych gości, transmitowanych lub nagrywanych na Przystanku Historia i prezentowanych online na kanale YouTube IPNtv oraz na fanpage'u Facebooka Oddziału Szczecin. Wyemitowano następujące spotkania: *Bitwa pod Lenino 1943 – krwawy mit założycielski ludowego Wojska Polskiego* (21 stycznia); *Jak Landsberg został Gorzowem* (28 stycznia); cykl „Kresy" – *Wileńskie Brygady Armii Krajowej* (4 lutego) i *Ku nowoczesności. Kresy niepodległe 1919–1939* (11 marca); dyskusja o albumie rysunkowym: *39/45, czyli jak można opowiadać historię obrazem* (11 lutego); *Obszar Zachodni Zrzeszenia WiN 1945* – dyskusja o książce (25 lutego); *Polacy kontra Lis Pustyni. SBSK w obronie Tobruku w 1941 r.* (4 marca); *Od ruin Warszawy przez piekło Wału Pomorskiego do twierdzy Kołobrzeg – weryfikacja mitu* (18 marca); *Historia szefa – ks. Witold Andrzejewski* (25 marca); *Polska Marynarka Wojenna podczas II wojny światowej* (1 kwietnia); *Mieczysław F. Rakowski. Biografia polityczna* – dyskusja w ramach Salonu Książki Biograficznej z autorem Michałem Przeperskim (2 września); *Władysław Siła Nowicki. Żołnierz i konspirator* (7 października); *Polskie oddziały w US Army* (7 października); *Grudzień '70 w Szczecinie oczami bezpieki* – spotkanie z cyklu „Tajemnice Wywiadu" (9 października); *Ze Lwowa po mistrzostwo Afryki* (14 października); *Mord na Europie Sonnenburg – Słońsk – miejsce pamięci i jego historia* (28 października); *3. Brygada Szczerbca na Wileńszczyźnie* (4 listopada); *Oflag Woldenberg IIC. Inaczej niż w Katyniu* (18 listopada); *Polityczno-wojskowe aspekty odzyskania niepodległości przez Polskę w listopadzie 1918 r.* (18 listopada); *Ludobójstwo Niemiec na narodzie polskim (1939–1945). Studium historycznoprawne* (2 grudnia); *Pamięć o Grudniu 1970 r.* (17 grudnia).

Szkolenie online dla nauczycieli:

– Śladami zbrodni komunistycznych / 18 lutego w kamienicy przy ul. Strzeleckiej w Warszawie odbyło się spotkanie online dla nauczycieli. W szkoleniu wzięło udział 42 uczestników.
– *Polskie miesiące. Grudzień 1970* / 19–20 marca na platformie Zoom.
– „Polskie miesiące" – projekt realizowany we współpracy z Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia" w Warszawie.
– *Jak można uczyć o zbrodniach NKWD?* – szkolenie na platformie ZOOM, wzięło udział około 50 osób.
– Fakultety dla maturzystów – powtórka z najnowszej historii Polski / 18, 22, 26, 27 marca odbyły się fakultety dla maturzystów prowadzone w trybie online na platformie ZOOM. W zajęciach wzięło udział 100 osób.
– *O historii w szkole – Narodowy Dzień Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką* / Wykład oraz przekazanie materiałów edukacyjnych nauczycielom na platformie Padlet, 24 marca.

IPNtv w serwisie YouTube

– W ramach cyklu „Dzieci Wołynia" wyemitowano następujące odcinki: 1 i 2 – *Mirosław Don* (29 października, 5 listopada); 3 – *Kazimierz Lachiewicz* (12 listopada); 4 – *Ryszard Brocki. Karol Weiss* (19 listopada); 5 – *Kazimierz Kosarzycki* (26 listopada); 6 – *Jerzy Moroz. Karol Weiss* (26 listopada); 7 – *Anna Osińska* (10 grudnia); 8 – *Genowefa Ziółkowska* (17 grudnia); 9 – *Stanisław Horoszkiewicz* (24 grudnia).
– Dyskusja online / Książka *Władysław Siła-Nowicki. Żołnierz i konspirator 1939–1956*, 28 października.
– Dyskusja online / *Wigilie stanu wojennego*, 23–24 grudnia.
– Panel dyskusyjny / *Oflag Woldenberg IIC. Inaczej niż w Katyniu*, 18 listopada.

– Relacja / Uroczystości pogrzebowe Antoniego Wąsowicza ps. „Roch".
– Relacja / Uroczystość poświęcona pamięci ofiar stanu wojennego pt. *W hołdzie ofiarom stanu wojennego*, 16 grudnia.

ODDZIAŁ IPN WARSZAWA

Katolicka Agencja Informacyjna / Udzielenie wywiadu na temat zbrodni katyńskiej.

Wirtualna Polska / Udzielenie wywiadu na temat konstytucji marcowej.

Wywiad red. Tomasza Plaskoty Gomułka wierzgał Stalinowi, Chruszczowowi, Breżniewowi udzielony 19 marca Tygodnikowi TVP. Wywiad jest dostępny na stronie Tygodnika TVP i stronach oraz w mediach społecznościowych IPN.

Dzieje.pl / Udzielenie wywiadu red. Michałowi Szukale Historycy nie mogą oddawać pola publicystom historycznym.

Dyskusje i wykłady online na temat publikacji: *Sprzeczne narracje. Z historii powojennej Polski 1944–89*; *Atlas podziemia niepodległościowego*; *Warszawiacy wobec niepodległości. Działania mieszkańców Warszawy na rzecz odradzania się Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1914–1921*; *PRL – państwo niesuwerenne czy okupowane przez przedstawiciela? Sprzeczne narracje*.

Cykl spotkań online „Tajemnice Bezpieki": *Atak i obrona. Rzecz o kondycji polskiego kontrwywiadu*; *Podwójne oblicze Jezuity, czyli historia TW „Student"*; *Dziedzictwo ks. Franciszka Blachnickiego*; *Demiurg czy Demon? Adam Michnik w dokumentach SB*; *Afera Marszałkowa – czyja zemsta: WSI czy rosyjskich służb specjalnych?*; *Rząd przełomu czy rząd zaniedbań. Próba podsumowania. W nadchodzącą 30. rocznicę powołania rządu premiera Jana Olszewskiego*; *Agencja Wywiadu – służba niepodległej RP czy kontynuacja SB*.

Konferencje, debaty i wykłady online: *Kresowi Żołnierze Niezłomni – ofiary stalinowskich represji; Warszawa na mapie polskiej antykomunistycznej konspiracji niepodległościowej*; dyskusja *Początki systemu komunistycznego w Polsce*; cykl „Historia zza Kulis": dyskusja *Między placem Czerwonym a placem Defilad – odwilż w 1956 r. w PRL*; cykl „Między Mitem a Rzeczywistością – Najważniejsze Wydarzenia XX wieku" – wykład online na temat księży ofiar zbrodni katyńskiej (z udziałem pracownika Centrali BBH); udział w dyskusji online z cyklu „Świat wobec Szczecina" na temat działalności CIA i dyplomacji amerykańskiej w PRL; *Atak III Rzeszy Niemieckiej na ZSRS w czerwcu 1941 r. i jego reperkusje dla sprawy polskiej*; wystąpienie *Początki systemu komunistycznego w Polsce, cz. II* w ramach cyklu „Historia zza Kulis"; wykład *Trzy czerwce w PRL: 1956, 1976, 1989*; wykład *Droga do Września '39; Filmowe spojrzenie na historię Polski XX wieku; Obrachunek z dekadą Jaruzelskiego, czyli jak dziś oceniamy ostatnie lata PRL (1981–1989). Przyczynek do bilansu historii politycznej*; udział w konferencji online organizowanej w Wilnie „Polacy na Białorusi od powstania styczniowego do XXI w. Traktat ryski i jego konsekwencje dla Polaków i Białorusinów"; rozmowa: *Jakub Berman – oprawca czy biurokratyczny demon zza biurka* w ramach cyklu IPN „Portrety"; debaty: *Październik 1956 r. – przełom w PRL czy zmiana narzędzi sprawowania władzy* w ramach cyklu IPN „Między Mitem a Rzeczywistością – Najważniejsze Wydarzenia XX wieku"; *Zrzeszenie ostatniej nadziei*; wykłady: *Zbrodnia w Palmirach; Konspiracyjna mapa Warszawy*.

Wywiad z historykiem Oddziału dla Stowarzyszenia Nostra Patrumque Memoria na potrzeby cyklu dokumentalnego „Wielcy Polacy – Nieznani Wynalazcy" na temat Gabriela Narutowicza (online) oraz wykład online na temat księży ofiar zbrodni katyńskiej dla Stowarzyszenia „Głogowska Edukacja Kresowa".

Publikacje internetowe i wywiady pisane: *Gomułka wierzgał Stalinowi, Chruszczowowi, Breżniewowi; Historycy nie mogą oddawać pola publicystom historycznym*; artykuły: *Rozgłośnia Harcerska – medialny fenomen PRL; Ronald Reagan. Od aktora do prezydenta; Niedoszły „polski miesiąc". Luty 1968*; *„Sprawa spirytystów". Medium przed Wojskowym Sądem Rejonowym*; *O totalitaryzmie i komunistach w PRL*; *Polski rock lat 80. i teoria tzw. wentyla bezpieczeństwa*; *Warszawa w objęciach Wielkiego Brata; Wokół kultu Bieruta; Akcja „Koppe"*; *Program Kominternu i jego przełomowe znaczenie dla ruchu komunistycznego; Przeciwko dwóm wrogom. Bolesław Sawicz-Korsak (1923–2016); Czerwona mapa Warszawy*; *Marek Hłasko i aparat represji PRL*; *Kluby Studenckie*; *O totalitaryzmie i komunistach w PRL*; *Szpiedzy czy dyplomaci? Kontrwywiad PRL wobec zachodnich ambasad w Warszawie*; *Polskie powstanie antykomunistyczne*; *Podpułkownik dypl. Maciej Kalenkiewicz „Kotwicz" – współtwórca idei cichociemnych; Rzeź Woli*; *Komuniści warszawscy wobec wojny polsko-bolszewickiej*; *Wschód na Zachodzie. Sprawy polskie w optyce komunistów francuskich (1939–2004); Droga do wojny*; *(Nie)obecność Prymasa*.

Nagranie *Przejazd po praskich katowniach na Pradze*.

Wystawy elementarne do pobrania: *Marzec' 68, Witold Pilecki*.

Współpraca z portalem internetowym histmag.org poświęconym tematyce historycznej, na którym swoje teksty publikują m.in. pracownicy IPN.

Lekcje online z edukatorami OBEN Warszawa i Izby Pamięci IPN Strzelecka 8.

Pogrzeb śp. Lidii Lwow-Eberle / Realizacja nagrania i transmisji z pogrzebu na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach. Uroczystości pogrzebowe zostały wyemitowane na żywo na stronie IPNtv oraz na Facebooku IPN.

Dzieje.pl / Wywiad z historykiem OBBH *Historycy nie mogą oddawać pola publicystom historycznym*; wywiad z historykiem OBBH *W czerwcu 1956 r. komuniści bali się rozlania buntu na całą Polskę*, 28 czerwca; wywiad z historykiem OBBH o komiksach historycznych wydawanych przez warszawski OIPN, grudzień.

Dyskusje i wykłady online na temat publikacji: *Migawki z okupowanej Warszawy. 1939*; *Sprzeczne narracje. Z historii powojennej Polski 1944–89*; *Na licencji Moskwy. Wokół Gomułki, Bermana i innych*; *Nowogródzki Okręg AK Nów w fotografii* i *Nowogródczyzna naszych ojców. Województwo nowogrodzkie II RP*; *Kresowe rezydencje. Zamki, pałace i dwory na dawnych ziemiach wschodnich II RP, t. 2*: *Województwo nowogródzkie*, prowadzący: Rafał Dudkiewicz, Plener Literacki, Ogród Saski, 18 czerwca, kanał internetowy: Fundacja Historia i Kultura.

Cykl wykładów online „Warszawskie Wędrówki z Historią" w Izbie Pamięci IPN Strzelecka 8: *Mordy polityczne w ostatniej dekadzie PRL. Przejaw siły czy słabości systemu?*; *Konspiracyjna utopia? Antykomunistyczny opór młodzieży w Warszawie w latach 1944–1956*; *Jak kształtowała się warszawska organizacja komunistów (1918–1925)?*; *Okręg Warszawski Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość"*; *Widoczni (nie tylko) w konspiracji. Międzyzakładowy Robotniczy Komitet „Solidarności" 1982–1990*; *Warszawskie struktury konspiracji narodowej w latach 1939–1944*; *Przemiany przestrzeni publicznej Warszawy 1918–1920*; „Nur für Deutsche". Segregacja rasowa w okupowanej Warszawie (19 października); *Masoneria warszawska 1910–1961*; *Zrewoltowany teren – konspiracja antykomunistyczna wokół Warszawy*.

Informacyjna Agencja Radiowa Polskiego Radia / Wywiad z historykiem OBBH o komiksach historycznych wydawanych przez warszawski OIPN, 30 grudnia.

IPNTtv

Migawki z okupowanej Warszawy 1939 / Wykład i promocja książki z okazji 82. rocznicy wybuchu II wojny światowej. Transmisja na IPNtv, 31 sierpnia.

Minikonferencja online *Migawki z okupowanej Warszawy 1940* / Podczas spotkania historycy OBBH Warszawa wygłosili krótkie wykłady poświęcone wydarzeniom z 1940 r. w Warszawie. Minikonferencja jest zapowiedzią drugiego tomu dotyczącego 1940 r., 21 października.

Cykl „Salon Autorów IPN" / Dyskusja na temat publikacji: *Oblicza zdrady?*; *Post po „karnawale". Amerykańskie placówki dyplomatyczne w PRL wobec pierwszych tygodni stanu wojennego*" (13 grudnia); *Księża i dyplomaci*.

Spoty edukacyjne: spot promujący XII edycję projektu edukacyjnego „Kamienie Pamięci. Bohaterowie opozycji demokratycznej 1981–1983"; spot „Strzelecka 8 – Izba Pamięci. Pierwszy rok działalności 2020–2021"; spot promujący grę mobilną *W szeregach żołnierzy niezłomnych*; *Rechts, links, geradeaus… o losach wygnanej z Warszawy ludności cywilnej po powstaniu warszawskim*; spot zapowiadający konferencję „Obrachunek z dekadą Jaruzelskiego, czyli jak dziś oceniamy ostatnie lata PRL (1981–1989). Przyczynek do bilansu historii politycznej"; *Najmłodsza ofiara stanu wojennego – Emil Barchański* – krótki film z gali finałowej projektu edukacyjnego „Kamienie Pamięci. Bohaterowie opozycji demokratycznej 1981–1983"; krótki film z gry miejskiej *Obrona Płocka 1920*.

Miesięcznik „Nasza Historia" / wywiad na temat książki *Oblicza zdrady?*

Artykuły na portalu IPN przystanekhistoria.pl: *Kozły ofiarne Jaruzelskiego. Internowanie Gierka i Jaroszewicza w stanie wojennym*; *Veto i ZOMO*; *Komuniści a inteligenci*; *Na wzór Szarych Szeregów – Narożniak uwolniony!*; *„Jeliśmy się oręża w duchu jedności z Królestwem Polskim". Powstanie listopadowe na Litwie*; *Operacja „Zachód"*; *Nekropolie akowskie na Nowogródczyźnie i Grodzieńszczyźnie*; *Wielki szczęściarz. Józef Bandzo (1923–2016)*; *Wedrzeć się do konsulatu USA*; *Sprawa kapitana „Hala". Historia jednego oszczerstwa i wielu jego skutków*.

ODDZIAŁ IPN WROCŁAW

Przystanek Historia (Warszawa) / Udział w dyskusji *NZS – między ruchem studenckim a opozycją polityczną*, 8 lutego.

Artykuł *Armia Polska we Francji (1917–1919) – ochotnicze wojsko przyszłej Polski* / Artykuł popularnonaukowy przybliżający czytelnikowi zagadnienia związane z Armią Polską we Francji, opublikowany na stronie internetowej OIPN Wrocław oraz stronie internetowej IPN, 10 lutego. Tekst towarzyszył premierze infografik *Armia Polska we Francji 1917–1919*.

Lider mimo woli – Tadeusz Bór-Komorowski / Artykuł popularnonaukowy przybliżający czytelnikowi postać bohatera w związku z 55. rocznicą jego śmierci. Oprócz faktów z II wojny światowej w tekście zostały także ujęte mniej znane wydarzenia i epizody z życia „Bora". Artykuł został opublikowany na stronie internetowej OIPN, 20 sierpnia.

77. rocznica śmierci Krzysztofa Kamila Baczyńskiego / Tekst opublikowany na stronie internetowej OIPN, 4 sierpnia.

45. rocznica śmierci ks. Romana Kotlarza / Tekst opublikowany na stronie internetowej OIPN Wrocław, 18 sierpnia.

Fronda / Tekst *13 maja 1981 r. – który wstrzymał oddech świata*.

Polacy w Essen / *Zginęli dlatego, że byli Polakami*. Tekst opublikowany w 80. rocznicę kaźni profesorów polskich we Lwowie. Przedstawiono rolę Karoliny Lanckorońskiej w poznaniu i ujawnieniu prawdy o zbrodni.

Katolickie Stowarzyszenie Dziennikarzy / *„Narody tracąc pamięć, tracą życie"*, Stanisław Bogaczewicz w rozmowie z Tomaszem Białaszczykiem.

3.7. Inne koncerty, spektakle, filmy, multimedia itp.

CENTRALA

Filmy

Fort / Film produkcji IPN opowiada lokalną, a przez to mało znaną historię Fortu III w Pomiechówku, w którym w czasie okupacji niemieckiej mieścił się m.in. areszt śledczy gestapo. Dokument zawiera świadectwa osób więzionych, wspomnienia rodzin ofiar oraz wypowiedzi ekspertów dbających o pamięć o tym miejscu. Premiera filmu odbyła się na II Międzynarodowym Festiwalu Filmowym o Totalitaryzmach „Echa Katynia". / Jednostka odpowiedzialna BEN.

W imię prawdy. Tajny Instytut Katyński / Dokument wyprodukowany przez IPN opowiada o historii powstania i działalności tajnego Instytutu Katyńskiego założonego w Krakowie 1978 r. Była to nieformalna, tajna organizacja mająca na celu uświadamianie społeczeństwu polskiemu prawdy o Katyniu oraz gromadzenie archiwaliów, świadectw i pamiątek. Premiera filmu odbyła się na II Międzynarodowym Festiwalu Filmowym o Totalitaryzmach „Echa Katynia". / Jednostka odpowiedzialna BEN.

Wybraniec bogów / Pełnometrażowy film dokumentalny produkcji IPN ukazujący losy wybitnego polskiego ma- tematyka, Józefa Marcinkiewicza – zamordowanego w czasie zbrodni katyńskiej. O jego losach opowiadają wybitni badacze m.in. historycy, matematycy, nauczyciele. Życie bohatera ilustrują fragmenty fabularyzowane. Paweł Niziołek – historyk OBBH Białystok wystąpił w filmie w charakterze specjalisty. Premiera filmu odbyła się na II Międzynarodowym Festiwalu Filmowym o Totalitaryzmach „Echa Katynia". / Jednostka odpowiedzialna BEN.

Krzyż ponad swastyką / Fabularyzowany film dokumentalny w reżyserii Hanny Zofii Etemadi jest trzecią częścią „trylogii obozowej" po *Listach śmierci* i *Podróżniku – Akcja Inteligencja* i podejmuje pomijany dotąd przez dokumentalistów ważny temat martyrologii duchownych polskich w niemieckich obozach koncentracyjnych. Premiera filmu odbyła się na II Międzynarodowym Festiwalu Filmowym o Totalitaryzmach „Echa Katynia", wyprodukowany przez IPN. / Jednostka odpowiedzialna BEN.

„Jak korzystać z archiwów IPN – warsztaty dla twórców" w ramach II Międzynarodowego Festiwalu Filmowego o Totalitaryzmach „Echa Katynia" / Pracownicy AIPN przeprowadzili 16 kwietnia w ramach festiwalu filmowego „Echa Katynia" warsztaty. Podczas zajęć, skierowanych do przedstawicieli środowiska filmowego, archiwiści prezentowali wybrane kolekcje dokumentów i wyjaśniali zagadnienia związane z korzystaniem z archiwaliów – udostępnianie dokumentów, samodzielne wyszukiwanie informacji w bazach elektronicznych, prawa autorskie i odpowiedzialności za sposób wykorzystania materiałów. / Jednostka odpowiedzialna AIPN.

Festiwal Filmowy „Niepokorni, Niezłomni, Wyklęci" / 29 września – 2 października w Teatrze Muzycznym w Gdyni odbył się XIII Festiwal Filmowy NNW, którego partnerem był IPN. Podczas festiwalu wręczono nagrody dla najlepszych filmów polskich i zagranicznych. Filmy wyprodukowane samodzielnie lub koprodukowane przez IPN zostały docenione przez jury. Statuetką „Przyjaciel Festiwalu" wyróżniony został wiceprezes IPN dr hab. Krzysztof Szwagrzyk. Nagrodę główną w kategorii „Nagroda im. Janusza Krupskiego" otrzymał film IPN *Wybraniec bogów* w reżyserii Konrada Starczewskiego, Rafała Pękały, Tomasza Matuszczaka. / Jednostka odpowiedzialna Biuro Prezesa.

Koncerty

Koncert „I zawsze zwycięstwo musiało ich być…" / IPN z okazji obchodów Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych przygotował internetową premierę koncertu upamiętniającego mjr. Hieronima Dekutowskiego „Zaporę". Koncert został zarejestrowany w 2019 r. Premiera materiału odbyła się 7 marca o godz. 19.00 na kanale IPNtv. / Jednostka odpowiedzialna BEN.

Koncert „Po co nam wolność?"/ Koncert odbył się 13 grudnia w Teatrze Polskim w Warszawie. Była to transmitowana przez TVP muzyczna opowieść o jednym z najbardziej mrocznych okresów w historii PRL. Znakomici polscy artyści, tacy jak Justyna Steczkowska, Kasia Moś czy Janusz Radek, zabrali widzów w podróż do przeszłości sprzed 40 lat, kiedy władze komunistyczne postanowiły całkowicie zniszczyć wspaniały ruch społeczny, jakim była „Solidarność". Każda z piosenek została zaśpiewana w nowych aranżacjach, dzięki czemu koncert artystycznie spajał współczesność z ostatnią dekadą istnienia PRL. Koncert był transmitowany przez TVP. / Jednostka odpowiedzialna BEN.

Koncert „Psalmy Pokoju i Pojednania" / Współorganizacja Festiwalu Psalmów Dawidowych „Honorując Sprawiedliwych i Ocalonych" – „Psalmy Pokoju i Pojednania" / 14 grudnia 2021 r. w Rzymie odbył się koncert „Psalmy Pokoju i Pojednania", którego celem było ukazanie dumy z Polaków, którzy nie zawahali się zaryzykować własne życie, by chronić życie innych, czego niekwestionowanym przykładem jest złożone świadectwo Rodziny Ulmów z Markowej. Instytut zorganizował koncert w ramach współpracy z Fundacją im. Rodziny Umlów SOAR. / Jednostka odpowiedzialna Biuro Prezesa.

Koncert z cyklu „Jeszcze polska muzyka" poświęcony pamięci ofiar stanu wojennego / W programie koncertu, który odbył się 15 grudnia w Filharmonii Krakowskiej, znalazły się m.in. *Symfonia wolności* – dzieło kompozytora i pianisty Jana Sanejki oraz *III Symfonia* na sopran i orkiestrę do poezji opozycjonistki Barbary Sadowskiej, matki zamordowanego przez milicję Grzegorza Przemyka – dzieło amerykańskiego kompozytora muzyki filmowej Elliota Goldenthala, laureata Oscara i Złotego Globu. / Jednostka odpowiedzialna Biuro Prezesa.

Gry

Gra miejska „Spacer z historią i sztuką" / 15 maja, z okazji Nocy Muzeów pracownicy AIPN przygotowali grę miejską „Spacer z historią i sztuką" szlakiem miejsc związanych z historią, kulturą oraz sztuką Warszawy i Polski w XX w., przypominających o niepodległościowej działalności Polaków oraz o oporze przeciwko komunistycznemu zniewoleniu. Grę przeprowadzono również 16 czerwca dla dwóch szkół. / Jednostka odpowiedzialna AIPN.

Gra miejska „Powstanie Warszawskie. Losy Ewy i Jerzego Stolarskich" / 1 sierpnia w Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia" im. Janusza Kurtyki zaprezentowano mobilną grę miejską opartą na losach dwojga powstańców warszawskich Ewy i Jerzego Stolarskich. Wydarzeniu towarzyszyła prezentacja archiwaliów z zasobu IPN związanych z bohaterami gry. / Jednostka odpowiedzialna AIPN.

Gry miejskie „Spacer z historią i sztuką" oraz „Powstanie Warszawskie. Losy Ewy i Jerzego Stolarskich" / 1 i 4 października archiwiści IPN przeprowadzili mobilne gry miejskie dla szkół. Start obu edycji odbywał się w Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia" im. Janusza Kurtyki. / Jednostka odpowiedzialna AIPN.

Projekt „Giganci nauki PL"

„Giganci nauki PL" to wielopłaszczyznowy edukacyjny projekt IPN. Osią kampanii edukacyjnej jest wydany przez IPN oraz IHN PAN pięciotomowy słownik *Polski wkład w przyrodoznawstwo i technikę. Słownik polskich i związanych z Polską odkrywców, wynalazców oraz pionierów nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki* pod redakcją naukową prof. Bolesława Orłowskiego. Przeprowadzono digitalizację słownika i na łamach portalu gigancinauki.pl. zamieszczono ponad 800 biogramów naukowców. Przygotowano również cykl filmów dokumentalnych poświęconych 12 wielkim wynalazcom oraz krótkie filmy edukacyjne skorelowane ze scenariuszami lekcji. Filmy są ogólnodostępne na kanale IPNtv. Została także udzielona licencja na ich emisję w telewizji. Uruchomieniu portalu gigancinauki.pl towarzyszyła szeroko zakrojona kampania informacyjna w Internecie, obejmująca publikację materia-

łów promujących projekt w serwisie YouTube oraz za pośrednictwem GoogleDisplayNetwork, a także w mediach społecznościowych (Facebook, Twitter, Instagram). Materiały te osiągnęły łącznie 4 687 949 wyświetleń; w serwisie YouTube – 299 627 wyświetleń, materiały promocyjne na Facebooku – łącznie 2 056 724 wyświetleń; na Instagramie – 1 260 902; na platformie Twitter odnotowano zaś 232 969 wyświetleń. Równocześnie ze wspomnianymi działaniami marketingowymi projekt był promowany we współpracy z youtuberem prowadzącym kanał „Planeta Faktów", który subskrybuje ponad 2 mln użytkowników YouTube. Powstały dwa filmy opublikowane na kanale odpowiednio 5 i 9 lipca; pierwszy z nich miał do 28 lipca 174 840 odsłon, a drugi – 75 149 odsłon.

Zorganizowano również konkurs wiedzy na temat wybitych polski naukowców i polskich wynalazków, które zmieniły oblicze XX w. Konkurs był promowany w mediach społecznościowych IPN oraz na kanale „Planeta Faktów" i spotkał się z dużym zainteresowaniem. Finał konkursu można było obejrzeć w formie transmisji live na kanale IPNtv. Łącznie wszystkie materiały wytworzone w wyniku współpracy z „Planetą Faktów" uzyskały 2 363 544 wyświetleń. Do końca roku strona internetowa gigancinauki.pl odnotowała 121 457 unikalnych odsłon.

W tygodniku „Sieci" zostało opublikowanych 10 dodatków historycznych „Giganci nauki – polscy wynalazcy, odkrywcy i pionierzy nauk ścisłych", które ukazywały się co miesiąc. Projekt „Giganci Nauki PL" był tematem audycji radiowych i telewizyjnych „Przystanek Historia" oraz artykułu opublikowanego we francuskim dzienniku „L'Opinion" w ramach projektu „Opowiadamy Polskę światu". IPN wydał publikację *Swego nie znacie. Polski wkład do cywilizacji naukowo-technicznej (w zarysie)* przygotowaną przez prof. Bolesława Orłowskiego. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS / Biuro Prezesa, OIPN Poznań.

Na podstawie słownika powstały infografiki. Na planszach przedstawiono 20 osób i ich największe osiągnięcia, wyjaśniono równocześnie wagę poszczególnych innowacji oraz ich wykorzystanie. Zaproponowane postacie to przedstawiciele nauk medycznych, fizyki, chemii oraz matematyki. Do infografik opracowano karty edukacyjne. Talia 46 kart składająca się z 20 kart postaci, 20 kart wynalazków i 6 dziedzin umożliwia realizację zadań aktywizujących z uczniem w ramach wprowadzenia zagadnienia. Karty są dostępne online do samodzielnego wydruku. / Jednostka odpowiedzialna BEN.

Kampanie bilbordowe / IPN przeprowadził kampanie bilbordowe, na które złożyły się spoty dotyczące następujących przedsięwzięć: „Echa Katynia" – kampania promująca festiwal filmowy; „Kustosz Pamięci Narodowej" – kampania dotycząca nagrody przyznawanej przez IPN za wybitne osiągnięcia w badaniu, upamiętnianiu i popularyzacji dziejów narodu polskiego w XX w.; „Opowiedziane" – kampania promująca portal archiwum historii mówionej IPN; „Giganci nauki PL" – kampania promująca polskich naukowców XX w.; „Zapal światło wolności" – kampania związana z obchodami rocznicy 13 grudnia 1981 r.; „Przystanek Historia" – kampania promująca portal przystanekhistoria.pl. Reklamowano kilkadziesiąt pozycji książkowych wydanych przez IPN. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS / Biuro Prezesa.

Dni otwarte dla szkół z cyklu „Spotkania z dokumentem w Archiwum IPN" / 25 i 26 października, po rocznej przerwie spowodowanej pandemią, w AIPN w Warszawie odbyły się dni otwarte dla szkół. Tegoroczne wydarzenie zorganizowano pod tytułem „Niepodlegli na obczyźnie". Uczestnicy mogli zapoznać się z niepublikowanymi dokumentami dotyczącymi polskich emigrantów i uchodźców. Poza tym odtworzono nagrania relacji uczestników omawianych wydarzeń. Prezentacji dokumentów towarzyszył komentarz historyczny na temat losów polskich uchodźców, ewakuowanych wraz z Armią Andersa z ZSRS oraz emigrantów zmuszonych do opuszczenia Polski w latach 80. Uczniowie zwiedzili także magazyn archiwalny i sprawdzili nabytą wiedzę w quizie z wykorzystaniem aplikacji Kahoot. W wydarzeniu udział wzięło ponad 200 uczniów i nauczycieli. / Jednostka odpowiedzialna AIPN.

HackYeah! 2021 / W celu otwarcia dialogu z młodym pokoleniem BNT w dniach 10–12 grudnia uczestniczyło w wydarzeniu HackYeah! 2021 – największym hackathonie w Europie, w którym wzięło

czynny udział ponad 3500 młodych entuzjastów nowych technologii i innowacyjnych rozwiązań biznesowych. Dzięki inicjatywie BNT i jego zaangażowaniu IPN był partnerem wyzwania polegającego na przygotowaniu propozycji rozwiązania technicznego i koncepcji merytorycznej serwisu internetowego będącego hubem informacyjnym dla publicznie dostępnych zasobów danych IPN. Instytutowi Pamięci Narodowej zależało na stworzeniu rozwiązania będącego z jednej strony platformą integracyjną z multiwyszukiwarką dla publicznie dostępnych zbiorów danych udostępnianych online, z drugiej zaś platformą badawczą zarówno dla użytkowników rozwiązania, jak i dla IPN. Najlepsze rozwiązanie zaproponowała grupa Bards.AI. Wdrożenie tego rozwiązania pod kierownictwem BNT zaplanowane jest na 2022 r. / Jednostka odpowiedzialna BNT.

Kampania informacyjna na Facebooku HackYeah! 2021 / Dzięki szeroko zakrojonej akcji popularyzującej projekt informacja o uczestnictwie IPN na HackYeah! 2021 zamieszczona na Facebooku trafiła do 1 878 053 osób, a na Instagramie do 604 420 osób. Ponadto posty na Twitterze uzyskały 1 114 280 wyświetleń, a na skutek działań w systemie Programmatic 1 788 717. Kampania informacyjna dotycząca wzięcia udziału IPN w hackathonie była podstawą do uruchomienia i przygotowaniem profilu na LinkedIn, co daje możliwość trafiania do społeczności zawodowej. Profil został uzupełniony o wszystkie szczegółowe informacje wraz z opisami przygotowanymi w dwóch wersjach językowych. Dodatkowo po raz pierwszy zrealizowano kampanię informacyjną na platformie TikTok, która otworzyła dostęp młodych ludzi do oferty edukacyjnej przygotowanej prze IPN. / Jednostka odpowiedzialna BNT.

Nagroda im. Janusza Kurtyki / 17 czerwca w Domu Dziennikarza odbyła się uroczysta gala 28. edycji konkursu o Nagrody Stowarzyszenia Dziennikarzy Polskich. Nagradzane były prace, które ukazały się w polskiej prasie, radiu, telewizji i przestrzeni internetowej w 2020 r. W kategorii publikacji o tematyce historycznej przyznawana jest Nagroda im. Janusza Kurtyki, ufundowana przez IPN, którą wręczył dyrektor BEN. Patronem medialnym Nagrody im. Janusza Kurtyki jest TVP Historia. Laureatem I Nagrody został Piotr Zarębski za film dokumentalny *Bądź wierny, idź i pamiętaj*. Jest to opowieść o bohaterstwie, męczeństwie i trudnej sytuacji Polaków – głównie z Pomorza – w czasach II wojny światowej i w pierwszych latach komunizmu. Nagroda została przyznana za wybitne walory edukacyjne i artystyczne. / Jednostka odpowiedzialna BPiKS.

XIV Katyński Marsz Cieni / 19 września spod Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie już po raz czternasty wyruszył Katyński Marsz Cieni. Wydarzenie zorganizowały IPN i Grupa Historyczna „Zgrupowanie Radosław". Marsz jest hołdem dla blisko 22 tys. obywateli polskich zamordowanych przez Sowietów w 1940 r. w Katyniu i innych miejscach kaźni na Wschodzie. Wśród ofiar zbrodni znajdowało się ok. 15 tys. oficerów Wojska Polskiego i pracowników innych służb mundurowych. / Jednostka odpowiedzialna Biura Prezesa.

Audycje z cyklu „Salon Autorów Online"

„Salon Autorów Online" / 25–28 listopada, w ramach XXIX Targów Książki Historycznej Wydawnictwo IPN udostępniło na platformie YouTube IPNtv osiem spotkań z autorami publikacji w ramach cyklu audycji „Salon Autorów Online": rozmowa z Wojciechem Polakiem o książce *„Nigdy przed mocą nie ugniemy szyi". Obóz internowania w Potulicach 1981–1982*, 25 listopada, Warszawa; rozmowa z Pawłem Miedzińskim o książce *Centralna Agencja Fotograficzna 1951–1991*, 25 listopada, Warszawa; rozmowa z Teresą Gallewicz-Dołową o książce *„...aby każdy okruch historii został uratowany!" Archiwum Pełne Pamięci*, 26 listopada, Warszawa; rozmowa z. Patrykiem Pleskotem o książkach: *Księża i dyplomaci. Spotkania pracowników amerykańskich placówek dyplomatycznych w PRL z przedstawicielami Kościoła w świetle dokumentów (1974–1988*) i *Post po „karnawale". Amerykańskie placówki dyplomatyczne w PRL wobec pierwszych tygodni stanu wojennego*, 26 listopada, Warszawa; rozmowa z Magdaleną Heruday-Kiełczewską o książce *Powszechna Wystawa Krajowa z 1929 r. w źródłach historycznych*, 27 listopada, Warszawa; rozmowa z Arkadiuszem Kutkowskim o książce *Polskie rehabi-*

litacje. Wybrane zagadnienia polityki karnej władz PRL w latach 1953–1957, 27 listopada, Warszawa; rozmowa z Mirosławem Szumiłą o książkach: *Symon Petlura. Przywódca niepodległej Ukrainy* i *Archiwa polskie i sowieckie w realiach systemu komunistycznego*, 28 listopada, Warszawa; rozmowa z Sorayą Kuklińską o książce *Oskar Dirlewanger. SS-Sonderkommando „Dirlewanger"*, 28 listopada, Warszawa. / Jednostka organizacyjna Wydawnictwo IPN.

ODDZIAŁ IPN BIAŁYSTOK

Filmy

Florian Czarnyszewicz / Dokumentalny film przygotowany przez Fundację Dziedzictwo Europy w ramach projektu „Filmowy kanon literatury polskiej", którego partnerami są Instytut Książki, Instytut Witkacego i Ministerstwo Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu.

Władysław Liniarski „Mścisław" – patron 1 Podlaskiej Brygady Obrony Terytorialnej / Dokumentalny film biograficzny o Władysławie Liniarskim, reż. Wojciech Niebelski, Marek Wrona, 2021.

Gry

Gra miejska z okazji 100. rocznicy nadania Józefowi Piłsudskiemu honorowego obywatelstwa miasta Białystok. Powstała zarówno w wersji tradycyjnej, jak i stacjonarnej (kanapowej). Gra zawiera zagadki, pytania oraz materiały związane z Marszałkiem oraz jego wizytami w Białymstoku. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

ODDZIAŁ IPN GDAŃSK

Filmy

Najdłuższa misja księdza co kulom się nie kłaniał / Film dokumentalny autorstwa Fundacji Kulturalne Pomorze o księdzu Józefie Walągu powstał z udziałem pracownika OBBH Gdańsk. Premierowy pokaz odbył się 11 listopada w Kinie na Bursztynowym Szlaku w Pruszczu Gdańskim. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Lekcja demokracji. I Krajowy Zjazd Delegatów NSZZ „Solidarność" z perspektywy czterdziestolecia / Premiera na kanale IPNtv, 7 października. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Inne

Cykl debat „Jak pisać i mówić o trudnych kartach dziejów?" na kanale IPNtv / Uznani badacze najnowszej historii starali się znaleźć odpowiedzi na pytania: Na czym polega metodologia badań historycznych oraz krytyka źródła historycznego? Jaka jest rola historyka i jego wpływ na kształtowanie postaw społecznych? Debaty dotyczyły następujących tematów: „Żołnierze Wyklęci w świetle dostępnych źródeł historycznych"; „Józef Beck postać, która wciąż wzbudza emocje. Biografia historyczna"; „Mein Kampf: biblia nienawiści. Krytyczne wydanie źródła historycznego"; „Wspólna droga do prawdy o Holokauście"; „Metodologiczne aspekty pracy historyka oraz jego rola w społeczeństwie". / Jednostka odpowiedzialna OBEN, OBBH.

Spotkanie z Wojciechem Cejrowskim na kanale IPNtv „Z Wojciechem Cejrowskim o historii. Od Związku Walki i Sabotażu do Ciemnogrodu" / Podczas transmisji na żywo próbowano znaleźć odpowiedź na pytania: Z jakich powodów słynny podróżnik zdecydował się na działalność niezależną w PRL? Jak przebiegała kampania przed tzw. wyborami czerwcowymi w 1989 roku? Jak od kuchni wyglądało tworzenie mediów na początku lat dziewięćdziesiątych? Kim byli „pampersi" i czy Wojciech Cejrowski czuł się częścią tego środowiska? Jak powstawał „WC kwadrans"? Czym był „Zlot Ciemnogród"? Na te i wiele innych pytań odpowiadał Janowi Hlebowiczowi – Wojciech Cejrowski, podróżnik, dziennikarz, pisarz, osobowość radiowa i telewizyjna, fotograf, satyryk, performer, biznesmen. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Dyskusja online „Gdański Październik '56" / Premiera na kanale IPNtv, 25 października. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Dyskusja online „Od »Człowieka z żelaza« do »Żeby nie było śladów«" / Premiera na kanale IPNtv 19 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Dyskusja online „Niezwykła historia zwykłych obiektów. Korzeniowskiego 8/10" / Dyskusja będąca zarazem promocją książki Piotra Semkowa *Niezwykła historia zwykłych obiektów. Gdynia, ul. Korzeniowskiego 8/10 – budynek, ludzie wydarzenia*. Premiera na kanale IPNtv, 9 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Dyskusja online „Czy stanu wojennego można było uniknąć?" / Premiera na kanale IPNtv 13 grudnia, retransmisja 18 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Dyskusja online „Orła WRONa nie pokona. Stan wojenny w Gdyni 1981–1983" / Premiera na kanale IPNtv, 19 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Multimedia

Spot promujący wernisaż wystawy *Zasłużyć na krzyż: albo Virtuti, albo drewniany. Obrona Wybrzeża 1939* / Spot przygotowany w związku z otwarciem 27 września na Skwerze Kościuszki w Gdyni nowej wystawy edukacyjnej. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Infografiki

„Straty wojenne Polski 1939–1945. Cz. 1: Oświata, nauka i szkolnictwo wyższe" / Infografika przygotowana w 82. rocznicę niemieckiej i sowieckiej agresji na Polskę. Część pierwsza została poświęcona stratom w oświacie, nauce i szkolnictwie wyższym. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

ODDZIAŁ IPN KATOWICE

Filmy

Recital Barbary Lubos „W tym istnieniu drugim" / Poezja Zofii Książek-Bregułowej – żołnierza powstania warszawskiego, aktorki i poetki, mieszkanki Katowic i współpracowniczki Polskiego Radia Katowice; transmisja na kanale YouTube Polskiego Radia Katowice oraz na stronie internetowej OIPN, wydarzenie w ramach V Festiwalu Piosenki „O wolności", 18 kwietnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Klub – rzecz o Amatorskim Klubie Filmowym w Stalinogrodzie / Film dokumentalny w reżyserii Aleksandry Fudali-Barańskiej, poświęcony założonemu w 1949 r., a działającemu w latach 50. XX w. Amatorskiemu Klubowi Filmowemu w Katowicach. O działalności klubu opowiada jego członek Mieczysław Chudzik, operator TVP3. Film został przygotowany we współpracy z TVP3 Katowice. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Precz z komuną / Film dokumentalny w reżyserii Jędrzeja Lipskiego (we współpracy z TVP3 Katowice), poświęcony powstałym w dawnym woj. katowickim strukturom Niezależnego Zrzeszenia Studentów w 40. rocznicę założenia. Uroczysta premiera odbyła się 25 września w Muzeum Śląskim w Katowicach. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

O Gustawie Morcinku pośle i uwikłaniu twórcy w politykę… / Relacja filmowa ze spotkania odbywającego się w grudniu 2019 r. w Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia" w Katowicach im. Henryka Sławika, poświęconego postaci kontrowersyjnego, uwikłanego w czasach stalinowskich we współpracę z komunistami pisarza Gustawa Morcinka. Okazją do spotkania i dyskusji była książka przygotowana przez Krystynę Heskę-Kwaśniewicz i Lucynę Sadzikowską *Działalność poselska Gustawa Morcinka, czyli katalog ludzkiej biedy*. Relacja została przygotowana z okazji 130. rocznicy urodzin pisarza przypadającej. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

„Baca" i jego „owieczki". 1. Dywizja Pancerna na belgijskim szlaku w 1944 r. / Film edukacyjny zawierający prelekcję, wzbogaconą m.in. unikatowymi fotografiami ze zbiorów belgijskich, poświęconą wyzwoleniu miast flamandzkich przez żołnierzy 1. Dywizji Pancernej gen. Stanisława Maczka. W prelekcji przedstawiono wydarzenia z września 1944 r. Film zrealizowany z okazji Dnia Maczka w IV LO im. Stanisława Maczka w Katowicach. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

ODDZIAŁ IPN KRAKÓW

Koncerty

„10. Koncert Galowy w hołdzie Żołnierzom Wyklętym" / 28 lutego został wyemitowany w ogólnopolskim paśmie TVP3 / Uroczysty koncert online z Filharmonii Krakowskiej, poświęcony żołnierzom niezłomnym. Muzyczne widowisko objął patronatem Prezydent RP. W przeddzień Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych można było usłyszeć patriotyczne utwory w wykonaniu laureatów Ogólnopolskiego Festiwalu Piosenki Niezłomnej im. Henryka Rasiewicza „Kima". Uroczysty koncert został wzbogacony multimedialnymi prezentacjami. Powstał przy współpracy z TVP Kraków, Stowarzyszeniem Passionart, Filharmonią Krakowską, Leier Polska SA. Można go także oglądać na stronach internetowych oraz w mediach społecznościowych IPN. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Wprowadzenie do koncertu słowno-muzycznego „Grypsy z celi śmierci", poświęconego pamięci płk. Łukasza Cieplińskiego, w wykonaniu Marcina Kwaśnego, podczas XIII Festiwalu Filmowego „Niepokorni, Niezłomni, Wyklęci" w Gdyni, 1 października. / Jednostka odpowiedzialna OKŚZpNP.

Filmy

Fundacja Kultury im. Stefana Kudelskiego / Udział pracownika w nagraniu filmu dokumentalnego poświęconego patronowi 11. Małopolskiej Brygady Obrony Terytorialnej – gen. Leopoldowi Okulickiemu, 20 października. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

„Archiwalna środa" – cykliczne spotkania w Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia" w Krakowie, prezentowane na kanale IPNtv. Wykład „Maciej Jakubowicz – z przekonania ortodoksyjny konserwatysta", wzbogacony prezentacją dokumentów z zasobu IPN, 27 października. / Jednostka odpowiedzialna OAIPN.

Uniwersytet Jagielloński

– Pokaz archiwaliów, zwiedzanie magazynów archiwalnych, prezentacja dla studentów Wydziału Historycznego na temat zasobu archiwalnego IPN i zasad jego udostępniania, 18, 27, 29 października. / Jednostka odpowiedzialna OAIPN Kraków.

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

– Pokaz archiwaliów, zwiedzanie magazynów archiwalnych, prezentacja dla studentów archiwistyki, zarządzania dokumentacją i infobrokerstwem, 13 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OAIPN Kraków.

Konsultacja historyczna projektu multimedialnego „Grypsy z celi śmierci", realizowanego przez Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL we współpracy z Marcinem Kwaśnym, grudzień. / Jednostka odpowiedzialna OKŚZpNP.

Delegatura Kielce Film

Czesław Kaczmarek / Udział pracownika Delegatury w filmie dokumentalnym poświęconym kieleckiemu biskupowi Czesławowi Kaczmarkowi, wyemitowany w TVP3 Kielce, 20 stycznia.

Multimedia

Wirtualny spacer / Wirtualny spacer wykonany w technologii Street View po plenerowej wystawie IPN *Tu rodziła się Solidarność*, która prezentowana była w Ostrowcu Świętokrzyskim przed budynkiem Ostrowieckiego Browaru Kultury w dniach 26 marca – 14 kwietnia.

ODDZIAŁ IPN LUBLIN

Koncerty

Koncert „Chwała Bohaterom!" / Z okazji Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych w Miejskim Ośrodku Kultury w Świdniku odbył się koncert „Chwała Bohaterom!", podczas którego wystąpili: Tadeusz „Tadek" Polkowski, zespół Forteca, Norbert „Smoła" Smoliński. Wydarzenie transmitowane

na żywo w TVP Lublin i w mediach społecznościowych (m.in. Facebook IPN Lublin), 1 marca / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

Koncert „45. rocznica Radomskiego Czerwca ’76” / W muszli koncertowej w Parku im. Tadeusza Kościuszki w Radomiu, odbył się koncert patriotyczny upamiętniający strajki w czerwcu 1976 r. w Radomiu. Wystąpili: Norbert „Smoła” Smoliński, Tadeusz „Tadek” Polkowski, 25 czerwca. / Jednostka odpowiedzialna OIPN, OBEN.

Koncert „Przyszli nocą w uśpiony dom. Koncert w hołdzie ofiarom stanu wojennego” / Organizacja koncertu we współpracy z Fundacją Promocji „Solidarności”, Muzeum Sala BHP Stoczni Gdańskiej, Fundacją Orlen, NSZZ „Solidarność” Region Środkowowschodni i Filharmonią Lubelską, poświęconego ludziom, którzy byli prześladowani przez władze PRL, 12 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OIPN, OBEN.

Koncert „40. rocznica stanu wojennego – koncert Moniki Kowalczyk” / Występ Moniki Kowalczyk, 16 grudnia, sala Miejskiego Ośrodka Kultury w Świdniku. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

Multimedia

Spot zapowiadający premierę drugiego przewodnika historyczno-turystycznego z serii „Śladami Bohaterów” pt. *Szlakami walk oddziałów antykomunistycznego podziemia na Zamojszczyźnie 1944–1956*, 7 października. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Wideo *Smocza Jama* / Film o Izbie Pamięci Terroru Komunistycznego w Tomaszowie Lubelskim, 14 października. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Teledysk *Kołysanka o zakopanej broni* / W ramach projektu edukacyjnego OBEN miał swoją premierę utwór i teledysk przygotowany przez Norberta Smolińskiego do słów Krystyny Krahelskiej, nawiązujących do wydarzeń z 1 października 1939 r., gdy po zakończonej bitwie z Armią Czerwoną pod Wytycznem rozproszone polskie oddziały Korpusu Ochrony Pogranicza ukryły broń w okolicznych lasach. Współpraca z Nadbużańskim Oddziałem Straży Granicznej w Chełmie, Muzeum Wsi Lubelskiej w Lublinie, Poleskim Parkiem Narodowym, Stowarzyszeniem Weteranów Polskich Formacji Granicznych, Grupą Rekonstrukcji Historycznej Ludności Cywilnej Tomaszów Lubelski, Tomaszowskim Szwadronem im. 1 Pułku Kawalerii Korpusu Ochrony Pogranicza, Grupą Rekonstrukcji Historycznej im. por. Konrada Bartoszewskiego ps. „Wir” z Biłgoraja, Radzyńskim Stowarzyszeniem Kawaleryjskim im. rtm. Wincentego Zawadzkiego, 4 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Delegatura Radom

Filmy

Rozkaz zabić! / Premiera filmu dokumentalnego w mediach społecznościowych IPN Lublin, poświęconego akcji rozbicia więzienia UB w Radomiu, przeprowadzonej przez oddziały podziemia niepodległościowego pod dowództwem por. Stefana Bembińskiego „Harnasia” 9 września 1945 r. Autorem scenariusza i reżyserem filmu jest Przemysław Bednarczyk, a konsultantami pracownicy Delegatury, 3 marca.

TVP Historia / Udział pracownika Delegatury w filmie dokumentalnym poświęconym ks. Romanowi Kotlarzowi, marzec.

TVP Historia / Udział pracownika Delegatury w filmie dokumentalnym poświęconym wydarzeniom Czerwca ’76, 27 kwietnia.

ODDZIAŁ IPN ŁÓDŹ

Multimedia

Prezentacje multimedialne publikowane na telebimach Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej na temat: strajku łódzkich studentów w 40. rocznicę zarejestrowania Niezależnego Zrzeszenia Studentów; strajków łódzkich w 1971 r.; kpt. Stanisława Sojczyńskiego „Warszyca” i pozostałych członków I Komendy Konspiracyjnego Wojska Polskiego, straconych 19 lutego 1947 r. wyrokiem WSR w Łodzi; żołnierzy wyklętych; „W 100. rocznicę podpisania traktatu w Rydze kończącego wojnę polsko-bolszewicką”; Narodowego

Dnia Pamięci Ofiar Zbrodni Katyńskiej; najnowszego komiksu edukacyjnego *Major Hubal*; „W 155. rocznicę urodzin Tadeusza Rozwadowskiego"; bitwy pod Monte Cassino w 77. rocznicę; wybuchu powstania warszawskiego w 77. rocznicę; łódzkiego marszu głodowego w 40. rocznicę; wybuchu II wojny światowej w 82. rocznicę; agresji sowieckiej w 82. rocznicę; „W rocznicę powstania węgierskiego"; „Obóz na Przemysłowej w Łodzi"; „W 40. rocznicę wprowadzenia stanu wojennego". / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Prezentacja multimedialna „Tradycje Wojska Polskiego 1918–1939", publikowana na telebimie w Manufakturze. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

„Zapomniane ogniwo" – III edycja akcji upamiętniania młodzieżowych organizacji konspiracyjnych / Uroczyste odsłonięcie przez prezes IPN dr. Jarosława Szarka tablicy upamiętniającej członków antykomunistycznej organizacji Wolna Młodzież w IX LO im. Cypriana Kamila Norwida w Częstochowie. W trakcie uroczystości wysłuchano wykładu pracownika OBUWiM, 4 marca. / Jednostka odpowiedzialna OBUWiM.

ODDZIAŁ IPN POZNAŃ

Koncerty

IX edycja Koncertu Zaduszkowego / W Teatrze Muzycznym w Poznaniu odbył się koncert, współorganizowany z Teatrem Muzycznym, podczas którego upamiętniono ofiary II wojny światowej. W budynku teatru w czasie wojny mieściła się siedziba gestapo. Wydarzenie otwarte zostało przez dyrektorów Teatru Muzycznego oraz OIPN. Naczelnik OBEN podsumowała tegoroczną XIII edycję akcji edukacyjno-medialnej „Zapal znicz pamięci", poświęconej polskim obywatelom, którzy stracili życie z rąk Niemców w pierwszych miesiącach okupacji. Zaprezentowano spot promujący akcję oraz film dotyczący masowych egzekucji przeprowadzonych w Lasach Palędzko-Zakrzewskich. Hołd pomordowanym oddali zarówno artyści wykonujący piosenki Johna Bucchino, jak i goście, którzy po zakończeniu koncertu złożyli wieńce oraz zapalili znicze pod tablicą upamiętniającą ofiary gestapo, 27 października. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Widowisko muzyczne „Chwała i zwycięstwo! Powstanie Wielkopolskie 1918–1919" / We współpracy z TVP3 Poznań stworzono widowisko koncertowe. Na scenie wystąpili m.in.: Stanisław Soyka, Halina Mlynkova, zespół Luxtorpeda, Marta Burdynowicz, Anna Lasota, zespół Dagadana, Michał Kowalonek i Janusz Radek, Poznański Chór Chłopięcy pod dyrekcją Jacka Sykulskiego oraz Orkiestra Teatru Wielkiego im. Stanisława Moniuszki w Poznaniu, 27 grudnia (transmisja w TVP1). / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

Filmy

Cykl filmów edukacyjnych na temat miejsc masowych zbrodni niemieckich na terenach wcielonych do III Rzeszy. Inicjatorem powstania filmów i realizatorem jest zespół OBEN. Współudział OBEN Gdańsk, Katowice, Łódź, Bydgoszcz. W ramach cyklu zrealizowano pięć filmów: *Las Szpęgawski*, *Chojnicka „Dolina Śmierci"*, *Lasy Palędzko-Zakrzewskie*, *Las Lućmierski*, *Las Panewnicki*. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Gry

Strategiczna gra planszowa „Powstanie Wielkopolskie 1918–1919" / Gra przeznaczona dla dwóch graczy lub zespołów (12+). Jest osadzona w realiach czynu zbrojnego Wielkopolan, walczących o włączenie Wielkopolski do odradzającej się Rzeczypospolitej. Gracze wcielą się w jedną ze stron konfliktu, próbując zrealizować własny plan rozgrywki. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

ODDZIAŁ IPN RZESZÓW

Spektakle teatralne

Hiob'51 / Premiera spektaklu w Teatrze im. Wandy Siemaszkowej w Rzeszowie, poświęconego Łukaszowi Cieplińskiemu. OIPN wspomagał merytorycznie powstanie spektaklu, premiera 29 maja. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Hiob'51 / Organizacja pokazów online (streaming) spektaklu w Teatr im. Wandy Siemaszkowej w Rzeszowie, poświęconego Łukaszowi Cieplińskiemu. Spektakl obejrzało ponad 1500 uczniów ze szkół Podkarpacia, wrzesień–listopad. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

ODDZIAŁ IPN SZCZECIN

Koncerty

Minikoncert muzyki patriotycznej i niepodległościowej / W Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia" w Szczecinie wystąpiło trio smyczkowe z Fundacji Akademii Muzyki Dawnej, 4 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

ODDZIAŁ IPN WARSZAWA

Filmy

Film dokumentalny o Mieczysławie Dziemieszkiewiczu / Udział w przygotowaniu filmu. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

Filmy z udziałem historyka OIPN zrealizowane na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach: Łączka; *Powstanie warszawskie – Alek, Zośka, K.K. Baczyński, Czarny Jaś, Irka – niesamowite historie*; *Powstanie warszawskie – o tworzeniu kwater powstańczych*. / Jednostka odpowiedzialna OIPN.

Film dokumentalny *Emil Barchański – najmłodsza ofiara stanu wojennego* / Kilkunastominutowa produkcja z okazji 40. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Film dokumentalny z serii: „Księża wolności 1914–1981", odc. 17: *Ks. Zygmunt Kaczyński* / Udział w filmie dokumentalnym dla TVP Historia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Wypowiedzi historyków o Lidii Lwow-Eberle „Ewie", „Lali" podczas jej pogrzebu dla ekipy przygotowującej reportaż filmowy. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Film dokumentalny o zbrodni niemieckiej w Szwedzkich Górach / Udział pracownika OBBH w nagraniach do filmu. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Koncerty

Koncert „Duch Wolności" / W Państwowej Szkole Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Płocku odbył się koncert z okazji 40. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego w Polsce, 18 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Finał Festiwalu Piosenki Niezłomnej i Niepodległej im. Henryka Rasiewicza „Kima" w Filharmonii Krakowskiej / W tegorocznej VI edycji przesłuchania wojewódzkie były współorganizowane przez Oddziały i Delegatury IPN. W dniach 12–13 listopada odbyły się przesłuchania finałowe festiwalu, w których udział wzięło ponad 160 uczestników wyłonionych podczas eliminacji w poszczególnych województwach w całej Polsce. Ich zwieńczeniem, a także podsumowaniem całego przedsięwzięcia, był koncert finałowy połączony z ogłoszeniem wyników i rozdaniem nagród. Podczas koncertu wystąpili laureaci VI edycji festiwalu. Można było usłyszeć solowe wykonania, a także wspólnie przygotowane pieśni wpisujące się w tematykę konkursu. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

ODDZIAŁ IPN WROCŁAW

Koncerty

Koncert „Pieśni i piosenki z historią w tle" / Koncert pracownika OBEN w „Saloniku Trzech Muz" we Wrocławiu, 15 listopada. / Jednostka odpowiedzialna OBEN.

Koncert „Pamiętamy…" / Koncert poświęcony pamięci osób związanych z bolesławiecką „Solidarnością" z okazji 40. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego z wykładem wprowadzającym pracownika OBBH „Organizacje niepodległościowe w powiecie bolesławieckim 1945–1956", Bolesławiec, 11 grudnia. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Inne

„Wschód – Kustosz kresowej pamięci" / Komentarz ekspercki w formie wywiadu do filmu dokumentalnego w reżyserii Teresy Orłowskiej-Sondej prezentowanego w programie telewizyjnym Studio Wschód w TV Wrocław. / Jednostka odpowiedzialna OBBH.

Delegatura Opole

Spektakl teatralny

Ballada o Wołyniu / Konsultacja naukowa do spektaklu scenicznego w wykonaniu Teatru Nie Teraz o ludobójstwie na Wołyniu. Spektakl odbył się w Sali Kluczborskiego Domu Kultury, 30 maja.

CZĘŚĆ II

DZIAŁALNOŚĆ USTAWOWA POSZCZEGÓLNYCH PIONÓW IPN

1. Działalność archiwalna

Pion archiwalny IPN w 2021 r. kontynuował realizację swoich zadań mimo ograniczeń wynikających ze stanu pandemii. Wprowadzenie w pierwszej połowie roku pracy rotacyjnej pozwoliło zachować ciągłość w działalności Archiwum. Zasób był dostępny dla wnioskodawców zewnętrznych i pracowników innych pionów Instytutu przy zachowaniu obowiązujących w związku z pandemią zasad bezpieczeństwa.

W okresie sprawozdawczym pozyskano około 227 metrów bieżących archiwaliów, dzięki czemu zasób osiągnął wielkość prawie 93 kilometrów bieżących akt. Trzecią co do wielkości grupę nabytków – po dokumentach przekazanych przez organa administracji publicznej oraz sądy i prokuratury – stanowiły dary pozyskane w ramach projektu Archiwum Pełne Pamięci. W 2021 r. swoje zbiory powierzyło Instytutowi 327 darczyńców.

Informacje o zasobie IPN oraz moduły ułatwiające zarządzanie nim zawiera, wciąż rozbudowywany, system Cyfrowe Archiwum. W omawianym okresie został on wzbogacony o ponad pół miliona nowych rekordów oraz nowe funkcjonalności m.in. w module DigiArch, umożliwiającym wnioskodawcom korzystanie z cyfrowych kopii dokumentów. Rekordy z Cyfrowego Archiwum są również podstawą przygotowania opisów archiwaliów systematycznie publikowanych w internetowym inwentarzu archiwalnym. W 2021 r. powiększył się on łącznie o ponad 141 tys. nowych rekordów i liczy ponad 2,4 mln opisów.

Jednym z priorytetów pionu archiwalnego pozostaje cyfryzacja zgromadzonego zasobu. Zdigitalizowane kopie są zamieszczane w Repozytorium Cyfrowym, zintegrowanym z systemem Cyfrowe Archiwum. Obecnie Repozytorium zawiera elektroniczne wersje ponad 565 tys. j.a. W 2021 r. wykonano kopie prawie 53 tys. j.a., zdigitalizowano też ponad 34 tys. fotografii oraz wykonano 1,3 mln skanów kart kartotecznych. W okresie sprawozdawczym trwały również prace związane z przeniesieniem do kolejnego modułu Cyfrowego Archiwum zawartości bazy ZEUS, liczącej prawie 174 tys. rekordów opisujących fotografie i materiały audiowizualne.

Rosnący zbiór kopii elektronicznych wpływa na liczbę i sposób realizacji spraw prowadzonych przez pion archiwalny w zakresie udostępnienia dokumentów z zasobu. Bezpośredni dostęp pracowników pionów merytorycznych Instytutu do kopii przechowywanych w Repozytorium Cyfrowym powoduje, że rzadziej niż w latach poprzednich wnioskują oni o udostępnienie dokumentów. Z kolei wprowadzenie w 2021 r. aplikacji pliki.ipn.gov.pl sprawiło, że wnioskodawcy zewnętrzni w coraz większym stopniu korzystają z kopii cyfrowych, bez konieczności odwiedzania czytelni.

Łączna liczba wniosków realizowanych w Archiwum IPN w 2021 r. utrzymuje się na poziomie zbliżonym do poprzedniego roku. Pion archiwalny przyjął blisko 66 tys. nowych spraw, a zakończył ich prawie 67 tys., w tym wszczęte przed 2021 r. W tej liczbie odnotowano znaczny wzrost liczby wniosków o udostępnienie dokumentów kierowanych przez uprawnione podmioty w celu realizacji zadań ustawowych. W związku z różnymi rodzajami spraw prowadzone są kwerendy w pomocach ewidencyjnych – w okresie sprawozdawczym wykonano ich ponad 349 tys.

Ważnym zadaniem powierzonym Archiwum IPN jest udział w upamiętnianiu zasług opozycjonistów przeciwstawiających się reżimowi komunistycznemu. W 2021 r. do Kancelarii Prezydenta skierowano 501 wniosków o nadanie odznaczenia Krzyż Wolności i Solidarności. Odznaczeniami uhonorowano byłych opozycjonistów podczas 56 uroczystości zorganizowanych przez pion archiwalny w kraju i za granicą, w tym po raz pierwszy krzyże zostały wręczone przez prezesa IPN w Nowym Jorku.

Rezultatem działalności naukowej, edytorskiej i popularyzatorskiej były nowe wydawnictwa o charakterze naukowym i popularyzacyjnym, w tym m.in. tom artykułów poświęconych dokumentom pozyskanym w ramach projektu Archiwum Pełne Pamięci. Kontynuowano cykle konferencji naukowych: z okazji Światowego Dnia Dziedzictwa Audiowizualnego oraz *Educare necesse est*... W Kijowie zaprezentowano przygotowaną przez Archiwum wystawę poświęconą Julienowi Bryanowi. Pion archiwalny wspiera również kampanię Arolsen Archives pod hasłem #StolenMemory, której celem jest zwrot rodzinom pamiątek po ofiarach represjonowanych przez Rzeszę Niemiecką oraz popularyzacja wiedzy na temat ludzi, którzy stracili życie w niemieckich obozach koncentracyjnych. W 2021 r. w ramach akcji uroczyście przekazano przedmioty spadkobiercom sześciu ofiar niemieckich represji.

Pracownicy pionu archiwalnego w całym kraju pracowali również nad kilkoma projektami służącymi upowszechnieniu wiedzy o współczesnej historii Polski i losach jej obywateli. Z okazji rocznicy wprowadzenia stanu wojennego opublikowano internetową bazę danych dotyczącą osób internowanych przez władze komunistyczne, rozwijana jest także baza danych ofiar Zbrodni Wołyńskiej. Ponadto, we współpracy z pionem badawczym, przygotowywana jest baza osób skazanych na karę śmierci w latach 1944–1956.

W 2021 r. obchodzono ważne rocznice związane z dotychczasową działalnością pionu archiwalnego. Z okazji 25-lecia polsko-ukraińskiej współpracy archiwalnej odbyła się w Belwederze dyskusja historyków połączona z prezentacją wspólnej serii wydawniczej „Polska i Ukraina w latach 30. i 40. XX wieku. Nieznane dokumenty z archiwów służb specjalnych". Z kolei Oddziałowe Archiwum IPN w Katowicach podsumowało 15 lat programu manualnej rekonstrukcji dokumentów zniszczonych przez Służbę Bezpieczeństwa.

1.1. Zasób

1.1.1. Stan zasobu

Zasób archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej w 2021 r. osiągnął wielkość 92 931,31 mb. Jedna trzecia tej dokumentacji, czyli 31 657,61 mb, znajduje się w Centrali IPN w Warszawie, natomiast pozostała część rozdzielona jest między archiwa 10 oddziałów i 4 delegatur. Stan zasobu poszczególnych jednostek organizacyjnych ukazuje poniższy wykres.

Wykres 1. Zasób archiwalny IPN (w metrach bieżących – stan na 31 grudnia 2021 r.)

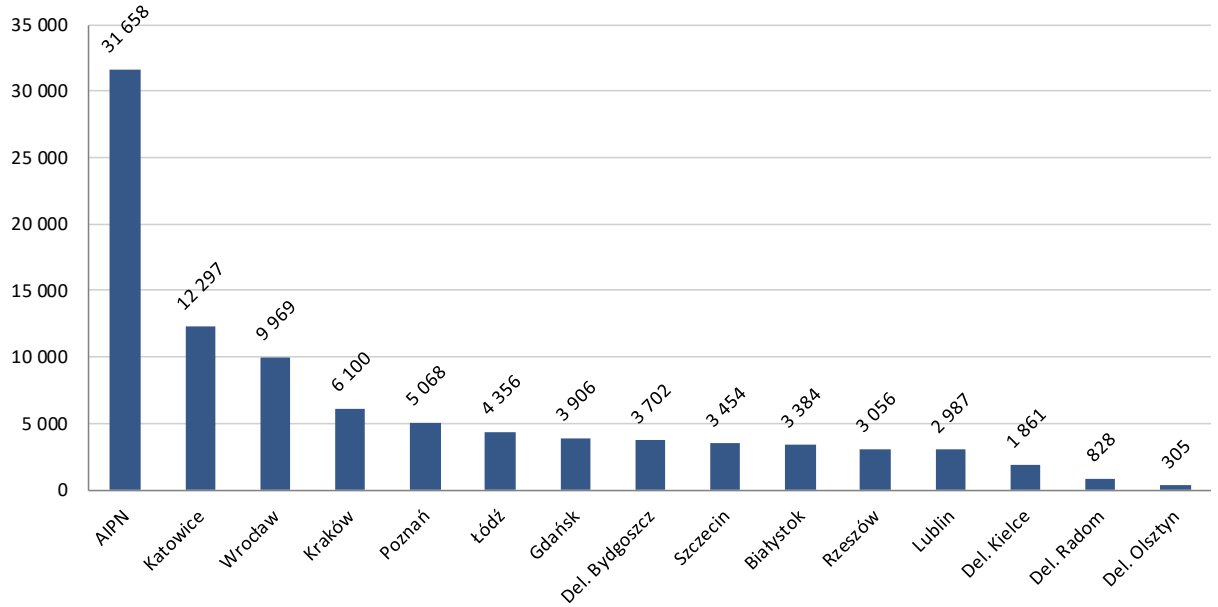

Zasób ewidencyjny obejmuje obecnie 11 061,12 mb kartotek i innych materiałów ewidencyjnych, w tym 6441,01 mb zgromadzono w AIPN w Warszawie i 4620,11 mb w jednostkach terenowych pionu archiwalnego.

Instytut dysponuje też obszernym zbiorem materiałów audiowizualnych, na który składa się: ok. 39 mln zdjęć (według danych szacunkowych), 2556 j.a. z nagraniami filmowymi i 2639 j.a. zawierających nagrania dźwiękowe.

W omawianym okresie sprawozdawczym do zasobu Instytutu pozyskano 226,57 mb materiałów archiwalnych, w tym prawie 34 mb kartotek. Szczegółowe dane o wielkości nabytków w poszczególnych jednostkach pionu archiwalnego IPN przedstawia poniższy wykres.

Wykres 2. Nabytki pozyskane przez IPN w 2021 r. (w metrach bieżących)

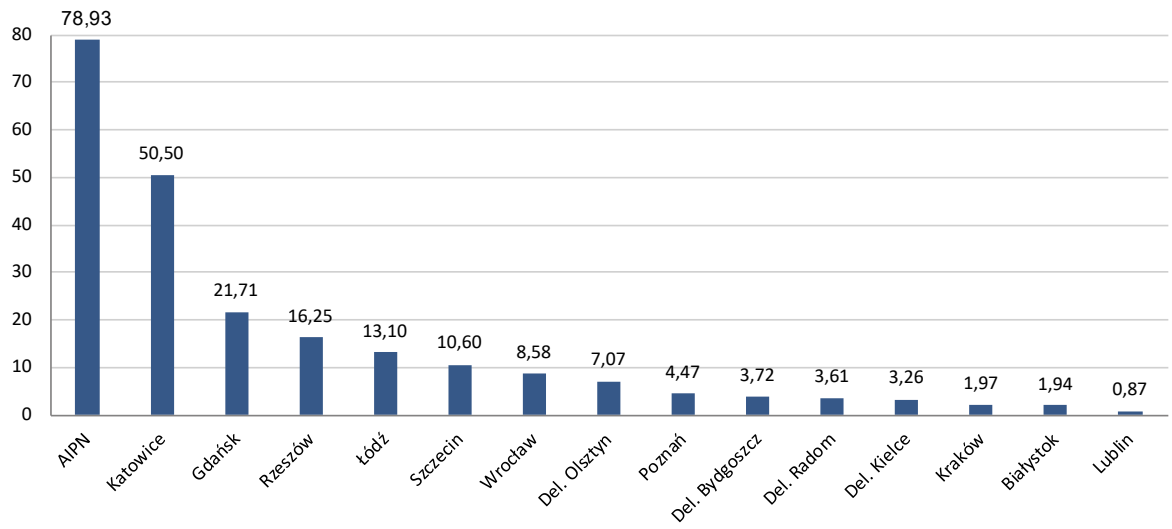

Najliczniejsze nabytki przyjęte do zasobu w 2021 r. pochodziły z organów administracji publicznej (76,15 mb) oraz z sądów i prokuratur powszechnych (56,11 mb). Największą grupę akt, obejmującą 48 mb, przejęło Archiwum IPN w Centrali z Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Archiwalia te zostały pozyskane w związku z wejściem w życie ustawy o służbie zagranicznej, nakładającej na Ministra Spraw Zagranicznych obowiązek przekazania do Instytutu dokumentów spełniających kryteria art. 25 ust. 1 ustawy o IPN, a także akt pracowników służby zagranicznej oraz dokumentów osobowych wytworzonych lub gromadzonych w okresie do 31 grudnia 1990 r.

Archiwiści kontynuowali w okresie sprawozdawczym przeglądy dokumentacji przede wszystkim w jednostkach więziennictwa, Policji, sądach, administracji publicznej, archiwach wojskowych oraz jednostkach Straży Granicznej. Spośród około 86 tys. j.a. i 82 mb dokumentacji w rozsypie jako spełniające kryteria przyjęcia do zasobu uznano łącznie 4686 j.a.

Trzecią co do wielkości grupę nabytków stanowiły dary osób prywatnych i organizacji. Większość z 53,67 mb archiwaliów pozyskanych w ten sposób przez IPN stanowiły dokumenty przekazane przez darczyńców w ramach projektu Archiwum Pełne Pamięci. O rosnącym zainteresowaniu tym projektem świadczy fakt, że w 2021 r. swoje zbiory powierzyło Instytutowi 327 darczyńców, czyli prawie o jedną trzecią więcej niż w 2020 r. Informacje o nowych materiałach pozyskanych w ramach Archiwum Pełnego Pamięci są systematycznie zamieszczane na stronie projektu https://archiwumpamieci.pl.

Kolekcje, bardzo różnorodne pod względem formy, ukazują historię Polski i Polaków z perspektywy jednostek. Można wśród nich wyróżnić m.in.: zbiór fotografii Henryka Śmigacza, dokumentujący okres II wojny światowej i stanowiący ciekawy materiał do badań fotografii wojennej oraz historii teatru polskiego; archiwum rodziny Walkowskich ukazujące historię polskich kresowych rodzin ziemiańskich; zbiór Stanisława Wardy zawierający m.in. prasę solidarnościową, plakaty i ulotki z wyborów w 1985 i 1989 r. oraz fotografie z lat 30., 40. i 50. XX w.; dar Ireneusza Grabczaka za-

wierający m.in. fotograficzną dokumentację demonstracji ulicznych w Gdyni z lat 1982–1985, prasę bezdebitową, ulotki NSZZ „Solidarność" i „Solidarności Walczącej", znaczki pocztowe o tematyce solidarnościowej, plakaty i rysunki satyryczne; dar Teresy Dukiet-Nagórskiej złożony z materiałów dotyczących Olgi Prokop-Kamińskiej, harcerki zaangażowanej w działalność konspiracyjną, zamordowanej przez niemieckiego okupanta; przekazany przez Pawła Stefaniuka zbiór fotografii oraz materiałów szkoleniowych por. Romana Stachańskiego, przedwojennego oficera Wojska Polskiego zamordowanego w 1940 r. w Charkowie; albumy fotograficzne dokumentujące działalność lubelskiego ZHP z lat 1972–1974 oraz Harcerskiej Służby Liturgicznej/Harcerskiego Ruchu Liturgicznego „Zawisza" z lat 1982–1989, przekazane przez jego założyciela harcmistrza Michała Bobrzyńskiego; dar Krzysztofa Majtyki złożony z archiwaliów dotyczących jednego z rejonów podziemnej Organizacji Jedności Narodowej z okresu II wojny światowej; kolekcje dokumentujące działalność „Solidarności" w poznańskich Zakładach im. Hipolita Cegielskiego; zbiór ofiarowany przez Macieja Karasińskiego zawierający obszerne fragmenty opracowania autorstwa kpt. Stanisława Petrego poświęcone walkom o Lwów w listopadzie 1918 r.; darowiznę Krystyny Cielibały złożoną z korespondencji Jana Janika do żony wysłanej z obozów koncentracyjnych w latach 1940–1944; depozyt byłych działaczy „Pomarańczowej Alternatywy", na który złożyły się zdjęcia, plakaty i dokumenty obrazujące działalność ruchu; dar Tomisława Kalembki dokumentujący działalność opozycyjną Urszuli Wencel-Kalembkowej, profesor historii na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu, w latach 80. działaczki NSZZ „Solidarność"; dar Zygmunta Pęksyka zawierający trzy mundury brytyjskie z okresu II wojny światowej; kolekcję Jacka Mężyka dotyczącą strajku w Wyższej Szkole Inżynierskiej w Radomiu w 1981 r.

W 2021 r. upłynęło 15 lat od rozpoczęcia w Oddziałowym Archiwum IPN w Katowicach programu odtwarzania akt z tzw. worów ewakuacyjnych zawierających szczątki dokumentacji zniszczonej przez SB. Do tej pory dzięki manualnej rekonstrukcji odzyskano już 125 mb akt (20 tys. j.a.) i 170 mb kart ewidencyjnych, które włączono do zasobu oddziału katowickiego. Wśród nich odnajdywane są zapisy ewidencyjne i dokumenty aktowe, które wcześniej uchodziły za zniszczone, dzięki czemu możliwe jest wznowienie lub pogłębienie prowadzonych wcześniej kwerend.

W okresie sprawozdawczym zwrócono poprzednim dysponentom 0,76 mb dokumentacji, która nie spełniała kryterium określonego w art. 25 ustawy o IPN.

1.1.2. Zabezpieczenie i przechowywanie zasobu

Jednostki archiwalne wytypowane w toku kwerend do udostępnienia oraz przekazane do digitalizacji są opracowywane technicznie i porządkowane. W 2021 r. w ten sposób przygotowano 56 330 j.a., w tym 19 663 j.a. w AIPN oraz 36 667 j.a. w oddziałach i delegaturach. Są to wartości większe o jedną trzecią od osiągniętych w poprzednim roku.

Udostępniane materiały są również weryfikowane w kontekście przepisów ustawy o ochronie informacji niejawnych. Łącznie zweryfikowano klauzule tajności 50 618 j.a., z czego w AIPN 24 502 j.a., a w oddziałach i delegaturach 26 116 j.a. Dane szczegółowe dotyczące opracowania technicznego oraz weryfikacji klauzul w poszczególnych jednostkach organizacyjnych IPN przedstawia wykres nr 3.

Zabezpieczaniem konserwatorskim zasobu zajmuje się specjalistyczna pracownia działająca w Archiwum IPN w Centrali, natomiast oddziały i delegatury Instytutu we własnym zakresie wykonują tylko podstawowe zabiegi zabezpieczające jednostki przed dalszymi uszkodzeniami w związku z ich wypożyczeniem, digitalizacją lub edycją w Cyfrowym Archiwum, takie jak podklejanie rozdarć, prasowanie, laminowanie filmoplastem R pojedynczych dokumentów czy wykonywanie opraw.

Zakres prac prowadzonych w pracowni AIPN w Warszawie obejmuje zarówno działania prewencyjne, jak i profesjonalne zabiegi konserwatorskie. W okresie sprawozdawczym takim zabiegom poddano 283 j.a. (25 097 kart) z zasobu Centrali, oddziałów (Kraków, Białystok, Łódź, Poznań, Katowice) i delegatur (Radom, Kielce) oraz z instytucji polonijnych (archiwum Związku Sokolstwa Polskiego w Ame-

Wykres 3. Opracowanie techniczne i weryfikacja klauzul (liczba j.a. w poszczególnych jednostkach)

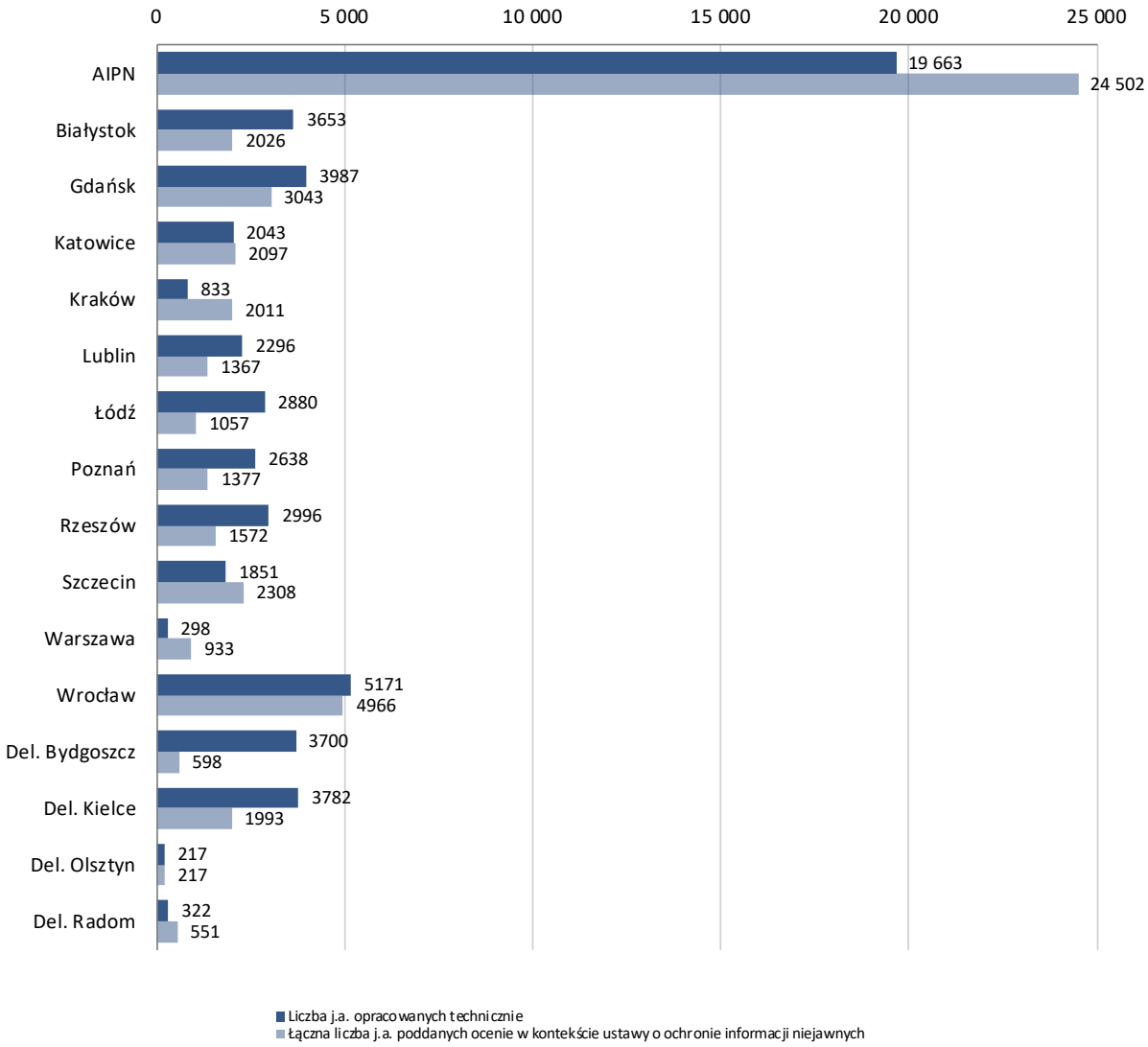

ryce, archiwum „Dziennika Związkowego", archiwalia Koła Polaków z Indii) i darów pozyskanych w ramach projektu Archiwum Pełne Pamięci.

Różnorodność zabezpieczanych dokumentów i artefaktów, rodzaj zniszczeń, stan zachowania, wrażliwość materiału, wreszcie wartość historyczna wymagają indywidualnego podejścia do każdego obiektu. Celem prac było zahamowanie procesów degradacji, wzmocnienie strukturalne obiektów, podniesienie walorów estetycznych i właściwe opakowanie, pozwalające na bezpieczne przechowywanie. Zniszczenia uniemożliwiające udostępnianie tych materiałów polegały m.in. na: skażeniu mikrobiologicznym, degradacji podłoża papierowego spowodowanej procesem zakwaszenia, zabrudzeniach, uszkodzeniach mechanicznych i fizyko-chemicznych lub były wynikiem niewłaściwie wykonanych reperacji.

Wśród konserwowanych zbiorów wspomnieć można m.in. o kolekcji fotografii ze spuścizny Lidii Lwow-Eberle oraz o dokumentach z kolekcji rodziny Walkowskich i Woszczyninów. Kontynuowano też konserwację wybranych roczników „Dziennika Związkowego", najstarszej polskojęzycznej gazety codziennej w Stanach Zjednoczonych oraz zabezpieczanie materiałów Związku Sokolstwa Polskiego w Ameryce, w tym fotografii, czasopism, plakatów, afiszy, obiektów skórzanych.

Zasób aktowy Archiwum IPN, oddziałów i delegatur jest sukcesywnie poddawany procesowi dezynfekcji w komorze fumigacyjnej. Przeprowadzono 10 cykli dezynfekcji tlenkiem etylenu. Ponadto 85 mb dokumentacji aktowej z zasobu OAIPN w Gdańsku poddano procesowi fumigacji w firmie zewnętrznej.

Przeprowadzono drugi etap badań technologicznych Raportu Jürgena Stroopa, znajdującego się na liście UNESCO „Pamięć Świata". Specjaliści z UMK w Toruniu skupili się tym razem na identyfikacji mediów pisarskich i pochodzenia zaplamień kart. Uzyskane wyniki pozwolą przygotować odpowiednie miejsce przechowywania tego obiektu, a także zaplanować zachowawcze prace konserwatorskie.

W ramach nadzoru nad warunkami przechowywania archiwaliów w Archiwum IPN wykorzystywano monitoring elektroniczny. Ponadto w 2021 r. czterokrotnie przeprowadzono badania mikrobiologiczne, mające na celu sprawdzenie stanu czystości powierzchni dokumentów przed dezynfekcją i po niej, czystości mikrobiologicznej powietrza i parametrów fizyko-chemicznych w wybranych pomieszczeniach Archiwum. Warunki przechowywania zasobu są monitorowane w archiwach oddziałów i delegatur. Działania służące poprawie tych warunków, m.in. przez usprawnienie systemu wentylacji i urządzeń monitorujących, podjęto w oddziałach w Białymstoku, Katowicach i Łodzi.

W 2021 r. zarejestrowano łącznie 193 274 j.a. wypożyczone z magazynów oraz 193 025 j.a. zwróconych, w tym odpowiednio: w AIPN w Warszawie: 71 709 j.a. i 70 537 j.a., a w oddziałach i delegaturach: 121 565 j.a. i 122 488 j.a. Mniejsza niż w latach poprzednich ogólna liczba wypożyczeń jest związana ze zwiększającą się z roku na rok dostępnością cyfrowych kopii materiałów archiwalnych.

W magazynach archiwalnych w całym kraju prowadzono wiele prac porządkowych i zabezpieczających dla różnych rodzajów dokumentacji. W Centrali uporządkowano i zewidencjonowano ponad 20 mb akt oraz 119 611 plików nabytków pozyskanych do zasobu Instytutu w formie kopii cyfrowych, uaktualniono topografię w Cyfrowym Archiwum dla 3157 spisów,tj. 10 058 mb dokumentacji, przeprowadzono też skontrum 12 008 j.a. (286 mb) materiałów cywilnych organów bezpieczeństwa państwa.

Pracom porządkowym w magazynach towarzyszyło też zabezpieczanie dokumentacji w pudłach lub kopertach bezkwasowych. W Centrali w ten sposób uporządkowano m.in. 470 mb materiałów po byłej Głównej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu i dokumentów cywilnych organów bezpieczeństwa państwa, ponad 20 tys. zdjęć i negatywów ze zbiorów Głównej Komisji, 2 tys. kart uposażeń z Wyższej Szkoły Oficerskiej im. Feliksa Dzierżyńskiego w Legionowie. W OAIPN w Krakowie rozpoczęto przepakowywanie w koperty bezkwasowe i opisywanie zbioru fotografii byłej Okręgowej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Krakowie (748 j.a.); w OAIPN w Łodzi w teczki bezkwasowe przepakowano ponad 5530 j.a., a w OAIPN w Rzeszowie w nowych pudłach archiwalnych umieszczono 11 273 j.a.

Kontynuowano proces porządkowania i zabezpieczania dokumentacji paszportowej. W AIPN prace te objęły 48 tys. książeczek paszportowych i 80 tys. akt paszportowych, w OAIPN w Katowicach 509 mb dokumentacji, w OAIPN w Krakowie 52 591 książeczek paszportowych, w OAIPN we Wrocławiu 50 047 j.a.

Porządkowaniem, opisem, weryfikacją i zabezpieczeniem, w tym w ramach przygotowania do procesu digitalizacji, objęto też kartoteki i inne pomoce ewidencyjne. W Centrali prace tego typu dotyczyły: ponad 62 mb kartotek po byłej Głównej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu IPN oraz kartoteki odmów powrotu do kraju, a także 210 j.a. pomocy ewidencyjnych; w OAIPN w Katowicach 20,11 mb kart i pomocy ewidencyjnych; w OAIPN w Gdańsku ok. 31 tys. spośród kart ewidencyjnych WKU oraz z pomocy ewidencyjnych; w OAIPN w Krakowie 1 mb kartotek paszportowych KWMO/WUSW; w OAIPN w Lublinie 4,90 mb kartoteki pomocniczej WUSW Siedlce; w OAIPN w Poznaniu w ramach przygotowań do digitalizacji uporządkowano do końca kartotekę członków ORMO WUSW w Pile; w OAIPN w Szczecinie przygotowano do digitalizacji 0,34 mb kart.

Dużym przedsięwzięciem było przeprowadzenie przez archiwistów Delegatury IPN w Bydgoszczy dyslokacji całego zasobu do nowej siedziby. Na początku 2021 r. dokończono pakowanie archiwaliów w pudła bezkwasowe, po czym przetransportowano i rozmieszczono je w pomieszczeniach archiwalnych w nowej lokalizacji. Tymczasowej zmiany lokalizacji 5100 mb akt dokonano w AIPN na czas remontu trzech dużych pomieszczeń magazynowych, natomiast w OAIPN w Łodzi przeniesiono, wraz ze zmianą topografii w systemie Cyfrowe Archiwum, ponad 661 mb materiałów archiwalnych.

W archiwach zakładowych Centrali, oddziałów i delegatur IPN zgromadzono łącznie 3324,13 mb, co stanowi 294 509 j.a. materiałów archiwalnych i dokumentacji niearchiwalnej, w tym kategorii A – 1007,6 mb (tj. 100 434 j.a.), a kategorii B – 2316,52 mb (tj. 194 075 j.a.).

W 2021 r. archiwa zakładowe IPN przejęły łącznie 360,29 mb (81,55 mb kategorii A i 278,74 mb kategorii B). W okresie sprawozdawczym wybrakowano także 136,19 mb dokumentacji niearchiwalnej kategorii B i BE. W okresie sprawozdawczym łącznie wypożyczono 3768 j.a. przechowywanych w archiwach zakładowych. Szczegółową strukturę zasobu archiwów zakładowych przedstawia poniższy wykres.

Wykres 4. Stan zasobu archiwów zakładowych w poszczególnych jednostkach z podziałem na dokumentację archiwalną i niearchiwalną (metry bieżące)

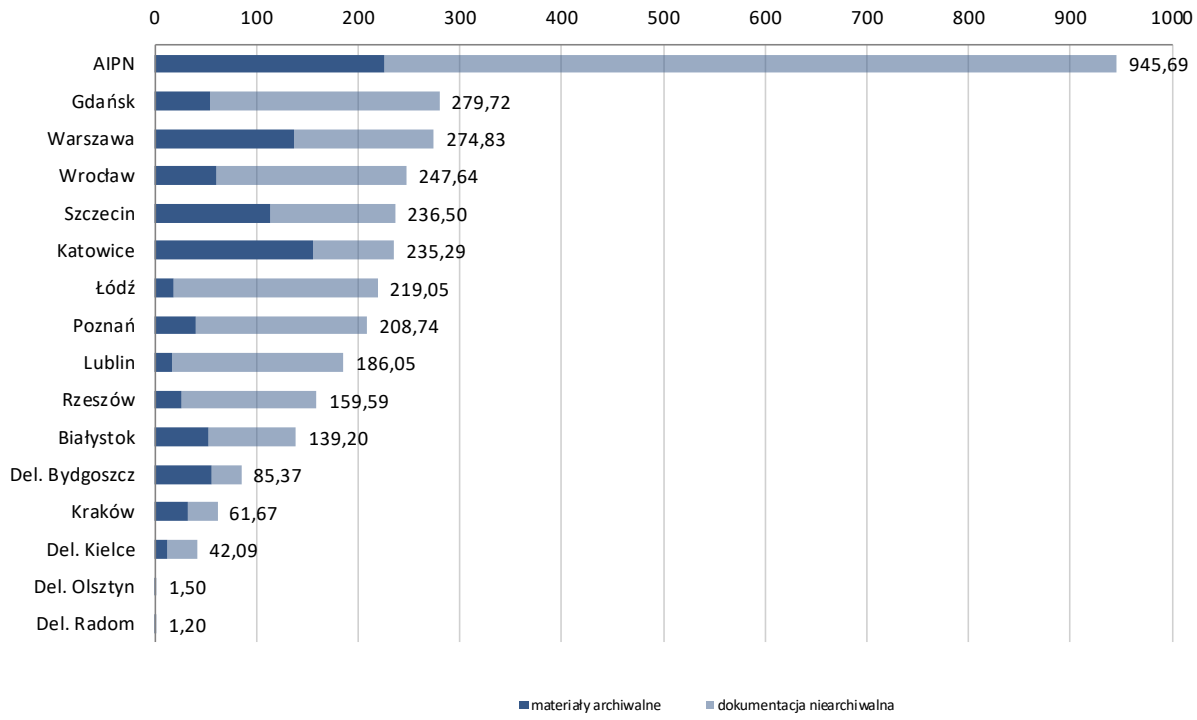

1.2. Opracowanie zasobu

Zadanie cyfrowego opracowania zasobu Instytutu jest realizowane przede wszystkim za pośrednictwem systemu informatycznego Cyfrowe Archiwum. Aktualnie składa się on z 19 modułów i funkcjonalności o zróżnicowanym poziomie dostępu, służących do zarządzania, opisu i udostępniania zasobu.

Cyfrowe Archiwum oraz ZEUS umożliwiają wyszukiwanie i udostępnianie dokumentów archiwalnych pracownikom Instytutu oraz uprawnionym wnioskodawcom zewnętrznym. Cyfrowe Archiwum stanowi również podstawę do publikowanego na stronie internetowej IPN inwentarza archiwalnego.

1.2.1. Cyfrowe Archiwum

W 2021 r. moduł DigiArch wzbogacono o nową funkcjonalność polegającą na odpowiednim przygotowaniu plików cyfrowych do udostępnienia on-line. Dodano także kolejny moduł: Multimedia, który ma zastąpić dotychczas używaną aplikację ZEUS w roli narzędzia do opracowywania i udostępniania dokumentacji audiowizualnej. Prace nad tym modułem są zaawansowane i zostanie ostatecznie wdrożony w 2022 r.

W 2021 r. we wszystkich jednostkach pionu archiwalnego do Cyfrowego Archiwum dodano 64 875 opisów j.a., edytowano 129 129 opisów j.a. i zweryfikowano 210 105 opisów j.a. Wprowadzono również

510 140 rekordów na poziomie indeksu osobowego oraz 8204 zapisy ewidencyjne. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

Tabela 1. Cyfrowe Archiwum i Inwentarz – liczba rekordów wprowadzonych, edytowanych i zweryfikowanych w 2021 r.

Jednostka organizacyjna	Cyfrowe Archiwum				Inwentarz archiwalny IPN*
	Opisy j.a. – rekordy dodane	Opisy j.a. – rekordy edytowane	Opisy j.a. – rekordy zweryfikowane	Indeks osobowy	
AIPN	29 051	22 232	45 737	111 797	28 148
Białystok	5 249	5 257	10 668	24 796	8 492
Gdańsk	4 979	6 861	11 884	48 271	9 944
Katowice	4 473	16 018	20 998	59 745	14 489
Kraków	1 059	12 424	28 573	34 858	11 696
Lublin	3 349	7 409	10 732	13 508	7 749
Łódź	2 680	8 297	12 571	32 303	11 335
Poznań	3 333	13 175	16 675	17 037	11 010
Rzeszów	1 226	3 958	6 355	7 387	4 535
Szczecin	2 669	4 675	8 764	67 065	6 488
Wrocław	2 145	13 289	16 417	29 826	10 062
Del. Bydgoszcz	2 303	5 540	7 994	51 805	7 858
Del. Kielce	857	8 167	9 152	10 003	7 701
Del. Olsztyn	733	1 449	2 178	878	1 379
Del. Radom	769	378	1 407	861	655
Razem	64 875	129 129	210 105	510 140	141 541

* Liczba opisów j.a. zamieszczonych w inwentarzu archiwalnym IPN w 2021 r.

Ponadto w kartotece haseł wzorcowych geograficznych umieszczono 647 nazw miejscowości, a w kartotece wzorcowej osobowej 57 biogramów. Łącznie system zawiera 21 225 haseł geograficznych oraz 338 haseł osobowych.

Według stanu na 31 grudnia 2021 r. Cyfrowe Archiwum w skali kraju objęło 17 516 927 rekordów opisujących poszczególne jednostki archiwalne oraz 21 742 741 rekordów w indeksie osobowym.

Podobnie jak w poprzednim roku, okres pracy zdalnej został wykorzystany do tworzenia indeksów osobowych do materiałów archiwalnych. Archiwiści AIPN opracowali w tym czasie ponad 820 tys. nowych rekordów, indeksację prowadzili też pracownicy oddziałów i delegatur. Zakończono również scalanie baz danych z indeksami osobowymi, uzupełnianymi w oddziałach, delegaturach i wydziałach AIPN w czasie pracy zdalnej w 2020 r. Zbiór danych liczący 1 505 395 rekordów zostanie zaimportowany do systemu Cyfrowe Archiwum na początku 2022 r.

W związku z digitalizacją pomocy ewidencyjnych w Centrali IPN opracowano również dla Cyfrowego Archiwum 39 799 opisów, w większości dotyczących kart kartotecznych z kartoteki osobowej funkcjonariuszy i pracowników resortu spraw wewnętrznych. Podobne prace, związane z weryfikacją i wprowadzaniem nowych rekordów, były kontynuowane również w oddziałach i delegaturach Instytutu.

1.2.2. Inwentarz archiwalny

Opisy jednostek archiwalnych z zasobu IPN są systematycznie publikowane na stronie internetowej https://inwentarz.ipn.gov.pl. Podstawą inwentarza archiwalnego są rekordy opracowane w Cyfrowym Archiwum.

W 2021 r. zaimportowano do inwentarza archiwalnego w dwóch transzach (27 kwietnia i 20 października) 141 541 rekordów. Według stanu na 31 grudnia 2021 r. inwentarz zawierał łącznie 2 429 626 opisów jednostek archiwalnych. Przyrost liczby rekordów w inwentarzu prezentuje tabela nr 1.

Do najciekawszych archiwaliów, których opisy udostępniono w 2021 r. można zaliczyć: zbiór książeczek pracy dla obcokrajowców deportowanych do pracy w głąb Rzeszy; akta osobowe internowanych po wprowadzeniu stanu wojennego w ośrodkach odosobnienia w Białołęce i Olszynce Grochowskiej.

1.2.3. Baza ZEUS

W roku sprawozdawczym prowadzono prace nad przygotowaniem modułu multimedialnego Cyfrowego Archiwum oraz nad implementacją do niego bazy danych i multimediów z aplikacji ZEUS, pozwalającej na cyfrowe opracowanie materiałów fotograficznych i audiowizualnych, dlatego w marcu 2021 r. zaprzestano wprowadzania nowych rekordów do tego programu.

W 2021 r. do momentu zawieszenia prac w aplikacji opracowano merytorycznie i wprowadzono łącznie 1934 rekordy oraz zmodyfikowano 2185 rekordów istniejących (w tym w Centrali IPN odpowiednio 707 i 1124 rekordy). Baza ZEUS zawierała łącznie 173 902 rekordy opisujące fotografie, materiały filmowe i dźwiękowe.

W Centrali opracowywano kolekcję fotografii luźnych byłej Głównej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu liczącą 68 015 j.a. w celu wprowadzenia jej do modułu multimedialnego Cyfrowego Archiwum. Ponadto w porozumieniu z Biurem Prawnym przygotowano ujednolicone formuły określające różne zakresy praw autorskich do materiałów fotograficznych i audiowizualnych, które posłużą do opisania tych materiałów w CA.

Wśród nowych rekordów wprowadzonych w 2021 r. znalazły się opisy materiałów wykorzystanych w filmie *Droga walki*, zrealizowanym przez Wytwórnię Filmów Dokumentalnych i Fabularnych w Warszawie na zlecenie MSW z okazji 30-lecia MO i SB; fotografie z kroniki Sądu Marynarki Wojennej w Gdyni za lata 1946–1990; kolekcje zdjęć dokumentujących wydarzenia na Wybrzeżu w latach 1980–1982; fotografie członków polskiej samoobrony we wsi Przebraże na Wołyniu i polskich rodzin ukrywających się w okolicy; nagrania rozmów ze stanowiska dowodzenia MO w Gdańsku z 31 sierpnia 1982 r.; fotografie dotyczące dziejów Armii Polskiej na Wschodzie oraz Samodzielnej Brygady Strzelców Karpackich PSZ na Zachodzie; fotografie osób będących członkami organów bezpieczeństwa III Rzeszy, organizacji nazistowskich oraz osób podejrzanych o współpracę z niemieckim okupantem pochodzące z zasobu OAIPN w Łodzi; zdjęcia ze zbiorów pozyskanych przez OAIPN w Rzeszowie, ukazujące losy Polaków zesłanych w głąb ZSRS.

1.3. Digitalizacja zasobu

Cyfrowemu opracowaniu zasobu towarzyszy proces jego digitalizacji. Większość kopii cyfrowych powstaje na bieżące zapotrzebowanie użytkowników Archiwum, w związku z dużą liczbą udostępnianych dokumentów. Równolegle prowadzona jest digitalizacja planowa, której podlegają przede wszystkim akta o dużym znaczeniu historycznym, archiwalia poddawane zabiegom konserwatorskim oraz mikrofilmy i mikrofisze, w oryginałach często nieczytelne i wymagające specjalistycznego sprzętu. Planowo digitalizowano również kartoteki oraz dokumentację audiowizualną.

Pracownie prowadzące digitalizację były wyposażone w 195 skanerów i innych urządzeń do wykonywania kopii (w tym w największej pracowni digitalizacji w AIPN 67 skanerów, a w oddziałach i delegaturach łącznie 128 urządzeń).

Zdigitalizowane zasoby są dostępne za pośrednictwem modułu Repozytorium Cyfrowe wchodzącego w skład Cyfrowego Archiwum. Kopie po zeskanowaniu są umieszczane w Repozytorium, z którego podczas realizacji swoich zadań służbowych mogą korzystać pracownicy IPN, natomiast wnioskodawcy zewnętrzni mają dostęp do kopii cyfrowych za pośrednictwem modułu DigiArch. W 2021 r. do Repozytorium wprowadzono 74 925 j.a. i z końcem okresu sprawozdawczego znajdowało się w nim łącznie 565 325 j.a. (prawie 91 mln plików o pojemności przeszło 1 petabajta danych).

W okresie sprawozdawczym wykonano łącznie kopie 87 399 jednostek archiwalnych i obrazów fotografii. Wartość ta jest większa w stosunku do osiągnięć z 2020 r., jak również w odniesieniu do 2019 r. (o 16 procent).

W 2021 r. wykonano i umieszczono na urządzeniach magazynujących kopie 45 176 j.a. dokumentacji aktowej, zajmujących łącznie 75 550 GB pamięci. Najwięcej kopii wzorcowych materiałów aktowych wykonano w AIPN (13 483 j.a.) oraz w oddziałowych archiwach we Wrocławiu (5743 j.a.) i w Gdańsku (4064 j.a.).

Digitalizacja planowa w pracowni funkcjonującej w Centrali objęła 1776 j.a., przede wszystkim ze zbioru Głównej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, a ponadto akta personalne funkcjonariuszy SB, materiały operacyjne wyłączone ze zbioru zastrzeżonego oraz materiały Wojskowych Grup Operacyjnych.

Efektem digitalizacji dokumentów w formie mikrofilmów i mikrofisz w 2021 r. były kopie 7431 j.a., co stanowi 4396 GB (w tym 3655 j.a. w Katowicach i 2556 j.a. w Centrali).

W omawianym okresie wykonano ponadto 34 619 cyfrowych obrazów fotografii, z tej liczby najwięcej w AIPN (17 805 obrazów), w OAIPN w Gdańsku (10 886 obrazów) i w OAIPN w Łodzi (4826 obrazów).

W Centrali IPN zbiór cyfrowych kopii fotografii wzbogacił się m.in. o materiały z kolekcji Henryka Śmigacza i ze spuścizny Zdzisława Piątkowskiego, kontynuowano też porządkowanie i skanowanie materiałów fotograficznych ze zbioru Biura „C" MSW oraz kartoteki zdjęć sygnalitycznych Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego z lat 1945–1956.

Formę cyfrową uzyskały również 44 j.a. materiałów filmowych. Większość kopii (39 j.a.) wykonano w AIPN w Warszawie, posiadającym specjalistyczny sprzęt. Prace w Centrali obejmowały opracowanie i digitalizację materiałów filmowych m.in.: taśm 9,5 mm (53 GB) przysłanych z Instytutu Józefa Piłsudskiego w Ameryce (konserwacja i digitalizacja wykonana została w ramach współpracy z Filmoteką Narodową – Instytutem Audiowizualnym). Kontynuowano także planową digitalizację materiałów z zasobu historycznego, obejmujących filmy przedstawiające ćwiczenia jednostek ZOMO na warszawskim lotnisku Bemowo oraz przeszukania w mieszkaniach funkcjonariuszy SB i MO, jakie miały miejsce w związku ze sprawą „Złoto". Ponadto dla Oddziału w Gdańsku wykonano konserwację i digitalizację 5 j.a. o łącznej pojemności 1,73 GB. Pozostałe kopie we własnym zakresie sporządziły OAIPN w Gdańsku i Krakowie.

W 2021 r. zdigitalizowano 129 nośników audio, w tym łącznie 114 j.a. w oddziałach w Gdańsku, Szczecinie i Krakowie.

W okresie sprawozdawczym znacznie zwiększyła się liczba zdigitalizowanych kartotek. Łącznie wykonano 1 326 254 skany kart kartotecznych. Większość z nich sporządzono w Centrali, w tym m.in. 987 914 plików z kartoteki osobowej funkcjonariuszy i pracowników resortu spraw wewnętrznych oraz 16 410 plików z kartoteki osobowej niemieckiej tajnej policji państwowej w Ciechanowie-Płocku. Ponadto w Wydziale Informacji i Sprawdzeń zweryfikowano 920 650 skanów kart kartoteki osobowej byłych funkcjonariuszy, tym samym kończąc weryfikację 350 mb tej kartoteki, przed jej udostępnieniem w Cyfrowym Archiwum. Systematycznie umieszczane są w Repozytorium Cyfrowym kopie cyfrowe pomocy ewidencyjnych (dzienniki rejestracyjne i archiwalne) – w 2021 r. zdigitalizowano w Centrali 148 j.a.

W oddziałach i delegaturach formę cyfrową uzyskało łącznie 70,8 mb kartotek (317 602 pliki). Największy zakres miały prace podjęte w OAIPN w Katowicach (32,43 mb, w większości z kartoteki paszportowej) i w Delegaturze w Bydgoszczy (20,48 mb, głównie z kartoteki paszportowej). Oprócz tego, że digitalizowano kartoteki, wprowadzano i weryfikowano opisy kart w Cyfrowym Archiwum, wykonywano też kopie innych pomocy ewidencyjnych (łącznie około 480 j.a.). Liczbę kopii wzorcowych wykonanych w 2021 r. przedstawia tabela nr 2.

Tabela 2. Digitalizacja zasobu – liczba kopii wzorcowych wykonanych w 2021 r.

Jednostka organizacyjna	Dokumentacja aktowa		Mikrofilmy i mikrofisze		Dokumentacja fotograficzna		Dokumentacja filmowa		Dokumentacja dźwiękowa		Kartoteki
	j.a.	GB	j.a.	GB	obrazy	GB	j.a.	GB	j.a.	GB	Liczba wykonanych skanów
AIPN	13 483	27 029,00	2 556	2 980,00	17 805	872,01	39	1 612,27	15	23,85	1 008 652
Białystok	1 986	2 094,09	17	4,01	28	0,42	0	0,00	0	0,00	2 733
Gdańsk	4 064	3 896,30	0	0,00	10 886	167,64	2	2,30	47	102,20	24 224
Katowice	2 886	5 651,81	3 655	764,28	516	5,05	0	0,00	0	0,00	163 740
Kraków	1 589	2 464,50	823	408,41	188	2,28	3	44,22	23	42,90	11 975
Lublin	2 102	2 029,70	141	108,10	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0
Łódź	2 247	2 089,83	0	0,00	4 826	25,49	0	0,00	0	0,00	0
Poznań	2 366	2 520,00	6	16,12	0	0,00	0	0,00	0	0,00	3 237
Rzeszów	2 033	3 578,50	0	0,00	340	17,99	0	0,00	0	0,00	0
Szczecin	2 468	5 386,47	48	11,86	0	0,00	0	0,00	44	76,41	42 618
Warszawa	1 545	4 125,89	65	38,92	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0
Wrocław	5 743	9 849,73	6	2,49	0	0,00	0	0,00	0	0,00	12
Del. Bydgoszcz	1 542	2 752,76	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	66 601
Del. Kielce	768	1 599,65	114	61,97	30	0,48	0	0,00	0	0,00	2 462
Del. Olsztyn	217	254,34	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0
Del. Radom	137	227,59	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0
Razem	45 176	75 550,16	7 431	4 396,16	34 619	1 091,36	44	1 658,79	129	245,36	1 326 254

1.3.1. Reprografia

Zgodnie z art. 33 ustawy o IPN wydawanie kopii dokumentów wnioskodawcom jest bezpłatne, z wyjątkiem sporządzania i wydawania kopii w celu prowadzenia badań naukowych lub publikacji materiału prasowego, za które pobierana jest opłata. Stawki opłat, sposób ich naliczania i pobierania określa rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z 15 września 2010 r. w sprawie opłat za usługi reprodukcyjne Instytutu Pamięci Narodowej (Dz.U. z 2010 r., nr 173, poz., 1169 ze zm.). Zamówienia na kopie płatne realizują oddziały i delegatury. Połowa spośród 935 wykonanych zamówień przypada na OAIPN w Warszawie (473), co wynika z bardzo dużej liczby wniosków naukowych i dziennikarskich realizowanych przez ten oddział.

W pracowni reprografii Centrali realizowane są przede wszystkim usługi reprograficzne związane z wnioskami pracowników IPN. Ogółem w AIPN sporządzono skany użytkowe z 949 j.a. (2329 plików cyfrowych) na 120 płytach CD/DVD/Blu-Ray oraz 3171 kart wydruków.

W jednostkach terenowych Instytutu wykonano skany z 12 314 j.a. (645 815 plików cyfrowych), udostępnionych na 3314 nośnikach elektronicznych, a także sporządzono 285 645 kart wydruków oraz 196 349 kart kserokopii.

1.4. Udostępnianie zasobu

Pion archiwalny udziela informacji osobom zainteresowanym, prowadzi kwerendy i udostępnia dokumenty wnioskodawcom zewnętrznym (osobom fizycznym i prawnym) oraz pracownikom i prokuratorom Instytutu, w związku z wykonywaniem ich obowiązków służbowych.

W okresie sprawozdawczym do pionu archiwalnego wpłynęło łącznie 402 150 pism, zapytań i wniosków, zrealizowano zaś 415 841. Łączną liczbę spraw, wniosków i zapytań wpływających i zrealizowanych z podziałem na jednostki organizacyjne przedstawia poniższa tabela.

Tabela 3. Liczba spraw, wniosków, kwerend, zapytań realizowanych w 2021 r.*

Jednostka organizacyjna	Liczba spraw, wniosków, kwerend i zapytań wpływających	Liczba spraw, wniosków, kwerend i zapytań zrealizowanych
AIPN	91 947	95 787
Białystok	22 896	22 619
Gdańsk	23 919	24 282
Katowice	25 359	25 701
Kraków	26 231	25 871
Lublin	22 828	25 705
Łódź	22 731	23 208
Poznań	24 118	25 536
Rzeszów	24 493	25 306
Szczecin	22 314	23 114
Warszawa	5 789	5 832
Wrocław	26 734	29 752
Del. Bydgoszcz	21 884	22 435
Del. Kielce	20 527	20 526
Del. Olsztyn	611	636
Del. Opole	208	196
Del. Radom	19 561	19 335
Razem	402 150	415 841

* Powyższe dane zawierają: wnioski o udostępnienie dokumentów realizowane przez komórki udostępniania, wnioski o przyznanie odznaczenia KWiS, kwerendy przeprowadzane w związku z realizacją tzw. ustawy dezubekizacyjnej, zapytania kierowane do komórek informacji i sprawdzeń.

W okresie sprawozdawczym uruchomiona została nowa aplikacja: pliki.ipn.gov.pl, umożliwiająca zdalne udostępnianie wnioskodawcom cyfrowych kopii akt. W ramach wniosku realizowanego przez pion archiwalny użytkownik może otrzymać cyfrowe kopie akt, bez konieczności składania wizyty w czytelni IPN. Z tej formy udostępniania korzystają naukowcy i dziennikarze, w których przypadku ustawa o IPN nie wymaga udostępnienia dokumentów w siedzibie Instytutu. Aplikacja jest też wykorzystywana przez pracowników pionu do wewnętrznej wymiany plików oraz do przekazywania kopii w ramach realizacji wniosków służbowych. Łącznie w 2021 r. poprzez pliki.ipn.gov.pl udostępniono ponad 26 tys. zdigitalizowanych j.a.

W sierpniu 2021 r. uruchomiono także wzbogacony o nowe funkcje, wspomniany wcześniej, moduł DigiArch, stanowiący część systemu Cyfrowe Archiwum. Za jego pomocą wnioskodawcy podczas swoich wizyt w czytelniach Instytutu mogą przeglądać kopie cyfrowe akt. Moduł ten zastąpił poprzednio stosowaną odrębną aplikację.

W ramach realizacji wniosków udostępniono bądź wypożyczono 217 240 j.a., w tym ok. 43 procent (93 309 j.a.) w formie elektronicznej. Liczbę udostępnionych j.a. przestawia wykres nr 5.

Wykres 5. Liczba jednostek archiwalnych udostępnionych lub wypożyczonych w ramach realizacji wniosków w 2021 r.

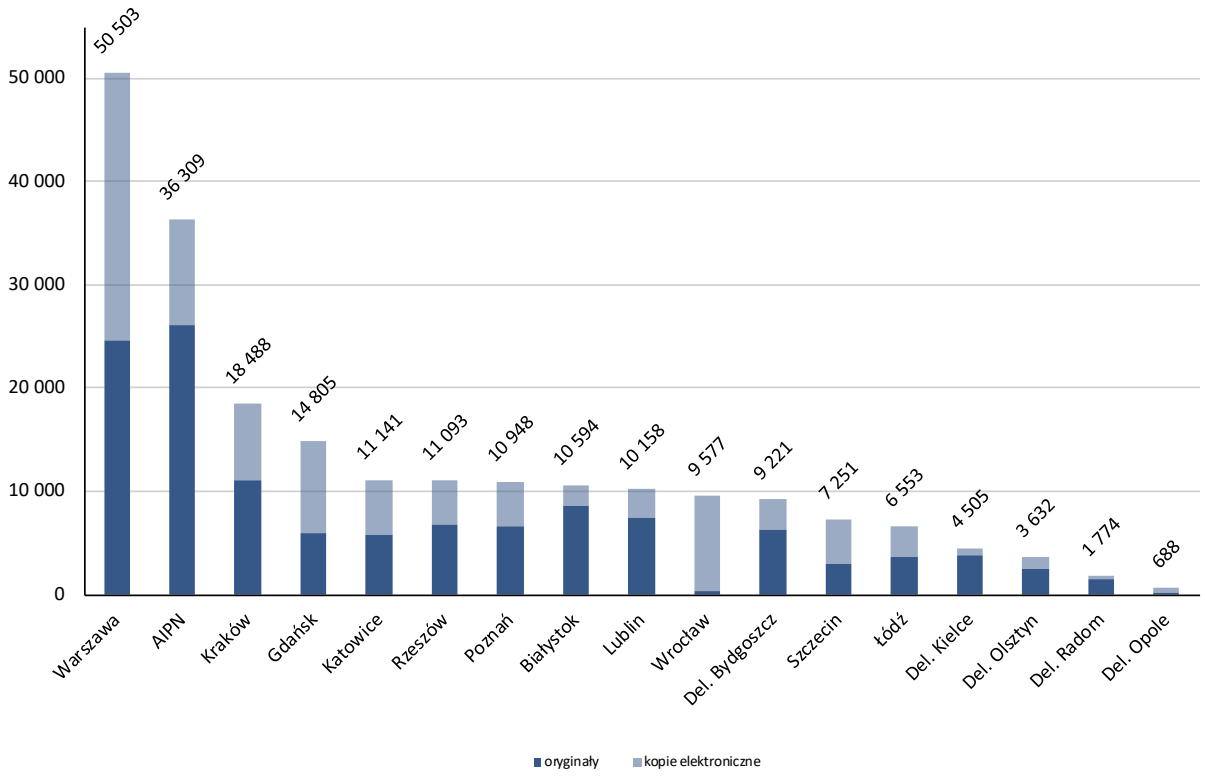

1.4.1. Udostępnianie dokumentów i informacji o zasobie podmiotom zewnętrznym

Do najliczniejszych kategorii spraw należą: wnioski podmiotów (sądy, prokuratury, urzędy administracji publicznej, Policja, osoby fizyczne) realizujących zadania ustawowe (art. 36 ust. 1 pkt 1 ustawy o IPN), wnioski o udostępnienie dokumentów w celu prowadzenia badań naukowych lub publikacji materiału prasowego (art. 36 ust. 1 pkt. 2 i 3 ustawy o IPN) oraz wnioski o udostępnienie dokumentów dotyczących osoby wnioskodawcy, zmarłej osoby najbliższej lub zmarłej osoby spokrewnionej (art. 30 ust 1 ustawy o IPN).

W 2021 r. do komórek organizacyjnych pionu archiwalnego wpłynęły łącznie 37 783 wnioski podmiotów zewnętrznych, zrealizowano zaś 37 773 sprawy. W ramach ich realizacji udostępniono bądź wypożyczono 140 946 j.a., w tym połowę (71 041 j.a.) w formie elektronicznej.

Największa liczba złożonych wniosków (17 269) dotyczyła udostępnienia dokumentów w celu realizacji zadań ustawowych na postawie art. 36 ust. 1 pkt 1 ustawy o IPN. Przede wszystkim składały je organa wymiaru sprawiedliwości i ścigania oraz organa administracji państwowej i samorządowej. W ostatnich latach utrzymuje się tendencja wzrostowa w liczbie przyjętych wniosków tego typu – w stosunku do poprzedniego roku zarejestrowano ich o 45 procent więcej. Realizacja spraw wskazanych podmiotów wiązała się niejednokrotnie z koniecznością prowadzenia w trybie pilnym szerokich kwerend tematycznych. Najliczniejszą grupę w tej kategorii stanowiły pisma z sądów w sprawach dotyczących odwołań byłych funkcjonariuszy od decyzji organów emerytalnych – w 2021 r. było ich w całym kraju 7520.

Częściej niż w 2020 r. korzystali z zasobu IPN naukowcy i dziennikarze – skierowali oni łącznie 5844 wnioski. Liczba wniosków o udostępnienie dokumentów dotyczących osoby wnioskodawcy, zmarłej osoby najbliższej lub zmarłej osoby spokrewnionej utrzymuje się na poziomie zbliżonym do roku poprzedniego – zarejestrowano 4297 spraw.

Tabela 4. Sprawy realizowane dla podmiotów zewnętrznych w 2021 r.

Jednostka organizacyjna	Liczba spraw		Liczba udostępnionych/wypożyczonych jednostek archiwalnych	
	Wpływających	Zrealizowanych ostatecznie	Razem	W tym w formie elektronicznej
AIPN	7 128	6 354	16 431	7 147
Białystok	1 727	1 694	5 237	1 658
Gdańsk	2 829	2 938	11 414	6 358
Katowice	2 051	2 094	4 713	2 618
Kraków	2 968	3 159	13 846	7 419
Lublin	2 149	2 225	5 376	2 627
Łódź	2 058	2 079	4 064	1 754
Poznań	2 133	2 441	4 710	2 173
Rzeszów	2 198	2 240	6 173	2 836
Szczecin	1 619	1 640	4 168	2 831
Warszawa	5 443	5 487	49 700	25 774
Wrocław	2 529	2 360	4 706	4 382
Del. Bydgoszcz	1 323	1 420	5 869	1 502
Del. Kielce	781	810	1 682	539
Del. Olsztyn	87	99	1 059	666
Del. Opole	200	188	682	535
Del. Radom	560	545	1 116	222
Razem	37 783	37 773	140 946	71 041

Wykres 6. Liczba spraw zrealizowanych dla podmiotów zewnętrznych (wybrane kategorie)

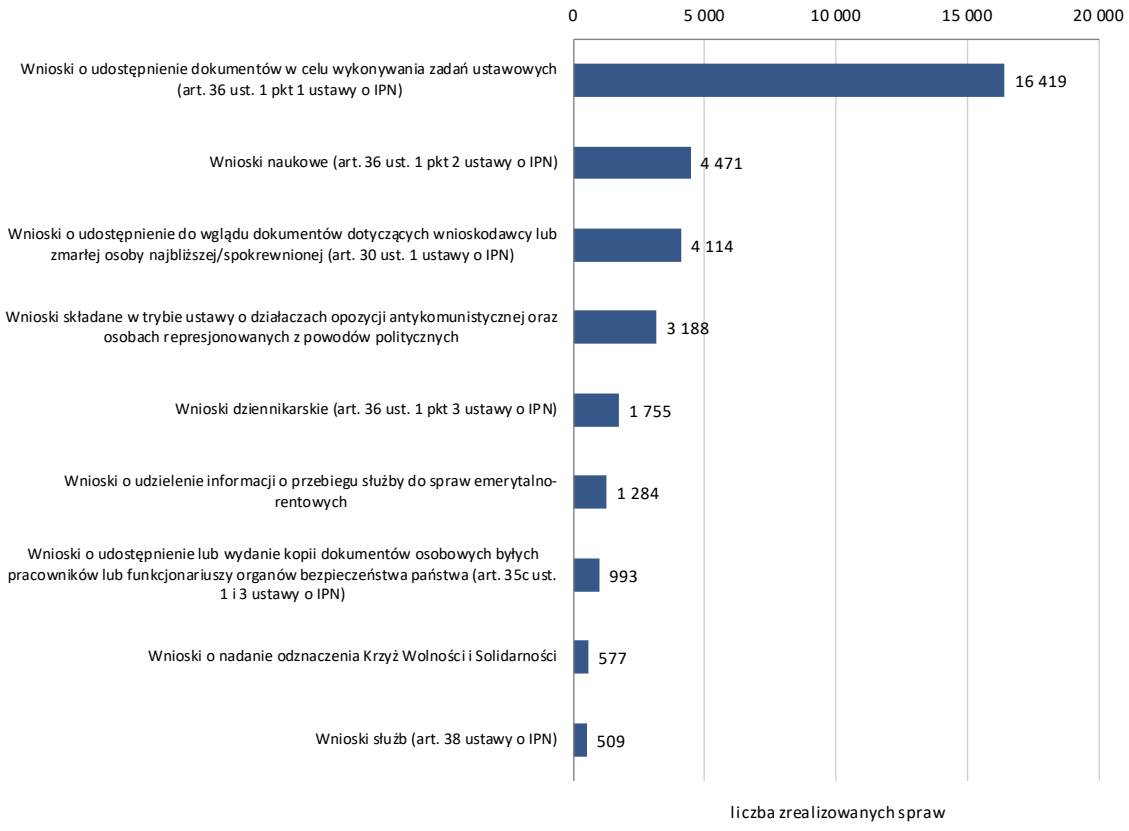

1.4.1.1. Wnioski o nadanie odznaczenia Krzyż Wolności i Solidarności

W 2021 r. wpłynęło do Centrali i jednostek pionu archiwalnego łącznie 446 wniosków o nadanie odznaczenia KWiS, a zrealizowano, wraz ze sprawami z lat wcześniejszych, 577 wniosków. W Centrali Instytutu opracowano 107 wniosków oraz zweryfikowano 489 spraw przekazanych z oddziałów i delegatur IPN. Do Kancelarii Prezydenta RP przesłano 501 wniosków (w tym 1 wniosek o nadanie Złotego Krzyża Zasługi), spełniających wymogi formalne i sygnowanych podpisem prezesa IPN.

Pion archiwalny odpowiadał również za organizację 56 uroczystości wręczenia odznaczeń, podczas których prezes IPN i jego zastępcy wręczyli 5 orderów (1 Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski, 2 Krzyże Oficerskie Orderu Odrodzenia Polski oraz 2 Krzyże Kawalerskie Orderu Odrodzenia Polski) i 752 odznaczenia Krzyż Wolności i Solidarności.

Portal internetowy https://odznaczeni-kwis.ipn.gov.pl, zawierający informacje o działaczach opozycji antykomunistycznej odznaczonych Krzyżem Wolności i Solidarności, w 2021 r. uzupełniono o 1041 notek biograficznych. Z końcem okresu sprawozdawczego dostępnych było w nim łącznie 6180 biogramów, przygotowanych przez archiwistów w Centrali, oddziałach i delegaturach.

1.4.1.2. Realizacja ustawy o działaczach opozycji i osobach represjonowanych z powodów politycznych

Pion archiwalny IPN realizuje wnioski składane w trybie ustawy z 20 marca 2015 r. o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych (Dz.U. z 2018 r. poz. 690, z późn. zm.). Dotyczą one wydania decyzji administracyjnej prezesa IPN w sprawie spełnienia warunków, o których mowa w art. 4 ustawy o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz poszukiwania dowodów potwierdzających spełnienie warunków, o których mowa w art. 2 lub art. 3 ww. ustawy. Realizowano także wnioski Urzędu do spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych, składane w trybie art. 5 ust. 5 ww. ustawy, o przekazanie informacji o treści zgromadzonych przez Instytut dokumentów dotyczących warunków, o których mowa w art. 2 i art. 3, oraz o przekazanie uwierzytelnionych kopii tych dokumentów.

W 2021 r. zarejestrowano 2900 wniosków na podstawie ww. ustawy, natomiast zrealizowano 3188 (wraz ze sprawami wszczętymi przed 2021 r.). W sprawach prowadzonych na podstawie art. 4 ustawy wydano 1768 decyzji administracyjnych.

1.4.1.3. Realizacja ustawy dezubekizacyjnej

Pion archiwalny realizował sprawy wynikające z przepisów ustawy z 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z 2020 r., poz. 723).

W okresie sprawozdawczym mniej liczne były wnioski wpływające z Zakładu Emerytalno-Rentowego MSWiA i z Biura Emerytalnego Służby Więziennej o wydanie informacji o przebiegu służby wskazanego funkcjonariusza na rzecz państwa totalitarnego, o której mowa w art. 13b ustawy. Informacje sporządzane były zgodnie z art. 13a ww. ustawy na podstawie akt osobowych funkcjonariusza znajdujących się w zasobie IPN – łącznie przygotowano informacje dotyczące 180 osób.

Odnotowano natomiast bardzo dużą liczbę wniosków wpływających z wydziałów pracy i ubezpieczeń społecznych sądów okręgowych, w związku z odwołaniami od decyzji wydawanych przez organa emerytalne w sprawie ponownego ustalenia wysokości świadczenia emerytalno-rentowego, składanymi przez byłych funkcjonariuszy.

Utrzymuje się też tendencja wzrostowa w przypadku pism byłych funkcjonariuszy w sprawie weryfikacji informacji o przebiegu służby. Wpłynęły 1293 wnioski, a zrealizowano 1284.

Byli pracownicy lub funkcjonariusze organów bezpieczeństwa państwa częściej zwracali się też o wydanie kopii swoich dokumentów osobowych na podstawie art. 35c ust. 3 ustawy o IPN. Jednostki pionu archiwalnego przyjęły 724 takie wnioski, czyli 88 proc. więcej niż w 2020 r.

Widoczny był także znacznie większy wpływ wniosków składanych przez jednostki wojskowe w związku z koniecznością wystawienia asyst honorowych w uroczystościach pogrzebowych. W 2021 r. w Centrali zrealizowano o 60 proc. więcej takich spraw (łącznie 938) niż w poprzednim roku, w tym kwerend na potrzeby wniosków realizowanych w oddziałach i delegaturach IPN.

1.4.2. Centrum Informacji o Ofiarach II Wojny Światowej

Centrum Informacji o Ofiarach II Wojny Światowej działające w strukturze AIPN w Warszawie udziela kompleksowych informacji o Polakach i obywatelach polskich innych narodowości – ofiarach represji niemieckich i sowieckich w okresie II wojny światowej i po jej zakończeniu (1939–1956).

Centrum w swojej działalności korzysta przede wszystkim z materiałów archiwalnych po byłej Głównej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu oraz z tzw. zbioru akt wschodnich. Wykorzystywane są również dane zawarte w użytkowanej przez IPN elektronicznej kopii bazy Arolsen Archives, dotyczące więźniów obozów koncentracyjnych, ofiar gestapo, robotników przymusowych i osób deportowanych w czasie II wojny światowej oraz materiały przejęte z Ośrodka „Karta" w ramach kontynuacji dokumentacyjno-badawczego programu „Indeks Represjonowanych". W okresie sprawozdawczym baza „Indeks Represjonowanych" uzyskała nowy interfejs graficzny oraz ulepszoną wyszukiwarkę. Ciesząca się dużym zainteresowaniem użytkowników strona internetowa Centrum od 2021 r. dostępna jest również w języku angielskim, a trwają prace nad jej wersją rosyjskojęzyczną.

W 2021 r. Centrum przyjęło 12 397 zapytań i udzieliło 13 329 odpowiedzi zawierających informacje uzyskane w wyniku przeprowadzonych kwerend, jak również dane i adresy innych, polskich i zagranicznych, archiwów, w których mogą znajdować się informacje o poszukiwanych osobach.

Ponadto Centrum prowadziło nadzór merytoryczny nad wykonaniem zadania publicznego „Pozyskiwanie, opracowanie i scalanie informacji celem uzupełnienia istniejącej komputerowej, imiennej bazy danych obejmującej obywateli państwa polskiego poddanych represjom pod okupacją niemiecką w latach 1939–1945", realizowanego przez Fundację Polsko-Niemieckie Pojednanie. Zakres prac obejmował m.in. scalanie rekordów w bazie straty.pl, uzupełnianie bazy o nowe dane oraz jej rozbudowę o kolejne funkcjonalności wyszukiwawcze.

1.4.3. Wnioski służbowe

Postępująca cyfryzacja zasobu IPN ułatwia również realizację zadań innych pionów Instytutu. Prokuratorzy i pracownicy biur merytorycznych od 2020 r. korzystają z bezpośredniego wglądu w kopie zeskanowanych akt, udostępnione w Repozytorium Cyfrowym. Pisemne wnioski o udostępnienie dokumentów do celów służbowych dotyczą teraz wyłącznie udostępnienia dokumentów niejawnych, dokumentów w formie oryginałów lub przeprowadzenia przez archiwistów szczegółowej kwerendy połączonej z udostępnieniem wytypowanych materiałów na potrzeby śledztw i postępowań lustracyjnych.

W 2021 r. pracownicy pionów merytorycznych IPN pobrali łącznie 217 405 cyfrowych kopii jednostek archiwalnych znajdujących się w Repozytorium Cyfrowym. Jest to wartość prawie dwukrotnie większa od liczby jednostek pobranych w 2020 r.

Tak duże zainteresowanie zdigitalizowanym zasobem miało przełożenie na liczbę wniosków służbowych. W omawianym okresie sprawozdawczym do komórek właściwych w sprawach udostępniania wpłynęły ogółem 18 334 wnioski służbowe, a zakończono realizację 18 988 spraw (w tym wszczętych w 2020 r.). W całym kraju pracownicy pionu archiwalnego udostępnili do celów służbowych 58 086 j.a., z czego większość stanowiły oryginały (44 651 j.a., czyli ok. 77 proc. ogółu udostępnionych archiwaliów). Zarówno liczba nowych spraw, jak i udostępnionych jednostek archiwalnych zmniejszyły się w stosunku do 2020 r., jednak po uwzględnieniu pobrań z Repozytorium okazuje się, że zasób Archi-

wum wykorzystywany jest nawet w większym zakresie niż w latach poprzednich. Jak kształtowały się proporcje w zakresie spraw realizowanych dla poszczególnych biur pokazuje wykres nr 7.

Na potrzeby kwerend prowadzona jest także wysyłka akt między jednostkami pionu archiwalnego. W związku z wypożyczeniami zrealizowano 9771 spraw, przesyłając 18 208 j.a.

Tabela 5. Realizacja wniosków służbowych przez pion archiwalny w 2021 r.

Jednostka organizacyjna	Liczba spraw		Liczba wypożyczonych jednostek archiwalnych	
	Wpływających	Zrealizowanych ostatecznie	Razem	W tym w formie elektronicznej
AIPN	4 814	5 308	15 224	2 803
Białystok	1 271	1 286	5 171	289
Gdańsk	851	874	2 881	2 075
Katowice	2 370	2 380	4 523	1 577
Kraków	983	958	3 234	29
Lublin	974	1 024	3 630	60
Łódź	805	843	1 960	613
Poznań	646	597	5 187	1 247
Rzeszów	2 038	2 094	3 528	75
Szczecin	610	612	2 594	1 029
Warszawa	346	345	803	154
Wrocław	1 072	1 051	2 580	2 511
Del. Bydgoszcz	762	817	2 461	520
Del. Kielce	515	523	1 547	97
Del. Olsztyn	61	73	2 489	325
Del. Opole	8	8	6	0
Del. Radom	208	195	268	31
Razem	18 334	18 988	58 086	13 435

Wykres 7. Liczba wniosków służbowych z poszczególnych pionów IPN zrealizowanych w 2021 r.

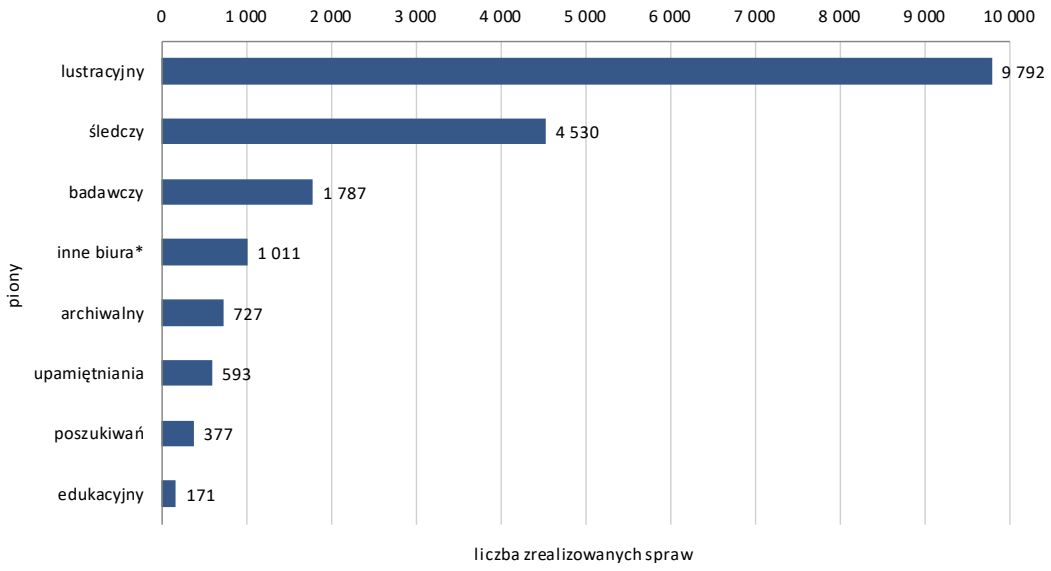

* Inne biura – dotyczy prezesów IPN oraz wniosków służbowych pracowników spoza biur merytorycznych.

Oprócz udostępniania materiałów archiwalnych w ramach realizowanych wniosków służbowych pracownicy pionu archiwalnego prowadzili szerokie kwerendy do wielu ogólnopolskich projektów badawczych i edukacyjnych oraz śledztw. Wśród nich można wymienić: projekt dotyczący pacyfikacji strajku w Wyższej Oficerskiej Szkole Pożarniczej, projekty badawcze „Gestapo na ziemiach polskich", „Struktura i działalność wojskowego aparatu bezpieczeństwa", „Stosunki polsko-żydowskie", „Akademia Spraw Wewnętrznych", kwerendy na potrzeby programu telewizyjnego „Przystanek Historia", śledztwa dotyczące zbrodni niemieckich popełnionych w obozach koncentracyjnych.

1.4.4. Kwerendy i sprawdzenia w zasobie ewidencyjnym

Jednym z podstawowych etapów w realizacji większości wniosków jest kwerenda w archiwalnym zasobie ewidencyjnym.

W 2021 r. jednostki pionu archiwalnego przyjęły 336 398 zapytań. W wyniku sprawdzeń przeprowadzonych w zasobie ewidencyjnym udzielono odpowiedzi na 349 129 zapytań (w tym również na zapytania złożone w poprzednim okresie sprawozdawczym).

Wpływ największej liczby zapytań odnotowano w AIPN w Warszawie (77 016) i oddziałowych archiwach we Wrocławiu (22 271), w Krakowie (21 513) i Poznaniu (20 913).

Nadal przeważają kwerendy dla pionu lustracyjnego (wpłynęło 223 329 zapytań, udzielono 231 088 odpowiedzi) i komórek archiwum w związku z realizowanymi wnioskami (wpłynęły 90 643 zapytania, udzielono 95 079 odpowiedzi). Pracownicy innych pionów – najczęściej pionu upamiętniania – złożyli łącznie 3439 zapytań (zrealizowano 3484).

Częściej niż w poprzednim okresie sprawozdawczym zapytania kierowały służby specjalne – wpłynęło 18 987, a zrealizowano 19 478 zapytań (większość z nich wykonano w Centrali IPN). Szczegółowe dane dotyczące liczby zrealizowanych w 2021 r. zapytań ewidencyjnych prezentuje poniższy wykres.

Wykres nr 8. Liczba zrealizowanych zapytań w 2021 r.

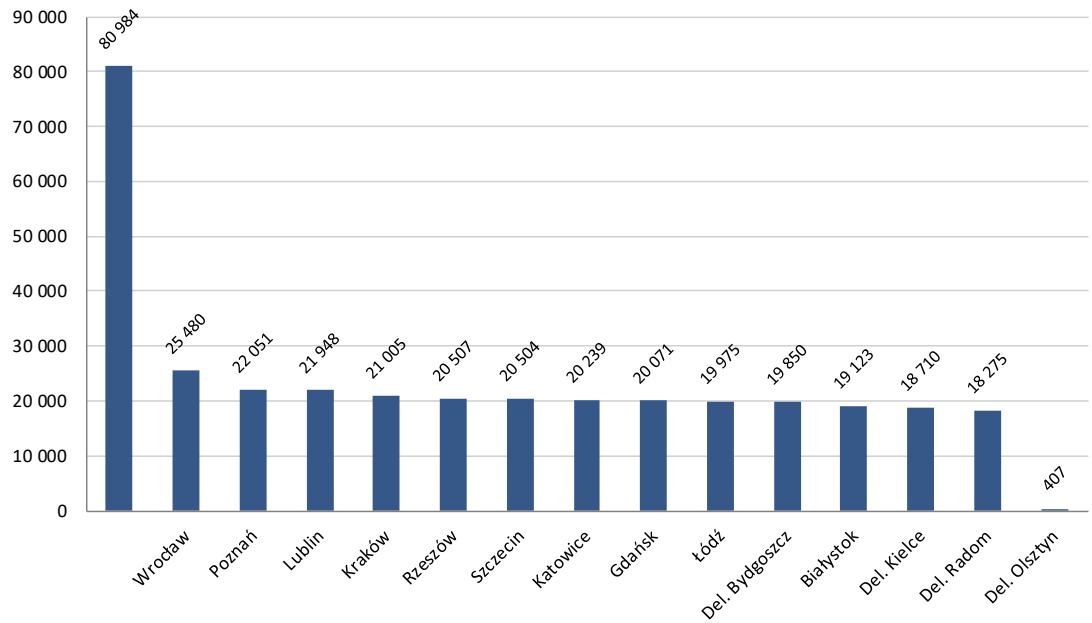

1.4.5. Praca czytelni

Archiwalia z zasobu Instytutu Pamięci Narodowej udostępniane są wnioskodawcom w czytelniach funkcjonujących w oddziałach, delegaturach oraz w punktach zamiejscowych IPN, a także w pracowni naukowej znajdującej się w siedzibie AIPN w Warszawie.

Użytkownicy czytelni mogą korzytać nie tylko ze stanowisk do zapoznawania się z jednostkami w oryginale, ale także ze stanowisk komputerowych z dostępem do elektronicznych pomocy archiwalnych oraz z możliwością przeglądania archiwaliów w formie cyfrowej. Uzupełnieniem są podręczne biblioteki, zawierające głównie publikacje wydane przez IPN. W OAIPN w Warszawie jest również możliwy dostęp do elektronicznej kopii bazy Arolsen Archives.

W 2021 r. czytelnie były otwarte dla korzystających, jednak dla zapewnienia ich bezpieczeństwa w obliczu trwającej pandemii utrzymano ograniczenia w liczbie dostępnych jednorazowo stanowisk pracy. W regulaminach działania czytelni zachowano też przyjęte w poprzednim roku obostrzenia.

W okresie sprawozdawczym zarejestrowano 10 486 wizyt, podczas których zostało udostępnionych 93 298 j.a., w tym w formie elektronicznej 39 039 j.a., czyli ok. 42 proc. ogólnej liczby. Szczegółowe dane dotyczące liczby jednostek archiwalnych udostępnionych w czytelniach IPN w 2021 r. prezentuje poniższy wykres.

Wykres 9. Liczba jednostek udostępnionych w czytelniach w poszczególnych jednostkach (z podziałem na oryginały i kopie cyfrowe)

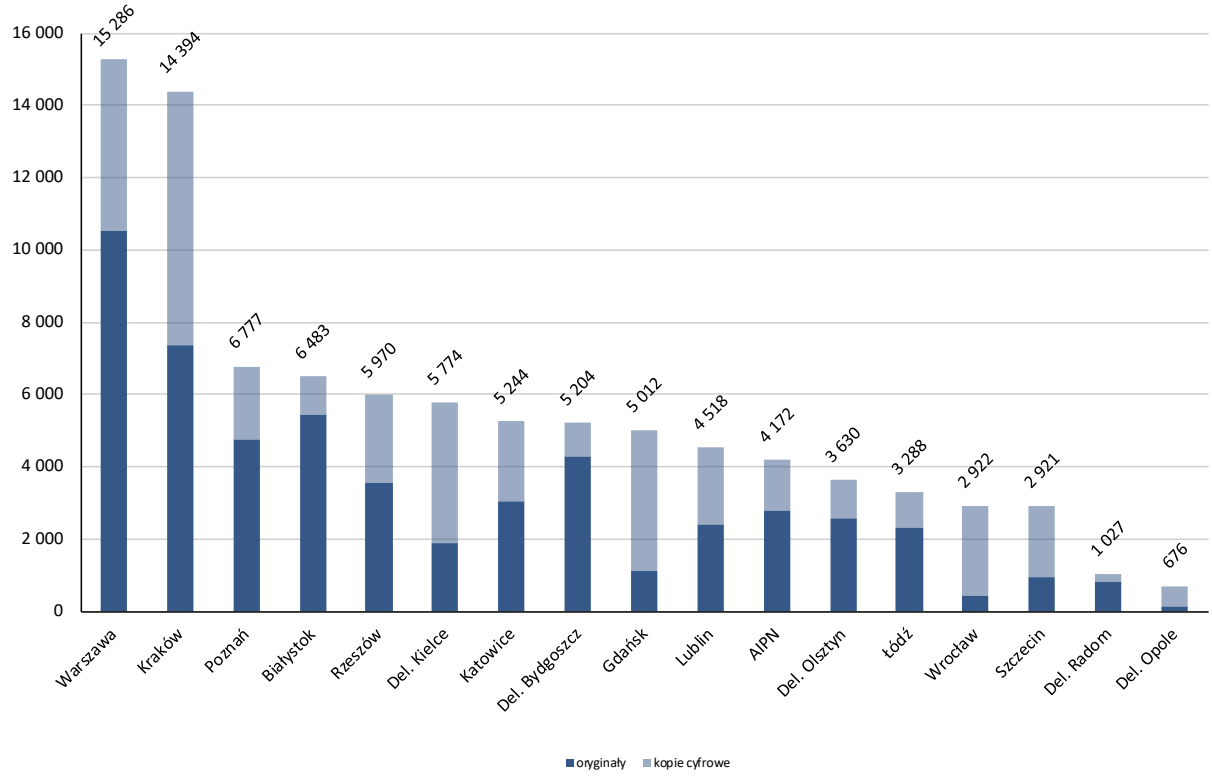

1.5. Działalność popularyzatorska i edukacyjna

W Archiwum IPN działa wyodrębniony Wydział Badań Archiwalnych i Edycji Źródeł, do którego zadań należy publikacja wyników badań zasobu i przygotowywanie edycji źródłowych. W jednostkach terenowych Instytutu odpowiadają mu wydzielone stanowiska badań archiwalnych i edycji źródeł. W działalność naukową i popularyzatorską angażują się także pracownicy innych komórek pionu archiwalnego – publikując teksty opracowane na podstawie dokumentów przechowywanych w zasobie Instytutu, przygotowując wystawy i promując działalność archiwalną IPN w Internecie.

1.5.1. Publikacje naukowe

W 2021 r. ukazało się dziesięć publikacji przygotowanych przez Wydział Badań Archiwalnych i Edycji Źródeł. Wśród najważniejszych z nich wymienić należy: wydawnictwo *Organizacja „Ruch" (1965–*

1970), będące pierwszą naukową monografią poświęconą tej tajnej organizacji antykomunistycznej oraz drugi tom słownika biograficznego *Leksykon bezpieki. Kadra kierownicza aparatu bezpieczeństwa (1944–1956)*, zawierający kolejnych 50 biogramów funkcjonariuszy pełniących funkcje kierownicze w centrali UB w okresie największych represji wobec przeciwników systemu. Niezwykle istotna dla popularyzacji wiedzy o zasobie archiwalnym Instytutu jest publikacja *„…aby każdy okruch historii został uratowany!" Archiwum Pełne Pamięci*, w której opisano najciekawsze nabytki przejęte do zbiorów IPN od osób prywatnych, w ramach projektu realizowanego od 2017 r. W artykułach składających się na książkę ukazano, często dramatyczne, losy bohaterów pozyskanych kolekcji wpisujące się w najważniejsze wydarzenia z historii Polski w XX w. W 2021 r. ukazało się także drugie, albumowe wydanie, pozyskanego w ramach projektu Archiwum Pełne Pamięci pamiętnika Wandy Barbary Kociuby, *„Zamiast Twojego uśmiechu, Polsko, mamy łzy i uśmiech niedoli". Pamiętnik z Syberii, Iranu i Libanu*, którego autorka opisuje swoje tułacze, wojenne losy, począwszy od deportacji na Syberię, przez ewakuację z Armią Andersa do Iranu, po pobyt w Syrii i Libanie. Pamiętnik został wydany także w formie audiobooka.

Wynikiem prac Wydziału Badań Archiwalnych i Edycji Źródeł AIPN jest również wydawnictwo źródłowe pt. *Niezależne obchody świąt narodowych: 3 Maja, 15 Sierpnia, 11 Listopada w latach 1978–1989. Wybór źródeł*, zawierające dokumenty dotyczące organizowanych przez opozycję antykomunistyczną obchodów „zakazanych" świąt i rocznic. Nakładem AIPN ukazały się też wybory dokumentów dotyczących działalności aparatu bezpieczeństwa w okresie konstytuowania się władzy komunistycznej i najbardziej nasilonego terroru: *Aparat bezpieczeństwa w województwie poznańskim 1945–1956. Wybrane kierunki i metody (dokumenty)* oraz *Rok pierwszy. Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w województwie białostockim (sierpień 1944 – lipiec 1945).* W okresie sprawozdawczym został wydany siódmy tom pokonferencyjnej serii „Symposia Archivistica" pt. *Problemy funkcji archiwów*, zawierający teksty wystąpień wygłoszonych podczas sympozjum zorganizowanego 7–8 listopada 2019 r. w Toruniu.

Wśród wydawnictw będących wynikiem badań archiwalnych pracowników oddziałowych archiwów i wydziałów archiwalnych delegatur należy wymienić przede wszystkim monografię *Orła WRONa nie pokona. Stan wojenny w Gdyni (1981–1983),* przygotowaną przez gdański oddział IPN oraz wydaną w dwóch wersjach językowych (polskiej i węgierskiej) publikację, *Miasta Wolności. Poznań–Budapeszt 1956*, opracowaną w IPN w Poznaniu.

Pracownicy pionu archiwalnego oddziałów i delegatur przygotowywali również edycje źródeł. W okresie sprawozdawczym ukazały się m.in. publikacje: *Wybory czerwcowe 1989 r. w województwie poznańskim. Wybór dokumentów* (w serii wydawniczej IPN Oddział w Poznaniu) i *Spowiedź konspiratora i partyzanta*, pamiętnik Jerzego Stanisława Kuntza, żołnierza Uderzeniowych Batalionów Kadrowych AK na Suwalszczyźnie i Augustowszczyźnie, opracowany przez archiwistki z Białegostoku. Nakładem Oddziału IPN w Białymstoku ukazał się także drugi tom wydawnictwa *Historia najnowsza Polski w poezji dzieci i młodzieży. Antologia wierszy konkursowych*, zawierający zbiór wierszy nagrodzonych w zainicjowanym przez oddziałowe archiwum konkursie poetyckim. Próbą podsumowania początków działalności pionu archiwalnego jest natomiast publikacja *Wokół pamięci i historii. Działalność archiwalna Instytutu Pamięci Narodowej w latach 2000–2016*, przygotowana przez pracownika w OAIPN w Łodzi.

W 2021 r. ukazał się kolejny, trzynasty tom „Przeglądu Archiwalnego IPN", periodyku naukowego, w którym prezentowane są zagadnienia dotyczące szeroko rozumianej archiwistyki w kontekście funkcjonowania pionu archiwalnego Instytutu. Na łamach pisma publikowane są informacje dotyczące różnych aspektów aktywności archiwum IPN. Ważne miejsce zajmuje też popularyzacja zgromadzonego zasobu przez krytyczne omówienia oraz edycje najciekawszych dokumentów archiwalnych. „Przegląd Archiwalny IPN" znajduje się na liście czasopism punktowanych MNiSW oraz w renomowanych międzynarodowych bazach indeksacyjnych.

1.5.2. Działalność popularyzatorska i edukacyjna

W 2021 r., podobnie jak w roku poprzednim, działalność popularyzatorska i edukacyjna, w związku z ograniczeniami związanymi z epidemią wirusa SARS-CoV-2, była realizowana w formie zdalnej

lub z ograniczoną liczbą uczestników przy jednoczesnym relacjonowaniu wydarzeń w mediach. Paradoksalnie, ograniczenia te zaowocowały upowszechnieniem nowych form promocji wiedzy o zasobie Archiwum, takich jak chociażby mobilne gry miejskie, oraz aktywizacją działań popularyzatorskich i edukacyjnych w Internecie.

W okresie sprawozdawczym odbyły się trzy konferencje naukowe przygotowane lub współorganizowane przez Archiwum IPN. 27 października odbyła się trzynasta doroczna konferencja z okazji Światowego Dnia Dziedzictwa Audiowizualnego przygotowywana przez archiwistów z Centrali IPN pt. *Unboxing obrazów. Wpływ archiwów audiowizualnych i fotograficznych na kulturę*. Natomiast 30 czerwca – 1 lipca w siedzibie Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie obradowała, współorganizowana przez Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej, piąta ogólnopolska konferencja archiwistów i historyków z cyklu *Educare necesse est…* Edycja pt. *Rzeczpospolita Małych Ojczyzn* zrealizowana była w trybie zdalnym. Archiwiści IPN współorganizowali także VIII Toruńskie Konfrontacje Archiwalne pt. *Wolne archiwa wobec zmian*, które odbyły się 2–3 grudnia na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu.

W omawianym okresie organizowano także spotkania i konferencje, podczas których informowano o projektach realizowanych przez pion archiwalny i promowano przygotowane wydawnictwa. Wśród najważniejszych należy wymienić zorganizowaną w Belwederze, w związku z 25. rocznicą nawiązania polsko-ukraińskiej współpracy naukowo-archiwalnej dyskusję historyków, podczas której podsumowano efekty i perspektywy współpracy oraz konferencję prasową z udziałem prezesa IPN, dr. Karola Nawrockiego, podsumowującą 15 lat prac katowickiego archiwum nad odzyskiwaniem materiałów z tzw. worów ewakuacyjnych, czyli dokumentacji przeznaczonej przez SB do zniszczenia na przełomie 1989 i 1990 r. Natomiast 24 czerwca w Centrum „Arka" w Radomiu zorganizowano spotkanie, podczas którego zaprezentowano wydawnictwa i materiały przygotowane w latach 2020–2021 w Delegaturze IPN w Radomiu, m.in. materiały edukacyjne dotyczące robotniczego protestu z 25 czerwca 1976 r., tom pokonferencyjny *Miasta buntu w imperium sowieckim. Konteksty radomskiego Czerwca 1976 r.*, a także publikacje popularnonaukowe.

Odmienną formą prezentacji dokumentów z zasobu Instytutu szerokiemu gronu odbiorców jest organizacja wystaw archiwalnych. W okresie sprawozdawczym w Archiwum IPN w Centrali przygotowano ekspozycję *Amerykanin na Ukrainie. Zdjęcia Juliena Bryana z lat 1930–1958 / Amerykanin w Warszawie. Zdjęcia Juliena Bryana z września 1939 r.* Wystawę, w dwóch wersjach językowych (po angielsku i ukraińsku), zrealizowano we współpracy z Ambasadą Rzeczypospolitej Polskiej w Kijowie i przy wsparciu Kijowskiej Miejskiej Administracji Państwowej. Składającą się z dwóch części ekspozycję prezentowano od 21 września do 31 października w Kijowie, a w listopadzie w Fastowie w obwodzie kijowskim.

Odnotowania wymaga także udział archiwistów z Centrali w przygotowaniu wystawy *#StolenMemory – Skradziona Pamięć*, której uroczyste otwarcie miało miejsce w Warszawie 14 czerwca w Narodowym Dniu Pamięci Ofiar Niemieckich Nazistowskich Obozów Koncentracyjnych i Obozów Zagłady. Ekspozycja powstała w ramach kampanii #StolenMemory realizowanej przez Arolsen Archives. Celem projektu jest odszukanie rodzin ofiar osób represjonowanych przez III Rzeszę i zwrócenie im pamiątek po najbliższych oraz popularyzacja wiedzy na temat milionów ofiar, które straciły życie w niemieckich obozach koncentracyjnych. Otwarciu wystawy towarzyszyło uroczyste przekazanie pamiątki, zegarka kieszonkowego, po byłym więźniu obozów koncentracyjnych – Franciszku Czaplickim. Ekspozycja była następnie prezentowana w Bydgoszczy i Białymstoku, gdzie pięciu rodzinom udało się przekazać bezcenne pamiątki po ich bliskich.

W okresie sprawozdawczym w kolejnych miejscach w kraju i za granicą eksponowano wystawy przygotowane przez pracowników pionu archiwalnego w latach ubiegłych. Wśród nich wymienić należy wystawy: *Rozkaz nr 00485. Antypolska operacja NKWD na sowieckiej Ukrainie 1937–1938* (AIPN, prezentowana w Domu Polonii na Zamku w Pułtusku oraz od listopada kolejno w Melbourne, Albion i Rowville w Australii), *Polonica emigracyjne. Ze zbiorów instytucji członkowskich Stałej Konferencji Muzeów, Archiwów i Bibliotek Polskich na Zachodzie* (AIPN, prezentowana w Lublinie i w Domu

Polonii na Zamku w Pułtusku), *Bić się do końca. Podziemie niepodległościowe w regionie radomskim w latach 1945–1950* (Delegatura IPN w Radomiu, prezentowana w Muzeum Regionalnym im. prof. Tomasza Mikockiego w Kozienicach), *Wstańcie chodźmy… Pierwsza pielgrzymka Jana Pawła II do Polski* (OAIPN w Katowicach, prezentowana w Bielsku-Białej, Łomży i Krakowie) oraz *Leopold Tyrmand – o stylu bycia w kontrze* (OAIPN w Katowicach, prezentowana w Jaworznie i Raciborzu).

Podobnie jak w latach poprzednich, archiwiści przygotowywali różnego rodzaju publikacje popularyzatorskie. W 2021 r. ukazały się m.in.: okolicznościowa broszura edukacyjna *Strajk radomski i nie tylko… Czterdziesta rocznica wprowadzenia stanu wojennego*, biografia Józefa Bronisława Marjańskiego w serii *Bohaterowie Niepodległej*, obydwie pozycje przygotowane przez archiwistów z Radomia, oraz publikacja *Aresztowani podczas akcji X MBP. Losy kilkunastu osób związanych z Okręgiem Wileńskim AK*, autorstwa archiwistów z Wrocławia. Promocji zasobu służą także opracowane we wrocławskim OAIPN kalendarze na 2022 r.: *I Brygada Wileńska Armii Krajowej* i *Solidarność Walcząca*.

Pracownicy pionu archiwalnego byli autorami wielu artykułów popularnonaukowych, które publikowane były w dodatkach historycznych do prasy ogólnopolskiej, periodykach i prasie lokalnej, a także czasopismach internetowych. Archiwiści uczestniczyli również w opracowywaniu biogramów w ramach projektu *Encyklopedia Solidarności*.

Odrębnego omówienia wymagają działania pionu archiwalnego związane z przygotowywaniem portali i baz internetowych służących upowszechnianiu wiedzy o zasobie archiwum Instytutu, a także przywracaniu pamięci o bohaterach opozycji antykomunistycznej i ofiarach systemów totalitarnych.

Najważniejszym osiągnięciem na tym polu była publikacja na portalu Polskie Miesiące, w części dotyczącej Grudnia 1981 r., „Bazy Internowanych", przygotowanej przez Archiwum IPN w ramach projektu *Internowani w stanie wojennym*. Bazę udostępniono internautom 13 grudnia, w związku z 40. rocznicą wprowadzenia stanu wojennego. Znajdziemy w niej 9434 rekordy dotyczące internowanych: z powodów politycznych, dygnitarzy partyjnych oraz osób o nieustalonej podstawie internowania. Do 6133 rekordów dołączono cyfrowe kopie decyzji o internowaniu, do 3862 – fotografie, a do 5109 – linki do zewnętrznych biogramów na innych stronach IPN. Uzupełnienie bazy stanowią: interaktywna mapa miejsc internowania i statystyki MSW PRL dotyczące internowanych.

W 2022 r. kontynuowano opracowywanie „Bazy Ofiar Zbrodni Wołyńskiej", zawierającej informacje o osobach zamordowanych przez nacjonalistów ukraińskich. Baza, będąca wynikiem pracy archiwistów z Archiwum IPN i oddziałowych archiwów w Gdańsku, Lublinie i we Wrocławiu we współpracy z pionami śledczym i upamiętniania, została uzupełniona o kolejne rekordy i zawiera obecnie zapisy dotyczące ponad 34 tys. ofiar ludobójstwa.

Pracownicy Oddziałowego Archiwum w Krakowie zaangażowani byli w realizację projektu *Od grudnia do grudnia. Strajki w Małopolsce 1981–1982*, czego efektem była publikacja serwisu internetowego odgrudniadogrudnia.ipn.gov.pl.

Archiwiści ze wszystkich jednostek pionu archiwalnego brali udział w pracach w ramach projektu *Skazani na karę śmierci w latach 1944–1956*, którego efektem ma być opracowanie i publikacja pełnej listy skazanych na karę śmierci przez aparat sądowniczy, w tym m.in. przez wojskowe sądy rejonowe, wojskowe sądy okręgowe, wojskowe sądy garnizonowe, sądy armijne. W okresie sprawozdawczym w wyniku szeroko prowadzonej kwerendy wytypowano ponad 8 tys. nazwisk.

Do popularyzacji wiedzy o zasobie archiwalnym coraz częściej wykorzystywany jest Internet. Na stronie internetowej IPN, portalu Przystanek Historia, w mediach społecznościowych i na kanale YouTube Instytutu archiwiści publikują źródła, artykuły popularnonaukowe, notacje i materiały audiowizualne przygotowane na podstawie archiwaliów. I tak przykładowo: OAIPN w Łodzi opracowało zakładkę internetową *Zwycięstwo łódzkich włókniarek. Strajki w lutym 1971 r. w materiałach archiwalnych z zasobu Instytutu Pamięci Narodowej*, w której zaprezentowano dokumenty źródłowe i materiały dotyczące strajków w lutym 1971 r., a w cyklu *Co kryje Oddziałowe Archiwum IPN w Rzeszowie* publikowano informacje o kolekcjach pozyskanych w ramach projektu Archiwum Pełne Pamięci. Rozwijał się profil Facebooka Archiwum IPN, na którym, wykorzystując dokumenty zgromadzone w zasobie, zamieszczano teksty związane z rocznicami wydarzeń historycznych i ich uczestnikami oraz szereg

cykli tematycznych promujących wybrane rodzaje źródeł, m.in. *Architekci terroru*, *Losy polskich dzieci w czasie II wojny światowej*, *Artefakty pamięci*, *Posłuchaj mojej historii*.

Ciekawą inicjatywą przeprowadzoną za pośrednictwem profilu na Facebooku była akcja identyfikacji bohaterów zdjęć z pozyskanej do IPN kolekcji fotografii Henryka Śmigacza. W wyniku apelu, który odbił się szerokim echem w mediach, nawiązano kontakt z rodziną jednej z osób przedstawionych na zdjęciu.

Uzupełnieniem działań promocyjnych był udział archiwistów w audycjach radiowych i telewizyjnych oraz konsultacje historyczne przy projektach związanych z realizacją filmów dokumentalnych. Na wspomnienie zasługuje uczestnictwo pracowników pionu archiwalnego w cyklu audycji Radia Plus Radom pt. *Historia jakiej nie znacie* (Delegatura w Radomiu) i w programach TVP 3 Poznań *Historia każdego dnia* (OAIPN w Poznaniu) oraz przygotowanie podcastu poświęconego Błażejowi Stolarskiemu, zaprezentowanego w ramach internetowych publikacji dźwiękowych Centrum Badań Historycznych w Berlinie (OAIPN w Łodzi).

Wśród innych wydarzeń popularyzujących zasób Archiwum IPN należy wymienić: uroczysty pokaz filmu pozyskanego ze Stowarzyszenia Weteranów Armii Polskiej *Wycieczka weteranów Stowarzyszenia do ojczyzny* połączony z promocją wydawnictwa płytowego zawierającego ww. film (Dom Narodowy w Nowym Jorku, 17 października) i działania radomskiej delegatury IPN, upamiętniające Teresę Grodzińską, bohaterską sanitariuszkę zamordowaną przez wroga w czasie wojny polsko-bolszewickiej (m.in. uroczystość wręczenia tytułu Honorowego Obywatela Miasta Radomia rodzinie Teresy Grodzińskiej, quiz internetowy dla młodzieży, prelekcja wygłoszona podczas spotkania w ramach Akademii Niepodległości w Pionkach).

Archiwiści od lat aktywnie włączają się w działalność edukacyjną, prowadząc lekcje archiwalne dla uczniów, studentów i nauczycieli. W okresie sprawozdawczym, po przerwie spowodowanej pandemią, 25–26 października, odbyły się dni otwarte dla szkół w ramach projektu *Spotkania z dokumentem w Archiwum IPN*. Podczas edycji, zorganizowanej pt. *Niepodlegli na obczyźnie*, omówiono i zaprezentowano dokumenty dotyczące polskich emigrantów i uchodźców począwszy od dwudziestolecia międzywojennego po lata 80. XX w. Rozszerzając ofertę dla uczniów, pracownicy Archiwum IPN przygotowali edukacyjne mobilne gry miejskie: *Spacer z historią i sztuką* (powstała w ramach organizacji Nocy Muzeów) oraz *Powstanie warszawskie. Losy Ewy i Jerzego Stolarskich*. Kontynuowano projekt warsztatów dla nauczycieli szkół mazowieckich, prowadzony we współpracy z Mazowieckim Samorządowym Centrum Doskonalenia Nauczycieli. W omawianym okresie prowadzono zajęcia w ramach siódmej i ósmej edycji warsztatów (część zajęć odbywała się w trybie zdalnym). Archiwiści z Centrali przeprowadzili również, w ramach II Międzynarodowego Festiwalu Filmowego o Totalitaryzmach *Echa Katynia*, warsztaty on-line *Jak korzystać z archiwów IPN – warsztaty dla twórców*.

Spośród inicjatyw jednostek terenowych pionu należy wymienić kontynuację Konkursu Poetyckiego *Historia najnowsza Polski w poezji dzieci i młodzieży* (OAIPN w Białymstoku) oraz wykłady pracowników OAIPN w Warszawie, wygłoszone w ramach kursów adaptacyjno-językowych dla repatriantów, organizowanych przez Ośrodek Rozwoju Polskiej Edukacji za Granicą. W jednostkach pionu archiwalnego prowadzono lekcje dla uczniów i studentów, przy czym część zajęć odbywała się w trybie zdalnym.

Uzupełnieniem opisanych powyżej działań edukacyjnych jest organizacja konkursów internetowych. Quizy dotyczące ważnych wydarzeń historycznych organizowali na profilach Facebooka archiwiści z Centrali i łódzkiego Oddziału IPN.

2. Działalność popularyzatorska i edukacyjna

Biuro Edukacji Narodowej (BEN) wypełnia jedno z podstawowych zadań IPN – odpowiada za działalność edukacyjną, upowszechniając porozbiorową i najnowszą historię Polski w kraju i za granicą w różnych formach edukacyjnych. W skład Biura Edukacji wchodzą: Wydział Projektów Edukacyjnych, Wydział Notacji i Opracowań Multimedialnych, Centrum Edukacyjne IPN im. Janusza Kurtyki „Przystanek Historia", Samodzielna Sekcja Programowa oraz Wydział Logistyki. Edukacją historyczną w kraju zajmują się oddziałowe biura edukacji narodowej (OBEN) IPN.

Jednym z kluczowych celów szeroko rozumianej edukacji historycznej BEN i OBEN jest dotarcie do jak największej liczby odbiorców z różnych środowisk w kraju i za granicą, zgodnie z zapisami ustawy o IPN. Umożliwia to współpraca instytucjonalna IPN i MEN, a na poziomie regionalnym – edukatorów OBEN z poszczególnymi placówkami oświatowymi, szkołami, nauczycielami, wychowawcami oraz placówkami doskonalenia zawodowego pedagogów. Ponadto BEN i OBEN współpracują z uczelniami, instytucjami oświatowymi lub kulturalnymi, a także stowarzyszeniami, fundacjami i innymi organizacjami pozarządowymi, mediami, polskimi organizacjami i instytucjami emigracyjnymi oraz organami władzy publicznej. W roku sprawozdawczym organizowane i prowadzone były lekcje, wykłady, warsztaty, debaty, konwersatoria, seminaria, rajdy oraz gry miejskie związane z miejscami pamięci. Prezentowano liczne wystawy historyczne, nawiązujące do istotnych rocznic i wydarzeń związanych z historią Polski. Pracownicy Wydziału Projektów Edukacyjnych i Centrum Edukacyjnego BEN przygotowywali i prowadzili ogólnopolskie i regionalne konkursy historyczne oraz projekty edukacyjne dla uczniów, nauczycieli, studentów oraz innych odbiorców, a także różnego rodzaju doskonalenie zawodowe nauczycieli. W ramach Programu Polonijnego przeprowadzona została online XV edycja konferencji „Polonijne Spotkania z Historią Najnowszą", a także, również online, po raz ósmy seminarium „Poland in the Heart of European History". Kontynuowano współpracę z polskimi ośrodkami edukacyjnymi oraz kulturalnymi poza krajem, dzięki czemu możliwe staje się upowszechnianie wiedzy o najnowszej historii Polski i systemach totalitarnych zarówno w środowiskach polonijnych, jak i wśród cudzoziemców.

BEN współdziałał również z wieloma placówkami muzealnymi (m.in. z Zamkiem Królewskim w Warszawie, Muzeum Powstania Warszawskiego, Muzeum II Wojny Światowej, Muzeum Katyńskim, Muzeum Więzienia Pawiak, Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL, muzeami funkcjonującymi na terenie byłych niemieckich obozów koncentracyjnych, muzeami regionalnymi), krajowymi i zagranicznymi instytucjami podejmującymi działania popularyzujące historię najnowszą, szczególnie w jej aspekcie edukacyjnym (m.in. Ośrodkiem Rozwoju Edukacji poza Granicami Kraju, Stowarzyszeniem „Wspólnota Polska", Stowarzyszeniem „Pamięć" w Nowym Jorku, Instytutem Józefa Piłsudskiego w Nowym Jorku, Zrzeszeniem Nauczycieli Polskich w Ameryce, organizacjami harcerskimi, Światowym Związkiem Żołnierzy Armii Krajowej, Stowarzyszeniem Weteranów Armii Polskiej w Ameryce, Stowarzyszeniem „Rodzina Katyńska", Stowarzyszeniem „Rodzina Policyjna 1939", Związkiem Sybiraków). Współpraca ta dotyczyła przede wszystkim wspólnych przedsięwzięć (projektów, konkursów, wystaw) oraz udziału przedstawicieli IPN jako edukatorów i prelegentów.

Ważnym krokiem zwiększającym możliwość docierania do szerokiego grona odbiorców jest działanie sieci „Przystanków Historia". Na skutek pandemii znaczną część tej aktywności prowadzono w sys-

temie online. Bogata oferta „Przystanku Historia" spotkała się z wielkim zainteresowaniem nauczycieli z całej Polski, którzy chętnie uczestniczyli w szkoleniach i zgłaszali swoje klasy do korzystania z zajęć lekcyjnych.

W roku sprawozdawczym działania edukacyjne IPN skupiały się wokół czterech ważnych rocznic: 100. rocznicy wybuchu III Powstania Śląskiego 1921 r., 100. rocznicy podpisania traktatu ryskiego, 45. rocznicy protestów robotniczych w czerwcu 1976 r. i 40. rocznicy wprowadzeniu stanu wojennego w Polsce.

2.1. Kształcenie nauczycieli – seminaria i szkolenia

W 2021 r. BEN kontynuował współpracę z MEN i jednostkami mu podległymi w całej Polsce – Ośrodkiem Rozwoju Edukacji, kuratoriami oraz regionalnymi ośrodkami doskonalenia nauczycieli. Podejmowano wspólne inicjatywy z instytucjami zajmującymi się wspieraniem rozwoju pedagogów poza granicami kraju, m.in. Ośrodkiem Rozwoju Edukacji poza Granicami Kraju oraz Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli Stowarzyszenia „Wspólnota Polska", a także działania skierowane do zagranicznych nauczycieli historii.

Oferta BEN skierowana była głównie do nauczycieli przedmiotów humanistycznych w celu wsparcia merytorycznego ich pracy. W ramach doskonalenia zawodowego organizowano konferencje, sesje, wykłady, warsztaty i kursy (w tym metodyczne), wśród których znalazły się także cykle seminaryjno-warsztatowe. Spotkaniom z nauczycielami towarzyszyła prezentacja oferty edukacyjnej IPN. Ściśle współpracowano także z doradcami metodycznymi historii.

BEN, podobnie jak w poprzednich latach, prowadził szkolenia dla nauczycieli polonijnych, m.in. konferencję edukacyjną „Polonijne Spotkania z Historią Najnowszą" oraz warsztaty podczas zagranicznych „Przystanków Historia". Poniżej lista ważniejszych seminariów, szkoleń i konferencji dla nauczycieli:

„13 grudnia roku pamiętnego…" / Seminarium, zorganizowane przez CE IPN im. Janusza Kurtyki, przybliżyło nauczycielom problematykę stanu wojennego, umożliwiło spotkanie ze świadkiem historii oraz zapoznanie się z archiwami Izby Pamięci Generała Kuklińskiego / Liczba uczestników: 140 / Przeprowadzone online: 11 grudnia 2021 r. Jednostka odpowiedzialna BEN

Akademia Młodego Polaka / Projekt realizowany we współpracy z MCDN Kraków, Małopolskim Centrum Edukacyjnym MEC oraz Urzędem Marszałkowskim Województwa Małopolskiego, oparte na projekcie IPN „Historia w kolorach". Jego celem jest kształtowanie postaw obywatelskich i budowanie świadomości patriotycznej młodego pokolenia. Projekt został zainaugurowany seminarium informacyjnym, w którym wzięło udział ok. 200 nauczycieli. 27 kwietnia 2021 r. Jednostka odpowiedzialna OBEN Kraków

Akademii Dziedzictwa Kresów Wschodnich Rzeczypospolitej / Współorganizowana z Małopolskim Centrum Doskonalenia Nauczycieli oraz Małopolskim Urzędem Marszałkowskim V edycja cyklu szkoleń dla nauczycieli o historii Kresów Rzeczypospolitej. Celem było przygotowanie szkolnych koordynatorów do upowszechniania we własnej szkole wiedzy nt. dziedzictwa dawnych Kresów Wschodnich oraz organizowania i realizowania wyjazdów na Kresy. Warsztaty były prowadzone za pomocą platformy MS Teams, trwały 40 godzin, w trakcie czterech spotkań / Odpowiedzialne OBEN Kraków

„Historia w edukacji wczesnoszkolnej" / Uczestnicy seminarium poznali dydaktyczne uwarunkowania wykorzystania różnych źródeł wiedzy historycznej oraz wybrane tradycyjne i niekonwencjonalne techniki, metody i strategie nauczania historii w szkole podstawowej. Seminarium adresowane było do nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej / Liczba uczestników: 64/ Przeprowadzone online 6 listopada 2021 r. / Odpowiedzialne BEN

„Kresy – Ziemie Wschodnie Rzeczypospolitej. Problematyka kresowa w nauczaniu historii najnowszej" / Seminarium dla nauczycieli przedmiotów humanistycznych. Wykład prof. WAT dr hab. Adama Ostanka „Bezkres Kresów. Dziedzictwo Kresów Wschodnich, a tożsamość Polaków". Prelekcja Danuty Śliwińskiej na temat życia w dawnym Lwowie. Warsztaty dotyczące prowadzenia zajęć o polskim dziedzictwie Kresów Wschodnich z wykorzystaniem wystawy elementarnej „Kre-

sy – Ziemie Wschodnie Rzeczypospolitej" na zajęciach lekcyjnych / 27 października 2021 r. / Odpowiedzialny REN Bydgoszcz

Objazd edukacyjny dla nauczycieli po miejscach pamięci „Śladami zagłady Żydów na Lubelszczyźnie" / W ramach objazdu uczestnicy zwiedzili Muzeum w Bełżcu, Centrum „Synagoga" Fundacji Ochrony Dziedzictwa Żydowskiego oraz Muzeum na Majdanku, gdzie uczestniczyli w warsztatach poświęconych zagładzie ludności żydowskiej na terenach Lubelszczyzny. W objeździe udział wzięło 20 nauczycieli / 11 września 2021 r. / Odpowiedzialne OBEN Lublin

„Odbudowa państwowości polskiej w latach 1918–1922. 100. rocznica III Powstania Śląskiego" / Pracownicy OBEN Katowice wygłosili wykłady na temat tła i przebiegu III Powstania Śląskiego oraz sposobów nauczania o nim / Udział wzięło ok. 100 osób / Szkolenie zorganizowane online 23 września 2021 r. / Odpowiedzialne OBEN Katowice, Małopolskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Krakowie

„Prymas Wyszyński" / Seminarium online dla nauczycieli zrealizowane przez „Przystanek Historia" CE IPN im. Janusza Kurtyki. Przybliżyło ono najważniejsze wydarzenia z życia Stefana Wyszyńskiego oraz jego rolę w życiu społeczno-politycznym powojennej Polski. Było połączone z promocją teki edukacyjnej *Prymas Tysiąclecia, kard. Stefan Wyszyński (1901–1981). Życie i nauczanie* / Liczba uczestników: 59 / 25 września 2021 r. / Odpowiedzialne BEN

Seminarium „Zbrodnia Wołyńsko–Małopolska" / Uczestnicy spotkania mieli okazję wysłuchać wykładu pt. „Ludobójstwo dokonane przez nacjonalistów ukraińskich na ludności polskiej", zapoznać się z pakietem *Kto tego nie widział, nigdy w to nie uwierzy… Zbrodnia Wołyńska. Historia i pamięć* oraz portalem tematycznym IPN „Zbrodnia Wołyńska". Seminaria odbyły się w Krośnie (23 lutego) i Jaśle (7 grudnia). Udział wzięło 63 uczestników / Odpowiedzialne OBEN Rzeszów

Seminarium online dla nauczycieli „Dzieci wojen" / Seminarium poświęcone dwóm pokoleniom dzieci i młodzieży. Pierwsze z nich dojrzewało w czasie walk o granice Polski odrodzonej, drugie zaś musiało stawić czoła rzeczywistości okupacyjnej II wojny światowej / 26–27 lutego 2021 r. / Odpowiedzialne OBEN Warszawa i „Przystanek Historia" CE IPN im. Janusza Kurtyki

Seminarium online dla nauczycieli przedmiotów humanistycznych „Odwojowanie Polski 1944–45" / Seminarium obejmowało cykl wykładów i zajęć warsztatowych ukazujących proces zastępowania niemieckich struktur okupacyjnych przez władzę komunistyczną, która od 1944 r. była instalowana w Polsce. Wygłoszono wykład pt. *Golgota praska* o miejscach terroru komunistycznego na Pradze / 14–15 maja 2021 r. / Seminarium odbyło się we współpracy OBEN Warszawa i „Przystanku Historia" CE IPN im. Janusza Kurtyki

„Za pierwszego Sowieta" / Seminarium dla nauczycieli, którego celem było zapoznanie uczestników z przebiegiem agresji ZSRS na Polskę w 1939 r. oraz charakterem sowieckiej okupacji Kresów Wschodnich w latach 1939–1941 / Liczba uczestników: 82 nauczycieli z całej Polski / 16 kwietnia 2021 r. / Odpowiedzialne OBEN Gdańsk

2.2. Program polonijny i zagraniczny

Program polonijny, realizowany przez BEN i OBEN IPN, adresowany jest do Polonii i Polaków mieszkających poza granicami kraju. Najważniejsze zadanie programu to upowszechnianie w różnorodny sposób wiedzy na temat historii Polski lat 1917–1990.

Realizując zadania ustawowe, IPN współpracuje z polonijnymi placówkami oświatowymi na całym świecie, prowadzi wykłady, warsztaty i lekcje dla nauczycieli i uczniów, organizuje prezentacje wystaw historycznych, przekazuje broszury, gry edukacyjne i inne materiały edukacyjne wydane przez IPN, a także zachęca środowiska polonijne do udziału w przedsięwzięciach edukacyjnych. BEN i OBEN wspierają działania organizacji i instytucji zajmujących się współpracą z Polonią i Polakami poza granicami kraju, m.in. Ośrodka Rozwoju Polskiej Edukacji za Granicą, Stowarzyszenia Wspólnota Polska, Fundacji Pomoc Polakom na Wschodzie, Fundacji Wolność i Demokracja. Co roku nagradzane są osoby i instytucje, które dbają o zachowanie polskiej historii poza granicami kraju honorowym wyróżnieniem

„Świadek Historii". Elementem programu polonijnego IPN są zagraniczne „Przystanki Historia" oraz konferencja dla nauczycieli „Polonijne spotkania z historią najnowszą".

Program zagraniczny IPN skierowany jest do nauczycieli (również akademickich), pracowników instytucji edukacyjnych i naukowych oraz dziennikarzy. Jego cel stanowi upowszechnianie historii XX w. wśród zagranicznych odbiorców, często funkcjonujących w zakłamanym obrazie historii przedstawianym przez media, publikacje i środowiska rewizjonistyczne. Elementem programu jest coroczna konferencja edukacyjna „Poland in the Heart of the European History".

W związku z ograniczeniami związanymi z pandemią wirusa, jakie wprowadzono w różnych krajach, większość warsztatów, lekcji, edycji zagranicznych „Przystanków Historia", konferencji, wykładów dla Polonii i zagranicznych odbiorców odbywała się online.

2.3. Konkursy i projekty

2.3.1. Ogólnopolskie projekty i konkursy własne

Celem ogólnopolskich projektów i konkursów edukacyjnych jest zachęcanie dzieci i młodzieży do aktywności w odkrywaniu i upowszechnianiu wiedzy historycznej. BEN kontynuuje realizację projektów mających wieloletnią tradycję, jak też podejmuje nowe działania. W 2021 r. przeprowadzono 30 własnych ogólnopolskich projektów i konkursów edukacyjnych, w tym:

I Międzynarodowy konkurs „230 lat Konstytucji 3 Maja. Pamięć i tradycja w niepodległej Polsce" / Konkurs dla nauczycieli w Polsce oraz nauczycieli polonijnych zorganizowany w 230. rocznicę uchwalenia pierwszej w Europie Konstytucji 3 Maja. Jego celem było przybliżenie znaczenia konstytucji dla dziejów niepodległej ojczyzny. Konkurs został rozstrzygnięty w lipcu 2021 r., a jego laureatami zostało 9 nauczycieli / Odpowiedzialne BEN

I Turniej online gry planszowej IPN „Niepodległa" / Turniej oparty został na grze „Niepodległa". Przeznaczony był dla czteroosobowych drużyn, złożonych z uczniów szkół ponadpodstawowych z terenu całego kraju. Przed rozgrywką uczestnicy wzięli udział w teście wiedzy historycznej z zakresu objętego opracowaniem historycznym do gry „Niepodległa". Jego celem było zapoznanie uczestników z historią walk i starań o odzyskanie przez Polskę niepodległości. Turniej został rozstrzygnięty 28 czerwca 2021 r. / Odpowiedzialne BEN

„Akademia Niepodległości" / Cykl wykładów organizowany od grudnia 2017 r. przez IPN z okazji 100-lecia odzyskania przez Rzeczpospolitą Polską niepodległości. Po czterech latach projekt zakończył się w połowie 2021 r. Pracownicy IPN oraz zaproszeni reprezentanci uczelni wyższych bądź lokalnych środowisk przedstawiali – w formie popularnych wykładów – drogę do Niepodległej, poczynając od pierwszej dekady XX stulecia i czas I wojny światowej, poprzez wznoszenie jej państwowego gmachu i wykuwania granic, po syntetyczny bilans międzywojennego dwudziestolecia / Odpowiedzialne BEN, BBH i oddziały IPN

„Epizody z najnowszej historii Polski w komiksie" / Pierwsza międzynarodowa edycja konkursu, którego do tej pory odbyło się osiem edycji krajowych / Celem konkursu jest zainteresowanie uczniów historią Polski z lat 1917–1990, utrwalenie w pamięci postaw i czynów Polaków zasługujących na uznanie, kształtowanie umiejętności opowiadania o dziejach historycznych poprzez współczesne środki artystycznego wyrazu. Zadanie uczestników polega na wykonaniu komiksu przedstawiającego epizod rozgrywający się na tle rzeczywistych wydarzeń historycznych w okresie od 1917 do 1990 r. Konkurs jest przeznaczony dla uczniów w wieku od 11 do 19 lat z całego świata / Odpowiedzialne BEN

„Historia, którą chciałbym wam opowiedzieć. Pokolenie Kolumbów w 100. rocznicę urodzin Krzysztofa Kamila Baczyńskiego" / Pierwsza edycja jednoetapowego ogólnopolskiego konkursu Biura Edukacji Narodowej IPN dla nauczycieli i uczniów poświęconego pokoleniu Kolumbów – Polaków, którzy jako pierwsi urodzili się w wolnej ojczyźnie. Zadanie konkursowe polegało na przeprowadzeniu lekcji w dowolnej formie na temat życiorysów Polaków z pokolenia Kolumbów. Lekcja miała zostać

zorganizowana w szkole przez zespół, zarejestrowana urządzeniem do nagrywania obrazu i dźwięku (np. kamerą) i umieszczona na portalu YouTube. W konkursie nagrodzono 3 prace / Odpowiedzialne BEN

„Historia w wielkim formacie" / Projekt zakładający eksponowanie w efektowny sposób kluczowych dla najnowszej historii Polski postaci i wydarzeń. Podstawą projektu są grafiki artystyczne lub fotografie archiwalne, poddane procesowi cyfrowej koloryzacji i wydrukowane w rozmiarach ok. 180 cm × 120 cm. Wydruki będą wysyłane sukcesywnie do placówek edukacyjnych, które wykazały zainteresowanie projektem i planują jego praktyczne wykorzystanie. W tegorocznej edycji odwołano się do historii II Rzeczpospolitej i postaci marsz. Józefa Piłsudskiego / Odpowiedzialne BEN

„Kamienie Pamięci. Bohaterowie opozycji demokratycznej 1981–1983" / XII edycja ogólnopolskiego projektu edukacyjnego IPN / Celem tegorocznej edycji, nawiązującej do 40. rocznicy wydarzeń Sierpnia '80 i narodzin NSZZ „Solidarność" oraz 40. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego było znalezienie lokalnego bohatera i jego upamiętnienie. Uczniowie musieli ponadto rozpowszechnić wiedzę o wybranym bohaterze w lokalnej społeczności. Do finału zakwalifikowało się 29 drużyn z całej Polski. Podsumowanie projektu odbyło się 28 września 2021 r. we współpracy z Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL na terenie muzeum. Uroczystej gali wręczenia statuetek towarzyszyły koncert i zwiedzanie muzeum. Była to ostatnia, XII edycja kończąca projekt „Kamienie Pamięci", który trwał od 2009 r. / Odpowiedzialne OBEN Warszawa

„Kresy – polskie ziemie wschodnie w XX w." / III edycja ogólnopolska projektu edukacyjnego, którego celem jest popularyzowanie wśród młodzieży wiedzy o historii polskich Kresów Wschodnich I i II Rzeczypospolitej. Zadanie uczestników polegało na przygotowaniu pracy pisemnej lub multimedialnej na wybrany przez siebie temat – na podstawie dostępnej literatury, zgromadzonych dokumentów, wspomnień i materiału ikonograficznego. W III edycji konkursu wzięło udział 168 uczestników z całej Polski / Odpowiedzialne BEN Centrala wspólnie z oddziałami IPN

„Łączka i inne miejsca poszukiwań" / Edycja IV / Projekt dla uczniów szkół ponadpodstawowych i VIII klas szkół podstawowych, zorganizowany w roku szkolnym 2020/2021 przez „Przystanek Historia" CE IPN im. Janusza Kurtyki oraz Biuro Poszukiwań i Identyfikacji IPN. Cele projektu to wspieranie wychowania patriotycznego i przywiązania do „małych ojczyzn", kształtowanie empatii wobec ofiar systemów totalitarnych i poszanowania dla życia ludzkiego. W ramach projektu grupy spotykały się (na żywo lub online) z archeologami, antropologami, archiwistami i historykami, poznając zarówno miejsca poszukiwań, jak i tajniki pracy specjalistów. Zadanie finałowe polegało na nakręceniu dwuminutowej etiudy filmowej / Liczba uczestników: 60 / Finał odbył się 8 września 2021 r. na Zamku Królewskim w Warszawie / Odpowiedzialne BEN i BPiI

„Nieznane miejsca pamięci w mojej okolicy" / Konkurs fotograficzno-historyczny skierowany do szkół podstawowych i średnich w całej Polsce oraz polonijnych i polskich za granicą / I edycja, konkurs jednoetapowy, przeznaczony dla wszystkich uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych (licea, technika, szkoły zawodowe) w kraju oraz uczniów szkół polonijnych i polskich za granicą – w wieku od 11 do 19 lat. Zadanie konkursowe polegało na upamiętnieniu w formie zdjęcia lub zdjęć (maksymalnie 3) jednego miejsca pamięci związanego z historią Polski w XX w. Zwycięzcy wybrani zostali spośród blisko setki zgłoszeń / Czas trwania konkursu od września do listopada 2021 r. / Odpowiedzialne BEN

„Niezwyciężeni 1920. Obrońcy Ojczyzny" / III edycja ogólnopolskiego konkursu upamiętniającego osoby uhonorowane Krzyżem bądź Medalem Niepodległości. Celem jest zachęcenie do odkrywania postaci, które zasłużyły się Niepodległej Polsce i upamiętnienie ich w przygotowanym przez siebie krótkim filmie. W III edycji konkursu jury nagrodziło 18 uczniów. W ramach nagrody laureaci wzięli udział w warsztatach filmowych w Warszawie i zwiedzili Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku / Odpowiedzialne BEN

„Plakat: 2021" / Konkurs na plakat rocznicowy, skierowany do młodych projektantów graficznych – uczniów szkół ponadpodstawowych, studentów i absolwentów szkół wyższych. Zadanie uczestników polegało na stworzeniu plakatu lub serii plakatów, których tematem była ważna rocznica wydarzenia związanego z historią Rzeczypospolitej Polskiej w XX w. Autorzy mogli wybrać spośród

sześciu rocznic: 100. rocznica podpisania Traktatu Ryskiego – 18 marca 1921 r.; 80. rocznica bitwy o Tobruk, 10 kwietnia – 27 listopada 1941 r.; Samodzielna Brygada Strzelców Karpackich; 40. rocznica wprowadzenia stanu wojennego w Polsce – 13 grudnia 1981 r.; 80. rocznica pierwszego zrzutu „Cichociemnych" do okupowanej Polski – 15/16 lutego 1941 r.; 80. rocznica utworzenia Polskich Sił Zbrojnych w Związku Socjalistycznych Republik Sowieckich pod dowództwem gen. Władysława Andersa – 14 sierpnia 1941 r.; 100. rocznica III Powstania Śląskiego i powrotu części Górnego Śląska do Polski – 2/3 maja – 5 lipca 1921 r.

„Policjanci w służbie historii" / V edycja / Konkurs jest adresowany do uczniów policyjnych klas mundurowych w ramach współpracy IPN z Komendą Główną Policji. Jego celem jest zainteresowanie uczniów najnowszą historią Polski ze szczególnym uwzględnieniem historii Policji w czasach II Rzeczpospolitej i II wojny światowej oraz wkładu policji w odzyskiwanie przez Polskę niepodległości i odbudowę Państwa Polskiego. W ramach zadań konkursowych uczniowie odkrywają sylwetki policjantów, których postawa może być wzorem służby Polsce i Polakom / W konkursie wzięło udział 30 zespołów z 27 szkół z całej Polski. Finał konkursu nastąpił 24 czerwca 2021 r. / Odpowiedzialne BEN

„Polskie Siły Zbrojne podczas II wojny światowej" / Konkurs i warsztaty modelarskie / Podczas II wojny światowej polscy żołnierze brali udział niemal we wszystkich najważniejszych działaniach wojennych na różnych frontach. Chcąc przypomnieć ten ogromny wysiłek i bohaterskie czyny, Biuro Edukacji Narodowej IPN zaprosiło do udziału w konkursie, który polegał na zaprezentowaniu stworzonego przez siebie modelu wybranego uzbrojenia należącego do Polski bądź któregoś z Aliantów i opisaniu go. W konkursie nagrodzonych ostało 9 prac. / Odpowiedzialne BEN

„Sprzączki i guziki z orzełkiem ze rdzy…" / XII edycja ogólnopolskiego konkursu poświęconego pamięci o zbrodni katyńskiej. Partnerem konkursu jest Muzeum Katyńskie Oddział Martyrologiczny Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie – podlegające Ministerstwu Obrony Narodowej. Celem projektu jest propagowanie i pogłębianie wiedzy o zbrodni katyńskiej wśród uczniów szkół ponadpodstawowych. Zadanie uczestników konkursu polegało na stworzeniu dzieła w formie karty z albumu rodzinnego, poświęconego osobie zamordowanej w zbrodni katyńskiej. Na konkurs nadesłano 86 prac. Ogłoszenie wyników nastąpiło 30 czerwca 2021 r. / Odpowiedzialne BEN

Turniej Debat Historycznych / VI edycja / Projekt ma na celu popularyzowanie wśród uczniów szkół ponadpodstawowych najnowszej historii Polski z wykorzystaniem debaty oksfordzkiej. Turniej honorowym patronatem objęli marszałek Sejmu RP Elżbieta Witek, marszałek Senatu RP prof. Tomasz Grodzki oraz minister edukacji i nauki prof. Przemysław Czarnek. Turniej debat odbywa się w dwóch etapach: regionalnym i centralnym. W etapie regionalnym wzięło udział 86 zespołów z całej Polski, do fazy finałowej zakwalifikowało się 16 drużyn / Odpowiedzialne BEN wspólnie z oddziałami IPN

„W kręgu poezji i prozy lagrowej więźniarek KL Ravensbrück" / VII edycja ogólnopolskiego konkursu recytatorskiego, w wersji online, skierowanego do uczniów klas VIII szkół podstawowych i ponadpodstawowych. Jego celem jest szerzenie informacji o byłym obozie koncentracyjnym dla kobiet w Ravensbrück. Stanowi też formę oddania hołdu ofiarom zamordowanym w obozie oraz ocalałym więźniarkom. Uczestnicy mają za zadanie zapoznać się z prozą i poezją napisaną przez więźniarki w obozie i po wyjściu na wolność, wybrać jeden fragment prozy i jeden utwór poetycki, a następnie przygotować nagranie audio i video ze swojej recytacji. Konkurs składał się z etapu półfinałowego i finałowego. Do konkursu zgłosiło się 285 osób z całej Polski. Do finałów przeszło 28 osób / OBEN Katowice

„Zapomniani polscy naukowcy i wynalazcy" / Konkurs historyczno-plastyczny, pod honorowym patronatem ministra edukacji i nauki, zorganizowany w roku szkolnym 2020/2021 w celu zapoznania uczniów z życiorysami nieznanych lub zapomnianych naukowców i wynalazców żyjących i działających na przełomie XIX i XX w., narodowości polskiej lub związanych z Polską. Zadanie konkursowe polegało na przedstawieniu w sposób nowoczesny i ciekawy, w dowolnej formie, życia i działalności wybranego naukowca. Nadesłane prace (ponad 700) zostały przygotowane jako przezentacje multimedialne, eseje, wypracowania, plansze, miniwystawy, lapbooki, różnorodne formy plastyczne / Odpowiedzialne BEN

„Żołnierze w służbie historii” / III edycja / Konkurs jest adresowany do uczniów klas mundurowych w ramach współpracy IPN z Ministerstwem Obrony Narodowej. Jego celem jest zainteresowanie uczniów najnowszą historią Polski ze szczególnym uwzględnieniem historii oręża polskiego w XX w. oraz jego wkładu w budowę niepodległego i niezależnego państwa polskiego. W konkursie wzięły udział 42 zespoły z 21 szkół z całej Polski. Finał konkursu nastąpił 24 czerwca 2021 r. / Odpowiedzialne BEN

„Podziemna armia. Ludzie, miejsca i walki Armii Krajowej” / Ogólnopolski konkurs zorganizowany pod patronatem Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej w związku z 80. rocznicą przemianowania Związku Walki Zbrojnej na Armię Krajową / Zadanie konkursowe polega na przygotowaniu vloga dotyczącego wybranego żołnierza, struktury, ewentualnie miejsca lub akcji zbrojnej związanej z działalnością ZWZ-AK / Konkurs przeznaczony dla uczniów szkół podstawowych oraz ponadpodstawowych, rozstrzygnięcie zaplanowano na 14 lutego 2022 r. / Odpowiedzialny REN Kielce

Kamienie Pamięci – Bohaterowie wojny polsko-bolszewickiej / Kamienie Pamięci to ogólnopolski projekt, którego celem jest przywrócenie pamięci o polskich bohaterach, często zapomnianych. Cele XI edycji stanowi przywrócenie w świadomości lokalnej pamięci o osobach biorących udział w działaniach na rzecz niepodległego bytu państwa polskiego, w wojnie polsko-bolszewickiej, w związku z 100. rocznicą tych wydarzeń. W przygotowanym materiale filmowym wykorzystane zostały fragmenty najlepiej ocenionych prac / Koordynator projektu: Anna Chmielewska-Metka / 20 stycznia 2021 r. / Odpowiedzialne OBEN Poznań

„Sztafeta Pamięci. Losy mojej rodziny w czasie II wojny światowej” / marzec–czerwiec 2021 r. / Konkurs ogólnopolski zorganizowany przy współpracy z Ogólnopolskim Stowarzyszeniem Rodzin Polskich Ofiar Obozów Koncentracyjnych z siedzibą w Poznaniu. Partnerem było Wielkopolskie Muzeum Niepodległości w Poznaniu – Oddział: Muzeum Martyrologii Wielkopolan Fort VII. W roku szkolnym 2020/2021przeprowadzono V edycję ogólnopolskiego konkursu historycznego / Konkurs ma na celu kształtowanie świadomości dotyczącej historii rodzinnych osadzonych w warunkach okupacji niemieckiej. Na konkurs wpłynęło ponad 27 prac. Zostali wyłonieni zwycięzcy w dwóch kategoriach wiekowych. W związku z pandemią nie odbył się tradycyjny wyjazd do miejsc pamięci w Górnej Austrii. Laureaci gościli 21 czerwca w „Przystanku Historia” CE IPN w Poznaniu na uroczystym zakończeniu V edycji konkursu. 23–25 września odbył się Wyjazd Pamięci do Gdańska / Odpowiedzialne OBEN Poznań

„Zapal znicz pamięci” 2021 – 24 października 2021 r. / Akcja medialno-edukacyjna „Zapal znicz pamięci” / Celem ponadregionalnej akcji jest upamiętnienie polskich obywateli II RP zamordowanych przez Niemców w pierwszych miesiącach II wojny światowej / Wspólny projekt OBEN Poznań, Łódź, Katowice, Gdańsk i Delegatury w Bydgoszczy oraz Radia Poznań i innych lokalnych rozgłośni radiowych. Przygotowanie spotu, folderu, nagranie filmów, kampania promocyjna w mediach / Odpowiedzialne OBEN Poznań

2.3.2. Regionalne projekty i konkursy własne

Dla uczniów wszystkich poziomów edukacji oraz osób dorosłych oddziałowe biura edukacji narodowej zaproponowały w 2021 r. udział w projektach o zasięgu lokalnym i regionalnym. Wśród nich były zarówno działania realizowane od wielu lat, jak i nowe propozycje. Poniżej przykłady regionalnych projektów i konkursów edukacyjnych, których inicjatorem jest IPN przy wsparciu środowisk i instytucji regionalnych:

II Turniej Debat Historycznych „40. rocznica wprowadzenia stanu wojennego” / W turnieju związanym tematycznie z 40. rocznicą wprowadzenia stanu wojennego wzięło udział sześć szkolnych drużyn. Turniej był poprzedzony panelem warsztatowym na temat stanu wojennego (1981–1983), przygotowującym uczestników do debat. Turniej przeprowadzony został 24 listopada 2021 r. w Centrum Edukacyjnym „Przystanek Historia” IPN w Krakowie i wygrała go drużyna X LO w Krakowie / Odpowiedzialne OBEN Kraków

„Andersowcy – z Buzułuku przez Aleksandrię po wolną Polskę” / Wojewódzki konkurs plastyczny skierowany do uczniów szkół podstawowych (klasy IV–VI) w 80. rocznicę rozpoczęcia formowania

Polskiej Armii na Wschodzie. Zadanie konkursowe poległo na przygotowaniu pracy inspirowanej historią 2 Korpusu Polskiego pod dowództwem gen. Władysława Andersa / Patronat honorowy nad konkursem objęli świętokrzyski kurator oświaty oraz Związek Polskich Artystów Plastyków Okręg Kielce / Konkurs rozstrzygnięto 18 maja 2021 r. / Odpowiedzialny REN Kielce

„Głosuj za Polską. Polski plakat plebiscytowy" / Konkurs plastyczny, którego celem było upowszechnienie wiedzy o roli i znaczeniu powstań śląskich i plebiscytu, rozbudzanie zainteresowań historycznych oraz twórczych pasji. Zadanie uczestników polegało na przygotowaniu plakatu zachęcającego Górnoślązaków do oddania w plebiscycie z 20 marca 1921 r. głosu za przynależnością regionu do Polski / Udział wzięło 56 osób / Odpowiedzialne OBEN Katowice

„Historia najnowsza Polski w poezji dzieci i młodzieży" / Celem konkursu było kształtowanie wśród Polaków postaw obywatelskich, tradycji narodowych, języka ojczystego, budowanie tożsamości narodowej i regionalnej. Zadanie uczestników polegało na przygotowaniu utworu poetyckiego odnoszącego się do wartości patriotycznych lub upamiętniającego wydarzenie, miejsce, osobę / Liczba uczestników 28 osób / Gala finałowa konkursu odbyła się 28 września 2021 r. w Urzędzie Wojewódzkim w Białymstoku / Odpowiedzialne OBEN i Oddziałowe Archiwum IPN w Białymstoku

„Klucz do pamięci. Poezja Krzysztofa Kamila Baczyńskiego" / Regionalny konkurs recytatorski online zorganizowany w 100. rocznicę urodzin Krzysztofa Kamila Baczyńskiego dla uczniów klas VII i VIII szkoły podstawowej i uczniów szkół ponadpodstawowych z województwa mazowieckiego. Głównymi celami konkursu były popularyzacja twórczości poety, zapoznanie młodzieży z losami i przeżyciami pokolenia Kolumbów oraz obrazem okupacyjnej rzeczywistości w literaturze. Uczestnicy mieli za zadanie nagrać film z recytacji wybranego wiersza Baczyńskiego. W konkursie wzięło osób 49 uczniów oraz 19 nauczycieli i opiekunów. Finał odbył się w 17 grudnia 2021 r. w „Przystanku Historia" CE IPN im. Janusza Kurtyki / Odpowiedzialne OBEN Warszawa

Konkurs – projekt edukacyjny „Stan wojenny w pamięci moich bliskich" / Konkurs skierowany jest do nauczycieli, opiekunów i młodzieży szkolnej województwa lubelskiego oraz miasta Radomia. Ma na celu poznawanie i popularyzowanie wiadomości na temat stanu wojennego w Polsce. Zadanie uczestników polegało na przygotowaniu videobloga zawierającego wspomnienia osób z okresu stanu wojennego i zaprezentowanie efektów swojej pracy na forum szkoły / Liczba uczestników: 45 uczniów / Odpowiedzialne OBEN Lublin

„Kresy Zachodnie w walce o Polskę 1919–1922" / Projekt skierowany do nauczycieli, opiekunów i młodzieży szkolnej województwa śląskiego. Miał na celu zwrócenie uwagi na najnowszą historię pogranicza śląsko-małopolskiego. W trakcie czterech konferencji online młodzieży przybliżono historię polsko-czechosłowackiego konfliktu o Śląsk Cieszyński oraz trzech powstań śląskich. Zrealizowano też wykład umieszczony w IPN TV Katowice o aspekcie militarnym III Powstania Śląskiego / Liczba uczestników: 36 osób / Odpowiedzialne OBEN Katowice

„Namaluj historię dziadków" / XV edycja / Konkurs zorganizowany pod patronatem Kuratorium Oświaty w Rzeszowie, współorganizatorami były Podkarpackie Centrum Edukacji Nauczycieli i Wojewódzki Dom Kultury w Rzeszowie / Konkurs dla uczniów szkół z województwa podkarpackiego. Jego celem było upowszechnianie znajomości historii najnowszej, rozbudzanie zainteresowań historycznych, wychowanie patriotyczne oparte na przekazie pokoleniowym. Zadanie uczestników polegało na stworzeniu pracy plastycznej dotyczącej wydarzenia z historii Polski zainspirowanej opowieścią rodzinną / Udział wzięło ponad 170 uczniów na etapie szkolnym, a 65 w finale wojewódzkim / Odpowiedzialne OBEN Rzeszów

Projekt notacji z osobami zaangażowanymi w prace ekshumacyjne w Katyniu, Miednoje i Piatichatkach, z polskiej i rosyjskiej strony / Istotą przedsięwzięcia przewidzianego na lata 2021–2022 są rejestrowane na kamerze filmowej spotkania z ludźmi, którzy u progu lat dziewięćdziesiątych XX w. podjęli trud ujawnienia skali Zbrodni Katyńskiej, a także mieli wkład w budowę polskich nekropolii wojskowych na terenie Rosji i Ukrainy. Są to uczestnicy ekshumacji z lat 1991–1994: prokuratorzy, archeolodzy, antropolodzy, operatorzy filmowi, projektanci cmentarzy wojskowych, historycy, członkowie Federacji Rodzin Katyńskich oraz Stowarzyszenia „Memoriał" / Odpowiedzialne OBEN Gdańsk

„Wokół symboli narodowych – z Kasztanką marszałka Piłsudskiego w tle” / Celem konkursu skierowanego do uczniów II i III klas szkół podstawowych z województwa zachodniopomorskiego oraz północnej części województwa lubuskiego było upowszechnienie i popularyzacja znajomości historii Polski ze szczególnym uwzględnieniem symboli narodowych / Uczestniczyło 1630 uczniów ze 100 szkół / Odpowiedzialne OBEN Szczecin

„Zapal znicz pamięci” / Akcja medialno-edukacyjna to wspólny projekt Delegatury w Bydgoszczy i czterech OBEN IPN, przy współpracy z Radiem Pik. Celem akcji było upamiętnienie polskich obywateli II RP zamordowanych przez Niemców w pierwszych miesiącach II wojny światowej. W województwie kujawsko-pomorskim w 2021 r. w szczególności przypominano o Dolinie Śmierci w Chojnicach / Odpowiedzialny REN Bydgoszcz.

2.3.3. Projekty i konkursy we współpracy

Oprócz wydarzeń ogólnopolskich w całym kraju odbywały się liczne konkursy regionalne współorganizowane przez oddziałowe biura edukacji narodowej. Ich uczestnikami była młodzież wszystkich poziomów szkół, studenci, nauczyciele oraz osoby zainteresowane historią. Jak co roku IPN wziął udział w ogólnopolskiej Olimpiadzie będącej sprawdzianem wiedzy historycznej. Poniżej przykłady konkursów i projektów, w których IPN współpracował z innymi instytucjami:

I Ogólnoświatowy Polonijny Turniej edukacyjnej gry planszowej „Miś Wojtek” / Organizowany we współpracy z Polską Weekendową Szkołą Stowarzyszenia Edukacyjnego Nauczycieli SEN w Dublinie, przeznaczony dla uczniów polonijnych szkół podstawowych z całego świata. W turnieju wzięło udział 47 drużyn z 16 krajów. Rozgrywki odbywały się w formie online od marca do maja 2021 r. / Odpowiedzialne BEN

III edycja Festiwalu Piosenki Patriotycznej „Zapytaj o Polskę” / Cykliczne wydarzenie zainicjowane przez dyrekcję Szkoły Podstawowej nr 82 na Bemowie. W finałowym koncercie, który odbył się 10 listopada 2021 r., wzięło udział 11 warszawskich szkół podstawowych. Łącznie podczas przesłuchania konkursowego 18 października na scenie sali widowiskowej Bemowskiego Centrum Kultury zaprezentowało się 189 wykonawców / Odpowiedzialne OBEN Warszawa

VI Wojewódzki Konkurs „Żołnierze Wyklęci. Niezłomni Bohaterowie” / We współpracy z posłanką do Parlamentu Europejskiego Jadwigą Wiśniewską / Cel konkursu stanowi przywracanie pamięci o żołnierzach podziemia antykomunistycznego. Skierowany jest do uczniów klas VI–VIII szkół podstawowych z województwa śląskiego. Polega na nadesłaniu prezentacji multimedialnej związanej z Żołnierzami Wyklętymi. Finał odbył się 1 marca 2021 r. / Liczba uczestników: 463 osoby / Odpowiedzialne OBEN Katowice

XI Wojewódzki Konkurs Historyczny Historia regionalna „Polacy w Wolnym Mieście Gdańsku 1920–1939” / Współorganizatorzy: I Społeczna Szkoła Podstawowa Społecznego Towarzystwa Oświatowego w Gdańsku, III Społeczna Szkoła Podstawowa Społecznego Towarzystwa Oświatowego w Gdańsku, Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. Josepha Conrada Korzeniowskiego w Gdańsku / Przedmiotem konkursu były losy i działalność Polaków mieszkających w Wolnym Mieście Gdańsku w dwudziestoleciu międzywojennym, zadania miały charakter testowy / Liczba uczestników: 70 / Odpowiedzialne OBEN Gdańsk

„BohaterON – włącz historię!” / Ogólnopolska kampania o tematyce historycznej mająca na celu upamiętnienie i uhonorowanie uczestników Powstania Warszawskiego oraz promocję historii Polski XX w. Udział wzięło 40 nauczycieli z całej Polski, którzy w ramach zajęć terenowych odwiedzili Muzeum Więzienia Pawiak, Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL przy ul. Rakowieckiej oraz Cmentarz Wojskowy na Powązkach / Odpowiedzialne BEN

Festiwal Piosenki Niezłomnej i Niepodległej im. Henryka Rasiewicza „Kima” / VI edycja / Organizatorami konkursu były Stowarzyszenie PASSIONART, Fundacja Armii Krajowej im. Franciszka Miszczaka w Londynie i niektóre OBEN IPN / Festiwal ma na celu upowszechnianie wiedzy o Polskim Państwie Podziemnym, Armii Krajowej oraz Żołnierzach Niezłomnych i zachowanie od zapomnienia

piosenek śpiewanych w oddziałach partyzanckich w latach 1939–1956. Temat Festiwalu stanowią pieśni patriotyczne, partyzanckie i obozowe związane z historią Polski / Odpowiedzialne BEN i OBEN

Gra terenowa „Życie w Odessie. Ścieżkami Mariusza Zaruskiego 1867–1941" / Współorganizator: Konsulat Generalny RP w Odessie / Promocja postaci gen. Mariusza Zaruskiego oraz epizodów z jego młodzieńczych lat spędzonych w Odessie. Impreza, która zainaugurowała Dni Polskie w Odessie, była tematycznie związana z obchodzonym na Ukrainie Rokiem Mariusza Zaruskiego / Uczestniczyło blisko 100 osób podzielonych na 16 drużyn z obwodów odeskiego, mikołajowskiego i chersońskiego / Odpowiedzialne OBEN Gdańsk

„Katyń 2021" / BEN IPN było partnerem konkursu historycznego dla młodzieży w wieku 13–18 lat organizowanego przez Stowarzyszenie Parafiada im. św. Józefa Kalasancjusza w Warszawie. Głównym celem konkursu jest popularyzacja wiedzy dotyczącej Zbrodni Katyńskiej i jej ofiar. Podczas II edycji zadanie uczestników polegało na przygotowaniu pracy na jeden z trzech wybranych tematów: a) Kultywowanie pamięci o wybranym Bohaterze Katyńskim w formie audycji radiowej; b) Kłamstwo Katyńskie wczoraj i dziś w formie prezentacji multimedialnej; c) Represje wobec bliskich Ofiar Zbrodni Katyńskiej w formie referatu. Jury oceniło 35 audycji radiowych, 98 prezentacji multimedialnych i 47 referatów, przyzna*ło* nagrody w każdej z kategorii trzem zespołom laureatów i dwóm finalistów. Uroczyste wręczenie nagród nastąpiło 10 listopada 2021 r. w Muzeum Katyńskim w Warszawie podczas Konferencji Młodych Historyków „Katyń 2021" / Odpowiedzialne BEN

„Koncert Niepodległości w 101. rocznicę Bitwy Warszawskiej" / Koncert współorganizowany ze Stowarzyszeniem Eko-Spol / Celem projektu była popularyzacja znajomości historii Polski poprzez wysłuchanie koncertu oraz wspólne śpiewanie pieśni patriotycznych związanych z odzyskaniem niepodległości / Liczba uczestników: ok. 400 osób / Odpowiedzialne OBEN Szczecin

Konkurs „Polskie Termopile – Zadwórze 1920" / Konkurs powstał we współpracy z Radiem Lwów / W ramach „Przystanku Historia" Lwów przygotowano audycje radiowe z udziałem pracownika IPN na temat obrony Lwowa i boju pod Zadwórzem w 1920 r. Następnie na antenie przeprowadzono konkurs dla słuchaczy. Nagrody przygotował Oddział IPN Rzeszów / Odpowiedzialne OBEN Rzeszów

Konkurs plastyczny dla uczniów szkół podstawowych / Zorganizowany przez Delegaturę IPN w Radomiu wspólnie z Publiczną Szkołą Podstawową nr 28 imienia Adama Mickiewicza w Radomiu oraz Stowarzyszeniem „Radomski Czerwiec '76" / Zadanie konkursowe polegało na wykonaniu pracy plastycznej (projektu pomnika, plakatu lub rysunku) nawiązującej do wydarzeń sprzed 45 lat – protestu robotniczego z 1976 r. Finał konkursu miał miejsce w PSP nr 28 w dniu 16 czerwca 2021 r. / Odpowiedzialne OBEN Lublin Delegatura w Radomiu

Międzynarodowy Konkurs dla dzieci i młodzieży „Niedźwiedź Wojtek – żołnierz gen. Andersa" / Organizatorami konkursu byli OBEN Rzeszów, Szkoła Bez Granic im. Niedźwiedzia Wojtka w Edynburgu (Szkocja), Konsul Generalny Rzeczypospolitej Polskiej w Edynburgu (Szkocja) przy współpracy Podkarpackiego Centrum Edukacji Nauczycieli i Zespołu Szkół przy Klinicznym Szpitalu Wojewódzkim nr 2 im. św. Jadwigi Królowej w Rzeszowie. Nadesłano ponad 400 prac w dwóch kategoriach: kartka pocztowa i komiks / Odpowiedzialne OBEN Rzeszów

„Piękno w naszej niepodległej Polsce" / Konkurs plastyczny dla przedszkolaków zorganizowany z wojewodą zachodniopomorskim oraz Stowarzyszeniem Eko-Spol / Celem konkursu kierowanego do przedszkolaków ze Szczecina było budowanie postaw patriotycznych poprzez prace plastyczne / ok. 300 przedszkolaków z 15 przedszkoli / Odpowiedzialne OBEN Szczecin

„Poczet Bohaterów Niepodległej na Warmii, Mazurach i Powiślu" / Kuratorium Oświaty w Olsztynie / Konkurs wiedzy zorganizowany jako część projektu „Warmia i Mazury na drodze ku niepodległości" realizowanego w ramach Programu Wieloletniego „Niepodległa" na lata 2017–2022. Konkurs skierowany do uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych. Do współorganizacji przedsięwzięcia zaproszona została m.in. olsztyńska Delegatura IPN / Odpowiedzialne OBEN Białystok Delegatura w Olsztynie

„Polscy żołnierze w obronie wolnego świata 1939–1940” / Współorganizatorzy: Małopolskie Kuratorium Oświaty, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Fundacja Centrum Dokumentacji Czynu Niepodległościowego / 15 kwietnia 2021 r. przeprowadzony został etap wojewódzki konkursu dla uczniów szkół podstawowych z województwa małopolskiego. Zadanie uczestników polegało na zaprezentowaniu autorskiej pracy i udzieleniu odpowiedzi na pytania komisji konkursowych / Do rywalizacji przystąpiło 86 młodych ludzi / Odpowiedzialne OBEN Kraków

Od Solidarności do III Rzeczypospolitej / XXI Dolnośląski Konkurs Historyczny kierowany do uczniów szkół podstawowych i średnich. Organizatorzy konkursu: Szkoła Podstawowa nr 17 im. Stanisława Kulczyńskiego we Wrocławiu, prezydent Wrocławia, dolnośląski kurator oświaty i Zarząd Regionu Dolny Śląsk NSZZ „Solidarność” / Odpowiedzialne OBEN Wrocław

Ogólnopolska Olimpiada Historyczna w zakresie specjalności „Historia XX wieku” w roku szkolnym 2020/2021 i 2021/2022 we współpracy z Polskim Towarzystwem Historycznym / IPN przekazuje PTH nagrody dla laureatów i finalistów eliminacji centralnych olimpiady, publikacje książkowe z zakresu historii XX w. oraz deleguje pracownika do pracy w komisji olimpiady. W etapie okręgowym XLVII Olimpiady w styczniu 2021 r. wzięło udział 1733 uczniów, z których 436 wybrało specjalność „Historia XX wieku”. Tytuł finalisty i laureata etapu centralnego (kwiecień 2021 r.) otrzymało łącznie 103 uczestników, którzy dostali nagrody książkowe ufundowane przez IPN. Specjalną Nagrodę Prezesa IPN wręczono najlepszemu laureatowi z zakresu specjalności „Historia XX wieku”, który zajął II miejsce w Olimpiadzie / Odpowiedzialne BEN

Sejm Dzieci i Młodzieży / XXVII sesja z tematem wiodącym „Śladami kardynała Stefana Wyszyńskiego – w poszukiwaniu drogowskazów we współczesnym świecie według wartości i ideałów Prymasa Tysiąclecia. W jaki sposób możesz wykorzystać nauki kardynała Stefana Wyszyńskiego w obecnej rzeczywistości w odniesieniu do swojego życia, do życia Twojej rodziny lub społeczności, w której mieszkasz?” / Sesję zorganizowano online we współpracy z Kancelarią Sejmu w trzech kategoriach: plastycznej, literackiej oraz multimedialnej. Z 16 województw zgłoszono 367 prac, z których wybrano 5 najlepszych, 225 wyróżniono / Ogłoszenie wyników nastąpiło 1 czerwca 2021 r. / Odpowiedzialne BEN

„Tak jak ptaki na wolności” – harcerze w obliczu II wojny światowej / Chorągiew Krakowska ZHP im. Tadeusza Kościuszki / Celem konkursu było zainteresowanie młodych ludzi, w szczególności harcerzy, najnowszą historią Polski, w tym działalnością harcerstwa podczas II wojny światowej. II edycja konkursu skupiła się na małym sabotażu. Zgłoszono 113 prac plastycznych przygotowanych przez 125 uczestników / Odpowiedzialne OBEN Kraków

„Wolność jest w nas. 40. rocznica wprowadzenia stanu wojennego w Polsce. 13 grudnia 1981 r. / Konkurs zorganizowany dla osadzonych w jednostkach penitencjarnych Dolnego Śląska oraz wychowanków Dolnośląskich Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych i Młodzieżowych Ośrodków Socjoterapii / Organizatorzy konkursu: Okręgowy Inspektorat Służby Więziennej we Wrocławiu, Areszt Śledczy we Wrocławiu, Wrocławski Klub „Anima” i Dolnośląski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli / Odpowiedzialne OBEN Wrocław

„Wołyń 1943. Pamiętamy” / projekt edukacyjny BEN oraz Teatru „Nie Teraz”. W projekcie wzięli udział uczniowie oraz nauczyciele polonijni z różnych części świata, m.in. z Belgii, Brazylii, Ukrainy, Łotwy, USA i Kanady. Projekt polega na przesłaniu przez uczniów, nauczycieli i studentów polonistyki nagrań z recytacją wiersza poświęconego Zbrodni Wołyńskiej. Przesłano kilkadziesiąt filmów, z których przygotowano 19 filmów z recytacjami wierszy. Obrazy te umieszczono na kanale IPN TV na portalu YouTube / Odpowiedzialne BEN

„Z Gryfem w tle. Poznaj najnowszą historię Pomorza Zachodniego 1945–1990” / We współpracy z NBP / Celem konkursu jest upowszechnienie i popularyzacja znajomości historii regionalnej w kontekście historii całego kraju, budowanie tożsamości lokalnej i narodowej oraz podkreślenie roli Szczecina i regionu w najnowszej historii Polski / 96 uczniów z 10 szkół / Odpowiedzialne OBEN Szczecin

2.4. Lekcje, warsztaty i wykłady

W całej Polsce pracownicy BEN i OBEN IPN przez cały rok prowadzą lekcje, wykłady i warsztaty dla najmłodszych i starszych odbiorców. W 2021 r. wiele zajęć, wykładów i konferencji odbywało się online. W „Przystankach Historia" i centrach edukacyjnych prowadzone są cykliczne lekcje i warsztaty dla dzieci i młodzieży z zakresu historii Polski w XX w.

Dużym zainteresowaniem cieszy się oferta edukacyjna IPN, przygotowana na czas przerwy zimowej w nauce – „Ferie z IPN" i w ramach wakacyjnej akcji „Lato w mieście".

Wiele propozycji skierowanych bezpośrednio do uczniów realizowano już w poprzednich latach, niemniej jednak, korzystając z doświadczeń edukatorów, wzbogacono je o nowe tematy i formy. Wśród proponowanych form edukacji możemy znaleźć:

– lekcje, warsztaty i wykłady dotyczące najważniejszych wydarzeń i zagadnień z historii najnowszej, prowadzone zarówno w siedzibach IPN, jak i w szkołach oraz bibliotekach;
– warsztaty źródłoznawcze, np. w ramach lekcji archiwalnych;
– lekcje, warsztaty oraz wykłady dotyczące najważniejszych wydarzeń i zagadnień z regionalnej historii najnowszej;
– lekcje, warsztaty i wykłady połączone z ekspozycją wystaw IPN prezentowanych w kilkudziesięciu miejscach w Polsce oraz w środowiskach polonijnych;
– debaty historyczne realizowane w ramach ogólnopolskiego projektu, a także prowadzone jako element wydarzeń lokalnych promujących historię najnowszą Polski;
– lekcje i warsztaty muzealne;
– promocje gier edukacyjnych IPN połączone z turniejami i warsztatami;
– przeglądy i pokazy filmowe poprzedzone wykładami, podsumowywane różnymi formami dyskusji lub prelekcji historycznych dotyczących filmów poruszających tematy ważne dla dziejów polskich, pokazy filmów z okazji Narodowego Dnia Pamięci Polaków Ratujących Żydów pod Okupacją Niemiecką oraz Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych;
– wykłady otwarte i warsztaty prowadzone przez historyków BEN na zaproszenie domów kultury, muzeów, klubów, stowarzyszeń i innych placówek oświatowych w całym kraju.

2.5. Wyjazdy edukacyjne, rajdy i gry miejskie

Dużym walorem edukacyjnym każdego projektu i konkursu IPN jest nie tylko nauka o miejscach pamięci, lecz także ich bezpośrednie poznanie. Taką rolę pełnią liczne wyjazdy edukacyjne organizowane przez IPN. Polskie miejsca pamięci rozsiane są po całym świecie. W obliczu pandemii w 2021 r. ten rodzaj nauki histori i został ograniczony do lokalnych i regionalnych wyjazdów, marszów, rajdów jednodniowych, wycieczek i zajęć na świeżym powietrzu. Nie zmieniło to jednak faktu, iż ten sposób na „żywą lekcję historii" doskonale sprawdza się w nauce i integracji społecznej. Poniżej informacja o wyjeździe edukacyjnym, który udało się przeprowadzić w roku sprawozdawczym (po wprowadzeniu ograniczeń z zachowaniem przepisów sanitarnych).

Wyjazd Pamięci / Wyjazd dla laureatów IV i V edycji ogólnopolskiego konkursu historycznego „Sztafeta Pamięci – losy mojej rodziny w czasie II wojny światowej". Wśród uczestników znaleźli się również członkowie Stowarzyszenia Rodzin Polskich Ofiar Obozów Koncentracyjnych. Odwiedzono miejsca związane z historią Gdańska, symboliczne dla Polaków, w tym dawną Stocznię Gdańską, Pomnik Poległych Stoczniowców i Pomnik Obrońców Poczty Polskiej oraz Muzeum Stutthof w Sztutowie, Europejskie Centrum Solidarności i Muzeum II Wojny Światowej. W związku z trudną sytuacją pandemiczną zrezygnowano z edukacyjnego wyjazdu do miejsc pamięci w Górnej Austrii i zaproszono uczestników do Gdańska / 23–25 września 2021 r. / Odpowiedzialne: OBEN Poznań

2.5.1. Spacery edukacyjne

Spacery edukacyjne to metoda nauczania historii w aktywnej formie. W trakcie spaceru edukacyjnego jego uczestnicy poznają miejsca, które były świadkami ważnych wydarzeń historycznych. Takie miejsca mijamy codziennie bez większej refleksji. Dzięki spacerom edukacyjnym edukatorzy IPN rozwijają regionalną świadomość lokalnej historii. Spacery trwają ok. 2 godzin. Poniżej przykłady działań edukacyjnych w roku sprawozdawczym:

„Gorzowskie Zawarcie – wyspa przemysłu – wyspa wolności" / Celem spaceru edukacyjnego dla gorzowskich szkół była popularyzacja historii regionalnej związanej z dzielnicą Gorzowa Wielkopolskiego – Zawarciem. W spacerze uczestniczyło ok. 35 uczniów / Odpowiedzialne OBEN Szczecin

„Lis-Kula, Sikorski, Ciepliński – rzeszowscy bohaterowie walki o niepodległość i ich upamiętnienie" / Spacer, w trakcie którego uczestnicy poznają sylwetki trzech związanych z Rzeszowem bohaterów. Na trasie: pomniki upamiętniające bohaterów, miejsca związane z ich pobytem i działalnością w Rzeszowie / Odpowiedzialne OBEN Rzeszów

„Stan wojenny w Gdańsku" / Spacer ukazujący miejsca związane z wydarzeniami stanu wojennego w Gdańsku / 81 uczestników / Odpowiedzialne OBEN Gdańsk

„Szlakiem Kamieni na szaniec" / Spacer śladami bohaterów książki Aleksandra Kamińskiego *Kamienie na szaniec*. Z książką w ręku przechodzimy trasę, na której są m.in.: szkoła „Rudego", „Alka" i „Zośki", dawna siedziba Gestapo, miejsca związane z akcjami Małego Sabotażu, miejsce akcji pod Arsenałem i więzienie Pawiak / Liczba uczestników: 24 / Odpowiedzialne BEN

„Szlakiem Pamięci Narodowej" / Spacer historyczny po Jarosławiu dla żołnierzy Wojsk Obrony Terytorialnej w ramach zajęć dydaktycznych kształcenia obywatelskiego żołnierzy. Na trasie: klasztor Sióstr Niepokalanek (dawny szpital Legionów Polskich), klasztor Sióstr Benedyktynek (miejsce straceń podczas II wojny światowej) i inne miejsca pamięci narodowej. Zajęcia odbyły się 28 sierpnia 2021 r. dla plutonu żołnierzy z 34 Batalionu Lekkiej Piechoty w Jarosławiu / Odpowiedzialne OBEN w Rzeszowie

„Śladami Inki w Gdańsku" / Spacer ukazujący miejsca związane z ostatnimi chwilami życia sanitariuszki 5 Wileńskiej Brygady AK / Liczba uczestników: 65 / Odpowiedzialne OBEN Gdańsk

Zajęcia dla studentów Uniwersytetu Mikołaj Kopernika w Toruniu na kierunku Archiwistyka prowadzone przez pracowników Oddziałowego Archiwum IPN / Studenci zapoznali się z działalnością Archiwum IPN w Białymstoku, zasobem zgromadzonym w archiwum, formami promocji archiwaliów w społeczeństwie. W ramach zajęć OBEN we współpracy z Oddziałowym Archiwum IPN zorganizował także objazd naukowy po Białymstoku z wyszczególnieniem miejsc martyrologii mieszkańców miasta z okresu II wojny światowej oraz lat 1944–1956 / Odpowiedzialne OBEN Białystok

2.5.2. Gry miejskie

Gry miejskie i warsztaty są zajęciami realizowanym w terenie lub w żywej przestrzeni miejskiej. To propozycja połączenia edukacji historycznej z aktywną grą terenową. Uczestnicy otrzymują karty zadań oraz mapy lub na podstawie wgranej w telefon aplikacji starają się dotrzeć w określone miejsca związane z wydarzeniami historycznymi, gdzie rywalizując, wykonują zadania sprawdzające wiedzę historyczną. W ten aktywny sposób poznają historię. Gry organizowane są jednorazowo lub cyklicznie poprzez zgłoszenia. Poniżej przykłady takich działań:

„Gdańsk 1939" / Uczestnicy gry poznają miejsca związane z Polakami mieszkającymi na terenie Wolnego Miasta Gdańska oraz ich tragicznymi losami podczas pierwszych tygodni II wojny światowej na Pomorzu / Liczba uczestników: ok. 250 / Odpowiedzialne OBEN Gdańsk

„Na ratunek Matejce" / Mobilna gra miejska w aplikacji Action Track, w której zadaniem graczy jest uratowanie najsłynniejszych dzieł Jana Matejki przed wojennym zagrożeniem. Premiera miała miejsce 27 października 2021 r. podczas konferencji „Dzieła utracone. Przywracanie pamięci" / Odpowiedzialne OBEN Lublin

„Obrona Lwowa 1918” / Współorganizatorzy: Gmina Miękinia, Samorządowy Ośrodek Kultury w Miękini oraz Studio Historyczne Huzar / W ramach obchodów rocznicowych w podwrocławskiej Miękini odbyła się inscenizacja Obrony Lwowa w 1918 r. Wydarzenie składało się z gry edukacyjnej, przedstawienia słowno-muzycznego uczniów zespołu szkolno-przedszkolnego w Miękini oraz inscenizacji historycznej / 10 listopada 2021 r. / Odpowiedzialne OBEN Wrocław

„Orła wrona nie pokona” / Fundacja Centrum Dokumentacji Czynu Niepodległościowego, NSZZ „Solidarność”, Klub Historyczny im. Armii Krajowej w Olkuszu / 13 grudnia 2021 r. w Krakowie odbyła się gra miejska „Orła WRON-a nie pokona”, która przybliżyła uczestnikom realia stanu wojennego / Do rywalizacji stanęło 6 drużyn / Odpowiedzialne OBEN Kraków

„Przeszliśmy – Niepokonani” / Mobilna gra miejska w aplikacji Action Track, będąca wycieczką po miejscach pamięci związanych z Zesłańcami Sybiru w Lublinie, w związku z Dniem Sybiraka. Gra zorganizowana została 15 września 2021 r. we współpracy z XXVII Liceum Ogólnokształcącym w Lublinie im. Zesłańców Sybiru. / Odpowiedzialne OBEN Lublin

„Stan wojenny Wrocław 1981” / Gra miejska edukacyjno-historyczna przeznaczona dla dzieci i młodzieży przygotowana w udziałem GRH „Huzar”. Młodzież w trakcie gry miała rozwiązać zadania związanie ze stanem wojennym i wykonać pewne działania / 13 grudnia 2021 r. / Odpowiedzialne OBEN Wrocław

„Śladami Inki w Gdańsku” / Gra ukazująca miejsca związane z ostatnimi chwilami życia legendarnej sanitariuszki 5 Wileńskiej Brygady AK w Gdańsku / Liczba uczestników: ok. 150 / Odpowiedzialne OBEN Gdańsk

„Śladami Ofiar Obławy Augustowskiej” / Klub Historyczny im. Armii Krajowej w Augustowie / Gra miejska dla młodzieży umożliwiająca poznanie najważniejszych miejsc w Augustowie związanych z prześladowaniem Polaków w lipcu 1945 r. Ponadto uczestnicy mogli sprawdzić swoje umiejętności strzeleckie oraz udzielania pierwszej pomocy / 12 lipca 2021 r. / Liczba uczestników: 30 osób / Odpowiedzialne OBEN Białymstok

„Śladami Powstańców Wielkopolskich w Gorzowie i okolicach” / Koło TPPW 1918–1919 przy wsparciu Delegatury IPN w Gorzowie Wielkopolskim, patronat wojewody lubuskiego / Celem gry było zapoznanie uczestników z historią powstania wielkopolskiego / Liczba uczestników: ok. 30 osób / Odpowiedzialne OBEN Szczecin Delegatura w Gorzowie Wielkopolskim

„Zbuntowani. Ursus ’76” / Gra miejska przygotowana przez OBEN w Warszawie w związku z 45. rocznicą strajku w Ursusie 25 czerwca 1976 r. Gra, która odbyła się w Ursusie we współpracy w władzami dzielnicy, była adresowana do mieszkańców Ursusa. W grze wzięły udział pojazdy milicyjne z epoki oraz rekonstruktorzy / Liczba uczestników: kilkaset osób / Odpowiedzialne OBEN Warszawa.

„Żywe Muzeum” / Projekt dla uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych z województwa podkarpackiego, zorganizowany w 40. rocznicę wprowadzenia stanu wojennego. 2–3 grudnia 2021 r. uczestnicy poruszali się po Rzeszowie, zapoznając się z obiektami historycznymi / Liczba uczestników: 554 uczniów z nauczycielami, z 18 szkół / Odpowiedzialne OBEN Rzeszów

2.5.3. Rajdy, marsze i biegi pamięci

Organizowane lub współorganizowane przez IPN rajdy piesze, rowerowe, motocyklowe, a nawet konne umożliwiają zapoznanie się z historią różnych regionów Polski. Wędrówki do miejsc, które odegrały ważną rolę w dziejach Polski, spotkania ze świadkami historii, pokazy grup rekonstrukcji historycznej podkreślają dramaturgię omawianych zdarzeń. Łączą wiedzę historyczną z testami sprawności fizycznej, uczą współpracy w zespole oraz integrują miejscową społeczność. Poniżej przykłady takich działań w roku sprawozdawczym podejmowane przez piony edukacyjne IPN w całym kraju:

„IV Rajd Szlakiem 5 Wileńskiej Brygady AK na Warmii i Mazurach” / Stowarzyszenie 5 Wileńskiej Brygady AK / W imprezie wzięli udział m.in. harcerze i żołnierze 4 Warmińsko-Mazurskiej Brygady WOT. Rajd ruszył ze Spychowa, a zakończył się w Rozogach / 13–15 sierpnia 2021 r. / Odpowiedzialne OBEN Białystok Delegatura w Olsztynie

V Historyczny Rajd Rowerowy „Śladami marszu śmierci więźniów KL Stutthof na Żuławach” / Impreza zorganizowana we współpracy z Żuławskim Ośrodkiem Kultury i Sportu w Cedrach Wielkich oraz Muzeum Stutthof w Sztutowie / Uczestnicy rajdu przejechali trasę kilkudziesięciu kilometrów, poznając tragiczną historię więźniów KL Stutthof oraz wybranych zakątków Żuław / Liczba uczestników: 35 / Odpowiedzialne OBEN i OBBH Gdańsk

VI Historyczny Rajd Motocyklowy „Śladami września 1939 roku” / Impreza zorganizowana we współpracy z Grupą Motocyklową „Stajnia” z Małkinii Górnej / Głównym celem rajdu jest oddanie hołdu żołnierzom Wojska Polskiego walczącym przeciwko agresji niemieckiej i sowieckiej w 1939 r. Tegoroczny rajd podążał m.in. szlakiem walk Wołyńskiej Brygady Kawalerii i 7 Dywizji Piechoty trasą Andrzejewo–Wieluń–Andrzejewo, z uwzględnieniem Mokrej i Częstochowy / Liczba uczestników: 50 motocyklistów / 28 sierpnia 2021 r. / Odpowiedzialne OBEN Katowice

X nocny marsz „Śladami gen. Nila – od zmierzchu do świtu” / Jednostka Wojskowa NIL, Stowarzyszenie Wojskowe „Kultura-Turystyka-Obronność” / Uczestnicy marszu pokonali prawie 50 km górzystej trasy w Beskidzie Wyspowym i Makowskim, wystartowali z Suchej Polany w Porębie koło Myślenic. Marsz miał charakter nocnego sprawdzianu wytrzymałościowego. W zawodach startowali żołnierze jednostek specjalnych Wojska Polskiego z całego kraju i cywile uprawiający biegi ekstremalne / Liczba uczestników: ok. 180 / 9–10 września 2021 r. / Odpowiedzialne OBEN Kraków

XI Rajd Szlakami Żołnierzy 1 PSP AK / Rytro–Beskid Sądecki / Urząd Gminy w Rytrze, Stowarzyszenie Rekonstrukcji Historycznej 1 PSP AK, Starostwo Powiatowe w Nowym Sączu, Nadleśnictwo w Piwnicznej / Tegoroczna edycja rajdu odbyła się w Beskidzie Sądeckim, gdzie funkcjonowały w czasie II wojny światowej struktury Obwodu AK Gorlice oraz działał III batalion 1 PSP AK. Drużyny tworzyli uczniowie ze szkół ponadpodstawowych i podstawowych z Ciężkowic, Marcinkowic, Olkusza, Skawiny, Słopnic i Tarnowa. Uczestnicy rajdu pokonali ponad 40 km / 10–11 września 2021 r. / Odpowiedzialne OBEN Kraków

„XIII Podlaski Rajd Śladami V i VI Brygady Wileńskiej Armii Krajowej” / Stowarzyszenie Kulturalne „A La Longue” / Uczestnicy rajdu przemierzali Podlasie, odwiedzając miejsca związane z żołnierzami podziemia niepodległościowego. Na swojej trasie odwiedzili m.in. Miodusy Pokrzywne, Perlejewo i Śledzianów. Baza rajdowa mieściła się w Drohiczynie / 7–12 sierpnia 2021 r. / Odpowiedzialne OBEN Białystok

XV Rajd Szlakami Żołnierzy Wyklętych mjr. Józefa Kurasia „Ognia” / Starostwo Powiatowe w Zakopanem, Starostwo Powiatowe w Nowym Targu, Stowarzyszenie Mieszkańców Nowego Targu „Pamięć” i PGRH Błyskawica / Rajd był adresowany do młodzieży starszych klas szkół podstawowych oraz ponadpodstawowych. Trasa wiodła z Zakopanego do Kościeliska i Doliny Strążyskiej, następnie szlakami Tatrzańskiego Parku Narodowego – od Rusinowej Polany do Brzezin, gdzie operowali partyzanci 2 kompanii Zgrupowania Partyzanckiego „Błyskawica”. Rajd zakończył się koncertem na pl. Niepodległości w Zakopanem / 17–18 września 2021 r. / Odpowiedzialne OBEN Kraków

Bieg Tropem Wilczym / IPN jest partnerem edukacyjnym biegu organizowanego przez Fundację Wolność i Demokracja / W roku sprawozdawczym w biegu startowano w 298 miastach w kraju i zagranicą (Antwerpia, Bonn, Chicago, Christchurch, Keysborough, Londyn, Ottweiler, Penrose Park, Reiegelsberg, Wiedeń i Wilno). W ramach projektu odbył się tradycyjny bieg na 1963 metry (odwołanie do roku, w którym zginął ostatni, poległy w walce Żołnierz Wyklęty – Józef Franczak ps. Lalek), dodatkowo każdy z lokalnych partnerów uzupełnił scenariusz o dodatkowe dystanse, wydarzenia i atrakcje / Liczba uczestników: ponad 66 tys. / 15 sierpnia 2021 r. / Odpowiedzialne BEN

„Edukacyjny Rajd Motocyklowy – walka o kształt granicy wschodniej, cz. 2” / Organizatorem rajdu był Podkarpacki Urząd Wojewódzki w Rzeszowie przy współpracy Oddziału IPN w Rzeszowie / Trasę rajdu z Podkarpacia na Lubelszczyznę uczestnicy przejechali, zapoznając się z miejscami pamięci narodowej. W Cieszanowie obejrzeli wystawę pt. „Józef Piłsudski i Symon Petlura – twórcy sojuszu polsko-ukraińskiego 1920 roku”, a pod Komarowem miejsce bitwy polskiej kawalerii z Konarmią Budionnego / Liczba uczestników: ok. 100 / 14 sierpnia 2021 r. / Odpowiedzialne OBEN Rzeszów

„Rajd Rowerowy Śladami Ofiar Obławy Augustowskiej" / Gmina Giby / Uczestnicy rajdu zapoznali się z najważniejszymi aspektami dotyczącymi Obławy Augustowskiej na podstawie tablic edukacyjnych przygotowanych przez Oddział IPN w Białymstoku oraz Lasy Państwowe, zostali wprowadzeni do tematyki wykładem Jarosława Wasilewskiego z OBBH. Na koniec rajdu jego uczestnicy wzięli udział w konkursie wiedzy i otrzymali materiały edukacyjne / Liczba uczestników: 70 osób / 17 lipca 2021 r. / Odpowiedzialne OBEN Białystok

„Szli partyzanci" / 10 Tarnowska Drużyna Harcerska „Młody Las" w Bistuszowej / Organizacja gry edukacyjnej szlakami żołnierzy z oddziału Regina II w ramach złazu harcerskiego. Patrole wcielały się w oddziały partyzanckie, przemierzając fragmenty szlaku bojowego batalionu „Barbara" 16 Pułku Piechoty Armii Krajowej / Liczba uczestników: 135 osób z 4 drużyn harcerskich i 5 gromad zuchowych / 5 i 19 czerwca 2021 r. / Odpowiedzialne OBEN Kraków

„Śladami majora Hubala" / Rajd edukacyjny dla uczniów szkół ponadpodstawowych trasą Inowłódz–Anielin–Poświętne–Konewka / 24 września 2021 r. / Odpowiedzialne OBEN Łódź

2.6. Materiały edukacyjne

2.6.1. Materiały dla nauczycieli i publikacje popularnonaukowe

Instytut Pamięci Narodowej od samego początku istnienia wspiera nauczycieli, przygotowując i bezpłatnie udostępniając materiały edukacyjne. Do 2021 r. powstało 27 tek edukacyjnych opisujących najistotniejsze wydarzenia z historii Polski XX w. Materiały składają się z propozycji wykorzystania tematu na zajęciach edukacyjnych, esejów historycznych i materiałów źródłowych.

W 2021 r. zostały wydane nowe teki edukacyjne: *Piekło zesłania. Polacy wywiezieni w głąb ZSRS w latach 1939–1952*, *Prymas Tysiąclecia, kardynał Stefan Wyszyński (1901–1981). Życie i nauczanie*, *Stan Wojenny 1981–1983* oraz *Wojna polsko-bolszewicka 1919–1921*, wiele materiałów edukacyjnych do istniejących już wystaw elementarnych IPN oraz kolejne broszury z serii „Bohaterowie Niepodległej". Poniżej przykłady tek i materiałów edukacyjnych powstałych w roku sprawozdawczym (pełny wykaz w złączniku nr 2):

Folder edukacyjny *Obława Augustowska. Lipiec 1945 r.* / Materiał prezentuje najważniejsze wydarzenia oraz osoby związane z działaniami Sowietów na Augustowszczyźnie w lipcu 1945 r. Materiał powstał w związku z kolejną rocznicą Obławy Augustowskiej / Odpowiedzialne OBEN Białystok

From the soviet gulag to Monte Cassino. General Władysław Anders and the Polish II Corps / Z łagrów na Monte Cassino. Generał Władysław Anders i 2 Korpus Polski, autorzy Paweł Kowalski, Artur Ossowski, Łódź 2021 / Odpowiedzialne OBEN Łódź

Harcerstwo w służbie Rzeczypospolitej. Od początków ruchu skautowego do schyłku PRL / Teka edukacyjna zawierająca eseje, scenariusze lekcji, propozycje ćwiczeń dla uczniów, przewodniki przygotowania turnieju i gry terenowej, kalendarium, materiały źródłowe i wykaz publikacji dotyczących historii harcerstwa. Teka została przygotowana w formie cyfrowej, dzięki czemu zawiera również fragmenty notacji wideo / Odpowiedzialne OBEN Rzeszów

Kalendarz Nauczyciela. Oferta edukacyjna OBEN IPN w Białymstoku na rok szkolny 2021/2022, oprac. Magdalena Dzienis-Todorczuk / Publikacja zawiera kalendarium wydarzeń historycznych związanych z wojną polsko-bolszewicką, kulturą II RP, II wojną światową i podziemiem niepodległościowym na ziemiach wschodnich. W publikacji umieszczono również ofertę edukacyjną OBEN na rok szkolny 2021/2022, opisy gier edukacyjnych, a także zostawiono miejsce na wstawianie ocen, rozkłady lekcji i notatki / Odpowiedzialne OBEN Białystok

#kluczdohistorii *Deportacje obywateli polskich w głąb ZSRS 1940–1941. Zadania edukacyjne*, wstęp i oprac. Magdalena Dzienis-Todorczuk, oprac. graficzne Radosław Wnorowski, Białystok 2021 / publikacja online zawierająca wybór materiałów źródłowych wraz z zadaniami edukacyjnymi dotycząca wywózek Polaków w głąb ZSRS w okresie okupacji sowieckiej / Odpowiedzialne OBEN Białystok

Losy dzieci pod okupacją niemiecką w latach 1939–1945, autor Edyta Gula / Materiały edukacyjne dla szkół podstawowych i ponadpodstawowych przygotowane z okazji kolejnej rocznicy zakończenia II wojny światowej. Jest to wybór tekstów źródłowych uzupełniony o utwory literackie lub ich fragmenty oraz zestawy zadań, które można wykorzystać na lekcjach historii, języka polskiego, a także podczas lekcji wychowawczych, zajęć dodatkowych i kółek zainteresowań / Odpowiedzialne OBEN Warszawa

Major Hubal, rysunki Tomasz Kleszcz, scenariusz Bartłomiej Kluska, Łódź 2021 / Komiks edukacyjny / Odpowiedzialne OBEN Łódź

Materiały edukacyjne do wystawy elementarnej „Krok ku wolności. Protesty robotnicze w czerwcu 1976 r." / Odpowiedzialne OBEN Lublin Delegatura w Radomiu

Materiały edukacyjne do wystawy elementarnej „Operacja polska NKWD 1937–1938", autor Sergiusz Kazimierczuk / Odpowiedzialne BEN

Materiały edukacyjne do wystawy elementarnej „Stan wojenny 1981–1983" / We współpracy ze Śląskim Centrum Wolności i Solidarności w Katowicach / Broszura ułatwiająca nauczycielom przygotowanie lekcji o stanie wojennym / Odpowiedzialne OBEN Katowice

Materiały edukacyjne do wystawy elementarnej „Żołnierze Wyklęci. Podziemie niepodległościowe 1944–1963", autorzy modułu edukacyjnego i strefy edukacji Grzegorz Łeszczyński, Paweł Rokicki / Publikacja przybliża historię podziemia antykomunistycznego po II wojnie światowej w atrakcyjnej formie wizualnej i tekstowej / Odpowiedzialne BEN

„Piekło zesłania". Polacy wywiezieni w głąb ZSRS w latach 1939–52, red. Ewa Dyngosz, Anna Maria Adamus, Dariusz Gałaszewski, Edyta Gula, Magdalena Dzienis-Todorczuk, Kacper Kempisty / Teka jest poświęcona losom polskich obywateli, którzy w wyniku represji sowieckich z lat 1939–1952 zostali wywiezieni w głąb ZSRS. Publikacja składa się z trzech części: materiałów dla nauczyciela, materiałów dla ucznia oraz kart ilustracyjnych / Odpowiedzialne OBEN Warszawa

Prymas Tysiąclecia, kardynał Stefan Wyszyński (1901–1981). Życie i nauczanie, autorzy Grzegorz Łeszczyński, Rafał Łatka, Barbara Pamrów, Roksana Szczypta-Szczęch, Kraków–Warszawa 2021 / Teka edukacyjna w wersji cyfrowej, która ukazuje wieloaspektową działalność Prymasa Tysiąclecia na tle historii Polski XX w. / Odpowiedzialne BEN

Stan wojenny 1981–1983 / We współpracy ze Śląskim Centrum Wolności i Solidarności w Katowicach / Teka edukacyjna skierowana do nauczycieli szkół podstawowych i ponadpodstawowych, uczących takich przedmiotów jak historia, wiedza o społeczeństwie, język polski czy historia sztuki. Teka dostępna w wersji pdf na stronie internetowej / Odpowiedzialność OBEN Katowice

2.6.2. Infografiki

Materiał edukacyjny, jakim są infografiki, zbiera najważniejsze daty, liczby, fakty, wydarzenia w jedno miejsce i przedstawia w ciekawej formie graficznej. Tematy historyczne tworzą cykle lub serie infografik. Poniżej przykłady infografik z roku sprawozdawczego:

„#365dniwokółhistorii" / Kontynuacja cyklu infografik, który rozpoczęto w 2020 r. Grafiki przedstawiają najważniejsze wydarzenia z historii najnowszej Polski i świata. Dotyczą aspektów wojskowych, kulturalnych, społecznych i naukowych. Przypominają także postacie, które miały wpływ na Polskę w XX w. Dzięki temu tworzą kalendarz historii najnowszej Polski i świata / Odpowiedzialne OBEN Białystok

„II Rzeczpospolita. Ustrój polityczny" / Cykl infografik historycznych, z których pierwsza pt. *System rządów* prezentuje ustawy zasadnicze Rzeczypospolitej i ewolucję ustroju państwa od systemu naczelnikowskiego, przez parlamentarno-gabinetowy do autorytarnego. Druga plansza pt. *Konstytucje* to zestawienie dwóch najważniejszych ustaw – konstytucji marcowej z 1921 r. i kwietniowej z 1935 r. / Odpowiedzialne BEN

„III Powstanie Śląskie. Geneza. Przebieg. Skutki" / Kontynuacja serii infografik dotyczących wydarzeń w regionie w latach 1919–1922. Obecna prezentuje III powstanie śląskie / Odpowiedzialne OBEN Katowice

„Ekspatriacje z Kresów Wschodnich 1944–1959” / Infografiki przedstawiające proces przesiedleń z Kresów Wschodnich poprzez następujące zagadnienia: Polacy na Kresach wschodnich, depolonizacja w latach 1939–1947, wysiedlenia w latach 1944–1946, wysiedlenia w latach 1951–1959i przesiedlenia w latach 1944–1959 / Odpowiedzialne OBEN Wrocław

„Giganci nauki” / Plansze powstały na podstawie pięciotomowej publikacji *Polski wkład w przyrodoznawstwo i technikę. Słownik polskich i związanych z Polską odkrywców, wynalazców oraz pionierów nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki.* Przedstawiono na nich 20 osób i ich największe osiągnięcia, wyjaśniając równocześnie wagę poszczególnych innowacji oraz ich wykorzystanie / Odpowiedzialne BEN

„Masakry NKWD latem 1941 r.” / Plansze ukazują skalę i charakter zbrodni NKWD dokonywanych na więźniach w związku z atakiem Niemiec / Odpowiedzialne BEN

„Oświata, nauka i szkolnictwo wyższe” / Część 1 cyklu infografik pt. „Straty wojenne Polski 1939–1945” / Osiem paneli opracowanych z okazji 82. rocznicy II wojny światowej, prezentujących bilans strat polskiego nauczycielstwa, świata akademickiego i naukowego zadanych z rąk niemieckich i sowieckich okupantów / Odpowiedzialne OBEN Gdańsk

„Plebiscyt na Górnym Śląsku” / Trzecia odsłona projektu zapoczątkowanego w 2019 r., seria infografik dotyczących wydarzeń w regionie w latach 1919–1922. Plansza ukazuje podstawowe informacje na temat kampanii plebiscytowej, przebiegu oraz konsekwencji plebiscytu na Górnym Śląsku, który odbył się 20 marca 1921 r. / Odpowiedzialne OBEN Katowice

„Polacy w Wolnym Mieście Gdańsku” / Prezentowane infografiki przedstawiają wybrane zagadnienia związane z życiem Polaków: uprawnienia strony polskiej na terenie Gdańska, funkcjonowanie Komisariatu Generalnego Rzeczpospolitej i Gminy Polskiej Związku Polaków oraz wybrane organizacje zrzeszające Polaków, które łączył jeden nadrzędny cel – budzenie i podtrzymywanie świadomości narodowej / Odpowiedzialne OBEN Gdańsk

„Porozumienia rzeszowsko-ustrzyckie” / Infografika przedstawia na 5 planszach znaczenie porozumień rzeszowsko-ustrzyckich z 1981 r. w procesie walki środowisk wiejskich o swoje prawa i legalizację niezależnego związku zawodowego / Odpowiedzialne OBEN Rzeszów

„Warmia i Mazury w XX wieku” / Seria infografik powstała we współpracy olsztyńskiej Delegatury IPN i Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie, przy wsparciu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Infografiki dotyczą następujących tematów: Plebiscyt na Warmii i Mazurach w 1920 r., Los Polaków z Prus Wschodnich w latach II wojny światowej, Żołnierze Wyklęci Warmii i Mazur – 5 Wileńska Brygada AK, „Solidarność” 1980–1981, Stan wojenny w regionie warmińsko-mazurskim / Odpowiedzialne OBEN Białystok Delegatura w Olsztynie

2.6.3. Gry edukacyjne

2.6.3.1. Gry planszowe

Gry planszowe mają szerokie zastosowane edukacyjne w projektach i szkoleniach prowadzonych przez IPN. W roku sprawozdawczym wykonano dodruki gier *Niepodległa*, *Miś Wojtek*, *Bitwa Warszawska* i *ORP Orzeł* oraz puzzli poświęconych polskim lotnikom z dywizjonu 303 w łącznej liczbie 20 750 egz. Dotychczasową ofertę edukacyjną poszerzono w roku sprawozdawczym o poniższe tytuły:

„Powstanie Wielkopolskie 1918–1919”, autor Piotr Orzechowski / Wydawnictwo IPN / Gra planszowa przybliża realia czynu powstańczego Wielkopolan z lat 1918 i 1919. Zawiera dodatkowe elementy edukacyjne, takie jak mapę działań wojsk i ilustrowaną broszurę z opisem działań w każdym z czterdziestu powiatów / Odpowiedzialne OBEN Poznań

2.6.3.2. Gry oparte na aplikacjach mobilnych

W 2021 r. kontynuowano tworzenie serii gier na aplikacje mobilne. Gry opierają się na materiałach zgromadzonych podczas prowadzenia gier miejskich, w odróżnieniu od nich mogą być jednak rozgrywane samodzielnie lub przez nauczycieli i opiekunów w różnym czasie. Poniżej przykłady gier przygotowanych w roku sprawozdawczym:

„Baczyński" / Celem gry zrealizowanej przez „Przystanek Historia" CE IPN im. Janusza Kurtyki jest zapoznanie uczestników z życiorysem najwybitniejszego poety pokolenia Kolumbów – Krzysztofem Kamilem Baczyńskim, dwudziestoleciem międzywojennym oraz wydarzeniami II wojny światowej / Premiera odbyła się 27 września 2021 r. / Odpowiedzialne BEN

„Grudzień 1970 w Gdyni" / Gra mobilna dla uczniów i dorosłych pokazująca miejsca związane z tragicznymi wydarzeniami strajków na Wybrzeżu w grudniu 1970 r. / Odpowiedzialne OBEN Gdańsk

„Obrona Płocka 1920" / Druga edycja mobilnej gry miejskiej w aplikacji Action Track. Gra dotyczy obrony miasta Płocka przed atakiem wojsk bolszewickich w 1920 r. Miała na celu upamiętnienie obrońców z okazji 100. rocznicy odznaczenia miasta Krzyżem Walecznych. Realizacja gry we współpracy z Liceum Ogólnokształcącym im. Władysława Jagiełły w Płocku oraz ze Stowarzyszeniem Historycznym im. 11 Grupy Operacyjnej NZS. Premiera drugiej edycji gry miała miejsce 25 września 2021 r. / Odpowiedzialne OBEN Warszawa

„Poznański Czerwiec 1956 po 65 latach" / Gra w aplikacji ActionTrack, dla uczniów klas VI–VIII szkół podstawowych, ponadpodstawowych oraz osób dorosłych. Gracze odwiedzili miejsca związane z poznańskim buntem i wykonywali zadania pojawiające się na ekranie smartfonu. Gra jest aktywna jako stała propozycja edukacyjna / Odpowiedzialne OBEN Poznań

„Rozbijmy więzienie w Miechowie!" / Urząd Miasta i Gminy Miechów, Muzeum Ziemi Miechowskiej / Gra miejska dla uczniów klas IV–VIII szkół podstawowych oraz uczniów szkół ponadpodstawowych. Pozwalała poznać historię rozbicia więzienia Urzędu Bezpieczeństwa w Miechowie 24/25 kwietnia 1945 r. przez żołnierzy Armii Krajowej Inspektoratu „Maria" / Liczba uczestników: 172 / 27 września 2021 r. / Odpowiedzialne OBEN Kraków

„Spacerniak. 1981–1983" / Mobilna gra terenowa w aplikacji Action Track, tematycznie związana z 40. rocznicą wprowadzenia stanu wojennego, skierowana do uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych z województwa świętokrzyskiego / 16 grudnia 2021r. / Odpowiedzialny REN Kielce

„Śladami zbrodni komunistycznych w Szczecinie" / Gra edukacyjna w aplikacji ActionTrack. Celem gry jest zaprezentowanie najważniejszych szczecińskich miejsc związanych ze zbrodniczym systemem komunistycznym / Odpowiedzialne OBEN Szczecin

„Twierdza Solidarność. Wrocław" / Mobilna gra miejska w aplikacji ActionTrack. Fabuła dotyczy stanu wojennego w Polsce oraz działalności Solidarności Walczącej / 13 grudnia 2021 r. / Odpowiedzialne OBEN Wrocław

„Wojna polsko-bolszewicka" / Gra, miała charakter quizu historycznego wpisującego się w obchody 101. rocznicy Bitwy Warszawskiej. Wzięli w niej udział uczestnicy Pikniku Edukacyjnego w Muzeum Archeologicznym w Krakowie zorganizowanego z okazji Święta Wojska Polskiego / Liczba uczestników: 60 / 15 sierpnia 2021 r. / Odpowiedzialne OBEN Kraków

„Za murami getta warszawskiego" / Trasa pamięci powstała w ramach obchodów 78. rocznicy powstania w getcie warszawskim. Wędrując szlakiem stołecznych miejsc pamięci, uczestnicy mogą poznać losy społeczności żydowskiej w okupowanej Warszawie / Premiera odbyła się 19 kwietnia 2021 r. / Odpowiedzialne BEN

„ZagłuSzaczka 1956" /Gra miejska poświęcona zajściom w Bydgoszczy 18 listopada 1956 r., a także represjom wobec manifestantów oraz oddźwiękom tego wydarzenia, które przeszło do historii pod nazwą Bydgoskiego Listopada '56 / Odpowiedzialny REN Bydgoszcz

„Zakonspiruj Kraków" / Współorganizatorzy Muzeum Miasta Krakowa i Klub Historyczny im. Armii Krajowej w Olkuszu / Gra miejska w aplikacji Action Track, która poprowadziła uczestników śladami konspiracji podczas okupacji niemieckiej w Krakowie w latach 1939–1945. Uczniowie wcielili

się m.in. w studenta tajnego Uniwersytetu Jagiellońskiego, harcerza, żołnierza krakowskiego Kedywu oraz łącznika PPS-WRN / Liczba uczestników: 102 uczniów wraz z opiekunami / Odpowiedzialne OBEN Kraków

2.6.3.3. Gry i Quizy online

W roku sprawozdawczym BEN przygotowało kolejne adaptacje cyfrowe edukacyjnych gier planszowych w celu zwiększenia dostępności popularnych gier edukacyjnych. Są to gry *Miś Wojtek* oraz zmodernizowana wersja gry *ZnajZnak* w postaci aplikacji na platformę HTML5. Oprócz tego OBEN przygotowało kolejne propozycje gier i quizów online:

„Generał Tadeusz Jordan Rozwadowski” / Quiz historyczny online w aplikacji Kahoot! w związku ze 155. rocznicą śmierci gen. Tadeusza Rozwadowskiego / Odpowiedzialne OBEN Wrocław

„Ignacy Jan Paderewski” – muzyk, polityk, filantrop” / Quiz historyczny online w aplikacji Kahoot! w związku z 80. rocznicą śmierci Ignacego Paderewskiego / Odpowiedzialne OBEN Wrocław

„Poznański Czerwiec 1956” / Quiz historyczny online w aplikacji Kahoot! w związku z 65. rocznicą wydarzeń poznańskiego Czerwca / Odpowiedzialne OBEN Wrocław

Wirtualny Escape Room „Stan wojenny” / Gra online przeznaczona dla uczniów szkół podstawowych oraz ponadpodstawowych, której celem było zaprezentowanie informacji dotyczących wprowadzenia stanu wojennego w Polsce / Udział wzięło 17 szkół / Premiera 13 grudnia 2021 r. / Odpowiedzialne OBEN Poznań

„Wyklęci GO” / Ogólnopolska mobilna gra terenowa w aplikacji Action Track dla uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych, tematycznie poświęcona Żołnierzom Wyklętym. / 1–7 marca 2021 r. / Odpowiedzialny REN Kielce

2.6.3.4. Inne

Inne materiały edukacyjne to m.in. plakaty, puzzle, tablice historyczne, które uzupełniają wiedzę historyczną i mogą być pomocne nauczycielowi w trakcie prowadzenia lekcji:

Folder w wersji elektronicznej dotyczący tematu przewodniego akcji „Zapal znicz pamięci” w 2021 r. / Zawiera opis operacji Tannenberg oraz Miejsc Pamięci związanych ze zbrodniami niemieckimi / Odpowiedzialne OBEN Poznań

„ORP Piorun” / Puzzle przestrzenne z okazji 80. rocznicy akcji polskiego niszczyciela ORP Piorun przeciwko niemieckiemu pancernikowi Bismarck, opatrzone opracowaniem historycznym / Odpowiedzialne OBEN Wrocław

Dwie grafiki na 14 czerwca – Narodowy Dzień Pamięci Ofiar Niemieckich Nazistowskich Obozów Koncentracyjnych i Obozów Zagłady / Odpowiedzialne OBEN Poznań

2.7. Wystawy i ich ekspozycje

2.7.1. Wystawy w kraju

Aktywność wystawiennicza IPN w okresie sprawozdawczym koncentrowała się przede wszystkim na trzech najważniejszych rocznicach: 100. rocznicy podpisania traktatu ryskiego, 40. rocznicy powstania Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Rolników Indywidualnych „Solidarność” oraz 45. rocznicy Czerwca 1976. W 2021 r. powstało 67 nowych wystaw (ich pełna lista w złączniku nr 3), z których najważniejsze były:

„Gorzki pokój. Traktat Ryski 1921 r.” / Wystawa nakreśliła genezę traktatu pokojowego, zawartego po zwycięskiej wojnie Polski z sowiecką Rosją, a także ukazała jego konsekwencje. Premiera miała

miejsce na Zamku Królewskim w Warszawie 15 marca 2021 r. Następnie wystawa była prezentowana w Ciechanowie, Gdyni, Nowym Sączu, Krakowie, Rzeszowie i Toruniu / Odpowiedzialne BEN

„Tu rodziła się opozycja. Między Czerwcem ’76 a Sierpniem ’80” / Wystawa przygotowana z okazji 45. rocznicy protestów robotniczych w czerwcu 1976 r. w Radomiu, Ursusie i Płocku. Ekspozycja składa się z części ogólnopolskiej oraz wersji regionalnych, przygotowanych przez oddziały i delegatury IPN. Zaprezentowana po raz pierwszy w Ursusie w czerwcu 2021 r., następnie przez wszystkie oddziały IPN na terenie kraju oraz w Radomiu od sierpnia do listopada 2021 r. / Odpowiedzialne BEN

„Tu rodziła się Solidarność rolników” / Wystawa powstała w 40. rocznicę podpisania porozumień rzeszowsko-ustrzyckich i rejestracji solidarności chłopskiej. Prezentowała odrodzenie ruchu chłopskiego w ujęciu ogólnopolskim oraz regionalnym. Premiera odbyła się 21 kwietnia 2021 r. / Odpowiedzialne OBEN Rzeszów

„Pokolenia Baczyńskiego” / Wystawa przedstawia wybitne postacie, które urodziły się na początku dwudziestolecia międzywojennego. To m.in. Karol Wojtyła, Ryszard Kaczorowski, Anna Smoleńska, Stanisław Lem i Wanda Półtawska. Ekspozycja składa się z części ogólnopolskiej oraz 13 wersji regionalnych, przygotowanych przez oddziały i delegatury IPN z całego kraju. Premiera miała miejsce 27 września 2021 r. na Zamku Królewskim w Warszawie / Odpowiedzialne BEN

2.7.2. Wystawy za granicą

W Bari we Włoszech eksponowana była biograficzna wystawa elementarna **„Stefan Wyszyński”**, w wersjach polskojęzycznej oraz włoskojęzycznej. Ekspozycję zorganizowano we współpracy z Apulijskim Stowarzyszeniem Polsko-Włoskim oraz Instytutem Polskim w Rzymie. Była związana z trwającym w Bari V Tygodniem Kultury Polsko-Włoskiej. Podczas otwarcia odczytano list prezesa IPN dr. Karola Nawrockiego, który w swoim przesłaniu podkreślił znaczenie postaci prymasa Wyszyńskiego w historii Polski i Europy / 14–22 października 2021 r. / Odpowiedzialne BEN

W Centro de Estudios w Borja w Hiszpanii była eksponowana wystawa elementarna **„Powstanie warszawskie 1944. Bitwa o Polskę”** w wersji hiszpańskojęzycznej, przygotowana we współpracy z Instytutem Polskim w Madrycie. Otwarcie wystawy związane było z odsłonięciem tablicy pamiątkowej ku czci Liliany Skorel, ps. „Dzidka”, łączniczki Powstania Warszawskiego. W uroczystości uczestniczyli przedstawiciele polskich instytucji dyplomatycznych i kulturalnych w Hiszpanii. Z inicjatywą przygotowania i eksponowania wystawy wyszedł Instytut Polski / 27 listopada – 17 grudnia 2021 r. / Odpowiedzialne BEN

W Club Dragon Hall w Madrycie w Hiszpanii prezentowana była wystawa elementarna **„Polacy w bitwie o Wielką Brytanię”** w wersji hiszpańskojęzycznej, przygotowana we współpracy z hiszpańskim Stowarzyszeniem „Poland. First to Fight” oraz Instytutem Polskim w Madrycie. Otwarcie wystawy związane było z Dniem Dywizjonu 303, organizowanym przez Stowarzyszenie „Poland. First to Fight” / 11–31 grudnia 2021 r. / Odpowiedzialne BEN

W bieżącym roku w Odessie zaprezentowano elementarną wystawę biograficzną **„Mariusz Zaruski”**. Było to możliwe dzięki współpracy gdańskiego Oddziału IPN z Konsulatem Generalnym RP w Odessie. Przy współpracy z „Polską Wspólnotą w Wielkiej Brytanii” zaprezentowano zaś wystawę **„Polskie symbole narodowe”** / Odpowiedzialne OBEN Gdańsk

We współpracy ze Zgromadzeniem Sióstr Franciszkanek Rodziny Maryi z Sambora powstała 5-panelowa wystawa stała **„»Pamiętaj bądź dobrym człowiekiem«. Mieszkańcy Sambora ratujący Żydów podczas II wojny światowej”**. Wystawa została na stałe wyeksponowana w Sali Spotkań i Pamięci o Mieszkańcach Sambora ratujących Żydów / Otwarcie 18 czerwca 2021 r. / Odpowiedzialne OBEN Rzeszów

3 września 2021 r. w Starobielskim Rejonowym Domu Kultury im. Tarasa Szewczenki odbyło się uroczyste otwarcie wystawy „Zbrodnia Katyńska 1940. Zagłada polskich elit”, która została przygotowana przez OBEN w Krakowie. Wystawa będzie ekspozycją stałą w Obwodowym Muzeum Krajoznawczym w Starobielsku / Odpowiedzialne OBEN Kraków

„From the soviet gulag to Monte Cassino. General Władysław Anders and the Polish II Corps / Z łagrów na Monte Cassino. Generał Władysław Anders i 2 Korpus Polski” – wystawa plenerowa w polskiej i angielskiej wersji językowej, nowa aranżacja plastyczna części wystawy wewnętrznej „First to Fight. Polacy na frontach II wojny światowej”, uzupełniona o rysunki wykorzystane przy inauguracji pociągu Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej „Anders”, została zaprezentowana przed ambasadą polską w Brukseli / 9 listopada – 9 grudnia 2021 r. / Odpowiedzialne OBEN w Łodzi we współpracy z Łódzką Koleją Aglomeracyjną

W grudniu 2021 r., w siedzibie Ambasady RP w Paryżu zaprezentowano wystawę **„Wasza Solidarność – nasza wolność. Reakcje emigracji polskiej i świata na wprowadzenie stanu wojennego”** przygotowaną przez OBEN Lublin. Wersja polsko-francuska tej wystawy powstała przy współpracy z Ambasadą RP w Paryżu / Odpowiedzialne BEN

2.7.3. Wystawy elementarne

Projekt „Wystawy elementarne IPN” ma na celu przygotowanie wystaw, których narracja skupiona jest na kwestiach podstawowych i ważnych dla społeczeństwa. Wystawy w języku polskim i angielskim są gotowe do samodzielnego wydrukowania i pobrania przez instytucje, szkoły i osoby fizyczne. W roku sprawozdawczym w IPN powstało 16 nowych wystawy elementarnych:

1. **„Armia Krajowa”** / Odpowiedzialne OBEN Warszawa
2. **„Cichociemni PL”** / Odpowiedzialne OBEN Katowice
3. **„Ignacy Paderewski”** / Odpowiedzialne OBEN Poznań
4. **„Łukasz Ciepliński”** / Odpowiedzialne OBEN Rzeszów
5. **„Marzec 68”** / Odpowiedzialne OBEN Warszawa
6. **„Niemieckie obozy zagłady”** / Odpowiedzialny REN Kielce
7. **„Podziemie niepodległościowe na Kielecczyźnie po 1944 r.”** / Odpowiedzialny REN Kielce
8. **„Polscy robotnicy przymusowi w Niemczech 1939–1945”** / Odpowiedzialne OBEN Łódź
9. **„Roman Dmowski”** / Odpowiedzialne OBEN Szczecin
10. **„Stanisław Sosabowski** / Odpowiedzialne OBEN Wrocław
11. **„Stefan Wyszyński”** / Odpowiedzialne BEN
12. **„Św. Maksymilian Maria Kolbe”** / Odpowiedzialne OBEN w Łodzi
13. **„Traktat ryski 1921”** / Odpowiedzialne OBEN Poznań
14. **„Walka o duszę narodu. Wokół obchodów Milenium i Tysiąclecia Państwa Polskiego 1956–1966/67”** / Odpowiedzialne OBEN Lublin
15. **„Wincenty Witos”** / Odpowiedzialne OBEN Rzeszów
16. **„Zbrodnie niemieckie i sowieckie na Polakach 1939–1945”** / Odpowiedzialne OBEN Lublin i OBBH Delegatura w Radomiu

2.8. Projekty multimedialne

2.8.1. Notacje

Jednym z podstawowych obszarów działań Instytutu Pamięci Narodowej jest zbieranie relacji świadków historii w formie notacji nagrywanych w technice wideo oraz audio. Wywiady są na bieżąco archiwizowane, zabezpieczane i w miarę możliwości stopniowo opracowywane merytorycznie – opisywane według precyzyjnego schematu, w specjalnych metrykach. Zespoły realizujące nagrania dbają o to, żeby nie tylko uzyskać wartościowy faktograficznie historyczny materiał, lecz także o to, by forma i jakość nagrań umożliwiały ich wykorzystanie w przyszłości. Starają się, żeby nagraniom towarzyszyło kopiowanie związanych nimi dokumentów i fotografii. Najważniejsze, najciekawsze zapisy, które powstały w wyniku dotychczas zrealizowanych nagraniach dotyczą m.in.:

– wojny obronnej Polski w roku 1939;
– zbrodni niemieckich na ludności polskiej podczas II wojny światowej;
– losów mieszkańców Warszawy podczas okupacji, Powstania Warszawskiego i wysiedlenia;
– zbrodni niemieckich i formacji kolaborujących z okupantem podczas Powstania Warszawskiego;
– zbrodni komunistycznych po roku 1944;
– pomocy udzielenie przez Polaków obywatelom polskim pochodzenia żydowskiego podczas II wojny światowej;
– działań radiowych i wydawniczych podziemnej Solidarności.

2.8.2. Audiobooki

„Pamiętniki do słuchania" to seria audiobooków IPN, w których ukazywane są ważne momenty z historii Polski widziane oczami świadków wydarzeń. Autorów tych opowieści łączy patriotyzm, bezkompromisowa walka o niepodległą Ojczyznę oraz takie wartości jak wolność, prawda i solidarność.

2.8.3. Międzynarodowy Festiwal Filmowy o totalitaryzmach „Echa Katynia"

W dniach 15–18 kwietnia 2021 r. odbył się organizowany przez Biuro Edukacji Narodowej II Międzynarodowy Festiwal Filmowy o Totalitaryzmach „Echa Katynia". W związku z epidemią COVID-19 festiwal miał formę online. Tak jak w poprzedniej edycji tematyką wydarzenia było szeroko rozumiane zagadnienie totalitaryzmu. 81. rocznica Zbrodni Katyńskiej stanowiła znakomitą okazję do przypomnienia o zbrodniczych systemach totalitarnych XX w.

Do udziału w wydarzeniu zaproszono twórców różnych gatunków filmowych z całego świata. W organizowanym w ramach festiwalu konkursie filmów wzięło udział 18 tytułów, licznie nagradzanych podczas międzynarodowych festiwali: *Akik Maradtak* reż. B. Tóth, *Dnevnik Diane Budisavljevic* reż. D. Budisavljevic, *Immortal* reż. K. Okhapkina, *My Favorite War* reż. I. Burkovska Jacobsen, *Krajina ve stinu*, reż. B. Slama, *The Sign Painter* reż. V. Kairiss, *Zwyczajny kraj* reż. T. Wolski, *Amelia i Saturnin* reż. D. Zagórski, *Siewca* reż. K. Chodorkowski, *Castaways of Kerch* reż. S. C. Bonizzoni, *Cell 364* reż. Z. Rossion i M. Babo, *DIARY 1937* reż. P. Dorohoy, *Gentle* reż. S. Nôtová, *Opowieść o miłości* rez. R. Bryll, *Return* reż. S. Deniz, *Survival Artists* reż. L. Kauter, *Tekintetek* reż. E. Z. Balogh, *The Fantastic* reż. M. Blåfield oraz produkcje i koprodukcje IPN: *Krzyż ponad swastyką* reż. H.Z. Etemadi, *Fort* reż. R. Pękała i M. Maziarzewski, *W imię prawdy. Tajny Instytut Katyński* reż. J. Mańka, *Wybraniec bogów* reż. K. Starczewski, R. Pękała i T. Matuszczak.

W ramach festiwalu oprócz projekcji odbyły się trzy debaty: „Współczesne kino historyczne w Polsce a trendy światowe", „Multimedia w edukacji historycznej", „Patriotyzm w odwrocie? – studium przypadku", pięć spotkań z twórcami filmów i dwa warsztaty: „Twórcze Archiwa!" otwarte, bezpłatne warsztaty filmowe adresowane do początkujących twórców i młodzieży, oraz „Jak korzystać z archiwów IPN?" dla profesjonalnych twórców.

Przed inauguracją projektu przeprowadzono kampanię reklamową II Międzynarodowego Festiwalu Filmowego o Totalitaryzmach „Echa Katynia", której wyniki były bardzo zadowalające. Dzięki działaniom promocyjnym festiwal cieszył się dużą popularnością. Kampania marketingowa dotarła do 6 000 000 osób. Według raportu od firmy obsługującej internetową platformę festiwalową wygenerowano 10 607 kodów dostępu do filmów, z których aktywowano aż 6 459.

2.8.4. Inne projekty multimedialne o charakterze edukacyjnym

Inne projekty edukacyjne o charakterze multimedialnym, realizowane w roku sprawozdawczym, to m.in. cykliczne konkursy internetowe w mediach społecznościowych IPN i wystawy multimedialne. Poniżej opis ważniejszych projektów:

Dyskusja online (IPNtv) – cykl 5 debat „Jak pisać i mówić o trudnych kartach dziejów” / Prowadzenie rozmów dr Jan Hlebowicz / Odpowiedzialne OBEN i OBBH IPN Gdańsk

„Żołnierze Wyklęci w świetle dostępnych źródeł historycznych”;

„Józef Beck – postać, która wciąż wzbudza emocje. Biografia historyczna”;

„*Mein Kampf*: biblia nienawiści. Krytyczne wydanie źródła historycznego”;

„Wspólna droga do prawdy o Holokauście”;

„Metodologiczne aspekty pracy historyka oraz jego rola w społeczeństwie”.

Mapping *Stefan Wyszyński* / Film edukacyjny przybliżający życie i dzieło Stefana Wyszyńskiego. Wykorzystano w nim fotografie, materiały audio i video, głos narratora oraz cytaty z wypowiedzi Prymasa Tysiąclecia czytane przez lektora. Materiał jest przeznaczony do prezentacji w formie mappingu, czyli spektaklu wyświetlanego z projektora na zewnętrznej ścianie budynku, w otwartej przestrzeni miejskiej / Odpowiedzialne BEN

Milenium Chrztu Polski w województwie białostockim / Film przybliżający wydarzenia związane z Milenium Chrztu Polski oraz reakcję władzy komunistycznej na obchody. W województwie białostockim było wiele oddolnych inicjatyw, za co ich pomysłodawcy oraz realizatorzy byli prześladowani przez władzę komunistyczną. Film udostępniony na stronie Oddziału oraz na Facebooku / 1 maja 2021 r. / Odpowiedzialne OBEN Białystok

Pokaz filmu *Paszporty Paragwaju* w ramach uroczystości organizowanych przez OiFP w ramach obchodów Roku Grupy Ładosia. Pokaz zorganizowany został wspólnie z Operą i Filharmonią Podlaską, słowo wstępne przed filmem wygłosiła Magdalena Dzienis-Todorczuk z Oddziałowego Biura Edukacji Narodowej IPN w Białymstoku / 29 sierpnia 2021 r. / Odpowiedzialne OBEN Białystok

Posłanie do ludzi pracy Europy Wschodniej / Edukacyjny spot przygotowany w 15 wersjach językowych, prezentujący tekst „Posłania do ludzi pracy Europy Wschodniej”, uchwalonego 8 września 1981 r. przez I Krajowy Zjazd Delegatów NSZZ „Solidarność” w Gdańsku. Polacy wezwali robotników krajów bloku wschodniego – Albanii, Bułgarii, Czechosłowacji, NRD, Rumunii, Węgier i wszystkich narodów Związku Sowieckiego – do wspólnej walki o swoje prawa, wywołując wściekłość Kremla i władz PRL / Odpowiedzialne OBEN Kraków

Prezentacja zdjęć z okazji 40. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego w Polsce na telebimie / Staraniem olsztyńskiej Delegatury IPN na telebimie w centrum Olsztyna cyklicznie wyświetlane były zdjęcia z okresu stanu wojennego. Stanowią one część wystawy IPN „Czas Apokalipsy” / 10–16 grudnia 2021 r. / Odpowiedzialne OBEN Białystok Delegatura w Olsztynie

Realizacja 7 podcastów historycznych z cyklu „Prawo i pamięć”, autorstwa Andrzeja Kaczmarczyka i Dobrosława Rodziewicza opracowanych w 2005 r. na zlecenie Radia Kraków, odświeżonych i opublikowanych na kanale YouTube IPN Oddział w Krakowie. Audycje prezentują historię obchodów 3 Maja w Krakowie, działań operacyjnych SB wobec pierwszej pielgrzymki Jana Pawła II, przygotowań do stanu wojennego prowadzonych przez Służbę Bezpieczeństwa oraz działań wobec opozycji w okresie stanu wojennego / Odpowiedzialne OBEN Kraków

Seria filmów produkowana wspólnie z TVP Wrocław „13 Minut w przeszłość. Archiwa Dolnego Śląska” / koordynator projektu ze strony IPN dr Katarzyna Pawlak-Weiss OBEN Wrocław / Zrealizowano 8 filmów dokumentalnych z TVP Wrocław w ramach serii „13 minut w historię. Archiwa Dolnego *Śląska*”, w tym odcinek specjalny na 40. rocznicę wprowadzenia w Polsce stanu wojennego, który był emitowany na fasadzie Narodowego Forum Muzyki przy pl. Wolności 13 grudnia 2021 r.

Dwa teledyski do utworów Oddech i Kłamstwo o tematyce katyńskiej w ramach projektu „Rytmy Pamięci. Katyń” / 28 września 2021 r. / Odpowiedzialne OBEN Białystok

W związku z Narodowym Dniem Pamięci Ofiar Ludobójstwa dokonanego przez ukraińskich nacjonalistów na obywatelach II Rzeczpospolitej na profilu Facebook Oddziału miała miejsce emisja filmów edukacyjnych: Zmarłych pogrzebać Gdańskiego Oddziału IPN w reżyserii Katarzyny Underwood oraz Zbrodnia Wołyńska we wspomnieniach s. Cecylii dotyczących Rzezi Wołyńskiej. Ponadto OBEN przygotowało spot edukacyjny poświęcony Zbrodni Wołyńskiej wyświetlany na telebimach w przestrzeni miejskiej w Białymstoku od 13 lipca 2021 r. / Odpowiedzialne OBEN Białystok

2.9. Inne działania popularyzujące wiedzę

Pion edukacyjny w roku sprawozdawczym podejmował wiele innych działań mających na celu upowszechnianie wiedzy historycznej, m.in.:

VII Marsz Katyński w Wolsztynie / Współpraca Stowarzyszenie Miłośników Historii Wojskowości w Drzonowie / Celem wydarzenia jest uczczenie pamięci ofiar Zbrodni Katyńskiej / 18 września 2021 r. / Odpowiedzialne OBEN Poznań

101. rocznica Bitwy Warszawskiej, Święto Wojska Polskiego / Piknik rodzinno-patriotyczny zorganizowany w Dzierżoniowie przez Świdnickie Stowarzyszenie Patriotyczne i Dzierżoniowski Obywatelski Ruch Patriotyczny. Impreza miała na celu upamiętnienie 101. rocznicy Bitwy Warszawskiej i uczczenie Święta Wojska Polskiego. Przygotowano stoisko edukacyjne IPN Oddziału Wrocław, na którym sprzedawano wydawnictwa IPN / 15 sierpnia 2021 r. / Odpowiedzialne OBEN Wrocław

Akcje bilbordowe w przestrzeni miejskiej / W 2021 r. OBEN IPN w Białymstoku kontynuował akcje bilbordowe w przestrzeni miejskiej Białegostoku. W roku sprawozdawczym na białostockich wieżowcach oraz bilbordach umieszczone zostały grafiki informujące o Narodowym Dniu Pamięci Żołnierzy Wyklętych, 80. rocznicy wkroczenia Niemców do Białegostoku i spaleniu Wielkiej Synagogi oraz 40. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego w Polsce. Dodatkowo w związku z 73. rocznicą aresztowania mjr. Zygmunta Szendzielarza „Łupaszki" na budynku Oddziału IPN w Białymstoku zawieszono stały banner z wizerunkiem dowódcy 5 Brygady Wileńskiej AK / Odpowiedzialne OBEN Białystok

„Ballada o Wołyniu" / Cykl czterech spektakli Teatru „Nie Teraz" w rocznicę dokonania zbrodni na Polakach przez ukraińskich nacjonalistów. To pierwszy w Polsce spektakl sceniczny, który opowiada o ludobójstwie na polskiej ludności Kresów Wschodnich w latach II wojny światowej, dokonanym przez nacjonalistów ukraińskich. Scenariusz spektaklu korzysta z wątków legendarnej książki wielkiego polskiego pisarza Włodzimierza Odojewskiego *Zasypie wszystko, zawieje*. Wykorzystywane są także oryginalne świadectwa osób, które przeżyły Zagładę Polaków na Kresach, oraz pieśni, w tym starą melodię ukraińską ze współczesnymi słowami Bogny Lewtak-Baczyńskiej / Odpowiedzialne OBEN Szczecin

Cykliczne Warsztaty Modelarskie „Modele powstałe z historii" / Kampania promująca w mediach społecznościowych Oddziału IPN we Wrocławiu cykl warsztatów organizowanych co miesiąc w związku z obchodzonymi rocznicami historycznymi, skoncentrowana na zainteresowaniu czytelników i pozyskaniu chętnych do uczestnictwa. Od 10 marca do 30 kwietnia 2021 r. opublikowano 9 tekstów / Odpowiedzialne OBEN Wrocław

„Galeria plakatu powstańczego" / Kontynuacja projektu, w którego ramach przygotowywane są plakaty przedstawiające sylwetki osób zaangażowanych w działania powstańcze i plebiscytowe na Górnym Śląsku po I wojnie światowej. Do tej pory galerię tworzyło 15 sylwetek, w 2021 r. dodano plakaty takich osób jak: Wanda Jordan Łowińska, Maria Kujawska, Henryk Sławik oraz Ignacy Nowak / Odpowiedzialne OBEN Katowice

„Koncert niepodległościowy" / Koncert z okazji Święta Niepodległości. Uczestnicy biorący udział w koncercie: prof. dr hab. Bernard Mendlik, dr Jacek Szczepański, uczniowie Kujawsko-Pomorskiego Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego nr 1 im. Louisa Braille'a w Bydgoszczy, Zrzeszenie Harcerskie PIĄTA.PL / Odpowiedzialny REN Bydgoszcz

Koncert Zaduszkowy w Teatrze Muzycznym w Poznaniu / Współpraca Teatr Muzyczny w Poznaniu / IX edycja wydarzenia kulturalnego, podczas którego podsumowana została tegoroczna akcja medialno-edukacyjna „Zapal znicz pamięci". Głównym celem koncertu było uczczenie pamięci ofiar II wojny światowej / 27 października 2021 r. / Odpowiedzialne OBEN Poznań

Piknik Militarny z okazji Święta Wojska Polskiego w Wysokiem Mazowieckiem / Turniej gier planszowych IPN i zajęcia plastyczne / Współpraca m.in. z miastem Wysokie Mazowieckie, GRH im. Brygady Kawalerii „Plis", Klasami wojskowymi ZSOiZ w Ciechanowcu, WKU w Bielsku Podlaskim, 14 Batalionem Lekkiej Piechoty w Hajnówce, 183 Kompanią Radiotechniczną w Plewkach / Odpowiedzialne OBEN Białystok

Piknik wojskowy „WOTGames” / W całej Polsce odbywały się rodzinne pikniki sportowe „WOTGames” zorganizowane z okazji Święta Wojsk Obrony Terytorialnej. W przypadku województwa warmińsko-mazurskiego miejscem pikniku stała się plaża miejska w Nidzicy / 26 września 2021 r. / Odpowiedzialne OBEN Białystok Delegatura w Olsztynie

Udział w pikniku patriotycznym z okazji Narodowego Święta Niepodległości w Manufakturze / Prezentacja quizu historycznego na temat tradycji Wojska Polskiego oraz udział w pikniku patriotycznym w dawnych koszarach 28 Pułku Strzelców Kaniowskich – promocja wydawnictw i gier IPN / Odpowiedzialne OBEN Łódź

2.10. Kluby Historyczne im. gen. Stefana Roweckiego „Grota”

Działalność Klubów Historycznych im. gen. Stefana Roweckiego „Grota” od 2002 r. jest stałym elementem współpracy Instytutu Pamięci Narodowej ze Światowym Związkiem Żołnierzy AK, innymi organizacjami kombatanckimi oraz placówkami oświatowymi i kulturalnymi. Do podstawowych zadań klubów należy przekazywanie opartej na najnowszych badaniach wiedzy historycznej, obejmującej dzieje Polski i losy jej obywateli w okresie II wojny światowej, a także w okresie powojennego komunistycznego zniewolenia i oporu społecznego do 1989 r.

Prelekcje w klubach prezentowane są przez historyków – z IPN i innych instytucji – zajmujących się danym tematem w ramach swojej pracy naukowej. Wykład jest tylko jednym z wielu środków przekazu, towarzyszą mu filmy i prezentacje multimedialne. Istotny element spotkań stanowią bezpośredni kontakt słuchaczy i prelegentów, możliwość zadania pytań wykładowcom i uczestniczenia w dyskusji na tematy historyczne. Spotkania w klubach odbywają z różną częstotliwością – od kilku w ciągu roku do kilku miesięcznie. Tematy wykładów są planowane przez historyków z IPN i spoza Instytutu, którzy tworzą rady programowe sprawujące merytoryczną opiekę nad poszczególnymi klubami. W ciągu ostatnich lat aktywność klubów spada, gdyż współpraca ze środowiskami kombatanckimi jest coraz trudniejsza ze względu na wiek ich członków. Ponadto rolę klubów w dużej mierze przejmują powstające w kolejnych miastach Przystanki Historia. Do obniżenia aktywności klubów w 2021 r. przyczyniła się pandemia Covid-19. Organizacją działania klubów zajmują się społeczne zarządy, które tworzą krąg osób na stałe współpracujących z Instytutem.

W Krakowie odbyły się dwa spotkania Klubu Historycznego im. gen. Stefana Roweckiego „Grota”. 3 listopada 2021 r. wykład pt. „Jan Freisler – legendarny kurier” wygłosił dr Wojciech Frazik z OBBH w Krakowie, 1 grudnia 2021 r. dr Paweł Należniak z OBEN w Krakowie wygłosił wykład pt. „Tragedia Lwowa – czerwiec 1941 r.” Klub Grota w czasie pandemii funkcjonuje w trybie mieszanym, a wszystkie nagrania z prowadzonych spotkań są publikowane na stronach IPN i w mediach społecznościowych / Odpowiedzialne OBEN Kraków

2.11. Kluby Historyczne im. płk. Łukasza Cieplińskiego

Członkowie Klubu Historycznego im. płk. Łukasza Cieplińskiego ze względu na pandemię nie spotykali się jak wcześniej na spotkaniach zamkniętych, ale uczestniczyli w uroczystościach rocznicowych oraz spotkaniach związanych ze swoim patronem:

- Obchody Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych – Rzeszów, 1 marca 2021 r.
- Prapremiera spektaklu o Łukaszu Cieplińskim w Teatrze im. Wandy Siemaszkowej w Rzeszowie pt. *Hiob ’51*” – Rzeszów, 29 maja 2021 r.
- Rocznica wybuchu Powstania Warszawskiego pod Pomnikiem Pamięci Żołnierzy Armii Krajowej – Rzeszów, 1 sierpnia 2021 r.
- 82. rocznica powstania Polskiego Państwa Podziemnego – Rzeszów, 27 września 2021 r.
- W 108. rocznicę urodzin płk. Łukasza Cieplińskiego, ps. „Pług”, patrona 3 Podkarpackiej Brygady Obrony Terytorialnej, w Rzeszowie odbyło się odsłonięcie pomnika poświęconego pamięci Cieplińskiemu.

2.12. Krajowe Centra Edukacyjne IPN i „Przystanki Historia”

Działające na terenie oddziałów i delegatur centra edukacyjne IPN „Przystanek Historia” w roku sprawozdawczym docierały do odbiorców różnych kategorii wiekowych. W centrach odbywa się wiele spotkań związanych z edukacją młodzieży, wykłady (bądź cykle wykładów) dla różnych grup wiekowych, jak również prelekcji filmów i warsztatów (filmowych, edukacyjnych), spotkań kół dyskusyjnych i wystaw. „Przystanki Historia” są miejscem różnego rodzaju uroczystości, m.in. wręczania nagród po zakończonych konkursach, debat historycznych, promocji książek czy konferencji prasowych, a także prezentacji dorobku całego IPN w dziedzinie naukowej, badawczej, upamiętniania i odnajdywania bohaterów narodowych.

W 2021 r. wiele tradycyjnych działań prowadzonych przez krajowe „Przystanki Historia” miało formę online. W trakcie wprowadzanych ograniczeń związanych z pandemią „Przystanki” w całym kraju zmieniały swój charakter, przystosowując się do potrzeb i okoliczności.

WARSZAWA

„Przystanek Historia” Centrum Edukacyjne IPN im. Janusza Kurtyki to miejsce otwarte dla wszystkich zainteresowanych historią najnowszą. Edukatorzy prowadzą lekcje, spacery edukacyjne i gry miejskie dla zorganizowanych grup dzieci i młodzieży, a dyskusje, wykłady, promocje książek i pokazy filmów są otwarte dla szerokiej publiczności. Co miesiąc prezentowana jest inna wystawa – są to zarówno ekspozycje związane z rocznicami wydarzeń historycznych, jak i poświęcone ogólnym zagadnieniom z historii Polski i świata w XX w. W czytelni można się zapoznać z publikacjami poświęconymi historii najnowszej oraz różnymi tytułami prasowymi. W „Przystanku Historia” odbyło się 111 spotkań popularyzujących historię najnowszą i promujących publikacje książkowe. Spotkania popularyzujące historię odbywały się w ramach 14 stałych cykli programowych:

– „Między mitem a rzeczywistością – najważniejsze wydarzenia XX wieku” / dr hab. Filip Musiał / styczeń–grudzień 2021 r. / Liczba wydarzeń: 10
– „Historia zza kulis” / Rafał Dudkiewicz / styczeń–grudzień 2021 r. / Liczba wydarzeń: 9
– „Polska na froncie sporów cywilizacyjnych” / dr Barbara Stanisławczyk-Żyła / styczeń–grudzień 2021 r. / Liczba wydarzeń: 5
– „Polityczne i prawne dylematy polskiej polityki zagranicznej w latach 1918–1945” / dr Sławomir Dębski / styczeń–lipiec 2021 r. / Liczba wydarzeń: 7
– „Geneza II wojny światowej” / prof. Mariusz Wołos / styczeń–czerwiec 2021 r. / Liczba wydarzeń: 6
– „Polskie miasta wobec totalitaryzmów: zniszczenie i odbudowa przestrzeni historycznej” / dr hab. Piotr Majewski / styczeń–czerwiec 2021 r. / Liczba wydarzeń: 5
– „Jak Polacy budowali Orient” / Karolina Wanda Olszowska / styczeń–czerwiec 2021 r. / Liczba wydarzeń: 6
– „Świat wobec Szczecina” / Przemysław Mrówka / styczeń–czerwiec 2021 r. / Liczba wydarzeń: 4
– „Śląsk od morza do morza” / Jędrzej Lipski / styczeń–czerwiec 2021 r. / Liczba wydarzeń: 6
– „Cywilizacja zachodnia a sprawy polskie” / prof. Wojciech Roszkowski / luty 2021 r. / Liczba spotkań: 1
– „O podmiotowość” / prof. Mariusz Wołos / październik–grudzień 2021 r. / Liczba spotkań: 3
– „Jak Polacy tworzyli naukę” / Karolina Wanda Olszowska / wrzesień–grudzień 2021 r. / Liczba spotkań: 4
– „Śląskie znaczy polskie” / Jędrzej Lipski / wrzesień–grudzień 2021 r. / Liczba spotkań: 4
– „Portrety” / Rafał Dudkiewicz / październik–grudzień 2021 r. / Liczba spotkań: 2

BIAŁYSTOK

Przy organizacji „Przystanku Historia” Oddział IPN w Białymstoku współpracuje z Książnicą Podlaską im. Łukasza Górnickiego. Spotkania odbywają się w budynku Książnicy. Poruszane zagadnienia dotyczą zarówno tematyki regionalnej, jak i ogólnej. Prelegenci opowiadają m.in. o agresji niemieckiej

we wrześniu 1939 r., Józefie Piłsudskim, zbrodniach na Polakach i ludności żydowskiej. W roku sprawozdawczym odbyło się 5 spotkań / Odpowiedzialne OBEN Białystok

Przy organizacji spotkań w „Przystanku Historia" w Sokółce IPN współpracuje ze Stowarzyszeniem Bohaterów Ziemi Sokólskiej oraz Sokólskim Ośrodkiem Kultury. Tematyka działań „Przystanków" jest różnorodna, często związana z okresem II wojny światowej, podziemiem niepodległościowym oraz kolaboracją z okupantem. W roku sprawozdawczym odbyły się 2 spotkania / Odpowiedzialne OBEN Białystok

„Przystanek Historia" w Siemiatyczach funkcjonuje w budynku Siemiatyckiego Ośrodka Kultury, który współpracuje z IPN Białystok przy organizacji spotkań. Najczęściej poruszane są tematy związane z wydarzeniami z dwudziestowiecznej historii Polski i świata, ze szczególnym uwzględnieniem działalności antykomunistycznej, deportacją Polaków na Syberię, czy też ich powrotami do Ojczyzny. Odbyło się łącznie 6 spotkań / Odpowiedzialne OBEN Białystok

Spotkania „Przystanku Historia" w Hajnówce organizowane są w siedzibie Nadleśnictwa Hajnówka. Tematyka spotkań została przygotowana tak, aby w jak największym stopniu uwzględniać problematykę regionalną, m.in. ukazując losy mieszkańców regionu w czasie II wojny światowej. Odbyły się łącznie 3 spotkania / Odpowiedzialne OBEN Białystok

13 sierpnia 2021 r. nastąpiła formalna kontynuacja zapoczątkowanego w roku ubiegłym „Przystanku Historia" w Mrągowie. Nowym miejscem spotkań stało się Mrągowskie Centrum Kultury. 13 sierpnia wykład wygłosił dr Mariusz Korejwo z Archiwum Państwowego w Olsztynie. Prelekcja dotyczyła funkcjonowania partii komunistycznej PPR-PZPR na ziemi mrągowskiej po II wojnie światowej / Odpowiedzialne OBEN Białystok Delegatura w Olsztynie

W 2021 r. nastąpiła inauguracja działalności „Przystanku Historia" w Giżycku. 24 listopada w miejscowej Twierdzy Boyen wykłady wygłosili: prof. dr. hab. Włodzimierz Suleja („Budowanie Niepodległej"), dr hab. Małgorzata Misiak („Język Ojców Niepodległości"), prof. dr hab. Danuta Jastrzębska-Golonka („Rycerze Niepodległej – językowy obraz wojennej codzienności w pamiętnikach młodych Polaków, uczestników Bitwy Warszawskiej), prof. dr hab. Tadeusz Wolsza („Grób Nieznanego Żołnierza [1925–2021]. Od Bohaterów z Zadwórza do Żołnierzy Niezłomnych") / Odpowiedzialny OBEN Białystok Delegatura w Olsztynie

KATOWICE

„Przystanek Historia" Centrum Edukacyjne IPN im. Henryka Sławika w Katowicach w okresie sprawozdawczym kontynuował działalność popularyzatorską, organizując spotkania („Służba całym życiem" – spotkanie z cyklu „Śląskie znaczy polskie" – 26 września), panele dyskusyjne („W obcym mundurze. Służba przymusowa w armii niemieckiej w Europie. Perspektywa porównawcza" – 18 października), promocje książek, konferencje prasowe i uroczystości (wernisaż wystawy „Rok 1921 na Górnym Śląsku" – 20 października) oraz wręczenie nagród w I edycji nagrody honorowej „Świadek Historii" – 5 lipca). W murach „Przystanku" goszczono też nieliczne grupy młodzieży w ramach zajęć edukacyjnych dla szkół. Przeprowadzono akcje społeczne – dystrybucję darmowych publikacji edukacyjnych IPN oraz akcję „100 kalendarzy na stulecie Niepodległości". W trakcie wprowadzanych ograniczeń związanych z pandemią „Przystanek Historia" zmieniał swój charakter, przystosowując się do potrzeb i okoliczności. Przeprowadzane szkolenia dla nauczycieli przeniesiono do internetu za pomocą platformy edukacyjnej, co zamieniło „Przystanek Historia" w centrum multimedialne, a nagrywane filmy edukacyjne wymuszały przekształcenie sali konferencyjnej w studio nagraniowe.

4 marca 2021 r. zainaugurowano działalność „Przystanku Historia" Centrum Edukacyjnego IPN im. gen. Janusza Gąsiorowskiego w Częstochowie. Zorganizowano konferencje (z okazji 135. rocznicy urodzin marszałka Edwarda Śmigłego-Rydza – 11 marca, „Czas „Jaguara". Konspiracyjne Wojsko Polskie po aresztowaniu „Warszyca" – 29 czerwca), warsztaty edukacyjne (dla uczestników III edycji konkursu „Żołnierze w służbie historii" – 18 maja) oraz prelekcje tematyczne dla uczniów szkół średnich i wykłady. Ponadto bezpłatnie wydawano lub udostępniano materiały edukacyjne, publikacje, plakaty i kalendarze.

KRAKÓW

Centrum Edukacyjne „Przystanek Historia" IPN w Krakowie znajduje się w budynku na rogu ulic Dunajewskiego i Garbarskiej. Realizowane są w nim działania edukacyjne OBEN oraz popularnonaukowe prowadzone przez OBBH, OBUWiM, OA i WSdSPiI. Ze względów pandemicznych pierwsza połowa 2021 r. była zdominowana przez realizację zadań opartych na multimediach i działaniach online. Na „Przystanku Historia" prezentowane były wystawy „Gramatyka życia Wyszyńskiego i Wojtyły, 20–40–20", „Władysław Gurgacz kapelan Niezłomnych" oraz „Gen. Franciszek Latinik". W sali wykładowej odbywały się nagrania Krakowskiej Loży Historii Współczesnej, Klubu Grota, Archiwalnych śród, dyskusji na temat książek historycznych, a ponadto 3 briefingi prasowe, wykłady i spotkania dla nauczycieli.

Łącznie na „Przystanku Historia" dokonano ponad 20 nagrań i rejestracji wydarzeń. W drugiej połowie 2021 r. udało się zorganizować 8 warsztatów dla dzieci na podstawie projektu „Historia w kolorach", a także szkolenia przygotowujące do debat historycznych oraz kilka warsztatów dla dzieci i młodzieży, dotyczących Holokaustu oraz Zbrodni Katyńskiej. „Przystanek Historia" był również bazą organizacyjną gier miejskich, przygotowanych przez OIPN w Krakowie oraz turniejów debat historycznych. Na antresoli prezentowane są zbiory Muzeum 20 Pułku Piechoty, mundury z okresu II wojny światowej i z czasów walk podziemia niepodległościowego. Prezentowane są również artefakty wydobyte w trakcie prac poszukiwawczych w Małopolsce.

KIELCE

Poza działalnością edukacyjną skierowaną do zorganizowanych grup szkolnych w Centrum Edukacyjnym „Przystanek Historia" IPN w Kielcach odbywają się spotkania otwarte: projekcje filmów, wykłady oraz prezentowane są wystawy. W 2021 r. w ramach cyklu „Historia dla każdego" odbyły się wykłady: „Rok 1966 – o rząd polskich dusz" (16 czerwca 2021 r.), „Losy Westerplatczyków z 4 Pułku Piechoty Legionów w Kielcach" (7 września 2021 r.), „Za pierwszego Sowieta – okupacja ziem polskich w latach 1939–1941" (20 października 2021 r.), „Ignacy Daszyński: pierwszy premier niepodległej Polski" (17 listopada 2021 r.). W ramach cyklu „Seans historyczny" zaprezentowano filmy: *Krótkie popołudnie na Mazurach* w reż. Marii Dłużewskiej (23 czerwca 2021 r.), *Wielcy polscy wynalazcy w II Rzeczypospolitej. Ignacy Mościcki* (13 października 2021 r.), *Był taki ktoś* (10 listopada 2021 r.).

LUBLIN

Zajęcia edukacyjne na „Przystanku Historia" w Puszczy Kozienickiej w Puszczy Kozienickiej, m.in. upamiętnienie publicznej egzekucji żołnierzy AK, w tym harcerza Adasia Guzala (25 kwietnia). Spotkanie w ramach Akademii Niepodległości (Pionki, 14 czerwca), obóz historyczny IPN – ZHR (Piaski, 20–29 sierpnia). Na „Przystanku Historia" odbył się również cykl spotkań szkoleniowych Harcerskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego z zakresu udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej (9 maja, 24 października i 5 listopada) / Odpowiedzialne OBEN Lublin Delegatura w Radomiu

„Przystanek Historia" w Pelagowie-Trablicach to Izba Pamięci Księdza Romana Kotlarza, w której ramach prowadzona jest działalność przypominającą osobę i posługę duszpasterską ks. Romana Kotlarza, patrona wydarzeń Czerwca 1976 r. Zadania realizowane są we współpracy ze Stowarzyszeniem Wspierania Rozwoju Gminy Kowala. Zorganizowano warsztaty edukacyjne „Wakacje z IPN-em" oraz obchody 45. rocznicy śmierci ks. Romana Kotlarza / Odpowiedzialne OBEN Lublin Delegatura w Radomiu.

W ramach „Przystanku Historia" w Tomaszowie Lubelskim organizowane są wystawy, konkursy historyczne, lekcje, projekcje filmów „Z Archiwum IPN", promocja oferty edukacyjnej IPN. 16–18 września 2021 r. odbył się trzydniowy blok edukacyjny „Wrześniowy Etos" / Odpowiedzialne OBEN Lublin

W ramach „Przystanku Historia" w Zamościu we współpracy z Muzeum Fortyfikacji i Broni Arsenał w Zamościu prezentowane były wystawy: „Polskie Państwo Podziemne", „Polskie Symbole Narodowe". W ramach obchodów dnia dziecka w Muzeum Arsenał 6 czerwca odbyły się warsztaty plastyczne

dla dzieci oraz konkurs „Ojczyste barwy w przyrodzie". 28 lutego 2021 r. odbył się Miejski Turniej Szachowy „Wilczym Tropem", zorganizowany w ramach obchodów Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych / Odpowiedzialne OBEN Lublin

„Przystanek Historia" Ukraina ze względu na sytuację epidemiologiczną nie mógł zaplanować działań na miejscu w „Przystanku", korzystając z internetu zaproszono duże grono nauczycieli polonijnych do udziału w warsztatach i część z zaproszonych skorzystała z oferty.

10 grudnia 2021 r. w siedzibie OIPN w Lublinie przeprowadzono lekcję „Co by było, gdyby zwierzęta mówiły" dla młodzieży z Ukrainy z Równego. Uczestnicy zajęć zapoznali się z historią Baśki Murmańskiej i Misia Wojtka / Odpowiedzialne OBEN Lublin

POZNAŃ

„Przystanek Historia" Centrum Edukacyjne IPN w Poznaniu działa od września 2020 r. Usytuowany jest w jednej z najstarszych dzielnic Poznania na Jeżycach, przy ul. Dąbrowskiego 29. Nowoczesna multimedialna przestrzeń jest znakomicie przygotowana do działań edukacyjnych, w tym również zajęć online. Organizowane są spotkania z ekspertami, pisarzami, specjalistami, regionalistami, pasjonatami historii, a także mieszkańcami Poznania i Wielkopolski związanymi z kulturą, sztuką, sportem i dziennikarstwem. Odbywają się również szkolenia dla nauczycieli, projekty multimedialne, nagrywane są filmy, które można obejrzeć na platformie YouTube kanał IPNtv. Jest przygotowana też oferta dla najmłodszych odbiorców, dla których prowadzone są specjalnie dedykowane lekcje historii. W „Przystanku Historia" odbyły się m.in.:

– wykłady i seminaria dla nauczycieli: „Operacja »Tannenberg«. Zbrodnie Einsatzgruppen w Polsce w 1939 r. Geneza, mechanizm zbrodni, ofiary… Kara?" (18 stycznia); „Traktat ryski 1921" (11 marca); „Poznański Czerwiec 1956" – w 65. rocznicę wydarzeń (19 maja); „Polacy w niemieckich obozach koncentracyjnych i obozach zagłady poza granicami okupowanego kraju. KL Gusen – niemiecki obóz zagłady dla polskiej inteligencji" (16 grudnia).
– lekcje i warsztaty: „Grudzień '70 (3 lekcje); „Kobiety wielkopolskiej konspiracji" (5 lekcji); „Pokolenie Baczyńskiego w Poznaniu" (16 lekcji); „Gdy zoo stało się schronieniem dla ludzi – Antonina i Jan Żabińscy (12 lekcji); „I będziem trwać – kamienie – wzdłuż dróg drogowskazami – o „Szarych Szeregach" i ich działalności (1 lekcja).
– spotkania: „Wojenne losy Wiewiórkowskich i Opatówka" II Rzeczpospolita – rozmowa online Marty Szczesiak-Ślusarek z Dominiką Pawlikowską (1 wydarzenie); *Czarnobyl 35 lat po katastrofie* – emisja materiału filmowego i rozmowa z Krystianem Machnikiem, redaktorem portalu Napromieniowani.pl (1 wydarzenie); prezentacja online oferty edukacyjnej „Przystań dla edukacji historycznej" podczas Targów Edukacyjnych; dyskusja o książce Beaty Majchrowskiej *Więcej niż Enigma. Historia Antoniego Pallutha* (nagranie na temat Antoniego Pallutha, kryptologa, inżyniera, agenta wywiadu, powstańca wielkopolskiego oraz jednego z ojców sukcesu złamania kodu niemieckiej maszyny szyfrującej Enigma); *Wielkopolanie w Powstaniu Warszawskim* – emisja materiału filmowego i rozmowa z Agnieszką Cubałą, autorką książek o Powstaniu Warszawskim; „Karpatczycy w Tobruku" w związku z 80. rocznicą obrony twierdzy Tobruk, poświęcone Karpatczykom i ich społeczno-kulturalnej, a także materialnej spuściźnie; spotkanie z Filipem Frąckowiakiem, dyrektorem Izby Pamięci Generała Kuklińskiego w Warszawie przybliżające postaci polskiego bohatera gen. bryg. Ryszarda Kuklińskiego.

RZESZÓW

W Rzeszowie w ramach „Przystanku Historia" odbyły się dwa spotkania w trybie hybrydowym (spotkanie stacjonarne i transmisja online). Pierwsze zorganizowane z okazji 40. rocznicy powstania solidarności chłopskiej i drugie przygotowane z okazji rocznicy wybuchu II wojny światowej. Ponad to OBEN IPN w Rzeszowie w ramach projektu „Przystanek Historia" Rzeszów przygotował 7 audycji filmowych, które zostały umieszczone na Facebooku i platformie YouTube.

SZCZECIN

– „Mord na Europie Sonnenburg-Słońsk-Miejsce Pamięci i jego historia" – dyskusja z udziałem Jarosława Palickiego;
– „Oflag Woldenberg IIC. Inaczej niż w Katyniu" – dyskusja z udziałem Jarosława Palickiego;
– „Obszar Zachodni Zrzeszenia WiN 1945" – dyskusja z udziałem dr. Sebastiana Kaniewskiego o książce *Obszar Zachodni Zrzeszenia WiN 1945* i jej promocja;
– Dyskusja z udziałem dr Zofii Fenrych i Macieja Frycza o albumie rysunkowym: „39/45", czyli jak można opowiadać historię obrazem;
– „Historia Szefa – ks. Witold Andrzejewski" – dyskusja z udziałem Jarosława Palickiego;

WARSZAWA

– „Przystanek Historia" w Ostrowi Mazowieckiej przygotował prezentację wystawy „Tu rodziła się Solidarność", spotkanie z działaczami ostrowskiej Solidarności, prezentację materiałów edukacyjnych oraz wystaw elementarnych.
– „Przystanek Historia" w Muzeum Dulag 121 w Pruszkowie wziął udział w uroczystościach związanych z zakończeniem Powstania Warszawskiego i przejściem ludności cywilnej przez obóz Dulag 121. Przygotowano prezentację 12 wywiadów przeprowadzonych przez pracownika OBEN IPN w Warszawie Jacka Persę, prezentację materiałów edukacyjnych oraz wystaw elementarnych.

3. Badania naukowe

Biuro Badań Historycznych (BBH) powstało w 2016 r. po nowelizacji ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej. Podstawowym zadaniem BBH stało się prowadzenie szeroko rozumianej działalności naukowej. W skład Centrali BBH wchodzą trzy wydziały: Wydział Historii Polski do 1945 r., Wydział Historii Polski w latach 1945–1990 oraz Wydział Koordynacji Prac Badawczych, Ekspertyz i Analiz. W miastach będących siedzibami oddziałów IPN funkcjonują oddziałowe biura badań historycznych (OBBH). Zakres chronologiczny i rzeczowy badań naukowych obejmuje porozbiorową i najnowszą historię Polski, w tym historię polskiej emigracji i polskiego dziedzictwa kulturowego na Wschodzie w latach 1917–1990.

3.1. Projekty badawcze

Specyficzną cechą IPN na tle innych krajowych instytucji zajmujących się badaniami nad historią najnowszą jest jego ogólnopolska struktura organizacyjna, dzięki której możliwe są badania o charakterze przekrojowym, porównawczym oraz realizacja projektów dokumentacyjnych. W tym celu powołano do życia konkretne projekty, sformalizowane obecnie w postaci centralnych projektów badawczych (CPB), a w wypadku zagadnień o charakterze regionalnym, lokalnym – oddziałowych projektów badawczych (OPB). 17 marca 2021 r. – na podstawie zarządzenia Prezesa IPN – wprowadzono zmiany dotyczące funkcjonowania projektów badawczych BBH, tj. pozostawiono siedem centralnych projektów badawczych: „Uchodźstwo, emigracja i Kresy utracone", „Ruch komunistyczny i aparat władzy 1917–1990", „Komunistyczny aparat represji", „Podziemie, »Solidarność« i opór społeczny 1944–1989", „II wojna światowa i okupacja ziem polskich 1939–1944/45", „Dzieje Żydów w Polsce i stosunki polsko-żydowskie w latach 1917–1990", „Władze komunistyczne wobec Kościoła i związków wyznaniowych w Polsce 1944–1989". Centralne projekty badawcze składają się ze szczegółowych projektów badawczo-wydawniczych o skali ogólnopolskiej. W ich rezultacie powstają zbiorowe monografie, edycje źródeł, wydawnictwa słownikowe lub encyklopedyczne, z *Encyklopedią „Solidarności"* na czele. W ramach tematyki poszczególnych projektów są realizowane indywidualne projekty naukowe, których celem jest zazwyczaj autorska monografia związana z promocją na kolejne stopnie naukowe.

3.1.1. Centralne projekty badawcze

3.1.1.1. Uchodźstwo, emigracja i Kresy utracone

Centralny Projekt Badawczy „Uchodźstwo, emigracja i Kresy utracone" został powołany w 2021 r. w miejsce CPB „Polska emigracja niepodległościowa 1945–1990". Celem projektu jest kontynuowanie badań nad dziedzictwem uchodźstwa niepodległościowego po II wojnie światowej i jego wyjątkowością na tle emigracji z krajów Europy Środkowo-Wschodniej oraz nad emigracją polską na świecie w XIX i XX w., jak również upamiętnienie roli Kresów w dziejach narodu polskiego z uwzględnieniem tragicznego doświadczenia Polaków, którzy zamieszkiwali na tym obszarze.

Uczestnicy projektu prowadzili wcześniej rozpoczęte badania, przygotowywali monografie, tomy źródeł, artykuły naukowe, brali udział w konferencjach naukowych krajowych i zagranicznych. Kontynuowano też współpracę z najważniejszymi ośrodkami emigracyjnymi na świecie, m.in. skupionymi w Stałej Konferencji Muzeów, Archiwów i Bibliotek Polskich na Zachodzie, a także z instytucjami pozostającymi poza tym gremium, np. Instytutem Polskim i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie czy też Stowarzyszeniem Instytut Literacki „Kultura".

W roku sprawozdawczym w ramach projektu opublikowane zostały: książka dr. Macieja Zakrzewskiego o intelektualnym rodowodzie środowiska paryskiej „Kultury" skupionego wokół Jerzego Giedroycia pt. *Rewolucja konserwatywna – przypadek polski. Myśl polityczna „Buntu Młodych" i „Polityki" 1931–1939* (we współpracy z krakowskim Ośrodkiem Myśli Politycznej) oraz materiały pokonferencyjne pod redakcją naukową dr Małgorzaty Ptasińskiej pt. *„Magna Res Libertas". Ku Niepodległej Materiały z konferencji Instytutu Pamięci Narodowej i Muzeum Polskiego w Rapperswilu w setną rocznicę odzyskania przez Polskę niepodległości*, *Zamek Rapperswil, 21–22 czerwca 2018 r.*

Prowadzono również prace nad *Atlasem polskiej emigracji niepodległościowej 1945–1990*, t. 1: Państwo polskie na obczyźnie 1939–1945 autorstwa prof. dr hab. Rafała Habielskiego, dr Małgorzaty Ptasińskiej i dr. hab. Janusza Wróbla oraz nad *Atlasem harcerstwa na obczyźnie 1918–2018* pod redakcją prof. Marka Wierzbickiego; dr hab. Janusz Wróbel zakończył pracę nad publikacją o losach Polaków w Chinach na przestrzeni prawie 60 lat, od końca XIX w. do połowy XX w., jej wydanie zaplanowano na 2022 r.; dr Wojciech Muszyński oraz dr Jolanta Mysiakowska-Muszyńska zakończyli przygotowywanie tomu dokumentów (raportów, analiz i relacji) z archiwów rządu RP na uchodźstwie, dotyczących sytuacji na ziemiach polskich w latach 1944–1945, planowana data wydania 2022 r.; dr Paweł Chojnacki kontynuował pracę nad monografią poświęconą emigracyjnemu życiu codziennemu na przykładzie Gminy Polskiej Londyn-Południe w latach 1955–1988, dotyczącą powojennego uchodźstwa niepodległościowego oraz emigracji tzw. marcowej i solidarnościowej.

Warto podkreślić, że w części projektu dotyczącego Kresów dr Joanna Karbarz-Wilińska kontynuowała opracowywanie wyboru źródeł poświęconych zbrodni wołyńskiej, który ma na celu upowszechnienie wiedzy na temat ludobójstwa w latach czterdziestych XX w. na Wołyniu.

Ważnym wydarzeniem było zorganizowanie międzynarodowej konferencji naukowej „Myśleć i praktykować politykę inaczej: lekcje Jerzego Giedroycia i »Kultury« paryskiej", która pierwotnie miała się odbyć w 20. rocznicę śmierci twórcy Instytutu Literackiego – w 2020 r., ale ze względu na pandemię została przeniesiona na 28–30 października 2021 r. Jej współorganizatorzy to Centre de civilisation polonaise Sorbonne-Université oraz Stacja Naukowa PAN w Paryżu.

Na uwagę zasługuje także konferencja naukowa przygotowana przez OBBH w Lublinie „Książki ponad granicami żelaznej kurtyny. Napływ do kraju i recepcja polskiej literatury emigracyjnej przed 1989 r.", 23–24 września 2021 r.

Uczestnicy projektu prowadzili również liczne indywidualne projekty badawcze, przygotowali artykuły naukowe i popularnonaukowe wpisujące się w tematykę CPB.

3.1.1.2. Ruch komunistyczny i aparat władzy 1917–1990

Celem Centralnego Projektu Badawczego „Ruch komunistyczny i aparat władzy 1917–1990", istniejącego w tej formule od marca 2021 r. (scalającego poprzednio istniejące seminarium dotyczące działań komunistów w Polsce w okresie przedwojennym oraz CPB poświęcony roli PZPR w układzie władzy po 1948 r.), jest przygotowanie opracowań dotyczących różnorodnych aspektów funkcjonowania KPP/KPRP i PZPR, tak w skali ogólnopolskiej, jak i lokalnej. W okresie sprawozdawczym opublikowano trzy monografie mieszczące się w tej tematyce (dr Mariusz Tomasz Korejwo, *PZPR na Warmii i Mazurach 1948–1990. Struktury, organizacja, ludzie*; dr Arkadiusz Kutkowski, *„Polskie rehabilitacje". Wybrane zagadnienia polityki karnej władz PRL w latach 1953–1957*; dr Michał Przeperski, *Mieczysław F. Rakowski. Biografia polityczna*), dwie edycje źródeł (*Przeciw socjalistom. Komunistyczna Partia Robotnicza Polski / Komunistyczna Partia Polski wobec Polskiej Partii Socjalistycznej. Wypisy*

z prasy i dokumentów 1918–1938, wybór i oprac. Karol Sacewicz; *Polish anti-communism in the 20th century*, red. Piotr Kardela, Karol Sacewicz), kolejny numer czasopisma naukowego „Komunizm. System – Ludzie – Dokumentacja", ponad dwadzieścia artykułów naukowych oraz kilkadziesiąt popularnonaukowych. Osoby badające problematykę ruchu komunistycznego w Polsce prowadziły również indywidualne projekty badawcze, sporządziły kilkanaście recenzji naukowych, uczestniczyły w panelach dyskusyjnych i sesjach naukowych, dzieliły się swą wiedzą w mediach.

3.1.1.3. Komunistyczny aparat represji

Celem Centralnego Projektu Badawczego „Komunistyczny aparat represji" jest przygotowywanie publikacji i konferencji oraz innego rodzaju aktywność naukowo-popularyzatorska związana z historią zarówno cywilnego, jak i wojskowego aparatu bezpieczeństwa Polski „ludowej", a także integracja środowiska badaczy interesujących się tą tematyką. Do marca 2021 r. projekt funkcjonował pod nazwą „Struktury i metody działania aparatu bezpieczeństwa w Polsce 1944–1989".

W ramach CPB realizowane są projekty indywidualne oraz zespołowe. Jest z nim również związana redakcja rocznika „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989", którego redaktorem naczelnym jest dr hab. Filip Musiał. Spośród najważniejszych publikacji, które ukazały się w roku sprawozdawczym, należy wymienić monografię dr. Pawła Warota poświęconą Wojewódzkiemu Urzędowi Bezpieczeństwa w Olsztynie, a także książkę dr. Mirosława Sikory *Black Box. Wywiad jako instrument transferu technologii i wsparcia decyzji ekonomicznych w PRL 1955–1990*. W ramach projektu ukazały się prace zbiorowe: *Aparat bezpieczeństwa. Studia nad działalnością i metodami pracy*, red. Robert Klementowski, Jarosław Syrnyk; *Aparat Bezpieczeństwa na Pomorzu Zachodnim w latach 1945–1956. Organizacja – ludzie – działalność*, red. Magdalena Semczyszyn, Zbigniew Stanuch; *Granica szeroko zamknięta. Polityczne, prawne i społeczne aspekty ucieczek z Polski Ludowej*, red. Magdalena Dźwigał, Paweł Knap, Paweł Skubisz; drugi tom słownika biograficznego *Leksykon bezpieki. Kadra kierownicza aparatu bezpieczeństwa (1944–1956)*, red. Witold Bagieński, Magdalena Dźwigał. Opublikowano także edycje źródłowe: *Rok pierwszy. Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w województwie białostockim (sierpień 1944 – lipiec 1945)*, red. Barbara Bojaryn-Kazberuk, Jerzy Autuchiewicz; *Instrukcje i przepisy wywiadu cywilnego z lat 1953–1990*, red. Witold Bagieński, Anna K. Piekarska.

Członkowie CPB realizowali wiele przedsięwzięć indywidualnych i uczestniczyli w konferencjach naukowych. Niektórzy z nich byli również zaangażowani w podprojekt „Skazani na karę śmierci". Zorganizowano dwie konferencje: „Służba Bezpieczeństwa w latach 1975–1990" (27–28 maja 2021 r., Kraków) oraz międzynarodową konferencję naukową „Need to Know X: The Intelligence Legacy of World War II and the Onset of Cold War" (25–26 listopada 2021 r., Londyn).

3.1.1.4. Podziemie, „Solidarność" i opór społeczny 1944–1989

Centralny Projekt Badawczy „Podziemie, »Solidarność« i opór społeczny 1944–1989" funkcjonuje od marca 2021 r. po połączeniu dwóch centralnych projektów badawczych: „Podziemie niepodległościowe w Polsce 1944–1956" oraz „»Solidarność« i opór społeczny w PRL 1956–1989", prowadzonych od 2017 r.

Zgodnie z przyjętymi założeniami uczestnicy tej części projektu, który dotyczy okresu 1944–1956, realizują w różnych formach dwa podstawowe nurty prac. Pierwszy z nich polega na opisaniu podziemnych struktur niepodległościowych, które nie doczekały się dotychczas opracowań, a drugi – na badaniu poszczególnych płaszczyzn działalności podziemia. Towarzyszą temu prace poświęcone szeroko rozumianej inwigilacji i zwalczaniu podziemia przez komunistyczny aparat bezpieczeństwa, począwszy od wprowadzania do struktur konspiracyjnych agentów i konfidentów, a skończywszy na działaniach zbrojnych. Prace uczestników tej części CPB zaowocowały wieloma publikacjami popularnonaukowymi oraz naukowymi z tego zakresu tematycznego. Najważniejszą z nich jest drugie (poprawione i uzupełnione) wydanie *Atlasu polskiego podziemia niepodległościowego 1944–1956*, Lublin–Warszawa

2020 (publikacja ukazała się w 2021 r.). Uczestnicy tej części CBP byli zaangażowani w przygotowanie biogramów do tomu 6 słownika *Konspiracja i opór społeczny w Polsce 1944–1956. Słownik biograficzny* (red. Kazimierz Krajewski), który ukazał się drukiem. Realizowali również indywidualne projekty, przygotowali i opublikowali liczne artykuły oraz zorganizowali szereg konferencji naukowych dotyczących badanej przez siebie problematyki i brali w nich udział. Na uwagę zasługuje zwłaszcza konferencja przygotowana przez Michała Ostapiuka „Ostatni rok siły – podziemie niepodległościowe w 1946 r.".

Z kolei uczestnicy części projektu, która dotyczy lat 1956–1989, prowadzą badania nad opozycją i oporem społecznym w tym okresie. To wielowątkowa problematyka, począwszy od szeroko rozumianych struktur opozycyjnych, a skończywszy na zwalczaniu ich przez komunistyczny aparat represji. Ważnym elementem aktywności uczestników tej części CPB jest zaangażowanie w projekty mające odrębny, autonomiczny statut – papierową oraz internetową *Encyklopedię „Solidarności"*. W 2021 r. historycy realizowali dwa ważne zadania w tym zakresie. Przygotowywali nowe hasła i biogramy do tomu 5, pozyskiwali je także od autorów zewnętrznych, wprowadzali poprawki i uzupełnia, oraz brali udział w uporządkowaniu stanu prawnego wersji internetowej *Encyklopedii „Solidarności"* (w celu umieszczenia w niej biogramów i haseł autorów zewnętrznych konieczne jest podpisanie stosownych umów). Poza tym wprowadzali do specjalnej bazy hasła i biogramy z tomów 3 i 4 oraz upubliczniali te, na które stosowne umowy udało się zawrzeć.

Działania te nie wyczerpują oczywiście aktywności członków CPB zajmujących się okresem od 1956 r. Mają oni na koncie wiele wartościowych publikacji naukowych, a także popularyzatorskich (m.in. wkładki tematyczne IPN do prasy, zwłaszcza w związku z 40. rocznicą wprowadzenia stanu wojennego). Do najważniejszych prac tej pierwszej kategorii można zaliczyć monografie dr. Grzegorza Majchrzaka *Rozpracowanie organów kierowniczych NSZZ „Solidarność" przez Służbę Bezpieczeństwa 1980–1982* oraz dr. Wojciecha Paduchowskiego *Karły pod krzyżem. Nowohucki kwiecień'60*. Uczestnicy tej części CPB byli również zaangażowani w przedsięwzięcia przygotowywane przez Biuro Edukacji Narodowej IPN, w tym wystawy (np. *Tu rodziła się opozycja. Między Czerwcem '76 a Sierpniem '80*; *Tu rodziła się „Solidarność" rolników*). Brali udział w konferencjach naukowych, z których część organizowali lub współorganizowali, tak jak w wypadku konferencji naukowej „Przed Sierpniem. Mniej znane przykłady działalności opozycyjnej w Małopolsce z lat 1957–1980" przygotowanej przez dr hab. Cecylię Kutę i dr. Michała Wenklara. Przygotowywali również audycje radiowe i telewizyjne, m.in. dr Marzena Grosicka z Delegatury w Kielcach opracowała 52 scenariusze niedzielnych słuchowisk dla Polskiego Radia Kielce pt. *Bohaterowie stanu wojennego*. Osoby specjalizujące się w badaniu dziejów opozycji politycznej współpracowały z Archiwum IPN, zwłaszcza w kwestiach związanych z przyznawaniem Krzyża Wolności i Solidarności oraz statusem działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych.

Uczestnicy projektu opublikowali (w kraju i za granicą) szereg artykułów naukowych oraz prowadzili – w ramach indywidualnych badań – prace, które w przyszłości mają zaowocować publikacjami: monografią dotyczącą legalizacji Okręgu Wileńskiego Armii Krajowej, publikacją poświęconą konspiracji nieodległościowej (antykomunistycznej) na terenie b. Obszaru Warszawskiego AK, publikacją książkową na temat Grupy Roboczej Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność", monografią pod roboczym tytułem *NSZZ „Solidarność" Regionu Południowo-Wschodniego i inne ugrupowania antykomunistyczne w województwie przemyskim w latach 1977–1990*.

3.1.1.5. II wojna światowa i okupacja ziem polskich 1939–1944/45

Centralny Projekt Badawczy „II wojna światowa i okupacja ziem polskich 1939–1944/45" funkcjonuje od marca 2021 r. jako kontynuacja projektu „Losy Polski i jej obywateli w latach II wojny światowej".

Celem projektu jest prowadzenie badań nad sytuacją Polski i jej obywateli w czasie II wojny światowej. Dotyczą one przede wszystkim okupacji niemieckiej i sowieckiej ziem polskich, zbrodni obu okupantów (a także zbrodni ukraińskich) oraz działalności Polskiego Państwa Podziemnego. W okresie sprawozdawczym w ramach projektu odbyły się konferencje naukowe: „Wieś polska podczas II wojny

światowej. Po pacyfikacji – losy i pamięć" (Kielce, 10–11 lipca 2021 r., organizator dr Marek Jedynak) oraz „Zbrodnia Katyńska. Nowe aspekty" (Warszawa, 17 września 2021 r., organizator dr hab. Sławomir Kalbarczyk). Zwieńczeniem prowadzonych przez ostatnie lata badań nad Selbstschutzem na ziemiach polskich pod okupacją niemiecką jest opublikowana w 2021 r. monografia zbiorowa: *W cieniu Einsatzgruppen. Volksdeutscher Selbstschutz w okupowanej Polsce 1939–1940*, red. Izabela Mazanowska, Tomasz Ceran, Marcin Przegiętka; równocześnie podjęto przygotowania do tłumaczenia tej książki na niemiecki i angielski. Trwały prace nad tomem pokonferencyjnym nt. „Polacy i Brytyjczycy w obliczu wybuchu II wojny światowej" (dr hab. Waldemar Grabowski) oraz tomem 4 wydawnictwa „Polska pod Okupacją 1939–1945". Do druku przygotowywane są również kolejne tomy nowej (poszerzonej) edycji wydawnictwa *AK w dokumentach* (dr hab. Waldemar Grabowski), pełnego wydania *Dziennika* Hansa Franka (dr Paweł Kosiński), zbioru dokumentów Sekcji Kontroli Delegatury Rządu RP na Kraj (dr hab. Waldemar Grabowski) oraz archiwum Hansa-Albrechta Herznera, oficera wrocławskiej Abwehry i pułku „Brandenburg", odpowiedzialnego za tzw. incydent na Przełęczy Jabłonkowskiej 26 sierpnia 1939 r. (dr hab. Grzegorz Bębnik). W związku ze zbliżającą się 80. rocznicą Powstania Warszawskiego rozpoczęto opracowanie *Atlasu Powstania Warszawskiego* (we współpracy z Muzeum Powstania Warszawskiego). Dr Tomasz Ceran, dr Izabela Mazanowska oraz dr hab. Monika Tomkiewicz przygotowywali monografię zbrodni pomorskiej 1939 i edycję źródeł na ten temat. Kontynuowano również prace nad publikacją *Zbrodnie nacjonalistów ukraińskich na Kresach Południowo-Wschodnich II Rzeczypospolitej (1939–1945) w dokumentach. Studia i materiały.*

Ponadto uczestnicy CPB prowadzili indywidualne badania dotyczące następujących tematów: kolaboracji z władzami sowieckimi w województwie białostockim, okupacji niemieckiej w powiecie starogardzkim, Polek w okupowanym Krakowie, wspólnoty narodowej (Volksgemeinschaft) w III Rzeszy w latach 1933–1945, ewidencji oficerów Wojska Polskiego, konspiracji wojskowej Stronnictwa Narodowego w Wielkopolsce 1939–1942, początków aparatu represji na terenie przyczółka sandomierskiego, Okręgu Łódź AK, działalności PPS-WRN w czasie okupacji, zbrodni sowieckich popełnionych na jeńcach wojennych i ludności cywilnej w okresie inwazji ZSRS na Polskę w 1939 r., powojennych losów *Dziennika* Adama Czerniakowa, prezesa Judenratu w getcie warszawskim, zbrodni wojennych Wehrmachtu na żołnierzach Wojska Polskiego we wrześniu i październiku 1939 r., biografii Friedricha Wilhelma Krügera – wyższego dowódcy SS i policji w Generalnym Gubernatorstwie.

3.1.1.6. Dzieje Żydów w Polsce i stosunki polsko-żydowskie w latach 1917–1990

Centralny Projekt Badawczy „Dzieje Żydów w Polsce i stosunki polsko-żydowskie w latach 1917–1990" prowadzony jest od marca 2021 r. jako kontynuacja wcześniejszego projektu „Stosunki polsko-żydowskie w latach 1918–1968", powołanego w kwietniu 2017 r. W ciągu czterech lat zakres merytoryczny projektu był sukcesywnie rozszerzany i obecnie obejmuje lata 1917–1990.

W okresie sprawozdawczym najważniejsze działania podjęte w ramach projektu koncentrowały się wokół czterech kwestii. Po pierwsze – wydania obszernej książki *Stan badań nad pomocą Żydom na ziemiach polskich pod okupacją niemiecką – przegląd piśmiennictwa* pod redakcją naukową dr. Tomasza Domańskiego oraz dr Alicji Gontarek. Praca stanowić będzie pierwszy tom serii wydawniczej „Pomoc Żydom na ziemiach Polskich podczas okupacji niemieckiej", jej publikacja planowana jest na marzec 2022 r. Po drugie – uczestnicy CPB przygotowywali noty o osobach represjonowanych za pomoc Żydom do drugiego tomu słownika *Represje za pomoc Żydom na okupowanych ziemiach polskich w czasie II wojny światowej*. Opracowanie przygotowywane jest pod opieką merytoryczną dr Aleksandry Namysło i dr Martyny Grądzkiej-Rejak. *Równocześnie* prowadzone były prace redakcyjne nad anglojęzyczną wersją pierwszego tomu *Represji za pomoc Żydom…* (*Persecution for Providing Help to Jews in Occupied Polish Territories During WWII*). Po trzecie – podjęto kwerendy do monografii poświęconych pomocy Żydom w każdym z przedwojennych województw, a dr Aleksandra Namysło zakończyła pracę nad jedną z monografii – *Po tej stronie był również Człowiek. Mieszkańcy przedwojennego województwa śląskiego z pomocą Żydom w okresie II wojny światowej*, publikacja planowana jest na 2022 r. jako

tom drugi serii „Pomoc Żydom na ziemiach polskich podczas okupacji niemieckiej". Po czwarte – opracowano drugi numer czasopisma naukowego „Polish-Jewish Studies", którego redaktorem naczelnym jest dr hab. Grzegorz Berendt. Termin wydania zaplanowany został na pierwszy kwartał 2022 r.

W okresie sprawozdawczym, tak jak poprzednio, historycy uczestniczący w CPB podejmowali lub kontynuowali również badania własne, przygotowali liczne artykuły, zajmowali się popularyzacją zagadnień z obszaru *Jewish Studies* oraz relacji polsko-żydowskich (dodatki edukacyjne, panele dyskusyjne, wywiady, audycje radiowe). Na szczególną uwagę zasługuje kontynuacja przez dr hab. Sebastiana Piątkowskiego serii wydawniczej dokumentów „Relacje o pomocy udzielanej Żydom przez Polaków w latach 1939–1945". W roku sprawozdawczym ukazał się kolejny tom obejmujący dystrykt Galicja Generalnego Gubernatorstwa i Wołyń. Uczestnicy CPB brali także udział w konferencjach naukowych na temat relacji polsko-żydowskich.

3.1.1.7. Władze komunistyczne wobec Kościoła i związków wyznaniowych w Polsce 1944–1989

Zasadniczym celem projektu jest dalszy rozwój badań nad historią Kościoła katolickiego i innych związków wyznaniowych w Polsce w latach 1944–1989. Największy nacisk został położony na badania nad Kościołem katolickim. W głównej mierze wynika to z faktu, że jego siła i struktury były nieporównywalne z innymi związkami wyznaniowymi. W 2021 r. kontynuowano działania w ramach rozpoczętych w 2017 r. trzech ścieżek badawczych ukierunkowanych na zagadnienia dotychczas niepodejmowane lub podejmowane w niewystarczający sposób: „Biskupi w realiach komunistycznego państwa"; „Kościół katolicki w dokumentach"; „Urząd ds. Wyznań: struktury, działalność, ludzie".

Najważniejszym osiągnieciem projektu w roku sprawozdawczym było przygotowanie do wydania trzech kolejnych tomów dziennika „pro memoria" prymasa Stefana Wyszyńskiego, obejmujących zapiski kardynała z lat 1964–1966, które ukażą się w 2022 r. w serii wydawniczej „Kościół katolicki w dokumentach" (są one efektem współpracy IPN z archidiecezją warszawską, archidiecezją gnieźnieńską, UKSW i Instytutem Prymasa Stefana Wyszyńskiego), oraz wydanie pięciu monografii autorskich: dr Jarosław Durka, *Władze Polski „ludowej" wobec Jasnej Góry w latach 1945–1989*; dr hab. Rafał Łatka, Beata Mackiewicz, ks. dr hab. Dominik Zamiatała, *Il Primate Stefan Wyszyński. Biografia* (tłum. Michał Aleksander Brywczyński); dr hab. Rafał Łatka, Beata Mackiewicz, ks. dr hab. Dominik Zamiatała, *Primate Stefan Wyszyński. A Biography* (tłum. Jerzy Giebułtowski); dr Ewa Rzeczkowska, *Władysław Siła-Nowicki. Żołnierz i konspirator 1939–1956*; Tomasz Sikorski, *Węzeł gordyjski. Katolicy świeccy w PRL (1956–1989)*.

W 2021 r. w ramach CPB ukazało się ponadto pięć prac zwartych – trzy tomy źródłowe: Stefan Wyszyński, *Kazania świętokrzyskie (1974–1976)*, wstęp i oprac. dr hab. Rafał Łatka, Beata Mackiewicz, ks. dr hab. Dominik Zamiatała; *Księża i dyplomaci. Spotkania pracowników amerykańskich placówek dyplomatycznych w PRL z przedstawicielami Kościoła w świetle dokumentów (1974–1988)*, wstęp i oprac. dr hab. Patryk Pleskot; *Kościół katolicki wobec Grudnia '70. Źródła*, oprac. dr Daniel Gucewicz, dr Leszek Molendowski, dr Paweł Abryszeński – i dwie publikacje wieloautorskie: *Urząd ds. Wyznań: struktury, działalność, ludzie*, t. 2: *Struktury administracji wyznaniowej i pierwsze lata działalności Urzędu do spraw Wyznań w Polsce „ludowej" (1945–1956)*, red. Rafał Łatka; *Wokół Kościoła i władzy. Studia dedykowane ks. prof. dr. hab. Zygmuntowi Zielińskiemu na 90. rocznicę urodzin*, red. Rafał Łatka, Józef Wołczański, ks. Dominik Zamiatała.

Na końcowym etapie pracy znajduje się kilkanaście innych książek. Wśród nich należy wymienić: *Biskupi w rzeczywistości politycznej Polski „ludowej"*, red. Rafał Łatka; Marek Mutor, *Droga do wrocławskiej stolicy biskupiej. Losy ks. Bolesława Kominka w latach 1903*–1956; dr Tomasz Resler, *Wydział do spraw Wyznań Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej we Wrocławiu w latach 1950–1973. Studium historycznoprawne*; Tomasz Sikorski, Urszula Kozłowska, *Andrzej Niesiołowski (1899–1945). Z dziejów nurtu chrześcijańsko-społecznego w polskiej socjologii*; ks. dr Jarosław Wąsowicz, *Salezjańska biografia ks. Antoniego Baraniaka*; *Urząd do spraw Wyznań i jego struktury terenowe w wojewódz-*

twie opolskim w latach 1950–1989. Wybór źródeł z zasobów Archiwum Państwowego w Opolu oraz Instytutu Pamięci Narodowej – Oddział we Wrocławiu, oprac. Zbigniew Bereszyński.

W roku sprawozdawczym zorganizowano dwie konferencje naukowe: „Urząd ds. Wyznań: struktury – działalność – ludzie w latach 1975–1989", 13–15 września 2021 r., Konstancin (organizator dr hab. Rafał Łatka); „»… są w Łodzi serca gorące…«. W setną rocznicę powołania archidiecezji łódzkiej", 9–10 grudnia 2021 r., Łódź (organizator dr Ewelina Ślązak).

Kontynuowano następujące przedsięwzięcia zespołowe: edycja źródeł dotyczących ks. Franciszka Blachnickiego – pod kierownictwem dr. Andrzeja Sznajdera; edycja protokołów Komisji/Rady Głównej Episkopatu Polski – z udziałem dr. hab. Rafała Łatki i prof. dr. hab. Jana Żaryna; monografia wieloautorska na temat pierwszej pielgrzymki Jana Pawła II do Polski – pod kierownictwem dr. hab. Konrada Białeckiego i dr hab. Łucji Marek; badania roli katolików świeckich w Polsce „ludowej" – pod kierownictwem prof. dr. hab. Tomasza Sikorskiego i dr. Michała Siedziaki; monografie dotyczące centralnych struktur UdsW – z udziałem dr. hab. Konrada Białeckiego, dr. Bartłomieja Noszczaka i ks. dr. hab. Dominika Zamiatały. Ponadto zespół kierowany przez dr hab. Katarzynę Krzysztofek-Strzałę zajmował się prawnymi uwarunkowaniami funkcjonowania UdsW.

3.2. Oddziałowe projekty badawcze

Projekty badawcze o charakterze regionalnym są realizowane przez poszczególne OBBH. Ich zakres merytoryczny koncentruje się najczęściej na wydzielonym terytorium, a celem jest m.in. realizacja postulatów i potrzeb różnych środowisk lokalnych, zaangażowanych w pielęgnowanie historii danego obszaru. Projekty oddziałowe stanowią również ważną płaszczyznę współpracy IPN z regionalistami i miejscowymi badaczami historii najnowszej.

OBBH w Białymstoku kontynuowało projekt regionalny „Pierwsi sekretarze KW PZPR w Białymstoku" (koordynator dr Marcin Markiewicz). W 2021 r. w ramach projektu przygotowywane zostały artykuły biograficzne: *Józef Faruga, Antoni Laskowski, Jan Jabłoński, Józef Rygliszyn, Arkadiusz* Łaszewicz*, Edwarda Orłowska*.

OBBH w Katowicach kontynuowało oddziałowy projekt „Powstania śląskie 1919–1921" (koordynator dr Mirosław Węcki). W roku sprawozdawczym najważniejszymi osiągnięciami projektu stało się wiele publikacji o charakterze naukowym i popularnonaukowym, wśród których należy szczególnie wskazać tom pokonferencyjny *Rok 1919 na Górnym Śląsku. Czas eskalacji konfliktów* (red. Sebastian Rosenbaum, Krzysztof Gwóźdź) oraz kolejny numer rocznika naukowego „Śląski Almanach Powstańczy", wydawanego we współpracy z Muzeum Powstań Śląskich w Świętochłowicach. Członkowie projektu uczestniczyli w organizacji konferencji naukowych. Jako najważniejsze wydarzenie tego typu należy wskazać międzynarodową konferencję naukową „Plebiscyt górnośląski z 1921 roku – sto lat później. Akt samostanowienia czy geopolityczna rozgrywka?", współorganizowaną z Górnośląskim Muzeum Krajowym (Oberschlesisches Landesmuseum) w Ratingen, która odbyła się w Ratingen 11–12 czerwca 2021 r. Drugim wydarzeniem naukowym zorganizowanym w ramach projektu była konferencja online „Rok 1921 na Górnym Śląsku. Konteksty i studia przypadków". 6–7 października 2021 r. odbyły się warsztaty naukowe, w których wzięli udział studenci i absolwenci studiów historycznych na Uniwersytecie Śląskim. Ponadto w ramach projektu w odpowiedzi na zapytanie Rady Miasta Zakopane przygotowano opinię dotyczącą przywrócenia Wojciechowi Korfantemu tytułu „Honorowego Obywatela Zakopanego".

OBBH w Krakowie kontynuowało projekt „Władza i społeczeństwo w Małopolsce i na ziemi świętokrzyskiej 1945–1989/1990" (koordynator dr Michał Wenklar). Projekt zakłada prowadzenie regionalnych badań nad problematyką aparatu władzy i społeczeństwa (zwłaszcza działalności opozycyjnej), których rezultatem są lokalne studia przypadków lub małe monografie. W 2021 r. dr Marzena Grosicka ukończyła monografię *„Nasza broń to karta wyborcza". Polskie Stronnictwo Ludowe w woj. kieleckim w latach 1945–1949.* Na ostatnim etapie przygotowania jest też publikacja *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego / Powiatowy Urząd do spraw Bezpieczeństwa Publicznego jako element systemu lokalnej władzy w latach 1944–1956 na przykładzie powiatu miechowskiego*. W 2021 r. rozpoczęto

prace nad publikacją o charakterze albumowo-popularyzatorskim pt. *Ośrodek Duszpasterski Mistrzejowice*. Przygotowywana jest też edycja wspomnień Władysława Zwiejskiego.

OBBH w Lublinie prowadził trzy regionalne projekty badawcze. W 2021 r. kontynuowano realizację projekt*ów* „Dzieje Lubelszczyzny 1918–1939" oraz „Dzieje Lubelszczyzny 1956–1970" (koordynatorem obu jest dr Tomasz Osiński). Przygotowano zatem tom 2 monografii *Dzieje Lubelszczyzny 1918–1939. Aspekty społeczne, gospodarcze, oświatowe i kulturalne*, który stanowi dopełnienie części pierwszej, szczegółowo opisującej życie polityczne II Rzeczypospolitej, prowadzono również prace nad drugim tomem analogicznej monografii obejmującej lata 1956–1970. W roku sprawozdawczym rozpoczęto natomiast projekt „Dzieje Lubelszczyzny 1970–1980" (koordynator dr Małgorzata Choma-Jusińska), który ma zaowocować wieloautorską monografią naukową dotyczącą społecznej, gospodarczej i politycznej historii Lubelszczyzny w latach 1971–1980.

OBBH w Łodzi kontynuowało projekt „Łódź i region łódzkina tle historii Polski 1914/18–1989" (koordynator dr Tomasz Toborek). Projekt został uruchomiony w 2017 r. Zakłada przede wszystkim organizację w cyklu 2–3-letnim konferencji regionalnych zakończonych publikacją zbiorową. W 2021 r. z powodów pandemii spotkanie się nie odbyło. W okresie sprawozdawczym dr Toborek przygotował artykuł *Obraz Górnego Śląska w prasie łódzkiej w pierwszych latach po odzyskaniu niepodległości 1918–1922* do tomu pokonferencyjnego *Obraz medialny Górnego Śląska w okresie międzywojennym*, red. Dawid Keller, Krystian Węgrzynek (druk na początku 2022 r.). Z kolei dr Joanna Żelazko zamieściła artykuł Ł*ódzki Okręg Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość"* i kalendarium wydarzeń z lat 1945–1956 w dodatku do „Dziennika Łódzkiego" z okazji Narodowego Dnia Żołnierzy Wyklętych (26 lutego 2021 r., nr 47) oraz koordynowała publikację tego dodatku.

OBBH w Poznaniu realizowało pięć projektów regionalnych. Pierwszy – „Wielkopolska w latach 1945–1989" (koordynator dr hab. Konrad Białecki) – stanowi kontynuację projektu prowadzonego w latach ubiegłych, ma na celu możliwie szerokie zaprezentowanie różnych aspektów funkcjonowania Wielkopolski w okresie Polski „ludowej". W ramach tego projektu Konrad Białecki zakończył w 2021 r. pracę nad książką *Województwo poznańskie w latach 1945–1950*, ponadto zebrano część artykułów do książki *Województwo poznańskie w latach 1950–1975*, opracowano ponad 20 artykułów naukowych i popularnonaukowych. Badacze byli gośćmi TVP 3 Poznań oraz Radia Poznań w programach poświęconych udziałowi Wielkopolan w wydarzeniach pierwszej polowy XX w. (omawiano takie wątki jak Żołnierze Wyklęci, martyrologia duchowieństwa polskiego, zbrodnia katyńska, Polskie Państwo Podziemne). Drugi projekt – „Żydzi w Wielkopolsce w XX w." (koordynator Szymon Pietrzykowski) – skoncentrowany jest na badaniu dziejów Żydów w Wielkopolsce oraz relacji między Żydami i Polakami w tym regionie, popularyzacji wiedzy, współpracy z instytucjami i stowarzyszeniami. Najważniejszymi osiągnięciami w roku sprawozdawczym była wystawa *Bojownicy i bojowniczki z Poznania i Wielkopolski w żydowskim ruchu oporu*, przygotowana we współpracy ze stowarzyszeniem Miasteczko Poznań, oraz wystawa *Steineck* zorganizowana wraz z fundacją Barak Kultury w związku z wydarzeniem „Rusałka – jezioro, które łączy". Współpraca z fundacją Forum Dialogu zaowocowała przygotowaniem spaceru tematycznego wokół historii poznańskich Żydów (część pierwsza), kontynuację zaplanowano na marzec 2022 r. W ramach projektu opracowano sześć artykułów naukowych i popularnonaukowych oraz zrealizowano dwa wykłady online (dotychczas nieopublikowane) – *Relacje polsko-żydowskie w międzywojennym Poznaniu i Wielkopolsce* oraz *Żydzi z Wielkopolski – uczestnicy powstań w gettach i żydowskiej konspiracji*. Trzeci projekt to „Metodologiczne i teoretyczne problemy badania najnowszej historii Polski" (koordynator prof. dr hab. Krzysztof Brzechczyn). Celem projektu jest refleksja metodologiczna i teoretyczna nad badaniami najnowszej historii Polski. Wyjściową hipotezą jest przekonanie o podwójnym uwikłaniu historiografii dziejów najnowszych, które rzutuje na sposób odtwarzania przez nią obrazu przeszłości. Najważniejszymi osiągnięciami projektu w okresie sprawozdawczym było opracowanie pod współredakcją prof. dr hab. Krzysztofa Brzechczyna pracy zbiorowej *„Granice muzyki – granice wolności. Wokół konferencji kompozytorów i krytyków muzycznych w Łagowie Lubuskim w 1949 r."*. Ponadto prof. dr hab. Krzysztof Brzechczyn ukończył prace nad artykułem pt. *Polish Discussion about the Status of Historical Sources in 1989–2019. Selected Examples*

and Application, który został przyjęty do druku w specjalnym angielskojęzycznym tomie „Historyki. Studia Metodologiczne" przygotowywanym z okazji Światowego Zjazdu Historyków, który ma się odbyć w Poznaniu. W ramach projektu trwały też prace nad artykułem o prowadzonych w polskiej humanistyce i naukach społecznych dyskusjach wokół stosowania syndromu totalitarnego. Artykuł ten ma być rozdziałem w książce wydanej przez wydawnictwo Berghahn Books (New York – Oxford) pod redakcją Manueli Ungureanu. Ponadto w ramach projektu przygotowane zostały 4 artykuły naukowe.

Czwarty projekt OBBH w Poznaniu to „Wielkopolska w okresie II wojny światowej" (koordynator dr Adam Pleskaczyński). W 2021 r. ukazała się monografia Adama Pleskaczyńskiego *Wartheland. Dzieje zbrodni*. Zawiera ona ponad tysiąc fotografii archiwalnych – wybranych spośród siedmiu tysięcy, do których udało się dotrzeć autorowi. Składa się z ośmiu rozdziałów prezentujących w szerokim spektrum fenomen Kraju Warty – z perspektywy ludności polskiej, niemieckiej i żydowskiej. W ramach projektu przygotowano także wystawę plenerową o Reichsgau Wartheland prezentowaną w Poznaniu i Łodzi. Realizując piąty projekt – „Wielkopolska w okresie XX-lecia międzywojennego" (koordynator dr Piotr Grzelczak) – opublikowano monografię Marcina Jurka *W polskiej Wandei. Komunistyczna Partia Polski w województwie poznańskim w czasach II Rzeczypospolitej*, album Piotra Grzelczaka *„Dzień historyczny". Wizyta marszałka Józefa Piłsudskiego w Koninie* oraz broszurę *Niezapomniane zwycięstwo. Powstanie Wielkopolskie 1918–1919*, a także opracowano osiem artykułów naukowych i popularnonaukowych.

OBBH w Rzeszowie kontynuowało projekt „Osobowy wykaz ofiar konfliktu polsko-ukraińskiego w latach 1939–1948" (koordynator dr Tomasz Bereza). Celem projektu jest opracowanie informacji o ofiarach konfliktu ukraińsko-polskiego oraz upublicznienie ich w formie wydawnictw i internetowej bazy danych. W 2021 r. skoncentrowano się na kontynuacji kwerend archiwalnych i analizie ich wyników, dokumentacji fotograficznej miejsc pochówku oraz weryfikacji dotychczas wprowadzonych metryk osobowych. Do bazy danych wprowadzono 100 nowych metryk, zmodyfikowano 42, negatywnie zweryfikowano i usunięto 60. Według stanu na 23 grudnia 2021 r. w bazie danych znajduje się 6255 metryk osobowych.

OBBH w Warszawie prowadziło cztery projekty regionalne. Pierwszy – „Warszawa nie?pokonana" (koordynator dr Tomasz Łabuszewski) – stanowi kontynuację projektu prowadzonego w latach ubiegłych. Jego zakres tematyczny obejmuje formy działalności opozycyjnej i niezależnej w Warszawie oraz działalność aparatu bezpieczeństwa ukierunkowaną na ich zwalczanie w latach 1944–1989. W okresie sprawozdawczym dr Elżbieta Kowalczyk ukończyła monografię *Komuniści w Warszawie. Działalność Komitetu Warszawskiego KPRP/KPP (1918–1938)* oraz przygotowała artykuł *Komuniści warszawscy wobec wojny polsko-bolszewickiej*. Dr hab. Patryk Pleskot opracował edycję źródłową *Post po „karnawale". Amerykańskie placówki dyplomatyczne w PRL wobec pierwszych tygodni stanu wojennego* oraz przygotował dwie autorskie książki będące częścią projektu dotyczącego historii Wojskowego Sądu Rejonowego w Warszawie: *Temida tyranów. Wojskowy Sąd Rejonowy w Warszawie (1946–1955)* oraz *Temida tyranów. Twarze Wojskowego Sądu Rejonowego w Warszawie (1946–1955)*. Ukończono prace nad tomem studiów *Warszawiacy przeciw bolszewikom 1920* (red. Michał Zarychta). Dr Bartłomiej Noszczak zakończył pracę nad monografią *Ze wsi do miasta. Polskie Stronnictwo Ludowe w Warszawie 1945–1947–1949*. Ponadto członkowie projektu kontynuowali przygotowywanie następujących monografii: *Komenda Wojewódzka Milicji Obywatelskiej w Warszawie (1945–1955)*; *Zgromadzenia publiczne o znaczeniu politycznym w Warszawie 1918–1939*; *Ekspansja symboliki komunistycznej w przestrzeni publicznej w Warszawie 1944–1989*; *Struktury wojskowe Polskiej Partii Socjalistycznej „Wolność-Równość-Niepodległość" w Warszawie w latach 1939–1944*; *Między urzędem a służbą. Urząd do spraw Bezpieczeństwa Publicznego m.st. Warszawy 1954–1956*. Finalizowano również prace nad albumem *Niezależni w Hucie „Warszawa" 1980–1989.* W 2021 r. rozpoczęto zaś badania dotyczące ekshumacji w powojennej Warszawie. Drugi projekt – „Mazowsze i Podlasie w ogniu 1944–1956" (koordynator dr Kazimierz Krajewski) – to program badawczy i cykl wydawniczy poświęcony pierwszej dekadzie rządów komunistycznych w tym regionie. Zgodnie z właściwością terenową OIPN program dotyczy województwa mazowieckiego, a jego granicą jest 1956 r. Badania obejmują działalność struktur niepod-

ległościowych, funkcjonowanie komunistycznego aparatu władzy (PPR oraz aparatu represji), zwalczanie podziemia i legalnej opozycji przez aparat represji, relacje między Kościołem katolickim a władzami komunistycznymi oraz inne obszary życia społecznego. Stałym elementem jest też próba sporządzenia listy strat osobowych danego powiatu poniesionych w wyniku działalności aparatu represji. Docelowo program ma doprowadzić do powstania monografii podziemia niepodległościowego na byłym Obszarze Warszawskim AK w latach 1944–1956. W okresie sprawozdawczym dr Tomasz Łabuszewski przygotował broszurę pt. *Stefan Szmakfefer – „człowiek widmo"*. Ponadto uczestnicy projektu kontynuowali prace nad monografią *Inspektorat rejonowy AK-WiN Radzyń Podlaski w latach 1944–1947* oraz nad drugim wydaniem (poszerzonym i poprawionym) edycji źródeł *Kryptonim Orzeł – XVI Okręg NZW*. Trzeci projekt – „Dopalanie kresów" (koordynator dr Kazimierz Krajewski) – jest poświęcony historii Ziem Utraconych od lat międzywojennych po czasy współczesne (z głównym naciskiem jednak na okres okupacji niemieckiej i dyktatury komunistycznej w czasach ZSRS). W 2021 r. dr Kazimierz Krajewski ukończył przygotowywanie albumu *Nowogródzki Okręg AK „Nów" w fotografii*. Kontynuowano także prace nad monografią *Zapomniane ziemie. Inspektorat Grodzieński AK-AKO-WiN 1944–1953*. W ramach projektu wydano książkę autora zewnętrznego dr. Grzegorza Rąkowskiego *Kresowe rezydencje*, t. 2: *Województwo nowogródzkie*, kontynuowano natomiast pracę nad tomem 3 poświęconym województwu poleskiemu i Grodzieńszczyźnie. Czwarty projekt nosi nazwę „Mazowsze niepokornych" (koordynator dr Tomasz Łabuszewski), w omawianym okresie kontynuowano opracowywanie monografii *W cieniu Warszawy. Struktury terenowe NSZZ „Solidarność" Regionu Mazowsze 1980–1981*.

OBBH we Wrocławiu od czerwca 2021 r. prowadziło projekt „Polska i Europa Środkowo-Wschodnia w XX w." (koordynator dr Dariusz Dąbrowski). Celem projektu jest przygotowywanie publikacji z zakresu historii Europy Środkowo-Wschodniej, w tym tłumaczeń na język polski ważnych monografii wydanych za granicą, organizacja „Seminariów Środkowoeuropejskich" – spotkań w wąskim gronie z badaczami głównie z zagranicy, zajmującymi się historią Polski i regionu – oraz organizacja konferencji międzynarodowych. W okresie sprawozdawczym przygotowywano dwie książki: Jiři Friedl, *Do domu i za wolnością. Rola Czechosłowacji w migracji obywateli Polski w latach 1945–1948* (monografia, tłumaczenie na język polski) oraz *Wspólna historia? Pięćdziesiąt lat doświadczeń Polaków, Czechów i Słowaków w warunkach niepodległości, okupacji i reżimów totalitarnych 1918–1968* (materiały z międzynarodowej konferencji naukowej). W listopadzie 2021 r. zorganizowano pierwsze spotkanie z cyklu „Seminariów Środkowoeuropejskich".

3.3. Badania nad terrorem okupacyjnym

Celem zespołu ds. badań nad terrorem okupacyjnym na ziemiach polskich w latach 1939–1945 jest opisanie terroru i represji stosowanych w czasie II wojny światowej przez niemieckie i sowieckie wojska, administrację, oddziały policyjne na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej. Historycy należący do zespołu pracują nad monografiami autorskimi przedstawiającymi losy ludności cywilnej w poszczególnych powiatach należących do Generalnego Gubernatorstwa, ziem polskich wcielonych do Rzeszy oraz Kresów Wschodnich. W toku prac omawiane są struktury administracyjne, aparat represji i formy jego działalności – aresztowania, egzekucje, działalność obozów koncentracyjnych, niemieckie deportacje na roboty przymusowe i sowieckie wywózki, wysiedlenia i przesiedlenia, konfiskaty, rabunki mienia itd. Tworzone są również imienne listy ofiar oraz zbrodniarzy. W roku sprawozdawczym kontynuowano przygotowywanie monografii autorskich dotyczących m.in. powiatów wejherowskiego, buskiego, sochaczewskiego, drohobyckiego, biłgorajskiego oraz województwa nowogródzkiego. W 2021 r. ukończono prace nad artykułami i monografiami dotyczącymi m.in. zbrodni niemieckich w Lesie Wełeckim i Lasach Piaśnickich (Karolina Trzeskowska-Kubasik, *Zbrodnie niemieckie w Lesie Wełeckim koło Buska-Zdroju)*, funkcjonowania sądownictwa niemieckiego w latach 1933–1945 (Konrad Graczyk, *Sprawa Ignacego Kaczmarka. Studium przypadku niemieckiego zabójstwa sądowego z 1944 r. oraz rozliczeń z okupacją niemiecką)*, obozu przejściowego Dulag 121 Pruszków (Maria Zima, *Ekspertyza w sprawie obozu przejściowego w Pruszkowie (Durchgangslager 121 Pruszków) i jego statusu*) oraz obozu pracy

przymusowej i obozu koncentracyjnego w Krakowie-Płaszowie (ekspertyza *Obóz ZAL i KL Plaszow 1942–1945. Analiza opracowań historycznych oraz dokumentów do śledztwa w sprawie zbrodni popełnionych w niemieckim obozie pracy w Płaszowie i w obozie KL Plaszow w latach 1942–1945*). W 2021 r. ukończono również prace nad książką *Nazwać zbrodnie po imieniu. Ustalenia Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w sprawie zbrodni z okresu II wojny światowej* pod redakcją Sylwii Karowicz-Bienias, dr. Rafała Leśkiewicza i prok. Andrzeja Pozorskiego.

W ramach prac zespołu w roku sprawozdawczym opublikowana została biografia *Oskar Dirlewanger. SS-Sonderkommando „Dirlewanger"* autorstwa dr Sorai Kuklińskiej.

Efektem prac zespołu są liczne artykuły naukowe i popularnonaukowe, które ukazały się lub ukażą w najbliższym czasie w czasopismach IPN oraz zewnętrznych (m.in. w periodykach: „Pamięć i Sprawiedliwość", „Studia nad Autorytaryzmem i Totalitaryzmem", „Zeitschrift für Neuere Rechtsgeschichte", „Zeitschrift für Geschichtswissenschaft", „Przegląd Archiwalny", w serii „World Histories of Crime. Culture and Violence" wydawnictwa Palgrave Macmillan, na portalu przystanek.historia.pl). Członkowie zespołu udzielają także wywiadów w mediach (m.in. dla Polskiego Radia, TV Trwam, TV Republika, Polsatu czy kanału youtube.pl „Historia realna") i w cyklach IPN TV („Kulisy historii", „Pytania i odpowiedzi") oraz uczestniczą w konferencjach ogólnopolskich i międzynarodowych organizowanych przez IPN i inne instytucje.

Warto podkreślić, że z inicjatywy członka zespołu na wniosek IPN w październiku 2021 r. wprowadzono zmiany do rozporządzenia ministra rodziny i polityki społecznej z 6 listopada 2014 r. w sprawie miejsc odosobnienia, w których były osadzone osoby narodowości polskiej lub obywatele polscy innych narodowości, tj. uwzględniono w nim obóz przejściowy w Pruszkowie (Dulag 121 Pruszków). Rozporządzenie zmieniające opublikowane zostało w „Dzienniku Ustaw" 1 października 2021 r.

Na uwagę zasługuje również fakt, że wyniki badań – w tym zgromadzony przez członka zespołu materiał dotyczący obozu w Płaszowie – za zgodą naczelnika Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu został przekazany niemieckim prokuratorom z Ludwigsburga, przebywającym w sierpniu 2021 r. w Krakowie. Spotkanie dotyczyło śledztwa prowadzonego w sprawie zbrodni popełnionych w obozie w Płaszowie i przygotowywania aktu oskarżenia przeciwko jeszcze żyjącym strażnikom.

Członkowie zespołu pracują nad wieloma tematami dotyczącymi terroru okupacyjnego, popełnionych zbrodni oraz ich sprawców. Opisywane są m.in. eksperymenty medyczne, pseudomedyczne, naukowe i pseudonaukowe prowadzone przez Josepha Mengele w obozie KL Auschwitz-Birkenau, zbrodnia w Ponarach oraz działalność załogi obozowej KL Stutthof, opracowywana jest biografia Theodora Eickego.

3.4. Konferencje naukowe i popularnonaukowe

Konferencje naukowe i spotkania o charakterze popularnonaukowym zajmują szczególne miejsce w sferze aktywności pionu naukowego IPN. Organizacja tego rodzaju wydarzeń to jedna z najważniejszych form prezentowania dorobku historyków i aktualnego stanu badań nad historią Polski w XX w. Stanowią one płaszczyznę do nawiązywania współpracy z krajowymi i zagranicznymi placówkami naukowymi, ośrodkami badawczymi, uniwersytetami, uczelniami oraz instytucjami i organizacjami polonijnymi. Wiele konferencji, sesji czy paneli dyskusyjnych o charakterze naukowym jest wynikiem wieloletnich prac prowadzonych w ramach realizowanych przez IPN centralnych i oddziałowych projektów badawczych.

Z uwagi na panującą na świecie sytuację pandemiczną IPN, jak wiele innych instytucji, zmuszony był do zmiany dotychczasowej formuły organizacji konferencji i dostosowania się do panujących warunków. Pion naukowy – wychodząc naprzeciw wyzwaniu – w 2021 r. zorganizował szereg konferencji w trybie online emitowanych na stronie internetowej IPN oraz w mediach społecznościowych, takich jak kanał YouTube IPNtv i Facebook. Rozwiązanie to pozwoliło dotrzeć z przekazem merytorycznym do jeszcze szerszej i wciąż rosnącej grupy odbiorców zainteresowanych historią najnowszą, które z róż-

nych powodów nie zawsze mogłyby uczestniczyć w konferencjach organizowanych w tradycyjnej formie. Z drugiej jednak strony brak bezpośredniego kontaktu między uczestnikami i prelegentami podczas konferencji stworzył konieczność kształtowania nowych standardów polegających na korzystaniu ze środków komunikowania się na odległość w celu wymiany poglądów i nawiązywania kontaktów.

Wśród wydarzeń zorganizowanych w okresie sprawozdawczym przez BBH na szczególną uwagę zasługuje międzynarodowa konferencja naukowa „Zbrodnia Katyńska. Nowe aspekty" pierwotnie zaplanowana na 2020 r., w którym przypadała 80. rocznica Zbrodni Katyńskiej. Celem konferencji było podsumowanie aktualnego stanu badań na temat Zbrodni Katyńskiej oraz zaprezentowanie nowych ustaleń badawczych i poszerzenie w ten sposób istniejącego stanu wiedzy. W konferencji wzięli udział znani badacze problematyki katyńskiej z Polski, Ukrainy oraz Rosji. Temat został ujęty wieloaspektowo. Wygłoszone na konferencji referaty (łącznie 15) dotyczyły nie tylko mechanizmów i przebiegu Zbrodni Katyńskiej, ale także pokazywały funkcjonowanie tego ważnego wydarzenia w takich sferach jak upamiętnienia, edukacja, polityka historyczna oraz wymiar sprawiedliwości. Konferencja odbyła się w Warszawie 17 września 2021 r. Wydarzenie zostało zorganizowane wspólnie przez BBH i Archiwum IPN.

Ważnym wydarzeniem była też międzynarodowa konferencja naukowa „Wieś wobec komunizmu w Europie Środkowo-Wschodniej i Rosji w XX w.", zorganizowana przez BBH w Warszawie 11–12 maja 2021 r. W gronie badaczy z całego świata zastanawiano się nad przeobrażeniami tytułowego obszaru w minionym stuleciu. Zebrani spojrzeli na wieś polską oraz środkowoeuropejską w ujęciu komparatystycznym, jako na przestrzeń wielkiej historycznej metamorfozy w XX w.

W 2021 r. BBH razem z instytucjami i organizacjami zagranicznymi zorganizowało cztery konferencje, które zostały szczegółowo opisane w pierwszej części sprawozdania dotyczącej współpracy międzynarodowej. Wspólnie z organizacjami polonijnymi działającymi we Francji zorganizowano dwie konferencje międzynarodowe: „Myśleć i praktykować politykę inaczej: lekcje Jerzego Giedroycia i »Kultury« paryskiej" („Penser et pratiquer la politique autrement: les leçons de Jerzy Giedroyc et de «Kultura»") oraz „Wkład Polaków w walkę z dwoma totalitaryzmami w Polsce i na Zachodzie (1939–1945)" [„La contribution des Polonais dans la lutte contre les deux totalitarismes en Pologne et en Occident (1939–1945)"]. W okresie sprawozdawczym odbyła się kolejna konferencja z cyklu „Need to Know" zorganizowana we współpracy z partnerami zagranicznymi – instytucjami działającymi w Danii, Estonii, Norwegii i Wielkiej Brytanii. Z kolei razem z partnerami z Czech, Węgier i Słowacji zorganizowano konferencję zatytułowaną „Communist Parties in the Soviet Bloc in 1956–1968. From destalinization to economic reforms".

Wśród przedsięwzięć odbywających się w kraju na uwagę zasługują także: panel dyskusyjny „Gen. Władysław Anders. Żołnierz i polityk" z udziałem ambasador RP w Rzymie Anny Marii Anders – zorganizowany 13 maja 2021 r. w Warszawie z okazji 51. rocznicy śmierci gen. Władysława Andersa i 77. rocznicy natarcia na wzgórze Monte Cassino – podczas którego dyskutowano o dokonaniach i roli generała w czasie II wojny światowej oraz na uchodźstwie jako dowódcy, polityka i mecenasa kultury; ogólnopolska konferencja naukowa „Urząd ds. Wyznań: struktury, działalność, ludzie w latach 1975–1989" – zorganizowana w Konstancinie-Jeziornie 13–15 września 2021 r. w cyklu poświęconym badaniom nad urzędem odpowiadającym w PRL za kontrolę nad Kościołami i związkami wyznaniowymi.

Szczególnym wydarzeniem była przygotowana przez BBH i Biuro Prezesa debata poświęcona 40. rocznicy wprowadzenia stan wojennego „(Nie)rozliczony stan wojenny", która odbyła się 12 grudnia 2021 r. w dawnej siedzibie KC PZPR. Szczegółowy opis debaty znajduje się w pierwszej części sprawowania, dotyczącym rocznic.

Również w oddziałowych biurach badań historycznych pracownicy pionu naukowego samodzielnie lub przy udziale podmiotów zewnętrznych zorganizowali liczne konferencje, sesje naukowe i popularnonaukowe oraz panele dyskusyjne. Wydarzenia przygotowane we współpracy z partnerami spoza IPN zostały opisane w pierwszej części sprawozdania. Wśród przedsięwzięć zorganizowanych samodzielnie na uwagę zasługują następujące wydarzenia:

OBBH w Białymstoku przygotowało konferencję „Komunistyczny aparat represji wobec przedwojennej inteligencji polskiej", która odbyła się w Białymstoku 25–26 listopada 2021 r. Celem konfe-

rencji było przyjrzenie się zjawiskom zachodzącym na wszystkich polach, na których komunistyczny aparat represji stykał się z inteligencją o przedwojennej metryce – różnym aspektom interakcji inteligencji z bezpieką, służbami specjalnymi i wymiarem sprawiedliwości na poziomie indywidualnym i grupowym oraz ich zmianom w czasie.

OBBH w Katowicach zorganizowało konferencję „Rok 1921 na Górnym Śląsku. Studia przypadków i konteksty", która odbyła się 30–31 grudnia 2021 r. w trybie online. Należała ona do cyklu dorocznych konferencji organizowanych lub współorganizowanych przez Instytut Pamięci Narodowej w Katowicach od 2018 r. Podczas obrad omawiano różne aspekty wydarzeń na Górnym Śląsku w 1921 r., ze szczególnym uwzględnieniem III powstania śląskiego. 6–7 października 2021 r. przeprowadzono online sesję i warsztat naukowy „Rok 1921 na Górnym Śląsku". Z kolei 18 października 2021 r. w Katowicach zorganizowano sesję naukową „W obcym mundurze. Służba przymusowa w armii niemieckiej w Europie. Perspektywa porównawcza". Podczas spotkania dyskutowano o przymusowej służbie w armii niemieckiej w czasie II wojny światowej setek tysięcy nieniemieckich mieszkańców Europy: Francuzów, Polaków, Czechów, Słoweńców.

OBBH w Krakowie zorganizowało konferencję naukową „Służba Bezpieczeństwa w latach 1975–1990", która odbyła się 27–28 maja 2021 r. w trybie online. W konferencji wzięło udział kilkudziesięciu badaczy z całej Polski zatrudnionych w Instytucie Pamięci Narodowej, na wyższych uczelniach, w archiwach i oświacie. Przyglądali się oni bezpiece na poziomie centralnym i jej ogniwom w terenie, starali się wypracować syntezę wiedzy o niektórych zjawiskach, a także przedstawiać studia przypadków, które na konkretnych przykładach przybliżały wybrane aspekty działalności SB. 17 czerwca 2021 r. w Krakowie w formule online odbyła się konferencja „Przed Sierpniem. Mniej znane przykłady działalności opozycyjnej w Małopolsce z lat 1957–1980". Miała ona na celu zwrócenie uwagi na różne aspekty działalności opozycyjnej przed 1980 r. w kontekście lokalnym, podkreślenie wyjątkowości tych inicjatyw oraz ukazanie ich specyfiki na tle ogólnopolskim. 10 grudnia 2021 r. w Krakowie odbyły się dyskusje panelowe „Stan wojenny w Małopolsce z perspektywy czterdziestu lat" z udziałem historyków i świadków wydarzeń. W dyskusji podzielonej na trzy bloki tematyczne – intelektualiści, robotnicy i młodzież – występowali: prof. Jan Środoń, dr Tadeusz Syryjczyk, Zbigniew Fijak, dr hab. Krzysztof Gurba, dr Marek Lasota, Grażyna Kukulska, Krzysztof Kuranda, Edward Kuliga, Andrzej Szkaradek i Jan Żurek.

OBBH w Lublinie przygotowało konferencję popularnonaukową „Polacy z pomocą żydowskim współobywatelom – aspekty lokalne i międzynarodowe", która odbyła się 24 marca – w Narodowym Dniu Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką – w Lublinie. Podczas konferencji zaprezentowano nieznane i mało znane przykłady pomocy niesionej Żydom przez Polaków oraz przybliżono przeżycia mieszkańców Lubelszczyzny, którzy w sytuacji zagrożenia życia własnego i najbliższych decydowali się pomagać w różny sposób, wykazując się bohaterstwem. Przedstawiono też przykłady pomocy dla żydowskich współobywateli ze strony polskich dyplomatów. Wydarzenie było transmitowane na profilu FB Oddziału IPN w Lublinie. 23–24 września 2021 r. w Lublinie odbyła się konferencja naukowa „Książki ponad granicami żelaznej kurtyny Napływ do kraju i recepcja polskiej literatury emigracyjnej przed 1989 r.". Podczas niej omówiono m.in. inicjatywy wydawców i instytucji emigracyjnych podejmowane w celu rozpowszechniania w Polsce publikacji wydanych na Zachodzie. Zaprezentowano przykłady oddziaływania literatury emigracyjnej na drugi obieg wydawniczy i obecności twórców emigracyjnych w wydawnictwach niezależnych. Ukazano specyfikę polskiej historiografii powojennej, z dualistycznym podziałem na nurt krajowy i emigracyjny.

OBBH w Łodzi zorganizowało ogólnopolską konferencję naukową „Druga Rzeczpospolita – nadzieja pokoleń", która odbyła się w Bełchatowie 22–24 września 2021 r. Było to kolejne przedsięwzięcie z cyklu zaplanowanych na lata 2016–2021 wydarzeń poświęconych odzyskaniu przez Polskę niepodległości. Naukowcy z różnych stron Polski dyskutowali o znaczeniu II Rzeczypospolitej, podsumowując pięcioletni cykl konferencji. 28–29 października 2021 r. w Łodzi odbyła się konferencja naukowa „Ppłk dypl. Jan Kowalewski (1892–1965) – oficer wywiadu i kryptolog. W stulecie złamania bolszewickich szyfrów". Bohater konferencji, Jan Kowalewski, złamał szyfr wojny polsko-bolszewickiej 1920 r.

Z kolei 18–19 listopada odbyła się w Łodzi ogólnopolska konferencja naukowa „Kolejnictwo polskie w okresie Bitwy Warszawskiej 1920 r. i w pierwszych latach odbudowy Drugiej Rzeczypospolitej". Łódzkie OBBH zorganizowało także dyskusje panelowe: wokół książki *Egzamin studenta i obywatela. Rzecz o strajku studentów łódzkich w 1981 r.* (19 lutego); „»13 grudnia roku pamiętnego…«. Stan wojenny w Polsce z perspektywy 40 lat" (10 grudnia); „»Przeciw WRON-ie«. Łódzki strajk studentów 14–15 grudnia 1981 r." (15 grudnia).

OBBH w Poznaniu przygotowało dyskusje panelowe wyemitowane i dostępne na kanale YouTube IPN TV. 18 stycznia 2021 r. odbyła się premiera sesji w 10. rocznicę śmierci Restytuta Staniewicza, poświęcona temu historykowi i działaczowi opozycji antykomunistycznej. 25 marca 2021 r. miała miejsce premiera dyskusji panelowej „Antropologia przemocy" dotyczącej książek *Antropologia donosu* (red. Robert Klementowski, Jarosław Syrnyk) oraz *Aparat bezpieczeństwa w perspektywie antropologii organizacji i antropologii władzy* (red. Robert Klementowski, Kamila Mikołajczak, Jarosław Syrnyk). Kolejne dyskusje zostały zorganizowane 8 czerwca – nad pierwszym numerem „Zeszytów Historycznych Solidarności Wielkopolskiej"; 14 września – „Anarchiści w PRL-u", poświęcona ruchowi anarchistycznemu w Polsce; 5 października – „»Nie« zależności. Przypadki literatury i kultury poza cenzurą 1976–1989". W grudniu natomiast odbyły się premiery dwóch dyskusji panelowych poświęconych wydarzeniom stanu wojennego: „Stan wojenny w Wielkopolsce w perspektywie historyków" (7 grudnia 2021 r.) oraz „Stan wojenny w Wielkopolsce w perspektywie świadków historii" (14 grudnia 2021 r.).

OBBH w Warszawie zorganizowało konferencję „Atak III Rzeszy Niemieckiej na ZSRS w czerwcu 1941 r. i jego reperkusje dla sprawy polskiej", która odbyła się 17 czerwca 2021 r. Konferencji miała na celu – na podstawie współcześnie prowadzonych badań oraz tam, gdzie to możliwe, niewykorzystywanych dotychczas dokumentów – uzyskanie kompleksowej odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób niemiecka agresja na ZSRS wpłynęła na „sprawę polską" na arenie międzynarodowej oraz na losy obywateli II Rzeczypospolitej zamieszkujących tereny do 22 czerwca 1941 r. okupowane przez ZSRS. 21 października 2021 r. odbyła się minikonferencja online z cyklu „Migawki z okupowanej Warszawy 1940 r.". Podczas spotkania historycy OBBH w Warszawie wygłosili krótkie wykłady poświęcone wydarzeniom z 1940 r. w Warszawie. Czterdziesta rocznica wprowadzenia stanu wojennego w Polsce była naturalnym pretekstem do przygotowania konferencji „Obrachunek z dekadą Jaruzelskiego, czyli jak dziś oceniamy ostatnie lata PRL (1981–1989). Przyczynek do bilansu historii politycznej". Odbyła się ona 13–14 grudnia 2021 r. w Warszawie, stanowiła okazję do dokonania rzeczowego bilansu historii lat 1981–1989. Przedmiotem rozważań naukowców była przede wszystkim historia polityczna tego okresu. Na konferencję złożyło się 28 wystąpień uznanych historyków, głos prokuratora i – odmienny w treści i formie – panel socjologów-politologów oraz kończące całość podsumowanie.

OBBH we Wrocławiu przygotowało sesję popularnonaukową „Opozycja przedsierpniowa na Dolnym Śląsku 1976–1980", poświęconę 45. rocznicy powstania Komitetu Obrony Robotników. Sesja odbyła się 23 września 2021 r. we Wrocławiu.

3.5. Letnia Szkoła Historii Najnowszej

W roku sprawozdawczym odbyła się XV edycja Letniej Szkoły Historii Najnowszej IPN, zorganizowana 6–11 września 2021 r. w ośrodku konferencyjnym w Palczewie.

Przedsięwzięcie od wielu lat cieszy się dużym zainteresowaniem, jest skierowane do studentów i doktorantów wydziałów politologicznych i historycznych, którzy podejmują badania nad historią najnowszą Polski. Zajęcia mają charakter wykładów i warsztatów, a każdy uczestnik jest zobowiązany przygotować dwudziestominutowe wystąpienie dotyczące prowadzonych przez siebie badań naukowych. Wystąpienia te są omawiane podczas dyskusji, a referaty uczestników szkoły są publikowane przez IPN w oddzielnej serii wydawniczej – „Studia z historii najnowszej Polski". Istotnym celem szkoły jest także zapoznanie jej uczestników z metodologią badań historycznych dotyczących dziejów najnowszych, ze szczególnym uwzględnieniem specyfiki źródeł archiwalnych zgromadzonych w IPN.

W XV edycji Letniej Szkoły wzięło udział kilkunastu doktorantów reprezentujących kilka ośrodków naukowych w Polsce. Zrealizowane seminaria dotyczyły m.in. historii dyplomacji II Rzeczypospolitej, uwarunkowań politycznych stanu bezpieczeństwa wewnętrznego II RP, metodologii badań wsi i prowincji w PRL, a także badań nad Zagładą polskich Żydów. Zajęcia ze słuchaczami prowadzili: prof. dr hab. Marek Kornat, dr hab. Piotr Cichoracki, dr hab. Rafał Łatka, dr hab. Sebastian Piątkowski, dr hab. Ewelina Szpak, dr hab. Jan Szumski, dr Łukasz Kamiński, dr Martyna Grądzka-Rejak, dr Rafał Leśkiewicz.

Wydarzenie było koordynowane przez pracowników Biura Badań Historycznych IPN. Idea szkoły będzie realizowana na podobnych zasadach w 2022 r.

3.6. Ekspertyzy i opinie, recenzje, konsultacje

Jednym z ważnych i zarazem czasochłonnych zadań pracowników BBH jest sporządzanie różnorodnych ekspertyz i opinii historycznych, przygotowywanych dla podmiotów zewnętrznych i na użytek wewnętrzny. W większości wypadków ich pomyślne sfinalizowanie wymaga szeroko zakrojonych kwerend archiwalnych i bibliotecznych. W roku sprawozdawczym pion naukowy IPN przygotował łącznie ponad 100 różnego rodzaju pogłębionych ekspertyz i opinii naukowych, m.in. dla Sejmu RP, Ambasady RP w Rosji, Ambasady RP w Dublinie, Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, Ministerstwa Obrony Narodowej, Ministerstwa Edukacji i Nauki, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Urzędu ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych, Sądu Apelacyjnego w Krakowie, sądów okręgowych w Krakowie, Bielsku-Białej, Kielcach, Tarnobrzegu, Warszawie i Opolu, Śląskiego oraz Kujawsko-Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego, Wojewódzkiego Sztabu Wojskowego w Katowicach, urzędów miasta w Sosnowcu i Legnicy, Rady Miasta Zakopane, Komendy Powiatowej Policji w Tomaszowie Lubelskim, gmin Sokoły i Kruszwica, Muzeum Getta Warszawskiego, Instytutu Zachodniego w Poznaniu, Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Internowanych i Represjonowanych w PRL, Zarządu Okręgu Światowego Związku Żołnierzy AK w Zamościu, Krajowego Stowarzyszenia Byłych Żołnierzy Wojsk Kolejowych, Związku Sybiraków, 16. Dolnośląskiej Brygady Obrony Terytorialnej, Fundacji im. Janusza Kurtyki, Patriotycznego Związku Organizacji Kresowych i Kombatanckich w Warszawie. Ponadto pracownicy OBBH w Katowicach opracowali specjalistyczne ekspertyzy na potrzeby prac prowadzonych przez Parlamentarny Zespół ds. Oszacowania Wysokości Odszkodowań Należnych Polsce od Niemiec za Szkody Wyrządzone w trakcie II Wojny Światowej. Znaczną część prac o omawianym charakterze stanowiły również zlecenia wewnętrzne ze strony pionu archiwalnego IPN związane z procedurami przyznania statusu działacza opozycji antykomunistycznej lub Krzyża Wolności i Solidarności (łącznie wykonano ich kilkadziesiąt). Zwłaszcza w tym pierwszym wypadku opinie wiązały się z często z decyzjami kluczowymi dla rozstrzygnięcia spraw związanych z postępowaniem odszkodowawczym dla osób skazanych za czyny mogące mieć związek z działalnością niepodległościową.

Pracownicy BBH przygotowali również ponad 250 recenzji (jako recenzenci wewnętrzni i zewnętrzni) monografii autorskich, prac zbiorowych, publikacji popularnonaukowych, artykułów do czasopism naukowych, edycji źródeł, materiałów edukacyjnych o różnym charakterze (w tym podręcznika, komiksu, wystaw i katalogów do nich). Byli konsultantami książek, artykułów, słowników, wystaw, a także programów telewizyjnych (m.in. „Historia każdego dnia", „Poczet Wielkich Polaków") oraz audycji radiowych (m.in. „Polska Żegluga Morska", „Grudzień '70"). Udzielili konsultacji przy produkcji ponad 20 filmów i reportaży, m.in. *Epitafium Ofiar Grudnia '70*; *Najdłuższa misja księdza, co się kulom nie kłaniał…*; *Księża wolności 1914–1981*; *Zbrodnia pomorska 1939. Barbarka*; *Odwet*; *Podniebni ułani*; *Pamiętnik siostry Jaskulanki*; *Po wieczne czasy. Rzecz o Konstytucji 3 maja*; *Chłopski bunt '81*; Śluby Jasnogórskie; *Boża przemytniczka*; *Rzeszów. Kościoły pod specjalnym nadzorem*; *Warszawski pierścień śmierci, zbrodnia z 6 stycznia 1940 r. w Szwedzkich Górach*; *Bomba na Wołyniu*; *13 minut w przeszłość. Archiwa Dolnego Śląska*; *Tomek na granicach Rzeczypospolitej*; *Indeks i karabin. Tajne nauczanie*; *Barbarzyńca w ogrodzie*; *Lato-76*; *Droga do wolności*; *Polacy na ratunek Żydom*; *Gen. Mieczysław Smorawiński*.

3.7. Uzyskane stopnie naukowe

Pracownicy Instytutu kontynuowali indywidualne badania związane z awansami naukowymi. W omawianym okresie stopień doktorski otrzymało ośmiu pracowników: Grzegorz Wołk z BBH (na podstawie pracy pt. *Konfederacja Polski Niepodległej. Studium funkcjonowania opozycyjnej partii politycznej w realiach Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej* – uchwałą Rady Dyscypliny Historia Uniwersytetu Jagiellońskiego), Kinga Czechowska z OBBH w Gdańsku Delegatura w Bydgoszczy (na podstawie pracy pt. *Działania polskiej dyplomacji wobec „kwestii żydowskiej" w latach 1932–1939* – uchwałą Rady Dyscypliny Naukowej Wydziału Historycznego Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu), Ewelina Ślązak z OBBH w Łodzi (na podstawie pracy pt. *Struktura i działalność Wydziałów do spraw Wyznań w Łodzi i w województwie w latach 1950–1975* – uchwałą Komisji ds. Stopni Naukowych Wydziału Filozoficzno-Historycznego Uniwersytetu Łódzkiego), Bartosz Janczak z OBBH w Łodzi (na podstawie pracy pt. *Organizacja i wyszkolenia Armii Polskiej na Wschodzie w latach 1942–1944* – uchwałą Rady Naukowej Uniwersytetu Opolskiego), Tomasz Bereza z OBBH w Rzeszowie (na podstawie pracy pt. *Przesiedleni znad Sanu – zamordowani nad Horyniem. Losy Polaków deportowanych przez Sowietów z obwodu drohobyckiego w ramach „oczyszczania" pasa przygranicznego (1940–1944)* – uchwałą Rady Naukowej Kolegium Nauk Humanistycznych Uniwersytetu Rzeszowskiego), Magdalena Gibiec z OBBH we Wrocławiu (na podstawie pracy pt. *Kulisy funkcjonowania Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów na emigracji w świetle Archiwum Senyka (1929–1934)* – uchwałą Uniwersytetu Wrocławskiego), Michał Siekierka z OBBH we Wrocławiu (na podstawie pracy pt. *Kwestia ukraińska w niemieckiej opinii politycznej* – uchwałą Uniwersytetu Wrocławskiego), Elżbieta Wójcik z OK w Lublinie (na podstawie pracy pt. *Aparat bezpieczeństwa PRL wobec duchowieństwa katolickiego w diecezji lubelskiej w latach 1945–1989* – uchwałą Rady Naukowej Instytutu Historii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie).

4. Poszukiwania i identyfikacja

Biuro Poszukiwań i Identyfikacji (BPiI) w ramach ustawowych zadań poszukiwania miejsc spoczynku osób, które straciły życie wskutek walki z narzuconym systemem totalitarnym lub wskutek represji totalitarnych lub czystek etnicznych od dnia 8 listopada 1917 r. do dnia 31 lipca 1990 r. realizuje działania badawczo-historyczne, poszukiwawcze oraz identyfikacyjne.

4.1. Badania historyczne

Biuro Poszukiwań i Identyfikacji IPN prowadzi badania naukowe, zmierzające do ustalenia okoliczności śmierci ofiar zbrodni przeciwko narodowi polskiemu i wytypowania miejsca ich pochówku w celu przeprowadzenia prac poszukiwawczych. Badania historyczne realizowane są na podstawie:

– kwerend prowadzonych w zasobie archiwalnym IPN, Wojskowego Biura Historycznego, Polskiego Czerwonego Krzyża, w zbiorach archiwalnych innych podmiotów publicznych i prywatnych oraz kościelnych, w tym zagranicznych;
– gromadzonych i analizowanych relacji świadków.

W 2021 r. w pionie poszukiwań i identyfikacji zarejestrowano 341 nowych spraw badawczo-historycznych. Kontynuowano również kwerendy rozpoczęte w latach ubiegłych. Badania historyczne są prowadzone przez Wydział Analiz Historycznych oraz Wydział Kresowy w centrali, a także przez pracowników pionu poszukiwań i identyfikacji w oddziałach i delegaturach IPN. Warto podkreślić, że do Biura Poszukiwań i Identyfikacji w 2021 r. wpłynęła także liczna korespondencja wykraczająca poza zakres spraw badawczych, wymagająca podjęcia odpowiednich działań. Poniżej zostały wymienione przykładowe sprawy będące w 2021 r. przedmiotem prac badawczych oraz kwerend archiwalnych prowadzonych w pionie poszukiwań i identyfikacji IPN.

4.1.1. Badania historyczne dotyczące miejsc pochówku w Polsce

Wydział Analiz Historycznych

W 2021 r. w Wydziale Analiz Historycznych zarejestrowano 147 nowych spraw badawczo-historycznych. Kontynuowano także badania rozpoczęte w poprzednich latach. Wydział, oprócz prowadzenia spraw własnych, nadzoruje merytorycznie i koordynuje prace badawcze pracowników pionu w oddziałach i delegaturach. Przykłady prowadzonych spraw oraz badań:

– badania historyczne dotyczące ustalenia miejsca pochówku ofiar zbrodni funkcjonariuszy Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Sierpcu – kontynuacja;
– badania historyczne dotyczące ustalenia miejsca pochówku por. Hieronima Piotrowskiego ps. „Jur”, prezesa obwodu Ostrów Mazowiecka Zrzeszenia Wolność i Niezawisłość zamordowanego przez funkcjonariuszy Bezpieczeństwa Publicznego oraz żołnierzy Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego 16 stycznia 1947 r. w miejscowości Brzuza;
– badania historyczne dotyczące weryfikacji osób pochowanych w kwaterze „C” Cmentarza Wojskowego na Powązkach w Warszawie;
– badania historyczne dotyczące możliwości wskazania nieznanych mogił z okresu II wojny światowej i okupacji niemieckiej znajdujących się na terenie Puszczy Kampinoskiej w pobliżu miejscowości

Palmiry, z których nie zostały jeszcze przeprowadzone ekshumacje szczątków ofiar na cmentarz wojenny;
- badania historyczne dotyczące weryfikacji istnienia nieznanej, prawdopodobnie zbiorowej, mogiły z okresu II wojny światowej w lesie usytuowanym między ulicami Kołłątaja a Górną w Otwocku;
- badania historyczne dotyczące weryfikacji istnienia nieznanej mogiły, prawdopodobnie z okresu II wojny światowej, w lesie usytuowanym między miejscowościami Skruda i Ryczyca w województwie mazowieckim;
- badania historyczne dotyczące weryfikacji istnienia nieznanej mogiły, prawdopodobnie z okresu II wojny światowej, w Lesie Legionowskim w pobliżu miejscowości Jabłonna;
- badania historyczne dotyczące ustalenia miejsca pochówku szczątków żołnierzy WP przeniesionych z nieistniejącego obecnie cmentarzyka przyszpitalnego na terenie Legionowa;
- badania historyczne dotyczące weryfikacji ustalenia miejsca pochówku ofiar obozu NKWD w Rembertowie zabitych przez żołnierzy radzieckich w trakcie uwalniania więźniów w nocy z 20 na 21 maja 1945 r. przez żołnierzy Armii Krajowej pod dowództwem ppor. Edwarda Wasilewskiego ps. „Wichura", a także zamordowanych w ramach odwetu przez radzieckich żołnierzy;
- analiza dotychczasowych ustaleń naukowych w sprawie okoliczności śmierci i miejsca pochówku marszałka Wojska Polskiego Edwarda Śmigłego-Rydza, zmarłego w Warszawie w 1941 r. i pochowanego prawdopodobnie na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie. Badania prowadzone na wniosek instytucji zewnętrznej.

W Wydziale Analiz Historycznych rozpoczęto także badania historyczne związane z tworzeniem bazy danych dotyczących nieupamiętnionych i ulegających zatarciu miejsc pochówku obywateli polskich na obszarze byłego ZSRS. Głównym celem projektu jest pozyskiwanie i gromadzenie dokumentacji w celu typowania miejsc do prowadzenia prac poszukiwawczych. Projekt jest realizowany przy wsparciu Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP oraz Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Jest to jednocześnie pierwsza w historiografii polskiej próba zebrania i usystematyzowania informacji dotyczących obywateli polskich zmarłych na terenie ZSRS, niezbędna do uwzględnienia w polityce pamięci. W 2021 r. udało się pozyskać część danych z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Wojskowego Biura Historycznego, Archiwum Instytutu Polskiego im. gen. Sikorskiego w Londynie oraz Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej. Informacje uzupełniające są czerpane z elektronicznych baz danych m.in. Stowarzyszenia „Memoriał" w Moskwie i Petersburgu oraz Państwowej Archiwalnej Służby Ukrainy. Dotąd wprowadzono do bazy ustalone dane deportowanych Polaków spoczywających w nieupamiętnionych miejscach pochówku na terenie obwodów archangielskiego (w 138 miejscach 3820 zmarłych) i wołogodzkiego (w 45 miejscach 815 zmarłych) oraz 389 zmarłych w 8 obozach (m.in. Borowicze-Choromy oraz Ostaszków), pochowanych na nieistniejących obecnie cmentarzach przyobozowych.

Wieloosobowe Stanowisko ds. Poszukiwań i Identyfikacji Oddział IPN w Białymstoku

W 2021 r. w pionie poszukiwań i identyfikacji Oddziału IPN w Białymstoku zarejestrowano 25 nowych spraw badawczo-historycznych. Kontynuowano także badania rozpoczęte w poprzednich latach. Przykłady prowadzonych spraw oraz badań:
- badania historyczne dotyczące ustalenia listy osób, które zginęły w obławach, potyczkach i siedzibach Urzędu Bezpieczeństwa na terenie powiatu łomżyńskiego oraz wytypowania miejsc ich pochówku – kontynuacja;
- badania historyczne dotyczące ustalenia miejsc pochówku ofiar masowych zbrodni niemieckich na terenie miasta Białegostoku i w jego okolicach – m.in. w Grabówce, Nowosiółkach, Bacieczkach, lesie Pietrasze;
- badania historyczne dotyczące wytypowania miejsca pochówku ofiar zbrodni komunistycznych na terenie Lasu Zwierzynieckiego w Białymstoku;
- badania historyczne dotyczące ustalenia miejsc pochówku żołnierzy polskiego niepodległościowego podziemia antykomunistycznego oraz współpracujących z nimi osób narodowości litewskiej na terenie cmentarza w Suwałkach – kontynuacja;

– badania historyczne dotyczące ustalenia miejsca pochówku ofiar zbrodni popełnionej na żołnierzach WP we wrześniu 1939 r. w pobliżu miejscowości Husaki (gmina Bielsk Podlaski);
– badania historyczne dotyczące ustalenia miejsca pochówku dwóch osób zamordowanych przez Niemców jesienią 1944 r. na terenie wsi Marianka (obecnie gmina Wiżajny pow. suwalski);
– badania historyczne dotyczące ustalenia miejsc pochówku Jana Siedleckiego ps. „Dan" i Zbigniewa Brymory ps. „Mora" – żołnierzy IV Uderzeniowego Batalionu Kadrowego, zamordowanych 12 czerwca1943 r. przez niemieckich żandarmów we wsi Trześcianka;
– badania historyczne dotyczące ustalenia miejsc pochówku dwunastu żołnierzy Narodowego Zjednoczenia Wojskowego oraz Zrzeszenia Wolność i Niezawisłość straconych w lipcu 1946 r. z wyroku sądu doraźnego w miejscowościach Nakły i Laskowiec k. Ostrołęki;
– badania historyczne dotyczące ustalenia miejsca pochówku Romana Malinowskiego ps. „Błękitny", żołnierza podziemia antykomunistycznego, poległego w czasie obławy 23 listopada 1946 r. w okolicach Okółek;
– badania historyczne dotyczące ustalenia miejsca pochówku Henryka Juszkiewicza oraz innych ofiar zbrodni dokonanych przez okupanta niemieckiego na terenie gminy Giby.

Wieloosobowe Stanowisko ds. Poszukiwań i Identyfikacji Oddział IPN w Gdańsku

W 2021 r. w pionie poszukiwań i identyfikacji Oddziału IPN w Gdańsku zarejestrowano 5 nowych spraw badawczo-historycznych. Kontynuowano także badania rozpoczęte w poprzednich latach. Przykłady prowadzonych spraw oraz badań:
– badania historyczne dotyczące ustalenia miejsca pochówku ppor. Zdzisława Badochy ps. „Żelazny" zabitego przez funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej i Urzędu Bezpieczeństwa w majątku Czernin pod Sztumem – kontynuacja;
– badania historyczne dotyczące wytypowania miejsc tajnych pochówków członków podziemia niepodległościowego na Cmentarzu Garnizonowym w Gdańsku – kontynuacja;
– badania historyczne dotyczące ustalenia lokalizacji miejsca masowych grobów jeńców wojennych zmarłych bądź zamordowanych w obozie jenieckim Stalag II B Hammerstein w miejscowości Czarne w pow. człuchowski – kontynuacja;
– badania historyczne dotyczące ustalenia losów członków organizacji Walka o Niezawisłość, Niepodległość, Wiarę i Ojczyznę, działającej w latach 1947–1950 na terenie ówczesnych województw: gdańskiego, bydgoskiego olsztyńskiego, ze szczególnym uwzględnieniem weryfikacji informacji na temat potencjalnego miejsca pochówku dowódcy ww. organizacji – Czesława Tobiasza i Stanisława Rolkowskiego oraz mężczyzny o nazwisku Delinikajtys – kontynuacja;
– badania historyczne dotyczące ustalenia wykazu wszystkich osób zmarłych lub straconych w więzieniu w Gdańsku z powodu działalności w podziemiu niepodległościowym, których miejsca pochówku nie są znane;
– badania historyczne dotyczące potwierdzenia istnienia na terenie Tczewa masowych mogił ofiar zbrodni niemieckiej z 1939 r., których ofiarami byli mieszkańcy Tczewa oraz kapłani z Kurii Biskupiej w Pelplinie, rozstrzeliwanych w miejscu dawnej prochowni na terenie nieistniejących obecnie koszar wojskowych oraz w Lesie Szpęgawskim;
– badania historyczne mające na celu potwierdzenie miejsca pochówku Ireny Wysockiej zamordowanej w Kolniku przez żołnierza radzieckiego i według zebranych relacji pochowanej w ogrodzie przy domu, w którym zginęła.

Wieloosobowe Stanowisko ds. Poszukiwań i Identyfikacji Delegatura IPN w Bydgoszczy

W 2021 r. w pionie poszukiwań i identyfikacji Delegatury IPN w Bydgoszczy zarejestrowano 15 nowych spraw badawczo-historycznych. Kontynuowano także badania rozpoczęte w poprzednich latach. Przykłady prowadzonych spraw oraz badań:
– badania historyczne dotyczące ustalenia miejsc pochówku ofiar terroru stalinowskiego na cmentarzu przy ul. Kcyńskiej w Bydgoszczy – kontynuacja;

– badania historyczne dotyczące ustalenia miejsca pochówku żołnierzy podziemia niepodległościowego, m.in.: Brunona Kowalskiego, Zbigniewa Kucharskiego ps. „Lubicz", Edmunda Nowackiego ps. „Ziarenko" i siedmiu członków oddziału Jerzego Gadzinowskiego ps. „Szary", których zamordowano w latach 1945–1946 na terenie na terenie obecnego Aresztu Śledczego w Bydgoszczy przy ul. Wały Jagiellońskie – kontynuacja;
– badania historyczne dotyczące ustalenia miejsca pochówku Jana Dudziaka, ps. „Sęp", żołnierza Armii Krajowej i grupy dywersyjnej pozostającej w dyspozycji Komendy Okręgu Pomorskiego Delegatury Sił Zbrojnych, który 3 czerwca 1946 r. został postrzelony w miejscowości Węgliniec, a jego ciało zostało potajemnie pogrzebane na tamtejszym cmentarzu – kontynuacja;
– badania historyczne dotyczące ustalenia miejsc pochówku ofiar zbrodni niemieckich w okolicach fortu Wielkie Księże Góry koło Grudziądza – kontynuacja;
– badania historyczne dotyczące ustalenia okoliczności śmierci i miejsca pochówku Władysława Bieleckiego ps. „Mikołaj", żołnierza Armii Krajowej i Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość" na Lubelszczyźnie, ukrywającego się w latach 1945–1952 w powiecie lipnowskim, skazanego przez Wojskowy Sąd Rejonowy w Bydgoszczy na karę śmierci i rozstrzelanego 24 października 1952 r. w więzieniu przy ul. Wały Jagiellońskie w Bydgoszczy – kontynuacja;
– badania historyczne dotyczące ustalenia miejsca pochówku Antoniego Godziewskiego, żołnierza konspiracji czasów okupacji niemieckiej i członka oddziału współpracującego z 5 Wileńską Brygadą Armii Krajowej, skazanego na karę śmierci i rozstrzelanego w Więzieniu Karno-Śledczym w Bydgoszczy;
– badania historyczne dotyczące ustalenia miejsca pochówku Franciszka Kmity, aresztowanego pod zarzutem współpracy z AK, zmarłego podczas odbywania kary w Więzieniu Karno-Śledczym w Bydgoszczy;
– badania historyczne dotyczące ustalenia miejsca pochówku dziewięciu żołnierzy podziemia niepodległościowego, członków oddziału „Jędrusie" rozstrzelanych na mocy wyroku Wojskowego Sądu Rejonowego w Bydgoszczy w miejscowym Więzieniu Karno-Śledczym;
– badania historyczne dotyczące ustalenia nazwisk oraz miejsca pochówku osób zamordowanych przez funkcjonariuszy Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Szubinie.

Wieloosobowe Stanowisko ds. Poszukiwań i Identyfikacji Oddział IPN w Katowicach

W 2021 r. w pionie poszukiwań i identyfikacji Oddziału IPN w Katowicach zarejestrowano 20 nowych spraw badawczo-historycznych. Kontynuowano także badania rozpoczęte w poprzednich latach. Przykłady prowadzonych spraw oraz badań:
– badania historyczne dotyczące ustalenia miejsca pochówku osób zmarłych w sosnowieckich więzieniach przy ul. Ostrogórskiej i na Radosze, będących żołnierzami oraz współpracownikami podziemia niepodległościowego, pogrzebanych na cmentarzu parafii katedralnej WNMP przy ul. Smutnej w Sosnowcu – kontynuacja;
– badania historyczne dotyczące ustalenia miejsca spoczynku ofiar komunizmu poległych w obławie i zmarłych lub straconych w więzieniu tarnogórskim, pochowanych na cmentarzu parafialnym św. Józefa przy ul. Wyszyńskiego w Tarnowskich Górach. Pierwszy etap badań objął ustalenie potencjalnych miejsc pochówku żołnierzy Bronisława Musialika ps. „Giętki" poległych w obławie w Pustkowiu Brynickim 14 sierpnia 1946 r.: Jana Dyrki ps. „Szempak", „Olszak" oraz Antoniego Zimnego ps. „Wojak", a także Stanisława Kurzaka ps. „Maks" oraz Romana Żaka ps. „Słowik" – kontynuacja;
– badania historyczne mające na celu wyznaczenie dokładnych miejsc spoczynku co najmniej 19 żołnierzy i współpracowników Zgrupowania Narodowych Sił Zbrojnych mjr. Henryka Flamego „Bartka", skazanych w kilku bielskich procesach i straconych w 1947 r. oraz pięciu niezidentyfikowanych ofiar Urzędu Bezpieczeństwa w Bielsku-Białej, zamordowanych w 1945 r. – kontynuacja;
– badania historyczne dotyczące ustalenia miejsca pochówku Stanisława Płowuchy (Pawuchy) ps. „Świerk", „Pogoda", żołnierza Zgrupowania Narodowych Sił Zbrojnych kpt. Henryka Flamego „Bartka", poległego 15 maja 1947 r. w obławie w Słotwinie k. Żywca. Według dotychczasowych

ustaleń mógł on zostać pochowany w nieoznaczonej mogile na cmentarzu parafialnym pw. św. Mikołaja przy ul. Grunwaldzkiej w Bielsku-Białej;
– badania historyczne dotyczące ustalenia miejsca pochówku Józefa Suchego ps. „Ryś", żołnierza Armii Krajowej/Narodowej Organizacji Wojskowej z plutonu „Wędrowiec", zmarłego 16 października 1945 r. w wyniku odniesionych w czasie obławy ran w cieszyńskim szpitalu oraz śp. Franciszka Paszka ps. „Pilot", żołnierza Narodowych Sił Zbrojnych Zgrupowania kpt. Henryka Flamego „Bartka", zamordowanego przez funkcjonariusza Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Cieszynie 19 września 1946 r. w Dzięgielowie;
– badania historyczne dotyczące ustalenia miejsca pochówku kpr. Tadeusza Zdrzałki ps. „Maks", żołnierza Zgrupowania Narodowych Sił Zbrojnych kpt. Henryka Flamego „Bartka", zmarłego 24 lutego 1947 r.;
– badania historyczne dotyczące ustalenia miejsca pochówku Władysława Przewoźnika ps. „Lampart", żołnierza z grupy Franciszka Machalicy „Pszczółki" wchodzącego w skład Zgrupowania Narodowych Sił Zbrojnych kpt. Henryka Flamego „Bartka", zastrzelonego w Brzeźcach 28 sierpnia 1946 r., a następnie pochowanego w Pszczynie.

Wieloosobowe Stanowisko ds. Poszukiwań i Identyfikacji Oddział IPN w Krakowie

W 2021 r. w pionie poszukiwań i identyfikacji Oddziału IPN w Krakowie zarejestrowano 20 nowych spraw badawczo-historycznych. Kontynuowano także badania rozpoczęte w poprzednich latach. Przykłady prowadzonych spraw oraz badań:
– kwerenda archiwalna oraz sporządzenie zestawienia „nietypowych" zgonów na podstawie ksiąg zmarłych cmentarza Rakowickiego z lat 1939–1944 – kontynuacja;
– badania historyczne dotyczące ustalenia danych osób zamordowanych w czasie wojny w więzieniu św. Michała w Krakowie, których ciała pochowano następnie na cmentarzu Rakowickim;
– badania historyczne dotyczące ustalenia miejsca pochówku Ludwika Kawika, jednej z ofiar zbrodni wojennej dokonanej na terenie „Glinnika" przez funkcjonariuszy niemieckich, pochowanego prawdopodobnie na cmentarzu Rakowickim w Krakowie;
– badania historyczne dotyczące opracowania wykazu ofiar zbrodni niemieckich i komunistycznych pochowanych w nieoznaczonych miejscach na terenie cmentarza podgórskiego w Krakowie;
– badania historyczne dotyczące weryfikacji doniesień na temat rzekomego miejsca pochowania szczątków ludzkich na terenie jednej z kamienic w Nowym Targu;
– kwerenda archiwalna dotycząca ustalenia personaliów żołnierzy Wojska Polskiego poległych w 1939 r. i pochowanych w Dębnie pow. Brzesko;
– badania historyczne dotyczące ustalenia personaliów żołnierzy Wojska Polskiego, pochowanych jako nieznani z nazwiska w grobach wojennych na cmentarzach w Ryglicach (pow. Tarnów), Rzezawie (pow. Bochnia), Woli Duchackiej (Kraków) oraz N.N. „Łacha", partyzanta oddziału „Huragan", pochowanego na cmentarzu w Zawoi.

Wieloosobowe Stanowisko ds. Poszukiwań i Identyfikacji Delegatura IPN w Kielcach

W 2021 r. w pionie poszukiwań i identyfikacji Delegatury IPN w Kielcach zarejestrowano 4 nowe sprawy badawczo-historyczne. Przykłady prowadzonych spraw oraz badań:
– badania historyczne dotyczące ustalenia miejsca pochówku kpr. Andrzeja Paska, żołnierza Armii Krajowej z drużyny ochronnej Jana Piwnika „Ponurego", zamordowanego 7 października 1943 r. przez Niemców;
– badania historyczne dotyczące ustalenia miejsca pochówku członków rodziny Bławatów, zamordowanych przez Niemców jesienią 1941 r. w miejscowości Szczytniki;
– badania historyczne dotyczące dwóch mogił ziemnych zlokalizowanych w miejscowości Dąbrowa/Kielce, w których spoczywają prawdopodobnie szczątki nieznanych ofiar zbrodni niemieckiej;
– badania historyczne dotyczące mogiły ziemnej zlokalizowanej w miejscowości Podłęże, zawierającej prawdopodobnie szczątki żołnierza Wojska Polskiego poległego 5 września 1939 r.

Oddziałowe Biuro Poszukiwań i Identyfikacji IPN w Lublinie

W 2021 r. w Oddziałowym Biurze Poszukiwań i Identyfikacji IPN w Lublinie zarejestrowano 25 nowych spraw badawczo-historycznych. Kontynuowano także badania rozpoczęte w poprzednich latach. Przykłady prowadzonych spraw oraz badań:

– badania historyczne dotyczące ustalenia indywidualnych i zbiorowych miejsc pochówków blisko 500 osób straconych i zmarłych w więzieniu na Zamku w Lublinie w latach 1944–1954 oraz poległych w operacjach skierowanych przeciw partyzantom na terenie Lubelszczyzny, pogrzebanych na cmentarzu rzymskokatolickim przy ul. Unickiej w Lublinie – kontynuacja;
– badania historyczne dotyczące ustalenia miejsc pochówku żołnierzy 6 Brygady Wileńskiej Armii Krajowej poległych w walkach na terenie pow. bialskiego, mińskiego, siedleckiego, węgrowskiego – kontynuacja;
– badania historyczne dotyczące opracowania kompletnej listy osób straconych w więzieniu w Radomiu wraz z określeniem miejsca ich pochówku;
– badania historyczne dotyczące ustalenia miejsc pochówku ofiar straconych na mocy wyroków Wydziału do spraw Doraźnych SO w Siedlcach na sesjach wyjazdowych w Sokołowie Podlaskim w lutym 1946 r.;
– badania historyczne dotyczące ustalenia miejsc pochówku partyzantów poległych w walkach z grupami operacyjnymi na terenie województwa lubelskiego oraz wybranych powiatów województwa mazowieckiego po 14 lipca 1952 r. (w oparciu o rozesłane do Wojewódzkich i Powiatowych Urzędów Bezpieczeństwa pismo Gabinetu Ministra Bezpieczeństwa Publicznego, nakazujące przekazywanie ciał osób zabitych w obławach do placówek więziennych);
– badania historyczne mające na celu opracowywanie wykazów strat osobowych z lat 1944–1956 dla poszczególnych powiatów województwa lubelskiego oraz wybranych powiatów województwa mazowieckiego.

Wieloosobowe Stanowisko ds. Poszukiwań i Identyfikacji Oddział IPN w Łodzi

W 2021 r. w pionie poszukiwań i identyfikacji Oddziału IPN w Łodzi zarejestrowano 21 nowych spraw badawczo-historycznych. Kontynuowano także badania rozpoczęte w poprzednich latach. Przykłady prowadzonych spraw oraz badań:

– badania historyczne dotyczące zbrodni niemieckich i komunistycznych popełnionych na terenie dawnego poligonu wojskowego na Brusie w Łodzi – kontynuacja;
– badania historyczne dotyczące ustalenia miejsca pochówku dzieci zmarłych i zamordowanych w prewencyjnym obozie niemieckim dla dzieci i młodzieży polskiej przy ul. Przemysłowej w Łodzi, pochowanych na terenie cmentarza rzymskokatolickiego św. Wojciecha przy ul. Kurczaki 81 w Łodzi;
– badania historyczne dotyczące ustalenia miejsca tajnego pochówku szczątków Jana Chowańskiego ps. „Tadek", żołnierza Konspiracyjnego Wojska Polskiego, straconego w maju 1950 r. na mocy wyroku łódzkiego Wojskowego Sądu Rejonowego, pogrzebanego na cmentarzu rzymskokatolickim pw. św. Wincentego à Paulo przy ul. Smutnej 7 na Dołach w Łodzi;
– badania historyczne dotyczące zbrodni niemieckich popełnionych na terenie powiatu radomszczańskiego, w szczególności leśnych mogił polskich ofiar rozstrzelanych w 1943 r. i 1944 r. przez niemieckich żandarmów w Zalesiczkach i Gomunicach;
– badania historyczne dotyczące ustalenia miejsca pochówku Jerzego Karnickiego ps. „Bursztyn", członka Konspiracyjnego Wojska Polskiego, poległego w miejscowości Graby (gmina Gidle, pow. radomszczański) w 1946 r.;
– badania historyczne dotyczące ustalenia okoliczności śmierci i miejsca pochówku NN dziecka Zamojszczyzny, zastrzelonego przez niemieckich żandarmów w lutym 1943 r. i pochowanego w lesie w Skierniewicach;
– badania historyczne dotyczące ustalenia miejsca pochówku Stefana Janusza Drążkiewicza ps. „Murzynek", członka Armii Krajowej ze Skierniewic, zastrzelonego przez żandarma niemieckiego w sierpniu 1944 r.;

– badania historyczne dotyczące zbrodni niemieckich popełnionych na terenie powiatu żyrardowskiego, w szczególności domniemanej mogiły Polaków rozstrzelanych we wrześniu 1944 r. na terenie parku pałacowego w Radziejowicach (gmina Radziejowice);
– badania historyczne dotyczące ustalenia miejsca tajnego pochówku w Krotoszynie żołnierzy z oddziału Zygmunta Borostowskiego ps. „Bora", poległych w walce z funkcjonariuszami Urzędu Bezpieczeństwa pod Benicami w maju 1946 r.

Wieloosobowe Stanowisko ds. Poszukiwań i Identyfikacji Oddział IPN w Poznaniu

W 2021 r. w pionie poszukiwań i identyfikacji Oddziału IPN w Poznaniu zarejestrowano 12 nowych spraw badawczo-historycznych. Kontynuowano także badania rozpoczęte w poprzednich latach. Przykłady prowadzonych spraw oraz badań:
– badania historyczne dotyczące ustalenia listy ofiar Arbeitserziehungslager „Oderblick" w Świecku w pow. słubickim oraz miejsca ich pochówku, a także ustalenia tożsamości więźniów pochowanych na cmentarzu ewangelickim w Świecku oraz wytypowania kolejnych miejsc grzebania zwłok więźniów – kontynuacja;
– badania historyczne dotyczące cmentarza parafialnego w Obornikach jako miejsca pochowania sześciu Polaków straconych przez Niemców w 1939 r. – kontynuacja;
– badania historyczne dotyczące ustalenia okoliczności śmierci i miejsc pochówku więźniów zakładu karnego we Wronkach pochowanych na tamtejszym cmentarzu parafialnym – kontynuacja;
– badania historyczne dotyczące weryfikacji listy ofiar – więźniów politycznych zamordowanych i zmarłych po 1945 r. w zakładzie karnym w Rawiczu, których miejsca pochówku prawdopodobnie znajdują się na cmentarzu parafialnym w Rawiczu;
– badania historyczne dotyczące ustalenia okoliczności śmierci i miejsca pochówku Ignacego Woltmana zamordowanego przez Niemców w grudniu 1939 r., pochowanego prawdopodobnie na cmentarzu w Ostrowitem;
– badania historyczne dotyczące ustalenia miejsca pochówku jeńca angielskiego zmarłego w 1941 r. i pochowanego pierwotnie w Ziemnicach (gmina Osieczna, województwo wielkopolskie);
– badania historyczne dotyczące ustalenia miejsca pochówku Franciszka Leszczyńskiego ps. „Desant", członka organizacji „Zielony Trójkąt", pochowanego prawdopodobnie na cmentarzu w Gnieźnie – sprawa realizowana we współpracy z Wieloosobowym Stanowiskiem ds. Poszukiwań i Identyfikacji Oddział IPN w Gdańsku.

Wieloosobowe Stanowisko ds. Poszukiwań i Identyfikacji Oddział IPN w Rzeszowie

W 2021 r. w pionie poszukiwań i identyfikacji Oddziału IPN w Rzeszowie zarejestrowano 15 nowych spraw badawczo-historycznych. Kontynuowano także badania rozpoczęte w poprzednich latach. Przykłady prowadzonych spraw oraz badań:
– badania historyczne dotyczące ustalenia miejsca pochówku Kazimierza Człowiekowskiego, zmarłego w 1954 r. w wyniku ran odniesionych podczas obławy zorganizowanej przez UB, pochowanego potajemnie na cmentarzu Pobitno w Rzeszowie – kontynuacja;
– badania historyczne dotyczące ustalenia miejsca pochówku ofiar zbrodni NKWD w Sanoku – kontynuacja;
– badania historyczne dotyczące ustalenia miejsca pochówku Janiny i Antoniego Żubrydów – kontynuacja;
– badania historyczne dotyczące ustalenia miejsca pochówku ofiar zbrodni nacjonalistów ukraińskich uprowadzonych z miejscowości Rudawki (m.in. Michała Kasprzyka) – kontynuacja;
– badania historyczne dotyczące ustalenia miejsca pochówku ofiar zbrodni nacjonalistów ukraińskich w miejscowości Kopysno – kontynuacja;
– badania historyczne dotyczące ustalenia miejsc pochówków ofiar zbrodni niemieckich na terenie Olchowców (obecnie dzielnica Sanoka) – kontynuacja;
– badania historyczne dotyczące ustalenia miejsca pochówku Edwarda Nera, ofiary zbrodni funkcjonariuszy Ludowego Komisariatu Spraw Wewnętrznych ZSRR (NKWD) w Leżajsku;

– badania historyczne dotyczące ustalenia miejsca pochówku żołnierza Wojska Polskiego, Wojciecha Pezdana, poległego we wrześniu 1939 r. w miejscowości Murowana nad Sanem;
– badania historyczne dotyczące weryfikacji miejsca pochówku N.N. dziewczynki zamordowanej przez niemieckich funkcjonariuszy w lesie Krasiczyn koło miejscowości Durdy.

Wieloosobowe Stanowisko ds. Poszukiwań i Identyfikacji Oddział IPN w Szczecinie

W 2021 r. w pionie poszukiwań i identyfikacji Oddziału IPN w Szczecinie zarejestrowano 8 nowych spraw badawczo-historycznych. Kontynuowano także badania rozpoczęte w poprzednich latach. Przykłady prowadzonych spraw oraz badań:
– badania historyczne dotyczące ustalenia miejsc pochówku więźniów z więzienia w Goleniowie – kontynuacja;
– badania historyczne dotyczące ustalenia miejsc pochówku robotników przymusowych zmarłych przy budowie autostrady tzw. „Berlinki" – kontynuacja;
– badania historyczne dotyczące ustalenia miejsca pochówku członków rodziny Pokucińskich, zamordowanych przez nieznanych żołnierzy Armii Czerwonej w miejscowości Gądno – kontynuacja;
– badania historyczne dotyczące ustalenia miejsc pochówku żołnierzy Wojska Polskiego zmarłych w wyniku odniesionych ran w szpitalu wojskowym w 1939 r. w Bornem Sulinowie – kontynuacja;
– badania historyczne dotyczące ustalenia okoliczności śmierci i miejsca pochówku N.N. robotnika przymusowego, ofiary zbrodni niemieckiej, pochowanego prawdopodobnie w m. Piaseczno, powiat drawski;
– badania historyczne dotyczące ustalenia miejsc pochówku osób zamordowanych przez funkcjonariuszy Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Sławnie.

Wieloosobowe Stanowisko ds. Poszukiwań i Identyfikacji Oddział IPN we Wrocławiu

W 2021 r. w pionie poszukiwań i identyfikacji Oddziału IPN we Wrocławiu zarejestrowano 6 nowych spraw badawczo-historycznych. Kontynuowano także badania rozpoczęte w poprzednich latach. Przykłady prowadzonych spraw oraz badań:
– badania historyczne dotyczące ustalenia nieznanego miejsca pochówku jeńców brytyjskich z Nowej Zelandii, więźniów Stalagu VIIIA, zmarłych w lutym 1945 r. w pobliżu miejscowości Gromadka (działania realizowane we współpracy z Wydziałem Analiz Historycznych) – kontynuacja;
– badania historyczne dotyczące ustalenia osób spokrewnionych z ofiarami represji komunistycznych, pochowanych na cmentarzu Osobowickim we Wrocławiu, w celu ich identyfikacji – kontynuacja;
– badania historyczne dotyczące weryfikacji informacji o istnieniu cmentarza przyobozowego w miejscowości Burgweide (obecnie Wrocław-Sołtysowice, ul. Sołtysowicka) – kontynuacja;
– badania historyczne dotyczące ustalenia okoliczności śmierci oraz miejsca pochówku Teofila Wróblewskiego, zamordowanego w miejscowości Góra, w trakcie ewakuacji więzienia w Rawiczu w 1945 r. – kontynuacja;
– badania historyczne dotyczące weryfikacji informacji o rzekomych pochówkach na terenie siedziby Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Ząbkowicach Śląskich;
– badania historyczne dotyczące weryfikacji informacji o istnieniu w miejscowości Jugowice zbiorowej mogiły, prawdopodobnie z okresu II wojny światowej.

Wieloosobowe Stanowisko ds. Poszukiwań i Identyfikacji Delegatura IPN w Opolu

W 2021 r. w pionie poszukiwań i identyfikacji Delegatury IPN w Opolu nie wszczęto nowych spraw badawczo-historycznych. Kontynuowano badania historyczne rozpoczęte w poprzednich latach dotyczące ustalenia wykazu osób zmarłych i miejsc pochówku więźniów Zakładu Karnego w Strzelcach Opolskich zmarłych w latach 1945–1955.

4.1.2. Badania historyczne dotyczące miejsc pochówku poza granicą Polski

Wydział Kresowy i Wydział Analiz Historycznych

- badania historyczne dotyczące ustalenia miejsca pochówku por. Jana Borysewicza ps. „Krysia", dowódcy i komendanta Zgromadzenia Północ Okręgu Nowogródek Armii Krajowej, który zginął w zasadzce zorganizowanej przez NKWD 21 stycznia 1945 r. pod Kowalkami koło Dubicz na Litwie – kontynuacja (Wydział Kresowy);
- badania historyczne dotyczące ustalenia miejsca pochówku trzech żołnierzy z oddziału dowodzonego przez por. Sergiusza Kościałkowskiego ps. „Fakir", poległych w lipcu 1944 r. w starciu z frontowymi jednostkami sowieckimi w miejscowości Drużyle na Litwie – kontynuacja (Wydział Kresowy);
- badania historyczne dotyczące ustalenia okoliczności i miejsca pochówku trzech żołnierzy Armii Krajowej poległych w walce z Niemcami 13 lipca 1944 r. pod Krawczunami na Litwie. Pochowanymi żołnierzami byli: por. Czesław Grombczewski ps. „Jurand" – dowódca I Wileńskiej Brygady Armii Krajowej, Maurycy Palenko ps. „Strug" – kwatermistrz i dowódca 9. plutonu I Wileńskiej Brygady Armii Krajowej, plut. Franciszek Hojan ps. „Szary" – żołnierz I Wileńskiej Brygady Armii Krajowej – kontynuacja (Wydział Kresowy);
- badania historyczne dotyczące poszukiwań nieznanych miejsc pochówku Polaków poległych lub zamordowanych w okresie II wojny światowej na terenie Wileńszczyzny, m.in. w miejscowościach: Cypliszki, Dajnowa, Doliny, Gudele, Kalwaria Wileńska, Krzyżówka, Szwajcary, Werkowska Rzesza, Raściuny, Zwierzyniec – kontynuacja (Wydział Kresowy);
- kwerendy genealogiczne mające na celu ustalenia potomków i krewnych żołnierzy Armii Krajowej, których szczątki ekshumowano na terenie Litwy, m.in. Franciszka Hojana ps. „Szary", Jarosława Skrodzkiego ps. „Zeks", Edwarda Borkowskiego, Mariana Kończy ps. „Głaz", Jana Podworskiego ps. „Sęp" (Wydział Kresowy);
- badania historyczne dotyczące miejsc pochówku polskich żołnierzy poległych na Łotwie – kontynuacja (Wydział Kresowy);
- badania historyczne mające na celu ustalenie miejsc pochówku żołnierzy Wojska Polskiego poległych w obronie Lwowa we wrześniu 1939 r., ze szczególnym uwzględnieniem miejsc na terenie dawnych wsi Zboiska i Hołosko Wielkie na Ukrainie – kontynuacja (Wydział Kresowy);
- badania historyczne związane z opracowaniem ewidencji miejsc pochówku oraz ustaleniem listy ofiar, a także żyjących krewnych Polaków zamordowanych na Wołyniu i Małopolsce Wschodniej w latach 1939–1945, ze szczególnym uwzględnieniem zbrodni w miejscowości Huta Pieniacka na Ukrainie (Wydział Kresowy);
- badania historyczne mające na celu ustalenie miejsca pochówku gen. Mariusza Zaruskiego zmarłego w miejscowości Chersoń na Ukrainie (Wydział Kresowy);
- badania historyczne dotyczące przygotowania wykazu osób narodowości polskiej zmarłych bądź zamordowanych i pochowanych w nieupamiętnionych lub zapomnianych mogiłach w miejscowościach Nikołajew, Odessa, Chersoń na Ukrainie (Wydział Kresowy we współpracy z Wydziałem Analiz Historycznych);
- badania historyczne mające na celu odtworzenie wykazu osób narodowości polskiej z tzw. „listy białoruskiej" pochowanych w Kuropatach (Wydział Analiz Historycznych);
- badania historyczne dotyczące przygotowania wykazu osób narodowości polskiej zmarłych bądź zamordowanych i pochowanych w nieupamiętnionych lub zapomnianych mogiłach w miejscowościach Olmozor III, Dekhonabad, Karakol, Kegen, Navoi w Uzbekistanie (Wydział Analiz Historycznych);
- badania historyczne dotyczące przygotowania wykazu osób narodowości polskiej zamordowanych i pochowanych w nieupamiętnionych lub zapomnianych mogiłach w miejscowościach Batumi i Kutaisi w Gruzji (Wydział Analiz Historycznych);
- badania historyczne dotyczące przygotowania wykazu osób narodowości polskiej zmarłych bądź zamordowanych i pochowanych w nieupamiętnionych lub zapomnianych mogiłach w miejscowościach Żezkazgan i Bałchasz w Kazachstanie (Wydział Analiz Historycznych);

– badania historyczne dotyczące ustalenia okoliczności śmierci i miejsca pochówku Zygmunta Olechnowicza ps. „Zygma", adiutanta Anatola Radziwonika ps. „Olech", zmarłego w szpitalu obwodowym w Karagandzie w Kazachstanie (Wydział Analiz Historycznych).

4.2. Poszukiwania

Biuro Poszukiwań i Identyfikacji w 2021 r. przeprowadziło prace poszukiwawcze w 72 miejscach, w tym w 8 lokalizacjach za granicą. Wszystkie badania archeologiczne zostały zrealizowane przez pracowników Wydziału Archeologii oraz Wydziału Kresowego. Poza pracami archeologicznymi przeprowadzono wizje lokalne w kilkudziesięciu miejscach w Polsce oraz w kilkunastu miejscach na Litwie, Ukrainie, w Gruzji i Kazachstanie. W związku z obowiązkiem zabezpieczania artefaktów odnajdywanych podczas prac poszukiwawczych, Wydział Archeologii sprawuje nadzór nad przechowywaniem i konserwacją zabytków. W inwentarzu zabytków BPiI na koniec 2021 r. zarejestrowanych jest blisko 3 tys. przedmiotów pochodzących z 29 stanowisk, z czego 890 przedmiotów przedstawia wartość zabytkową lub historyczną.

4.2.1. Poszukiwania w Polsce

Sierpc (pow. sierpecki, woj. mazowieckie). W okresie od końca stycznia do początku maja, prywatny inwestor prowadził na terenie dawnego PUBP w Sierpcu, przy ul. Narutowicza, prace ziemne, które objęto nadzorem archeologicznym. Jego celem była weryfikacja informacji wynikających z zeznań świadków o domniemanych pochówkach zlokalizowanych na tym terenie. Na obszarze prowadzonej inwestycji miejsc pochówku nie odnaleziono.

Wrocław (pow. wrocławski, woj. dolnośląskie). W lutym, na wniosek rodziny, na terenie cmentarza Osobowickiego przeprowadzono prace ekshumacyjne kpt. Romana Szczura vel Szumskiego, którego szczątki zostały odnalezione i zidentyfikowane przez IPN w latach ubiegłych. Celem działań było podjęcie szczątków i przekazanie do pochówku zgodnie z wolą rodziny w krypcie bazyliki w Radecznicy, gdzie spoczywają inni żołnierze II Inspektoratu Zamojskiego AK.

Strzelce Opolskie (pow. strzelecki, woj. opolskie). W marcu na cmentarzu parafialnym przy ul. Gogolińskiej przeprowadzono poszukiwania grobów więźniów politycznych zmarłych na terenie jednostek penitencjarnych w Strzelcach Opolskich w latach 1949–1951. Badany obszar objął współcześnie istniejące groby oraz przestrzeń otwartą. W wyniku przeprowadzonych działań odkryto liczne luźne kości ludzkie oraz mogiłę zbiorową, zawierającą szczątki trzech osób pochowanych bez trumien. Po wstępnej analizie antropologicznej do dalszych badań podjęto szczątki należące do siedmiu osób, które są zbliżone profilem antropologicznym do poszukiwanych. Kontynuacja prac w tej lokalizacji uzależniona będzie od wyników badań genetycznych i dalszych analiz historycznych.

Warszawa (Białołęka, m.st. Warszawa). Na przełomie marca i kwietnia, w miejscu wskazanym przez naocznego świadka, na terenie leśnym w rejonie ul. Skierdowskiej, przeprowadzono poszukiwania grobu masowego. Według relacji miały się tu znajdować szczątki 13 mężczyzn rozstrzelanych przez Niemców we wrześniu 1939 r. W pobliżu wskazanego miejsca odnaleziono dużą jamę grobową, w której zalegały szczątki należące do 35 osób (w większości kobiet i dzieci). Przy niektórych szkieletach odkryto elementy cywilnej odzieży i rzeczy osobistych, a w obrębie grobu pociski i łuski od broni palnej. Ekshumacja ujawnionych szczątków nastąpiła na podstawie zarządzenia prokuratora OKŚZpNP w Warszawie, który objął sprawę śledztwem. Z uwagi na brak związku odkrytej mogiły z relacją świadka, planowane są dalsze poszukiwania w tym rejonie.

Katowice (pow. katowicki, woj. śląskie). W kwietniu na cmentarzu komunalnym w Katowicach-Panewnikach przeprowadzono poszukiwania szczątków dwóch żołnierzy podziemia niepodległościowego straconych w 1947 r. W wytypowanym na podstawie analiz historycznych miejscu odkryto dwa pochówki odpowiadające pod względem chronologicznym i antropologicznym poszukiwanym osobom. Ujawnione szczątki ekshumowano, poddano wstępnym oględzinom antropologicznym i przekazano do dalszych szczegółowych badań. Prace prowadzono w ramach śledztwa OKŚZpNP w Katowicach.

Szczecin (pow. szczeciński, woj. zachodniopomorskie). Od kwietnia do grudnia na Centralnym Cmentarzu Komunalnym przy ul. Ku Słońcu 125A przeprowadzono łącznie pięć etapów prac poszukiwawczo-ekshumacyjnych, których celem było odnalezienie ukrytych pochówków żołnierzy podziemia niepodległościowego. Konkretne miejsca typowano na podstawie analiz historycznych i ich korelacji z wynikami wcześniejszych badań. W efekcie przeprowadzonych czynności podjęto szczątki trzech osób zbliżonych profilem antropologicznym do poszukiwanych, które przekazano do dalszych badań. Prace prowadzono zarówno w ramach realizacji zadań własnych BPiI, jak i w ramach śledztwa OKŚZpNP w Szczecinie.

Katowice (pow. katowicki, woj. śląskie). W kwietniu na cmentarzu parafialnym w Katowicach-Bogucicach przeprowadzono poszukiwania szczątków trzech żołnierzy podziemia niepodległościowego, straconych w 1946 r. w katowickim więzieniu przy ul. Mikołowskiej i według zeznań świadków pochowanych w zbiorowym grobie. W wytypowanym miejscu odkryto łącznie cztery szkielety, które ekshumowano, poddano wstępnym oględzinom antropologicznym i przekazano do dalszych badań. Prace prowadzono w ramach śledztwa OKŚZpNP w Katowicach.

Lublin (pow. lubelski, woj. lubelskie). W kwietniu i listopadzie na cmentarzu rzymskokatolickim przy ul. Unickiej przeprowadzono w kilku lokalizacjach poszukiwania i ekshumacje szczątków ofiar terroru komunistycznego straconych lub zmarłych w więzieniu na Zamku w Lublinie w latach 1944–1954. W wyniku przeprowadzonych czynności, popartych analizą historyczną i wstępnymi oględzinami antropologicznymi, ekshumowano łącznie szczątki 13 osób. Prace realizowane były głównie w ramach śledztwa prowadzonego przez OKŚZpNP w Lublinie. Prace poszukiwawcze i ekshumacyjne szczątków jednej osoby zostały zrealizowane w ramach zadań własnych BPiI.

Warszawa (Praga-Północ, m.st. Warszawa). W kwietniu, lipcu i sierpniu, na terenie dawnego Aresztu Śledczego nr III w Warszawie (tzw. „Toledo") w rejonie ul. Namysłowskiej, kontynuowano poszukiwania ukrytych grobów więziennych. Badania w trakcie dwóch pierwszych etapów prowadzono w ramach śledztwa OKŚZpNP w Warszawie. Poszukiwaniami objęto wówczas miejsca wytypowane na podstawie analizy dokumentów, zdjęć lotniczych, wspomnień i relacji świadków, a także wyników badań z roku ubiegłego. Na badanym obszarze ujawniono osiem jam grobowych, w których zalegały kości co najmniej 11 osób. Odnalezione szczątki przekazano do dalszych badań zgodnie z zarządzeniem prokuratora. W sierpniu prywatny inwestor prowadził na pozostałym wytypowanym do badań obszarze prace ziemne, które objęto nadzorem archeologicznym. Na ww. terenie dalszych grobów nie odnaleziono. Nadzór archeologiczny będzie kontynuowany w 2022 r.

Rzeszów (pow. rzeszowski, woj. podkarpackie). W kwietniu, wrześniu i listopadzie, na cmentarzu komunalnym Pobitno przy ul. Lwowskiej, w trzech różnych lokalizacjach wytypowanych na podstawie analizy źródeł historycznych i ksiąg cmentarnych przeprowadzono prace archeologiczno-ekshumacyjne. Ich celem było odnalezienie ukrytych pochówków żołnierzy NOW-NZW i AK. W wyniku prac w dwóch miejscach odkryto szczątki należące do dwóch osób, które po wstępnej analizie antropologicznej podjęto i przekazano do dalszych badań.

Suwałki (pow. suwalski, woj. podlaskie). W kwietniu i wrześniu na cmentarzu ewangelickim przy ul. Zarzecze przeprowadzono poszukiwania szczątków żołnierzy polskiego podziemia niepodległościowego oraz partyzantów narodowości litewskiej współpracujących z organizacją WiN. Wszyscy poszukiwani byli ofiarami zbrodni funkcjonariuszy suwalskiego UB. W wytypowanym na podstawie analiz historycznych i zeznań świadków miejscu natrafiono na liczne groby. Na podstawie odrębnej od pozostałych formy pochówków i wstępnej analizy antropologicznej wytypowano i podjęto łącznie szczątki trzech osób, które przekazano do dalszych badań.

Lubartów (pow. lubartowski, woj. lubelskie). W kwietniu na cmentarzu parafialnym św. Anny przeprowadzono prace poszukiwawcze mające na celu odnalezienie szczątków żołnierza AK-WiN. Z wytypowanego na podstawie analiz historycznych miejsca ekshumowano szczątki jednej osoby, które po wstępnych oględzinach antropologicznych zostały przekazane do dalszych badań.

Zagórze (gm. Babice, pow. chrzanowski, woj. małopolskie). W maju, w lesie rozciągającym się na zachód od Wygiełzowa w rejonie wsi Zagórze i Żarki przeprowadzono poszukiwania grobu żoł-

nierza WP poległego we wrześniu 1939 r. Mimo znajdującego się tam upamiętnienia, posiadanych informacji lokalizacyjnych pozyskanych od lokalnej społeczności oraz znacznego powiększenia obszaru badań poszukiwanego grobu nie odnaleziono.

Nieporaz (gm. Alwernia, pow. chrzanowski, woj. małopolskie). W maju na terenie lasu Podgórz, na zachód od drogi z Płazy–Regulice, przeprowadzono poszukiwania grobu żołnierza WP poległego w 1945 r. W pobliżu urządzonego tam upamiętnienia natrafiono na grób zawierający szczątki kostne należące do dwóch osób. W jamie grobowej odnaleziono także liczne przedmioty, niewskazujące jednak jednoznacznie na oporządzenie wojskowe. Szczątki po wstępnych oględzinach antropologicznych zostały podjęte i przekazane do dalszych badań zgodnie z zarządzeniem prokuratora OKŚZpNP w Krakowie, który objął sprawę śledztwem.

Żohatyń (gm. Bircza, pow. przemyski, woj. podkarpackie). W maju i sierpniu na terenie prywatnej działki leśnej przeprowadzono poszukiwania szczątków kobiety, która jak wynika z badań historycznych, została zabita przez ukraińskiego nacjonalistę i wrzucona do studni. Zarówno sama studnia, jak i całe gospodarstwo, którego była częścią, dziś już nie istnieją. Mimo znacznego poszerzenia pierwotnie zaplanowanego obszaru badań poszukiwanych szczątków nie odnaleziono.

Warszawa (Wola, m. st. Warszawa). W maju i listopadzie na terenie Kwatery C Cmentarza Wojskowego na Powązkach przeprowadzono badania archeologiczne. W maju poszukiwania objęły cztery lokalizacje wytypowane na podstawie analizy źródeł historycznych i wcześniejszych badań. Mieli być tu pochowani członkowie polskiego podziemia niepodległościowego. W trakcie badań odnaleziono i po wstępnej analizie antropologicznej podjęto trzy szkielety odpowiadające profilom biologicznym poszukiwanych osób. Wszystkie szczątki przekazano do dalszych badań, z czego szczątki należące do jednej osoby zabezpieczono i przekazano do dalszych badań w ramach prowadzonego postępowania karnego przez prokuratora OKŚZpNP w Warszawie. Z kolei w listopadzie, przy okazji urządzania murowanego grobu tradycyjnego przeznaczonego pod nowy pochówek, przeprowadzono nadzór archeologiczny. W wyniku tych działań ujawniono zbiorową mogiłę, której całkowitego zasięgu, ze względu na zakres prac ziemnych, nie ustalono. Odkryto w niej szczątki kostne należące do co najmniej 6 osób. Przedmioty ujawnione przy szczątkach mogą wskazywać, że odnaleziono osoby poległe w czasie Powstania Warszawskiego, ekshumowane z pierwotnych, prowizorycznych miejsc pochówków z terenu Warszawy. Odnalezione szczątki zostały podjęte i przekazane do dalszych badań.

Warszawa (Mokotów, m.st. Warszawa). Na przełomie maja i czerwca przeprowadzono kolejny etap poszukiwań na terenie dawnego więzienia mokotowskiego (Areszt Warszawa I, przy ul. Rakowieckiej). Przebadano okolice tzw. „pawilonu N". W wyniku prac odsłonięto w całości lub częściowo relikty XX-wiecznej zabudowy aresztu oraz liczne elementy infrastruktury. Nie natrafiono na żadne pozostałości jam grobowych i nie odkryto szczątków ludzkich.

Radzymin (pow. wołomiński, woj. mazowieckie). Na przełomie maja i czerwca na terenie zespołu leśnego w Radzyminie przeprowadzono poszukiwania archeologiczne. Ich celem było zweryfikowanie informacji o ukrytych mogiłach, w których spoczywają ofiary terroru niemieckiego z lat 1939–1945. Do zawężenia obszaru badań wykorzystano relacje świadka, analizy źródeł historycznych oraz dostępne obrazowania terenu. W trakcie poszukiwań na wytypowanym obszarze nie ujawniono żadnych pochówków.

Głoska (pow. średzki, woj. dolnośląskie). W czerwcu, na wniosek Komendy Powiatowej Policji w Środzie Śląskiej, przeprowadzono badania sondażowe w miejscu przypadkowego odkrycia szczątków ludzkich. Założono dwa wykopy sondażowe o łącznej powierzchni 5 m^2. Prace nie doprowadziły do odkrycia kolejnych szczątków.

Ubocze (gm. Grzmiąca, pow. szczecinecki, woj. zachodniopomorskie). W czerwcu i sierpniu na terenie prywatnej działki przeprowadzono poszukiwania mające na celu odnalezienie szczątków żołnierza WiN ziemi pułtuskiej. Miejsca pochówku, wytypowanego na podstawie wskazań rodziny i analizy zdjęć lotniczych, nie odnaleziono.

Racibórz (pow. raciborski, woj. śląskie). Na przełomie czerwca i lipca na cmentarzu parafialnym „Jeruzalem" przy ul. Ocickiej przeprowadzono drugi etap poszukiwań ofiar komunizmu, straconych lub zmarłych w raciborskim więzieniu w latach 1947–1952. Na podstawie kwerendy historycznej, analizy

materiałów archiwalnych oraz zdjęć lotniczych wytypowano do badań sześć lokalizacji. W ich ramach odkryto znaczną ilość pochówków, która posłużyła do potwierdzenia przyjętych na etapie analizy założeń lokalizacyjnych. Szczegółowym badaniom archeologiczno-antropologicznym *in situ* poddano łącznie 11 grobów, z których podjęto szczątki sześciu osób odpowiadających profilem antropologicznym poszukiwanym osobom. Ekshumowane szczątki zostały przekazane do dalszych badań.

Łódź (pow. łódzki, woj. łódzkie). Na przełomie czerwca i lipca na terenie dawnego poligonu wojskowego na osiedlu Brus w Łodzi, we współpracy z Instytutem Archeologii UŁ oraz Miastem Łódź, przeprowadzono poszukiwania miejsc pochówków ofiar zbrodni niemieckich i komunistycznych. Trzy obszary sprawdzane w trakcie badań wytypowano na podstawie zgromadzonej dokumentacji historycznej i analizy zdjęć lotniczych. W ramach jednego sondażu odkryto pozostałości grobu masowego ekshumowanego w latach 60. XX w., a w jego obrębie niewielką ilość przemieszanych szczątków ludzkich oraz artefaktów. W pozostałych miejscach szczątków ofiar nie odnaleziono. Prace poszukiwawcze będą kontynuowane.

Bydgoszcz (pow. bydgoski, woj. kujawsko-pomorskie). W lipcu na cmentarzu komunalnym przy ulicy Kcyńskiej przeprowadzono kolejny etap poszukiwań miejsc pochówku osób straconych w więzieniu karno-śledczym i areszcie WUBP w Bydgoszczy w 1946 i 1949 r. Na podstawie analiz źródeł historycznych i planigrafii cmentarza, do badań wytypowano dwie lokalizacje. W obu miejscach odnaleziono szczątki ludzkie, które po wstępnych oględzinach antropologicznych ekshumowano i przekazano do dalszych badań.

Bydgoszcz (pow. bydgoski, woj. kujawsko-pomorskie). W lipcu i październiku na terenie Aresztu Śledczego przy ul. Wały Jagiellońskie przeprowadzono czynności archeologiczne. W obu przypadkach celem działań były poszukiwania szczątków więźniów politycznych zmarłych w Więzieniu Karno-Śledczym i areszcie WUBP w Bydgoszczy. Badania w lipcu odbyły się w miejscu wytypowanym na podstawie wcześniejszej kwerendy archiwalnej, obejmującym część obecnie niewykorzystywanych terenów zielonych, zwanych potocznie „boiskiem". Prace w październiku miały charakter nadzoru archeologicznego, który prowadzono przy okazji ogólnej modernizacji aresztu, obejmującej cały obszar tzw. spacerniaków. W obu przypadkach szczątków ludzkich nie odnaleziono.

Zakopane (pow. tatrzański, woj. małopolskie). W lipcu na terenie dawnej siedziby Gestapo (tzw. „Katowni Podhala") przy ul. Chałubińskiego, we współpracy z Muzeum Tatrzańskim, kontynuowano poszukiwania miejsc pochówku ofiar terroru niemieckiego. Celem badań była weryfikacja informacji wynikającej z kwerend historycznych i relacji świadków, mówiących o potajemnych pochówkach ofiar na terenie sąsiadującym z budynkiem. W trakcie poszukiwań, na kolejnej części niezabudowanego dziś terenu będącego pierwotnie podwórzem, natrafiono na pozostałości zabudowy tego miejsca z przełomu wieków XIX i XX w. oraz liczne elementy infrastruktury podziemnej. Poszukiwanych mogił nie odnaleziono.

Odolanów (pow. ostrowski, woj. wielkopolskie). W lipcu na cmentarzu parafii pw. św. Marcina kontynuowano prace ekshumacyjne członków oddziału z WSGO „Warta" poległych pod Odolanowem 22 października 1945 r. Do ujawnienia pochówku doszło podczas prac w czerwcu 2020 r., jednak na skutek skrajnych warunków pogodowych zagrażających bezpieczeństwu prac, ekshumacja została wówczas przerwana. W wyniku tegorocznych badań podjęto szczątki kostne czterech spośród ośmiu odnalezionych osób oraz liczne przedmioty, m.in. guziki wojskowe czy elementy umundurowania z okresu II wojny światowej. Szkielety podjęto i przekazano do dalszych badań, kończąc tym samym trwające trzy sezony prace poszukiwawcze.

Glinica (gm. Jordanów Śląski, pow. wrocławski, woj. dolnośląskie). Od lipca do września w ramach współpracy badawczej z amerykańską agencją DPAA prowadzono poszukiwania szczątków załogi amerykańskiego bombowca B-17, poległej w marcu 1945 r. Szerokopłaszczyznowe badania archeologiczne były prowadzone na zlecenie strony amerykańskiej przez prywatną firmę archeologiczną, we współpracy z IPN, Uniwersytetem Wrocławskim i Muzeum Archeologicznym we Wrocławiu. W trakcie prac odkryto zarówno elementy wraku samolotu, jak i fragmenty ludzkich szczątków. Wszystkie odnalezione szczątki i przedmioty podjęto i przekazano do dalszych badań i ekspertyz.

Lublin (pow. lubelski, woj. lubelskie). W sierpniu na cmentarzu rzymskokatolickim przy ulicy Lipowej przeprowadzono prace związane z pobraniem materiału biologicznego ze szczątków rodziców Henryka Wieliczko ps. „Lufa". Pobrany materiał kostny umożliwił identyfikację genetyczną odnalezionych przez BPiI w kwietniu 2021 r. szczątków tego wybitnego żołnierza.

Łoniów (pow. sandomierski, woj. świętokrzyskie). W sierpniu na cmentarzu parafialnym przeprowadzono prace związane z pobraniem materiału biologicznego ze szczątków matki poszukiwanego żołnierza NSZ. Pobrany materiał genetyczny przekazano do dalszych badań.

Wierzbowa (gm. Gromadka, pow. bolesławiecki, woj. dolnośląskie). W sierpniu w pobliżu miejscowości Wierzbowa, w rejonie niestrzeżonego przejazdu kolejowego, przeprowadzono poszukiwania grobów jeńców alianckich, którzy zginęli w niewyjaśnionych okolicznościach w lutym 1945 r., w trakcie przetrzymywania ich w pobliskim podobozie Arbeitskommando 10001 (filia Stalagu VIII A w Görlitz (Zgorzelec)). Obszar poszukiwań wytypowano na podstawie analizy źródeł historycznych i dostępnych obrazowań terenu. W trakcie badań odkryto jedną mogiłę zawierającą szczątki dwóch osób. Zarówno sposób pochowania, jak i odnalezione w grobie przedmioty zdają się potwierdzać, iż natrafiono na jeden z poszukiwanych grobów. Czynności objęto śledztwem prowadzonym przez OKŚZpNP we Wrocławiu, a ujawnione szczątki podjęto i przekazano do dalszych badań.

Nasiczne (gm. Lutowiska, pow. bieszczadzki, woj. podkarpackie). W sierpniu na terenie Bieszczadzkiego Parku Narodowego przeprowadzono badania mające na celu odnalezienie miejsca pochówku dwóch ofiar cywilnych zamordowanych przez członków OUN-UPA jesienią 1944 r. W latach 2015–2016 we współpracy z Katedrą Geofizyki AGH w Krakowie przeprowadzono tu badania georadarowe i sondaże wiertnicze, które wskazały anomalie wymagające weryfikacji metodą archeologiczną. W trakcie tegorocznej eksploracji przebadano większość wytypowanych miejsc, nie odnaleziono jednak szczątków ludzkich ani obiektów wskazujących na istnienie jamy grobowej.

Puławy (pow. puławski, woj. lubelskie). W sierpniu na cmentarzu parafialnym przy ul. Piaskowej przeprowadzono poszukiwania mające na celu odnalezienie szczątków członka oddziału partyzanckiego inspektoratu WiN Lublin. Miejsce prac wytypowano na podstawie analizy źródeł historycznych oraz sekwencji pochówków na cmentarzu. W trakcie badań nie odnaleziono szczątków ludzkich.

Las Stocki (gm. Końskowola, pow. puławski, woj. lubelskie). We wrześniu na terenie Lasu Stockiego przeprowadzono badania archeologiczne mające na celu odnalezienie miejsca pochówku żołnierza III plutonu zgrupowania AK – Delegatury Sił Zbrojnych na Kraj. Miejsce poszukiwań wytypowano na podstawie analizy źródeł historycznych. W trakcie prac natrafiono na jamę grobową zawierającą szczątki jednej osoby. Wstępne oględziny antropologiczne oraz miejsce odkrycia mogiły pozwalają przypuszczać, że odnaleziono poszukiwaną osobę. Szczątki podjęto i przekazano do dalszych badań.

Białystok (pow. białostocki, woj. podlaskie). We wrześniu na terenie poligonu jednostek KBW w lesie Pietrasze przeprowadzono poszukiwania miejsc pochówku żołnierzy podziemia niepodległościowego. W miejscach wytypowanych na podstawie analizy źródeł historycznych i dostępnych obrazowań terenu ludzkich szczątków nie odnaleziono.

Nowy Targ (pow. nowotarski, woj. małopolskie). We wrześniu na cmentarzu komunalnym przy ul. Skotnickiej przeprowadzono prace, których celem było odnalezienie grobów dwóch partyzantów z oddziału „Wiarusy", poległych w walce z funkcjonariuszami UB. Miejsce poszukiwań wytypowano na podstawie analizy źródeł historycznych i ksiąg cmentarnych. W trakcie badań, pod współczesnymi pochówkami ujawniono szczątki dwóch osób, przy których odnaleziono resztki wojskowego umundurowania oraz medalik w kształcie ryngrafu. Szczątki ekshumowano i przekazano do dalszych badań. Prace objęto śledztwem prowadzonym przez OKŚZpNP w Krakowie.

Nowy Sącz (pow. nowosądecki, woj. małopolskie). We wrześniu na cmentarzu komunalnym przy ul. Rejtana przeprowadzono prace, których celem było odnalezienie grobów partyzantów zastrzelonych w czasie działań UB w latach 50. XX w. Miejsce poszukiwań wytypowano na podstawie analizy źródeł historycznych i ksiąg cmentarnych. Pod współczesnymi pochówkami ujawniono szczątki czterech osób, które następnie ekshumowano i przekazano do dalszych badań. Prace objęto śledztwem prowadzonym przez OKŚZpNP w Krakowie.

Kraków (pow. krakowski, woj. małopolskie). We wrześniu na cmentarzu Rakowickim przeprowadzono prace, których celem było odnalezienie grobów osób związanych z AK poległych w starciu z UB lub straconych na mocy wyroków WSR w Krakowie. W trakcie prac sprawdzono dwie lokalizacje, w których natrafiono na szczątki należące do pięciu osób. Wszystkie ekshumowano i przekazano do dalszych badań. Prace objęto śledztwem prowadzonym przez OKŚZpNP w Krakowie.

Kędzierzyn Koźle (pow. kędzierzyńsko-kozielski, woj. opolskie). Na przełomie września i października kontynuowano współpracę badawczą z amerykańską agencją DPAA. Celem działań było odnalezienie szczątków członków załogi amerykańskiego bombowca B-24, poległych w grudniu 1944 r. Badania archeologiczne na zlecenie Amerykanów prowadziła, we współpracy z IPN, zewnętrzna firma archeologiczna. Badania doprowadziły do odkrycia krateru związanego z katastrofą, a w nim elementów wraku samolotu oraz przedmiotów osobistych należących do załogi. Wszystkie odnalezione przedmioty podjęto i przekazano do dalszych badań i ekspertyz.

Rekownica (gm. Nowa Karczma, pow. kościerski, woj. pomorskie). W październiku na terenach leśnych przeprowadzono poszukiwania mogiły zbiorowej osób cywilnych aresztowanych w 1939 r. i przetrzymywanych w majątku we wsi Wielki Puc, następnie wywiezionych i rozstrzelanych. Miejsce poszukiwań wytypowano na podstawie analizy źródeł historycznych i zeznań świadków. Podczas badań w dwóch lokalizacjach nie odnaleziono pochówków.

Warszawa (Wola, m.st. Warszawa). Na przełomie września i października na terenie zielonym przy parkingu od południowej strony Cmentarza Wojskowego na Powązkach przy al. Prymasa Tysiąclecia, przeprowadzono poszukiwania szczątków ofiar terroru komunistycznego. Miejsce poszukiwań wytypowano głównie na podstawie zeznań świadków oraz na podstawie wyników prac prowadzonych w kwaterze Ł II, które wskazywały, iż w latach 80. XX w. wywożono wraz ze szczątkami ziemię ze zniszczonych w wyniku prac budowlanych pochówków więziennych. Podczas badań w dwóch lokalizacjach ujawniono pojedyncze kości ludzkie, których wstępne badania antropologiczne wykluczyły spodziewane pochodzenie.

Świecko (gm. Słubice, pow. słubicki, woj. lubuskie). W październiku na terenie dawnego cmentarza ewangelickiego przeprowadzono czwarty etap poszukiwań, mający doprowadzić do odnalezienia kolejnych mogił więźniów zmarłych bądź zamordowanych w niemieckim karnym obozie pracy wychowawczej Lager Schwetig „Oderblick", funkcjonującym w latach 1940–1945. W wyniku badań odsłonięto zarysy 21 grobów, spośród których na podstawie analizy układu i formy wytypowano i wyeksplorowano 10. W pięciu zbiorowych i pięciu pojedynczych pochówkach spoczywały łącznie szczątki należące do 19 osób. Wszystkie zostały ekshumowane i przekazane do dalszych badań.

Słupsk (pow. słupski, woj. pomorskie). W październiku na „Starym Cmentarzu" komunalnym przy ul. Kaszubskiej przeprowadzono drugi etap poszukiwań szczątków żołnierza WP i AK, zastrzelonego przez funkcjonariuszy UB w 1946 r. W oparciu o analizę źródeł historycznych i zeznań świadków, badania przeprowadzono na obszarze niewykorzystywanych i nieprzebadanych w 2019 r. sztucznych terasów w rejonie pomnika katyńskiego. Poszukiwanego grobu nie odnaleziono.

Wrocław (pow. wrocławski, woj. dolnośląskie). W październiku na cmentarzu przy ul. Grabiszyńskiej przeprowadzono poszukiwania szczątków ofiar terroru komunistycznego z lat 50. XX w. W wytypowanych na podstawie analizy źródeł historycznych i ksiąg cmentarnych miejscach założono dwa wykopy. W jednym odkryto grób zawierający pojedynczy szkielet, w drugim zaś niewielką jamę zawierającą przemieszane kości ludzkie. Po wstępnych oględzinach antropologicznych odnalezione szczątki ekshumowano i przekazano do dalszych badań. Prace prowadzono w ramach śledztwa OKŚZpNP IPN we Wrocławiu.

Sztum (pow. sztumski, woj. pomorskie). W październiku na cmentarzu komunalnym przy ul. F. Nowowiejskiego przeprowadzono poszukiwania szczątków żołnierza AK poległego w 1946 r. Prace prowadzono na podstawie relacji świadka oraz kwerendy archiwalnej. W ramach dwóch założonych wykopów miejsca pochówku nie odnaleziono.

Białystok (pow. białostocki, woj. podlaskie). W październiku w rejonie ul. Gedymina przeprowadzono poszukiwania ukrytych pochówków ofiar represji komunistycznych. Prace te były kontynuacją

badań prowadzonych w latach 2017–2019, w czasie których natrafiono na dziewiętnaście jam grobowych. Miejsce wytypowane do poszukiwań w 2021 r. sąsiadowało bezpośrednio z wcześniej przebadanym obszarem. W trakcie prac nie odkryto żadnych pochówków.

Suchodół (gm. Brody, pow. żarski, woj. lubuskie). W październiku przeprowadzono badania archeologiczne, których celem była weryfikacja informacji przekazanej przez świadków o rozbitym w tej okolicy bombowcu należącym do 460. Dywizjonu RAF z okresu II wojny światowej. W wyniku prac odnaleziono liczne fragmenty samolotu, niewielką ilość szczątków ludzkich, a także m.in. przedmioty osobiste należące do członków załogi. Wszystkie szczątki i przedmioty podjęto i przekazano do dalszych badań.

Szumin (gm. Łochów, pow. węgrowski, woj. mazowieckie). W listopadzie na terenie lasów Nadleśnictwa Łochów przeprowadzono poszukiwania, których celem było odnalezienie szczątków osoby cywilnej współpracującej z oddziałami NSZ. Działania podjęto na wniosek rodziny, która wskazała domniemane miejsce pochówku poszukiwanego. W badanej lokalizacji ujawniono jamę grobową zawierającą szczątki jednej osoby, które zostały ekshumowane i przekazane do dalszych badań.

Ogóły (gm. Czarna Białostocka, w pow. białostocki, woj. podlaskie). W listopadzie w miejscu symbolicznego upamiętnienia na terenie leśnym przeprowadzono poszukiwania żołnierzy ze zgrupowania AKO Piotrków, którzy zginęli w bitwie pod Ogółami. Celem podjętych działań było ustalenie, czy w rejonie mogiły znajdują się pochówki, a następnie weryfikacja liczby osób tam pochowanych. Podczas badań założono jeden wykop, w którym odnaleziono wtórny pochówek dwóch osób. Po wstępnych oględzinach antropologicznych i pobraniu materiału kostnego do dalszych badań, szczątki złożono w miejscu odnalezienia.

Łódź (gm. Łódź-Bałuty, pow. łódzki, woj. łódzkie). W listopadzie na cmentarzu wojskowym św. Jerzego przy ul. Wojska Polskiego przeprowadzono czynności mające na celu pobranie materiału biologicznego ze szczątków krewnego żołnierza Brygady Wileńskiej AK, poszukiwanego na Litwie. Zabezpieczony materiał DNA przekazano do badań i analiz genetycznych.

Gdańsk (pow. gdański, woj. pomorskie). W listopadzie na terenie Cmentarza Centralnego „Srebrzysko" przy ul. Srebrniki przeprowadzono poszukiwania szczątków osoby cywilnej współpracującej z wywiadem Polskiego Rządu na Emigracji, skazanej w 1952 r. na karę śmierci przez WSR w Warszawie i straconej w gdańskim więzieniu. W wytypowanym na podstawie analizy źródeł historycznych i ksiąg cmentarnych miejscu założono wykop, w którym odnaleziono szczątki należące do jednej osoby. Po wstępnych oględzinach antropologicznych szczątki ekshumowano i przekazano do dalszych badań.

Lublin (pow. lubelski, woj. lubelskie). W listopadzie na obszarze Górek Czechowskich przeprowadzono kolejny etap poszukiwań domniemanych masowych pochówków ofiar terroru niemieckiego. Działania prowadzono w dwóch lokalizacjach, wytypowanych na podstawie wskazań lokalnych społeczników i analizy dostępnych obrazowań terenu. W obu przypadkach badania polegały wyłącznie na przeprowadzeniu serii odwiertów geologicznych według ściśle określonej siatki, w ramach których obserwowano stratygrafię osadów. Jedynie w ramach drugiej lokalizacji natrafiono na dwie anomalie, których charakteru na tym etapie badań nie rozpoznano, a które mogą stanowić podstawę kontynuacji badań w przyszłości.

Warszawa (Wola, m.st. Warszawa). W listopadzie na terenie Kwatery 139 Cmentarza Powązkowskiego („Stare Powązki") przeprowadzono badania archeologiczne i ekshumacyjne w miejscu istniejącego grobu Edwarda Rydza-Śmigłego, Marszałka Polski i Naczelnego Wodza Polskich Sił Zbrojnych w wojnie obronnej 1939 r. Czynności podjęto w związku z inicjatywą skierowaną do Prezesa IPN przez Instytut Historyczny im. Andrzeja Ostoja Owsianego oraz Szefa Urzędu ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych. W trakcie badań ujawniono murowaną kryptę grobową zawierającą ocynkowaną trumnę, w której znajdowały się szczątki mężczyzny. Przy szczątkach odnaleziono ryngraf z orłem i wizerunkiem Matki Boskiej Częstochowskiej, różaniec, medalik oraz elementy cywilnego ubrania. Ekshumowane szczątki przekazano do dalszych badań, a przedmioty do konserwacji.

Grudziądz (pow. grudziądzki, woj. kujawsko-pomorskie). W listopadzie na Cmentarzu Farnym przy ul. Cmentarnej przeprowadzono poszukiwania szczątków członka WiN – ofiary represji władz

komunistycznych. Na podstawie kwerendy archiwalnej i analizy ksiąg cmentarnych wytypowano dwa miejsca badań. W ramach jednej lokalizacji natrafiono na pojedyncze szczątki ludzkie. Po wstępnych oględzinach antropologicznych szczątki zostały ekshumowane i przekazane do dalszych badań.

Łódź (pow. łódzki, woj. łódzkie). W grudniu na cmentarzu rzymskokatolickim pw. św. Wincentego przy ul. Smutnej przeprowadzono nadzór archeologiczny prac ziemnych związanych z przygotowywaniem nowego pochówku. Na podstawie analizy źródeł historycznych i ksiąg cmentarnych wnioskowano, że w tym miejscu może być potajemnie pochowany żołnierz Konspiracyjnego Wojska Polskiego stracony w 1950 r. W trakcie czynności ujawniono nieznany pochówek, którego szkielet po wstępnych oględzinach antropologicznych zakwalifikowano do profilu biologicznego poszukiwanego. Odkryte szczątki zostały ekshumowane i przekazane do dalszych badań. Prace objęto śledztwem prowadzonym przez OKŚZpNP w Łodzi.

4.2.2. Poszukiwania za granicą

Litwa, Drużyle (woj. wileńskie). W sierpniu przeprowadzono badania archeologiczne mające na celu odnalezienie miejsca pochówku żołnierzy z oddziału zwiadowczego Brygady Kowieńskiej Armii Krajowej Sergiusza Kościałkowskiego „Fakira", rozbitego w starciu z frontowymi oddziałami sowieckimi w nocy z 9 na 10 lipca 1944 r. W ramach poszukiwań przebadano 300 m^2 terenu leśnego metodą odwiertów w siatce 1 × 1 m. Założono 4 wykopy sondażowe. W wyniku przeprowadzonych czynności ujawniono i podjęto szczątki trzech osób, które przekazano do dalszych badań.

Litwa, Dajnowa (woj. wileńskie). W sierpniu przeprowadzono badania archeologiczne mające na celu odnalezienie miejsca pochówku pięciu działaczy podziemia niepodległościowego poległych w starciu z NKWD wiosną 1945 r. Prace prowadzono w pobliżu istniejącego wówczas, a obecnie nieczynnego cmentarza. W trakcie prac poszukiwawczych założono sześć wykopów sondażowych. W wyniku przeprowadzonych czynności ujawniono i podjęto szczątki trzech osób, które przekazano do dalszych badań antropologicznych.

Litwa, Borczak (woj. wileńskie). W sierpniu przeprowadzono badania archeologiczne mające na celu odnalezienie miejsca pochówku żołnierza AK, zmarłego w wyniku ran odniesionych w potyczce polskiego patrolu z litewskim policjantem. W trakcie prac poszukiwawczych założono dwa wykopy sondażowe w pobliżu istniejącego upamiętnienia. Na przebadanym obszarze nie odnaleziono szczątków ludzkich.

Litwa, Kijany (woj. wileńskie). W związku z negatywnym wynikiem prac poszukiwawczych przeprowadzonych w miejscowości Borczak, w sierpniu kontynuowano poszukiwania miejsca pochówku tego samego żołnierza AK w innym miejscu wskazanym przez świadka. W ramach prac przebadano 400 m^2 metodą odwiertów świdrem w siatce 1 × 1 m. Założono cztery wykopy sondażowe. Poszukiwanych szczątków nie odnaleziono.

Łotwa, Liel Kokini (region Dyneburg). W październiku na cmentarzu parafialnym przeprowadzono badania archeologiczne mające na celu odnalezienie miejsca pochówku dwóch polskich legionistów z 6. pułku piechoty, poległych 4 stycznia 1920 r. Dokładna lokalizacja prac obejmowała obszar pod alejką cmentarną, pod którą wg badań archiwalnych do lat 30. XX w. znajdowały się groby legionistów. Starania władz polskich o przeniesienie grobów przerwał wybuch II wojny światowej. Podczas badań wykonano cztery wykopy sondażowe. Poszukiwanych grobów nie odnaleziono.

Łotwa, Grybusty (region Dyneburg). W październiku w pobliżu cmentarza przeprowadzono badania archeologiczne mające na celu odnalezienie miejsca pochówku dwóch polskich legionistów z 1. pułku piechoty, poległych 6 stycznia 1920 r. W ramach prac wykonano wykop szerokopłaszczyznowy. Poszukiwanych grobów nie odnaleziono.

Łotwa, Niderkuny (region Dyneburg). W październiku przeprowadzono badania archeologiczne mające na celu odnalezienie miejsca pochówku sześciu polskich legionistów z 1. pułku piechoty. W ramach prac przebadano dwie lokalizacje: w obrębie cmentarza z czasów I wojny światowej oraz w jego sąsiedztwie. Poszukiwanych grobów nie odnaleziono.

Ukraina, Włodzimierz Wołyński. W lipcu członkowie zespołu BPiI wzięli udział, w charakterze obserwatorów, w pracach archeologicznych prowadzonych przez stronę ukraińską we Włodzimierzu Wołyńskim, na terenie Rezerwatu Historyczno-Kulturowego „Starożytny Włodzimierz", w miejscu dawnego więzienia NKWD. W 1997 r. strona ukraińska, a w latach 2011–2014 ROPWiM, prowadziły tam prace poszukiwawcze i ekshumacyjne, w wyniku których ujawniono kilkanaście mogił zbiorowych. Ekshumowano wówczas szczątki 2722 osób, w tym Polaków. Badania wykazały, że najprawdopodobniej były to ofiary zbrodni niemieckich. W trakcie prac prowadzonych w 2021 r. szczątków ludzkich nie odnaleziono.

4.2.3. Działania rekonesansowe za granicą

Gruzja (Batumi) W październiku, na zaproszenie Metropolity Diecezji Batumi i Lazeti oraz Institute for Development of Freedom of Information, pracownicy BPiI przeprowadzili wizję lokalną na terenie bazy wojskowej w Batumi, gdzie odkryto masowe groby ofiar komunistycznego terroru z lat 1937–1938. Według badań archiwalnych wśród ofiar stalinowskiego terroru w Batumi znajdowali się Polacy. W ramach czynności dokonano oględzin terenu i jednego, już częściowo odsłoniętego grobu. Omówiono zakres niezbędnych badań archeologicznych oraz poczyniono ustalenia związane z dalszą współpracą. Badania gruzińsko-polskie w Batumi, są planowane na przełomie stycznia i lutego 2022 r.

Litwa W sierpniu 2021 r. pracownicy BPiI prowadzili rekonesans w 42 lokalizacjach, gdzie według posiadanych informacji mogą znajdować się miejsca spoczynku żołnierzy z okresu I wojny światowej, a także ofiar cywilnych i żołnierzy Armii Krajowej poległych w walkach o niepodległość państwa polskiego w trakcie II wojny światowej. Ponadto przeprowadzono wizje lokalne na cmentarzach, gdzie pochowani są krewni poszukiwanych ofiar, aby móc w przyszłości wystąpić do władz litewskich z wnioskiem o pobranie materiału porównawczego DNA od nieżyjących krewnych. Miejscowości, w których prowadzono rekonesanse to: Bohusze Wielkie, Budniki k. Mejszagoły, Czarny Bór, Długie Pole, Druskienniki, Drużyle (las), Dumbła, Gładkiszki k. Mejszagoły, Gudele, Gudzie, Guże, Juszki, Kabaczek k. Mejszagoły, Kamionka, Kieciszki, Klamiele, Kotłówka, Kuny (folwark), Kudziany, Lingminiszki k. Mejszagoły, Masiany (Masiny) k. Mejszagoły, Mikontany, Minturyszki k. Mejszagoły, Noruliai (Narulańce), Pakrempe, Pasieki Pawłowskie, Piełokańce, Prienai, Podworniki, Połuknia cmentarz, Rakańce, Rakliszki Stare, Rakszany, Sapieżyszki, Soboluny, Turgiele, Werkowska Rzesza, Znamienka, Żyrkowszczyzna Folwark, Zaścianek Dzierżniszki, Zaścianek Cegielnia, Zwierzyniec.

Ukraina W lipcu 2021 r. pracownicy BPiI przeprowadzili rekonesans terenowy w 16 miejscowościach w obwodzie wołyńskim oraz lwowskim, gdzie według posiadanych informacji mogą znajdować się miejsca spoczynku Polaków – ofiar totalitaryzmów II wojny światowej. Przeprowadzono wizję lokalną m.in. w miejscowości Huta Pieniacka (obw. lwowski), gdzie w lutym 1944 r. zostali zamordowani polscy mieszkańcy wsi. Celem przeprowadzonego rekonesansu było określenie położenia w terenie pozostałości nieistniejących budynków i infrastruktury wsi, aby zlokalizować miejsca pochówków ofiar i zweryfikować posiadane relacje dane kartograficzne. Ponadto przeprowadzono rekonesans terenowy w 15 miejscowościach na terenie obwodu wołyńskiego, gdzie ustalano lokalizacje kolejnych miejsc pochówków ofiar I i II wojny światowej. Były to: Popowicze, Swojczów / Wólka Swojczowska, Gródek, Głębokie, Hulewicze, Płoskie, Beresteczko, Chocieszów, Chołopicze, Turopin, Władynopol, Prypeć.

Ponadto w październiku 2021 r. przedstawiciele BPiI przebywali na terenie Chersonia (obwód chersoński) oraz Odessy (obwód odeski). W trakcie pobytu przeprowadzono rekonesans w obrębie chersońskiego cmentarza komunalnego, gdzie wg ustaleń BPiI mogą znajdować się groby ofiar NKWD z lat 1937–1938 oraz groby ofiar Zbrodni Katyńskiej z 1940 r. i późniejsze, w tym prawdopodobnie miejsce pochówku generała Mariusza Zaruskiego, aresztowanego w 1939 r. przez NKWD, osadzonego w chersońskim więzieniu i tam zmarłego w marcu 1941 r. W Odessie przeprowadzono natomiast wizję lokalną w miejscu prowadzenia przez stronę ukraińską prac poszukiwawczych na terenie dawnego obiektu specjalnego NKWD w Odessie, na 6 km drogi owidiopolskiej, gdzie ujawniono masowe groby ofiar NKWD z lat 1937–38, wśród których byli Polacy.

Kazachstan W listopadzie 2021 r. pracownicy BPiI przeprowadzili wizje lokalne w nieupamiętnionych miejscach pochówku obywateli polskich deportowanych w latach 1936 i 1940. Ważną częścią ekspedycji były spotkania z mieszkańcami, którzy wskazywali miejsca spoczynku ofiar oraz dane osób, których groby już uległy zniszczeniu. Rekonesans przeprowadzono w miejscowościach: Czkałowo, Donieckoje, Karaganda, Krasnokijewka, Nowobieriozowka, Oziernoje, Kokszetaw, Tajnsza, Symfieropolskoje. W Karagandzie zweryfikowano także możliwość ustalenia miejsca pochówku Zygmunta Olechnowicza ps. „Zygma", żołnierza 77. pp. AK oraz adiutanta Anatola Radziwonika ps. „Olech" pod kątem przeprowadzenia prac ekshumacyjnych względnie symbolicznego upamiętnienia. Wykonany rekonesans był pierwszym etapem działań BPiI na terenie Kazachstanu.

4.3. Identyfikacja

Zadania Biura Poszukiwań i Identyfikacji w zakresie ustawowego obowiązku identyfikacji tożsamości osób, których szczątki zostały odnalezione w związku z prowadzeniem przez IPN prac poszukiwawczych nieznanych miejsc pochówku ofiar zbrodni przeciwko narodowi polskiemu, realizowane są przez Wydział Identyfikacji. Do zadań Wydziału Identyfikacji należy w szczególności: prowadzenie Bazy Materiału Genetycznego IPN, kontakt z krewnymi ofiar, pobieranie materiału biologicznego z zabezpieczonych szczątków oraz od krewnych ofiar, prowadzenie czynności przez specjalistów z zakresu antropologii sądowej i medyny sądowej podczas prowadzonych prac ekshumacyjnych, dokonywanie oględzin antropologicznych i medyczno-sądowych oraz wydawanie opinii w tym zakresie. W ramach administrowania Bazą Materiału Genetycznego Wydział Identyfikacji zapewnia realizację wniosków prokuratorów pionu śledczego IPN o wydanie w związku z prowadzonymi postępowaniami karnymi danych i informacji z bazy, w tym prób materiału porównawczego i wyników badań. Do zadań Wydziału należą także: planowanie, zlecanie i weryfikacja wykonania umów w zakresie badań genetycznych przez konsorcja współpracujące z IPN oraz analiza otrzymywanych wyników badań. W Wydziale Identyfikacji prowadzone są w pełnym zakresie analizy porównawcze wyników badań genetycznych dzięki zaawansowanym funkcjonalnościom systemu Combined DNA Index System (CODIS).

Wydział Identyfikacji prowadzi również i zwiększa zasobność Bazy Materiału Genetycznego w celu wykorzystania zgromadzonego materiału biologicznego i informacji genetycznej w dalszym procesie identyfikacji. Rejestracji danych w Bazie dokonuje się w sposób ciągły, co zapewnia stałe jej poszerzanie o materiał pochodzący od żyjących i nieżyjących krewnych poszukiwanych osób oraz informacji i wyników badań genetycznych dotyczących ekshumowanych szczątków. Od ustawowego powołania Bazy Materiału Genetycznego IPN w 2016 r. do końca grudnia 2021 r. zarejestrowano łącznie 3063 prób materiału biologicznego do badań genetycznych, w tym 1710 próby materiału porównawczego, pochodzącego od krewnych poszukiwanych ofiar i 1353 prób pozyskanych z ekshumowanych szczątków. W 2021 r. Bazę poszerzono o 208 prób materiału porównawczego od krewnych ofiar.

Podobnie jak w 2020 r., również w roku 2021 możliwości pobierania materiału porównawczego od krewnych poszukiwanych ofiar były ograniczone ze względu na okresowe wstrzymanie pobrań z uwagi na wprowadzone na terytorium Polski obostrzenia związane z pandemią COVID-19. Wznowienie procedury pobrań było każdorazowo poprzedzone opracowaniem i wdrożeniem wytycznych w kwestii zachowania określonych zasad ostrożności i zapobiegania rozprzestrzenianiu się COVID-19.

Gromadzenie materiału porównawczego w Bazie Materiału Genetycznego jest możliwe m.in. dzięki zgłoszeniom osób poszukujących swoich zaginionych krewnych. Wydział Identyfikacji prowadzi rozmowy z rodzinami ofiar i centralnie koordynuje wszystkie pobrania materiału porównawczego, zarówno od osób zgłaszających się do biura za pomocą skrzynki mailowej genetyka@ipn.gov.pl oraz infolinii, jak i inicjowanych przez poszczególne oddziały BPiI. W 2021 r. przy pomocy kontaktu mailowego genetyka@ipn.gov.pl i infolinii przyjęto 60 zgłoszeń.

Wydział Identyfikacji uczestniczy bezpośrednio w pracach poszukiwawczych, zapewniając merytoryczne wsparcie antropologów sądowych i medyków sądowych w miejscu odnalezienia szczątków. Działania BPiI w 2021 r. doprowadziły do odnalezienia w 29 lokalizacjach szczątków kostnych należących do nie mniej niż 138 osób, z czego szczątki 77 osób ekshumowano w ramach prac objętych śledztwem prokuratorów oddziałowych komisji ścigania zbrodni przeciwko narodowi polskiemu, a szczątki 61 osób podjęto w wyniku prac biura nieobjętych śledztwami.

Pracownicy Wydziału Identyfikacji w 2021 r. pobrali 76 prób materiału kostnego ze szczątków odnalezionych podczas prac poszukiwawczo-archeologicznych, z czego 16 prób pobrano w ramach prowadzonych postępowań karnych. Specjaliści zatrudnieni w BPiI, w tym antropolodzy, biolodzy oraz genetycy, postanowieniem prokuratorów oddziałowych komisji zostali w 2021 r. powołani w charakterze biegłych sądowych w 10 postępowaniach karnych (sygn. S 84.2018 Zn, S 43.2020 Zk, S 116.2019 Zk, S 56.2021 Zk, S 43.2012 Zk, 18.2017 Zk, S1.2021 Zk, S 12.2021 Zk, S 56.2021 Zk, S 37.2017 Zk) oraz w trzech postępowaniach do przeprowadzenia czynności wstępnych oględzin i wydania dokumentacji w postaci protokołów ekshumacyjnych (sygn. S 18.2021 Zn, S 116.2020 Zk, S 94.2020 Zk).

Badania genetyczne szczątków ekshumowanych w sprawach objętych postępowaniami karnymi zostały zlecone przez prokuratorów właściwych oddziałowych komisji. W pozostałych przypadkach badania genetyczne ekshumowanych szczątków były zlecane przez pion poszukiwań i identyfikacji.

Gromadzenie danych i informacji w Bazie Materiału Genetycznego, w tym rejestracja danych o osobach zaginionych i ich krewnych oraz rejestracja informacji dotyczących prób materiału kostnego zabezpieczonych z ekshumowanych szczątków, umożliwiają wykorzystanie zasobów Bazy przez pion śledczy IPN. Na potrzeby prowadzonych postępowań karnych w 2021 r. wydano na wniosek prokuratorów 21 prób materiału porównawczego (3 izolaty, 8 wymazów z jamy ustnej, 6 wyników profilowania materiału porównawczego i 4 próby materiału kostnego pobranego od nieżyjących krewnych poszukiwanych ofiar). Wydział Identyfikacji zleca badania genetyczne, w tym dokonuje merytorycznego planowania zakresu prowadzonych badań, weryfikuje poprawność otrzymanych wyników i wykonuje analizy porównawcze uzyskanych profili. W 2021 r. w ramach umowy ramowej z 6 kwietnia 2018 r. z dwiema grupami podmiotów stanowiących konsorcjum firm, której przedmiotem jest prowadzenie badań genetyczno-identyfikacyjnych oraz przechowywanie materiału biologicznego, sukcesywnie zlecano analizy materiału genetycznego i przechowywanie prób. W 2021 r. Wydział Identyfikacji zlecił badania genetyczne mające na celu uzyskanie profili DNA łącznie 327 osób (38 prób materiału kostnego i 289 prób materiału porównawczego od krewnych ofiar). W ramach umowy ramowej Konsorcjum Firm, którego liderem jest UMK w Toruniu CM im. L. Rydygiera, wykonało siedem zleceń, badając łącznie 180 prób, natomiast Konsorcjum Firm, którego liderem jest Pomorski Uniwersytet Medyczny w Szczecinie, przeprowadziło badania łącznie 147 prób w ramach sześciu zleceń. Podjęte działania wskazują na zwiększenie liczby uzyskanych profili w stosunku do 2020 r., co bezpośrednio wpływa na podniesienie prawdopodobieństwa identyfikacji.

Na podstawie porozumienia z Federalnym Biurem Śledczym Stanów Zjednoczonych od 2019 r. w IPN funkcjonuje system informatyczny służący m.in. do gromadzenia i automatycznego porównywania profili DNA w celu określenia pokrewieństwa – Combined DNA Index System (CODIS). Od 2020 r. trwają systematyczne prace związane z rejestracją w systemie CODIS uzyskanych przez IPN profili DNA. Zasoby systemu stanowią profile DNA ustalone w wyniku badań genetycznych zlecanych przez Biuro Poszukiwań i Identyfikacji zewnętrznym laboratoriom genetycznym w trybie ustawy o zamówieniach publicznych oraz profile DNA ustalone przez laboratoria w trybie postępowania karnego, przekazane do Bazy przez prokuratorów pionu śledczego IPN. CODIS jest narzędziem wspierającym Bazę Materiału Genetycznego IPN. Umożliwia skuteczne wykorzystywanie danych zarejestrowanych w Bazie zgodnie z celem ustawowym i zadaniami Instytutu. Żadne laboratorium genetyczne w Polsce nie posiada narzędzia pozwalającego na stałe i systematycznie przeszukiwanie wszystkich zgromadzonych profili genetycznych względem siebie. Zwiększając funkcjonalność systemu na potrzeby identyfikacyjne pracownicy BPiI zarejestrowali do końca grudnia 2021 r. w programie CODIS 897 profili genetycz-

nych zarówno pochodzących od krewnych ofiar (396 profili), jak i pozyskanych ze szczątków N.N. odnalezionych w wyniku prac ekshumacyjnych BPiI (501 profili). Analizy genetyczne prowadzone w BPiI dzięki funkcjonalnościom systemu CODIS mogą być z powodzeniem zlecane i wykorzystywane na potrzeby postępowań karnych prowadzonych przez prokuratorów pionu śledczego IPN, stanowiąc dodatkowe narzędzie procesowe umożliwiające określenie tożsamości ofiar zbrodni. Wykorzystanie CODIS umożliwia identyfikację ofiar, których profilem DNA dysponują zewnętrzne laboratoria genetyczne, a jedynie brak odpowiedniego narzędzia informatycznego uniemożliwia identyfikację. Wnioski prokuratorów oddziałowych komisji ścigania zbrodni przeciwko narodowi polskiemu o dokonanie przez BPiI w systemie CODIS analiz uzyskanego profilu kostnego odnotowano czterokrotnie – w sprawach o sygn. 84.2018 Zn, S 43.2020 Zk, S 116.2019 Zk, S 56.2021 Zk. W związku z szerokimi zasobami Bazy Materiału Genetycznego w zakresie materiału porównawczego w postaci gotowych profili DNA, wystosowano do prokuratorów oddziałowych komisji propozycję wsparcia przez BPiI procesu identyfikacji szczątków kostnych objętych łącznie dziesięcioma postępowaniami karnymi (w sprawach o sygn. S 71.2020 Zk, S 72.2020 Zk, S 21.2000 Zk, S 46.2020.Zi, S 116.2019 Zk, S 92.2016 Zk, S 43.2012 Zk, S 18.2017 Zk, S 69.2017 Zk, S 61.2021 Zk). Do grudnia 2021 r. spośród wskazanych postępowań karnych do BPiI przesłano jeden profil genetyczny materiału kostnego z prośbą o dokonanie analiz genetycznych w celu identyfikacji, opierając się na zasobach i funkcjonalności programu CODIS.

Wykorzystanie systemu CODIS i zintensyfikowane prace poszukiwawczo-ekshumacyjne umożliwiły identyfikację kolejnych ofiar, których nazwiska do publicznej wiadomości podano w 2021 r. 12 sierpnia 2021 r. w Pałacu Prezydenckim w Warszawie odbyła się uroczystość wręczenia not identyfikacyjnych rodzinom 26 ofiar komunistycznego i niemieckiego terroru oraz żołnierzy poległych we wrześniu 1939 r., których szczątki zostały odnalezione w wyniku prowadzonych przez IPN prac poszukiwawczych, tj.: Zbigniewa Rostka, Jana Majewskiego, Jana Borka, Aleksandra Orła, Tadeusza Kwiecińskiego, Zygmunta Libery, Apoloniusza Duszkiewicza, Leona Zagaty, Stefana Wojciechowskiego, Stanisława Gutowskiego, Romualda Lenczewskiego, Mieczysława Inglota, Wojciecha Mszanika, Eugeniusza Gałata, Władysława Migdała, Mieczysława Bielca, Tadeusza Bielca, Tadeusza Kopiczaka, Mieczysława Gduli, Mariana Sikorskiego, Wacława Sobolewskiego, Antoniego Sojki, Jakuba Łaciaka, Witolda Sulika, Floriana Ewertowskiego, Jana Chabińskiego. Dzięki systemowi CODIS dokonano identyfikacji genetycznej pięciu spośród wszystkich zidentyfikowanych w 2021 r. osób: Jana Chabińskiego, Apoloniusza Duszkiewicza, Floriana Ewertowskiego, Mieczysława Inglota i Witolda Sulika. Do grudnia 2021 r. system CODIS wskazał kolejne dwa wyniki umożliwiające identyfikację ofiar, których nazwiska zostaną podane do publicznej wiadomości na konferencji identyfikacyjnej w 2022 r. Wszystkie ogłoszone 12 sierpnia identyfikacje ofiar były możliwe dzięki zastosowaniu w badaniach genetycznych materiału porównawczego zabezpieczonego przez pracowników BPiI i zarejestrowanego w Bazie Materiału Genetycznego IPN.

Wydział Identyfikacji bezpośrednio nadzoruje zabezpieczenie oraz przechowywanie ludzkich szczątków kostnych ekshumowanych podczas prac realizowanych w kraju i za granicą, w tym w ramach postępowań karnych. W ramach sprawowanego nadzoru prowadzi pełną inwentaryzację ekshumowanych i przechowywanych szczątków kostnych wraz z nadzorem ich protokolarnego przyjmowania i wydawania na wnioski prokuratorów oddziałowych komisji, rodzin lub innych uprawnionych jednostek. W 2021 r. zarejestrowano łącznie 52 protokoły przyjęcia i wydania szczątków z chłodni IPN (36 protokołów przyjęcia i 16 protokołów wydania szczątków), w tym 28 sporządzonych w związku w przyjęciem lub wydaniem szczątków zabezpieczonych w ramach postępowania karnego.

4.4. Organizacja prac poszukiwawczych

Organizacją prowadzonych w terenie prac poszukiwawczych w zakresie technicznym i formalnoprawnym, procesem przygotowania projektów umów i porozumień, korespondencją z podmiotami zewnętrznymi w sprawach dotyczących planowanych i prowadzonych prac poszukiwawczych zajmuje się Wydział Logistyki.

W ramach organizowania prac poszukiwawczych przygotowano we współpracy z Biurem Prawnym IPN 68 umów o udostępnienie (użyczenie/dzierżawa) nieruchomości w 64 lokalizacjach na terenie całego kraju w tym:
- 34 umowy z osobami fizycznymi;
- 7 umów z jednostkami Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe;
- 9 umów z instytucjami kościelnymi;
- 7 umów z jednostkami samorządu terytorialnego lub ich jednostkami organizacyjnymi;
- 2 umowy ze spółką z ograniczoną odpowiedzialnością;
- 2 umowy z Zarządem Cmentarzy Komunalnych w Warszawie;
- 1 umowę ze Stołecznym Zarządem Infrastruktury w Warszawie;
- 1 umowę z Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL w Warszawie;
- 1 umowę z Krajowym Ośrodkiem Wsparcia Rolnictwa w Krakowie,
- 1 umowę z Bieszczadzkim Parkiem Narodowym w Ustrzykach Górnych;
- 1 umowę z Aresztem Śledczym w Bydgoszczy;
- 1 umowę z Muzeum Tatrzańskim im. dr. Tytusa Chałubińskiego w Zakopanem;
- 1 umowę z Państwowym Gospodarstwem Wodnym Wody Polskie w Warszawie.

W trzech lokalizacjach przeprowadzono prace poszukiwawcze na podstawie wydanej zgody przez:
- Wojewodę Mazowieckiego – prace na terenie Cmentarza Wojskowego przy ul. Powązkowskiej w Warszawie (odbyły się w maju 2021 r.);
- Generalną Dyrekcję Dróg Krajowych i Autostrad, Oddział w Warszawie – prace przy al. Prymasa Tysiąclecia w Warszawie (odbyły się na przełomie września i października 2021 r.);
- Prezydenta Miasta Lublina – prace na terenie Górek Czechowskich w Lublinie (odbyły się w listopadzie 2021 r.).

W dwóch lokalizacjach przeprowadzono prace poszukiwawcze na podstawie:
- decyzji wydanej w 2020 r. przez prezydenta m.st. Warszawy – prace przy ul. Skierdowskiej w Warszawie (odbyły się na przełomie marca i kwietnia 2021 r.);
- zezwolenia wydanego przez Polskie Koleje Państwo S.A. Oddział Gospodarowania Nieruchomościami we Wrocławiu – prace poszukiwawcze na terenie gminy Gromadka, województwo dolnośląskie (odbyły się w sierpniu 2021 r.).

Ponadto zostały zawarte trzy aneksy do wcześniejszych obowiązujących umów: dwa aneksy do umowy z osobą fizyczną – prace na terenie Bydgoszczy i Szczecina, oraz aneks do umowy z Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL w Warszawie.

Zostały zawarte trzy porozumienia o współpracy z:
- Uniwersytetem Łódzkim w zakresie realizacji interdyscyplinarnych badań śladów zbrodni totalitarnych z lat 1939–1989 na terenie osiedla Brus w Łodzi;
- 31. Wojskowym Oddziałem Gospodarczym z siedzibą w Zgierzu, przy udziale Jednostki Wojskowej nr 4390 w Tomaszowie Mazowieckim, w zakresie oczyszczenia terenu z przedmiotów wybuchowych i niebezpiecznych podczas prac poszukiwawczych na terenie dawanego poligonu wojskowego zlokalizowanego na osiedlu Brus w Łodzi;
- Stowarzyszeniem Odra-Niemen w zakresie udziału członków Stowarzyszenia w pracach poszukiwawczych na terytorium Litwy i Ukrainy.

W związku z utrzymującymi się zagrożeniami związanymi z pandemią wirusa SARS-CoV-2 w 2021 r. Biuro Poszukiwań i Identyfikacji, opierając się na wytycznych kierownictwa IPN, zawiesiło do odwołania współpracę z wolontariuszami. Podjęcie decyzji o wstrzymaniu wolontariatu zostało podyktowane koniecznością zapewniania bezpieczeństwa zdrowotnego i ograniczenia możliwości rozprzestrzeniania się wirusa. W dalszym ciągu przyjmowane są jednak zgłoszenia osób chętnych do pracy jako wolontariusze w przyszłości.

W ramach działań związanych z pracami poszukiwawczymi Biura Poszukiwań i Identyfikacji przygotowano 28 delegacji zagranicznych, w tym 13 wyjazdów na Litwę, 8 wyjazdów na Ukrainę,

3 wyjazdy do Kazachstanu, 2 wyjazdy na Łotwę i 2 wyjazdy do Gruzji (13 delegacji dotyczyło prac poszukiwawczych, 14 dotyczyło rekonesansu, 3 dotyczyły kwerendy archiwalnej, 1 delegacja dotyczyła nadzoru archeologicznego).

W 2021 r. w Biurze Poszukiwań i Identyfikacji IPN zarejestrowano 4643 pism korespondencji zewnętrznej (w tym 3007 przychodzących i 1363 wychodzących) oraz 2779 pism korespondencji wewnętrznej, co daje łącznie sumę 7422 jednostek korespondencyjnych.

4.5. Działalność edukacyjna i informacyjna

Samodzielna Sekcja Informacji i Sprawozdawczości jest komórką organizacyjną BPiI, do której zadań należy m.in.: opracowywanie informacji dotyczących bieżącej i programowej działalności pionu poszukiwań i identyfikacji, współpraca z BPiKS / Biuro Prezesa i BRP w zakresie popularyzowania wiedzy o działalności pionu poszukiwań i identyfikacji oraz przygotowywania projektów komunikatów dotyczących reagowania na krytykę prasową, a także współpraca z BEN, BBH i innymi komórkami w zakresie przygotowywania projektów edukacyjnych.

Z uwagi na duże zainteresowanie społeczne pracami poszukiwawczymi Biuro Poszukiwań i Identyfikacji IPN prowadzi systematyczną działalność informacyjną za pośrednictwem strony internetowej (poszukiwania.ipn.gov.pl), która prezentuje bieżące prace i działania, daje także możliwość zapoznania się z działaniami poszukiwawczymi zarówno z okresu działalności Biura, jak i wcześniejszych działań IPN (2003–2016). O aktywności Biura odbiorcy są również informowani za pośrednictwem profili w serwisach społecznościowych (Facebook i Twitter). Stałym elementem edukacyjnym jest wystawa „Dowody Zbrodni. Przedmioty z Łączki w Pawilonie X więzienia na Rakowieckiej" eksponowana w Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL w Warszawie (otwarta 1 marca 2018 r.).

We wrześniu w Sali Wielkiej Balowej Zamku Królewskiego w Warszawie odbył się finał III i IV edycji projektu IPN „Łączka i inne miejsca poszukiwań". W poprzednim roku ograniczenia związane z pandemią COVID-19 uniemożliwiły zorganizowanie finału III edycji, zatem w uroczystym podsumowaniu wzięli udział finaliści obu edycji. Projekt był realizowany w sześciu ośrodkach na terenie całej Polski. W edycji III (2019/2020) udział wzięło 45 grup projektowych z 43 szkół – w sumie 258 uczniów i 43 nauczycieli ostatnich klas szkół podstawowych oraz ponadpodstawowych. Mimo trudności związanych z hybrydowym trybem pracy szkół do udziału w IV edycji projektu zgłosiło się 27 placówek z 4 województw. Do finału zakwalifikowało się 15 grup projektowych (60 uczniów i 13 nauczycieli). W listopadzie uczniowie i nauczyciele ze szkół z Mazowsza wzięli udział w uroczystej inauguracji kolejnej, V edycji projektu. Początek miał miejsce w Izbie Pamięci przy ul. Strzeleckiej 8 w Warszawie, będącej dawną siedzibą NKWD. Równolegle inaugurowano działania związane z projektem w oddziałach w Polsce. Za koordynację odpowiada zespół złożony z pracowników BPiI (Centrala) oraz BEN (Przystanek Historia), a w ośrodkach terenowych przebieg projektu nadzorują terenowi koordynatorzy w oddziałach IPN. Podobnie jak w latach ubiegłych, V edycja objęta jest Patronatem Narodowym Prezydenta RP Andrzeja Dudy.

Biuro, w ramach działalności informacyjnej i edukacyjnej, prowadzi w serwisie Facebook stronę „Biuro Poszukiwań i Identyfikacji IPN". Na dzień 31 grudnia 2021 r. stronę obserwowało 19,8 tys. osób. Liczba unikatowych osób, do których dotarły treści publikowane na stronie, przekroczyła 933 tys., co w porównaniu z poprzednim rokiem stanowi przybliżoną wartość. Do najbardziej popularnych wpisów zalicza się informacja o odkryciu masowego grobu na terenie leśnym przy ul. Skierdowskiej w Warszawie (blisko 190 tys. osób), a także wirtualny spacer po Kwaterze Ł („tzw. Łączka"), przygotowany przez zespół BPiI (ponad 104 tys. osób).

W serwisie Twitter konto „Poszukiwania IPN" obserwuje 12,7 tys. osób. Treści publikowane w serwisie w 2021 r. zostały wyświetlone 2,2 mln razy. Najbardziej popularnym wpisem była informacja o odnalezieniu masowego grobu na warszawskiej Białołęce (117,4 tys. wyświetleń). Treści publikowane w serwisie Twitter są regularnie i często cytowane w materiałach prasowych w kraju i poza

granicami, co uzasadnia konieczność prowadzenia kampanii informacyjnych za pośrednictwem kanałów społecznościowych. Informacje publikowane w kanałach społecznościowych są systematycznie tłumaczone i publikowane na anglojęzycznych profilach prowadzonych przez IPN.

W ramach działalności SSIiS gromadzona jest dokumentacja fotograficzna i wideo z realizowanych prac terenowych. W 2021 r. zgromadzono w archiwum ponad 20 tys. jednostek (zdjęć i ujęć wideo). Przygotowano 39 etiud filmowych popularyzujących działalność Biura, dodatkowo przygotowano cztery minutowe filmy edukacyjne przeznaczone dla uczestników projektu „Łączka i inne miejsca poszukiwań", prezentujące działania poszczególnych wydziałów wchodzących w skład Biura.

Na stronie poszukiwania.ipn.gov.pl opublikowano ponad 50 wpisów informujących o bieżącej działalności Biura.

5. Upamiętnianie walk i męczeństwa

Zadania IPN związane z upamiętnianiem historycznych wydarzeń, miejsc i postaci w dziejach walk i męczeństwa narodu polskiego w kraju i za granicą oraz miejsc walki i męczeństwa innych narodów na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej od dnia 8 listopada 1917 r. do dnia 31 lipca 1990 r. polegają w szczególności na:

- inicjowaniu opieki nad miejscami walk i męczeństwa oraz trwałego upamiętniania faktów, wydarzeń i postaci związanych z tymi miejscami;
- dokonywaniu trwałych upamiętnień faktów, wydarzeń i postaci związanych z miejscami walki i męczeństwa;
- ocenianiu stanu opieki nad miejscami i trwałymi obiektami pamięci narodowej, w szczególności nad grobami i cmentarzami wojennymi oraz miejscami walk narodowowyzwoleńczych i cmentarzami ofiar terroru totalitarnego;
- opiniowaniu pod względem historycznym wniosków o trwałe upamiętnienie miejsc i wydarzeń historycznych;
- współdziałaniu ze środowiskami i organizacjami emigracyjnymi i polonijnymi oraz polskimi poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej w sprawowaniu opieki nad miejscami walk i męczeństwa narodu polskiego za granicą.

Ponieważ Instytut Pamięci Narodowej nie jest organem administracji rządowej w sprawach, które mogą mieć wpływ na realizację polityki państwa oraz umów międzynarodowych dotyczących miejsc pamięci narodowej, grobów i cmentarzy wojennych, podejmuje takie działania w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw kultury i dziedzictwa narodowego. Za realizację powyższych zadań, opisanych w rozdziale 6b ustawy o IPN, odpowiada powołane 1 sierpnia 2016 r. Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa, podejmujące następujące działania:

- zajmowanie stanowisk, wydawanie opinii oraz występowanie z wnioskami w sprawach opieki nad miejscami walk i męczeństwa oraz trwałego upamiętniania związanych z tymi miejscami faktów i wydarzeń;
- sprawowanie opieki nad miejscami walk i męczeństwa Narodu Polskiego w Polsce i za granicą, zwłaszcza polskimi cmentarzami wojennymi;
- poszukiwanie i upamiętnianie miejsc męczeństwa Polaków oraz miejsc ich pochówku poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej;
- ekshumacje i przenoszenie szczątków Polaków poległych lub pomordowanych za granicą na cmentarze w Polsce;
- popieranie tworzenia lokalnych izb pamięci i muzeów walk o niepodległość;
- finansowanie i przeprowadzanie prac mających na celu trwałe upamiętnianie faktów, wydarzeń i postaci związanych z miejscami walk i męczeństwa.

Zgodnie z ustawą z 22 listopada 2018 r. o grobach weteranów walk o wolność i niepodległość Polski Instytut Pamięci Narodowej realizuje zadania związane z:

- prowadzeniem ewidencji grobów weteranów walk o wolność i niepodległość Polski;
- podejmowaniem działań dotyczących opieki nad grobami weteranów walk o wolność i niepodległość Polski, w szczególności przez dofinansowanie zadań związanych z opieką nad tymi grobami;
- udzielaniem dotacji celowych oraz przyznawaniem świadczeń pieniężnych na pokrycie kosztów sprawowanej opieki nad grobami weteranów walk o wolność i niepodległość Polski.

Szczegółowe zestawienia upamiętnień (nowych oraz poddanych renowacji) zrealizowanych przez pion upamiętniania walk i męczeństwa IPN w 2021 r., a także grobów wojennych i grobów weteranów, na których wykonano nowe nagrobki lub wyremontowano dotychczasowe, znajdują się w załącznikach nr 9, 10 i 11 do sprawozdania.

5.1. Budowa i remonty upamiętnień

5.1.1. Wykonywanie nowych upamiętnień

Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa (Centrala) zrealizowało 35 nowych upamiętnień. W kraju sfinansowano lub dofinansowano powstanie 30 upamiętnień – m.in. wykonanie w Dołhobyczowie pomnika upamiętniającego bohaterów zwycięskiej bitwy pod Dołhobyczowem 10 grudnia 1918 r. Ponadto w Glinicy zrealizowano Pomnik Bohaterów Powstań Śląskich, a w gminie Krokowa, przy drodze leśnej łączącej miejscowości Wierzchucino i Białogóra, Pomnik Lotników Amerykańskich, poległych 9 kwietnia 1944 r. podczas nalotów sił sprzymierzonych na strategiczne cele w III Rzeszy i okupowanej Polsce. W Warszawie BUWiM sfinansowało powstanie szeregu tablic, m.in.: na budynku przy pl. Powstańców Warszawy 2 tablicę upamiętniającą 40. rocznicę rejestracji Związku NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność", a na budynku przy ul. Marszałkowskiej 15A tablicę upamiętniającą Stanisława Peszyńskiego, obrońcę ojczyzny w wojnie polsko-bolszewickiej, urzędnika miasta stołecznego Warszawy, w czasie okupacji niemieckiej członka tajnej rady adwokackiej oraz szefa Sekcji Kontroli (konspiracyjna NIK) w Delegaturze Rządu.

Upamiętnienia realizowane przez BUWiM powstają w całym kraju na wniosek jednostek samorządowych i organizacji społecznych. W Pawłowie Kościelnym wykonano w kościele parafii pw. św. Macieja tablicę poświęconą poległym żołnierzom Narodowego Zjednoczenia Wojskowego z patrolu chor. Stanisława Kakowskiego „Kaźmierczuka" wchodzącego w skład oddziału ppor. Mieczysława Dziemieszkiewicza „Roja". Natomiast w Przemyślu sfinansowano tablicę upamiętniającą przemyskich radnych zamordowanych przez Sowietów w latach 1940–1941.

W okresie sprawozdawczym BUWiM sfinansowało lub dofinansowało 5 upamiętnień poza granicami kraju, m.in. pomnik rtm. Witolda Pileckiego na dziedzińcu Domu Przyjaźni Polsko-Węgierskiej w Balatonboglár (Węgry), pomnik Spirala Zwycięstwa upamiętniający udział Polskich Lotników w Bitwie o Anglię na terenie Polskiego Centrum im. Jana Pawła II w Mississauga (Kanada) i upamiętnienie poległych marynarzy z załogi SS „Wigry" na cmentarzu Fossvogi w Reykjaviku (Islandia).

Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa w Białymstoku zrealizowało 16 trwałych upamiętnień, np. w Augustowie wykonano tablicę upamiętniającą żołnierzy 1. Pułku Ułanów Krechowieckich im. płk. Bolesława Mościckiego w stulecie nadania pułkowi Krzyża Srebrnego Orderu Virtuti Militari, w Nowych Piekutach zrealizowano tablicę upamiętniającą Polaków ratujących Żydów, na której znajdują się nazwiska Polaków z tej miejscowości oraz ocalonych przez nich Żydów, a w Olsztynie sfinansowano tablicę poświęconą ppłk. Janowi Niemierskiemu ps. „Kasperski", m.in. komendantowi Straży Mazurskiej podczas plebiscytu w 1920 r.

W Suwałkach w 100. rocznicę śmierci wykonano tablicę upamiętniającą gen. dyw. Józefa Leśniewskiego, pierwszego ministra spraw wojskowych odrodzonej Rzeczypospolitej. Tablica znajduje się na budynku WKU w Suwałkach.

Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa w Gdańsku zrealizowało w okresie sprawozdawczym 11 trwałych upamiętnień, z których większość powstała z okazji organizowania licznych obchodów rocznicowych oraz świąt narodowych.

W Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych odsłonięto w budynku Uniwersytetu Morskiego w Gdyni sfinansowaną przez OBUWiM tablicę poświęconą działaczom młodzieżowej, antykomunistycznej organizacji niepodległościowej Krajowy Ośrodek „Kraj", skazanym przez WSR w Gdańsku na kary pozbawienia wolności.

Z okazji Narodowego Dnia Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką wykonano w budynku Szkoły Podstawowej w Skępem tablicę dedykowaną Antoniemu Puszkiewiczowi, Sprawiedliwemu wśród Narodów Świata, Polakowi, który w czasie II wojny światowej niósł pomoc żydowskim bliźnim.

43. rocznicę powstania Wolnych Związków Zawodowych Wybrzeża upamiętniono w Gdyni tablicą poświęconą żołnierzowi Armii Krajowej, działaczowi Wolnych Związków Zawodowych oraz „Solidarności" Władysławowi Buszkiewiczowi.

Natomiast w 82. rocznicę wybuchu II wojny światowej zrealizowano na budynku Szkoły Podstawowej w Parchaniu mural poświęcony patronowi szkoły, gen. Władysławowi Sikorskiemu.

Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa w Katowicach wykonało 4 nowe upamiętnienia. Działalność OBUWiM wiązała się m.in. z uczczeniem 100. rocznicy wybuchu III Powstania Śląskiego, którą upamiętniono tablicą memoratywną w siedzibie Głównego Szpitala Wojsk Powstańczych w Mysłowicach z okresu powstania. Natomiast w Zabrzu wykonano tablicę upamiętniającą Emila Hadrosska, poległego w III powstaniu śląskim.

Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa w Krakowie sfinansowało lub współfinansowało 15 nowych upamiętnień w woj. małopolskim i świętokrzyskim, w tym Pomnik Powstańców Śląskich w Zakopanem oraz w 40. rocznicę wprowadzenia stanu wojennego pomnik w Krakowie-Nowej Hucie upamiętniający duchownych katolickich prześladowanych i szykanowanych w latach 1944–1989.

W rocznicę wybuchu powstania wielkopolskiego w Jędrzejowie współfinansowano budowę pomnika dowódcy frontu zachodniego powstania, ppłk. Kazimierza Zenktelera.

Ponadto wykonano tablice ku czci żołnierzy walczących o wolność i niepodległość Polski: gen. Franciszka Latinika w Krakowie, gen. Józefa Gizy w Tarnowie, płk. Jana Piwnika „Ponurego" i mjr. Eugeniusza Kaszyńskiego „Nurta" w Bodzentynie, gen. Bolesława Roi w Kielcach.

Poza tym OBUWiM współfinansował pomnik lotników 24. Eskadry Rozpoznawczej Armii „Kraków" w Klimontowie, tablicę ku czci żołnierzy Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość" z placówek Ryglice i Szerzyny w Ryglicach, a także tablicę poświęconą ks. Władysławowi Gurgaczowi w Żegiestowie-Zdroju.

Skutkiem działań prowadzonych przez **Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa w Lublinie** było wykonanie 11 upamiętnień. W ramach działań związanych z upamiętnianiem osób i wydarzeń z najnowszej historii Polski wykonano m.in.: tablicę w Łęcznej upamiętniającą miejsce składania przysięgi przez żołnierzy podziemia antykomunistycznego, tablicę w Milejowie upamiętniającą Janusza Rożka zaangażowanego w Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela, a następnie NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność" oraz tablicę w Sosnowicy upamiętniającą miejsce zamordowania Czesława Czaplińskiego, żołnierza AK-DSZ-WiN.

Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa w Łodzi wykonało 7 tablic pamiątkowych. W Zelowie sfinansowano upamiętnienie Zygmunta Wysockiego, żołnierza Polskiej Organizacji Wojskowej, uczestnika walk o granice Odrodzonej Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1918–1920, naczelnika Ochotniczej Straży Pożarnej w Zelowie.

Na szczególną uwagę zasługują upamiętnienia: włókniarek i włókniarzy łódzkich, którzy w lutym 1971 r. podjęli strajk w obronie godności i poprawy warunków życia robotników oraz tablica ze szkła hartowanego wykonana w formie kartki na żywność z 1981 r. upamiętniająca 40. rocznicę tzw. Marszu Głodowego w Łodzi, największego z serii protestów przeciwko reglamentacji żywności przez władze PRL.

Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa w Poznaniu w okresie sprawozdawczym zrealizowało 9 nowych upamiętnień, w tym tablicę upamiętniającą 120. rocznicę Strajku Szkolnego Dzieci Wrzesińskich we Wrześni, pomnik w Rawiczu upamiętniający ofiary represji władz komunistycznych w Wojskowym Ośrodku Internowania w okresie stanu wojennego oraz tablicę upamiętniającą oficerów WP, ofiary mordu katyńskiego, w Zbrudzewie.

Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa w Rzeszowie zrealizowało 12 nowych upamiętnień, w tym 10 tablic i 2 murale. Wszystkie upamiętnienia były finansowane w całości ze środków IPN. Upamiętniono m.in. mieszkańców Lutczy, którzy działali w młodzieżowej organizacji Demokra-

tyczna Armia Krajowa w latach 1949–1950, osoby zamordowane przez UPA w miejscowości Wołkowyja, I Zebranie Delegatów Regionu NSZZ Solidarność w Przemyślu.

Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa w Szczecinie zrealizowało łącznie 6 upamiętnień. Wpasowując się w ideę przywrócenia pamięci młodzieży, w ramach ogólnopolskiego projektu poświęconego upamiętnianiu organizacji młodzieżowych wykonano tablicę upamiętniającą Polską Organizację Wojskową, która zdecydowała się podjąć nierówną walkę z systemem totalitarnym. Była to jedna z najliczniejszych i najaktywniejszych organizacji młodzieżowych działających w okresie powojennym na Pomorzu Zachodnim. Tablicę zamontowano w Szkole Podstawowej nr 3 w Darłowie.

Również bardzo duże znaczenie miała tablica poświęcona Janowi Wojtowiczowi, westerplatczykowi, więźniowi niemieckiego obozu koncentracyjnego Bergen-Belsen, która została zamontowana w Stargardzie na ścianie domu, w którym mieszkał, i odsłonięta 1 września, w rocznicę ataku na Westerplatte.

Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa w Warszawie wykonało 7 upamiętnień. Na szczególną uwagę zasługuje tablica upamiętniająca Juliena Bryana oraz Annę Kostewicz. 13 września 1939 r. w pobliżu domu znajdującego się na terenie dzisiejszej Komendy Głównej Żandarmerii Wojskowej w wyniku niemieckiego ataku lotniczego śmierć poniosły dwie kobiety, w tym czternastoletnia Anna Kostewicz. Tę scenę sfotografował amerykański fotoreporter i reżyser filmów dokumentalnych Julien Bryan. Anna Kostewicz stała się symbolem cywilnych ofiar niemieckiej agresji na Polskę.

Wśród 12 nowych upamiętnień wykonanych przez **Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa we Wrocławiu** należy wyróżnić przygotowanie tablic poświęconych internowanym i represjonowanym w stanie wojennym na murach Zakładu Karnego w Nysie, Aresztu Śledczego w Opolu, Zakładu Karnego w Strzelcach Opolskich oraz Aresztu Śledczego w Świdnicy.

Ponadto we Wrocławiu wykonano tablicę upamiętniającą ofiary niemieckiej zbrodni w Czarnym Lesie koło Stanisławowa w 80. rocznicę wydarzeń.

Wykres 1. Realizacja nowych upamiętnień w oddziałowych biurach upamiętniania walk i męczeństwa oraz BUWiM w 2021 r.

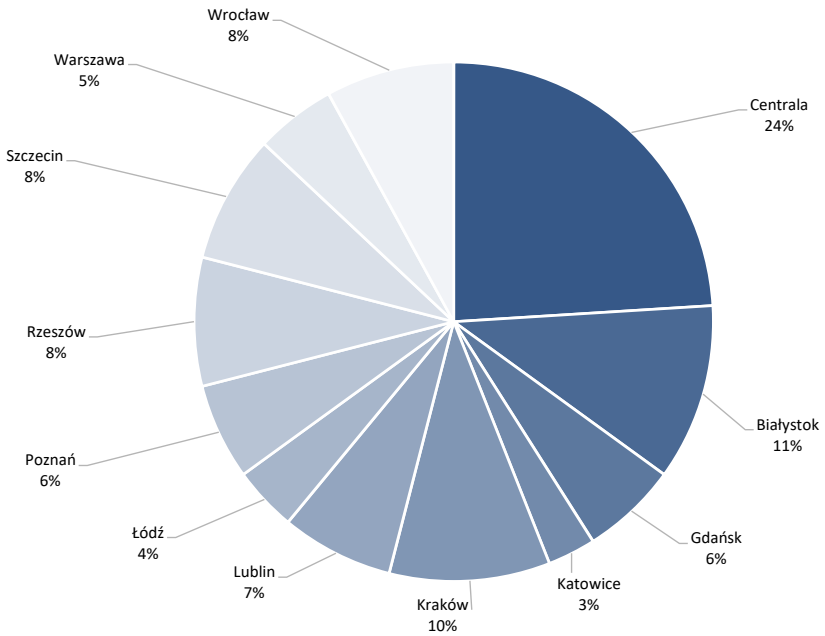

5.1.2. Remonty upamiętnień

Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa (Centrala) zrealizowało 14 remontów upamiętnień, w tym m.in. przeprowadziło prace renowacyjno-konserwatorskie Pomnika Powstańców Warszawskich – Jeńców Stalagu 344 Lamsdorf znajdującego się na terenie Centralnego Muzeum Jeńców Wo-

jennych w Łambinowicach, a także remont i konserwację Pomnika Symbolicznej Mogiły Sybiraków na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach. W parku Potulickich w Pruszkowie przeprowadzono prace remontowe Miejsca Pamięci Polaków zamordowanych w egzekucji dokonanej przez Gestapo w 1943 r., a w Tarnobrzegu wyremontowano pomnik kpt. Józefa Sarny, dowódcy obrony przeprawy przez Wisłę w pobliżu Tarnobrzega w czasie kampanii wrześniowej 1939 r.

Na szczególną uwagę zasługuje przeprowadzenie prac remontowo-konserwacyjnych trzech pomników poświęconych 10. Brygadzie Kawalerii Pancernej, wchodzącej w skład 1. Dywizji Pancernej gen. Stanisława Maczka, znajdujących się w Polskim Ogrodzie Pamięci w miejscu formowania jednostki w Douglas (Szkocja).

Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa w Białymstoku w okresie sprawozdawczym wyremontowało 5 upamiętnień, m.in. wykonano remont miejsca pamięci żołnierzy Armii Krajowej w Nowince oraz renowację krzyża z miejsca kaźni w lesie solnickim pod Olmontami.

Ponadto w Szepietowie przeprowadzono remont pomnika w hołdzie Polakom rozstrzelanym 26 czerwca 1941 r. przez NKWD znajdującego się obok dawnej siedziby NKWD oraz pomnika poświęconego pierwszej polskiej załodze stacji Szepietowo i kolejarzom poległym podczas rozbrajania Niemców 11 listopada 1918 r.

W okresie sprawozdawczym **Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa w Krakowie** przeprowadziło kompleksowy remont 7 upamiętnień, w tym odnowiono tablicę inskrypcyjną na pomniku wzniesionym w 60. rocznicę odzyskania przez Polskę niepodległości w Tymbarku oraz wyczyszczono i uporządkowano otoczenie przy pomniku w Ryczowie upamiętniającym żołnierzy Gwardii Ludowej PPS, którzy zginęli w walce z Niemcami, niosąc pomoc więźniom obozu koncentracyjnego KL Auschwitz.

Z kolei **Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa w Łodzi** wykonało remont pomnika ofiar zbiorowej egzekucji w Inowłodzu, przeprowadzonej w lutym 1944 r.

W okresie sprawozdawczym **Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa w Rzeszowie** sfinansowało renowację tablicy upamiętniającej żołnierzy 24. Pułku Ułanów im. Hetmana Wielkiego Koronnego Stanisława Żółkiewskiego, poległych pod Rzeszowem 8–9 września 1939 r.

Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa w Warszawie zrealizowało w Otwocku renowację Pomnika Niepodległości oraz odnowienie tablicy upamiętniającej nauczycieli prowadzących tajne nauczanie w czasie okupacji niemieckiej, zlokalizowanej na budynku Szkoły Podstawowej nr 1.

5.2. Groby wojenne – budowa i remonty, ekshumacje

W 2021 r. Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa (Centrala) zgodnie z art. 53 i l ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, tj. „Organy właściwe w sprawach wydawania zezwoleń na wykonywanie trwałych znaków i obiektów upamiętniających walki i męczeństwa wydają zezwolenie po zasięgnięciu opinii Prezesa Instytutu Pamięci", wydało ponad 90 opinii dotyczących planowanych prac remontowych przy mogiłach wojennych, ich urządzenia oraz zmiany treści inskrypcji na tablicach pamiątkowych i imiennych oraz w innych sprawach związanych z problematyką grobownictwa wojennego. Opinie były wydawane na wnioski urzędów wojewódzkich (Kujawsko-Pomorski UW, Mazowiecki UW, Opolski UW, Śląski UW, Warmińsko-Mazurski UW), urzędów gmin (w ramach programów Ministerstwa Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu), Fundacji Zapomniane, która poszukuje, lokalizuje, bada i upamiętnia zapomniane groby ofiar Holokaustu. Opinie i stanowiska wyrażano również w odpowiedzi na wnioski i zgłoszenia osób prywatnych, instytucji społecznych oraz rządowych: Kancelarii Prezydenta RP, Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Ministerstwa Obrony Narodowej, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego/ Ministerstwa Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu.

Ważną kwestią pod tym względem było stanowisko IPN, podzielające zaniepokojenie Federacji Rodzin Katyńskich oraz rodzin pomordowanych żołnierzy nieodpowiednim stanem Polskich Cmentarzy

Wojennych w Katyniu, Charkowie, Miednoje i Bykowni. Równie ważna była opinia w sprawie inskrypcji planowanych do umieszczania na tablicach w kwaterze cywilnych ofiar II wojny na cmentarzu w Berlinie-Altglienicke, kończąca wieloletnią urzędową „batalię" ze stroną niemiecką, dążącą do upamiętniania i godnego urządzenia zapomnianego miejsca pochówku 1370 ofiar obozu Sachsenhausen, w tym 430 Polaków.

Podobnie jak w latach poprzednich prowadzono na wnioski rodzin działania zmierzające do ustalenia miejsc pochówku polskich oraz sowieckich żołnierzy poległych podczas II wojny światowej na terytorium Polski.

Zakończono również prace mające na celu stworzenie bazy polskich grobów wojennych w Republice Czeskiej: w woj. środkowoczeskim, południowoczeskim, pilzneńskim, karlowarkim, usteckim, liberzeckim, hradeckim, pardubickim, Wysoczyźnie oraz stołecznym praskim. Ponadto zlecono wykonanie prac inwentaryzacyjnych polskich cmentarzy wojennych w Ifundzie, Kidugali, Kigomie, Kondoi i Morogoro (Tanzania). Cmentarze te są pozostałościami po obozach polskich wychodźców z Syberii (armia gen. Andersa) i są śladem polskiej obecności w Afryce.

Mimo ograniczeń sanitarnych **Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa we Wrocławiu** nadal realizowało projekt „Ocalamy", który spotyka się z niezwykle pozytywnym odzewem. W ramach kolejnego roku realizacji projektu uhonorowano tabliczkami-insygniami groby osób zaangażowanych w walkę o wolność i niepodległość bądź będące ofiarami represji, m.in. bohaterów walk o niepodległość w latach 1914–1921, obrońców Westerplatte, żołnierzy walczących na frontach II wojny światowej, funkcjonariuszy policji pomordowanych na Wschodzie.

5.2.1. Wykonywanie nowych nagrobków

Jednym z najważniejszych zadań **Biura Upamiętniania Walk i Męczeństwa (Centrala)**, związanych z budową nowych nagrobków wojennych było wykonanie centralnych elementów kwatery Żołnierzy Niezłomnych – bohaterów podziemia antykomunistycznego na cmentarzu komunalnym przy ul. Kcyńskiej w Bydgoszczy oraz wykonanie na cmentarzu Rakowickim w Krakowie pomnika nagrobnego będącego głównym elementem Kwatery Żołnierzy Podziemia Niepodległościowego.

Na cmentarzu parafialnym w Silnej wykonano nagrobek na mogile Antoniego Palucha, polskiego strażnika granicznego, który poległ na posterunku 1 września 1939 r., a na cmentarzu parafialnym w Kobyłce zrealizowano dwa nagrobki na mogiłach nieznanych ofiar II wojny światowej.

Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa w Gdańsku wykonało na cmentarzu komunalnym przy ul. Kcyńskiej w Bydgoszczy, na stworzonej przez IPN Kwaterze Żołnierzy Niezłomnych Wyklętych, sześć nagrobków dla odnalezionych szczątków żołnierzy podziemia antykomunistycznego: st. sierż. Floriana Dutkiewicza, st. sierż. Ludwika Augustyniaka, ppor. Tadeusza Ośki, Zbigniewa Rostka i dwóch nagrobków N.N. ofiar zbrodni komunistycznych.

Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa w Krakowie wykonało 8 nowych nagrobków na mogiłach wojennych, w tym w Kwaterze Żołnierzy Podziemia Niepodległościowego 1939–1963 na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie – na grobach ks. Władysława Gurgacza, Ryszarda Kłaputa i Tadeusza Zajączkowskiego.

Natomiast w Kościelcu na cmentarzu parafialnym współfinansowano z Małopolskim Urzędem Wojewódzkim wykonanie nowego pomnika na grobie Stanisława Grudnia i Franciszka Kozłowskiego, żołnierzy AK poległych w walce z Niemcami w obronie Skalbmierza 5 sierpnia 1944 r.

Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa w Lublinie wykonało nowe nagrobki na 8 mogiłach wojennych, w tym w Sahryniu na grobie żołnierzy Wojska Polskiego poległych we wrześniu 1939 r. oraz w Werbkowicach na mogile Bronisława Prystupy i Tadeusza Prystupy zamordowanych przez UPA w 1943 r.

Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa w Rzeszowie wykonało w Kosinie nowy nagrobek w miejscu pochówku Michała Szydłowskiego, który ocalił od śmierci kilkunastu Polaków, za co prawdopodobnie został zastrzelony przez niemieckiego żołnierza.

Natomiast **Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa w Szczecinie** wykonało w Stargardzie płytę nagrobną, upamiętniającą porucznika rezerwy Bogusława Łubieńskiego, obrońcę ojczyzny w wojnie polsko-bolszewickiej w latach 1919–1921, posła na Sejm RP IV kadencji w latach 1935–1938, uczestnika wojny obronnej w 1939 r.

Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa we Wrocławiu sfinansowało wykonanie krypty grobowej na kwaterach wojennych cmentarza Osobowickiego we Wrocławiu, w której zostały złożone szczątki ofiar zbrodni komunistycznych ekshumowane w czasie prac prowadzonych przez Radę Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa oraz IPN w latach 2011–2012.

5.2.2. Remonty grobów wojennych

Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa (Centrala) finansowało wykonanie prac remontowych mogił wojennych na wniosek podmiotów zewnętrznych lub z inicjatywy własnej na 9 cmentarzach w Polsce i poza jej granicami. Działania te były poprzedzone zaopiniowaniem zaproponowanych projektów urządzenia mogił, aktualizacją treści napisów i weryfikacją nazwisk oraz danych ofiar z uwzględnieniem umieszczania na mogiłach stopni wojskowych oraz symboli przynależności do armii.

Kontynuowano prowadzone w latach poprzednich prace remontowo-konserwacyjne kwatery Wojska Polskiego 1920 r. na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach w Warszawie, podczas których rewitalizacją objęto 18 nagrobków indywidualnych. Wykonano również na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie renowację i konserwację nagrobka ppor. Edwarda Sachsa poległego podczas wojny polsko-bolszewickiej, na cmentarzu parafialnym w Zembrowie (gm. Sabnie) remont grobu Michała Demideckiego-Demidowicza, a w Łęczycy - remont grobu ppor. Jana Kierońskiego.

Wyremontowano ponadto mogiły żołnierzy polskich z 1939 r. w miejscowości Murzynno (gm. Gniewkowo), jak również pomnik na mogile zbiorowej Dzieci Zamojszczyzny, zlokalizowanej na cmentarzu rzymskokatolickim przy ul. Lipowej w Lublinie.

Poza granicami kraju, na Cmentarzu Miejskim w Fürstenbergu w Niemczech, wykonano remont nagrobka Marka Rzewuskiego, polskiego dziecka, ofiary KL Ravensbrück.

Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa w Białymstoku wyremontowało 3 groby wojenne, w tym w Zielonej mogiłę żołnierzy ochotników z 1920 r. i nieznanych żołnierzy z 11. Pułku Ułanów Legionowych im. marsz. Edwarda Rydza-Śmigłego oraz w Suwałkach mogiłę Stanisława Wiśniewskiego ps. „Zagłoba", żołnierza Armii Krajowej i Zrzeszenia WIN, który poległ w walce z grupą operacyjną MO-WOP-UB w 1947 r.

Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa w Gdańsku sfinansowało remonty 3 nagrobków, w tym na zabytkowej mogile zbiorowej Powstańców Wielkopolskich z 1919 r. na cmentarzu parafii pw. św. Marii Magdaleny i św. Wojciecha w Lisewie Kościelnym.

Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa w Lublinie wykonało remont 7 grobów wojennych, m.in. mogiły zbiorowej żołnierzy Wojska Polskiego poległych w wojnie polsko-bolszewickiej w Trzeszczanach oraz mogiły zbiorowej żołnierzy Wojska Polskiego poległych w 1939 r. w Tarnogrodzie.

Z kolei **Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa w Łodzi** przeprowadziło remont 3 grobów wojennych. Na cmentarzu rzymskokatolickim pw. św. Wojciecha w Łodzi wykonano remont grobu wojennego Jurka Rutkowskiego, ofiary niemieckiego obozu dla polskich dzieci przy ul. Przemysłowej w Łodzi. Natomiast na cmentarzu parafialnym w Złoczewie – remont grobu wojennego Jana Zaradniewicza, murarza ze Złoczewa, jednej z blisko 200 ofiar zbrodniczej pacyfikacji miasteczka, którą przeprowadzili żołnierze niemieccy 4 września 1939 r.

Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa w Warszawie w całości sfinansowało wykonanie remontu 4 nagrobków na grobach wojennych, w tym na zbiorowej mogile nieznanych z nazwiska żołnierzy polskich, poległych podczas II wojny światowej i pochowanych na cmentarzu parafialnym przy ul. Izbickiej oraz dwóch nagrobków na mogiłach żołnierzy Wojska Polskiego, poległych we wrześniu 1939 r. i pochowanych w kwaterze wojennej na cmentarzu przy parafii św. Michała Archanioła w Nowym Dworze Mazowieckim.

5.2.3. Ekshumacje

W 2021 r. podobnie jak w latach poprzednich prezes IPN, zgodnie ze swoimi kompetencjami, na wnioski podmiotów zewnętrznych wydawał decyzje zezwalające na ekshumację. Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa (Centrala) analizowało wnioski i przygotowywało decyzje pod podpis prezesa IPN, w tym decyzje na wnioski Fundacji „Pamięć", a po jej likwidacji na wnioski Volksbund Deutche Kriegsgräberfürsorge. Wnioski strony niemieckiej dotyczyły przeprowadzenia prac mających na celu przeniesienie licznych polowych mogił żołnierzy niemieckich, poległych podczas II wojny światowej, na wyznaczone cmentarze zbiorcze. Wpłynęły również wnioski o ekshumację szczątków żołnierzy Armii Czerwonej, odnajdowanych przy budowie dróg i autostrad oraz na polach i w lasach (w większości pojedyncze, znajdowane podczas prac rolnych lub wyrębów lasów, pochowane w nieurządzonych i zatartych mogiłach).

Podobnie jak w latach poprzednich BUWiM na podstawie otrzymanych zgłoszeń samodzielnie prowadziło prace ekshumacyjne, dzięki którym szczątki poległych żołnierzy oraz ofiar cywilnych z I i II wojny światowej zostały przeniesione z pobojowisk bądź prowizorycznych miejsc pochówku na cmentarze wojenne. W związku z tym wydano 25 decyzji zarządzających ekshumację z urzędu (I wojna światowa – żołnierze niemieccy, WP 1918 r., WP 1920 r., WP 1939 r., WP 1945 r., cywilne ofiary, Armia Czerwona 1941 r., Armia Czerwona 1944 r., Armia Czerwona 1945 r., żołnierze podziemia antykomunistycznego).

W Orle (gm. Gruta) na cmentarzu odnaleziono szczątki poekshumacyjne 11 żołnierzy Wojska Polskiego poległych w 1939 r. Pojedynczych żołnierzy WP z 1939 r. ekshumowano w Anielowie (gm. Sobolew), Rakówce (gm. Księżpol) i Górecku Kościelnym (gm. Józefów), żołnierza WP z 1918 r. w Siedliskach (gm. Lubycza Królewska), żołnierza WP z 1920 r. w Bolesławiu (gm. Olkusz), żołnierza WP z 1945 r. w Warszawie. Natomiast żołnierzy podziemia antykomunistycznego ekshumowano w Wadowicach i Wrocławiu-Osobowicach.

Cywilne ofiary II wojny światowej zostały ekshumowane w Wapienniku (gm. Lipie), Anielowie (gm. Sobolew) i Zawadach (gm. Wąwolnica).

W Dąbkowiźnie (gm. Nieporęt) ekshumowano szczątki co najmniej 72 żołnierzy Armii Czerwonej, poległych i pochowanych na przyfrontowym cmentarzu w 1944 r., ekshumowanych częściowo w 1952 r. na Cmentarz Mauzoleum przy ul. Żwirki i Wigury w Warszawie. W miejscowościach Zasieki i Włostów (gm. Brody) odnaleziono szczątki 9 żołnierzy Armii Czerwonej poległych w 1945 r. Na terenie gminy Gródek podjęto 2 żołnierzy Armii Czerwonej, tak samo jak w miejscowości Teodorów-Sokołówek (gm. Dąbrówka). Kolejnych żołnierzy ekshumowano w Donimierzu (gm. Szemud) i w Lewinie (gm. Linia), gdzie łącznie odnaleziono 5 żołnierzy.

W miejscowości Tum (gm. św. Małgorzata) odnaleziono szczątki 8 żołnierzy Armii Niemieckiej poległych w 1914 r.

W Zielonce koło Warszawy ekshumowano trzech żołnierzy węgierskich poległych w walce z Armią Czerwoną w 1944 r.

Wynikiem negatywnym zakończyły się prace przeprowadzone w Lipinkach (gm. Warlubie), gdzie poszukiwano dalszej części mogiły żołnierzy Armii Czerwonej, poległych w 1945 r. (część z nich została ekshumowana w 2016 r. przez Prokuraturę Rejonową ze Świecia) oraz w Raszewie Dworskim (gm. Czerwińsk nad Wisłą), gdzie mieli zostać pochowani powstańcy styczniowi, a odnaleziono cywilne pochówki nowożytne.

5.3. Groby weteranów walk o wolność i niepodległość Polski

W 2021 r. **Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa (Centrala)** kontynuowało prace związane z realizacją ustawy o grobach weteranów walk o wolność i niepodległość Polski, podejmując działania związane z wpisami do prowadzonej ewidencji grobów weteranów walk o wolność i niepodległość Polski, znajdujących się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i poza jej granicami, oraz prowadzeniem systemu wsparcia finansowego ze środków publicznych (dotacje i świadczenia) opieki sprawowanej nad grobami weteranów.

5.3.1. Ewidencja grobów weteranów

W 2021 r. do prowadzonej przez Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa (Centrala) ewidencji grobów weteranów walk o wolność i niepodległość Polski wpisano 1634 mogiły, tj. o 70 proc. więcej niż w 2020 r. (952 mogiły). Wpisów dokonano po rozpatrzeniu wniosków opracowanych przez oddziałowe biura upamiętniania walk i męczeństwa (wnioski podmiotów zewnętrznych, np. rodzin, sprawy wszczęte z urzędu) oraz wniosków, które wpłynęły bezpośrednio do BUWiM od osób prywatnych (krewni), społeczników (często związanych z konkretną tematyką lub okresem historycznym). Najwięcej wniosków wpłynęło z Oddziału w Poznaniu (groby Powstańców Wielkopolskich – wnioski „Genealogii Powstania Wielkopolskiego" Facebook i żołnierzy AK – wnioski Zarządu Okręgu Wielkopolskiego Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej), w Białymstoku (żołnierze ZWZ-AK), Lublinie i Łodzi (powstańcy styczniowi), Katowicach (powstanie śląskie). Również w Centrali powadzono czynności zmierzające do zlokalizowania grobów weteranów podczas prowadzonych wizytacji na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach oraz na cmentarzu Powązkowskim w Warszawie, a także przeszukując strony internetowe. W ten sposób odnaleziono informacje o 26 polskich Ormianach, których mogiły kwalifikowałyby się do uzyskania statusu grobu weterana, o których lokalizację zwrócono się do Fundacji Armenian Foundation.

W 2021 r. udało się zakończyć prace związane z dokonaniem wpisów 133 grobów powstańców śląskich i wielkopolskich, znajdujących się we wspólnej kwaterze weteranów na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach w Warszawie. Mogiły te objęte zostały 29 listopada 2021 r. akcją „Zapal znicz na grobie Weterana". Pomoc w tym wydarzeniu zapewnili uczniowie Szkoły Podstawowej nr 2 im. Ireny Sendlerowej w Otwocku, którzy wraz z pracownikami BUWiM i OBUWiM w Warszawie zapalili znicze na grobach weteranów. Tego samego dnia akcję przeprowadzono także na cmentarzu Powązkowskim w Warszawie. Na tej nekropolii znajdują się 43 groby weteranów wpisane do ewidencji.

Rozpoczęto również procedurę wpisywania grobów weteranów w Londynie (na wnioski Polonii) i Manchesterze (na wnioski Polonii oraz Konsulatu Generalnego RP), a także w Ontario w Kanadzie (Stowarzyszenie Polskich Kombatantów). Zainteresowanie wpisami do ewidencji wyrazili również Polacy zamieszkali w Holandii oraz Stowarzyszenie 1. Polskiej Dywizji Pancernej w Belgii. Do wnioskodawców, zarówno w Polsce, jak i zagranicą wysyłane są tabliczki „Grób weterana" do umieszczenia na wpisanych mogiłach. Dzięki tej akcji zgłaszają się nowi wnioskodawcy.

Ponadto na prośbę KPRM przeprowadzono weryfikację, pod względem lokalizacji – w kraju i za granicą, grobów przedstawicieli rządu Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1918–1939 oraz rządu Rzeczypospolitej Polskiej na uchodźstwie w krajach urzędowania.

W 2021 r. zlecono również wykonanie programów konserwatorskich dotyczących remontów mogił weteranów walk o wolność i niepodległość Polski na cmentarzu Powązkowskim w Warszawie pod przyszłoroczne prace renowacyjne IPN.

5.3.2. Realizacja wniosków o udzielenie dotacji celowych i świadczeń pieniężnych

Na podstawie ustawy o grobach weteranów walk o wolność i niepodległość Polski udzielano świadczeń pieniężnych i dotacji celowych na pokrycie kosztów sprawowania opieki nad grobami weteranów walk o niepodległość Polski. Warunkiem uzyskania środków pieniężnych na ten cel jest wpisanie grobu, którego ma dotyczyć opieka, do ewidencji grobów weteranów walk o wolność i niepodległość Polski.

Wymieniona ustawa stanowi, że fundacje, stowarzyszenia, kościoły lub związki wyznaniowe, inne osoby prawne oraz jednostki organizacyjne niebędące osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną, sprawujące opiekę nad grobami weteranów walk o wolność i niepodległość Polski, wpisanymi do ewidencji, mogą się ubiegać o udzielenie dotacji celowej z budżetu państwa w celu sfinansowania albo dofinansowania zadań związanych z opieką nad tymi grobami, w szczególności na

pokrycie nakładów koniecznych do wykonywania czynności związanych z budową, remontem, przeniesieniem lub utrzymaniem tych grobów.

Na mocy tej ustawy również osoba fizyczna, sprawująca opiekę nad grobem weterana walk o wolność i niepodległość Polski, wpisanym do ewidencji, może ubiegać się o przyznanie świadczenia pieniężnego na pokrycie całości lub części kosztów sprawowanej opieki, w szczególności na pokrycie nakładów koniecznych na wykonywanie czynności związanych z budową, remontem, przeniesieniem lub utrzymaniem grobu.

W celu uzyskania środków finansowych należy złożyć odpowiedni wniosek do prezesa IPN. Wypłata świadczenia pieniężnego lub dotacji celowej następuje po podpisaniu odpowiedniej umowy między wnioskodawcą a IPN, która zobowiązuje wnioskodawcę do odpowiedniego rozliczenia przyznanej kwoty.

W 2021 r. udzielono 47 świadczeń pieniężnych oraz 8 dotacji celowych.

5.3.3. Budowa i remonty grobów weteranów

Na podstawie ustawy o grobach weteranów walk o wolność i niepodległość Polski IPN może z urzędu podejmować działania dotyczące opieki nad grobami weteranów walk o wolność i niepodległość Polski, w szczególności ponosić koszty budowy i utrzymania takich grobów, w tym ich remontów.

W 2021 r. **Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa (Centrala)** przeprowadziło prace remontowe 3 mogił oraz wykonało 2 nowe nagrobki na grobach weteranów, m.in. w Warszawie na cmentarzu Powązkowskim wykonano remont nagrobka na mogile ppłk. Mariana Chodackiego, żołnierza Legionów Polskich, uczestnika wojny polsko-bolszewickiej.

Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa w Gdańsku sfinansowało wykonanie lub odnowienie 7 nagrobków weteranów. Z okazji 43. rocznicy powstania Wolnych Związków Zawodowych Wybrzeża przeprowadzono na cmentarzu katolickim w Sopocie prace remontowe nagrobka Władysława Buszkiewicza, żołnierza Armii Krajowej, działacza Wolnych Związków Zawodowych oraz „Solidarności". Natomiast upamiętniając Narodowy Dzień Zwycięskiego Powstania Wielkopolskiego, wyremontowano w Kwidzynie nagrobek weterana powstania wielkopolskiego Władysława Wolniewicza.

Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa w Katowicach wyremontowało 3 groby powstańców śląskich, weteranów walk o wolność i niepodległość Polski, które znajdują się w Katowicach i Chorzowie.

Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa w Krakowie w okresie sprawozdawczym poddało renowacji 8 grobów weteranów. Wyremontowano m.in. nowy pomnik na grobie płk. Mariana Hyli w Jordanowie oraz wykonano nowy pomnik na grobie gen. Tadeusza Bieńkowicza na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie.

Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa w Lublinie wyremontowało 7 grobów i wykonało 4 nowe nagrobki na mogiłach weteranów. W ramach podejmowanych działań przeprowadzono prace remontowe grobów powstańców styczniowych: ks. Jakóba Węglewskiego w Żabiance, Władysława Bine w Targowisku, Szymona Typczyńskiego w Wojsławicach, Jana Królikowskiego, Andrzeja Kondrackiego i Seweryna Liniewskiego w Lublinie.

Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa w Łodzi przeprowadziło remonty 5 grobów weteranów powstania styczniowego, z których wszystkie znajdują się na terenie województwa łódzkiego.

Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa w Poznaniu przeprowadziło remonty 6 grobów weteranów. Na szczególną uwagę zasługują remonty przeprowadzone na cmentarzach wpisanych do rejestru zabytków w Poznaniu, Nowym Mieście nad Wartą i Kolniczkach oraz remonty grobów uczestników Poznańskiego Czerwca '56.

Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa w Rzeszowie wykonało w Strzyżowie prace remontowe nagrobka Antoniego Feliksa Jabczyńskiego, powstańca styczniowego, który walczył pod rozkazami płk. Marcina Borelowskiego ps. „Lelewel", rannego w potyczce pod Bychawą, jednak szczęśliwie wywiezionego z pola bitwy.

Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa w Szczecinie z okazji 77. rocznicy bitwy o Monte Cassino wykonało na cmentarzu komunalnym w Mieszkowicach nowy nagrobek dla uczestnika bitwy kpr. Bolesława Maculewicza.

Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa w Warszawie przeprowadziło prace remontowe 2 nagrobków weteranów – na cmentarzu przy ul. Mehoffera w Warszawie wykonano remont nagrobka weterana Władysława Bartczaka, odznaczonego medalem „Za Udział w Wojnie Obronnej w 1939 r.", więźnia sowieckich i niemieckich obozów jenieckich, z których uciekł i następnie walczył w polskich oddziałach w Szwajcarii, Francji oraz Wielkiej Brytanii. Do Polski wrócił po demobilizacji. Natomiast na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach wykonano remont nagrobka Romana Siekiel-Zdzienickiego, weterana walk o wolność i niepodległość Polski, bohatera wojny polsko-bolszewickiej i III powstania śląskiego, pochowanego w 1921 r., odznaczonego orderem Virtuti Militari za bój pod Płońskiem.

Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa we Wrocławiu na cmentarzu parafialnym w Lądku-Zdroju urządziło mogiłę Tadeusza Nogasa, żołnierza II batalionu Strzelców Śląskich, uczestnika III powstania śląskiego oraz grupy o charakterze dywersyjnym „Wawelsberga" w okresie III powstania śląskiego. Ponadto wykonano nowe nagrobki na 3 mogiłach weteranów.

5.4. Opiniowanie upamiętnień i nazw

5.4.1. Realizacja ustawy o IPN

W związku z realizacją 53k pkt 1 oraz art. 53l ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa (Centrala) wydało łącznie 332 opinie dotyczące przede wszystkim projektów nowych pomników, tablic i innych trwałych upamiętnień poświęconych historycznym wydarzeniom, miejscom oraz postaciom w dziejach walk i męczeństwa narodu polskiego oraz innych narodów na terytorium Polski.

Należy zauważyć, że wpływające sprawy pochodzą od bardzo zróżnicowanych podmiotów: instytucje centralne, samorządy, organizacje non profit, instytucje wojskowe, osoby prywatne itd. Każdorazowo w odpowiedzi na wniosek przeprowadzana jest szczegółowa kwerenda archiwalna (Archiwum IPN, archiwa państwowe) oraz bibliograficzna, która w wielu wypadkach stanowi podstawę do zaproponowania korekt w stosunku do nadsyłanych projektów upamiętnień czy remontów istniejących miejsc pamięci.

Opiniowane projekty miejsc pamięci można podzielić ogólnie na dwie kategorie. Z jednej strony są to upamiętnienia mające szersze, ponadlokalne znaczenie. Do tej kategorii można zaliczyć:

- Elbląg, na wniosek prezydenta Elbląga zaopiniowano projekt pomnika Twórców Niepodległości: Ignacego Daszyńskiego, Romana Dmowskiego, Ignacego Paderewskiego, Józefa Piłsudskiego, Wincentego Witosa;
- Katowice, na wniosek Towarzystwa Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich zaopiniowano projekt pomnika Orląt Lwowskich;
- Opole, na wniosek prezydenta Miasta Opole zaopiniowano pomnik rtm. Witolda Pileckiego;
- Poznań, na wniosek Urzędu Miasta Poznania zaopiniowano projekt napisu na pomnik upamiętniający Sprawiedliwych wśród Narodów Świata;
- Tomaszów Lubelski, na wniosek Stowarzyszenia Samorządów Powiatu Tomaszowskiego zaopiniowano projekt pomnika Łuk Zwycięstwa, poświęconego zwycięskiej Bitwie Warszawskiej z 1920 r.

Jak w poprzednich latach wśród opiniowanych inicjatyw dominują te dotyczące upamiętnienia lokalnych bohaterów czy wydarzeń, a których powstanie miało duże znaczenie dla mieszkańców danej miejscowości czy regionu, wpływało bowiem na umacnianie tożsamości i poczucia wspólnoty lokalnej. Wśród takich upamiętnień można wymienić:

– Dachnów, na wniosek Stowarzyszenia Przyjaciół Dachnowa zaopiniowano projekt pomnika upamiętniającego mieszkańców deportowanych przez Sowietów na Syberię 10 lutego 1940 r. oraz zmarłych na zesłaniu w ZSRS;
– Jasło, na wniosek Stowarzyszenia „Solidarni w Jaśle" zaopiniowano projekt tablicy poświęconej uczestnikom strajku w Krośnieńskiej Hucie Szkła Oddział w Jaśle, wywołanego na znak protestu przeciw wprowadzeniu stanu wojennego 13 grudnia 1981 r.;
– Kazimierz Dolny, na wniosek Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej Koło Puławy zaopiniowano projekt tablicy upamiętniającej mjr. Mariana Bernaciaka ps. „Orlik";
– Kociołki, na wniosek Gminnego Ośrodka Kultury w Biłgoraju zaopiniowano projekt upamiętniania żołnierzy Armii Krajowej i Batalionów Chłopskich;
– Krasnopol, na wniosek osoby prywatnej zaopiniowano tablicę Kazmierza Krachały zamordowanego w podobozie KL Stutthof w Policach;
– Krotoszyn, na wniosek Starostwa Powiatowego w Krotoszynie zaopiniowano tablicę pamiątkową żołnierzy 6. Pułku Piechoty Wielkopolskiej WP;
– Krzemieniewo, na wniosek Urzędu Gminy Kurzętnik zaopiniowano projekt napisu na upamiętnienie poświęcone ofiarom niemieckiego obozu KL Stutthof, którego komando znajdowało się w tej miejscowości;
– Nysa, na wniosek Społecznego Komitetu Obchodów 40. rocznicy stanu wojennego „Nigdy Więcej – 13 grudnia 1981" zaopiniowano projekt tablicy poświęconej Międzyzakładowemu Komitetowi Założycielskiemu NSZZ „Solidarność" Ziemi Nyskiej;
– Oblęcin, na wniosek Społecznego Opiekuna Zabytków Powiatu Kraśnickiego zaopiniowano tablicę pamiątkową upamiętniającą Józefa Piłsudskiego przebywającego w tej miejscowości;
– Oleszyce, na wniosek Stowarzyszenia „Czas na pomoc" zaopiniowano projekt tablicy upamiętniającej mieszkańców miejscowości ofiar II wojny światowej;
– Radwanki, na wniosek Urzędu Miasta i Gminy Margonin zaopiniowano pomnik upamiętniający walki powstańców wielkopolskich w tej miejscowości;
– Sanok, na wniosek Stowarzyszenia Wychowawców „Eleusis" zaopiniowano projekt popiersia ks. Zdzisława Peszkowskiego;
– Sobolew, na wniosek Polanski-Foundation zaopiniowano projekt tablicy upamiętniającej Polaków i Żydów pomordowanych przez Niemów w czasie II wojny światowej;
– Tarnowskie Góry, na wniosek Ochotniczego Szwadronu 3. Pułku Ułanów Śląskich zaopiniowano projekt tablicy poświęconej płk. Czesławowi Chmielewskiemu, mieszkającemu w tej miejscowości w okresie międzywojennym;
– Warszawa, na wniosek Urzędu Dzielnicy Mokotów zaopiniowano projekt tablicy ppłk. Eugeniusza Tyrajskiego ps. „Sęk", żołnierza Armii Krajowej;
– Warszawa, na wniosek Zarządu Zieleni Miejskiej zaopiniowano inicjatywę zgłoszoną przez Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Miasto Ogród Sadyba upamiętnienia na Skwerze Ormiańskim osiemnastu oficerów mieszkających w okresie międzywojennym na warszawskiej Sadybie, ofiar Zbrodni Katyńskiej;
– Wisła, na wniosek Gminy Wisła zaopiniowano projekt pomnika upamiętniającego urodzonego w tej miejscowości żołnierza Armii Krajowej, cichociemnego mjr. Adolfa Pilchy „Góry", „Doliny";
– Wydrna, na wniosek Gminy Dydnia zaopiniowano projekt tablicy upamiętniającej rodzinę Cyparskich zamordowanych przez Niemców w 1943 r.

5.4.2. Realizacja ustawy o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego

W 2021 r. zarejestrowano łącznie 84 sprawy związane z zaopiniowaniem nazw oraz pomników, mogących naruszać rzeczony akt prawny oraz procedowano sprawy z lat ubiegłych. Za przygotowanie opinii odpowiada Centrala przy pomocy oddziałowych biur upamiętniania walk i męczeństwa, które realizują kwerendy archiwalne oraz biblioteczne.

Jak w latach poprzednich działania IPN można podzielić na dwa segmenty: opinie formułowane na wniosek wojewodów na podstawie art. 2 oraz art. 5b ustawy o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego oraz opinie formułowane na wniosek innych podmiotów. W tym drugim przypadku zdecydowana większość zapytań była związana z planowanym nadaniem przez samorządy nowych nazw ulic, rond, placów i uzyskaniem stanowiska IPN, czy rzeczone przedsięwzięcie nie będzie stało w sprzeczności z zapisami ustawy. Jest to bez wątpienia pozytywny efekt funkcjonowania ustawy, pozwala bowiem uniknąć sytuacji upamiętnienia osób czy organizacji, które swoją działalnością przyczyniły się do ugruntowania systemu totalitarnego oraz zniewolenia Polski.

Jeśli chodzi o pierwszy zbiór, czyli wniosków wojewodów, to łącznie na podstawie art. 2 ustawy wydano 16 opinii, w tym za niezgodne uznano 10 nazw, w tym 7 szkół na terenie województwa mazowieckiego. W przypadku opinii wydanych na podstawie art. 5b ustawy zaopiniowano 17 upamiętnień (pomników, tablic, napisów) w tym za niezgodne z ustawą uznano 8 z nich.

Natomiast dla innych podmiotów zaopiniowano łącznie 46 nazw, w tym w 2 przypadkach stwierdzono, że mogą naruszać przepisy ustawy. W kwestii upamiętnień sformułowano 35 opinii wiążących się ze wskazaniem 8 z nich, jako naruszających ustawę.

Spośród opinii wydanych w związku z ustawą o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego można przywołać następujące przykłady:

- Biała Podlaska, na wniosek wojewody lubelskiego zaopiniowano nazwę ulicy Antoniego Czecha;
- Biłgoraj, na wniosek wojewody lubelskiego zaopiniowano nazwę ulicy Romana Gesinga;
- Częstochowa, na wniosek wojewody śląskiego zaopiniowano tablicę Arkadiusza Deglera;
- Dzierżoniów, na wniosek wojewody dolnośląskiego zaopiniowano tablicę Naftalego Botwina;
- Gubin, na wniosek Urzędu Miasta Gubin zaopiniowano tablicę upamiętniającą oficera Armii Czerwonej Aleksandra Waszkiewicza, rewolucję październikową z 1917 r. oraz „ludowe" Wojsko Polskie;
- Jasieniec Iłżecki, na wniosek wojewody mazowieckiego zaopiniowano nazwę Publiczna Szkoła Podstawowa im. II Brygady AL „Świt";
- Jelenia Góra, na wniosek wojewody dolnośląskiego zaopiniowano nazwę ulicy Józefa Niećko;
- Klembów, na wniosek wojewody mazowieckiego zaopiniowano nazwę Szkoła Podstawowa im. Mariana Gotowca;
- Legionowo, na wniosek wojewody mazowieckiego zaopiniowano nazwę Szkoła Podstawowa nr 8 im. 1 Warszawskiej Dywizji Piechoty;
- Łeba, na wniosek wojewody pomorskiego zaopiniowano głaz upamiętniający Wojciecha Jaruzelskiego;
- Piaseczno, na wniosek wojewody mazowieckiego zaopiniowano nazwę Szkoła Podstawowa nr 1 im. 4. Pomorskiej Dywizji Piechoty im. Jana Kilińskiego;
- Warszawa, na wniosek wojewody mazowieckiego zaopiniowano nazwę Szkoła Podstawowa nr 202 im. 34. Pułku Strzelców Budziszyńskich w Warszawie.

6. Ściganie zbrodni

Zakres zadań ustawowych stawianych przed Główną Komisją Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu i realizowanych przez prokuratorów pionu ścigania Instytutu Pamięci Narodowej nie uległ w 2021 r. zmianom. Prokuratorzy Komisji Ścigania, zgodnie z brzmieniem ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (zwanej dalej ustawą o IPN) oraz ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. Prawo o prokuraturze, wykonują czynności śledcze w postępowaniach karnych dotyczących zbrodni komunistycznych, zbrodni nazistowskich oraz innych przestępstw stanowiących zbrodnie przeciwko pokojowi, ludzkości lub zbrodnie wojenne, wskazanych w art.1 pkt 1 lit. a ustawy o IPN oraz występki określone w art. 54 i 55 powołanej ustawy, dotyczące czynów polegających na niszczeniu, ukrywaniu, zmianie treści i nieudostępnianiu dokumentów archiwalnych podlegających przekazaniu do zasobu archiwalnego IPN oraz publicznego i wbrew faktom, zaprzeczaniu zbrodniom określonym w przywołanym powyżej art. 1 pkt 1 ustawy o IPN. Oprócz prowadzenia spraw karnych, prokuratorzy gromadzą materiał dowodowy pozwalający na występowanie do sądów z wnioskami, w celu stwierdzenia nieważności orzeczeń wydanych przez sądy wojskowe i powszechne, w okresie państwa komunistycznego, w oparciu o dyspozycję art. 45b ustawy o IPN w sprawach o uznanie za nieważne orzeczeń w trybie określonym w ustawie z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego.

Zgodnie z dyspozycją art. 53d ustawy o IPN prokuratorzy Komisji uczestniczą także w działaniach Instytutu związanych z poszukiwaniem miejsc spoczynku osób, które straciły życie wskutek walki z narzuconym systemem totalitarnym, wskutek represji totalitarnych lub czystek etnicznych trwających w okresie od 8 listopada 1917 r. do 31 lipca 1990 r., przez prowadzenie prac ekshumacyjnych, uczestnictwo w nich i zabezpieczanie materiału genetycznego odnalezionych osób.

Jako jedno z zadań stawianych przed prokuratorami pionu śledczego IPN w zakresie ścigania zbrodni komunistycznych, silniej akcentowanych w 2021 r., należy wskazać rozpoczęty przegląd orzeczeń sądów wojskowych orzekających w okresie stanu wojennego, które na podstawie przepisów związanych z wprowadzeniem dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym wydały wyroki skazujące wobec 5681 osób. Działalność sądownictwa wojskowego, które zyskało właściwość do orzekania w sprawach osób cywilnych, zmierzała do zlikwidowania jakichkolwiek form oporu społecznego wobec bezprawnego wprowadzenia w Polsce stanu wojennego i związanego z tym pozbawienia społeczeństwa podstawowych praw i wolności obywatelskich. Zdarzenia, do których doszło w okresie stanu wojennego, od lat są przedmiotem postępowań karnych prokuratorów oddziałowych komisji ŚZpNP. Doprowadziły one dotąd do skierowania 101 aktów oskarżenia przeciwko 175 sprawcom bezprawnych działań motywowanych politycznie w tym okresie. Żadna natomiast z 25 spraw wniesionych dotychczas do sądów przeciwko byłym sędziom i prokuratorom, zarówno z okresu stalinowskiego, jak i stanu wojennego, nie zakończyła się prawomocnym skazaniem oskarżonych w postępowaniu sądowym. Uznając za nieodzowne zintensyfikowanie działań w tym zakresie, w 2021 r. oprócz realizacji bieżących zadań przekazano prokuratorom oddziałowych komisji, w celu zajęcia stanowiska procesowego, wyselekcjonowane materiały dotyczące 143 spraw karnych z okresu stanu wojennego, w których wstępne ustalenia uzasadniają podejrzenie, że pokrzywdzone osoby zostały bezprawnie pozbawione wolności. W ocenie prokuratorów ich zachowania nie wypełniły znamion zarzucanych im czynów. Ustalenia te są

obecnie weryfikowane w prowadzonych postępowaniach przygotowawczych i będą stanowić podstawę do dalszych działań procesowych, zmierzających do uzyskania zezwolenia na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej byłych funkcjonariuszy wymiaru sprawiedliwości PRL, sędziów i prokuratorów, a w konsekwencji do postawienia sprawców bezprawnych działań przed sądem.

Należy podkreślić, że stopień realizacji wszystkich zadań służbowych prokuratorów Komisji Ścigania w 2021 r. mimo obiektywnych utrudnień spowodowanych pandemią COVID-19 i wprowadzanych ograniczeń sanitarnych uległ dalszej poprawie w stosunku do lat ubiegłych. Potwierdzają to niżej przedstawione dane statystyczne. Uzyskane wyniki osiągnięto mimo zmniejszenia obsady etatowej prokuratorów wykonujących obowiązki w oddziałowych komisjach.

6.1. Stan zatrudnienia prokuratorów w Komisji Ścigania

Prokuratorzy Komisji ŚZpNP wykonują obowiązki służbowe w Głównej Komisji z siedzibą w Warszawie, stanowiącej jednostkę nadrzędną, oraz w jedenastu oddziałowych komisjach z siedzibami w: Białymstoku, Gdańsku, Lublinie, Łodzi, Katowicach, Krakowie, Poznaniu, Rzeszowie, Szczecinie, Warszawie i Wrocławiu. W części oddziałowych komisji funkcjonują delegatury. Obowiązki służbowe w delegaturach: w Olsztynie, Bydgoszczy, Kielcach, Radomiu, Gorzowie Wielkopolskim, Koszalinie, Opolu pełnią prokuratorzy właściwych miejscowo komisji, odpowiednio w: Białymstoku, Gdańsku, Krakowie, Lublinie, Szczecinie i Wrocławiu.

W 2021 r. w Głównej i oddziałowych komisjach Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu było zatrudnionych w styczniu 2021 r. 81 prokuratorów, w tym 7 prokuratorów Głównej Komisji wraz z Dyrektorem Głównej Komisji – Zastępcą Prokuratora Generalnego. W grudniu stan etatowy zmniejszył się do 77 prokuratorów. Według stanu na koniec 2021 r. obowiązki służbowe z uwagi na zdarzenia losowe faktycznie wykonywało 70 prokuratorów, w tym 7 prokuratorów GK i 63 prokuratorów oddziałowych komisji.

Tabela 1. Stan zatrudnienia od 1 stycznia do 31 grudnia 2021 r.

Komisja	Stan zatrudnienia na dzień 1 I 2021 r.	Stan zatrudnienia na dzień 31 XII 2021 r.	Liczba prokuratorów faktycznie wykonujących obowiązki na dzień 1 I 2021 r.	Liczba prokuratorów faktycznie wykonujących obowiązki na dzień 31 XII 2021 r.
Białystok	8	7	6	5
Gdańsk	8	8	7	7
Katowice	5	5	5	5
Kraków	6	5	5	4
Lublin	9	9	9	9
Łódź	4	5	4	4
Poznań	5	4	4	4
Rzeszów	7	7	6	6
Szczecin	5	5	5	5
Warszawa	10	9	9	8
Wrocław	7	6	6	6
Główna Komisja	7	7	7	7
Razem	81	77	73	70

6.2. Działalność śledcza Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w liczbach

Prokuratorzy oddziałowych komisji w okresie sprawozdawczym prowadzili łącznie 2049 postępowań karnych, z których 1 stycznia 2021 r. niezakończonych z poprzedniego roku pozostawało 615 postępowań przygotowawczych, w tym 441 – dotyczących zbrodni komunistycznych (Zk), 152 – dotyczących zbrodni nazistowskich (Zn) oraz 22 – w sprawach innych przestępstw stanowiących zbrodnie przeciwko pokojowi, ludzkości lub zbrodnie wojenne (Zi), w tym 15 postępowań dotyczących art. 54–55 ustawy o IPN.

W okresie od stycznia do grudnia 2021 r. zarejestrowano 1434 nowe postępowania: 1052 sprawy dotyczące zbrodni komunistycznych, 268 spraw dotyczących zbrodni nazistowskich oraz 114 postępowań w sprawach innych przestępstw stanowiących zbrodnie przeciwko pokojowi, ludzkości lub zbrodnie wojenne, w tym 26 postępowań dotyczących art. 54–55 ustawy o IPN.

Na przestrzeni całego roku zakończono 1469 postępowań, 1039 spraw Zk, 317 spraw Zn oraz 113 spraw Zi, w tym 27 z art. 54–55 ustawy o IPN. Niezakończonych na 31 grudnia 2021 r. pozostawało 580 zarejestrowanych postępowań karnych, odpowiednio 454 spraw Zk, 102 sprawy Zn oraz 23 sprawy Zi, w tym 14 z art. 54–55. Na potrzeby prowadzonych w 2021 r. postępowań przygotowawczych przesłuchano w charakterze świadków 1703 osoby.

Tabela 2. Postępowania przygotowawcze prowadzone w 2021 r.

Oddziałowa Komisja	Pozostało z poprzedniego okresu	W tym			Wpływ	W tym			Załatwiono	W tym		
		Zk	Zn	Zi/Zi 54–55		Zk	Zn	Zi/Zi 54–55		Zk	Zn	Zi/Zi 54–55
Bi	56	44	12	-/-	111	91	20	-/-	121	94	27	-/-
Gd	62	26	36	-/-	104	40	54	7/3	110	44	61	3/2
Ka	54	39	13	-/2	128	81	47	-/-	132	88	43	-/1
Kr	62	43	17	-/2	85	61	19	2/3	86	54	29	1/2
Lu	54	45	6	3/-	135	84	47	3/1	118	72	42	4/-
Łd	50	24	26	-/-	65	60	5	-/-	78	52	26	-/-
Po	52	31	21	-/-	84	60	24	-/-	84	51	33	-/-
Rz	36	24	7	4/1	421	329	17	75/-	424	326	20	77/1
Sz	47	40	7	-/-	98	80	16	1/1	95	74	20	1/-
Wa	96	81	6	-/9	127	102	10	-/15	137	110	10	-/17
Wr	46	44	1	-/1	76	64	9	-/3	84	74	6	-/4
Razem	615	441	152	7/15	1434	1052	268	88/26	1469	1039	317	86/27

W 2021 r. prokuratorzy skierowali 8 aktów oskarżenia wobec 10 osób. Postanowienia o umorzeniu śledztwa zapadły w 1302 postępowaniach, w tym w 462 sprawach jako podstawę umorzenia wskazano art. 322 kpk – niewykrycie sprawców przestępstw. Kolejnych 840 postępowań umorzono z innych powodów (art. 17 § 1, pkt 1 – 11 kpk), w tym w 643 sprawach jako podstawę umorzenia wskazano art. 17 § 1 pkt 5 kpk – śmierć sprawcy. Odmowę wszczęcia śledztwa wydano w 126 sprawach, a 6 postępowań zawieszono z przyczyn uniemożliwiających kontynuowanie śledztwa.

Tabela 3. Sprawy zakończone w 2021 r. z uwzględnieniem sposobu zakończenia

Oddziałowa Komisja	Akty oskarżenia	Umorzone art. 322 kpk art. 17 § 1 pkt. 1–11 kpk	Odmowy wszczęcia	W inny sposób	Zawieszono
Białystok	0	110	5	6	0
Gdańsk	2	79	20	8	1
Katowice	1	125	2	2	2
Kraków	2	75	8	1	0
Lublin	0	109	9	0	0
Łódź	0	46	28	4	0
Poznań	0	75	9	0	0
Rzeszów	1	418	5	0	0
Szczecin	1	82	9	1	2
Warszawa	1	114	19	3	0
Wrocław	0	69	12	2	1
Razem	8	1302	126	27	6

Umorzono postępowania w zakresie 2206 wyodrębnionych czynów stanowiących zbrodnie komunistyczne, wobec stwierdzenia śmierci sprawców. Natomiast z uwagi na niewykrycie ich sprawców postępowania umorzono wobec stwierdzonych 2899 czynów przestępczych.

Tabela 4. Umorzenia na podstawie art. 17 § 1 pkt 5 kpk i art. 322 § 1 kpk

Oddziałowa Komisja	Umorzenia w zakresie art. 17 § 1 pkt 5 kpk		Umorzenie w zakresie art. 322 § 1 kpk	
	czyny	sprawy	czyny	sprawy
Białystok	78	41	856	53
Gdańsk	36	20	106	62
Katowice	414	92	247	97
Kraków	113	1	143	34
Lublin	109	43	387	96
Łódź	27	19	40	33
Poznań	108	54	93	55
Rzeszów	407	188	674	297
Szczecin	368	48	88	58
Warszawa	368	75	82	46
Wrocław	178	32	183	41
Razem	2206	643	2899	872

W tym samym okresie podjęto, w celu kontynuowania, dziesięć śledztw oddziałowych komisji pozostających w zawieszeniu oraz 157 – niezakończonych, zawieszonych śledztw po byłej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

Tabela 5. Informacja o zawieszonych śledztwach od stycznia do grudnia 2021 r.

Oddziałowa Komisja	Zawieszone postępowania stan na dzień I 2021 r.	Liczba postępowań zawieszonych w 2021 r.	Liczba postępowań podjętych	Zawieszone postępowania stan na dzień 31 XII 2021 r.	Podjęte zawieszone postępowania po byłej Komisji BZpNP w 2021 r.
Białystok	3	0	0	3	16
Gdańsk	2	1	0	3	39
Katowice	2	2	3	1	19
Kraków	3	0	1	2	14
Lublin	2	0	0	2	44
Łódź	2	0	0	2	1
Poznań	0	0	0	0	3
Rzeszów	1	0	0	1	8
Szczecin	0	2	0	2	8
Warszawa	7	0	6	1	4
Wrocław	1	1	0	2	1
Razem	23	6	10	19	157

Wspomniane wyżej sprawy, podjęte w 2021 r. z zawieszenia, w którym pozostawały po likwidacji byłej Głównej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich i byłej Głównej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, dotyczą czynów stanowiących zbrodnie nazistowskie. Postępowania te zostały zarchiwizowane w momencie likwidacji wskazanych jednostek organizacyjnych, chociaż nie zostały zakończone decyzjami merytorycznymi. W latach ubiegłych, w wyniku przeprowadzonego skontrum zasobu archiwalnego IPN ujawniono 5131 niezakończonych, zarchiwizowanych w ten sposób postępowań. Wskazane śledztwa były sukcesywnie analizowane przez prokuratorów i wpisywane do rejestru spraw zawieszonych, a następnie podejmowane i kończone w latach ubiegłych. W 2021 r. prowadzono 165 postępowań tego typu, a decyzje merytoryczne kończące postępowanie wydano w 159 śledztwach zainicjowanych jeszcze przez byłą Główną Komisję Badania Zbrodni Hitlerowskich. Według uaktualnionych w 2021 r. danych, obecnie na zakończenie oczekują jeszcze 1673 postępowania tego typu.

Tabela 6. Załatwianie spraw ujawnionych w trakcie prac skontrum

Oddziałowa Komisja	Liczba spraw prowadzonych w 2021 r.	Liczba spraw zakończonych decyzjami merytorycznymi w 2021 r.	Liczba spraw oczekujących na podjęcie
Białystok	16	16	194
Gdańsk	47	38	46
Katowice	19	19	10
Kraków	14	14	440

Oddziałowa Komisja	Liczba spraw prowadzonych w 2021 r.	Liczba spraw zakończonych decyzjami merytorycznymi w 2021 r.	Liczba spraw oczekujących na podjęcie
Lublin	44	30	366
Łódź	1	2	315
Poznań	3	7	16
Rzeszów	8	6	234
Szczecin	8	8	16
Warszawa	4	4	14
Wrocław	1	15	22
Razem	165	159	1673

Prowadzone śledztwa oddziałowych komisji pozwoliły w 2021 r. na zgromadzenie materiału dowodowego i wydanie wobec 32 osób postanowień o przedstawieniu zarzutów o czyny stanowiące zbrodnie komunistyczne oraz zbrodnie z kategorii występków z art. 54–55 ustawy o IPN. Postanowienia o przedstawieniu zarzutów ogłoszono 23 osobom, wobec pozostałych podejrzanych nie było to możliwe między innymi z uwagi na ich stan zdrowia uniemożliwiający udział w postępowaniu karnym.

Tabela 7. Postanowienia o przedstawieniu zarzutów w 2021 r.

Oddziałowa Komisja	Wydano postanowienia o przedstawieniu zarzutów		Ogłoszono postanowienia o przedstawieniu zarzutów
	Sprawy	Liczba podejrzanych	
Białystok	0	0	0
Gdańsk	2	2	2
Katowice	2	3	2
Kraków	4	8	6
Lublin	0	0	0
Łódź	2	2	2
Poznań	1	1	0
Rzeszów	1	1	1
Szczecin	2	10	5
Warszawa	4	5	5
Wrocław	0	0	0
Razem	18	32	23

Rozstrzygnięcia merytoryczne zapadłe w poszczególnych sprawach, w postaci postanowień o umorzeniu śledztw lub odmowie ich wszczęcia, kończące postępowanie na etapie postępowania przygotowawczego, były w okresie sprawozdawczym 41 razy zaskarżone. Jednak żadne postanowienie prokuratora kończące postępowanie nie zostało w 2021 r. uchylone na mocy rozstrzygnięcia sądu oraz nie zapadły postanowienia o uwzględnieniu złożonych zażaleń przez referentów spraw, w trybie wskazanym w art. 463 § 1 i art. 465 § 1 kpk. W tym samym okresie sądy utrzymały w mocy 29 zaskarżonych

postanowień o zakończeniu postępowania. W pozostałym zakresie złożone zażalenia nie zostały jeszcze rozpoznane, a w przypadku dwóch zażaleń odmówiono ich przyjęcia z powodów formalnych.

Tabela 8. Zaskarżone w 2021 r. postanowienia prokuratora o zakończeniu postępowania

Oddziałowa Komisja	Liczba zaskarżonych postanowień	Utrzymane w mocy postanowienia prokuratora	Uchylone	Nierozpoznane	Uwzględnione zażalenia przez prokuratora	Odmówiono przyjęcia zażalenia
Białystok	5	2	0	3	0	0
Gdańsk	7	5	0	1	0	1
Katowice	3	1	0	1	0	1
Kraków	1	1	0	0	0	0
Lublin	4	2	0	2	0	0
Łódź	4	3	0	1	0	0
Poznań	1	1	0	0	0	0
Rzeszów	4	5	0	1	0	0
Szczecin	2	1	0	1	0	0
Warszawa	6	3	0	3	0	0
Wrocław	4	5	0	2	0	0
Razem	41	29	0	15	0	2

Charakter śledztw prowadzonych w oddziałowych komisjach jest odmienny od charakteru postępowań prowadzonych w jednostkach prokuratury powszechnej. Odmienność ta wyraża się m.in. w osobistym prowadzeniu wszystkich postępowań przygotowawczych przez prokuratora Komisji Ścigania. Postępowania te charakteryzuje wieloczynowość rozpoznawanych zdarzeń i niejednokrotnie duża liczba występujących w nich osób, liczona w niektórych postępowaniach w tysiącach pokrzywdzonych. Specyfika śledztw Komisji ma swój wyraz również w trudnościach związanych z dostępem do osobowych źródeł dowodowych, co jest następstwem podeszłego wieku świadków i sprawców czynów oraz długim czasem potrzebnym na poszukiwanie i selekcję materiałów archiwalnych. Zmodyfikowany cel śledztw, prowadzonych zgodnie z ustawą o Instytucie Pamięci Narodowej, wymaga wyjaśnienia istotnych okoliczności ujawnionych przestępstw, bez względu na potwierdzenie śmierci sprawców czynu i powoduje wydłużenia okresu prowadzenia tych postępowań. Dodatkowo liczbę postępowań długotrwałych zwiększają śledztwa, które uprzednio były prowadzone przez byłą Główną Komisję Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, a obecnie zostały podjęte w celu ich zakończenia. Postępowania takie już w chwili podjęcia stają się śledztwami wieloletnimi z uwagi na okres, w jakim zostały formalnie rozpoczęte.

Tabela 9. Ogólna liczba spraw na 1 stycznia 2021 r., w których okres prowadzenia śledztwa w oddziałowych komisjach przekroczył 1 rok, 3 lata i 5 lat, ze wskazaniem kategorii tych spraw (Zk, Zn, Zi)

Oddziałowa Komisja	Liczba spraw na 1 I 2021 r., w których okres prowadzenia śledztwa przekroczył 1 rok			Liczba spraw na 1 I 2021 r., w których okres prowadzenia śledztwa przekroczył 3 lata			Liczba spraw na 1 I 2021 r., w których okres prowadzenia śledztwa przekroczył 5 lat			Razem
	Zk	Zn	Zi	Zk	Zn	Zi	Zk	Zn	Zi	
Białystok	2	1	0	0	0	0	7	6	0	16
Gdańsk	5	2	0	0	8	0	3	20	0	38
Katowice	2	2	0	0	0	0	1	1	0	6

Oddziałowa Komisja	Liczba spraw na 1 I 2021 r., w których okres prowadzenia śledztwa przekroczył 1 rok			Liczba spraw na 1 I 2021 r., w których okres prowadzenia śledztwa przekroczył 3 lata			Liczba spraw na 1 I 2021 r., w których okres prowadzenia śledztwa przekroczył 5 lat			Razem
	Zk	Zn	Zi	Zk	Zn	Zi	Zk	Zn	Zi	
Kraków	6	1	1	2	0	0	1	2	0	13
Lublin	1	0	0	0	0	0	3	5	2	11
Łódź	0	2	0	0	0	0	2	21	0	25
Poznań	4	3	0	0	1	0	2	5	0	15
Rzeszów	0	0	0	0	1	0	11	1	3	16
Szczecin	2	1	0	1	1	0	0	1	0	6
Warszawa	6	1	2	0	2	1	9	2	0	23
Wrocław	1	0	0	0	0	0	1	1	0	3
Razem	29	13	3	3	13	1	40	65	5	172

Tabela 10. Ogólna liczba spraw na 31 grudnia 2021 r., w których okres prowadzenia śledztwa w oddziałowych komisjach przekroczył 1 rok, 3 lata i 5 lat, ze wskazaniem kategorii tych spraw (Zk, Zn, Zi)

Oddziałowa Komisja	Liczba spraw na 31 XII 2021 r., w których okres prowadzenia śledztwa przekroczył 1 rok			Liczba spraw na 31 XII 2021 r., w których okres prowadzenia śledztwa przekroczył 3 lata			Liczba spraw na 31 XII 2021 r., w których okres prowadzenia śledztwa przekroczył 5 lat			Razem
	Zk	Zn	Zi	Zk	Zn	Zi	Zk	Zn	Zi	
Białystok	1	0	0	0	0	0	5	2	0	8
Gdańsk	3	4	0	1	4	0	3	11	0	26
Katowice	3	3	1	0	0	0	4	0	0	11
Kraków	4	0	1	2	1	0	3	2	0	13
Lublin	1	1	0	1	4	0	3	4	2	16
Łódź	15	0	0	0	0	0	1	3	0	19
Poznań	0	0	0	1	1	0	1	3	0	6
Rzeszów	2	1	0	0	1	0	10	0	2	16
Szczecin	1	0	0	1	2	0	1	1	0	6
Warszawa	6	0	2	0	0	1	8	4	0	21
Wrocław	1	0	0	0	0	0	1	1	0	3
Razem	37	9	4	6	13	1	40	31	4	145

Przedstawione powyżej tabele, dotyczące okresu prowadzenia śledztw, pozwalają na stwierdzenie, że mimo obiektywnych trudności wpływających na okres trwania postępowań prowadzonych w oddziałowych komisjach, w 2021 r. odnotowano spadek liczby śledztw długotrwałych ze 172 na początku roku do 145 na końcu roku. Wynik ten uzyskano mimo utrudnień związanych z wprowadzanymi zarządzeniami związanymi z walką z COVID-19 oraz realnym zmniejszeniem liczby prokuratorów Komisji.

Istotnym elementem występującym w prowadzonych przez prokuratorów Komisji Ścigania śledztwach jest także współpraca z organami państw obcych, niezbędna do uzyskania materiału dowodowego

znajdującego się na terytorium tych państw. Zgodnie z obowiązującymi przepisami prokuratorzy kierują do nich wnioski o udzielenie międzynarodowej pomocy prawnej w sprawach karnych. W 2021 r. prokuratorzy oddziałowych komisji skierowali 74 wnioski o udzielenie międzynarodowej pomocy prawnej, z czego najwięcej wniosków skierowano do Niemiec.

Tabela 11. Państwa adresaci wniosków w 2021 r.

Państwo adresat wniosku	Liczba skierowanych wniosków	Odmowa realizacji wniosku
Niemcy	56	0
USA	1	0
Ukraina	2	1
Rosja	3	2
Austria	3	0
Wielka Brytania	0	0
Czechy	1	0
Francja	0	0
Irlandia	1	0
Węgry	1	0
Szwecja	1	0
Belgia	4	0
Tajlandia	1	0
Razem	74	3

Okres realizacji wniosków przez organy państw obcych nie jest zależny od strony polskiej i nierzadko trwa dłużej niż rok. W 2021 r. liczba wniosków, których realizacja przekroczyła rok wyniosła 18. Prokuratorzy Komisji spotykają się także z odmową realizacji wniosków skierowanych do innych państw. W okresie sprawozdawczym odmówiono udzielenia międzynarodowej pomocy w przypadku wniosków kierowanych do Rosji i Ukrainy. Prokuratorzy otrzymują także do realizacji wnioski o pomoc prawną. W 2021 r. otrzymali do realizacji 2 wnioski o udzielenie międzynarodowej pomocy prawnej skierowane przez stronę niemiecką do Oddziałowej Komisji w Krakowie i przez stronę białoruską – do Oddziałowej Komisji we Wrocławiu. Oba wnioski pozostają w realizacji.

Dane statystyczne pozwalają na pokazanie statystycznego obciążenia prokuratorów w zakresie prowadzenia postępowań przygotowawczych w sprawach „Zk", „Zn" i „Zi". Poniższa tabela ilustruje, ile spraw prowadzono i zakończono w oddziałowych komisjach w odniesieniu do liczby zatrudnianych w nich prokuratorów wskazuje na średnie obciążenie prokuratorów prowadzonymi i zakończonymi sprawami.

Tabela 12. Obciążenie prokuratorów prowadzonymi postępowaniami przygotowawczymi w 2021 r.

Oddziałowa Komisja	Liczba spraw prowadzonych w 2021 r.	Liczba spraw zakończonych w 2021 r.	Liczba prokuratorów faktycznie pracujących w komisji 31 XII 2021 r.	Średnie obciążenie prowadzonymi sprawami prokuratora w 2021 r.	Średnie załatwienie spraw przez prokuratora w 2021 r.
Białystok	167	121	5	33,40	24,20
Gdańsk	166	110	7	23,71	15,71

Oddziałowa Komisja	Liczba spraw prowadzonych w 2021 r.	Liczba spraw zakończonych w 2021 r.	Liczba prokuratorów faktycznie pracujących w komisji 31 XII 2021 r.	Średnie obciążenie prowadzonymi sprawami prokuratora w 2021 r.	Średnie załatwienie spraw przez prokuratora w 2021 r.
Katowice	182	132	5	36,40	26,40
Kraków	147	86	4	36,75	21,50
Lublin	189	118	9	21,00	13,11
Łódź	115	78	4	28,75	19,50
Poznań	136	84	4	34,00	21,00
Rzeszów	457	424	6	76,16	70,66
Szczecin	145	95	5	29,00	19,00
Warszawa	223	137	8	27,88	17,13
Wrocław	122	84	6	20,30	14,00
Razem	2049	1469	63	32,52381	23,31746

Dodatkowo prokuratorzy Komisji w obecnym okresie sprawozdawczym kontynuowali także prowadzoną w latach ubiegłych analizę akt zakończonych spraw sądów okręgowych na podstawie ustawy dnia z 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, w celu ujawnienia nieznanych okoliczności zbrodni komunistycznych i wzbogacenia posiadanych danych historycznych. W 2021 r. prokuratorzy oddziałowych komisji przeanalizowali 1319 takich postępowań sądowych. Przeprowadzone czynności pozwoliły na ujawnienie nowych, nieznanych uprzednio zbrodni komunistycznych i dały podstawę do prowadzenia 170 postępowań przygotowawczych.

Tabela 13. Analiza spraw odszkodowawczych i unieważnieniowych

Oddziałowa Komisja	Liczba spraw odszkodowawczych i unieważnieniowych poddanych analizie do 31 XII 2021 r.	Liczba spraw unieważnieniowych poddanych analizie w 2021 r.	Liczba postępowań zainicjowanych w wyniku przeglądu spraw dokonanych w 2021 r.
Białystok	6436	51	15
Gdańsk	4129	209	4
Katowice	3159	159	28
Kraków	2445	213	25
Lublin	1821	75	21
Łódź	2216	2	2
Poznań	3747	181	18
Rzeszów	477	146	0
Szczecin	422	25	10
Warszawa	3862	102	20
Wrocław	2617	156	27
Razem	31331	1319	170

Dane statystyczne pozwalają na stwierdzenie, że w 2021 r. w stosunku do poprzedniego okresu sprawozdawczego wzrosła liczba postępowań nowo zarejestrowanych: z 1324 do 1434. Zwiększeniu uległa również liczba postępowań zakończonych: z 1207 w 2020 r. do 1469 w 2021 r. Nastąpił wzrost, w porównaniu z rokiem ubiegłym, ogólnej liczby postępowań prowadzonych w oddziałowych komisjach i wyniósł 2049 spraw, w porównaniu do 1822 takich spraw w 2020 r. Spowodowało to wzrost średniego obciążenia prokuratora prowadzonymi sprawami, które to obciążenie w 2021 r. wynosiło 32,5 sprawy (w 2020 r. obciążenie wynosiło 27,2) oraz wzrost ilości postępowań zakończonych. Statystyczny prokurator w 2021 r. zakończył 23,3 sprawy, w odniesieniu do 18 spraw zakończonych w 2020 r. W okresie sprawozdawczym nastąpiło zmniejszenie liczby postępowań długotrwałych oraz wrosła trafność wydawanych orzeczeń, o czym świadczy brak postanowień kończących postępowania, które zostały uchylone po ich zaskarżeniu przez strony postępowania.

6.3. Działalność Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w sprawach o unieważnienie orzeczeń w trybie wskazanym w art. 45b ustawy o IPN-KŚZpNP

Prokuratorzy Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu kontynuowali w 2021 r. działania procesowe wynikające z przysługujących im ustawowych uprawnień w zakresie możliwości kierowania do sądów wniosków o unieważnienie wyroków wydawanych w okresie rządów komunistów w Polsce, wobec osób represjonowanych za działalność opozycyjną. Czynności na tym ważnym odcinku pracy prokuratorów IPN, od czasu nowelizacji w 2016 r. przepisów pozwalających na kierowanie w oparciu o dyspozycję art. 45b ustawy takich wniosków, pozostają niezmiennie na wysokim stopniu intensywności. Warto także podkreślić, że obejmują one możliwość kierowania kasacji do Sądu Najwyższego w poszczególnych sprawach tego typu. Jak wspominano, unieważnione wyroki odnosiły się do orzeczeń sądów, z całego okresu władzy komunistycznej w Polsce, począwszy od połowy lat 40. aż do końca lat 80. ubiegłego wieku. Nierzadko konieczne było składanie wniosków o unieważnienie wyroków wręcz oczywiście niesprawiedliwych i niesłusznych, na mocy których skazywano za zachowania w żaden sposób niewypełniające znamion przypisywanych pokrzywdzonym przestępstw. Działalność prokuratorów w tym zakresie stanowi element realizacji podstawowych zadań IPN, ponieważ pozwala przywrócić należny szacunek i pamięć o osobach walczących o Niepodległą Polskę, także z punktu widzenia prawnego, przez wyeliminowanie niesprawiedliwych i niesłusznych wyroków wydawanych przez komunistyczne sądy. Trzeba pamiętać, że skazanie za działalność polityczną wiązało się nie tylko z koniecznością odbycia dotkliwej kary na przykład wieloletniego pozbawienia wolności, ze wszystkimi tego konsekwencjami fizycznymi i psychicznymi dla pokrzywdzonych (nie mówiąc już o karach śmierci). Fakt skazania miał swoje konsekwencje także dla ich dalszego życia. Powszechne były problemy z niemożnością znalezienia pracy, degradacja społeczna i finansowa (zwykle orzekano także przepadek mienia), czy niemożność ukończenia edukacji. Pokrzywdzonymi często byli także małżonkowie oraz dzieci pokrzywdzonych. Status materialny całej rodziny ulegał gwałtownemu pogorszeniu. W tym kontekście niebagatelne znaczenie ma fakt, iż uzyskanie wyroku unieważnieniowego ma także wymiar materialny i stanowi dla pokrzywdzonych oraz ich rodzin podstawę do ubiegania się przed sądem o odszkodowanie i zadośćuczynienie, co stanowi wymierny aspekt przywracania godności ludzkiej.

W 2021 r. prokuratorzy Komisji skierowali 577 wniosków o unieważnienie wyroków, wobec 596 osób. W tym samym okresie sądy wydały 711 orzeczeń dotyczących 734 osób, w sprawach, w których występowali prokuratorzy Komisji. Wnioski prokuratorów zostały uwzględnione w przypadku 638 spraw, a w 73 sprawach sądy ich nie uwzględniły.

Zapadłe rozstrzygnięcia sądu I instancji zostały zaskarżone przez prokuratorów w 24 sprawach, a sądy odwoławcze uwzględniły złożone środki odwoławcze w 9 sprawach. W przypadku 10 spraw złożonych odwołań nie uwzględniono. Dane statystyczne wskazują na spadek liczby skierowanych wniosków i zapadłych rozstrzygnięć sądowych w porównaniu do 2020 r., kiedy to takich wniosków skierowano 711 wobec 730 osób. Zmniejszenie liczby skierowanych wniosków podyktowane było

utrudnieniami związanymi z dostępem do archiwów i zgromadzonych tam materiałów, niezbędnych do opracowania wniosków oraz przerwami w ich funkcjonowaniu, wynikającymi z obostrzeń epidemiologicznych podyktowanych walką z COVID-19.

Tabela 14. Sprawy o uznanie za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego

Oddziałowa Komisja	Sprawy wpisane do rejestru Ns w 2021 r.	Wnioski o unieważnienie skierowane do sądu/co do ilu osób	Orzeczenia sądu/ co do ilu osób	Wniosek uwzględniony/ nieuwzględniony	Liczba spraw, w których skierowano środek odwoławczy	Liczba spraw, w których sąd uwzględnił/ nie uwzględnił środka odwoławczego	Odwołanie od orzeczeń/ liczba osób	Odwołanie uwzględnione/ nieuwzględnione
Białystok	67	54/55	65/67	60/5	0	0/0	0/0	0/0
Gdańsk	78	38/38	64/64	58/6	4	0/4	4/4	0/4
Katowice	41	26/26	38/37	35/3	0	0/0	0/0	0/0
Kraków	74	72/72	65/65	52/13	6	4/2	6/6	3/1
Lublin	114	68/68	84/85	79/5	0	0/0	1/1	1/0
Łódź	52	27/27	34/34	32/2	0	0/0	0/0	0/0
Poznań	82	63/63	79/79	69/10	7	2/4	7/7	2/4
Rzeszów	116	81/81	94/94	86/8	0	0/0	0/0	0/0
Szczecin	99	54/54	62/60	56/6	3	2/0	3/3	2/0
Warszawa	57	64/82	84/107	74/10	2	0/1	2/2	0/1
Wrocław	46	30/30	42/42	37/5	2	1/0	1/1	1/0
Razem	826	577/596	711/734	638/73	24	9/11	24/24	9/10

6.4. Udział prokuratorów Komisji Ścigania w postępowaniach sądowych w związku z realizacją zadań ustawowych

Nieodłącznym elementem wypełniania obowiązków ustawowych przez prokuratorów oddziałowych i Głównej Komisji jest udział w sądowym etapie postępowań w sprawach, w których prokuratorzy skierowali akty oskarżenia, wydali decyzje merytoryczne w toku prowadzonych postępowań lub skierowali wnioski o uznanie za nieważne zapadłych orzeczeń.

W 2021 r. prokuratorzy Komisji Ścigania skierowali do sądów 8 aktów oskarżenia przeciwko 10 oskarżonym, z czego po 2 akty oskarżenia przygotowali prokuratorzy Oddziałowej Komisji w Gdańsku i Krakowie. Po jednym akcie oskarżenia wnieśli do sądów prokuratorzy Oddziałowej Komisji w Katowicach, Rzeszowie, Szczecinie i w Warszawie. Prokuratorzy uczestniczyli w 54 rozprawach sądów I i II instancji, wzięli udział w 944 posiedzeniach sądowych w sprawach karnych oraz w sprawach o uznanie za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. Wśród skierowanych w okresie sprawozdawczym aktów oskarżenia cztery sprawy dotyczyły tzw. zbrodni sądowych, dwa akty oskarżenia dotyczyły uchylania się od przekazania dokumentów archiwalnych Instytutowi Pamięci Narodowej, jeden – fizycznego i psychicznego znęcania się nad pozbawionym wolności członkiem organizacji niepodległościowej, jeden – bezprawnego pozbawienia wolności. Poniżej przedstawiamy krótkie opisy spraw zakończonych skierowaniem aktu oskarżenia w 2021 r.

Pierwszy akt oskarżenia, skierowany w okresie sprawozdawczym, został przygotowany przez prokuratora Oddziałowej Komsji w Szczecinie. Oskarżony Stefan B - b. oficer śledczy PUBP w Szczecinie w okresie od 30 października 1950 r. do listopada 1950 r. w Nowogardzie i w Szczecinie, działając wspólnie i w porozumieniu z innymi funkcjonariuszami, przekroczył swoje uprawnienia w ten sposób, że wbrew zgromadzonemu w postępowaniu materiałowi dowodowemu sporządził, a następnie złożył w Wojskowej Prokuraturze w Szczecinie wniosek o tymczasowe aresztowanie Józefa G. Prokurator uznał, że przez takie działanie oskarżony nakłonił prokuratora wojskowego Kazimierza G. do bezprawnego pozbawienia wyżej wymienionego wolności na okres powyżej 7 dni, mimo że zgromadzony materiał dowodowy nie dawał podstaw do przyjęcia, że swoim zachowaniem Józef G. wypełniał znamiona przypisywanego mu czynu. Następnie Stefan B. wydał wobec tymczasowo aresztowanego Józefa G. postanowienie o pociągnięciu do odpowiedzialności karnej za rzekomą zdradę stanu, mającą polegać na czynieniu przygotowań do zmiany przemocą ustroju Państwa Polskiego, przez rozpowszechnianie, od początku 1946 r. do 21 października 1950 r. w Nastazinie, nieprawdziwych wiadomości o stosunkach gospodarczych i politycznych Polski i Związku Radzieckiego, o mającej nastąpić III wojnie światowej i o spółdzielczości produkcyjnej na wsi, wzbudzających w słuchaczach wrogie nastroje skierowane przeciwko ówczesnemu Państwu Polskiemu. Na podstawie zebranego materiału dowodowego, którego obiektywna ocena powinna skutkować niezwłocznym zwolnieniem z aresztu podejrzanego, sporządził później akt oskarżenia, przekazany w grudniu 1950 r. do szczecińskiego Wojskowego Sądu Rejonowego.

Kolejny akt oskarżenia dotyczył uchylania się od przekazania dokumentów archiwalnych Instytutowi Pamięci Narodowej. 2 lutego 2021 r., prokurator Oddziałowej Komisji w Katowicach, skierował akt oskarżenia przeciwko Wojciechowi D. oraz Łukaszowi D., zarzucając im, że w okresie od 19 stycznia 1999 r. do 9 września 2006 r. w Toruniu, będąc w posiadaniu „zdjęć operacyjnych" wytworzonych w maju 1982 r. przez Wojewódzkie i Miejskie Służby Bezpieczeństwa w Toruniu, przedstawiających grupę osób protestujących w otoczeniu funkcjonariuszy oraz grupę osób zatrzymanych i samochody ZOMO, uchylał się od przekazania tych dokumentów IPN. Był to jedyny akt oskarżenia, spośród aktów oskarżenia skierowanych w 2021 r., do którego w okresie sprawozdawczym odniósł się sąd. Wyrokiem z dnia 22 kwietnia 2021 r. Wojciech D. i Łukasz D. zostali skazani na kary 1 roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem na okres 3 lat próby, karę grzywny w wysokości 1000 zł oraz przepadek na rzecz Oddziałowego Archiwum IPN w Katowicach dowodów rzeczowych przekazanych do dyspozycji sądu.

Tej samej kategorii czynów dotyczył także akt oskarżenia przeciwko Zhorze G. oraz Taguhi G. skierowany przez prokuratora Oddziałowej Komisji w Warszawie. Prokurator zarzucił oskarżonym, że w okresie od 1 stycznia 2020 r. do 18 września 2020 r. w Warszawie, będąc w posiadaniu dokumentów wytworzonych w czasie II wojny światowej przez organy III Rzeszy Niemieckiej w latach 1939–1944 w Łodzi i innych miejscowościach, w tym przez jednostkę NSDAP w Łodzi, w łącznej liczbie 310 kart, uchylali się od przekazania tych dokumentów archiwalnych Instytutowi Pamięci Narodowej.

Następny akt oskarżenia, skierowany 15 lutego 2021 r. do Sądu Rejonowego w Kwidzynie przez prokuratora Oddziałowej Komisji w Gdańsku, jest jednym z czterech opisanych poniżej aktów oskarżenia dotyczących zbrodni sądowych. Prokurator zarzucił Ryszardowi S., że 1 grudnia 1950 r. w Kwidzynie, jako oficer śledczy Wojskowej Prokuratury Rejonowej w Gdańsku, występując w charakterze oskarżyciela publicznego na rozprawie przed Wojskowym Sądem Rejonowym w Gdańsku, na sesji wyjazdowej w Kwidzynie, w sprawie przeciwko Władysławowi K., przekroczył swoje uprawnienia w ten sposób, że nie mając podstaw do przypisania oskarżonemu we wspomnianym procesie zarzucanego mu czynu, nie uwzględnił okoliczności łagodzących i popierał zatwierdzony przez Wojskowego Prokuratora Rejonowego w Gdańsku akt oskarżenia, wnosząc o wymierzenie mu kary 6 lat pozbawienia wolności, podżegając w ten sposób sąd do bezprawnego skazania Władysława K., w wyniku czego został on pozbawiony wolności. Tego samego dnia na rozprawie przed Wojskowym Sądem Rejonowym w Gdańsku, na sesji wyjazdowej w Kwidzynie, Ryszard S. występował także przeciwko Aleksandrowi Z., podżegając sąd do wymierzenia mu kary w wysokości 5 lat więzienia za czyn, który w istocie nie wypełniał znamion czynu zabronionego z art. 87 w zw. z art. 86 § 2 dekretu PKWN z dnia 23 września 1944 Kodeks Karny Wojska Polskiego.

Pokrzywdzony w sprawie Władysław K. 20 sierpnia 1950 r. wziął udział w zebraniu ZSL – Komitet Wykonawczy Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego w gromadzie Olszowica, gmina Sadliki, w świetlicy gromadzkiej, gdzie omawiano sprawy organizacyjne oraz kwestię zakładania spółdzielni produkcyjnych. Po wygłoszeniu referatu przez prelegenta, zabrał głos, krzycząc: „oni są gorsi jak hitlerowcy i tak robią z nami, chłopami jak Hitler z Żydami, wszystkich nas chcą ujarzmić i zaprząc jak wołów w kołchozach […]". Ta wypowiedź stała się, po przeprowadzeniu postępowania przygotowawczego, podstawą przygotowania aktu oskarżenia, w którym zarzucono mu, że „czynił przygotowania do zmiany przemocą demokratycznego ustroju Państwa Polskiego przez to, że swymi wypowiedziami wzbudzał u słuchaczy dyspozycje psychiczne do wrogich, gwałtownych wystąpień". Wyrokiem z dnia 2 grudnia 1950 r. Wojskowy Sąd Rejonowy w Kwidzynie skazał Władysława K. na 5 lat więzienia, utratę praw publicznych i obywatelskich praw honorowych na okres 3 lat oraz przepadek całego mienia skazanego na rzecz Skarbu Państwa.

Drugi pokrzywdzony – Aleksander Z. – został oskarżony o to, że „swoimi wrogimi wypowiedziami i prowokacyjnym zachowaniem się wzbudzał u słuchaczy dyspozycje psychiczne do wrogich, gwałtownych wystąpień". Aleksander Z. przyznał się jedynie do tego, że zapytany przez jednego z gospodarzy o to, czy zapisałby się do spółdzielni produkcyjnej odpowiedział przecząco i dodał, że „że jeśli chcą, to mogą mu ziemię odebrać". Jednak przeprowadzono w stosunku do niego postępowanie przygotowawcze, przygotowano akt oskarżenia i w dniu 1 grudnia 1950 r. Wojskowy Sąd Rejonowy w Kwidzynie za „czynienie przygotowań do zmiany przemocą ustroju Polski Ludowej" skazał go na karę 2 lat więzienia, utratę praw publicznych i obywatelskich praw honorowych na okres 3 lat oraz przepadek całego mienia skazanego na rzecz Skarbu Państwa.

W dniu 20 kwietnia 2021 r. prokurator Oddziałowej Komisji w Krakowie skierował do Sądu Rejonowego w Bielsku-Białej akt oskarżenia przeciwko byłemu prokuratorowi Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w Krakowie Andrzejowi G.

Prokurator zarzucił oskarżonemu, że w marcu 1982 r., w Bielsku-Białej, wydał postanowienie o tymczasowym aresztowaniu na okres trzech miesięcy zatrzymanej Ewy M., przypisując jej sporządzanie i przechowywanie pism lżących i wyszydzających ustrój oraz naczelne organy PRL, ponadto rozpowszechnianie owych pism poprzez udostępnianie ich do czytania innym osobom, podczas gdy wyżej wymieniona nie popełniła przestępstwa. Ewa M. była członkiem NSZZ „Solidarność" w Przedsiębiorstwie Doświadczalno-Produkcyjnym Dźwigów Samochodowych w Bielsku-Białej i pełniła funkcję bibliotekarki tego związku. Z ustaleń poczynionych w śledztwie wynikało, że Ewa M., po wprowadzeniu w Polsce stanu wojennego, przepisała ręcznie kilka wierszy publikowanych wówczas w opozycyjnych gazetkach, które następnie przekazywała do czytania innym osobom. Wiersze te prezentowały krytykę działań Wojskowej Rady Ocalenia Narodowego i stanowiły sprzeciw, wyrażany w formie artystycznej, wobec bezprawnego wprowadzenia w Polsce stanu wojennego, pozbawienia społeczeństwa podstawowych praw i wolności obywatelskich deklarowanych przez Konstytucję PRL i gwarantowanych przez prawo międzynarodowe. Działania te sprowadzały się wyłącznie do wyrażania własnych przekonań i poglądów społeczno-politycznych, co należało do uprawnień każdego obywatela. 10 marca 1982 r. funkcjonariusze MO przeprowadzili przeszukanie pomieszczeń biurowych zajmowanych przez Ewę M. i znaleźli napisane (w większości na maszynie) wspomniane wiersze. Na tej podstawie przedstawiono Ewie M. zarzuty, a podprokurator Andrzej G. wydał postanowienie o jej tymczasowym aresztowaniu. Ostatecznie sąd uniewinnił Ewę M., która została zwolniona z więzienia 21 maja 1982 r. po ponad dwóch miesiącach uwięzienia.

Kolejnym aktem oskarżenia dotyczącym zbrodni sądowej był skierowany w dniu 21 kwietnia 2021 r. przez prokuratora Oddziałowej Komisji w Krakowie akt oskarżenia przeciwko byłemu prokuratorowi Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w Krakowie – Andrzejowi P., któremu zarzucono, że w marcu 1982 r. w Nowym Sączu, wydał postanowienie o tymczasowym aresztowaniu na okres trzech miesięcy dwóch zatrzymanych uczniów IV klasy liceum ogólnokształcącego w Nowym Targu – Małgorzaty P. i Piotra M, przypisując im rozpowszechnianie fałszywych wiadomości mogących wywołać niepokój publiczny, podczas gdy nie popełnili oni takiego przestępstwa. Ponadto w marcu i maju 1982 r., przed Sądem Garnizonowym w Krakowie, popierał akty oskarżenia i wnosił o wymierzenie kar po 2 lata

pozbawienia wolności Grzegorzowi P. – uczniowi IV klasy technikum w Tarnowie, i Andrzejowi F. – uczniowi IV klasy liceum ogólnokształcącego w Krakowie, twierdząc, że osoby te rozpowszechniały fałszywe wiadomości mogące wywołać niepokój publiczny, podczas gdy czyny oskarżonych nie wypełniły znamion przestępstw.

Pokrzywdzeni uczniowie Liceum Ogólnokształcącego w Nowym Targu – Małgorzata P. i Piotr M. – zostali zatrzymani za rozpowszechnianie ulotek oraz sporządzenie plakatów o treści antykomunistycznej. Działania te były protestem przeciwko wprowadzeniu stanu wojennego. Podobną działalność prowadził także Grzegorz P. – uczeń IV klasy Technikum Chemicznego w Tarnowie, który w lutym 1981 r. miał 18 lat. Dziewiętnastoletni wówczas uczeń IV klasy LO w Krakowie – Andrzej F. w ramach swojej działalności antykomunistycznej drukował przy użyciu powielacza biuletyn „Niepodległość". Został zatrzymany w marcu 1982 r. podczas drukowania kolejnego numeru, w piwnicy domu należącego do jego matki Teresy F. Wszystkich pokrzywdzonych osadzono w aresztach śledczych: w Tarnowie, Myślenicach i w Krakowie. Małgorzata P., Piotr M. i Andrzej F. zostali skazani na kary od 1 roku do 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania kary na okres próby wynoszący 3 lata. Grzegorza P. skazano w marcu 1982 r. na karę jednego roku pozbawienia wolności i przepadek dowodów rzeczowych (pieczątek i ulotek) oraz zasądzono od niego zwrot kosztów sądowych. Dopiero w sierpniu 1982 r. został warunkowo przedterminowo zwolniony.

Ostatnim aktem oskarżenia z tej kategorii spraw, skierowanym w okresie sprawozdawczym (1 czerwca 2021 r.) przez prokuratora Oddziałowej Komisji w Gdańsku, był akt oskarżenia przeciwko b. oficerowi śledczemu Wojskowej Prokuratury Rejonowej w Gdańsku Ryszardowi S., który występował jako oskarżyciel przed Wojskowym Sądem Rejonowym w Gdańsku, w sprawie przeciwko Adamowi E., w której ze względów politycznych, wbrew obowiązkowi wynikającemu z treści art. 5 dekretu z dnia 23 czerwca 1945 r. Kodeks Wojskowego Postępowania Karnego, nakładającemu na wszystkie organy ścigania obowiązek uwzględnienia okoliczności przemawiających na korzyść oskarżanego, na równi z okolicznościami przemawiającymi przeciwko niemu, nie mając podstaw w stanie faktycznym, wynikającym ze zgromadzonych w sprawie dowodów, wnosił o uznanie Adama E. za winnego popełnienia czynów zarzuconych mu aktem oskarżenia i o wymierzenie mu kary 8 lat więzienia, nieadekwatnej do pobudek i sposobu działania pokrzywdzonego oraz gwałcącej surowością elementarne poczucie sprawiedliwości. Oskarżony, podżegając członków składu orzekającego, doprowadził do skazania pokrzywdzonego w dniu 25 października 1950 r. na karę 3 lat więzienia, utratę praw publicznych i obywatelskich praw honorowych na okres 1 roku oraz przepadek mienia skazanego na rzecz Skarbu Państwa.

Adam E. był czterdziestokilkuletnim pracownikiem PKP, ojcem sześciorga dzieci, zamieszkałym w niewielkiej miejscowości w powiecie kościerskim. W sierpniu 1950 r. przeprowadzono w jego mieszkaniu rewizję, w wyniku której niczego nie odnaleziono, pokrzywdzonego aresztowano jednak „z uwagi na obawę ukrywania się i nakłaniania świadków do składania fałszywych zeznań lub usunięcia dowodów przestępstwa". Przesłuchano następnie kilku pracowników PKP, z których część zeznała, że Adam E. opowiadał, iż niedługo wybuchnie wojna między Ameryką a Związkiem Radzieckim, komuniści poniosą klęskę a Niemcy wrócą na gospodarstwa zajęte przez Polaków. Zarzucono mu także m.in. słuchanie audycji Radia Ameryka i BBC. Pokrzywdzony Adam E. przesłuchany w charakterze podejrzanego nie przyznał się do popełnienia zarzucanych mu, wówczas czynów. Mimo to skierowano przeciwko niemu akt oskarżenia, zarzucając mu że „czynił przygotowania do zmiany przemocą Demokratycznego Ustroju Państwa Polskiego". W dniu 25 października 1950 r. odbyła się rozprawa przed Wojskowym Sądem Rejonowym w Gdańsku, zakończona wyrokiem, o którym mowa wyżej.

Tylko jeden akt oskarżania skierowany przez prokuratorów IPN w 2021 r. dotyczył znęcania się nad zatrzymanymi działaczami organizacji niepodległościowej. Był to akt oskarżenia skierowany w dniu 20 maja 2021 r. przez prokuratora Oddziałowej Komisji w Rzeszowie w sprawie Henryka M., byłego funkcjonariusza Rejonowego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Tarnobrzegu. Henryk M. wziął udział w pobiciu Marcina M., uczestnika demonstracji zorganizowanej dla poparcia strajkujących robotników w Hucie „Stalowa Wola", działacza Ruchu „Wolność i Pokój", który został zatrzymany 28 sierpnia 1988 r. i był konwojowany przez funkcjonariuszy Rejonowego USW w Tarnobrzegu, do których należał

także oskarżony. Ruch „Wolność i Pokój" było to ugrupowanie społeczno-polityczne, opozycyjne wobec władz komunistycznych, działające w latach 1985–1992. Ruch prowadził działania propagandowe i protestacyjne na terenie całego kraju. Jego celem była obrona praw człowieka, poszerzenie swobód obywatelskich, ochrona mniejszości, zniesienie kary śmierci, działania proekologiczne i pacyfistyczne. Członkowie Ruchu działali, kierując się zasadą tzw. biernego oporu.

Poza skazaniem Wojciecha D. i Łukasza D., którzy w dniu 2 lutego 2021 r. zostali oskarżeni, a następnie skazani (22 kwietnia 2021 r.) za uchylanie się od przekazania do zasobu IPN posiadanych przez nich dokumentów, w sprawach, w których skierowano akty oskarżenia w poprzednich latach, sądy pierwszej instancji wydały 4 wyroki skazujące w stosunku do 4 osób. Dwanaście postępowań umorzono z uwagi na zgon oskarżonego, nie uniewinniono żadnej osoby (w jednej sprawie sąd odwoławczy rozpoznał apelację prokuratora od wyroku uniewinniającego wydanego w 2020 r., utrzymując zaskarżony wyrok w mocy – opis sprawy poniżej). Z uwagi na upływ okresu przedawnienia karalności umorzono jedno postępowanie przeciwko trzem oskarżonym.

Wyrokiem z dnia 28 maja 2021 r. Sąd Rejonowy w Krośnie uznał Zdzisława G. za winnego dopuszczenia się czynów zarzucanych mu w akcie oskarżenia i wymierzył mu karę łączną 2 lat pozbawienia wolności. Apelację od tego orzeczenia wniósł obrońca skazanego. W dniu 22 grudnia 2021 r. Sąd Okręgowy w Krośnie zdecydował o nieuwzględnieniu wniesionej apelacji i utrzymał w mocy skazujący wyrok Sądu Rejonowego.

Akt oskarżenia przeciwko Zdzisławowi G., byłemu naczelnikowi Wydziału Śledczego SB KWMO w Krośnie, który w okresie od 12 grudnia 1981 r. wydał decyzje o zatrzymaniu i internowaniu 70 osób, ówczesnych działaczy opozycji, powołując się na przepisy nieistniejącego aktu prawnego w postaci dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. „o ochronie bezpieczeństwa Państwa i porządku publicznego w czasie obowiązywania stanu wojennego". W konsekwencji bezprawnie pozbawił wolności pokrzywdzonych na okres trwający od kilku dni do kilkunastu miesięcy, co stanowiło formę represji i poważnego prześladowania z powodu ich przynależności do określonej grupy społeczno-politycznej.

W dniu 23 czerwca 2021 r. Sąd Rejonowy dla Warszawy Pragi-Północ uznał Jana W. za winnego popełnienia zarzuconego mu przestępstwa i skazał go na karę 10 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 3 lat, zobowiązując go jednocześnie do informowania sądu o przebiegu okresu próby. Sąd wymierzył także Janowi W. karę grzywny w wysokości 2 tys. zł oraz orzekł o zwrocie do Archiwum IPN zabezpieczonych w sprawie dowodów rzeczowych. Jan W. został oskarżony w 2018 r. przez prokuratora Oddziałowej Komisji ŚZpNP w Warszawie o to, że w okresie od 19 stycznia 1999 r. do 2 czerwca 2017 r. w Warszawie ukrywał wymienione w akcie oskarżenia dokumenty zawierające informacje z zakresu działania IPN i podlegające przekazaniu do zasobu Archiwum IPN na podstawie art. 28 ust. 1 ustawy o IPN z dnia 18 grudnia 1998 r. Jan W. był funkcjonariuszem Departamentu IV MSW. Podczas pracy w tej instytucji wyniósł on zdjęcia i dokumenty, które powinny znajdować się w zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej. Departament, w którym pracował oskarżony, zajmował się pracą operacyjną skierowaną przeciwko duchownym i strukturom organizacyjnym Kościoła katolickiego oraz innych wyznań i związków wyznaniowych. Po reorganizacji w 1984 r. Departament IV MSW został przemianowany na Wydział II zajmujący się rozpracowaniem osób duchownych należących do Kościoła katolickiego.

W dniu 25 października 2021 r. Sąd Rejonowy w Krośnie uznał Józefa W. za winnego dopuszczenia się czynów zarzucanych mu aktem oskarżenia i wymierzył mu karę łączną 1 roku pozbawienia wolności, zawieszając jej wykonanie na okres 2 lat oraz zasądził od skazanego pokrycie kosztów postępowania. Józef W. w lutym 2020 r. został oskarżony przez prokuratora Oddziałowej Komisji ŚZpNP w Rzeszowie o to, że w okresie od 27 grudnia 1981 r. co najmniej do 1984 r. w Potoku i Krośnie w woj. podkarpackim, będąc funkcjonariuszem SB KWMO w Krośnie, a więc funkcjonariuszem państwa komunistycznego, prześladował Edwarda L. w celu zmuszenia go do zaniechania działalności w NSZZ „Solidarność" i wcześniejszego przejścia na emeryturę lub rentę.

Dnia 23 listopada 2021 r. Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie skazał Aleksandra Ch. za popełnienie zbrodni komunistycznych opisanych w akcie oskarżenia na karę 2 lat pozbawienia wolności

z warunkowym zawieszeniem wykonania kary na okres 3 lat próby oraz orzekł karę grzywny w wysokości 2800 zł. Aleksander Ch. został skazany za wydanie w okresie od 12 do 15 grudnia 1981 r. w Lublinie decyzji o internowaniach 18 działaczy legalnej opozycji.

Tym samym Aleksander Ch. bezprawnie pozbawił wolności 18 osób.

W kontekście rozliczenia sprawców zbrodni komunistycznych nie bez znaczenia są także te akty oskarżenia, które nie zakończą się skazaniem, na przykład ze względu na śmierć oskarżonych. W roku sprawozdawczym takie przypadki były wyjątkowo liczne. W 2021 r. sądy umorzyły dwanaście postępowań karnych, w stosunku do ośmiu osób, z uwagi na śmierć oskarżanego.

Sąd Rejonowy Gdańsk-Południe postanowieniem z dnia 20 stycznia 2020 r. umorzył postępowanie karne z powodu śmierci Sylwestra P., któremu zarzucono, że w okresie od 12 grudnia 1981 r. do 22 października 1982 r., jako Zastępca Komendanta Wojewódzkiego MO w Gdańsku, wydał decyzje o zatrzymaniu i internowaniu 105 osób, ówczesnych działaczy NSZZ „Solidarność", w konsekwencji bezprawnie pozbawił wolności pokrzywdzonych na okres trwający od kilku tygodni do kilkunastu miesięcy, co stanowiło formę represji i poważnego prześladowania z powodu ich przynależności do określonej grupy społeczno-politycznej.

W dniu 27 stycznia 2021 r. Sąd Rejonowy w Gdańsku umorzył postępowanie karne z uwagi na śmierć Kazimierza H., oskarżonego o to, że w okresie od 13 stycznia 1955 r. do 18 stycznia 1955 r. w miejscowości Trzebunia, woj. małopolskie, będąc funkcjonariuszem WUBP w Krakowie zmusił Kazimierza K. do uderzenia metalową rurką w głowę Jana S., w związku z przynależnością Kazimierza K. do określonej grupy politycznej oraz w związku z jego działalnością w organizacji o charakterze niepodległościowym. Ponadto prokurator zarzucił oskarżonemu, że w okresie od 18 stycznia 1955 r. do 20 stycznia 1955 r. w Trzebuni, Myślenicach i Krakowie, będąc funkcjonariuszem WUBP, nie udzielił należytej pomocy medycznej Janowi S., w sytuacji gdy pokrzywdzony wskutek doznanych obrażeń znajdował się w stanie, w którym nieudzielenie mu pomocy medycznej doprowadziło do jego zgonu. Jan S. należał do Armii Krajowej i Batalionów Chłopskich. W 1947 r. założył Grupę Operacyjną AK „Zorza", która funkcjonowała w latach 1947–1955 na terenie powiatu wadowickiego i myślenickiego. W trakcie zasadzki przygotowanej przez funkcjonariuszy UB Jan S. został uderzony ciężką metalową rurą w głowę. Nie udzielono mu pomocy i nieprzytomnego zawieziono do aresztu WUBP w Krakowie. Do szpitala więziennego trafił dopiero po dwóch dniach, w czasie których nie odzyskał przytomności, i tam 29 stycznia 1955 r. zmarł. Z zebranych materiałów wynika, że osobą, która opracowała plan ujęcia Jana S. oraz podżegała do zadania mu ciężkich obrażeń głowy był Kazimierz H., ówczesny Naczelnik Wydziału do Walki z Bandytyzmem WUBP w Krakowie, i to on zdecydował o nieudzieleniu mu pomocy.

W dniu 5 marca 2021 r. Sąd Rejonowy w Gliwicach wydał postanowienie o umorzeniu postępowania karnego ze względu na śmierć Franciszka W., oskarżonego o to, że w marcu 1949 r., będąc funkcjonariuszem WUBP w Krakowie, działając wspólnie z innym nieustalonym funkcjonariuszem, znęcał się nad aresztowanym członkiem opozycyjnej organizacji „Ruch Oporu Armii Krajowej". Pokrzywdzonego bito pięściami oraz dębową laską po głowie i innych częściach ciała w celu zmuszenia go do składania wyjaśnień o określonej treści.

W dniu 28 kwietnia 2021 r. Wojskowy Sąd Garnizonowy we Wrocławiu umorzył postępowanie karne z powodu śmierci Józefa G., który 29 sierpnia 1952 r. w Szczecinie, działając jako oficer śledczy Wojskowej Prokuratury Rejonowej w Szczecinie w stopniu podporucznika, w sprawie prowadzonej przeciwko Henrykowi K. przekroczył swoje uprawnienia, związane ze stosowaniem środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania, w ten sposób, iż wbrew zebranym w sprawie dowodom, nie pełniąc funkcji prokuratora, bezprawnie pozbawił wolności pokrzywdzonego na okres powyżej 7 dni, w ten sposób, że przedłużył do 10 października 1952 r. tymczasowe aresztowanie zastosowane wcześniej w stosunku do Henryka K.

Pokrzywdzony, Henryk K., został zatrzymany 10 kwietnia 1952 r. jako podejrzany o wejście w porozumienie z innymi osobami w marcu 1952 r. na terenie Stoczni Szczecińskiej, gdzie pracował, aby utworzyć organizację zbrojną, mającą na celu zmianę przemocą ustroju Państwa Polskiego. Zastoso-

wane wobec niego tymczasowe aresztowanie wielokrotnie przedłużano. Józef G., jako oficer śledczy, przedłużył areszt zastosowany wobec pokrzywdzonego, chociaż zgodnie z art. 104 § 2 obowiązującego wówczas dekretu z dnia 23 czerwca 1945 r. Kodeks Wojskowego Postępowania Karnego, nie mógł podejmować decyzji w przedmiocie tymczasowego aresztowania, nie pełnił bowiem funkcji prokuratora.

Postanowieniem z dnia 28 maja 2021 r. Sąd Rejonowy w Chełmie umorzył postępowanie karne wobec śmierci Henryka K., którego oskarżono, o to, że w okresie od 12 do 16 grudnia 1981 r. w Chełmie, jako Komendant Wojewódzki MO wydał decyzje o zatrzymaniu i internowaniu 68 osób, ówczesnych działaczy opozycji, powołując się na przepisy nieistniejącego aktu prawnego w postaci dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. „o ochronie bezpieczeństwa Państwa i porządku publicznego w czasie obowiązywania stanu wojennego". W konsekwencji bezprawnie pozbawił wolności pokrzywdzonych na okres trwający od kilku dni do ponad roku.

W dniu 28 czerwca 2021 r. Sąd Rejonowy w Przemyślu umorzył postępowanie karne wobec Leopolda R. ze względu na śmierć oskarżonego, któremu zarzucono, że w okresie od 3 stycznia 1952 r. do 27 lutego 1952 r. w Rzeszowie, jako oficer śledczy – funkcjonariusz WUBP, wspólnie i w porozumieniu z innymi funkcjonariuszami WUBP, w celu wymuszenia na Stanisławie W. – pozbawionym wolności i przetrzymywanym w areszcie WUBP – złożenia określonych wyjaśnień i przyznania się do popełnienia zarzucanych mu czynów, znęcał się nad nim, dokonując wielokrotnych nocnych przesłuchań, trzymając go w specjalnym, nieoświetlonym i zawilgoconym pomieszczeniu, zwanym ciemnicą, niejednokrotnie w zimnej wodzie, pozbawiając snu, odpoczynku i wielokrotnie bijąc, kopiąc po całym ciele oraz zmuszając do siedzenia na nóżce odwróconego taboretu.

W dniu 14 lipca 2021 r. Wojskowy Sąd Garnizonowy w Warszawie ze względu na śmierć oskarżonego umorzył postępowanie karne przeciwko Czesławowi B., który w dniu 4 kwietnia 1951 r. w Poznaniu, jako sędzia Wojskowego Sądu Rejonowego, orzekając wspólnie i w porozumieniu z innymi ustalonymi członkami składu orzekającego, dopuścił się zbrodni komunistycznej, polegającej na niedopełnieniu obowiązków w zakresie zapewnienia zgodnej z prawdą materialną prawnokarnej oceny działania oskarżonych o udział w organizacji komunistycznej: Włodzimierza H., Zenona K., Bogdana P., skazując ich na kary pozbawienia wolności. Prowadzone w tej sprawie postępowanie karne zmierzało do wyjaśnienia okoliczności zdarzeń mających miejsce w toku procesu prowadzonego w 1951 r. w Poznaniu przez funkcjonariuszy prokuratury i sądownictwa wojskowego przeciwko Włodzimierzowi H., Zenonowi K., Bogdanowi P., Władysławowi F. i Telesforowi Cz. w związku z podejrzeniem o ich udział w organizacji konspiracyjnej o charakterze antykomunistycznym.

Kompleksowa analiza całości zebranych w ramach śledztwa materiałów doprowadziła do wniosku, że organizacja pod nazwą „Armia Krajowa w Polsce Nr. 3", wbrew tezom oskarżenia i treści wyroku, nigdy w rzeczywistości nie istniała, a wspomniani pokrzywdzeni nie zawiązali żadnego związku przestępczego.

Kolejne dwa postępowania zakończyła śmierć Edwarda P.: W dniu 20 sierpnia 2021 r. Sąd Rejonowy w Nisku umorzył postępowanie karne z uwagi na jego śmierć, następnie – w dniu 27 sierpnia 2021 r. ten sam sąd umorzył drugie postępowanie karne w sprawie Edwarda P. W pierwszej sprawie Edwardowi P. zarzucono, że w okresie od 12 czerwca do 21 października 1950 r., będąc funkcjonariuszem PUBP w Nisku, działając wspólnie i w porozumieniu z Piotrem Z., znęcał się nad Janem K. oraz Antonim K. w celu wymuszenia na nich przyznania się do popełnienia zarzucanych im czynów i złożenia zeznań określonej treści.

Jan K. należał do AK i został zatrzymany wraz z Antonim K. 12 czerwca 1951 r. w trakcie przeprowadzonej na terenie powiatu łańcuckiego akcji, mającej na celu ujęcie osób współpracujących z oddziałem zbrojnym „Kusza", działającym na terenie powiatu niżańskiego. W początkowym okresie zatrzymania obaj pokrzywdzeni byli przesłuchiwani przez oskarżonego. W trakcie wielogodzinnych przesłuchań, prowadzonych czasem w porze nocnej, pokrzywdzeni byli bici rękami po twarzy i po całym ciele. Janowi K. ciosy zadawano również kawałkami gumy i nahajami. Zmuszano ich do robienia przysiadów i pompek, bito kolbą karabinu. Antoniemu K. wybito dwa zęby z górnej szczęki, ściskano mu palce w drzwiach i wbijano igły pod paznokcie. Jego najbliżsi twierdzą, że obawiając się dalszego

znęcania nad nim, podjął desperacką próbę ucieczki – wraz z innym aresztowanym obezwładnił strażnika i uciekł. Funkcjonariusze UB nie odnotowali tej ucieczki w stosownych dokumentach, tylko podali, że Antoni K. został zwolniony z aresztu w dniu 29 czerwca 1950 r. Antoni K. nie został oskarżony i nie wszczęto przeciwko niemu postępowania sądowego. Przeciwko Janowi K. skierowano akt oskarżenia.

W drugiej sprawie Edward P. był oskarżony o to, że w okresie od 29 września 1949 r. do 12 września 1950 r. w Nisku, będąc funkcjonariuszem PUBP, działając wspólnie i w porozumieniu z nieustalonymi co do liczby i tożsamości funkcjonariuszami tego Urzędu, znęcał się nad:

– Józefem Sz. – przetrzymywanym w areszcie PUBP w Nisku – w ten sposób, że dokonywał o różnych porach, także w nocy, na przemian z innymi funkcjonariuszami, częstych, wielogodzinnych przesłuchań, wyzywał i znieważał słowami wulgarnymi i obraźliwymi, wielokrotnie bił, także przy użyciu niebezpiecznych narzędzi, a inni funkcjonariusze razili go prądem i umieszczali w karcerze;
– Janem W. – przetrzymywanym w areszcie PUBP w Nisku – w ten sposób, że dokonywał o różnych porach, także w nocy, na przemian z innymi funkcjonariuszami, częstych, wielogodzinnych przesłuchań, wyzywał i znieważał słowami wulgarnymi i obraźliwymi, wielokrotnie bił, raził prądem i zmuszał, by stał nagi w zimnej wodzie;
– nieletnim Stanisławem W. (chcąc zmusić go do złożenia zeznań dotyczących działalności jego brata Jana W.) – w ten sposób, że krzyczał na niego, wyzywał i znieważał słowami wulgarnymi i obraźliwymi, wielokrotnie bił, uderzając pięścią po całym ciele, szarpał za włosy i zrzucił ze strychu;
– Franciszkiem B. – przetrzymywanym w areszcie PUBP w Nisku – w ten sposób, że dokonywał o różnych porach, także w nocy, na przemian z innymi funkcjonariuszami, częstych, wielogodzinnych przesłuchań, wyzywał i znieważał słowami wulgarnymi i obraźliwymi, wielokrotnie bił, a gdy tracił przytomność, polewał zimną wodą.

Podobnie jak w wyżej omówionym przypadku: w dwóch sprawach Sąd Rejonowy w Krośnie umorzył postępowania karne wobec śmierci innego oskarżonego – Mariana O. Orzeczenia wydano tego samego dnia – 10 listopada 2021 r. W pierwszej sprawie Marian O. został oskarżony o popełnienie zbrodni komunistycznej, wyczerpującej jednocześnie znamiona zbrodni przeciwko ludzkości, polegającej na stosowaniu w latach 1981–1988 w Krośnie represji i innych poważnych prześladowań wobec Romualda M., który wyrażał zamiar utworzenia NSZZ „Solidarność" w Milicji Obywatelskiej. W drugiej sprawie prokurator zarzucił Marianowi O., iż w okresie od 12 grudnia 1981 r. do 22 lipca 1982 r., jako Komendant Wojewódzki MO w Krośnie, przekroczył przysługujące mu uprawnienia w ten sposób, że powołując się na nieistniejący dekret z dnia 12 grudnia 1981 r. o ochronie bezpieczeństwa Państwa i porządku publicznego w czasie obowiązywania stanu wojennego, wydał decyzje o internowaniu lub aprobował takie decyzje wydane przez swego zastępcę do spraw Służby Bezpieczeństwa, w odniesieniu do 69 osób, czym doprowadził do ich bezprawnego, długotrwałego pozbawienia wolności przez okres dłuższy niż 7 dni.

Ostatnie postępowanie karne, umorzone w 2021 r. ze względu na śmierć oskarżonego (Sąd Okręgowy w Warszawie wydał orzeczenie w dniu 13 grudnia 2021 r.), dotyczyło Włodzimierza K., byłego Szefa PUBP w Ostrowi Mazowieckiej, oskarżonego o to, że: w okresie od 10 listopada 1949 r. do 8 czerwca 1951 r. pozbawił wolności na czas przekraczający 14 dni: Władysława J., Aleksandra K., Stanisława J., Leona G., Józefa O., Mariana D., Stanisława J., Kazimierza T., Józefa J., Stefana K., Stanisława Ch., Włodzimierza T., Tadeusza Ch., w ten sposób, iż pomimo upływu terminu zastosowania środka zapobiegawczego nie zarządził zwolnienia wymienionych i bezprawnie przetrzymywanych w areszcie PUBP w Ostrowi Mazowieckiej.

W jednej sprawie w 2021 r. sąd umorzył postępowanie karne z powodu przedawnienia karalności czynu zabronionego. Postępowanie to dotyczyło oskarżonego w 2006 r. przez prokuratora Oddziałowej Komisji w Lublinie, Aleksandra R., byłego funkcjonariusza WUBP w Lublinie, który w okresie od 8 marca 1952 r. do 23 lipca 1952 r. w Lublinie, znęcał się nad zatrzymanym Józefem Z., bijąc go pięścią po brzuchu oraz plując mu w twarz.

W ramach postępowania odwoławczego w okresie sprawozdawczym sąd odniósł się także do wyroku uniewinniającego wydanego w 2020 r. w stosunku do dwóch oskarżonych: gen. dyw. w st. spocz.

Andrzeja W. – byłego dyrektora Departamentu Kadr MON, oraz dr Czesława Ż. – byłego dyrektora Centralnego Archiwum Wojskowego w Warszawie. Akt oskarżenia w ich sprawie wniósł w czerwcu 2018 r. prokurator Oddziałowej Komisji w Warszawie. Zarzucono im uchylanie się w okresie od 15 maja 2012 r. do 4 stycznia 2016 r. od przekazania do zasobu archiwalnego IPN-KŚZpNP, wbrew obowiązkowi wynikającemu z ustawy o IPN, dokumentów archiwalnych, wytworzonych przez byłe wojskowe organy bezpieczeństwa państwa. Zarzucane oskarżonym w akcie oskarżenia czyny zakwalifikowano jako występki, które wyczerpują znamiona art. 54 ust. 2 ustawy o IPN. Czyny te są zagrożone karą pozbawienia wolności do lat 8. Wojskowy Sąd Okręgowy w Warszawie, wyrokiem z dnia 9 grudnia 2020 r., uniewinnił obydwu oskarżonych od popełnienia zarzucanych im czynów. Po rozpoznaniu apelacji prokuratora w przedmiotowej sprawie Sąd Najwyższy w dniu 26 lipca 2021 r. utrzymał w mocy zaskarżony wyrok, w związku z czym Dyrektor Głównej Komisji ŚZpNP 2 listopada 2021 r. skierował kasację do Izby Karnej Sądu Najwyższego.

Swoją kontynuację w sądzie, w okresie sprawozdawczym, miało również postępowanie dotyczące Władysława Ciastonia, jednego z oskarżonych (i skazanych) w sprawie, w której prokurator Oddziałowej Komisji w Gdańsku skierował w dniu 20 marca 2012 r., do Wojskowego Sądu Okręgowego w Warszawie, akt oskarżenia przeciwko byłym funkcjonariuszom państwa komunistycznego: szefowi sztabu generalnego Wojska Polskiego Florianowi Siwickiemu, zastępcy ministra spraw wewnętrznych szefowi Służby Bezpieczeństwa Władysławowi Ciastoniowi i ówczesnemu dyrektorowi Departamentu V Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Józefowi Sasinowi. Oskarżono ich o to, że dopuścili się popełnienia zbrodni przeciwko ludzkości, będącej jednocześnie zbrodnią komunistyczną, polegającej na stosowaniu represji wobec wytypowanych ze względu na poglądy polityczne i działalność opozycyjną 304 żołnierzy rezerwy, przez powołanie ich na trzymiesięczne ćwiczenia wojskowe w okresie od 5 listopada 1982 r. do 2–3 lutego 1983 r., do 9. Pomorskiego Pułku Pontonowego JW 1636 w Chełmnie. Sprawcy, w celu odizolowania przeciwnika politycznego – niepodlegających internowaniu lub zatrzymaniu działaczy opozycji, członków NSZZ „Solidarność"– wbrew obowiązującym wówczas przepisom prawa poddali ich intensywnej reedukacji społecznej na poligonie, w warunkach dyscypliny i porządku wojskowego, która łączyła się ze szczególnym udręczeniem powołanych na ćwiczenia i stanowiła poważne prześladowanie wobec osób przynależnych do określonej grupy o innych poglądach społeczno-politycznych.

Ostatecznie wyrokiem z dnia 22 lutego 2018 r. Sąd Rejonowy dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie uznał Józefa Sasina za winnego popełnienia czynów kwalifikowanych z art. 231 § 1 kk w zw. z art. 2 ust 1 ustawy o IPN i art. 3 ustawy o IPN i skazał go na karę 2 lat pozbawienia wolności oraz orzekł podanie wyroku do publicznej wiadomości, natomiast Władysława Ciastonia uznał za winnego popełnienia czynów kwalifikowanych z art. 231 § 1 kk w zw. z art. 189 § 2 kk w zw. z art. 2 ust 1 i art. 3 ustawy o IPN i skazał na karę 2 lat pozbawienia wolności oraz orzekł podanie wyroku do publicznej wiadomości.

Apelację od powyższego wyroku złożył obrońca Władysława Ciastonia. Swoje apelacje skierowali także obrońca oskarżonego Józefa Sasina, prokurator Oddziałowej Komisji ŚZpNP w Gdańsku oraz oskarżyciel posiłkowy.

Sąd Okręgowy w Warszawie 19 listopada 2019 r. zmienił wyrok Sądu Rejonowego z 2018 r. w ten sposób, iż uznał Władysława Ciastonia i Józefa Sasina za współwinnych popełnienia zbrodni przeciwko ludzkości i zbrodni komunistycznej wyczerpującej znamiona występku z art. 231 § 1 i 2 kk. Wymierzoną przez Sąd Rejonowy karę, Sąd Okręgowy uznał za słuszną i adekwatną do popełnionego czynu. Wyrok ten nie zakończył jednak postępowania w sprawie, ponieważ w dniu 3 grudnia 2020 r. Sąd Rejonowy dla Warszawy-Mokotowa wydał postanowienie w sprawie odroczenia wykonania kary pozbawienia wolności wymierzonej Władysławowi Ciastoniowi do 3 czerwca 2021 r. Postanowienie to zostało zaskarżone przez prokuratora, w konsekwencji czego 3 lutego 2021 r. Sąd Okręgowy w Warszawie wydał postanowienie, na mocy którego uchylił zaskarżone postanowienie o odroczeniu wykonania kary i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie.

Obrońca skazanego Władysława Ciastonia złożył także kasację od wyroku Sądu Okręgowego z 19 listopada 2019 r. Prokurator skierował do Sądu Najwyższego odpowiedź na kasację 22 lutego 2021 r. 6 lipca 2021 r. Sąd Najwyższy oddalił kasację obrońcy jako oczywiście bezzasadną.

W okresie sprawozdawczym w jednej sprawie zapadł wyrok uniewinniający w stosunku do byłych funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa Komendy Wojewódzkiej MO w Jeleniej Górze – Zdzisława B. i Wiktora D., których oskarżono o przekroczenie uprawnień służbowych, polegające na znęcaniu się nad zatrzymanym i doprowadzanym na rozmowy ostrzegawcze działaczu NSZZ „Solidarność" w Jeleniej Górze, przewodniczącym Komisji Zakładowej w tamtejszej Fabryce Narządzi – Kazimierzu M. Pokrzywdzonemu grożono pozbawieniem życia jego i członków jego rodziny. Mimo że wcześniej odmówił, zmuszono go także do podjęcia współpracy ze Służbą Bezpieczeństwa w charakterze tajnego współpracownika. Stosowane w tym celu opisane wyżej i inne działania nękające doprowadziły Kazimierza M. do targnięcia się 28 października 1982 r. na własne życie.

Wyrokiem z 30 marca 2021 r. Sąd Rejonowy w Jeleniej Górze uniewinnił obydwu oskarżonych od popełnienia zarzucanych czynów. Na skutek apelacji prokuratora w dniu 8 listopada 2021 r. Sąd Okręgowy w Jeleniej Górze uchylił zaskarżony wyrok z 30 marca 2021 r. i przekazał Sądowi Rejonowemu w Jeleniej Górze do ponownego rozpoznania.

W 2021 r. w żadnej ze spraw, w których prokuratorzy oddziałowych komisji skierowali akty oskarżenia, nie nastąpił prawomocny zwrot sprawy prokuratorowi w celu uzupełnienia braków formalnych (art. 337 § 1 kpk), nie zwrócono także spraw w celu uzupełnienia istotnych braków postępowania przygotowawczego (art. 339 § 3 pkt 3a kpk). Nie miał również miejsca przypadek zobowiązania prokuratora do przedstawienia dowodów, w wyniku ujawnienia istotnych braków postępowania przygotowawczego w toku rozprawy głównej (art. 396a kpk).

Ostatnim etapem postępowania sądowego jest ewentualne wniesienie kasacji w danej sprawie i jej rozpoznanie przez Sąd Najwyższy. Na podstawie Zarządzenia Prokuratora Generalnego nr 23/18 z dnia 30 lipca 2018 r., w sprawie ustalenia zakresu czynności Prokuratora Generalnego, Prokuratora Krajowego i pozostałych zastępców Prokuratora Generalnego, Dyrektor Głównej Komisji w zastępstwie Prokuratora Generalnego wnosi do Sądu Najwyższego kasacje od prawomocnych orzeczeń sądowych w postępowaniach lustracyjnych. W związku z tym Dyrektor GKŚZpNP kieruje do Sądu Najwyższego nie tylko kasacje w sprawach należących do właściwości Komisji Ścigania, ale także w sprawach należących do właściwości Biura Lustracyjnego. W okresie sprawozdawczym zarejestrowano 24 sprawy, w których toczyło się postępowanie w sprawie wniesienia kasacji przez Zastępcę Prokuratora Generalnego – Dyrektora Głównej Komisji. Do Sądu Najwyższego skierowano 18 kasacji: 13 kasacji od prawomocnych orzeczeń lustracyjnych, trzy kasacje w trybie przepisów ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego oraz dwie kasacje od orzeczeń wydanych w sprawach, w których akty oskarżenia skierowali prokuratorzy oddziałowych komisji.

Pierwsza z kasacji w sprawach prowadzonych przez prokuratorów pionu śledczego IPN dotyczyła Romana S., któremu zarzucono w skierowanym akcie oskarżenia, że 16 grudnia 1981 r. w Katowicach, będąc funkcjonariuszem państwa komunistycznego – członkiem plutonu specjalnego Pułku Manewrowego KWMO w Katowicach, działając wspólnie z innymi członkami tego plutonu, dopuścił się zbrodni komunistycznej, stanowiącej zbrodnię przeciwko ludzkości, polegającą na użyciu broni palnej w stosunku do strajkujących górników kopalni „Wujek", w wyniku czego śmierć poniosło 9 osób, a 21 osób doznało poważnych obrażeń ciała.

Pluton specjalny w Katowicach został powołany do życia z dniem 1 września 1978 r.

Sąd Okręgowy w Katowicach 13 grudnia 2019 r. uznał Romana S. za winnego tego, że w dniu 16 grudnia 1981 r. w Katowicach, będąc funkcjonariuszem plutonu specjalnego Pułku Manewrowego KWMO w Katowicach, działając wspólnie z innymi członkami tego plutonu, dopuścił się zbrodni komunistycznej podczas ataku na strajkujących górników kopalni „Wujek", którzy protestowali przeciwko bezprawnemu wprowadzeniu stanu wojennego i pozbawieniu obywateli podstawowych praw i wolności, w ten sposób, że użył broni palnej, oddając strzały w ich kierunku, w wyniku czego śmierć poniosło 9 górników, a 21 doznało obrażeń ciała. Za ten czyn Sąd wymierzył oskarżonemu Romanowi S. karę 7 lat pozbawienia wolności i złagodził ją – na podstawie ustawy z dnia 7 grudnia 1989 r. o amnestii – o połowę, tj. do 3 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności. W dniu 18 lutego 2020 r. apelację

od wyroku złożył prokurator Oddziałowej Komisji ŚZpNP w Katowicach, zaskarżając powyższy wyrok w całości na niekorzyść oskarżonego i wnosząc o zmianę kwalifikacji prawnej czynu przypisanego oskarżonemu, wyeliminowanie z podstaw wymierzenia kary wobec oskarżonego przepisu art. 5 ust. 1 pkt. 1 a ustawy z dnia 7 grudnia 1989 r. o amnestii oraz wymierzenie oskarżonemu kary 10 lat pozbawienia wolności. Dnia 2 marca 2020 r. apelację od wyroku Sądu Okręgowego wniósł także obrońca oskarżonego, zaskarżając wyrok w całości na jego korzyść.

W dniu 19 czerwca 2020 r. Sąd Apelacyjny w Katowicach utrzymał w mocy zaskarżony wyrok.

Kasację od wyroku wniósł w dniu 31 maja 2021 r. Dyrektor Głównej Komisji ŚZpNP. Kasacja nie została jeszcze rozpoznana przez Sąd Najwyższy.

Drugą kasację Dyrektor Głównej Komisji skierował w dniu 1 listopada 2021 r. w wyżej opisanej sprawie dwóch oskarżonych – byłego dyrektora Departamentu Kadr MON, gen. dyw. w st. spocz. Andrzeja W. oraz byłego dyrektora Centralnego Archiwum Wojskowego w Warszawie, dr. Czesława Ż., oskarżonych o uchylanie się od przekazania do zasobu archiwalnego IPN, wbrew obowiązkowi wynikającemu z ustawy o IPN, dokumentów archiwalnych, wytworzonych przez byłe wojskowe organy bezpieczeństwa państwa.

Odmówiono wniesienia kasacji w czterech sprawach (w tym w trzech zarejestrowanych w 2021 r. i jednej zarejestrowanej jeszcze w 2020 r.), z czego w dwóch sprawach należących do właściwości Biura Lustracyjnego i w dwóch sprawach unieważnieniowych.

W okresie sprawozdawczym Sąd Najwyższy rozpoznał dwie kasacje w sprawach dotyczących działalności Głównej Komisji, w których kasacje skierowano jeszcze w 2020 r.

Pierwsza kasacja dotyczyła postępowania przeciwko Leszkowi L., oskarżonemu o to, że w okresie od 12 do 17 grudnia 1981 r. w Wałbrzychu, jako Komendant Wojewódzki Milicji Obywatelskiej, a tym samym funkcjonariusz państwa komunistycznego, przekroczył swoje uprawnienia w ten sposób, że wydał decyzje o zatrzymaniu i internowaniu 92 osób, ówczesnych działaczy opozycji, powołując się na przepisy nieistniejącego aktu prawnego w postaci dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. „o ochronie bezpieczeństwa Państwa i porządku publicznego w czasie obowiązywania stanu wojennego". W konsekwencji bezprawnie pozbawił wolności pokrzywdzonych na okres trwający od kilku dni do kilkunastu miesięcy, co stanowiło formę represji i poważnego prześladowania z powodu ich przynależności do określonej grupy społeczno-politycznej.

Sąd Rejonowy w Wałbrzychu 12 lutego 2018 r. uniewinnił oskarżonego od popełnienia wszystkich zarzucanych mu aktem oskarżenia czynów. W ustnym uzasadnieniu wyroku Sąd wskazał, iż w jego ocenie zaistniała okoliczność wyłączająca winę oskarżonego – a mianowicie działanie w granicach usprawiedliwionego błędu (art. 28 kk). W dniu 27 czerwca 2018 r. prokurator skierował do Sądu Okręgowego w Świdnicy apelację od powyższego wyroku. W dniu 4 października 2018 r. Sąd Okręgowy w Świdnicy IV Wydział Karny Odwoławczy uchylił powyższy wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Wałbrzychu, który 21 czerwca 2019 r. częściowo umorzył postępowanie z powodu przedawnienia karalności, a częściowo uniewinnił oskarżonego od popełnienia zarzucanych mu czynów. Prokurator złożył apelację od powyższego wyroku, którą rozpoznał Sąd Okręgowy w Świdnicy 22 listopada 2019 r. i zmienił wyrok Sądu Rejonowego w Wałbrzychu z 21 czerwca 2019 r. w ten sposób, że z kwalifikacji prawnej czynu wyeliminował przepisy art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy o IPN oraz uniewinnił oskarżonego od popełnienia jednego z zarzucanych mu czynów. Uchylił także punkt II wyroku (uniewinniający oskarżonego od popełnienia trzech czynów), umarzając postępowanie karne w tym zakresie, na podstawie art. 17 § 1 pkt. 6 kpk – z powodu przedawnienia karalności. Dyrektor Głównej Komisji wniósł 18 sierpnia 2020 r. do Sądu Najwyższego kasację od wyroku Sądu Okręgowego w Świdnicy. 16 kwietnia 2021 r. Sąd Najwyższy uchylił zaskarżone orzeczenie oraz utrzymany nim w mocy wyrok Sądu Rejonowego w Wałbrzychu i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania sądowi I instancji. Sąd Najwyższy podzielił przedstawione w kasacji stanowisko prawne, iż na gruncie przepisów prawa międzynarodowego istnieją podstawy do uznania zarzucanych oskarżonemu czynów za zbrodnię przeciwko ludzkości, a nadto, że czyny takie są bezprawne nawet wówczas, gdy są zgodne z przepisami prawa wewnętrznego. W przeciwnym wypadku każde państwo mogłoby samodzielnie określać, jakie czyny stanowią zbrodnie przeciwko ludzkości, co pozostawałoby w sprzeczności z pod-

stawowymi zasadami prawa międzynarodowego. Orzeczenie to istotnie zmienia dotychczasową linię orzecznictwa Sądu Najwyższego i może mieć znaczenie w sprawach o inne zbrodnie komunistyczne popełnione w okresie stanu wojennego, zwłaszcza dotyczące zbrodni sądowych.

Drugie orzeczenie Sądu Najwyższego wydane w 2021 r., w odniesieniu do kasacji skierowanej w 2020 r., dotyczyło trzech oskarżonych: Grzegorza P., Waldemara O. i Pawła N. byłych funkcjonariuszy Wydziału I Departamentu IV MSW, którym prokurator zarzucił udział w tworzeniu przeciwko Jerzemu Popiełuszce fałszywych dowodów, w celu skierowania przeciwko niemu nakazu ścigania o przestępstwo. Grzegorz P., jako Naczelnik Wydziału I Departamentu IV MSW kierował akcją podrzucenia do mieszkania ks. Jerzego Popiełuszki, przez Pawła N. oraz Waldemara O. amunicji, materiałów wybuchowych, ulotek i wydawnictw, które następnie zostały ujawnione w trakcie przeszukania przeprowadzonego w tym mieszkaniu 12 grudnia 1983 r.

Dnia 30 października 2019 r. Sąd Okręgowy w Warszawie uznał, że czyny zarzucane oskarżonym nie stanowią zbrodni przeciwko ludzkości i umorzył postępowania karne ze względu na przedawnienie karalności (art. 17 § 1 pkt. 6 kpk). Sąd Apelacyjny w Warszawie, po rozpoznaniu zażalenia złożonego przez prokuratora, 15 stycznia 2020 r. wydał postanowienie utrzymujące w mocy postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie o umorzeniu postępowania na podstawie art. 17 § 1 pkt 6 kpk.

Dyrektor Głównej Komisji ŚZpNP skierował do Sądu Najwyższego kasację od powyższego orzeczenia Sądu Apelacyjnego w dniu 15 grudnia 2020 r., rozpoznaną 9 grudnia 2021 r. – Sąd Najwyższy uchylił zaskarżone orzeczenie Sądu Apelacyjnego w Warszawie i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania w instancji odwoławczej.

W okresie sprawozdawczym Sąd Najwyższy wydał orzeczenia w 33 sprawach, w tym w 29 sprawach należących do właściwości Biura Lustracyjnego. W czterech, spośród wspominanych spraw lustracyjnych, Dyrektor Głównej Komisji skierował kasacje jeszcze w 2019 r., w 19 sprawach – kasację skierowano w 2020 r., a w 6 sprawach – w bieżącym okresie sprawozdawczym.

Sąd Najwyższy uwzględnił kasacje Dyrektora Głównej Komisji, uchylając zaskarżone orzeczenia i kierując sprawę do ponownego rozpatrzenia w 25 sprawach należących do właściwości Biura Lustracyjnego, 2 sprawach unieważnieniowych i 2 sprawach należących do właściwości Komisji ŚZpNP. W czterech sprawach kasacja została oddalona: jedna kasacja unieważnieniowa i trzy kasacje BL.

Trzecią kategorią kasacji, kierowanych i rozpoznawanych przez Sąd Najwyższy w okresie sprawozdawczym, są kasacje w sprawach o uznanie za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. W 2021 r. skierowano trzy kasacje w tej kategorii spraw, w tym jedną zarejestrowaną jeszcze w 2019 r. Sąd Najwyższy wydał także trzy orzeczenia w sprawach unieważnieniowych: jedną kasację oddalono, w dwóch sprawach uchylono zaskarżone orzeczenia i skierowano sprawę do ponownego rozpoznania przez sądy niższej instancji.

Przykładem postępowania tego rodzaju może być sprawa dotycząca starań o uznanie za nieważny wyroku skazującego Eugeniusza W. Postępowanie prowadzono w Oddziałowej Komisji we Wrocławiu, dotyczyło ono uznania za nieważny wyroku Sądu Rejonowego w Jaworze z dnia 17 września 1982 r., na mocy którego wnioskodawca, Eugeniusz W., został skazany na karę trzech miesięcy aresztu, za udział w dniu 31 sierpnia 1982 r. w Jaworze, w demonstracji zorganizowanej dla uczczenia drugiej rocznicy podpisania Porozumień Sierpniowych, dających początek działalności NSZZ „Solidarność". Pierwotnie Sąd Okręgowy w Legnicy nie uwzględnił wniosku o uznanie powyższego wyroku za nieważny, uznając, że Eugeniusz W., biorąc, nawet świadomie, jako członek zdelegalizowanej wówczas „Solidarności", udział w rzeczonej demonstracji, by zamanifestować swoje poglądy i w jakiś sposób zmienić ówczesną rzeczywistość w Polsce, nie działał w ten sposób na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. Orzeczenie to utrzymał w mocy Sąd Apelacyjny we Wrocławiu, po rozpoznaniu zażalenia złożonego przez prokuratora IPN i samego wnioskodawcę. Orzeczenie zostało uchylone dopiero przez Sąd Najwyższy na skutek kasacji wywiedzionej przez Zastępcę Prokuratora Generalnego – Dyrektora Głównej Komisji, a sprawa została przekazana do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu we Wrocławiu, który postanowieniem z 12 lipca 2021 r. ostatecznie stwierdził nieważność wyroku Sądu Rejonowego w Jaworze z dnia 17 września 1982 r.

Tabela 15. Środki odwoławcze, w wyniku których sądy II instancji wydały orzeczenia w 2021 r.

Oddziałowa komisja	Środki odwoławcze prokuratora apelacje/zażalenia		Apelacja obrońcy	Orzeczenie sądów wydane w związku z apelacją lub zażaleniem prokuratora	Orzeczenie sądów wydane w związku z apelacją strony
	Skierowane w 2020 r.	Skierowane w 2021 r.			
Białystok	0	0	0	0	0
Gdańsk	0	1	0	0	0
Katowice	2/0	0	0	0	0
Kraków	1/0	0	0	0	0
Lublin	0	2	0	0	0
Łódź	0	0	0	0	0
Poznań	0	0	0	0	0
Rzeszów	0	0	2	0	1
Szczecin	0	0	0	0	0
Warszawa	0	2	1	2	1
Wrocław	0	0	0	0	0
Razem	3/1	5	3	2	2

Tabela 16. Posiedzenia, rozprawy sądowe w 2021 r.

Oddziałowa Komisja	Liczba rozpraw I instancja	Liczba rozpraw II instancja	Posiedzenia sądowe (w tym Ns)
Białystok	0	0	71
Gdańsk	2	0	92
Katowice	1	0	51
Kraków	0	0	95
Lublin	14	0	118
Łódź	0	0	42
Poznań	0	0	102
Rzeszów	16	3	123
Szczecin	5	0	82
Warszawa	4	1	102
Wrocław	7	1	66
Razem	49	5	944

6.5. Udział prokuratorów w identyfikacji osób, które straciły życie wskutek walki z narzuconym systemem totalitarnym lub wskutek represji totalitarnych lub czystek etnicznych

Kolejnym zadaniem Instytutu, realizowanym przy udziale prokuratorów Komisji Ścigania, jest identyfikacja osób, które straciły życie wskutek walki z narzuconym systemem totalitarnym lub wskutek represji totalitarnych od 8 listopada 1917 r. do 31 lipca 1990 r. W 2021 r. czynności podjęte przez prokuratorów w 27 śledztwach oddziałowych komisji doprowadziły do uzyskania 17 opinii identyfikacyjnych osób, które straciły życie wskutek walki z narzuconym systemem totalitarnym lub wskutek represji totalitarnych w okresie od 8 listopada 1917 r. do 31 lipca 1990 r. i zostały pochowane w skrytych mogiłach. Czynności poszukiwawcze zmierzające do ujawnienia miejsc, w których znajdowały się szczątki ofiar wymienionych wyżej zbrodni w przypadku 22 postępowań były przeprowadzone przy udziale specjalistów z Biura Poszukiwań i Identyfikacji IPN. Pracownicy Biura byli powoływani jako biegli w prowadzonych postępowaniach oraz weryfikowano w toku zlecanych badań genetycznych informacje uzyskane z bazy CODIS, typujące potencjalnych odnalezionych. Można wskazać przykładowe postępowania, w których toku w 2021 r. prowadzono takie prace. W ramach śledztwa Oddziałowej Komisji w Katowicach uzyskano opinie biegłych z zakresu genetycznych badań porównawczych, pozwalających na identyfikację kolejnych żołnierzy Narodowych Sił Zbrojnych Zgrupowania „Bartek", którzy jesienią 1946 r. w okolicach Łambinowic w sposób podstępny zostali pozbawieni życia przez funkcjonariuszy Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego. Śledztwo Oddziałowej Komisji w Lublinie doprowadziło natomiast do identyfikacji szczątków żołnierza Brygady Wileńskiej Armii Krajowej z oddziałów dowodzonych przez kpt. Wincentego Mroczkowskiego ps. „Zapora" i por. Zygmunta Szendzielarza ps. „Łupaszka", który w 1949 r. został skazany na karę śmierci wyrokiem Wojskowego Sądu Rejonowego w Lublinie. W śledztwie Oddziałowej Komisji w Krakowie zidentyfikowano zaś żołnierzy Narodowych Sił Zbrojnych, wobec których w 1948 r. Wojskowy Sąd Rejonowy w Krakowie orzekł kary śmierci i którzy zostali pochowani w bezimiennych mogiłach na terenie cmentarza Rakowickiego w Krakowie. Wśród zidentyfikowanych w śledztwie Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Rzeszowie byli też kolejni żołnierze Wojska Polskiego, którzy w 1946 r. w Jaworniku Ruskim zostali wzięci do niewoli w czasie walk stoczonych z oddziałami UPA, a następnie rozstrzelani przez członków sotni „Hromenki" i pochowani we wspólnej mogile ukrytej w pobliskim lesie. Czynności podjęte w śledztwie Oddziałowej Komisji w Gdańsku doprowadziły także do identyfikacji szczątków kolejnego już żołnierza Wojska Polskiego, który we wrześniu 1939 r. brał udział w obronie Wojskowej Składnicy Tranzytowej Westerplatte. Szczątki te zostały odnalezione w bezimiennej mogile na terenie Muzeum Westerplatte i Wojny 1939. Śledztwo Oddziałowej Komisji w Łodzi przyniosło identyfikację szczątków żołnierza Konspiracyjnego Wojska Polskiego, działającego na terenach powiatów koneckiego, opoczyńskiego, piotrkowskiego i radomszczańskiego, który w 1949 r. został skazany przez Wojskowy Sąd Rejonowy w Łodzi na karę śmierci i po przeprowadzonej egzekucji pochowany w nieoznaczonej mogile. Warto wspomnieć także prace prowadzone w śledztwie Oddziałowej Komisji w Gdańsku, w Dolinie Śmierci w Chojnicach. Znaleziono tam ciała dużej liczby ofiar aresztowanych w 1945 r. przez Gestapo. W świetle ostatnich ustaleń można uznać, że osoby te zamordowano na terenie Doliny Śmierci, a ich ciała spalono w celu zatarcia śladów zbrodni. Z trzech jam grobowych podjęto niespełna tonę kości ludzkich i ich fragmentów. Nie sposób precyzyjnie określić liczby pochowanych tam osób. W poniższej tabeli, w celu określenia ilości znalezionych szczątków użyto liczby od 100 do 500 (7 szczątków ujawniono w innym postępowaniu).

Tabele 17. Prace ekshumacyjne w 2021 r. prowadzone przez prokuratorów

Oddziałowa Komisja	Postępowania, w których prowadzono w 2021 r. czynności ekshumacyjne	Postepowania, w których prowadzono w 2021 r. czynności ekshumacyjne we współpracy z BPiI	Ujawnione szczątki	Liczba profili genetycznych uzyskanych w 2021 r.	Liczba uzyskanych opinii identyfikacyjnych	Liczba profili genetycznych przekazanych Prezesowi IPN w 2021 r.
Białystok	0	0	0	68	2	9
Gdańsk	2	0	107–507	22	1	22
Katowice	7	5	15	6	3	6
Kraków	7	7	16	9	5	2
Lublin	1	1	12	6	1	10
Łódź	1	1	1	0	1	0
Poznań	0	0	0	0	0	0
Rzeszów	0	0	0	0	3	0
Szczecin	1	1	2	0	0	0
Warszawa	5	5	46	38	1	11
Wrocław	3	2	5	5	0	1
Razem	27	22	204–604	154	17	61

6.6. Nadzór służbowy nad działalnością Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu

Dyrektor Głównej Komisji ŚZpNP jest przełożonym służbowym wszystkich prokuratorów Komisji, a prokuratorzy Głównej Komisji sprawują w zakresie im zleconym nadzór służbowy i instancyjny nad pracą prokuratorów oddziałowych komisji. Oddziałowe komisje są kierowane przez naczelników, którzy z kolei sprawują bieżący nadzór nad prokuratorami wykonującymi czynności służbowe w poszczególnych oddziałowych komisjach. Wewnętrzny nadzór służbowy naczelników Komisji jest realizowany przez analizę czynności podejmowanych przez podległych im prokuratorów, czuwanie nad sprawnością i merytoryczną poprawnością prowadzonych postępowań. Oceniając podstawy uzasadniające przedłużenie okresu trwania śledztw, działając na podstawie dyspozycji art. 310 § 2 kpk, naczelnicy wydają postanowienia o przedłużeniu okresu prowadzenia śledztw na czas do jednego roku. Prokuratorzy Głównej Komisji zgodnie ze wskazanym art. 310 § 2 kpk dokonują oceny zasadności kierowanych z oddziałowych komisji wniosków o przedłużenie prowadzonych śledztw na czas powyżej roku. Zapoznają się przy tym z aktami sprawy i oceniają poprawność i sprawność prowadzonych postępowań. W 2021 r. prokuratorzy Głównej Komisji wydali 474 postanowienia, w trybie przewidzianym w art. 310 § 2 kpk, o przedłużeniu okresu trwania śledztwa na dalszy czas oznaczony, z czego 247 spraw dotyczyło zbrodni komunistycznych, 201 – zbrodni nazistowskich, a 26 – innych zbrodni przeciwko pokojowi, ludzkości i zbrodni wojennych. Na podstawie zarządzenia Dyrektora Głównej Komisji wskazani prokuratorzy Głównej Komisji sprawują zwierzchni nadzór służbowy w sprawach o skomplikowanym charakterze, istotnych dla realizacji celów ustawowych Komisji Ścigania. W 2021 r. zwierzchnim nadzorem służbowym było objętych 15 śledztw, a na koniec 2021 r. nadzór służbowy sprawowany był nadal nad 13 śledztwami.

Innym elementem sprawowania nadzoru nad pracą podległych prokuratorów jest prowadzenie na mocy zarządzeń Dyrektora GKŚZpNP, przez prokuratorów i pracowników Głównej Komisji, wizytacji w oddziałowych komisjach w celu oceny sposobu wypełniania ustawowych zadań przez pracowników tych jednostek i sposobu kierowania oddziałowymi komisjami przez naczelników. W 2021 r. przeprowadzono wizytacje OKŚZpNP w Łodzi, Lublinie i Warszawie oraz lustrację w Białymstoku. Ustalenia zespołów wizytacyjnych stały się podstawą do opracowania i przekazania przez Dyrektora GKŚZpNP zaleceń powizytacyjnych, zawierających ocenę sposobu funkcjonowania skontrolowanych Komisji oraz nakazujących usunięcie uchybień stwierdzonych w trakcie wizytacji. W ramach wewnętrznego planu pracy Wydziału Nadzoru nad Śledztwami GKŚZpNP prokuratorzy Głównej Komisji przeprowadzili 7 bieżących kontroli w oddziałowych komisjach, oceniając przyczyny uzasadniające kontynuowanie postępowań długotrwałych, kontrolując poprawność prowadzenia spraw, postępowań skargowych, spraw, w których nastąpiło uchylenie decyzji prokuratora przez sąd, oceniając sprawność i prawidłowość realizacji zadań służbowych, prawidłowość podziału obowiązków służbowych oraz pracę naczelników jako kierowników jednostek. Realizacja bieżących kontroli w 2021 r. została ograniczona z uwagi na sytuację epidemiologiczną. Ustalenia pokontrolne, po ich zaakceptowaniu ze strony Naczelnika Wydziału Nadzoru nad Śledztwami GKŚZpNP, stanowiły podstawę do kierowania wystąpień i zaleceń, w celu poprawy poziomu merytorycznego czynności procesowych wykonywanych przez prokuratorów oraz usprawnienia sposobu funkcjonowania Komisji.

Naczelnicy oddziałowych komisji w zakresie swych obowiązków służbowych dotyczących nadzoru nad pracą podległych im prokuratorów, rozpoznają skargi skierowane na prokuratorów oddziałowych komisji. Skargi kierowane wobec naczelników Komisji oraz prokuratorów Głównej Komisji rozpoznaje Dyrektor Głównej Komisji. W 2021 r. skierowano trzy skargi na prokuratorów Oddziałowej Komisji w Gdańsku. Złożone skargi, po ich rozpoznaniu nie zostały uwzględnione przez naczelnika tej Komisji. W tym samym okresie do Głównej Komisji wpłynęły 2 skargi, które również zostały uznane za bezzasadne i oddalone. Prokuratorzy Głównej i oddziałowych komisji w 2021 r. udzielili odpowiedzi lub przekazali informacje dotyczące 88 zapytań, złożonych przez zainteresowane podmioty w trybie ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej.

Najwięcej spraw tego rodzaju wpłynęło do Oddziałowej Komisji w Gdańsku (15), Oddziałowej Komisji w Krakowie (52) i do Głównej Komisji (15).

Dyrektor Głównej Komisji w okresie sprawozdawczym wydał 35 zarządzeń regulujących pracę Głównej Komisji, wśród których znalazły się zarządzenia wydane w związku z realizacją planu najważniejszych działań Głównej Komisji o przeprowadzeniu wizytacji oddziałowych komisji w Łodzi, Lublinie i w Warszawie oraz o przeprowadzeniu lustracji w Białymstoku. Nowym zarządzeniem zmieniono podział czynności pracowników sekretariatu Głównej Komisji, dostosowując zakres zadań poszczególnych pracowników do aktualnego stanu etatowego i zadań ustawowych realizowanych przez Główną Komisję. Wydano dwa zarządzenia dotyczące zwierzchniego nadzoru służbowego nad prowadzonymi postępowaniami. W okresie sprawozdawczym Dyrektor Głównej Komisji wydał ponadto dwa zarządzenia w sprawie urządzeń ewidencyjnych prowadzonych w Głównej Komisji ŚZpNP, jedno w sprawie odpowiedniego stosowania (wspomnianych urządzeń ewidencyjnych) w Głównej Komisji i oddziałowych komisjach ŚZpNP Zarządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 lipca 2021 r., drugie – w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów oraz innych działów administracji w powszechnych jednostkach organizacyjnych prokuratury. W związku z wprowadzeniem nowej elektronicznej bazy postępowań stosownym zarządzeniem uregulowano także sposób wprowadzenia w oddziałowych komisjach zmodernizowanego systemu informatycznego – Elektroniczny Wykaz Postępowań – nowy. Wydano także dziewięć zarządzeń w przedmiocie przekazania sprawy do dalszego prowadzenia innej Oddziałowej Komisji ŚZpNP z wyłączeniem zasad określających właściwość miejscową. Pozostałe zarządzenia, wydane głównie w pierwszej połowie 2021 r., regulowały organizację pracy w Głównej Komisji w okresie epidemii. Były one systematycznie modyfikowane i dostosowywały organizację pracy do aktualnego poziomu zagrożenia epidemicznego i zaleceń Rządu RP.

6.7. Szkolenia prokuratorów i pracowników Komisji

W 2021 r. zorganizowano dwa ogólnopolskie szkolenia dla prokuratorów i pracowników sekretariatów Komisji ŚZpNP. Pierwsze szkolenie odbyło się od 6 do 8 października 2021 r. i wzięło w nim udział 38 prokuratorów oraz 23 pracowników sekretariatów Głównej i oddziałowych komisji ŚZpNP. Tematy zajęć szkoleniowych dla prokuratorów dotyczyły zagadnień związanych z orzecznictwem Sądu Najwyższego w sprawach bezprawnego pozbawienia wolności obywateli polskich na podstawie decyzji o internowaniach w okresie obowiązywania stanu wojennego w Polsce. Poruszono ponadto kwestie związane z działaniami funkcjonariuszy publicznych w okresie obowiązywania w Polsce stanu wojennego, które realizowały znamiona zbrodni przeciwko ludzkości. Zaprezentowano także działania zmierzające do wprowadzenia zmian w systemie informatycznym EWP, ponadto możliwości wykorzystania zmodyfikowanej bazy danych o śledztwach i postępowaniach „Ns" w pracy Komisji ŚZpNP. Wykłady odnoszące się do wskazanej problematyki zostały wygłoszone przez prokuratorów Głównej Komisji ŚZpNP. Szkolenie pracowników sekretariatów dotyczyło natomiast wybranych zagadnień praktycznych, związanych z realizacją zadań służbowych przez sekretariaty Głównej i oddziałowych komisji ŚZpNP w prowadzonych śledztwach w świetle zarządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów oraz innych działów administracji w powszechnych jednostkach organizacyjnych prokuratury. Drugie szkolenie trwało od 3 do 5 listopada 2021 r. Wzięło w nim udział 15 prokuratorów i 34 pracowników sekretariatów Głównej i Oddziałowych Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Szkolenie zostało w całości poświęcone zagadnieniom praktycznym związanym z wdrożeniem zmodyfikowanego systemu informatycznego EWP, przeznaczonego do gromadzenia oraz przetwarzania danych z postępowań przygotowawczych oraz sądowych. W trakcie obydwu szkoleń odbyły się również narady służbowe Dyrektora Głównej Komisji ŚZpNP z prokuratorami Głównej Komisji ŚZpNP i naczelnikami oddziałowych komisji ŚZpNP.

6.8. Realizacja obowiązków pionu śledczego IPN, innych niż wynikające z ustawy o IPN

Prokuratorzy i pracownicy Komisji Ścigania oprócz wypełniania podstawowych zadań ustawowych uczestniczą również w realizacji innych działań związanych z realizacją zadań Instytutu Pamięci Narodowej w sferze edukacyjnej, informacyjnej, badań naukowych oraz współpracy z instytucjami rządowymi, samorządowymi, stowarzyszeniami. Wśród działań informacyjnych należy podkreślić rolę rzecznika prasowego Głównej Komisji ŚZpNP, który jest odpowiedzialny za kształtowanie współpracy Głównej Komisji z środkami masowego przekazu i czuwa nad formą i treścią przekazywanych informacji z toczących się postępowań przygotowawczych. Rzecznik prasowy GK w 2021 r. przekazał dziennikarzom z krajowych i zagranicznych redakcji radiowych, telewizyjnych i prasowych oraz rzecznikowi prasowemu Instytutu Pamięci Narodowej łącznie 57 pisemnych informacji z toczących się śledztw w oddziałowych komisjach ŚZpNP oraz w kwestiach związanych z działalnością Komisji ŚZpNP. Opracował i przekazał do publikacji na stronie internetowej Instytutu Pamięci Narodowej 28 komunikatów prasowych, informujących o ustaleniach poczynionych w śledztwach pozostających w zainteresowaniu opinii publicznej, między innymi dotyczących wniesienia aktów oskarżenia i zapadłych wyroków sądów, wydania postanowień o przedstawieniu zarzutów, odnalezienia dokumentów podlegających przekazaniu IPN czy zakończonych postępowań przygotowawczych. Uczestniczył w przygotowaniu materiałów do trzech obszernych wywiadów prasowych Dyrektora Głównej Komisji ŚZpNP, których przedmiotem były interesujące dziennikarzy śledztwa prowadzone w oddziałowych komisjach oraz realizacja przez prokuratorów innych zadań ustawowych. Rzecznik Prasowy Komisji był także współorganizatorem czterech konferencji prasowych, dotyczących postępowań karnych prowadzonych przez prokuratorów oddziałowych komisji, w których udział wzięli między innymi Prezes Instytutu Pamięci Narodowej, Minister Sprawiedliwości oraz inni urzędnicy administracji publicznej. W ramach polityki informacyjnej prezentował zagadnienia związane z działalnością Komisji ŚZpNP

podczas wizyt odbywanych w 2021 r. w Instytucie Pamięci Narodowej przez parlamentarzystów, sędziów, prokuratorów i funkcjonariuszy Policji z Albanii, dziennikarzy z Mołdawii oraz sędziów i prokuratorów z krajów Unii Europejskiej. Utrzymuje również bieżące, codzienne kontakty z dziennikarzami udzielając im ustnych informacji.

Kolejnym rodzajem aktywności GKŚZpNP jest działalność kontynuowana w ramach punktu kontaktowego Europejskiej Sieci „Eurojust", zajmującego się koordynowaniem ścigania sprawców odpowiedzialnych za popełnienie zbrodni ludobójstwa, zbrodni przeciwko ludzkości oraz zbrodni wojennych. W ramach tej działalności prokurator Głównej Komisji uczestniczył w posiedzeniach tychże punktów kontaktowych. Z uwagi na restrykcje związane z rozprzestrzenianiem się wirusa COVID-19 jedno z tych spotkań odbyło się zdalnie, za pośrednictwem łączy internetowych. Drugie zaś – w formule bezpośredniej – miało miejsce w Hadze, w siedzibie „Eurojust". Podczas spotkań prokurator przedstawiał bieżące informacje dotyczące śledztw prowadzonych przez prokuratorów Komisji Ścigania oraz udzielał odpowiedzi na pytania odnoszące się do ich działalności śledczej. W odpowiedzi na kierowane zapytania „Eurojust" przekazał najistotniejsze dane statystyczne, odnoszące się do śledztw prowadzonych przez prokuratorów Komisji Ścigania.

Należy wskazać, że prokuratorzy Głównej Komisji uczestniczą w procesie udostępniania do celów naukowych akt archiwalnych wytworzonych przez byłą Komisję Badania, a obecnie przechowywanych w AIPN, oceniając możliwość udostępnienia wnioskowanych materiałów i wydając stosowne zarządzenia w tym zakresie. W 2021 r. Główna Komisja rozpoznała 31 wniosków kierowanych z AIPN, Biura Badań Historycznych oraz Oddziałów Instytutu.

W 2021 r. kontynuowano działalność zespołu składającego się z prokuratora Głównej Komisji, zastępcy naczelnika Oddziałowego Archiwum IPN w Krakowie, a także historyka na co dzień pracującego w Oddziałowej Komisji w Katowicach, który funkcjonuje w związku z wydaniem przez Prezesa IPN zarządzenia nr 24/17, w sprawie powołania zespołu koordynującego poszukiwanie, przetwarzanie i przekazywanie na potrzeby prowadzonych śledztw materiałów dotyczących zbrodni popełnionych w niemieckich obozach koncentracyjnych i obozach zagłady. W 2021 r. skoncentrowano się na czynnościach związanych z opracowywaniem bazy informatycznej, dotyczącej niemieckiego obozu koncentracyjnego KL Stutthof. W związku z tym uczestniczono w pracach analitycznych z Biurem Informatyki IPN, zmierzających do utworzenia aplikacji internetowej w celu publikacji serwisu o roboczej nazwie „Załoga KL Stutthof". W tym celu dokonano wielu korekt zapisów w bazie danych strażników obozowych oraz przeprowadzono korektę zapisów w Archiwum Muzeum KL Stutthof. Wykonując kolejne działania w tym zakresie, zlecono przepisanie treści wielu polskich wyroków i innych dokumentów, które następnie włączono do tworzonej bazy internetowej.

Kolejnym zadaniem realizowanym przez prokuratorów Komisji jest opiniowanie aktów prawnych na prośbę innych organów centralnych oraz uczestnictwo w prowadzonych pracach legislacyjnych. W ramach tych obowiązków Główna Komisja przedstawiła krytyczne uwagi do Dezyderatu nr 73 Komisji do Spraw Petycji Sejmu RP z dnia 14 stycznia 2021 r., dotyczącego wyeliminowania z porządku prawnego przepisu art. 1 pkt 1 dekretu z dnia 31 sierpnia 1944 r. o wymiarze kary dla faszystowsko-hitlerowskich zbrodniarzy winnych zabójstw i znęcania się nad ludnością cywilną i jeńcami oraz dla zdrajców Narodu Polskiego (t.j. Dz. U. z 1946 r. nr 69, poz. 377, z późn. zm.). Zwrócono uwagę, że wyeliminowanie tego przepisu z porządku prawnego skutkowałoby znacznym ograniczeniem możliwości prawnokarnego rozliczenia zbrodni popełnionych w okresie II wojny światowej przez funkcjonariuszy państwa niemieckiego i osoby z nimi współdziałające. Na wniosek Kolegium Instytutu Pamięci Narodowej Główna Komisja przygotowała propozycje zmian w ustawie o IPN, w zakresie dotyczącym regulacji związanych z działalnością pionu śledczego. Przedstawiono również uwagi dotyczące opracowywanego w Ministerstwie Sprawiedliwości projektu zmian ustawy Kodeks karny, mających służyć implementacji do wewnętrznego porządku prawnego postanowień Konwencji ONZ w sprawie ochrony wszystkich osób przed wymuszonym zaginięciem. W stanowisku wskazano potrzebę doprecyzowania niektórych przepisów oraz wprowadzenia regulacji wynikających z Konwencji, które w projekcie pominięto. Dyrektor Głównej Komisji ŚZpNP – Zastępca Prokuratora Generalnego wziął udział w posiedze-

niu Prezydium Komisji do Spraw Petycji, poświęconym celowości podjęcia inicjatywy ustawodawczej w zakresie przeniesienia Komisji ŚZpNP z Instytutu Pamięci Narodowej do struktur powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury oraz weryfikacji pracy prokuratorów pionu śledczego IPN. Dyrektor Głównej Komisji przedstawił negatywne stanowisko w tym przedmiocie. Główna Komisja przygotowała informację o postępowaniach w sprawie zbrodni popełnionych na szkodę osób należących do mniejszości narodowych, która stanowiła element informacji zbiorczej, przedstawionej następnie Sejmowej Komisji do spraw Mniejszości Narodowych przez prezesa IPN. W posiedzeniu komisji sejmowej wziął udział również prokurator Głównej Komisji. Podobnie prokurator Głównej Komisji wziął udział w posiedzeniu Senatu RP, którego przedmiotem był projekt ustawy o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego oraz projekt ustawy o zmianie ustawy o osobach deportowanych do pracy przymusowej oraz osadzonych w obozach pracy przez III Rzeszę i Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich. W ramach współpracy z Radą Ministrów Dyrektor Głównej Komisji udzielił odpowiedzi na wystąpienie Ministra – Członka Rady Ministrów, dotyczące prawnych możliwości prowadzenia postępowań w sprawach o zbrodnie popełnione przez funkcjonariuszy państwa komunistycznego, sędziów i prokuratorów, polegające na wydaniu pozbawionych podstaw prawnych orzeczeń skutkujących bezprawnym pozbawieniem wolności pokrzywdzonych i działań podejmowanych w tych sprawach przez pion śledczy Instytutu.

6.9. Wybrane postępowania KŚZpNP prowadzone w 2021 r., obrazujące pracę prokuratorów

Poniżej zaprezentowano kilka wybranych spraw karnych oraz postępowań w sprawach o unieważnienie orzeczeń sądów komunistycznych. Sprawy te przedstawiają charakterystyczne zdarzenia będące obecnie przedmiotem czynności służbowych.

Śledztwo OKŚZpNP w Białymstoku o sygn. S 69.2021.Zk w sprawie dokonanego 25 sierpnia 1950 r. w rejonie wsi Żuki, województwo podlaskie, przez Wacława S., tajnego współpracownika funkcjonariuszy państwa komunistycznego, zabójstwa Józefa B., Franciszka K., Stanisława K. członków polskiego oddziału niepodległościowego „Sosny". Z publikacji naukowej historyków IPN i materiałów UB wynikało, że 25 sierpnia 1950 r. Wacław S. ps. „Księżyc", tajny współpracownik funkcjonariuszy UB, wyprowadził członków oddziału niepodległościowego, a mianowicie Józefa B., Franciszka K., Stanisława K., Józefa W. w rejon lasów szelągowskich, przy wsiach Żuki i Wiszowate. Zaproponował im spożycie alkoholu, a następnie, gdy spali, zabił ich wszystkich, strzelając do nich z broni palnej. W toku śledztwa ustalono jednak, że rzekomo zabity przez Wacława S. Józef W. zmarł w 1982 r. w Elblągu i był tajnym współpracownikiem organów bezpieczeństwa, a jego werbunek nastąpił między 1947 a 1950 r. Wacław S. został zastrzelony na początku listopada 1950 r. przez członków polskiej organizacji niepodległościowej, którzy ustalili, że współpracował z funkcjonariuszami Urzędu Bezpieczeństwa. Materiał dowodowy śledztwa pozwolił więc na odkłamanie meldunków UB, opisujących nieprawdziwą wersję zabicia członków oddziału „Sosny" i ujawnił, że funkcjonariusze UB oraz ich współpracownicy dokonali rozpracowania operacyjnego tego oddziału w celu pozbawienia życia polskich partyzantów.

Postępowanie OKŚZpNP w Białymstoku o sygn. Ns 52.2021, w którego toku prokurator skierował do Sądu Okręgowego w Białymstoku wniosek o unieważnienie wyroku Wojskowego Sądu Rejonowego w Białymstoku z dnia 4 lipca 1949 r. o sygn. Sr 193/49 w zakresie skazania tym wyrokiem Marii D. na karę 6 lat więzienia. Maria D. została skazana za to, że w maju 1948 r. udzieliła kilkakrotnie pomocy szefowi PAS – nielegalnego związku „NZW" – Romualdowi Rajsowi ps. „Bury", przewożąc archiwum jego związku ze wsi Brzozowo-Solniki pow. Wysokie Mazowieckie do rodziny „Burego" zam. w Elblągu, to jest przestępstwa z at. 14 § 1 dekretu z dnia 13 czerwca 1946 r. oraz za to, że od listopada 1945 r. do chwili zatrzymania, tj. 19 listopada 1948 r. ze wsi Brzozowo-Solniki pow. Wysokie Mazowieckie przechowywała bez zezwolenia władz broń palną, pistolet „Parabelum" nr 778 i granat zaczepny, to jest przestępstwa z art. 4 § 1 dekretu z dnia 13 czerwca 1946 r. Maria D. wykazała się niezwykłą odwagą,

udzielając pomocy członkom niepodległościowej organizacji „NZW". Przewożąc archiwum, uchroniła dokumenty związane z działalnością tej organizacji od ich zarekwirowania przez funkcjonariuszy państwa komunistycznego. Sąd Okręgowy w Białymstoku postanowieniem z dnia 3 listopada 2021 r. powyższy wniosek uwzględnił, uznając, że przewiezienie archiwum organizacji i przechowanie broni członka tej organizacji stanowiło przejaw działalności na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego.

Śledztwo OKŚZpNP w Gdańsku o sygn. S 81.2021.Zn w sprawie dokonania zabójstwa 10 Polaków, popełnionego z motywów narodowościowych, w celu wyniszczenia polskiej grupy narodowej, 12 lutego l945 r. w Raciążu gm. Tuchola. Ustalenia faktyczne wskazują, że kilka dni przed zajęciem przez wojska Armii Czerwonej Gostycyna, wioski w powiecie tucholskim, żandarmi niemieccy nakazali mężczyznom – Polakom, aby zgłosili się na plebanii w Gostycynie, jako powód tej zbiórki podając konieczność kopania rowów strzeleckich. Wezwanych mężczyzn, w liczbie około 60, wprowadzono do miejscowego kościoła, gdzie zmuszono ich do złożenia przysięgi na wierność Hitlerowi i Rzeszy. Niemiecki dowódca oświadczył, że będą tratowani jak wojsko i zagroził, że w razie ucieczki będzie rozstrzelanych 10 osób za jednego zbiega. Z Tucholi podczas nalotu z grupy uciekło kilku mężczyzn. Pozostałych przewieziono samochodem ciężarowym do Raciąża. Pod wieczór sporządzono spis przywiezionych Polaków, a następnego dnia, 12 lutego 1945 r., w związku z ucieczką kilku osób, rozstrzelano dziesięciu wybranych losowo mężczyzn z tej grupy. Pozostali przy życiu Polacy wykopali na miejscu zbrodni dół, w którym pochowano zwłoki zabitych. Po powrocie do Raciąża pozostałych przy życiu Polaków umieszczono na plebanii, wydano im niemieckie umundurowanie, karabiny bez amunicji i wywieziono samochodem w rejon Gdyni. Wszyscy skierowani zostali na front jako Volkssturm. Wcieleni w taki sposób do wojska niemieckiego Polacy dostali się do niewoli sowieckiej.

Śledztwo OKŚZpNP w Katowicach o sygn. S 17.2020.Zn w sprawie zbrodni wojennej będącej zbrodnią przeciwko ludzkości popełnionej w okresie od października do grudnia 1939 r. w Bielsku, Cieszynie i Skrochowicach przez naruszenie prawa międzynarodowego przez przedstawicieli władzy państwa niemieckiego, w szczególności przez funkcjonariuszy policji, z motywów narodowościowych i politycznych, w celu wyniszczenia grupy narodowościowej i politycznej, a polegającej na bezprawnym pozbawieniu wolności w ramach zorganizowanej akcji, w celu wyniszczenia polskich elit poprzez pozbawienie wolności mieszkańców Śląska i umieszczenie ich w obozie w Skrochowicach, gdzie zostali poddani okrutnemu i nieludzkiemu traktowaniu, w wyniku czego 13 osób poniosło śmierć. Śledztwo zainicjowano dzięki zeznaniu mieszkańca Bielska, Antoniego H., złożonemu 5 lutego 1971 r. oraz wspomnieniu Wiktora S., pozyskanemu z Archiwum Akt Nowych. W zabudowaniach nieczynnej cukrowni, a później wytwórni skrobi w Skrochowicach, między Opawą a Karniowem, latem 1939 r. Niemcy założyli obóz koncentracyjny, gdzie we wrześniu i październiku 1939 r. osadzono aresztowanych Polaków: inteligencję, duchownych i powstańców śląskich. Obóz funkcjonował do końca 1939 r., kiedy to część więźniów zwolniono, a część wysłano do innych obozów koncentracyjnych. Czechosłowacka SNB prowadziła śledztwo zakończone skierowaniem aktu oskarżenia przeciwko funkcjonariuszom obozu, w tym komendantowi Heinrichowi Jöckelowi. W ramach prowadzonego śledztwa ustalono pokrzywdzonych, pozbawionych wolności w tym obozie i zwrócono się do strony czeskiej o nadesłanie akt procesu przeciwko członkom załogi obozu. Śledztwo zostało umorzone postanowieniem z dnia 9 września 2021 r. wobec powagi rzeczy osądzonej w stosunku do sprawców kierowniczych oraz wobec śmierci i niewykrycia pozostałych sprawców.

Śledztwo OKŚZpNP w Krakowie o sygn. S 37.2021.Zk dotyczące zbrodni komunistycznej polegającej na zabójstwie 30 maja 1948 r. w Tylmanowej przez funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa Józefa O. ps. „Lotny" oraz Edwarda Sz. ps. „Łotr"– członków oddziału partyzanckiego „Wiarusy". Z dokonanych ustaleń wynika, że poszukiwani przez UB Józef O. i Edward Sz. zostali przypadkowo rozpoznani przez funkcjonariuszy PUBP w Nowym Targu. Jeden z nich oddał w ich kierunku strzały z broni palnej – Edward Sz. zginął na miejscu, a Józef O. odniósł obrażenia, w wyniku których zmarł. Pokrzywdzeni zostali pochowani w nieoznaczonych grobach na terenie cmentarza komunalnego w Nowym Targu. O miejscu ich pochówku nie powiadomiono rodzin. Na podstawie uzyskanych w śledztwie dokumentów, w szczególności zapisów w ewidencji zmarłych, wytypowano prawdopodobne miejsce

ich pochówku. We współpracy z Biurem Poszukiwań i Identyfikacji IPN przeprowadzono prace poszukiwawcze i ekshumacyjne, w czasie których ujawniono szczątki dwóch osób. Zostały one przewiezione do Zakładu Medycyny Sądowej w celu poddania ich badaniom sądowo-lekarskim, a następnie identyfikacji w oparciu o profil DNA.

Śledztwo OKŚZpNP w Lublinie o sygn. S 58.2021.Zk, w którego toku prokurator wyjaśniał okoliczności bezprawnego pozbawienia wolności Polaków z Lubelszczyzny i wschodnich powiatów Mazowsza, których podejrzewano o przynależność do oddziałów niepodległościowych, w tym do Armii Krajowej, Batalionów Chłopskich i Narodowych Sił Zbrojnych, a nadto że mieli sprawować funkcje w administracji cywilnej Delegatury Rządu na Kraj. W okresie od lipca 1944 r. do kwietnia 1945 r. osoby te były pozbawione wolności, na podstawie zakwalifikowania danej osoby do internowania przez oficera sowieckiego (wtedy formalnie nie wystawiano żadnego dokumentu) albo na mocy wyroków sowieckich trybunałów wojennych. Orzeczenia były wydawane przede wszystkim przez Trybunał Wojenny Armii Czerwonej, a także przez trybunały poszczególnych frontów (Trybunał Wojenny I Frontu Białoruskiego i Trybunał Wojenny II Frontu Ukraińskiego), jak również przez trybunały poszczególnych armii i dywizji (Trybunał Wojenny 16. Armii Lotniczej ZSRR, Trybunał Wojenny 69. Armii ZSRR, Trybunał Wojenny 4. Dywizji Strzeleckiej Armii Czerwonej, Trybunał Wojenny 6. Dywizji Armii Lotniczej). Następnie Polacy byli więzieni na terenie ZSRR w obozach dla internowanych, obozach jenieckich lub obozach kontrolno-filtracyjnych, albo w więzieniach i poprawczych obozach pracy. Pobyt w takich obozach najczęściej kończył się śmiercią lub kalectwem osadzonych tam osób, z uwagi na brak pożywienia i opieki lekarskiej oraz panujące w nich ekstremalnie ciężkie warunki sanitarne i na skutek zmuszania osadzonych do nieludzkiej pracy. Postępowanie zostało umorzone.

Postępowanie OKŚZpNP w Lublinie o sygn. Ns 15.2021, w którego toku Sąd Okręgowy w Radomiu, działając na wniosek prokuratora Oddziałowej Komisji w Lublinie, postanowieniem z dnia 5 lipca 2021 r. stwierdził nieważność wyroku z dnia 28 lutego 1947 r. byłego Wojskowego Sądu Rejonowego w Kielcach na sesji wyjazdowej w Radomiu wydanego wobec Franciszka U. W powiecie radomskim w 1946 r. działało silnie rozbudowane podziemie antykomunistyczne. Jednym z bardziej znanych dowódców Zrzeszenia „WiN" był na tym terenie Tadeusz Zieliński ps. „Igła". Podlegało mu wiele placówek w powiecie radomskim, w tym placówka w miejscowości Gaj, na której czele stał właśnie Franciszek U. ps. „Topór". Pod koniec listopada 1946 r. wszyscy członkowie placówki „WiN" w miejscowości Gaj zostali zatrzymani przez funkcjonariuszy MUBP w Radomiu. Wyrokiem z dnia 28 lutego 1947 r. Franciszek U. został skazany na karę łączną 7 lat więzienia. Wojskowy Sąd Rejonowy w Kielcach na sesji wyjazdowej w Radomiu uznał jego winę w zakresie pełnienia funkcji kierowniczej w placówce Zrzeszenia „WiN", które miało dążyć do zmiany przemocą ustroju Państwa Polskiego. Nadto Franciszek U. miał posiadać broń palną bez zezwolenia władzy. Najwyższy Sąd Wojskowy 15 kwietnia 1947 r. utrzymał w mocy zaskarżony wyrok sądu I instancji. Franciszek U. zmarł w trakcie odbywania kary, 29 kwietnia 1952 r. w więzieniu w Rawiczu.

Śledztwo OKŚZpNP w Łodzi o sygn. S 5.2021.Zk w sprawie zbrodni komunistycznej stanowiącej jednocześnie zbrodnię przeciwko ludzkości, dokonanej przez prokuratora Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w Łodzi, polegającej na tymczasowym aresztowaniu Kazimierza J., czym bezprawnie pozbawił go wolności od dnia 5 maja 1982 r. do dnia 16 czerwca 1982 r. Kazimierzowi J. zarzucono, że 3 maja 1982 r. w Łodzi przyniósł do swojego mieszkania i miał zamiar rozpowszechnić kilkadziesiąt druków ulotek zatytułowanych „Przedwiośnie nr 8", zawierających „fałszywe wiadomości mogące wywołać niepokój społeczny". Postanowieniem prokuratora Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w Łodzi Krzysztofa N. z dnia 5 maja 1982 r. podejrzany Kazimierz J. został tymczasowo aresztowany na okres trzech miesięcy. Wyrokiem Sądu Pomorskiego Okręgu Wojskowego z dnia 16 czerwca 1982 r. Kazimierz J. został uniewinniony od zarzucanego mu przestępstwa. Sąd uznał w uzasadnieniu wyroku, że zebrany materiał dowodowy opierał się jedynie na domniemaniach kontynuacji działalności w NSZZ „Solidarność" Kazimierza J., a ujawnione w jego mieszkaniu druki nie były ulotkami, które miałby on rozpowszechniać, w związku z czym czyn oskarżonego nie stanowił przestępstwa. Postanowieniem z dnia 26 kwietnia 2021 r. śledztwo umorzono wobec śmierci sprawcy Krzysztofa N.

Śledztwo OKŚZpNP w Łodzi sygn. S 27.2021.Zk sprawie zbrodni komunistycznych stanowiących jednocześnie zbrodnie przeciwko ludzkości, dokonanych przez prokuratorów Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w Łodzi oraz sędziów Sądu Pomorskiego Okręgu Wojskowego w Bydgoszczy, przez bezprawne pozbawienie wolności Longina C. w okresie od dnia 19 grudnia 1981 r. do dnia 3 sierpnia 1983 r. Longin C. był pracownikiem Miejskiego Przedsiębiorstwa Komunikacyjnego w Łodzi i 14 grudnia 1981 r. rozwoził wezwania do strajku do wszystkich zajezdni autobusowych i tramwajowych. Longin C. przejął od właściwego kierowcy autobus, którym rozwoził ulotki, unikając w ten sposób zatrzymania przez funkcjonariuszy MO i SB. Longinowi C. przedstawiono zarzuty organizowania strajku powszechnego w MPK w Łodzi i rozwożenie ulotek „porwanym" autobusem komunikacji miejskiej. Longin C. najpierw został tymczasowo aresztowany na ponad trzy miesiące, a następnie wyrokiem Sądu Pomorskiego Okręgu Wojskowego w Bydgoszczy na sesji w Łodzi z dnia 20 kwietnia 1982 r. został skazany na karę 3 lat pozbawienia wolności. Sąd Najwyższy w wyniku rewizji nadzwyczajnej wyrokiem z dnia 27 września 1990 r. uniewinnił Longina C., uznając, że nie popełnił on żadnego przestępstwa, gdyż w chwili popełnienia czynu nie został jeszcze opublikowany dekret o stanie wojennym. Postępowanie pozostaje w biegu.

Śledztwo OKŚZpNP w Poznaniu o sygn. S 24.2020.Zk w sprawie pozbawienia wolności w 1947 r. w Berlinie żołnierza Polskich Sił Zbrojnych w Wielkiej Brytanii, Jana B., przez funkcjonariuszy polskiego wywiadu wojskowego. Kapitan Jan B. od 1943 r. był członkiem Oddziału VI (Specjalnego) Sztabu Generalnego Naczelnego Wodza Polskich Sił Zbrojnych w Wielkiej Brytanii. Jak ustalono w toku śledztwa, kpt. Jan B. w kwietniu 1947 r. przybył z Wielkiej Brytanii do Krakowa z misją wydostania z Polski członków rodzin pozostałych w Wielkiej Brytanii polskich żołnierzy. W nocy z 15 na 16 maja 1947 r. ww. wraz z kilkunastoosobową grupą przekroczył nielegalnie granicę Polski w okolicach Szczecina. Większość z tych osób została zatrzymana przez WOP na skutek zdrady przemytników, którzy przeprowadzali ich przez Odrę. Do okupowanego Berlina dotarł jedynie Jan B. z żoną swojego przełożonego Janiną P. oraz Mieczysław S., jak się później okazało agent MBP. Tam wszyscy zostali zatrzymani przez polski wywiad wojskowy, działający przy Polskiej Misji Wojskowej. Po zatrzymaniu podejrzewany o działalność antykomunistyczną Jan B. został przetransportowany do Polski. W ramach śledztwa ustalono osoby bezpośrednio odpowiedzialne za opisywane przestępstwo: obywatela niemieckiego będącego współpracownikiem polskiego wywiadu – Gehrarda B., funkcjonariuszy wywiadu – Zygmunta S. i Oskara R. oraz będącego rezydentem MBP w Berlinie zastępcy attaché wojskowego Józefa W. posługującego się w Berlinie paszportem dyplomatycznym na nazwisko Wysocki. Śledztwo zostało umorzone z uwagi na zgon ustalonych sprawców.

Śledztwo OKŚZpNP w Rzeszowie sygn. S 53.2001.Zk w sprawie fizycznego i psychicznego znęcania się przez funkcjonariuszy PUBP w Lubaczowie nad osobami zatrzymanymi w aresztach tego Urzędu w okresie od 1944 r. do 1956 r. Śledztwo swoim przedmiotem objęło osoby zatrzymywane i tymczasowo aresztowane w PUBP w Lubaczowie, z których wyjaśniono i procesowo zakończono wątki dotyczące 168 pokrzywdzonych. Większość z tych osób to członkowie organizacji niepodległościowych lub udzielający im różnorakiej pomocy. Ustalono przestępcze metody śledcze, którymi posługiwali się funkcjonariusze komunistyczni, aby uzyskać wyjaśnienia określonej treści, włącznie z przyznaniem się do winy. Ustalono także, w większości przypadków, nazwiska tych funkcjonariuszy, którzy takimi metodami się posługiwali. Podjęte czynności nie doprowadziły do pociągnięcia ich do odpowiedzialności karnej z powodu ich śmierci, a incydentalnie z przyczyny ich niewykrycia. Przedmiotem śledztwa objęto także wyjaśnienie okoliczności bezprawnego pozbawienia wolności tych osób, które w wielu wypadkach skutkowały skierowaniem wniosków o stwierdzenie nieważności zapadłych wyroków. Postępowanie zostało umorzone postanowieniem z dnia 12 listopada 2021 r.

Śledztwo OKŚZpNP w Szczecinie sygn. S 56.2021.Zk w sprawie zbrodni komunistycznej, mającej miejsce w okresie od dnia 20 lipca 1946 r. do dnia 30 sierpnia 1946 r. w Szczecinie, polegającej na dokonaniu zabójstwa Stanisława S. przez funkcjonariuszy państwa komunistycznego, tj. sędziów WSR w Szczecinie, poprzez wymierzenie mu rażąco surowej kary śmierci, co stanowiło poważną represję wobec pokrzywdzonego, z przyczyn politycznych, za prowadzoną przez niego w przeszłości działalność w ramach Armii Krajowej, tj. o czyn z art. 148 § 2 kk i inne. Postępowanie zostało zainicjowane

w chwili znalezienie szczątków ludzkich podczas prac ekshumacyjnych prowadzonych na Cmentarzu Centralnym w Szczecinie. Skład orzekający WSR w Szczecinie stronniczo odnosił się do wcześniejszego uczestnictwa Stanisława S. w Armii Krajowej. Skazując dwudziestoletniego pokrzywdzonego na karę śmierci, jednocześnie sąd wydał opinię, iż zasługuje on na znaczne złagodzenie kary. Mimo to NSW w Warszawie karę śmierci utrzymał w mocy, a Bolesław Bierut nie skorzystał z prawa łaski. Dokładne miejsce ukrycia zwłok Stanisława S. nie było znane. W toku śledztwa uzyskano ekspertyzę biegłego z zakresu antropologii oraz odszukano rodzinę. Obecnie trwają badania z zakresu genetyki sądowej, w celu potwierdzenia tożsamości pokrzywdzonego.

Śledztwo OKŚZpNP w Warszawie o sygn. S 43.2021.Zk w sprawie bezprawnego pozbawienia wolności w 1946 r. członka NSZ Ryszarda M. ps. „Skalski", znęcania się nad nim przez oficerów śledczych. Ustalono, że pokrzywdzony został zatrzymany 9 stycznia 1946 r. przez funkcjonariuszy MBP i osadzony w areszcie MBP, gdzie poddano go brutalnym przesłuchaniom, następnie przetransportowano go do b. Więzienia Karno-Śledczego Warszawa I na Mokotowie. Przebywał tam, chociaż żaden prokurator ani sąd nie wydali postanowienia w przedmiocie zastosowania tymczasowego aresztowania. Z zabezpieczonej korespondencji wynika, iż prokuratorzy wojskowi, sprawując nadzór nad śledztwem Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego, mając wiedzę, że Ryszard M. jest osadzony w areszcie bez żadnej podstawy prawnej, nie podjęli decyzji o zarządzeniu jego zwolnienia. W przebiegu postępowania utrwalono dowody wskazujące na fakt znęcania się fizycznego i psychicznego przez funkcjonariuszy MBP nad Ryszardem M. Wymieniony na rozprawie przed WSR w Warszawie w dniu 26 lipca 1946 r. zaprzeczył wyjaśnieniom ze śledztwa, stwierdzając, że: „zeznania w śledztwie były na mnie wymuszane biciem". Był on wielokrotnie bity, kopany i torturowany. Stosowano przy tym metody ukierunkowane na zwielokrotnienie tych cierpień i doznań: rozbieranie do naga i osadzanie w karcerze na długie godziny. Celem śledztwa jest pociągnięcie do odpowiedzialności karnej prokuratorów wojskowych, którzy dopuścili się bezprawnego pozbawienia wolności pokrzywdzonego Ryszarda M. oraz funkcjonariuszy MBP stosujących wobec niego niedozwolone metody śledcze. Nadto badany jest wyrok zapadły wobec Ryszarda M. w sprawie Sr 313/47, pod kątem zaistnienia tzw. zbrodni sądowych. Śledztwo pozostaje w biegu.

Śledztwo OKŚZpNP we Wrocławiu o sygn. S 62.2020.Zk w sprawie zbrodni komunistycznej polegającej na bezprawnym pozbawieniu wolności w okresie od 16 marca 1968 r. do 16 stycznia 1969 r. Branleya Z. i Mieczysława R. w postaci tymczasowego aresztowania przez prokuratora, a następnie skazania wyrokiem Sądu Powiatowego we Wrocławiu na kary bezwzględnego pozbawienia wolności w wymiarze 10 miesięcy za rozpowszechnianie nieprawdziwych wiadomości o stosunkach społeczno-politycznych w Polsce, mogących wywołać niepokój publiczny (chodziło o rodzaj pamfletu pt. Ballada o *„Dziadach*"). Karę tą skazani odbyli w całości, a wyrok został utrzymany w mocy przez Sąd Wojewódzki we Wrocławiu. Obaj pokrzywdzeni byli wówczas – w drugiej połowie lat sześćdziesiątych – studentami Politechniki Wrocławskiej i aktywnie włączyli się w protesty studenckie, które organizowano po zdjęciu ze sceny warszawskiego Teatru Narodowego spektaklu *Dziady* Adama Mickiewicza w reżyserii Kazimierza Dejmka. Rozpowszechniany przez nich utwór był rodzajem satyry. W żartobliwym i lekkim stylu przedstawiał ówczesną rzeczywistość, szczególnie decyzję władz reżimu Władysława Gomułki o zakazie wystawiania mickiewiczowskich *Dziadów* na deskach Teatru Narodowego i nie zawierał informacji nieprawdziwych. W ocenie prokuratora działanie skazanych nie wyczerpywało znamion przypisanego im przestępstwa. Skazanie wymienionych było za to formą represji, wynikającą z podjęcia przez nich działań skierowanych przeciwko niedemokratycznej władzy. Obecnie żyje tylko jeden z sędziów orzekający w drugiej instancji – w Sądzie Wojewódzkim we Wrocławiu. Prokurator Oddziałowej Komisji wystąpił z wnioskiem o zezwolenie na pociągnięcie go do odpowiedzialności karnej. Wniosku tego Sąd Dyscyplinarny nie uwzględnił, w związku z tym prokurator IPN złożył zażalenie na tę decyzję, które uwzględnił Sąd Dyscyplinarny drugiej instancji i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Dyscyplinarnemu pierwszej instancji. Obecnie wniosek o uchylenie immunitetu czeka na ponowne rozpoznanie. W razie uchylenia immunitetu sędziego zostanie mu przedstawiony zarzut przekroczenia uprawnień, co doprowadziło do bezprawnego pozbawienia wolności pokrzywdzonych.

Śledztwo OKŚZpNP we Wrocławiu o sygn. S 24.2021.Zk w sprawie zbrodni komunistycznej, polegającej na przekroczeniu uprawnień przez członków składu orzekającego Wojskowego Sądu Rejonowego we Wrocławiu, będących zarazem funkcjonariuszami państwa komunistycznego, którzy wbrew zebranym w sprawie dowodom, skazali Bronisława K. na karę śmierci, wykonaną 10 stycznia 1952 r. przez rozstrzelanie. Bronisław K. był uczniem gimnazjum, wówczas (w 1951 r.) będącego odpowiednikiem dzisiejszego Liceum Ogólnokształcącego w Szprotawie. Wraz z grupą kolegów nie krył swoich antykomunistycznych poglądów. Ówczesne władze wykorzystały zabójstwo oficera radzieckiego, by czyn ten przypisać jemu i jego koledze – Czesławowi S. spreparowały materiał dowodowy, a Bronisław K., jego koledzy, kierownik szkoły i katecheta (ksiądz) zostali poddani brutalnemu śledztwu, w wyniku którego Bronisława K. doprowadzono do zupełnego otępienia. Na salę rozpraw został doprowadzony przez strażników więziennych i chociaż nie był w stanie, z powodu dotkliwego pobicia, brać jakiegokolwiek udziału w rozprawie, skazany na karę śmierci. Z akt sprawy wynika, że już w czasie prowadzonego przeciwko niemu śledztwa ówczesnym władzom było wiadome, że zabójstwo wspomnianego oficera radzieckiego było wynikiem porachunków między nim a innym żołnierzem radzieckim, z którym zdradzała go żona ofiary. Prokurator IPN prowadził śledztwo między innymi w kierunku zbrodni sądowej, polegającej na bezprawnym skazaniu przez Wojskowy Sąd Rejonowy we Wrocławiu na karę śmierci Bronisława K., a innych pokrzywdzonych na kary wieloletniego więzienia, który to wyrok utrzymał w mocy Najwyższy Sąd Wojskowy. Badano także okoliczności fizycznego i psychicznego znęcania się nad wszystkimi osobami skazanymi w tej sprawie i ich bezprawnego pozbawienia wolności. Postępowanie umorzono wobec śmierci sprawców – sędziów orzekających w obu instancjach oraz wobec niewykrycia sprawców znęcania się nad pokrzywdzonymi.

7. Lustracja

Biuro Lustracyjne Instytutu Pamięci Narodowej zajmuje się realizacją zadań ustawowych określonych w ustawie z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (t.j. Dz.U.2021.177), zwanej dalej ustawą o IPN, jak również w ustawie z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa w latach 1944–1990 oraz treści tych dokumentów (t.j. Dz.U.2021.1633), zwanej dalej ustawą lustracyjną, na pięciu głównych polach:

– przyjmowanie i rejestracja oświadczeń lustracyjnych (art. 1 pkt 2c, art. 52a pkt 1 ustawy o IPN);
– sygnalizowanie odpowiednim organom o niewywiązywaniu się z obowiązków nałożonych przez ustawę (art. 52a pkt 4 ustawy o IPN); czynności te wykonuje Sekcja Ewidencji i Sygnalizowania;
– opracowanie i publikacja katalogów (art. 1 pkt 2b, art. 52a pkt 6, 7 i 8 ustawy o IPN) oraz informacji w Biuletynie Informacji Publicznej IPN (art. 22 i 23 ustawy lustracyjnej); czynności te wykonuje Sekcja Udostępniania i Publikacji oraz Wydział Przygotowywania i Publikowania Katalogów;
– analiza oświadczeń lustracyjnych i zbieranie materiałów niezbędnych do ich właściwej oceny, a także przygotowywanie i obsługa postępowań lustracyjnych (art. 1 pkt 2c, art. 52a pkt 2 i 3 ustawy o IPN);
– udział prokuratorów BL w charakterze oskarżycieli w postępowaniach lustracyjnych, również wszczętych w czasie obowiązywania poprzedniej ustawy lustracyjnej na wniosek Rzecznika Interesu Publicznego i niezakończonych przed wejściem w życie ustawy z 2006 r. (art. 63a ust. 2 ustawy lustracyjnej); czynności te wykonują referaty przygotowywania postępowań lustracyjnych (oddziałowe biura lustracyjne) i Wydział Przygotowywania i Nadzoru nad Postępowaniami Lustracyjnymi (centrala).

W roku sprawozdawczym do biura wpłynęło 2385 nowych oświadczeń lustracyjnych od osób pełniących funkcje publiczne lub kandydujących do ich objęcia. Łącznie w zasobie biura znajduje się obecnie 467 239 zarejestrowanych oświadczeń lustracyjnych. Dotychczas zainicjowano procedury weryfikujące treść oświadczeń w 138 056 sprawach, zakończono 131 918 postępowań.

W trzech katalogach tematycznych opublikowano informacje dotyczące 11 562 nowych osób, a łącznie od momentu powołania pionu lustracyjnego zamieszczono ponad 154 000 wpisów katalogowych.

W katalogu osób pełniących najważniejsze funkcje publiczne w 2021 r. zamieszczono dotychczas niepublikowane dane 112 osób.

Powyższe katalogi, zamieszczone w Biuletynie Informacji Publicznej IPN na stronie internetowej http://katalog.bip.ipn.gov.pl, wykazują co miesiąc ponad 200 000 wejść, co wskazuje na stale wysoki poziom zainteresowania ze strony opinii publicznej tą częścią działalności biura.

W roku sprawozdawczym zainicjowano procedury weryfikujące prawdziwość oświadczeń lustracyjnych w 16 079 sprawach. Łącznie w tym czasie zweryfikowano 14 257 oświadczeń lustracyjnych, w tym prokuratorzy skierowali 186 wniosków o wszczęcie postępowania lustracyjnego z uwagi na uzasadnioną wątpliwość co do prawdziwości badanego oświadczenia, przedstawili również 12 stanowisk w tzw. postępowaniach autolustracyjnych. W 285 sprawach zapadły prawomocne orzeczenia sądowe, w tym 189 orzeczeń uznających, że kwestionowane oświadczenia lustracyjne są niezgodne z prawdą. Powyższe dane pokazują systematyczne zwiększenie obciążenia pracą prokuratorów i pracowników biura.

W 2021 r. odnotowano około 10 000 sprawdzeń w udostępnionej na stronie internetowej Instytutu Pamięci Narodowej aplikacji pod nazwą „System informacji o złożeniu oświadczenia lustracyjnego" (https://data-oswiadczenia.ipn.gov.pl). Jest ona przeznaczona dla użytkowników zewnętrznych i umożliwia osobom, które na podstawie zapisów ustawowych były zobowiązane do złożenia oświadczenia lustracyjnego, sprawdzenie w systemie daty złożenia oświadczenia lustracyjnego, nazwy organu, któremu oświadczenie przedłożono, i funkcji publicznej. System nie udziela natomiast informacji o treści oświadczenia lustracyjnego.

Szczegółowe zestawienia danych dotyczące działalności Biura Lustracyjnego i podległych mu oddziałowych biur lustracyjnych za rok 2021 przedstawiono w paragrafach poniżej.

7.1. Ewidencja oświadczeń lustracyjnych i publikacja informacji

Wydział Ewidencji Oświadczeń Lustracyjnych, Sygnalizowania i Publikacji tworzą dwie sekcje: Sekcja Ewidencji i Sygnalizowania oraz Sekcja Udostępniania i Publikacji. Wydział liczy 14 pracowników wraz z naczelnikiem i jego zastępcą.

7.1.1. Przyjmowanie oświadczeń lustracyjnych oraz informacji o ich uprzednim złożeniu (SEiS)

Podobnie jak w latach ubiegłych, głównym zadaniem sekcji było przyjmowanie oświadczeń lustracyjnych oraz informacji o uprzednim złożeniu oświadczenia lustracyjnego nadesłanych do Biura Lustracyjnego przez organy wymienione w art. 8 ustawy lustracyjnej.

W roku sprawozdawczym do zasobu oświadczeń lustracyjnych przyjęto 2385 takich oświadczeń (wprowadzono do aplikacji ABeL i nadano numer). Ponadto przyjęto 3578 informacji o uprzednim złożeniu oświadczenia.

Spośród wszystkich oświadczeń lustracyjnych, które wpłynęły do BL w 2021 r., ze względu na braki formalne zwrócono organom przesyłającym 675 dokumentów, wyjaśniając jednocześnie przyczyny zwrotu.

Tabela 1. Zwrot oświadczeń lustracyjnych

Powód zwrotu	Liczba
Sprzeczne w treści	44 oświadczenia
Druk ŚCIŚLE TAJNE	52 oświadczenia
Inne (funkcje, wiek, oświadczenia niewłaściwie przekazane, brak podpisu oraz informacje o złożeniu oświadczenia na druku niekonstytucyjnym bądź z tytułu pełnienia funkcji niepodlegającej lustracji, a także na drukach innych niż przewidziane w ustawie lustracyjnej)	109 oświadczeń 39 informacji
Kolejne oświadczenie	470 oświadczeń
Suma zwrotów (oświadczeń lustracyjnych i informacji o uprzednim złożeniu oświadczenia lustracyjnego)	675 oświadczeń 39 informacji

Ponadto Sekcja Ewidencji i Sygnalizowania prowadziła korespondencję dotyczącą potwierdzenia złożenia oświadczenia lustracyjnego, udostępnienia treści oświadczenia, oryginału bądź jego kserokopii w związku z wnioskami od uprawnionych osób prywatnych i organów. W sumie na ww. wnioski podmiotów udzielono odpowiedzi dotyczących 21 osób.

Biuro Lustracyjne IPN nie ma kompetencji w zakresie kontroli wywiązywania się z obowiązku złożenia oświadczenia lustracyjnego przez osoby do tego zobligowane na mocy art. 7 ust. 1 ustawy lustracyjnej. Dysponuje jedynie oświadczeniami przekazywanymi przez organy pozasądowe właściwe do ich przyjmowania, wskazane w art. 8 ustawy lustracyjnej. W świetle przepisów tej ustawy, to ww. organy wraz

z podmiotami uprawnionymi do obsadzania konkretnych funkcji publicznych mają zapewnić dopełnienie obowiązku składania oświadczeń lustracyjnych przez osoby do tego zobowiązane (osoba, która nie złożyła takiego oświadczenia, bądź złożyła je po terminie nie powinna objąć funkcji publicznej wym. w art. 4 ustawy lustracyjnej). Istotnym elementem pracy SEiS jest jednak sygnalizowanie odpowiednim organom o niewywiązywaniu się organów pozasądowych z nałożonego obowiązku na podstawie art. 52a pkt 4 ustawy o IPN, tzn. z obowiązku odebrania i przesłania do Biura Lustracyjnego oświadczeń lustracyjnych.

Należy zauważyć, że dotychczasowa komunikacja BL z organami prowadzona nie tylko w drodze oficjalnej korespondencji, ale również roboczych kontaktów telefonicznych z osobami odpowiadającymi za oświadczenia lustracyjne w tych organach sprawiła, że skala nieprawidłowości znacząco się zmniejszyła.

Niemniej w 2021 r. Dyrekcja BL zwróciła się pismami informującymi o braku oświadczeń lustracyjnych m.in. do:

– 352 prywatnych uczelni wyższych, w wyniku czego do 31 grudnia 2021 r. do BL wpłynęły 473 oświadczenia lustracyjne oraz 92 informacje o uprzednim złożeniu oświadczenia;
– 49 Zarządów Okręgowych Polskiego Związku Łowieckiego, w wyniku czego do 31 grudnia 2021 r. BL pozyskało część wykazów ze składami osobowymi członków zarządów kół łowieckich oraz komisji rewizyjnych kół łowieckich PZŁ. Czynności te poprzedzają proces przygotowania sygnalizacji do Kół Łowieckich PZŁ, który rozpocznie się w styczniu 2022 r.

Stałym elementem pracy SEiS było wykonywanie poświadczonych za zgodność kserokopii oświadczeń lustracyjnych, co jest niezbędne przy rozpoczęciu przez oddziałowe biura lustracyjne przygotowawczego postępowania lustracyjnego (Ppl). W 2021 r. wykonano 16 675 szt. takich kserokopii.

Tabela 2. Liczba kserokopii wykonanych dla OBL

Oddziałowe Biuro Lustracyjne	Liczba
Białystok	1178
Gdańsk	1430
Katowice	1776
Kraków	1914
Lublin	1297
Łódź	1871
Poznań	981
Rzeszów	1571
Szczecin	1433
Warszawa	1603
Wrocław	1621
Razem	16 675

Do innych czynności wykonywanych przez pracowników SEiS należało:

– wprowadzanie na bieżąco do aplikacji ABeL (stanowiącej elektroniczny zapis oświadczenia) wpływających oświadczeń lustracyjnych oraz zatwierdzanie danych;
– selekcjonowanie oświadczeń lustracyjnych pod kątem art. 22 ust. 1 ustawy lustracyjnej w związku z ustawowym obowiązkiem publikowania w BIP informacji zawartych w dokumentach organów bezpieczeństwa państwa, a dotyczących osób pełniących funkcje publiczne wymienione w art. 22 ust. 1 cyt. ustawy oraz informowanie Sekcji Udostępniania i Publikacji o wpływie oświadczeń lustracyjnych tych osób;
– udzielanie odpowiedzi (najczęściej telefonicznych) na zapytanie o datę złożenia oświadczenia lustracyjnego;

– obsługiwanie bazy „Źródło”;
– obsługiwanie systemu Kancelaria oraz wykonywanie wszelkich czynności kancelaryjnych związanych z ekspedycją poczty;
– przygotowanie 361 teczek zawierających informacje o złożeniu oświadczenia lustracyjnego, które wpłynęły do BL w latach 2015–2018 celem przekazania do Archiwum Zakładowego IPN na początku 2022 r.

Reasumując, w zasobie BL znajduje się 467 239 zewidencjonowanych oświadczeń lustracyjnych oraz 97 887 informacji o uprzednim złożeniu oświadczenia lustracyjnego – wg stanu na dzień 31 grudnia 2021 r.

Wśród oświadczeń lustracyjnych przechowywanych w zasobie Biura Lustracyjnego znajdują się 3492 oświadczenia, w których osoby je wypełniające oświadczyły, że pracowały, pełniły służbę bądź współpracowały z organami bezpieczeństwa PRL.

7.1.2. Przygotowanie i publikowanie informacji o osobach pełniących funkcje publiczne wymienionych w art. 22 ust. 1 ustawy lustracyjnej (SUiP)

Sekcja Udostępniania i Publikacji w ramach realizowania zadań wynikających z ustawy lustracyjnej przygotowała 12 publikacji, które ukazały się: 28 stycznia, 19 lutego, 22 marca, 26 kwietnia, 21 maja, 21 czerwca, 23 lipca, 24 sierpnia, 20 września, 26 października, 22 listopada oraz 20 grudnia 2021 r.

W ich efekcie w Biuletynie Informacji Publicznej IPN, w tzw. katalogu osób pełniących funkcje publiczne, opublikowano informacje dotyczące 112 dotychczas niepublikowanych osób, obejmujących funkcje publiczne wymienione w art. 22 ust. 1 ustawy lustracyjnej (szczegółowy wykaz w tabeli nr 3).

Tabela 3. Nowe wpisy w katalogu osób pełniących funkcje publiczne z art. 22 ust. 1 (dane osób wcześniej nieobjętych katalogiem)

Pkt art. 22	Funkcja publiczna	28 I 2021	19 II 2021	22 III 2021	26 IV 2021	21 V 2021	21 VI 2021	23 VII 2021	24 VIII 2021	20 IX 2021	26 X 2021	22 XI 2021	20 XII 2021	Razem
Pkt 3	Poseł Sejmu RP	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	2
Pkt 7	Sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego	0	1	3	0	0	0	0	0	0	1	0	1	6
Pkt 8a	Rzecznik Praw Obywatelskich	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Pkt 10	Wiceprezes Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Pkt 12	Prezes Sądu Apelacyjnego	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Pkt 14	Prezes Instytutu Pamięci Narodowej	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Pkt 15	Prokurator Prokuratury Krajowej	0	0	0	0	1	0	0	0	0	5	0	0	6
	Prokurator Regionalny	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	2
	Prokurator IPN	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Pkt 17	Sekretarz stanu	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	2
	Podsekretarz stanu	1	0	0	0	1	0	0	0	1	1	3	1	8
Pkt 20	Wicemarszałek województwa	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	2
	Prezydent miasta	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1

Pkt art. 22	Funkcja publiczna	28 I 2021	19 II 2021	22 III 2021	26 IV 2021	21 V 2021	21 VI 2021	23 VII 2021	24 VIII 2021	20 IX 2021	26 X 2021	22 XI 2021	20 XII 2021	Razem
	Burmistrz	0	0	0	0	0	2	6	0	0	0	0	0	8
	Wójt	0	0	0	0	0	4	7	1	0	3	0	0	15
	Starosta powiatu	0	1	0	0	0	1	0	1	0	0	2	1	6
	Wicestarosta powiatu	0	0	0	0	0	2	1	2	1	1	0	1	8
	Członek zarządu powiatu	2	1	5	2	3	3	3	2	2	5	7	5	40
Pkt 21	Członek zarządu Związku Metropolitalnego	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Razem		5	3	10	3	7	13	20	9	4	17	12	9	112

Oprócz tego dokonano 345 modyfikacji już istniejących wpisów, w trakcie których uzupełniono wyniki kwerend archiwalnych, odnotowano zmiany funkcji publicznych, zaktualizowano dane osobowe oraz daty objęcia funkcji publicznych. W ramach modyfikacji kolejne 54 rekordy uzupełniono o sentencje zarządzeń wydanych przez prokuratorów IPN i informacje o prawomocnych orzeczeniach sądowych w zakończonych postępowaniach lustracyjnych.

W trakcie dokonywanych aktualizacji wykazu osób pełniących funkcje publiczne usunięto z BIP łącznie 139 wpisów katalogowych dotyczących osób, które przestały pełnić funkcje publiczne wymienione w art. 22 ust. 1 ustawy lustracyjnej.

Tabela 4. Uzupełnienia i modyfikacje istniejących wpisów

Data edycji katalogu	Modyfikacje: uzupełnienia wpisów, zmiany funkcji publicznych, reelekcje, zarządzenia prokuratorów IPN, orzeczenia sądowe			Wpisy wycofane z BIP
	Liczba modyfikacji z podziałem na poszczególne publikacje	Zarządzenia prokuratorów IPN, orzeczenia sądowe (w ramach uzupełnień)	Zarządzenia prokuratorów IPN i orzeczenia sądowe dot. nowo opublikowanych osób	
28 I 2021	80	2	0	17
19 II 2021	16	1	1	12
22 III 2021	15	4	2	6
26 IV 2021	20	2	1	10
21 V 2021	17	3	1	9
21 VI 2021	25	5	3	13
23 VII 2021	14	2	3	4
24 VIII 2021	19	3	0	13
20 IX 2021	20	3	0	11
26 X 2021	39	0	7	15
22 XI 2021	59	5	5	17
20 XII 2021	21	0	1	12
Razem	345	30	24	139

W 2021 r. Biuro Lustracyjne IPN zleciło pisemnie oddziałowym biurom lustracyjnym opracowanie łącznie 12 wpisów katalogowych do wykazu osób pełniących funkcje publiczne; 7 wpisów katalogowych zostało opracowanych na podstawie nowo zarządzonych kwerend archiwalnych. Pozostałe 5 opracowano na podstawie materiałów uzyskanych z wcześniej zgromadzonych i będących w posiadaniu oddziałowych biur lustracyjnych wyników kwerend archiwalnych.

Należy również zaznaczyć, że do 31 grudnia 2021 r. zostało wprowadzonych przez pracowników Sekcji Udostępniania i Publikacji 19 nowych rekordów. Pracownicy SUiP w 2021 r. przeprowadzili również kwerendę w zasobie Cyfrowego Archiwum pod kątem odnalezienia nowych informacji odnoszących się do 2132 osób, opublikowanych na stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej IPN w związku z art. 22 ust. 1 ustawy lustracyjnej. W rezultacie, na podstawie materiałów udostępnionych przez Archiwum IPN, oddziałowe archiwa IPN oraz wspomniany zasób Cyfrowego Archiwum, dokonano uzupełnienia wpisów o informacje i materiały dotychczas w nich nieujęte. Ze względu na ciągły proces opracowywania i uzupełniania wymienionego zasobu podobne działania będą kontynuowane w kolejnym okresie sprawozdawczym.

W 2021 r. pracownicy SUiP przygotowali 30 notatek sygnalnych odnoszących się do osób, które złożyły oświadczenie lustracyjne, co do których w zasobie Archiwum IPN zachowały się materiały, podające w wątpliwość prawdziwość złożonego oświadczenia lustracyjnego.

W ramach czynności służbowych pracownicy Sekcji weryfikowali wpisy katalogowe, przekazywane do weryfikacji centralnej przez oddziałowe biura lustracyjne, oraz te, które zostały utworzone w Biurze Lustracyjnym, sporządzali notatki służbowe z analizy materiałów archiwalnych. Opracowywali także niezbędne dane statystyczne, związane z poszczególnymi publikacjami informacji dotyczących osób wymienionych w art. 22 ust. 1 ustawy lustracyjnej, pozyskiwali dane osobowe osób pełniących funkcje publiczne, odnotowywali w trakcie kolejnych publikacji sentencje zarządzeń lustracyjnych i prawomocnych orzeczeń sądowych, monitorowali zmiany na określonych stanowiskach publicznych oraz wykonywali inne czynności służbowe – w tym monitorowali fakt rejestracji i wszczęcia procedury analizy oświadczeń lustracyjnych, udzielali odpowiedzi na zapytania kierowane od osób i instytucji zewnętrznych oraz przygotowali do archiwizacji dokumenty zgromadzone w trakcie prac SUiP w 2018 r., które następnie zostały przekazane do Archiwum Zakładowego IPN.

Ponadto wykonywali prace na rzecz Sekcji Ewidencji i Sygnalizowania w zakresie: udzielania informacji telefonicznej na zapytania interesantów o datę złożenia oświadczenia lustracyjnego, weryfikacji danych personalnych z wykorzystaniem aplikacji „Źródło".

W celu aktualizacji wykazu osób pełniących funkcje publiczne pod kątem zmian personalnych w obrębie stanowisk wymienionych w art. 22 ust. 1 cyt. ustawy bazowano na oficjalnej korespondencji urzędowej, którą w 2021 r. przesyłały: Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, Sąd Najwyższy, Ministerstwo Sprawiedliwości, Biuro Budżetu, Finansów i Kadr IPN, Prokuratura Krajowa oraz w zakresie pkt. 20 art. 22 ust. 1 ustawy lustracyjnej, oddziałowe biura lustracyjne. W wyjątkowych sytuacjach pracownicy SUiP kontaktowali się z niektórymi instytucjami drogą telefoniczną lub mailową w celu szybkiego potwierdzenia informacji niezbędnych do publikacji danych w Biuletynie Informacji Publicznej IPN. Realizując zadania ustawowe przeprowadzano również monitoring ogólnodostępnych środków masowego przekazu, w głównej mierze prasy i Internetu, regularnie dokonywano przeglądu określonych stron serwisów informacyjnych, stron internetowych: Kancelarii Prezydenta RP, Sejmu RP, Senatu RP, Parlamentu Europejskiego, Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Sądu Najwyższego, Trybunału Konstytucyjnego, Naczelnego Sądu Administracyjnego, Trybunału Stanu, Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, Biura Rzecznika Praw Dziecka, Urzędu Ochrony Danych Osobowych, Biura Rzecznika Małych i Średnich Przedsiębiorców, Najwyższej Izby Kontroli, Prokuratorii Generalnej RP, Narodowego Banku Polskiego, Sądów Apelacyjnych, Wojskowych Sądów Okręgowych, Wojewódzkich Sądów Administracyjnych, Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, Instytutu Pamięci Narodowej – KŚZpNP, Prokuratury Krajowej, Prokuratur Regionalnych, Państwowej Komisji Wyborczej, poszczególnych ministerstw oraz organów administracji samorządowej wymienionych w pkt. 20 i 21 art. 22 ust. 1 ustawy lustracyjnej.

7.2. Przygotowywanie i publikowanie katalogów w Biuletynie Informacji Publicznej IPN

Biuro Lustracyjne wraz z oddziałowymi biurami lustracyjnymi, wypełniając zadania określone zapisami w art. 1 pkt 2b, w art. 52a pkt 6, 7 i 8, w art. 52aa pkt 3 oraz w art. 52b pkt 1 i 2a ustawy o IPN, przygotowuje na podstawie zachowanych dokumentów archiwalnych i publikuje następujące katalogi tematyczne: pracowników, funkcjonariuszy i żołnierzy organów bezpieczeństwa państwa PRL, osób rozpracowywanych przez organy bezpieczeństwa państwa PRL oraz osób zajmujących kierownicze stanowiska partyjne i państwowe w PRL. Katalogi są zamieszczone na stronie internetowej http://katalog.bip.ipn.gov.pl. w BIP IPN.

W całym 2021 r. Biuro Lustracyjne IPN przygotowało łącznie 12 publikacji w trzech wyżej wymienionych katalogach tematycznych, które zawierały informacje o odnalezionych materiałach archiwalnych dotyczących 12 257 osób. W tej liczbie nowe publikacje obejmują 11 562 osoby, a modyfikacje już istniejących wpisów 695 osób. Modyfikacje wcześniejszych publikacji wiązały się z wprowadzaniem uzupełnień dzięki odnalezionym w materiałach archiwalnych nieznanych uprzednio danym, z dopisaniem informacji o zarządzeniach prokuratorskich i orzeczeniach sądowych po zbadaniu zgodności z prawdą oświadczenia lustracyjnego, a także składanych przez osoby uzupełnień, sprostowań, uaktualnień oraz dokumentów na podstawie art. 35 ust. 1 ustawy o IPN.

Tabela 5. Liczba osób w katalogach tematycznych, których dane opublikowano w 2021 r.

Rodzaj katalogu	Wpisy nowe	Wpisy zmodyfikowane
Katalog funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa PRL	8712	359
Katalog osób rozpracowywanych przez organy bezpieczeństwa PRL	1500	212
Katalog osób zajmujących kierownicze stanowiska partyjne i państwowe w PRL	1350	124
Razem	11 562	695

Przygotowywanie wpisów do katalogu osób rozpracowywanych przez organy bezpieczeństwa państwa PRL wymaga przeprowadzenia w zasobie archiwalnym IPN szczegółowej kwerendy, co ma bezpośredni wpływ na liczbę danych przygotowywanych do publikacji.

W 2021 r. Biuro Lustracyjne oraz oddziałowe biura lustracyjne przeprowadziły 2466 kwerend archiwalnych w celu odnalezienia materiałów źródłowych dotyczących postaci wytypowanych do publikacji w katalogu osób rozpracowywanych.

W katalogu osób rozpracowywanych przez organy bezpieczeństwa PRL w pierwszej kolejności publikowane są informacje o osobach, które:

– otrzymały w Instytucie Pamięci Narodowej status „pokrzywdzonego" na podstawie art. 6 ustawy o IPN (uchylonego 15 marca 2007 r. w wyniku nowelizacji ustawy);
– złożyły do Instytutu wniosek o udostępnienie dokumentów (art. 30 ustawy o IPN);

lub, wobec których:

– prowadzone było postępowanie o nadanie Krzyża Wolności i Solidarności;
– prowadzone było postępowanie o nadanie statusu działacza opozycji antykomunistycznej

lub osoby „rozpracowywanej" z powodów politycznych:

– Biuro Lustracyjne prowadzi sprawdzenie lustracyjne.

W dalszej kolejności są publikowane informacje o osobach wytypowanych na podstawie zachowanych akt operacyjnych i śledczych oraz zapisów w zachowanej dokumentacji ewidencyjnej, wytworzonych przez cywilne i wojskowe organy bezpieczeństwa państwa PRL.

W 2021 r. Biuro Lustracyjne oraz oddziałowe biura lustracyjne kontynuowały wysyłanie pism z prośbą o udzielenie zgody na publikację w katalogu osób rozpracowywanych przez organy bezpieczeństwa państwa PRL. Instytut Pamięci Narodowej zwrócił się o zgodę na publikację do 1704 osób (wymóg ustawowy), w tym także do krewnych osób zmarłych (taką możliwość dopuszcza nowelizacja art. 52a pkt 7 ustawy o IPN z 18 marca 2010 r.). Zgodę na publikację danych w katalogu wyraziło 611 osób. Wprowadzona w 2016 r. nowelizacja ustawy o IPN dopuszcza również możliwość publikowania danych w katalogu osób rozpracowywanych bez konieczności uzyskania zgody na publikację w sytuacji, gdy od chwili śmierci wytypowanej osoby upłynęło co najmniej 20 lat, a w razie bezsprzecznego ustalenia braku osób uprawnionych do wyrażenia zgody umieszczenie w katalogu następuje na podstawie decyzji prezesa Instytutu Pamięci Narodowej (nowelizacja art. 52a pkt 7 ustawy o IPN z 29 kwietnia 2016 r.).

Katalog osób zajmujących kierownicze stanowiska partyjne i państwowe jest opracowywany na podstawie kwerend prowadzonych przede wszystkim poza Instytutem Pamięci Narodowej (m.in. w Archiwum Akt Nowych, Archiwum Sejmu RP, Archiwum Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, w archiwach państwowych, uniwersyteckich), natomiast wpisy do katalogu funkcjonariuszy są przygotowywane na podstawie zgromadzonych w zasobie archiwalnym IPN akt osobowych pracowników, żołnierzy i funkcjonariuszy wojskowych i cywilnych organów bezpieczeństwa państwa PRL. Ponadto wymienione wyżej dwa katalogi obecnie są uzupełniane o informacje określone w art. 52b ust. 1 pkt 5 ustawy o IPN, które dotyczą zapisów ewidencyjnych, tj. informacji zawartych w dziennikach rejestracyjnych, dziennikach archiwalnych, kartotekach oraz dokumentach o podobnym charakterze.

Z uwagi na równoczesne wykonywanie przez Biuro Lustracyjne IPN licznych zadań nakreślonych przez ustawodawcę – prowadzenie sprawdzeń i przygotowywanie postępowań lustracyjnych oraz opracowywanie katalogów tematycznych i wykazu osób pełniących funkcje publiczne – przygotowywanie publikacji i publikowanie katalogów tematycznych nie jest jednorazowym aktem, lecz procesem ciągłym i rozłożonym w czasie.

W 2021 r. Biuro Lustracyjne oraz oddziałowe biura lustracyjne wprowadziły do aplikacji Biura Lustracyjnego (ABeL) i przygotowały do publikacji w Biuletynie Informacji Publicznej IPN dane dotyczące blisko 11 000 osób w trzech katalogach tematycznych oraz w wykazie osób pełniących funkcje publiczne. Szczegółową pracę jedenastu oddziałowych biur lustracyjnych oraz Biura Lustracyjnego w roku sprawozdawczym, w zakresie przygotowywania wpisów katalogowych, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 6. Zestawienie liczby wpisów przygotowywanych oraz przekazanych do publikacji w katalogach tematycznych i wykazie osób pełniących funkcje publiczne przez oddziałowe biura lustracyjne oraz Biuro Lustracyjne

Katalog/ OBL-BL	Białystok	Gdańsk	Katowice	Kraków	Lublin	Łódź	Poznań	Rzeszów	Szczecin	Warszawa	Wrocław	Biuro Lustracyjne	Razem
Katalog funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa PRL													
Liczba osób przygotowywanych do publikacji	60	4	154	16	39	194	356	38	4	31	421	25	1342
Liczba osób przekazanych do publikacji	459	60	163	375	220	157	331	178	113	360	188	304	2908
Razem	519	64	317	391	259	351	687	216	117	391	609	329	4250
Katalog osób rozpracowywanych przez organy bezpieczeństwa PRL													
Liczba osób przygotowywanych do publikacji	99	80	214	190	255	90	320	300	147	42	79	305	2121

Katalog/ OBL-BL	Białystok	Gdańsk	Katowice	Kraków	Lublin	Łódź	Poznań	Rzeszów	Szczecin	Warszawa	Wrocław	Biuro Lustracyjne	Razem
Liczba osób przekazanych do publikacji	130	150	111	230	77	70	105	121	207	33	169	243	1646
Razem	229	230	325	420	332	160	425	421	354	75	248	548	3767
Katalog osób zajmujących kierownicze stanowiska partyjne i państwowe w PRL													
Liczba osób przygotowywanych do publikacji	250	11	19	67	2	746	0	61	0	0	5	23	1184
Liczba osób przekazanych do publikacji	84	293	125	65	93	131	60	101	27	175	119	226	1499
Razem	334	304	144	132	95	877	60	162	27	175	124	249	2683
Wykaz osób pełniących funkcje publiczne wymienione w art. 22 ustawy lustracyjnej													
Liczba osób przygotowywanych do publikacji	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Liczba osób przekazanych do publikacji	9	10	5	13	11	8	13	3	7	3	11	19	112
Razem	9	10	5	13	11	8	13	3	7	3	11	19	112
Razem we wszystkich katalogach	1091	608	791	956	697	1396	1185	802	505	644	992	1145	10812

7.3. Przygotowywanie postępowań lustracyjnych

7.3.1. Sprawy zainicjowane zgodnie z treścią art. 52a pkt 2 i 3 ustawy o IPN

Na podstawie wymogów ustawowych i procedur realizowanych przez BL prokuratorzy oddziałowych biur lustracyjnych zgodnie z treścią art. 52a pkt. 2 i 3 ustawy o IPN analizują oświadczenia lustracyjne, zbierają informacje niezbędne do ich prawidłowej oceny i przygotowują postępowania lustracyjne. W toku prowadzonych czynności, zgodnie z treścią art. 52e ust. 3, 3a, 4 mogą żądać nadesłania akt i dokumentów (zarówno przez AIPN, jak i inne instytucje i archiwa). Analizują je, koordynują prowadzoną w sprawie kwerendę archiwalną, przesłuchują świadków – przede wszystkim funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa państwa PRL, którzy wytworzyli analizowaną dokumentację, i osoby rozpracowywane, których dotyczą wytworzone dokumenty, powołują biegłych (głównie z zakresu badania pisma ręcznego), a w razie ustalenia, że zgromadzony w ten sposób materiał dowodowy uzasadnia wątpliwość co do zgodności z prawdą badanego oświadczenia – wysyłają do osoby składającej badane oświadczenie zawiadomienie o możliwości złożenia wyjaśnień zgodnie z treścią art. 52e ust. 3 i w konsekwencji przyjmują takie wyjaśnienia.

W każdej sprawie prokurator sporządza decyzję końcową:

– wniosek o wszczęcie postępowania lustracyjnego;
– stanowisko w toku postępowania autolustracyjnego kierowane do sądu (art. 20 ust. 5 ustawy lustracyjnej);
– w przypadku braku wątpliwości co do zgodności z prawdą badanego oświadczenia – zarządzenie o pozostawieniu sprawy bez dalszego biegu.

Tak jak w poprzednich latach (2008–2020) w wytyczaniu kierunków i zakresu poszukiwań materiałów archiwalnych, m.in. w zasobach Instytutu, w analizie wielu materiałów prokuratorzy, mając na

uwadze specyfikę tych działań, ich zakres i obszerność, korzystają z pomocy historyków i archiwistów pracujących w BL i oddziałowych biurach lustracyjnych.

W roku sprawozdawczym oddziałowe biura lustracyjne zainicjowały 16 024 nowe postępowania mające na celu weryfikację prawdziwości złożonych oświadczeń. Kontynuowano bieg 4308 spraw niezakończonych w 2020 r. Zakończono łącznie 14 202 sprawy, w tym:

– skierowano 186 wniosków o wszczęcie postępowania lustracyjnego z uwagi na uzasadnioną wątpliwość co do prawdziwości badanych oświadczeń;
– skierowano 12 stanowisk w tzw. postępowaniach autolustracyjnych prowadzonych na podstawie art. 20 ust. 5 ustawy lustracyjnej; w 2021 r. od osób zainteresowanych wpłynęło do sądów 17 wniosków o wszczęcie postępowania autolustracyjnego w tym trybie; w 4 sprawach sąd odmówił wszczęcia postępowania;
– wydano 11 204 zarządzeń o pozostawieniu spraw bez dalszego biegu wobec braku wątpliwości co do zgodności z prawdą badanych oświadczeń;
– w 2783 sprawach wydano zarządzenie o pozostawieniu sprawy bez dalszego biegu z innych przyczyn (np. na podstawie art. 17 § 1 pkt 5 kpk wobec śmierci osoby lustrowanej i in.);
– 17 spraw wykreślono jako załatwione w inny sposób (np. przekazano według właściwości do innego biura).

Powyższe obrazuje tabela.

Tabela 7. Informacje o wpływie i załatwieniu spraw przygotowujących postępowanie lustracyjne w 2021 r.

Miesiąc	Pozostałość z poprzedniego okresu	Wpływ do Ppl	Zakończono ogółem	Liczba wniosków o autolustrację od osób zainteresowanych (art. 20 ust. 5)	Odmowa wszczęcia postępowania autolustracyjnego	Etap postępowania		Zakończenie				
						Sprawy, w których przeprowadzono czynności z art. 52e ust. 3 ustawy o IPN	Liczba przesłuchanych świadków	Stanowisko prokuratora w sprawie autolustracji	Skierowanie wniosku o wszczęcie postępowania lustracyjnego	Zarządzenie o pozostawieniu sprawy bez biegu z uwagi na brak wątpliwości	Zarządzenie o pozostawieniu sprawy bez biegu z innych przyczyn, m.in.: zgonu, błędu	Załatwiono w inny sposób
Styczeń	4308	1240	785	2	0	29	48	0	11	645	128	1
Luty	4763	1312	1068	2	0	33	72	3	22	896	145	2
Marzec	5007	1347	1250	0	1	27	61	0	20	933	294	2
Kwiecień	5104	1396	998	0	1	12	48	1	14	814	166	3
Maj	5502	1650	1156	2	0	28	65	1	15	838	301	1
Czerwiec	5996	1360	1516	0	0	31	65	0	18	1027	469	2
Lipiec	5840	1485	1093	1	0	30	64	1	12	724	356	0
Sierpień	6232	1262	1596	1	0	25	67	1	13	1261	317	4
Wrzesień	5898	1400	1233	4	0	37	86	0	10	1068	155	0
Październik	6066	1230	1870	1	0	21	72	3	11	1608	247	1
Listopad	5426	1225	1214	2	2	28	60	1	17	1048	147	1
Grudzień	5437	1117	423	2	0	11	36	1	23	342	58	0
Razem		16024	14202	17	4	312	744	12	186	11204	2783	17

Prezentowane wyniki statystyczne uzyskano przy nieznacznie zwiększonym stanie kadrowym prokuratorów oddziałowych biur lustracyjnych:

– w OBL w Białymstoku dwóch prokuratorów prowadziło 1617 spraw (441 spraw niezakończonych w 2020 r. i 1176 spraw zarejestrowanych od stycznia do grudnia 2021 r.), tym samym średnio na prokuratora przypadało 808,5 spraw rocznie (67,4 sprawy miesięcznie). Należy zaznaczyć, iż jeden z prokuratorów przebywa na zwolnieniu lekarskim (od 13 października 2021 r.);
– w OBL w Gdańsku trzech prokuratorów prowadziło 1851 spraw (411 spraw niezakończonych w 2020 r. i 1440 spraw zarejestrowanych od stycznia do grudnia 2021 r.), tym samym średnio na prokuratora przypadało 617 spraw rocznie (51,4 sprawy miesięcznie);
– w OBL w Katowicach czterech prokuratorów prowadziło 1910 spraw (283 sprawy niezakończone w 2020 r. i 1627 spraw zarejestrowanych od stycznia do grudnia 2021 r.), tym samym średnio na prokuratora przypadało 477,5 sprawy rocznie (39,8 sprawy miesięcznie);
– w OBL w Krakowie czterech prokuratorów prowadziło 2377 spraw (488 spraw niezakończonych w 2020 r. i 1889 spraw zarejestrowanych od stycznia do grudnia 2021 r.), tym samym średnio na prokuratora przypadało 594,2 sprawy rocznie (49,5 sprawy miesięcznie). Należy zaznaczyć, iż do pełnienia obowiązków w OBL Kraków z dniem 1 listopada 2021 r. został oddelegowany prokurator Biura Lustracyjnego;
– w OBL w Lublinie dwóch prokuratorów prowadziło 1779 spraw (472 sprawy niezakończone w 2020 r. i 1307 spraw zarejestrowanych od stycznia do grudnia 2021 r.), tym samym średnio na prokuratora przypadało 889,5 sprawy rocznie (74,1 sprawy miesięcznie);
– w OBL w Łodzi trzech prokuratorów prowadziło 2066 spraw (515 spraw niezakończonych w 2020 r. i 1551 spraw zarejestrowanych od stycznia do grudnia 2021 r.), tym samym średnio na prokuratora przypadało 688,6 sprawy rocznie (57,4 sprawy miesięcznie);
– w OBL w Poznaniu dwóch prokuratorów prowadziło 1186 spraw (284 sprawy niezakończone w 2020 r. i 902 sprawy zarejestrowane od stycznia do grudnia 2021 r.), tym samym średnio na prokuratora przypadały 593 sprawy rocznie (49,4 sprawy miesięcznie). Należy zaznaczyć, iż jeden z prokuratorów przebywał na długotrwałym zwolnieniu lekarskim (cały rok 2021);
– w OBL w Rzeszowie trzech prokuratorów prowadziło 1987 spraw (424 sprawy niezakończone w 2020 r. i 1563 sprawy zarejestrowanych od stycznia do grudnia 2021 r.), tym samym średnio na prokuratora przypadało 662,3 sprawy rocznie (55,1 sprawy miesięcznie);
– w OBL w Szczecinie trzech prokuratorów prowadziło 1757 spraw (329 spraw niezakończonych w 2020 r. i 1428 spraw zarejestrowanych od stycznia do grudnia 2021 r.), tym samym średnio na prokuratora przypadało 585,6 spraw rocznie (48,8 sprawy miesięcznie);
– w OBL w Warszawie czterech prokuratorów prowadziło 1949 spraw (434 sprawy niezakończone w 2020 r. i 1515 spraw zarejestrowanych od stycznia do grudnia 2021 r.), tym samym średnio na prokuratora przypadało 487,2 sprawy rocznie (40,6 sprawy miesięcznie). Należy zauważyć, iż jeden z prokuratorów przebywał na zwolnieniu lekarskim (cały rok 2021);
– w OBL we Wrocławiu trzech prokuratorów prowadziło 1853 sprawy (227 spraw niezakończonych w 2020 r. i 1626 spraw zarejestrowanych od stycznia do grudnia 2021 r.), tym samym średnio na prokuratora przypadało 617,6 sprawy rocznie (51,4 sprawy miesięcznie). Należy zaznaczyć, iż jeden z prokuratorów zaczął pełnić służbę w OBL Wrocław od dnia 15 sierpnia 2021 r.

Tabela 8. Statystyka obciążenia w 2021 r. w oddziałowych biurach lustracyjnych

Oddziałowe Biuro Lustracyjne	Liczba spraw zarejestrowanych – stan na 1 I 2021 r.	Liczba spraw zarejestrowanych w 2021 r.	Liczba postępowań prowadzonych w okresie od 1 I do 31 XII 2021 r.	Liczba spraw załatwionych w 2021 r.	Liczba prokuratorów OBL – stan na 31 XII 2021 r.	Obciążenie jednego prokuratora d/f	Średnie załatwienie spraw przez prokuratora e/f
a	b	c	d	e	f	g	h
Białystok	441	1176	1617	1080	2	808,5	540,0
Gdańsk	411	1440	1851	1334	3	617,0	444,6
Katowice	283	1627	1910	1472	4	477,5	368,0
Kraków	488	1889	2377	1405	4	594,2	351,2
Lublin	472	1307	1779	1106	2	889,5	553,0
Łódź	515	1551	2066	1492	3	688,6	497,3
Poznań	284	902	1186	820	2	593,0	410,0
Rzeszów	424	1563	1987	1341	3	662,3	447,0
Szczecin	329	1428	1757	1325	3	585,6	441,6
Wrocław	227	1626	1853	1400	3	617,6	466,6
Warszawa	434	1515	1949	1427	4	487,2	356,7
Razem	4308	16024	20332	14202	33	7021,0	4876

Odnosząc się do zróżnicowania liczby spraw przypadających na prokuratora w poszczególnych jednostkach, należy stwierdzić, że zależy to od wielu czynników. Pierwszym elementem warunkującym obciążenie danego biura sprawami są limity zapytań kwerendowych w tzw. kwerendach wstępnych, uzgadniane corocznie z Archiwum IPN.

Przydział tych limitów został jednak zróżnicowany ze względu na liczbę etatów prokuratorskich w poszczególnych biurach. Określenie limitu było każdorazowo uzależniane od stanu osobowego (kadrowego) danej jednostki i od jakości (charakteru) spraw pozostających w biegu w danym biurze, a w ostatnim okresie także obciążeniem biur liczbą postępowań lustracyjnych, pozostających w prowadzeniu przez sądy.

W toku prowadzonych czynności, weryfikujących prawdziwość badanych oświadczeń lustracyjnych, przesłuchano łącznie 744 świadków. Należy jednak wspomnieć, że przesłuchania świadków w toku procedur lustracyjnych są związane z istotnym obciążeniem czasowym – świadkowie są bowiem w przeważającej większości funkcjonariuszami organów bezpieczeństwa państwa i osobami rozpracowywanymi, których dotyczyły przekazywane informacje, będącymi obecnie w podeszłym wieku i wielokrotnie z uwagi na stan zdrowia oraz przebyte choroby nie są w stanie stawić się na przesłuchanie w siedzibie oddziałowego biura lustracyjnego. Wiąże się to zatem z koniecznością prowadzenia przesłuchań w miejscu zamieszkania świadka, na ogół odległym. Czynność przesłuchania świadka prowadzona jest bezpośrednio przez prokuratora i nie ma możliwości zlecenia jej np. Policji.

Zgodnie z treścią art. 52e ust. 3 ustawy o IPN do 312 osób, których oświadczenia analizowano, skierowano pismo informujące o możliwości złożenia wyjaśnień.

Tabela 9. Informacje o wpływie i załatwieniu spraw według oddziałów w 2021 r.

Oddziałowe Biuro Lustracyjne	Pozostałość z poprzedniego okresu	Ppływ do Ppl	Zakończono ogółem	Liczba wniosków o autolustrację od osób zainteresowanych (art. 20 ust. 5)	Odmowa wszczęcia postępowania autolustracyjnego	Etap postępowania		Zakończenie				
						Sprawy, w których przeprowadzono czynności z art. 52e ust. 3 ustawy o IPN	Liczba przesłuchanych świadków	Stanowisko prokuratora w sprawie autolustracji	Skierowanie wniosku o wszczęcie postępowania lustracyjnego	Zarządzenie o pozostawieniu sprawy bez biegu z uwagi na brak wątpliwości	Zarządzenie o pozostawieniu sprawy bez biegu z innych przyczyn, m.in.: zgon, błąd	Załatwiono w inny sposób
Białystok	441	1176	1080	0	0	24	25	0	18	894	166	2
Gdańsk	411	1440	1334	0	0	58	121	1	28	1131	173	1
Katowice	283	1627	1472	1	0	23	97	2	16	1191	263	0
Kraków	488	1889	1405	5	0	28	21	2	14	992	397	0
Lublin	472	1307	1106	1	0	25	57	1	12	920	171	2
Łodź	515	1551	1492	0	0	27	62	0	21	1084	382	5
Poznań	284	902	820	1	1	9	46	0	7	622	188	3
Rzeszów	424	1563	1341	2	0	18	106	2	11	1153	175	0
Szczecin	329	1428	1325	2	1	46	57	2	34	1156	129	4
Wrocław	227	1626	1400	3	1	17	28	1	8	967	424	0
Warszawa	434	1515	1427	2	1	37	124	1	17	1094	315	0
Razem		16024	14202	17	4	312	744	12	186	11204	2783	17

Zbiorcze koszty zakończonych postępowań w 2021 r. (wezwania, zwroty kosztów dojazdu dla świadków, opinie biegłych) kształtowały się następująco.

Tabela 10. Koszty postępowań prowadzonych i zakończonych w oddziałowych biurach lustracyjnych w 2021 r.

Oddziałowe Biuro Lustracyjne	Poniesione koszty postępowań
Białystok	35 114,13
Gdańsk	35 619,10
Katowice	5 656,45
Kraków	38 311,81
Lublin	27 129,88
Łódź	44 732,64
Poznań	18 924,94
Rzeszów	40 280,19
Szczecin	32 887,48

Oddziałowe Biuro Lustracyjne	Poniesione koszty postępowań
Wrocław	34 383,52
Warszawa	35 581,64
Razem	348 621,78

Na uwagę zasługuje także fakt, że w okresie sprawozdawczym odnotowano 285 prawomocnych orzeczeń sądowych, w tym w 189 sprawach stwierdzono niezgodność z prawdą złożonych i analizowanych przez sąd oświadczeń lustracyjnych. W 7 sprawach sąd podzielił stanowisko prokuratora BL złożone w trybie art. 20 ust. 5a ustawy lustracyjnej i orzekł o zgodności z prawdą złożonych oświadczeń (postępowania autolustracyjne).

W 52 przypadkach sąd orzekł o zgodności z prawdą złożonych oświadczeń lustracyjnych, nie podzielając stanowiska zajmowanego przez prokuratora BL. W 34 sprawach sądy umorzyły postępowania lustracyjne z różnych przyczyn (m.in. śmierci lustrowanego – 10 spraw, działania lustrowanych w usprawiedliwionym błędzie – 9 spraw, czy też z powodu wycofania wniosku o autolustrację – 3 sprawy).

Należy też podnieść, że w okresie statystycznym odnotowano 11 tzw. orzeczeń reformatoryjnych sądów odwoławczych, które zmieniły orzeczenia sądów I instancji stwierdzające niezgodność z prawdą badanych oświadczeń.

Odnosząc się do powyższych danych, w świetle podnoszonych często w mediach zarzutów dotyczących niskiej skuteczności wniosków o wszczęcie postępowania lustracyjnego, stwierdzić należy, że opinie takie są nieuzasadnione. Ostatnie pięć lat pracy BL pokazuje stale utrzymujący się wysoki poziom spraw wygranych przez prokuratorów – w roku sprawozdawczym w blisko 77 proc. orzeczeń sąd wydał orzeczenie zgodne ze stanowiskiem prokuratora.

Mając na względzie szczególny charakter tych procedur i ich specyfikę, należy uznać te wyniki za bardzo dobre.

Materiał dowodowy zgromadzony w tych sprawach to dokumentacja archiwalna wytworzona – w zdecydowanej większości – przez funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa państwa PRL w latach 1944–1990. Obecnie są to osoby w podeszłym już wieku, często przewlekle chorujące, mające problemy z odtworzeniem zdarzeń sprzed wielu lat. Wielokrotnie na różnych etapach postępowania świadkowie ci składają odmienne w treści zeznania, powołując się na problemy z pamięcią. Wielu autorów badanych dokumentów nie można przesłuchać z powodu ich śmierci. Funkcjonariusze zeznający w postępowaniach lustracyjnych w charakterze świadków, w celu ochrony swoich dawnych źródeł informacji, a także z innych powodów wielokrotnie składają zeznania, z których wynika, że fałszowali dokumentację operacyjną, jednoznacznie wskazującą na fakt współpracy poszczególnych osób z organami bezpieczeństwa państwa w różnych jej formach, podając w ten sposób w wątpliwość wiarygodność podstawowego materiału dowodowego, który zachował się w tych sprawach. Zeznania są składane w poczuciu bezkarności za przestępstwo fałszerstwa dokumentów, czy też poświadczania nieprawdy co do okoliczności mających znaczenie prawne w sporządzanych materiałach o charakterze operacyjnym (przedawnienie karalności czynu).

Niejednokrotnie materiał dowodowy zgromadzony na etapie przygotowywania postępowania lustracyjnego przez prokuratora jest uzupełniany także przez lustrowanego o jego wyjaśnienia, posiadane dokumenty lub dane świadków dopiero na etapie postępowania sądowego.

Sąd orzekający musi ocenić, czy dana osoba swoim działaniem wypełniła wszystkie przesłanki tajnej i świadomej współpracy w rozumieniu art. 3a ustawy lustracyjnej, dookreślone w orzecznictwie Sądu Najwyższego (II KK 160/06) i Trybunału Konstytucyjnego (K 39/97):

– współpraca musi polegać na kontaktach z organami bezpieczeństwa państwa i przekazywaniu informacji tym organom;
– musi mieć charakter świadomy;
– winna być tajna, co oznacza, że nawiązanie współpracy oraz jej przebieg mają pozostać tajemnicą, w szczególności wobec tych osób i środowisk, których miały dotyczyć przekazywane informacje;

– musi wiązać się z operacyjnym zdobywaniem informacji przez organy bezpieczeństwa państwa;
– nie może ograniczać się do samej deklaracji woli, lecz winna realizować się w świadomie podejmowanych konkretnych działaniach w celu urzeczywistnienia podjętej współpracy.

Wszystkie zaistniałe wątpliwości zgodnie z zasadą wyrażoną w art. 5 § 2 kpk rozstrzyga się na korzyść lustrowanych.

Należy też podkreślić, że często ocena materiału dowodowego dokonanego przez sąd I instancji skrajnie różni się od oceny sądu odwoławczego, czy nawet Sądu Najwyższego, o czym świadczą opisane powyżej przypadki zmiany orzeczenia sądu I instancji przez sąd odwoławczy lub zmiany prawomocnych orzeczeń przez Sąd Najwyższy. Procedur lustracyjnych i ich wyników nie można zatem w sposób prosty przyrównać do procedur karnych, o czym może świadczyć bardzo obszerne, chociaż niejednolite orzecznictwo, w tym orzecznictwo Sądu Najwyższego. Wniosek o wszczęcie postępowania lustracyjnego nie jest aktem oskarżenia.

Poziom skomplikowania materii w sprawach lustracyjnych jest również nieporównywalny z innymi sprawami, czemu dał wyraz ustawodawca, przekazując orzekanie w tych sprawach zawodowym składom sędziów sądu okręgowego. Prawdopodobieństwo skazania w następstwie aktu oskarżenia jest tym samym z wielu przyczyn znacznie większe aniżeli stwierdzenie nieprawdziwości oświadczenia lustracyjnego w następstwie wniosku prokuratora z przyczyn podanych powyżej.

Należy wskazać, że art. 52e ustawy o IPN zobowiązuje prokuratora BL do występowania z wnioskiem o wszczęcie postępowania lustracyjnego zawsze wtedy, gdy powstaje wątpliwość co do zgodności z prawdą badanego oświadczenia. O zasadności kierowanych do sądu w tym trybie wniosków świadczy fakt, że w roku sprawozdawczym na 186 kierowanych wniosków sądy odmówiły wszczęcia postępowania w 1 sprawie.

Należy podkreślić, że w roku sprawozdawczym zarówno wnioski o wszczęcie postępowania lustracyjnego, jak i prawomocne orzeczenia o złożeniu niezgodnego z prawdą oświadczenia lustracyjnego, dotyczyły osób pełniących różne funkcje publiczne z art. 4 ustawy lustracyjnej.

W tym miejscu zasadne jest odnotować, że w toku prowadzonych postępowań prokuratorzy wnikliwie analizują materiały archiwalne wytworzone przez organy bezpieczeństwa państwa PRL pod kątem ich wiarygodności i rzetelności. Działania te pozwalają na sformułowanie wniosku, że podnoszone wobec tych dokumentów zarzuty o ich powszechnej „fikcyjności" i masowym tworzeniu fałszywych rejestracji nie znajdują potwierdzenia.

Udział prokuratorów w postępowaniach lustracyjnych prowadzonych przed sądami w roku sprawozdawczym przedstawiał się następująco:
– w OBL w Białymstoku dwóch prokuratorów odnotowało 48 dni wokandowych przed właściwymi sądami okręgowymi oraz sądami odwoławczymi;
– w OBL w Gdańsku trzech prokuratorów odnotowało 98 dni wokandowych przed właściwymi sądami okręgowymi oraz sądami odwoławczymi;
– w OBL w Katowicach czterech prokuratorów odnotowało 146 dni wokandowych przed właściwymi sądami okręgowymi oraz sądami odwoławczymi;
– w OBL w Krakowie trzech prokuratorów odnotowało 42 dni wokandowe przed właściwymi sądami okręgowymi oraz sądami odwoławczymi;
– w OBL w Lublinie dwóch prokuratorów odnotowało 98 dni wokandowych przed właściwymi sądami okręgowymi oraz sądami odwoławczymi;
– w OBL w Łodzi trzech prokuratorów odnotowało 53 dni wokandowe przed właściwymi sądami okręgowymi oraz sądami odwoławczymi;
– w OBL w Poznaniu dwóch prokuratorów odnotowało 22 dni wokandowe przed właściwymi sądami okręgowymi oraz sądami odwoławczymi;
– w OBL w Rzeszowie trzech prokuratorów odnotowało 63 dni wokandowe przed właściwymi sądami okręgowymi oraz sądami odwoławczymi;
– w OBL w Szczecinie trzech prokuratorów odnotowało 76 dni wokandowych przed właściwymi sądami okręgowymi oraz sądami odwoławczymi;

– w OBL w Warszawie trzech prokuratorów tego biura odnotowało 86 dni wokandowych przed właściwymi sądami okręgowymi oraz sądami odwoławczymi;
– w OBL we Wrocławiu dwóch prokuratorów odnotowało 55 dni wokandowych przed właściwymi sądami okręgowymi oraz sądami odwoławczymi.

W okresie sprawozdawczym prokuratorzy skierowali 52 apelacje od zapadłych orzeczeń sądów I instancji o zgodności z prawdą, sądy apelacyjne jako sądy odwoławcze uwzględniły 17 apelacji, 25 apelacji nie zostało rozpoznanych do końca 2021 r., w 10 sprawach sądy odwoławcze nie uwzględniły złożonych apelacji.

Prokuratorzy złożyli także 18 zażaleń na decyzje o umorzeniu postępowań lustracyjnych, 9 z nich zostało uwzględnionych, w 6 sprawach sąd nie uwzględnił zażalenia, 3 sprawy pozostają w toku.

7.3.2. Sprawy przejęte po byłym urzędzie Rzecznika Interesu Publicznego

W roku sprawozdawczym kontynuowano jedno – przejęte po byłym urzędzie Rzecznika Interesu Publicznego – postępowanie, w którym zapadło prawomocne orzeczenie o niezgodności z prawdą oświadczenia lustracyjnego.

7.3.3. Wydział Przygotowywania i Nadzoru nad Postępowaniami Lustracyjnymi Biura Lustracyjnego

W wydziale tym obowiązki pełni obecnie sześciu prokuratorów (trzech na mocy decyzji Prokuratora Generalnego jest oddelegowanych do oddziałowych biur lustracyjnych w Krakowie i Rzeszowie, gdzie pełnią funkcję naczelników biur oraz prokuratora OBL), którzy nadzorują pracę 11 oddziałowych biur lustracyjnych. W zakresie ich obowiązków pozostaje nadzór nad postępowaniami Ppl prowadzonymi w poszczególnych oddziałach, analiza decyzji końcowych, monitorowanie postępowań prowadzonych przed sądami, a także środków odwoławczych. W ramach kompetencji prokuratorzy wydziału wizytują także podległe im jednostki stacjonarnie; w roku sprawozdawczym przeprowadzili kontrole w oddziałowych biurach lustracyjnych w Rzeszowie i Szczecinie. Za nadzór nad sprawozdawczością prokuratorską oraz sprawami administracyjnymi w OBL-ach odpowiada kierownik sekretariatu biura lustracyjnego i podobnie jak prokuratorzy osobiście wizytuje w tym celu poszczególne oddziały (w 2021 r.: Białystok, Kraków, Wrocław i Łódź).

W roku sprawozdawczym dwaj prokuratorzy (trzeci prokurator rozpoczął pełnienie obowiązków z dniem 1 listopada 2021 r.) Biura Lustracyjnego (Centrali) opracowali i skierowali do dyrektora Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu zastępcy Prokuratora Generalnego 10 wniosków o wniesienie kasacji w celu wystąpienia przez niego do Sądu Najwyższego, zgodnie z treścią art. 21b ust. 6 ustawy lustracyjnej. Należy zaznaczyć, że dyrektor GKŚZpNP, jako zastępca Prokuratora Generalnego, ma obecnie kompetencje w zakresie kierowania w zastępstwie Prokuratora Generalnego skarg kasacyjnych również od orzeczeń zapadłych w sprawach lustracyjnych.

Dyrektor GKŚZpNP zastępca Prokuratora Generalnego przychylił się do 5 z 10 skierowanych w 2021 r. wniosków i skierował kasacje do Sądu Najwyższego, 5 spraw jest nadal analizowanych. W roku sprawozdawczym dyrektor GKŚZpNP zastępca Prokuratora Generalnego przychylił się również do 8 wniosków skierowanych do niego przez Biuro Lustracyjne w roku 2020 i skierował kasacje do Sądu Najwyższego. Do 31 grudnia 2021 r. Sąd Najwyższy rozpoznał 30 kasacji wniesionych przez Prokuratora Generalnego w roku sprawozdawczym i latach ubiegłych; w 25 przypadkach Sąd Najwyższy uwzględnił kasacje, w 2 umorzył postępowanie na podstawie art. 17 § 1 pkt 2 kpk, w 3 przypadkach oddalił kasacje jako oczywiście bezzasadne.

W tym samym okresie pełnomocnicy osób lustrowanych złożyli 13 kasacji od prawomocnych orzeczeń sądowych. W odniesieniu do 5 kasacji Sąd Najwyższy orzekł o ich oddaleniu jako oczywiście bezzasadnych, 2 uwzględnił i skierował sprawy do sądów niższych instancji, w 1 sprawie wokanda wyznaczona została na styczeń 2022 r., a w 5 przypadkach Sąd Najwyższy nie wyznaczył jeszcze terminów wokand.

W roku sprawozdawczym prokuratorzy Biura Lustracyjnego występowali przed Sądem Najwyższym w rozprawach związanych z kasacjami złożonymi przez obrońców lustrowanych (10 rozpraw) i kasacjami zastępcy Prokuratora Generalnego (15 rozpraw).

7.4. Działania analityczno-studyjne

Sekcja Analityczno-Studyjna funkcjonuje w ramach Wydziału Przygotowywania i Nadzoru nad Postępowaniami Lustracyjnymi. W roku sprawozdawczym w sekcji pracowały trzy osoby.

Do zadań Sekcji Analityczno-Studyjnej należy:

– dokonywanie analiz akt postępowań przygotowujących postępowania lustracyjne pod kątem oceny prawidłowości i rzetelności przeprowadzonej w sprawie kwerendy archiwalnej;
– analiza dostępnych pomocy ewidencyjnych i materiałów archiwalnych z zasobu IPN oraz innych archiwów dotyczących osób, które złożyły oświadczenia lustracyjne;
– analiza materiałów archiwalnych mogących mieć znaczenie w postępowaniach Ppl;
– współpraca z prokuratorami BL (w zakresie prawidłowości prowadzenia kwerendy) przy postępowaniach przygotowujących postępowania lustracyjne objętych nadzorem;
– udział w wizytach kontrolnych w oddziałowych biurach lustracyjnych;
– bieżące wsparcie merytoryczne oddziałowych biur lustracyjnych w prowadzonych postępowaniach;
– we współpracy z prokuratorami BL, analiza zarządzeń prokuratorów oddziałowych biur lustracyjnych o pozostawieniu sprawy bez dalszego biegu pod kątem oceny prawidłowości i rzetelności przeprowadzonej w sprawie kwerendy archiwalnej;
– dokonywanie sprawdzeń w elektronicznej bazie „Źródło" pod kątem odnalezienia informacji o danych osobowych, miejscu zamieszkania lub zgonie osób, które złożyły oświadczenia lustracyjne, a czynności związane z weryfikacją prawdziwości ich treści nie zostały zakończone.

W 2021 r. w ramach pracy sekcji:

– w trakcie analizowania poszczególnych akt postępowań przygotowujących postępowania lustracyjne ujawniono zapisy świadczące o możliwej współpracy lub służbie w organach bezpieczeństwa państwa PRL odnośnie do 49 osób, które złożyły oświadczenia lustracyjne, w których zaprzeczyły służbie, pracy lub współpracy z organami bezpieczeństwa państwa PRL. W wyniku powyższych czynności skierowano do oddziałowych biur lustracyjnych pisma z poleceniem wszczęcia i przeprowadzenia postępowań przygotowujących procedurę lustracyjną;
– we współpracy z Sekcją Udostępniania i Publikacji Wydziału Ewidencji Oświadczeń Lustracyjnych, Sygnalizowania i Publikacji Biura Lustracyjnego ujawniono zapisy świadczące o możliwej współpracy lub służbie w organach bezpieczeństwa państwa PRL odnośnie do 30 osób, które złożyły oświadczenia lustracyjne, w których zaprzeczyły służbie, pracy lub współpracy z organami bezpieczeństwa państwa PRL. W wyniku powyższych czynności skierowano do oddziałowych biur lustracyjnych pisma z poleceniem wszczęcia i przeprowadzenia postępowań przygotowujących procedurę lustracyjną;
– we współpracy z prokuratorem Biura Lustracyjnego dokonano analizy 548 zarządzeń wydanych przez prokuratorów oddziałowych biur lustracyjnych, pod kątem ujawnienia nowych zapisów świadczących o ewentualnej współpracy lub służbie w organach bezpieczeństwa państwa PRL (nie ujętych w zarządzeniach), w części przypadków podjęto się samodzielnego uzupełnienia kwerendy;
– we współpracy z prokuratorami Biura Lustracyjnego skontrolowano 57 postępowań Ppl, zamówionych w wyniku analizy zarządzeń;
– dokonano analizy całości zgromadzonej kwerendy archiwalnej w 23 trwających sprawach Ppl, przesłanych do Biura Lustracyjnego w ramach konsultacji. W rezultacie udzielono wskazówek w zakresie dalszego prowadzenia kwerendy pogłębionej;
– w ramach sprawdzeń osób figurujących łącznie w bazie Zaopatrzenia Emerytalnego Żołnierzy Zawodowych oraz ich Rodzin – ZEZZOR (baza zapytań Zakładu Emerytalno-Rentowego MSWiA i Biura Emerytalnego Służby Więziennej) i bazie Biura Lustracyjnego ABeL zamówiono i poddano

analizie dokumenty obrazujące przebieg służby (otrzymane z ZER MSWiA) odnośnie do 66 osób. Następnie samodzielnie prowadzono kwerendę w Archiwach Wojskowych, Wojskowych Komendach Uzupełnień lub Komendach Wojewódzkich Policji (i równorzędnych) w celu ustalenia czy osoby te były funkcjonariuszami organów bezpieczeństwa państwa PRL;

– dokonano analizy zamówionych jednostek archiwalnych: 16 w ramach IPN oraz 26 z innych instytucji i urzędów;
– na bieżąco przekazywano pracownikom katalogów tematycznych („osoby rozpracowywane przez organy bezpieczeństwa państwa PRL", „osoby pełniące funkcje publiczne", „pracownicy, funkcjonariusze, żołnierze organów bezpieczeństwa państwa" i „osoby pełniące kierownicze stanowiska partyjne i państwowe w byłej PRL") ujawnione w toku analizy postępowań Ppl lub/i jednostek aktowych, informacje mające wpływ na kształt wpisów w aplikacji portalowo-katalogowej bądź skutkujące utworzeniem nowych rekordów;
– w związku z bieżącymi pracami Sekcji dokonano ponad 38 200 sprawdzeń w elektronicznej bazie „Źródło". W rezultacie tych sprawdzeń m.in. odnaleziono informacje o zgonach 2267 osób, które złożyły oświadczenia lustracyjne, a czynności związane z weryfikacją prawdziwości ich treści nie zostały zakończone;
– we współpracy z prokuratorami Biura Lustracyjnego podejmowano działania w celu bieżącego uzupełniania kwerend w toczących się postępowaniach Ppl (uzupełnienia prowadzone samodzielnie przez pracowników Sekcji Analityczno-Studyjnej, a następnie przesyłane do oddziałowych biur lustracyjnych).

8. Wydawnictwo IPN

Istniejące od 2017 r. Wydawnictwo IPN to niekwestionowany lider na rynku książek historycznych.

Rok 2021, piąty rok działalności Wydawnictwa IPN i kolejny w cieniu pandemii, był dla zespołu bardzo intensywny, a dla samej książki niełatwy. Dwanaście ostatnich miesięcy przyniosło wiele sukcesów i satysfakcji, ale też nie szczędziło problemów. Książka wprawdzie wróciła do łask jako źródło wiedzy, ambitnej rozrywki i edukacji, sprzedaż i promocja przeniosły się do internetu i odnotowały wyraźną tendencję wzrostową, jednak na skutek braku w hurtowniach papierów specjalnych, w przemyśle wydawniczym trwa zastój produkcyjny.

Profil działalności wydawniczej jest definiowany przez misję Instytutu, nakreśloną w ustawie powołującej go do życia, dlatego publikacje wydawane przez Instytut obejmują przede wszystkim chronologiczny obszar wyznaczony datami 1917–1989. Wydawnictwo IPN publikuje książki będące zwieńczeniem badań własnych oraz prace napisane na uczelniach czy przygotowane przez historyków regionalistów. Powstają również publikacje w językach obcych – tych powszechnie znanych: angielskim, niemieckim i rosyjskim, ale także mniej popularnych: portugalskim, hebrajskim, litewskim czy gruzińskim. Co roku w ręce czytelników trafia niezwykle obszerny katalog publikacji, obejmujący zarówno prace naukowe, jak i popularyzatorskie, monografie i edycje źródeł, biografie i wspomnienia, albumy, a także komiksy, materiały edukacyjne i audiobooki, gry i puzzle. Książki Wydawnictwa IPN są dostępne w księgarniach IPN i punktach sprzedaży w całej Polsce. Można je także zakupić, nie wychodząc z domu, przez księgarnię internetową ipn.poczytaj.pl. Część z nich jest udostępniana bezpłatnie, w formie drukowanej albo w Bibliotece Cyfrowej w formie plików pdf/epub/mobi do darmowego pobrania.

W 2021 r. Wydawnictwo IPN opublikowało wiele wartościowych i dobrze przyjętych na rynku tytułów, wydanych w ramach zainicjowanych wcześniej, znanych i lubianych serii wydawniczych – łącznie wydaliśmy 272 publikacje, w tym 33 dodruki (przy czym część z nich, ze względu na wspomniane trudności z papierem nie opuściła jeszcze drukarni).

W planie wydawniczym na rok 2021 uwzględniliśmy wiele tytułów poświęconych obchodzonym rocznicom. W kontekście rocznicy Poznańskiego Czerwca ’56, z myślą o propagowaniu wśród odbiorców obcojęzycznych wiedzy o pierwszym w komunistycznej Polsce buncie robotniczym, Instytut Pamięci Narodowej w koedycji z Uniwersytetem im. Adama Mickiewicza wydał w języku angielskim i niemieckim monograficzne opracowanie *28 June 1956 in Poznań. One of the first months of Polish freedom / 28 Juni 1956 in Posen. Der erste der polnischen Monate der Freiheit* autorstwa Stanisława Jankowiaka, Rafała Kościańskiego i Rafała Reczka. Powstanie na Węgrzech z 1956 r. – symbol braterstwa polsko-węgierskiego – zostało opisane w monografii Rafała Reczka, Árona Máté, Stanisława Jankowiaka i Rafała Kościańskiego pt. *Miasta Wolności. Poznań–Budapszet 1956*, przygotowanej w języku polskim i węgierskim (*A szabadság városai. Poznań és Budapest, 1956*).

Czterdziesta rocznica wprowadzenia w Polsce stanu wojennego została upamiętniona dwiema ważnymi monografiami: Grzegorza Majchrzaka *Rozpracowanie organów kierowniczych NSZZ „Solidarność” przez Służbę Bezpieczeństwa 1980–1982* i Marcina Krzeka-Lubowieckiego *Wydawnictwo Myśli Nieinternowanej. Dzieje niezależnej oficyny w latach 1982–1989* oraz ważnymi edycjami źródłowymi: *„Polski kryzys” 1980–1981 w dokumentach dyplomacji czechosłowackiej* w opracowaniu Mirosława Szumiło i *„Post po „karnawale”. Amerykańskie placówki dyplomatyczne w PRL wobec pierwszych*

tygodni stanu wojennego – publikacji opracowanej przez Patryka Pleskota i stanowiącej swoistą kontynuację książki wydanej w 2020 r. *„Karnawał" po amerykańsku. Ambasada USA w Warszawie wobec wydarzeń w Polsce od sierpnia 1980 r. do grudnia 1981 r.*

Mając na uwadze rocznice wydarzeń historycznych przypadające na rok 2021, trzeba wspomnieć o wydanych nakładem IPN albumach, ze zdjęciami znakomitej jakości, interesującą zawartością merytoryczną i przepiękną szatą graficzną, m.in. *Walki powietrzne w obrazach* Piotra Górki, *Centralna Agencja Fotograficzna 1951–1991* Pawła Miedzińskiego, *Gdański Grudzień '70. Rekonstrukcja – dokumentacja – walka z pamięcią* Sławomira Cenckiewicza, długo wyczekiwany tom drugi *Kresowych rezydencji* Grzegorza Rąkowskiego, *Nowogródzki okręg AK „Nów" w fotografii* Kazimierza Krajewskiego, *Wartheland. Dzieje zbrodni* Adama Pleskaczyńskiego, *Polskie Wojska Lotnicze 1918–1920* Mariusza Niestrawskiego czy *Orła WRONa nie pokona. Stan wojenny w Gdyni* autorstwa Roberta Chrzanowskiego i Małgorzaty Sokołowskiej, wydany w koedycji z Oficyną Verbi Causa.

W związku z beatyfikacją Prymasa Tysiąclecia kard. Stefana Wyszyńskiego i przypadającą w 2021 r. 120. rocznicą urodzin i 40. rocznicą śmierci tego wybitnego Polaka, nakładem Wydawnictwa IPN ukazały się jego *Kazania świętokrzyskie (1974–1976)*, a popularnonaukowa biografia kardynała w perspektywie jego aktywności religijnej i społecznej oraz nauczania (Rafał Łatka, Beata Mackiewicz, ks. Dominik Zamiatała, *Prymas Stefan Wyszyński. Biografia*, IPN – Soli Deo, Warszawa 2020) została udostępniona w wersji angielskiej i włoskiej (także do darmowego pobrania w Bibliotece Cyfrowej IPN), w przygotowaniu są kolejne wersje obcojęzyczne: niemiecka, węgierska, słowacka i hiszpańska.

Ogromnym sukcesem wydawniczym okazała się monografia Macieja Jana Mazurkiewicza *Ludobójstwo Niemiec na narodzie polskim (1939–1945). Studium historyczno-prawne*, a prawdziwym czarnym koniem była i wciąż jest biografia polityczna Mieczysława F. Rakowskiego autorstwa Michała Przeperskiego, która doczekała się już dwóch dodruków. W tym miejscu warto odnotować, że ceniona i lubiana przez czytelników biografistyka w ostatnich latach także i u nas staje się coraz bardziej popularna. Tylko w 2021 r. wydaliśmy opracowania zawierające opis życia i dokonań żołnierza i konspiratora Władysława Siły-Nowickiego, socjalistycznej działaczki Zofii Moraczewskiej, ukraińskiego symbolu walk o niepodległość Symona Petlury, przedwojennego prezydenta Kielc Stefana Artwińskiego, trenera piłki nożnej Stefana Żywotko czy bezwzględnego zbrodniarza wojennego Oskara Dirlewangera. Obok biografii, niesłabnącym zainteresowaniem cieszą się dzienniki, wspomnienia, pamiętniki, opowiadające losy znanych i mniej znanych bohaterów, dzięki którym nasza historia tak odległa w czasie, staje się jednocześnie tak bliska. W tej kategorii warto przywołać choćby wstrząsające wspomnienia wojenne Mariana Karczewskiego *Czy można zapomnieć?*, autobiograficzną opowieść opozycjonisty Jana Rulewskiego *Wysoka temperatura*, wspomnienia więźnia łagrów sowieckich Piotra Dąbrowskiego *Tułaczka po obcej ziemi* czy *Wspomnienia internowanego* – zapiski Ryszarda Wichorowskiego z okresu stanu wojennego.

Należy także zwrócić uwagę na ważny cykl publikacji niezwiązanych z kwestiami rocznicowymi. W mijającym roku kontynuowaliśmy rozpoczętą w 2019 r. edycję kolejnych tomów *Relacji o pomocy udzielanej Żydom przez Polaków w latach 1939–1945* w opracowaniu Sebastiana Piątkowskiego, oddając do druku tom piąty, obejmujący Dystrykt Galicja Generalnego Gubernatorstwa i Wołyń.

Z punktu widzenia misji Instytutu niezwykle ważna jest licząca trzy tomy publikacja Dariusza Węgrzyna *Księga aresztowanych, internowanych i deportowanych z Górnego Śląska do ZSRR w 1945 roku*, w której zamieszczono biogramy ponad 46 tys. mieszkańców Górnego Śląska aresztowanych i deportowanych do pracy przymusowej w ZSRS w 1945 r.

W serii Biblioteka Akademii Niepodległości ukazał się reprint tekstów wspomnieniowych (wyd. po raz pierwszy w 1927 i 1929 r., rękopis znajduje się w Muzeum Piłsudskiego w Sulejówku), napisanych przez uczestniczki walk o niepodległość Polski w latach 1910–1919 *Wierna służba* i *Służba Ojczyźnie*. Wśród autorek znalazły się tak ważne postaci kobiece, jak Aleksandra Szczerbińska (Piłsudska), Nelly Grzędzińska czy Zofia Moraczewska.

Wydawaną od 2019 r. pod patronatem honorowym Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Andrzeja Dudy popularnonaukową serię wydawniczą „Literatura i Pamięć", będącą efektem współpracy z Fun-

dacją Rozwoju Systemów Edukacji, wzbogaciły cztery nowe pozycje: *Pisarz, który został papieżem* Krzysztofa Dybciaka, *Pisarstwo Prymasa Tysiąclecia* ks. Jerzego Sikory, *Dobosz Stefan* Żeromski *na drogach niepodległości* Wojciecha Gruchały i *Sam jeden. Józef Mackiewicz – pisarz i publicysta* Kazimierza Maciąga.

Kontynuowaliśmy również wydawanie serii popularnonaukowych, takich jak Biblioteka Biuletynu IPN czy Bohaterowie Niepodległej. Ta ostatnia z końcem 2021 r. liczyła już ponad 80 broszur udostępnionych równocześnie w Bibliotece Cyfrowej IPN.

W dobie pandemii szczególnie popularne stały się książki dla dzieci i młodzieży. Zainicjowaliśmy nową serię komiksową dla najmłodszych *Aga, Adam i Hamlet na tropie tajemnic* (scenariusz: Arek Darkiewicz, rysunki: Agata Ronek, Hubert Ronek, koncepcja albumu, wkładka historyczna i konsultacja historyczna: Tomasz Łabuszewski), a fani serii *Wilcze tropy* doczekali się szóstego zeszytu *„Szary" – Antoni Heda* (scenariusz: Sławomir Zajączkowski, rysunki: Krzysztof Wyrzykowski). Z myślą o popularyzacji naszej historii wśród anglojęzycznych miłośników komiksu przygotowaliśmy angielską edycję popularnej serii *Srebrni na szlakach Niepodległej* [*The Srebrnys on the Road to Independence*].

8.1. Nagrody

W mijającym roku wiele książek wydanych nakładem Wydawnictwa IPN zostało nagrodzonych, wyróżnionych bądź otrzymało nominacje do prestiżowych nagród branżowych. Łącznie w 2021 r. publikacje IPN zdobyły 11 nagród głównych, 4 wyróżnienia i 5 nominacji. Wydawnictwo IPN znalazło się w gronie laureatów konkursu o nagrodę „KLIO", przyznawaną przez Porozumienie Wydawców Książki Historycznej za wybitny wkład w badania historyczne. W kategorii „Monografia naukowa" nagrodę I stopnia otrzymała książka Tomasza Kurpierza *Henryk Sławik 1894–1944. Biografia socjalisty*, a nagrodę III stopnia w tej samej kategorii książka Michała Przeperskiego *Mieczysław F. Rakowski. Biografia polityczna*. Jedną nagrodę główną i cztery wyróżnienia dla książek z logo IPN przyznało Stowarzyszenie Wydawców Katolickich „FENIKS". Wydawnictwo IPN zostało nagrodzone w kategorii literackiej za książkę *Pisarz, który został papieżem* Krzysztofa Dybciaka. Wyróżnienia otrzymały kolejno: w kategorii „Historia" – *Antymilenium. Konflikt państwa z Kościołem na tle obchodów tysiąclecia chrztu Polski (1956–1966/1967)* Bartłomieja Noszczaka i *Grudniowa kolęda. Kościół katolicki w Trójmieście wobec Grudnia '70* Piotr Abryszeńskiego i Daniela Gucewicza, w kategorii „Edytorstwo" – album *Ksiądz major Ignacy Jan Skorupka (1893–1920)* Wiesława Jana Wysockiego, czwarte wyróżnienie w kategorii „Świadectwo" – *Listy z KL Dachau Wiktora Jacewicza SDB* pod redakcją Jarosława Wąsowicza.

Debiut literacki Katarzyny Rembackiej *Komunista na peryferiach władzy. Historia Leonarda Borkowicza (1912–1989)* zdobył najwyższe uznanie jury konkursu o Nagrody Historyczne tygodnika „Polityka" w dziedzinie „Najlepszy debiut w kategoriach prace naukowe i popularnonaukowe" oraz kapituły konkursu o Nagrodę im. prof. Strzembosza, i był nominowany do Nagrody Historycznej m.st. Warszawy im. Kazimierza Moczarskiego i Nagrody im. Jerzego Giedroycia. Otrzymaliśmy także dwie Nagrody „Przeglądu Wschodniego": w kategorii „Dzieła zagraniczne" za *Razem z Wojskiem Polskim: Armia Ukraińskiej Republiki Ludowej w 1920 roku* Andrjia Rukkasa i w kategorii „Dzieje Polaków na Wschodzie" za trzytomowy cykl źródeł *Mord w Lesie Katyńskim. Przesłuchania przed amerykańską komisją Maddena w latach 1951–1952* w opracowaniu Witolda Wasilewskiego.

Jurorzy dwóch konkursów regionalnych również wysoko ocenili nasze publikacje: tytuł Książka Roku – Wawrzyn Pawła Konrada w kategorii „Lubelszczyzna – wydawnictwo albumowe" zdobyła książka Justyny Dudek, Marcina Kruszyńskiego, Tomasza Osińskiego i Agnieszki Skury *Dzieje Lubelszczyzny 1918–1939*, natomiast monografia Daniela Gucewicza *Kalwaryjska rebelia. Z historii wybranych sanktuariów Pomorza Gdańskiego w okresie Polski Ludowej* zdobyła trzecie miejsce w kategorii „Opracowania naukowe" w Konkursie Literatury Kaszubskiej i Pomorskiej.

Trzy nasze książki zwyciężyły także głosami interanautów w plebiscycie portalu historycznego Histmag.org i serwisu literackiego granice.pl. Za najlepszą publikację historyczną w kategorii „W rolach głównych" uznano w pierwszym półroczu 2021 książkę Kurpierza *Henryk Sławik 1894–1944. Biografia*

socjalisty, a w kategorii „Historia niebanalna" na podium znalazł się album Piotra Górki *Walki powietrzne w obrazach*. W drugim półroczu 2021 w kategorii „W rolach głównych" najwyżej uplasowała się monografia albumowa Pawła Miedzińskiego *Centralna Agencja Fotograficzna 1951–1991.*

Ponadto warto nadmienić, że książka Tomasza Kurpierza *Henryk Sławik 1894–1944. Biografia socjalisty* była nominowana do Nagrody Historycznej m.st. Warszawy im. Kazimierza Moczarskiego oraz do pierwszej edycji Międzynarodowej Nagrody im. Witolda Pileckiego, a *Błogosławiona wieś* Heleny Popek i *Cukier krzepi* Zofii Zakrzewskiej do Nagród Historycznych „Polityki".

8.2. Periodyki

W 2021 r. kontynuowaliśmy wydawanie znanych periodyków naukowych, w tym tytułów wysoko ocenianych w środowisku naukowym: „Pamięć i Sprawiedliwość", „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989", „Przegląd Archiwalny IPN", „Komunizm: system – ludzie – dokumentacja", „Polish-Jewish Studies", „Institute of National Remembrance Review" oraz periodyków popularnonaukowych: „Biuletyn IPN" i „CzasyPismo. O historii Górnego Śląska".

8.2.1. Periodyki naukowe

8.2.1.1. „Pamięć i Sprawiedliwość"

„Pamięć i Sprawiedliwość" jest półrocznikiem poświęconym historii najnowszej, przygotowywanym przez Biuro Badań Historycznych we współpracy z Wydziałem Periodyków Wydawnictwa IPN. W 2021 r. ukazały się dwa numery czasopisma: 37 i 38. Punktacja Ministerstwa Edukacji i Nauki – **100 punktów.**

„Pamięć i Sprawiedliwość" 2021, nr 1 (37)

W wyniku II wojny światowej w 1945 r. Europa została podzielona na dwie części: zachodnią oraz państwa znajdujące się pod dominacją Związku Sowieckiego, czyli – jak przyjęło się mówić – za żelazną kurtyną. Redakcja „Pamięci i Sprawiedliwości" postanowiła numer 37 czasopisma poświęcić szeroko rozumianej sytuacji Kościołów i związków wyznaniowych w europejskich państwach bloku wschodniego w latach 1945–1992. W tekstach przygotowanych przez polskich i zagranicznych autorów poszukujemy podobieństw i różnic między ich działalnością, polityką wyznaniową władz, sytuacją wyznawców poszczególnych Kościołów. Przedmiot zainteresowania autorów stanowiło też to, jak Kościoły i związki wyznaniowe odnalazły się w realiach funkcjonowania w skrajnie wrogim otoczeniu politycznym, w państwach, których założeniem ideologicznym było zwalczanie każdej religii.

„Pamięć i Sprawiedliwość" 2021, nr 2 (38)

Tematem głównym 38 numeru „Pamięci i Sprawiedliwości" jest odrodzenie państwa polskiego w 1918 r. i walka o jego granice. Różne środowiska polityczne w kraju, wykraczając poza ściśle wytyczone ramy programów partyjnych i zadań praktycznych, angażowały się w konstytuowanie niepodległości. Józef Piłsudski, Roman Dmowski i inni realizowali marzenie wcześniejszych pokoleń o wolnym państwie, mocno osadzonym terytorialnie. Państwie będącym partnerem dla mocarstw zachodnich, odgrywającym rolę regionalnego lidera. W tym niełatwym okresie pierwszych kilku lat suwerenności rządzący przeprowadzili udaną konsolidację wewnętrzną, podjęli wysiłek świadomego budowania tożsamości, a także skupili zbiorowe uczucia wokół zasadniczej idei, za jaką uważano obronę ojczyzny przed zewnętrznymi wrogami. Racją stanu II RP stała się walka z bolszewikami, następnie koncepcja poszukiwania ładu międzynarodowego, w którym Polska dysponowała określoną pozycją wynikającą z położenia terytorialnego. W tekstach przygotowanych przez cenionych autorów zaprezentowano te aspekty, formujące dzisiaj sposób myślenia Polaków, pokazując rozległość przestrzeni tematycznych łączących się z tytułowym zagadnieniem niniejszego tomu.

8.2.1.2. „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989”

„Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989” jest rocznikiem naukowym, którego głównym celem jest pogłębienie, skoordynowanie oraz upowszechnienie prac badawczych dotyczących aparatu represji w PRL: Resortu Bezpieczeństwa Publicznego PKWN, Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego, Komitetu ds. Bezpieczeństwa Publicznego, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, wojskowych i granicznych służb specjalnych, służb więziennych, Milicji Obywatelskiej, sądownictwa i prokuratury oraz jednostek paramilitarnych. Punktacja Ministerstwa Edukacji i Nauki – **40 pkt**.

„Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989” 2020, nr 18

W 2020–2021 r. we współpracy z Wydziałem Periodyków Wydawnictwa IPN wznowiono wydawanie pisma z odnowioną szatą graficzną i nowym zespołem redakcyjnym.

Tematem numeru 18 z 2020 r. „Aparatu Represji w Polsce Ludowej 1944–1989” jest Służba Bezpieczeństwa w latach 1957–1975. Zdecydowana większość dotychczasowych publikacji opisujących struktury, kierunki i metody działań, a także samą aktywność cywilnej bezpieki w Polsce „ludowej” koncentruje się na początkowym okresie funkcjonowania aparatu po wojnie. „Poodwilżowa” historia organów bezpieczeństwa cieszy się zdecydowanie mniejszą popularnością wśród badaczy. Publikowane w niniejszym numerze materiały uzupełniają dotychczasowy stan wiedzy i tym samym podejmują próbę odpowiedzi na pytanie o kwestię ciągłości i zmiany w działaniach bezpieki przed i po 1956 r.

„Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989” 2021, nr 19

Tematem numeru 19 z 2021 r. czasopisma jest szeroko rozumiany wojskowy aparat represji oraz „ludowe” Wojsko Polskie. Wojsko po 1944 r. angażowało się w działania represyjne nie tylko w kraju, gdzie zwalczało m.in. oddziały niepodległościowego podziemia czy było wykorzystywane do pacyfikacji buntów społecznych, ale i poza jego granicami, jak wtedy gdy – wraz z innymi armiami bloku sowieckiego – dokonywało inwazji na Czechosłowację. Struktury, metody i środki działania tajnych służb wojskowych są mniej znane niż cywilnych i wymagają dalszych badań, niemniej warto jednocześnie zwracać uwagę na represyjne działania „ludowego” WP będącego ważnym ogniwem władzy komunistycznej.

8.2.1.3. „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej”

„Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej”

Jest rocznikiem wydawanym przez Biuro Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów/Archiwum IPN od 2008 r. we współpracy z Wydziałem Periodyków Wydawnictwa IPN. Jego celem jest prezentacja zagadnień dotyczących szeroko rozumianej archiwistyki w kontekście funkcjonowania pionu archiwalnego Instytutu i charakteru zgromadzonego w nim zasobu. Na łamach pisma są publikowane informacje dotyczące różnych aspektów aktywności archiwum IPN. Ważne miejsce zajmuje też popularyzacja zgromadzonego zasobu przez krytyczne omówienia oraz edycje najciekawszych dokumentów archiwalnych. Formuła pisma umożliwia zamieszczanie na jego łamach prac przygotowanych przez badaczy z innych ośrodków naukowych i archiwów, korzystających z zasobu IPN lub też pragnących włączyć się w naukową debatę z zakresu archiwistyki i źródłoznawstwa. Punktacja Ministerstwa Edukacji i Nauki – **40 pkt**.

„Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej” 2020, nr 13

W czerwcu 2021 r. ukazał się 13 numer czasopisma, w którym m.in. Paweł Perzyna przedstawił koncepcje rozwiązania problemu dokumentów archiwalnych wytworzonych przez organy bezpieczeństwa państwa Polski Ludowej przed powstaniem IPN, ich udostępnienia i wykorzystania w procesie lustracji, Krzysztof Szwagrzyk poddał analizie znajdujący się w archiwum IPN film dokumentujący przebieg egzekucji zbrodniarzy niemieckich wykonanej 8 marca 1947 r., Paweł Tomasik pisał o działaniach MO podczas warszawskich koncertów zespołu The Rolling Stones w 1967 r., a Igor Baka i Dawid Golik opublikowali dziennik wojenny 1. pułku armii słowackiej z przełomu sierpnia i września 1939 r.

8.2.1.4. „Institute of National Remembrance Review”

„Institute of National Remembrance Review” jest czasopismem adresowanym do czytelników angielskojęzycznych. Celem publikacji jest rzetelna prezentacja problematyki najnowszej historii Polski i Europy Środkowej funkcjonujących pod dwoma totalitaryzmami. Każdy z kolejnych numerów czasopisma będzie miał charakter interdyscyplinarnego zbioru studiów nad wybranym problemem dziejów państw byłego bloku komunistycznego. Oprócz artykułów naukowych znajdą się w nim również prezentacje miejsc pamięci oraz muzeów historycznych w Europie Środkowo-Wschodniej, upamiętniających okres wojny, okupacji i dyktatury komunistycznej. Publikowane będą również omówienia i recenzje publikacji historycznych ukazujących się w językach ojczystych poszczególnych krajów. Punktacja Ministerstwa Edukacji i Nauki – **40 pkt**.

Tematem przewodnim trzeciego numeru „Institute of National Remembrance Review” są zagadnienia związane z narracjami historiograficznymi i propagandowymi dotyczącymi udziału Związku Sowieckiego w II wojnie światowej, to jest tzw. Wielkiej Wojny Ojczyźnianej oraz prezentacja instytucji pamięci – Muzeum Katyńskiego – Oddziału Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie.

Tematem przewodnim czwartego numeru rocznika „Institute of National Remembrance Review” są konteksty i konsekwencje zaangażowania Związku Sowieckiego w II wojnie światowej. Wśród poruszanych tematów znalazły się m.in. losy sowieckich jeńców wojennych, międzynarodowe konteksty udziału ZSRS w II wojnie światowej i okoliczności towarzyszące wkroczeniu wojsk sowieckich na terytoria państw Europy Środkowej.

8.2.1.5. „Polish-Jewish Studies”

„Polish-Jewish Studies” wydawany przez Delegaturę IPN w Kielcach we współpracy z Wydziałem Periodyków IPN jest dwujęzycznym (polsko-angielskim) rocznikiem poświęconym historii społeczności żydowskiej na ziemiach polskich w XX w., utrwalaniu pamięci o polskich Żydach oraz wzajemnym i skomplikowanym relacjom polsko-żydowskim. W zamierzeniu redaktorów periodyk został przygotowany jako forum wymiany aktualnych ustaleń badawczych w obszarze „Jewish Studies” przez badaczy z różnych ośrodków naukowych. Punktacja Ministerstwa Edukacji i Nauki – **20 pkt**.

„Polish-Jewish Studies” 2021, nr 2

Treść drugiego tomu 2 z 2021 r. obejmuje przede wszystkim artykuły odnoszące się do szerokiego spektrum relacji polsko-żydowskich. Edycję zamykają polemiki i recenzje opracowań badawczych z ostatnich lat, a także sprawozdania z konferencji naukowych.

8.2.1.6 „Komunizm: System – Ludzie – Dokumentacja”

„Komunizm: System – Ludzie – Dokumentacja” jest rocznikiem naukowym wydawanym przez Instytut Pamięci Narodowej Oddział w Lublinie oraz Towarzystwo Nauki i Kultury „Libra” i poświęcony został szeroko rozumianym zagadnieniom funkcjonowania partii komunistycznej w Polsce oraz Związku Sowieckim i krajach tzw. bloku wschodniego. Punktacja Ministerstwa Edukacji i Nauki – **20 pkt**.

„Komunizm: System – Ludzie – Dokumentacja” 2021, nr 10

Numer 10 z 2021 r. czasopisma, w części tematycznej, jest poświęcony problematyce zarówno represji systemu komunistycznego w Polsce wobec kobiet, jak też ich udziałowi w budowaniu tego ustroju. Ponadto w tomie znajdują się artykuły dotyczące m.in. repatriacji Polaków ze Związku Sowieckiego, funkcjonowania posłów komunistycznych w parlamencie II RP czy działalności Zakładu Karnego w Fordonie. Numer zamykają sprawozdania z konferencji naukowych oraz przegląd recenzyjny najnowszych prac ukazujących się na rynku wydawniczym, związanych z profilem periodyku.

Oprócz przygotowywania kolejnych numerów periodyków naukowych Wydział Periodyków Wydawnictwa IPN w 2021 r. sfinalizował postępowanie podpisania nowej umowy z firmą Ediser/Medra w sprawie zakupu puli identyfikatorów DOI do wykorzystania dla Wydawnictwa IPN.

W ramach realizacji zadania rejestrowania kolejnych periodyków w bazach naukowych pracownicy Wydziału nawiązali współpracę z Interdyscyplinarnym Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego Uniwersytetu Warszawskiego, w wyniku czego podpisano umowę dotyczącą indeksowania czasopism „Institute of National Remembrance Review" i „Aparatu Represji w Polsce Ludowej" w bazie CEJSH wraz z dostępem do bazy ICM UW Biblioteka Nauki, która pozwala umieścić publikacje IPN w tzw. wolnym dostępie. Czasopismo „Institute of National Remembrance Review" zostało również z pozytywnym wynikiem zindeksowane w bazie ERIH+, zgodnie z sugestiami Ministerstwa Edukacji i Nauki po pierwszej ewaluacji czasopism akademickich przeprowadzonej na początku 2021 r.

8.2.2. Periodyki popularnonaukowe

8.2.2.1. Biuletyn IPN

Czasopismo popularnonaukowe poświęcone dziejom Polski w latach 1917–1989 adresowane do pasjonatów historii. Na łamach biuletynu publikowane są rozmowy z badaczami, świadkami historii, artykuły pracowników IPN, archiwalia, wspomnienia. Periodyk dostępny w placówkach Poczty Polskiej, w sieci EMPiK, „RUCH", w księgarniach IPN i w prenumeracie.

1–2 (182–183) – Wygnani z Kresów Wschodnich

Losy Polaków, którzy byli zmuszeni do opuszczenia rodzinnych siedlisk na ziemiach zabranych Polsce przez Związek Sowiecki, a także losy oddziałów partyzanckich przerzucanych na teren pojałtańskiej Polski. W numerze ponadto: wizyty Edwarda Gierka w Szczecinie i Trójmieście po Grudniu '70; zmiany w konstytucji w 1976 r. i ich wpływ na powstanie jawnej opozycji; powstanie Niezależnego Zrzeszenia Studentów w 1981 r.; koniec PZPR. Płyta DVD z filmem fabularnym: *Skarga*, w reż. Jerzego Wójcika. Film nawiązuje do masakry z Grudnia '70.

3 (184) – Krwawa rozprawa z podziemiem

Bezwzględna walka komunistów z partyzantką niepodległościową. Władze zainstalowane w pojałtańskiej Polsce przez Moskwę wykorzystywały cały arsenał metod terroru stosowany od lat w Związku Sowieckim. Inne tematy: konsekwencje traktatu ryskiego; pierwszy zrzut cichociemnych. Płyta DVD z dramatem Romana Brandstaettera *Dzień gniewu* w reżyserii Tomasza Żaka, Teatr Nie Teraz.

4 (185) – Milenium – zwycięstwo wiary nad komunizmem

Znaczenie Milenium Chrztu Polski oraz przygotowującej je Wielkiej Nowenny. Inne tematy: udział Polaków, Czechów i Słowaków w bitwie o Tobruk; znaczenie obecności kapelanów wśród innych jeńców w obozach specjalnych NKWD; peerelowska dezinformacja towarzysząca katastrofie w Czarnobylu; powołanie i rejestracja NSZZ RI „Solidarność"; misja wschodnia prymasa Józefa Glempa. Płyta z oratorium: *I nie oddałyśmy krzyża*, w reż. Jarosława Czyżewskiego. Oratorium nawiązuje do protestu przeciwko próbie usunięcia przez komunistów krzyża w Nowej Hucie.

5 (186) – Działania bezpieki

Działania Służby Bezpieczeństwa wobec różnych środowisk od tropienia imperialistycznych szpiegów, włamania do konsulatu, po uprzykrzanie życia zwykłym szarym obywatelom przypadkowo zaplątanym w machinę bezpieki. Inne tematy: plebiscyt i III Powstanie Śląskie; żałobna manifestacja pierwszomajowa w Szczecinie po masakrze w Grudniu '70; śmierć i pogrzeb kard. Stefana Wyszyńskiego; nowe tropy dotyczące zamachu na papieża Jana Pawła II. Płyta Andrzeja Kołakowskiego *Dziedzictwo*.

6 (187) – Poznański Czerwiec '56 Poznańska rewolta

Bunt, który na transparentach wołał: „Chleba i wolności!". Ale też na zdobytym gmachu komunistycznej partii wywiesił radykalne żądanie: „Śmierć zdrajcom!". Bilans tragicznego Czerwca '56. Inne

tematy: młodość Józefa Mackiewicza; grupa Ładosia; strajki z Czerwca 1976 r., które zainicjowały nową opozycję antykomunistyczną w PRL. Płyta z filmem *Poznań '56* w reżyserii Filipa Bajona.

7–8 (188–189) – Solidarność – imię polskiej wolności

Już pierwsza wizyta Jana Pawła II w ojczyźnie stała się wydarzeniem o nieodwracalnych skutkach. Latem 1980 r. Polacy powiedzieli „nie" komunizmowi i wyruszyli w drogę ku Niepodległości. Inne tematy: układ Sikorski–Majski i sowiecka amnestia dla Polaków; duchowa droga ks. Władysława Gurgacza; Żołnierze Wyklęci w filmach; Jan Olszewski o śmierci Stanisława Pyjasa; TKKŚ – pomocnik PZPR; fałszywe źródła nt. Holocaustu. Płyta ze spektaklem *Ballada o Wołyniu* (reż. Tomasz A. Żak, Teatr Nie Teraz) i filmem *Andrzej Kołodziej. Bardzo polska opowieść* (reż. Maria Dłużewska).

9 (190) – Pisarze polscy. Stulecie urodzin Krzysztofa Kamila Baczyńskiego i Tadeusza Różewicza

Co wnieśli do ojczystego skarbca swoją postawą życiową i wierszami, powieściami, publicystyką wybrani dwudziestowieczni pisarze? Jedni z nich dali świadectwo pochłonięci przez wojnę. Inni przeżyli, by dawać świadectwo… Inne tematy: niemieckie pacyfikacje wsi; nieosadzeni zbrodniarze wojenni. Płyta z dwoma filmami z cyklu *„Errata do biografii"*: Kazimierz Wierzyński i Marek Nowakowski (reż. Robert Kaczmarek).

10 (191) – Węgry '56

Powstanie węgierskie z października 1956 r. przedstawiają wybitni historycy węgierscy. Węgrzy także mają swoją „Łączkę". To kwatera 301 Nowego Cmentarza na obrzeżach Budapesztu. Płyta z filmem *Z wyciągniętymi rękami…* w reżyserii Roberta Kaczmarka (część 1 i 2).

11 (192) – Bohaterowie, męczennicy, święci

Nie każdy bohater to święty, ale każdy święty to bohater. W naszej najnowszej historii nie brakuje świętych, którzy są jednocześnie bohaterami narodowymi. Niektórzy, jak matka Elżbieta Róża Czacka, Stefan kardynał Wyszyński, ks. Jan Macha zostali wyniesieni na ołtarze. Przedstawiono też sylwetki świeckich: katolickiej pisarki podtrzymującej ducha narodowego wśród emigracji, polską rodzinę ratującą Żydów, niezłomnego powstańca warszawskiego, obrońców krzyża z Gliwic czy twórcę i redaktora niezależnego pisma „Spotkania". Wszystkich łączy oddanie Bogu i Ojczyźnie. Płyta z filmem *Niepodległy. Opowieść o Januszu Krupskim*, reż. Paweł Nowacki i Arkadiusz Gołębiewski.

12 (193) – 40. rocznica stanu wojennego

Przypomnienie zbrodniczych działań komunistów. Ukazanie heroizmu obrońców wolności i solidarności. Płyta z filmami: *Życiorysy z bliznami* (scenariusz i realizacja Agnieszka Świdzińska), *Górnicy z Wujka* (scen. Sebastian Reńca, reż. Wojciech Królikowski) oraz nagraniem audio kazania bp. Ignacego Tokarczuka (wygłoszonego na Jasnej Górze 5 września 1982 r.).

8.2.2.2. CzasyPismo

Półrocznik przygotowywany przez katowicki Oddział IPN, mający za zadanie popularyzację badań historycznych nad XX-wiecznymi dziejami Górnego Śląska i obszarów sąsiednich. Szczególny nacisk położono na problematykę funkcjonowania systemów totalitarnych – nazizmu i komunizmu i ich oddziaływania na społeczeństwo regionu.

Periodyk dostępny w sieci EMPiK i w księgarniach IPN.

„CzasyPismo" 2021, nr 1(19)

Numer został poświęcony w dużej części aparatowi bezpieczeństwa komunistycznego państwa – Urzędowi Bezpieczeństwa i Służbie Bezpieczeństwa. Teksty przybliżają kadry tajnej policji oraz metody jej pracy (m.in. prowokacje, obserwację operacyjną, zbrodnicze metody śledcze). W periodyku znalazło się też miejsce m.in. na fotoreportaż z wystawy „Fedruję śląski krajobraz…" legendarnych fotografów międzywojennej Polski Jana Bułhaka i Antoniego Wieczorka, teksty o budowie imperium finansowego przez Alfreda Faltera, wymianie elity urzędniczej na Górnym Śląsku w 1918 r., o problemach związanych z (nie)powołaniem Muzeum Narodowego w Katowicach, o postrzeganiu Górnego Śląska przez przybyłego ze Lwowa literata Mieczysława Frenkla czy o „karierze" mieszkańca Mikołowa, który został funkcjonariuszem obozowego gestapo.

„CzasyPismo" 2021, nr 1(20)

Numer zawiera zbiór tekstów poświęconych górnośląskiemu środowisku artystycznemu (oraz artystom w jakiś sposób ze Śląskiem związanym). Poruszają one m.in. kwestie rozpracowywania przez SB Kazimierza Kutza, Tadeusza Różewicza i Mari Koterbskiej, projektu filmu Andrzeja Wajdy o klerykach odbywających staż w zakładach pracy, działań operacyjnych podejmowanych wobec pracowników Wydziału Grafiki krakowskiej ASP w Katowicach, losów nieznanych grafik Teofila Ociepki czy kontrowersji związanych z pogrzebem Zbigniewa Cybulskiego w Katowicach. Poza tematem głównym w numerze znajdują się artykuły m.in. o plebiscycie z 1921 r., związkach Wojciecha Korfantego z Zakopanem oraz bibliografia zawartości wcześniejszych edycji „CzasyPisma".

8.3. Dystrybucja i sprzedaż

Dystrybucję i sprzedaż publikacji IPN w Centrali prowadzi Wydział Upowszechniania Wydawnictwa IPN. W 2021 r. IPN sprzedał 107 427 egz. publikacji o łącznej wartości 1 657 689,35 zł. Daje to 14 proc. wzrostu wartości sprzedaży w stosunku do roku 2020 i porównywalny poziom sprzedaży (2 proc. wzrost) z wynikiem 2019 r. – a więc powrót do poziomu sprzed pandemii COVID-19.

Wydawnictwo IPN dysponuje własną siecią sprzedaży, w tym siedmioma księgarniami: dwiema zlokalizowanymi w Warszawie (przy ul. Marszałkowskiej 21/25, ul. J. Kurtyki 1) oraz pięcioma oddziałowymi (ul. Grunwaldzka 216 w Gdańsku, ul. W. Teskowej 1 w Bydgoszczy, ul. Dunajewskiego 8 w Krakowie, ul. Staszica 22 w Lublinie, pl. Solny 8/9 we Wrocławiu).

W pozostałych siedmiu Oddziałach IPN funkcjonują punkty sprzedaży publikacji zorganizowane w pomieszczeniach biurowych.

Wartość sprzedaży w księgarniach i punktach sprzedaży prowadzonych przez Instytut wyniosła w 2021 r. 300 863,39 zł (11827 egz.), ale wciąż pozostaje znacząco niższa w stosunku do referencyjnego 2019 r. (480 735,51 zł / 19928 egz.), co należy tłumaczyć przeniesieniem – w efekcie zmian rynkowych wywołanych ograniczeniami epidemiologicznymi i zmian w mentalności nabywców – znacznej części handlu detalicznego do kanału sprzedaży internetowej. Wpisując się w trend dynamiki usług e-handlu w roku sprawozdawczym zrealizowaliśmy kilka dużych akcji sprzedażowych bądź to w formule hybrydowej, bądź to wyłącznie w internecie, takich jak:

- internetowa rabatowa akcja sprzedażowa – II Wirtualny Kiermasz Książki IPN w dniach 22–28 marca na ipn.poczytaj.pl,
- internetowa rabatowa akcja sprzedażowa – III Wirtualny Kiermasz Książki IPN w dniach 4–10 października na ipn.poczytaj.pl,
- wakacyjna akcja czytelnicza w księgarniach stacjonarnych i w księgarni internetowej „Do poczytania w wakacje",
- świąteczna rabatowa akcja sprzedażowa „Na prezent"/„na Gwiazdkę" w księgarniach stacjonarnych i księgarni internetowej w okresie 10–19 grudnia,
- zimowa wyprzedaż publikacji z rabatem do – 35 proc. w księgarni internetowej ipn.poczytaj.pl w dniach 27 grudnia 2021 do 9 stycznia 2022 r.

Znacząco wzrosła w stosunku do lat ubiegłych wartość sprzedaży publikacji IPN za pośrednictwem ogólnopolskich dystrybutorów książki, zaopatrujących zarówno księgarnie stacjonarne, jak i internetowe. W 2021 r. łączna wartość sprzedaży publikacji IPN do trzech głównych dystrybutorów: OSDW AZYMUT sp. z o.o., ATENEUM sp. z o.o. sp. j., i PLATON sp. z o.o., wyniosła 699 796,03 zł (38 131 egz.) i była odpowiednio o 45 proc. wyższa niż w 2020 r. i 81 proc. wyższa niż w 2019 r.

Również sprzedaż internetowa realizowana przez firmę Dante s.j. G. Baran, G. Fugiel w ramach dedykowanej strony www.ipn.poczytaj.pl zanotowała wzrost 24 proc. w stosunku do 2020 r. i 32 proc. w stosunku do 2019 r. i osiągnęła poziom 233 293,77 zł (13 519 egz.).

Wydawnictwo IPN współpracuje także bezpośrednio z kilkudziesięcioma mniejszymi podmiotami, tym wyspecjalizowanymi w zaopatrywaniu odbiorców instytucjonalnych, księgarniami muzealnymi, księgarniami komiksowymi oraz dystrybutorami prasy. Za pośrednictwem tych ostatnich do sprzedaży

trafia miesięcznik popularnonaukowy „Biuletyn IPN". Czasopismo było dostępne w sieciach RUCH, EMPIK i na placówkach Poczty Polskiej, a jego sprzedaż kształtowała się w granicach 2000–4000 egz. nie licząc prenumeraty. Prenumerata „Biuletynu" IPN miała w 2021 r. 832 odbiorców. Niesprzedana część nakładu była dystrybuowana do szkół i innych placówek oświatowych, bibliotek, ośrodków kształcenia nauczycieli, stowarzyszeń prowadzących działalność propagujących wiedzę historyczną w kraju i zagranicą.

8.4. Promocja i popularyzacja

Wydawnictwo IPN nie ogranicza się jedynie do przywołanej wyżej działalności edytorskiej, ale stwarza różnorodne płaszczyzny spotkań swoich autorów i czytelników książki historycznej. Mijający rok to także czas wzmożonej aktywności promocyjnej online – stanowiącej odpowiedź wydawcy na rzeczywistość pandemiczną. Dzięki nowym technologiom, kontakt z zainteresowanymi przez media społecznościowe, grupy facebookowe, streamingi, wirtualne kiermasze nigdy nie był tak powszechny i różnorodny. Nasze transmisje można oglądać na stronie youtube.com/IPNtvPL, facebook.com/ipngovpl/ oraz facebook.com/ksiegarnia.ipn. W ramach serwisu społecznościowego @ksiegarnia.ipn można otrzymać rekomendacje zgodne z czytelniczym gustem użytkowników, czytać recenzje i zdobywać informacje o autorach. Na stronie internetowej i w mediach społecznościowych kontynuowaliśmy zainicjowany przed rokiem cykl rozmów z autorami publikacji historycznych i wspomnień, świadkami historii oraz pracownikami miejsc pamięci narodowej: „Nie tylko o książkach". Na kanale IPNtv wyemitowaliśmy piętnaście odcinków drugiego sezonu audycji internetowej poświęconej książkom #PrzystanekKsiążka.

Po długiej przerwie spowodowanej sytuacją epidemiologiczną, na jesieni powróciły wreszcie w formie stacjonarnej targi książki, ważne fora wymiany doświadczeń między przedstawicielami wydawców, miejsce spotkań i nawiązywania dobrych relacji wśród bibliotekarzy, księgarzy i czytelników. Wydawnictwo IPN uczestniczyło w największych wydarzeniach wystawienniczych poświęconych literaturze oraz w wybranych imprezach związanych z tematyką historyczną lub umożliwiających dotarcie z ofertą wydawniczą do nowych odbiorców, takich jak: Warszawskie Targi Książki, Targi Wydawców Katolickich, Targi Książki Historycznej, Międzynarodowe Targi Książki w Krakowie, Targi Gier i Komiksów w Łodzi, Gdańskie Targi Książki, Wrocławskie Targi Dobrej Książki, a także w mającym nieco inny charakter, ale ważnym z perspektywy misji IPN Festiwalu Filmów Dokumentalnych Niepokorni Niezłomni Wyklęci w Gdyni. Stoiska z publikacjami IPN gościły także podczas Festiwalu Kultury Kresowej w Mrągowie i podczas wydarzenia plenerowego w Osowie.

W 2021 r. Wydawnictwo IPN zorganizowało 61 promocji publikacji – w formie transmisji bezpośredniej lub retransmisji – które można oglądać na kanale YouTube IPNtv oraz profilu IPN Facebook. Transmisje były realizowanie głównie w Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia" im. Janusza Kurtyki w Warszawie, ale również w Klubie Muzyki i Literatury we Wrocławiu, Oddziale IPN w Lublinie, Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku, podczas Festiwalu NNW w Gdyni czy Pleneru Literackiego w Ogrodzie Saskim w Warszawie. Ponadto w ramach Targów Książki Historycznej odbywających się na Zamku Królewskim w dniach 25–28 listopada przygotowaliśmy Salon Autorów IPN Online, publikując w sieci dziesięć rozmów o naszych nowościach wydawniczych. Łącznie programy Wydawnictwa IPN oglądało 144 140 widzów, z czego na IPNtv (61 emisji) 113 740 widzów, a na profilu FB IPN (dziesięć emisji) 30 400 widzów. Najlepszą oglądalność (13 327 widzów) osiągnęła transmisja dyskusji o pierwszym tomie publikacji: *Leksykon bezpieki. Kadra kierownicza aparatu bezpieczeństwa 1944–1956* pod redakcją Magdaleny Dźwigał i Witolda Bagieńskiego. Na stronie internetowej IPN w zakładce Publikacje kontynuujemy stały cotygodniowy cykl „Książka tygodnia", co miesiąc – bestsellery miesiąca. Książki wydawane nakładem IPN są omawiane także w programach *Przystanek Historia* TVP Historia i w audycjach radiowych *Przystanek Historia*. Spotkania dotyczące książek wydawanych przez IPN – dyskusje czy rozmowy z autorami odbywały się także w oddziałach i delegaturach IPN, między innymi w ramach stałych cykli w Krakowie i Szczecinie, a także w Kielcach, Poznaniu czy Lublinie.

Książki z IPN są bezsprzecznie widoczne i rozpoznawalne – są marką, którą warto się chwalić. Z tą myślą przygotowujemy materiały reklamowe z aktualną ofertą wydawniczą. Liczba recenzji wydawniczych publikacji IPN w mediach ogólnopolskich analogowych i cyfrowych dzięki wielopłaszczyznowym działaniom promocyjnym przekracza próg kilkuset rocznie. Oprócz półrocznych – wiosna/lato, jesień/zima – handlowych katalogów publikacji IPN, aby wyeksponować dorobek IPN, wydaliśmy i opublikowaliśmy w formie cyfrowej trzy okolicznościowe, tematyczne katalogi publikacji: *Kościoły i związki wyznaniowe w Polsce w latach 1917–1989*, *Holokaust. Terror. Represje. Społeczność żydowska pod władzą niemieckiego i sowieckiego totalitaryzmu na ziemiach polskich 1939–1945* i *Bohaterowie Niepodległej*.

Realizując ustawową misję edukacyjną, Wydawnictwo IPN wspiera organizowane przez podmioty zewnętrzne w kraju i za granicą – w dużej mierze pod patronatem IPN – działania związane z edukacją historyczną, przekazując gry i książki w ramach nieodpłatnej dystrybucji wydawnictw. W 2021 r. przekazaliśmy zewnętrznym podmiotom prawie pół miliona publikacji książkowych i materiałów edukacyjnych.

Mając na względzie popularyzację czytelnictwa i wsparcie dla rozwoju bibliotek, zainicjowaliśmy pilotażowy projekt „Wiara – historia – biblioteka", w którego efekcie przekazaliśmy bibliotekom przyparafialnym i seminaryjnym ponad 700 egz. publikacji poświęconych historii polskiego kościoła w XX w. Z kolei w ramach tegorocznej edycji akcji „Biblioteka na to czeka" do 382 bibliotek przekazano niemal siedem i pół tysiąca egzemplarzy publikacji.

Do największych akcji popularyzujących historię najnowszą za pośrednictwem publikacji IPN w 2021 r. należały:

- 65 000 komiksów dla uczestników Tropem Wilczym – Bieg Żołnierzy Wyklętych, organizowany przez Fundację Wolność i Demokracja,
- 15 000 publikacji dla uczestników Piastowskich Biegów Historycznych,
- 10 160 egz. na konkursy i projekty edukacyjne organizowane przez Fundację Patria Nostra,
- ponad 5000 egz. dla Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL,
- 7500 egz. publikacji z serii „Literatura i Pamięć" za pośrednictwem Ministerstwa Edukacji Narodowej dla uczniów 1500 szkół średnich,
- 4000 egzemplarzy publikacji *Sny wstaną. grypsy płk. Łukasza Cieplińskiego* dla 4000 szkół licealnych,
- 1441 egz. publikacji dla Polaków zamieszkujących dawne Kresy Wschodnie – wydawnictwa IPN trafiły do organizacji polonijnych, szkół, ośrodków kultury w miejscowościach na Ukrainie, Litwie, Białorusi, w Mołdawii, Rumunii, Kazachstanie i Rosji,
- 1400 egz. publikacji dla Fundacji Pomorska Inicjatywa Historyczna,
- 1052 egz. publikacji dla Podlaskiego Instytutu Kultury,
- 800 publikacji na nagrody w konkursach historycznych dla Stowarzyszenia Młodzieży Diecezji Sandomierskiej,
- 550 publikacji dla Fundacji im. Janusza Kurtyki,
- 500 publikacji dla polskich misjonarzy i zakonników w Tywrowie na Ukrainie,
- 350 egz. publikacji dla Fundacji Rodziny na Kresach – wydawnictwa IPN trafiły na Litwę: do Gimnazjum im. Adama Mickiewicza w Dziewieniszkach, do parafii w Podborzu, na Białoruś: do Szkoły Parafialnej w Raduniu, do Gimnazjum Anny Krepsztul w Butrymańcach, parafii w Butrymańcach oraz do Balli Kościelnej koło Grodna,
- 348 publikacji Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej w ramach dystrybucji do bibliotek zakładów karnych okręgu warszawskiego,
- 170 egz. publikacji dla Polonii w Kanagandzie w Kazachstanie,
- 75 publikacji do biblioteki polonijnej w Kolorado w USA.

W 2021 r. Wydawnictwo IPN rozpoczęło również akcję wsparcia domów dziecka w Polsce. 1 czerwca publikacje IPN trafiły do Domu Samotnej Matki i Dziecka na warszawskiej Pradze, a miesiąc później dary IPN wzbogaciły zasoby biblioteki historycznej Domu Dziecka w Bydgoszczy. W okresie przed-

świątecznym, w ramach akcji mikołajkowej, Wydawnictwo IPN, realizując ustawową misję edukacyjną, wysłało 161 pakietów gier i książek, które trafiły do domów dziecka oraz placówek opiekuńczych. Akcja dla domów dziecka została zorganizowana we współpracy z ogólnopolskim portalem domów dziecka domydziecka.org.

Największą popularnością wśród czytelników cieszyły się publikacje:
- *Mieczysław F. Rakowski. Biografia polityczna*
- *Kresowe rezydencje*, t. 2: *Województwo nowogródzkie* (album)
- *Atlas Polskiego Podziemia Niepodległościowego 1944–1956*, wyd. 2
- *Walki powietrzne w obrazach* (album)
- *Polscy ziemianie. Szkice o losach i dziedzictwie*
- *Caudrony nad Francją. Historia Dywizjonu Myśliwskiego GC 1/145 „Varsovie”* (album)
- *Wartheland. Dzieje zbrodni* (album)
- *Prymas Stefan Wyszyński. Biografia*
- *Sny wstaną… Grypsy Łukasza Cieplińskiego z celi śmierci*
- *Pułkownicy – rdzeń* środowiska *piłsudczyków w systemie polityczno-ustrojowym II Rzeczypospolitej*

Komiksy historyczne:
- *Wojenna Odyseja Antka Srebrnego wydanie zbiorowe*
- *Wojenna odyseja Antka Srebrnego*, z. 4: *Bitwa pod Monte Cassino 1944 r.*
- *Wojenna odyseja Antka Srebrnego*, z. 1: *Obrona Grodna 1939 r.*
- *Wojenna odyseja Antka Srebrnego*, z. 2: *Ucieczka z nieludzkiej ziemi 1940 r.*
- *Wilcze Tropy*, z. 6: *„Szary”*

Gry edukacyjne:
- Gra *Miś Wojtek*
- Gra *Polak Mały*, wyd. 4
- Gra *ORP Orzeł*
- Gra *111. Alarm dla Warszawy*
- Gra *Bitwa Warszawska*

9. Budżet

9.1. Budżet w układzie klasyfikacji budżetowej

Budżet Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu został określony ustawą budżetową na 2021 rok z dnia 20 stycznia 2021 r. (Dz. U. poz. 190) w następujących wielkościach:

Tabela 1. Dochody i wydatki IPN-KŚZpNP wg ustawy budżetowej na 2021 r. w tys. zł

Dochody budżetowe	2 188
Wydatki budżetowe	397 773
z tego:	
– dotacje	610
– świadczenia na rzecz osób fizycznych	12 141
– wydatki bieżące	350 569
– wydatki majątkowe	34 453

W trakcie roku, w wyniku nowelizacji ustawy budżetowej – ustawa z dnia 1 października 2021 r. o zmianie ustawy budżetowej na rok 2021 (Dz. U. poz. 1900), plan Instytutu został zwiększony do kwoty 409 417 tys. zł i przedstawiał się następująco:

Tabela 2. Wydatki IPN-KŚZpNP wg ustawy o z mianie ustawy budżetowej na rok 2021 w tys. zł

Wydatki budżetowe	409 417
z tego:	
– dotacje	610
– świadczenia na rzecz osób fizycznych	12 141
– wydatki bieżące	362 213
– wydatki majątkowe	34 453

9.1.1. Wykonanie dochodów budżetowych

W 2021 r. dochody budżetowe Instytutu Pamięci Narodowej zostały zaplanowane w wysokości 2 188 tys. zł, w tym w dziale 751 – Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa w wysokości 2 176 tys. zł oraz dziale 921 – Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego w wysokości 12 tys. zł.

Wykonanie dochodów budżetowych w dziale 751 – Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa wyniosło ogółem 2 921 tys. zł, co stanowi 134,2 proc. planu i dotyczyło:

– **rozdziału 75101** Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa (centrala IPN) – 2 350 tys. zł;
– **rozdziału 75112** Jednostki podległe IPN-KŚZpNP (oddziały IPN) – 571 tys. zł.

Dochody budżetowe w dziale 751 dotyczyły:

– wpływów z tytułu opłat i kosztów sądowych oraz innych opłat uiszczanych na rzecz Skarbu Państwa z tytułu postępowanie sądowego i prokurator. (§ 0630) – 2 tys. zł;
– wpływów ze spłat oprocentowanych pożyczek udzielanych sędziom i prokuratorom na zaspokajanie ich potrzeb mieszkaniowych (§ 0700) – 297 tys. zł;
– wpływów z najmu i dzierżawy składników majątkowych Skarbu Państwa, jednostek samorządu terytorialnego lub innych jednostek zaliczanych do sektora finansów publicznych oraz innych umów o podobnym charakterze (§ 0750) – 160 tys. zł;
– wpływów z usług (§ 0830) – 202 tys. zł;
– wpływów ze sprzedaży wyrobów (§ 0840) – 1 610 tys. zł z tytułu sprzedaży publikacji i gier edukacyjnych;
– wpływów ze sprzedaży składników majątkowych (§ 0870) – 6 tys. zł;
– wpływów z pozostałych odsetek (§ 0920) – 64 tys. zł;
– wpływów z rozliczeń/zwrotów z lat ubiegłych (§ 0940) – 223 tys. zł;
– wpływów z tytułu kar i odszkodowań wynikających z umów (§ 0950) – 113 tys. zł;
– wpływów z różnych dochodów (§ 0970) – 243 tys. zł;
– wpływów z różnic kursowych (§ 1510) – 1 tys. zł.

Wykonanie dochodów budżetowych w **dziale 921** – Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego wyniosło ogółem 4 tys. zł, co stanowi 33,3 proc. planu i realizowano w ramach **rozdziału 92128** – Działalność dotycząca miejsc pamięci narodowej oraz ochrony pamięci walk i męczeństwa realizowana przez jednostki podległe Instytutowi Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Dochody dotyczyły wpływów z rozliczeń/zwrotów z lat ubiegłych (§ 0940).

Tabela 3. Wykonanie dochodów budżetowych IPN-KŚZpNP w 2021 r.

Lp.	Wyszczególnienie	§	Rok 2021	
			Ustawa budżetowa	Wykonanie
			w tys. zł	
	Dział 751 – ogółem		**2 176**	**2 921**
1.	Wpływy z tytułu opłat i kosztów sądowych oraz innych opłat uiszczanych na rzecz Skarbu Państwa z tytułu postępowania sądowego i prokuratorskiego	0630	0	2
2.	Wpływy ze spłat oprocentowanych pożyczek udzielonych sędziom i prokuratorom na zaspokojenie ich potrzeb mieszkaniowych	0700	342	297
3.	Wpływy z najmu i dzierżawy składników majątkowych Skarbu Państwa, jednostek samorządu terytorialnego lub innych jednostek zaliczanych do sektora finansów publicznych oraz innych umów o podobnym charakterze	0750	45	160
4.	Wpływy z usług	0830	116	202
5.	Wpływy ze sprzedaży wyrobów	0840	1 200	1 610
6.	Wpływy ze sprzedaży składników majątkowych	0870	12	6
7.	Wpływy z pozostałych odsetek	0920	64	64

Lp.	Wyszczególnienie	§	Rok 2021	
			Ustawa budżetowa	Wykonanie
			w tys. zł	
8.	Wpływy z rozliczeń / zwrotów z lat ubiegłych	0940	172	223
9.	Wpływy z tytułu kar i odszkodowań wynikających z umów	0950		113
10.	Wpływy z różnych dochodów	0970	221	243
11.	Różnice kursowe	1510	4	1
	Dział 921 – ogółem		**12**	**4**
1.	Wpływy z usług	0830	3	0
2.	Wpływy z rozliczeń / zwrotów z lat ubiegłych	0940	5	4
3.	Wpływy z różnych dochodów	0970	3	0
4.	Różnice kursowe	1510	1	0

Dane na podstawie sprawozdania RB-27 z wykonania planu dochodów budżetowych w 2021 r.

9.1.2. Wykonanie wydatków budżetowych

Plan wydatków Instytutu Pamięci Narodowej na 2021 r. został ustalony w ustawie budżetowej (Dz. U. poz. 190) w wysokości 397 773 tys. zł a następnie w wyniku nowelizacji ustawy budżetowej (Dz. U. poz. 1900) zwiększony do kwoty 409 417 tys. zł.

W trakcie roku, w związku z decyzjami prezesa Instytutu w sprawie blokowania planowanych na rok 2021 wydatków:

– decyzja nr 13.4143.12.3.2021.BD na kwotę 459 tys. zł;
– decyzja nr 13.4143.12.2.2021.BD na kwotę 1 351 tys. zł;

dokonano zmian w budżecie państwa na podstawie:

– art. 15zi pkt 6 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2021 r. poz. 2095, z późn. zm.);
– art. 69 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2020 r. poz. 568, z późn. zm.) i zmniejszono plan Instytutu Pamięci Narodowej o kwotę 1 810 tys. zł (decyzja MF/BP4.4143.16.4.2021.RC) tworząc nową rezerwę celową poz. 73 pn. „Rezerwa na wpłatę do Funduszu Przeciwdziałania COVID-19", do której przeniesiono kwoty wydatków zablokowanych na podstawie art. 177 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych.

Ponadto w dniu 28 grudnia 2021 r. prezes Instytutu podjął decyzję nr 13.4143.12.4.2021.BD w sprawie blokowania planowanych wydatków na kwotę 1 675 tys. zł.

Po uwzględnieniu powyższych zmian w budżecie państwa w części 13 plan wydatków Instytutu Pamięci Narodowej na 2021 rok wynosił 407 607 tys. zł.

Wydatki wyniosły ogółem 403 038 tys. zł, co stanowi 98,9 proc. planu po zmianach, w tym wydatki, które nie wygasają z upływem 2021 r. w wysokości 21 026 tys. zł.

Realizacja wydatków w ramach poszczególnych działów i rozdziałów klasyfikacji budżetowej przedstawia się następująco:

Dział 751 Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa

plan po zmianach 379 474 tys. zł

wykonanie 375 813 tys. zł, w tym 20 083 tys. zł wydatki niewygasające
co stanowi 99,0 proc. planu
w tym:

Rozdział 75101 Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa (centrala IPN)
plan po zmianach 174 929 tys. zł
wykonanie 172 254 tys. zł, w tym 13 575 tys. zł wydatki niewygasające
co stanowi 98,5 proc. planu

Rozdział 75112 Jednostki podległe IPN-KŚZpNP (oddziały IPN)
plan po zmianach 204 545 tys. zł
wykonanie 203 559 tys. zł, w tym 6 508 tys. zł wydatki niewygasające
co stanowi 99,5 proc. planu

Dział 753 Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne, w tym:
Rozdział 75302 Uposażenia prokuratorów w stanie spoczynku oraz uposażenia rodzinne
plan po zmianach 8 452 tys. zł
wykonanie 8 199 tys. zł
co stanowi 97,0 proc. planu

Dział 921 Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego
plan po zmianach 19 681 tys. zł
wykonanie 19 026 tys. zł, w tym 943 tys. zł wydatki niewygasające
co stanowi 96,7 proc. planu
w tym:

Rozdział 92127 Działalność dotycząca miejsc pamięci narodowej oraz ochrony pamięci walk i męczeństwa (centrala IPN)
plan po zmianach 9 848 tys. zł
wykonanie 9 289 tys. zł, w tym 643 tys. zł wydatki niewygasające
co stanowi 94,3 proc. planu

Rozdział 92128 Działalność dotycząca miejsc pamięci narodowej oraz ochrony pamięci walk i męczeństwa realizowana przez jednostki podległe Instytutowi Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (oddziały IPN)
plan po zmianach 9 833 tys. zł
wykonanie 9 737 tys. zł, w tym 300 tys. zł wydatki niewygasające
co stanowi 99,0 proc. planu

Wykaz planowanych wydatków zgodny z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2021 r. w sprawie wydatków budżetu państwa, które w roku 2021 nie wygasają z upływem roku budżetowego (Dz. U. poz. 2407) przedstawia się następująco:

Tabela 4. Wykaz planowanych wydatków budżetu państwa które w roku 2021 nie wygasają z upływem roku budżetowego

Nr zadania	Zadanie	Część	Dział	Rozdział	Paragraf	Kwota w tys. zł
1	2	3	4	5	6	7
		13 IPN – KŚZpNP				**21 026**
64	Dodatkowy fundusz motywacyjny		751	75101	4010	3 877
65	Dodatkowy fundusz motywacyjny		751	75101	4110	667
66	Dodatkowy fundusz motywacyjny		751	75101	4120	95
67	Przebudowa i adaptacja budynku przy ul. Czarnieckiego 3 w Krakowie na potrzeby Instytutu Pamięci Narodowej		751	75101	6050	5 372
68	Rozbudowa hali magazynowej Wydawnictwa Instytutu Pamięci Narodowej		751	75101	6050	3 321
69	Rozbudowa siedziby Delegatury Instytutu Pamięci Narodowej w Kielcach		751	75101	6050	243
Razem rozdział 75101						**13 575**
70	Dodatkowy fundusz motywacyjny		751	75112	4010	5 440
71	Dodatkowy fundusz motywacyjny		751	75112	4110	935
72	Dodatkowy fundusz motywacyjny		751	75112	4120	133
Razem rozdział 75112						**6 508**
73	Dodatkowy fundusz motywacyjny		921	92127	4010	165
74	Dodatkowy fundusz motywacyjny		921	92127	4110	28
75	Dodatkowy fundusz motywacyjny		921	92127	4120	4
76	Budowa Pomnika Grudnia 70 na Cmentarzu Centralnym w Szczecinie		921	92127	6050	446
Razem rozdział 92127						**643**
77	Dodatkowy fundusz motywacyjny		921	92128	4010	251
78	Dodatkowy fundusz motywacyjny		921	92128	4110	43
79	Dodatkowy fundusz motywacyjny		921	92128	4120	6
Razem rozdział 92128						**300**

Wydatki w działach 751 oraz 921 dotyczą bieżącej działalności Instytutu związanej z realizacją zadań ustawowych określonych ustawą o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

Wydatki w dziale 753 obejmują wypłaty uposażeń dla prokuratorów w stanie spoczynku oraz uposażeń rodzinnych. Uposażenia dla prokuratorów w stanie spoczynku są wypłacane prokuratorom, dla których Instytut był ostatnim miejscem zatrudnienia, a uposażenia rodzinne uprawnionym członkom rodziny prokuratora.

Strukturę wykonania wydatków budżetowych w części 13 – Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w poszczególnych działach i rozdziałach, według grup ekonomicznych określonych w ustawie budżetowej, przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 5. Wykonanie planu wydatków IPN-KŚZpNP w 2021 r.

Wyszczególnienie	Rok 2020	Rok 2021				
	Wykonanie	Ustawa budżetowa	Plan po zmianach	Wykonanie	5:4	5:2
	w tys. zł				proc.	
1	2	3	4	5	6	7
Część 13 – ogółem	**396 366**	**397 773**	**407 607**	**403 038**	**98,9**	**101,7**
Dotacje	321	610	358	358	100,0	111,5
Świadczenia na rzecz osób fizycznych	9 813	12 141	10 393	10 132	97,5	103,3
Wydatki bieżące	340 491	350 569	359 381	356 377	99,2	104,7
Wydatki majątkowe	45 741	34 453	37 475	36 171	96,5	79,1
w tym:						
Dział 751 – Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	**368 614**	**368 786**	**379 474**	**375 813**	**99,0**	**102,0**
Dotacje	300	400	200	200	100,0	66,7
Świadczenia na rzecz osób fizycznych	1 299	1 303	1 284	1 276	99,4	98,2
Wydatki bieżące	323 245	333 450	341 335	338 731	99,2	104,8
Wydatki majątkowe	43 770	33 633	36 655	35 606	97,1	81,3
w tym:						
Rozdział 75101 – Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa	**173 393**	**172 393**	**174 929**	**172 254**	**98,5**	**99,3**
Dotacje	300	400	200	200	100,0	66,7
Świadczenia na rzecz osób fizycznych	789	637	698	696	99,7	88,2
Wydatki bieżące	132 437	140 568	143 463	141 832	98,9	107,1
Wydatki majątkowe	39 867	30 788	30 568	29 526	96,6	74,1
Rozdział 75112 – Jednostki podległe Instytutowi Pamięci Narodowej	**195 221**	**196 393**	**204 545**	**203 559**	**99,5**	**104,3**
Świadczenia na rzecz osób fizycznych	510	666	586	580	99,0	113,7
Wydatki bieżące	190 808	192 882	197 872	196 899	99,5	103,2
Wydatki majątkowe	3 903	2 845	6 087	6 080	99,9	155,8
Dział 753 – Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne	**8 184**	**9 803**	**8 452**	**8 199**	**97,0**	**100,2**
w tym:						
Rozdział 75302 – Uposażenia prokuratorów w stanie spoczynku oraz uposażenia rodzinne	**8 184**	**9 803**	**8 452**	**8 199**	**97,0**	**100,2**

Wyszczególnienie	Rok 2020	Rok 2021				
	Wykonanie	Ustawa budżetowa	Plan po zmianach	Wykonanie	5:4	5:2
	w tys. zł				proc.	
1	2	3	4	5	6	7
Świadczenia na rzecz osób fizycznych	8 184	9 803	8 452	8 199	97,0	100,2
Dział 921 – Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	**19 568**	**19 184**	**19 681**	**19 026**	**96,7**	**97,2**
Dotacje	21	210	158	158	100,0	752,4
Świadczenia na rzecz osób fizycznych	330	1 035	657	657	100,0	199,1
Wydatki bieżące	17 246	17 119	18 046	17 646	97,8	102,3
Wydatki majątkowe	1 971	820	820	565	68,9	28,7
w tym:						
Rozdział 92127 – Działalność dotycząca miejsc pamięci narodowej oraz ochrony pamięci walk i męczeństwa	**10 343**	**10 529**	**9 848**	**9 289**	**94,3**	**89,8**
Dotacje	21	210	158	158	100,0	752,4
Świadczenia na rzecz osób fizycznych	298	1 001	643	643	100,0	215,8
Wydatki bieżące	8 100	8 498	8 227	7 923	96,3	97,8
Wydatki majątkowe	1 924	820	820	565	68,9	29,4
Rozdział 92128 – Działalność dotycząca miejsc pamięci narodowej oraz ochrony pamięci walk i męczeństwa realizowana przez jednostki podległe IPN-KŚZpNP	**9 225**	**8 655**	**9 833**	**9 737**	**99,0**	**105,6**
Świadczenia na rzecz osób fizycznych	32	34	14	14	100,0	43,8
Wydatki bieżące	9 146	8 621	9 819	9 723	99,0	106,3
Wydatki majątkowe	47	0	0	0		

Dane na podstawie rocznego sprawozdania RB-28 z wykonania planu wydatków budżetowych w 2021 r.

W wykonaniu 2020 r. i 2021 r. uwzględniono wydatki, które nie wygasają z upływem roku 2020 i 2021.

W porównaniu do 2020 r. wydatki w części 13 były w 2021 r. wyższe o 6 672 tys. zł, tj. o 1,7 proc.

9.1.2.1. Wykonanie wydatków w poszczególnych działach i grupach wydatków

9.1.2.1.1. Dział 751 – Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa

Plan wydatków na 2021 r. określony w ustawie budżetowej wynosił 368 786 tys. zł.

W wyniku nowelizacji ustawy budżetowej, decyzji prezesa Instytutu Pamięci Narodowej w sprawie przeniesień wydatków między rozdziałami i paragrafami wydatków, a następnie w związku z podjętą przez dysponenta części 13 – Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu decyzją w sprawie blokowania planowanych wydatków oraz decyzją Ministra Finansów z 29 grudnia 2021 r. (MF/BP4.4143.16.4.2021.RC) plan wydatków w dziale 751 został zmieniony i wynosił 379 474 tys. zł.

W 2021 r. wydatki Instytutu w dziale 751 wyniosły 375 813 tys. zł, co stanowi 99,0 proc. planu po zmianach, w tym wydatki, które nie wygasły z upływem 2021 r. w wysokości 20 083 tys. zł. W porównaniu do 2020 r. (368 614 tys. zł) wydatki w 2021 r. były wyższe o 7 199 tys. zł, tj. o 2,0 proc. Struktura wydatków poszczególnych grupach ekonomicznych przedstawia się następująco:

Dotacje

Plan po zmianach wynosił 200 tys. zł i został zrealizowany w 100 proc. Wydatki dotyczyły dotacji celowych z budżetu na finansowanie lub dofinansowanie zadań zleconych do realizacji fundacjom (§ 2810) i zostały przeznaczone na realizację zadania „Pozyskiwanie, opracowanie i scalanie informacji celem uzupełnienia istniejącej komputerowej, imiennej bazy danych obejmującej obywateli państwa polskiego poddanych represjom pod okupacją niemiecką w latach 1939–1945".

W porównaniu do 2020 r. (300 tys. zł) wydatki na dotacje w 2021 r. były niższe o 100 tys. zł, tj. o 33,3 proc.

Świadczenia na rzecz osób fizycznych

Plan po zmianach wynosił 1 284 tys. zł. Wydatki wyniosły 1 276 tys. zł, co stanowi 99,4 proc. planu po zmianach i przedstawiały się następująco:

- wydatki osobowe niezaliczane do wynagrodzeń (§ 3020) – 845 tys. zł;
- różne wydatki na rzecz osób fizycznych (§ 3030) – 420 tys. zł;
- nagrody o charakterze szczególnym niezaliczone do wynagrodzeń (§ 3040) – 11 tys. zł.

Wydatki dotyczyły świadczeń wynikających z przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy, m. in.: zakupu środków ochrony osobistej i odzieży ochronnej dla pracowników, zwrotu kosztów zakupu okularów pracownikom zatrudnionym przy monitorach komputerowych, zakupu profilaktycznych posiłków i napojów dla pracowników zatrudnionych w warunkach szczególnie uciążliwych, zakupu umundurowania dla pracowników wewnętrznej służby ochrony i wypłaty ekwiwalentu za jego czyszczenie, zwrotów kosztów podróży świadkom przesłuchiwanym w toku prowadzonych śledztw, wypłat diet członkom Kolegium Instytutu.

Ponadto wypłacono odprawy wojskowe w związku z powołaniem pracowników do Terytorialnych Służb Wojskowych, odprawę z tytułu rozwiązania stosunku pracy oraz odprawę pośmiertną.

Przyznano i wypłacono również nagrodę im. Grażyny Langowskiej w kategorii nauczyciela, który krzewi postawy patriotyczne w młodym pokoleniu, w związku z porozumieniem pomiędzy Stowarzyszeniem Wspólnota Polska oraz Instytutem Dziedzictwa Myśli Narodowej.

W porównaniu do 2020 r. (1 299 tys. zł) wydatki na świadczenia na rzecz osób fizycznych w 2021 r. były niższe o 23 tys. zł, tj. 1,8 proc.

Wydatki bieżące

Wydatki bieżące stanowią pozycję o największej wartości w strukturze wydatków. Dotyczyły prowadzenia działalności statutowej Instytutu, utrzymania obiektów i wypłaty wynagrodzeń.

Plan po zmianach w tej grupie wynosił 341 335 tys. zł. Wydatki wyniosły 338 731 tys. zł, co stanowi 99,2 proc. planu po zmianach i w porównaniu do 2020 r. (323 245 tys. zł) były wyższe o 15 486 tys. zł, tj. o 4,8 proc.

Wydatki kształtowały się następująco:

Wynagrodzenia osobowe

Wydatki na wynagrodzenia osobowe, wykazane w sprawozdaniu dotyczącym wykonania planu wydatków budżetu państwa Rb-28, wyniosły ogółem 206 239 tys. zł, co stanowi 99,9 proc. planu po zmianach i kształtowały się następująco:

– wynagrodzenia osobowe pracowników (§ 4010) – 164 556 tys. zł;
– wynagrodzenia osobowe sędziów i prokuratorów oraz asesorów i aplikantów (§ 4030) – 27 582 tys. zł;
– dodatkowe wynagrodzenie roczne (§ 4040) – 14 101 tys. zł.

W kwocie wynagrodzenia osobowego pracowników uwzględniono wydatki, które nie wygasają z upływem 2021 r. w wysokości 9 317 tys. zł.

Honoraria i wynagrodzenia bezosobowe

Wydatki na honoraria (§ 4090) zaplanowane w wysokości 1 236 tys. zł wyniosły 1 219 tys. zł, co stanowi 98,6 proc. panu. Wydatki dotyczyły działań statutowych Instytutu, przede wszystkim działalności edukacyjnej i wydawniczej. Były to głównie wynagrodzenia przekazywane autorom za korzystanie z utworów oraz opłaty płacone organizacjom zbiorowego zarządzania prawami autorskimi z tytułu udzielonych licencji.

W porównaniu do 2020 r. (1 379 tys. zł) wydatki w 2021 r. były niższe o 160 tys. zł, tj. o 11,6 proc.

Wydatki na wynagrodzenia bezosobowe (§ 4170) zaplanowane w wysokości 3 125 tys. zł wyniosły 3 091 tys. zł, co stanowi 98,9 proc. planu. Dotyczyły wynagrodzeń wypłaconych na podstawie umowy zlecenia lub umowy o dzieło związanych m. in. z prowadzoną działalnością edukacyjną i wydawniczą.

W porównaniu do 2020 r. (3 101 tys. zł) wydatki w 2021 r. były niższe o 10 tys. zł, tj. o 0,3 proc.

Pochodne od wynagrodzeń

Pochodne od wynagrodzeń zaplanowano w wysokości 34 028 tys. zł, wykonanie wyniosło 33 701 tys. zł, co stanowi 99,0 proc. planu po zmianach, w tym:

– składki na ubezpieczenia społeczne (§ 4110) – 29 205 tys. zł;
– składki na Fundusz Pracy oraz Fundusz Solidarnościowy (§ 4120) – 3 672 tys. zł;
– wpłaty na PPK finansowane przez podmiot zatrudniający (§ 4710) – 824 tys. zł.

W kwotach wydatków na składki w § 4110 oraz § 4120 uwzględniono wydatki, które nie wygasają z upływem 2021 r. w wysokościach odpowiednio 1 602 tys. zł i 228 tys. zł.

W porównaniu do 2020 r. (31 310 tys. zł) wydatki w 2021 r. były wyższe o 2 391 tys. zł, tj. o 7,6 proc.

Odpisy na Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych

Odpisy zrealizowano zgodnie z przepisami ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (tekst jedn. Dz. U. z 2021 r., poz. 746) oraz ustawy z dnia 19 lutego 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach służących realizacji ustawy budżetowej na rok 2021 (Dz. U. 2020 r., poz. 2400).

Wydatki zaplanowane w wysokości 3 813 tys. zł zrealizowano na kwotę 3 812 tys. zł.

W porównaniu do 2020 r. (3 763 tys. zł) wydatki w 2021 r. były wyższe o 49 tys. zł, tj. o 1,3 proc.

Podatki i opłaty na rzecz budżetu państwa

Wydatki zaplanowano w wysokości 55 tys. zł, wykonanie wyniosło 45 tys. zł, co stanowi 81,8 proc. planu po zmianach i dotyczyły:

– cła (§ 4470) – 13 tys. zł;
– podatku od towarów i usług VAT (§ 4530) – 32 tys. zł.

W porównaniu do 2020 r. (19 tys. zł) wydatki w 2021 r. były wyższe o 26 tys. zł, tj. o 136,8 proc.

Podatki i opłaty na rzecz budżetów jednostek samorządu terytorialnego

Wydatki zaplanowano w wysokości 661 tys. zł, wykonanie wyniosło 659 tys. zł, co stanowi 99,7 proc. planu po zmianach i dotyczyły:

– podatku od nieruchomości (§ 4480) – 586 tys. zł;
– opłat na rzecz budżetów jednostek samorządu terytorialnego (§ 4520) – 73 tys. zł.

W porównaniu do 2020 r. (776 tys. zł) wydatki w 2021 r. były niższe o 117 tys. zł, tj. o 15,1 proc.

Zakup towarów i usług

Pozycja obejmuje wydatki związane z prowadzeniem działalności statutowej Instytutu oraz utrzymaniem zajmowanych obiektów. Wydatki zaplanowano w wysokości 81 993 tys. zł, wykonanie wyniosło ogółem 80 205 tys. zł, co stanowi 97,8 proc. planu po zmianach.

W odniesieniu do 2020 r. (77 382 tys. zł) wydatki były większe o 2 823 tys. zł, tj. o 3,6 proc. Wydatki obejmują:

1) grupę wydatków bieżących jednostki (§ 4000) w wysokości 74 829 tys. zł, w tym:
   – zakup materiałów i wyposażenia (§ 4210 – 14 636 tys. zł) w związku z bieżącym funkcjonowaniem IPN oraz realizacją zadań merytorycznych, m. in.: materiałów biurowych, papierniczych i eksploatacyjnych do sprzętu biurowego, drobnego wyposażenia, komputerów stacjonarnych, laptopów, drukarek, akcesoriów komputerowych, telefonicznych, materiałów i urządzeń niezbędnych do utrzymania systemów, instalacji i urządzeń technicznych, paliwa i materiałów eksploatacyjnych do samochodów służbowych; środków czystości, sprzętu AGD, niszczarek, wózka elektrycznego paletowego, mebli biurowych, kwiatów i wiązanek okolicznościowych, prenumeraty prasy; w porównaniu do 2020 r. (14 334 tys. zł) wydatki w 2021 r. były wyższe o 302 tys. zł, tj. o 2,1 proc.;
   – zakup środków żywności (§ 4220 – 162 tys. zł); w porównaniu do 2020 r. (133 tys. zł) wydatki w 2021 r. były wyższe o 29 tys. zł, tj. o 21,8 proc.;
   – zakup energii (§ 4260 – 6 866 tys. zł), w tym dostawy energii elektrycznej, cieplnej, gazu oraz wody; w porównaniu do 2020 r. (5 699 tys. zł) wydatki w 2021 r. były wyższe o 1 167 tys. zł, tj. o 20,5 proc.;
   – zakup usług zdrowotnych (§ 4280 – 209 tys. zł) dotyczących badań okresowych i kontrolnych pracowników; w porównaniu do 2020 r. (158 tys. zł) wydatki w 2021 r. były wyższe o 51 tys. zł, tj. o 32,3 proc.;
   – zakup usług pozostałych (§ 4300 – 45 153 tys. zł), w tym m. in.: wydatki eksploatacyjne zajmowanych przez IPN obiektów, ochrona i monitoring, utrzymanie terenów wokół budynków i czystości pomieszczeń, usługi transportowe i parkingowe, przeglądy techniczne, usługi pocztowe i kurierskie, opłaty bankowe, ogłoszenia prasowe, obsługa informatyczna Instytutu, w tym: transmisja danych, dostęp do sieci informatycznych, usługa serwisowa systemu TETA, opieka serwisowa systemu KANCELARIA, usługa HELPDESK systemu ESEW, usługi asyst technicznych, aktualizacja oprogramowania, dostęp do Pesel-Net, najem samochodów, usługi serwisowe sprzętu biurowego, hosting serwisów internetowych. Wydatki dotyczą również przedsięwzięć merytorycznych realizowanych przez Instytut w związku z prowadzoną działalnością ustawową, w tym m. in.: druk publikacji i gier edukacyjnych; organizacja wystaw, konferencji, sesji naukowych, programów badawczych, kampanie informacyjno-edukacyjne, produkcja i koprodukcja filmów, realizacja filmowa spektaklu teatralnego, produkcja podcastów historycznych, stenogramy nagrań wywiadów audio oraz wykonanie napisów do filmów/wywiadów ze świadkami historii, produkcja inscenizacji edukacyjno-historycznej „Historia Misia Wojtka” dla dzieci w wieku przedszkolnym, organizacja filmowych warsztatów edukacyjnych, konkursy edukacyjne, audycje radiowe, emisje spotów i reklam na telebimach, usługi związa-

ne z prowadzonymi pracami poszukiwawczo-ekshumacyjnymi m. in.: transport i pochówek szczątków ludzkich, badania identyfikacyjne szczątków ludzkich odnalezionych podczas prac poszukiwawczych, przechowywanie materiału biologicznego, izolacja DNA oraz doradztwo i konsultacje w zakresie genetyki, udział w pracach archeologicznych na terenie Ukrainy, popularyzacja nowatorskich projektów promujących historię Polski dostępnych na platformie BNT z wykorzystaniem najnowszych technologii, współrealizacja hackathonu „HackYeach powered by GovTech", organizacja debaty i koncertu upamiętniających rocznicę wprowadzenia stanu wojennego, utrzymanie archiwów, usługi skanowania materiałów archiwalnych i zdjęć; w porównaniu do 2020 r. (42 546 tys. zł) wydatki w 2021 r. były wyższe o 2 607 tys. zł, tj. o 6,1 proc.;
   - opłaty z tytułu zakupu usług telekomunikacyjnych (§ 4360 – 647 tys. zł) dotyczą telefonii stacjonarnej, komórkowej i Internetu; w porównaniu do 2020 r. (553 tys. zł) wydatki w 2021 r. były wyższe o 94 tys. zł, tj. o 17,0 proc.;
   - zakup usług obejmujących tłumaczenia (§ 4380 – 594 tys. zł) dotyczących m. in.: tłumaczenia artykułów i dokumentów do publikacji i albumów wydawanych przez IPN, folderów i tekstów wystawienniczych, materiałów archiwalnych, jak również tłumaczeń konsekutywnych i symultanicznych podczas imprez edukacyjnych; w porównaniu do 2020 r. (769 tys. zł) wydatki w 2021 r. były niższe o 175 tys. zł, tj. o 22,8 proc.;
   - zakup usług obejmujących wykonanie ekspertyz, analiz i opinii (§ 4390 – 259 tys. zł); w porównaniu do 2020 r. (75 tys. zł) wydatki w 2021 r. były wyższe o 184 tys. zł, tj. o 245 proc.;
   - opłaty za administrowanie i czynsze za budynki, lokale i pomieszczenia garażowe (§ 4400 – 6 303 tys. zł); w porównaniu do 2020 r. (7 978 tys. zł) wydatki w 2021 r. były niższe o 1 675 tys. zł, tj. o 21,0 proc.;
2) zakup środków dydaktycznych i książek (§ 4240 – 56 tys. zł) na potrzeby bibliotek IPN; wydatki zrealizowano na tym samym poziomie, jak w 2020 r.;
3) zakup usług remontowych (§ 4270 – 5 320 tys. zł), w tym m. in.: przegląd, naprawa i konserwacja urządzeń biurowych (serwerów, sprzętu komputerowego, drukarek, skanerów, faksów), konserwacja urządzeń wentylacyjnych, klimatyzacyjnych, grzewczych i dźwigów, konserwacja i serwis systemów zabezpieczeń elektronicznych, systemu alarmowego, wykrywania i sygnalizacji pożaru, sygnalizacji napadu i włamania, naprawa samochodów służbowych, remont elewacji budynku oddziału IPN w Rzeszowie; w porównaniu do 2020 r. (5 081 tys. zł) wydatki w 2021 r. były wyższe o 239 tys. zł, tj. o 4,7 proc.

Pozostałe wydatki

Wydatki zaplanowano w wysokości 10 000 tys. zł, wykonanie wyniosło 9 760 tys. zł, co stanowi 97,6 proc. planu po zmianach. Wydatki dotyczyły:

- wpłat na Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (§ 4140 – 2 797 tys. zł); w porównaniu do 2020 r. (2 610 tys. zł) wydatki w 2021 r. były wyższe o 187 tys. zł, tj. o 7,2 proc.;
- nagród konkursowych (§ 4190 – 761 tys. zł) w konkursach edukacyjnych i historycznych organizowanych przez Instytut; w porównaniu do 2020 r. (562 tys. zł) wydatki w 2021 r. były wyższe o 199 tys. zł, tj. o 35,4 proc.;
- podróży służbowych krajowych (§ 4410 – 1 433 tys. zł); w porównaniu do 2020 r. (1 062 tys. zł) wydatki w 2021 r. były wyższe o 371 tys. zł, tj. o 34,9 proc.;
- podróży służbowych zagranicznych (§ 4420 – 1 042 tys. zł); w porównaniu do 2020 r. (429 tys. zł) wydatki w 2021 r. były wyższe o 613 tys. zł, tj. o 142,9 proc.;
- różnych opłat i składek (§ 4430 – 406 tys. zł), w tym m. in.: opłat za dozór techniczny dźwigów, opłat za RTV, ubezpieczeń majątkowych, w tym: ubezpieczenia OC i AC samochodów służbowych, budynków i sprzętu elektronicznego; w porównaniu do 2020 r. (398 tys. zł) wydatki w 2021 r. były wyższe o 8 tys. zł, tj. o 2,0 proc.;
- udzielonych pożyczek na zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych sędziów i prokuratorów (§ 4450 – 180 tys. zł); w porównaniu do 2020 r. (150 tys. zł) wydatki w 2021 r. były wyższe o 30 tys. zł, tj. o 20 proc.;

– składek do organizacji międzynarodowych (§ 4540 – 1 tys. zł); wydatki zrealizowano na tym samym poziomie, jak w 2020 r.;
– pozostałych odsetek (§ 4580 – 6 tys. zł);
– kar i odszkodowań wypłaconych na rzecz osób fizycznych (§ 4590 – 7 tys. zł);
– kar, odszkodowań i grzywien wypłacanych na rzecz osób prawnych i innych jednostek organizacyjnych (§ 4600 – 20 tys. zł);
– kosztów postępowania sądowego i prokuratorskiego (§ 4610 – 1 853 tys. zł), w tym m. in. przejazdów prokuratorów z powodu czynności w toku postępowania, doręczeń pism i wezwań oraz kosztów opinii i badań podjętych w toku postępowania prokuratorskiego; w porównaniu do 2020 r. (1 604 tys. zł) wydatki w 2021 r. były wyższe o 249 tys. zł, tj. o 15,5 proc.;
– szkoleń pracowników niebędących członkami korpusu służby cywilnej (§ 4700 – 1 244 tys. zł), w tym obejmuje specjalistyczne szkolenia dla prokuratorów, dla pracowników Instytutu z zakresu archiwizacji, administracji państwowej, zarządzania kadrami, finansów, zagadnień informatycznych, zamówień publicznych, prawa budowlanego, prawa pracy, ZFŚS, bhp, dla pracowników Wewnętrznej Służby Ochrony z samoobrony i technik interwencyjnych oraz strzeleckie; w porównaniu do 2020 r. (912 tys. zł) wydatki w 2021 r. były wyższe o 332 tys. zł, tj. o 36,4 proc.;
– różnice kursowe (§ 4950 – 10 tys. zł); w porównaniu do 2020 r. (4 tys. zł) wydatki w 2021 r. były wyższe o 6 tys. zł, tj. o 150,0 proc.;

Wydatki majątkowe

Wydatki majątkowe zaplanowano w wysokości 36 655 tys. zł (plan po zmianach). Wydatki wyniosły 35 606 tys. zł, co stanowi 97,1 proc., w tym wydatki, które nie wygasły z upływem roku 2021 r. w wysokości 8 936 tys. zł.

Realizacja przedstawia się następująco:
– § 6050 – wydatki inwestycyjne jednostek budżetowych – 18 658 tys. zł, co stanowi 99,9 proc. planu po zmianach, w tym wydatki, które nie wygasają z upływem 2021 r. w wysokości 8 936 tys. zł z przeznaczeniem na zadania:
  • Przebudowa i adaptacja budynku przy ul. Czarnieckiego 3 w Krakowie na potrzeby Instytutu Pamięci Narodowej – 5 372 tys. zł;
  • Rozbudowa siedziby Delegatury Instytutu Pamięci Narodowej w Kielcach – 243 tys. zł;
  • Rozbudowa hali magazynowej Wydawnictwa Instytutu Pamięci Narodowej – 3 321 tys. zł;
– § 6060 – wydatki na zakupy inwestycyjne jednostek budżetowych – 16 948 tys. zł, tj. 94,3 proc. planu po zmianach.

Tabela 6. Wydatki majątkowe IPN-KŚZpNP w 2021 r. – Dział 751

Wyszczególnienie	Rok 2020	Rok 2021				
	Wykonanie*	Ustawa budżetowa	Plan po zmianach	Wykonanie*	5:4	5:2
	w tys. zł				proc.	
1	2	3	4	5	6	7
Wydatki majątkowe dział 751, z tego:	43 770	33 633	36 655	35 606	97,1	81,3
rozdział 75101 w tym:	39 867	30 788	30 568	29 526	96,6	74,1
§ 6050	31 516	21 478	18 678	18 658	99,9	59,2
§ 6060	8 351	9 310	11 890	10 868	91,4	130,1
rozdział 75112	3 903	2 845	6 087	6 080	99,9	155,7
§ 6060	3 903	2 845	6 087	6 080	99,9	155,7

* w kwocie wykonania uwzględniono wydatki, które nie wygasają z upływem roku 2020 i 2021

Realizacja wydatków inwestycyjnych jednostek budżetowych – § 6050

Tabela 7. Realizacja wydatków inwestycyjnych w 2021 r.

Lp.	NAZWA INWESTYCJI	Wydatki realizowane w 2021 roku (w tys. zł)
1	2	3
1	**Inwestycje pozostałe polegające na budownictwie ujęte w §6050 w tym:**	**18 658**
0.1.	Budowa budynku IPN przy ul. Grudziądzkiej w Bydgoszczy	1 221
0.2.	Modernizacja instalacji elektrycznej oraz HVAC serwerowni znajdującej się w budynku „B" przy ul. Kłobuckiej 21 w Warszawie	1 127
0.3.	Wykonanie okablowania strukturalnego na drugim piętrze budynku Oddziału IPN w Białymstoku przy ul. Warsztatowej 1A	65
0.4.	Modernizacja układu wentylacji mechanicznej archiwum w budynku Oddziału IPN w Białymstoku przy ul. Warsztatowej 1A	121
0.5.	Modernizacja instalacji wentylacji magazynów archiwum w Oddziale IPN w Katowicach przy ul. Józefowskiej 102	980
0.6.	Budowa SUG w siedzibie Delegatury IPN w Kielcach	60
0.7.	Adaptacja garażu znajdującego się w budynku „D" przy ul. Kłobuckiej 21 w Warszawie na potrzeby Biura Poszukiwań i Identyfikacji wraz z wymianą bramy garażowej	70
0.8.	Modernizacja SSWiN w budynku przy ul. Kłobuckiej 21 w Warszawie	10
0.9.	Wykonanie kontroli wjazdu na teren parkingu przed budynkiem Archiwum IPN przy ul. Kłobuckiej 21 w Warszawie	101
0.10.	Budowa mikroinstalacji fotowoltaicznej dla potrzeb siedziby IPN w Poznaniu przy ul. Rolnej 45A	181
0.11.	Opracowanie PFU dla potrzeb mikroinstalacji fotowoltaicznej na terenie Archiwum IPN przy ul. Kłobuckiej 21 oraz budynku Oddziału IPN w Łodzi przy ul. E. Orzeszkowej 31/35	18
0.12.	Opracowanie dokumentacji projektowo-kosztorysowej przebudowy oraz zmiany sposobu użytkowania istniejącego budynku po areszcie śledczym na cele biurowe IPN przy ul. Stefana Czarnieckiego 3 w Krakowie oraz pełnienie (na prawach opcji) nadzoru autorskiego nad realizacją robót	382
0.13.	Przebudowa i adaptacja budynku przy ul Czarnieckiego 3 w Krakowie na potrzeby IPN. Środki niewygasające w 2021 r.	5 372
0.14.	Wykonanie instalacji systemu powiadamiania o zagrożeniu pożarowym i terrorystycznym w budynkach Oddziału IPN w Krakowie przy ul. Reformackiej, w Wieliczce przy pl. M. Skulimowskiego 1 i w Kielcach przy al. Na Stadion 1	16
0.15.	Wykonanie prac budowlanych termomodernizacji ścian budynku „D" w siedzibie Oddziału w Łodzi, ul. E. Orzeszkowej 31/35	502
0.16.	Przebudowa 2 łazienek na pokój biurowy w budynku B w siedzibie Oddziału IPN-KŚZpNP w Łodzi przy ul. E. Orzeszkowej 31/35	111
0.17.	Modernizacja i adaptacja budynku siedziby IPN przy ul. Janusza Kurtyki 1 w Warszawie	3 443
0.18.	Rozbudowa magazynu Wydawnictwa IPN znajdującego się przy ul. Kłobuckiej 21 w Warszawie. Środki niewygasające w 2021 r.	3 321
0.19.	Rozbudowa siedziby Delegatury IPN w Kielcach Środki niewygasające w 2021 r.	243

Lp.	NAZWA INWESTYCJI	Wydatki realizowane w 2021 roku (w tys. zł)
1	2	3
0.20.	Projekt adaptacji części pomieszczenia sali konferencyjnej na pomieszczenia biurowe w budynku Oddziału IPN w Poznaniu przy ul. Rolnej 45A	28
0.21.	Modernizacja klimatyzacji w siedzibie oddziału IPN w Rzeszowie	154
0.22.	Wykonanie projektu modernizacji instalacji hydrantowej w budynku IPN przy ul. Szopena 23 w Rzeszowie	4
0.23.	Modernizacja placówki edukacyjnej Strzelecka 8 w Warszawie	431
0.24.	Projekt przebudowy istniejącego szybu windowego i modernizacji dźwigu windowego przy ul. Janickiego 30, Szczecin	32
0.25.	Przebudowa, remont i rewaloryzacja zabytkowej willi z ogrodem – siedziby Oddziału IPN w Szczecinie przy ul. Piotra Skargi 14	179
0.26.	Modernizacja systemów SSWiN oraz dozoru wizyjnego w budynku przy ul. Janickiego 30 w Szczecinie	458
0.27.	Montaż stacji ładowania pojazdów w siedzibie IPN przy ul. Sołtysowickiej 21A we Wrocławiu	28

Ważniejsze efekty rzeczowe realizowanych w 2021 r. zadań inwestycyjnych (§ 6050):

W 2021 r. została zakończona, realizowana od 2017 r., budowa nowej siedziby Delegatury IPN w Bydgoszczy. W nowym budynku umieszczono wszystkie, rozproszone dotychczas w różnych częściach miasta komórki Delegatury. W obiekcie przewidziano funkcjonowanie nowoczesnej sali konferencyjno-wystawienniczej wraz z pomieszczeniami zapewniającymi odpowiednie warunki pracy dla pracowników naukowych i edukacyjnych. Dzięki tej inwestycji Delegatura IPN w Bydgoszczy zyskała doskonale zlokalizowany budynek o powierzchni użytkowej 3 664 m^2, z profesjonalnie przygotowaną i wyposażoną w regały przejezdne i karuzelowe powierzchnią archiwalną 820 m^2, salą konferencyjną na 150 osób, oraz pomieszczeniami biurowymi, magazynami i garażem podziemnym. Obiekt został przekazany do użytkowania w kwietniu 2021 r., jednak po tej dacie były jeszcze kontynuowane roboty związane z przebudową i zabezpieczeniem gazociągu zlokalizowanego bezpośrednio przy nowo wybudowanym obiekcie. Wartość poniesionych na tą inwestycję wydatków wyniosła łącznie 38 940 tys. zł., w 2021 r. 1 221 tys. zł.

W 2021 r. wykonano modernizację instalacji elektrycznej i systemu chłodzenia serwerowni IPN zlokalizowanej w budynku „B" przy ul. Kłobuckiej 21 w Warszawie. Konieczność realizacji tych prac spowodowana była rozwojem systemów informatycznych, a w konsekwencji stałym doposażaniem serwerowni w nowe urządzenia IT. Na przełomie grudnia 2020 r. i stycznia 2021 r. został przeprowadzony audyt energetyczny serwerowni, który wykazał, że planowany montaż urządzeń o mocy 72 kW musi zostać poprzedzony rozbudową i modernizacją systemu zasilania urządzeń IT, a w szczególności wymianą i rozbudową istniejących UPS, modernizacją rozdzielnic, szynoprzewodów oraz dołożeniem wewnętrznych jednostek klimatyzacyjnych. Umowa na wykonanie robót została podpisana w lipcu 2021 r. z firmą P.P.H. COOL i prace trwały do grudnia minionego roku. Łączny koszt inwestycji, wraz z pracami projektowymi i nadzorem wyniósł 1 127 tys. zł.

W 2021 r. wykonano modernizację okablowania strukturalnego w budynku Oddziału IPN przy ul. Warsztatowej 1A w Białymstoku. W ramach inwestycji rozbudowano i wymieniono okablowanie na drugim piętrze na kategorię 6A w celu zapewnienia wymaganej ilości gniazd i jej zintegrowania z pozostałą infrastrukturą sieci teleinformatycznej. Realizacja inwestycji umożliwiła uruchomienie stanowisk komputerowych wraz z urządzeniami peryferyjnymi wszystkich pracowników Oddziałowego

Archiwum w nowej kat. 6A, przez co wzrosła szybkość oraz efektywność pracy pracowników i innych osób korzystających z sieci IPN. Całość prac została wykonana w 2021 r., a łączny koszt inwestycji wyniósł 65 tys. zł.

W 2021 r. wykonano modernizację układu wentylacji mechanicznej obsługującej magazyny archiwalne znajdujące się w budynku oddziału IPN w Białymstoku. Konieczność wykonania tej inwestycji spowodowana była wadliwie pracującym układem wentylacji mechanicznej w magazynach archiwalnych, powodującym okresowe przekraczanie norm wilgotności powietrza w pomieszczeniach. Przestarzała automatyka sterująca nie była w stanie zapewnić utrzymania zadanych parametrów wilgotności i temperatury na stabilnym poziomie. Odchylenia parametrów wilgotności sięgały kilkunastu procent, co było szkodliwe dla przechowywanych materiałów archiwalnych. Inwestycja polegająca na modernizacji istniejącego układu wentylacji mechanicznej poprawiła w istotny sposób warunki przechowywania zasobu archiwalnego, a dzięki optymalizacji temperatur i wilgotności zminimalizowane zostało ryzyko bezpośredniego, niekorzystnego wpływu tych czynników na przechowywaną dokumentację i zdrowie pracowników. Prace modernizacyjne obejmujące dostawę, montaż oraz uruchomienie elementów systemu wentylacji zostały zrealizowane w okresie od września do grudnia 2021 r. Całkowite koszty w związku z tą realizacją w 2021 r. wyniosły 121 tys. zł.

W 2021 r. została zrealizowana inwestycja polegająca na zaprojektowaniu i wykonaniu modernizacji systemu wentylacji magazynów archiwum w starej części budynku Oddziału IPN w Katowicach przy ul. Józefowskiej 102. Po przeprowadzonej modernizacji możliwe jest zapewnienie jakości powietrza zgodnie z rozporządzeniem prezesa RM z dnia 18 stycznia 2011 r. w sprawie instrukcji kancelaryjnej, jednolitych rzeczowych wykazów akt oraz instrukcji w sprawie organizacji i zakresu działania archiwów zakładowych (Dz. U. nr 14 poz. 67). W ramach inwestycji wymieniona została część kanałów wentylacyjnych, centrala wentylacyjna, wymieniony został agregat wody lodowej, zakupiono i zabudowano klimatyzatory kanałowe oraz nawilżacz. Dzięki optymalizacji temperatur i wilgotności w magazynach zminimalizowane zostało ryzyko bezpośredniego, niekorzystnego wpływu temperatury i wilgotności na przechowywaną dokumentację. Łączny koszt inwestycji wyniósł 980 tys. zł, z czego 941 tys. zł wydatkowano na roboty budowlane, natomiast 39 tys. zł na projekt oraz nadzór.

W Delegaturze IPN w Kielcach przy Al. Na Stadion 1 wykonano instalację gaszenia gazem w pomieszczeniach magazynowych, w których przechowywane są szczególnie ważne dokumenty. Dzięki zrealizowaniu inwestycji istotne dane przechowywane w tych pomieszczeniach będą objęte należytą ochroną, a przypadku zaistnienia pożaru i zadziałania stałych gazowych urządzeń gaśniczych nie będą spowodowane straty w postaci uszkodzenia cennych dokumentów i utraty istotnych danych. Całkowity koszt inwestycji wyniósł 60 tys. zł.

W związku z dynamicznym rozwojem prac będących w zakresie Biura Poszukiwań i Identyfikacji, konieczne było zorganizowanie pomieszczenia, w którym prowadzone będą czynności związane z badaniem i zabezpieczeniem artefaktów pochodzących z prowadzonych przez Biuro prac poszukiwawczych. W tym celu wykonano roboty związane z adaptacją istniejącego garażu w budynku „D" przy ul. Kłobuckiej 21 w Warszawie. Inwestycja zapewniła właściwe warunki do wykonywania niezbędnych czynności oczyszczenia i zabezpieczenia odnajdywanych przez Biuro Poszukiwań i Identyfikacji IPN materiałów historycznych, a lokalizacja pomieszczenia na terenie kompleksu chronionego przez Służbę Ochrony IPN gwarantuje właściwy poziom bezpieczeństwa. Łączny koszt inwestycji w 2021 r. wyniósł 70 tys. zł.

W kompleksie należącym do IPN zlokalizowanym przy ul. Kłobuckiej 21 zrealizowano w 2021 r. inwestycje związane z rozbudową systemów ochrony. W ramach prac wykonano system sygnalizacji włamania i napadu w magazynie sprzętu IT, na co wydatkowano kwotę w wysokości 10 tys. zł, oraz wykonano autonomiczny system kontrolujący ruch pojazdów na terenie parkingu przed budynkiem „B" za kwotę 101 tys. zł. Dostawa i instalacja autonomicznego systemu szlabanów powiązanego z systemem kontroli dostępu i systemem dozoru wizyjnego funkcjonujących w Instytucie umożliwi właściwą obsługę ruchu pojazdów pracowników, interesantów oraz gości odwiedzających Archiwum IPN.

W celu obniżenia kosztów zużycia energii elektrycznej, a także mając na względzie działanie proekologiczne związane z obniżeniem emisji dwutlenku węgla i pyłów rozpoczęto proces doposażania budynków IPN w mikroinstalacje fotowoltaiczne. W budynku Oddziału IPN w Poznaniu przy ul. Rolnej 45A, za kwotę 181 tys. zł wykonano mikroinstalację fotowoltaiczną o mocy łącznej 35,25 kWp. Przygotowano również niezbędną dokumentację budowy instalacji fotowoltaicznych w kompleksie przy ul. Kłobuckiej 21B w Warszawie oraz w siedzibie Oddziału IPN w Łodzi, przy ul. Elizy Orzeszkowej 31/35. Łączne wydatki związane z opracowaniem tej dokumentacji w 2021 r. stanowiły kwotę w wysokości 18 tys. zł.

W Krakowie rozpoczęto adaptację nieruchomości położonej przy ul. Stefana Czarnieckiego 3 na potrzeby siedziby krakowskiego Oddziału IPN. Podstawowym elementem zagospodarowania przestrzennego działki jest pochodzący z 1905 r., wpisany do rejestru zabytków miasta Krakowa, budynek dawnego sądu. W ramach inwestycji planowana jest przebudowa i zmiana sposobu użytkowania zabytkowego budynku na cele biurowe oraz budowa nowego budynku archiwum z częścią biurową oraz z częścią edukacyjną i wystawowo-konferencyjną. Zakłada się połączenie np. łącznikiem obydwu budynków w celu uzyskania optymalnych rozwiązań funkcjonalnych, technicznych itp. W 2021 r. za kwotę 382 tys. zł opracowana została dokumentacja projektowo-kosztorysowa przebudowy oraz zmiany sposobu użytkowania istniejącego budynku. Z uwagi na panującą pandemię i związane z tym znaczne opóźnienie postępowań administracyjnych, planowane na 2021 r. rozpoczęcie prac uległo przesunięciu na rok następny, a w konsekwencji przewidziane na ten cel środki w kwocie 5 372 tys. zł zostały ujęte w wykazie wydatków budżetu państwa, które w roku 2021 nie wygasają z upływem roku budżetowego. Kwota ta zostanie wydatkowana do końca listopada 2022 r. Na chwilę obecną zostało zakończone postępowanie, które wyłoniło inwestora zastępczego przy przedmiotowej inwestycji oraz prowadzone jest postępowanie w celu wyłonienia wykonawcy robót. Zakończenie prac związanych z adaptacją zabytkowego budynku planuje się na rok 2024.

W dwóch budynkach, w których aktualnie zlokalizowane są komórki krakowskiego oddziału oraz w budynku Delegatury Kieleckiej w 2021 r. wykonano instalację systemu powiadamiania o zagrożeniu pożarowym i terrorystycznym. Instalacja systemu umożliwi właściwe powiadamianie osób przebywających w wymienionych budynkach w przypadku wystąpienia zagrożenia. Łączna kwota wydatkowana na tą inwestycję w 2021 r. to 16 tys. zł.

W celu obniżenia kosztów utrzymania, ale również ze względów ekologicznych, w 2021 r. wykonano termomodernizację ścian budynku „D" siedziby Oddziału IPN w Łodzi przy ul. E. Orzeszkowej 31/35. Realizacja zadania poprawi warunki termiczne w pomieszczeniach biurowych. Ze względu na brak właściwej izolacyjności cieplnej stropów i ścian w okresie zimowym następowało nadmierne wychładzanie, a w konsekwencji brak było możliwości utrzymania normowych temperatur w pomieszczeniach. Natomiast w okresach letnich podczas wysokich temperatur zewnętrznych pomieszczenia były tak bardzo nagrzane, że uniemożliwiało to pracownikom wykonywanie zadań. Dzięki zrealizowanej inwestycji nastąpi poprawa izolacji termicznej budynku, a w konsekwencji ograniczenie kosztów funkcjonowania oraz poprawa komfortu pracy. Prace realizowano w oparciu o opracowany w 2017 r. projekt budowlany. Koszt zrealizowanych robót budowlanych wyniósł 502 tys. zł.

W łódzkim oddziale IPN w 2021 r. w celu wygospodarowania dodatkowej powierzchni biurowej zrealizowano inwestycję polegającą na przebudowie 2 łazienek oraz aneksu kuchennego na pokój biurowy. Realizacja tego zadania zapewni poprawę warunków pracy w archiwum. Całość robót związanych z przedmiotowym zadaniem została zrealizowana w 2021 r., a ich koszt wyniósł 111 tys. zł.

W związku z przeniesieniem siedziby Centrali IPN do budynku przy ul. Janusza Kurtyki 1, w obiekcie prowadzono roboty związane z przygotowaniem uzyskanych powierzchni do potrzeb IPN. W ramach przeprowadzonego postępowania przetargowego w 2020 r. podpisano umowę z wykonawcą prac – firmą Space4u sp. z o. o. na adaptację ostatnich już pozostałych do zaadaptowania kondygnacji +8, +9 oraz części parteru z kwotą wynagrodzenia 5 341 tys. zł. Wartość prac zrealizowanych w ramach dostosowania budynku w 2020 r. w tym, opracowanych projektów oraz pełnionych nadzorów wyniosła łącznie 989 tys. zł. Jednocześnie pozostała część z zarezerwowanej w budżecie IPN na to zadanie kwoty

w wysokości 2 175 tys. zł. Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2020 r. w wydatków budżetu państwa, które w roku 2020 nie wygasają z upływem roku budżetowego (Dz. U. 2020 poz. 2422) została ujęta w wykazie wydatków niewygasających. Kwota ta została wydatkowana do końca maja 2021 r. Po zakończeniu tych prac Instytut uzyskał możliwość zagospodarowania całości pozyskanej nieruchomości o łącznej powierzchni użytkowej 21 tys. m^2, w tym 13 tys. m^2 powierzchni podstawowej (biurowo-magazynowej) oraz 7 tys. m^2 powierzchni parkingu podziemnego i zaplecza technicznego budynku. Budynek dzięki przeprowadzonym pracom adaptacyjnym i remontowym jest obecnie w całości odnowiony i dostosowany do specyfiki działania IPN. W efekcie inwestycja ta znacząco poprawiła warunki pracy i umożliwiła rezygnację z najmu powierzchni komercyjnych. Dodatkowo, w związku z realizacją ustawy o elektromobilności za kwotę 105 tys. zł., w budynku zamontowane zostały trzy wolnostojące stacje, do szybkiego ładowania pojazdów służbowych o mocy 22 kW każda. Ponadto została zaprojektowana i wykonana nowa zabudowa recepcyjna w holu wejściowym przez co stał się on lepiej przystosowany do specyfiki działania Instytutu. Łączna kwota wydatkowana na ww. inwestycje budowlane w obecnej siedzibie Centrali IPN przy ul. Janusza Kurtyki 1, wraz ze środkami realizowanymi w ramach środków niewygasających z końcem roku 2020, wyniosła 3 443 tys. zł.

W siedzibie Delegatury IPN w Kielcach przy al. Na Stadion 1 zaplanowano inwestycję, która polegać będzie na rozbudowie istniejącego budynku. Dzięki tej inwestycji stworzone zostaną odpowiednie warunki do przechowywana i zabezpieczenia, a także opracowywania i udostępniania materiałów archiwalnych. Obecnie powierzchnia magazynowa archiwum została maksymalnie wykorzystana, co w znacznym stopniu ogranicza możliwości przejmowania dokumentów, kolekcji itp. Brakuje również miejsca na przechowywanie dokumentów w Archiwum Zakładowym oraz na bibliotekę. Realizowany obiekt, w którym przewidziano wszystkie niezbędne funkcje, w tym funkcje konferencyjno-wystawiennicze pozwoli również na realizację działań statutowych, w tym prowadzenie lekcji archiwalnych czy seminariów. Całość prac związanych z realizacją przedmiotowej inwestycji jest planowana na lata 2021–2023. W 2021 r. opracowano koncepcję adaptacji zagospodarowania pomieszczeń oraz projekt budowlany. Z uwagi na opóźnienia w procedurach postępowań administracyjnych zakończenie realizacji umowy przeniesiono na początek roku 2022. W związku z powyższym całość środków przewidzianych na realizację inwestycji w 2021 r., w kwocie 243 tys. zł została ujęta w wykazie środków niewygasających i zostanie rozliczona po dostarczeniu przez projektanta kompletnej dokumentacji wraz z ostatecznym pozwoleniem na budowę.

W 2021 r. w celu uzyskania dodatkowej powierzchni biurowej w budynku Oddziału IPN w Poznaniu wykonano projekt częściowej przebudowy pomieszczenia sali konferencyjnej. Dzięki tej realizacji zostaną odpowiednio zabezpieczone potrzeby lokalowe pracowników nowo utworzonych komórek Oddziałowego Biura Upamiętniania Walk i Męczeństwa oraz Oddziałowego Biura Poszukiwań i Identyfikacji. Efektem przeprowadzenia przebudowy mają być 3 dodatkowe pomieszczenia biurowe oraz pomniejszona sala konferencyjna. W 2021 r. na sporządzenie dokumentacji projektowej wydatkowano kwotę 28 tys. zł, natomiast roboty budowlane będą realizowane w 2022 r.

W budynku Rzeszowskiego Oddziału IPN przy ul. Szopena 23 w 2021 r. została zrealizowana inwestycja związana z modernizacją instalacji c.o. oraz klimatyzacji. Było to konieczne w celu zapewnienia zgodnych z przepisami BHP warunków pracy pracowników. Nowoczesna instalacja pozwoli na szybkie i efektywne chłodzenie pomieszczeń. Całość inwestycji, tj. projekt oraz roboty budowlane zostały zrealizowane w 2021 r., ich koszt wraz z nadzorem wyniósł 154 tys. zł. Jednocześnie w budynku tym podjęto czynności związane z modernizacją instalacji hydrantowej. W celu zapewnienia właściwych parametrów pracy instalacji hydrantowej zaprojektowano rozdział oraz modernizację instalacji hydrantowej i wody użytkowej. Koszt opracowania dokumentacji wyniósł 4 tys. zł.

W 2020 r. w kamienicy przy ul. Strzeleckiej 8 w Warszawie, gdzie w latach 1944–1948 funkcjonował areszt śledczy dla więźniów politycznych, Instytut zrealizował placówkę Edukacyjną. W 2021 r. w ramach wzbogacenia ścieżki edukacyjnej w obiekcie została wybudowana specjalnie zaprojektowana dla tego obiektu instalacja oświetleniowa i multimedialna, która poprzez integrację ze scenariuszem zwiedzania pełni obecnie funkcję swoistego przewodnika po pozostawionych na ścianach inskrypcjach

więźniów NKWD. Wartość tych prac wyniosła 334 tys. zł. Ponadto, w celu zabezpieczenia przed zniszczeniem najbardziej wartościowych drzwi z inskrypcjami, w oparciu o Program Prac Konserwatorskich, za kwotę 92 tys. zł wykonano repliki 6 historycznych skrzydeł drzwiowych. Wszystkie prace były realizowane pod nadzorem konserwatorskim, na który wydatkowano środki w wysokości 5 tys. zł.

W 2021 r. rozpoczęto realizację inwestycji związanej z przebudową istniejącego szybu windowego ze zjazdem do poziomu piwnicy wraz z wymianą dźwigu windowego na nowy w budynku Instytutu Pamięci Narodowej w Szczecinie przy ul. Janickiego 30. Modernizacja dźwigu usprawni pracę wszystkim pracownikom i umożliwi dostęp do magazynów na poziomie kondygnacji piwnicy (-1). W minionym roku zostały zrealizowane prace projektowe oraz uzyskano pozwolenie na budowę. Łączna kwota wydatkowana na tą inwestycję w 2021 r. to 32 tys. zł.

W budynku Oddziału przy ul. Janickiego 30 w Szczecinie w 2021 r. została wykonana modernizacja systemów teletechnicznych. Zakres rzeczowy inwestycji obejmował modernizację istniejącego systemu CCTV, systemu sygnalizacji włamania i napadu oraz systemu sygnalizacji zalania. Wcześniejsze instalacje w budynku były już przestarzałe, zużyte pod względem technicznym i technologicznym, a poszczególne elementy systemów były mocno wyeksploatowane. Dzięki realizacji tej inwestycji oddział uzyskał nowoczesne systemy niskoprądowe, co przyczyni się do poprawy ochrony obiektu i dodatkowo zwiększy jego niezawodność oraz pozwoli uniknąć awarii oraz fałszywych alarmów. Zmodernizowane i rozbudowane systemy sygnalizacji włamania i napadu, telewizji dozorowej oraz sygnalizacji zalania pozwolą na zwiększenie możliwości ochrony obiektu, w którym przechowywane i przetwarzane są materiały zawierające informacje niejawne. Łączny koszt poniesiony w ramach tego zadania to kwota w wysokości 458 tys. zł.

Kolejnym bardzo istotnym zadaniem związanym z budownictwem jest kontynuacja rozpoczętej w 2016 r. inwestycji polegającej na przebudowie i rekonstrukcji budynku przy ul. Piotra Skargi 14 w Szczecinie. Obiekt ten, ze względu na swoją wyjątkową architekturę, jako jeden z ważniejszych obiektów historycznej architektury Szczecina, znajduje się pod ochroną konserwatora zabytków. Zmodernizowany obiekt pełnił będzie funkcje edukacyjne i społeczne, stworzy możliwości szerokiej współpracy edukacyjnej ze szkołami i innymi instytucjami publicznymi zainteresowanymi krzewieniem wiedzy z zakresu działalności IPN. W 2019 r. z uwagi na znaczne opóźnienia w realizacji prac oraz ich złą jakość, zawarta z firmą Restauro Sp. z o. o. umowa została rozwiązana. W celu kontynuacji prac konieczne było zaktualizowanie dokumentacji projektowo-kosztorysowej, jako elementu niezbędnego (zgodnie z Prawem Zamówień Publicznych) do wyłonienia kolejnego wykonawcy robót. Wartość zrealizowanych w 2021 r. prac projektowych wyniosła 179 tys. zł.

Ustawa z dnia 11 stycznia 2018 r. o elektromobilności i paliwach alternatywnych nakłada na Instytut Pamięci Narodowej, obowiązek posiadania samochodów z napędem elektrycznym we flocie użytkowanych pojazdów. W związku z zakupem przez wrocławski oddział samochodu z napędem elektrycznym zaszła konieczność doposażenia nieruchomości przy ul. Sołtysowickiej 21 w stację ładowania o odpowiedniej wydajności. W 2021 r. kwota wydatkowana na realizację tego zadania wyniosła 28 tys. zł.

Realizacja wydatków na zakupy inwestycyjne jednostek budżetowych § 6060 w rozdziale 75101

Wydatki na zakupy inwestycyjne wyniosły ogółem 10 868 tys. zł, w tym:

- nieruchomości – kwota 2 891 tys. zł:
  - z uwagi na potrzebę zapewnienia właściwych warunków lokalowych dla Delegatury IPN w Olsztynie zakupiono nieruchomość położoną przy ul. Okrzei 19 i ul. Sienkiewicza 6A, na którą składa się działka gruntowa oznaczona numerem ewidencyjnym 209/2 o powierzchni 1 160,00 m^2 zabudowana budynkiem biurowym o powierzchni użytkowej 1 122,18 m^2 oraz garażem o powierzchni użytkowej 51,05 m^2. Przewiduje się dostosowanie budynku do potrzeb archiwum z częścią biurową oraz z częścią edukacyjną i wystawowo-konferencyjną. W obiekcie znajdzie się również księgarnia, Przystanek Historia oraz showroom umożliwiający prezentację ofertę Instytutu Pamięci Narodowej tworzoną w oparciu o najnowsze technologii i kierowaną do odbiorców urodzonych po roku 1990;

- środki transportu – kwota 793 tys. zł:
  - w związku z potrzebą realizacji założeń ustawy o elektromobilności i paliwach alternatywnych z dnia 7 maja 2020 r. (Dz.U. z 2020 r. poz. 908), która nakłada obowiązek aby udział pojazdów elektrycznych we flocie użytkowanych pojazdów od dnia 1 stycznia 2022 r. w IPN wynosił co najmniej 10 proc., zakupiono 4 pojazdy. Ponadto po zakończeniu czteroletniego najmu odkupiony od firmy Express sp. z o.o. sp. k samochód Volkwagen Caravelle.
- prawa autorskie i licencje do utworów i publikacji – kwota 863 tys. zł:
  - w ramach wykonywania zadań edukacyjnych IPN zakupił prawa autorskie lub uczestniczył w charakterze producenta bądź koproducenta w realizacji ośmiu produkcji filmowych wydatkując na ten cel kwotę 353 tys. zł;
  - w zakresie wydatków majątkowych związanych z działalnością edukacyjną przeznaczono kwotę 27 tys. zł na wykonanie cyfrowej wersji gry „ZnajZnak" oraz produkcję wystawy plenerowej „Gorzki Pokój. Traktat Ryski 1921";
  - w ramach działalności wydawniczej zakupiono prawa autorskie i licencje do 20 utworów literackich za łączną kwotę 483 tys. zł.
- sprzęt techniczny i meble – kwota 668 tys. zł:
  - w celu dostosowania sal konferencyjnych i wystawienniczych do współczesnych standardów, w tym zapewnienia możliwości realizacji telekonferencji, w budynku przy ul. Janusza Kurtyki 1, zakupiono sprzęt multimedialny oraz zestawy mebli konferencyjnych (178 tys. zł);
  - w Centrum Edukacyjnym IPN wyposażono salę wystawienniczą w system audio-video składający się z dwóch monitorów wielkoformatowych i profesjonalnego nagłośnienia (123 tys. zł);
  - Sekcję Małej Poligrafii doposażono w nową gilotynę elektryczną, która zastąpiła wyeksploatowane urządzenie oraz w półautomatyczne urządzenie foliujące, dzięki któremu możliwa będzie realizacja prac graficznych w znacznie wyższym standardzie jakości (72 tys. zł);
  - mając na względzie podniesienie poziomu bezpieczeństwa w obiektach przy pl. Krasińskich 2/4/6 oraz przy ul. Kłobuckiej 21 w Warszawie rozbudowano systemy kontroli dostępu oraz wykonano ich integrację z systemami wykrywania i sygnalizacji pożaru (96 tys. zł);
  - w celu poprawy identyfikacji zewnętrznej siedziby Instytutu zrealizowano nowe oznakowanie informacyjne na elewacji zewnętrznej oraz zamontowano maszt flagowy przy głównym wjeździe (59 tys. zł);
  - zakupiono profesjonalny laminator do filmoplastu, który pozwoli na lepsze zabezpieczenie przechowywanych materiałów archiwalnych (44 tys. zł);
  - w celu wyposażenia nowych komórek Centrali IPN zakupiono sześć biurowych urządzeń wielofunkcyjnych (85 tys. zł);
  - zakup sprzętu fotograficznego na potrzeby fotografa IPN (11 tys. zł).
- sprzęt informatyczny – kwota 2 767 tys. zł:
  - biurkowy serwer plików z szybkim interfejsem sieciowym 10Gbps, 8 dysków twardych 3,5", 2 dyski SSDnvme cache, karty oraz przewody sieciowe (10 tys. zł);
  - skanery (1 030 tys. zł);
  - switche, routery i dodatkowe komponenty (418 tys. zł);
  - serwery (304 tys. zł);
  - zakup i wdrożenie biblioteki taśmowej (1 005 tys. zł).
- wartości niematerialne i prawne w zakresie IT – kwota 2 886 tys. zł, w tym m. in.:
  - przygotowanie koncepcji oraz scenariusza gry 3d typu FPP (First Person Perspectove) nawiązującej do wydarzeń rozgrywających się w czasie wojny polsko-bolszewickiej (55 tys. zł);
  - rozbudowa systemu Fidelis Network o moduł Endpoint wraz z zakupem licencji i wsparcia dla całego systemu na okres 2 lat (1 422 tys. zł);
  - wdrożenie systemu Fidelis Endpoint (45 tys. zł);
  - wdrożenie systemu OpManager Professional (14 tys. zł);

- zakup oprogramowania/licencji umożliwiających korzystanie z systemu OpManager Professional (76 tys. zł);
- rozwój systemu Cyfrowe Archiwum o nowe funkcjonalności (819 tys. zł);
- wdrożenie nowych modułów (Delegacje, Profil Pracownika, Wnioski urlopowe) związku z rozbudową systemu TETA (161 tys. zł);
- zakup licencji i wdrożenie modułu Pracownicze Plany Kapitałowe w systemie TETA (24 tys. zł);
- zakup licencji i modułu Multiserwis dla aplikacji WebAdministrator IPN (12 tys. zł);
- zakup licencji Balancer Troughput License (40 tys. zł);
- zakup licencji FML-VM02 FortiMail-VM virtual appliance designed for VMWare and Microsoft Hyper-V plarform (45 tys. zł);
- utworzenie serwisu internetowego Sovietblocksecurity.eu (12 tys. zł);
- rozwój systemu ABEL o nowe funkcjonalności (42 tys. zł);
- wytworzenie i wdrożenie aplikacji Elektroniczny Wykaz Postępowań (36 tys. zł);
- wytworzenie i wdrożenie aplikacji Indeks Represjonowanych (43 tys. zł);
- rozwój systemu Elektroniczny Wykaz Postępowań (40 tys. zł).

Realizacja wydatków na zakupy inwestycyjne jednostek budżetowych § 6060 w rozdziale 75112

Wydatki na zakupy inwestycyjne wyniosły ogółem 6 080 tys. zł, w tym:

- sprzęt techniczny – kwota 2 032 tys. zł, w tym m. in.: urządzenia wielofunkcyjne BIZHUB, dekoder, kamery zewnętrzne w technologii IP, skaner RTG do przesyłek, kserokopiarki, 10 kWP instalacji fotowoltaicznej, schodołaz dla osób niepełnosprawnych, elektryczny wózek widłowy, skaner wielkoformatowy, klimatyzator pracujący w redundacji dedykowany do serwerowni, profesjonalne skanery FUJITSU, stół multimedialny myBoard Grey D-LED 65” 4K UHD z Androidem + OPS Plus i3-7100 w komplecie z uchwytem mobilnym sterowanym elektrycznie, kamera, skaner do mikrofisz, depozytory do kluczy, kserokopiarka, skaner do ksiąg, centrala telefoniczna, projektory multimedialne, mobilny zestaw do nagrywania notacji i edycji filmów, stacjonarny zestaw (kamera) do nagrywania filmów/notacji, bezprzewodowy system wykrywania i sygnalizacji pożaru;
- środki transportu – kwota 1 004 tys. zł: zakup samochodów służbowych w związku z utrzymującym się dużym zapotrzebowaniem na środki transportu, wynikającym z konieczności przewozu osób oraz mienia (np. panele wystawowe) do miejsc organizacji wystaw, których organizatorami są oddziały IPN. Zakup samochodów pozwoli wycofać z użytkowania najbardziej wyeksploatowane środki transportu;
- sprzęt informatyczny – kwota 2 759 tys. zł, w tym m. in. stacje graficzne, macierze dyskowe, urządzenia wielofunkcyjne (np. XEROX Altalink C8055), przełączniki światłowodowe, przełącznik ethernetowy, skanery (np. do mikrofilmów, przemysłowe do archiwum, Fujitsu-Siemens fi 7700, szczelinowy Zeutschel OS Q1), serwery DL380 Gen10 12LFF, półka do macierzy HP MSA2050, półka do macierzy HP MSA2050 wraz z dyskami 6TB, kserokopiarki, switche, serwery wraz z instalacją i wdrożeniem (np. serwery wirtualizacyjne);
- wartości niematerialne i prawne w zakresie IT – kwota 285 tys. zł: oprogramowanie wirtualizacyjne środowiska serwerowego, oprogramowanie zarządzające infrastrukturą informatyczną, Vmware Horizon, odnowienie usług systemu backupowego, aplikacja wirtualny Przystanek.

9.1.2.1.2. Dział 753 – Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne

Wydatki w dziale 753 są realizowane w ramach rozdziału 75302 Uposażenia prokuratorów w stanie spoczynku oraz uposażenia rodzinne (§ 3110 Świadczenia społeczne). Plan wydatków na 2021 r. określony w ustawie budżetowej wynosił 9 803 tys. zł.

W 2021 r. w związku z podjętymi przez dysponenta części 13 – Instytut Pamięci Narodowej – Komisję Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu decyzjami w sprawie blokowania plano-

wanych wydatków nr 13.4143.12.2.2021.BD z dnia 14 października 2021 r. i nr 13.4143.12.4.2021.BD z dnia 28 grudnia 2021 r. oraz decyzją Ministra Finansów MF/BP4.4143.16.4.2021.RC z dnia 29 grudnia 2021 r. plan wydatków w dziale 753 został zmniejszony łącznie o 1 351 tys. zł, tj. do kwoty 8 452 tys. zł.

Wydatki wyniosły 8 199 tys. zł, co stanowi 97,0 proc. planu po zmianach.

Do pobierania ww. uposażeń były uprawnione 53 osoby, w tym 46 do uposażeń w stanie spoczynku i 7 do uposażeń rodzinnych. Wypłacono również zasiłek pogrzebowy.

W porównaniu do 2020 r. (8 184 tys. zł) wydatki w 2021 r. były wyższe o 15 tys. zł, tj. o 0,2 proc.

9.1.2.1.3. Dział 921 – Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego

Plan wydatków na 2021 r. określony w ustawie budżetowej wynosił 19 184 tys. zł.

W wyniku nowelizacji ustawy budżetowej oraz decyzji prezesa Instytutu Pamięci Narodowej w sprawie przeniesień wydatków między rozdziałami i paragrafami wydatków plan wydatków został zmieniony i wynosił 19 681 tys. zł.

Ponadto prezes Instytutu jako dysponent części 13 – Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu podjął decyzję w sprawie blokowania planowanych wydatków (nr 13.4143.12.4.2021.BD z dnia 28 grudnia 2021 r.).

W 2021 r. wydatki Instytutu w dziale 921 wyniosły 19 026 tys. zł, co stanowi 96,7 proc. planu po zmianach, w tym wydatki, które nie wygasły z upływem 2021 r. w wysokości 943 tys. zł. W porównaniu do 2020 r. (19 568 tys. zł) wydatki w 2021 r. były niższe o 542 tys. zł, tj. o 2,8 proc. Struktura wydatków w poszczególnych grupach ekonomicznych przedstawia się następująco:

Dotacje

Zgodnie z ustawą z dnia 22 listopada 2018 r. o grobach weteranów walk o wolność i niepodległość Polski (Dz. U. z 2018 r. poz. 2529) Instytut może udzielać dotacji w celu sfinansowania albo dofinansowania zadań związanych z opieką nad grobami, w szczególności na pokrycie nakładów koniecznych na wykonywanie czynności związanych z budową, remontem, utrzymaniem grobów.

Plan po zmianach wynosił 158 tys. zł i został zrealizowany w 100 proc. Wydatki dotyczyły świadczeń pieniężnych na pokrycie kosztów sprawowania opieki nad grobami weteranów walk o niepodległość.

Wydatki obejmują:

– dotacje celowe z budżetu dla pozostałych jednostek zaliczanych do sektora finansów publicznych (§ 2800) – 53 tys. zł;
– dotacje celowe z budżetu na finansowanie lub dofinansowanie zadań zleconych do realizacji fundacjom (§ 2810) – 6 tys. zł;
– dotacje celowe z budżetu na finansowanie lub dofinansowanie zadań zleconych do realizacji stowarzyszeniom (§ 2820) – 99 tys. zł.

W porównaniu do 2020 r. (21 tys. zł) wydatki na dotacje w 2021 r. były wyższe o 137 tys. zł, tj. o 652,4 proc.

Świadczenia na rzecz osób fizycznych

Plan po zmianach wynosił 657 tys. zł i został zrealizowany w 100 proc. Wydatki przedstawiały się następująco:

– wydatki osobowe niezaliczane do wynagrodzeń (§ 3020) – 16 tys. zł;
– różne wydatki na rzecz osób fizycznych (§ 3030) – 641 tys. zł;

Wydatki dotyczyły zwrotu kosztów zakupu okularów pracownikom zatrudnionym przy monitorach komputerowych oraz świadczeń pieniężnych na pokrycie kosztów sprawowania opieki nad grobami weteranów walk o niepodległość Polski.

W porównaniu do 2020 r. (330 tys. zł) wydatki na świadczenia na rzecz osób fizycznych w 2021 r. były wyższe o 327 tys. zł, tj. o 99,1 proc.

Wydatki bieżące

Wydatki bieżące stanowią pozycję o największej wartości w strukturze wydatków. Dotyczyły prowadzenia działalności statutowej Instytutu, utrzymania obiektów oraz wypłaty wynagrodzeń.

Plan po zmianach w tej grupie wynosił 18 046 tys. zł. Wydatki wyniosły 17 646 tys. zł, co stanowi 97,8 proc. planu po zmianach. W porównaniu do 2020 r. (17 246 tys. zł) były o 400 tys. zł wyższe, tj. o 2,3 proc.

Wydatki kształtowały się następująco:

Wynagrodzenia osobowe

Wydatki na wynagrodzenia osobowe, wykazane w sprawozdaniu dotyczącym wykonania planu wydatków budżetu państwa Rb-28, wyniosły ogółem 7 509 tys. zł, co stanowi 96,2 proc. planu po zmianach i kształtowały się następująco:

– wynagrodzenia osobowe pracowników (§ 4010) – 7 004 tys. zł;
– dodatkowe wynagrodzenie roczne (§ 4040) – 505 tys. zł.

W kwocie wynagrodzenia osobowego pracowników uwzględniono wydatki, które nie wygasają z upływem 2021 r. w wysokości 416 tys. zł.

Honoraria i wynagrodzenia bezosobowe

Wydatki na honoraria (§ 4090) zaplanowane w wysokości 32 tys. zł zrealizowano w 100,0 proc. W porównaniu do 2020 r. (97 tys. zł) wydatki w 2021 r. były niższe o 65 tys. zł, tj. o 67,0 proc.

Wydatki na wynagrodzenia bezosobowe (§ 4170) zaplanowane w wysokości 357 tys. zł zostały również zrealizowane w 100 proc. Wydatki dotyczyły wynagrodzeń wypłaconych na podstawie umowy zlecenia lub umowy o dzieło za wykonanie upamiętnień.

W porównaniu do 2020 r. (436 tys. zł) wydatki w 2021 r. były niższe o 79 tys. zł, tj. o 18,1 proc.

Pochodne od wynagrodzeń

Pochodne od wynagrodzeń zaplanowano w wysokości 1 521 tys. zł, wykonanie wyniosło 1 462 tys. zł, co stanowi 96,1 proc. planu po zmianach, w tym:

– składki na ubezpieczenia społeczne (§ 4110) – 1 258 tys. zł;
– składki na Fundusz Pracy oraz Fundusz Solidarnościowy (§ 4120) – 160 tys. zł;
– wpłaty na PPK finansowane przez podmiot zatrudniający (§ 4710) – 44 tys. zł.

W kwotach wydatków na składki w § 4110 oraz § 4120 uwzględniono wydatki, które nie wygasają z upływem 2021 r. w wysokościach odpowiednio 71 tys. zł i 10 tys. zł.

Odpisy na Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych

Odpisy zrealizowano zgodnie z przepisami ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (tekst jedn. Dz. U. z 2021 r., poz. 746) oraz ustawy z dnia 19 lutego 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach służących realizacji ustawy budżetowej na rok 2021 (Dz. U. 2021 r., poz. 2400).

Wydatki zaplanowane w wysokości 154 tys. zł zrealizowano na kwotę 150 tys. zł.

W porównaniu do 2020 r. (144 tys. zł) wydatki w 2021 r. były wyższe o 6 tys. zł, tj. o 4,2 proc.

Podatki i opłaty na rzecz budżetów jednostek samorządu terytorialnego

Wydatki zaplanowano w wysokości 12 tys. zł, wykonanie wyniosło 11 tys. zł, co stanowi 91,7 proc. i dotyczyły:

– podatku od nieruchomości (§ 4480) – 9 tys. zł;
– opłat na rzecz budżetów jednostek samorządu terytorialnego (§ 4520) – 2 tys. zł.

W porównaniu do 2020 r. (6 tys. zł) wydatki w 2021 r. były wyższe o 5 tys. zł, tj. o 83,3 proc.

Zakup towarów i usług

Pozycja obejmuje wydatki związane z prowadzeniem działalności statutowej przez pion upamiętniania walk i męczeństwa oraz utrzymaniem zajmowanych obiektów. Wydatki zaplanowano

w wysokości 7 955 tys. zł, wykonanie wyniosło 7 930 tys. zł, co stanowi 99,7 proc. planu po zmianach.

W porównaniu do 2020 r. (7 878 tys. zł) wydatki w 2021 r. były wyższe o 52 tys. zł, tj. o 0,7 proc.

Wydatki obejmują:

1) grupę wydatków bieżących jednostki (§ 4000) w wysokości 5 783 tys. zł, w tym:
   - zakup materiałów i wyposażenia (§ 4210 – 469 tys. zł) w związku z bieżącym funkcjonowaniem IPN oraz realizacją zadań merytorycznych, m. in.: zniczy i wiązanek upamiętniających wydarzenia historyczne; materiałów biurowych i drobnego wyposażenia, mebli biurowych (szafy kartoteczne, gabloty ekspozycyjno-wystawiennicze), skanerów, paliwa do samochodów służbowych; w porównaniu do 2020 r. (275 tys. zł) wydatki w 2021 r. były wyższe o 194 tys. zł, tj. o 70,5 proc.;
   - zakup środków żywności (§ 4220 – 4 tys. zł); w porównaniu do 2020 r. (3 tys. zł) wydatki w 2021 r. były wyższe o 1 tys. zł, tj. o 33,3 proc.;
   - zakup energii (§ 4260 – 129 tys. zł), w tym dostawy energii elektrycznej, cieplnej, gazu oraz wody; w porównaniu do 2020 r. (54 tys. zł) wydatki w 2021 r. były wyższe o 75 tys. zł, tj. o 138,9 proc.;
   - zakup usług zdrowotnych (§ 4280 – 3 tys. zł) dotyczących badań okresowych i kontrolnych pracowników; w porównaniu do 2020 r. (2 tys. zł) wydatki w 2021 r. były wyższe o 1 tys. zł, tj. o 50,0 proc.;
   - zakup usług pozostałych (§ 4300 – 4 908 tys. zł), w tym m. in.: wydatki eksploatacyjne i porządkowe użytkowanych obiektów, usługi transportowe, pocztowe i kurierskie, monitoring, wykonanie tablic pamiątkowych oraz nagrobków upamiętniających weteranów walk o wolność i niepodległość Polski, porządkowanie polskich cmentarzy, w szczególności grobów osób zasłużonych i weteranów walk o niepodległość Polski, prace inwentaryzacyjne polskich cmentarzy wojennych za granicą, organizacja uroczystości upamiętniających ważne wydarzenia historyczne, wykonanie trumien ekshumacyjnych; w porównaniu do 2020 r. (4 831 tys. zł) wydatki w 2021 r. były wyższe o 77 tys. zł, tj. o 1,6 proc.;
   - opłaty tytułu zakupu usług telekomunikacyjnych (§ 4360 – 17 tys. zł) dotyczą telefonii stacjonarnej, komórkowej i Internetu; w porównaniu do 2020 r. (15 tys. zł) wydatki w 2021 r. były wyższe o 2 tys. zł, tj. o 13,3 proc.;
   - zakup usług obejmujących tłumaczenia (§ 4380 – 2 tys. zł); w 2020 r. nie realizowano wydatków w tym paragrafie;
   - opłaty za administrowanie i czynsze za budynki, lokale i pomieszczenia garażowe (§ 4400 – 251 tys. zł); w porównaniu do 2020 r. (498 tys. zł) wydatki w 2021 r. były niższe o 247 tys. zł, tj. o 49,6 proc.;
2) zakup środków dydaktycznych i książek (§ 4240 – 1 tys. zł); w porównaniu do 2020 r. (2 tys. zł) wydatki w 2021 r. były niższe o 1 tys. zł, tj. o 50,0 proc.;
3) zakup usług remontowych (§ 4270 – 2 146 tys. zł), w tym m. in.: prace remontowo-konserwacyjne mogił i nagrobków, prace restauratorskie pomników, tablic pamiątkowych i kwater a także konserwacja instalacji i urządzeń biurowych; w porównaniu do 2020 r. (2 198 tys. zł) wydatki w 2021 r. były niższe o 52 tys. zł, tj. o 2,4 proc.

Pozostałe wydatki

Wydatki zaplanowano w wysokości 209 tys. zł, wykonanie wyniosło 195 tys. zł, co stanowi 93,3 proc. planu po zmianach. Wydatki dotyczyły:

- wpłat na Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (§ 4140 – 125 tys. zł); w porównaniu do 2020 r. (114 tys. zł) wydatki w 2021 r. były wyższe o 11 tys. zł, tj. o 9,6 proc.;
- podróży służbowych krajowych (§ 4410 – 35 tys. zł); w porównaniu do 2020 r. (37 tys. zł) wydatki w 2021 r. były niższe o 2 tys. zł, tj. o 5,4 proc.;
- podróży służbowych zagranicznych (§ 4420 – 11 tys. zł); w porównaniu do 2020 r. (17 tys. zł) wydatki w 2021 r. były niższe o 6 tys. zł, tj. o 35,3 proc.;

– różnych opłat i składek (§ 4430 – 3 tys. zł): w porównaniu do 2020 r. (2 tys. zł) wydatki w 2021 r. były wyższe o 1 tys. zł, tj. o 50,0 proc.;
– szkoleń pracowników niebędących członkami korpusu służby cywilnej (§ 4700 – 12 tys. zł); w porównaniu do 2020 r. (17 tys. zł) wydatki w 2021 r. były niższe o 5 tys. zł, tj. o 29,4 proc.;
– różnice kursowe (§ 4950 – 9 tys. zł); w porównaniu do 2020 r. (5 tys. zł) wydatki w 2021 r. były wyższe o 4 tys. zł, tj. o 80,0 proc.

Wydatki majątkowe

Wydatki majątkowe zaplanowano w wysokości 820 tys. zł (plan po zmianach). Wydatki wyniosły 565 tys. zł, co stanowi 68,9 proc., w tym wydatki, które nie wygasły z upływem 2021 r. r. w wysokości 446 tys. zł.

Realizacja przedstawia się następująco:
– § 6050 – wydatki inwestycyjne jednostek budżetowych – 446 tys. zł, co stanowi 63,7 proc. planu po zmianach (700 tys. zł) – są to wydatki, które nie wygasają z upływem roku 2021 i będą przeznaczone na Budowę Pomnika Grudnia 70 na Cmentarzu Centralnym w Szczecinie;
– § 6060 – wydatki na zakupy inwestycyjne jednostek budżetowych – 119 tys. zł, tj. 99,2 proc. planu po zmianach (120 tys. zł) – zakup zintegrowanego zestawu kompleksowego wyposażenia multimedialnego sali konferencyjnej.

Tabela 8. Wydatki majątkowe IPN-KŚZpNP w 2021 r.

Wyszczególnienie	Rok 2020	Rok 2021				
	Wykonanie	Ustawa budżetowa	Plan po zmianach	Wykonanie	5:4	5:2
	w tys. zł				proc.	
1	2	3	4	5	6	7
dział 921 z tego:	**1 971**	**820**	**820**	**565**	**68,9**	**28,7**
rozdział 92127	**1 924**	**820**	**820**	**565**	**68,9**	**29,4**
§ 6050	1 924	700	700	446	63,7	23,2
§ 6060		120	120	119	99,2	
rozdział 92128	**47**					
§ 6060	47					

9.2. Budżet Instytutu w układzie zadaniowym

W 2021 r. Instytut Pamięci Narodowej realizował zadania w ramach budżetu zadaniowego, zgodnie z następującą klasyfikacją zadaniową:

Funkcja 1. Zarządzanie państwem

Zadanie 1.9. Działalność ustawowa Instytutu Pamięci Narodowej

Na realizację zadania zaplanowano 379 474 tys. zł, wydatki wyniosły 375 813 tys. zł, co stanowiło 99,0 proc. planu, w tym wydatki, które nie wygasają z upływem 2021 r. w wysokości 20 083 tys. zł.

I. Cel zadania: Upowszechnianie wiedzy o najnowszej historii Polski na podstawie zgromadzonego materiału archiwalnego i ściganie zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu

Miernik: Liczba zrealizowanych wniosków o udostępnienie dokumentów (w szt.)

Plan miernika – 50 180 szt.; wykonanie – 51 944 szt. (103,5 proc. planu)

II. Cel zadania: Prowadzenie działalności edukacyjnej i badań naukowych oraz popularyzacja ich wyników

Miernik: Liczba zrealizowanych przedsięwzięć (w szt.)

Plan miernika – 3 393 szt.; wykonanie – 3 565 szt. (105,1 proc. planu)

III. Cel zadania: Poszukiwanie miejsc spoczynku osób poległych w walkach o niepodległość i zjednoczenie Państwa Polskiego

Miernik: Liczba zrealizowanych przedsięwzięć (w szt.)

Plan miernika – 99 szt.; wykonanie – 133 szt. (134,3 proc. planu)

W ramach zadania 1.9. Instytut realizował następujące podzadania:

Podzadanie 1.9.1. Gromadzenie, opracowywanie, digitalizacja i udostępnianie dokumentów z archiwum IPN

Na realizację podzadania zaplanowano 150 348 tys. zł, wydatki wyniosły 149 455 tys. zł, co stanowi 99,4 proc. planu, w tym wydatki, które nie wygasają z upływem 2021 r. w wysokości 8 119 tys. zł.

Cel podzadania: udostępnianie dokumentów w postaci cyfrowej wszystkim kategoriom wnioskodawców

Miernik: Liczba uporządkowanych i opracowanych dokumentów udostępnianych w postaci cyfrowej wszystkim kategoriom wnioskodawców (w szt.)

Plan miernika – 155 620 szt.; wykonanie – 288 592 szt. (185,4 proc. planu).

Podzadanie 1.9.2. Prowadzenie śledztw w sprawie zbrodni nazistowskich, komunistycznych oraz przeciwko ludzkości i innych

Na realizację zadania zaplanowano 40 843 tys. zł, wydatki wyniosły 40 261 tys. zł, tj. 98,6 proc. planu, w tym wydatki, które nie wygasają z upływem 2021 r. w wysokości 893 tys. zł.

Cel podzadania: Zagwarantowanie obywatelom konstytucyjnego prawa do wszechstronnego i bez nieuzasadnionej zwłoki wyjaśnienia przez uprawniony organ wszystkich okoliczności dotyczących zbrodni nazistowskich, komunistycznych, wojennych, przeciwko ludzkości, pokojowi i innych

Miernik: Liczba postępowań zakończonych przez prokuratorów IPN w ciągu roku kalendarzowego (w szt.)

Plan miernika – 1 037 szt.; wykonanie – 1 468 szt. (141,6 proc. planu)

Podzadanie 1.9.3. Opracowywanie i publikowanie informacji w BIP IPN oraz katalogach tematycznych, prowadzenie rejestru oświadczeń lustracyjnych i ich analiza, przygotowywanie postępowań lustracyjnych

Na realizację zadania zaplanowano 41 135 tys. zł, wydatki wyniosły 40 056 tys. zł, co stanowi 97,3 proc. planu, w tym wydatki, które nie wygasają z upływem 2021 r. w wysokości 1 253 tys. zł.

Cel podzadania: Publikacja w BIP IPN zgodnie z art. 22 ust. 1 i 2 ustawy lustracyjnej z 2006 r. oraz katalogach z art. 52a pkt 6, 7 i 8 ustawy o IPN z 1998 r. oraz przygotowanie postępowań lustracyjnych

Miernik: Liczba osób, odnośnie których zebrano i ostatecznie zweryfikowano informacje (liczba całkowita)

Plan miernika – 25 640; wykonanie – 26 038 (101,6 proc. planu)

Podzadanie 1.9.4. Działalność edukacyjna, wystawiennicza, badawcza, wydawnicza i dokumentacyjna

Na realizację zadania zaplanowano 147 148 tys. zł, wydatki wyniosły 146 041 tys. zł, co stanowi 99,2 proc. planu, w tym wydatki, które nie wygasają z upływem 2021 r. w wysokości 9 818 tys. zł.

I. Cel podzadania: Upowszechnianie wiedzy na temat najnowszej historii Polski

Miernik: Liczba zrealizowanych przedsięwzięć/publikacji (w szt.)

Plan miernika – 2 789 szt.; wykonanie – 2 954 szt. (105,9 proc. planu)

II. Cel podzadania: Prowadzenie badań naukowych nad najnowszą historią Polski i ich upowszechnianie

Miernik: Liczba publikacji naukowych (szt.)

Plan miernika – 604 szt.; wykonanie – 611 szt. (101,2 proc. planu)

III. Cel podzadania: Prowadzenie prac poszukiwawczych miejsc spoczynku osób poległych w walkach o niepodległość i zjednoczenie Państwa Polskiego i upowszechnianie ich wyników

Miernik: Liczba zrealizowanych przedsięwzięć (szt.)

Plan miernika – 99 szt.; wykonanie – 133 szt. (134,3 proc. planu)

Funkcja 9. Kultura i dziedzictwo narodowe

Zadanie 9.1. Ochrona i popularyzacja dziedzictwa i tożsamości narodowej w kraju i za granicą

Podzadanie 9.1.1. Ochrona materialnego dziedzictwa kulturowego i miejsc pamięci narodowej w kraju i za granicą

Na realizację zadania zaplanowano 19 681 tys. zł, wydatki wyniosły 19 026 tys. zł, co stanowi 96,7 proc. planu, w tym wydatki, które nie wygasają z upływem 2021 r. w wysokości 943 tys. zł.

Cel podzadania: Utrzymanie i ochrona miejsc pamięci narodowej

Mierniki:

1) Liczba obiektów wprowadzonych do ewidencji miejsc pamięci narodowej (szt.),
   Plan miernika – 2 443; wykonanie – 4 023 (164,7 proc. planu)
2) Liczba przeprowadzonych lustracji miejsc pamięci narodowej (szt.),
   Plan miernika – 684; wykonanie – 1 339 (195,8 proc. planu)

Funkcja 13. Zabezpieczenie społeczne i wspieranie rodziny

Zadanie 13.2. Świadczenia społeczne

Na realizację zadania zaplanowano 8 452 tys. zł, wydatki wyniosły 8 199 tys. zł, co stanowi 97,0 proc. planu.

Podzadanie 13.2.6. Uposażenia dla sędziów i prokuratorów w stanie spoczynku i uposażenia rodzinne

Odstąpiono od definiowania celu oraz miernika ze względu na kategorię wydatków.

Wykonanie wydatków w układzie zadaniowym w 2021 r. przedstawia się następująco:

Tabela 9. Wykonanie wydatków w układzie klasyfikacji zadaniowej IPN-KŚZpNP w 2021 r.

Kod klasyfikacji zadaniowej (nr funkcji/ zadania) podzadania/ działania)	Nazwa działania	Plan (po zmianach)	Wykonanie	w tym wydatki, które nie wygasają z upływem 2021 r.	4:3
		w tys. zł			proc.
1	2	3	4	5	6
1.9.	Działalność ustawowa Instytutu Pamięci Narodowej	**379 474**	**375 813**	**20 083**	**99,0**
1.9.1.	Gromadzenie, opracowywanie, digitalizacja i udostępnianie dokumentów z archiwów IPN	150 348	149 455	8 119	99,4
1.9.1.1.	Gromadzenie, opracowywanie i digitalizacja dokumentów	71 420	71 024	3 598	99,4
1.9.1.2.	Udostępnianie dokumentów	78 928	78 431	4 521	99,4
1.9.2.	Prowadzenie śledztw w sprawie zbrodni nazistowskich, komunistycznych oraz przeciwko ludzkości i innych	40 843	40 261	893	98,6
1.9.2.1.	Sprawowanie nadzoru służbowego i instancyjnego, środki odwoławcze, prowadzenie postępowań skargowych, wizytacje i kontrole oraz realizacja zadań wynikających ze skontrum	6 100	5 780	115	94,8

Kod klasyfikacji zadaniowej (nr funkcji/ zadania) podzadania/ działania)	Nazwa działania	Plan (po zmianach)	Wykonanie	w tym wydatki, które nie wygasają z upływem 2021 r.	4:3
		w tys. zł			proc.
1	2	3	4	5	6
1.9.2.2	Prowadzenie postępowań karnych dotyczących zbrodni komunistycznych, nazistowskich, wojennych przeciwko ludzkości i pokojowi oraz innych przewidzianych w ustawach	34 743	34 481	778	99,2
1.9.3.	Opracowywanie i publikowanie informacji w BIP IPN oraz katalogach tematycznych, prowadzenie rejestru oświadczeń lustracyjnych i ich analiza, przygotowywanie postępowań lustracyjnych	41 135	40 056	1 253	97,3
1.9.3.1.	Opracowywanie i publikowanie informacji w BIP IPN oraz w katalogach tematycznych	20 651	20 091	624	97,3
1.9.3.2.	Przygotowywanie i prowadzenie postępowań lustracyjnych	20 484	19 965	629	97,4
1.9.4.	Działalność edukacyjna, wystawiennicza, badawcza, wydawnicza i dokumentacyjna	147 148	146 041	9 818	99,2
1.9.4.1.	Działalność edukacyjna, wystawiennicza, badawcza, wydawnicza i dokumentacyjna	147 148	146 041	9 818	99,2
9.1.	Ochrona i popularyzacja dziedzictwa i tożsamości narodowej w kraju i za granicą	**19 681**	**19 026**	**943**	**96,7**
9.1.1	Ochrona materialnego dziedzictwa kulturowego i miejsc pamięci narodowej w kraju i zagranicą	19 681	19 026	943	96,7
9.1.1.7	Opieka nad miejscami pamięci narodowej oraz grobami i cmentarzami wojennymi	10 304	9 976	252	96,8
9.1.1.9	Upamiętnianie wydarzeń historycznych	9 377	9 050	691	96,5
13.2.	Świadczenia społeczne	**8 452**	**8 199**	**0**	**97,0**
13.2.6.	Uposażenia dla sędziów i prokuratorów w stanie spoczynku i uposażenia rodzinne	8 452	8 199	0	97,0
13.2.6.2.	Uposażenia dla prokuratorów w stanie spoczynku oraz dodatki do tych uposażeń	7 622	7 381	0	96,8
13.2.6.3.	Uposażenia rodzinne oraz dodatki do tych uposażeń	830	818	0	98,6
Razem funkcje 1.9.+9.1.+13.2.		**407 607**	**403 038**	**21 025**	**98,9**

9.3. Zatrudnienie

Przeciętne zatrudnienie pracowników w 2021 r. w Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu wynosiło 2 486,37 etatu.

Instytut Pamięci Narodowej to instytucja o wyjątkowo złożonym profilu, niespotykana i nieporównywalna do innych podmiotów, realizująca cele publiczne. Ten specyficzny charakter polega na połączeniu wielu, interdyscyplinarnych obszarów, stosowanych technik i metod badawczych. Zakres działalności Instytutu zmieniał się w ciągu ponad 20-letniej historii, ale zmiany polegały zawsze na poszerzaniu się tego obszaru, co wymagało nieustannych zmian w liczbie zatrudnianych pracowników. Realizacja zadań ustawowych i wypełnianie misji jest możliwe w najlepszy sposób dzięki obecnej strukturze Instytutu, tj. poprzez działalność śledczą i lustracyjną, badawczą i edukacyjną, archiwalną, upamiętnień i poszukiwawczą, wydawniczą oraz najnowszą w obszarze nowych technologii. Wymagania współcze-

sności polegające na konieczności korzystania z najnowszych zdobyczy technik, nowych technologii informatycznych, wizualnych, środków komunikacji, postawiło przed kierownictwem Instytutu nowe wyzwania dotarcia do jak największego grona odbiorców, w tym przede wszystkim do ludzi młodych pragnących poszerzać swoją wiedzę historyczną oraz budować właściwą postawę patriotyczną. Najwyższa jakość realizowanych zadań możliwa jest dzięki zasobom finansowym, organizacji pracy, ale przede wszystkim wysoko wykwalifikowanym pracownikom zatrudnionym w wyniku procesów rekrutacyjnych weryfikujących kompetencje, wiedzę, doświadczenie zawodowe, odpowiednią postawę pracowniczą.

Według stanu na 31 grudnia 2021 r. w Instytucie zatrudnionych było 2 519 osób, co w przeliczeniu na etaty stanowi 2 475 et., w tym 114 stanowiły etaty prokuratorskie. W pionie śledczym Instytutu zatrudnienie w etatach wynosiło 77 prokuratorów a w pionie lustracyjnym 37 prokuratorów.

Instytut zatrudnia osoby posiadające orzeczenie o stopniu niepełnosprawności. Przeciętne zatrudnienie tych osób w Instytucie w 2021 r. wynosiło 39,5 etatu. Według stanu na 31 grudnia 2021 r. zatrudnionych było 41 osób posiadających orzeczenie o stopniu niepełnosprawności na 40,0 etatach.

Spośród 2 519 pracowników Instytutu 2 219 posiada wykształcenie wyższe, co stanowi 88,1 proc. zatrudnionych, w tym 8 osób posiada tytuł naukowy profesora, 44 osoby posiadają stopień naukowy doktora habilitowanego i 411 osób posiada stopień naukowy doktora.

Tabela 10. Wykształcenie pracowników na 31 grudnia 2021 r.

Wykształcenie pracowników na 31 grudnia 2021 r.		
	w osobach	proc.*
wyższe (licencjackie, magisterskie)	2 219	88,1
średnie (ogólnokształcące, średnie zawodowe, policealne)	257	10,2
inne (zasadnicze, podstawowe)	43	1,7

* Procent w stosunku do zatrudnienia ogółem w osobach na 31 grudnia 2021 r.

Stopień/tytuł naukowy	liczba osób na 31 grudnia 2021 r.
doktor	411
doktor habilitowany	44
profesor	8

Największy odsetek pracowników Instytutu stanowią pracownicy zatrudnieni w pionach merytorycznych IPN według stanu na 31 grudnia 2021 r.:

– w Archiwum IPN oraz w oddziałowych biurach – 847,85 et., co stanowi 34,26 proc. w stosunku do zatrudnienia ogółem w etatach na 31 grudnia 2021 r.;
– w Biurze Badań Historycznych oraz oddziałowych biurach – 204,35 et., co stanowi 8,26 proc. w stosunku do zatrudnienia ogółem w etatach na 31 grudnia 2021 r.;
– w Biurze Edukacji Narodowej oraz oddziałowych biurach – 169 et., co stanowi 6,83 proc. w stosunku do zatrudnienia ogółem w etatach na 31 grudnia 2021 r.;
– w Biurze Poszukiwań i Identyfikacji, oddziałowym biurze oraz oddziałowych wieloosobowych stanowiskach do spraw poszukiwań i identyfikacji – 65,95 et., co stanowi 2,66 proc. w stosunku do zatrudnienia ogółem w etatach na 31 grudnia 2021 r.;
– w Biurze Upamiętniania Walk i Męczeństwa oraz oddziałowych wieloosobowych stanowiskach do spraw upamiętniania walk i męczeństwa – 94,50 et., co stanowi 3,82 proc. zatrudnienia ogółem w etatach na 31 grudnia 2021 r.;
– w Biurze Lustracyjnym oraz w oddziałowych biurach (łącznie z prokuratorami) – 219,76 et., co stanowi 8,88 proc. w stosunku do zatrudnienia ogółem w etatach na 31 grudnia 2021 r.;

– w Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu i w oddziałowych komisjach (łącznie z prokuratorami) – 148,75 et., co stanowi 6,01 proc. w stosunku do zatrudnienia ogółem w etatach na 31 grudnia 2021 r.
– w Wydawnictwie IPN – 61,50 et., co stanowi 2,48 proc. w stosunku do zatrudnienia ogółem w etatach na 31 grudnia 2021 r.
– w Biurze Prezesa – 27,35 et., co stanowi 1,11 proc. w stosunku do zatrudnienia ogółem w etatach na 31 grudnia 2021 r.
– w Biurze Nowych Technologii – 5,80 et., co stanowi 0,23 proc. w stosunku do zatrudnienia ogółem w etatach na 31 grudnia 2021 r.
– w Biurze Rzecznika Prasowego – 15,50 et., co stanowi 0,63 proc. w stosunku do zatrudnienia ogółem w etatach na 31 grudnia 2021 r.
– w Biurze Współpracy Międzynarodowej – 10,00 et., co stanowi 0,40 proc. w stosunku do zatrudnienia ogółem w etatach na 31 grudnia 2021 r.

Łącznie stanowi to 75,57 proc. ogółu zatrudnionych w etatach na 31 grudnia 2021 r.

W pozostałych komórkach organizacyjnych centrali i oddziałów zajmujących się m. in. zagadnieniami z zakresu prawa, zamówień publicznych, informatyki oraz programowania, księgowości, kadr i płac, ochrony informacji niejawnych, służby ochrony, bezpieczeństwa teleinformatycznego, zarządzania nieruchomościami według stanu na 31 grudnia 2021 r. zatrudnienie wynosiło 604,70 et., co stanowi 24,43 proc. w stosunku do zatrudnienia ogółem w etatach na 31 grudnia 2021 r.

Tabela 11. Zatrudnienie wg stanu na 31 grudnia 2021 r.

Komórki organizacyjne IPN	w etatach	proc.*
Archiwum IPN oraz oddziałowe biura	847,85	34,26
Biuro Badań Historycznych oraz oddziałowe biura	204,35	8,26
Biuro Edukacji Narodowej oraz oddziałowe biura	169,00	6,83
Biuro Poszukiwań i Identyfikacji, oddziałowe biuro oraz wieloosobowe stanowiska w oddziałach	65,95	2,66
Biuro Upamiętniania, Walk i Męczeństwa oraz wieloosobowe stanowiska w oddziałach	94,50	3,82
Biuro Lustracyjne oraz oddziałowe biura (łącznie z prokuratorami)	219,76 (w tym 37 prokuratorów)	8,88
Główna Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu oraz oddziałowe komisje (łącznie z prokuratorami)	148,75 (w tym 77 prokuratorów)	6,01
Wydawnictwo IPN	61,50	2,48
Biuro Prezesa, Biuro Nowych Technologii, Biuro Rzecznika Prasowego, Biuro Współpracy Międzynarodowej	58,65	2,37
pozostałe komórki organizacyjne centrali oraz oddziałów (w tym pracownicy ochrony)	604,70 (w tym 163,00 pracowników ochrony)	24,43 (w tym 6,59 pracownicy ochrony)

* Procent w stosunku do zatrudnienia ogółem w etatach na 31 grudnia 2021 r.

Dodatkowo Instytut oferuje możliwość zdobywania doświadczenia zawodowego w ramach staży zawodowych, praktyk studenckich i wolontariatów. W ten sposób w roku 2021 69 osób, niebędących pracownikami Instytutu, wykonywały ww. czynności w tym w ramach: staży zawodowych 12 osób, praktyk studenckich 36 osób, wolontariatu 21 osoby.

Wykaz skrótów

AAN	–	Archiwum Akt Nowych
ABeL	–	Aplikacja Biura Lustracyjnego
AGH	–	Akademia Górniczo-Hutnicza
AIDSSH	–	Autoriteti Për Informimin mbi Dokumentet e ish Sigurimit të Shtetit
AIPN	–	Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej
AJC	–	American Jewish Committee (Amerykański Komitet Żydowski)
AK	–	Armia Krajowa
AKO	–	Armia Krajowa Obywatele
AL	–	Armia Ludowa
AP	–	Archiwum Państwowe
AWPL-ZChR	–	Akcja Wyborcza Polaków na Litwie – Związek Chrześcijańskich Rodzin
BAG	–	Biuro Administracyjno-Gospodarcze
BBC	–	British Broadcasting Corporation (Brytyjska Korporacja Radiofoniczna)
BBFiK	–	Biuro Budżetu Finansów i Kadr
BBH	–	Biuro Badań Historycznych
BCh	–	Bataliony Chłopskie
BEN	–	Biuro Edukacji Narodowej
bhp	–	Bezpieczeństwo i higiena pracy
BIP	–	Biuletyn Informacji Publicznej
BL	–	Biuro Lustracyjne
BNT	–	Biuro Nowych Technologii
BO	–	Biuro Ochrony
BP	–	Biuro Prawne
BPiI	–	Biuro Poszukiwań i Identyfikacji
BPiKS	–	Biuro Prezesa i Komunikacji Społecznej
BRP	–	Biuro Rzecznika Prasowego
BUWiM	–	Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa
BWM	–	Biuro Współpracy Międzynarodowej
CA	–	Cyfrowe Archiwum
CAF	–	Centralna Agencja Fotograficzna
CE	–	Centrum Edukacyjne
CEJSH	–	The Central European Journal of Social Sciences and Humanities
CEKiS	–	Centrum Kultury i Sztuki
CH	–	Centrum Handlowe
ChRL	–	Chińska Republika Ludowa
CIA	–	Central Intelligence Agency (Centralna Agencja Wywiadowcza)
CM	–	Collegium Medicum
CODIS	–	Combined DNA Index System (Połączony system Indeksu DNA) Bezpieczeństwa Państwa i Wywiadu
CPB	–	Centralny Projekt Badawczy
CS WOT	–	Centrum Szkolenia Wojsk Obrony Terytorialnej
DBOT	–	Dolnośląska Brygada Obrony Terytorialnej
DP	–	Dywizja Piechoty
DPAA	–	Defense Prisoner of War / Missing in Action Accounting Agency
DSZ	–	Delegatura Sił Zbrojnych na Kraj
Dz. U.	–	Dziennik Ustaw
ECPiP	–	Europejskie Centrum Pamięci i Pojednania

EJTN – Europejska Sieć Szkolenia Kadr Wymiaru Sprawiedliwości
ENRS – European Network Remembrance and Solidarity (Europejska Sieć Pamięć i Solidarność)
ERIH+ – European Reference Index for the Humanities
EWP – Elektroniczny Wykaz Postępowań
FB – Facebook (Serwis Społecznościowy)
FPE – Fundacja Projekty Edukacyjne
FRSE – Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji
GB – gigabajt
gestapo – Geheime Staatspolizei (nazistowska Tajna Policja Państwowa)
GG – Generalgouvernement (Generalne Gubernatorstwo)
GK – Główna Komisja
GKŚZpNP – Główna Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
gm. – gmina
GRH – Grupa Rekonstrukcji Historycznej
HDA SBU – Hałuzewyj derżawnyj archiw Służby bezpeky Ukrajiny (Wydzielone Państwowe Archiwum Służby Bezpieczeństwa Ukrainy)
IAR – Informacyjna Agencja Radiowa
ICM UW – Interdyscyplinarne Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego Uniwersytetu Warszawskiego
IDFI – Institute for Development of Freedom of Information (Instytut Rozwoju Wolności Informacji)
IH PAN – Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla Polskiej Akademii Nauk
IHN PAN – Instytut Historii Nauki Polskiej Akademii Nauk
IPN-KŚZpNP – Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
j.a. – jednostka archiwalna
KBW – Korpus Bezpieczeństwa Wewnętrznego
KBZpNP – Komisja Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
KC PZPR – Komitet Centralny Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej
KG RP – Konsulat Generalny RP
KGB – Komitet Bezpieczeństwa Państwowego
KGHM – Kombinat Górniczo-Hutniczy Miedzi
KGP – Komenda Główna Policji
kk – Kodeks karny
KL – Konzentrationslager (obóz koncentracyjny)
KOP – Korpus Ochrony Pogranicza
KOR – Komitet Obrony Robotników
kpk – Kodeks postępowania karnego
KPN – Konfederacja Polski Niepodległej
KPP – Komunistyczna Partia Polski
KPRM – Kancelaria Prezesa Rady Ministrów
KPRP – Komunistyczna Partia Robotnicza Polski
KRUS – Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego
KSS „KOR” – Komitet Samoobrony Społecznej „KOR”
KUL – Katolicki Uniwersytet Lubelski
KW MO – Komenda Wojewódzka Milicji Obywatelskiej
KW PZPR – Komitet Wojewódzki Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej
KWB – Kopalnia Węgla Brunatnego
KWiS – Krzyż Wolności i Solidarności

KWK	–	Kopalnia Węgla Kamiennego
KWP	–	Komenda Wojewódzka Policji
KWP	–	Konspiracyjne Wojsko Polskie
LGGRTC	–	Genocide and Resistance Research Centre of Lithuania (Centrum Badania Ruchu Oporu i Ludobójstwa Mieszkańców Litwy)
LO	–	liceum ogólnokształcące
LWP	–	Ludowe Wojsko Polskie
ŁBOT	–	Łódzka Brygada Obrony Terytorialnej
MABPZ	–	Stała Konferencja Muzeów, Archiwów i Bibliotek Polskich na Zachodzie
MBP	–	Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego
MCDN	–	Małopolskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli
MEN	–	Ministerstwo Edukacji Narodowej
MGB LSRS	–	Ministierstwo Gosudarstwiennoj Biezopasnosti LSRS (Ministerstwo Bezpieczeństwa Państwowego Litewskiej Socjalistycznej Republiki Sowieckiej)
MIA	–	Missing in Action (zaginieni w akcji)
MKDiN	–	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
MKO	–	Mazowieckie Kuratorium Oświaty
MKZ	–	Międzyzakładowy Komitet Założycielski
MNiSW	–	Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego
MO	–	Milicja Obywatelska
MON	–	Ministerstwo Obrony Narodowej
MPK	–	Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne
MROT	–	Mazowiecka Regionalna Organizacja Turystyczna
MSW	–	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
MSWiA	–	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji
MSZ	–	Ministerstwo Spraw Zagranicznych
MUBP	–	Miejski Urząd Bezpieczeństwa Publicznego
NBP	–	Narodowy Bank Polski
NEB	–	Nemzeti Emlékezet Bizottsága (Komitet Pamięci Narodowej)
NIK	–	Najwyższa Izba Kontroli
NKWD	–	Narodnyj Komissariat Wnutriennich Dieł (Ludowy Komisariat Spraw Wewnętrznych ZSRS)
NMP	–	Najświętsza Maria Panna
NNW	–	Festiwal Filmowy Niepokorni Niezłomni Wyklęci
NOB	–	Narodowa Organizacja Bojowa
NSDAP	–	Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei (Narodowosocjalistyczna Niemiecka Partia Robotników)
NSZ	–	Narodowe Siły Zbrojne
NSZZ RI	–	Niezależny Samorządny Związek Zawodowy Rolników Indywidualnych
NSZZ	–	Niezależny Samorządny Związek Zawodowy
NZS	–	Niezależne Zrzeszenie Studentów
NZW	–	Narodowe Zjednoczenie Wojskowe
OAIPN	–	Oddziałowe Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej
OBAG	–	Oddziałowe Biuro Administracyjno-Gospodarcze
OBBH	–	Oddziałowe Biuro Badań Historycznych
OBEN	–	Oddziałowe Biuro Edukacji Narodowej
OBL	–	Oddziałowe Biuro Lustracyjne
OBO	–	Oddziałowe Biuro Ochrony

OBPiI – Oddziałowe Biuro Poszukiwań i Identyfikacji
OBUWiM – Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa
OBWE – Organization for Security and Co-operation (Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie)
ODSK – Ośrodek Działań Społeczno-Kulturalnych
OHP – Ochotnicze Hufce Pracy
OIPN – Oddział Instytutu Pamięci Narodowej
OK – Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
OKŚZpNP – Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
ONMP – kościół Ofiarowania Najświętszej Maryi Panny
ONR – Obóz Narodowo-Radykalny
ONZ – Organizacja Narodów Zjednoczonych
OP – Oddział Partyzancki
OPB – Oddziałowy Projekt Badawczy
ORMO – Ochotnicza Rezerwa Milicji Obywatelskiej
ORP – Okręt Rzeczypospolitej Polskiej
OUN-UPA – Organizacja Ukraińskich Nacjonalistów – Ukraińska Armia Powstańcza
PAHA – Polish-American Historical Association
PAN – Polska Akademia Nauk
PAP – Polska Agencja Prasowa
PAS – Pogotowie Akcji Specjalnej
PAST – Polska Akcyjna Spółka Telefoniczna
PBOT – Podlaska Brygada Obrony Terytorialnej
PCEK – Powiatowe Centrum Edukacji Kulturalnej
PCEN – Podkarpackie Centrum Edukacji Nauczycieli
PCK – Polski Czerwony Krzyż
PGE – Polska Grupa Energetyczna S.A.
PGR – Państwowe Gospodarstwa Rolne
PGRH – Podhalańska Grupa Rekonstrukcji Historycznych
PIBM – Polski Instytut Badawczy i Muzeum w Budapeszcie
PINK – Polski Instytut Naukowy w Ameryce
PJS – „Polish-Jewish Studies”
PKP – Polskie Koleje Państwowe
PKWN – Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego
PNZ – Państwowe Nieruchomości Ziemskie
POW – Polska Organizacja Wojskowa
POW – Prisoners of War (jeńcy wojenni)
Ppl – Przygotowawcze postępowanie lustracyjne
PPR – Polska Partia Robotnicza
PPS – Polska Partia Socjalistyczna
PPS-WRN – Polska Partia Socjalistyczna – Wolność, Równość, Niepodległość
PRL – Polska Rzeczpospolita Ludowa
PSL – Polskie Stronnictwo Ludowe
PSP – Pułk Strzelców Podhalańskich
PSP AK – Pułk Strzelców Podhalańskich Armii Krajowej
PSZ – Polskie Siły Zbrojne
PTPN – Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk
PTTK – Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze
PUBP – Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego

PUdsBP – Powiatowy Urząd do spraw Bezpieczeństwa Publicznego
pw – Portal Powstanie Wielkopolskie
PZŁ – Polski Związek Łowiecki
PZPR – Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
RAF – Royal Air Force (Królewskie Siły Powietrzne)
RDLP – Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych
REN – Referat Edukacji Narodowej
RFK – Referat Finansowo-Księgowy
RFN – Republika Federalna Niemiec
RFSRR – Rosyjska Federacyjna Socjalistyczna Republika Radziecka
RODN „WOM" – Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „Wojewódzki Ośrodek Metodyczny"
ROPCiO – Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela
ROPWiM – Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa
RP – Rzeczpospolita Polska
S.A. – Spółka akcyjna
SB – Służba Bezpieczeństwa
SDiM – Sejm Dzieci i Młodzieży
SEiS – Sekcja Ewidencji i Sprawdzeń
SEO – Search Engine Optimization
SGO – Samodzielna Grupa Operacyjna
SKW – Służba Kontrwywiadu Wojskowego
SOK – Straż Ochrony Kolei
SOVLAB – The Soviet Past Research Laboratory (Laboratorium Studiów nad Sowiecką Przeszłością)
SP – szkoła podstawowa
SP ZZOD – Samodzielny Publiczny Zespół Zakładów Opieki Długoterminowej
Sp. z o.o. – Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością
SS – Die Schutzstaffel der NSDAP (oddział ochronny NSDAP)
SUiP – Sekcja Udostępniania i Publikacji
SWAP – Stowarzyszenie Weteranów Armii Polskiej w Ameryce
SZP – Służba Zwycięstwu Polski
ŚZpNP – Ściganie Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
ŚZŻ AK – Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej
TB – terabajt
TDH – Turniej Debat Historycznych
TKKŚ – Towarzystwo Krzewienia Kultury Świeckiej
TVP – Telewizja Polska
TW – Tajny Współpracownik
UAM – Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
UB – Urząd Bezpieczeństwa
UBP – Urząd Bezpieczeństwa Publicznego
UdsW – Urząd do Spraw Wyznań
UG – Uniwersytet Gdański
UIPN – Ukraiński Instytut Pamięci Narodowej
UJ – Uniwersytet Jagielloński
UKSW – Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie
UM – Urząd Miasta
UMCS – Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
UMK – Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

UNESCO – United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Organizacja Narodów Zjednoczonych do spraw Oświaty, Nauki i Kultury)
UOP – Urząd Ochrony Państwa
UPA – Ukraińska Powstańcza Armia
UPJPII – Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie
ÚPN – Ústav Pamäti Národa (Słowacki Instytut Pamięci Narodu)
USHMM – United States Holocaust Memorial Museum (Muzeum Holokaustu w Waszyngtonie)
USPV – Universitas Studiorum Polona Vilnensis
USRR – Ukraińska Socjalistyczna Republika Radziecka
USSR – The Union of Soviet Socialist Republics (Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich)
USTR – Instytut Badania Reżimów Totalitarnych w Pradze
UŚ – Uniwersytet Śląski
UTH – Uniwersytet Techniczno-Humanistyczny w Radomiu
UW – Urząd Wojewódzki
UW – Uniwersytet Warszawski
UWr – Uniwersytet Wrocławski
WAT – Wojskowa Akademia Techniczna
WBH – Wojskowe Biuro Historyczne
WDK – Wojewódzki Dom Kultury
WiMBP – Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna
WiN – Zrzeszenie „Wolność i Niezawisłość”
WIPN – Wydawnictwo Instytutu Pamięć Narodowej
WKU – Wojskowa Komenda Uzupełnień
WNMP – Parafia Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny
WOP – Wojska Ochrony Pogranicza
WOT – Wojska Obrony Terytorialnej
WP – Wojsko Polskie
WRON – Wojskowa Rada Ocalenia Narodowego
WSdsPiI – Wieloosobowe Stanowisko do spraw Poszukiwań i Identyfikacji
WSGO „Warta” – Wielkopolska Samodzielna Grupa Ochotnicza „Warta”
WSI – Wyższa Szkoła Inżynierska
WSP – Wyższa Szkoła Pedagogiczna
WSPiA – Wyższa Szkoła Pedagogiki i Administracji
WSR – Wojskowy Sąd Rejonowy
WUBP – Wojewódzkie Urzędy Bezpieczeństwa Publicznego
WUdsBP – Wojewódzki Urząd do spraw Bezpieczeństwa Publicznego
WUSW – Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych
WZZ – Wolne Związki Zawodowe
ZAL – Zwangsarbeitslager (obóz pracy przymusowej)
ZER MSWiA – Zakład Emerytalno-Rentowy Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji
ZEZZOR – baza Zaopatrzenia Emerytalnego Żołnierzy Zawodowych oraz ich Rodzin
ZFŚS – Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych
ZG WiN – Zarząd Główny Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość”
ZHP – Związek Harcerstwa Polskiego

ZHR	–	Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej
Zi	–	zbrodnie inne
Zk	–	zbrodnie komunistyczne
Zn	–	zbrodnie niemieckie
ZOMO	–	Zmotoryzowane Odwody Milicji Obywatelskiej
ZPB	–	Zakłady Przemysłu Bawełnianego im. Juliana Marchlewskiego
ZS	–	Zespół Szkół
ZSL	–	Zjednoczone Stronnictwo Ludowe
ZSR	–	Zespół Szkół Rolniczych
ZSRR	–	Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich
ZSRS	–	Związek Socjalistycznych Republik Sowieckich
ZSTiO	–	Zespół Szkół Technicznych i Ogólnokształcących
ZWZ	–	Związek Walki Zbrojnej
ZWZ-AK	–	Związek Walki Zbrojnej Armii Krajowej

ANEKS

ZAŁĄCZNIK NR 1:
WYDAWNICTWA IPN

Publikacje książkowe

Seria „Monografie”

1. Byszewski P., *Organizacja „Ruch” (1965–1970)*, (t. 166 serii), IPN, Warszawa 2021, s. 456.
2. Ceglarek M., *Kapelani Wojska Polskiego z okresu wojny polsko-sowieckiej 1919–1921*, (t. 160 serii), IPN, Warszawa 2021, s. 448.
3. Czyżewski A., *Czerwono-biało-czerwona Łódź. Lokalne wymiary polityki pamięci historycznej w PRL*, (t. 167 serii), IPN, Warszawa–Łódź 2021, s. 328 + 40 s. wkł zdj.
4. Dryblak Ł, *Pozyskać przeciwnika. Stosunki polityczne między państwem polskim a mniejszością i emigracją rosyjską w latach 1926–1935*, (t. 158 serii), IPN, Warszawa 2021, s. 432.
5. Greloff J., *Pamięć jako kategoria polityczna w filozofii Paula Ricoeura*, (t. 168 serii), IPN, Warszawa 2021, s. 328.
6. Grzybowski J., *Białoruski ruch niepodległościowy w czasie II wojny światowej*, (t. 161 serii), IPN, Warszawa 2021, s. 464.
7. Jurek M., *W polskiej Wandei. Komunistyczna Partia Polski w województwie poznańskim w czasach II Rzeczypospolitej*, (t. 157), IPN, Poznań–Warszawa 2021, s. 440.
8. Majchrzak G., *Rozpracowanie organów kierowniczych NSZZ „Solidarność” przez Służbę Bezpieczeństwa 1980–1982*, (t. 165 serii), IPN, Warszawa 2021, s. 480.
9. Przeperski M., *Mieczysław F. Rakowski. Biografia polityczna*, (t. 159 serii), IPN, Warszawa 2021, s. 432 + 16 s. wkł. zdj.
10. Ryba M., *Kościół i państwo na Kresach Południowo-Wschodnich II Rzeczypospolitej*, (t. 162 serii), IPN, Warszawa 2021, s. 368.
11. Skłodowski K., *Garnizon Suwałki w latach 1921–1939*, (t. 164 serii), IPN, Muzeum Okręgowe w Suwałkach, Warszawa 2021, s. 744.
12. *W cieniu Einsatzgruppen. Volksdeutscher Selbstschutz w okupowanej Polsce 1939–1940*, red. I. Mazanowska, T. Ceran, M. Przegiętka, (t. 163 serii), IPN, Warszawa 2021, s. 448 + 24 s. wkł. zdj.

Seria „Dokumenty”

1. *Aparat bezpieczeństwa w województwie poznańskim 1945–1956. Wybrane kierunki i metody*, wstęp, wybór i oprac. R. Kościański, (t. 68 serii), IPN, Poznań–Warszawa 2021, s. 736.
2. *Księża i dyplomaci. Spotkania pracowników amerykańskich placówek dyplomatycznych w PRL z przedstawicielami Kościoła w świetle dokumentów (1974–1988)*, oprac. i wprowadzenie P. Pleskot, (t. 70 serii), IPN, Warszawa 2021, s. 456 [CPB „Władze komunistyczne wobec Kościołów i związków wyznaniowych w Polsce 1944–1989”].

3. *Niezależne obchody świąt narodowych 3 Maja, 15 Sierpnia, 11 Listopada w latach 1978–1989*, wstęp i wybór P. Byszewski, A. Nisiobęcka, G. Wołk, oprac. P. Byszewski, (t. 69 serii), A. Nisiobęcka, IPN, Warszawa 2021, s. 392.
4. Szumiło M., *„Polski kryzys" 1980–1981 w dokumentach dyplomacji czechosłowackiej*, (t. 71 serii), IPN, Warszawa 2021, s. 288.
5. Wójtowicz, *Przewrót komunistyczny w Czechosłowacji 1948 roku widziany z polskiej perspektywy*, wybór, wstęp i oprac. N. Wójtowicz, (t. 66 serii), IPN, Warszawa–Wrocław 2021, s. 368.

Seria „Relacje i Wspomnienia"

1. Wichorowski R., *Wspomnienia internowanego (zapiski). Krasnystaw–Włodawa–Kwidzyn*, oprac. M. Dąbrowski, (t. 27 serii), IPN, Lublin 2021, s. 184.

Seria „Słowniki"

1. *Konspiracja i opór społeczny w Polsce 1944–1956. Słownik biograficzny*, t. 6, red. K. Krajewski, (t. 9 serii), IPN, Warszawa 2021, s. 928.
2. *Zostali na Wschodzie. Słownik inteligencji polskiej w ZSRS 1945–1991*, red. A. Hlebowicz, (t. 8 serii), IPN, Warszawa 2021, s. 488.

Seria „Dziennikarze–Twórcy–Naukowcy"

1. Walther J., *Kontekst konspiracyjny. Literatura a służba bezpieczeństwa w NRD*, oprac. E. Matkowska, przeł. E. Szymani, IPN, Warszawa 2021, s. 416.

Seria „Albumy"

1. Belcarz B., Ryś M., Strzelczyk F., Stenman K., Hołda K., *Caudrony nad Francją. Historia Dywizjonu Myśliwskiego GC 1/145 „Varsovie"*, IPN, Warszawa 2020, s. 456 (druk 2021).
2. Cenckiewicz S., *Gdański Grudzień '70. Rekonstrukcja – dokumentacja – walka z pamięcią*, IPN, Warszawa 2021, s. 328, wydanie drugie uzupełnione.
3. Chrzanowski R., Sokołowska M., *Orła WRONa nie pokona. Stan wojenny w Gdyni (1981–1983)*, IPN, Oficyna Verbi Causa Małgorzata Sokołowska, Gdynia 2021, s. 200.
4. Grzelczak P., *„Dzień historyczny". Wizyta marszałka Józefa Piłsudskiego w Koninie*, IPN, Poznań–Warszawa 2021, s. 212.
5. Krajewski K., *Nowogródzki Okręg AK „Nów" w fotografii*, IPN, Warszawa 2021, s. 552.
6. Miedziński P., *Centralna Agencja Fotograficzna 1951–1991*, IPN, Szczecin–Warszawa 2021, s. 496.
7. Pleskaczyński A., *Wartheland. Dzieje zbrodni*, IPN, Poznań–Warszawa 2021, s. 384.
8. Rąkowski G., *Kresowe rezydencje. Zamki, pałace i dwory na dawnych ziemiach wschodnich II RP*, t. 2: Województwo nowogródzkie, IPN, Warszawa 2021, s. 504.
9. Wawer Z., *Il generale Władysław Anders 1892–1970*, IPN, Varsavia 2021, s. 112.

Seria „Literatura i Pamięć"

1. Gruchała W., *Dobosz. Stefan Żeromski na drogach niepodległości*, IPN, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa 2021, s. 488.
2. Maciąg K., *Sam jeden. Józef Mackiewicz – pisarz i publicysta*, IPN, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa 2021, s. 536.

Seria „Biblioteka Akademii Niepodległości”

1. *Wierna służba. Wspomnienia uczestniczek walk o niepodległość 1910–1915 / Służba Ojczyźnie. Wspomnienia uczestniczek walk o niepodległość 1915–1918*, przedmowa J. Szarek, J. Mysiakowska-Muszyńska, IPN, Warszawa 2021, s. 656.
2. *Za kratami więzień i drutami obozów (wspomnienia i notatki więźniów ideowych z lat 1914–1921)*, t. 1 i 2, wstęp J. Szarek, IPN, Warszawa 2021, s. 664.

Seria „Studia z Historii Wojska Polskiego”

1. *Attaché i przedstawiciele misji wojskowych w Wojsku Polskim II RP i Siłach Zbrojnych PRL*, red. B. Kapuściak, IPN, Wojskowe Biuro Historyczne, (t. 1 serii), Katowice–Warszawa 2021, s. 328.
2. *Szpiedzy, dezerterzy, renegaci. Wykroczenia i przestępstwa żołnierzy i funkcjonariuszy służb mundurowych w latach 1918–1989*, red. J. Jędrysiak, K. Widziński, IPN, (t. 2 serii), Wrocław–Warszawa 2021, s. 448.

Seria „Biblioteka Biuletynu IPN”

1. Hlebowicz A., *Podróż na Wschód*, (t. 9 serii), IPN, Warszawa 2021, s. 512.
2. Swarcewicz E., *Wspomnienia kresowego organisty*, (t. 10 serii), IPN, Warszawa 2021, s. 152.
3. Wyszkowski P., *Tywrowski memoriał męczenników katolickich na Ukrainie w XX wieku*, przeł. D. Lewsza, (t. 8 serii), IPN, Warszawa 2021, s. 180.

Seria „Bohaterowie Niepodległej”

1. Błażejowska J., *Jan Olszewski*, IPN, Warszawa 2021, s. 56 (+wersja elektroniczna w pdf).
2. Frącek T.A., *Matka Matylda Getter*, IPN, Warszawa 2021, s. 88. (wersja rosyjska) (+wersja elektroniczna w pdf).
3. Gałęzowski M., *Bolesław Mościcki, Bronisław Romer*, IPN, Warszawa 2020, s. 48 (+wersja elektroniczna w pdf).
4. Gałęzowski M., *Ksiądz Józef Panaś*, IPN, Warszawa 2021, s. 40 (+wersja elektroniczna w pdf).
5. Gieniusz E.M., *Ewa Matuszewska „Mewa”*, IPN, Warszawa 2021, s. 48 (+wersja elektroniczna w pdf).
6. Gonera W., *Jan Zieliński „Wojtek”*, IPN, Warszawa 2021, s. 32 (+wersja elektroniczna w pdf).
7. Gruszczyński M., *Stanisław Leon Jeute „Cezary”*, IPN, Warszawa 2021, s. 24 (+wersja elektroniczna w pdf).
8. Iwaszkiewicz W., *Alfons Zgrzebniok*, IPN, Warszawa 2021, s. 40 (+wersja elektroniczna w pdf).
9. Kozłowska A.A., *Bolesław Roja*, IPN, Warszawa 2021, s. 40 (wersja niemiecka) (+wersja elektroniczna w pdf).
10. Kozłowska A.A., *Bolesław Roja*, IPN, Warszawa 2021, s. 40. (+wersja elektroniczna w pdf).
11. Kozubel M., *Zofia, Sabina i Anna Kleczkowskie*, IPN, Warszawa 2021, s. 48 (+wersja elektroniczna w pdf).
12. Łeszczyński G., *Stefan Głogowski „Józef”*, IPN, Warszawa 2021, s. 40 (+wersja elektroniczna w pdf).
13. Makus G., *Henryk Lewczuk „Młot”*, IPN, Warszawa 2021, s. 40 (+wersja elektroniczna w pdf).
14. Małachowska E., *Józefa Kantor, 1896–1990*, IPN, Warszawa 2021, s. 40 (+wersja elektroniczna w pdf).
15. Męczykowska B., *Józef Haller*, IPN, Warszawa 2021, s. 40 (wersja angielska) (+wersja elektroniczna w pdf).

16. Miszczuk M., *Jan Rossman*, IPN, Warszawa 2021, s. 48 (+wersja elektroniczna w pdf).
17. Nowak Sz., *Adolf Pilch „Góra", „Dolina"*, IPN, Warszawa 2021, s. 40 (+wersja elektroniczna w pdf).
18. Nowak Sz., *Józef Bellert*, IPN, Warszawa 2021, s. 32 (+wersja elektroniczna w pdf).
19. Panfil T., *Andrzej Rudolf Czaykowski „Garda"*, IPN, Warszawa 2021, s. 48 (+wersja elektroniczna w pdf).
20. Panfil T., *Antoni Kopaczewski „Lew"*, IPN, Warszawa 2021, s. 40 (+wersja elektroniczna w pdf).
21. Panfil T., *Kazimiera Garbowska „Wdowa"*, Warszawa 2021, s. 40 (+wersja elektroniczna w pdf).
22. Pietruszka M., *Józef Bronisław Marjański*, IPN, Warszawa 2021, s. 40 (+wersja elektroniczna w pdf).
23. Stępowski J., *Romuald Suliński*, IPN, Warszawa 2021, s. 32 (+wersja elektroniczna w pdf).
24. Szlachta D., *Józef Rymer*, IPN, Warszawa 2021, s. 40 (+wersja elektroniczna w pdf).
25. Szlachta D., *Ksiądz Jan Brandys*, IPN, Warszawa 2021, s. 40 (+wersja elektroniczna w pdf).
26. Ściborowski T., Zdzienicki J., *Roman Siekiel-Zdzienicki*, IPN, Warszawa 2021, s. 40 (+wersja elektroniczna w pdf).
27. Żuławnik M., *Tadeusz Zygmunt Jeziorowski*, IPN, Warszawa 2021, s. 40 (+wersja elektroniczna w pdf).

Seria wydawnicza Oddziału IPN w Białymstoku (łącznie z Delegaturą w Olsztynie)

1. Korejwo M.T., *PZPR na Warmii i Mazurach 1948–1990. Struktury, organizacja, ludzie*, IPN, Białystok–Olsztyn–Warszawa 2021, s. 648.
2. Kozikowski J., *Władza a społeczeństwo. Formowanie systemu komunistycznego w województwie białostockim w latach 1944–1948*, IPN, Białystok–Warszawa 2021, s. 1080.
3. *Ku niepodległości. Kierunek północno-wschodni (1918–1923)*, red. D. Maksimiuk, P. Niziołek, IPN, Białystok–Warszawa 2021, s. 288
4. Kuntz J.S., „Palant", „Kotwicz", *Spowiedź konspiratora i partyzanta*, IPN, Białystok–Warszawa 2021, s. 822.
5. *Paryż–Londyn–Monachium–Nowy Jork. Powrześniowa emigracja niepodległościowa na mapie kultury nie tylko polskiej*, t. 3: *Wybitne postaci kobiece*, red. V. Wejs-Milewska, E. Rogalewska, IPN, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok–Warszawa 2021, s. 712 + 15 s. wkł. zdj.
6. *Polish anti-communism in the 20th Century*, red. P. Kardela, K. Sacewicz, IPN, Białystok–Olsztyn–Warszawa 2021, s. 624.
7. Porzecki J., *„Uchronić od zapomnienia". Miejsca polskiej pamięci narodowej na Grodzieńszczyźnie*, IPN, Białystok 2021, s. 560.
8. *Przeciw socjalistom. Komunistyczna Partia Robotnicza Polski / Komunistyczna Partia Polski wobec Polskiej Partii Socjalistycznej. Wypisy z prasy i dokumentów (1918–1938)*, wstęp, wybór i oprac. K. Sacewicz, IPN, Białystok–Olsztyn–Warszawa 2021, s. 648.
9. *Rok pierwszy. Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w województwie białostockim (sierpień 1944 – lipiec 1945)*, wstęp i red. B. Bojaryn-Kazberuk, J. Autuchiewicz, IPN, Białystok 2021, s. 592.
10. Warot P.P., *Wojewódzki Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Olsztynie. Struktury – kadry – działalność*, IPN, Białystok–Warszawa 2021, s. 940.

Seria wydawnicza Oddziału IPN w Gdańsku

1. Galij-Skarbińska S., Polak W., *„Nigdy przed mocą nie ugniemy szyi". Obóz internowania w Potulicach 1981–1982*, IPN, Gdańsk–Warszawa 2021, s. 264 + 48 s. wkł. zdj., wydanie drugie.
2. Januszewski B., *Kino pod okupacją. Wojenne losy i postawy polskich filmowców (1939–1945)*, IPN, Gdańsk–Warszawa 2021, s. 272.

3. *Kościół katolicki w Trójmieście wobec Grudnia '70. Dokumenty*, red. P. Abryszeński, D. Gucewicz, L. Molendowski, IPN, Gdańsk–Warszawa 2021, s. 344.

Seria wydawnicza Oddziału IPN w Katowicach

1. Cyran L., *Słabe oberwij, mocne obuduj. Wspomnienia*, IPN, Katowice–Rybnik–Warszawa 2021, s. 232.
2. Durka J., *Władze Polski „ludowej" wobec Jasnej Góry w latach 1945–1989*, IPN, Warszawa–Katowice 2021, s. 754.
3. *Górny Śląsk w Polsce Ludowej*, t. 3: *Wysiedlenia – emigracje – przyjazdy*, red. A. Dziurok, B. Linek, IPN, Instytut Śląski w Opolu, Katowice–Opole 2021, s. 352.
4. Klich M., *Stracone złudzenia. Wspomnienie strajku studenckiego na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach w listopadzie i grudniu 1981 roku*, IPN, Katowice 2021, s. 96.
5. Namysło A., *Po tej stronie był również Człowiek. Mieszkańcy przedwojennego województwa śląskiego z pomocą Żydom w okresie II wojny światowej*, IPN, Katowice–Warszawa 2021, s. 256.
6. Rosenbaum S., Tracz B., Węgrzyn D., *„Tiurma NKWD nr 2 Tost". Sowieckie więzienie w Toszku w 1945 roku*, IPN, Muzeum w Gliwicach, Warszawa–Katowice–Gliwice 2021, s. 304.
7. Sikora M., *Black Box. Wywiad jako instrument transferu technologii i wsparcia decyzji ekonomicznych w PRL 1955–1990*, IPN, Katowice–Warszawa 2021, s. 1040.
8. Trąba M., *Kościół katolicki w Zagłębiu Dąbrowskim 1945–1989. Wspólnota religijna w rzeczywistości regionu miejsko-przemysłowego*, IPN, Wydawnictwo Libron, Katowice–Kraków 2021, s. 528.

Seria wydawnicza Oddziału IPN w Krakowie (łącznie z Delegaturą w Kielcach)

1. Domański T., *Stan badań nad pomocą świadczoną Żydom przez ludność polską w okresie II wojny światowej na okupowanych terenach województwa kieleckiego*, IPN, Kielce 2021, s. 126 (+wersja elektroniczna w pdf) [CPB „Dzieje Żydów w Polsce i relacje polsko-żydowskie w latach 1914–1989"].
2. Drabik S., *Krakowska organizacja PZPR (1948–1990). Struktury – członkowie – działalność*, IPN, Kraków 2021, s. 416 [CPB „Ruch komunistyczny i aparat władzy 1917–1990"].
3. *Ile z nauki, ile z ideologii? Religioznawstwo w PRL*, red. Ł. Marek, R. Łętocha, IPN, Instytut Religioznawstwa UJ, Kraków 2021, s. 352.
4. *Kościół, Żydzi, jezuici. Wokół pomocy Żydom w czasie II wojny światowej*, red. M. Wenklar, IPN, Wydawnictwo Ignatianum, Kraków 2021, s. 276.
5. Krzek-Lubowiecki M., *Wydawnictwo Myśli Nieinternowanej. Dzieje niezależnej oficyny w latach 1982–1989*, IPN, Kraków 2021, s. 304.
6. Lubecka J., *Niemiecki zbrodniarz przed polskim sądem. Krakowskie procesy przed Najwyższym Trybunałem Narodowym*, IPN, Ośrodek Myśli Politycznej, Kraków 2021, s. 392.
7. *Między Kamińskim i Kuroniem. Ewolucja Związku Harcerstwa Polskiego w latach 1956–1964*, red. M. Wenklar, IPN, Kraków 2021, s. 230.
8. Mikulec W., *Z pamiętnika internowanego. Kraków–Nowy Wiśnicz–Załęże 13 XII 1981 – 29 IV 1982*, red. M. Krzek-Lubowiecki, Kraków 2021, s. 176.
9. Paduchowski W., *Karły pod krzyżem. Nowohucki Kwiecień '60*, IPN, Kraków 2020, s. 576.
10. Pięciak K., *W oddziale „Babinicza". Działalność oddziału Konspiracyjnego Wojska Polskiego „Jastrzębie"/„Oświęcim" i losy jego partyzantów*, IPN, Kraków 2021, s. 272.
11. *Relacje polsko-żydowskie w XX wieku. Badania, kontrowersje, perspektywy*, red. T. Domański, E. Majcher-Ociesa, IPN, Kielce–Warszawa 2021, s. 362.
12. *Stefan Artwiński (1863–1939)*, red. M. Jedynak, P. Wolańczyk, IPN, Muzeum Historii Kielc, Kielce–Warszawa 2021, s. 168.

13. Zakrzewski M., *Rewolucja konserwatywna – przypadek polski. Myśl polityczna środowiska „Buntu Młodych" i „Polityki" (1931–1939)*, IPN, Ośrodek Myśli Politycznej, Kraków 2021, s. 626.
14. *Zanim nastała wolność. Droga do niepodległej II Rzeczypospolitej*, red. F. Musiał, M. Wenklar, IPN, Kraków 2021, s. 376.
15. *Żołnierze wolnej Polski. Wyklęci odnalezieni w Małopolsce*, red. D. Golik, F. Musiał, IPN, Kraków 2021, s. 320.

Seria wydawnicza Oddziału IPN w Lublinie

1. Kutkowski A., *Polskie rehabilitacje. Wybrane zagadnienia polityki karnej władz PRL w latach 1953–1957*, IPN, Lublin–Radom 2021, s. 584.
2. *Relacje o pomocy udzielanej Żydom przez Polaków Żydom w latach 1939–1945*, t. 5: *Dystrykt Galicja Generalnego Gubernatorstwa i Wołyń*, wybór i oprac. S. Piątkowski, Lublin–Warszawa, s. 528 [CPB „Dzieje Żydów w Polsce i relacje polsko-żydowskie w latach 1914–1989"].
3. Romanek J., *Kolaboracja z Sowietami na terenie województwa lubelskiego we wrześniu i w październiku 1939 r.*, IPN, Lublin–Warszawa 2021, s. 292, wydanie drugie uzupełnione.
4. Surdacki R., *Tadeusz Radwański „Kostek". „Wyklęty" z Annopola (1925–1948)*, IPN, Lublin 2021, s. 66.
5. *Ziemiaństwo na Lubelszczyźnie*, t. 7: *Ziemianie w walce i pracy na rzecz polskości i niepodległości w XIX i XX w. Materiały VII sesji naukowej „Historia pisana życiorysami. Ziemiaństwo w walce o Niepodległą" zorganizowanej w Muzeum Zamoyskich w Kozłówce w dniach 11–13 października 2018 r.*, red. T. Osiński, M. Kruszyński, S. Grzechnik, K. Kot, IPN, Muzeum Zamoyskich w Kozłówce, Lublin–Warszawa 2021, s. 408.

Seria wydawnicza Oddziału IPN w Łodzi

1. *Kolejnictwo polskie w okresie Bitwy Warszawskiej i w pierwszych latach odbudowy II Rzeczypospolitej*, red. D. Rogut, IPN, Łódź–Warszawa 2021, s. 264.
2. Panek-Wierzbińska Cz., *Chmielów – nasz utracony raj*, wstęp i oprac. J. Żelazko, przeł. G. Waluga, IPN, Łódź–Warszawa 2021, s. 160.

Seria wydawnicza Oddziału IPN w Poznaniu

1. *28 June 1956 in Poznań. One of the first months of Polish freedom*, red. S. Jankowiak, R. Kościański, R. Reczek, IPN, Poznań–Warszawa 2021, s. 328.
2. *28 Juni 1956 in Posen. Der erste der polnischen Monate der Freiheit*, red. S. Jankowiak, R. Kościański, R. Reczek, IPN, Poznań–Warszawa 2021, s. 360.
3. *Granice muzyki – granice wolności. Wokół konferencji kompozytorów i krytyków muzycznych w Łagowie Lubuskim w 1949 r.,* red K. Brzechczyn, R. Ciesielski, IPN, Poznań–Warszawa 2021, s. 278.
4. Heruday-Kiełczewska M., *Powszechna Wystawa Krajowa z 1929 r. w źródłach historycznych*, IPN, Poznań–Warszawa 2021, s. 488 + płyta CD.
5. Niestrawski M., *Polskie Wojska Lotnicze 1918–1920*, IPN, Poznań–Warszawa 2021, s. 252. (+wersja elektroniczna w pdf).
6. Reczek R., Máthé Á., Jankowiak S., Kościański R., *Miasta Wolności. Poznań–Budapeszt 1956*, IPN, Poznań–Warszawa 2021, s. 576.
7. *Wybory czerwcowe 1989 r. w województwie poznańskim. Wybór dokumentów*, wstęp i red. Ł. Komorowski, wybór i oprac. H. Budzyńska, A. Chmielewska-Metka, R. Czajkowski, P. Drzymała, Ł. Komorowski, IPN, Poznań–Warszawa 2021, s. 448.

Seria wydawnicza Oddziału IPN w Rzeszowie

1. Hanus W., *Urząd Bezpieczeństwa w Tomaszowie Lubelskim w latach 1944–1956*, IPN, Rzeszów–Warszawa 2021, s. 584.

Seria wydawnicza Oddziału IPN w Szczecinie

1. *Aparat Bezpieczeństwa na Pomorzu Zachodnim w latach 1945–1956. Organizacja – ludzie – działalność*, red. M. Semczyszyn, Z. Stanuch, IPN, Szczecin 2021, s. 680.
2. Benken P., Borucki R., *Wojewódzki Komitet Obywatelski „Solidarność" w Koszalinie w 1989 roku. Edycja źródłowa*, IPN, Archiwum Państwowe w Koszalinie, Koszalin–Szczecin 2020, s. 408 (+wersja elektroniczna w pdf).
3. Benken P., *Wojenna odyseja Zbigniewa Piaseckiego ps. „Czekolada"*, IPN, Szczecin 2021, s. 136.
4. Fenrych Z., *Synergia DA. Duszpasterstwo akademickie w życiu młodzieży studenckiej Szczecina w latach 1947–1990*, IPN, Szczecin 2021, s. 328.
5. *Granica szeroko zamknięta. Polityczne, prawne i społeczne aspekty ucieczek z Polski Ludowej*, red. M. Dźwigał, P. Knap, P. Skubisz, IPN, Szczecin 2021, s. 336.
6. Knap P., *Jak Ci się uda uratować, pamiętaj! Relacje „Sprawiedliwych" i o „Sprawiedliwych" z województwa zachodniopomorskiego*, IPN, Szczecin 2021, s. 272, wydanie drugie.
7. *Pogoń Szczecin. Szkice z tajnej historii*, red. S. Ligarski, G. Majchrzak, R. Stefanik, G. Racinowski, Z. Stanuch, IPN, Szczecin 2021, s. 152.
8. Słowiak J., *Wielka improwizacja. Delegacja Polska w Międzynarodowej Komisji Nadzoru i Kontroli w Indochinach w latach 1954–1973*, IPN, Szczecin 2021, s. 384.
9. Szczepańska-Dudziak A., *„Szczecin czechosłowackim oknem na morza i oceany". Szczecin w stosunkach polsko-czechosłowackich 1945–1989*, IPN, Szczecin 2021, s. 360.
10. Tebinka J., *Kanada i Szczecin 1945–1990. W cieniu granicy*, IPN, Szczecin–Warszawa 2021, s. 208.
11. Zichlarz M., *Stefan Żywotko. Ze Lwowa po mistrzostwo Afryki*, IPN, Szczecin 2021, s. 400.

Seria wydawnicza Oddziału IPN w Warszawie

1. *1920 rok – wojna światów*, t. 1: *Studia przypadków w stulecie Bitwy Warszawskiej*, red. E. Kowalczyk, K. Rokicki, IPN, Warszawa 2021, s. 352.
2. *Migawki z okupowanej Warszawy. 1939*, red. R. Spałek, IPN, Warszawa 2021, s. 352.
3. *Oblicza zdrady?*, red. K. Krajewski, IPN, Warszawa 2021, s. 664.
4. *Post po „karnawale". Amerykańskie placówki dyplomatyczne w PRL wobec pierwszych tygodni stanu wojennego*, wprowadzenie, wybór i oprac. P. Pleskot, IPN, Warszawa 2021, s. 552.
5. *Ruch Oporu Armii Krajowej*, red. K. Krajewski, IPN, Warszawa 2021, s. 856.

Seria wydawnicza Oddziału IPN we Wrocławiu

1. *Aparat bezpieczeństwa. Studia nad działalnością i metodami pracy*, red. R. Klementowski, J. Syrnyk, IPN, Wrocław–Warszawa 2021, s. 208.
2. *Europa wielu prędkości. Problemy, wyzwania, konsekwencje*, red. M. Golińczak, R. Klementowski, IPN, Wrocław–Warszawa 2021, s. 336.
3. Klementowski R., *Utrwalacze władzy ludowej. Kadry powiatowego aparatu bezpieczeństwa w Lubinie w latach 1945–1975*, IPN, Muzeum Historyczne w Lubinie, Wrocław 2021, s. 220.
4. *Od nadziei do niepodległości. NSZZ „Solidarność" 1980–1989/90. Studia i szkice*, red. Ł. Sołtysik, G. Waligóra, IPN, Wrocław–Warszawa 2021, s. 606.

5. R*ozpad imperiów. Kształtowanie powojennego ładu w Europie Środkowo-Wschodniej w latach 1918–1923*, red. M. Gibiec, G. Hryciuk, R. Klementowski, IPN, Wrocław–Warszawa 2020, s. 544.
6. Szyprowski B.P., *„Z moich kości i z mojej krwi powstanie prawdziwy Polak…". II Inspektorat Zamojski Armii Krajowej (marzec 1948 – grudzień 1954 r.)*, IPN, Warszawa 2021, s. 884 + 40 s. wkł. zdj. [CPB „Podziemie Niepodległościowe w Polsce 1944–1956"].

Poza seriami – Varia

1. *„…aby każdy okruch historii został uratowany!". Archiwum Pełne Pamięci*, red. T. Gallewicz-Dołowa, W. Kujawa, IPN, Warszawa 2021, s. 504.
2. Adamska J., *Las Katyński w latach 1940–1943*, IPN, Warszawa 2021, s. 472.
3. *Archiwa polskie i sowieckie w realiach systemu komunistycznego*, red. J. Łosowski, M. Szumiło, IPN, Warszawa 2021, s. 352.
4. *Be emocijų. Lenkų ir lietuvių dialogas apie Józefą Piłsudskį*, red. D. Jastrzębska-Golonkowa, A. Nikžentaitis, W. Suleja, T. Wolsza, IPN, Instytut Polski w Wilnie, Instytut Historii Litwy, Warszawa 2021, s. 344.
5. Bednarek J., *Wokół pamięci i historii. Działalność archiwalna Instytutu Pamięci Narodowej w latach 2000–2016*, IPN, Warszawa 2021, s. 344.
6. *Bez emocji. Polsko-litewski dialog o Józefie Piłsudskim*, red. D. Jastrzębska-Golonkowa, A. Nikžentaitis, W. Suleja, T, Wolsza, IPN, Instytut Polski w Wilnie, Instytut Historii Litwy, Warszawa 2021, s. 360, wydanie drugie.
7. Cybulska K., *O niepodległość i prawa kobiet. Zofia Moraczewska 1873–1958. Życie i działalność*, IPN, Warszawa 2021, s. 400.
8. Dąbrowski P., *Tułaczka po obcej ziemi. Wspomnienia więźnia łagrów sowieckich od marca do sierpnia 1941 roku*, IPN, Warszawa 2021, s. 120.
9. Dyba P., Luberańska D., Piworowicz M., Polakowska M., *Aresztowani podczas akcji „X" MBP. Losy kilkunastu osób związanych z Okręgiem Wileńskim AK*, IPN, Warszawa–Wrocław 2021, s. 104. (+ wersja elektroniczna w pdf).
10. *Historia. Pamięć. Świadomość*, red. A. Klarman, IPN, Wrocław–Warszawa 2021, s. 344.
11. Jurkiewicz J., *Górnicza „Solidarność" w województwie katowickim 1980–1989*, IPN, Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrzu, Katowice–Zabrze–Warszawa 2021, s. 448.
12. Karczewski M., *Czy można zapomnieć? Wspomnienia z lat wojny 1939–1945*, oprac. W. Suleja, IPN, Warszawa 2021, s. 352 + płyta CD.
13. Kociuba W.B., *„Zamiast Twojego uśmiechu, Polsko, mamy łzy i uśmiech niedoli". Pamiętnik z Syberii, Iranu i Libanu*, wstęp i oprac. W. Kujawa, IPN, Warszawa 2021, s. 456, wydanie drugie zmienione.
14. Kuklińska S., *Oskar Dirlewanger. SS-Sonderkommando „Dirlewanger"*, IPN, Warszawa 2021, s. 544 + 72 s. wkł. zdj.
15. *Leksykon bezpieki. Kadra kierownicza aparatu bezpieczeństwa 1944–1956*, t. 2, red. W. Bagieński, M. Dźwigał, IPN, Warszawa 2021, s. 584.
16. Łatka R., Mackiewicz B., Zamiatała D., *Primate Stefan Wyszyński. A Biography*, IPN, Wydawnictwo Soli Deo, Warszawa 2021, s. 120 + 8 s. wkł. zdj. (+ wersja elektroniczna w pdf).
17. *Magna res libertas. Ku Niepodległej. Materiały z konferencji Instytutu Pamięci Narodowej i Muzeum Polskiego w Rapperswilu w setną rocznicę odzyskania przez Polskę niepodległości, Zamek Rapperswil, 21–22 czerwca 2018 r.*, red. M.Ptasińska, Warszawa 2020, s. 320. [CPB „Polska emigracja niepodległościowa 1945–1990"].
18. Mazurkiewicz M.J., *Ludobójstwo Niemiec na narodzie polskim (1939–1945). Studium historyczno-prawne*, IPN, Warszawa 2021, s. 520.
19. Michalik G., *Psychiatria w Polsce w latach 1945–1956. Nauka i opieka zdrowotna*, IPN, Warszawa 2021, s. 488.

20. *Nazwać zbrodnie po imieniu. Ustalenia Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w sprawie zbrodni z okresu II wojny światowej*, red. S.A. Karowicz-Bienias, R. Leśkiewicz, A. Pozorski, IPN, Warszawa 2021, s. 360.
21. *Od wymiany do wymiany. Banknoty polskie 1945–1995*, red. R. Klementowski, M. Szymczyk, IPN, Muzeum Papiernictwa w Dusznikach-Zdroju, Duszniki-Zdrój–Wrocław–Warszawa 2021, s. 192.
22. Orłowski B., *Swego nie znacie. Polski wkład do cywilizacji naukowo-technicznej (w zarysie)*, IPN, Warszawa 2021, s. 96, wydanie drugie.
23. Orłowski B., *Swego nie znacie. Polski wkład do cywilizacji naukowo-technicznej (w zarysie)*, IPN, Warszawa 2021, s. 84.
24. Osiński K., Rybarczyk P., *Kryzys bydgoski 1981. Przyczyny, przebieg, konsekwencje*, t. 1: *Monografia*, IPN, Bydgoszcz–Gdańsk–Warszawa 2020, s. 392 + 32 s. wkł. zdj. + płyta DVD, wydanie drugie.
25. *Polish-Georgian Historians Commission*, vol. 2: *Saint Grigol Peradze Diaries*, red. D. Kolbaia, IPN, Warszawa 2021, s. 328.
26. *Polska myśl polityczna wobec rewolucji bolszewickiej*. Pierwsze komentarze, refleksje, przewidywania. Antologia, oprac. M. Kornat, IPN, Warszawa 2021, s. 576.
27. *Pontyfikat wielu zagrożeń. Jan Paweł II w świetle dokumentów sprawy „Kapella" 1979–1990*, oprac. I. Mikłaszewicz, A. Grajewski, IPN, Warszawa 2021, s. 304.
28. *Problemy funkcji archiwów*, red. W. Chorążyczewski, A. Rosa, IPN, Warszawa 2021, s. 192 („Symposia Archivistica", t. 7).
29. Rulewski J., *Wysoka temperatura. Od wolności do wolności 1980–1990*, oprac. J. Olaszek, IPN, Warszawa 2021, s. 344.
30. Rzeczkowska E., *Władysław Siła-Nowicki. Żołnierz i konspirator 1939–1956*, IPN, Warszawa 2021, s. 544.
31. Sienkiewicz J., *Groby polskie na Litwie*, t. 1: *Rejon wileński, część 1*, IPN, Warszawa 2021, s. 604.
32. Sienkiewicz J., *Groby polskie na Litwie*, t. 2: *Rejon wileński, część 2*, IPN, Warszawa 2021, s. 704.
33. Sikorski T., *Węzeł gordyjski. Katolicy świeccy w PRL (1956–1989)*, IPN, Warszawa 2021, s. 520 + 32 s. wkł. zdj. [CPB „Władze komunistyczne wobec Kościołów i związków wyznaniowych w Polsce 1944–1989"].
34. *Sojusz Piłsudski–Petlura w kontekście politycznej i militarnej walki o kształt Europy Środkowej i Wschodniej*, red. T. Stępniewski, A. Górak, M. Kruszyński, IPN, Instytut Europy Środkowej, Warszawa 2020, s. 272.
35. *Studia z historii najnowszej Polski*, t. 3, red. S. Szyc, IPN, Warszawa, 2021, s. 168.
36. *Symon Petlura. Przywódca niepodległej Ukrainy*, red. M. Szumiło, IPN, Studium Europy Wschodniej UW, Warszawa 2021, s. 466.
37. Szwagrzyk K., *Cmentarz Osobowicki we Wrocławiu. Pola ofiar komunizmu*, IPN, Warszawa 2021, s. 240.
38. *Ślady zbrodni. Oblicza pamięci – Katyń – Łączka – Ravensbrück*, oprac. E. Kowalska, K. Sachnowska, IPN, Warszawa 2021, s. 264.
39. *Urząd do spraw Wyznań – struktury, działalność, ludzie*, t. 2: *Struktury administracji wyznaniowej i pierwsze lata działalności Urzędu ds. Wyznań w Polsce ludowej (1945–1956)*, red. R. Łatka, IPN, Warszawa 2021, s. 496.
40. *„W imię przyszłości Partii". Procesy o łamanie tzw. praworządności socjalistycznej 1956–1957. Artykuły*, red. W.J. Muszyński, IPN, Warszawa 2021, s. 624. [CPB „Podziemie Niepodległościowe w Polsce 1944–1956"].
41. Węgrzyn D., *Księga aresztowanych, internowanych i deportowanych z Górnego Śląska do ZSRR w 1945 roku*, t. 1–3, IPN, Katowice–Warszawa 2021, s. 1036 (t. 1), s. 1012 (t. 2), s. 1156 (t. 3).
42. Wialiki A., *Dzierżyńszczyzna 1932–1937. Rejon skazany na likwidację*, IPN, Warszawa 2021, s. 224.

43. *„Wielka zmiana. Historia wobec wyzwań… Pamiętnik XX Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich w Lublinie, 18–20 września 2019 roku*, t. 1: *Potęga historii*, red. M. Mazur, J. Pomorski, IPN, Instytut Historii UMCS, Warszawa 2021, s. 648.
44. *„Wielka zmiana. Historia wobec wyzwań…". Pamiętnik XX Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich w Lublinie, 18–20 września 2019 roku*, t. 2: *Od starożytności po wiek XIX*, red. M. Mazur, J. Pomorski, IPN, Instytut Historii UMCS, Warszawa–Lublin 2021, s. 488.
45. *„Wielka zmiana. Historia wobec wyzwań…". Pamiętnik XX Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich w Lublinie, 18–20 września 2019 roku*, t. 3: *Wiek XX i XXI*, red. M. Mazur, J. Pomorski, IPN, Instytut Historii UMCS, Warszawa–Lublin 2021, s. 456.
46. *Wokół Kościoła i władzy. Studia dedykowane ks. prof. dr. hab. Zygmuntowi Zielińskiemu w 90 rocznicę urodzin*, red. R. Łatka, J. Wołczański, D. Zamiatała, IPN, Warszawa 2021, s. 552.
47. Wyszyński S., *Kazania świętokrzyskie (1974–1976)*, wstęp i oprac. R. Łatka, B. Mackiewicz, D. Zamiatała, IPN, Wydawnictwo Soli Deo, Warszawa 2021, s. 200 [CPB „Władze komunistyczne wobec Kościołów i związków wyznaniowych w Polsce 1944–1989"].
48. Wyszyński S., *Pro memoria*, t. 12: 1965, red. P. Skibiński, IPN, Warszawa 2021, s. 408. [CPB „Władze komunistyczne wobec Kościołów i związków wyznaniowych w Polsce 1944–1989"].
49. Żarnowski W., *Rather die than betray the cause. The Gestapo Detention Center at Aleja Szucha 25*, IPN, Muzeum Niepodległości, Warszawa 2021, s. 168 (+ wersja elektroniczna w pdf).

Czasopisma

1. „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989" 2021, nr 19.
2. „Biuletyn IPN" 2021, nr 1–2 (182–183).
3. „Biuletyn IPN" 2021, nr 3 (184).
4. „Biuletyn IPN" 2021, nr 4 (185).
5. „Biuletyn IPN" 2021, nr 5 (186).
6. „Biuletyn IPN" 2021, nr 6 (187).
7. „Biuletyn IPN" 2021, nr 7–8 (188–189).
8. „Biuletyn IPN" 2021, nr 9 (190).
9. „Biuletyn IPN" 2021, nr 10 (191).
10. „Biuletyn IPN" 2021, nr 11 (192).
11. „Biuletyn IPN" 2021, nr 12 (193).
12. „CzasyPismo" 2021, nr 1 (19).
13. „CzasyPismo" 2021, nr 2 (20).
14. „Komunizm: system – ludzie – dokumentacja" 2020, nr 9.
15. „Pamięć i sprawiedliwość"
16. „Pamięć i sprawiedliwość"
17. „Polish-Jewish Studies" 2021, vol. 2.
18. „Przegląd Archiwalny IPN" 2020, t. 13.
19. „Śląski Almanach Powstańczy" 2021, t. 7.
20. „Zesłaniec. Pismo Rady Naukowej Zarządu Głównego Związku Sybiraków" 2021, nr 84.
21. „Zesłaniec. Pismo Rady Naukowej Zarządu Głównego Związku Sybiraków" 2021, nr 85.
22. „Zesłaniec. Pismo Rady Naukowej Zarządu Głównego Związku Sybiraków" 2021, nr 86.
23. „Zesłaniec. Pismo Rady Naukowej Zarządu Głównego Związku Sybiraków" 2021, nr 87.

Komiksy

1. Darkiewicz A., Ronek A., Ronek H., *Tajemnica podlaskiej rakiety V-2*, IPN, Warszawa 2021, s. 56 (seria „Aga, Adam i Hamlet na tropie tajemnic", z. 1).

2. *II wojna światowa (do 1941)*, IPN, Warszawa 2021, s. 120 (seria „Epizody z najnowszej historii Polski w komiksie", t. 2) (+wersja elektroniczna w pdf).
3. Kluska B., Kleszcz T., *Major Hubal*, IPN, Łódź 2021, s. 44 + 16 s. ćwiczeń dydaktycznych (+wersja elektroniczna w pdf).
4. Konarski M., Ronek H., *The Srebrnys on the road to independence*, Warszawa IPN, 2021, s. 152.
5. Zajączkowski S., Wyrzykowski K., *„Szary" – Antoni Heda*, IPN, Warszawa 2021, s. 40 (seria „Wilcze tropy", z. 6).

Katalogi wydawnicze i informacyjne

1. *Bohaterowie Niepodległej. Katalog publikacji*, IPN, Warszawa 2021, s. 98 (+wersja elektroniczna w pdf).
2. *Jesień–zima 2021. Katalog publikacji*, IPN, Warszawa 2021, s. 148 (+wersja elektroniczna w pdf).
3. *Kościoły i związki wyznaniowe w Polsce 1917–1989. Katalog publikacji 2000–2021*, IPN, Warszawa 2021, s. 168 (+wersja elektroniczna w pdf).
4. *Terror, Holokaust, Represje. Społeczność żydowska pod władzą niemieckiego i sowieckiego totalitaryzmu na ziemiach polskich 1939–1945 – katalog publikacji IPN 2000–2020* (+wersja elektroniczna w pdf).
5. *Terror, Holocaust, Persecution. The Jewish community under the rule of the German and Soviet totalitarianism in Polish territories during 1939–1945. Publications Catalogue 2000–2020* (+wersja elektroniczna w pdf).
6. *Wiosna–lato 2021. Katalog publikacji*, IPN, Warszawa 2021, s. 144 (+wersja elektroniczna w pdf).

Katalogi wystaw

1. *Dzieci z Przemysłowej – niemiecki obóz w Łodzi*, oprac. A. Ossowski, IPN, Łódź 2021.
2. *Józef Piłsudski Honorowy Obywatel. Wystawa w 100. Rocznice nadania tytułu honorowego Obywatela miasta Białegostoku Józefowi Piłsudskiemu*, scenariusz: M. Dzienis-Todorczuk, współpraca U. Gierasimiuk, W. Tyszuk, R. Wnorowski, M. Kietliński, IPN, Białystok 2021, s. 70.
3. *Oto czynię wszystko nowe. W rocznicę IV pielgrzymki Ojca Świętego do Ojczyzny: Łomża, Białystok, Olsztyn*, oprac. P. Leszczyńska, IPN, Białystok 2021, s. 96.
4. *Wojna polsko-bolszewicka 1919–1920. Kierunek północno-wschodni*, scenariusz, teksty, wybór materiałów W. Tyszuk, IPN, Białystok 2021, s. 290.

Broszury edukacyjne

1. *1981–2001. 40. rocznica powstania NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność"*, IPN, Lublin 2021.
2. Adamik P., *Alojzy Banach – aspirant Policji Państwowej 1892–1940*, IPN, Szczecin 2021, s. 24 (+wersja elektroniczna w pdf).
3. *Bezirk Bialystok. Zbrodnie niemieckie 1941–1944*, oprac. M. Dzienis-Todorczuk, oprac. R. Wnorowski, P. Bezubik, IPN, Białystok 2021.
4. Blinda A., Skoczek R., Mozgol R., *Konspiracja młodzieżowa w Chorzowie 1948–1956*, IPN, Katowice 2020, s. 80.
5. Czerwiński D., Węgliński M., *Strajk dokerów '46. Tło wydarzeń i miejskie legendy*, IPN, Gdańsk 2021, s. 50 (+wersja elektroniczna w pdf).
6. Dudek B., *Pokoloruj historię. Górny Śląsk w czasie powstań śląskich. Kolorowanka*, IPN, Katowice 2020, s. 14 (+wersja elektroniczna w pdf).
7. Gieszczyńska R., *Grażyna Mirosława Langowska 1946–2009*, IPN, Olsztyn 2021, s. 16.
8. *Kapitan Gracjan Fróg „Szczerbiec" 1911–1951*, oprac. M. Ostapiuk, IPN, Białystok–Olsztyn 2021.

9. Kluska B., Kleszcz T., *Łódzkie ślady II wojny światowej: Edward Pfeiffer „Radwan". Żołnież wykonuje rozkazy*, IPN, Łódź 2021, s. 12 (+wersja elektroniczna w pdf).
10. Kluska B., Kleszcz T., *Łódzkie ślady II wojny światowej: Jan Libsz „Anatol". Psotny Dyzio*, IPN, Łódź 2021, s. 8 (+wersja elektroniczna w pdf).
11. Kluska B., Kleszcz T., *Łódzkie ślady II wojny światowej: Maria Eugenia Jasińska. Ogniwo akcji „Dorsze"*, IPN, Łódź 2021, s. 8 (+wersja elektroniczna w pdf).
12. Kluska B., Kleszcz T., *Łódzkie ślady II wojny światowej: Zygmunt Walter-Janke. Wielka gra*, IPN, Łódź 2021, s. 8 (+wersja elektroniczna w pdf).
13. Kurpierz T., *Henryk Sławik 1894–1944. Górnośląski Sprawiedliwy wśród Narodów Świata*, IPN, Katowice 2021, s. 96 (+wersja elektroniczna w pdf).
14. Lorens M., Małachowska E., *„Idąc po Ich śladach…". Ścieżka edukacyjna po Miejscu Pamięci i Przestrogi Ravensbrück*, IPN, Katowice 2020, s. 86.
15. Ossowski A., *Proces Eugenii Pol – oprawczyni i morderczyni polskich dzieci w obozie przy ul. Przemysłowej w Łodzi*, IPN, Łódź 2021, s. 40 (+wersja elektroniczna w pdf).
16. Ossowski A., Wilczkiewicz T., *W drodze na Monte Cassiono – gen. Władysław Anders (1892–1970)*, IPN, Łódź 2021, s. 44 (+wersja elektroniczna w pdf).
17. Pilarski S., *Marsz głodowy w Łodzi. 30 lipca 1981 r.*, IPN, Łódź 2021, s. 24 (+wersja elektroniczna w pdf).
18. *Podejrzane: czas stanu wojennego oczami białostockich fotografów*, IPN, red. K. Dobek, Białystok 2021.
19. Przewodnik historyczno-turystyczny i mapa: *Śladami Bohaterów. Szlakami walk oddziału partyzanckiego Obwodu WiN Włodawa 1945–1951*, oprac. G. Makus, IPN, Lublin 2021.
20. Przewodnik historyczno-turystyczny i mapa: *Śladami Bohaterów. Szlakami walk oddziałów antykomunistycznego podziemia na Zamojszczyźnie w latach 1944–1956*, oprac. B. Szyprowski, IPN, Lublin 2021.
21. Reprint mapy: *Wyniki plebiscytu śląskiego (20 marca 1921)*, IPN, Katowice 2021 (+wersja elektroniczna w pdf).
22. Semków P., *Niezwykła historia zwykłych obiektów. Gdynia, ul. Korzeniowskiego 8/10 – budynek, ludzie, wydarzenia*, Gdańsk 2021, s. 86 (+wersja elektroniczna w pdf).
23. Skoczek R., *Rok 1921 na Górnym Śląsku*, IPN, Katowice 2021, s. 48.
24. *Stan wojenny 1981–1983. Materiały edukacyjne do wystawy elementarnej Instytutu Pamięci Narodowej*, IPN, Katowice 2021, s. 80.
25. Surdacki R., *Tadeusz Radwański „Kostek". „Wyklęty" z Annopola (1925–1948)*, IPN, Lublin 2021, s. 66 (+wersja elektroniczna w pdf).
26. Szewczyk R., *Zielona „S". Droga do NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność" na Lubelszczyźnie i Południowym Podlasiu w latach 1978–1981*, IPN, Lublin 2021, s. 42 (+wersja elektroniczna w pdf).
27. Tochman K.A., *Cichociemni 1941–1945. W 80. rocznicę pierwszego skoku bojowego do Polski*, IPN, Rzeszów 2021, s. 46 (+wersja elektroniczna w pdf).
28. Wąsowicz J., *O wolne wybory, o niepodległą Polskę! Młodzi gdańszczanie przeciwko komunie. Wokół protestu na meczu Lechii Gdańsk z Ruchem Chorzów 6 października 1985 r.*, IPN, Gdańsk 2021, s. 44 (+wersja elektroniczna w pdf).
29. Wierzbicki M., Kutkowski A., *„Gdy zajdzie potrzeba, gdy zechce tak los...". Katyńczycy z Kowali*, IPN, Lublin 2021, s. 54 (+wersja elektroniczna w pdf).
30. Witkowska-Krych A., *Patroni naszych ulic: Janusz Korczak (1978 [1879]–1942)*, IPN, Muzeum Warszawy, Warszawa 2021, s. 24 (wersja hebrajska).

Teki edukacyjne

1. *Kształtowanie granic Rzeczypospolitej Polskiej 1918–1923. Łamigłówki dla uczniów szkół podstawowych*, Gdańsk 2021, s. 64 (+wersja elektroniczna)

2. *Piekło zesłania. Polacy wywiezieni w głąb ZSRS w latach 1939–1952*, IPN, Warszawa 2021 (+wersja elektroniczna w pdf).
3. *Prymas Tysiąclecia, kardynał Stefan Wyszyński (1901–1981). Życie i nauczanie*, IPN, Kraków–Warszawa 2021 (+wersja elektroniczna w pdf).
4. *Stan wojenny 1981–1983*, IPN, Śląskie Centrum Wolności i Solidarności, Katowice 2021 (+wersja elektroniczna w pdf).
5. *Wojna polsko-bolszewicka 1919–1921*, IPN, Warszawa 2021 (+wersja elektroniczna w pdf).

Wydawnictwa multimedialne

1. *Audycja Historyczna Roku 2021*, IPN, Białystok 2021, płyta CD.
2. Bandzo J. „Jastrząb", *Tak było. Wspomnienia partyzanta 3. i 5. Wileńskiej Brygady AK*, czyta M. Kwaśny, IPN, Warszawa 2021, s. 80 + płyta CD (audiobook).

Publikacje okolicznościowe

1. *Byliśmy tam, gdzie walczono o wolność*, red. A. Wingert, IPN, Warszawa 2021, s. 28 (broszura Biura Prezesa).
2. *Cichociemni. „Tobie Ojczyzno"*, folder edukacyjny z repliką Znaku Spadochronowego Armii Krajowej, oprac. P. Kowalski, A. Ossowski, P. Szymaniak-Kowalska, IPN, Łódź 2021.
3. *Historia najnowsza Polski w poezji dzieci i młodzieży*, t. 2: *Antologia wierszy konkursowych z lat 2020–2021*, red. J. Brzozowska, P. Leszczyńska, IPN, Białystok 2021.
4. Okolicznościowa karta pocztowa wydana wraz z okolicznościowym znaczkiem pocztowym i datownikiem w ramach obchodów 40. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego w Polsce.
5. *Wherever People Fought for Freedom, There were we*, red. A. Wingert, IPN, Warszawa 2021, s. 28 (broszura Biura Prezesa).
6. Wilczkiewicz T., Kowalski P., Rybińska-Bielecka A., *Stanisław Sojczyński „Warszyc". Kalendarz ścienny na 2022 r.*, IPN, Łódź 2021.
7. Wyrzykowski K., *Literaci. Kalendarz IPN na 2022 r.*, IPN, Warszawa 2021, k. 26.
8. *Z myślą o Niepodległej. Kalendarz IPN Katowice na 2022 r.*, IPN, Katowice 2021.

Oferty edukacyjne

1. *Biuro Edukacji Narodowej. Oferta edukacyjna 2021/2022*, IPN, Warszawa 2021, s. 62.
2. *Kalendarz nauczyciela 2021/2022. Oferta edukacyjna OBEN IPN w Białymstoku na rok szkolny 2021/2022*, red. M. Dzienis-Todorczuk, IPN, Białystok 2021.
3. *Oferta edukacyjna 2021/2022 OBEP w Białymstoku*, oprac. K. Dobek, IPN, Białystok 2021, s. 42.
4. *Oferta edukacyjna 2021/2022 OBEP w Gdańsku 2021/2022*, IPN, Gdańsk 2021, s. 40.
5. *Oferta edukacyjna 2021/2022 OBEP w Katowicach 2021/2022*, IPN, Katowice 2021, s. 54.
6. *Oferta edukacyjna 2021/2022 OBEP w Krakowie 2021/2022*, IPN, Kraków 2021, s. 36.
7. *Oferta edukacyjna 2021/2022 OBEP w Lublinie 2021/2022*, IPN, Lublin 2021, s. 44.
8. *Oferta edukacyjna 2021/2022 OBEP w Łodzi 2021/2022*, IPN, Łódź 2021, s. 34.
9. *Oferta edukacyjna 2021/2022 OBEP w Poznaniu 2021/2022*, oprac. M. Szczesiak-Ślusarek, IPN, Poznań 2021, s. 56.
10. *Oferta edukacyjna 2021/2022 OBEP w Rzeszowie 2021/2022*, IPN, Rzeszów 2021, s. 68.
11. *Oferta edukacyjna 2021/2022 OBEP w Szczecinie 2021/2022*, oprac. S. Staniewski, IPN, Szczecin 2021, s. 54.
12. *Oferta edukacyjna 2021/2022 OBEP w Warszawie 2021/2022*, IPN, Warszawa 2021, bp.
13. *Oferta edukacyjna 2021/2022 OBEP we Wrocławiu 2021/2022*, IPN, Wrocław 2021, s. 32.
14. *Oferta edukacyjna 2021/2022. Delegatura w Kielcach*, IPN, Kielce 2021, s. 36.

15. *Oferta edukacyjna 2021/2022. Delegatura w Olsztynie*, IPN, Olsztyn 2021, s. 17.
16. *Oferta edukacyjna 2021/2022. Referat Edukacji Narodowej Delegatura IPN w Bydgoszczy*, IPN, Bydgoszcz 2021, s. 26.
17. *Przystanek Historia. Oferta edukacyjna 2021/2022*, IPN, Warszawa 2021, s. 34.

Pozostałe publikacje elektroniczne

1. Blinda A., Chwastek K., Korol-Chudy A., Dzióbek M., Małachowska E., Mozgol R., *Stan wojenny 1981-1983. Materiały edukacyjne do wystawy elementarnej*, IPN, Śląskie Centrum Wolności i Solidarności, Katowice 2021, s. 80. (pdf)
2. Chorązki M., *Prof. Jan Zdzisław Włodek (1885–1940). Ojczyzna śmierci warta...*, IPN, Kraków 2020, s. 40. (pdf)
3. D. Mačiulis, R. Petrauskas, D. Staliūnas, *Kto wygrał bitwę pod Grunwaldem? Tradycja grunwaldzka wśród narodów Europy Środkowo-Wschodniej*, przeł. B. Piasecka, IPN, Warszawa 2020, s. 360. (pdf)
4. Kapka M., Piwko R., *Na drogach do Niepodległej… Z dziejów rodziny Kucharskich*, IPN, Kielce 2020, s. 80. (pdf)
5. Konieczna M., *Armia Wyzwolenia. Antykomunistyczna organizacja młodzieżowa w Krakowie w latach 1967–1970*, IPN, Kraków 2021, s. 44. (pdf)
6. Łatka R., Mackiewicz B., Zamiatała D., *Il Primate Stefan Wyszyński. Biografia*, przeł. M.A. Brywczyński, IPN, Soli Deo, Varsavia 2021, s. 125. (pdf)
7. Łeszczyński G., Rokicki P, *Żołnierze wyklęci. Podziemie niepodległościowe 1944–1963. Materiały edukacyjne do wystawy elementarnej*, IPN, Kraków 2021, s. 90. (pdf)
8. *Małopolscy bohaterowie wojny 1920. Ofiary zbrodni katyńskiej 1940*, red. F. Musiał, M. Wenklar, IPN, Kraków 2021, s. 86. (pdf)
9. Nawrocki K., *Aggression of 17 September 1939 – the historical lie of the current policy of the Kremlin. The President of the Institute of National Remembrance on the causes, course and consequences of the attack on Polish citizens*, IPN, Warszawa 2021, s. 17. (pdf)
10. Nawrocki K., *Agresja 17 września 1939 r. – historyczne kłamstwo bieżącej polityki Kremla. Prezes IPN o przyczynach, przebiegu i skutkach napaści na obywateli polskich, Warszawa, 16 września 2021 r.*, IPN, Warszawa 2021, s. 17. (pdf)
11. Nawrocki K., *Die Aggression vom 17. September 1939 –Geschichtslüge der aktuellen Kremlpolitik. Der Präsident des polnischen Instituts für Nationales Gedenken über die Ursachen, den Verlauf und die Folgen des Überfalls auf die polnischen Staatsangehörigen*, IPN, Warszawa 2021, s. 17. (pdf)
12. Nawrocki K., *Советское вторжение в Польшу 17 сентября 1939 г.: историческая ложь текущей политики Кремля. Президент ИНП о причинах, ходе и последствиях нападения на польских граждан*, IPN, Warszawa 2021, s. 17. (pdf)
13. Orłowski B., *Swego nie znacie. Polski wkład do cywilizacji naukowo-technicznej (w zarysie)*, IPN, Warszawa 2021, s. 96, wydanie drugie. (pdf)
14. Podemski M., Sobócki W., *Powstanie Wielkopolskie 1918-1919. Materiały edukacyjne do wystawy elementarnej*, IPN, Poznań 2021, s. 76. (pdf)
15. *Prymas Tysiąclecia, kardynał Stefan Wyszyński (1901–1981). Życie i nauczanie*, IPN, Kraków–Warszawa 2021. (pdf)
16. Rybińska-Bielecka A., *Zbrodnia nieukarana – łagry sowieckie. Materiały edukacyjne do wystawy elementarnej*, IPN, Łódź 2021, s. 83. (pdf)
17. *Stan wojenny 1981–1983*, IPN, Śląskie Centrum Wolności i Solidarności, Katowice 2021. (pdf)
18. *Wojna polsko-bolszewicka 1919–1921*, IPN, Warszawa 2021. (pdf)
19. Zapolska-Downar M. , współpraca K. Helik, *Zagłada Żydów europejskich. Materiały edukacyjne do wystawy elementarnej*, IPN, Łódź 2021, s. 72. (pdf)

Dodatki historyczne do prasy zamieszczone na stronie www.ipn.gov.pl

1. *1 marca 2021 – Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych* (dodatek historyczny do „Nowin", „Super Nowości" oraz „Gazecie Rzeszowa i Okolic", 3 III 2021).
2. *100-lecie. Powstania śląskie 1919–1920–1921–2021* (dodatek do tytułów Polska Press, 26 IV 2021).
3. *27 grudnia. Narodowy Dzień Zwycięskiego Powstania Wielkopolskiego* (dodatek do tytułów Polska Press, 24 XII 2021).
4. *40. rocznica stanu wojennego* (dodatek historyczny do „Dziennika Łódzkiego", 10 XII 2021).
5. *40. rocznica stanu wojennego* (dodatek historyczny do „Nowin" i „Super Nowości", 13 XII 2021).
6. *40. rocznica strajków i porozumień w Ustrzykach Dolnych i Rzeszowie* (dodatek historyczny do „Życia Podkarpackiego", „Nowin" i „Super Nowości" z 18 II 2021 oraz „Tygodnika Sanockiego" z 19 II 2021).
7. *40. rocznica strajku studenckiego w Łodzi* (dodatek historyczny do „Dziennika Łódzkiego", 19 II 2021).
8. *40. rocznica wprowadzenia stanu wojennego* (dodatek historyczny do „Gazety Polskiej", 13 XII 2021).
9. *40-lecia stanu wojennego* (dodatek historyczny do „Dziennika Bałtyckiego", 10 XII 2021).
10. *40-lecie wprowadzenia stanu wojennego w Polsce* (dodatek specjalny do tygodnika „DoRzeczy", 13–19 XII 2021).
11. *Bezimienni bohaterowie* (dodatek historyczny do „Naszego Dziennika", 2 III 2021).
12. *Bohaterowie olimpijskich aren. Od Aten do Tokio* (dodatek historyczny do „Dziennika Łódzkiego", 19 VII 2021).
13. *Bydgoski Marzec '81* (dodatek historyczny do „Gazety Pomorskiej", „Expressu Pomorskiego" oraz w „Nowości: Dzienniku Toruńskim", 16 III 2021).
14. *Czas apokalipsy. 13 grudnia 1981 r.* (dodatek historyczny do „Naszego Dziennika", 13 XII 2021).
15. *Czas sprawiedliwych* (dodatek historyczny do „Naszego Dziennika", 25 III 2021).
16. *Duszpasterz i mąż stanu. 40. rocznica śmierci kardynała Stefana Wyszyńskiego* (dodatek do „Gościa Niedzielnego", 23 V 2021).
17. *Dzielnica cierpienia. W 80. rocznicę utworzenia getta w Krakowie* (dodatek prasowy do „Dziennika Krakowskiego", 5 III 2021).
18. *Giganci nauki PL – Jan Czochralski (1885–1953)* (materiał edukacyjny w miesięczniku „Wiedza i Życie", 2001, nr 5).
19. *Giganci nauki PL – polscy wynalazcy, odkrywcy i pionierzy nauk ścisłych*, odc. 10: *Marian Rejewski* (dodatek historyczny do tygodnika „Sieci", 19 XII 2021).
20. *Giganci nauki PL – polscy wynalazcy, odkrywcy i pionierzy nauk ścisłych*, odc. 9: *Jerzy Rudlicki* (dodatek historyczny do tygodnika „Sieci", 22 XI 2021).
21. *Giganci nauki PL – polscy wynalazcy, odkrywcy i pionierzy nauk ścisłych*, odc. 8: *Rudolf Weigl* (dodatek historyczny do tygodnika „Sieci", 11 X 2021).
22. *Giganci nauki PL – polscy wynalazcy, odkrywcy i pionierzy nauk ścisłych*, odc. 7: *Stanisław Ulam* (dodatek historyczny do tygodnika „Sieci", 19 IX 2021).
23. *Giganci nauki PL – polscy wynalazcy, odkrywcy i pionierzy nauk ścisłych*, odc. 6: Jerzy Dąbrowski (dodatek historyczny do tygodnika „Sieci", 15 VIII 2021).
24. *Giganci nauki PL – polscy wynalazcy, odkrywcy i pionierzy nauk ścisłych*, odc. 5: *Stanisław Rogalski* (dodatek historyczny do tygodnika „Sieci", 21 VII 2021).
25. *Giganci nauki PL – polscy wynalazcy, odkrywcy i pionierzy nauk ścisłych*, odc. 4: *Stefan Bryła* (dodatek historyczny do tygodnika „Sieci", 10 VI 2021).
26. *Giganci nauki PL – polscy wynalazcy, odkrywcy i pionierzy nauk ścisłych*, odc. 3: *Aleksander Wasiutyński* (dodatek historyczny do tygodnika „Sieci", 12 V 2021).
27. *Giganci nauki PL – polscy wynalazcy, odkrywcy i pionierzy nauk ścisłych*, odc. 2: *Tadeusz Apolinary Wenda* (dodatek historyczny do tygodnika „Sieci", 15 IV 2021).

28. *Giganci nauki PL – polscy wynalazcy, odkrywcy i pionierzy nauk ścisłych*, odc. 1 (dodatek historyczny do tygodnika „Sieci", 12 III 2021).
29. *Golgota Wołynia* (dodatek historyczny do „Naszego Dziennika", 8 VII 2021).
30. *Kobiety w „Słowniku polskich i związanych z Polską odkrywców, wynalazców oraz pionierów nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki"* (artykuł promocyjny w miesięczniku „Historia DoRzeczy", 2021, nr 6).
31. *Kresy we krwi. Lato 1941 r.* (dodatek historyczny do „Naszego Dziennika", 22 VI 2021).
32. *Młodzi dla niepodległej* (dodatek historyczny do „Naszego Dziennika", 11 XI 2021).
33. *Narodowe Święto Niepodległości* (dodatek historyczny do „Gazety Polskiej", 10 XI 2021).
34. *Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych* (dodatek historyczny do „Dziennika Łódzkiego", 26 II 2021).
35. *Nie tylko teczki* („Rzeczpospolita. Plus – Minus", 15–16 V 2021).
36. *Niemiecki obóz w Łodzi dla polskich dzieci* (dodatek historyczny do „Dziennika Łódzkiego", 26 XI 2021).
37. *Niespokojny rok 1971* (dodatek historyczny w miesięczniku „W Sieci Historii" 2021, nr 3-4).
38. *Ostatnie powstanie* (dodatek prasowy do „Echa Dnia", 26 II 2021).
39. *Październik '56 w Wielkopolsce* (dodatek historyczny do „Głosu Wielkopolskiego", 22 X 2021).
40. *Powinniśmy być dumni z polskiego wkładu w rozwój światowej techniki* (dodatek specjalny do „Tygodnika eM" 2021, nr 1).
41. *Poznański Czerwiec 1956 roku* (dodatek do tytułów Polska Press, 28 VI 2021).
42. *Referendum 30 czerwca 1946 r.* (dodatek specjalny do „Tygodnika eM" 2021, nr 2).
43. *Rubikon. Zygmunt Nowakowski: Głos Polski Niepodległej* (dodatek historyczny do „Dziennika Polskiego" i „Gazety Krakowskiej", 22 I 2021).
44. *Solidarna wieś* („Kuryer Kielecki. Specjalna gazeta okolicznościowa", 19 IV 2021).
45. *Stan wojenny w Wielkopolsce i na Ziemi Lubuskiej* (dodatek historyczny do „Głosu Wielkopolskiego" z 10 XII 2021 i „Gazety Lubuskiej" z 11 XII 2021).
46. *Stan wojenny. Ostatnia próba obalenia systemu* („Kuryer Kielecki. Specjalna gazeta okolicznościowa", 13 XII 2021).
47. *Śmierć od gazu* (dodatek historyczny do „Dziennika Polskiego", 10 IX 2021).
48. *Śmierć za ratowanie życia* (dodatek historyczny do „Dziennika Polskiego", 15 X 2021).
49. *Targi Książki Historycznej* (dodatek specjalny do „Rzeczpospolitej", 25 XI 2021).
50. *Trudne relacje. Z badań nad stosunkami polsko-żydowskimi w powojennej Polsce* („Kuryer Kielecki. Specjalna gazeta okolicznościowa", 30 VI 2021).
51. *W chałupie, w stodole, w bunkrze…* („Rzeczpospolita. Plus – Minus", 27–28 III 2020).
52. *Warszawskie Targi Książki* (dodatek specjalny do „Rzeczpospolitej", 9 IX 2021).
53. *Wieś Solidarna* (dodatek historyczny do „Naszego Dziennika", 19 II 2021).
54. *Więcej dialogu z nowym pokoleniem" – wywiad z prezesem IPN dr. Karolem Nawrockim* („Rzeczpospolita. Plus – Minus", 7–8 VIII 2020).
55. *Wywalcz Polsce wolność lub zgiń* (dodatek historyczny do „Naszego Dziennika", 16 II 2021).
56. *XXVI Targi Wydawców Katolickich* (dodatek specjalny do „Rzeczpospolitej", 23 IX 2021).
57. *Zabić nadzieję* (dodatek do tytułów Polska Press, 13 XII 2021).
58. *Zagłada polskich elit* (dodatek historyczny do „Naszego Dziennika", 8 IV 2021).
59. *Zbrodnia stanu wojennego* (dodatek specjalny do „Tygodnika eM" 2021, nr 3).

Dodruki

1. Brzozowska-Smolańska M., *Prace Biura Poszukiwań i Identyfikacji IPN w fotografii Marty Smolańskiej 2016–2019*, IPN, Warszawa 2020, s. 216.
2. Gurgacz W. SJ, *Refleksje*, oprac. M. Chodyko, współpraca K. Dorosz SJ, IPN, Prowincja Wielkopolsko-Mazowiecka Towarzystwa Jezusowego, Warszawa 2020, s. 24.

3. Łukasiuk W., Zajączkowski S., *„Młot" – Władysław Łukasiuk*, IPN, Warszawa 2013, s. 40 (seria „Wilcze tropy", z. 3).
4. Popek H., *Błogosławiona wieś*, oprac. i red. L. Popek, IPN, Wydawnictwo Muzyczne Polihymnia, Lublin 2020, s. 360.
5. *Sprzeczne narracje… Z historii powojennej Polski 1944–1989, red. R. Spałek*, IPN, Warszawa 2020, s . 496.
6. *Aparat bezpieczeństwa w perspektywie antropologii organizacji i antropologii władzy*, red. J. Syrnyk, R. Klementowski, K. Mikołajczak, IPN, Wrocław–Warszawa 2020, s. 216.
7. Bębnik G., Rosenbaum S., Węcki M., *Wojciech Korfanty 1873–1939*, IPN, Warszawa 2018, s. 336.
8. Borcz A., *Obwód Łańcut SZP-ZWZ-AK w latach 1939–1945*, IPN, Kraków–Warszawa 2020, s. 464 + 64 s. wkł. zdj.
9. *„Dialog należy kontynuować…". Rozmowy operacyjne Służby Bezpieczeństwa z ks. Henrykiem Gulbinowiczem 1969–1985. Studium przypadku*, wybór, wstęp, oprac. R. Łatka, F. Musiał, IPN, Warszawa–Kraków 2020, s. 264.
10. Kalbarczyk S., *Armia Andersa w ZSRS 1941–1942. Niespełnione braterstwo broni z Armią Czerwoną*, IPN, Warszawa 2020, s. 176.
11. Kowalik S., Kutkowski A., *Śmierć nieosądzona. Sprawa księdza Romana Kotlarza*, IPN, Lublin–Warszawa 2020, s. 400 + 56 s. wkł. zdj.
12. Krajewski K., *Nowogródczyzna naszych ojców. Województwo nowogrodzkie II RP*, IPN, Warszawa 2018, s. 560.
13. Łatka R., Mackiewicz B., Zamiatała D., *Kardynał Stefan Wyszyński*, IPN, Instytut Prymasowski Stefana Kardynała Wyszyńskiego, Warszawa 2019, s. 560.
14. Łuczak A., *Polscy ziemianie. Szkice o losach i dziedzictwie*, IPN, Warszawa 2020, s. 440.
15. *„Najbardziej tajemniczy kraj świata". Związek Sowiecki w fotografiach i tekstach Juliena H. Bryana 1930–1959 / The Most Mysterious of Countries. The Soviet Union in the Photographs and Writings of Julien H. Bryan 1930–1959*, red. T. Stempowski, IPN, Warszawa 2020, s. 440.
16. Nowak S., *Stefan Pogonowski*, IPN, Warszawa 2020, s. 40.
17. Osiński K., Rybarczyk P., *Kryzys bydgoski 1981. Przyczyny, przebieg, konsekwencje*, t. 1: *Monografia*, IPN, Bydgoszcz–Gdańsk–Warszawa 2020, s. 392 + 32 s. wkł. zdj. + płyta DVD, wydanie drugie.
18. Ostapiuk M., *Komendant „Bury". Biografia kpt. Romualda Adama Rajsa „Burego" (1913–1949)*, IPN, Białystok–Olsztyn–Warszawa 2019, s. 360 + 112 s. wkł. zdj.
19. Rąkowski G., *Kresowe rezydencje. Zamki, pałace i dwory na dawnych ziemiach wschodnich II RP*, t. 1: *Województwo wileńskie*, IPN, Warszawa 2017, s. 472.
20. *Stanisław Marczuk. Przywódca białostockiej Solidarności w wypowiedziach i dokumentach z lat 1980–1989*, IPN, Białystok 2010, s. 96.
21. Szczepański T., *Ofiary Zbrodni Katyńskiej*, IPN, Warszawa 2020, s. 38.
22. *Teka edukacyjna. O wieś polską wolną, niezależną, samorządną. Od PSL do NSZZ RI „Solidarność" (1944–1989)*, IPN, Bydgoszcz–Gdańsk–Warszawa 2020.
23. Wierzbicki M., *Z Polską pod rękę. Jan Prot (1891–1957) i odbudowa niepodległego państwa polskiego*, IPN, Lublin–Warszawa 2017, s. 192.
24. Wyrzykowski K., Zajączkowski S., *„Orlik" – Marian Bernaciak*, IPN, Warszawa 2011, s. 40 (seria „Wilcze tropy", z. 2).
25. Wyrzykowski K., Zajączkowski S., *„Zapora" – Hieronim Dekutowski*, IPN, Warszawa 2017, s. 48 (seria „Wilcze tropy", z. 4).
26. Wyrzykowski K., Zajączkowski S., *„Zygmunt" – Zygmunt Błażejewicz*, IPN, Warszawa 2011, s. 40 (seria „Wilcze tropy", z. 1).
27. Wyrzykowski K., Zajączkowski S., *„Żelazny" – Zdzisław Badocha*, IPN, Warszawa 2016, s. 60 (seria „Wilcze tropy", z. 5).

28. Rećko Z., *„Trzynastka" (1923–1946). Bohater białostockiego podziemia*, IPN, Białystok 2011, s. 72.

Wybrane recenzje książek

1. Abryszeński P. [rec.] *Maciej Urbanowski, Rok 1920 w literaturze polskiej. Zarys monograficzny* [w:] Dzieje.pl.
2. Azyan A. [rec.] *Michał Zichlarz, Stefan Żywotko. Ze Lwowa po mistrzostwo Afryki* [w:] „Dziennik Zachodni", 24–26 XII 2021, nr (299).
3. Barański P. [rec] *Sprzeczne narracje. Z historii powojennej Polski 1944–1989* [w:] „Nowe Książki" 2021, nr 6.
4. Bielanowska J. [rec.] *Sławomir Cenckiewicz Gdański Grudzień '70: Rekonstrukcja. Dokumentacja. Walka z pamięcią* [w:] Histmag.org.
5. Bodakowski J. [rec.] *Dariusz Stola, Kraj bez wyjścia* [w:] medianarodowe.com.
6. Bodakowski J. [rec.] *Golgota kobiet. Relacje więźniarek Ravensbrück i innych obozów koncentracyjnych ze zbiorów Polskiego Instytutu Źródłowego w Lund* [w:] Prawy.pl.
7. Bodakowski J.[rec.] *„CzasyPismo" 2021, nr 1 (19)* [w:] medianarodowe.com.
8. Bodakowski J.[rec.] *Bartłomiej Noszczak, Antymilenium. Konflikt państwa z Kościołem na tle obchodów tysiąclecia chrztu Polski (1956–1966/1967)* [w:] medianarodowe.com.
9. Borówka T. [rec.] *Relacje o pomocy udzielanej Żydom przez Polaków w latach 1939–1945, t. 1* [w:] „Nasza Historia" 2021, nr 3–4.
10. Czarnecka D. [rec.] *Henryk Sławik 1894–1944. Biografia socjalisty* [w:] Histmag.org.
11. Czartoryska-Sziler A. [rec.] *Jerzy Sikora, Pisarstwo Prymasa Tysiąclecia* [w:] „Nowe Książki" 2021, nr 12.
12. Czechowski P. [rec.] *Stefan Żywotko. Ze Lwowa po mistrzostwo Afryki* [w:] Histmag.org.
13. Danilecki T. [rec] *Katarzyna Remacka, Komunista na peryferiach władzy. Historia Leonarda Borkowicza (1912–1989)* [w:] „Nowe Książki" 2021, nr 4.
14. Danilecki T.[rec.] *Jarosław Kozikowski, Władza a społeczeństwo. Formowanie systemu komunistycznego w województwie białostockim w latach 1944–1948* [w:] „Nowe Książki" 2021, nr 12.
15. Frosztęga R. [rec.] *39/45. Polskie Państwo Podziemne* [w:] popkulturalnykociołek.pl.
16. Frosztęga R. [rec.] *Marek Turek, Orlęta. „Stracency" – Lwów 1918* [w:] popkulturowykociołek.pl.
17. Frosztęga R. [rec.] *Sojusz Piłsudski–Petlura w kontekście politycznej i militarnej walki…* [w:] popkulturalnykociolek.pl.
18. Gach M. [rec.] *„Dialog należy kontynuować…" Rozmowy operacyjne Służby Bezpieczeństwa z ks. Henrykiem Gulbinowiczem z lat 1969–1985. Studium przypadku"* [w:] Histmag.org.
19. Gach M. [rec.] *Bartosz Januszewski, Kino pod okupacją. Wojenne losy i postawy polskich filmowców (1939–1945)* [w:] Histmag.org.
20. Gach M. [rec.] *Krzysztof Dybciak, Pisarz, który został papieżem. Twórczość Karola Wojtyły – Jana Pawła II* [w:] Histmag.org.
21. Grabowski M. [rec.] *Maciej Jan Mazurkiewicz, Ludobójstwo Niemiec na narodzie polskim (1939–1945). Studium historycznoprawne* [w:] „Nasza Historia" 2021, nr 9.
22. Grabowski M. [rec.] *Post po „karnawale". Amerykańskie placówki dyplomatyczne w PRL wobec pierwszych tygodni stanu wojennego. Wprowadzenie, wybór i opracowanie Patryk Pleskot* [w:] „Dziennik Łódzki", 24 XII 2021, nr 299.
23. Heska-Kwaśniewicz K.[rec.] *Jerzy Sikora, Pisarstwo Prymasa Tysiąclecia* [w:] „Gość Niedzielny" 2021, nr 51.
24. Hlebowicz J. [rec.] *Bartosz Januszewski, Kino pod okupacją. Wojenne losy i postawy polskich filmowców (1939–1945)* [w:] „Nowe Książki" 2021, nr 9.
25. Hlebowicz J. [rec.] *Jan Rulewski, Wysoka temperatura. Od wolności do wolności 1980–1990* [w:] „Nowe Książki" 2021, nr 12.

26. Huzarska-Szumiec M. [rec.] *Agnieszka Łuczak, Polscy ziemianie. Szkice o losach i dziedzictwie* [w:] Dzieje.pl.
27. Huzarska-Szumiec M. [rec.] *Rozpad imperiów. Kształtowanie powojennego ładu w Europie Środkowo-Wschodniej w latach 1918–1923, red. Magdalena Gibiec, Grzegorz Hryciuk, Robert Klementowski* [w:] Dzieje.pl.
28. Huzarska-Szumiec M. [rec.] *Sprzeczne narracje… Z historii powojennej Polski 1944–1989* [w:] Dzieje.pl.
29. Jacewicz T. [rec.] *Michał Przerski. Mieczysław F. Rakowski. Biografia polityczna* [w.] High Living 2021, nr 10(97) październik.
30. Janczarek K. [rec.] *Krzysztof Brożek, Grzegorz Surdy, Solidarność Walcząca* [w:] Historykon.pl.
31. Juchowski P. [rec.] *Katarzyna Rembacka, Komunista na peryferiach władzy. Historia Leonarda Borkowicza (1912–1989)* [w:] Histmag.org.
32. Jurkowski R. [rec.] *Bartosz Januszewski, Kino pod okupacją. Wojenne losy i postawy polskich filmowców (1939–1945)* [w:] Zapomnianabiblioteka.pl.
33. Jurkowski R. [rec.] *Migawki z okupowanej Warszawy 1939* [w:] Zapomnianabiblioteka.pl.
34. Kaczorowski Andrzej W. [rec.] *Tomasz Sikorski, Węzeł gordyjski. Katolicy świeccy w PRL (1956–1989)* [w:] „Myśl Polska.info", 21 XII 2021.
35. Kapuściak B. [rec.] *Ryszard Oleszkowicz, Kontrwywiad kresowy. Działalność polskiego kontrwywiadu wojskowego na obszarze Dowództwa Okręgu Korpusu nr IX w Brześciu nad Bugiem w okresie międzywojennym* [w:] „Polska Zbrojna Historia" 2021, nr 6.
36. Karbowiak A [rec.] *Pozyskać przeciwnika. Stosunki polityczne między państwem polskim a mniejszością i emigracją rosyjską w latach 1926–1935* [w:] „Historia DoRzeczy" 2021, nr 11 (105).
37. Karbowiak A. [rec.] *„Fakir". Sergiusz Kościałkowski, Biografia egzekutora Kedywu, dowódcy szwadronu brygady „Juranda", komendanta oddziału partyzanckiego Armii Krajowej (na tle historii Okręgu Wileńskiego)*, t. 3: *Śmierć i zagłada na Wileńszczyźnie* [w:] „Historia DoRzeczy" 2021, nr. 3.
38. Karbowiak A. [rec.] *Represje za pomoc Żydom na okupowanych ziemiach polskich w czasie II wojny światowej* [w:] „Historia DoRzeczy" 2021, nr 6.
39. Karbowiak A. [rec.] *Władysław Siła-Nowicki. Żołnierz i konspirator 1939–1945* [w:] „Historia DoRzeczy" 2021, nr 12 (106).
40. Karbowiak A.[rec.] *Łukasz Dryblak, Pozyskać przeciwnika. Stosunki polityczne między państwem polskim a mniejszością i emigracją rosyjską w latach 1926–1935* [w:] „Historia Do Rzeczy" 2021, nr 11 (105).
41. Kartasiński K. [rec.] *Sławomir Kalbarczyk, Armia Andersa w ZSRS 1941–1942. Niespełnione braterstwo broni z Armią Czerwoną* [w:] Histmag.org.
42. Klimczak M. [rec.] *Centralna Agencja Fotograficzna 1951–1991* [w:] „Głos Szczeciński24pl", 2 XII 2021.
43. Kopka B. [rec.] *Wiesław Jan Wysocki, Ksiądz major Ignacy Jan Skorupka (1893–1920)* [w:] „Polska Zbrojna Historia" 2021, nr 1.
44. Kruszyńska A. [rec.] *Encyklopedia Solidarności. Opozycja w PRL 1976–1989 (tom 4)* [w:] Dzieje.pl.
45. Kruszyńska A. [rec.] *Janusz Odziemkowski, Ostatnia bije godzina… Armia Ochotnicza gen. Józefa Hallera 1920 r.* [w:] Dzieje.pl.
46. Kruszyńska A. [rec.] *Między śmiercią Stalina a powrotem Gomułki. Studia* [w:] Dzieje.pl.
47. Kruszyńska A. [rec.] *Relacje o pomocy udzielanej Żydom przez Polaków w latach 1939–1945 (t. 2: Dystrykt krakowski Generalnego Gubernatorstwa oraz t. 3: Dystrykt lubelski Generalnego Gubernatorstwa)* [w:] Dzieje.pl.
48. Kruszyńska A. [rec.] *Sport w Polsce Ludowej. Studia* [w:] Dzieje.pl.
49. Kruszyńska A. [rec] *Egzamin studenta i obywatela. Rzecz o strajku studentów łódzkich w 1981 r.* [w:] Dzieje.pl.

50. Kruszyńska A., *Sądy bezprawia. Wokół pokazowych procesów politycznych organizowanych w Warszawie (1944–1989)* [w:] Dzieje.pl.
51. Kucharczyk G. [rec.] *Stefan Wyszyński, Kazania świętokrzyskie (1974–1976)* [w:] „Nasz Dziennik", 27 IX 2021.
52. Łatka R. [rec.] *Mein Kampf Józefa Stalina. Rewolucyjna strategia i taktyka komunistycznego imperializmu* [w:] „Nowe Książki" 2021, nr 7–8.
53. Łatka R. [rec.] *Pontyfikat wielu zagrożeń. Jan Paweł II w świetle dokumentów sprawy „Kapella" 1979–1990* [w:] „W Sieci Historii" 2021, nr 6.
54. Łatka R. [rec.] *Za klasztorną furtą. Migawki z życia i działalności jezuitów w Warszawie (1945–1956)* [w:] „Nowe Książki" 2021, nr 4.
55. Lityński A [rec.] *„W imię przyszłości Partii". Procesy o łamanie tzw. praworządności socjalistycznej 1956–1957. Dokumenty* [w:] „Palestra" 2021, nr 10.
56. Łosińska E. [rec.] *Sojusz Piłsudski–Petlura w kontekście politycznej i militarnej walki o kształt Europy Środkowej i Wschodniej* [w:] Dzieje.pl.
57. Majczak D. [rec.] *Krzysztof Dybciak, Pisarz, który został papieżem. Twórczość Karola Wojtyły – Jana Pawła II* [w:] Historykon.pl.
58. Majczak D. [rec.] *L. Cyran, Słabe oberwij, mocne obuduj. Wspomnienia* [w:] Historykon.pl.
59. Majczak D. [rec.] *Między Kamińskim a Kuroniem. Ewolucja Związku Harcerstwa Polskiego w latach 1956–1964, pod red. Michała Wenklara* [w:] Historykon.pl.
60. Majczak D. [rec.] *Tak staliśmy się żołnierzami. Opowieści o znanych i nieznanych radomskich bohaterach wojny polsko-bolszewickiej w latach 1919–1920* [w:] Historykon.pl.
61. Majczak D. [rec.] *Wielka improwizacja. Delegacja polska w Międzynarodowej Komisji Nadzoru i Kontroli w Wietnamie w latach 1954–1973* [w:] Historykon.pl.
62. Majczak D. [rec] *Mateusz Hübner, Pułkownicy. Rdzeń środowiska piłsudczyków w systemie polityczno-ustrojowym II Rzeczypospolitej* [w:] Historykon.pl.
63. Marek P. [rec.] *Aparat bezpieczeństwa. Studia nad działalnością i metodami pracy* [w:] Historykon.pl.
64. Marek P. [rec.] *Księża i dyplomaci. Spotkania pracowników amerykańskich placówek dyplomatycznych w PRL z przedstawicielami Kościoła w świetle dokumentów (1974–1988), opracowanie naukowe i wprowadzenie Patryk Pleskot* [w:] Historykon.pl.
65. Marek P. [rec.] *Stefan Wyszyński. Pro memoria. Tom IX: 1962* [w:] Historykon.pl.
66. Marek P. [rec.] *Paweł Wyszkowski OMI, Tywrowski memoriał męczenników katolickich na Ukrainie w XX wieku* [w:] Historykon.pl.
67. Marek P. [rec.] *W cieniu Einsatzgruppen. Volksdeutscher Selbstschutz w okupowanej Polsce 1939–1940* [w:] Historykon.pl.
68. Masłoń K. [rec.] *Rok 1920 w literaturze polskiej. Zarys monograficzny* [w:] „DoRzeczy" 2021, nr 8 (413).
69. Metecki M. [rec.] *Agnieszka Kowalczyk, Józef Piłsudski. Pisarz* [w:] „Kwartalnik Historyczny" 2021, nr 8.
70. Mikrut-Majeranek M. [rec.] *„Najbardziej tajemniczy kraj świata". Związek Sowiecki w fotografiach i tekstach Juliena H. Bryana 1930–1959* [w:] Histmag.org.
71. Niemojewska A. [rec.] *Wanda Barbara Kociuba, „Zamiast Twojego uśmiechu, Polsko, mamy łzy i uśmiech niedoli". Pamiętnik z Syberii, Iranu i Libanu* [w:] „UważamRze Historia" 2021, nr 11 (116).
72. Niemojewska M. [rec.] *Magdalena Heruday-Kiełczewska, Powszechna Wystawa Krajowa z 1929 r. w źródłach historycznych* [w:] „UważamRze Historia" 2021, nr 12 (117).
73. Niemojewski M. [rec.] *Kto wygrał bitwę pod Grunwaldem? Tradycja grunwaldzka wśród narodów Europy Środkowo-Wschodniej* [w:] „Uważam Rze Historia" 2021, nr 4.
74. Niemojewski M. [rec.] *Maciej Urbanowski, Rok 1920 w literaturze polskiej* [w:] „Uważam Rze Historia" 2021, nr 5.

75. Pochroń N. [rec.] *Michal Przeperski, Mieczysław F. Rakowski. Biografia polityczna* [w:] Histmag.org.
76. Pochroń N. [rec.] *Moje 1407 dni i nocy w więzieniu mokotowskim. Wspomnienia z lat 1952–1956* [w:] Histmag.org.
77. Podgajny M. [rec.] *Michał Przeperski. Mieczysław F. Rakowski. Biografia polityczna* [w:] „Kurier Lubelski", 29 X 2021.
78. Pogrzebny R. [rec.] *Publikacja o Czerwcu 1956 po angielsku i niemiecku na 65. rocznicę zrywu* [w:] Dzieje.pl.
79. Przeperski M. [rec.] *Mateusz Hübner, „Pułkownicy". Rdzeń środowiska piłsudczyków w systemie polityczno-ustrojowym II Rzeczypospolitej* [w:] „Nowe Książki" 2021, nr 9.
80. Redakcja [rec.] *„Biuletyn IPN" 2021, nr 11* [w:] „Gość Niedzielny" 2021, nr 48.
81. Redakcja [rec.] *„CzasyPismo" 2021, nr 1 (19)* [w:] Historykon.pl.
82. Redakcja [rec.] *Aga, Adam i Hamlet na tropie tajemnic. Zeszyt 1: Tajemnica podlaskiej rakiety V-2* [w:] „Nasza Historia" 2021, s. 12.
83. Redakcja [rec.] *Attaché i przedstawiciele misji wojskowych w Wojsku Polskim II RP i Siłach Zbrojnych PRL* [w:] „Nasza Historia" 2021, nr 11 (91).
84. Redakcja [rec.] *Ewa Rzeczkowska, Władysław Siła-Nowicki. Żołnierz i konspirator 1939–1956* [w:] „Nasza Historia" 2021, nr 11 (91).
85. Redakcja [rec.] *Grypsy Łukasza Cieplińskiego* [w:] „Polska Zbrojna – Numer Okazyjny".
86. Redakcja [rec.] *Kazimierz Krajewski, Nowogródczyzna naszych ojców. Województwo nowogrodzkie II RP* [w:] Kresy24.pl.
87. Redakcja [rec.] *Kazimierz Krajewski, Nowogródzki Okręg AK „Nów" w fotografii* [w:] Kresy24.pl.
88. Redakcja [rec.] *Marcin Jurek, W polskiej Wandei. Komunistyczna Partia Polski w województwie poznańskim w czasach II Rzeczypospolitej* [w:] „Nasza Historia" 2021, nr 12 (92).
89. Redakcja [rec.] *Marian Karczewski, Czy można zapomnieć? Wspomnienia z lat wojny 1939–1945* [w:] „Nasza Historia" 2021, nr 5/6.
90. Redakcja [rec.] *Migawki z okupowanej Warszawy, red. Robert Spałek* [w:] „Magazyn Literacki Książki" 2021, nr 6.
91. Redakcja [rec.] *Paryż, Londyn, Monachium, Nowy Jork. Powrześniowa emigracja na mapie kultury nie tylko polskiej, t. 3: Wybitne postaci kobiece* [w:] „Nasza Historia" 2021, nr 12 (92).
92. Redakcja [rec.] *Paweł Szuszczyński, Przepraszam Czechów i Słowaków* [w:] „Magazyn Literacki Książki" 2021, nr 4.
93. Redakcja [rec.] *Ryszard Wichorowski, Wspomnienia internowanego (zapiski). Krasnystaw – Włodawa – Kwidzyn, oprac. Marcin Dąbrowski* [w:] radiolublin.pl.
94. Redakcja [rec.] *Soraya Kuklińska, Oskar Dirlewanger. SS-Sonderkommando „Dirlewanger"* [w:] TygodnikKępiński.pl.
95. Redakcja [rec.] *Walki Powietrzne w obrazach* [w:] Aviation24.pl.
96. Ruzik K. [rec.] *Leksykon bezpieki. Kadra kierownicza aparatu bezpieczeństwa 1944–1956* [w:] Histmag.org.
97. Siuta D. [rec.] *Adam Hlebowicz Zostali na Wschodzie. Słownik inteligencji polskiej w ZSRS 1945–1991* [w:] Historykon.pl.
98. Siuta D. [rec.] *Arkadiusz Tuliński, 6 Armia Wojska Polskiego w wojnie polsko-bolszewickiej w 1920 r., t. 1 i 2* [w:] Historykon.pl.
99. Siuta D. [rec.] *Michał Przeperski, Mieczysław F. Rakowski. Biografia polityczna* [rec.] Historykon.pl.
100. Siuta D. [rec.] *Pontyfikat wielu zagrożeń. Jan Paweł II w świetle dokumentów sprawy „Kapella" 1979–1990* [w:] Historykon.pl.
101. Siuta D. [rec.] *Relacje o pomocy udzielanej Żydom przez Polaków w latach 1939-1945, t. 1: Dystrykt warszawski Generalnego Gubernatorstwa* [w:] Historykon.pl.

102. Siuta D. [rec.] *Stefan Żywotko. Ze Lwowa po mistrzostwo Afryki* [w:] Historykon.pl.
103. Siuta D. [rec.] *Tomasz Sikorski, Węzeł gordyjski* [w:] Historykon.pl.
104. Siuta D. [rec.] *Wybory czerwcowe 1989 r. w województwie poznańskim. Wybór dokumentów* [w:] Historykon.pl.
105. Siuta D.[rec.] *Pozyskać przeciwnika. Stosunki polityczne między państwem polskim a mniejszością i emigracją rosyjską w latach 1926–1935* [w:] Historykon.pl.
106. Skalimowski A. [rec.] *Michał Przeperski, Mieczysław F. Rakowski. Biografia polityczna* [w:] „Nowe Książki" 2021, nr 11.
107. Sobański W. [rec.] *Stefan Wyszyński – „Pro memoria, t. 4: 1956–1957* [w:] Histmag.org.
108. Stachnik P. [rec.] *Dorota Skotarczak, Otwierać, milicja! O powieści kryminalnej w PRL* [w:] „Gazeta Krakowska".
109. Stachnik P. [rec.] *Nie tylko Rothesay. Oficerskie obozy izolacyjne oraz obóz dyscyplinarny dla żołnierzy Polskich Sił Zbrojnych w Wielkiej Brytanii (1940–1943)* [w:] „Gazeta Krakowska", 25 III 2021.
110. Stańczyk T. [rec.] *Adam Hlebowicz, Zostali na Wschodzie. Słownik inteligencji polskiej w ZSRS 1945–1991* [w:] „Historia DoRzeczy" 2021, nr 9 (103).
111. Stańczyk T. [rec.] *Kresowe Rezydencje, t. 2: Województwo Nowogródzkie* [w:] „Historia DoRzeczy" 2021, nr 6.
112. Stanisławski W. [rec.] *Adam Hlebowicz, Zostali na Wschodzie. Słownik inteligencji polskiej w ZSRS 1945–1991* [w:] „Sieci", 2021, nr 24 (446).
113. Stanisławski W. [rec.] *Gergely Pongrátz, Zaułek Corvina 1956* [w:] Dzieje.pl.
114. Stępnik K. [rec.] *Maciej Urbanowski, Rok 1920 w literaturze polskiej. Zarys monograficzny* [w:] „Nowe Książki" 2021, nr 6.
115. Świątkiewicz W. [rec.] *„Biuletyn IPN" 2021, nr 10* [w:] „Idziemy" 2021, nr 41.
116. Świątkiewicz W. [rec.] *„Biuletyn IPN" 2021, nr 12* [w:] „Idziemy" 2021, nr 50.
117. Świątkiewicz W. [rec.] *„Biuletyn IPN" 2021, nr 3* [w:] „Idziemy" 2021, nr 9.
118. Świątkiewicz W. [rec.] *„Biuletyn IPN" 2021, nr 4* [w:] „Idziemy" 2021, nr 14.
119. Świątkiewicz W. [rec.] *„Biuletyn IPN" 2021, nr 5* [w:] „Idziemy" 2021, nr 19.
120. Świątkiewicz W. [rec.] *„Biuletyn IPN" 2021, nr 6* [w:] „Idziemy" 2021, nr 24.
121. Świątkiewicz W. [rec.] *„Biuletyn IPN" 2021, nr 7–8* [w:] „Idziemy" 2021, nr 36.
122. Świątkiewicz W. [rec.] *„Biuletyn IPN" 2021, nr 9* [w:] „Idziemy" 2021, nr 38.
123. Świątkiewicz W. [rec.] *„Najbardziej tajemniczy kraj świata". Związek Sowiecki w fotografiach i tekstach Juliena H. Bryana 1930–1959* [w:] „Idziemy" 2021, nr 13.
124. Świątkiewicz W. [rec.] *Adam Hlebowicz, Zostali na Wschodzie. Słownik inteligencji polskiej w ZSRS 1945–1991* [w:] „Idziemy" 2021, nr 29.
125. Świątkiewicz W. [rec.] *Attaché i przedstawiciele misji wojskowych w Wojsku Polskim II RP i Siłach Zbrojnych PRL* [w:] „Idziemy" 2021, nr 51.
126. Świątkiewicz W. [rec.] *Bartłomiej Noszczak, Międzynarodówka antykościelna. Współpraca polskiego Urzędu do spraw Wyznań z jego odpowiednikami w państwach komunistycznych (1954-1989) – preliminaria badawcze* [w:] „Idziemy" 2021, nr 10.
127. Świątkiewicz W. [rec.] *Bartłomiej Noszczak, Za klasztorną furtą. Migawki z życia i działalności jezuitów w Warszawie (1945–1956)* [w:] „Idziemy" 2021, nr 3.
128. Świątkiewicz W. [rec.] *Bp Mariusz Leszczyński, Księża diecezjalni ekspatrianci archidiecezji lwowskiej obrządku łacińskiego. Słownik biograficzny* [w:] „Idziemy" 2021, nr 16.
129. Świątkiewicz W. [rec.] *Dominik Ściskała. Pamiętnik kapelana wojskowego i inne zapiski z lat 1914–1945* [w:] „Idziemy" 2021, nr 2.
130. Świątkiewicz W. [rec.] *Elżbieta Romanowska, Wkrótce już stanę przed innym sądem". Prawnicy II Rzeczypospolitej represjonowani w Polsce w latach 1944–1956* [w:] „Idziemy" 2021, nr 3.
131. Świątkiewicz W. [rec.] *Epistolografia w Polsce Ludowej (1945–1989). List i jego pochodne w systemie państwa komunistycznego* [w:] „Idziemy" 2021, nr 18.

132. Świątkiewicz W. [rec.] *Jerzy Sikora, Pisarstwo Prymasa Tysiąclecia* [w:] „Idziemy" 2021, nr 37.
133. Świątkiewicz W. [rec.] *Kardynał Bolesław Kominek – biskup, dyplomata, wizjoner* [w:] „Idziemy" 2021, nr 15.
134. Świątkiewicz W. [rec.] *ks. Gralak, ks. Piotr Tylec, Kryptonim Pątnicy. Służba Bezpieczeństwa wobec pieszych pielgrzymek na Jasną Górę w latach 1976–1988* [w:] „Idziemy" 2021, nr 17.
135. Świątkiewicz W. [rec.] *Księża diecezjalni ekspatrianci archidiecezji lwowskiej obrządku łacińskiego. Słownik biograficzny* [w:] „Idziemy" 2021, nr 16.
136. Świątkiewicz W. [rec.] *Księża dla władzy groźni. Duchowni współpracujący z opozycją (1976–1989), t. 2* [w.] „Idziemy" 2021, nr 17.
137. Świątkiewicz W. [rec.] *Księża i dyplomaci. Spotkania pracowników amerykańskich placówek dyplomatycznych w PRL z przedstawicielami Kościoła w świetle dokumentów (1974–1988), opracowanie naukowe i wprowadzenie Patryk Pleskot* [w:] „Idziemy" 2021, nr 49.
138. Świątkiewicz W. [rec.] *Michał Przeperski, Mieczysław F. Rakowski. Biografia polityczna* [w:] „Idziemy" 2021, nr 48.
139. Świątkiewicz W. [rec.] *Między śmiercią Stalina a powrotem Gomułki. Studia* [w:] „Idziemy" 2021, nr 18.
140. Świątkiewicz W. [rec.] *Młodzieżowy opór antykomunistyczny w Polsce po II wojnie światowej* [w:] „Idziemy" 2021, nr 10.
141. Świątkiewicz W. [rec.] *Paweł Miedziński, Centralna Agencja Fotograficzna 1951–1991* [w:] „Idziemy" 2021, nr 48.
142. Świątkiewicz W. [rec.] *Po stronie dobra. Księga dedykowana Zofii i Zbigniewowi Romaszewskim* [w:] „Idziemy" 2021, nr 10.
143. Świątkiewicz W. [rec.] *Pontyfikat wielu zagrożeń. Jan Paweł II w świetle dokumentów sprawy „Kapella" 1979–1990* [w:] „Idziemy" 2021, nr 19.
144. Świątkiewicz W. [rec.] *Robert Spałek, Na licencji Moskwy. Wokół Gomułki, Bermana i innych (1943–1970)* [w:] „Idziemy" 2021, nr 5.
145. Świątkiewicz W. [rec.] *Sławomir Cenckiewicz, Gdański Grudzień '70. Rekonstrukcja – dokumentacja – walka z pamięcią* [w:] „Idziemy" 2021, nr 21.
146. Świątkiewicz W. [rec.] *Środowisko studenckie w krajach bloku sowieckiego 1945–1990, red. Kamil Dworaczek i Krzysztof Łagojda* [w:] „Idziemy" 2021, nr 2.
147. Świątkiewicz W. [rec.] *Stefan Wyszyński, Kazania świętokrzyskie (1974–1976)* [w:] „Idziemy" 2021, nr 40.
148. Świątkiewicz W. [rec] *Agnieszka Łuczak, Polscy ziemianie* [w:] „Idziemy" 2021, nr 20.
149. Świątkiewicz W. [rec] *Henryk Sławik 1894–1944. Biografia socjalisty* [w:] „Nowe Książki" 2021, nr 5.
150. Świątkiewicz W. [rec] *Michał Przeperski Sprzeczne narracje… Z historii powojennej Polski 1944–1989* [w:] „Idziemy" 2021, nr 19.
151. Świątkiewicz W. [rec] *Zofia Zakrzewska, Cukier krzepi. Propaganda konsumpcji cukru w Polsce w latach 1925–1932* [w:] „Idziemy" 2021, nr 5.
152. Szpotański A. [rec.] *Adam Hlebowicz, Zostali na Wschodzie. Słownik inteligencji polskiej w ZSRS 1945–1991* [w:] Histmag.org.
153. Szpotański A. [rec.] *Przemysław Benken, Wojenna odyseja Zbigniewa Piaseckiego ps. „Czekolada"* [w:] Hismag.org.
154. Szpotański A. [rec.] *Wojenna odyseja Zbigniewa Piaseckiego ps. Czekolada* [rec.] Histmag.org.
155. Szpotański A. [rec.] *Zanim nastała wolność. Droga do niepodległej II Rzeczypospolitej* [w:] Histmag.org.
156. Szukała M. [rec.] *Adam Hlebowicz, Zostali na Wschodzie. Słownik inteligencji polskiej w ZSRS 1945–1991* [w:] Dzieje.pl.
157. Szukała M. [rec.] *Epistolografia w Polsce Ludowej (1945–1989)* [w:] Dzieje.pl.
158. Szykuła M. [rec.] *Po stronie dobra. Księga dedykowana Zofii i Zbigniewowi Romaszewskim* [w:] Dzieje.pl.

159. T.E. [rec.] *Orlęta. „Straceńcy" – Lwów 1918* [w:] „Magazyn Literacki Książki" 2021, nr 6.
160. T.E. [rec.] *Srebrni na szlakach Bitwy Warszawskiej 1920 r.* [w:] „Magazyn Literacki Książki" 2021, nr 6.
161. Tabkowski S. [rec.] *Michał Przeperski. Mieczysław F. Rakowski. Biografia polityczna* [w:] „Trybuna", listopad 2021.
162. Tarantowicz J. [rec.] *Stefan Żywotko. Ze Lwowa po mistrzostwo Afryki* [w:] Retrofudbol.pl.
163. Władyka W. [rec.] *Michał Przeperski, Mieczysław Rakowski. Biografia polityczna* [w:] „Polityka" 2021, nr 39.
164. Woźniewska J. [rec.] *Adam Hlebowicz, Zostali na Wschodzie. Słownik inteligencji polskiej w ZSRS 1945–1991* [w:] „Studia Społeczno-Polityczne" 2021, nr 18.
165. Zapert T. [rec.] *Aparat bezpieczeństwa, red. J. Syrnik, R. Klementowski* [w:] „Magazyn Literacki Książki" 2021, nr 7.
166. Zapert T. [rec.] *Bartosz Januszewski, Kino pod okupacją. Wojenne losy i postawy polskich filmowców (1939–1945)* [w:] „Magazyn Literacki Książki" 2021, nr 6.
167. Zapert T. [rec.] *Katarzyna Rembacka, Komunista na peryferiach władzy. Historia Leonarda Borkowicza (1912–1989)* [w:] „Magazyn Literacki Książki" 2021, nr 3.
168. Zapert T. [rec.] *Leksykon bezpieki. Kadra kierownicza aparatu bezpieczeństwa 1944–1956, t. 1* [w:] „Magazyn Literacki Książki" 2021, nr 3.
169. Zapert T. [rec.] *Marian Karczewski, Czy można zapomnieć? Wspomnienia z lat wojny 1939–1945* [w:] „Magazyn Literacki Książki" 2021, nr 6.
170. Zapert T. [rec.] *Paweł Szuszczyński, Przepraszam Czechów i Słowaków (65 dni Operacji „Dunaj"). Relacja oficera wojsk inżynieryjnych, uczestnika zbrojnej agresji na Czechosłowację w dniach 20 sierpnia – 23 października 1968 r.* [w:] „DoRzeczy" 2021, nr 34 (439).
171. Zapert T. [rec.], *Agnieszka Łuczak, Polscy ziemianie. Szkice o losach i dziedzictwie* [w:] „Magazyn Literacki Książki" 2021, nr 6.
172. Zawadzki T. [rec.] *Piotr Górka, Walki powietrzne w obrazach*, „Polityka", 26 IV 2021, nr 18.
173. Zychcowicz P. [rec.] *Henryk Sławik 1894–1944. Biografia socjalisty* [w:] „Historia DoRzeczy" 2021, nr 3.
174. Zychowicz P. [rec.] *„CzasyPismo" 2020, nr 2 (18)* [w:] „DoRzeczy" 2021, nr 5 (410).
175. Zychowicz P. [rec.] *„CzasyPismo" 2021, nr 1 (19)* [w:] „DoRzeczy" 2021, nr. 38 (443).
176. Zychowicz P. [rec.] *Bartłomiej Belcarz, Marek Ryś, Franciszek Strzelczyk, Kari Stenman, Karolina Hołda, Caudrony nad Francją. Historia Dywizjonu Myśliwskiego GC 1/145 „Varsovie"* [w:] „Dorzeczy" 2021, nr 26 (431).
177. Zychowicz P. [rec.] *Bartosz Januszewski, Kino pod okupacją. Wojenne losy i postawy polskich filmowców (1939–1945)* [w:] „DoRzeczy" 2021, nr 20 (425).
178. Zychowicz P. [rec.] *Bartosz Januszewski, Kino pod okupacją. Wojenne losy i postawy polskich filmowców 1939–1945* [w:] „Historia DoRzeczy" 2021, nr 6.
179. Zychowicz P. [rec.] *CAF 1951–1991* [w:] „DoRzeczy" 2021, nr 41 (446).
180. Zychowicz P. [rec.] Katarzyna Rembecka Komunista na peryferiach władzy. Historia Leonarda Borkowicza (1912–1989) [w:] „DoRzeczy" 2021, nr 4 (409).
181. Zychowicz P. [rec.] *Kresowe rezydencje. Zamki, pałace i dwory na dawnych ziemiach wschodnich II RP, t. 2: Województwo nowogródzkie* [w:] „DoRzeczy" 2021, nr 17 (422).
182. Zychowicz P. [rec.] *Krzysztof Szwagrzyk, Cmentarz Osobowicki we Wrocławiu. Pola ofiar komunizmu* [w:] „Historia DoRzeczy" 2021, nr 8.
183. Zychowicz P. [rec.] *Maciej Urbanowski, Rok 1920 w literaturze polskiej* [w:] „DoRzeczy" 2021, nr 46 (451).
184. Zychowicz P. [rec.] *Okaleczone miasto – Warszawa '39. Wojenne zniszczenia obiektów stolicy w fotografiach Antoniego Snawadzkiego* [w:] „DoRzeczy" 2021, nr 3 (408).
185. Zychowicz P. [rec.] *Paryż, Londyn, Monachium, Nowy Jork. Powrześniowa emigracja niepodległościowa na mapie kultury nie tylko polskiej, t. 2* [w:] „DoRzeczy" 2021, nr 46 (451).

186. Zychowicz P. [rec.] *Paweł Szuszczyński, Przepraszam Czechów i Słowaków (65 dni Operacji „Dunaj"). Relacja oficera wojsk inżynieryjnych, uczestnika zbrojnej agresji na Czechosłowację w dniach 20 sierpnia – 23 października 1968 r.* [w:] „Historia DoRzeczy" 2021, nr 3.
187. Zychowicz P. [rec.] *Przewrót komunistyczny w Czechosłowacji 1948 roku widziany z polskiej perspektywy* [w:] „Historia DoRzeczy" 2021, nr 8.
188. Zychowicz P. [rec.] *Rozpad imperiów. Kształtowanie powojennego ładu w Europie Środkowo-Wschodniej w latach 1918–1923* [w:] „DoRzeczy" 2021, nr 16 (421).
189. Zychowicz P. [rec.] *Sojusz Piłsudski–Petlura w kontekście politycznej i militarnej walki o kształt Europy Środkowej i Wschodniej* [w:] „DoRzeczy Historia" 2021, nr 5.
190. Zychowicz P. [rec.] *Sport w Polsce Ludowej* [w:] „Historia DoRzeczy" 2021, nr 8.
191. Zychowicz P. [rec.] *Symon Petlura. Przywódca niepodległej Ukrainy* [w:] „DoRzeczy" 2021, nr 50 (455).
192. Zychowicz P. [rec.] *Tomasz Kurpierz, Henryk Sławik 1894–1944. Biografia socjalisty* [w:] „Historia DoRzeczy" 2021, nr 3.
193. Zychowicz P. [rec.] *Wilcze tropy. Zeszyt 6: „Szary" – Antoni Heda, scenariusz Sławomir Zajączkowski, rysunki Krzysztof Wyrzykowski* [w:] „DoRzeczy" 2021, nr 51 (456).

ZAŁĄCZNIK NR 2:
PUBLIKACJE PRACOWNIKÓW IPN

Publikacje naukowe

Prace zwarte

1. *1920 rok – wojna światów. Studia przypadków w stulecie bitwy warszawskiej*, red. E. Kowalczyk, K. Rokicki, Warszawa 2021.
2. *„…aby każdy okruch historii został uratowany!”. Archiwum Pełne Pamięci*, red. T. Gallewicz-Dołowa, W. Kujawa, Warszawa 2021.
3. *Aparat bezpieczeństwa na Pomorzu Zachodnim w latach 1945–1956. Organizacja – ludzie – działalność*, red. M. Semczyszyn, Z. Stanuch, Szczecin 2021.
4. *Aparat bezpieczeństwa w województwie poznańskim 1945–1956. Wybrane kierunki i metody (dokumenty)*, wybór i oprac. R. Kościański, Poznań–Warszawa 2021.
5. *Archiwa polskie i sowieckie w realiach systemu komunistycznego*, red. J. Łosowski, M. Szumiło, Warszawa 2021.
6. *Atlas polskiego podziemia niepodległościowego 1944–1956*, red. S. Poleszak (red. nacz.), R. Wnuk, A. Jaczyńska, M. Śladecka, Warszawa–Lublin 2020 (druk 2021).
7. *Attaché i przedstawiciele Misji Wojskowych w Wojsku Polskim II RP i Siłach Zbrojnych PRL*, red. B. Kapuściak, Katowice–Warszawa 2021.
8. Bednarek J., *Wokół pamięci i historii. Działalność archiwalna Instytutu Pamięci Narodowej w latach 2000–2016*, Warszawa 2021.
9. Benken P., Borucki, R. *Wojewódzki Komitet Obywatelski „Solidarność” w Koszalinie w 1989 roku. Edycja źródłowa*, Koszalin–Szczecin 2020 (druk 2021).
10. Benken P., *Wojenna odyseja Zbigniewa Piaseckiego ps. „Czekolada”*, Szczecin 2021.
11. Brożyniak A., *I Walne Zebranie Delegatów NSZZ „Solidarność” województwa przemyskiego w 1981 r.*, Rzeszów 2021.
12. Byszewski P., *Organizacja Ruch (1965–1970)*, Warszawa 2021.
13. Chrzanowski R., Sokołowska M., *Orła Wrona nie pokona. Stan wojenny w Gdyni (1981–1983)*, Gdynia 2021.
14. Dąbrowski D., *Polská republika a otázka Podkarpatské (Zakarpatské) Rusi 1938–1939*, Praha 2021.
15. Drabik S., *Krakowska organizacja PZPR (1948–1990). Struktury – członkowie – działalność*, Kraków 2021.
16. Drozdowski M.M., Łatka R., *Ignacy Jan Paderewski. Służba Ojczyźnie*, Warszawa 2021.
17. Dyba P., Luberańska D., Piworowicz M., Polakowska M., *Aresztowani podczas akcji „X” MBP. Losy kilkunastu osób związanych z Okręgiem Wileńskim AK*, Warszawa–Wrocław 2021.
18. *Europa Środkowa i Wschodnia. Dekady wolności – czas przemian*, t. 1: *Ewolucja bezpieczeństwa w regionie Europy Środkowo-Wschodniej po 1989 roku*, red. M. Adamczyk, M. Siekierka, Poznań 2021.

19. *Europa Środkowa i Wschodnia. Dekady wolności – czas przemian*, t. 2: *Przemiany polityczne w Europie Środkowej i Wschodniej po 1989 roku*, red. M. Adamczyk. M. Siekierka, M. Lubicz-Miszewski, Poznań 2021.
20. *Europa Środkowa i Wschodnia. Dekady wolności – czas przemian*, t. 3: *Społeczno-gospodarcze aspekty przemian w Europie Środkowej i Wschodniej przed i po 1989 roku*, red. M. Adamczyk. M. Siekierka, M. Lubicz-Miszewski, Poznań 2021.
21. *Europa wielu prędkości. Problemy, wyzwania, konsekwencje*, red. M. Golińczak, R. Klementowski, Wrocław–Warszawa 2021.
22. Flisiak D., *Wybrane materiały ideologiczne i propagandowe Syjonistyczno-Socjalistycznej Partii Robotniczej Poalej Syjon-Hitachdut. Przyczynek do badań nad lewicą syjonistyczną w pierwszych latach powojennej Polski (1944/45–1949/50)*, Chrzan 2021.
23. Głowiński T., Koreś D., Mędykowski W., *Z Polski do Izraela. Żydowscy żołnierze Armii Andersa, Dalla Polonia in Israel. I Soldati Ebrei nell'armata di Anders*, Warszawa–Roma 2021.
24. *Górny Śląsk w Polsce Ludowej*, t. 3: *Wysiedlenia – emigracje – przyjazdy*, red. A. Dziurok, B. Linek, Katowice–Opole 2021.
25. Graczyk K., *Ein anderes Gericht in Oberschlesien. Sondergericht Kattowitz 1939–1945*, Tübingen 2021.
26. *Granica szeroko zamknięta. Polityczne, prawne i społeczne aspekty ucieczek z Polski Ludowej*, red. M. Dźwigał, P. Knap, P. Skubisz, Szczecin 2021.
27. *Granice muzyki – granice wolności. Wokół konferencji kompozytorów i krytyków muzycznych w Łagowie Lubuskim w 1949 r.*, red. K. Brzechczyn, R. Ciesielski, Warszawa–Poznań 2021.
28. Grzelczak P., *„Dzień historyczny". Wizyta marszałka Józefa Piłsudskiego w Koninie*, Poznań–Warszawa 2021.
29. Hanus W., *Urząd Bezpieczeństwa w Tomaszowie Lubelskim w latach 1944–1956*, Rzeszów–Warszawa 2021.
30. *Historia. Pamięć. Świadomość*, red. A. Klarman, Wrocław–Warszawa 2021.
31. *Ile z nauki, ile z ideologii. Religioznawstwo w PRL*, red. nauk. Ł. Marek, R. Łętocha, Kraków 2021.
32. Jankowiak S., Kościański R., Reczek R., *28 June 1956 in Poznań. One of the First Months of Polish Freedom*, Poznań–Warszawa 2021.
33. Jankowiak S., Kościański R., Reczek R., *28. Juni 1956 in Posen. Der erste der polnischen Monate der Freiheit*, Poznań–Warszawa 2021.
34. Jerzy Giedroyc, Stanisław Vincenz, *Listy 1946–1969*, opracował, wstępem i przypisami opatrzył R. Habielski, Warszawa 2021.
35. Jurek M., *W polskiej Wandei. Komunistyczna Partia Polski w województwie poznańskim w czasach II Rzeczypospolitej*, Poznań–Warszawa 2021.
36. Jurkiewicz J., *Górnicza „Solidarność" w województwie katowickim 1980–1989*, red. J. Neja, T. Kurpierz, Katowice–Zabrze–Warszawa 2021.
37. Kociuba W.B., *„Zamiast Twojego uśmiechu, Polsko, mamy łzy i uśmiech niedoli". Pamiętnik z Syberii, Iranu i Libanu*, wyd. 2. zmienione, wstęp i oprac. W. Kujawa, Warszawa 2021.
38. Konieczna M., *Armia Wyzwolenia. Antykomunistyczna organizacja młodzieżowa w Krakowie w latach 1967–1970*, Kraków 2021.
39. „Komunizm: System – Ludzie – Dokumentacja" 2021, nr 9.
40. *Konspiracja i opór społeczny w Polsce 1944–1956. Słownik biograficzny*, t. 6, red. K. Krajewski, Warszawa 2021.
41. Korejwo M., *PZPR na Warmii i Mazurach 1948–1990. Struktury, organizacja, ludzie*, Białystok–Olsztyn–Warszawa 2021.
42. Korkuć M., Rezmer W., Karpus Z., *Jeńcy 1920*, Kraków–Warszawa 2020 (druk 2021).
43. Korkuć M., Rezmer W., Karpus Z., *Военнопленные 1920*, Kraków–Warszawa 2021.
44. *Kościół katolicki w Trójmieście wobec Grudnia '70. Dokumenty*, red. P. Abryszeński, D. Gucewicz, L. Molendowski, Gdańsk–Warszawa 2021.

45. *Kościół, Żydzi, jezuici. Wokół pomocy Żydom w czasie II wojny światowej*, red. M. Wenklar, Kraków 2021.
46. Kozikowski J., *Władza a społeczeństwo. Formowanie systemu komunistycznego w województwie białostockim w latach 1944–1948*, Białystok–Warszawa 2021.
47. Krajewski K., *Nowogródzki Okręg AK „Nów" w fotografii*, Warszawa 2021.
48. Krzek-Lubowiecki M., *Wydawnictwo Myśli Nieinternowanej. Dzieje niezależnej oficyny w latach 1982–1989*, Kraków 2021.
49. *Ku niepodległości. Kierunek północno-wschodni (1918–1923)*, red. D. Maksimiuk, P. Niziołek, Białystok–Warszawa 2021.
50. Kuklińska S., *Oskar Dirlewanger. SS-Sonderkommando „Dirlewanger"*, Warszawa 2021.
51. Kuntz J.S. „Palant", „Kotwicz", *Spowiedź konspiratora i partyzanta*, wstęp i oprac. A. Chmielewska, J. Gogolewska, Białystok–Warszawa 2021.
52. Kutkowski A., *Polskie rehabilitacje. Wybrane problemy polityki karnej władz PRL w latach 1953–1957*, Lublin 2021.
53. *Leksykon bezpieki. Kadra kierownicza aparatu bezpieczeństwa 1944–1956*, t. 2, red. W. Bagieński, M. Dźwigał, Warszawa 2021.
54. Ligarski S., Majchrzak G., *Stan wojenny w Polsce. Szkice z dziejów władzy i oporu społecznego 1981–1983*, Warszawa 2021.
55. Ligarski S., Majchrzak G., Racinowski G., Stanuch Z., Stefanik R., *Pogoń Szczecin. Szkice z tajnej historii*, Szczecin 2021.
56. Lisiecka K., *Instytut Pamięci Narodowej w hołdzie Gdańskim Orłom. Ppor. Kazimierz Sołtysik*, Gdańsk 2021.
57. Lisiecka K., *Maria Odyniec (1914–2010)*, Gdańsk 2021.
58. Lubecka J., *Niemiecki zbrodniarz przed polskim sądem. Krakowskie procesy przed Najwyższym Trybunałem Narodowym*, Kraków 2021.
59. Łatka R., Mackiewicz B., Zamiatała D., *Il Primate Stefan Wyszyński. Biografia*, Varsavia 2021.
60. Łatka R., Mackiewicz B., Zamiatała D., *Kardinál Stefan Wyszyński. Nekorunovaný král Polska*, Praha 2021.
61. Łatka R., Mackiewicz B., Zamiatała D., *Primate Stefan Wyszyński. A biography*, Warsaw 2021.
62. *Magna Res Libertas. Ku Niepodległej. Materiały z konferencji Instytutu Pamięci Narodowej i Muzeum Polskiego w Rapperswilu w setną rocznicę odzyskania przez Polskę niepodległości, Zamek Rapperswil, 21–22 czerwca 2018 r.*, red. M. Ptasińska, Warszawa 2020 (druk 2021).
63. Majchrzak G., *Rozpracowanie organów kierowniczych NSZZ „Solidarność" przez Służbę Bezpieczeństwa 1980–1982*, Warszawa 2021.
64. Miedziński P., *Centralna Agencja Fotograficzna 1951–1991*, Szczecin 2021.
65. *Między Kamińskim i Kuroniem. Ewolucja Związku Harcerstwa Polskiego w latach 1956–1964*, red. M. Wenklar, Kraków 2021.
66. Mikulec W., *Z pamiętnika internowanego*, oprac. M. Krzek-Lubowiecki, Kraków 2021.
67. *Monte. Więzienie dwóch totalitaryzmów 1939–1989*, Łysak K., Szczypta-Szczęch R., Kraków 2021.
68. Namysło A., *Po tej stronie był również Człowiek. Mieszkańcy przedwojennego województwa śląskiego z pomocą Żydom w okresie II wojny światowej*, Katowice–Warszawa 2021.
69. *Niezależne obchody świąt narodowych 3 Maja, 15 Sierpnia, 11 Listopada w latach 1978–1989. Wybór źródeł*, wstęp, wybór i oprac. P. Byszewski, A. Nisiobęcka, G. Wołk, Warszawa 2021.
70. *Od nadziei do niepodległości. NSZZ „Solidarność" 1980–1989/1990. Studia i szkice*, red. Ł. Sołtysik, G. Waligóra, Wrocław–Warszawa 2021.
71. *Od wymiany do wymiany. Banknoty polskie 1945–1995*, red. R. Klementowski, M. Szymczyk, Wrocław–Warszawa 2021.
72. *„Osłabić tendencje emigracyjne". Komitet Wojewódzki PZPR w Katowicach wobec wyjazdów do RFN w latach 1970–1978. Wybór źródeł*, wybór, wstęp i oprac. B. Tracz, Opole 2020 (druk 2021).

73. Paduchowski W., *Karły pod krzyżem. Nowohucki kwiecień '60*, Kraków 2021.
74. Panek-Wierzbińska Cz., *Chmielów – nasz utracony raj*, wstęp i oprac. J. Żelazko, Łódź–Warszawa 2021.
75. *Paryż, Londyn, Monachium, Nowy Jork. Powrześniowa emigracja na mapie kultury nie tylko polskiej*, t. 3: *Wybitne postaci kobiece*, red. A. Janicka, E. Rogalewska, V. Wejs-Milewska, Białystok–Warszawa 2021.
76. Pięciak K., *W oddziale „Babinicza". Działalność oddziału Konspiracyjnego Wojska Polskiego*, Kraków 2021.
77. Pleskaczyński A., *Wartheland. Dzieje zbrodni*, Poznań–Warszawa 2021.
78. Pleskot P., *Księża i dyplomaci. Spotkania pracowników amerykańskich placówek dyplomatycznych w PRL z przedstawicielami Kościoła w świetle dokumentów (1974–1988)*, Warszawa 2021.
79. Polejowski K., *O Polskę wolną i czystą jak łza. Szwadron 5. Brygady Wileńskiej AK ppor. Zdzisława Badochy „Żelaznego" na terenie powiatu kartuskiego w maju 1946 roku*, Gdańsk 2021.
80. *Polish anti-communism in the 20th Century*, red. P. Kardela, K. Sacewicz, Białystok–Olsztyn–Warszawa 2021.
81. *Polski kryzys 1980–1981 w dokumentach dyplomacji czechosłowackiej*, oprac. M. Szumiło, Warszawa 2021.
82. Porzecki J., *Uchronić od zapomnienia. Miejsca polskiej pamięci narodowej na Grodzieńszczyźnie*, Białystok–Warszawa 2021.
83. *Problemy funkcji archiwów*, red. W. Chorążyczewski, A. Rosa, Warszawa 2021 („Symposia Archivistica", t. 7).
84. „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2020, t. 13 (druk 2021).
85. Przeperski M., *Mieczysław F. Rakowski. Biografia polityczna*, Warszawa 2021.
86. *Przewrót komunistyczny w Czechosłowacji 1948 roku widziany z polskiej perspektywy*, wybór, wstęp i oprac. N. Wójtowicz, Warszawa–Wrocław 2021.
87. Reczek R., Máthé Á., Jankowiak S., Kościański R., *A szabadság városai. Poznań és Budapest, 1956*, Warszawa–Budapest 2021.
88. Reczek R., Máthé Á., Jankowiak S., Kościański R., *Miasta Wolności. Poznań – Budapeszt 1956*, Poznań–Warszawa 2021.
89. *Relacje polsko-żydowskie w XX wieku. Badania, kontrowersje, perspektywy*, red. nauk. T. Domański, E. Majcher-Ociesa, Kielce–Warszawa 2021.
90. *Rok 1919 na Górnym Śląsku. Czas eskalacji konfliktów*, red. S. Rosenbaum, K. Gwóźdź, Warszawa–Katowice–Tarnowskie Góry 2021.
91. *Rok pierwszy. Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w województwie białostockim (sierpień 1944 – lipiec 1945)*, wstęp i red. nauk. B. Bojaryn-Kazberuk, J. Autuchiewicz, Warszawa–Białystok 2021.
92. Romanek J., *Kolaboracja z Sowietami na terenie województwa lubelskiego we wrześniu i październiku 1939 r.*, wyd. 2 uzup., Lublin–Warszawa 2021.
93. Rosenbaum S., Tracz B., Węgrzyn D., *„Tiurma NKWD nr 2 Tost". Sowieckie więzienie w Toszku w 1945 roku*, Warszawa–Katowice–Gliwice 2021.
94. *Rozpad imperiów. Kształtowanie powojennego ładu w Europie Środkowo-Wschodniej w latach 1918–1923*, red. M. Gibiec, G. Hryciuk, R. Klementowski, Wrocław–Warszawa 2020 (druk 2021).
95. Rulewski J., *Wysoka temperatura. Od wolności do wolności (1980–1990)*, oprac. J. Olaszek, Warszawa 2021.
96. Ruzikowski T., *„Solidarność" (od) nowa? Terenowe struktury NSZZ „Solidarność" Regionu Mazowsze u schyłku PRL i na początku III RP. Zarys problemu* [w:] *Między PRL a III RP [1989–1990]. Legalizm czy kontynuacja?*, red. P. Pleskot, Warszawa 2020 (druk 2021).
97. Sawicki J., *Powstanie Warszawskie. Pamięć i polityka*, Warszawa 2020 (druk 2021).
98. Schabieński J., *A w województwie suwalskim mgła… Władza i opozycja w województwie suwalskim w latach 1975–1981*, Warszawa 2021.

99. Sikora M., *Black Box. Wywiad jako instrument transferu technologii i wsparcia decyzji ekonomicznych w PRL 1955–1990*, Katowice–Warszawa 2021.
100. *Słownik biograficzny polskiego katolicyzmu społecznego*, t. 2, red. R. Łatka, Warszawa 2021.
101. *Sojusz Piłsudski–Petlura w kontekście politycznej i militarnej walki o kształt Europy Środkowej i Wschodniej*, red. T. Stępniewski, A. Górak, M. Kruszyński, Warszawa 2021.
102. Spałek R., *Migawki z okupowanej Warszawy 1939*, red. R. Spałek, Warszawa 2021.
103. *Społeczeństwo w wojsku, wojsko w społeczeństwie w XIX i XX wieku. Relacje i procesy w ujęciu interdyscyplinarnym*, red. M. Kruszyński, Dęblin 2021.
104. *Stosunki polsko-sowieckie od września 1939 r. do kwietnia 1943 r.*, oprac. R. Habielski, Warszawa 2021.
105. *Studia z historii najnowszej Polski*, t. 3., red. S. Szyc, Warszawa 2021.
106. Sychowicz K., *Wysokie Mazowieckie i jego mieszkańcy (1939–2020)*, Wysokie Mazowieckie 2021.
107. *Symon Petlura, przywódca niepodległej Ukrainy*, red. M. Szumiło, Warszawa 2021.
108. Szczypta-Szczęch R., Zygadlewicz J., *Adam Legutko (1930–1983). Żołnierz Wyklęty*, Nowy Sącz 2021.
109. Szumiło M., Šabo D., *Páter Jozef Šabo SVD. Životný príbeh tajne vysväteného kňaza*, Trnava 2021.
110. Szwagrzyk K., *Cmentarz Osobowicki we Wrocławiu. Pola ofiar komunizmu*, Warszawa 2021.
111. *Świadek dziejów narodu. Kardynał Adam Stefan Sapieha (1867–1951) w dokumentach archiwalnych*, red. edycji źródłowej J. Marecki, t. 5: *Działalność polityczna*, red. C. Kuta, R. Opulski, Kraków 2020 (druk 2021).
112. *Urząd ds. Wyznań – struktury, działalność, ludzie*, t. 2: *Struktury administracji wyznaniowej i pierwsze lata działalności Urzędu do spraw Wyznań w Polsce „ludowej" (1945–1956)*, red. R. Łatka, Warszawa 2021.
113. *W cieniu Einsatzgruppen. Volksdeutscher Selbstschutz w okupowanej Polsce 1939–1940*, red. I. Mazanowska, T. Ceran, M. Przegiętka, Warszawa–Bydgoszcz 2021.
114. *W poszukiwaniu programu. Studia i szkice z dziejów opozycji politycznej w PRL 1976–1989*, red. Ł. Sołtysik, Ł. Waligóra, Wrocław–Warszawa 2020 (druk 2021).
115. Warot P., *Wojewódzki Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Olsztynie. Struktury – kadry – działalność*, Białystok–Warszawa 2021.
116. Węgrzyn D., *Księga aresztowanych, internowanych i deportowanych z Górnego Śląska do ZSRR w 1945 roku*, t. 1–3, Katowice–Warszawa 2021.
117. Wichorowski R., *Wspomnienia internowanego (zapiski). Krasnystaw – Włodawa – Kwidzyn*, wstęp i oprac. M. Dąbrowski, Lublin 2021.
118. *Wokół Kościoła i władzy. Studia dedykowane ks. prof. dr hab. Zygmuntowi Zielińskiemu w 90. rocznicę urodzin*, red. R. Łatka, J. Wołczański, D. Zamiatała, Warszawa 2021.
119. *Wybory czerwcowe 1989 r. w województwie poznańskim. Wybór dokumentów*, wstęp i red. Ł. Komorowski, wybór i oprac. H. Budzyńska, A. Chmielewska-Metka, R. Czajkowski, P. Drzymała, Ł. Komorowski, Poznań–Warszawa 2021.
120. Wyszyński S., *Kazania Świętokrzyskie 1974–1976*, red., wstęp i oprac. R. Łatka, B. Mackiewicz, D. Zamiatała, Warszawa 2021.
121. Zakrzewski M., *Rewolucja konserwatywna – przypadek Polski. Myśl polityczna środowiska „Buntu Młodych" i „Polityki" (1931–1939)*, Kraków 2021.
122. *Ziemiaństwo na Lubelszczyźnie. Ziemianie w walce i pracy na rzecz polskości i niepodległości w XIX i XX w.*, red. M. Kruszyński, T. Osiński, S. Grzechnik, K. Kot, Lublin–Warszawa 2021.
123. *Żołnierze wolnej Polski. Wyklęci odnalezieni w Małopolsce*, t. 1, red. D. Golik, F. Musiał, Kraków 2021.
124. *Życiorysy niepokornych*, t. 1: *Stefan Artwiński (1863–1939)*, red. M. Jedynak, P. Wolańczyk, Kielce–Warszawa 2021.

Artykuły

1. Abryszeński P., Gucewicz D., *Reakcje duchowieństwa w Trójmieście na zapowiedzi normalizacji stosunków między państwem a Kościołem rzymskokatolickim po Grudniu '70*, „Rocznik Gdański" 2020, t. 80.
2. Adamów K., *Kolekcja fotografii Jana Hausbrandta* [w:] *„ …aby każdy okruch historii został uratowany!" Archiwum Pełne Pamięci*, red. T. Gallewicz-Dołowa, W. Kujawa, Warszawa 2021.
3. Augustyniak S., *Na straży wolnego słowa* [w:] *„ …aby każdy okruch historii został uratowany!" Archiwum Pełne Pamięci*, red. T. Gallewicz-Dołowa, W. Kujawa, Warszawa 2021.
4. Autuchiewicz J., *Refleksje o niepodległości w pamiętnikach chłopów*, „Studia Łomżyńskie" 2020, t. 30 (druk 2021).
5. Awzan K., *Wielki nieobecny? Kościół w Poznaniu wobec Czerwca '56*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 6.
6. Bagieński W., *Darewski Maksymilian* [w:] *Leksykon bezpieki. Kadra kierownicza aparatu bezpieczeństwa 1944–1956*, t. 2, red. W. Bagieński, M. Dźwigał, Warszawa 2021.
7. Bagieński W., *Działalność wywiadu wojskowego bliskiego zasięgu na przykładzie szczecińskiego Punktu Operacyjnego nr 2 Oddziału II Sztabu Generalnego WP w latach 1946–1950* [w:] *Aparat bezpieczeństwa na Pomorzu Zachodnim w latach 1945–1956. Organizacja – ludzie – działalność*, red. M. Semczyszyn, Z. Stanuch, Szczecin 2021.
8. Bagieński W., *Głodkiewicz Janusz* [w:] *Leksykon bezpieki. Kadra kierownicza aparatu bezpieczeństwa 1944–1956*, t. 2, red. W. Bagieński, M. Dźwigał, Warszawa 2021.
9. Bagieński W., *Groński Stefan* [w:] *Leksykon bezpieki. Kadra kierownicza aparatu bezpieczeństwa 1944–1956*, t. 2, red. W. Bagieński, M. Dźwigał, Warszawa 2021.
10. Bagieński W., *Gwóźdź Czesław Leon* [w:] *Leksykon bezpieki. Kadra kierownicza aparatu bezpieczeństwa 1944–1956*, t. 2, red. W. Bagieński, M. Dźwigał, Warszawa 2021.
11. Bagieński W., Nowicki R., *Jegliński Anatol* [w:] *Leksykon bezpieki. Kadra kierownicza aparatu bezpieczeństwa 1944–1956*, t. 2, red. W. Bagieński, M. Dźwigał, Warszawa 2021.
12. Bagieński W., *Początki działalności wywiadowczej Departamentu I MSW w krajach Bloku Wschodniego*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989" 2020, nr 18 (druk 2021).
13. Bagieński W., *The Polish People's Republic and KGB Intelligence Cooperation After 1956*, „Securitas Imperii" 2020, nr 37 (druk 2021).
14. Bagieński W., *Uciekinierzy z wywiadu cywilnego PRL po 1956 r*. [w:] *Granica szeroko zamknięta. Polityczne, prawne i społeczne aspekty ucieczek z Polski Ludowej*, red. M. Dźwigał, P. Knap, P. Skubisz, Szczecin 2021.
15. Baka I., Golik D., *„Dziennik wojenny 1. pułku piechoty" armii słowackiej (23 sierpnia – 6 września 1939 r.)*, „Przegląd Archiwalny IPN" 2020, t. 13.
16. Balbus T., *Aresztowanie i śmierć ppor. Antoniego Wodyńskiego „Odyńca"*, „Kwartalnik Wyklęci" 2021, nr 3 (23).
17. Balbus T., *Henryk Chmielewski. Z Akcji Katolickiej do komunistycznej bezpieki* [w:] *Oblicza zdrady?*, red. K. Krajewski, Warszawa 2021.
18. Balbus T., *Henryk Urbanowicz „Szczaw" (1926–1949). Harcerz Szarych Szeregów brygadach „Szczerbca" i „Łupaszki"*, „Kwartalnik Wyklęci" 2021, nr 5 (24).
19. Balbus T., *Wstęp* [w:] W. Brenda, *Wyklęci bohaterowie. Ludzie podziemia niepodległościowego na Warmii i Mazurach po 1945 r.*, Kraków 2021.
20. Baziur G., Brożek A., Brożek C., Golik D., Korkuć M., Kurpierz T., Pisuliński J., Rączy E., Zblewski Z., *Polskie podziemie niepodległościowe w województwie krakowskim 1944–1956* [w:] *Atlas polskiego podziemia niepodległościowego 1944–1956*, red. S. Poleszak (red. nacz.), R. Wnuk, A. Jaczyńska, M. Śladecka, Warszawa–Lublin 2020, wyd. 2 poprawione i uzupełnione (druk 2021).

21. Bechta M., *Pińska Drużyna Ochotnicza – Pińsko-Wołyński Batalion Ochotniczy 1918–1919. Przyczynek do dziejów rosyjskich antybolszewickich oddziałów wojskowych w Polsce*, „Glaukopis" 2021, nr 38.
22. Bednarek J., *Funkcje specjalne archiwów z aktami tajnych służb systemów totalitarnych w Europie Środkowo-Wschodnie* [w:] *Problemy funkcji archiwów*, red. W. Chorążyczewski, A. Rosa, Warszawa 2021 („Symposia Archivistica", t. 7).
23. Benken P., *„Nie moja wina, że jeszcze nie znalazłam szpiega" – zawiłe dzieje współpracy Stelli Morawskiej z wywiadem i kontrwywiadem PRL*, „Zeszyty Historyczne WiN-u" 2019, nr 49–50 (druk 2021).
24. Benken P., *Dzieje Żydów w polskich strukturach wojskowych w Związku Socjalistycznych Republik Sowieckich na podstawie „Historii złudzeń…" Klemensa Nussbauma* [w:] *Relacje polsko-żydowskie w XX wieku. Badania, kontrowersje, perspektywy*, red. nauk. T. Domański, E. Majcher-Ociesa, Kielce–Warszawa 2021.
25. Benken P., *Problematyka wykorzystania 1. Batalionu Szturmowego w operacji Dunaj*, „Przegląd Historyczno-Wojskowy" 2021, nr 1 (275).
26. Benken P., *Relacje z „frontu walki z amerykańskim imperializmem". II wojna indochińska na łamach „Żołnierza Wolności" w latach 1965–1969* [w:] *Oficjalna prasa w PRL*, t. 1, red. R. Łatka, S. Ligarski, Szczecin–Warszawa 2020 (druk 2021).
27. Bereza T., *Przeworska policja i policjanci w latach wojny i okupacji (1939–1944). Zarys problematyki* [w:] *Przeworsk – mała ojczyzna. Studia z dziejów miasta i powiatu przeworskiego w XX wieku*, red. S. Kozak, A. Machniak, Przeworsk 2021.
28. Bębnik G., *A może z Niemcami? Współpraca polityczno-wojskowa polskich środowisk niepodległościowych z Cesarstwem Niemieckim podczas I wojny światowej. Plany i rzeczywistość* [w:] *Warto było walczyć, warto było czekać. Materiały z konferencji naukowej zorganizowanej przez Muzeum Miejskie im. Maksymiliana Chroboka w Rudzie Śląskiej w dniu 19 października 2018 r.*, red. K. Gołąb, Ruda Śląska 2020 (druk 2021).
29. Bębnik G., *Selbstschutz na Górnym Śląsku (Selbstschutz Oberschlesien)* [w:] *W cieniu Einsatzgruppen. Volksdeutscher Selbstschutz w okupowanej Polsce 1939–1940*, red. I. Mazanowska, T. Ceran, M. Przegiętka, Warszawa 2021.
30. Bębnik G., *Vorwort* [w:] M. Urbanik, *„Trauriges Kapitel entfesselter Leidenschaften". Die oberschlesische Abstimmungszeit in der Berichterstattung der deutschen liberalen Presse*, Stuttgart 2020 (druk 2021).
31. Bębnik G., *Wojciech Korfanty – współtwórca Niepodległej* [w:] *Twórcy państwowości polskiej: Daszyński, Dmowski, Korfanty, Paderewski, Piłsudski, Witos*, Warszawa 2020 (druk 2021).
32. Białecki K., *Mieczysław Luziński (1900–1969)* [w:] *Słownik biograficzny polskiego katolicyzmu społecznego*, t. 2, red. R. Łatka, Warszawa 2021.
33. Białecki K., *Polska Rada Ekumeniczna i będące jej członkami Kościoły wobec Kościoła rzymskokatolickiego w latach 1945–1989*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2021, nr 1 (37).
34. Białecki K., *Relacje prymasa Stefana Wyszyńskiego z najbliższymi współpracownikami w episkopacie Polski* [w:] *Kardynał Stefan Wyszyński. Prymas, mąż stanu, błogosławiony*, red. T. Ceynowa, Radom–Koszalin 2021.
35. Białecki K., *Wincenty Granat* [w:] *Słownik biograficzny polskiego katolicyzmu społecznego*, t. 1, red. R. Łatka, Warszawa 2020 (druk 2021).
36. *Bibliografia „Solidarności" Wielkopolskiej* (II), oprac. A. Małyszka „Zeszyty Historyczne Solidarności Wielkopolskiej" 2021, nr 2.
37. Błażejowska J., *Poznać smak Czynu. Antoni Libera*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 9.
38. Bogaczewicz S.A., *Represje wobec polskiego duchowieństwa katolickiego na Dolnym Śląsku w latach 1945–1951. Studium wybranych przypadków* [w:] *Integracyjna rola Kościoła katolickiego na Ziemiach Zachodnich i Północnych po II wojnie światowej*, „Studia i Materiały", red. serii

K. Jaworska, G. Sokołowski, t. 2: *Rola Kościoła katolickiego w organizowaniu życia polskiego na Dolnym Śląsku w latach 1945–1951*, red. G. Sokołowski, Wrocław 2020 (druk 2021).
39. Bonikowska M., *„Album Kreisela"* [w:] *„…aby każdy okruch historii został uratowany!" Archiwum Pełne Pamięci*, red. T. Gallewicz-Dołowa, W. Kujawa, Warszawa 2021.
40. Borowiec J., *Procesy o łamanie „praworządności socjalistycznej" w latach 1956–1957 w województwie rzeszowskim – rozliczenie funkcjonariuszy Urzędu Bezpieczeństwa* [w:] *„W imię przyszłości Partii". Procesy o łamanie tzw. praworządności socjalistycznej 1956–1957*, red. W. Muszyński, Warszawa 2021.
41. Brożek A., *Losy żydowskiej rodziny Künstlichów z Jadownik Mokrych w latach 1939–1945. Przyczynek do relacji polsko-żydowskich na obszarze przedwojennego powiatu Dąbrowa Tarnowska*, „Zeszyty Historyczne WiN-u" 2019, nr 49–50 (druk 2021).
42. Brożyniak A., *Krwawa niedziela w Baligrodzie i inne zbrodnie nacjonalistów ukraińskich Bieszczadach w 1944 r. Zarys problematyki* [w:] *Ludobójstwo OUN-UPA na Kresach Południowo-Wschodnich. Dawne Kresy Południowo-Wschodnie w optyce historycznej i współczesnej*, t. 14, red. W. Listowski, Kędzierzyn-Koźle 2021.
43. Brożyniak A., *Próby utworzenia dużego regionu Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność" w Polsce południowo-wschodniej* [w:] *Od nadziei do niepodległości. NSZZ „Solidarność" 1980–1989/90. Studia i szkice*, red. Ł. Sołtysik, G. Waligóra, Wrocław–Warszawa 2021.
44. Brożyniak A., *Solidarność rolnicza w konspiracji w województwie przemyskim w latach 1982–1988* [w:] *O wolną wieś i wolną Polskę. Ogólnopolski Komitet Oporu Rolników i niezależna działalność środowisk chłopskich w latach 1982–1989*, red. C. Kuta, M. Wenklar, Kraków 2020 (druk 2021).
45. Brożyniak A., *Ukraina Zakarpacka 1938–1939 – Zarys problematyki*, „Limes. Studia i Materiały z Dziejów Europy Środkowo-Wschodniej" 2018, nr 11 (druk 2021).
46. Brzechczyn K., *Anatomia spiskowej teorii społeczeństwa. Próba rekonstrukcji metodologicznej* [w:] *Aparat bezpieczeństwa. Studia nad działalnością i metodami pracy*, red. R. Klementowski, J. Syrnyk, Wrocław–Warszawa 2021.
47. Brzechczyn K., *Macieja Frankiewicza droga ku niepodległości* [w:] *Warto. Maciej Frankiewicz 1958–2009*, red. M. Kopiński, Poznań–Wrocław 2021.
48. Brzechczyn K., *Myśl polityczna Ruchu Społeczeństwa Alternatywnego (1983–1990)* [w:] *Ruch Społeczeństwa Alternatywnego. Studia i analizy*, red. D. Bień, W. Mazur, G. Piotrowski, P. Ruchlewski, Gdańsk 2020 (druk w 2021).
49. Brzechczyn K., *Odpowiedź na ankietę*, „Kwartalnik Historyczny" 2021, t. 78, nr 1.
50. Brzechczyn K., *Opozycyjna myśl polityczna wobec narastającego kryzysu społeczno-gospodarczego i PRL w drugiej połowie lat siedemdziesiątych* [w:] *W poszukiwaniu programu. Studia i szkice z dziejów opozycji politycznej w PRL 1976–1989*, red. Ł. Sołtysik, G. Waligóra, Wrocław–Warszawa 2020 (druk 2021).
51. Brzechczyn K., *Transitional justice, politics of memory and patterns of collaboration in Eastern Europe: a review article*, „East European Politics" 2021, t. 37, nr 1.
52. Brzeziński P., *„Skorpion" i „Poza Układem". Przyczynek do historii trójmiejskiego podziemia wydawniczego w latach osiemdziesiątych XX wieku*, „Wolność i Solidarność" 2019–2020, nr 11–12 (druk 2021).
53. Brzeziński P., *Biografia bez pudru*, „Wolność i Solidarność" 2019–2020, nr 11–12 (druk 2021).
54. Brzeziński P., *Ludzie partii. Pierwsi sekretarze Komitetu Wojewódzkiego PPR i PZPR w Gdańsku w latach 1945–1956 na tle swojej epoki* [w:] *Gdańsk 1945–1990. Materiały – studia – analizy*, t. 3, red. S. Bykowska, M. Golon, Gdańsk–Warszawa 2021.
55. Brzeziński P., *Prominenci i marionetki. Prozopografia egzekutywy KW PZPR w Gdańsku w latach 1975–1990*, „Rocznik Gdański" 2020, t. 80 (druk 2021).
56. Budzyńska H., *Janicki Marian (1927–2020) – funkcjonariusz MO i dyplomata*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989" 2020, nr 18 (druk 2021).

57. Bukała M., *Milczący świadek stanu wojennego z Przemyśla. Mieczysław Rokitowski (1935–1982)*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 12.
58. Bukowski K. *Miejsce urodzenia: KL Ravensbrück* [w:] *Nazwać zbrodnie po imieniu. Ustalenia Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w sprawie zbrodni z okresu II wojny światowej*, red. S.A. Karowicz-Bienias, R. Leśkiewicz, A. Pozorski, Warszawa 2021.
59. Bułhak W., Friis T.W., Kollmer D.H., *With the back to the (Atlantic) wall. Denmark during the Cold War* [w:] *The Atlantic Wall in regional, national, and international perspective*, red. J. Andersen, Ch. Dahl, H.G. Nielsen, K. Knudsen, Aalborg 2019 (druk 2021).
60. Bułhak W., Friis T.W., Müller-Enbergs H., *Challenging National Sovereignty. „Wet Jobs" and their Impact on Denmark*, „International Journal of Intelligence, Security and Public Affairs" 2020, vol. 14, No. 2 (druk 2021).
61. Bułhak W., Friis T.W., *Placówka wywiadowcza Oddziału II Sztabu Głównego Wojska Polskiego/ Sztabu Naczelnego Wodza w Kopenhadze (kryptonim „Reggio", „Reggio II") i pierwsza faza polsko-duńskiej współpracy wywiadowczej w latach 1938–1940* [w:] *Wywiad i kontrwywiad wojskowy II RP. Z działalności Oddziału II SG WP*, t. 12, red. T. Dubicki, Łomianki 2021.
62. Bułhak W., Pleskot P., *Zacharski – historia prawdziwa? Wywiadowcza działalność Mariana Zacharskiego w świetle materiałów Departamentu I MSW PRL*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej" 2021, nr 19.
63. Bułhak W., *W cieniu przedwojennej „dwójki". Organizacja, metody i rezultaty pracy Oddziału II Sztabu Głównego Wojska Polskiego i Sztabu Naczelnego Wodza w latach 30. i 40. XX w. w opracowaniu Zarządu II Sztabu Generalnego Wojska Polskiego (wywiadu wojskowego PRL)* [w:] *Wywiad i kontrwywiad II Rzeczypospolitej wobec groźby wybuchu wojny w 1939 r.*, red. D. Grzegorczyk, Katowice–Warszawa 2020 (druk 2021).
64. Bułhak W., *W poszukiwaniu porównawczej syntezy aparatu represji w Europie Środkowo-Wschodniej w latach 1944–1954. Uwagi na temat pracy Molly Pucci, Security Empire. The Secret Police in Communist Eastern Europe, New Haven–London: Yale University Press 2020*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej" 2021, nr 19.
65. Burczyk D., *Organizacja, działalność i obsada personalna Ekspozytury Wojskowej Prokuratury Polskich Kolei Państwowych przy Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowych w Gdańsku (1945–1949)* [w:] *A jednak kolej. Wojenne i powojenne przemiany w transporcie szynowym (1944–1956)*, red. T. Przerwa, D. Keller, B. Kruk, Wrocław–Opole 2021.
66. Ceran T. *Volksdeutscher Selbstschutz jako nowe narzędzie polityki okupacyjnej* [w:] *Pomorze pod okupacją niemiecką. Jesień 1939*, red. P. Madajczyk, Warszawa 2021.
67. Ceran T., *„Życie bez treści". Uwagi na temat życia codziennego pod okupacją niemiecką na ziemiach wcielonych do Rzeszy na podstawie dzienników Eugeniusza Przybyła*, „Dzieje Najnowsze" 2021, nr 3.
68. Ceran T., Głowacki A., *Ustanowienie okupacji niemieckiej i sowieckiej, zmiany prawno-ustrojowe – porównanie* [w:] *Po jednej i drugiej stronie linii Ribbentrop-Mołotow. Okupacja niemiecka i sowiecka ziem polskich w latach 1939–1941 w porównaniu*, red. S. Kalbarczyk, M. Przegiętka, t. 1, Warszawa 2020 (druk 2021).
69. Ceran T., Mazanowska I., *Selbstschutz na Pomorzu Gdańskim i Kujawach (Selbstschutz Westpreussen)* [w:] *W cieniu Einsatzgruppen Volksdeutscher Selbstschutz w okupowanej Polsce 1939–1940*, red. T. Ceran, I. Mazanowska, M. Przegiętka, Warszawa 2021.
70. Ceran T., *Ustanowienie okupacji niemieckiej, zmiany prawno-ustrojowe* [w:] *Po jednej i drugiej stronie linii Ribbentrop-Mołotow. Okupacja niemiecka i sowiecka ziem polskich w latach 1939–1941 w porównaniu*, red. S. Kalbarczyk, M. Przegiętka, Warszawa 2020, t. 1 (druk 2021).
71. Ceran T., *Zbrodnia pomorska 1939 jako początek ludobójstwa podczas II wojny światowej / The Pomeranian Crime 1939 – the Onset of Genocide during the Second World War*, „Studia nad Totalitaryzmami i Wiekiem XX. Totalitarian and 20th Century Studies" 2020, t. 4 (druk 2021).
72. Ceran T., *„Schools of hatred". The essence of totalitarianism in Jerzy W. Borejsza's approach*, „Acta Poloniae Historica" 2021, vol. 123.

73. Chmielowiec P., *Działania wojenne w powiecie przeworskim w 1939 i w 1944 r.* [w:] *Przeworsk – mała ojczyzna. Studia z dziejów miasta i powiatu przeworskiego w XX wieku*, red. S. Kozak, A. Machniak, Rzeszów 2021.
74. Chojnacki P., *Dialektyczne medytacje na placu Jana Nowaka-Jeziorańskiego w Krakowie, czyli Barbara Toporska i Józef Mackiewicz w świetle korespondencji*, „Arcana" 2021, nr 159.
75. Chrzanowski R., *Stan wojenny w Gdyni* [w:] *Różne oblicza stanu wojennego*, red. D. Czerwiński, Gdańsk 2021.
76. *Cichociemni „Tobie Ojczyzno"*, folder edukacyjny z repliką Znaku Spadochronowego Armii Krajowej, P. Kowalski, A. Ossowski, P. Szymaniak-Kowalska, Łódź 2021.
77. Cieślik A., *Konferencja naukowa „Obrazy II wojny światowej w materiałach fotograficznych i filmowych", Warszawa, 28 października 2019 r.*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2020, t. 13 (druk 2021).
78. Czechowska K., *As Everyone Expected It to Be? Reborn Poland and Her Jewish Minority* [w:] *Trianon 1920–2020. Some Aspects of the Hungarian Peace Treaty of 1920*, red. R. Barta, R. Kerepeszki, K. Kania, Debrecen 2021.
79. Czerwiński B., *Von der Potsdamer-Konferenz bis zum Sieg der Friedlichen Revolution durch die Solidarność-Bewegung. Das polnische Grenzregime in den Jahren von 1945–1989* [w:] „Zeitschrift des Forschungsverbundes SED-Staat" 2021, nr 48.
80. Czerwiński B., *Warunki stosowania przez prokuratorów komisji ścigania IPN zasady zakazu podwójnej karalności (ne bis in idem) wobec sprawców najpoważniejszych zbrodni definiowanych przez prawo karne międzynarodowe, co do których zapadły decyzje prokuratorskie lub sądowe w innych państwach Unii Europejskiej*, red. S.A. Karowicz-Bienias, R. Leśkiewicz, A. Pozorski, Warszawa 2021.
81. Czerwiński D., *Czas przemian i niepewności. Aparat bezpieczeństwa w Polsce Ludowej 1953–1956* [w:] *Między śmiercią Stalina a powrotem Gomułki. Studia*, red. S. Ligarski, M. Mazur, Szczecin–Warszawa 2020 (druk 2021).
82. Czerwiński D., *Dezerterzy z gdańskiego aparatu bezpieczeństwa 1945–1956. Próba wstępnej analizy zjawiska* [w:] *Szpiedzy, dezerterzy, renegaci. Wykroczenia i przestępstwa żołnierzy i funkcjonariuszy służb mundurowych w latach 1918–1989*, red. J. Jędrysiak, K. Widziński, Wrocław–Warszawa 2021.
83. Czerwiński D., *Jednostki policyjne i wojskowe w Nowym Porcie w latach 1945–1990. Wybrane zagadnienia* [w:] *Historie gdańskich dzielnic*, t. 3: *Nowy Port*, red. J. Dargacz, K. Kurkowska, L. Molendowski, Gdańsk 2021.
84. Czerwiński D., Kubicki M., *Sprawozdanie z ogólnopolskiej konferencji naukowej „Pierwsza Solidarność. Genez, organizacja, konteksty" Gdańsk 2–4 września 2020 r.*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2020, nr 2 (36) (druk 2021).
85. Czerwiński D., *Morze Bałtyckie jako obiekt zainteresowania aparatu bezpieczeństwa. Działalność Wydziałów Żeglugi Morskiej w Gdańsku, Koszalinie i Szczecinie w latach pięćdziesiątych XX w. – zarys problemu* [w:] *Aparat bezpieczeństwa na Pomorzu Zachodnim w latach 1945–1956. Organizacja – ludzie – działalność*, red. M. Semczyszyn, Z. Stanuch, Szczecin 2021.
86. Czerwiński D., *Szefowie gdańskiego aparatu bezpieczeństwa na tle mundurowych elit miasta 1945–1956* [w:] *Gdańsk 1945–1990. Materiały – studia – analizy*, t. 3, red. S. Bykowska, M. Golon, Gdańsk–Warszawa 2021.
87. Czocher A., *Bierność i postawy wobec zaangażowanych we wspomnieniach dotyczących okupacji niemieckiej (1939–1945)* [w:] *Odpowiedzialność biernych*, red. A. Bartuś, Oświęcim 2021.
88. Czocher A., *Okupacyjne uwarunkowania pomocy ukrywającym się Żydom w Generalnym Gubernatorstwie* [w:] *Kościół, Żydzi, jezuici. Wokół pomocy Żydom w czasie II wojny światowej*, red. M. Wenklar, Kraków 2021.
89. Czwarno S., *Pamiętnik Zofii Rogowskiej* [w:] *„...aby każdy okruch historii został uratowany!". Archiwum Pełne Pamięci*, red. T. Gallewicz-Dołowa, W. Kujawa, Warszawa 2021.

90. Dardzińska J., *„Jestem wilnianinem i stale powtarzam, że mam dwie ojczyzny: Polskę i Wilno". Krótka historia „Koraba"* [w:] *„…aby każdy okruch historii został uratowany!". Archiwum Pełne Pamięci*, red. T. Gallewicz-Dołowa, W. Kujawa, Warszawa 2021.
91. Domański T., *Pierwszy rok okupacji niemieckiej Kielc* [w:] *Życiorysy niepokornych*, t. 1: *Stefan Artwiński (1863–1939)*, red. M. Jedynak, P. Wolańczyk, Kielce 2021.
92. Domański T., *Postępowania sądowe z dekretu z 31 sierpnia 1944 r. jako źródło do dziejów relacji polsko-żydowskich, ze szczególnym uwzględnieniem procesów tzw. sierpniówkowych na przykładzie powiatu kieleckiego* [w:] *Relacje polsko-żydowskie w XX wieku. Badania, kontrowersje, perspektywy*, red. nauk. T. Domański, E. Majcher-Ociesa, Kielce–Warszawa 2021.
93. Domański T., *Stan badań nad pomocą świadczoną Żydom przez ludność polską w okresie II wojny światowej na okupowanych terenach województwa kieleckiego*, Kielce 2021.
94. Drabik R., *Antoni Ponikowski* [w:] *Słownik biograficzny polskiego katolicyzmu społecznego*, red. R. Łatka, t. 2, Warszawa 2021.
95. Drabik R., *Czesław Strzeszewski* [w:] *Słownik biograficzny polskiego katolicyzmu społecznego*, t. 2, Warszawa 2021.
96. Drabik R., *Ignacy Chrzanowski* [w:] *Słownik biograficzny polskiego katolicyzmu społecznego*, red. R. Łatka, t. 2, Warszawa 2021.
97. Drabik R., *Leonard Zub Zdanowicz* [w:] *Słownik biograficzny polskiego obozu narodowego*, red. K. Kawęcki, t. 2, Warszawa 2021.
98. Drabik R., *Pacyfikacje ludności w powiecie biłgorajskim (Kreishauptmannschaft Bilgoraj) w świetle dokumentów niemieckich* [w:] *Akcja Sturmwind i bitwa pod Osuchami – czerwiec 1944 r.*, Biłgoraj 2021.
99. Drogoń A., *Pozycja ustrojowa polskiego Śląska* [w:] *Powstania Śląskie: polityka, historia, pamięć*, red. M. Kopczyński, B. Kuświk, Warszawa 2021.
100. Dudek J., *Kobiety i ich kariery w aparacie bezpieczeństwa w latach 1944–1956 na przykładzie stanowisk kierowniczych*, „Dzieje Najnowsze" 2021, nr 3.
101. Dudek J., *Konflikt władzy – spór między I sekretarzem KW PZPR a szefem WUBP w Lublinie 1948–1949* [w:] *Studia nad działalnością i metodami pracy aparatu represji*, red. R. Klementowski, J. Syrnyk, Warszawa–Wrocław 2021.
102. Dworaczek K., *Sekcje branżowe w Niezależnym Samorządnym Związku Zawodowym „Solidarność" w latach 1980–1981. Zarys zagadnienia* [w:] *Od nadziei do niepodległości. NSZZ „Solidarność" 1980–1989/1990. Studia i szkice*, red. Ł. Sołtysik, G. Waligóra, Wrocław–Warszawa 2021.
103. Dworaczek K., *W poszukiwaniu trzeciej drogi. Koncepcje ustrojowo-gospodarcze Solidarności Walczącej i Polskiej Partii Socjalistycznej* [w:] *W poszukiwaniu programu. Studia i szkice z dziejów opozycji politycznej w PRL 1976–1989*, red. Ł. Sołtysik, G. Waligóra, Wrocław–Warszawa 2020 (druk 2021).
104. Dyrcz R., *„Poznałem piękno życia". Pamiętniki Antoniego Machety* [w:] *„…aby każdy okruch historii został uratowany!" Archiwum Pełne Pamięci*, red. T. Gallewicz-Dołowa, W. Kujawa, Warszawa 2021.
105. Dziuba A., *„Społeczeństwo dało dowód dojrzałości politycznej". Grudzień '70 w województwie katowickim*, „Polska 1944–45/1989. Studia i Materiały" 2021, t. 19.
106. Dziuba A., *Wprowadzenie* [w:] L. Cyran, *Słabe oberwij, mocne obuduj. Wspomnienia*, Katowice–Rybnik–Warszawa 2021.
107. Dziuba I., *Uratowane ze śmietnika. Zbiór druków ulotnych MKZ NSZZ „Solidarność" Region Małopolska* [w:] *„…aby każdy okruch historii został uratowany!" Archiwum Pełne Pamięci*, red. T. Gallewicz-Dołowa, W. Kujawa, Warszawa 2021.
108. Dziurok A., *Administracja wyznaniowa na terenie województwa katowickiego w latach 1950–1956 wobec Kościoła katolickiego* [w:] *Urząd do spraw Wyznań – struktury, działalność, ludzie*, t. 2: *Struktury administracji wyznaniowej i pierwsze lata działalności Urzędu do spraw wyznań w Polsce „ludowej" (1945–1956)*, red. R. Łatka, Warszawa 2021.

109. Dziurok A., *Struktury i kadry aparatu bezpieczeństwa zajmujące się rozpracowaniem zakonów na terenie województwa śląskiego/katowickiego w latach 1945–1989*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej" 2020, nr 18 (druk 2021).
110. Dziurok A., *Wysiedlenia i wyjazdy księży diecezji katowickiej w latach 1945–1989* [w:] *Górny Śląsk w Polsce Ludowej*, t. 3: *Wysiedlenia – emigracje – przyjazdy*, red. A. Dziurok, B. Linek, Katowice–Opole 2021.
111. Dźwigał M., *„Nie widzieli siebie budujących socjalizm". Przyczyny, przebieg i następstwa nieudanej ucieczki MT „Cietrzew" w maju 1955 r.* [w:] *Granica szeroko zamknięta. Polityczne, prawne i społeczne aspekty ucieczek z Polski Ludowej*, red. M. Dźwigał, P. Knap, P. Skubisz, Szczecin 2021.
112. Dźwigał M., *„Szpieg z sąsiedztwa". Sprawa Alfonsa Grygiera jako przykład werbowania autochtonów przez Federalną Służbę Wywiadowczą RFN (1958–1960)*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989" 2020, nr 18 (druk 2021).
113. Dźwigał M., *Grad Karol* [w:] *Leksykon bezpieki. Kadra kierownicza aparatu bezpieczeństwa (1944–1956)*, t. 2, red. W. Bagieński, M. Dźwigał, Warszawa 2021.
114. Dźwigał M., *Heród Józef* [w:] *Leksykon bezpieki. Kadra kierownicza aparatu bezpieczeństwa (1944–1956)*, t. 2, red. W. Bagieński, M. Dźwigał, Warszawa 2021.
115. Dźwigał M., *Juchimowicz Bronisław* [w:] *Leksykon bezpieki. Kadra kierownicza aparatu bezpieczeństwa (1944–1956)*, t. 2, red. W. Bagieński, M. Dźwigał, Warszawa 2021.
116. Dźwigał M., *Początki Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego na Pomorzu Zachodnim – 1945 r.* [w:] *Aparat bezpieczeństwa na Pomorzu Zachodnim w latach 1945–1956. Organizacja – ludzie – działalność*, red. M. Semczyszyn, Z. Stanuch, Szczecin 2021.
117. Dźwigał M., Skubisz P., *Aparat bezpieczeństwa wobec swoich funkcjonariuszy winnych łamania „praworządności socjalistycznej" w województwie szczecińskim* [w:] *„W imię przyszłości Partii". Procesy o łamanie tzw. praworządności socjalistycznej 1956–1957. Artykuły*, red. W. Muszyński, Warszawa 2021.
118. Dźwigał M., Zwiernik P., *Niepodległościowe organizacje młodzieżowe (województwo szczecińskie; marzec 1945 – grudzień 1946)* [w:] *Atlas polskiego podziemia niepodległościowego 1944–1956*, red. S. Poleszak (red. nacz.), R. Wnuk, A. Jaczyńska, M. Śladecka, Warszawa–Lublin 2020 (druk 2021).
119. Filip K., *„Bracia Węgrzy, my jesteśmy z Wami". Mieszkańcy Wybrzeża Gdańskiego wobec rewolucji węgierskiej 1956 roku*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 10.
120. Filip K., *Problem rozliczeń funkcjonariuszy Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w województwie gdańskim w latach 1955–1957* [w:] *„W imię przyszłości Partii". Procesy o łamanie tzw. praworządności socjalistycznej 1956–1957. Artykuły*, red. W. Muszyński, Warszawa 2021.
121. Flisiak D., *Pamięć o powstaniu w getcie warszawskim w wybranych materiałach prasowych*, „Rocznik Politologiczny" 2020, nr 16 (druk 2021).
122. Fornal P., *Referat ds. bezpieczeństwa (SB) Komendy Powiatowej Milicji Obywatelskiej w Krośnie w latach 1957–1975. Struktura, kierownicy, działalność*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989" 2020, nr 18.
123. Fornal P., *Leszczyńska Anna (1924–2018)*, „Zeszyty Historyczne WiN-u" 2019, nr 49–50 (druk 2021).
124. Fornal P., *Rozbicie Zarządu Okręgu Rzeszowskiego WiN latem 1947 r. i proces jego ostatniego prezesa Władysława Koby*, „Zeszyty Historyczne WiN-u" 2019, nr 49–50 (druk 2021).
125. Fornal P., *Wasylkowski Leszek Teodor (1917–2003)*, „Zeszyty Historyczne WiN-u" 2019, nr 49–50 (druk 2021).
126. Frazik W., Kamykowska M., *Władysław Gałka (1914–1981)* [w:] *Słownik biograficzny polskiego obozu narodowego*, t. 2, red. K. Kawęcki, Warszawa 2021.
127. Frączkiewicz K., R*elacje między górnośląskim okręgiem Komunistycznej Partii Niemiec a Komitetem Centralnym partii w pierwszej połowie lat dwudziestych XX wieku* [w:] *Rok 1918 na*

Górnym Śląsku. Przełom społeczny i jego konsekwencje, red. S. Rosenbaum, Warszawa–Katowice–Gliwice 2020 (druk 2021).

128. Fryszowski R., *Pejzaż wojennych wspomnień. Zapiski majora Wojska Polskiego z czasów niewoli 1939–1945*, oprac. K. Polejowski, M. Mikołajczak, posłowie A. Fryś, Gdańsk 2021.
129. Furtak S., *Kardynał Adam Stefan Sapieha jako inicjator i propagator dzieł charytatywnych* [w:] *Dla Kościoła i Narodu. Kardynał Adam Stefan Sapieha*, red. J. Marecki, Kraków 2021.
130. Furtak S., Marecki J., *Działalność charytatywna Adama Stefana Sapiehy* [w:] *Świadek dziejów Narodu. Kardynał Adam Stefan Sapieha (1867–1951) w dokumentach archiwalnych*, t. 3: *Działalność charytatywna*, red. S. Furtak, J. Marecki, Kraków 2021.
131. Furtak S., *Organizowanie Milicji Obywatelskiej na terenie województwa krakowskiego w świetle raportów z 1945 r.*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989" 2021, nr 1 (19).
132. Gallewicz-Dołowa T., *Wstęp* [w:] *„…aby każdy okruch historii został uratowany!". Archiwum Pełne Pamięci*, red. T. Gallewicz-Dołowa, W. Kujawa, Warszawa 2021.
133. Gałaj A., *Prewencyjny (izolacyjny) obóz niemieckiej policji bezpieczeństwa dla dzieci i młodzieży polskiej w Łodzi (Polenjugendverwahrlager der Sicherheitspolizei in Litzmannstadt) przy ulicy Przemysłowej jako miejsce odosobnienia utworzone przez władze niemieckie dla dzieci i młodzieży polskiej stwarzającej poważne i moralne zagrożenie dla młodzieży niemieckiej* [w:] *Nazwać zbrodnie po imieniu. Ustalenia Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w sprawie zbrodni z okresu II wojny światowej*, red. S. Karowicz-Bienias, R. Leśkiewicz, A. Pozorski, Warszawa 2021.
134. Gasztold P., Kellici K., *Diversion në Lindje: P.P.Sh. dhe Partia Komuniste Polake a në Tiranë*, „Revistë Shkencore" 2020, nr 2 (druk 2021).
135. Gasztold P., *Wars, Weapons and Terrorists: Clandestine Operations of the Polish Military Intelligence Station in Beirut, 1965–1982*, „The International History Review" 2021, vol. 43, issue 1.
136. Golik D., *A Honi Hadsereg*, „Rubicon" 2021, nr 7.
137. Golik D., *Pacyfikacja Skrzydlnej i Porąbki. Karna kompania SS Matingena i jej zbrodnie* [w:] *Skrzydlna w ogniu wojny 1939–1945. Materiały z konferencji zorganizowanej w 80. rocznicę wybuchu II wojny światowej. Skrzydlna, 14 września 2019 roku*, oprac. zbiorowe, Skrzydlna 2021.
138. Gołębiewicz M., *Proces Przywódców Polskiego Państwa Podziemnego – aspekty prawne* [w:] *Nazwać zbrodnie po imieniu. Ustalenia Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w sprawie zbrodni z okresu II wojny światowej*, red. S. Karowicz-Bienias, R. Leśkiewicz, A. Pozorski, Warszawa 2021.
139. Gontarczyk P., *Anatomia pewnego pomówienia. Czyli o aktach archiwalnych Służby Bezpieczeństwa dotyczących Kazimierza Kujdy i o tym, co z tego wynika*, „Glaukopis" 2021, nr 39.
140. Gontarek A., *Polskie przedstawicielstwo konsularno-dyplomatyczne w Hawanie a sprawa uchodźców żydowskich na Kubie podczas II wojny światowej/Polish Diplomatic and Consular Representation in Havana and the Case of Jewish Refugees in Cuba during the World War II*, „Polish-Jewish Studies" 2020, vol. 1 (druk 2021).
141. Gontarek A., *Z dziejów żydowskiej przedsiębiorczości w Radzyniu Podlaskim w okresie międzywojennym – przypadek przewoźnika samochodowego Henocha Gotesynera (na tle sytuacji zarobkowego transportu samochodowego w województwie lubelskim)*, „Radzyński Rocznik Humanistyczny" 2021, nr 19.
142. Góra M., *Zbrodnia pomorska 1939 – obóz śmierci Karolewo* [w:] *Nazwać zbrodnie po imieniu. Ustalenia Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w sprawie zbrodni z okresu II wojny światowej*, red. S. Karowicz-Bienias, R. Leśkiewicz, A. Pozorski, Warszawa 2021.
143. Górski R., Zima M., *Zbrodnicze eksperymenty medyczne dotyczące układu kostno-szkieletowego kończyn dolnych wykonywane na Polkach – więźniarkach w KL Ravensbrück oraz ich następstwa dla stanu życia, zdrowia i późniejszego funkcjonowania operowanych*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2021, nr 2 (38).

144. Grabowski W., *Depesze radiostacji Okręgowej Delegatury Rządu Kraków*, „Zeszyty Historyczne WiN-u" 2019, nr 49–50 (druk 2021).
145. Grabowski W., *Polskie Państwo Podziemne. Stan wiedzy – kierunki potrzebnych badań historycznych* [w:] *I Kongres historyków konspiracji niepodległościowej. 25 lat niezależnych badań naukowych nad konspiracją niepodległościową 1939–1945. Ludzie, instytucje, wydarzenia*, red. J. Marszalec, K. Minczykowska, Toruń 2018 (druk 2021).
146. Graczyk K., [rec.] *„To wszystko przeżyłem..." Wspomnienia*, „Czasopismo Prawno-Historyczne" 2021, z. 1.
147. Graczyk K., *„To dla nas katastrofalna reforma". Projekt w sprawie podziału administracyjnego państwa na województwa z 1931 roku i jego odbiór wśród niemieckiej dyplomacji*, „Rocznik Polsko-Niemiecki" 2021, nr 29.
148. Graczyk K., *Die Todesurteile und die Propaganda: die härtesten Urteile des Sondergerichts Kattowitz (1939–1945) und deren Ausnutzung in der lokalen Presse*, „Journal on European History of Law" 2021, no. 1.
149. Graczyk K., *Donosicielstwo w postępowaniach przed Sondergericht Kattowitz (1939–1945)*, „Studia nad Autorytaryzmem i Totalitaryzmem" 2021, t. 42, nr 3 (druk 2021).
150. Graczyk K., *In einem Gewissenskonflikt ...Beihilfe zur Fahnenflucht in der Rechtsprechung des Sondergerichts Kattowitz*, „Zeitschrift für Neuere Rechtsgeschichte" 2021, nr 1–2.
151. Graczyk K., *Opinia profesora Władysława Woltera w sprawie działalności sądów niemieckich na obszarach polskich w okresie najazdu hitlerowskiego*, „Krakowskie Studia z Historii Państwa i Prawa" 2021, 14 (2).
152. Graczyk K., *Skazany nazistowski sędzia. Sprawa Alberta Michela przed Sądem Okręgowym w Krakowie (1948–1949)* [w:] *Nazwać zbrodnie po imieniu. Ustalenia Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w sprawie zbrodni z okresu II wojny światowej*, red. S. Karowicz-Bienias, R. Leśkiewicz, A. Pozorski, Warszawa 2021.
153. Graczyk K., *Sondergerichte in den besetzten polnischen Gebieten im Jahr 1939. Eine rechtsgeschichtliche Analyse*, „Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte. Germanistische Abteilung" 2021, Bd. 138.
154. Graczyk K., *Uwarunkowania prawne procesu księdza Jana Machy przed Wyższym Sądem Krajowym w Katowicach w 1942 r.*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2021, nr 1 (37).
155. Graczyk K., *Walentego Fojkisa opracowanie „Zagadnienia gmin zbiorowych" dla Rządu RP na uchodźstwie z 1943 r.*, „Z Dziejów Prawa" 2020, t. 13 (druk 2021).
156. Gramza Ł., *Śledztwo w sprawie KL Auschwitz-Birkenau. Odkrywanie przeszłości dla przyszłości* [w:] *Nazwać zbrodnie po imieniu. Ustalenia Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w sprawie zbrodni z okresu II wojny światowej*, red. S. Karowicz-Bienias, R. Leśkiewicz, A. Pozorski, Warszawa 2021.
157. Grądzka-Rejak M., [rec.] *Karolina Sulej, Rzeczy osobiste. Opowieść o ubraniach w obozach koncentracyjnych i zagłady, Wydawnictwo Czerwone i Czarne, Warszawa 2020, ss. 456*, „Res Historica" 2021, nr 52.
158. Grądzka-Rejak M., [rec.] *Nowa Huta jest kobietą? Nowa Huta jest kobietą!, K. Kobylarczyk, Kobiety Nowej Huty. Cegły, perły i petardy, Kraków 2020*, „Komunizm: System – Ludzie – Dokumentacja" 2021, nr 10.
159. Grądzka-Rejak M., [rec.] *Zoë Waxman, Kobiety Holocaustu*, „Zagłada Żydów. Studia i Materiały" 2020, nr 16 (druk 2021).
160. Grądzka-Rejak M., [rec.] *„Wszystko nas dzieli, ale nic nie może rozdzielić". Sylwia Chwedorczuk, Kowalska. Ta od Dąbrowskiej, Wydawnictwo Marginesy, Warszawa 2020*, „Komunizm: System – Ludzie – Dokumentacja" 2020, nr 9 (druk 2021).
161. Grądzka-Rejak M., *„Zapewniają, że szukają tylko Boga i swego zbawienia". Konwersje wśród Żydów w okupowanym Krakowie w latach 1939–1942* [w:] *Kościół, Żydzi, jezuici. Wokół pomocy Żydom w czasie II wojny światowej*, red. M. Wenklar, Kraków 2021.

162. Grądzka-Rejak M., *„Zbierać informacje o akcji przygotowawczej i sytuacji w organizacji…”. Działalność „referenta do spraw żydowskich” przy WUBP w Krakowie w latach 1947–1950*, „Pamięć i Sprawiedliwość” 2021, nr 2(38).
163. Grądzka-Rejak M., *Strach a postawy, zachowania i strategie kobiet zamkniętych w ZAL/KL Plaszow służące przetrwaniu* [w:] *Odpowiedzialność biernych*, red. A. Bartus, Kraków–Oświęcim 2021.
164. Grosicka M., *Kościół katolicki wobec „Solidarności” po wprowadzeniu stanu wojennego na przykładzie diecezji kieleckiej i sandomiersko-radomskiej* [w:] *Od nadziei do niepodległości. NSZZ „Solidarność” 1980–1989/1990. Studia i szkice*, red. Ł. Sołtysik, G. Waligóra, Wrocław–Warszawa 2021.
165. Grzechocińska D., *Konferencja „Fort III Pomiechówek – przywracanie pamięci o ofiarach niemieckiego terroru”, Pomiechówek, 28 września 2019 r.*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej” 2020, t. 13 (druk 2021).
166. Grzechocińska D., *Mój Ojciec uciekł z Auschwitz* [w:] *„…aby każdy okruch historii został uratowany!” Archiwum Pełne Pamięci*, red. T. Gallewicz-Dołowa, W. Kujawa, Warszawa 2021.
167. Grzelczak P., *Docenione czy zmarginalizowane? Pamięć powstania wielkopolskiego 1919–1989* [w:] *Poznański sposób na niepodległość*, red. A. Gulczyński, S. Paciorkowski, Poznań 2021.
168. Grzelczak P., T*eczki na kryptologa. Aparat bezpieczeństwa PRL wobec Mariana Rejewskiego* [w:] *Enigma. Poznańskie ślady*, red. S. Mazur, Poznań 2021.
169. Gucewicz D., *Gdańscy wyznaniowcy. Kadry administracji wyznaniowej w województwie gdańskim w latach 1950–1990* [w:] *Gdańsk 1945–1990. Materiały – studia – analizy*, t. 3, red. S. Bykowska, M. Golon, Gdańsk–Warszawa 2021.
170. Gucewicz D., Molendowski L., *Z dziejów Kościoła katolickiego w Nowym Porcie w okresie Polski Ludowej* [w:] *Historie gdańskich dzielnic*, t. 3: *Nowy Port*, red. J. Dargacz, K. Kurkowska, L. Molendowski, Gdańsk 2021.
171. Gucewicz D., *Petycje wiernych do władz państwowych w sprawach budownictwa sakralnego w Gdańsku 1945–1989* [w:] *Epistolografia w Polsce Ludowej (1945–1989). List i jego pochodne w systemie państwa komunistycznego*, red. A.M. Adamus, B. Noszczak, Warszawa 2020 (druk 2021).
172. Gucewicz D., *Referaty do spraw wyznań szczebla powiatowego w latach 1950–1957 na przykładzie województwa gdańskiego* [w:] *Urząd do spraw Wyznań – struktury, działalność, ludzie*, t. 2: *Struktury administracji wyznaniowej i pierwsze lata działalności Urzędu do spraw Wyznań w Polsce „ludowej” (1945–1956)*, red. R. Łatka, Warszawa 2021.
173. Habielski R., *Boje Stanisława Mackiewicza* [w:] *Odsłony Cata. Stanisław Mackiewicz w listach* [Posłowie], wybór N. Ambroziak, Warszawa 2020 (druk 2021).
174. Habielski R., *Polskie środowisko intelektualne w Szwajcarii po II wojnie światowej* [w:] *Magna Res Liberta. Ku niepodległej. Materiały z konferencji Instytutu Pamięci Narodowej. Muzeum Polskie w Rapperswilu w setną rocznicę odzyskania niepodległości. Zamek Rapperswil, 21–22 czerwca 2018 r.*, red. M. Ptasińska, Warszawa 2020 (druk 2021).
175. Hańderek M., *Between Pyongyang and Seoul – a Rocky Road to Establishing Diplomatic Relations between Poland and the Republic of Korea*, „Pamięć i Sprawiedliwość” 2020, nr 36 (druk 2021).
176. Jankowski T., *Ekshumacja i identyfikacja żołnierzy polskich poległych podczas obrony Westerplatte we wrześniu 1939 r.* [w:] *Nazwać zbrodnie po imieniu. Ustalenia Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w sprawie zbrodni z okresu II wojny światowej*, red. S. Karowicz-Bienias, R. Leśkiewicz, A. Pozorski, Warszawa 2021.
177. Januszewski B., *Kino pod okupacją. Wojenne losy i postawy polskich filmowców (1939–1945)*, Gdańsk–Warszawa 2021.
178. Januszewski B., *Martyrologia duchowieństwa rzymskokatolickiego w Lager Soldau*, „Komunikaty Mazursko-Warmińskie” 2021, nr 3.

179. Jedynak M., *Z Chicago do toruńskich Rybaków. Historia rodziny Szwieców* [w:] *Polskie zmagania o niepodległość w XX wieku. Materiały z XXVIII sesji naukowej w Toruniu w dniu 16 XI 2018 roku*, red. P. Olstowski, Toruń 2020 (druk 2021).
180. Jonczyk M., *„Dwie tony polskiej historii przypłynęły do Ojczyzny". Związek Sokolstwa Polskiego w Ameryce* [w:] *„…aby każdy okruch historii został uratowany!" Archiwum Pełne Pamięci*, red. T. Gallewicz-Dołowa, W. Kujawa, Warszawa 2021.
181. Jończyk M., *Kieleccy Katyńczycy – weterani wojny polsko-bolszewickiej*, „Studia i Materiały Centralnej Biblioteki Wojskowej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego" 2020, nr 1 (13).
182. Kaczmarczyk W., *Działalność edukacyjna Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie* [w:] *Problemy funkcji archiwów*, red. W. Chorążyczewski, („Symposia Archivistica", A. Rosa, t. 7), Warszawa 2021.
183. Kaczmarski K., *Adam Mirecki (1909–1953)* [w:] *Słownik biograficzny polskiego obozu narodowego*, t. 1, red. K. Kawęcki, Warszawa 2020 (druk 2021).
184. Kaczmarski K., *Jan Chudzik (1904–1933)* [w:] *Słownik biograficzny polskiego obozu narodowego*, t. 1, red. K. Kawęcki, Warszawa 2020 (druk 2021).
185. Kaczmarski K., *Jan Radożycki (1911–2003)* [w:] *Konspiracja i opór społeczny w Polsce 1944–1956. Słownik biograficzny*, t. 6, red. K. Krajewski, Warszawa 2021.
186. Kaczmarski K., *Józef Liwo (1885–1939)* [w:] *Słownik biograficzny polskiego obozu narodowego*, red. K. Kawęcki, t. 2, Warszawa 2021.
187. Kaczmarski K., *Leon Mirecki (1905–2000)* [w:] *Słownik biograficzny polskiego obozu narodowego*, red. K. Kawęcki, t. 2, Warszawa 2021.
188. Kaczmarski K., *Stefan Hakalla (1890–1940)* [w:] *Słownik biograficzny polskiego obozu narodowego*, red. K. Kawęcki, t. 2, Warszawa 2021.
189. Kaczmarski K., Tochman K.A., *Wiesław Szpakowicz (1906–1942)* [w:] *Słownik biograficzny polskiego obozu narodowego*, t. 1, red. K. Kawęcki, Warszawa 2020 (druk 2021).
190. Kaczmarski K., *Władysław Tutek (1885–1951)* [w:] *Konspiracja i opór społeczny w Polsce 1944–1956. Słownik biograficzny*, t. 6, red. K. Krajewski, Warszawa 2021.
191. Kaczmarski K., *Włodzimierz Bilan (1903–1951)* [w:] *Słownik biograficzny polskiego obozu narodowego*, t. 1, red. K. Kawęcki, Warszawa 2020 (druk 2021).
192. Kaczmarski K., *Wokół spotkania Romana Dmowskiego i Józefa Piłsudskiego w Tokio w 1904 roku* [w:] J. Inglot, *Długi dzień w Tokio*, Warszawa 2021.
193. Kaczmarski K., *Zabić Rudolfa Hessa. O polskiej próbie zamachu na zastępcę Führera po jego przylocie do Wielkiej Brytanii w maju 1941 r.*, „Glaukopis" 2021, nr 38.
194. Kapusta M., *Aparat represji wobec krakowskiego harcerstwa w latach 1956–1966* [w:] *Między Kamińskim i Kuroniem. Ewolucja Związku Harcerstwa Polskiego w latach 1956–1964*, red. M. Wenklar, Kraków 2021.
195. Kapuściak B., *Misja wojskowa gen. dyw. Teodora Kufla w Berlinie Zachodnim w latach 1979–1981. Przyczynek do biografii szefa Wojskowej Służby Wewnętrznej* [w:] *Attaché i przedstawiciele Misji Wojskowych w Wojsku Polskim II RP i Siłach Zbrojnych PRL*, red. B. Kapuściak, Katowice–Warszawa 2021.
196. Kapuściak B., *Przypadek płk. Jarosława Gintrowskiego jako przykład „ochrony" wojska przez Wojskową Służbę Wewnętrzną*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej" 2020, nr 18 (druk 2021).
197. Kapuściak B., *Sprawa Adama Kaczmarzyka, szpiega brytyjskiego złapanego przez Wojskową Służbę Wewnętrzną* [w:] *Szpiedzy, dezerterzy, renegaci. Wykroczenia i przestępstwa żołnierzy i funkcjonariuszy służb mundurowych w latach 1918–1989*, red. J. Jędrysiak, K. Widziński, Wrocław–Warszawa 2021.
198. Karowicz-Bienias S.A., *„Uciekając przed Temidą" – bezsilność polskich organów ścigania w sprawie ekstradycji Stefana Michnika* [wer. w j. polskim] / *Running away from Themis – powerlessness of Polish authorithies concerning extradition of Stefan Michnik* [wer. w j. angielskim] [w:] red. P. Grzebyk, The Communist Crimes – Individual and State Responsibility, Warszawa 2021.

199. Kasprzycki M., *Obszary współdziałania PZPR, administracji terenowej i Służby Bezpieczeństwa na przykładzie powiatów województwa krakowskiego 1957–1975. Zarys problematyki*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej" 2020, nr 18 (druk 2021).
200. Kasprzycki M., *Służba Bezpieczeństwa wobec „Nowosądeckich Wiadomości" i „Wiadomości Nowosądeckich"*, „Studia Sandecjana" 2021, t. 2.
201. Kawalec K., *Wizja Polski niepodległej w enuncjacjach głównych nurtów politycznych* [w:] *Rozpad imperiów. Kształtowanie powojennego ładu w Europie Środkowo-Wschodniej w latach 1918–1923*, red. M. Gibiec, G. Hryciuk, R. Klementowski, Wrocław–Warszawa 2020 (druk 2021).
202. Kierski K.A., *Duchowieństwo diecezji warmińskiej wobec opozycji solidarnościowej na Warmii i Mazurach (VII 1980–13 XII 1981 r.)* [w:] *Księża dla władzy groźni. Duchowni współpracujący z opozycją (1976–1989)*, t. 2, red. R. Łatka, Warszawa 2020 (druk 2021).
203. Kierski K.A., *Groźba panowania krzyżackiego. Plebiscyt na Warmii i Mazurach 11 lipca 1920*, „Nasza Historia" 2021, nr 7.
204. Kierski K.A., [rec.] *Kilka uwag na temat wyboru źródeł pt. W cieniu bezprawia. Bezpieczeństwo i porządek publiczny w Olsztynie i w powiecie olsztyńskim w latach 1945–1946. Wybór dokumentów, wybór i oprac, R. Syrwid, Olsztyn 2021, ss. 220*, „Komunikaty Mazursko-Warmińskie" 2021, nr 2.
205. Kierski K.A., *Peregrynacja kopii obrazu Matki Bożej Częstochowskiej w Przasnyszu (30 XI 1975 r.)*, „Rocznik Przasnyski" 2020, t. 7 (druk 2021).
206. Klementowski R., *Polemika z tekstem Nancy Waldmann „Koniec przeobrażeń? Dekomunizacja przestrzeni publicznej w Polsce na Ziemiach Zachodnich i Północnych w latach 2016–2017 – wybrane przykłady"*, „Rocznik Ziem Zachodnich" 2020, nr 2, Suplement (druk 2021).
207. Klimczak P., *35. rocznica śmierci Barbary Sadowskiej*, wroclaw.ipn.gov.pl/wro/aktualności.
208. Klimczak P., *45. rocznica śmierci księdza Romana Kotlarza*, wroclaw.ipn.gov.pl/wro/aktualności.
209. Klimczak P., *50. rocznica śmierci mjr Ireny Tomalak*, wroclaw.ipn.gov.pl/wro/aktualnosci.
210. Klimczak P., *77. rocznica śmierci Krzysztofa Kamila Baczyńskiego*, wroclaw.ipn.gov.pl/wro/aktualnosci.
211. Kłapeć J., *Generał Mieczysław Smorawiński – szef Dowództwa Okręgu Korpusu Nr II w Lublinie i uczestnik wojny 1939 roku* [w:] *Losy patrona Wojewódzkiego Sztabu Wojskowego w Lublinie generała dywizji Mieczysława Makarego Smorawińskiego (1893–1940)*, Lublin 2021.
212. Kolasa K., *Od biegłego księgowego do twórcy archiwum osobistego. Przyczynek do biografii Romana Peski oraz zawartości jego archiwum* [w:] *„ ...aby każdy okruch historii został uratowany!" Archiwum Pełne Pamięci*, red. T. Gallewicz-Dołowa, W. Kujawa, Warszawa 2021.
213. Koller S., *Służba archiwalna Wydziału II Biura Ewidencji Operacyjnej/Biura „C" Ministerstwa Spraw Wewnętrznych (1956–1990) w sprawozdaniach. Funkcjonariusze – archiwiści – członkowie partii* [w:] *Archiwa polskie i sowieckie w realiach systemu komunistycznego*, red. J. Łosowski, M. Szumiło, Warszawa 2021.
214. Komaniecka-Łyp M., *Deptanie po piętach. Obserwacja i podsłuchy jako środki operacyjne Służby Bezpieczeństwa wobec krakowskiej opozycji w latach 1977–1989. Próba syntezy* [w:] *Od nadziei do niepodległości. NSZZ „Solidarność" 1980–1989/1990. Studia i szkice*, red. Ł. Sołtysik, G. Waligóra, Wrocław–Warszawa 2021.
215. Komaniecka-Łyp M., *Działalność Wojewódzkich Urzędów Cenzury w okresie stanu wojennego*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej" 2020, nr 18 (druk 2021).
216. Komaniecka-Łyp M., *Jan Kanty Wierusz-Kowalski – benedyktyn, tajny współpracownik, religioznawca i funkcjonariusz* [w:] *Ile z religii, ile z ideologii. Religioznawstwo w PRL*, red. Ł. Marek, R. Łętocha, Kraków 2021.
217. Komaniecka-Łyp M., *Perlustracja korespondencji jako sposób ujawniania przez SB działalności wywiadowczej państw zachodnich w PRL w latach 60. i 70. Wybrane zagadnienia* [w:] *Epistolografia w Polsce Ludowej (1945–1989). List i jego pochodne w systemie politycznym, społecznym, gospodarczym i kulturalnym państwa*, red. A.M. Adamus, B. Noszczak, Warszawa 2020 (druk 2021).

218. Komorowski Ł., W*ybory parlamentarne w 1989 r. w województwie poznańskim w świetle zachowanych akt Służby Bezpieczeństwa*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2020, t. 13 (druk 2021).
219. Kopczyński M., *Sympozjum naukowe „Problemy funkcji archiwów" Toruń 7–8 listopada 2019 r.* [sprawozdanie], „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2020, t. 13 (druk 2021).
220. Koreś D., *Gen. bryg. Wiktor Thommee (1881–1962)* [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 53/3, z. 219, Kraków 2021.
221. Koreś D., *Gen. dyw. Eugeniusz Tinz (1877–1943)* [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 53/3, z. 219, Kraków 2021.
222. Koreś D., *Operacja „Sen". Współpraca agenturalna członków samozwańczego Komitetu Trzech – płk. dypl. Stanisława Nowickiego i ppłk. dypl. Mariana Utnika – z wywiadem Polski Ludowej*, „Biuletyn Informacyjny Studium Polski Podziemnej" (Londyn) 2021, nr 10.
223. Koreś D., *Płk Stanisław Thun (1894–1944)* [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 53/3, z. 219, Kraków 2021.
224. Koreś D., *Polski szpieg na niemieckiej służbie. Afera mjr. dypl. Stanisława Kraussa i kpt. intendentury Georges'a Froge'a (1930–1935)* [w:] *Szpiedzy, dezerterzy, renegaci. Wykroczenia i przestępstwa żołnierzy i funkcjonariuszy służb mundurowych w latach 1918–1989*, red. J. Jędrysiak, K. Widziński, Wrocław–Warszawa 2021.
225. Koreś D., *Studium uwikłania. Życie i kariera attaché wojskowego w Pradze i Paryżu płk. dypl. Ignacego Bukowskiego (1904–1984)* [w:] *Attaché i przedstawiciele Misji Wojskowych w Wojsku Polskim II RP i Siłach Zbrojnych PRL,* (seria „Studia z Historii Wojska Polskiego", t. 1), red. B. Kapuściak, Katowice–Warszawa 2021.
226. Koreś D., *U źródeł afery TUN. Generał Stanisław Tatar, rozpad Komitetu Trzech i przekazanie komunistycznemu wywiadowi wojskowemu funduszu „Drawa" 1947–1949*, „Przegląd Historyczno-Wojskowy" 2021, nr 1.
227. Korkuć M., *Bruno Olbrycht „Olza". Generał przeciw żołnierzom* [w:] *Oblicza zdrady?*, red. K. Krajewski, Warszawa 2021.
228. Kornacki P., *Mord przy Łukowskiej 9. Przyczynek do dziejów agentury niemieckiej w Białymstoku w czasie II wojny światowej*, „Studia Podlaskie" 2020, t. 28 (druk 2021).
229. Kornacki P., *Pogrom w Wąsoszu 5–6 lipca 1941 r. – nowe ustalenia*, „Studia Łomżyńskie" 2020, t. 30 (druk 2021).
230. Kosiński P., *Orzeł czarny – orzeł biały – czerwona chorągiew. Manifestowanie uczuć patriotycznych i nastrojów rewolucyjnych w Prusach Zachodnich (na Pomorzu Gdańskim) w okresie pierwszej wojny światowej (1914–1919)* [w:] *Rzeczpospolita niepodległa. Od idei do urzeczywistnienia*, red. W. Bejda, E. Foltyn, S. Smentek, Słupsk 2021.
231. Kosiński P., *Regierungshauptstadt Zichenau. Besatzungsherrschaft und Stadtumbau im deutsch besetzten Ciechanów 1939–1945* [w:] *Ostpreußens Kriegsbeute. Der Regierungsbezirk Zichenau 1939–1945*, red. Ch. Henschel, Osnabrück 2021.
232. Koszel-Pleskaczuk B., *Zbrodnie komunistycznego aparatu bezpieczeństwa. Sprawa śmierci Zbigniewa Simoniuka (1981–1983)*, „Facta Ficta. Journal of Theory, Narrative & Media" 2021, vol. 7 (1).
233. Kościański R., *Batalion Obrony Narodowej „Opalenica" w kampanii wrześniowej 1939 roku*, „Przegląd Nowotomyski" 2021, nr 2.
234. Kościański R., *Dwojak Feliks* [w:] *Leksykon bezpieki. Kadra kierownicza aparatu bezpieczeństwa (1944–1956)*, t. 2, red. W. Bagieński, M. Dźwigał, Warszawa 2021.
235. Kościański R., *Górecki Jan [w:] Leksykon bezpieki. Kadra kierownicza aparatu bezpieczeństwa (1944–1956)*, t. 2, red. W. Bagieński, M. Dźwigał, Warszawa 2021.
236. Kowalska E., *Katyń i nie tylko. Garść refleksji o nieupamiętnionych miejscach pochówku zgładzonych zgodnie z decyzją Biura Politycznego KC WKP(b) z 5 marca 1940 r. oraz ich bliskich umierających w głębi sowieckiej Rosji [w:] Miejsca / miejsce pamięci. Polsko ukraiński dialog porozumienia [Materiały pokonferencyjne]*, Kijów–Warszawa 2021.

237. Kowalska E., *Kobiety w służbie Policji – wybrane losy represjonowanych przez Sowietów funkcjonariuszek oraz żon policjantów w latach 1939–1941* [w:] *Kobiety w systemie bezpieczeństwa państwa*, red. A. Gasztold, K. Oblińska, Warszawa 2021.
238. Kowalska E., *Zbrodnia katyńska – co dalej?* [w:] *Katyń pro memoria [Materiały pokonferencyjne]*, Warszawa 2021.
239. Kozłowski T., *Appropriation Mechanisms: the Functioning of „Nomenklatura Companies" in the Period of Economic Transformation*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2020, nr 2 (druk 2021).
240. Kozłowski T., *From Strikes to Solidarity: the Diffusion of Protests in Poland in the Summer of 1980*, „East European Politics and Societies", vol. 35, issue 4, 2021.
241. Krajewski K., *Armia Krajowa na Polesiu* [w:] *Polacy na Białorusi od Powstania Styczniowego do XXI wieku*, t. 5, red. T. Gawin, Warszawa 2021.
242. Krajewski K., *Mieczysław Rycharski. Zhańbione Virtuti* [w:] *Oblicza zdrady?*, red. K. Krajewski, Warszawa 2021.
243. Krajewski K., *Powojenne podziemie zbrojne czy bandy reakcyjnego podziemia?* [w:] (druk 2021). *Sprzeczne narracje… Z historii powojennej Polski 1944–1989*, red. R. Spałek, Warszawa 2020.
244. Krajewski K., *Przewodnik miejsc spoczynku Żołnierz Armii Krajowej na Nowogródczyźnie i Grodzieńszczyźnie*, Warszawa 2020 (druk 2021).
245. Krężołek E., *„Z pewnym uporem i systematycznością usiłuje się skompromitować zbrojny aparat partyjny…" Problem rozliczeń okresu stalinizmu w województwie kieleckim* [w:] *„W imię przyszłości Partii". Procesy o łamanie tzw. praworządności socjalistycznej 1956–1957. Artykuły*, red. W. Muszyński, Warszawa 2021.
246. Krok T., *Tajemnica ojca Aleksandra Kisiela*, „Fronda Lux" 2021, nr 9–10.
247. Kruk B., *„I pełno ludzi w każdym wagonie". Podróżowanie koleją po Dolnym Śląsku w pierwszych powojennych latach* [w:] *A jednak kolej! 3. Wojenne i powojenne przemiany w transporcie szynowym (1944–1956)*, red. D. Keller, B. Kruk, T. Przerwa, Wrocław–Opole 2021.
248. Kruk B., Szczuryk vel Szczerba J., *Zniszczenia i odbudowa linii kolejowych w pierwszym okresie funkcjonowania DOKP w Lublinie (lipiec–grudzień 1944 r.)* [w:] *A jednak kolej! 3. Wojenne i powojenne przemiany w transporcie szynowym (1944–1956)*, red. D. Keller, B. Kruk, T. Przerwa, Wrocław–Opole 2021.
249. Krupa W., *Historia rodziny Pyków* [w:] *„…aby każdy okruch historii został uratowany" Archiwum Pełne Pamięci*, red. T. Gallewicz-Dołowa i W. Kujawa, Warszawa 2021.
250. Kruszyński M., *Obóz sanacyjny (1926–1939)* [w:] *Dzieje Lubelszczyzny 1918–1939. Aspekty polityczne*, red. M. Kruszyński, R. Litwiński, W. Kozyra, D. Magier, T. Osiński, Warszawa Lublin 2020 (druk 2021).
251. Kruszyński M., *Performers of Polish foreign policy towards the USSR in the interwar period. The attitude of the management of the diplomatic mission in Moscow towards communism. The most important thoughts* [w:] *Polish anti-communism in the 20th Century*, red. P. Kardela, K. Sacewicz, Warszawa 2021.
252. Kruszyński M., *Polska z perspektywy Moskwy* [w:] P*o jednej i drugiej stronie linii Ribbentrop-Mołotow. Okupacja niemiecka i sowiecka ziem polskich w latach 1939–1941 w porównaniu*, t. 1, red. S. Kalbarczyk, M. Przegiętka, Warszawa 2020 (druk 2021).
253. Kruszyński M., Przegiętka M., *Polska z perspektywy Berlina i Moskwy – porównanie* [w:] *Po jednej i drugiej stronie linii Ribbentrop-Mołotow. Okupacja niemiecka i sowiecka ziem polskich w latach 1939–1941 w porównaniu*, t. 1, red. S. Kalbarczyk, M. Przegiętka, Warszawa 2020 (druk 2021).
254. Kruszyński M., *Tadeusz Romer's Swiss Period and his Observations from the Year 1918* [w:] *Tadeusz Romer 1894–1978. From the crash od empires and Poland's rebirth to the dawn of Solidarność*, red. A. Domański, S. Latek, Montreal 2021.
255. Kruszyński M., *The executors of Polish foreign policy towards the USSR in the interwar period. The attitude of Polish deputies and ambassadors in Moscow towards communism* [w:] *Polish*

anti-communism in the 20th Century, red. P. Kardela, K. Sacewicz, Białystok–Olsztyn–Warszawa 2021.
256. Kruszyński M., *Tymczasowy Rząd Ludowy Republiki Polskiej w Lublinie w listopadzie 1918 roku* [w:] *Dzieje Lubelszczyzny 1918–1939. Aspekty polityczne*, red. M. Kruszyński, R. Litwiński, W. Kozyra, D. Magier, T. Osiński, Warszawa–Lublin 2020 (druk 2021).
257. Krzek-Lubowiecki M., *Porucznik Edward Ralski – żołnierska karta w życiorysie wybitnego uczonego*, „Res Gestae" 2021, t. 12.
258. Krzysztofiński M., [rec.] *Tytus Jaskułowski, Filip Gańczak, Konrad Knoch, Piotr Abryszeński, Ewa Pejaś, Raporty polskie Stasi 1981–1989. Tom 1: W przededniu stanu wojennego czerwiec–grudzień 1981*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego" 2021, nr 24.
259. Krzysztofiński M., [rec.] *Urząd Wojewody Lubelskiego na przestrzeni stu lat funkcjonowania. Waldemar Kozyra, Urząd Wojewody Lubelskiego w latach 1919–2019. Sto lat funkcjonowania w różnych ustrojach politycznych i systemach administracyjnych*, „Przegląd Sejmowy" 2021, nr 3 (164).
260. Krzysztofiński M., *Eugeniusz Dryniak* [w:] *Słownik biograficzny polskiego katolicyzmu społecznego*, t. 2, red. R. Łatka, Warszawa 2021.
261. Krzysztofiński M., *Ksiądz Franciszek Muras (1907–1966). Proboszcz niebylecki i jego patriotyczna działalność* [w:] *Constantia et virtute. Księga jubileuszowa dedykowana o. prof. dr hab. Zdzisławowi Gogoli OFMConv. w 70. rocznicę urodzin*, red. ks. J. Wołczański, Kraków 2021.
262. Krzysztofiński M., *Procesy, których nie było (Brystygierowa, Czaplicki, Skulbaszewski)* [w:] *„W imię przyszłości Partii". Procesy o łamanie tzw. praworządności socjalistycznej 1956–1957*, red. W. Muszyński, Warszawa 2021.
263. Książek K., *Kamienne piekło – były niemiecki nazistowski obóz koncentracyjny Gross-Rosen jako przedmiot śledztwa* [w:] *Nazwać zbrodnie po imieniu. Ustalenia Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w sprawie zbrodni z okresu II wojny światowej*, red. S. Karowicz-Bienias, R. Leśkiewicz, A. Pozorski, Warszawa 2021.
264. Kubicki M., *Amerykańskie zwycięstwo na Guadalcanal a użycie japońskich ciężkich krążowników w okresie 8 VIII 1942–15 XI 1942 r.*, „Nasze Historie" 2020, nr 19 (druk 2021).
265. Kubicki M., *Rozwijana branża czy sektor bez przyszłości? Modernizacja rybołówstwa bałtyckiego PRL w latach 1970–1989 i jej wpływ na lokalną społeczność Półwyspu Helskiego* [w:] *Vade Nobiscum. Studia nad XIX i XX wiekiem*, t. 23, red. K. Gryglewski i in., Łódź 2021.
266. Kubicki M., Tucholska K., *Od tradycyjnego rzemiosła do branży uprzemysłowionej. Rybołówstwo bałtyckie w XX w.* [w:] *Mare Integrans. Studia nad dziejami wybrzeży Morza Bałtyckiego. Bałtyk w dziejach ludów Morza Bałtyckiego*, red. M. Franz, Z. Pilarczyk, Poznań 2021.
267. Kubicki M., Tucholska K., *Prywatyzacja flot Przedsiębiorstw Połowów i Usług Rybackich w latach 1989–1996*, „Zapiski Puckie" 2021, nr 20.
268. Kubicki M., *Zbrodnia w Lesie Szpęgawskim 1939–1940* [w:] *Pomorze pod okupacją niemiecką. Jesień 1939*, red. P. Madajczyk, Warszawa 2021.
269. Kujawa W., *„Za mało Cię jeszcze poznałam, Ziemio moja droga, abym mogła pięknie Ciebie opisać…". „Pamiętnik Basi" 1939–1947* [w:] *„…aby każdy okruch historii został uratowany!" Archiwum Pełne Pamięci*, red. T. Gallewicz-Dołowa, W. Kujawa, Warszawa 2021.
270. Kulikowski Z., *„Mały Katyń". Obława Augustowska – największa powojenna sowiecka łapanka w Europie* [w:] *Nazwać zbrodnie po imieniu. Ustalenia Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w sprawie zbrodni z okresu II wojny światowej*, red. S. Karowicz-Bienias, R. Leśkiewicz, A. Pozorski, Warszawa 2021.
271. Kuprianis A., [rec.] *Piotr Cichoracki, Joanna Dufrat, Janusz Mierzwa, Oblicza buntu społecznego w II Rzeczypospolitej doby Wielkiego Kryzysu (1930–1935). Uwarunkowania, skala, konsekwencje, Towarzystwo Wydawnicze „Historia Iagellonica", Kraków 2019, 618 s.*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2021, nr 1 (37).

272. Kuprianis A., [rec.] *Piotr Kędzia, Sport w Polsce międzywojennej. Działalność oświatowa stowarzyszeń sportowych w Łodzi, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2020, ss. 418, seria wydawnicza: 100 lat Niepodległości*, „Przegląd Nauk Historycznych" 2021, nr 1 (20).
273. Kurek R., *Amnestia Romana Romkowskiego. Udział pomocnika ministra bezpieczeństwa publicznego w przygotowaniu, przeprowadzeniu i ocenie akcji amnestyjnej z 1947 roku*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Historyczne" 2021, nr 148.
274. Kurek R., *Tysiąc fotografii z prywatnych zbiorów Stanisława Mierzwy w zasobie archiwalnym Oddziału IPN w Krakowie* [w:] *„…aby każdy okruch historii został uratowany!". Archiwum Pełne Pamięci*, red. T. Gallewicz-Dołowa, W. Kujawa, Warszawa 2021.
275. Kuta C., *Myśl polityczna krakowskiego pisma podziemnego „Arka"* [w:] *W poszukiwaniu programu. Studia i szkice z dziejów opozycji politycznej w PRL 1976–1989*, red. Ł. Sołtysik, G. Waligóra, Wrocław–Warszawa 2020 (druk 2021).
276. Kuta C., *Od gazetek po almanachy. Pisma drugiego obiegu po 13 grudnia 1981 roku*, „Nowy Napis" 2021, nr 11.
277. Kuta C., [rec.] *Słownik biograficzny polskiego katolicyzmu społecznego*, red. R. Łatka, t. 1, *Instytut Dziedzictwa Myśli Narodowej im. Romana Dmowskiego i Ignacego Paderewskiego, Wydawnictwo Neriton, Warszawa 2020, 536 s.*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2021, nr 37.
278. Kuta C., Opulski R., *Działalność polityczna Adama Stefana Sapiehy* [w:] *Świadek dziejów narodu. Kardynał Adam Stefan Sapieha (1867–1951) w dokumentach archiwalnych*, red. edycji źródłowej J. Marecki, t. 5: Działalność polityczna, red. C. Kuta, R. Opulski, Kraków 2020.
279. Kuta C., *PAX wobec Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność" w latach 1980–1981 w świetle prasy wydawanej przez stowarzyszenie* [w:] *Od nadziei do niepodległości. NSZZ „Solidarność" 1980–1989/1990. Studia i szkice*, red. Ł. Sołtysik, G. Waligóra, Wrocław–Warszawa 2021.
280. Kutkowski A., *Była zbrodnia, była kara. Przyczynek do dziejów PUBP w Kozienicach* [w:] „Ziemia Kozienicka" 2020, z. 38 (druk 2021).
281. Kwaśniak M., *Podbita Polska w obiektywie podporucznika Wehrmachtu* [w:] *„…aby każdy okruch historii został uratowany!". Archiwum Pełne Pamięci*, red. T. Gallewicz-Dołowa, W. Kujawa, Warszawa 2021.
282. Leśkiewicz R., *Ewolucja funkcji Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej* [w:] *Problemy funkcji archiwów*, red. W. Chorążyczewski, A. Rosa, Warszawa 2021 („Symposia Archivistica", t. 7).
283. Libera P., *Józef Łobodowski – warunki pracy i twórczości pisarza emigracyjnego. Utwory planowane i niepublikowane* [w:] *Świat nie wywalczony. Szkice o uniwersach Józefa Łobodowskiego*, red. D. Siwior, Kraków 2021.
284. Libera P., *Józef Piłsudski wobec Litwy* [w:] *Bez emocji. Polsko-litewski dialog o Józefie Piłsudskim*, red. D. Jastrzębska-Golonkowa, A. Nikžentaitis, W. Suleja, T. Wolsza, wyd. 2, Warszawa 2021.
285. Libera P., *Józefas Piłsudskis ir Lietuva [w:] Be emocijų. Lenkų ir lietuvių dialogas apie Józefą Piłsudskį,* red. D. Jastrzębska-Golonka, A. Nikžentaitis, W. Suleja, T. Wolsza, wyd. 2, Warszawa 2021.
286. Libera P., *La Pologne et la question de l'indépendance de la Géorgie 1918–1939*, „Gori State Teaching University, Faculty of Humanities, Centre of History and Archaeology, Collection of the Works" 2021, nr 20.
287. Libera P., *Polityczne aspekty funkcjonowania Instytutu Badawczego Europy Wschodniej i Szkoły Nauk Politycznych w Wilnie (1930–1939)*, „Dzieje Najnowsze" 2021, nr 4.
288. Libera P., *Próba międzywojennego soft-power na kierunku litewskim – Wileńskie Biuro Informacyjne („Wilbi"), i jego rola w kształtowaniu stosunków polsko-litewskich*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2021, nr 2 (38).
289. Libera P., *Wokół kształtowania wizerunku Symona Petlury w środowisku prometejskim w okresie międzywojennym* [w:] *Symon Petlura. Przywódca niepodległej Ukrainy*, red. M. Szumiło, Warszawa 2021.

290. Libera P., *Wołyńskie wątki w biografii Józefa Łobdowskiego* [w:] *Волинь у європейському геополітичному та культурному просторі: вибрані питання. Колективна монографія*, red. Л. Стрільчук, Одеса 2021.
291. Ligarski S., *Anti-communism in the political thought of Fighting Solidarity [w:] Polish anti-communism in the 20th Century*, red. P. Kardela, K. Sacewicz, Białystok–Olsztyn–Warszawa 2021.
292. Ligarski S., *Kilka uwag o specyfice Sierpnia '80 w Szczecinie* [w:] *„Nie zapomnijcie tamtych dni". 40. rocznica powstania NSZZ „Solidarność"*, red. K. Kowalczyk, J. Chojecka, Warszawa–Szczecin 2021.
293. Ligarski S., *Prasa wobec rozliczeń dotyczących łamania „praworządności socjalistycznej"* [w:] *„W imię przyszłości Partii".Procesy o łamanie tzw. praworządności socjalistycznej 1956–1957. Artykuły*, red. W. Muszyński, Warszawa 2021.
294. Ligarski S., *Sierpniowe latu 1980 r. na Dolnym Śląsku w świetle relacji świadków wydarzeń* [w:] *„Nie zapomnijcie tamtych dni". 40. rocznica powstania NSZZ „Solidarność"*, red. K. Kowalczyk, J. Chojecka, Warszawa–Szczecin 2021.
295. Ligarski S., *Szczeciński Sierpień '80 z perspektywy czterdziestolecia* [w:] *Kronika Szczecina 2020. Miasto w cieniu pandemii*, red. T. Czapiewski, M. Siedziako, Szczecin 2021.
296. Lisak M., *Report from the research conference „Polish-Jewish relations in the 20th century. Research-Controversies-Perspectives. New research challenges", Kielce, July 6, 2020*, „The Person and the Challenges" 2021, t. 11, nr 2.
297. *Listy Julka Zydorka,* oprac. A. Małyszka, „Zeszyty Historyczne Solidarności Wielkopolskiej" 2021, nr 2.
298. Litwińska M., *Samorząd terytorialny w Polsce w propozycjach działań Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność" w 1981 r. Projekt krakowski* [w:] *Od nadziei do niepodległości. NSZZ „Solidarność" 1980–1989/1990. Studia i szkice*, red. Ł. Sołtysik, G. Waligóra, Wrocław–Warszawa 2021.
299. Lubecka J., *Bierność a niewiedza. Co Niemcy wiedzieli o Zagładzie? Relacja z badań międzynarodowych* [w:] *Odpowiedzialność biernych*, red. A. Bartuś, Oświęcim 2021.
300. Lubecka J., *Josef Bühler – urzędnik uwikłany czy świadomy uczestnik zbrodni? Rozważania w świetle procesu Josefa Bühlera (17 czerwca–10 lipca 1948 r.)*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2020, nr 2 (36) (druk 2021).
301. Łabuszewski T., *Obwód AK-AKO-WiN Wołkowysk 1944–1948* [w:] *Polacy na Białorusi od Powstania Styczniowego do XXI wieku. Traktat ryski i jego konsekwencje dla Polaków i Białorusinów*, t. 5, red. T. Gawin, Warszawa 2021.
302. Łabuszewski T., [rec.] *Sprawa Józefa Franczaka, czyli historia alternatywna*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2021, nr 1 (37).
303. Łabuszewski T., *Kazimierz Czarnocki. Człowiek do zadań specjalnych* [w:] *Oblicza zdrady?*, red. K. Krajewski, Warszawa 2021.
304. Łabuszewski T., Krajewski K., *„V kolumna" i inni zabójcy z północnego Mazowsza* [w:] *Oblicza zdrady?*, red. K. Krajewski, Warszawa 2021.
305. Łabuszewski T., Krajewski K., *Czesław Białowąs. Tajny współpracownik „Małachowski"* [w:] *Oblicza zdrady?*, red. K. Krajewski, Warszawa 2021.
306. Łabuszewski T., Krajewski K., *Edward Wasilewski „Wichura". Upadek bohatera* [w:] *Oblicza zdrady?*, red. K. Krajewski, Warszawa 2021.
307. Łabuszewski T., Krajewski K., *Wacław Alchimowicz. Pytania bez odpowiedzi* [w:] *Oblicza zdrady?*, red. K. Krajewski, Warszawa 2021.
308. Łabuszewski T., *Listy donikąd? Grypsy członków konspiracji niepodległościowej jako źródło historyczne* [w:] *Epistolografia w Polsce Ludowej (1945–1989). List i jego pochodne w systemie państwa komunistycznego*, red. A.M. Adamus, B. Noszczak, Warszawa 2020 (druk 2021).
309. Łabuszewski T., Niwiński P., *„Sprawa" Józefa Franczaka – czyli historia alternatywna*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2021, nr 1 (37).

310. Łabuszewski T., *Wojna domowa czy nowa okupacja?* [w:] *Sprzeczne narracje… Z historii powojennej Polski 1944–1989*, red. R. Spałek, Warszawa 2020 (druk 2021).
311. Łatka R., [rec.] *B. Noszczak, Antymilenium. Konflikt państwa z Kościołem na tle obchodów tysiąclecia chrztu Polski (1956–1966/1967), Warszawa 2020, Instytut Pamięci Narodowej, 504 ss.*, „Glaukopis" 2021, nr 38.
312. Łatka R., *Adolf Chojnacki* [w:] *Słownik biograficzny polskiego katolicyzmu społecznego*, t. 2, red. R. Łatka, Warszawa 2021.
313. Łatka R., *Biskupi Kościoła katolickiego w oczach SB. Notatka płk. Stanisława Morawskiego dyr. Dept. IV MSW z 1969 r. na temat działalności Episkopatu Polski*, „Glaukopis" 2021, nr 38.
314. Łatka R., *Challenges of a scholarly biography of primate Stefan Wyszyński*, „Polish Biographical Studies" 2020, nr 8 (druk 2021).
315. Łatka R., *Działalność i nauczanie społeczne prymasa Stefana Wyszyńskiego (1948–1981)*, „Myśl Polityczna" 2020, nr 4 (druk 2021).
316. Łatka R., *Kardynał Wyszyński i abp. Wojtyła w „grze" millenijnej władz PRL*, „Dzieje Najnowsze" 2021 nr 1.
317. Łatka R., *Kazimierz Jancarz* [w:] *Słownik biograficzny polskiego katolicyzmu społecznego*, t. 2, red. R. Łatka, Warszawa 2021.
318. Łatka R., *Kościół i komuniści w Polsce w latach 1944–1956 – zarys zagadnienia* [w:] *Urząd ds. Wyznań – struktury, działalność, ludzie*, t. 2: *Struktury administracji wyznaniowej i pierwsze lata działalności Urzędu do spraw Wyznań w Polsce „ludowej" (1945–1956)*, red. R. Łatka, Warszawa 2021.
319. Łatka R., *Kościół katolicki a „Solidarność" w latach 1980–1989 na przykładzie województwa krakowskiego. Próba syntetycznego spojrzenia* [w:] *Od nadziei do niepodległości. NSSZ „Solidarność 1980–1989/1990*, red. Ł. Sołtysik, G. Waligóra, Wrocław–Warszawa 2021.
320. Łatka R., *Miłość Ojczyzny i troska o dobro wspólne w nauczaniu prymasa Stefana Wyszyńskiego* [w:] *Pamięć i tożsamość. Świat wartości w nauczaniu papieża Jana Pawła II i prymasa Stefana Wyszyńskiego*, red. G. Kaczorowski, L. Zygner, Płock 2021.
321. Łatka R., *Prymas Stefan Wyszyński – lider Kościoła i Narodu – esej historyczny* [w:] G. Łeszczyński, R. Łatka, B. Pamrów, R. Szczypta-Szczęch, *Prymas Tysiąclecia. Kardynał Stefan Wyszyński (1901–1981). Życie i nauczanie. Materiały edukacyjne dla nauczycieli historii klas VII–VIII szkół podstawowych oraz szkół ponadpodstawowych*, Warszawa–Kraków 2021.
322. Łatka R., Skibiński P., *Zapomniany wywiad kardynała Stefana Wyszyńskiego dla „Le Figaro Magazine" z 1980 r.*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2021, nr 37.
323. Łatka R., *Stefan Wyszyński a hra v „trojuholníku": Svätá stolica – štátne orgány Poľskej ľudovej republiky – Episkopát Poľska druhá časť (1974–1978)*, „Pamät Naroda" 2020, nr 4 (druk 2021).
324. Łatka R., Szumiło M., *Kardinál Stefan Wyszyński – vodca Cirkvi v Poľsku a poľského národa, priateľ Slovákov*, „Viera a zivot" 2021, nr 2.
325. Łatka R., Szumiło M., *Kardinál Stefan Wyszyński – vodca Cirkvi v Poľsku a poľského národa, priateľ Slovákov* [w:] *Wyszyński Stefan – kardinál, Zápisky z väzenia*, Bratislava 2021.
326. Łatka R., *Wyzwania związane z naukową biografią prymasa Stefana Wyszyńskiego* [w:] *Wokół Kościoła i władzy. Studia dedykowane ks. prof. dr hab. Zygmuntowi Zielińskiemu w 90. rocznicę urodzin*, red. R. Łatka, J. Wołczański, D. Zamiatała, Warszawa 2021.
327. Łeszczyński G., *Ks. Władysław Bukowiński* [w:] *Zostali na Wschodzie. Słownik inteligencji polskiej w ZSRS 1945–1991*, red. A. Hlebowicz, Warszawa 2021.
328. Łeszczyński G., *Obwód ROAK Grójec* [w:] *Ruch Oporu Armii Krajowej*, red. K. Krajewski, Warszawa 2021.
329. Łochowski M., *Ukryta historia. O dokumentach Armii Krajowej odnalezionych na warszawskim Żoliborzu* [w:] *„…aby każdy okruch historii został uratowany!" Archiwum Pełne Pamięci*, red. T. Gallewicz-Dołowa, W. Kujawa, Warszawa 2021.
330. *Łódzkie ślady II wojny światowej. Edward Pfeiffer „Radwan". Żołnierz wykonuje rozkazy*, B. Kluska, T. Kleszcz, Łódź 2021.

331. *Łódzkie ślady II wojny światowej. Jan Libsz „Anatol". Psotny Dyzio*, B. Kluska, T. Kleszcz, Łódź 2021.
332. *Łódzkie ślady II wojny światowej. Maria Eugenia Jasińska. Ogniwo akcji „Dorsze"*, B. Kluska, T. Kleszcz, Łódź 2021.
333. *Łódzkie ślady II wojny światowej. Zygmunt Walter-Janke. Wielka gra*, B. Kluska, T. Kleszcz, Łódź 2021.
334. Majchrzak G., *Drużyna Solidarności. Jak wybierano kandydatów na posłów i senatorów, czyli późniejszych członków Obywatelskiego Klubu Parlamentarnego*, „Wolność i Solidarność" 2019–2020, nr 11–12 (druk 2021).
335. Majchrzak G., Ligarski S., *„Katyń pamiętamy", czyli Zbrodnia Katyńska w działaniach opozycji w latach 70. i 80.*, „Studia i Materiały Centralnej Biblioteki Wojskowej" 2020, nr 1 (druk 2021).
336. Majchrzak G., *Reakcje zagraniczne na pacyfikację „Wujka"* [w:] *Świat wobec stanu wojennego*, red. Ł. Kamiński, Katowice 2021.
337. Majchrzak G., *Solidárni s Čechmi a Slovákmi. Hladovka v Kostole sv. Kríža vo Varšave z roku 1979*, „Pamäť národa" 2021 nr 2.
338. Majewski M., *Mjr inż. Stanisław Kucharski (1891–1940) – oficer „nie do zastąpienia" kontrwywiadu wojskowego II RP* [w:] *Wywiad i kontrwywiad wojskowy II RP*, t. 12, red. T. Dubicki, Łomianki 2021.
339. *Major Hubal. Ćwiczenia dydaktyczne do komiksu*, oprac. K. Heli, G. Nawrot, M. Zapolska-Downar, Łódź 2021.
340. Maksimiuk D., *Historia pewnych wspomnień. Stefan Szyłkiewicz – żołnierz 13. Pułku Ułanów Wileńskich* [w:] *„…aby każdy okruch historii został uratowany!" Archiwum Pełne Pamięci*, red. Teresa Gallewicz-Dołowa, Wojciech Kujawa, Warszawa 2021.
341. Maksimiuk D., *Obława augustowska w aktach Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w Białymstoku*, „Rocznik Augustowsko-Suwalski" 2021, t. 21.
342. Maksimiuk D., *Początki wymiaru sprawiedliwości na Białostocczyźnie w 1919 r. w świetle wileńskich archiwaliów*, „Miscellanea Historico-Iuridica" 2020, t. 19, z. 2 (druk 2021).
343. Maksimiuk D., *Władze powiatu białostockiego w pierwszych miesiącach niepodległości (rys historyczno-prawny)* [w:] *Ku niepodległości. Kierunek północno-wschodni (1918–1923)*, red. D. Maksimiuk, P. Niziołek, Białystok–Warszawa 2021.
344. Małyszka A., *Zachodni dziennikarze w „wojennym" Poznaniu (13 stycznia 1982 r.). Zdzisław Rozwlak odwołuje swoja „lojalkę"*, „Zeszyty Historyczne Solidarności Wielkopolskiej" 2021, nr 2.
345. Marcinkiewicz M., *„»Solidarność« internowana". Emigracja i inne następstwa internowania* [w:] *Od nadziei do niepodległości. NSZZ „Solidarność" 1980–1989/1990. Studia i szkice*, red. Ł. Sołtysik, G. Waligóra, Wrocław–Warszawa 2021.
346. Marcinkiewicz M., Ligarski S., *„Warchoły" ze szczecińskiego. Zapomniany strajk na Pomorzu Zachodnim 25 czerwca 1976 roku*, „Kombatant" 2021, nr 6.
347. Marcinkiewicz-Kaczmarczyk A., [rec.] *Krzysztof Kaczmarski Nie tylko Rothesay. Oficerskie obozy izolacyjne oraz obóz dyscyplinarny dla żołnierzy Polskich Sił Zbrojnych w Wielkiej Brytanii (1940–1943), Rzeszów–Warszawa 2020, ss. 319*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2021, nr 2 (38).
348. Marcinkiewicz-Kaczmarczyk A., *A lengyel Nőtörténeti Kutatóközpont és a Nemzeti Emlékezet Intézetének levéltári anyagai*, „Betekintő" 2021, nr 15.
349. Marcinkiewicz-Kaczmarczyk A., *Charakter oraz treść listów do redakcji publikowanych na łamach prasy Ligi Kobiet 1946–1956* [w:] *Epistolografia w Polsce Ludowej (1945–1989). List i jego pochodne w systemie państwa komunistycznego*, red. A.M. Adamus, B. Noszczak, Warszawa 2020 (druk 2021).
350. Marcinkiewicz-Kaczmarczyk A., *Rola i zadania kobiet oraz możliwości ich awansu w SZP-ZWZ-AK w świetle dokumentów (1939–1945)* [w:] *Sukcesy i porażki. Historyczny kontekst kobiecych dążeń do samorealizacji (od XII do XXI wieku). Zbiór studiów*, red. Z. Chyra-Rolicz, T. Kulak, Siedlce 2020 (druk 2021).

351. Marcinkiewicz-Kaczmarczyk A., *Treści zawarte w piśmie „Nasza Praca" wydawanym przez Ligę Kobiet w latach 1947–1956* [w:] *Oficjalna prasa w PRL*, red. S. Ligarski, R. Łatka, Warszawa 2020 (druk 2021).
352. Marcinkiewicz-Kaczmarczyk A., *Związek Legionistek Polskich (1921–1939) – działalność szkoleniowa, charytatywna i kultywowanie tradycji nieodległościowych* [w:] *Ruchy kobiece na ziemiach polskich w XIX i XX wieku. Stan badań i perspektywy*, red. M. Dajnowicz, A. Miodowski, Białystok 2020 (druk 2021).
353. Marek Ł., *„Blaski i cienie". Początki administracji wyznaniowej na terenie województwa krakowskiego i miasta Krakowa 1950/1951. Zarys zagadnienia* [w:] *Urząd do spraw Wyznań – struktury, działalność, ludzie*, t. 2: *Struktury administracji wyznaniowej i pierwsze lata działalności Urzędu do spraw Wyznań w Polsce „ludowej" (1945–1956)*, red. R. Łatka, Warszawa 2021.
354. Marek Ł., *„Euhemer. Przegląd Religioznawczy" (1957–1991). Od periodyku ateistów i wolnomyślicieli po naukowe czasopismo religioznawcze* [w:] *Ile z nauki, ile z ideologii? Religioznawstwo w PRL*, red. Ł. Marek, R. Łętocha, Kraków 2021.
355. Marek Ł., *„Zobowiązany do walki o polskość". Księdza Adolfa Chojnackiego motywacje i działania* [w:] *Księża dla władzy groźni. Duchowni współpracujący z opozycją (1976–1989)*, t. 2, red. R. Łatka, Warszawa 2020 (druk 2021).
356. Marek Ł., *Jedna rozmowa – dwie notatki. O spotkaniu kierownika Wydziału do spraw Wyznań w Katowicach Edmunda Łaty z biskupem koadiutorem katowickim Herbertem Bednorzem w 1966 r.*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2020, nr 2 (36) (druk 2021).
357. Marek Ł., Łętocha R., *Wstęp* [w:] *Ile z nauki, ile z ideologii? Religioznawstwo w PRL,* red. Ł. Marek, R. Łętocha, Kraków 2021.
358. *Maria Zujewicz (Małecka). Zapiski ze stanu wojennego13 XII 1981 – 20 II 1982*, oprac. A. Małyszka, „Zeszyty Historyczne Solidarności Wielkopolskiej" 2021, nr 2.
359. Massalski A., *Kwestia pamięci o Stefanie Artwińskim w Kielcach po II wojnie światowej do 1990 r.* [w:] *Stefan Artwiński (1863–1939), seria „Życiorysy niepokornych"*, t. 1, red. M. Jedynak, P. Wolańczyk, Kielce–Warszawa 2021.
360. Massalski A., *Związek Harcerstwa Polskiego w kraju w latach 1945–1950* [w:] *Między Kamińskim i Kuroniem. Ewolucja Związku Harcerstwa Polskiego w latach 1956–1964*, red. M. Wenklar, Kraków 2021.
361. Mazanowska I., Ceran T., Przegiętka M., *Podsumowanie* [w:] *W cieniu Einsatzgruppen. Volksdeutscher Selbstschutz w okupowanej Polsce 1939–1940*, red. I. Mazanowska, T. Ceran, M. Przegiętka, Warszawa–Bydgoszcz 2021.
362. Mazanowska I., Ceran T., Przegiętka M., *Summary* [w:] *W cieniu Einsatzgruppen. Volksdeutscher Selbstschutz w okupowanej Polsce 1939–1940*, red. I. Mazanowska, T. Ceran, M. Przegiętka, Warszawa–Bydgoszcz 2021.
363. Mazanowska I., Ceran T., Przegiętka M., *Wstęp* [w:] *W cieniu Einsatzgruppen. Volksdeutscher Selbstschutz w okupowanej Polsce 1939–1940*, red. I. Mazanowska, T. Ceran, M. Przegiętka, Warszawa–Bydgoszcz 2021.
364. Mazanowska I., Ceran T., Przegiętka M., *Zusammenfassung* [w:] *W cieniu Einsatzgruppen. Volksdeutscher Selbstschutz w okupowanej Polsce 1939–1940*, red. I. Mazanowska, T. Ceran, M. Przegiętka, Warszawa–Bydgoszcz 2021.
365. Mazanowska I., *Obóz Selbstschutzu Westpreussen w Karolewie (styczeń–wrzesień 1939)* [w:] *Pomorze pod okupacją niemiecką. Jesień 1939*, red. P. Madajczyk, Warszawa 2021.
366. Michliński R., *Arcybiskup Józef Teodorowicz a wybór Biskupa Polowego Wojska Polskiego – zarys zagadnienia*, „Biuletyn Ormiańskiego Towarzystwa Kulturalnego" 2021, nr 106–107.
367. Michliński R., *Kuty nad Czeremoszem – stolica polskich Ormian. Obraz miasta w latach 1939–1945*, „Biuletyn Ormiańskiego Towarzystwa Kulturalnego" 2021, nr 104–105.

368. Michliński R., *Udział Flotylli Pińskiej w Kampanii Polskiej 1939 roku* [w:] *Rok 1939 na Kresach Wschodnich i Zachodnich*, red. M. Fic, J. Lusek, J. Załęczny, Bytom–Warszawa–Katowice 2020 (druk 2021).
369. Michliński R., *Z dziejów wojny polsko-sowieckiej. Uwagi na temat książki: Karol Taube, Figle diablika błot pińskich: ze wspomnień marynarza, ed. i red. Artur Gajewski, Wydawnictwo Napoleon V, Oświęcim 2018*, „Studia Podlaskie" 2020, t. 28 (druk 2021).
370. Michliński R., *Zdobycie Horodyszcza 3 lipca 1919 roku*, „Studia i Materiały Centralnej Biblioteki Wojskowej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego" 2020, nr 1 (13) (druk 2021).
371. Michliński R., *Życie w Estonii i służba Witolda Zajączkowskiego (1892–1977) w estońskiej marynarce wojennej – przyczynek do biografii*, „Biuletyn Historyczny Muzeum Marynarki Wojennej w Gdyni" 2020, nr 35 (druk 2021).
372. Milewska M., *Historia pamięcią pisana, czyli o polsko-niemieckich spotkaniach biograficznych* [w:] *Educare necesse est. Dziedzictwo pamięci. Przykłady dobrych praktyk edukacyjnych*, red. V. Urbaniak, Warszawa 2020 (druk 2021).
373. Milewska M., *Ludność wiejska a opieka medyczna w guberni płockiej w drugiej połowie XIX wieku i na początku XX wieku* [w:] *Życie prywatne Polaków w XX wieku*, red. J. Kita, M. Korybut-Marciniak, t. 4, Łódź–Olsztyn 2021.
374. Milewska M., *Museums of martyrdom and the pedagogy of remembrance in the context of shaping students' attitudes and future competences*, „Muzeológia a kultúrne dedičstvo" 2021, nr 4.
375. Milewska M., *Patriotyzm w edukacji historycznej* [w:] *Szkoła przestrzenią kształtowania postaw patriotycznych. Teoria i praktyka*, red. M. Milewska, J. Załęczny, Warszawa 2021.
376. Milewska M., *Problemy opieki medycznej w północno-wschodnich województwach XX Rzeczypospolitej w latach 20-tych XX wieku* [w:] *Rok 1921 na Kresach Wschodnich Zachodnich*, red. M. Fic, J. Lusek, Bytom–Katowice 2021.
377. Milewska M., *Życie codzienne w Warszawie w początkowej fazie pierwszej wojny światowej* [w:] *Oblicza wojny. Miasto i wojna*, red. T. Grabarczyk, M. Podgórska-Pol, t. 4, Łódź 2021.
378. Misiak M., *Językowo-wizualny obraz wroga i swojego – wojna plakatowa 1920 roku*, „Dzieje Najnowsze" 2021, nr 4.
379. Misiak M., *Wileńska Alma Mater – kulturowy i naukowy łącznik polsko-litewskich dziejów. Pod znakiem Orła i Pogoni. Polsko-litewskie związki naukowe i kulturowe w dziejach Uniwersytetu Wileńskiego*, red. I. Fedorowicz, M. Dawlewicz, K. Geben, „Slavistica Vilnensis" 2021, t. 66, nr 1.
380. Musiał F., *„Niech obudzą się moce chrześcijańskiej duszy, polskiej duszy…". Wypowiedzi drażliwe z punktu widzenia SB w kazaniach abp. Franciszka Macharskiego z pierwszej połowy 1979 r.* [w:] *Kardynał Franciszek Macharski. Kultura, Media. W 5. rocznicę śmierci Metropolity Krakowskiego*, red. R. Nęcek, J. Sobczyk-Pająk, seria „Edukacja Medialna", t. 7, Kraków 2021.
381. Musiał F., *Kwestia rozliczeń w województwie krakowskim* [w:] *„W imię przyszłości Partii". Procesy o łamanie tzw. praworządności socjalistycznej 1956–1957. Artykuły*, red. W. Muszyński, Warszawa 2021.
382. Muszyński W., *Kompleksy Wielkiej Rosji czy białoruska operacja „Trust" Raport Ekspozytury Policyjnej Defensywy w Wilnie z 1924 r. o białoruskim ruchu narodowym i jego ciążeniu do komunizmu*, „Glaukopis" 2021, nr 38.
383. Mysiakowska-Muszyńska J., *Maria Holder-Eggerowa* [w:] *Słownik biograficzny polskiego obozu narodowego*, t. 1, red. K. Kawęcki, Warszawa 2020 (druk 2021).
384. Mysiakowska-Muszyńska J., *Wojna polsko-bolszewicka w opiniach przedstawicieli sfer rządowych Wielkiej Brytanii w latach 1919–1920* [w:] *1920 rok – wojna światów. Studia przypadków w stulecie Bitwy Warszawskiej*, red. E. Kowalczyk, K. Rokicki, Warszawa 2021.

385. Mysiakowska-Muszyńska J., *Wprowadzenie* [w:] *Wierna służba. Wspomnienia uczestniczek walk o niepodległość 1910–1915 / Służba ojczyźnie. Wspomnienia uczestniczek walk o niepodległość 1915–1918*, Warszawa 2021.
386. Namysło A., *Migracje ludności żydowskiej w województwie śląskim / katowickim w latach 1945–1971* [w:] *Górny Śląsk w Polsce Ludowej*, t. 3: *Wysiedlenia – emigracje – przyjazdy*, red. A. Dziurok, B. Linek, Katowice–Opole 2021.
387. Naworski M., *Gejler Łazarz* [w:] *Leksykon bezpieki. Kadra kierownicza aparatu bezpieczeństwa (1944–1956)*, t. 2, red. W. Bagieński, M. Dźwigał, Warszawa 2021.
388. Neja J., *Geneza powstania struktur NSZZ „Solidarność" w województwie katowickim w 1980 r.* [w:] *Nie zapomnijcie tamtych dni. 40. rocznica powstania NSZZ „Solidarność"*, red. K. Kowalczyk, J. Chojecka, Warszawa–Szczecin 2021.
389. Neja J., *Przymusowa emigracja z województwa katowickiego po wprowadzeniu stanu wojennego* [w:] *Górny Śląsk w Polsce Ludowej*, t. 3: *Wysiedlenia – emigracje – przyjazdy*, red. A. Dziurok, B. Linek, Katowice–Opole 2021.
390. Neja J., *Rozdział 6. Próby reform. Lata 1984–1987* [w:] Jurkiewicz J., *Górnicza „Solidarność" w województwie katowickim 1980–1989*, Katowice–Zabrze–Warszawa 2021.
391. Neja J., *Wprowadzenie* [w:] Jurkiewicz J., *Górnicza „Solidarność" w województwie katowickim 1980–1989*, Katowice–Zabrze–Warszawa 2021.
392. Nisiobęcka A., [rec.] *Polonaises aux champs. Lettres de femmes immigrées dans les campagnes françaises (1930–1935), Sylvie April, Maryla Laurent, Janine Ponty (dir), Elżbieta Łątka, Monika Salmon-Siama, Le Rocher de Calliope/Numilog, Paris 2015, ss. 281*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2020, t. 13 (druk 2021).
393. Nisiobęcka A., *Dokumenty tajnej policji francuskiej (Sûreté Nationale) i archiwum Paula Desjardinsa*, „Prace Historyczne" 2021, nr 1.
394. Nisiobęcka A., Kulesa A., *The migration of Poles to Belgium and their return to Poland between 1918 and 1952 – the migration story of the Szotek family*, „Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny" 2021, nr 1.
395. Nisiobęcka A., *Przyczynek do historii dyplomacji kulturalnej II Rzeczypospolitej we Francji. Zaangażowanie France-Pologne w polsko-francuską wymianę kulturalną i naukową w latach 1919–1940 (wybrane aspekty)*, „Sprawy Międzynarodowe" 2020, nr 4 (druk 2021).
396. Niwiński P., *Longin Wojciechowski. TW „Gumka"* [w:] *Oblicza zdrady?*, red. K. Krajewski, Warszawa 2021.
397. Niziołek P., [rec.] *Syberyjski Białystok, teksty Wojciech Śleszyński, wywiady Tomasz Danilecki, Białystok 2020, s. 96*, „Zesłaniec" 2021, nr 85.
398. Niziołek P., *Grynblat Borys* [w:] *Leksykon bezpieki. Kadra kierownicza aparatu bezpieczeństwa 1944–1956*, t. 1, red. W. Bagieński, M. Dźwigał, Warszawa 2020 (druk 2021).
399. Niziołek P., *Wstęp* [w:] *Ku niepodległości. Kierunek północno-wschodni (1918–1923)*, red. D. Maksimiuk, P. Niziołek, Białystok–Warszawa 2021.
400. Nowik P., *Ksiądz Stanisław Marcinkowski i białostoccy harcerze w walce o niepodległość* [w:] *Ku niepodległości. Kierunek północno-wschodni (1918–1923)*, red. D. Maksimiuk, P. Niziołek, Białystok–Warszawa 2021.
401. Olaszek J., *„Jeśli już jestem komunistą, to jestem, a jak ich nie lubię, to naprawdę nie lubię". Droga Romana Zimanda do i od komunizmu*, „Teksty Drugie" 2020, nr 6 (druk 2021).
402. Olaszek J., *Dissidenten im sog. Ostblock als Mitschöpfer der Region „Mittel- und Osteuropa"*, [w:] *Regionsmacher in Ostmitteleuropa*, red. M. Cieśla, S. Jagodzinski, A. Kmak-Pamirska, Z. Nebřensky, M. Řezník, Osnabrück 2021.
403. Olechowski P., [rec.] Б. Кузьмінов, М. Сагайдаковський, *В. Смольницька Генріх Мосінг. Видатний епідеміолог XX сторіччя. Сторінки наукового життя,видавництво Коло, Дрогобич 2020, сс.141*, „Wrocławskie Studia Wschodnie" 2020, nr 24 (druk 2021).

404. Olechowski P., *„Piszą o Polakach na Ukrainie". Przegląd współczesnych ukraińskich rozpraw naukowych dotyczących ludności polskiej*, „Kwartalnik Kresowy" 2021 nr 1 (9).
405. Olechowski P., *„Szpiedzy amerykańscy" czy „głosiciele wiary". Dwa przypadki procesów karnych Świadków Jehowy w ZSRR w drugiej połowie lat 50. XX wieku*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2021, nr 1 (37).
406. Olechowski P., *„W okowach wojny… żyć trzeba". Życie codzienne na ziemi stanisławowskiej w okresie II wojny światowej. Stan badań i postulaty badawcze* [w:] *W imię wolności. Stanisławów i Ziemia Stanisławowska jako obszar współpracy między narodami w 100-lecie sojuszu Piłsudski – Petlura*, t. 2: *Polityka – gospodarka – kultura*, red. A.A. Ostanek, Warszawa–Iwano-Frankiwsk 2020 (druk 2021).
407. Olechowski P., *Przegląd współczesnych ukraińskich rozpraw naukowych dotyczących historii Wołynia okresu międzywojennego*, „Kwartalnik Kresowy" 2021, nr 2 (10).
408. Olechowski P., *Przegląd współczesnych ukraińskich rozpraw naukowych dotyczących historii Wołynia w latach II wojny światowej*, „Kwartalnik Kresowy" 2021, nr 3 (11).
409. Olechowski P., *Przegląd współczesnych ukraińskich rozpraw naukowych dotyczących ludności żydowskiej na dawnych ziemiach wschodnich Rzeczypospolitej*, „Kwartalnik Kresowy" 2021, nr 4 (12).
410. Opulski R., *Nie wystarczy ich lekceważyć, trzeba otoczyć powszechną pogardą i pędzić precz! Władze Polski Ludowej wobec zjawisko bikiniarstwa w okresie stalinowskim* [w:] *Symbol – znak – rytuał. Nagość i odzienie*, red. J. Marecki, L. Rotter, A. Giza, Kraków 2021.
411. Opulski R., *Od „wybierzmy przyszłość" do „pierścienia pamięci". Politycy wobec historii podczas kampanii parlamentarnej w Polsce w 2019 roku* [w:] *Kampania parlamentarna 2019 roku*, red. P. Borowiec, A. Tyszkiewicz, Kraków 2021.
412. Ostapiuk M., *„Orzeł" z Pogotowia Akcji Specjalnej*, „Kwartalnik Wyklęci" 2021, nr 3 (23).
413. Ostapiuk M., *Dwugłos w sprawie kapitana Romualda Rajsa „Burego"*, „Nasza Historia" 2021, nr 7 (88).
414. Ostapiuk M., *Historia Feliksa Selmanowicza „Zagończyka"*, „Nasza Historia" 2021, nr 9 (89).
415. Ostapiuk M., *Historia kpt. Gracjana Fróga, ps. „Szczerbiec"*, „Nasza Historia" 2021, nr 8 (88).
416. Ostapiuk M., Paplińska J., *Resortowa miłość z „akowskim" wywiadem w tle*, „Kwartalnik Wyklęci" 2021, nr 3 (23).
417. Ostapiuk M., *Plutonowy Marian Borys „Czarny"*, „Głos znad Narwi" 2021, nr 3 (19).
418. Paczoska-Hauke A., Nowak S., *Tadeusz Ośko „Sęp"*, Bydgoszcz 2021.
419. Paczoska-Hauke A., *Symboliczna mogiła żołnierzy AK na cmentarzu przy ul. Kcyńskiej w Bydgoszczy*, „Biuletyn Fundacji Generał Zawackiej" 2019, nr 31 (druk 2021).
420. Paczoska-Hauke A., *Tragiczne losy kpt. Alojzego Bruskiego „Graba" (1914–1946) – żołnierza Armii Krajowej i Delegatury Sił Zbrojnych na Pomorzu* [w:] *Polskie zmagania o niepodległość w XX wieku. Materiały z XXVIII sesji naukowej w Toruniu w dniu 16 XI 2018 r.*, red. P. Olstowski, Toruń 2021.
421. Paczoska-Hauke A., *Żołnierze podziemia niepodległościowego pochowani na „Bydgoskiej Łączce"* [w:] *25 lat niezależnych badań naukowych nad konspirację niepodległościową 1939–1945. Ludzie instytucje, wydarzenia*, red. J. Marszalec, K. Mińczykowska, Toruń 2018 (wyd. 2021).
422. Paduchowski W., *Hufiec nowohucki 1956–1968* [w:] *Między Kamińskim i Kuroniem. Ewolucja Związku Harcerstwa Polskiego w latach 1956–1964*, red. M. Wenklar, Kraków 2021.
423. Paduchowski W., *Przodownik pracy, obrońca krzyża – nowohuckie losy Józefa Sawy*, „Zeszyty Historyczne WiN-u" 2019, nr 49–50 (druk 2021).
424. Paduchowski W., *Res Publica Mistrzejowice, czyli Westerplatte Południowej Polski* [w:] *Osiedleni. Mistrzejowice*, red. M. Baran, Kraków 2021.
425. Pawlak-Weiss K., *Wspomnienia z Wołynia Szulima Keselmana*, Wrocław 2021.
426. Perzyna P., [rec.] *Jerzy Bednarek, Wokół pamięci i historii. Działalność archiwalna Instytutu Pamięci Narodowej w latach 2000–2016, Warszawa 2021, Instytut Pamięci Narodowej, ss. 342*, „Dzieje Najnowsze" 2021, nr 3.

427. Perzyna P., *Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej jako szczególny przykład archiwum wieczystego* [w:] *Problemy funkcji archiwów*, red. W. Chorążyczewski, A. Rosa, Warszawa 2021 („Symposia Archivistica", t. 7).
428. Perzyna P., *Podsumowanie sympozjum* [w:] *Problemy funkcji archiwów*, red. W. Chorążyczewski, A. Rosa, Warszawa 2021 („Symposia Archivistica", t. 7).
429. Perzyna P., *Zanim powstało Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej. Refleksje o rozliczaniu przeszłości i traktowaniu akt w Polsce*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2020, t. 13 (druk 2021).
430. Piątkowski S., *Akcja AB na tle niemieckich działań represyjnych w dystrykcie radomskim Generalnego Gubernatorstwa w latach 1939–1940* [w:] *Wokół Akcji AB. Represje niemieckie w pierwszych latach okupacji*, red. J. Gierczyńska, T. Skoczek, Warszawa 2020 (druk 2021).
431. *Piekło zesłania. Polacy wywiezieni w głąb ZSRS w latach 1939–52*, teka edukacyjna, red. E. Dyngosz, Warszawa 2021.
432. Pietrzak M., *Cisi bohaterowie. Szkice biograficzne mieszkańców gminy Raba Wyżna walczących o niepodległość Ojczyzny*, „Almanach Nowotarski. Rocznik społeczno-kulturalny" 2021, nr 25.
433. Pietrzykowski S., *„Lepiej zginąć w walce jak ludzie wolni niż żyć na łasce morderców…". Aby Kownera rozpoznanie Zagłady i próby oporu*, „Miasteczko Poznań" 2021, nr 1.
434. Pietrzykowski S., *Holokaust na Węgrzech w świetle procesu Adolfa Eichmanna w Jerozolimie (1961–1962)*, ohistorie.eu.
435. Pietrzykowski S., *Wielkopolscy Żydzi – uczestnicy powstań w gettach i obozach, członkowie konspiracji i ruchu oporu*, „Miasteczko Poznań" 2021, nr 2.
436. Pietrzykowski S., *„W Poznaniu panował największy antysemityzm, ale podczas wojny ludzie byli dla nas mili". Kontakty między więźniami obozów pracy dla Żydów w Poznaniu a polską ludnością cywilną*, „Miasteczko Poznań" 2020, nr 3–4 (druk 2021).
437. Pilarski S., *Grupa Robocza Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność" wobec wyborów czerwcowych w 1989 r.* [w:] *Od nadziei do niepodległości. NSZZ „Solidarność" 1980–1989/1990. Studia i szkice*, red. Ł. Sołtysik, G. Waligóra, Wrocław–Warszawa 2021.
438. Piwowar J., Żuławnik M., *Organizacja i funkcje Arolsen Archives – Międzynarodowego Centrum Prześladowań Nazistowskich* [w:] *Problemy funkcji archiwów*, red. W. Chorążyczewski, A. Rosa, Warszawa 2021 („Symposia Archivistica", t. 7).
439. Pleskot P., *Koncepcje dezinformacji obcych wywiadów. Nowe ślady w strukturalnej historii Departamentu II Ministerstwa Spraw Wewnętrznych po 1956 r.*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989" 2020, nr 18 (druk 2021).
440. Pleskot P., *Mai 1958 en Corse et en France dans les rapports des services de renseignement communistes (exemple de la Pologne)*, „Etudes Corses et Méditerranéennes" 2019, t. 83 (druk 2021).
441. Pleskot P., *On your and our human rights. The activities of the Helsinki Committee in Poland as an example of the 1989 internationalisation of Helsinki movement actions undertaken in People's Poland* [w:] *Bezpieczeństwo. Prawa człowieka. Stosunki międzynarodowe*, t. 3, red. K. Żarna, Warszawa 2021.
442. Pleskot P., *Polityka zagraniczna według „Solidarności". Deklaracja „Polska i świat" z kwietnia 1989 r.* [w:] *Od nadziei do niepodległości. NSZZ „Solidarność" 1980–1989/1990. Studia i szkice*, red. Ł. Sołtysik, G. Waligóra, Wrocław–Warszawa 2021.
443. Pleskot P., *Postawy wobec narodzin „Solidarności" i wprowadzenia stanu wojennego na przykładzie Polonii australijskiej (wybrane przykłady)* [w:] *Od nadziei do niepodległości. NSZZ „Solidarność" 1980–1989/1990. Studia i szkice*, red. Ł. Sołtysik, G. Waligóra, Wrocław–Warszawa 2021.
444. Pleskot P., *Skok cywilizacyjny PRL – znak czasów czy propaganda?* [w:] *Sprzeczne narracje… Z historii powojennej Polski 1944–1989*, red. R. Spałek, Warszawa 2020, (druk 2021).
445. Pleskot P., *Zamieszanie w resorcie? Wpływ reformy administracyjnej z 1975 r. na funkcjonowanie wojewódzkich struktur SB na przykładzie Komendy Stołecznej MO* [w:] *Reforma administra-*

cji PRL w latach 1972–1975. Aspekty ustrojowe, kancelaryjne i archiwalne, red. M. Nikoniuk, D. Sitkiewicz, Siedlce 2021.

446. Poleszak S., *Polskie podziemie niepodległościowe 1953–1956)* [w:] *Między śmiercią Stalina a powrotem Gomułki. Polska 1953–1956*, red. S. Ligarski, M. Mazur, Szczecin–Warszawa 2020 (druk 2021).
447. Poleszak S., Wnuk R., *Oddziały zbrojne polskiego podziemia niepodległościowego i organizacje młodzieżowe – próba ujęcia statystycznego (Armed Units of the Polish Pro-independence Underground and Youth Groups in Figures)* [w:] *Atlas polskiego podziemia niepodległościowego 1944–1956*, red. S. Poleszak (red. nacz.), R. Wnuk, A. Jaczyńska, M. Śladecka, Warszawa–Lublin 2020 (druk 2021).
448. Poleszak S., Wnuk R., *Zarys dziejów polskiego podziemia niepodległościowego 1944–1956 (An Outline of the History of the Polish Resistance Movement, 1944–1956* [w:] *Atlas polskiego podziemia niepodległościowego 1944–1956*, red. S. Poleszak (red. nacz.), R. Wnuk, A. Jaczyńska, M. Śladecka, Warszawa–Lublin 2020 (druk 2021).
449. Pozorski A., *Naród bez dziejów, bez historii, bez przeszłości staje się wkrótce narodem bez ziemi, narodem bezdomnym, bez przyszłości* [w:] *Nazwać zbrodnie po imieniu. Ustalenia Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w sprawie zbrodni z okresu II wojny światowej*, red. S. Karowicz-Bienias, R. Leśkiewicz, A. Pozorski, Warszawa 2021.
450. *Proces Eugenii Pol – oprawczyni i morderczyni polskich dzieci w obozie przy ul. Przemysłowej w Łodzi*, A. Ossowski, Łódź 2021.
451. Przegiętka M., *Selbstschutz Südostpreußen. Erschießungskommando der Gestapo Zichenau* [w:] *Ostpreußens Kriegsbeute. Der Regierungsbezirk Zichenau 1939–1945*, red. Ch. Henschel, Osnabrück 2021.
452. Przegiętka M., *Selbstschutz w Generalnym Gubernatorstwie* [w:] *W cieniu Einsatzgruppen. Volksdeutscher Selbstschutz w okupowanej Polsce 1939–1940*, red. I. Mazanowska, T. Ceran, M. Przegiętka, Warszawa–Bydgoszcz 2021.
453. Przegiętka M., *Selbstschutz w rejencji ciechanowskiej (Selbstschutz Südostpreußen) oraz w powiatach działdowskim i suwalskim* [w:] *W cieniu Einsatzgruppen. Volksdeutscher Selbstschutz w okupowanej Polsce 1939–1940*, red. I. Mazanowska, T. Ceran, M. Przegiętka, Warszawa – Bydgoszcz 2021.
454. Przegiętka M., *Zmiany nazw miast w Generalnym Gubernatorstwie (1939–1945). Wstęp do germanizacji czy wyraz pragmatyzmu okupanta?*, „Klio. Czasopismo poświęcone dziejom Polski i powszechnym" 2021, t. 60 (4).
455. Przeperski M., [rec.] *Alicja Stępień-Kuczyńska, Gorbaczow. Pieriestrojka i rozpad imperium, Wydawnictwo UŁ, Łódź 2020, ss. 234*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2021, nr 1 (37).
456. Przeperski M., [rec.] *Andrzej Friszke, Państwo czy rewolucja. Polscy komuniści a odbudowanie państwa polskiego 1892–1920, Wyd. Krytyki Politycznej, Warszawa 2020, ss. 740*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki" 2021, nr 1.
457. Przeperski M., [rec.] *Jarosław Tomasiewicz, W kierunku nacjokracji. Tendencje autorytarne, totalistyczne i profaszystowskie w polskiej myśli politycznej (1933–1939): narodowcy – narodowi radykałowie – narodowi socjaliści, Katowice 2019*, „Studia nad Totalitaryzmami i Wiekiem XX" 2020, t. 4 (druk 2021).
458. *Przewrót komunistyczny w Czechosłowacji 1948 roku widziany z polskiej perspektywy*, wybór, wstęp i oprac. N. Wójtowicz, Warszawa–Wrocław 2021.
459. Ptasińska M., *Działalność niepodległościowa Polaków w Szwajcarii po zakończeniu II wojny światowej* [w:] *Magna Res Libertas. Ku Niepodległej. Materiały z konferencji Instytutu Pamięci Narodowej i Muzeum Polskiego w Rapperswilu w setną rocznicę odzyskania przez Polskę niepodległości, Zamek Rapperswil, 21–22 czerwca 2018 r.*, red. M. Ptasińska, Warszawa 2020 (druk 2021).
460. Ptasińska M., *Słowo wstępne* [w:] *Magna Res Libertas. Ku Niepodległej. Materiały z konferencji Instytutu Pamięci Narodowej i Muzeum Polskiego w Rapperswilu w setną rocznicę odzyskania*

przez Polskę niepodległości, Zamek Rapperswil, 21–22 czerwca 2018 r., red. M. Ptasińska, Warszawa 2020 (druk 2021).

461. Rabiega M., *Non omnis moriar. Zapominane dziedzictwo? Prokurator na miejscu zbrodni. Niemiecki nazistowski karny obóz pracy przymusowej Treblinka I* [w:] *Nazwać zbrodnie po imieniu. Ustalenia Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w sprawie zbrodni z okresu II wojny światowej*, red. S. Karowicz-Bienias, R. Leśkiewicz, A. Pozorski, Warszawa 2021.
462. Rabiński J., *Turowski Konstanty* [w:] *Słownik biograficzny polskiego katolicyzmu społecznego*, red. R. Łatka, t. 1, Warszawa 2020 (druk 2021).
463. Rembacka K., *Collective or individual biography? A communist in "Regained Lands" just after the WW2*, „Przegląd Zachodniopomorski" 2020, z. 4 (druk 2021).
464. Rembacka K., *Leonard Borkowicz's Ideological Choices and His Autobiographical Account of Communism*, „Sensus Historiae" 2021, nr 2.
465. Rembacka K., *Początek. Polscy mieszkańcy Mętna w 1945 roku*, „Rocznik Chojeński. Pismo historyczno-społeczne" 2020, R. 12 (druk 2021).
466. Rembacka K., *Powojenny zatarg o dębnowski budynek szkolny (i nie tylko). Zarząd Miejski versus Państwowy Urząd Repatriacyjny* [w:] *Studia i szkice z dziejów Dębna*, red. R. Skrycki, Dębno 2021.
467. Romanek J., *Obsada personalna posterunku Milicji Obywatelskiej w Sławatyczach i Hannie w latach 1944–1946*, „Nadbużańskie Sławatycze" 2020 (druk 2021).
468. Romanowska E., *Polska Zjednoczona Partia Polityczna wobec problemu rozliczeń zbrodni stalinowskich 1956–1957* [w:] *„W imię przyszłości Partii". Procesy o łamanie tzw. praworządności socjalistycznej 1956–1957. Artykuły*, red. W. Muszyński, Warszawa 2021.
469. Romanowska E., P*rawnicy II Rzeczypospolitej w zainteresowaniu komunistycznego aparatu represji w latach 1944–1956* [w:] *„Satelici". „Satelickie" partie polityczne i organizacje społeczno-polityczne w Polsce (1944/1945–1989)*, red. R. Ptaszyński, T. Sikorski, Warszawa 2021.
470. Romanowska E., *Za tajne do ewidencji, za polityczne dla prokuratury. „Sekcje tajne" w sądownictwie powszechnym*, „Z Dziejów Prawa" Katowice 2021.
471. Rosenbaum S., *„Przeciw czerwonym i biało-czerwonym". Rok 1919 w świetle dzienników Roberta Kurpiuna* [w:] *Rok 1919 na Górnym Śląsku. Czas eskalacji konfliktów*, red. S. Rosenbaum, K. Gwóźdź, Katowice–Tarnowskie Góry–Warszawa 2021.
472. Rosenbaum S., *Migracje do RFN w latach siedemdziesiątych XX wieku* [w:] *Górny Śląsk w Polsce Ludowej*, t. 3: *Wysiedlenia – emigracje – przyjazdy*, red. A. Dziurok, B. Linek, Katowice–Opole 2021.
473. Rosenbaum S., *Unsere, oder fremde Uniform? Oberschlesier in den deutschen Streitkräften in Jahren des Zweiten Weltkrieges* [w:] *Zwangsrekrutierte in die Wehrmacht. Mobilisation – Widerspruch – Widerstand – Gedächtnis in der schlesischen, tschechischen und slowenischen Perspektive*, red. Z. Maršálek, J. Neminář, Praha 2021.
474. Sacewicz K., *Organized anti-communist social initiatives in the Second Republic of Poland* [w:] *Polish anti-communism in the 20th century*, red. P. Kardela, K. Sacewicz, Białystok–Olsztyn–Warszawa 2021.
475. Sacewicz K., Sy*tuacja militarna uczestników wojny wietnamskiej w świetle fragmentów materiału lektorskiego Wydziału Propagandy i Agitacji KC PZPR pt. Uwagi o dynamice konfliktu wietnamskiego (czerwiec 1966)*, „Przegląd Historyczno-Wojskowy" 2021, nr 2.
476. Sacewicz K., *The Polish Underground State vs. The Polish Communists, and the concept of counteraction*, „Echa Przeszłości" 2021, t. 2 (22).
477. Salbert M., *Dokumenty osobiste Pawła Romockiego* [w:] *„…aby każdy okruch historii został uratowany" Archiwum Pełne Pamięci*, red. T. Gallewicz-Dołowa, W. Kujawa, Warszawa 2021.
478. Sasanka P., *„Czy pójdziemy drogą jugosłowiańską?". Fascynacja jugosłowiańskim modelem ustrojowym i narodziny idei rad robotniczych w Polsce w 1956 r.*, „Przegląd Historyczny" 2021, nr 3.

479. Semczyszyn M., Adamski Ł., *Mehr Land. Chruščev und die Grenzen der Ukraine*, „Osteuropa" 2021, nr 12.
480. Semczyszyn M., *Stanisław Mincewicz (1927–1947)* [w:] *Konspiracja i opór społeczny w Polsce 1944–1956. Słownik biograficzny*, t. 6, red. K. Krajewski, Warszawa 2021.
481. Semczyszyn M., *Tigran Chaczaturian* [w:] *Leksykon bezpieki. Kadra kierownicza aparatu bezpieczeństwa 1944–1956*, t. 1, red. M. Dźwigał, W. Bagieński, Warszawa 2020 (druk 2021).
482. Semczyszyn M., *Urząd Bezpieczeństwa w walce z konspiracją antykomunistyczną na Pomorzu Zachodnim 1945–1948 – pomiędzy propagandą, mitem i rzeczywistością* [w:] *Aparat bezpieczeństwa na Pomorzu Zachodnim 1945–1956. Organizacja – ludzie – działalność*, red. M. Semczyszyn, Z. Stanuch, Szczecin 2021.
483. Semczyszyn M., *Żydzi w sowieckich oddziałach partyzanckich na północno-wschodnich terenach Drugiej RP 1941–1944 – zarys problematyki*, „Zagłada Żydów. Studia i Materiały" 2021, nr 17.
484. Siedziako M., *Anti-communism in the political thought of Fighting Solidarity* [w:] *Polish anti-communism in the 20th Century*, red. P. Kardela, K. Sacewicz, Białystok–Olsztyn–Warszawa 2021.
485. Siedziako M., *Kilka uwag o specyfice Sierpnia '80 w Szczecinie* [w:] *„Nie zapomnijcie tamtych dni". 40. rocznica powstania NSZZ „Solidarność"*, red. K. Kowalczyk, J. Chojecka, Warszawa–Szczecin 2021.
486. Siedziako M., *Porozumienia sierpniowe. Dlaczego „Szczecin podpisał pierwszy" i jakie to miało znaczenie?*, „Wolność i Solidarność" 2019–2020, nr 11–12 (druk 2021).
487. Siedziako M., *Student opposition to communism in Poland, 1976–1989. An attempt at a synthesis*, „Arhivele Totalitarismului" 2020, t. 28, nr 1–2 (druk 2021).
488. Siedziako M., *Szczeciński Sierpień '80 z perspektywy czterdziestolecia* [w:] *Kronika Szczecina 2020. Miasto w cieniu pandemii*, red. T. Czapiewski, M. Siedziako, Szczecin 2021.
489. Siedziako M., *Teresa Hulboj (1957–2019)* [w:] *Kronika Szczecina 2019. Miasto zintegrowane*, red. T. Czapiewski, Szczecin 2020 (druk 2021).
490. Siedziako M., *Wybory czerwcowe 1989 roku w województwie szczecińskim na tle kraju* [w:] *Kronika Szczecina 2019. Miasto zintegrowane*, red. T. Czapiewski, Szczecin 2020 (druk 2021).
491. Siekierka M., *„Ukraiński Piemont". Ruś Zakarpacka jako niemiecki eksperyment polityczny* [w:] *Ludobójstwo OUN-UPA na Kresach Południowo-Wschodnich*, red. W. Listowski, Kędzierzyn–Koźle 2021.
492. Siekierka M., Adamczyk M., *Ukraina w polityce zagranicznej Stanów Zjednoczonych, Niemiec, Chin i Rosji po 1991 r.* [w:] *Europa Środkowa i Wschodnia. Dekady wolności – czas przemian*, t. 2: *Przemiany polityczne w Europie Środkowej i Wschodniej po 1989 roku*, red. M. Adamczyk, M. Siekierka, M. Lubicz-Miszewski, Poznań 2021.
493. Siekierka M., *Dyplomacja i dyplomaci. Znaczenie, historia, współczesność* [w:] *Wyzwania współczesnej Agory*, red. M. Adamczyk, S. Makuch, M. Siekierka, Wrocław 2021.
494. Siekierka M., *Kim jest dobry obywatel?* [w:] *Wyzwania współczesnej Agory*, red. M. Adamczyk, S. Makuch, M. Siekierka, Wrocław 2021.
495. Sierchuła R., *Adam Józef Misiak* [w:] *Słownik biograficzny polskiego obozu narodowego*, t. 1, red. K. Kawęcki, Warszawa 2020 (druk 2021).
496. Sierchuła R., *Antoni Goerne* [w:] *Słownik biograficzny polskiego obozu narodowego*, t. 1, red. K. Kawęcki, Warszawa 2020 (druk 2021).
497. Sierchuła R., *Franciszek Krawczykowski (1906–1952)* [w:] *Słownik biograficzny polskiego obozu narodowego*, t. 2, red. K. Kawęcki, Warszawa 2021.
498. Sierchuła R., *Lech Karol Neyman (1908–1948)* [w:] *Słownik biograficzny polskiego obozu narodowego*, t. 2, red. K. Kawęcki, Warszawa 2021.
499. Sierchuła R., *Zygmunt Śmigielski vel Mieczysław Tomecki. Delator z ONR* [w:] *Oblicza zdrady?*, red. K. Krajewski, Warszawa 2021.
500. Sikora M., *Foreign Intelligence and Pharmaceutical Industry in Poland. Part 1*, „Vestnik of Saint Petersburg University. History / Вестник СПбГУ. История" 2020, vol. 65, issue 4 (druk 2021).

501. Skoczek R., *Polskie organizacje społeczno-narodowe w Królewskiej Hucie w 1919 roku* [w:] *Rok 1919 na Górnym Śląsku*, red. K. Gwóźdź, S. Rosenbaum, Tarnowskie Góry 2021.
502. Sodel A., *„Zginiesz… Takie słowa na czole nam wypisali". Wspomnienia byłych więźniów KL Neuengamme* [w:] *„…aby każdy okruch historii został uratowany!" Archiwum Pełne Pamięci*, red. T. Gallewicz-Dołowa, W. Kujawa, Warszawa 2021.
503. Sodel R., *Oddziały Wehrmachtu i Schupo w Warszawie utrwalone na fotografiach* [w:] *„…aby każdy okruch historii został uratowany!". Archiwum Pełne Pamięci*, red. T. Gallewicz-Dołowa, W. Kujawa, Warszawa 2021.
504. Sołtysik Ł., *Od strajku w sierpniu 1980 r. do strajku w grudniu 1981 r. Szkic historyczny o NSZZ „Solidarność" w Zakładach Górniczych „Rudna w Polkowicach* [w:] *Historia i pamięć. Wydarzenia Grudnia '81 w Zakładach Górniczych „Rudna"*, red. E. Sawicka, M. Zaremba, J. Konkolska-Kula, wyd. 2 rozszerzone, Lubin 2021.
505. Sołtysik Ł., Waligóra G., *Preface* [w:] *Od nadziei do niepodległości. NSZZ „Solidarność" 1980–1989/1990. Studia i szkice*, red. Ł. Sołtysik, G. Waligóra, Wrocław–Warszawa 2021.
506. Sołtysik Ł., Waligóra G., *W poszukiwaniu programu i nowych form aktywności* [w:] *W poszukiwaniu programu. Studia i szkice z dziejów opozycji politycznej w PRL 1976–1989*, red. Ł. Sołtysik, G. Waligóra, Wrocław–Warszawa 2020 (druk 2021).
507. Sołtysik Ł., Waligóra G., *Wstęp* [w:] *Od nadziei do niepodległości. NSZZ „Solidarność" 1980–1989/1990. Studia i szkice*, red. Ł. Sołtysik, G. Waligóra, Wrocław–Warszawa 2021.
508. Spałek R., *Droga do Września '39* [w:] *Migawki z okupowanej Warszawy 1939*, red. R. Spałek, Warszawa 2021.
509. Spałek R., *Gomułka. Inny od reszty (reformator, „narodowiec", antysemita)?* [w:] *Sprzeczne narracje… Z historii powojennej Polski 1944–1989*, red. R. Spałek, Warszawa 2020 (druk 2021).
510. Spałek R., *Od bankowca do przywódcy oblężonego miasta. O Stefanie Starzyńskim* [w:] *Migawki z okupowanej Warszawy. 1939*, red. R. Spałek, Warszawa 2021.
511. Spałek R., *Śledztwa i procesy rozliczeniowe wyższej kadry Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego oraz ich skutki (1954–1964)* [w:] *„W imię przyszłości Partii". Procesy o łamanie tzw. praworządności socjalistycznej 1956–1957. Artykuły*, red. W. Muszyński, Warszawa 2021.
512. Spałek R., *PRL – państwo niesuwerenne czy „okupowane przez przedstawiciela"?* [w:] *Sprzeczne narracje… Z historii powojennej Polski 1944–1989*, red. R. Spałek, Warszawa 2020 (druk 2021).
513. Stanuch Z., A*parat bezpieczeństwa województwa szczecińskiego wobec Kościoła katolickiego w latach 1945–1956* [w:] *Aparat bezpieczeństwa na Pomorzu Zachodnim w latach 1945–1956. Organizacja – ludzie – działalność*, red. M. Semczyszyn, Z. Stanuch, Szczecin 2021.
514. Stanuch Z., *Duszpasterstwo Ludzi Pracy przy kościele pw. św. Stanisława Kostki w Szczecinie w latach osiemdziesiątych XX wieku* [w:] *Księża dla władzy groźni. Duchowni współpracujący z opozycją (1976–1989)*, red. R. Łatka, Warszawa 2020 (druk 2021).
515. Stanuch Z., *Działalność Bolesława Węclewskiego jako czołowego przedstawiciela administracji wyznaniowej dawnego województwa szczecińskiego* [w:] *Urząd do spraw Wyznań – struktury, działalność, ludzie*, red. R. Łatka, Warszawa 2021.
516. Stanuch Z., *Franciszek Włodarczyk (1911–2000)* [w:] *Słownik biograficzny polskiego katolicyzmu społecznego*, red. R. Łatka, Warszawa 2021.
517. Stanuch Z., *Największa diecezja Europy. Konsekwencje powstania rozległej gorzowskiej administracji apostolskiej i geneza jej podziału w 1972 r.*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2021, nr 1 (37).
518. Stanuch Z., *Ocalić od zapomnienia. Dokumenty Polskiego Instytutu Źródłowego w Lund jako ważne źródło historyczne w badaniach historii niemieckich nazistowskich obozów koncentracyjnych* [w:] *Educare necesse est – dziedzictwo pamięci. Przykłady dobrych praktyk edukacyjnych*, red. V. Urbaniak, Warszawa 2020.
519. Stanuch Z., *Wybrane przykłady źródeł do dziejów diecezji szczecińsko-kamieńskiej w zasobie archiwalnym Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej w Szczecinie*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2020, t. 13 (druk 2021).

520. Stanuch Z., *Życie religijne w niemieckich obozach koncentracyjnych w świetle dokumentów Polskiego Instytutu Źródłowego w Lund* [w:] *Wokół Kościoła i władzy. Studia dedykowane ks. prof. dr. hab. Zygmuntowi Zielińskiemu w 90. rocznicę urodzin*, red. R. Łatka, J. Wołczański, D. Zamiatała, Warszawa 2021.
521. Staroń J., *Leopolda Buczkowskiego życie sztuką* [w:] *Leopold Buczkowski. Przebłyski historii, przelotne obrazki*, red. A. Karpowicz, P. Polit, Łódź 2021.
522. Stempowski T., *„Moim tematem są ludzie". Kolekcja Juliena Bryana w Warszawie* [w:] *„...aby każdy okruch historii został uratowany!" Archiwum Pełne Pamięci*, red. T. Gallewicz-Dołowa, W. Kujawa, Warszawa 2021.
523. Stempowski T., *Z Ziemi Świętej do Włoch. Zdjęcia Karola Angermana ze szlaku karpatczyków* [w:] *„...aby każdy okruch historii został uratowany!" Archiwum Pełne Pamięci*, red. T. Gallewicz-Dołowa, W. Kujawa, Warszawa 2021.
524. Surdej M., *Henryk Wendrowski* [w:] *Oblicza zdrady?*, red. K. Krajewski, Warszawa 2021.
525. Surdej M., *Tadeusz Kaczurba – agent „Krawczyk". Przyczynek do dziejów rzeszowskiego wątku prowokacji „Lawina"* [w:] *Oblicza zdrady?*, red. K. Krajewski, Warszawa 2021.
526. Sychowicz K., *Administracja publiczna wobec sytuacji wyznaniowej na terenie województwa białostockiego w latach 1944–1956* [w:] *Urząd do spraw Wyznań – struktury, działalność, ludzie*, t. 2, red. R. Łatka, Warszawa 2021.
527. Sychowicz K., *Dekret z 9 lutego 1953 r., jego realizacja i skutki na terenie województwa białostockiego* [w:] *Wokół Kościoła i władzy. Studia dedykowane ks. prof. dr. hab. Zygmuntowi Zielińskiemu w 90. rocznicę urodzin*, red. R. Łatka, J. Wołczański, D. Zamiatała, Warszawa 2021.
528. Sychowicz K., *Kościół prawosławny a system komunistyczny w województwie białostockim (1956–1981). Zarys wzajemnych relacji*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2021, nr 1 (37).
529. Sychowicz K., *Kościół rzymskokatolicki w Polsce północno-wschodniej (województwo białostockie, łomżyńskie i suwalskie) a przemiany polityczne, społeczno-gospodarcze i prawne przełomu lat 1988–1989*, „Komunizm: System – Ludzie – Dokumentacja" 2020, nr 9.
530. Sychowicz K., *Omiljanowicz Aleksander Paweł [w:] Suwalski słownik biograficzny*, t. 1, Suwałki 2021.
531. Sychowicz K., *Ostrowski Mieczysław* [w:] *Suwalski słownik biograficzny*, t. 1, Suwałki 2021.
532. Sychowicz K., *Współpraca duchownych rzymskokatolickich z NSZZ „Solidarność" na terenie Polski północno-wschodniej (1980–1989)* [w:] *Księża dla władzy groźni. Duchowni współpracujący z opozycją (1976–1989)*, t. 2, red. R. *Łatka,* Warszawa 2020 (druk 2021).
533. Szarejko R., *Z Kołymy do Armii Andersa. Tomasz Chotomski vel Chodubski* [w:] *„...aby każdy okruch historii został uratowany!". Archiwum Pełne Pamięci*, red. T. Gallewicz-Dołowa, W. Kujawa, Warszawa 2021.
534. Szczepaniak-Nawrot M., *Gangel Leon* [w:] *Leksykon bezpieki. Kadra bezpieczeństwa (1944–1956)*, t. 2, red. W. Bagieński, M. Dźwigał, Warszawa 2021.
535. Szczypta-Szczęch R., *Struktura organizacyjna i kadra kierownicza pionu zwalczania podziemia niepodległościowego WUBP w Kielcach w latach 1944–1950*, „Zeszyty Historyczne WiN-u" 2019, nr 49–50 (druk 2021).
536. *Szkoła przestrzenią kształtowania postaw patriotycznych. Teoria i praktyka*, red. M. Milewska, J. Załęczny, Warszawa 2021.
537. Sznajder A., *Franciszek Blachnicki (1921–1987)* [w:] *Słownik biograficzny polskiego katolicyzmu społecznego*, t. 2, red. R. Łatka, Warszawa 2021.
538. Szopa P., *Michał Szydłowski – żołnierz Wehrmachtu, który uratował życie grupie mieszkańców Kosiny* [w:] *Miejscowość i parafia Kosina. Studia z historii*, red. ks. J. Bar, Przemyśl–Kosina 2020 (druk 2021).
539. Sztama P., *Działalność płk. Floriana Siwickiego na stanowisku attaché wojskowego, morskiego i lotniczego przy Ambasadzie PRL w Pekinie w świetle jego raportów (1961–1963)* [w:] *Attaché*

i przedstawiciele misji wojskowych w Wojsku Polskim II RP i Siłach Zbrojnych PRL, red. B. Kapuściak, Katowice–Warszawa 2021.

540. Szumiło M., *„Českým a slovenským návštěvníkům Polska" Brožúra „Solidarity" z roku 1981*, „Pamät Naroda" 2021, nr 2.
541. Szumiło M., *Biskup Pavol Hnilica na oázovom stretnutí v Poľsku v roku 1978*, „Pamät Naroda" 2020, nr 4 (druk 2021).
542. Szumiło M., *Militarne i polityczne szanse sojuszu polsko-ukraińskiego w 1920 roku* [w:] *Sojusz Piłsudski–Petlura w kontekście politycznej i militarnej walki o kształt Europy Środkowej i Wschodniej*, red. T. Stępniewski, A. Górak, M. Kruszyński, Warszawa 2020 (druk 2021).
543. Szumiło M., *Polityczny realizm Symona Petlury [w:] Symon Petlura, przywódca niepodległej Ukrainy*, red. M. Szumiło, Warszawa 2021.
544. Szumiło M., *Polscy komuniści czy bolszewicy w Polsce?* [w:] *Sprzeczne narracje... Z historii powojennej Polski 1944–1989*, red. R. Spałek, Warszawa 2020 (druk 2021).
545. Szumiło M., *Prymas Wyszyński i polska pomoc dla Kościoła w Czechosłowacji* [w:] *Wokół Kościoła i władzy. Studia dedykowane ks. prof. dr hab. Zygmuntowi Zielińskiemu w 90. rocznicę urodzin*, red. R. Łatka, J. Wołczański, D. Zamiatała, Warszawa 2021.
546. Szumiło M., *Tajne święcenia słowackich i czeskich księży w Polsce (1958–1989)*, „Saeculum Christianum" 2021, nr 1.
547. Szumiło M., *The Communist Authorities and Polish Society in the Face of the Prague Spring and the Intervention in Czechoslovakia in 1968* [w:] *Operation Danube Reconsidered. The International Aspects of the Czechoslovak 1968 Crisis*, ed. J. Drabik, Stuttgart 2021.
548. Szumiło M., *Ukraińcy z Wołynia w Sejmie i Senacie RP pierwszej kadencji (1922–1927)* [w:] *Волинь у європейському та культурному просторі: вибран іпитання*, Одеса 2021.
549. Szumiło M., *Vedení KSČ a polská krize v letech 1980–1981* [w:] *Znormalizováno. Československo v letech 1978–1983*, red. J. Petráš, L. Svoboda, Praha–České Budějovice 2020 (druk 2021).
550. Szumski J., *Краткий обзор основных собраний документов по истории Грузии в русской и советской коллекциях из Архива Гуверовского института войны, революции и мира*, „Gori State Teaching University, Faculty of Humanities, Centre of History and Archaeology, Collection of the Works" 2021, nr 20.
551. Szwagrzyk K., *Śmierć na filmowej kliszy. Kadry z egzekucji wysokich funkcjonariuszy III Rzeszy w zbiorach Instytutu Pamięci Narodowej*, „Przegląd Archiwalny" 2020, nr 13 (druk 2021).
552. Ślązak E., *„Urząd do Spraw Wyznań. Struktury – działalność – ludzie w latach 1957–1975". Relacja z ogólnopolskiej konferencji naukowej*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2021, nr 1 (37).
553. Ślązak E., *Kształtowanie się państwowego aparatu wyznaniowego na terenie Łodzi i województwa łódzkiego w latach 1945–1950* [w:] *Urząd do spraw Wyznań – struktury, działalność, ludzie*, t. 2: *Struktury administracji wyznaniowej i pierwsze lata działalności Urzędu do spraw Wyznań w Polsce „ludowej" (1945–1956)*, red. R. Łatka, Warszawa 2021.
554. Ślązak E., *Ogólnopolska konferencja naukowa pt. „Urząd do Spraw Wyznań. Struktury – działalność – ludzie w latach 1957–1975". Konstancin–Jeziorna, 13–15 września 2021 r.*, „Studia z Prawa Wyznaniowego" 2021, t. 24.
555. Śliwowska I., *Uroczystość przekazania obrączki ślubnej należącej do byłego więźnia niemieckich obozów koncentracyjnych Auschwitz i Neuengamme, Warszawa, 2 lipca 2020 r.*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2020, t. 13 (druk 2021).
556. Ślusarski K., *Album niemieckich zdjęć propagandowych ofiarowany przez Francescę Snelling* [w:] *„…aby każdy okruch historii został uratowany!". Archiwum Pełne Pamięci*, red. T. Gallewicz-Dołowa, W. Kujawa, Warszawa 2021.
557. Ślusarski K.W., *Zbiór fotografii Głównej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu – doświadczenia w porządkowaniu, opracowywaniu, digitalizacji i upowszechnianiu*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2020, t. 13 (druk 2021).

558. Śmiechowska B., *Mroczny, ciągle nieodgadniony Sambor – zapomniany cień okupacji sowieckiej. Likwidacja więzień NKWD na terenie byłego woj. lwowskiego w czerwcu 1941 r. w Samborze, Drohobyczu, Dobromilu i Żółkwi* [w:] *Nazwać zbrodnie po imieniu. Ustalenia Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w sprawie zbrodni z okresu II wojny światowej*, red. S. Karowicz-Bienias, R. Leśkiewicz, A. Pozorski, Warszawa 2021.
559. Śmietanka-Kruszelnicki R., *Stawiając pytania, zbliżamy się do prawdy. Wokół bezradności badawczej nad pogromem Żydów w Kielcach 4 lipca 1946 r.* [w:] *Relacje polsko-żydowskie w XX wieku. Badania, kontrowersje, perspektywy*, red. nauk. T. Domański, E. Majcher-Ociesa, Kielce–Warszawa 2021.
560. Śreniowski J., *Ruch moralnego protestu i udział w nim Konrada Tatarowskiego* [w:] *Konrad W. Tatarowski – naukowiec, dziennikarz, poeta. Portret wielokrotny*, red. A. Barczyk-Sitkowska, R. Nolbrzak, Łódź 2021.
561. *Św. Maksymilian Maria Kolbe*, katalog wystawy, K. Helik, *Łódź* 2021.
562. *Świadek dziejów Narodu. Kardynał Adam Stefan Sapieha (1867–1951) w dokumentach archiwalnych*, t. 3: *Działalność charytatywna*, red. S. Furtak, J. Marecki, Kraków 2021.
563. Tochman K.A., *Tereszczenko Jerzy (1896–1969), kapitan lotnictwa WP, adwokat* [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 53/2, z. 217, Kraków 2021.
564. Tochman K.A., *Zapomniany kurier do Delegatury Rządu. Ppor. Napoleon Segieda „Wera" (1908–1991)*, „UR Journal Of Humanities And Social Sciences" 2021, nr 3 (20).
565. Tochman K.A., *Zygmunt Augustowski. TW „Jan", „Wiktor", „San", „Mociński", „Bross", „Civis"* [w:] *Oblicza zdrady?*, red. K. Krajewski, Warszawa 2021.
566. Tomasik P., *Działania Milicji Obywatelskiej związane z koncertami zespołu The Rolling Stones w Warszawie 13 kwietnia 1967 r. w świetle dokumentów z Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej, wspomnień i prasy*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2020, t. 13 (druk 2021).
567. Tomkiewicz M., *Nowy stan badań nad zbrodnią popełnioną w 1939 roku w Lasach Piaśnickich* [w:] *Pomorze pod okupacją niemiecką. Jesień 1939*, red. P. Madajczyk, Warszawa 2021.
568. Tomkiewicz M., *Społeczność żydowska na terenie północnych powiatów przedwojennego województwa pomorskiego* [w:] *Ślad pokoleń. Żydowskie dziedzictwo kulturowe w Polsce*, red. J. Lusek, Bytom 2021.
569. Tomkiewicz M., *Zbrodnia pomorska 1939 r. w powiecie tczewskim: sprawcy, ofiary, pamięć, odpowiedzialność*, „Rocznik Gdański" 2020, t. 80.
570. Tracz B., *Janina Omańkowska (1859–1927)* [w:] *Słownik biograficzny polskiego katolicyzmu społecznego*, t. 2, red. R. Łatka, Warszawa 2021.
571. Tracz B., *Józef Rymer (1882–1922)* [w:] *Słownik biograficzny polskiego katolicyzmu społecznego*, t. 2, red. R. Łatka, Warszawa 2021.
572. Tracz B., *Migracje za pracą (1945–1989)* [w:] *Górny Śląsk w Polsce Ludowej*. t. 3: *Wysiedlenia – emigracje – przyjazdy*, red. A. Dziurok, B. Linek, Katowice–Opole 2021.
573. Tracz B., *Od Peiskretscham do Pyskowic. Przejęcie miasta przez polską administrację w 1945 roku*, „Rocznik Miasta Pyskowice" 2021.
574. Tracz B., *Pierwsza i druga „repatriacja" (1945–1959)* [w:] *Górny Śląsk w Polsce Ludowej*, t. 3: *Wysiedlenia – emigracje – przyjazdy*, red. A. Dziurok, B. Linek, Katowice–Opole 2021.
575. Tracz B., *Stanisław Bylina (1903–1978). Organizator i pierwszy dyrektor Państwowego Instytutu Przeciwrakowego w Gliwicach*, „Rocznik Muzeum w Gliwicach" 2020, t. 28 (druk 2021).
576. *„Trzeba przeprowadzić faktyczną czystkę". Raport z inspekcji przeprowadzonej w Komendzie Wojewódzkiej MO w Kielcach z siedzibą w Sandomierzu w styczniu 1945 r.*, oprac. R. Piwko, „Przegląd Archiwalny IPN" 2020, t. 13 (druk 2021).
577. Trzeskowska-Kubasik K., *Działalność więzienia w Pińczowie w latach 1939–1944 (dystrykt Radom)*, „Archiwum Kryminologii" 2021.

578. Trzeskowska-Kubasik K., *Informacje biograficzne w zbiorach Studium Polski Podziemnej w Londynie* [w:] *Skąd przyszliśmy? Kim jesteśmy? Dokąd zmierzamy? Wokół badań nad genealogią*, red. P. Jędrzejewski, J. Pieczara, Kraków 2021.
579. Trzyna G., *„…zrobię wszystko, by iść do Polski i do Was". Spuścizna Tadeusza Starzyńskiego* [w:] *„…aby każdy okruch historii został uratowany!". Archiwum Pełne Pamięci*, red. T. Gallewicz-Dołowa, W. Kujawa, Warszawa 2021.
580. Trzyna G., *Delegacja Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej na festiwalu historycznym Defend Fife, Dunfermline, 3–4 sierpnia 2019 r.*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2020, t. 13 (druk 2021).
581. Tyszuk W., *Kariera wojskowa gen. Stanisława Rawicz-Dziewulskiego. Przyczynek do biografii* [w:] *Ku niepodległości. Kierunek północno-wschodni (1918–1923)*, red. D. Maksimiuk, P. Niziołek, Białystok–Warszawa 2021.
582. Urynowicz M., *Żydowska Księga Pamięci Sarnak. Dlaczego warto czytać*, „Rocznik Ziemi Sarnackiej" 2021, nr 4.
583. *W drodze na Monte Cassino. Gen. Władysław Anders (1892–1970)*, oprac. A. Ossowski, Łódź 2021.
584. Wabik W., *Gdańsk w stanie wojennym* [w:] *Różne oblicza stanu wojennego*, red. D. Czerwiński, Gdańsk 2021.
585. Wabik W., *Wstęp* [w:] *Gdańsk w stanie wojennym*, K. Lisiecki, T. Panek, W. Wabik, Gdańsk 2021.
586. Warot P.P., *Stosunki polsko-żydowskie w powiecie łomżyńskim w latach 1939–1945 w polskiej historiografii* [w:] *Relacje polsko-żydowskie w XX wieku. Badania, kontrowersje, perspektywy*, red. nauk. T. Domański, E. Majcher-Ociesa, Kielce–Warszawa 2021.
587. Warzecha B., *Działania zbrojne w Zabrzu (Hindenburgu) i okolicy w 1945 r.* [w:] *Ofiary działań wojennych i polegli żołnierze w Zabrzu w 1945 r.*, red. P. Górecki, Zabrze–Opole 2021.
588. Wasilewski J., *Starania Polaków z Wileńszczyzny i Mińszczyzny o włączenie ich ziem do Polski w latach 1917–1919* [w:] *Ku niepodległości. Kierunek północno-wschodni (1918–1923)*, red. D. Maksimiuk, P. Niziołek, Białystok–Warszawa 2021.
589. Wasilewski J., *Wystąpienia chłopskie w północnych gminach powiatu suwalskiego w 1935 r.*, „Studia Podlaskie" 2020, t. 28 (druk 2021).
590. Wąs P., *Aleksander Arkuszyński (1918–2016)* [w:] *Konspiracja i opór społeczny w Polsce 1944–1956. Słownik biograficzny*, t. 6, red. K. Krajewski, Warszawa 2021.
591. Wąs P., *Jan Rogulka (1913–1946)* [w:] *Konspiracja i opór społeczny w Polsce 1944–1956. Słownik biograficzny*, t. 6, red. K. Krajewski, Warszawa 2021.
592. Wąs P., *Kazimierz Jabłoński (1900–1953)* [w:] *Konspiracja i opór społeczny w Polsce 1944–1956. Słownik biograficzny*, t. 6, red. K. Krajewski, Warszawa 2021.
593. Wąs P., *Stanisław Burza-Karliński (1921–2015)* [w:] *Konspiracja i opór społeczny w Polsce 1944–1956. Słownik biograficzny*, t. 6, red. K. Krajewski, Warszawa 2021.
594. Wenklar M., *»Le plus antiallemand des prélats de Toulouse«. Mgr Bruno de Solages dans les archives de la Sicherheitspolizei-Sicherheitsdienst (SIPO-S.D.)*, „Bulletin de Littérature Ecclésiastique" 2021, nr 486.
595. Wenklar M., *Antykomunistyczne zamieszki we Francji jako reakcja na promoskiewskie stanowisko PCF wobec powstania węgierskiego z jesieni 1956 r.*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2021, nr 2 (38).
596. Wenklar M., *Harcerska jesień 1956 r. na przykładzie Krakowa* [w:] *Między Kamińskim i Kuroniem. Ewolucja Związku Harcerstwa Polskiego w latach 1956–1964*, red. M. Wenklar, Kraków 2021.
597. Wenklar M., *Wstęp* [w:] *Kościół, Żydzi, jezuici. Wokół pomocy Żydom w czasie II wojny światowej*, red. M. Wenklar, Kraków 2021.
598. Wenklar M., *Wstęp* [w:] *Między Kamińskim i Kuroniem. Ewolucja Związku Harcerstwa Polskiego w latach 1956–1964*, red. M. Wenklar, Kraków 2021.

599. Węcki M., [rec.] *Rok 1918 na Górnym Śląsku. Przełom społeczno-polityczny i jego konsekwencje, red. S. Rosenbaum, Warszawa–Katowice–Gliwice 2020*, „Śląski Almanach Powstańczy" 2021, nr 7.
600. Węcki M., *Heydebreck Peter von* [w:] *Słownik powstań śląskich*, t. 3, red. M. Fic, R. Kaczmarek, Katowice 2021.
601. Węcki M., *II wojna światowa* [w:] *Chorzów*, t. 4: *W II Rzeczypospolitej i w latach wojny (1922–1945)*, red. J. Kurek, M. Masnyk, P. Nadolski, Chorzów 2021.
602. Węcki M., *Kęszycki Daniel* [w:] *Słownik powstań śląskich*, t. 3, red. M. Fic, R. Kaczmarek, Katowice 2021.
603. Węcki M., *Korfanty Wojciech* [w:] *Słownik powstań śląskich 1920*, t. 2: *II powstanie śląskie sierpień 1920*, red. M. Fic, R. Kaczmarek, Katowice 2020 (druk 2021).
604. Węcki M., *Kościół ewangelicki wobec problemu Górnego Śląska* [w:] *Słownik powstań śląskich 1920*, t. 2: *II powstanie śląskie sierpień 1920*, red. M. Fic, R. Kaczmarek, Katowice 2020 (druk 2021).
605. Węcki M., *Kościół ewangelicki wobec problemu Górnego Śląska* [w:] *Słownik powstań śląskich*, t. 3, red. M. Fic, R. Kaczmarek, Katowice 2021.
606. Węcki M., *Powstańcze wspomnienia Augustyna Seweryna (1897–1988) z Bierunia Starego*, „Śląski Almanach Powstańczy" 2021, nr 7.
607. Węgrzyn D., *»Живі репарації«. Мобілізація, арешти та інтернування мешканців Південної та Центральної Європи та їх депортація до СРСР у 1944–1945 рр.: специфіка, економічний сенс, суперечності*, cz. 2, „Світ Кліо. Науковий історичний журнал" 2021, nr 2.
608. Węgrzyn D., *Jerzy Kurcyusz* [w:] *Słownik biograficzny polskiego obozu narodowego*, t. 1, red. K. Kawęcki, Warszawa 2020 (druk 2021).
609. Węgrzyn D., *Kazimierz Zaborski „Łamigłowa". Agent o stu twarzach* [w:] *Oblicza zdrady?*, red. K Krajewski, Warszawa 2021.
610. Węgrzyn D., *Rozliczenie, którego nie było. Problem łamania „praworządności socjalistycznej" w strukturach Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa w Katowicach i kwestie jego rozliczenia w połowie lat pięćdziesiątych* [w:] *„W imię przyszłości Partii". Procesy o łamanie tzw. praworządności socjalistycznej 1956–1957*, red. W. Muszyński, Warszawa 2021.
611. Węgrzyn D., *Trudny powrót do domu społeczności pogranicza. Deportowani do pracy przymusowej w ZSRS z terenu Górnego Śląska w 1945 r. i ich repatriacja* [w:] *Losy Polaków na Wschodzie XIX–XX w. Repatriacje, przesiedlenia, osadnictwo*, red. J. Kita, W. Marciniak, Łódź 2020 (druk 2021).
612. Węgrzyn D., *Wywózki na Wschód i ich konsekwencje* [w:] *Górny Śląsk w Polsce Ludowej*, t. 3: *Wysiedlenia – emigracje – przyjazdy*, red. A. Dziurok, B. Linek, Katowice–Opole 2021.
613. Wicenty D., *Bronecki Ignacy* [w:] *Leksykon bezpieki. Kadra kierownicza aparatu bezpieczeństwa 1944–1956*, t. 1, red. W. Bagieński, M. Dźwigał, Warszawa 2020 (druk 2021).
614. Wicenty D., *Cwejman Izrael* [w:] *Leksykon bezpieki. Kadra kierownicza aparatu bezpieczeństwa 1944–1956*, t. 1, red. W. Bagieński, M. Dźwigał, Warszawa 2020 (druk 2021).
615. Wicenty D., *Nielegalne biznesy SB*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 5.
616. Wichert W., [rec.] *Wolfgang Curilla, Der Judenmord in Polen und die Deutsche Ordnungspolizei 1939–1945 [Holocaust in Poland and the German Ordnungspolizei 1939–1945], Verlag Ferdinand Schöningh, Paderborn – München – Wien – Zürich 2011*, „Polish-Jewish Studies" 2020, t. 1.
617. Wichert W., *Niemieckie spojrzenie na akcję Reinhardt. Refleksje na kanwie książki Stephana Lehnstaedta „Czas zabijania"*, „Klio – Czasopismo Poświęcone Dziejom Polski i Powszechnym" 2020, nr 3.
618. Wichert W., *Polska w okresie przed wybuchem II wojny światowej w Dzienniku Galeazza Ciana (1937–1939)*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2020, nr 2 (36) (druk 2021).
619. Wichert W., *Przymierze, które nie miało prawa dojść do skutku. Garść uwag na temat książki Krzysztofa Raka, Polska – niespełniony sojusznik Hitlera*, „Klio – Czasopismo Poświęcone Dziejom Polski i Powszechnym" 2021, nr 1.

620. Wichert W., *Selbstschutz w Wielkopolsce (Selbstschutz Posen)* [w:] *W cieniu Einsatzgruppen. Volksdeutscher Selbstschutz w okupowanej Polsce 1939–1940*, red. I. Mazanowska, T. Ceran, M. Przegiętka, Warszawa 2021.
621. *Wielkopolanie w wojskowych obozach internowania w latach 1981–1983. Wspomnienie Edwarda Kluczyńskiego*, oprac. A. Małyszka, „Zeszyty Historyczne Solidarności Wielkopolskiej" 2021, nr 2.
622. Wierzbicki M., *Organizacje młodzieżowe w państwach realnego socjalizmu. Przyczyny i skutki polskiej specyfiki* [w:] *Między Kamińskim i Kuroniem. Ewolucja Związku Harcerstwa Polskiego w latach 1956–1964*, red. M. Wenklar, Kraków 2021.
623. Więckowiak M., *„Zagłada niepotrzebnych". Ludobójstwo pacjentów szpitala psychiatrycznego w Kościanie oraz Zakładu dla Dziewcząt i Kobiet Umysłowo Upośledzonych w Osiecznej koło Leszna* [w:] *Nazwać zbrodnie po imieniu. Ustalenia Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w sprawie zbrodni z okresu II wojny światowej*, red. S. Karowicz-Bienias, R. Leśkiewicz, A. Pozorski, Warszawa 2021.
624. Witalec R., *Archiwum Franciszka Wilka – ludowca niezłomnego* [w:] *„...aby każdy okruch historii został uratowany!" Archiwum Pełne Pamięci*, red. T. Gallewicz-Dołowa, W. Kujawa, Warszawa 2021.
625. Witowicz B., *Archiwum naukowe profesor Anny Marii Cienciały* [w:] *„...aby każdy okruch historii został uratowany!" Archiwum Pełne Pamięci*, red. T. Gallewicz-Dołowa, W. Kujawa, Warszawa 2021.
626. Witowicz B., *Karabinem i słowem o wolną i Niepodległą. Stanisław Bóbr-Tylingo i jego archiwum* [w:] *„...aby każdy okruch historii został uratowany!". Archiwum Pełne Pamięci*, red. T. Gallewicz-Dołowa, W. Kujawa, Warszawa 2021.
627. Witowicz I., *Rudolf Chorzempa. Życiorys człowieka niepodległego* [w:] *„...aby każdy okruch historii został uratowany!". Archiwum Pełne Pamięci*, red. T. Gallewicz-Dołowa, W. Kujawa, Warszawa 2021.
628. Włodarczyk-Sętorek A., *Co może skrywać bańka na mleko? Prace konserwatorskie nad dokumentami odnalezionymi na kresach II Rzeczypospolitej* [w:] *„...aby każdy okruch historii został uratowany!". Archiwum Pełne Pamięci*, red. T. Gallewicz-Dołowa, W. Kujawa, Warszawa 2021.
629. Wojcieszyk E., *„Manifestował negatywny stosunek do ustroju socjalistycznego". Ksiądz Jerzy Nowaczyk – duszpasterz z Zielonej Góry* [w:] *Księża dla władzy groźni. Duchowni współpracujący z opozycją (1976–1989)*, t. 2, red. R. Łatka, Warszawa 2020 (druk 2021).
630. Wojcieszyk E., *Ks. kanonik Kazimierz Michalski (1898–1975) – duszpasterz niezłomny*. „Adhibenda. Rocznik Archiwum Diecezjalnego w Zielonej Górze" 2020, nr 7 (druk 2021).
631. Wojcieszyk E., *Referat/Wydział Wyznaniowy w Urzędzie Wojewódzkim Poznańskim w latach 1945–1950. Struktury, obsada personalna, działalność* [w:] *Urząd ds. Wyznań – struktury, działalność, ludzie*, t. 2: *Struktury administracji wyznaniowej i pierwsze lata działalności Urzędu do spraw Wyznań w Polsce „ludowej" (1945–1956)*, red. R. Łatka, Warszawa 2021.
632. Wojcieszyk E., *Wojsko Polskie dla Matki Boskiej Częstochowskiej. Ordery Virtuti Militari jako vota Wojska Polskiego dla Matki Boskiej Częstochowskiej z okazji 600-lecia Klasztoru oo. Paulinów 3 maja 1976 r.* [w:] *„Tyś naszą Hetmanką..." Jasnogórskie drogi do niepodległości*, red. A. Czajkowska, E. Mika, Częstochowa 2020 (druk 2021).
633. Wojda K., *Polska historia z Chicago* [w:] *„...aby każdy okruch historii został uratowany!" Archiwum Pełne Pamięci*, red. T. Gallewicz-Dołowa, W. Kujawa, Warszawa 2021.
634. Wołk G., *Anti-communism in the ideology of the Konfederacja Polski Niepodległej (KPN) [Confederation of Independent Poland]* [w:] *Polish anti-communism in the 20th Century*, red. P. Kardela, K. Sacewicz, Białystok–Olsztyn–Warszawa 2021.
635. Wołoszyn J., *Aspekty wojskowe w działalności konspiracyjnych organizacji młodzieżowych w latach 1945–1956* [w:] *Społeczeństwo w wojsku, wojsko w społeczeństwie. Relacje i procesy w ujęciu interdyscyplinarnym*, red. M. Kruszyński, M. Kornat, T. Osiński, Dęblin 2020.

636. Wołoszyn J., *Kazimierz Drohomirecki, Jan Hryckowian, Mieczysław Widaj. Trzech sędziów z „reakcyjną przeszłością", „realizujących dyktaturę proletariatu"* [w:] *Oblicza zdrady?*, red. K. Krajewski, Warszawa 2021.
637. Wołoszyn J., *Postawy antysystemowe młodzieży w wybranych państwa socjalistycznych Europy Środkowo-Wschodniej w latach 1945–1956. Zarys problematyki*, „Rocznik Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej" 2020, t. 18 (druk 2021).
638. Wołoszyn J., *Zasada „praworządności socjalistycznej" jako wyznacznik działań Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w latach 1951–1956* [w:] *„W imię przyszłości Partii". Procesy o łamanie tzw. praworządności socjalistycznej 1956–1957*, red. W. Muszyński, Warszawa 2021.
639. Woźniak Z., *Niemieckie zbrodnie w Częstochowie we wrześniu 1939 r. w kontekście szczątków ofiar tych zbrodni, ujawnionych w lipcu 2019 r. podczas prac budowlanych prowadzonych przy Bazylice Archikatedralnej pw. Świętej Rodziny przy ul. Krakowskiej w Częstochowie* [w:] *Nazwać zbrodnie po imieniu. Ustalenia Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w sprawie zbrodni z okresu II wojny światowej*, red. S. Karowicz-Bienias, R. Leśkiewicz, A. Pozorski, Warszawa 2021.
640. Wójcicka E., Rogowski P., *Areszt miejski w Opatowie – analiza stanu liczbowego osadzonych w latach 1942–1944 na podstawie akt Prezydenta Policji Miasta Opatów*, „Świętokrzyskie Studia Archiwalno-Historyczne" 2021, t. 10.
641. Wójcicka E., *Ubiór obozowy w zasobie Archiwum IPN w Warszawie* [w:] *„...aby każdy okruch historii został uratowany!" Archiwum Pełne Pamięci*, red. T. Gallewicz-Dołowa, W. Kujawa, Warszawa 2021.
642. Wójcik B., O*bsada wydziału i referatów społeczno-politycznych oraz wykonanie przypisanych im kompetencji w zakresie wyznaniowym na terenie województwa rzeszowskiego w latach 1944–1950* [w:] *Urząd do spraw Wyznań – struktura, działalność, ludzie*, t. 2, red. R. Łatka, Warszawa 2021.
643. Wójcik B., *Religioznawstwo wpisane w działalność Towarzystwa Krzewienia Kultury Świeckiej (1969–1989)* [w:] *Ile z nauki, ile z ideologii. Religioznawstwo w PRL*, red. L. Marek, R. Łętocha, Kraków 2021.
644. Wójtowicz N., *Wprowadzenie. Praca Artura Stanisława Biera i jej aspekt propagandowy* [w:] *Masonerya Powszechna „Symboliczna" Starożytnego i Przyjętego Szkockiego Obrządku i pokrewne jej odłamy masońskie*, Warszawa 2021.
645. Wróbel J., *Przedmowa* [w:] P. Dąbrowski, *Tułaczka po obcej ziemi. Wspomnienia więźnia łagrów sowieckich od marca do sierpnia 1941 roku*, Warszawa 2021.
646. Wróbel J., *Selbstschutz na Ziemi Łódzkiej (zarys zagadnienia)* [w:] *W cieniu Einsatzgruppen. Volksdeutscher Selbstschutz w okupowanej Polsce 1939–1940*, red. I. Mazanowska, T. Ceran, M. Przegiętka, Warszawa 2021.
647. *Wytyczne do pracy operacyjnej jednostek terenowych SB woj. krakowskiego z marca 1957 r.*, oprac. M. Kasprzycki, „Zeszyty Historyczne WiN-u" 2019, nr 49–50 (druk 2021).
648. Zając P., *Wołyń 1943 – apogeum zagłady* [w:] *Nazwać zbrodnie po imieniu. Ustalenia Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w sprawie zbrodni z okresu II wojny światowej*, red. S. Karowicz-Bienias, R. Leśkiewicz, A. Pozorski, Warszawa 2021.
649. Zakrzewski M., *Aleksander Trzaska Chrząszczewski and Polish Politics*, „Politeja" 2021, nr 3 (druk 2021).
650. Zakrzewski M., *Przeciwko rewolucji socjalistycznej. Opozycja solidarnościowa w oczach konserwatywnych realistów lat osiemdziesiątych* [w:] *W poszukiwaniu programu. Studia i szkice z dziejów opozycji politycznej w PRL 1976–1989*, red. Ł. Sołtysik, G. Waligóra, Wrocław–Warszawa 2020 (druk 2021).
651. Zakrzewski M., *Technika i totalna mobilizacja w perspektywie sporów czasów Republiki Weimarskiej*, „Studia nad Totalitaryzmami i Wiekiem XX" 2020, t. 4 (druk 2021).

652. Zakrzewski M., *The conservatism and the revolution. Remarks on the genealogy of the concept of the Conservative Revolution* [w:] *Die Literatur der Konservative Revolution*, red. W. Kunicki, K. Żarski, N. Żarska, Gottingen 2021.
653. Zakrzewski M., *The Trouble with Form: Remarks on Marek A. Cichocki's Północ i Południe. Teksty o polskiej kulturze i historii [„North and South: Essays on Polish Culture and History"]*, „Myśl Polityczna" 2020, nr 5.
654. Zawadka K., *Proces rozliczeń z łamaniem praworządności przez funkcjonariuszy Urzędu Bezpieczeństwa na Lubelszczyźnie w latach 1957–1958* [w:] *„W imię przyszłości Partii". Procesy o łamanie tzw. praworządności socjalistycznej. Artykuły*, red. W. Muszyński, Warszawa 2021.
655. *Zdzisław Rozwalak o stanie wojennym i lojalc*e, oprac. A. Małyszka, „Zeszyty Historyczne Solidarności Wielkopolskiej" 2021, nr 2.
656. Zielony P., *Jedno ujęcie potrafi przekazać więcej niż liczne zapisane strony dokumentów. Fotografie Jerzego Lecha Szóstko* [w:] *„...aby każdy okruch historii został uratowany!" Archiwum Pełne Pamięci*, red. T. Gallewicz-Dołowa, W. Kujawa, Warszawa 2021.
657. Zwiernik P., *Internowani z województwa poznańskiego w okresie 13 XII 1981–31 XII 1982*, „Zeszyty Historyczne Solidarności Wielkopolskiej" 2021, nr 2.
658. Zwiernik P., *Powstanie Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność" w Poznaniu, Aneks. Wykaz strajków w województwie poznańskim od 1 września do 3 października 1980 r.*, „Zeszyty Historyczne Solidarności Wielkopolskiej" 2020, nr 1 (druk 2021).
659. Zwiernik P., *Sprawozdanie Prezydium MKZ NSZZ „Solidarność" Region Wielkopolska w okresie od 11 IX 1980 do 10 VII 1981*, „Zeszyty Historyczne Solidarności Wielkopolskiej" 2020, nr 1 (druk 2021).
660. Żelazko J., *Obcy wśród swoich. „Wtyczki" żołnierzy drugiej konspiracji w łódzkim UB* [w:] *Aparat bezpieczeństwa. Studia nad działalnością i metodami pracy*, red. R. Klementowski, J. Syrnyk, Wrocław–Warszawa 2021.
661. Żelazko J., *Rozliczenia funkcjonariuszy UB w Łódzkiem* [w:] *„W imię przyszłości Partii". Procesy o łamanie tzw. praworządności socjalistycznej 1956–1957. Artykuły*, red. W. Muszyński, Warszawa 2021.
662. Żuczkowski M., *Stosunek Polskiej Partii Socjalistycznej „Wolność-Równość-Niepodległość" do rządu generała Władysława Sikorskiego* [w:] *O niepodległość i socjalizm. Studia i szkice z dziejów Polskiej Partii Socjalistycznej*, red. M. Żuczkowski, K. Piskała, Warszawa 2020 (druk 2021).
663. Żuławnik M., *„Świadectwa zdrady" zachowane w Archiwum IPN w Warszawie. Zarys problematyki* [w:] *Oblicza zdrady?*, red. K. Krajewski, Warszawa 2021.
664. Żuławnik M., *Słowo wstępne*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2020, t. 13 (druk 2021).
665. Żuławnik M., *Tajemnica włochowskiego domu* [w:] *„...aby każdy okruch historii został uratowany!" Archiwum Pełne Pamięci*, red. T. Gallewicz-Dołowa, W. Kujawa, Warszawa 2021.
666. Żurek D., *Jan Dudziak ps. „Sęp"* [w:] *Życie i śmierć dla Polski*, „Zeszyty Historyczne Pilskich Dni Żołnierzy Wyklętych" 2021.

Publikacje popularne i edukacyjne

1. *1. Brygada Wileńska Armii Krajowej. Kalendarz na rok 2022*, oprac. M. Wysocka, T. Balbus, Wrocław 2021.
2. *40. rocznica powstania NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność"*, oprac. K. Dobek, P. Bezubik, koordynator: U. Gierasimiuk, Białystok 2021.
3. Abryszeński P., [rec.] *Rok 1920 w literaturze polskiej. Zarys monograficzny*, dzieje.pl/ksiazki.
4. Abryszeński P., *Czy „Kompania braci" jest najlepszym serialem wojennym?*, histmag.org.

5. Abryszeński P., *Grudzień w naszej pamięci. Recenzja książki „Zbrodnia bez kary. Grudzień 1970 w Gdyni”*, przystanekhistoria.pl.
6. Abryszeński P., *„Gruzinki” i „mewki” nad Wisłą*, „Nowe Książki” 2021, nr 3.
7. Abryszeński P., *Konstytucja marcowa 1921 roku. Kompromis i nowoczesność*, muzhp.pl/.
8. Abryszeński P., *Marianna w skórzanych rękawiczkach*, „Nowe Książki” 2021, nr 9.
9. Abryszeński P., *Pocztówka z Mandżurii*, „Nowe Książki” 2021, nr 1.
10. Abryszeński P., *„Szkoła demokratycznego myślenia” za Żelazną Kurtyną. Uczelniany Parlament ZSP Politechniki Gdańskiej 1957–1973*, przystanekhistoria.pl.
11. Abryszeński P., *Tron i odwieczne prawa natury*, „Nowe Książki” 2021, nr 5.
12. Abryszeński P., *Ze Lwowa do Los Alamos*, „Nowe Książki” 2021, nr 7–8.
13. Adamów K., *Henryk Śmigacz, z aparatem na wojnie i w teatrze*, „wSieci Historii” 2021, nr 11–12.
14. Autuchiewicz J., *Glosa porucznika Kotona*, przystanekhistoria.pl.
15. Autuchiewicz J., *Pchor. Zenon Wlaślak „Wilk” – nauczyciel i konspirator*, przystanekhistoria.pl.
16. Badura A., *„Niewidzialni”. „Tajna obserwacja” w pracy katowickich służb specjalnych*, „CzasyPismo” 2021, nr 1 (19).
17. Badura A., *Agentura z kryminalną kartoteką*, „CzasyPismo” 2020, nr 2 (18) (druk 2021).
18. Badura A., *Jan Rudolf Cofalik (1911–2001)* [w:] *Ludzie bliscy i dalecy. Biogramy postaci związanych z III LO im. Adama Mickiewicza w Katowicach*, t. 3, red. Z. Hojka, A. Różycka, Katowice 2021.
19. Bagieński W., Dźwigał M., *Bezpieka z lat 1944–56. Nie tylko represje wobec podziemia. Cel: podporządkowanie Polaków komunistycznej władzy* (wywiad przeprowadził Norbert Nowotnik), pap.pl.
20. Balbus T., *Aresztowanie i śmierć ppor. Antoniego Wodyńskiego „Odyńca”*, „Kwartalnik Wyklęci” 2021, nr 3 (23).
21. Balbus T., *Eksterytorialny Okręg Lwowski AK-WiN i jego rozbicie przez bezpiekę*, „Biuletyn IPN” 2021, nr 1–2.
22. Balbus T., *Kompanijny „Kirkor”. Zygmunt Kearney (1908–1948)*, „Kwartalnik Wyklęci” 2021, nr 1 (21).
23. Balbus T., *„Szczupak” – żandarm „Szczerbca”*, „Kwartalnik Wyklęci” 2021, nr 2 (22).
24. Balbus T., *Wstęp* [w:] W. Brenda, *Wyklęci bohaterowie. Ludzie podziemia niepodległościowego na Warmii i Mazurach po 1945 r.*, Kraków 2021.
25. Balbus T., *Z czego wynikała skuteczność Brygady „Szczerbca”?*, histmag.org.
26. Bałdyga M., *Pianista – walka o przeżycie*, przystanekhistoria.pl.
27. Banaś K., *„…aż odnajdziemy ostatniego”. Zgrupowanie NSZ Henryka Flamego „Bartka”*, „Montes Tarnovicensis – Tarnowskie Góry” 2021, nr 109.
28. Banaś K., *„Szmer” wokół Kazimierza Świtonia*, „CzasyPismo” 2021, nr 1 (19).
29. Banaś K., *Władza wobec Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność”. Listopad 1980 – grudzień 1981* [w:] *Stan wojenny 1981–1983*, teka edukacyjna, Katowice 2021.
30. Benczew B., *Kryptonim „Widmo”, czyli szpiedzy w Rudach*, „Kurier Wnet” 2021, nr 88.
31. Benken P., *Chiny – spojrzenie zza wielkiego muru* [w:] *Zabić nadzieję* (dodatek do tytułów prasowych wchodzących w skład grupy medialnej „Polska Press Grupa”, 13 XII 2021).
32. Benken P., *Chińscy towarzysze popierają PZPR i… „Solidarność”*, „Nasza Historia” 2021, nr 12 (92).
33. Benken P., *Dezerter w szponach dwóch totalitaryzmów*, „Polska Zbrojna Historia” 2021, nr 1 (17).
34. Bereza T., *Złowrogi cień kołchozu*, „Nowiny”, 18 II 2021, „Super Nowości”, 18 II 2021, „Tygodnik Sanocki” 2021, nr 7, „Życie Podkarpackie” 2021, nr 7 (dodatek historyczny *„Żądamy rejestracji naszego związku” – 40. rocznica podpisania porozumień rzeszowsko-ustrzyckich)*.
35. Bębnik G., *Freikorps na Górnym Śląsku w 1939 r.*, „Polska Zbrojna. Historia” 2021, nr 2.

36. Bębnik G., *Górnośląskie boje Armii „Kraków”*, „Polska Zbrojna. Historia” 2021, nr 2.
37. Bębnik G., *Selbstschutz Oberschlesien – siły niemieckie podczas III powstania* [w:] *100-lecie. Powstania śląskie 1919–1920–1921–2021* (dodatek do tytułów prasowych wchodzących w skład grupy medialnej „Polska Press Grupa”, 26 IV 2021).
38. Białecki K., *Międzynarodowe reakcje na Poznański Czerwiec ’56* [w:] *Poznański Czerwiec 1956 roku* (dodatek do tytułów prasowych wchodzących w skład grupy medialnej „Polska Press Grupa”, 28 VI 2021).
39. Białecki K., *Wielkopolski Kościół w atmosferze przemian polskiego Października*, „Głos Wielkopolski”, 22 X 2021 (dodatek prasowy Październik ’56 w Wielkopolsce).
40. Białek S., *Napchane tu tych wozów, tej milicji i pełno szpiclów. Udział Służby Bezpieczeństwa w zabezpieczeniu wizyty Breżniewa we Wrocławiu w kwietniu 1965 r.*, „Pamięć i Przyszłość”, 2021, nr 2 (52).
41. Blinda A., *Kościół wobec stanu wojennego. Działalność księdza Jerzego Popiełuszki* [w:] *Stan wojenny 1981–1983*, teka edukacyjna, Katowice 2021.
42. Blinda A., *Plebiscyt górnośląski 20 III 1921 – przebieg głosowania i wyniki* [w:] *100-lecie. Powstania śląskie 1919–1920–1921–2021* (dodatek do tytułów prasowych wchodzących w skład grupy medialnej „Polska Press Grupa”, 26 IV 2021).
43. Błażejowska J., *„Czarna Jedynka”. Harcerską drogą do niepodległości*, „Nasz Dziennik”, 10–11 XI 2021 (dodatek historyczny Młodzi dla Niepodległej).
44. Błażejowska J., *Jan Olszewski (1930–2019)*, („Bohaterowie Niepodległej”), Warszawa 2021.
45. Błażejowska J., *Poznać smak Czynu. Antoni Libera*, „Biuletyn IPN” 2021, nr 9.
46. Błażejowska J., *To było oczywiste zabójstwo – i to z premedytacją. Mecenas Jan Olszewski o śmierci Stanisława Pyjasa*, „Biuletyn IPN” 2021, nr 8.
47. Boboli A., *Zmiany w konstytucji PRL*, „Biuletyn IPN” 2021, nr 1.
48. Bogaczewicz S., *Zbrodniczy pakt*, „Gazeta Obywatelska” 2021, nr 253
49. Bogaczewicz S., *Błogosławiony Prymas Tysiąclecia*, „Nowe Życie” 2021, nr 9.
50. Bogaczewicz S., *Bohaterska obrona Poczty Polskiej w Gdańsku. 82. Rocznica wybuchu II wojny światowej*, „Gazeta Obywatelska” 2021, nr 254.
51. Bogaczewicz S., *Zginęli dlatego, że byli Polakami. 80.rocznica zbrodni we Lwowie*, „Ostoja”, 2021, nr 3.
52. *Bohaterowie strajku*, oprac. S. Pilarski, „Dziennik Łódzki”, 19 II 2021 (dodatek *40. rocznica strajku studenckiego w Łodzi*).
53. Borkowski T., DeGeorgey A., Dalton K., Trzciński M., *Shared Heritage World War II American Military Loss Sites in Europe*, Austin–Teksas 2021.
54. Borowiec J., *Realizacja i obchody porozumień rzeszowsko-ustrzyckich w latach 1981–1989*, „Nasz Dziennik”, 19 II 2021, „Nowiny”, 18 II 2021, „Super Nowości”, 18 II 2021, „Tygodnik Sanocki” 2021, nr 7, „Życie Podkarpackie” 2021, nr 7 (dodatek historyczny *„Żądamy rejestracji naszego związku” – 40. rocznica podpisania porozumień rzeszowsko-ustrzyckich*).
55. Brożyniak A., *„Solidarność” w konspiracji w Polsce południowo-wschodniej*, „Nowiny”, 10–12 XII 2021, „Super Nowości”, 13 XII 2021 (dodatek historyczny *40. rocznica stanu wojennego*).
56. Brożyniak A., *Krwawa niedziela 6 sierpnia 1944 roku – czystka etniczna w Baligrodzie*, przystanekhistoria.pl.
57. Brożyniak A., *Krwawa niedziela 6 sierpnia 1944 roku w Baligrodzie*, „Na Rubieży” 2021, nr 178.
58. Brożyniak A., *Napad ukraińskich nacjonalistów na Borownicę 20 kwietnia 1945 roku*, przystanekhistoria.pl.
59. Brożyniak A., *Napad ukraińskich nacjonalistów na Borownicę 20 kwietnia 1945 roku*, „Na Rubieży” 2021, nr 175.
60. Brożyniak A., *Powstanie „Solidarności” w Jarosławiu*, przystanekhistoria.pl.
61. Brożyniak A., *Próba utworzenia przez nacjonalistów ukraińskich państwa na Rusi Zakarpackiej (1938–1939)*, „Na Rubieży” 2021, nr 178.

62. Brożyniak A., *Zabójstwo Tadeusza Hołówki*, „Na Rubieży" 2021, nr 177.
63. Brożyniak A., *Zabójstwo Tadeusza Hołówki*, przystanekhistoria.pl.
64. Brzechczyn K., *Akta Rosenburg*, „Gazeta Obywatelska" 2021, nr 237.
65. Brzechczyn K., *Dietrich Bonhoeffer. O teologu uwikłanym w historię*, „Gazeta Obywatelska" 2021, nr 241.
66. Brzechczyn K., *Dlaczego? Kulturowe, gospodarcze i polityczne konteksty Poznańskiego Czerwca 1956 r.* [w:] *Poznański Czerwiec 1956 roku* (dodatek do tytułów prasowych wchodzących w skład grupy medialnej „Polska Press Grupa", 28 VI 2021).
67. Brzechczyn K., *Errata do erraty*, „Gazeta Obywatelska" 2021, nr 250.
68. Brzechczyn K., *Jerzy Targalski (Józef Darski)*, „Gazeta Obywatelska" 2021, nr 254.
69. Brzechczyn K., *Październik 1956 w Polsce. Geneza i przebieg*, „Głos Wielkopolski", 22 X 2021 (dodatek prasowy *Październik '56 w Wielkopolsce*).
70. Brzechczyn K., *Poznański Czerwiec 1956: geneza, przebieg i następstwa*, cz. 1, „Gazeta Obywatelska" 2021, nr 247.
71. Brzechczyn K., *Poznański Czerwiec 1956: przebieg i następstwa*, cz. 2, „Gazeta Obywatelska" 2021, nr 248.
72. Brzechczyn K., *Quiz o stanie wojennym*, „Głos Wielkopolski", „Gazeta Lubuska", 10–11 XII 2021 (dodatek prasowy *Stan wojenny w Wielkopolsce i na Ziemi Lubuskiej*).
73. Brzechczyn K., *Stan wojenny… i co dalej?*, „Głos Wielkopolski", „Gazeta Lubuska", 10–11 XII 2021 (dodatek prasowy *Stan wojenny w Wielkopolsce i na Ziemi Lubuskiej*).
74. Brzeziński P., *Czerwiec 1976 r. w Gdańsku*, przystanekhistoria.pl.
75. Brzeziński P., *Grudzień '70 w małym mieście*, przystanekhistoria.pl.
76. Brzeziński P., *Kulisy gierkowego „Pomożecie?"*, przystanekhistoria.pl.
77. Brzeziński P., *Obława na „Solidarność"*, dzieje.pl.
78. Brzeziński P., *Operacja „Mewa"*, „Dziennik Bałtycki", 10 XII 2021 (dodatek *40-lecie stanu wojennego*).
79. Brzeziński P., *Polowanie na „Solidarność"* [w:] *Różne oblicza stanu wojennego*, red. D. Czerwiński, Gdańsk 2021.
80. Brzeziński P., *Polowanie na „Solidarność"*, „Gazeta Polska" 2021, nr 49.
81. Brzeziński P., [rec.] *PRL i skok do neoliberalizmu*, t. 1: *Jaruzelski, „Solidarność", zdrada elit – recenzja i ocena*, histmag.org.
82. Brzeziński P., *Tak rodziła się „Solidarność". Sierpień '80 w Gdańsku*, dzieje.pl.
83. Bukała M., *Jan Kozłowski – niepokorny rolnik*, przystanekhistoria.pl.
84. Bukała M., *Mieczysław Rokitowski – ofiara stanu wojennego z Przemyśla*, przystanekhistoria.pl.
85. Bukała M., *Ofiary śmiertelne stanu wojennego z Podkarpacia*, „Nowiny", 10–12 XII 2021, „Super Nowości", 13 XII 2021 (dodatek historyczny 40. rocznica stanu wojennego).
86. Bukała M., *Reakcja mieszkańców województwa rzeszowskiego na śmierć Józefa Stalina*, przystanekhistoria.pl.
87. Bukała M., *Trudne relacje państwo–Kościół w okresie stalinowskim. Profanacja obrazu Matki Bożej Częstochowskiej w Przeworsku w 1955 r.*, przystanekhistoria.pl.
88. Busse K., *Radomskie życiorysy: Żołnierze Wyklęci*, Radom 2021.
89. Ceglarz T., Liszkowska, *Ofiary Poznańskiego Czerwca 1956*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 6.
90. *Chcieliśmy przekazać emocje. Z Robertem Ciupą o nowej wystawie stałej w Śląskim Centrum Wolności i Solidarności w Katowicach rozmawiają Sebastian Rosenbaum i Bogusław Tracz*, „CzasyPismo" 2021, nr 2 (20).
91. Chmielińska M., *Milczenie katów*, „Nasz Dziennik", 25 IX 2021.
92. Chmielowiec P., *Bez jednego wystrzału. Rozbicie aresztu Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Brzozowie*, „Nasz Dziennik", 19 XI 2021.

93. Chojnacki P., *„Wartość z gatunku rzeczy bezpowrotnych". Zygmunt Nowakowski o polskiej stolicy*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 9.
94. Chojnacki P., *Bo ja jestem, psiakrew, popularny. Rzecz o Zygmuncie Nowakowskim*, „Dziennik Polski", 10 XII 2021.
95. Chojnacki P., *Emigrejtan. Zygmunt Nowakowski (1891–1993)*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 4.
96. Chojnacki P., *Harce czasu i sumienia* [w:] *100 wspomnień na stulecie XV Łódzkiej Drużyny Harcerzy im. Andrzeja Małkowskiego*, oprac. G. Broniewska, J. Broniewski, Łódź 2021.
97. Chojnacki P., *Historia pewnej manipulacji. Żart felietonowy…* [w:] *Początki Cracovii. Najstarsi w Polsce, a nawet w Krakowie. Historycy i eksperci o historii klubu*, Kraków 2021.
98. Chojnacki P., *Hrabicz z Krupniczej i chłopak z Półwsia*, „Dziennik Polski", 2 VII 2021.
99. Chojnacki P., [rec.] *Kij i rzeka. Maciej Urbanowski, „Paralele, korespondencje, dedykacje w literaturze polskiej XX i XXI wieku", Arcana, Kraków 2020*, „Miesięcznik Nowe Książki" 2021, nr 1.
100. Chojnacki P., *Koń był wczoraj i Kossak był wczoraj*, „Dziennik Polski", 11 VI 2021.
101. Chojnacki P., *Nowakowski o Kossakówce: dziwna, pełna duchów, trzeszcząca arka*, „Dziennik Polski", 28 V 2021.
102. Chojnacki P., *Ojciec afisz – matka plotka*, „Dziennik Polski", 16 VII 2021.
103. Chojnacki P., *Pan, czyli połowa Dory*, „Dziennik Polski", 22 VII 2021.
104. Chojnacki P., *Proza polityczna Zygmunta Nowakowskiego*, przystanekhistoria.pl.
105. Chojnacki P., *Przyjazd przez Osmołodę, czyli Lwów w życiu i twórczości Zygmunta Nowakowskiego*, „Lwów i Kresy" 2021, nr 120.
106. Chojnacki P., *Tajny redaktor z Krakowa, czyli o twórcy „Ikaca"*, „Dziennik Polski", 22 X 2021.
107. Chojnacki P., *Trzy mowy, czyli „Ikaca" londyńskie Zaduszki*, „Dziennik Polski", 5 XI 2021.
108. Chojnacki P., *Wakacyjna zapchajdziura, czyli Kraszewski contra Bismarck*, „Dziennik Polski", 27 VIII 2021.
109. Chojnacki P., *Wilija wiliji świętej Wiktoryji. Kłaniam się Pani Harasowskiej*, „Dziennik Polski", 23 XII 2021.
110. Chojnacki P., *Wygnany z pamięci. Zygmunt Nowakowski Kraków 1891 – Londyn 1963*, „Dziennik Polski", 22 I 2021, „Gazeta Krakowska", 22 I 2021 (dodatek „Rubikon. Dawniej »Przylądek Dobrej Nadziei« z okazji 130. rocznicy urodzin Zygmunta Nowakowskiego).
111. Chojnacki P., *Z Zygmuntem Nowakowskim w poszukiwaniu krakowskiej „humanitas". Odcinek 17. Dobrowolny półmetek*, „Dziennik Polski", 4 IX 2021; *Odcinek 18. Uwaga! Czytelniczy odzew*, „Dziennik Polski", 14 IX 2021; *Odcinek 19. Przylądek na Plantach*, „Dziennik Polski", 21 IX 2021; *Odcinek 20. Podwójna rocznica*, „Dziennik Polski", 28 IX 2021; *Odcinek 21. Tandeta czy ziarno?*, „Dziennik Polski", 6 X 2021; *Odcinek 22. Klinika i cenzor*, „Dziennik Polski", 13 X 2021; *Odcinek 23. … Bije, gdy prawdziwa!*, „Dziennik Polski", 20 X 2021; *Odcinek 24. Po kwiatach*, „Dziennik Polski", 27 X 2021; *Odcinek 25. Pierwsza wizyta*, „Dziennik Polski", 3 XI 2021; *Odcinek 26. Byk w uchwale*, „Dziennik Polski", 10 XI 2021; *Odcinek 27. Udana eskapada*, „Dziennik Polski", 17 XI 2021; *Odcinek 28. Jesień z jaskrą*, „Dziennik Polski", 24 XI 2021; *Odcinek 29. Trwa listopad*, „Dziennik Polski", 1 XII 2021; *Odcinek 30. Trumna w chmurach*, „Dziennik Polski", 8 XII 2021; *Odcinek 31. Dwa dziwne tytuły*, „Dziennik Polski", 15 XII 2021; *Odcinek 32. Cierpiący pająk*, „Dziennik Polski", 22 XII 2021; *Odcinek 33. Obrazy, sceny, typy, śpiewy…*, „Dziennik Polski", 29 XII 2021.
112. Chorązki M., *Beliniacy – pierwsi ułani Rzeczypospolitej* [w:] *Zanim nastała wolność. Droga do niepodległej II Rzeczypospolitej*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.
113. Chorązki M., *Jednak nie mogliśmy spokojnie patrzeć… Ziemianie wobec Zagłady*, „Plus-Minus. Rzeczpospolita", 27–28 III 2021.
114. Chorązki M., *Ludność żydowska okupowanego Krakowa do 1941 r.*, „Dziennik Polski", 3 III 2021.

115. Chorązki M., *Marcowe święto demokracji*, „Dziennik Polski", 18 III 2021.
116. Chorązki M., *Zanim powstało krakowskie getto*, „Dziennik Polski", 5 III 2021 (dodatek w 80. rocznicę utworzenia getta w Krakowie).
117. Chrzanowski R., *Szlakiem dawnej linii kolejowej Gdynia–Kokoszki*, „Na Szlaku. Magazyn turystyczno-krajoznawczy" 2021, nr 182 (378), na-szlaku.net.
118. Chrzanowski R., *Stan wojenny w Gdyni*, „Dziennik Bałtycki", 10 XII 2021 (dodatek historyczny).
119. Cieślak T., *Karl Chmielewski „Diabeł z Gusen" – pierwszy komendant KL Gusen*, poznan.ipn.gov.pl.
120. Cieślik A., *Trasa Wschód–Zachód w materiałach filmowych Służby Bezpieczeństwa*, przystanekhistoria.pl.
121. Cieślik A., *Trzy wojny pancernego Marszałka*, „wSieci Historii" 2021, nr 5–6.
122. Cieślik A., *W PRL „szklanka mleka dla każdego dziecka", a w Łodzi „Marsz głodowy kobiet"…*, przystanekhistoria.pl.
123. Cieślik A., *Wojna polsko-bolszewicka. Wojna o niepodległość na własnych warunkach*, przystanekhistoria.pl.
124. *CzasyPismo" – półrocznik o górnośląskiej historii. Rozmowa z dr. hab. Adamem Dziurokiem – redaktorem naczelnym pisma*, „Metropolitan Silesia" 2021, nr 9.
125. Czechowska K., *Tadeusz Gwiazdoski – dyplomata pozostający w cieniu*, przystanekhistoria.pl.
126. Czerwiński D., Węgliński M., *Strajk dokerów '46. Tło wydarzeń i miejskie legendy*, Gdańsk 2021.
127. Czocher A., *„Bo jesteśmy Żydami"*, „Dziennik Polski" (dodatek *Śmierć za ratowanie życia*), 15 X 2021.
128. Czocher A., *„Polska jest naprawdę! Kraków jest polski!"* [w:] *Zanim nastała wolność. Droga do niepodległej II Rzeczypospolitej*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.
129. Czocher A., *„Pomoc dla Warszawy to nie jałmużna". Popowstańczy wysiedleńcy w Krakowie w 1944 r.*, przystanekhistoria.pl.
130. Czocher A., *„Rozpacz nasza była ogromna" – rodziny aresztowanych podczas okupacji niemieckiej*, przystanekhistoria.pl.
131. Czocher A., *Cały naród z armią. Utworzenie Funduszu Obrony Narodowej*, przystanekhistoria.pl.
132. Czocher A., *Ciotka – opiekunka więźniów*, przystanekhistoria.pl.
133. Czocher A., *Dom jako przestrzeń życia społecznego w czasie okupacji niemieckiej*, przystanekhistoria.pl.
134. Czocher A., *Eksperymenty na ludziach w KL Auschwitz*, „Dziennik Polski", 10 IX 2021 (dodatek *Śmierć od gazu*).
135. Czocher A., *Kolumny i tarcze legionowe* [w:] *Zanim nastała wolność. Droga do niepodległej II Rzeczypospolitej*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.
136. Czocher A., *Kraków czy Krakau?*, „Dziennik Polski", 15 IV 2021.
137. Czocher A., Marek Ł., *„Biskup swego Kościoła i swego Krakowa". Działalność organizacyjno-kościelna Adama Stefana Sapiehy* [w:] *Dla Kościoła i narodu… Kardynał Adam Stefan Sapieha*, Kraków 2021.
138. Czocher A., *Nad Wisłę czy na Planty? Wypoczynek w okupowanym Krakowie*, przystanekhistoria.pl.
139. Czocher A., *Palmiry – symbol niemieckiego okrucieństwa*, przystanekhistoria.pl.
140. Czocher A., *Podziemna, ale często przyziemna. Praca Polek w konspiracji podczas II wojny światowej*, przystanekhistoria.pl.
141. Czocher A., *Polska książka pod okupacją*, „Dziennik Polski", 16 IX 2021.
142. Czocher A., *Rapsodycy. „Odtrumnić" słowo*, „Dziennik Polski", 19 VIII 2021.
143. Czocher A., *Religijność krakowian w czasie okupacji niemieckiej*, przystanekhistoria.pl.
144. Czocher A., *Tajny UJ. Majowy początek roku akademickiego*, przystanekhistoria.pl
145. Czocher A., *Widziane z okien apteki*, „Dziennik Polski", 5 III 2021 (dodatek w 80. rocznicę utworzenia getta w Krakowie).
146. Dardzińska J., *„Przed nami jeszcze długie życie… – jakie to cudowne zdanie!" Listy z obozu jenieckiego NKWD w Kozielsku w zasobie Archiwum IPN*, ipn.gov.pl.

147. Dąbkowska R., *Antoni Puszkiewicz. Sprawiedliwy wśród Narodów Świata*, Gdańsk 2021.
148. Dąbkowska R., *Kwatera Żołnierzy Niezłomnych Wyklętych z lat 1945–1956*, Gdańsk 2021.
149. Dąbkowska R., *Narodowy Dzień Zwycięskiego Powstania Wielkopolskiego*, Gdańsk 2021.
150. Dąbkowska R., *Tadeusz Jakubiak, weteran wojny obronnej 1939 r.*, Gdańsk 2021.
151. Dąbrowski D., *Katyń – trudna droga do prawdy*, przystanekhistoria.pl.
152. Dąbrowski M., *Kraśnik Fabryczny 1959 rok. Konflikt wokół krzyża*, „Kurier Lubelski", 22 VI 2021.
153. Dąbrowski M., *Opór wobec stanu wojennego na Lubelszczyźnie. Niezgoda na 13 grudnia*, Kurier Lubelski, 13 XII 2021, (dodatek Stan wojenny 1981–1983).
154. Dąbrowski M., *Władysław Buszkiewicz. Weteran wojny obronnej 1939 r., żołnierz Armii Krajowej, działacz opozycji antykomunistycznej*, Gdańsk 2021.
155. Dąbrowski M., *Zapiski z internowania. Wspomnienia Ryszarda Wichorowskiego wydane przez IPN*, „Nasz Dziennik", 13 XII 2021 (dodatek Czas apokalipsy – 13 grudnia 1981).
156. *Do Rosji nas wywiozą. Nocne polowanie na „Solidarność" przed ogłoszeniem stanu wojennego*, wywiad Piotra Olejarczyka z dr. Piotrem Brzezińskim, Onet.pl, 12 XII 2021.
157. Domański T., *Między tezą, hipotezą, a fikcją literacką – opowieść o pogromie Żydów w Kielcach*, „Kuryer Kielecki" 2021, nr 1 (41) (dodatek do gazety „Echo Dnia").
158. Domański T., *Mordowani za pomoc*, „Plus Minus. Rzeczpospolita", 27–28 III 2021.
159. Domański T., *Prowokacja? Antysemityzm? Pogrom Żydów 4 lipca 1946 r. w Kielcach w najnowszej polskiej literaturze przedmiotu*, „Kuryer Kielecki" 2021, nr 1 (41) (dodatek do gazety „Echo Dnia").
160. Drabik R., *Akcja solidarności*, „Nasz Dziennik", 23 VII 2021.
161. Drabik R., *Bezpieka nad Huczwą*, „Nasz Dziennik" 15 X 2021.
162. Drabik R., *Bezpieka nad Wieprzem*, „Nasz Dziennik", 17 XII 2021.
163. Drabik R., *Czerwony Wrocław*, „Nasz Dziennik", 15 I 2021.
164. Drabik R., *Katownie bezpieki*, „Nasz Dziennik", 7 V 2021.
165. Drabik R., *Pacyfikacje Aleksandrowa Biłgorajskiego*, przystanekhistoria.pl.
166. Drabik R., *Puszcza Solska oskarża. PUBP w Biłgoraju*, „Nasz Dziennik" 17 IX 2021.
167. Drabik R., *Zapomniany obóz dla Polaków*, „Nasz Dziennik" 13 VIII 2021.
168. Drogoń A., *Prawne aspekty stanu wojennego* [w:] *Stan wojenny 1981–1983*, teka edukacyjna, Katowice 2021.
169. Dudek J., *„Lotka", „Ster", „Korab", „Swoboda"*, „Polska Zbrojna. Historia" 2021, nr 3.
170. Dudek J., *Oddział Lotnej Żandarmerii Mieczysława Wróblewskiego „Szuma" (Drugiego Inspektoratu Zamojskiego AK)*, przystanekhistoria.pl.
171. Dudek J., *Sowiecka „przyjaźń", czyli jak rozbrojono oddziały AK z Obwodu Hrubieszów skoncentrowane na pomoc Powstaniu Warszawskiemu*, przystanekhistoria.pl.
172. Dudek J., *Tymczasowy Rząd Ludowy Republiki Polskiej w Lublinie*, dodatek prasowy IPN do „Gazety Polskiej", 10 XI 2021.
173. Dudek J., *Życie codzienne w Lublinie po lipcu 1944 roku*, przystanekhistoria.pl.
174. *Duszpasterz i mąż stanu. 40. rocznica śmierci kardynała Stefana Wyszyńskiego"*, red. M. Bukała, K. Kaczmarski, dodatek do „Gościa Niedzielnego" 2021, nr 20 (23 V).
175. Dworaczek K., *„Płyn Lugola – ruska Coca-Cola", czyli Polacy wobec katastrofy czarnobylskiej*, „Tygodnik Powszechny" 2021, nr 17.
176. Dworaczek K., *26 kwietnia. Katastrofa czarnobylska i jej wrocławskie echa*, zajezdnia.org.
177. Dworaczek K., *35. Rocznica katastrofy w Czarnobylskiej Elektrowni Atomowej*, ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn.
178. Dworaczek K., *Katastrofa w Czarnobylskiej Elektrowni Atomowej*, przystanekhistoria.pl.
179. Dworaczek K., *Że pani taka wolna*, „Tygodnik Powszechny", 19 IX 2021.
180. Dyrcz R., Siwiec-Cielebon M., *Mieczysław Kozłowski „Żbik" – „Bunt"* [w:] *Żołnierze Wolnej Polski. Wyklęci odnalezieni w Małopolsce*, t. 1, red. D. Golik, F. Musiał, Kraków 2021.
181. *Dzieci z Przemysłowej – niemiecki obóz w Łodzi*, katalog wystawy, A. Ossowski, Łódź 2021.

182. Dzienis-Todorczuk M., *„Już w Polsce…" Dom Rozdzielczy dla Dzieci z Repatriacji w Gostyninie i problem liczby polskich sierot wracających z zesłania w 1946 r.* [w:] *Losy Polaków na Wschodzie w XIX–XX w. Repatriacje, przesiedlenia i osadnictwo*, red. J. Kita, W. Marciniak, Łódź 2020.
183. Dziuba A., *„Brylanty" ze skazą? Operacja kontrwywiadowcza Służby Bezpieczeństwa przeciwko Marii Koterbskiej*, „CzasyPismo" 2021, nr 2 (20).
184. Dziuba A., *„Sanator sanacyjny". Inwigilacja Jerzego Ziętka przez organy bezpieczeństwa państwa*, „CzasyPismo" 2021, nr 1 (19).
185. Dziuba A., *„Wrogo ustosunkowany do PRL". Nieudany bunt puzonisty*, „CzasyPismo" 2021, nr 2 (20).
186. Dziuba A., Dziurok A., *Niedouczona, skłonna do nadużyć i „nieśląska". Kadra śląskiej bezpieki (1945–1990)*, „CzasyPismo" 2021, nr 1 (19).
187. Dziuba A., *Kontrolować naukę. Służba Bezpieczeństwa wobec Uniwersytetu Śląskiego*, „CzasyPismo" 2021, nr 1 (19).
188. Dziuba A., *Spadkobiercy Armii Krajowej*, „Polska Zbrojna. Historia" 2021, nr 2.
189. Dziuba A., *Strażnicy perły w koronie. Okręg Śląski ZWZ/AK (1940–1945)*, „Polska Zbrojna. Historia" 2021, nr 2.
190. Dziuba A., *Zagłada oddziału „Zagłoby" pod Hunowem*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 3.
191. Dziurok A., *Ociepka. Szkice na pamiątkę*, „CzasyPismo" 2020, nr 2 (druk 2021).
192. Dziurok A., *Panie od zakonnic*, „CzasyPismo" 2021, nr 1 (19).
193. Dziurok A., *Służba Bezpieczeństwa a sumienie kapłańskie*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 5.
194. Dziurok A., *Śląsk w wieku XX. Historia wojenna*, „Polska Zbrojna Historia" 2021, nr 2.
195. Dziurok A., Tracz B., *Gliwiccy obrońcy krzyża*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 11.
196. Dziurok A., *Zbigniew Cybulski nasz i ich. Dwie ceremonie pogrzebowe aktora w Katowicach*, „CzasyPismo" 2021, nr 2 (20).
197. Fajger Z., *Polacy ratujący Żydów w czasie II wojny światowej. Materiały edukacyjne do wystawy elementarnej Instytutu Pamięci Narodowej*, edukacja.ipn.gov.pl.
198. Filip K., *Karnawał Solidarności w Elblągu*, przystanekhistoria.pl.
199. Florczak D., *W cieniu gór – na pomoc Polsce. Losy bohaterskich kurierów tatrzańskich*, „Nasz Dziennik", 7 IV 2021 (dodatek historyczny *„Zagłada polskich eli"*).
200. Formella S. *„Pòtkania pòd òsoblëwim dozérã. Pierszé Zéńdzenia Ùtwórców Kaszëbskò-Pòmòrsczi Lëteraturë w aktach gduńsczi Służbë Bezpieku, dzél 1", (pol. „Spotkania pod szczególnym nadzorem. Pierwsze Spotkania Twórców Literatury Kaszubsko-Pomorskiej w aktach gdańskiej Służby Bezpieczeństwa, część 1")*, „Pomerania" 2021, nr 11.
201. Fornal P., *Katownia Urzędu Bezpieczeństwa w Krośnie*, „Podkarpacka Historia" 2021, nr 3–4 (75–76).
202. Fornal P., *Katownie bezpieki. Komunistyczni oprawcy z UB w Krośnie uszli sprawiedliwości*, „Nasz Dziennik", 12 III 2021.
203. Fornal P., *Obława w Targowiskach. Śmierć Edmunda Sawczyna – zastępcy Żubryda*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 3.
204. Fornal P., *Ostatnia akcja specjalna „Brunona"*, przystanekhistoria.pl.
205. Fornal P., *Swoje kapłaństwo poświęcił Polsce i potrzebującym*, www.przystanekhistoria.pl.
206. Fornal P., *Zrzeszenie WiN w powiatach Sanok i Lesko w latach 1945–1948*, „Nowiny", 1 III 2021, „Super Nowości", 1 III 2021, „Gazeta Rzeszowa i Okolic", II–III 2021 (dodatek historyczny *1 Marca 2021 r. Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych*).
207. Frazik W., *Cieszyn 1918* [w:] *Zanim nastała wolność. Droga do niepodległej II Rzeczypospolite*j, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.
208. Frazik W., *Jan Dunin-Brzeziński – kawalerzysta i burmistrz* [w:] *Małopolscy bohaterowie wojny 1920, ofiary zbrodni katyńskiej 1940*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.
209. Frazik W., *O wolność obywatela i niezawisłość państwa*, „Kombatant" 2021, nr 3.
210. Frazik W., *Wacław Felczak*, „Rubicon" 2021, nr 7 [w jęz. węgierskim].

211. Frazik W., *Z Rosją? Z Austrią? A może samodzielnie walczyć o niepodległość…* [w:] *Zanim nastała wolność. Droga do niepodległej II Rzeczypospolitej*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.
212. Frączkiewicz K., *Nieznośny ciężar białorusko-rosyjskiego braterstwa – część III. Białoruski ruch narodowy do 1914 roku*, mowiacwprost.pl.
213. Frączkiewicz K., *Nieznośny ciężar białorusko-rosyjskiego braterstwa – część V. Upadek carskiej Rosji*, mowiacwprost.pl.
214. Gałwiaczek T., *Z dziejów wambierzyckiego sanktuarium w latach 1945–1970*, „Sudety. Przyroda –Kultura – Historia" 2021, nr 1.
215. Gańczak F., *Opozycja w NRD. Aktywna mniejszość*, twarzesolidarnosci.
216. Gańczak F., *Strzał w plecy*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 12.
217. Gańczak F., *Tej wojny nikt nie wygrał*, „Tygodnik Solidarność" 2021, nr 49 (1717).
218. Gąsiorowski T., *„Błękitna Armia"* [w:] *Zanim nastała wolność. Droga do niepodległej II Rzeczypospolitej*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.
219. Gąsiorowski T., *Budująca tobrucka legenda. Samodzielna Brygada Strzelców Karpackich w obronie Tobruku*, „Dziennik Polski", 8 IV 2021.
220. Gąsiorowski T., *Od Polskiej Partii Socjalistycznej do Związku Walki Czynnej* [w:] *Zanim nastała wolność. Droga do niepodległej II Rzeczypospolitej*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.
221. Gąsiorowski T., *Tobruckie Szczury w afrykańskim piekle*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 4.
222. Gąsiorowski T., *Warszawska jesień 1918 r.* [w:] *Zanim nastała wolność. Droga do niepodległej II Rzeczypospolitej*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.
223. Gibiec M., *Archiwum Senyka – na tropie zaginionych dokumentów*, przystanekhistoria.pl.
224. Gibiec M., *Spór polsko-ukraiński o szkolnictwo w II Rzeczypospolitej. Akcja plebiscytowa i antyszkolna*, przystanekhistoria.pl.
225. Gieroń R., *„Byliśmy zakładnikami…". Niemiecki system na peryferiach zagłady*, „wSieci Historii" 2021, nr 3–4.
226. Gieroń R., *„Kadry przyszłego wojska polskiego". Z historii I Brygady Legionów Polskich* [w:] *Zanim nastała wolność. Droga do niepodległej II Rzeczypospolitej*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.
227. Gieroń R., *Droga do „Akcji Reinhardt"*, „Dziennik Polski", 5 III 2021 (dodatek w 80. rocznicę utworzenia getta w Krakowie).
228. Gieroń R., *Komisja Skonfederowanych Stronnictw Niepodległościowych* [w:] *Zanim nastała wolność. Droga do niepodległej II Rzeczypospolitej*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.
229. Gieroń R., *Masakra więźniów karnego obozu pracy „Liban"*, przystanekhistoria.pl.
230. Gieroń R., *Pogromy lwowskie 1941 roku*, „Dziennik Polski", 8 VII 2021.
231. Gieroń R., *Tajemnicza zbrodnia i odwet*, „Dziennik Polski", 17 VI 2021.
232. Gieroń R., *Wina i kara Ludwika Hesslera*, „Dziennik Polski", 16 XII 2021.
233. Gieroń R., *Wykluczyć pomoc*, „Dziennik Polski" (dodatek Śmierć *za ratowanie* życia), 15 X 2021.
234. Giżejewski G., *Podróż Wańkowicza po Prusach Wschodnich. „Na tropach Smętka" w świetle dokumentów niemieckich*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 9.
235. Golik D., *1947. Rok przełomu*, „Dziennik Polski", 26 II 2021, „Echo Dnia", 26 II 2021, „Gazeta Krakowska", 26 II 2021 (dodatek *Ostatnie powstanie* z okazji Narodowego Dnia Pamięci „Żołnierzy Wyklętych").
236. Golik D., *Co mówią groby?*, „Tygodnik Powszechny" 2021, nr 44.
237. Golik D., *Dwie twarze por. „Romana"*, „Dziennik Polski", 9 IX 2021.
238. Golik D., *Furażerka z filcowym orzełkiem. Wspomnienie o Józefie Nyce (1924–2021)*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 11.
239. Golik D., *Jánošík uderza na Polskę*, rozmowa przeprowadzona przez Macieja Foksa, ipn.gov.pl/pl/publikacje/nie-tylko-o-ksiazkach.
240. Golik D., Musiał F., *„Nie tworzyliśmy bandy". Proces ks. Gurgacza*, „Nasza Historia" 2021, nr 9.

241. Gonet T., *Śląskie echa rozbicia Organizacji „Kraj”*, „CzasyPismo” 2021, nr 1 (19).
242. Gontarczyk P., *Ofiary komendanta „Burego” były niepotrzebne*, „Nasza Historia” 2021, nr 7.
243. Gontarczyk P., *Operacja „Śluza”*, „Sieci”, 15 XI 2021.
244. Gontarczyk P., *Wojna Jaruzelskiego*, „Sieci”, 13 XII 2021.
245. Gontarczyk P., *Wolności debaty nie dla wszystkich*, „Sieci”, 9 IX 2021.
246. Gontarek A., *Śmierć za dobro. Rozporządzenie Hansa Franka z 15 października 1941 r. a kwestia relacji polsko-żydowskich w czasach Zagłady*, ipn.gov.pl.
247. Gorajczyk M., *Męczeństwo o. Kolbego*, „Dziennik Polski”, 14 X 2021.
248. Gorajczyk M., *Tortury w piekle*, „Dziennik Polski”, 10 IX 2021.
249. Grabowski W., *Pierwsza depesza powstańczej Warszawy*, przystanekhistoria.pl.
250. Graczyk K., *O procesie karnym księdza Jana Machy przed sądem niemieckim*, przystanekhistoria.pl.
251. Grajewski A., *Przygotowania do zamachu na Jana Pawła II rozpoczęto już jesienią 1979 r. Z Andrzejem Grajewskim rozmawia Piotr Abryszeński*, dzieje.pl.
252. Grądzka-Rejak M., *„Dym było widać i jęki słychać… Pogrom w Jedwabnem 10 lipca 1941 r.”*, 1943.pl.
253. Grądzka-Rejak M., *„Nagle wybuchł jasny płomień, który bił w okna…” Spalenie Wielkiej Synagogi w Białymstoku*, 1943.pl.
254. Grądzka-Rejak M., *„Trzy dni, nie dłużej”. Powstanie w getcie warszawskim*, „Słowo Żydowskie” 2021, nr 4.
255. Grądzka-Rejak M., *„Za każdym rogiem czaiła się możliwość końca...”*, „Dziennik Polski”, 15 X 2021 (dodatek Śmierć za ratowanie życia).
256. Grądzka-Rejak M., *„Zębami i pazurami, siekierą i nożem…”. Konspiracja i powstanie w białostockim getcie”*, 1943.pl.
257. Grądzka-Rejak M., *„Żeby zaświadczyć o krwi niewinnych, przelanej przez morderców”. Bunt więźniów obozu zagłady w Treblince”*, 1943.pl.
258. Grądzka-Rejak M., *Bili w sposób nieludzki… Pogrom w Kolbuszowej*, przystanekhistoria.pl.
259. Grądzka-Rejak M., *Bunt „nosicieli tajemnicy”*, 1943.pl.
260. Grądzka-Rejak M., *Mur zasłaniał przed oczami świata cierpienia pożerające Żydów*, „Dziennik Polski”, 5 III 2021 (dodatek w 80. rocznicę utworzenia getta w Krakowie).
261. Grądzka-Rejak M., *Zagłada Żydów na Kresach Wschodnich*, sprawiedliwi.org.pl.
262. Grądzka-Rejak M., *Żydzi ukrywający się w miastach*, sprawiedliwi.org.pl
263. Grosicka M., *„Praca nasza po linii PSL nie daje żadnych rezultatów, jesteśmy bezradni”. Urząd Bezpieczeństwa wobec legalnej opozycji w województwie kieleckim (1945–1947)*, „Kuryer Kielecki”, 13 XII 2021, nr 3 (43) (dodatek *Stan wojenny. Ostatnia próba ocalenia systemu* do gazety „Echo Dnia”, nr 289).
264. Grosicka M., *Internowania działaczy NSZZ RI „Solidarność” w województwie kieleckim*, „Kuryer Kielecki”, 19 IV 2021 (dodatek do gazety „Echo Dnia”).
265. Grosicka M., *Referendum 30 czerwca 1946 r. Rola wojska i aparatu represji w kampanii propagandowej „Bloku Stronnictw Demokratycznych”*, „Tygodnik eM Kielce” 2021, nr 26, dodatek historyczny nr 2021/2.
266. *Grudzień ’70 na Wybrzeżu. Tragiczna historia Jana Polechońki z Bieszczad. Z Bartoszem Januszewskim z gdańskiego Oddziału IPN na temat robotniczej rewolty na Wybrzeżu w grudniu 1970 r. rozmawia Piotr Samolewicz*, nowiny24.pl.
267. Grzechocińska D., *Fort III w Pomiechówku – krótki rys historyczny*, Warszawa 2021 (wyd. 2 uzupełnione).
268. Grzelczak P., *Krew na bruku*, „Gazeta Polska”, 10 XI 2021 (dodatek prasowy z okazji Narodowego Święta Niepodległości).
269. Grzelczak P., *„Nie chcemy przyjaźni z Rosją”. Społeczny wymiar Października 1956 w Poznaniu*, „Głos Wielkopolski”, 22 X 2021 (dodatek prasowy *Październik ’56 w Wielkopolsce*).
270. Grzelczak P., *Bez wzajemności*, „Poznański Informator Kulturalny, Sportowy i Turystyczny IKS” 2021, nr 10.

271. Grzelczak P., *Chwała Zwycięzcom! Pamięć Powstania Wielkopolskiego* [w:] *27 Grudnia Narodowy Dzień Zwycięskiego Powstania Wielkopolskiego* (dodatek do tytułów prasowych wchodzących w skład grupy medialnej „Polska Press Grupa", 24 XII 2021).
272. Grzelczak P., *Cud mniemany. Obchody Święta Żołnierza w II RP*, „Poznański Informator Kulturalny, Sportowy i Turystyczny IKS" 2021, nr 8.
273. Grzelczak P., *Czerwona żałoba*, „Poznański Informator Kulturalny, Sportowy i Turystyczny IKS" 2021, nr 3.
274. Grzelczak P., *Dezorientacja. Poznańska PZPR wobec Października 1956*, „Głos Wielkopolski", 22 X 2021 (dodatek prasowy *Październik '56 w Wielkopolsce*).
275. Grzelczak P., *Erozja*, „Poznański Informator Kulturalny, Sportowy i Turystyczny IKS" 2021, nr 2.
276. Grzelczak P., *Kazano zapomnieć. Pamięć Poznańskiego Czerwca 1956 r.* [w:] *Poznański Czerwiec 1956 roku* (dodatek do tytułów prasowych wchodzących w skład grupy medialnej „Polska Press Grupa", 28 VI 2021).
277. Grzelczak P., *Lekcja baskijskiego*, „Poznański Informator Kulturalny, Sportowy i Turystyczny IKS" 2021, nr 9.
278. Grzelczak P., *Pianista, polityk, mąż stanu – Ignacy Jan Paderewski (1860–1941)*, przystanekhistoria.pl.
279. Grzelczak P., *Pianista, polityk, mąż stanu. Ignacy Jan Paderewski (1860–1941)*, „Przewodnik Katolicki", nr 53.
280. Grzelczak P., *Pomnikowa noc. Jak w Poznaniu obalano niemieckie pomniki*, „Poznański Informator Kulturalny, Sportowy i Turystyczny IKS" 2021, nr 4.
281. Grzelczak P., *Robotnikom Poznania. Niezależne obchody 20. rocznicy Poznańskiego Czerwca 1956*, „Poznański Informator Kulturalny, Sportowy i Turystyczny IKS" 2021, nr 6.
282. Grzelczak P., *Taki nastrój to dynamit. Poznański Czerwiec 1956*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 6.
283. Grzelczak P., *Teoria wielkiego wybuchu. O tragicznych wydarzeniach na skrzyżowaniu Głogowskiej i Hetmańskiej*, „Poznański Informator Kulturalny, Sportowy i Turystyczny IKS" 2021, nr 5.
284. Grzelczak P., *To nie na darmo!*, „Poznański Informator Kulturalny, Sportowy i Turystyczny IKS" 2021, nr 1.
285. Grzelczak P., *To skomplikowane*, „Poznański Informator Kulturalny, Sportowy i Turystyczny IKS" 2021, nr 2.
286. Grzelczak P., *Wrona orła nie pokona!*, „Poznański Informator Kulturalny, Sportowy i Turystyczny IKS" 2021, nr 12.
287. Grzelczak P., *Z nami jest On. Kulisy wizyty Józefa Piłsudskiego w Koninie 10 lipca 1921 r.,* „Koniniana" 2021, nr 7, dodatek do „Przeglądu Konińskiego" 2021, nr 27.
288. Hanus W., *Samodzielny Obwód WiN pod dowództwem por. Stefana Kobosa „Wrzosa". Powstanie, struktury i działalność na pograniczu powiatów tomaszowskiego i lubaczowskiego*, „Nowiny", 1 III 2021, „Super Nowości", 1 III 2021, „Gazeta Rzeszowa i Okolic", II–III 2021 (dodatek historyczny *1 Marca 2021 r. Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych*).
289. Hanus W., *Samodzielny Obwód WiN Tomaszów Lubelski*, przystanekhistoria.pl.
290. *Harcerstwo w służbie Rzeczypospolitej. Od początków ruchu skautowego do schyłku PRL*, teka edukacyjna, red. Z. Fajger, edukacja.ipn.gov.pl.
291. *Historia najnowsza Polski w poezji dzieci i młodzieży*, t. 2: *Antologia wierszy konkursowych z lat 2020–2021*, red. J. Brzozowska, P. Leszczyńska, Białystok 2021.
292. Hlebowicz J., *„Niegodne ręce księdza". Ksiądz Hilary Jastak, „Caritas" i księża „patrioci"*, przystanekhistoria.pl.
293. Hlebowicz J., *Polscy filmowcy, wojna i trudne wybory*, „Nowe Książki" 2021, nr 9.
294. Hlebowicz J., *Przeciw „buntownikom, odszczepieńcom i zdrajcom"*, przystanekhistoria.pl.
295. Hlebowicz J., *Uczciwie i bez patosu*, „Nowe Książki" 2021, nr 12.
296. Jakimek-Zapart E., *Testament zapisany w grypsach. Wywiad z Elżbietą Jakimek-Zapart o dramatycznych losach Łukasza Cieplińskiego, wybitnego oficera Armii Krajowej i prezesa IV Zarządu Zrzeszenia Wolność i Niezawisłość*, „Polska Zbrojna" 2021, nr 3 (899).

297. Jakimek-Zapart E., *Z naszej mogiły nowa się Polska – zwycięska – narodzi*, „Rakowiecka 37. Biuletyn Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL" 2021, nr 13.
298. Jakimek-Zapart E., *Zbrodnia*, „Polska Zbrojna. Numer Okazyjny" 2021.
299. Janczak B., *Przedwojenni olimpijczycy-jeźdźcy z Łódzkiego*, (dodatek historyczny do „Dziennika Łódzkiego"), 19 VII 2021.
300. Januszewski B., *„Padlina idzie do kina". Film pod okupacją*, histmag.org.
301. Januszewski B., *Menedżerowie zbrodni: Heydrich i hitlerowska bezpieka*, histmag.org.
302. Januszewski B., *Obozy niemieckie i ich rola w aparacie terroru III Rzeszy Niemieckiej (1933–1945)*, testujprojekt.pl/santi-hekatomba.
303. Januszewski B., *Posen*, testujprojekt.pl/santi-hekatomba.
304. Januszewski B., *Soldau*, testujprojekt.pl/santi-hekatomba.
305. Januszewski B., *Stutthof*, testujprojekt.pl/santi-hekatomba.
306. Jasiak K., *„Jaguar" z Konspiracyjnego Wojska Polskiego*, przystanekhistoria.pl.
307. Jaskułowski T., *Die Stasi und der volkspolnische Geheimdienst – die kurze Geschichte einer feindlichen Freundschaft*, vandenhoeck-ruprecht-verlage.com/blog/.
308. Jaskułowski T., *Stan wojenny a dyplomacja RFN. Déjà vu z Grudnia 1970?*, przystanekhistoria.pl.
309. Jaskułowski T., *Wschodnioniemiecka Stasi wobec MSW. Przyjaźń z rozsądku?*, przystanekhistoria.pl.
310. Jedynak M., *Na Kielecczyźnie. „N" jak „Niepodległość"*, „Dziennik Polski", 26 II 2021, nr 47, „Echa Dnia", 26 II 2021, nr 47, „Gazeta Krakowska", 26 II 2021, nr 47 (dodatek *Ostatnie powstanie* z okazji Narodowego Dnia Pamięci „Żołnierzy Wyklętych").
311. Jedynak M., *Na Kielecczyźnie. Czas „Zagończyka"*, „Dziennik Polski", 26 II 2021, nr 47, „Echa Dnia", 26 II 2021, 47, „Gazeta Krakowska", 26 II 2021, nr 47 (dodatek *Ostatnie powstanie* z okazji Narodowego Dnia Pamięci „Żołnierzy Wyklętych").
312. Jedynak M., *Ostatni z „robotowców" – ppłk Tadeusz Barański „Tatar" (1924–2020)*, „Wykus" 2021, nr 26.
313. Jedynak M., *Skarżysko-Kamienna* [w:] *Tu rodziła się Solidarność. Katalog wystawy*, red. M. Marek, Warszawa 2021.
314. Jedynak M., *Tajni współpracownicy w środowisku kombatanckim Armii Krajowej*, „Kuryer Kielecki", 13 XII 2021, nr 3 (43) (dodatek *Stan wojenny. Ostatnia próba ocalenia systemu* do gazety „Echo Dnia", nr 289).
315. Jończyk M., *Katownie bezpieki. Koszmar represji Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Pińczowie*, „Nasz Dziennik", 28 V 2021.
316. Jończyk M., *Komunistyczne zniewolenie. Ksiądz Stanisław Domański – ofiara UB w Starachowicach*, „Nasz Dziennik", 16 VII 2021.
317. Jończyk M., *Krzyk zza krat. Wojewódzki Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Kielcach*, „Nasz Dziennik", 18 VI 2021.
318. Jończyk M., *Od Gestapo po UB. Zbrodnie Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Busku-Zdroju*, „Nasz Dziennik", 30 VII 2021.
319. Jończyk M., *W kazamatach Ostrowca Świętokrzyskiego*, „Nasz Dziennik", 14 V 2021.
320. Jończyk M., *Cmentarz Kielce-Piaski, miejsce tajnych pochówków ofiar kieleckiego UB*, „Nasz Dziennik", 1 X 2021.
321. Jończyk M., *Las pełen tajemnic. Zgórsko – groby ofiar kieleckiego Urzędu Bezpieczeństwa*, „Nasz Dziennik", 26 XI 2021.
322. Jończyk M., *Studenci kontra władza. Niezależne Zrzeszenie Studentów w Kielcach w latach 1980–1981*, „Kuryer Kielecki", 13 XII 2021, nr 3 (43) (dodatek *Stan wojenny. Ostatnia próba ocalenia systemu* do gazety „Echo Dnia", nr 289).
323. *Józef Piłsudski Honorowy Obywatel. Wystawa w 100. rocznice nadania tytułu honorowego Obywatela miasta Białegostoku Józefowi Piłsudskiemu*, Białystok 2021.

324. Jurek M., *„Black Thursday Bread Riots". Reakcje brytyjskiej prasy na Poznański Czerwiec '56*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 6.
325. Jurek M., *„Niech żyje wolny polski lud!" Demonstracja na Placu Grzybowskim w Warszawie 13 listopada 1904 roku*, przystanekhistoria.pl.
326. Jurek M., *Dziedzictwo Października*, „Głos Wielkopolski", 22 X 2021 (dodatek prasowy Październik '56 w Wielkopolsce).
327. Jurek M., *Henryk Czapczyk (1922–2010). Poznaniak, piłkarz, patriota*, przystanekhistoria.pl.
328. Kaczmarski K., *Internowanie prymasa Stefana Wyszyńskiego w Komańczy (1955–1956)*, „Nowiny", 29 X 2021 (dodatek historyczny *Śladami bł. Prymasa Stefana Wyszyńskiego po Podkarpaciu*).
329. Kaczmarski K., *Jak słowo „Bóg" wróciło na sztandary Wojska Polskiego*, „Ułan Karpacki" 2020, nr 171.
330. Kalbarczyk S., *Układ Sikorski-Majski. Sowiecka „amnestia" dla obywateli polskich z sierpnia 1941 roku*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 7–8.
331. *Kalendarz 2022 r. Stanisław Sojczyński „Warszyc"*, P. Kowalski, A. Rybińska-Bielecka, T. Wilczkiewicz, Łódź 2021.
332. *Kalendarz Nauczyciela 2021/2022. Oferta edukacyjna OBEN IPN w Białymstoku na rok szkolny 2021/2022*, red. M. Dzienis-Todorczuk, Białystok 2021.
333. Kapusta M., *Harcerze pod obserwacją, harcówka na podsłuchu*, „Biuletyn IPN" 2021 nr 5.
334. Kapusta M., *Wojenne zniszczenia w Krakowie. Wrzesień 1939, styczeń 1945*, krakow.ipn.gov.pl/pl4/edukacja/przystanek-historia.
335. Kapusta M., *Zlot niepokornych harcerzy*, krakow.ipn.gov.pl/pl4/edukacja/przystanek-historia.
336. Kapuściak B., [rec.] *Bunt i protest przeciwko dziecinnieniu polityki, A. Friszke, Państwo czy rewolucja. Polscy komuniści a odbudowanie państwa polskiego 1892–1920, Wydawnictwo Krytyki Politycznej oraz Instytutu Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2020*, „Fronda Lux" 2021, nr 5–6 („Komunizm"), frondalux.pl.
337. Kapuściak B., *Bunt przeciwko polityce kadrowej w „ludowym" Wojsku Polskim? Sprawa mjr. Ryszarda Obacza*, „Fronda Lux" 2021, nr 100–101.
338. Kapuściak B., *Kłopot z niepokornymi*, „Polska Zbrojna Historia" 2021, nr 4.
339. Kapuściak B., *Pochmurne kontrwywiadowcze lato*, „Polska Zbrojna Historia" 2021, nr 2.
340. Kapuściak B., *Turystyczna działalność wywiadu wojskowego*, „Polska Zbrojna Historia" 2021, nr 1.
341. Karbarz-Wilińska J., *Jak biskup stanisławowski Grzegorz Chomyszyn uniknął śmierci z rąk innego greckokatolickiego duchownego*, przystanekhistoria.pl.
342. Karbarz-Wilińska J., *Represje sowieckie wobec biskupa stanisławowskiego Grzegorza Chomyszyna pod koniec i tuż po zakończeniu II wojny światowej*, przystanekhistoria.pl.
343. Karbarz-Wilińska J., *Ukraiński ruch komunistyczny w II RP*, przystanekhistoria.pl.
344. Karowicz-Bienias S., *Zbrodniarze pod sąd! – czyli o powołaniu Najwyższego Trybunału Narodowego*, przystanekhistoria.pl.
345. Kasprzycki M., „*Z pogardą dla* śmierci". *„Żelazna Brygada" Legionów Polskich* [w:] *Zanim nastała wolność. Droga do niepodległej II Rzeczypospolitej*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.
346. Kasprzycki M., Początki niezależnego ruchu związkowego w Gorlicach, przystanekhistoria.pl.
347. Kasprzycki M., *Polska Organizacja Wojskowa – konspiratorzy Piłsudskiego* [w:] *Zanim nastała wolność. Droga do niepodległej II Rzeczypospolitej*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.
348. Kasprzycki M., Tropem „Groźnego", „Dziennik Polski", 4 III 2021.
349. Kasprzycki M., *Województwo nowosądeckie (1975–1981). Wyzwania i problemy władzy*, „Sądeczanin Historia" 2021, nr 4.
350. Kasprzykowski A., *13 grudnia – pamiętamy!*, „Solidarność Podbeskidzia" 2021, nr 9 (476).
351. Kasprzykowski A., *40. rocznica podbeskidzkiego strajku generalnego. Nietykalni musieli odejść*, „Tygodnik Solidarność" 2021, nr 4 (1672).
352. Kasprzykowski A., *40. rocznica podbeskidzkiego strajku generalnego. Sierpień w* środku *zimy*, „Solidarność Podbeskidzia" 2021, nr 1 (468).

353. Kasprzykowski A., *40. rocznica strajku podbeskidzkiej „Solidarności". Zimowe zwycięstwo*, „Kurier BB" 2021, nr 1 (38).
354. Kasprzykowski A., *Gdy gaśnie pamięć*, „Solidarność Podbeskidzia" 2021, nr 10 (477).
355. Kasprzykowski A., *Jubileusz sztandaru*, „Solidarność Podbeskidzia" 2021, nr 4 (471).
356. Kasprzykowski A., *Kwiaty pamięci i wdzięczności*, „Solidarność Podbeskidzia" 2021, nr 2 (469).
357. Kasprzykowski A., *Lato 1980 roku na Podbeskidziu – kalendarium protestu*, „Solidarność Podbeskidzia" 2021, nr 8 (475).
358. Kasprzykowski A., *Licealiści na tropach „Solidarności"*, „Solidarność Podbeskidzia" 2021, nr 12 (479).
359. Kasprzykowski A., *Odeszli na drugą stronę…*, „Solidarność Podbeskidzia" 2021, nr 10 (477).
360. Kasprzykowski A., *Podbeskidzki strajk w Internecie*, „Solidarność Podbeskidzia" 2021, nr 2 (469).
361. Kasprzykowski A., *Pomnik „Solidarności" na 41. rocznicę Sierpnia – Skoczów, 30 sierpnia 2021*, „Solidarność Podbeskidzia" 2021, nr 9 (476), katowice.ipn.gov.pl/pl3/aktualności.
362. Kasprzykowski A., *Portal „Twarze Solidarności"*, „Solidarność Podbeskidzia" 2021, nr 1 (468).
363. Kasprzykowski A., *Stan wojenny na Podbeskidziu*, solidarnosc.org.pl.
364. Kasprzykowski A., *W ciemną noc stanu wojennego. Czas odwetu*, „Solidarność Podbeskidzia" 2021, nr 11 (478).
365. Kasprzykowski A., *W hołdzie represjonowanym w stanie wojennym*, „Solidarność Podbeskidzia" 2021, nr 12 (479).
366. Kasprzykowski A., *W rocznicę* śmierci *Księdza Jerzego. Pamięć o niezłomnych duchownych*, „Solidarność Podbeskidzia" 2021, nr 10 (477).
367. Kasprzykowski A., *Wystawa o Prymasie Tysiąclecia*, „Solidarność Podbeskidzia" 2021, nr 8 (475).
368. Kasprzykowski A., *Z* żałobnej *karty. Antoni Mleczko (1947–2021)*, „Solidarność Podbeskidzia" 2021, nr 12 (479).
369. Kasprzykowski A., *Z* żałobnej *karty. Jan Worek (1937–2021)*, „Solidarność Podbeskidzia" 2021, nr 6 (473).
370. Kasprzykowski A., *Z* żałobnej *karty. Józef Golonka (1950–2021)*, „Solidarność Podbeskidzia" 2021, nr 2 (469).
371. Kasprzykowski A., *Z* żałobnej *karty. Piotr Brańka (1950–2021)*, „Solidarność Podbeskidzia" 2021, nr 3 (470).
372. Kasprzykowski A., *Z* żałobnej *karty. Tadeusz Mendrek (1950–2021)*, „Solidarność Podbeskidzia" 2021, nr 11 (478).
373. Kasprzykowski A., *Z* żałobnej *karty. Tadeusz Szczerbowski (1947–2021)*, *Kazimierz* Żyrek *(1954–2021)*, „Solidarność Podbeskidzia" 2021, nr 4 (471).
374. Kasprzykowski A., *Z* żałobnej *karty. Wiesław Konrad Czarnik (1948–2021)*, „Solidarność Podbeskidzia" 2021, nr 12 (479).
375. Kasprzykowski A., *Zmarła Teresa Szafrańska*, „Tygodnik Solidarność" 2021, nr 38 (1706), „Solidarność Podbeskidzia" 2021, nr 9 (476), katowice.ipn.gov.pl/pl3/aktualnosci.
376. Kawalec K., Śmierć *prezydenta. Historia z IPN*, ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn.
377. Kierski K.A., *Groźba panowania krzyżackiego. Plebiscyt na Warmii i Mazurach 11 lipca 1920*, „Nasza Historia" 2021, nr 7.
378. Kierski K.A., *Prymasa bronił tylko „Niemiec i pies"*, „Nasza Historia" 2021, nr 9.
379. Kilanowska J., *Akcja pod Arsenałem. Wątek Wielkopolski*, poznan.ipn.gov.pl.
380. Kilanowska J., *Podnieśli rękę na władzę*, Informator Wielkopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu „Czas Wielkopolski" 2021, nr 2.
381. Kilanowska J., *Poznański Czerwiec 1956*, „Wychowawca" 2021, nr 6.
382. Kirszak J., *Bohater ze skazą. Generał Bronisław Prugar-Ketling*, „Polska Zbrojna. Historia" 2021, nr 1.
383. Kirszak J., *Generał zapomniany. Stanisław Pelc*, „Polska Zbrojna. Historia" 2021, nr 3.
384. Kirszak J., *Nieustraszony. Generał Roman Abraham*, „Polska Zbrojna. Historia" 2021, nr 2.

385. Kirszak J., *Niósł zniszczenie i postrach…. Podpułkownik Leon Gnatowski*, „Polska Zbrojna. Historia" 2021, nr 4.
386. Klarman A., *Narodziny wałbrzyskiej „Solidarności"*, przystanekhistoria.pl.
387. Klimczak P., *Pamięć i Ojczyzna w poezji Zbigniewa Herberta*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 9.
388. Kłapeć J., *Kościół na wsi w Generalnym Gubernatorstwie w latach 1939–1945*, „Mówią Wieki – Magazyn Historyczny" 2021, nr 7 (738).
389. Koj E., Siatka *„S-1". Wywiad Ofensywny Armii Krajowej na* Śląsku", „CzasyPismo" 2020, nr 2 (18) (druk 2021).
390. Kołakowska A., Zych-Janukowicz N., *Stanisław Knopkiewicz – weteran powstania wielkopolskiego*, Gdańsk 2021.
391. Kołakowska A., Zych-Janukowicz N., *Wincenty Kleist – weteran powstania wielkopolskiego*, Gdańsk 2021.
392. Kołtun A., *Król morza i Tatr. Generał, który prowadził Polaków w góry i na morze*, „Nasz Dziennik", 7 IV 2021 (dodatek historyczny *Zagłada polskich elit*).
393. Komaniecka-Łyp M., *Działalność zagraniczna Naczelnego Komitetu Narodowego* [w:] *Zanim nastała wolność. Droga do niepodległej II Rzeczypospolitej*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.
394. Komaniecka-Łyp M., *Gen. Józef Haller – jeden z symboli niepodległości* [w:] *Zanim nastała wolność. Droga do niepodległej II Rzeczypospolitej*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.
395. Komaniecka-Łyp M., *Józef Seruga – oficer i archiwista* [w:] *Małopolscy bohaterowie wojny 1920, ofiary Zbrodni Katyńskiej 1940*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.
396. Komaniecka-Łyp M., *Katyń w działalności opozycji w Krakowie*, przystanekhistoria.pl.
397. Komaniecka-Łyp M., *Konsekwencje „okrągłego stołu"*, przystanekhistoria.pl.
398. Komaniecka-Łyp M., *Ks. Jan Leon Ziółkowski – kapelan wojskowy spod Bochni* [w:] *Małopolscy bohaterowie wojny 1920, ofiary Zbrodni Katyńskiej*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.
399. Komaniecka-Łyp M., *Małopolscy Bohaterowie „Solidarności". Ireneusz Serwan (1925–2019)*, krakow.ipn.gov.pl/pl4/edukacja.
400. Komaniecka-Łyp M., *Małopolscy Bohaterowie „Solidarności". Zbigniew Szkarłat (1943–1986)*, krakow.ipn.gov.pl/pl4/edukacja.
401. Komaniecka-Łyp M., *Mitterrand w Krakowie*, „Dziennik Polski", 10 VI 2021.
402. Komaniecka-Łyp M., *Nie mógł żyć w kłamstwie… Historia Walentego Badylaka*, przystanek-historia.pl.
403. Komaniecka-Łyp M., *Niemcy w Katyniu w 1943 r.*, przystanekhistoria.pl.
404. Komaniecka-Łyp M., *Obserwacja dyplomatów w PRL*, „Dziennik Polski", 29 IV 2021.
405. Komaniecka-Łyp M., *Profesor Roman Ingarden w aktach SB*, przystanekhistoria.pl.
406. Komaniecka-Łyp M., *Zdradzili bezpiekę, dosięgła ich zemsta*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 5.
407. Kopczyńska I., *76. rocznica wyzwolenia Stalagu VI C Oberlangen: Jak żołnierze gen. Maczka uwolnili uczestniczki Powstania Warszawskiego?*, poznan.ipn.gov.pl.
408. Kopczyńska I., *Aleksandra Bukowiecka – niesamowita działaczka Powstania Wielkopolskiego*, poznan.ipn.gov.pl.
409. Kopczyńska I., *Teodora Bobowska-Wieluńska ps. „Dora" – żołnierz AK, powstaniec warszawski z Wielkopolski*, poznan.ipn.gov.pl.
410. Kopczyńska I., *Witold Hulewicz – poeta, radiowiec i konspirator*, poznan.ipn.gov.pl.
411. Koreś D., *Eugeniusz Tinz – zapomniany generał Wojska Polskiego*, „Polonika. Pismo Polonii Austriackiej/Magazin der Polen in Österreich" 2021, nr 6 (287).
412. Korkuć M., 1918 to nie 1945, „Dziennik Polski", 9 XI 2021.
413. Korkuć M., *1945. Złudzenia czasu niewoli*, „Dziennik Polski", 26 II 2021, „Echo Dnia", 26 II 2021, „Gazeta Krakowska", 26 II 2021 (dodatek *Ostatnie powstanie* z okazji Narodowego Dnia Pamięci „Żołnierzy Wyklętych").
414. Korkuć M., *6 dni vs. 2 lata i cztery miesiące*, „Dziennik Polski", 30 XI 2021.
415. Korkuć M., *Brzeska zdrada Habsburgów* [w:] *Zanim nastała wolność. Droga do niepodległej II Rzeczypospolitej*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.

416. Korkuć M., *Dni bezmięsne*, „Dziennik Polski", 21 XII 2021.
417. Korkuć M., *Gest Hitlera, nie Cezara*, „Do Rzeczy" 15–21 III 2021, nr 11.
418. Korkuć M., *GL przeciw GL*, „Dziennik Polski", 12 X 2021.
419. Korkuć M., *Gruszka i poseł*, „Dziennik Polski", 5 X 2021.
420. Korkuć M., *Istota Września*, „Dziennik Polski", 14 IX 2021.
421. Korkuć M., *Ludobójstwo przemysłowe*, „Dziennik Polski", 18 IX 2021 (dodatek prasowy IPN *Śmierć od gazu*).
422. Korkuć M., *Małopolscy Bohaterowie „Solidarności". Barbara Tarnowska*, krakow.ipn.gov.pl.
423. Korkuć M., *Matka Hubala*, „Dziennik Polski", 28 IX 2021.
424. Korkuć M., *Orlęta Krakowskie*, „Dziennik Polski", 26 X 2021.
425. Korkuć M., *Ostatnie Królestwo* [w:] *Zanim nastała wolność. Droga do niepodległej II Rzeczypospolitej*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.
426. Korkuć M., *Pamięć i „półpamięć"*, „Dziennik Polski", 19 X 2021.
427. Korkuć M., *Powstanie i powstania*, „Dziennik Polski", 28 XII 2021.
428. Korkuć M., *Pranie mózgów*, „Dziennik Polski", 30 XI 2021.
429. Korkuć M., *Prawa autorskie*, „Dziennik Polski", 2 XI 2021.
430. Korkuć M., *Rozmywanie stanu wojennego*, „Dziennik Polski", 14 XII 2021.
431. Korkuć M., *Słowacka hańba*, „Dziennik Polski", 21 IX 2021.
432. Korkuć M., *Stawiski – jak na Białorusi*, „Dziennik Polski", 16 XI 2021.
433. Korkuć M., *Stłumić oczekiwania Jaruzelskiego*, „Dziennik Polski", 7 XII 2021.
434. Kornacki P., *Listy* żołnierzy *I Dywizji im. T. Kościuszki*, portal przystanekhistoria.pl.
435. Kornacki P., *Samuel Pisar* – światowa *kariera chłopca z Białegostoku*, przystanekhistoria.pl.
436. Korol-Chudy A., Matyszkiewicz P., *Powstania śląskie 1919–1921*, „Forum Nauczycieli" 2021, nr 1 (79).
437. Korol-Chudy A., *Opozycja polityczna w latach 1976–1980* [w:] *Stan wojenny 1981–1983*, teka edukacyjna, Katowice 2021.
438. Koszel-Pleskaczuk B., *„Gazeta Strajkowa" wydawnictwo periodyczne białostockiego NZS-u w roku 1981. Od powołania do strajku…*, przystanekhistoria.pl.
439. Koszel-Pleskaczuk B., *„Solidarność" przed sądem wojskowym. Casus czterech*, „Kurier Poranny" i „Gazeta Współczesna", 10 XII 2021 (dodatek *40. rocznica stanu wojennego*).
440. Koszel-Pleskaczuk B., *Białostockie Niezależne Zrzeszenie Studentów w latach 1982–1983*, przystanekhistoria.pl.
441. Koszel-Pleskaczuk B., *Wojskowy Sąd Garnizonowy w Białymstoku w latach 1981–1983*, przystanekhistoria.pl.
442. Koszel-Pleskaczuk B., *Zbigniew Simoniuk – ofiara systemu*, „Kurier Poranny" i „Gazeta Współczesna", 10 XII 2021 (dodatek *40. rocznica stanu wojennego*).
443. Koszel-Pleskaczuk B., *Zbigniew Simoniuk (1949–1983) – ofiara stanu wojennego*, przystanekhistoria.pl.
444. Kościański R., *Czesław Mocek ps. „Spirytus" – żołnierz AK oraz WSGO „Warta"*, „Biuletyn Światowego Związku Żołnierzy AK" 2021, nr 12.
445. Kotarba R., *Ostatni etap zagłady krakowskich* Żydów, „Dziennik Polski", 5 III 2021 (dodatek w 80. rocznicę utworzenia getta w Krakowie).
446. Kowalczyk E., *Komuniści warszawscy wobec wybuchu II wojny światowe* [w:] *Migawki z okupowanej Warszawy*, red. R. Spałek, Warszawa 2020.
447. Kowalska E., *„… my już wiemy" – garść refleksji o wspomnieniach osób deportowanych w latach 1940–1941*, „Zesłaniec" 2020, nr 82.
448. Kowalska E., *Garść refleksji o losach mieszkańców stanisławowszczyzny 1939–1941*, „Rocznik Lwowski" 2020–2021.
449. Kowalska E., *Korespondencja ofiar zbrodni katyńskiej i ich rodzin w zbiorach archiwum Muzeum Katyńskiego*, poszukiwania.ipn.gov.pl.
450. Kowalska E., *Na drodze do prawdy*, przystanekhistoria.pl.

451. Kowalska E., *Nieśli otuchę innym jeńcom. Kapelani – ofiary Katynia*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 4.
452. Kowalska E., *Na czas wigilijnej refleksji. Drogowskazy pozostawione przez ofiary tzw. decyzji katyńskiej*, „Kurier Lubelski", 21 XII 2021.
453. Kozak M., *Białostocki NZS wobec stanu wojennego*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 12.
454. Kozak M., *Duchowieństwo diecezji drohiczyńskiej wobec stanu wojennego*, przystanekhistoria.pl.
455. Kozak M., *Kryptonim „Rekreacja" – SB wobec* środowiska *sportowego na terenie województwa suwalskiego (1983–1989)*, przystanekhistoria.pl.
456. Kozak M., *Msze św. za Ojczyznę. Suchowola – Białystok (1984–1989)*, przystanekhistoria.pl.
457. Kozak M., *Początki NSZZ „Solidarność" w Augustowie*, portal przystanekhistoria.pl.
458. Kozak M., *Proces 21. Represje wobec białostockiego* środowiska *studenckiego w stanie wojennym*, przystanekhistoria.pl.
459. Kozak M., *Rola białostockich duszpasterstw w aktywizacji podziemnej „Solidarności"*, przystanekhistoria.pl.
460. Kozak M., *Stan wojenny na terenie diecezji drohiczyńskiej*, dodatek do „Kurier Poranny" i „Gazeta Współczesna", *40. rocznica stanu wojennego*, 10 XII 2021.
461. Kozłowski I., *Instytut Pamięci Narodowej po raz drugi wygrał z Facebookiem*, „Głos Ukrainy", 13 II 2021.
462. Kozłowski T., *1981: zamach stanu czy stan wojenny*, „Polityka", 22 VI 2021.
463. Kozłowski T., *Dangerous Minds: Independent Students Association*, polishhistory.pl.
464. Kozłowski T., *Kiszczak Papers*, przystanekhistoria.pl.
465. Kozłowski T., *March 1981: „Solidarity" at the height of its power*, polishhistory.pl.
466. Kozłowski T., *Początek pięknej przyjaźni*, przystanekhistoria.pl.
467. Kozłowski T., *Solidarity Day. United States and the support of „Solidarity"*, polishhistory.pl.
468. Kozłowski T., Śmierć *Grzegorza Przemyka. Jednostka kontra komunistyczna dyktatura*, muzhp.pl.
469. Kozłowski T., *The death of Grzegorz Przemyk. The individual vs the communist dictatorship*, polishhistory.pl.
470. Krajewski K., *Operacja „Zachód"*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 1–2.
471. Krajewski K., Śmierć *„Jeża"*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 3.
472. Krężołek E., *Zbrodnia stanu wojennego*, „Tygodnik eM" 2021, nr 47, dodatek historyczny 2021/3.
473. Krok T., *Mesjanista nieoczywisty, czyli kilka słów o Wincentym Lutosławskim*, „Fronda LUX", nr 1/2, frondalux.pl.
474. Kruk M., *Ratowanie okruchów historii*, „Plus Minus. Rzeczpospolita", 15–16 V 2021 (dodatek *Nie tylko teczki…*).
475. Kruk M., *Sanitariuszka wyklęta*, przystanekhistoria.pl.
476. Kruk M., *Serce Instytutu*, „Plus Minus. Rzeczpospolita", 15–16 V 2021 (dodatek *Nie tylko teczki…*).
477. Kruszyński M., *Codzienność u progu niepodległości – rok 1918*, przystanekhistoria.pl
478. Krzek-Lubowiecki M., *„Nie bądź bierny, nie czekaj na sygnał; sam bądź sygnałem dla innych"*, „Do Rzeczy", 13 XII 2021.
479. Krzysztofik M., *103. rocznica urodzin Hieronima Dekutowskiego „Zapory"*, „Kurier Lubelski", 28 IX 2021.
480. Krzysztofik M., *Bohaterowie człowieczeństwa. Katolickie duchowieństwo wystawiło kilkadziesiąt tysięcy fałszywych metryk chrztu dla Żydów*, „Nasz Dziennik", 24 III 2021 (dodatek historyczny *Czas sprawiedliwych*).
481. Krzysztofik M., *Diabelski pakt*, „Kurier Lubelski", 24 VIII 2021.
482. Krzysztofik M., *Elita Polski Walczącej*, „Nasz Dziennik", 15 II 2021 (dodatek historyczny *Wywalcz Polsce wolność lub zgiń*).
483. Krzysztofik M., *Ginę za to, co człowiek najbardziej ukochać może*, „Kurier Lubelski", 17 XI 2021.
484. Krzysztofik M., *Jak podziemie rozbiło więzienie w Zamościu*, „Nasza Historia" 2021, nr 12 (92).
485. Krzysztofik M., *Kock. Ostatnia bitwa gen. Kleeberga*, „Kurier Lubelski", 5 X 2021.

486. Krzysztofik M., *Z Lublina na Wołyń pojechała po śmierć*, „Kurier Lubelski", 13 VII 2021.
487. Krzysztofik M., *Maurycy Zamoyski, kandydat na prezydenta*, „Kurier Lubelski", 27 VII 2021.
488. Krzysztofik M., Piekaruś D., *Kto ratuje jedno życie. Zapomniani Sprawiedliwi z Lubelszczyzny*, „Nasz Dziennik", 24 III 2021 (dodatek historyczny *Czas sprawiedliwych*).
489. Krzysztofik M., *Pierwsi więźniowie trafili do KL Auschwitz 81 lat temu*, „Kurier Lubelski", 15 VI 2021.
490. Krzysztofik M., *Radom 76. ZOMO biło bez litości*, „Kurier Lubelski", 29 VI 2021.
491. Krzysztofik M., *Ubecka prowokacja w Boże Ciało. 1949*, „Kurier Lubelski", 8 VI 2021.
492. Krzysztofik M., *W rocznicę kaźni 450. mieszkańców Lublina*, „Kurier Lubelski", 1 VI 2021.
493. Krzysztofik M., *W rocznicę Porozumień Sierpniowych 1980 r.*, „Kurier Lubelski", 31 VIII 2021.
494. Krzysztofik M., *Wrzesień 1939. Niemieckie naloty na Lublin*, „Kurier Lubelski", 4 IX 2021.
495. Krzysztofiński M., *Biskup Ignacy Tokarczuk. Kazanie na Jasnej Górze 5 września 1982 r.*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 12.
496. Krzysztofiński M., *Czerwona Pomoc w Polsce*, przystanekhistoria.pl.
497. Krzysztofiński M., *Duchowieństwo diecezji przemyskiej wobec strajków chłopskich w Ustrzykach Dolnych i Rzeszowie*, „Tygodnik Sanocki" 2021, nr 7, „Życie Podkarpackie" 2021, nr 7, „Nowiny", „Super Nowości", 18 II 2021 (dodatek historyczny *„Żądamy rejestracji naszego związku" – 40. rocznica podpisania porozumień rzeszowsko-ustrzyckich*).
498. Krzysztofiński M., *Kościół z rolnikami*, „Nasz Dziennik", 19 II 2021 (dodatek historyczny).
499. Krzysztofiński M., *Ks. Władysław Gurgacz (1914–1949) i jego refleksje*, „Tygodnik Katolicki Niedziela. Edycja Przemyska" 2021, nr 9.
500. Krzysztofiński M., *Kwestia poparcia społecznego dla komunistów na Rzeszowszczyźnie w latach 1944*–1945, www.przystanekhistoria.pl.
501. Krzysztofiński M., *Lwów w pamięci Arcybiskupa Ignacego Tokarczuka*, przystanekhistoria.pl.
502. Krzysztofiński M., *Milenijna ofensywa Kościoła*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 4.
503. Krzysztofiński M., *Polesie na tajnym froncie*, „Polska Zbrojna. Historia" 2021, nr 2.
504. Krzysztofiński M., *Prymas Stefan Wyszyński a diecezja przemyska obrządku łacińskiego*, „Nowiny", 29 X 2021 (dodatek historyczny Śladami bł. Prymasa Stefana Wyszyńskiego po Podkarpaciu).
505. Krzysztofiński M., *Uznanie należnych praw*, twarzesolidarnosci.gosc.pl.
506. Krzysztofiński M., *Wyjątkowe czasy wymagają wyjątkowych powołań i cnót*, „wSieci Historii" 2020/2021, nr 1–2.
507. Krzysztofiński M., *Za klasztorną furtą*, „Tygodnik Idziemy" 2021, nr 1.
508. Kubicki M., *Szpital psychiatryczny w Kocborowie w czasie II wojny światowej*, przystanekhistoria.pl.
509. Kubicki M., *11 listopada 1939 r. na Kaszubach i Kociewiu*, przystanekhistoria.pl.
510. Kuklińska S., *„Katarzyna", czyli Irena Kwiatkowska w Powstaniu Warszawskim*, przystanekhistoria.pl.
511. Kuklińska S., *„Władka" – łączniczka „Parasola"*, przystanekhistoria.pl.
512. Kuklińska S., *Snajperka w Powstaniu Warszawskim*, przystanekhistoria.pl.
513. Kuklińska S., *Tajne nauczanie w KL Ravensbrück*, przystanekhistoria.pl.
514. Kuprianis A., *1 Maja w Łodzi – rok 1936*, przystanekhistoria.pl.
515. Kuprianis A., *A więc wojna! Ćwiczenia obrony przeciwlotniczej i przeciwgazowej w Łodzi w styczniu 1939 roku*, przystanekhistoria.pl.
516. Kuprianis A., *Halina Konopacka. Złoto dla zuchwałej* (dodatek historyczny do „Dziennika Łódzkiego"), 19 VII 2021.
517. Kuprianis A., *Igrzyska jenieckie* (dodatek historyczny do „Dziennika Łódzkiego"), 19 VII 2021.
518. Kuprianis A., *Na rumowisku*, przystanekhistoria.pl.
519. Kuprianis A., *Roman Kantor – olimpijczyk z Berlina* (dodatek historyczny do „Dziennika Łódzkiego"), 19 VII 2021.
520. Kuprianis A., *Solidarność na listach przebojów*, przystanekhistoria.pl.

521. Kuprianis A., *Tworzenie państwa: rok pierwszy*, przystanekhistoria.pl.
522. Kuprianis A., *Walcząc o przetrwanie. Sytuacja polskich robotników przymusowych w Berlinie w 1945 r.*, przystanekhistoria.pl.
523. Kurek R., *Adolf Nitka w niemieckiej niewoli. Archiwum Pełne Pamięci*, ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn.
524. Kurek R., *Archiwum Pełne Pamięci. Niemiecki film propagandowy z okresu II wojny światowej*, krakow.ipn.gov.pl/pl4/edukacja/przystanek-historia.
525. Kurek R., *Archiwum Pełne Pamięci. Pamiątki Franciszka Raese z internowania w czasie stanu wojennego*, krakow.ipn.gov.pl/pl4/edukacja/przystanek-historia.
526. Kurek R., *Listy i kartki z KL Auschwitz*, „Dziennik Polski", 10 XI 2021 (dodatek Śmierć od gazu).
527. Kurek R., *Mateczka z Ravensbrück. Archiwum Pełne Pamięci*, krakow.ipn.gov.pl/pl4/edukacja/przystanek-historia.
528. Kurek R., *Materiały od dr Wandy Półtawskiej w zasobie archiwalnym krakowskiego IPN*, krakow.ipn.gov.pl/pl4/edukacja/przystanek-historia.
529. Kurpierz T., *„Autorytet siły, gdy trzeba bić, aresztować, osadzać". Przestępstwa śledcze funkcjonariuszy Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Katowicach*, „CzasyPismo" 2021, nr 1 (19).
530. Kurpierz T., *„Przeskoczyłem najważniejszy płot w życiu". Studenci na strajku w Hucie „Baildon" w Katowicach*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 12.
531. Kurpierz T., *Henryk Sławik 1894–1944. Górnośląski Sprawiedliwy wśród Narodów Świata*, Katowice 2021.
532. Kurpierz T., *Węgierski epizod „Bartka"*, „CzasyPismo" 2021, nr 2 (20).
533. Kurpierz T., *Zgrupowanie „Bartka" – Tragiczny finał*, „Polska Zbrojna. Historia" 2021, nr 2.
534. Kurus A., *Grupa Destrukcyjna Wawelberga* [w:] *100-lecie. Powstania śląskie 1919–1920–1921–2021* (dodatek do tytułów prasowych wchodzących w skład grupy medialnej „Polska Press Grupa", 26 IV 2021).
535. Kurus A., *Próba rekonstrukcji zaginionego sztandaru 7 Pułku Artylerii Lekkiej*, „Magazyn Historyczny Nad Wartą", „Gazeta Częstochowska", 4 III 2021.
536. Kuśmierek A., *Polacy spod znaku Krzyża Południa – słów kilka o Polonii w Brazylii*, przystanekhistoria.pl.
537. Kuśmierek A., *Wygnańcy świata – losy powstańców warszawskich*, przystanekhistoria.pl.
538. Kuta C., *„Mówić wciąż całemu światu o Polsce". Generalny Komitet Pomocy Ofiarom Wojny w Polsce* [w:] *Zanim nastała wolność. Droga do niepodległej II Rzeczypospolitej*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.
539. Kuta C., *„Przebijał barierę strachu i wskazywał drogę". Stefan Kisielewski (1911–1991)*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 9.
540. Kuta C., *„Tylko Polska niepodległa"*, „Dziennik Polski", 20 V 2021.
541. Kuta C., *Amnestie jako gest dobrej woli*, „Dziennik Polski", 12 VIII 2021.
542. Kuta C., *Bohaterowie małopolskiej Solidarności – Barbara Niemiec*, „Gazeta Krakowska", 5–6 I 2021.
543. Kuta C., *Bohaterowie małopolskiej Solidarności – Danuta Suchorowska-Śliwińska*, „Gazeta Krakowska", 6 VII 2021.
544. Kuta C., *Bohaterowie małopolskiej Solidarności – Danuta Suchorowska-Śliwińska*, krakow.ipn.gov.pl/pl4/edukacja.
545. Kuta C., *Długa droga*, twarzesolidarnosci.gosc.pl.
546. Kuta C., *Epidemie w PRL*, „wSieci Historii" 2021, nr 7–8.
547. Kuta C., *Pamięci Żołnierzy Wyklętych". Barbara Niemiec (1943–2014)*, krakow.ipn.gov.pl/pl4/edukacja/przystanek-historia.
548. Kuta C., *Małopolscy Bohaterowie „Solidarności". Roman Laskowski (1936–2014)*, krakow.ipn.gov.pl/pl4/edukacja/przystanek-historia.

549. Kuta C., *Ojcowie niepodległej Polski* [w:] *Zanim nastała wolność. Droga do niepodległej II Rzeczypospolitej*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.
550. Kuta C., Opulski R., *„Wielki syn swojej Ojczyzny". Działalność polityczna Adama Stefana Sapiehy* [w:] *„Dla Kościoła i narodu"… Kardynał Adam Sapieha*, Kraków 2021.
551. Kuta C., *Przełomowy czerwiec*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 6.
552. Kuta C., *Sprzeciw wobec zmian konstytucji PRL. Narodziny jawnej opozycji antykomunistycznej*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 1–2.
553. Kuta C., *Wojna z narodem w obronie PZPR i w interesie Moskwy*, „Wychowawca" 2021, nr 12.
554. Kutkowski A., *Gdy zajdzie potrzeba, gdy zechce tak los… Katyńczycy z Kowali*, Lublin 2021.
555. Kutkowski A., *Krok ku wolności. Protesty robotnicze w Czerwcu 1976 r.*, Lublin 2021.
556. Kwaśniak M., *Archiwum pamięci cyfrowej*, „Plus Minus. Rzeczpospolita", 15–16 V 2021 (dodatek *Nie tylko teczki…*).
557. Lesiakowski A., *Komendant „Harry" – z Przebraża do Lublina*, „Kurier Lubelski", 6 VII 2021.
558. Leśkiewicz R., *Co się działo przed 6 kwietnia*, „Gazeta Policyjna" 2021, nr 4.
559. Leśkiewicz R., *Historia jedna, opinii wiele*, „Rzeczpospolita", 13 IX 2021.
560. Leśkiewicz R., *Klik w historię najnowszą*, computerworld.pl/news.
561. Lewandowski A.S., *Wyklęty piłsudczyk. Historia ppłk. Wacława Lipińskiego*, przystanekhistoria.pl.
562. Ligarski S., Majchrzak G., *Nieoficjalny 3 maja w PRL*, „Pamięć i Przyszłość" 2021, nr 1.
563. Ligarski S., *„Zemsta za Katyń", czyli organizacje młodzieżowe w walce o pamięć o Zbrodni Katyńskiej (1945–1956)*, „Kombatant" 2021, nr 4.
564. Ligarski S., *Cisza tak niesamowita*, „Plus Minus. Rzeczpospolita", 30 IV 2021.
565. Ligarski S., *Debaty Gierka*, „Do Rzeczy" 2021, nr 4.
566. Ligarski S., *Dowódca czołgu 102 szykuje Polskę na olimpiadę*, „Plus Minus. Rzeczpospolita", 23 VII 2021.
567. Ligarski S., *Dowódca czołgu 102 w stanie wojennym*, „Nasza Historia" 2021, nr 12.
568. Ligarski S., *Dziennik Telewizyjny – propagandowa tuba stanu wojennego*, dzieje.pl.
569. Ligarski S., *Haniebne posiedzenie. 25–26 stycznia 1982*, „Kombatant", grudzień 2021.
570. Ligarski S., *Kryptonim „Azalia" czyli wojsko w Radiokomitecie*, „Nasza Historia" 2021, nr 12.
571. Ligarski S., Majchrzak G., *„Inny świat" Gierka w czerwcu 1976 r.*, „wSieci Historii" 2021, nr 7–8 (dodatek *Dwa polskie czerwce*).
572. Ligarski S., Majchrzak G., *Kulisy „orędzia" Jaruzelskiego*, „Gazeta Polska" 2021, nr 49 (dodatek).
573. Ligarski S., Majchrzak G., Piotrowski P., *WRONa orła nie pokona* [w:] *Zabić nadzieję* (dodatek do tytułów prasowych wchodzących w skład grupy medialnej „Polska Press Grupa", 13 XII 2021).
574. Ligarski S., *Major Fydrych obchodzi Dzień Dziecka*, „Plus Minus. Rzeczpospolita", 28 V 2021.
575. Ligarski S., Marcinkiewicz M., *„Warchoły" ze szczecińskiego. Zapomniany strajk na Pomorzu Zachodnim 25 czerwca 1976 roku*, „Kombatant" 2021, nr 6.
576. Ligarski S., *Mity Czerwca'56*, „Plus Minus. Rzeczpospolita", 25 VI 2021.
577. Ligarski S., *Nie głosujesz, nie kłamiesz*, „Plus Minus. Rzeczpospolita", 21 III 2021.
578. Ligarski S., *Poznań 56. Bunt zawiedzionych nadziei*, „Do Rzeczy", 27 VI 2021.
579. Ligarski S., *Przebudzenie? Twórcy wobec powstania czerwcowego 1956 rok*, „Plus Minus. Rzeczpospolita", 29 VI 2021.
580. Ligarski S., *Rocznica pod ostrzałem*, dzieje.pl.
581. Ligarski S., *Strajk w Szczecinie 14–16 XII 1981 r.*, „wSieci Historii" 2021, nr 12.
582. Ligarski S., *Szczecin w stanie wojennym pierwsze dni*, „Pamięć i Przyszłość" 2021, nr 4.
583. Ligarski S., *Twórcy wobec 1989 roku*, „Bibuła", grudzień 2021.
584. Ligarski S., *W obronie wartości i tradycji. 3 maja 1946*, dzieje.pl.
585. Ligarski, S., *Dni bez prasy, 20–21 VIII 1981*, „Kombatant" 2021, nr 7–8.
586. Lisak M., *Report from the research conference „Polish-Jewish relations in the 20th century. Research-Controversies-Perspectives. New research challenges", Kielce, July 6, 2020*, „The Person and the Challenges" 2021, t. 11, nr 2.

587. Lisak M., *W USA, Izraelu… Jak zagranica postrzega pogrom Żydów w Kielcach?*, „Echo Dnia", 25 VI 2021.
588. Lubecka J., *„Papa Eicke". Twórca obozów koncentracyjnych*, przystanekhistoria.pl.
589. Lubecka J., *„To piękny kraj ta Polska…". Niemieckie koncepcje polityczne wobec ziem polskich* [w:] *Zanim nastała wolność. Droga do niepodległej II Rzeczypospolitej*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.
590. Lubecka J., *Biała Róża przeciwko Hitlerowi*, „Dziennik Polski", 13 V 2021.
591. Lubecka J., *Droga na zatracenie* [w:] *Zanim nastała wolność. Droga do niepodległej II Rzeczypospolitej*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.
592. Lubecka J., *Esesmani przed sądem SS*, przystanekhistoria.pl.
593. Lubecka J., *Jak Niemcy podbijali Afrykę?*, przystanekhistoria.pl.
594. Lubecka J., *Jałowe zwycięstwo Densona*, „Dziennik Polski", 25 III 2021.
595. Lubecka J., *Konferencja w Poczdamie. Ostatnie spotkanie Wielkiej Trójki*, przystanekhistoria.pl.
596. Lubecka J., *Marzenia esesmana*, przystanekhistoria.pl.
597. Lubecka J., *Męczennik III Rzeszy*, „Dziennik Polski", 18 XI 2021.
598. Lubecka J., *Piekło Dantego to komedia*, „Dziennik Polski", 10 IX 2021 (dodatek *Śmierć od gazu*).
599. Lubecka J., *Pierwszy był KL Dachau. Jak wyglądało centralne zarządzanie niemieckimi obozami*, przystanekhistoria.pl.
600. Lubecka J., *Rozczarowująca odpowiedź niemieckich biskupów na list biskupów polskich*, przystanekhistoria.pl.
601. Lubecka J., *Winni nieosądzeni – rozważania o niemieckich sprawcach w rocznicę procesów Greisera i Stroopa*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 9.
602. Lubecka J., *Żydzi w Europie Hitlera*, „Dziennik Polski", 15 X 2021 (dodatek *Śmierć za ratowanie*).
603. Łabędzki B., *Odwet za Łupaszkę*, „Nasz Dziennik", 1 III 2021.
604. Łabuszewski T., *Operacja „Zachód"*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 1–2.
605. Łatka R., *Cardinal Stefan Wyszyński: on the road to greatness (1901–1956)*, polishhistory.pl.
606. Łatka R., *Czy prymas Stefan Wyszyński był antykomunistą?*, „Do Rzeczy" 2021, nr 36.
607. Łatka R., *Dorobek wreszcie przypomniany*, „wSieci Historii" 2021, nr 9–10.
608. Łatka R., *Jezuicka codzienność po wojnie*, „Nowe Książki" 2021, nr 4.
609. Łatka R., *Komunizm zdemaskowany*, „Nowe Książki" 2021, nr 7–8.
610. Łatka R., *Kościół katolicki a Solidarność*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 7–8.
611. Łatka R., Łeszczyński G., Pamrów B., Szczypta-Szczęch R., *Prymas Tysiąclecia. Kardynał Stefan Wyszyński (1901–1981). Życie i nauczanie. Materiały edukacyjne dla nauczycieli historii klas VII–VIII szkół podstawowych oraz szkół ponadpodstawowych*, Warszawa–Kraków 2021.
612. Łatka R., *Nie jestem politykiem*, „Gość Niedzielny" 2021, nr 20 (dodatek historyczny *Duszpasterz i mąż stanu. 40. rocznica śmierci kardynała Stefana Wyszyńskiego*).
613. Łatka R., *Nie taki antykomunista… Rozmowy SB z bp. Henrykiem Gulbinowiczem, cz. II: 1975–1977*, „wSieci Historii" 2021, nr 1–2.
614. Łatka R., *Nie taki antykomunista… Rozmowy SB z bp. Henrykiem Gulbinowiczem, cz. III: 1976–1985*, „wSieci Historii" 2021, nr 3–4.
615. Łatka R., *Nie tylko jeden donos*, „Do Rzeczy" 2021, nr 22.
616. Łatka R., *Niewygodny prorok?*, „Nowe Książki" 2021, nr 7–8.
617. Łatka R., *Ojczyny brońmy miłością. Rozmowa z dr. hab. Rafałem Łatką, historykiem z Instytutu Pamięci Narodowej,* „Kombatant" 2021, nr 9.
618. Łatka R., *Primate Stefan Wyszyński: leader of the Church and nation (1956–1981)*, polishhistory.pl.
619. Łatka R., *Prymas August Hlond w realiach powojennej Polski*, „Teologia Polityczna Co Tydzień" 2021, nr 275, teologiapolityczna.pl.
620. Łatka R., *Prymas Stefan Wyszyński – przywódca Kościoła i Narodu*, „Rzeczpospolita", 9 IX 2021 (dodatek *Warszawskie Targi Książki*).

621. Łatka R., *Rafał Łatka rozmawia z dr. Danielem Gucewiczem współautorem książki „Grudniowa kolęda. Kościół katolicki w Trójmieście wobec Grudnia '70*, „wSieci Historii" 2021, nr 1–2.
622. Łatka R., *Rafał Łatka rozmawia z dr. hab. Pawłem Skibińskim o najnowszych czwartym tomie „Pro memoria" kardynała Stefana Wyszyńskiego z lat 1956–1957*, „wSieci Historii" 2021, nr 3–4.
623. Łatka R., *Rafał Łatka rozmawia z dr. Jarosławem Durką autorem książki „Władze Polski »ludowej« wobec Jasnej Góry w latach 1945–1989"*, „wSieci Historii" 2021, nr 11–12.
624. Łatka R., *Rafał Łatka rozmawia z dr. Robertem Spałkiem o książce pod jego redakcją „Sprzeczne narracje. Z historii powojennej Polski 1944–1989"*, „wSieci Historii" 2021, nr 5–6.
625. Łatka R., *Rafał Łatka rozmawia z prof. Markiem Kornatem na temat książek dr. Krzysztofa Raka „Polska niespełniony sojusznik Hitlera" oraz „Piłsudski między Stalinem a Hitlerem*, „wSieci Historii" 2021, nr 9–10.
626. Łatka R., *Rafał Łatka rozmawia z Romanem Graczykiem o jego najnowszej książce „Demiurg. Biografia Adama Michnika"*, „wSieci Historii" 2021, nr 5–6.
627. Łatka R., *Spotkania na szczycie*, „Do Rzeczy" 2021, nr 18.
628. Łatka R., W Kręgu Klio, „wSieci Historii" 2021, nr 1–2.
629. Łatka R., W Kręgu Klio, „wSieci Historii" 2021, nr 3–4.
630. Łatka R., W Kręgu Klio, „wSieci Historii" 2021, nr 5–6.
631. Łatka R., *W Kręgu Klio*, „wSieci Historii" 2021, nr 7–8.
632. Łatka R., *W Kręgu Klio*, „wSieci Historii" 2021, nr 9–10.
633. Łatka R., *W Kręgu Klio*, „wSieci Historii" 2021, nr 11–12.
634. Łatka R., *Wybielanie*, „Do Rzeczy" 2021, nr 28.
635. Łatka R., *Znacznie więcej niż duszpasterstwo. Relacje państwo–Kościół w ostatniej dekadzie PRL*, „Rzeczpospolita", 23 IX 2021 (dodatek *XXVI Targi Wydawców Katolickich*).
636. Łatka R., *Antypolskie schematy*, „Nowe Książki" 2021, nr 2.
637. Ługowska W., *Kadry z niecodziennego życia – opracowanie i konserwacja albumu Agnieszki Wisły*, przystanekhistoria.pl.
638. Łysak K., *Harcerska Służba Polsce Socjalistycznej w świetle tygodnika „Na Przełaj" z 1973 r.*, „Krakowski Rocznik Historii Harcerstwa" 2020, t. 16 (druk 2021).
639. Majchrzak G., *„Bij Ruska!" w apogeum stalinizmu*, „Nasza Historia" 2021, nr 8.
640. Majchrzak G., *„Cześć bohaterom Poznania". Polacy wobec Czerwca '56*, „Kombatant" 2021 nr 6.
641. Majchrzak G., *„Każdy z nas, co najmniej jeden raz przechodził tzw. ścieżkę zdrowia", czyli represje po wydarzeniach czerwca 1976 roku*, dzieje.pl.
642. Majchrzak G., *„Łagodny" stan wojenny*, „Nasza Historia" 2021, nr 12.
643. Majchrzak G., *„Mniejsze zło"*, „Dziennik Bałtycki", 10 XII 2021 (dodatek *Czterdziestolecie stanu wojennego*).
644. Majchrzak G., *„Otoczenie, w którym się obraca ma go za człowieka świętego". Prymas Wyszyński oczami bezpieki*, dzieje.pl.
645. Majchrzak G., *„Polską rządzą robotnicy" – zagranica wobec Czerwca '76*, dzieje.pl.
646. Majchrzak G., *„Smutni panowie" na olimpijskim szlaku*, „wSieci Historii" 2021, nr 9–10.
647. Majchrzak G., *Atak na szkołę pożarniczą*, „Do Rzeczy" 2021, nr 49.
648. Majchrzak G., *Ciekawy sierpień 1981*, dzieje.pl.
649. Majchrzak G., *Czujna Służba Bezpieczeństwa*, „wSieci Historii" 2021, nr 3–4 (dodatek *Niespokojny rok 1971*).
650. Majchrzak G., *Głodówka w kościele św. Marcina*, „Kombatant" 2021, nr 5.
651. Majchrzak G., *I Krajowy Zjazd Delegatów NSZZ „Solidarność", czyli lekcja demokracji*, „Kombatant" 2021, nr 9.
652. Majchrzak G., *Ich śmierć była „mniejszym złem"* [w:] *Zabić nadzieję* (dodatek do tytułów prasowych wchodzących w skład grupy medialnej „Polska Press Grupa", 13 XII 2021).
653. Majchrzak G., *Jack Strong*, „Polska Zbrojna Historia" 2021, nr 4.

654. Majchrzak G., *Jak „zagranica" zmuszała Polskę do pokory. „Bratnia pomoc" – realne zagrożenie czy mit?*, tygodnik.tvp.pl.
655. Majchrzak G., *Kamasze 76*, „Sieci" 2021, nr 26.
656. Majchrzak G., *Kierowcy przeciwko władzom PRL, czyli blokada ronda*, „Kombatant" 2021, nr 7–8.
657. Majchrzak G., *Kolegia ds. wykroczeń – zapomniany filar stanu wojennego*, „Gazeta Polska" 2021 nr 49 (dodatek IPN).
658. Majchrzak G., *Kryptonim „Boisko"*, „wSieci Historii" 2021, nr 7–8.
659. Majchrzak G., *Kryptonim „Syrena", czyli preludium stanu wojennego*, muzhp.pl.
660. Majchrzak G., *Kryptonim „Żużel 88"*, „wSieci Historii" 2021, nr 5–6.
661. Majchrzak G., *Kuluarowy protest, czyli list 17*, dzieje.pl.
662. Majchrzak G., Ligarski S., *Czarny protest. 1 maja 1971 w Gdańsku*, „wSieci Historii" 2021, nr 3–4 (dodatek *Niespokojny rok 1971*).
663. Majchrzak G., Ligarski S., *Niespokojny rok 1971*, „wSieci Historii" 2021, nr 3–4 (dodatek *Niespokojny rok 1971*).
664. Majchrzak G., *Ludowa „sprawiedliwość" po 13 grudnia 1981 r.* [w:] *Zabić nadzieję* (dodatek do tytułów prasowych wchodzących w skład grupy medialnej „Polska Press Grupa", 13 XII 2021).
665. Majchrzak G., *Mit „mniejszego zła", czyli propaganda stanu wojennego*, „Dziennik Łódzki" 10 XII 2021 (dodatek).
666. Majchrzak G., *Nasi w Sejmie i Senacie*, dzieje.pl.
667. Majchrzak G., *Nie tylko Poznańskie Krzyże, czyli 25. rocznica Czerwca '56*, dzieje.pl.
668. Majchrzak G., *Niewiarygodny Kania, niezrozumiane dokumenty i złotousci generałowie LWP*, rp.pl.
669. Majchrzak G., *Od „mniejszego zła" do „mniejszego zła"*, dlapolonii.pl.
670. Majchrzak G., *Orłów Górskiego historia mniej znana*, „Nasza Historia" 2021, nr 7.
671. Majchrzak G., *Polacy przeciwko inwazji na Czechosłowację*, „Nasza Historia" 2021, nr 11.
672. Majchrzak G., *Polska piłka Anno Domini 1985, czyli MSW na tropie piłkarskich przekrętów*, przystanekhistoria.pl.
673. Majchrzak G., *Polskie czerwce w karnawale Solidarności*, „Nasza Historia" 2021, nr 6.
674. Majchrzak G., *Poznański Czerwiec w listach*, „wSieci Historii" 2021, nr 7–8 (dodatek *Dwa polskie czerwce*).
675. Majchrzak G., *Poznański Czerwiec w listach*, dzieje.pl.
676. Majchrzak G., *Procesy „warchołów"*, dzieje.pl.
677. Majchrzak G., *Protest „głodomorów", czyli głodówka w kościele św. Krzyża*, „Kombatant", 2021, nr 10.
678. Majchrzak G., *Przeciwko własnemu narodowi*, „Rzeczpospolita", 25 XI 2021 (dodatek *Targi Książki Historycznej*).
679. Majchrzak G., *Radio na kasetach*, „Kombatant" 2021 nr 2.
680. Majchrzak G., *Radomska „Solidarność" pamiętała*, „wSieci Historii" 2021, nr 7–8 (dodatek *Dwa polskie czerwce*).
681. Majchrzak G., *Rojenia tow. Kwiatkowskiego*, „Rzeczpospolita", 22 X 2021.
682. Majchrzak G., *SB nagrała, media wyemitowały. Największy sukces komunistycznej propagandy w czasach legalnej Solidarności*, tygodnik.tvp.pl.
683. Majchrzak G., *Stanisław Kania – zapomniany sekretarz*, dzieje.pl.
684. Majchrzak G., *Strajk, który doprowadził do zarejestrowania Niezależnego Zrzeszenia Studentów*, „Kombatant" 2021, nr 1.
685. Majchrzak G., Sztama P., *Trzy życiorysy Zarakowskiego*, „wSieci Historii" 2021, nr 11–12.
686. Majchrzak G., *Trener na celowniku SB*, „wSieci Historii" 2021, nr 1–2.
687. Majchrzak G., *Winna jest ekstrema „Solidarności"*, „Nasza Historia" 2021, nr 12.
688. Majchrzak G., *Za wolność Waszą i Naszą. Głodówka w kościele św. Krzyża w Warszawie, w październiku 1979 r.*, „Pamięć i Przyszłość" 2021, nr 2.

689. Majchrzak G., *Zbuntowani podchorążowie. Strajk w Wyższej Oficerskiej Szkole Pożarniczej*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 2.
690. Majchrzak G., *Znane i nieznane kulisy bydgoskiego marca 1981*, „Kombatant" 2021, nr 3.
691. Majewski M., *Dziesięciolecie współpracy Instytutu Pamięci Narodowej z Centrum Badania Ludobójstwa i Ruchu Oporu Mieszkańców Litwy oraz Litewskim Archiwum Akt Specjalnych*, ipn.gov.pl.
692. Majewski M., *Pułkownik Jewhen Konowalec*, przystanekhistoria.pl.
693. *Major Hubal*, komiks edukacyjny, rysunki T. Kleszcz, scenariusz B. Kluska, Łódź 2021.
694. Maksimiuk D., *August Cyfrowicz – pierwszy starosta białostocki w niepodległej Polsce*, przystanekhistoria.pl.
695. Maksimiuk D., *Bobrujsk – „stolica nadberezyńskiej Polski" (1919–1920)*, przystanekhistoria.pl.
696. Maksimiuk D., *Dekrety do walki z przeciwnikami politycznymi*, przystanekhistoria.pl.
697. Maksimiuk D., *Misja sędziego Straszewicza*, przystanekhistoria.pl.
698. Maksimiuk D., *Mistrz recenzji – rzecz o Jerzym Woszczyninie*, przystanekhistoria.pl.
699. Maksimiuk D., *O dyspozycyjnych sędziów! Polityka kadrowa w wymiarze sprawiedliwości w okresie stanu wojennego*, „Kurier Poranny" i „Gazeta Współczesna", 10 XII 2021 (dodatek *40. rocznica stanu wojennego*).
700. Maksimiuk D., *Obława Augustowska – „zbrodnia doskonała". Przypadek Bogumiły Bochyńskiej*, przystanekhistoria.pl.
701. Maksimiuk D., *Sowiecki obóz w Miednikach Królewskich*, przystanekhistoria.pl.
702. Makus G., *„Jastrząb" i „Żelazny". Bracia Niezłomni*, „Nasza Historia" 2021, nr 10.
703. Makus G., *„Żelazny" antykomunista. Zginął w obławie w 1951 r.*, „Kurier Lubelski", 11 X 2021.
704. Makus G., *Atak oddziału ppor. Leona Taraszkiewicza „Jastrzębia" na Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego we Włodawie, 22 X 1946 r.*, Lublin 2021.
705. Makus G., *Henryk Lewczuk „Młot"*, Warszawa 2021.
706. Makus G., *Kresowy zagończyk. Jan Borysewicz „Krysia", „Mściciel"*, „Kurier Lubelski", 7 IX 2021.
707. Makus G., *Przewodnik historyczno-turystyczny „Śladami Bohaterów". Szlakami walk oddziału partyzanckiego Obwodu WiN Włodawa 1945–1951*, Lublin 2021.
708. Makus G., *Siostra Bieruta w rękach „Jastrzębia" i „Boruty"*, „Kurier Lubelski", 20 VII 2021.
709. Makus G., *Tadeusz Kuncewicz „Podkowa". Legenda AK*, „Kurier Lubelski", 23 XI 2021.
710. Makus G., *Wyrok za ludzki gest. Tragedia rodziny Żaków ze wsi Czarny Las*, „Nasz Dziennik", 1 I 2021 (dodatek historyczny *Bezimienni bohaterowie*).
711. Malik A., *Nowohucki skrawek wolnej Polski*, „Gazeta Polska" 2021, nr 49.
712. Malik A., *Stan wojenny w Nowej Hucie*, „Dziennik Polski", 9 XII 2021.
713. Malik A., *Układ rzeszowsko-ustrzycki*, „Dziennik Polski", 18 II 2021.
714. Małachowska E., *Józefa Kantor*, Warszawa 2021.
715. *Małopolscy bohaterowie wojny 1920, ofiary zbrodni katyńskiej 1940*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.
716. Marcinkiewicz M., Ligarski S., *„Warchoły" ze szczecińskiego. Zapomniany strajk na Pomorzu Zachodnim 25 czerwca 1976 roku*, „Kombatant" 2021, nr 6.
717. Marcinkiewicz M., *Niech świat o nich zapomni – internowani* [w:] *Zabić nadzieję* (dodatek do tytułów prasowych wchodzących w skład grupy medialnej „Polska Press Grupa", 13 XII 2021).
718. Marcinkiewicz M., *Pobicie internowanych w ośrodku odosobnienia w Wierzchowie Pomorskim*, przystanekhistoria.pl.
719. Marek Ł., *Andrzej Półtawski – wybitny fenomenolog*, „Wychowawca" 2021, nr 10.
720. Marek Ł., *Arcybiskup Baraniak (1904–1977) – cichy kandydat na ołtarze*, „Sapientia" 2021, nr 68.
721. Marek Ł., *Arystokrata i biskup Kościoła*, „Dziennik Polski", 15 VII 2021.
722. Marek Ł., *Czarnobyl – katastrofa nie tylko ekologiczna*, „Dziennik Polski", 22 IV 2021.
723. Marek Ł., *Droga do obchodów roku 1966*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 4.
724. Marek Ł., *I Legion Polski (Puławski)* [w:] *Zanim nastała wolność. Droga do niepodległej II Rzeczypospolitej*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.

725. Marek Ł., *Kompromis w pewnych granicach. Porozumienie państwo–Kościół z 1950 roku*, przystanekhistoria.pl.
726. Marek Ł., *Ksiądz Popiełuszko – symbol duchownych niezłomnych*, „Sapientia" 2021, nr 66.
727. Marek Ł., *Peregrynacja obrazu bez obrazu*, „Dziennik Polski", 30 IX 2021.
728. Marek Ł., *Początek: „zielona budka"*, „Dziennik Polski", 7 X 2021.
729. Marek Ł., *Prymas „Zuzelski" i Polski*, „Dziennik Polski", 27 V 2021.
730. Marek Ł., *Przewodnik w czasach zniewolenia – ks. Franciszek Blachnicki*, przystanekhistoria.pl.
731. Marek Ł., *Soborowe publikacje ex-benedyktyna*, przystanekhistoria.pl.
732. Marek Ł., *Spytkowice i Miejsce w hołdzie Amerykanom. Rok 1926*, „Sapientia" 2020, nr 67.
733. Marek Ł., Śmierć Prymasa Tysiąclecia, „Sapientia" 2021, nr 68.
734. Marek Ł., Świąteczne życzenia – laickie kontra religijne, „Sapientia" 2020, nr 67.
735. Marek M., Sikorski T., Szwagrzyk K., *Znaki Pamięci. Ryngraf w Polskiej Historii*, Warszawa 2021.
736. Markiewicz M., *Białostocczyzna wobec powstania węgierskiego 1956 roku*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 10.
737. Markiewicz M., *Bój to był ostatni. Białostocka PZPR w latach osiemdziesiątych*, „Kurier Poranny" i „Gazeta Współczesna", 10 XII 2021 (dodatek *40. rocznica stanu wojennego*).
738. Markiewicz M., *Odwilż po białostocku*, przystanekhistoria.pl.
739. Markiewicz M., *Szlachcic na zagrodzie*, przystanekhistoria.pl.
740. Massalski A., *Harcerstwo w Polsce i na Ziemi Kieleckiej wobec wojny z bolszewikami w 1920 r.* [w:] *100-lecie bitwy Warszawskiej 1920–2020*, red. E. Smolińska i in., Kielce 2021.
741. *Materiał edukacyjny do wystawy elementarnej „Żołnierze Wyklęci. Podziemie niepodległościowe 1944–1963"*, Warszawa 2021.
742. Męczykowska B., Tomkiewicz M., *Sługa Boży Edmund Roszczynialski i rotmistrz Hipolit Roszczynialski* [w:] *Bohaterowie Niepodległej*, Gdańsk 2021.
743. Michliński R., *Cichociemni z Łączki. Zamordowani w więzieniu na Mokotowie*, „Nasz Dziennik", 15 II 2021 (dodatek historyczny *Wywalcz Polsce wolność lub zgiń*).
744. Michliński R., *Kwatera Obrońców Lwowa*, „Polska Zbrojna Historia" 2021, nr 3.
745. Michliński R., *Wyrok na wrogu wewnętrznym*, „Polska Zbrojna Historia" 2021, nr 1.
746. Milewska M., *Niemcy wobec wojny 1920 roku* [w:] *Bitwa warszawska z perspektywy wieku*, red. J. Załęczny, Pułtusk 2021.
747. Miwa-Młot M., *Cenzura i propaganda* [w:] *Stan wojenny 1981–1983*, teka edukacyjna, Katowice 2021.
748. Miwa-Młot M., *Wybuch powstania – pierwsze walki zwycięskie dla polskiej strony* [w:] *100-lecie. Powstania śląskie 1919–1920–1921–2021* (dodatek do tytułów prasowych wchodzących w skład grupy medialnej „Polska Press Grupa", 26 IV 2021).
749. Morawski R., *Pojazd Betlejemski*, „wSieci Historii" 2021, nr 1–2.
750. Morawski R., *Uroczystości pogrzebowe Prymasa Tysiąclecia – zdjęcia z Archiwum IPN*, ipn.gov.pl.
751. Mozgol R., *Reakcja państw i społeczeństw na świecie wobec wprowadzenia stanu wojennego w Polsce* [w:] *Stan wojenny 1981–1983*, teka edukacyjna, Katowice 2021.
752. Mozgol R., Światowa prasa o Górnym Śląsku (dodatek *100-lecie. Powstania śląskie 1919–1920–1921–2021* do tytułów prasowych wchodzących w skład grupy medialnej „Polska Press Grupa", 26 IV 2021).
753. Musiał F., *„… ja zaczął się tłumaczyć, że ja z Bezpieczeństwa". Armia Czerwona w Małopolsce w 1945 r. (odc. 2)*, krakow.ipn.gov.pl/pl4/edukacja/przystanek-historia.
754. Musiał F., *„Nie jest to pierwszy napad tego rodzaju…". Armia Czerwona w Małopolsce w 1945 r. (odc. 3)*, krakow.ipn.gov.pl/pl4/edukacja/przystanek-historia.
755. Musiał F., *„Od tego czasu nie mam żadnej wiadomości…". Armia Czerwona w Małopolsce w 1945 r. (odc. 5)*, ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn.
756. Musiał F., *„Wsio wystrelam". Armia Czerwona w Małopolsce w 1945 roku (odc. 1)*, ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn.

757. Musiał F., *„Zastrzelony w nocy przez żołnierzy sowieckich…". Armia Czerwona w Małopolsce w 1945 r. (odc. 4)*, krakow.ipn.gov.pl/pl4/edukacja/przystanek-historia.
758. Musiał F., *Donosem i pałką. Narzędzia działań bezpieki*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 5.
759. Musiał F., *Dzielnica cierpienia*, „Dziennik Polski", 5 III 2021 (dodatek w 80. rocznicę utworzenia getta w Krakowie).
760. Musiał F., *Europejska Solidarność*, twarzesolidarnosci.gosc.pl.
761. Musiał F., *I powstała Polska…* [w:] *Zanim nastała wolność. Droga do niepodległej II Rzeczypospolitej*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.
762. Musiał F., *Katyń – pamiętamy*, przystanekhistoria.pl.
763. Musiał F., *Komunistyczna bezpieka – represje i manipulacje*, „Kuryer Kielecki", 13 XII 2021, nr 3 (43) (dodatek *Stan wojenny. Ostatnia próba ocalenia systemu* do gazety „Echo Dnia", nr 289).
764. Musiał F., *Koniec wojny, ale nie zniewolenia*, przystanekhistoria.pl.
765. Musiał F., *Kto chce być wolny* [w:] *Zanim nastała wolność. Droga do niepodległej II Rzeczypospolitej*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.
766. Musiał F., *Między prawdą a propagandą, czyli trwałość mitu „mniejszego zła"*, Rzeczpospolita (dodatek *Targi Książki*), 25 XI 2021.
767. Musiał F., *Nie tylko szablą…* [w:] *Zanim nastała wolność. Droga do niepodległej II Rzeczypospolitej*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.
768. Musiał F., *Niełatwe akty heroizmu*, „Dziennik Polski", 15 X 2021 (dodatek *Śmierć za ratowanie życia*).
769. Musiał F., *Niemiecka fabryki śmierci*, „Dziennik Polski", 10 IX 2021 (dodatek Śmierć od gazu).
770. Musiał F., *Obalić wszystko* [w:] *Zanim nastała wolność. Droga do niepodległej II Rzeczypospolitej*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.
771. Musiał F., *Okrągły stół w pamięci Polaków*, przystanekhistoria.pl.
772. Musiał F., *Oswobodzenie KL Auschwitz – między pamięcią a propagandą*, przystanekhistoria.pl.
773. Musiał F., *Rzeczpospolita Zapomniana*, „Dziennik Polski", 22 I 2021 (dodatek „Rubikon. Dawniej »Przylądek Dobrej Nadziei«).
774. Musiał F., *Rzeczpospolita, czyli nasza* [w:] *Zanim nastała wolność. Droga do niepodległej II Rzeczypospolitej*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.
775. Musiał F., *Rzeź Wołyńska – ludobójstwo zapomniane?*, przystanekhistoria.pl.
776. Musiał F., *Słowem i piórem* [w:] *Zanim nastała wolność. Droga do niepodległej II Rzeczypospolitej*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.
777. Musiał F., *Sowiecki podbój Europy*, „Dziennik Polski", 21 I 2021.
778. Musiał F., *Teatr cieni* [w:] *Zanim nastała wolność. Droga do niepodległej II Rzeczypospolitej*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.
779. Musiał F., *W przededniu czasu próby* [w:] *Zanim nastała wolność. Droga do niepodległej II Rzeczypospolitej*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.
780. Musiał F., *Walka trwa*, „Dziennik Polski", 26 II 2021 (dodatek *Ostatnie powstanie* z okazji Narodowego Dnia Pamięci „Żołnierzy Wyklętych").
781. Musiał F., *Walka trwa*, „Echo Dnia", 26 II 2021 (dodatek *Ostatnie powstanie* z okazji Narodowego Dnia Pamięci „Żołnierzy Wyklętych").
782. Musiał F., *Walka trwa*, „Gazeta Krakowska", 26 II 2021 (dodatek *Ostatnie powstanie* z okazji Narodowego Dnia Pamięci „Żołnierzy Wyklętych").
783. Musiał F., *Wokół symboli narodowych i Święta Trzeciego Maja*, przystanekhistoria.pl.
784. Musiał F., Żołnierze Wyklęci – zapomniany fenomen, przystanekhistoria.pl.
785. Muszyński W., *Oswobodzenia KL Holleischen*, „Nasz Dziennik", 5 V 2021.
786. Muszyński W., Żołnierze z ryngrafami na piersi, „Nasz Dziennik", 5 V 2021.
787. Należniak P., *Zostali we Lwowie. Losy polskich rodzin Sturmów i Baranowskich*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 6.
788. Namsołek P., *Nieznane nazwiska ofiar Zbrodni Ponarskiej*, „Magazyn Wileński" 2021, nr 11.

789. Namysło A., Śląski polityk, obrońca wiary i demokracji. Jerzy Lewandowicz (1898–1973), „Biuletyn IPN" 2021, nr 11.
790. Neja J., *Pacyfikacja KWK „Wujek" w filmie Kazimierza Kutza*, „CzasyPismo" 2021, nr 2 (20).
791. Neja J., *„Odwilż" w Stalinogrodzie i „gorąca jesień" w Katowicach, czyli rok 1956 w przemianowanym województwie*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 10.
792. Neja J., *Antysowieckie epizody roku 1956*, „Polska Zbrojna. Historia" 2021, nr 2.
793. Neja J., *Górnośląski Czerwiec 1956 r.*, „wSieci Historii" 2021, nr 2 (dodatek).
794. Neja J., *Ofiara górników z „Wujka". Grudzień 1981 r. na Górnym Śląsku i w Zagłębiu Dąbrowskim*, „Nasz Dziennik", 13 XII 2021 (dodatek historyczny).
795. Neja J., *Pacyfikacje w województwie katowickim w grudniu 1981 r.*, twarzesolidarnosci.gosc.pl.
796. Niwiński P., Żołnierz Podziemnej Armii. Danuta Siedzikówna ps. „Inka", „Kwartalnik Wyklęci" 2021, nr 2 (22).
797. Niziołek P., *Dwie wsie, dwie mogiły – pacyfikacja Sikor-Tomkowięt i Wnor-Wand w lipcu 1943 r. i ich upamiętnienie*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 9.
798. Niziołek P., *Pieniądz na ziemiach polskich w pierwszych latach budowy reżimu komunistycznego* [w:] *Pieniądz czasów wojny i okupacji*, red. P. Niziołek, Białystok 2021.
799. Niziołek P., *Skarb z więzienia* [w:] *Pieniądz czasów wojny i okupacji*, red. P. Niziołek, Białystok 2021.
800. Niziołek P., *Stan wojenny na białostockich uczelniach*, „Kurier Poranny" i „Gazeta Współczesna", 10 XII 2021 (dodatek *40. rocznica stanu wojennego*).
801. Niziołek P., *Wstęp* [w:] *Pieniądz czasów wojny i okupacji*, red. P. Niziołek, Białystok 2021.
802. Noszczak B., *Bomby i ludzie. Emocje i nastroje mieszkańców Warszawy w dniach oblężenia we wrześniu 1939 r.* [w:] *Migawki z okupowanej Warszawy 1939*, red. R. Spałek, Warszawa 2021.
803. Noszczak B., *Nadwiślańska apokalipsa*, „Tygodnik Powszechny" 2021, nr 20.
804. Noszczak B., *Święto ze skazą*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 4.
805. Nowak S., *„Wołyniak" i jego walka o wolną Polskę*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 3.
806. Nowak S., *Adolf Pilch „Góra", „Dolina"*, Warszawa 2021.
807. Nowak S., *Józef Bellert*, Warszawa 2021.
808. Nowak S., *Piekło pod Dworcem Gdańskim*, „Nasza Historia" 2021, nr 8.
809. Nowak S., *Powstanie Warszawskie: niemiecki szał 1944*, „Nasza Historia" 2021, nr 10.
810. Nowak S., *Zwycięskie bitwy Wyklętych*, „Rakowiecka 37. Biuletyn Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL" 2021, nr 13.
811. *Oferta edukacyjna Oddziałowego Biura Edukacji Narodowej IPN w Gdańsku na rok szkolny 2021/2022*, oprac. B. Januszewski, Gdańsk 2021.
812. Olejniczak A., *Konspiracja młodzieżowa w powiecie bolesławieckim 1950–1951. „Tajna Organizacja Sikorski Dolny Śląsk nr 1"*, przystanekhistoria.pl.
813. Opulski R., *„Polnische Wehrmacht": „marionetki Beselera" czy zalążek wojska polskiego?* [w:] *Zanim nastała wolność. Droga do niepodległej II Rzeczypospolitej*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.
814. Opulski R., *Komitet Narodowy Polski* [w:] *Zanim nastała wolność. Droga do niepodległej II Rzeczypospolitej*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.
815. Opulski R., *Mit Wielkiej Wojny Ojczyźnianej*, „Dziennik Polski", 24 VI 2021.
816. Opulski R., *Norymberski proces niemieckich zbrodniarzy*, przystanekhistoria.pl.
817. Opulski R., *Nowy stary ład. Traktat pokojowy w Wersalu* [w:] *Zanim nastała wolność. Droga do niepodległej II Rzeczypospolitej*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.
818. Opulski R., *Polnische Wehrmacht – „marionetki Beselera" czy zalążek wojska polskiego?*, histmag.org.
819. Opulski R., *Pomarcowa emigracja*, przystanekhistoria.pl.
820. Opulski R., *Powrót sprawy polskiej na arenę międzynarodową* [w:] *Zanim nastała wolność. Droga do niepodległej II Rzeczypospolitej*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.
821. Opulski R., *Radio Wolna Europa. Głos wolności, głos nadziei*, przystanekhistoria.pl

822. Opulski R., *Rozstrzelany Maj '46 w Krakowie*, „Dziennik Polski", 6 V 2021.
823. Opulski R., *Stalin! Stalin! Stalin! Kult przywódcy Związku Sowieckiego w komunistycznej Polsce*, przystanekhistoria.pl.
824. Ostapiuk M., *Historia kapitana Gracjana Fróga „Szczerbca"*, „Nasza Historia" 2021, nr 4.
825. Ostapiuk M., *Kapitan Gracjan Fróg „Szczerbiec" 1911–1951*, Białystok 2021.
826. Ostapiuk M., *Kapitan Romuald Rajs „Bury" (polemika z Piotrem Gontarczykiem)*, „Nasza Historia" 2021, nr 4.
827. Ostapiuk M., *Partyzancki Oddział „Wiktora"*, „Nasza Historia" 2021, nr 10.
828. Ostapiuk M., *Rodzina Dąbrowskich z Dud Puszczańskich*, „Nasza Historia" 2021, nr 11.
829. *Oto czynię wszystko nowe. W rocznicę IV pielgrzymki Ojca Świętego do Ojczyzny*, oprac. P. Leszczyńska, Białystok 2021.
830. Paczoska-Hauke A., Nowak S., *Tadeusz Ośko „Sęp"*, Gdańsk 2021.
831. Paduchowski W., *Jeszcze nie rząd, ale więcej niż Komitet* [w:] *Zanim nastała wolność. Droga do niepodległej II Rzeczypospolitej*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.
832. Paduchowski W., *Tarnów i Nowy Sącz w walce o Niepodległą* [w:] *Zanim nastała wolność. Droga do niepodległej II Rzeczypospolitej*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.
833. Panfil T., *„Ziemię naszą z rąk najezdnej dziczy raz jeszcze krwią kupujemy…"*, „Nasza Historia" 2021, nr 1 (93).
834. Panfil T., *Bitwa pod Mokrą. Wołyńska Brygada Kawalerii w obronie polskiej granicy*, „Gazeta Polska" 2021, nr 35.
835. Panfil T., *Chocim 1621. Rzeczpospolita samotnie piersiami swych żołnierzy uratowała Europę*, „Nasza Historia" 2021, nr 10.
836. Panfil T., *Cisza i wołanie cmentarzy. Cmentarze w polskiej historii i tradycji*, „Gazeta Polska" 2021, nr 43.
837. Panfil T., *Godne święta i karnawały. O Bożym Narodzeniu i początkach roku*, „Gazeta Polska" 2021, nr 51–52.
838. Panfil T., *Króla Jana droga pod Wiedeń. Czego dowiadujemy się z listów Sobieskiego do Marysieńki?*, „Gazeta Polska" 2021, nr 37.
839. Panfil T., *Naród wszystko może! Maurycy Mochnacki i Powstanie Listopadowe*, „Gazeta Polska" 2021, nr 47.
840. Panfil T., *Niemiecka zemsta po latach. Prauziński – malarz Powstania Wielkopolskiego*, „Gazeta Polska" 2021, nr 51–52.
841. Panfil T., *Szczecińskie grudnie*, „Nasza Historia" 2021, nr 11.
842. Panfil T., Święta po trzykroć Noc. *Zwyczaje i obyczaje staropolskie związane z Bożym Narodzeniem*, „Nasza Historia" 2021, nr 1 (93).
843. Panfil T., *Tobie Polsko, tych naszych serc bicie. Zwycięski zryw wolności (O Powstaniu Wielkopolskim)*, „Gazeta Polska" 2021, nr 51–52.
844. Panfil T., *Tora! Tora! Tora! 80. rocznica ataku na Pearl Harbor*, „Gazeta Polska" 2021, nr 49.
845. Panfil T., *W jakim języku Adam rozmawiał z Bogiem? Koncepcje początków mowy ludzkiej*, „Gazeta Polska" 2021, nr 46.
846. Panfil T., *Wojna chocimska roku Pańskiego 1621. 400 lat temu Polska obroniła Europę przed islamem*, „Gazeta Polska" 2021, nr 40.
847. Paszek M., *20 stycznia 2021 r. upływa 75 lat od wydania rozkazu ustanawiającego wojskowe sądy i prokuratury rejonowe*, katowice.ipn.gov.pl.
848. Piątkowski S., *Fala aresztowań i egzekucji podczas Sonderaktion Lublin*, „Kurier Lubelski", 9 XI 2021.
849. Piątkowski S., *Masowy mord Żydów przy dźwiękach muzyki*, „Kurier Lubelski", 2 XI 2021.
850. Piekarz A., *Śmierć zamiast honorów. Cichociemni w komunistycznym więzieniu na Zamku w Lublinie*, „Nasz Dziennik", 15 II 2021 (dodatek historyczny *Wywalcz Polsce wolność lub zgiń*).
851. Pietrzyk-Dąbrowska E., *Granaty, fałsz i morderstwa*, „Dziennik Polski", 28 I 2021.

852. Pietrzykowski S. *„Walka przeciw Niemcom, walka, która musiała skończyć się śmiercią w boju…”. O powstaniu w getcie warszawskim*, poznan.ipn.gov.pl.
853. Pietrzykowski S., *1 maja 1962 roku – początek upamiętniania Sprawiedliwych wśród Narodów Świata*, przystanekhistoria.pl.
854. Pietrzykowski S., *Relacja ocalałej wielkopolskiej Żydówki Cipory Zomer*, poznan.ipn.gov.pl.
855. Pietrzykowski S., *Wielkopolscy Żydzi, uczestnicy powstania w getcie warszawskim – Abraham Eger/Ajger i Abraham Diamant*, poznan.ipn.gov.pl.
856. Pietrzykowski Sz., *Pamięć o Czachulcu Nowym*, chaim-zycie.pl.
857. Pietrzykowski Sz., *Przeżyłem dzięki zbiegom okoliczności – historia Benjamina Jacobsa*, chaim-zycie.pl.
858. Pięciak K., *1946. Partyzancka wojna*, „Dziennik Polski”, „Echo Dnia”, „Gazeta Krakowska”, 26 II 2021 (dodatek prasowy *Ostatnie powstanie* z okazji Narodowego Dnia Pamięci „Żołnierzy Wyklętych”).
859. Pięciak K., *Grób pod Leskowcem*, „Dziennik Polski”, 28 VIII 2021.
860. Pięciak K., *Kampania wołyńska Legionów* [w:] *Zanim nastała wolność. Droga do niepodległej II Rzeczypospolitej*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.
861. Pięciak K., *Konspiracyjna szkoła podchorążych i oddział partyzancki Narodowych Sił Zbrojnych (NSZ-AK) por. „Czecha” oraz losy jego żołnierzy. Przyczynek do dziejów NSZ* – „Zeszyty Historyczne WiN-u” 2019, nr 49–50 (druk 2021).
862. Pięciak K., *Legenda wzgórza Kaim*, „Dziennik Polski”, 23 XII 2021.
863. Pięciak K., *Legenda wzgórza Kaim*, krakow.ipn.gov.pl/pl4/edukacja/przystanek-historia.
864. Pięciak K., *Paczki z Czernichowa*, „Dziennik Polski”, 15 X 2021 (dodatek Śmierć za ratowanie życia).
865. Pięciak K., Siwiec-Cielebon M., *Mieczysław Zaręba (1929–1949)*, ulotka informacyjna.
866. Pięciak K., *W austriackich mundurach* [w:] *Zanim nastała wolność. Droga do niepodległej II Rzeczypospolitej*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.
867. Pięciak K., *W obronie południowej granicy*, „Dziennik Polski”, 21 X 2021.
868. Pięciak K., *Wielkopolska niepodległa* [w:] *Zanim nastała wolność. Droga do niepodległej II Rzeczypospolitej*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.
869. Pilarski S., *„Element [nadal] niebezpieczny”? Ankietyzacja działaczy politycznych, żołnierzy i oficerów WP oraz funkcjonariuszy służb mundurowych II Rzeczypospolitej w okresie PRL*, przystanekhistoria.pl.
870. Pilarski S., *„Smerfy”, „Debiutanci” i inni – łódzkie środowiska studenckie u schyłku istnienia PRL*, przystanekhistoria.pl.
871. Pilarski S., *13 grudnia roku pamiętnego…*, Dziennik Łódzki, 10 XII 2021 (dodatek *40. rocznica stanu wojennego. Represje, internowania i opór w regionie łódzkim*).
872. Pilarski S., *Antoni Gałecki – z igrzysk pod Tobruk i Monte Cassino*, „Dziennik Łódzki”, 19 VII 2021 (dodatek historyczny *Bohaterowie olimpijskich aren. Od Aten do Tokio*).
873. Pilarski S., *Brak zgody Polski na przemarsz wojsk sowieckich w 1939 r.*, przystanekhistoria.pl.
874. Pilarski S., *Gdy prawo zamienia się w bezprawie. Jak łatwo represjonować opozycjonistów?*, „Gazeta Polska”, 8 XII 2021.
875. Pilarski S., *Marsz głodowy w Łodzi. 30 lipca 1981 r.*, Łódź 2021.
876. Pilarski S., *Najdłuższy i największy strajk studencki w Europie*, „Dziennik Łódzki, 19 II 2021 (dodatek *40. rocznica strajku studenckiego w Łodzi*).
877. Pilarski S., *Olimpijczycy z piętnem historii w życiorysie*, „Dziennik Łódzki”, 19 VII 2021 (dodatek historyczny *Bohaterowie olimpijskich aren. Od Aten do Tokio*).
878. Pilarski S., *Proces Andrzeja Słowika i Jerzego Kropiwnickiego*, przystanekhistoria.pl.
879. Pilarski S., *Rumuńska droga do wolności*, „Biuletyn IPN” 2021, nr 12.
880. Pilarski S., *Sport z polityką w tle – rzecz o mistrzostwach świata w Krynicy w 1931 r.*, przystanekhistoria.pl.

881. Pilarski S., *Strajkowali, by działać legalnie*, „Łódzkie.pl. Czasopismo samorządowe województwa łódzkiego" 2021, nr 2.
882. Pilarski S., *Wymiar (nie)sprawiedliwości w okresie stanu wojennego w regionie łódzkim*, „Dziennik Łódzki", 10 XII 2021 (dodatek *40. rocznica stanu wojennego. Represje, internowania i opór w regionie łódzkim*).
883. Pilarski S., *Wznosząca fala „Solidarności"*, „Dziennik Łódzki, 19 II 2021 (dodatek *40. rocznica strajku studenckiego w Łodzi*).
884. Pilarski S., *Zanim zaczął się strajk*, „Dziennik Łódzki, 19 II 2021 (dodatek *40. rocznica strajku studenckiego w Łodzi*).
885. Pilarski S., Życiorys zawikłany. Józef Torwiński (1890–1980), „Biuletyn IPN" 2021, nr 4.
886. Piwko R., *Areszt polowy NKWD w Byszówce koło Klimontowa*, „Nasz Dziennik", 10 IX 2021.
887. Piwko R., *Na Kielecczyźnie: Niełatwe wybory*, „Dziennik Polski", „Echo Dnia", „Gazeta Krakowska", 26 II 2021 (dodatek *Ostatnie powstanie* z okazji Narodowego Dnia Pamięci „Żołnierzy Wyklętych").
888. Piwko R., *Na Kielecczyźnie: W potrzasku*, „Dziennik Polski", „Echo Dnia", „Gazeta Krakowska", 26 II 2021 (dodatek *Ostatnie powstanie* z okazji Narodowego Dnia Pamięci „Żołnierzy Wyklętych").
889. Piwko R., *Na Kielecczyźnie: Wierni do końca*, „Dziennik Polski", „Echo Dnia", „Gazeta Krakowska", 26 II 2021 (dodatek *Ostatnie powstanie* z okazji Narodowego Dnia Pamięci „Żołnierzy Wyklętych").
890. Piwko R., *Ostrowiec Świętokrzyski* [w:] *Tu rodziła się Solidarność. Katalog wystawy*, red. M. Marek, Warszawa 2021.
891. Piwko R., *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Sandomierzu*, „Nasz Dziennik", 23 IV 2021.
892. Piwko R., *Powojenne losy Bronisława Sokołowskiego jako przykład długoletniej inwigilacji oraz nieudanego werbunku*, „Kuryer Kielecki", 13 XII 2021, nr 3 (43) (dodatek *Stan wojenny. Ostatnia próba ocalenia systemu* do gazety „Echo Dnia", nr 289).
893. Piwko R., *Sandomierskie pocztówki historyczne odc. 25. Kronika wydarzeń w okresie okupacji niemieckiej w powiecie sandomierskim*, „Sandomierzanin. Pismo Społeczno-Kulturalne" 2021, nr 1.
894. Piwko R., *Sandomierskie pocztówki historyczne odc. 28. Hipolit Duljasz – działacz komunistyczny*, „Sandomierzanin. Pismo Społeczno-Kulturalne" 2021, nr 5–6.
895. Piwko R., *Sandomierskie pocztówki historyczne odc. 29. Hipolit Duljasz – szef Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Sandomierzu… i nie tylko*, „Sandomierzanin. Pismo Społeczno-Kulturalne" 2021, nr 7–8.
896. Piwko R., *Sandomierskie pocztówki historyczne odc. 30. Roman Parlicki „Kamil" – tajemniczy kierownik Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Sandomierzu*, „Sandomierzanin. Pismo Społeczno-Kulturalne" 2021, nr 9–10.
897. Piwko R., *Sandomierskie pocztówki historyczne odc. 31. Józef Bryła i ucieczka z więzienia w Sandomierzu*, „Sandomierzanin. Pismo Społeczno-Kulturalne" 2021, nr 11–12.
898. Pleskaczyński A., *„Wartheland. Dzieje zbrodni" – Świat nadludzi i świat podludzi. Życie w Kraju Warty okiem obiektywów*, strona internetowa „Głosu Wielkopolskiego", rozmowa przeprowadzona przez red. Grzegorza Okońskiego, 1 XI 2021.
899. Pleskaczyński A., *Powstańcy dla Rzeczypospolitej* [w:] *27 Grudnia Narodowy Dzień Zwycięskiego Powstania Wielkopolskiego* (dodatek do tytułów prasowych wchodzących w skład grupy medialnej „Polska Press Grupa", 24 XII 2021).
900. Pleskaczyński A., *Wielkopolscy ochotnicy na wojnie polsko-bolszewickiej*, przystanekhistoria.pl.
901. Pleskaczyński A., *Wywiad z Adamem Pleskaczyńskim autorem książki „Wartheland. Dzieje zbrodni"*, rozmowa przeprowadzona przez red. Dawida Siutę i Andrzeja Włuska, 15 XI 2021, historykon.pl.
902. Pleskot P., *Hitler w Warszawie (5 października 1939 r.). Triumfalna parada Niemców, dramat warszawiaków, plany spiskowców* [w:] *Migawki z okupowanej Warszawy. 1939*, red. R. Spałek, Warszawa 2021.

903. Pleskot P., *Katyń: ludobójstwo* [w:] *Polaków dzieje malowane. Dzieła ilustrujące historię i tradycję narodu*, red. E. Olczak, Warszawa 2020 (druk 2021).
904. Pleskot P., *Ronald Reagan: od aktora do prezydenta*, przystanekhistoria.pl.
905. Pleskot P., *Słowa mocniejsze niż czyny. USA wobec stanu wojennego*, dlapolonii.pl.
906. Pleskot P., *Wedrzeć się do konsulatu USA*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 5.
907. Pleskot P., *Wróżenie z newsów. Ambasada USA w Warszawie a stan wojenny*, „Do Rzeczy" 2021, nr 50.
908. Poboży R., *Okiem esbeckiej kamery*, „wSieci Historii" 2021, nr 3–4 (dodatek *Niespokojny rok 1971*).
909. Poboży R., *Strajk w Hucie Katowice*, „wSieci Historii" 2022, nr 1–2 (druk 2021).
910. Podemski M., Sobócki W., *Powstanie Wielkopolskie 1918–1919. Materiały edukacyjne do wystawy elementarnej*, Poznań 2021.
911. Podgórski A., *Niemiecki obóz pracy SS w Poniatowej (23 luty 1942 – 4 listopad 1943) – Werke Ponjatowa GmbH im SS-Arbeitslager Ponjatowa*, bmw 2021.
912. Poleszak S., *Zwalczanie oddziałów podziemia niepodległościowego przez UB po 1947 r. przy użyciu „legendy" o organizacji centralnej*, przystanekhistoria.pl.
913. *Powstanie i działalność rolniczej „Solidarności" w Świętokrzyskiem*, oprac. M. Grosicka, „Kuryer Kielecki", 19 IV 2021 (dodatek do gazety „Echo Dnia").
914. Przegiętka M., *Hans Frank*, przystanekhistoria.pl.
915. Przegiętka M., *Centrala Gestapo w Berlinie*, przystanekhistoria.pl.
916. Przegiętka M., *Czy pakt Ribbentrop-Mołotow był „paktem dwóch marksistowskich ideologii"?*, ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn.
917. Przegiętka M., *Gestapo – policja polityczna III Rzeszy*, przystanekhistoria.pl.
918. Przegiętka M., *Komory gazowe w obozach Trzeciej Rzeszy*, dodatek do „Dziennika Polskiego", 10 IX 2021.
919. Przegiętka M., *Rozwiązanie Selbstschutzu*, histmag.org.
920. Przeperski M., *(Nie)wyrażalność przemiany. O książce Aleksandry Leyk i Joanny Wawrzyniak „Cięcia. Mówiona historia transformacji"*, „Kultura Liberalna" 2021, nr 7 (632) [kulturaliberalna.pl].
921. Przeperski M., *Chorąży pokoju, kat milionów*, „Nowe Książki" 2021, nr 7–8.
922. Przeperski M., *Ludwika Włodek – „Gorsze dzieci republiki. O Algierczykach we Francji" – recenzja i ocena*, histmag.org.
923. Przeperski M., *Prometeusze i realiści*, „Nowe Książki" 2021, nr 3.
924. Przeperski M., *Vivat, majowa jutrzenko!*, „Nowe Książki" 2021, nr 7–8.
925. Ptasińska M., *W służbie Rzeczypospolitej. 120. rocznica urodzin Stefana Korbońskiego*, „wSieci Historii" 2021, nr 7–8.
926. Ptasińska M., *Życie kulturalne 2. Korpusu Polskiego*, teologiapolityczna.pl.
927. Rabiega R., *Przygotowania do wprowadzenia stanu wojennego w Polsce*, „Dziennik Łódzki", 10 XII 2021 (dodatek *40. rocznica stanu wojennego. Represje, internowania i opór w regionie łódzkim*).
928. Rams A., *Narodziny Solidarności* [w:] *Stan wojenny 1981–1983*, teka edukacyjna, Katowice 2021.
929. Rembacka K., *Najlepiej zorganizowany punkt oporu przeciwko Gierkowi. Mało znany strajk w Dolnej Odrze w Czerwcu '76*, „Gazeta Wyborcza. Szczecin", 25 VI 2021.
930. Rembacka K., *Pełnomocnicy okręgowi na Ziemiach Zachodnich i Północnych. Przemyślana polityka kadrowa czy dzieło przypadku?*, „Pamięć i Przyszłość" 2021, nr 4.
931. Rembacka K., Żałobna manifestacja. 1 maja 1971 roku w Szczecinie, „Biuletyn IPN" 2021, nr 5.
932. *Remembering the 51st Anniversary of Communist-Era Massacre of Polish Workers*, wywiad Elli Kietlińskiej z dr. Piotrem Brzezińskim, „The Epoch Times", 17 XII 2021.
933. Rokicki P., *Wyjątkowa generacja. Wystawa IPN „Pokolenie Baczyńskiego"*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 9.
934. *Rolnicza „Solidarność" w Świętokrzyskiem po wprowadzeniu stanu wojennego*, oprac. M. Grosicka, „Kuryer Kielecki", 19 IV 2021 (dodatek do gazety „Echo Dnia").
935. Romanowska E., *„Sekcje tajne" w sądownictwie powszechnym (1950–1955)*, „wSieci Historii" 2021, nr 11–12.

936. Rosenbaum S., *Dekada inwigilacji. SB a Kazimierz Kutz w latach siedemdziesiątych*, „CzasyPismo" 2021, nr 2 (20).
937. Rosenbaum S., *Gdy alianci rządzili Górnym Śląskiem*, „Polska Zbrojna. Historia" 2021, nr 2.
938. Rosenbaum S., *Literat na celowniku KGB. Wokół inwigilacji Mieczysława R. Frenkla*, „CzasyPismo" 2021, nr 1 (19).
939. Rosenbaum S., *Obiekt, agenci i „Figurant". Służba Bezpieczeństwa wobec wydawnictwa „Śląsk"*, „CzasyPismo" 2021, nr 2 (20).
940. Rosenbaum S., Tracz B., *Korczok. Łowca dusz. Posługa duszpasterska i męczeństwo ks. Antoniego Korczoka (1891–1941)*, Gliwice 2021.
941. Rosenbaum S., *Wojciech Korfanty – polityk legenda*, „Polska Zbrojna. Historia" 2021, nr 2.
942. *Różne oblicza stanu wojennego*, red. D. Czerwiński, Gdańsk 2021.
943. Ruciński P., *Zjednoczone Koła Zjazdów Rolniczych – organizacja ziemian Galicji Wschodniej w pamiętnikowej relacji Karola Krusensterna (część I)*, „Echa Przeszłości" 2021, nr 22/2.
944. Ruzikowski T., *Huta Warszawa, socjalistyczny zakład pracy*, www.przystanekhistoria.pl.
945. Ruzikowski T., *Szlakiem porozumień. Oddziały NSZZ „Solidarność" w Regionie Mazowsze 1980–1981*, www.przystanekhistoria.pl.
946. Ruzikowski T., *W cieniu Czerwca 1976. Początki NSZZ „Solidarność" w województwie płockim*, www.przystanekhistoria.pl.
947. Ruzikowski T., *W kręgu polskości. Juliusz Bursche 1862–1942* [w:] *Migawki z okupowanej Warszawy 1939*, red. R. Spałek, Warszawa 2021.
948. Ryba J., *Paktując z wrogiem,* „Dziennik Polski", 29 VII 2021.
949. Sasanka P., *June 1976. Workers' victory at the cost of repression. The 45th anniversary of June 1976 protests*, „Polishhistory", 25 VI 2021.
950. Sasanka P., *Poznań 1956. A revolt that shook the system. The 65th anniversary of Poznań protests of 1956*, „Polishhistory", 27 VI 2021.
951. Sasanka P., *Zbuntowani z Ursusa* (dodatek historyczny) [w:] *Zbuntowani. Ursus '76*, scenariusz P. Graniak, J. Domżalski, P. Sasanka, A. Szot, ilustracje A. Graniak, Warszawa 2021.
952. Sasanka, P., *Model z Bałkanów. Jak Jugosławia Tity inspirowała Polaków*, „Polityka" 2021, nr 44.
953. Sawicki J., *„Żegota"*, „Biuletyn Informacyjny Światowego Związku Żołnierzy AK" 2021, nr 3.
954. Sawicki J., *Batalion „Znicza"*, „Biuletyn Informacyjny Światowego Związku Żołnierzy AK" 2021, nr 10.
955. Sawicki J., *Cichociemni – nowa jakość na polu walki*, „Biuletyn Informacyjny Światowego Związku Żołnierzy AK" 2021, nr 2.
956. Sawicki J., *Grupa Kampinos w Powstaniu Warszawskim*, „Biuletyn Informacyjny Światowego Związku Żołnierzy AK" 2021, nr 9.
957. Sawicki J., *Kobiety w walce*, „Biuletyn Informacyjny Światowego Związku Żołnierzy AK 2021, nr 4.
958. Sawicki J., *Kompania „Krawiec" w Powstaniu Warszawskim*, „Biuletyn Informacyjny Światowego Związku Żołnierzy AK" 2021, nr 8.
959. Sawicki J., *Krzyż Armii Krajowej*, „Biuletyn Informacyjny Światowego Związku Żołnierzy AK" 2021, nr 6.
960. Schabieński J., *Stan wojenny w województwie suwalskim*, „Kurier Poranny" i „Gazeta Współczesna", 10 XII 2021 (dodatek *40. rocznica stanu wojennego*).
961. Semczyszyn M., *22 июня 1941 года. Польская перспектива*, „Nowaja Polsza", 17 VI 2021.
962. Semczyszyn M., *Awans cywilizacyjny? Mit o pozytywnych stronach akcji „Wisła"*, „Pamięć i Przyszłość" 2021, nr 3.
963. Semczyszyn M., *Bojkowie i Łemkowie*, „Polacy i Ukraińcy. Dzieje sąsiedztwa. Pomocnik Historyczny Tygodnika Polityka" 2021, nr 8.
964. Semczyszyn M., *Czy na Pomorzu Zachodnim działało antykomunistyczne podziemie zbrojne?*, przystanekhistoria.pl.
965. Semczyszyn M., *Nie tylko Kielce*, „Polityka" 2021, nr 28.

966. Semczyszyn M., *Polska Organizacja Wojskowa – największa antykomunistyczna organizacja młodzieżowa na Pomorzu Zachodnim*, „Pamięć i Przyszłość" 2021, nr 3.
967. Semczyszyn M., *Porrajmos. Zagłada Cyganów na Wołyniu podczas okupacji niemieckiej (1941–1944)*, przystanekhistoria.pl.
968. Semczyszyn M., *Przesiedleńcy z akcji „Wisła" na Pomorzu Zachodnim*, przystanekhistoria.pl.
969. Semczyszyn M., *Ukarani akcją „Wisła"*, „Polacy i Ukraińcy. Dzieje sąsiedztwa. Pomocnik Historyczny Tygodnika Polityka" 2021, nr 8.
970. Semczyszyn M., *Wanda Dąbrowska z d. Wojtkiewicz „Alina", „Jadwiga" 1925–2021*, Szczecin 2021.
971. Semczyszyn M., *Wileńska łączniczka. Danuta Szyksznian-Ossowska „Sarenka"*, www.przystanekhistoria.pl.
972. Semczyszyn M., *Wolin – polskie początki* [w:] *Wolin – wyspa pamięci. Katalog wystawy Muzeum Okręgowego w Wolinie*, Wolin 2021.
973. Siedziako M., *„We want to deprive those in power of their power". Fighting Solidarity 1982–1990*, polishhistory.pl.
974. Siedziako M., *Gorący styczeń*, „Polityka" 2021, nr 5.
975. Siedziako M., *Lekcja dialogu*, „Polacy i Ukraińcy. Dzieje sąsiedztwa. Pomocnik Historyczny Tygodnika Polityka" 2021, nr 8.
976. Siedziako M., *O włos od tragedii? Rozbicie strajku w Stoczni Szczecińskiej im. Adolfa Warskiego 14/15 grudnia 1981 r.*, „Pamięć i Przyszłość" 2021, nr 4.
977. Siedziako M., *Ponad licznymi granicami*, „Polacy i Ukraińcy. Dzieje sąsiedztwa. Pomocnik Historyczny Tygodnika Polityka" 2021, nr 8.
978. Siedziako M., *Równoległe rzeczywistości? Konstytucyjne zasady prawa wyborczego do Sejmu a praktyka polityczna PRL*, „Pamięć i Przyszłość" 2021, nr 1 (51).
979. Siedziako M., *Stocznię w Szczecinie rozbito nocą* [w:] *Zabić nadzieję* (dodatek do tytułów prasowych wchodzących w skład grupy medialnej „Polska Press Grupa", 13 XII 2021).
980. Siedziako M., *Trzydziestopięciolecie Solidarności Walczącej w Szczecinie*, „Pamięć i Przyszłość" 2021, nr 3 (53).
981. Siekierka M., *„Bomba na Wołyniu"*, „Na Rubieży" 2021, nr 177.
982. Siekierka M., *2021 rokiem Stanisława Lema – lwowiaka*, „Na Rubieży" 2021, nr 178.
983. Siekierka M., *George Orwell miał rację*, „Na Rubieży" 2021, nr 176.
984. Siekierka M., *Historia pewnej fotografii*, „Na Rubieży" 2021, nr 178.
985. Siekierka M., *Narodowy Dzień Pamięci Ofiar Ludobójstwa – Obchody we Wrocławiu*, „Na Rubieży" 2021, nr 177.
986. Siekierka M., *Obchody 230. rocznicy uchwalenia Konstytucji 3 maja*, „Na Rubieży" 2021, nr 176.
987. Siekierka M., *Ruś Zakarpacka w polityce Niemiec*, „Na Rubieży" 2021, nr 178.
988. Siekierka M., *Szczepan Siekierka (1928–2021)*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 3.
989. Siekierka M., *Szczepan Siekierka jakiego nie znaliście*, „Na Rubieży" 2021, nr 174.
990. Siekierka M., *Ukraina krytykuje Bundestag za plany budowy pomnika dla Polaków*, „Na Rubieży" 2021, nr 173.
991. Siekierka M., *Stadion imienia Szuchewycza*, „Na Rubieży" 2021, nr 175.
992. Simiński H., *IPN szuka rodziny Władysława Wójcika*, „Gazeta Radomszczańska", 22 IV 2021.
993. Skoczek R., *Koncepcje podziału Górnego Śląska po plebiscycie* [w:] *100-lecie. Powstania śląskie 1919–1920–1921–2021* (dodatek do tytułów prasowych wchodzących w skład grupy medialnej „Polska Press Grupa", 26 IV 2021).
994. Skoczek R., *Rok 1921 na Górnym Śląsku*, Katowice 2021.
995. Skrok P., *Chełmska Bogarodzica*, „Nasza Historia" 2021, nr 9 (89).
996. Skrok P., *Juliusz Krzyżanowski: historia zwykłego żołnierza*, „Nasza Historia" 2021, nr 11 (91).
997. Skrok P., *Ksiądz Jan Szczepański Duchowny Niezłomny*, „Kurier Lubelski", 19 X 2021.
998. Skrok P., *Tylko świnie siedzą w kinie. O moralności pod okupacją*, „Nasza Historia" 2021, nr 11 (91).
999. Skrok P., *U Polskich bram straż trzymać mam...*, „Nasza Historia" 2021, nr 10 (90).

1000. Słomczyński T., *Słowem i Pieśnią. I Przegląd Piosenki Prawdziwej „Zakazane Piosenki". Hala Olivia, 20–22 sierpnia 1981 roku*, Gdańsk 2021.
1001. *Solidarność Walcząca. Kalendarz na rok 2022*, oprac. M. Wysocka, T. Balbus, Wrocław 2021.
1002. Sołtysik Ł., *Długa droga do rejestracji. Dolnośląska specyfika*, twarzesolidarnosci.gosc.pl.
1003. Sołtysik Ł., *Jerzy Gnieciak*, twarzesolidarnosci.gosc.pl.
1004. Sołtysik Ł., *Represje. Na celowniku bezpieki*, twarzesolidarnosci.gosc.pl.
1005. Sołtysik Ł., *Stanisław Helski*, twarzesolidarnosci.gosc.pl.
1006. Sołtysik Ł., *W obronie Solidarności. Strajki w KGHM 13–18 grudnia 1981 roku*, „Gazeta Polska" 2021, nr 49 (dodatek IPN).
1007. Sołtysik Ł., *Zmarł Marian Władysław Stępień*, „Solidarność Zagłębia Miedziowego" 2021, nr 1.
1008. Spałek R., *Kozły ofiarne Jaruzelskiego. Internowanie Gierka i Jaroszewicza w stanie wojennym*, przystanekhistoria.pl.
1009. Spałek R., *Rozgłośnia Harcerska – medialny fenomen PRL*, przystanekhistoria.pl.
1010. *Spór o Różę Luksemburg. O pobytach Róży Luksemburg w Poznaniu z Marcinem Jurkiem rozmawia Piotr Bojarski*, „Poznański Informator Kulturalny, Sportowy i Turystyczny IKS" 2021, nr 3.
1011. Stanuch Z., *Kardynał Stefan Wyszyński. Refleksja o nowym Błogosławionym*, „Święty Jerzy", październik 2021.
1012. Stanuch Z., *Pro memoria kard. Stefana Wyszyńskiego (1)*, „Święty Jerzy", luty 2021.
1013. Stanuch Z., *Pro memoria kard. Stefana Wyszyńskiego (2)*, „Święty Jerzy", kwiecień 2021.
1014. Stanuch Z., *Ravensbrück. A story not to be forgotten. The Polish perspective*, Szczecin 2021.
1015. Stanuch Z., *Ravensbrück. Eine Geschichte, die nicht wergessen werden darf*, Szczecin 2021.
1016. Staroń J., *Kolekcja Jadwigi i Zofii Klimkiewicz w zbiorach białostockiego oddziału Archiwum IPN*, przystanekhistoria.pl.
1017. Staroń J., *Pamiątki rodziny Stachlewskich we wrocławskim Archiwum IPN*, przystanekhistoria.pl.
1018. Staroń J., *Podpułkownik Mikołaj Aleksander Krajnik „Grzymała" (1901–1943)*, przystanekhistoria.pl.
1019. Staroń J., *Zygmunt Adam Zyblewski (1915–1944)*, przystanekhistoria.pl.
1020. Starowicz K., [rec.] *Republika Samsunga. Azjatycki Tygrys, który podbił świat technologii*, pulsazji.pl.
1021. Starowicz K., *„Kraj niespokojnego poranka" – recenzja książki*, pulsazji.pl.
1022. Starowicz K., *„Walt Kowalski" na wojnie w Korei, czyli jak amerykańscy żołnierze polskiego pochodzenia walczyli z chińskimi komunistami*, pulsazji.pl.
1023. Starowicz K., *„Walt Kowalski" na wojnie w Korei*, przystanekhistoria.pl.
1024. Starowicz K., *„Za mroczną rzeką. Jak przetrwałem piekło Korei Północnej" – recenzja książki*, pulsazji.pl.
1025. Starowicz K., *Joe Biden – nowe rozdanie z Koreą Północną czy może powrót do polityki Baracka Obamy?*, pulsazji.pl.
1026. Stempowski T., Kapa-Cichocka M. [oprac.], *Американець в Україні. Фотографії Жульєна Брайяна 1930–1958 pp. / An American in Ukraine. Photographs by Julien Bryan 1930–1958*, Варшава–Київ 2021 / Warsaw–Kyiv 2021.
1027. Surdej M., *Areszt jak rzeźnia*, „Nasz Dziennik", 4 VI 2021.
1028. Surdej M., *IV Zarząd Główny Zrzeszenia Wolność i Niezawisłość – fenomen i symbol antykomunistycznego oporu*, „Nowiny", „Super Nowości", 1 III 2021 (dodatek historyczny *1 Marca 2021 r. Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych*).
1029. Surdej M., *IV Zarząd Główny Zrzeszenia Wolność i Niezawisłość – fenomen i symbol antykomunistycznego oporu*, „Gazeta Rzeszowa i Okolic", luty–marzec 2021 (dodatek historyczny *1 Marca 2021 r. Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych*).
1030. Surdej M., *Katownia UB w Przemyślu*, „Nasz Dziennik", 20 VIII 2021.
1031. Surdej M., *Kronikarze zbrodni*, „Nasz Dziennik", 29 X 2021.
1032. Surdej M., *Pożegnanie z synem*, „Nasz Dziennik", 10 XII 2021.
1033. Surdej M., *Strzelali w tył głowy*, „Nasz Dziennik", 9 VII 2021.
1034. Surdej M., *Urwane ślady zbrodni*, „Nasz Dziennik", 3 IX 2021.

1035. Surdej M., *Zbrodnie rzeszowskiej jednostki Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego*, „Nasz Dziennik", 8 X 2021.
1036. Sychowicz K., *Wybory w województwie białostockim w 1989 r.*, przystanekhistoria.pl.
1037. Sychowicz K., *Stan wojenny w województwie łomżyńskim. Czy jeszcze pamiętamy?*, „Kurier Poranny" i „Gazeta Współczesna", 10 XII 2021 (dodatek *40. rocznica stanu wojennego*).
1038. Sychowicz K., *Walka o przetrwanie. Podziemie antykomunistyczne w powiecie łomżyńskim w 1946 roku*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 3.
1039. Sychowicz K., Łomża–Drohiczyn–Białystok – *komunistyczne władze na milenijnym szlaku*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 4.
1040. Szczepańska M., Hanus W., *Historia, o której się nie mówi – porucznik Stefan Kobos „Wrzos"*, Brzeziny 2021.
1041. Szczesiak-Ślusarek M., *Poznański Czerwiec 1956 r.* [w:] *Poznański Czerwiec 1956 roku* (dodatek do tytułów prasowych wchodzących w skład grupy medialnej „Polska Press Grupa", 28 VI 2021).
1042. Szcześniak R., *Robotnicy na torach*, „wSieci Historii" 2021, nr 7–8.
1043. Szcześniak R., *Srebrna drużyna Mistrzostw Świata w 1974 r.*, przystanekhistoria.pl.
1044. Szcześniak R., *Załogi pociągów pancernych w Wielkiej Brytanii*, „wSieci Historii" 2021, nr 9–10.
1045. Szczypta-Szczęch R., *Akcja „Reinhardt" w okupowanym Krakowie* „Dziennik Polski", 5 III 2021 (dodatek w 80. rocznicę utworzenia getta w Krakowie).
1046. Szewczyk R., *Zielona „S". Droga do NSZZ RI „Solidarność" na Lubelszczyźnie i Południowym Podlasiu w latach 1978–1981*, Lublin 2021.
1047. Sznajder A., *Nie tylko bezpieka*, „Polska Zbrojna" 2021, nr 2.
1048. Sznajder A., *Tego nie dowiemy się nigdy*, twarzesolidarnosci.gosc.pl.
1049. Szopa P., *Wybrane przykłady upamiętnień bł. prymasa kardynała Stefana Wyszyńskiego w województwie podkarpackim*, „Nowiny", 29 X 2021 (dodatek historyczny Śladami bł. prymasa Stefana Wyszyńskiego po Podkarpaciu).
1050. Sztama P., *Drugi śledczy bezpieki*, „Polska Zbrojna Historia" 2021, nr 3.
1051. Sztama P., *Kim pan był, generale Ciastoń?*, „Fronda Lux" 2021, nr 98.
1052. Sztama P., *Komuniści czy nie? Rzecz o pierwszych kadrach bezpieki*, frondalux.pl.
1053. Sztama P., *Kto chciał wybuchu Powstania Warszawskiego, a kto się sprzeciwiał*, www.onet.pl.
1054. Sztama P., *Muzyk w bezpiece*, „Polska Zbrojna. Historia" 2021, nr 1.
1055. Sztama P., *Nieprawdziwe nawrócenie. Rzecz o Julii Brystiger*, „Fronda Lux" 2021, nr 9–10.
1056. Sztama P., *Securitate… Czyli bardzo krótka historia pewnej instytucji*, frondalux.pl.
1057. Szumiło M., *Geneza traktatu ryskiego – październikowy rozejm 1920 roku*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 3.
1058. Szumiło M., *Kardinál Stefan Wyszyński a pomoc slovenským katolíkom*, „Historicka Revue" 2021, nr 11.
1059. Szumiło M., *Kardinál Wyszyński a středoevropská katolická internacionála*, pametnaroda.cz.
1060. Szumiło M., *Kardinál, ktorému pobozkal prsteň pápež*, dennikstandard.sk.
1061. Szumiło M., *Klęska zwycięzców. Traktat ryski 1921*, „Historia Do Rzeczy" 2021, nr 3.
1062. Szumiło M., *Mord Atamana. Dlaczego zginął Symon Petlura?*, „Do Rzeczy" 2021, nr 23.
1063. Szumiło M., *Stefan Wyszyński bol odvážnym hierarchom*, katolickenoviny.sk.
1064. Szumiło M., *Zatrzymać polską zarazę! Czechosłowacja wobec solidarnościowej rewolucji*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 7–8.
1065. Szumiło M., *Zdławić kontrrewolucję! Czechosłowacja wobec „polskiego kryzysu" i stanu wojennego*, „Do Rzeczy" 2021, nr 50.
1066. Szumski J., *„Kwestia polska" na sowieckiej Białorusi*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 1–2.
1067. Szwagrzyk K., *Badania IPN na terenie praskiego więzienia „Toledo" w Warszawie*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 3.
1068. Ślązak E., *Kościół i księża wobec podziemia i komunistów*, „Dziennik Łódzki", 26 II 2021 (dodatek *Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych. Podziemie niepodległościowe w regionie łódzkim*).

1069. Ślązak E., *Kościół katolicki w obronie „bitych, internowanych, więzionych i pozbawionych pracy*, „Dziennik Łódzki", 10 XII 2021 (dodatek *40. rocznica stanu wojennego. Represje, internowania i opór w regionie łódzkim*).
1070. Ślązak E., *Maria Kwaśniewska-Maleszewska – „mała Polka"*, „Dziennik Łódzki", 19 VII 2021 (dodatek historyczny).
1071. Ślązak E., *Obchody Milenium Chrztu Polski w diecezji łódzkiej*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 4.
1072. Ślązak E., *Władze państwowe wobec przejmowania kościołów ewangelicko-augsburskich na terenie Łodzi w latach 1945–1956*, przystanekhistoria.pl.
1073. Ślązak E., *Wyższe Seminarium Duchowne w Łodzi podczas II wojny światowej*, przystanekhistoria.pl.
1074. Śliwowska I., *„Rzeźnik Warszawy" Josef Albert Meisinger*, ofiary.ipn.gov.pl.
1075. Śliwowska I., *Ostatnie pożegnanie pisane krwią*, ofiary.ipn.gov.pl.
1076. Śliwowska I., *Powstanie w getcie warszawskim – 19 kwietnia 1943 roku*, ofiary.ipn.gov.pl.
1077. Śliwowska I., *Wspieramy projekt #evrynamecounts. Pomóż i TY!*, ofiary.ipn.gov.pl.
1078. Śmietanka-Kruszelnicki R., *Radykałowie w podziemiu czy „Służba Bezpieczeństwa w akcji?" W kręgu podejrzeń, manipulacji, spisków*, „Kuryer Kielecki", 13 XII 2021, nr 3 (43) (dodatek *Stan wojenny. Ostatnia próba ocalenia systemu* do gazety „Echo Dnia", nr 289).
1079. *Testament zapisany w grypsach. Wywiad z Elżbietą Jakimek-Zapart o dramatycznych losach Łukasza Cieplińskiego, wybitnego oficera Armii Krajowej i prezesa IV Zarządu Zrzeszenia Wolność i Niezawisłość*, „Polska Zbrojna" 2021, nr 3 (899).
1080. Toborek T., *„Leśniak"*, przystanekhistoria.pl.
1081. Toborek T., *„Warszyc", legenda podziemia*, „Dziennik Łódzki", 26 II 2021 (dodatek *Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych. Podziemie niepodległościowe w regionie łódzkim*).
1082. Toborek T., *3 maja 1946 r. w Łodzi*, przystanekhistoria.pl.
1083. Toborek T., *Bigbit w PRL*, przystanekhistoria.pl.
1084. Toborek T., *Konspiracyjne Wojsko Polskie*, „Dziennik Łódzki", 26 II 2021 (dodatek *Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych. Podziemie niepodległościowe w regionie łódzkim*).
1085. Toborek T., *Pan Samochodzik kontra Warszyc*, przystanekhistoria.pl.
1086. Toborek T., *W starciu z machiną zła*, przystanekhistoria.pl.
1087. Tochman K.A., *Cichociemni 1941–1945*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 3.
1088. Tochman K.A., *Cichociemni 1941–1945. W 80. rocznicę pierwszego skoku bojowego do Polski*, Rzeszów 2021.
1089. Tochman K.A., *Najkrótszą trasą. Pierwszy skok bojowy cichociemnych*, „Nasz Dziennik", 15 II 2021 (dodatek historyczny IPN *Wywalcz Polsce wolność lub zgiń*).
1090. Tomasik P., *Raport archiwisty 2. Działania Służby Bezpieczeństwa wobec Józefa Sobelmana*, „Plotkies" 2021, nr 85.
1091. Tomkiewicz M., *Likwidacja więzień NKWD i NKGB przed wkroczeniem armii niemieckiej na północno wschodnie Kresy II RP*, „Nasz Dziennik", 23 VI 2021.
1092. Tomkiewicz M., *Obóz i więzienie w Prawieniszkach 1929–2021*, przystanekhistoria.pl.
1093. Tomkiewicz M., *W ponarskim lesie*, „Tygodnik Powszechny" 2021, nr 45.
1094. Tracz B., *„Pozostawić w kartotece elementu przestępczego i podejrzanego". Służba Bezpieczeństwa wobec Tadeusza Różewicza*, „CzasyPismo" 2021, nr 2 (20).
1095. Tracz B., *Byle nie dalej na zachód! Polacy z Kresów na Górnym Śląsku*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 1–2.
1096. Tracz B., *Gliniarz. Kariera i upadek Benedykta Cadera*, „CzasyPismo" 2021, nr 1 (19).
1097. Tracz B., *Muzeum Narodowe w Katowicach. Jak nie powstało*, „CzasyPismo" 2021, nr 1 (19).
1098. Trzeskowska-Kubasik K., *Akcje odbicia więźniów z niemieckich więzień i aresztów na terenie Kreishauptmannschaft Busko*, busko.com.pl.
1099. Trzeskowska-Kubasik K., *Daromiła Żenczykowska-Zawadzka – żołnierz Armii Krajowej, emigrantka*, przystanekhistoria.pl.
1100. Trzeskowska-Kubasik K., *Działalność obozu pracy w Słupi na terenie Kreishauptmannschaft Busko w latach 1941–1944*, przystanekhistoria.pl.

1101. Trzeskowska-Kubasik K., *Egzekucja dokonana przez Niemców 13 kwietnia 1944 r. w Lesie Wełeckim k. Buska-Zdroju*, przystanekhistoria.pl.
1102. Trzeskowska-Kubasik K., *Egzekucja w dniu 19 lipca 1944 r. w Lesie Wełeckim k. Buska-Zdroju*, przystanekhistoria.pl.
1103. Trzeskowska-Kubasik K., *Egzekucje mieszkanek Radomia w Lesie we Włoszczowicach oraz w Lesie Skrzypiowskim*, przystanekhistoria.pl.
1104. Trzeskowska-Kubasik K., *Getto w Busku-Zdroju*, przystanekhistoria.pl.
1105. Trzeskowska-Kubasik K., *Getto w Stopnicy (Kreishauptmannschaft Busko, dystrykt Radom*), przystanekhistoria.pl.
1106. Trzeskowska-Kubasik K., *Historia pomocy udzielonej Matyldzie Engelman i jej córce przez Mariana Dworczyka – lekarza Sanatorium „Górka" w Busku-Zdroju*, przystanekhistoria.pl.
1107. Trzeskowska-Kubasik K., *Mieszkańcy Buska-Zdroju niosący pomoc ludności żydowskiej. Wybrane przykłady*, przystanekhistoria.pl.
1108. Trzeskowska-Kubasik K., *Mieszkańcy powiatu stopnickiego – ofiary zbrodni katyńskiej*, przystanekhistoria.pl.
1109. Trzeskowska-Kubasik K., *Niemieckie egzekucje w lesie koło Lisowa*, przystanekhistoria.pl.
1110. Trzeskowska-Kubasik K., *Niezłomny z Londynu – Tadeusz Żenczykowski-Zawadzki*, przystanekhistoria.pl.
1111. Trzeskowska-Kubasik K., *Propagandowy obraz Armii Krajowej w świetle podręczników szkolnych w latach 1944–1956*, przystanekhistoria.pl.
1112. Trzeskowska-Kubasik K., *Ucieczki z niemieckich więzień i aresztów na terenie Kreishauptmannschaft Busko*, przystanekhistoria.pl.
1113. Trzeskowska-Kubasik K., *Więzienie przy ul. Kościelnej w Busku-Zdroju*, przystanekhistoria.pl.
1114. Trzeskowska-Kubasik K., *Więzienie w Pińczowie – jedno z miejsc kaźni na terenie Kreishauptmannschaft Busko*, przystanekhistoria.pl.
1115. Trzeskowska-Kubasik K., *Zbrodnia niemiecka dokonana 5 sierpnia 1943 r. we wsi Przededworze (Kreishauptmannschaft Busko, dystrykt Radom)*, przystanekhistoria.pl.
1116. Trzeskowska-Kubasik K., *Zbrodnia Wehrmachtu w Prusach (powiat stopnicki) – 9 września 1939 roku*, przystanekhistoria.pl.
1117. Trzeskowska-Kubasik K., *Zbrodnie niemieckie popełnione na cmentarzu żydowskim w Busku-Zdroju*, przystanekhistoria.pl.
1118. Trzeskowska-Kubasik K., *Zbrodnie popełnione przez Johanna Hansela w Busku-Zdroju*, busko.com.pl.
1119. Trzeskowska-Kubasik K., *Zbrodnie Szai Fastaka na terenie Chmielnika*, przystanekhistoria.pl.
1120. Trzeskowska-Kubasik K., *Zbrodnie Wehrmachtu we wrześniu 1939 r. na terenie Pińczowa*, przystanekhistoria.pl.
1121. Wabik W., *Stan wojenny w Gdańsku, Dodatek historyczny do Dziennika Bałtyckiego*, 10 XII 2021.
1122. Waligóra G., *Kowalczykowie*, „wSieci Historii" 2021, nr 3–4 (dodatek *Niespokojny rok 1971*).
1123. Wasilewski J. *„W tym przypadku pomyliliśmy się. Ale znajdziemy NASZYCH". W poszukiwaniu prawdy o Obławie Augustowskiej w latach 1987–1989*, przystanekhistoria.pl.
1124. Wasilewski J., *Edward Woyniłłowicz (1847–1928)*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 3.
1125. Wasilewski J., *Krótkie rządy komunistów w Białymstoku*, przystanekhistoria.pl.
1126. Wasilewski J., *Marian Zyndram-Kościałkowski. Kariera piłsudczyka*, przystanekhistoria.pl.
1127. Wasilewski J., *Polscy komuniści w okupowanym przez Sowietów Białymstoku (1939–1940)*, przystanekhistoria.pl.
1128. Wasilewski J., *Powstanie sejneńskie (emisja 12 XI 2021 r.)*, przystanekhistoria.pl.
1129. Wasilewski J., *Powstanie województwa białostockiego (1919 r.)*, przystanekhistoria.pl.
1130. Wasilewski W., *Profil ofiar zbrodni katyńskiej*, przystanekhistoria.pl.
1131. Wasilewski W., *Zniszczyć Memoriał. Zgładzić Pamięć*, „Nasz Dziennik", 24 XI 2021.
1132. Wąs P., *„Samoobrona" KWP w sieradzkim więzieniu*, przystanekhistoria.pl.

1133. Wąs P., *Harcerstwo Konspiracyjne Polski – Konspiracyjne Wojsko Polskie*, przystanekhistoria.pl.
1134. Wąs P., *Kompania miejska KWP „Kosy"*, przystanekhistoria.pl.
1135. Wąs P., *Placówka wywiadu Konspiracyjnego Wojska Polskiego kryptonim „Wernyhora"*, przystanekhistoria.pl.
1136. Wąs P., *Tajna Organizacja Młodzieżowa*, przystanekhistoria.pl.
1137. Wąs P., *Tragiczne losy członkiń komórki wywiadu Konspiracyjnego Wojska Polskiego krypt. „Wernyhora"*, „Kwartalnik Wyklęci" 2021, nr 2 (22).
1138. Wąs. P., *Ojciec mój był w niewoli rosyjskiej, potem w obozie w Katyniu… „Związek Białej Tarczy" w Łodzi jako przykład ideowej antykomunistycznej organizacji młodzieżowej*, przystanekhistoria.pl.
1139. Wenklar M., *1948. Walka o przetrwanie*, „Dziennik Polski", „Echo Dnia", „Gazeta Krakowska", 26 II 2021 (dodatek *Ostatnie powstanie* z okazji Narodowego Dnia Pamięci „Żołnierzy Wyklętych").
1140. Wenklar M., *1949 i lata 50. Ostatni partyzanci*, „Dziennik Polski", „Echo Dnia", „Gazeta Krakowska", 26 II 2021 (dodatek *Ostatnie powstanie* z okazji Narodowego Dnia Pamięci „Żołnierzy Wyklętych").
1141. Wenklar M., *Jan Antoł*, twarzesolidarnosci.gosc.pl.
1142. Wenklar M., *Józef Baran*, twarzesolidarnosci.gosc.pl.
1143. Wenklar M., *Krótka chwila „Kultury" w PRL*, „Dziennik Polski", 28 X 2021.
1144. Wenklar M., *Kryzys przysięgowy* [w:] *Zanim nastała wolność. Droga do niepodległej II Rzeczypospolitej*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.
1145. Wenklar M., *Partia i Moskwa w konstytucji*, „Dziennik Polski", 11 II 2021.
1146. Wenklar M., *Powielacz Badowskiego*, „Dziennik Polski", 1 VII 2021.
1147. Wenklar M., *Szykując się do wojny: ruch strzelecki* [w:] *Zanim nastała wolność. Droga do niepodległej II Rzeczypospolitej*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.
1148. Wenklar M., *Tadeusz Gajda „Tarzan", Wiesław Budzik „Roland"* [w:] Żołnierze wolnej Polski. Wyklęci odnalezieni w Małopolsce, t. 1, red. D. Golik., F. Musiał, Kraków 2021.
1149. Wenklar M., *W Wiedniu i Berlinie* [w:] *Zanim nastała wolność. Droga do niepodległej II Rzeczypospolitej*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.
1150. Węcki M., *Kalendarium* [w:] *100-lecie. Powstania śląskie 1919–1920–1921–2021* (dodatek do tytułów wchodzących w skład grupy medialnej „Polska Press Grupa", 26 IV 2021).
1151. Węcki M., *Plebiscyt i III powstanie śląskie*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 5.
1152. Węcki M., *Upadek śląskich twierdz Hitlera*, „Polska Zbrojna Historia" 2021, nr 2.
1153. Węcki M., *Zaborze – nieznany epizod Września '39*, „Polska Zbrojna Historia" 2021, nr 2.
1154. Węgliński M., *Centrum terroru. Tajemnice Okopowej 9 w Gdańsku*, „Nasz Dziennik", 27 VIII 2021.
1155. Węgliński M., *Niezłomny z Litwy*, „Nasz Dziennik", 21 V 2021.
1156. Węgliński M., *Sprawiedliwość po latach*, „Nasz Dziennik", 6 VIII 2021.
1157. Węgliński M., *Uciekinierzy z Polski Ludowej – ofiary więzienia w Starogardzie Gdańskim*, „Nasz Dziennik" 3 XII 2021.
1158. Węgliński M., *Więzienie z konkursu*, „Nasz Dziennik", 12 XI 2021.
1159. Węgliński M., *Zniknięcie Zygmunta Augustowskiego. Historia bezpieki w Sopocie*, „Nasz Dziennik", 22 X 2021.
1160. Węgrzyn D., *Meldunki pisane własną krwią. Śląski wątek „afery Bergu"*, „CzasyPismo" 2021, nr 1 (19).
1161. Węgrzyn D., *Operacja „Lawina"*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 3.
1162. Wichert W., *NSDAP w Generalnym Gubernatorstwie*, histmag.org.
1163. Wojcieszyk E., [rec.] *Gnieźnieńskie rzemiosło cechowe – sześć wieków historii,* przystanekhistoria.pl.
1164. Wojcieszyk E., [rec.] *O klerykach w wojsku w czasach PRL*, przystanekhistoria.pl.
1165. Wojcieszyk E., *Nie zdążyłem na Mistrzostwa Świata w Piłce Nożnej – Andrzej Judek*, „Zeszyty Historyczne Solidarności Wielkopolskiej" 2021, nr 2.
1166. Wojcieszyk E., *Ogólnopolskie echa wydarzeń* [w:] *Poznański Czerwiec 1956 roku* (dodatek do tytułów prasowych wchodzących w skład grupy medialnej „Polska Press Grupa", 28 VI 2021).

1167. Wojcieszyk E., *Październik '56 w środowisku poznańskiej inteligencji*, „Głos Wielkopolski", 22 X 2021 (dodatek prasowy *Październik '56 w Wielkopolsce*).
1168. Wojcieszyk E., *Stan wojenny z perspektywy władz*, „Głos Wielkopolski", „Gazeta Lubuska", 10–11 XII 2021 (dodatek prasowy *Stan wojenny w Wielkopolsce i na Ziemi Lubuskiej*).
1169. Wojcieszyk E., *Związek Literatów Polskich a Wojciech Bąk*, przystanekhistoria.pl.
1170. Wojcieszyk E., *Relacje prymasa kardynała Stefana Wyszyńskiego z arcybiskupami poznańskimi*, poznan.ipn.gov.pl.
1171. *Wojna polsko-bolszewicka 1919–1920. Kierunek północno-wschodni*, oprac. W. Tyszuk, Białystok 2021.
1172. Wołk G., *Doskonały planista*, „Polska Zbrojna" 2021, nr 1.
1173. Wołk G., *Esbecki Uniwersytet*, przystanekhistoria.pl.
1174. Wołk G., *Proces za Lenina*, „wSieci Historii" 2021, nr 3–4 (dodatek *Niespokojny rok 1971*).
1175. Wołoszyn J., *„Burza" na Lubelszczyźnie. Wobec Sowietów wystąpić w roli gospodarza*, „Kurier Lubelski", 3 VIII 2021.
1176. Wołoszyn J., *Za sprawę Narodu Polskiego. Antykomunistyczna konspiracja młodzieżowa lat 1945–1956*, „Nasz Dziennik", 11 XI 2021 (dodatek prasowy *Młodzi dla Niepodległej*).
1177. Wójcik B., *13 grudnia 1981 r. – próba oceny moralnej*, „Nowiny", 10–12 XII 2021, „Super Nowości", 13 XII 2021 (dodatek historyczny *40. rocznica stanu wojennego*).
1178. Wójcik B., *Księdza Cogito spór z komunizmem*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 11.
1179. Wójcik B., *Pod górkę – rolnicza batalia o rejestrację NSZZ RI „Solidarność"*, „Sądeczanin Historia", grudzień 2021.
1180. Wójcik B., *TKKŚ pomocnik PZPR*, „Biuletyn IPN" 2021, nr 7–8.
1181. Wójcik B., *W obronie polskiej wsi*, „Nowiny", 18 II 2021, „Super Nowości", 18 II 2021, „Tygodnik Sanocki" 2021, nr 7, „Życie Podkarpackie" 2021, nr 7 (dodatek historyczny *„Żądamy rejestracji naszego związku" – 40. rocznica podpisania porozumień rzeszowsko-ustrzyckich*).
1182. Wójtowicz N., *Wprowadzenie. Praca Artura Stanisława Biera i jej aspekt propagandowy* [w:] A.S. Bier, *Masonerya Powszechna „Symboliczna" Starożytnego i Przyjętego Szkockiego Obrządku i pokrewne jej odłamy masońskie*, Warszawa 2021.
1183. Wójtowicz P., *Ponury plagiat Jaruzelskiego?*, przystanekhistoria.pl.
1184. Wróbel J., *Polonia amerykańska wobec Poznańskiego Czerwca 1956 r.*, „wSieci Historii", 2021, nr 7–8.
1185. Wróbel J., *Reakcja Polonii amerykańskiej na wprowadzenie stanu wojennego w Polsce*, „Dziennik Łódzki", 10 XII 2021 (dodatek *40. rocznica stanu wojennego. Represje, internowania i opór w regionie łódzkim*).
1186. Wróbel J., *Ziemia Łódzka w 1945 r.*, „Dziennik Łódzki", 26 II 2021 (dodatek *Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych. Podziemie niepodległościowe w regionie łódzkim*).
1187. Wygoda A., *Apostoł Kazachstanu: błogosławiony ksiądz Władysław Bukowiński (1904–1974)*, przystanekhistoria.pl.
1188. Wygoda A., *Boży Wędrowiec. Ojciec Serafin Kaszuba*, przystanekhistoria.pl.
1189. Wygoda A., *Krwią na bibułce testament pisany i medalik w ustach*, przystanekhistoria.pl.
1190. Wygoda A., *Millenium Chrztu Polski*, przystanekhistoria.pl.
1191. Wygoda A., *Niemiecka ekshumacja w Katyniu 1943*, przystanekhistoria.pl.
1192. Wygoda A., *Rycerz Rzeczypospolitej – gen. Janusz Brochwicz-Lewiński*, przystanekhistoria.pl.
1193. Wygoda A., *Rzeź wołyńska w relacji siostry Cecylii CSSF – Teresy Krystyny Winnickiej*, przystanekhistoria.pl.
1194. Wygoda A., *Wyrok na Witolda Pileckiego*, przystanekhistoria.pl.
1195. Wygoda A., *Zaraz was zamordują. Rzeź wołyńska w relacji siostry Cecylii Winnickiej, felicjanki*, „Nasz Dziennik", 7 VII 2021 (dodatek *Golgota Wołynia*).
1196. Zagził D., *Pod „wspólnym" sztandarem, czyli 1 maja u „dąbrowszczaków"*, przystanekhistoria.pl.
1197. Zajda M., *Izrael w polskich okularach*, „Słowo Żydowskie" 2021, nr 8.

1198. Zajda M., *Kim Pan jest Polski Żydzie?*, „Słowo Żydowskie" 2021, nr 9.
1199. Zajda M., *Tadeusza Pankiewicza gra z SB. Nieudane podchody bezpieki*, ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn.
1200. Zakrzewski M., *„Sokół" na rozdrożu* [w:] *Zanim nastała wolność. Droga do niepodległej II Rzeczypospolitej*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.
1201. Zakrzewski M., *Dlaczego Polacy wygrali I wojnę światową?* [w:] *Zanim nastała wolność. Droga do niepodległej II Rzeczypospolitej*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.
1202. Zakrzewski M., *Don Kichot a Niemcy. Samotna i konsekwentna polityka Władysława Studnickiego* [w:] *Zanim nastała wolność. Droga do niepodległej II Rzeczypospolitej*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.
1203. Zakrzewski M., *Od Semipałatyńska do Truskawca*, „Dziennik Polski", 2 IX 2021.
1204. Zakrzewski M., *Powstanie, którego nie było…* [w:] *Zanim nastała wolność. Droga do niepodległej II Rzeczypospolitej*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.
1205. Zakrzewski M., *Stańczyk na wygnaniu*, „Dziennik Polski", 25 XI 2021.
1206. Zakrzewski M., *Władysław Leopold Jaworski – zapomniany ojciec Niepodległości* [w:] *Zanim nastała wolność. Droga do niepodległej II Rzeczypospolitej*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.
1207. *Zanim nastała wolność. Droga do niepodległej II Rzeczypospolitej*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2021.
1208. Zawisza M., *Wystawa „Ziemia Świętokrzyska: droga do niepodległości 1914–1918"*, „Kuryer Kielecki", 10 XI 2021 (dodatek do gazety „Echo Dnia").
1209. *Zbrodni na Polakach w 1939 r. dokonywały nie tylko Einsatzgruppen i Wehrmacht, ale także mniejszość niemiecka z Selbstschutzu*, wywiad z Tomaszem Ceranem, 12 X 2021, portal histmag.
1210. *Zerwałeś Orle nasz Biały kajdany" – moja ścieżka do Niepodległej*, oprac. S.A. Bogaczewicz, (katalog, II konkurs literacko-plastyczny), Wrocław 2021.
1211. Zima M., *Dzień Przyjaźni Polsko-Węgierskiej. Dlaczego Polak i Węgier to dwa bratanki?*, przystanekhistoria.pl.
1212. Zima M., *Egzekucja na pruszkowskiej żwirowni – odwet za Powstanie Warszawskie*, przystanekhistoria.pl.
1213. Zima M., *Exodus powstańczej Warszawy. Durchgangslager 121 Pruszków*, przystanekhistoria.pl.
1214. Zima M., *Prasa węgierska wobec agresji III Rzeszy i ZSRS na Polskę we wrześniu 1939 roku*, przystanekhistoria.pl.
1215. Zwiernik P., *Co się działo poza Poznaniem* (dodatek prasowy *Poznański Czerwiec 1956 roku*).
1216. Zwiernik P., *Droga do stanu wojennego – wybrane aspekty*, „Głos Wielkopolski", „Gazeta Lubuska", 10–11 XII 2021 (dodatek *Stan wojenny w Wielkopolsce i na Ziemi Lubuskiej*).
1217. Zwiernik P., *NSZZ „Solidarność" Region Zielona Góra – wybrane aspekty działalności w latach 1980–1981*, przystanekhistoria.pl.
1218. Zwiernik P., *Od „Azylu Wojennego" do „Zwyciężymy"*, „Głos Wielkopolski", „Gazeta Lubuska", 10–11 XII 2021 (dodatek *Stan wojenny w Wielkopolsce i na Ziemi Lubuskiej*).
1219. Zwiernik P., *Początki Niezależnego Zrzeszenia Studentów w Poznaniu*, przystanekhistoria.pl.
1220. Zych-Janukowicz N., *Antykomunistyczna organizacja młodzieżowa „Kraj"*, Gdańsk 2021.
1221. Zych-Janukowicz N., *Mjr Władysław Wolniewicz. Powstaniec Wielkopolski*, Gdańsk 2021.
1222. Żelazko J., *„Sądy są niezawisłe, ale podporządkowują się polityce partii". WSR w Łodzi jako instrument walki politycznej* i *Losy Romana Garbacza. Przyczynek do funkcjonowania powojennego „wymiaru sprawiedliwości"*, przystanekhistoria.pl.
1223. Żelazko J., *„Wszyscy za jednego", Wyroki śmierci jako metoda walki z konspiracją niepodległościową*, przystanekhistoria.pl.
1224. Żelazko J., *Kalendarium wydarzeń*, oprac. J. Żelazko, „Dziennik Łódzki", 26 II 2021 (dodatek *Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych. Podziemie niepodległościowe w regionie łódzkim*).
1225. Żelazko J., *Losy Romana Garbacza. Przyczynek do funkcjonowania powojennego „wymiaru sprawiedliwości"*, przystanekhistoria.pl.

1226. Żelazko J., Łódzki Okręg Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość", „Dziennik Łódzki", 26 II 2021 (dodatek *Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych. Podziemie niepodległościowe w regionie łódzkim*).
1227. Żelazko J., *Maria Śpiewak „Mala" – żołnierz AK i więzień polityczny*, przystanekhistoria.pl.
1228. Żelazko J., *Ofiary bezprawia*, „Nasz Dziennik", 29 I 2021.
1229. Żelazko J., *Stosunek współczesnych Rosjan do Zbrodni Katyńskiej*, przystanekhistoria.pl.
1230. Żelazko J., *Trzeba to było tak zorganizować, żeby porwać chociaż niektóre dzieci*, przystanekhistoria.pl.
1231. Żelazko J., *Wspomnienie o Antonim Galińskim (1945–2019)*, „Biuletyn Światowego Związku Żołnierzy AK" 2021, nr 9 (375).
1232. Żelazko J., *Życie w cieniu Zbrodni Katyńskiej*, przystanekhistoria.pl.
1233. Żuczkowski M., *PPS-WRN – powstanie konspiracji socjalistycznej* [w:] *Migawki z okupowanej Warszawy*, red. R. Spałek, Warszawa 2021.
1234. Żuławnik M., *Arcybiskup Antoni Julian Nowowiejski (1858–1941) – ofiara niemieckiego obozu Soldau*, przystanekhistoria.pl.
1235. Żuławnik M., *Tadeusz Zygmunt Jeziorowski*, „Bohaterowie Niepodległej", Warszawa 2021.
1236. Żuławnik M., *Urwane życiorysy*, „Plus Minus. Rzeczpospolita", 15–16 V 2021 (dodatek *Nie tylko teczki…*).

ZAŁĄCZNIK NR 3:
WYSTAWY IPN

Wystawy powstałe w 2021 roku i miejsca ich ekspozycji

1. *13 XII 1981 r. w Łodzi widziany obiektywem aparatu fotograficznego* – OBEN Łódź – Łódź.
2. *Aleksander Ładoś* – OBEN Rzeszów – Głogów Małopolski.
3. *Американець в Україні. Фотографії Жульєна Брайяна, 1930–1958 рр.* / *An American in Ukraine. Photographs by Julien Bryan, 1930–1958* [Amerykanin na Ukrainie. Zdjęcia Juliena Bryana z lat 1930–1958] / *Американець у Варшаві. Фотографії Жульєна Брайяна з вересня 1939* / *An American in Warsaw. Photographs of Julien Bryan from September 1939* [Amerykanin w Warszawie. Zdjęcia Juliena Bryana z września 1939 r.] – AIPN, Ambasada RP w Kijowie, Kijowska Miejska Administracja Państwowa – Kijów, Fastów (Ukraina).
4. *Armia Krajowa* – OBEN Warszawa – Warszawa, wystawa elementarna.
5. *Banery informujące o 40. rocznicy podpisania porozumień rzeszowsko-ustrzyckich i rejestracji NSZZ RI „Solidarność”* – OBEN Rzeszów – Rzeszów.
6. *Banery informujące o 40. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego w Polsce* – OBEN Rzeszów – Rzeszów.
7. *Chodźcie z nami. Wrocławskie protesty uliczne 1981–1989* – OBEN Wrocław, OBBH Wrocław – Wrocław.
8. *Cichociemni PL* – OBEN Katowice – Gliwice, Lublin, wystawa elementarna.
9. *Danuta Siedzikówna „Inka”* – OBEN Gdańsk – Gdańsk, Tomaszów Lubelski.
10. *Dzieci z Przemysłowej – niemiecki obóz w Łodzi* – OBEN Łódź – Łódź.
11. *Gorzki pokój. Traktat ryski 1921 r.* – Centrala BEN, OBEN Kraków – Ciechanów, Gdynia, Kraków, Leżajsk, Nowy Sącz, Rzeszów, Toruń, Warszawa.
12. *Ignacy Paderewski* – OBEN Poznań – Gdańsk, Lublin, Zakopane, wystawa elementarna.
13. *Jan Rodowicz „Anoda”* – Centrala BEN – Serokomla, Tomaszów Lubelski, Warszawa.
14. *Józef Haller (1873–1960)* – OBEN Gdańsk – online.
15. *Józef Piłsudski* – Centrala BEN – Gdańsk, Tomaszów Lubelski, wystawa elementarna.
16. *Józef Piłsudski Honorowy Obywatel. Wystawa w 100. rocznicę nadania Honorowego Obywatelstwa Miasta Białegostoku Józefowi Piłsudskiemu* – OBEN Białystok, Archiwum Państwowe w Białymstoku – Białystok.
17. *Józef Piłsudski w Koninie. W 100-lecie historycznej wizyty Marszałka* – OBBH Poznań, Muzeum Okręgowe w Koninie – Konin, Ślesin.
18. *Ks. Józef Wałąg* – OBEN Gdańsk – Gdańsk, Pruszcz Gdański.
19. *Ks. Władysław Gurgacz. Kapelan Polski Podziemnej* – OBEN Kraków, Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL – Kraków.
20. *Łódź ’71* (miniwystawa plenerowa) – OBEN Łódź – Łódź.
21. *Łukasz Ciepliński* – Centrala BEN, OBEN Rzeszów – Warszawa, wystawa elementarna.
22. *Mariusz Zaruski* – OBEN Gdańsk – Gdańsk, Odessa (Ukraina).
23. *Marzec 68* – OBEN Warszawa – Warszawa, wystawa elementarna.

24. *Na fali… Historia radia w II Rzeczypospolitej* – OBEN Łódź – Łódź.
25. *Niemieckie obozy zagłady* – OBEN Kraków, Delegatura Kielce – Kraków, Lublin, Tomaszów Lubelski.
26. *Oto czynię wszystko nowe. W rocznicę IV pielgrzymki Ojca Świętego do Ojczyzny* – OBEN Białystok – Białystok, Łomża, Olsztyn.
27. *„Pamiętaj, bądź dobrym człowiekiem". Mieszkańcy Sambora ratujący Żydów podczas II wojny światowej* – OBEN Rzeszów – Sambor.
28. *Podziemie niepodległościowe na Kielecczyźnie po 1945 r.* – OBEN Kraków, Delegatura Kielce – Kielce.
29. *Pokolenie Baczyńskiego* (wersja ogólnopolska i wersje lokalne) – Centrala BEN, OBEN Katowice, OBEN Kraków, OBEN Łódź, OBEN Poznań, OBEN Rzeszów, OBEN Szczecin, OBEN Warszawa, OBEN Wrocław, Delegatura Bydgoszcz, Delegatura Kielce – Ińsko, Kraków, Łódź, Poznań, Pułtusk, Warszawa, Wrocław.
30. *Polacy w bitwie o Wielką Brytanię* (wersja hiszpańskojęzyczna pt. *Polacos en la Batalla de Inglaterra*) – BEN Centrala, Asociacion Hco-Cultural „Poland First to Fight" (Hiszpania) – Madryt (Hiszpania).
31. *Polscy robotnicy przymusowi w Niemczech 1939–1945* – OBEN Łódź – Łódź.
32. *Polski wysiłek zbrojny w I wojnie światowej 1914–1918* – Oddział IPN Wrocław – Lublin, Łaskarzew, Opole Lubelskie.
33. *Powstanie Warszawskie 1944. Bitwa o Polskę* (wersja hiszpańskojęzyczna pt. *El Levantamiento de Varsovia 1944. La Batalla de Polonia*) – BEN Centrala, Instytut Polski w Madrycie (Hiszpania) – Borja (Hiszpania).
34. *Poznański Czerwiec 1956. Oblicza buntu i jego pamięć* – OBBH Poznań, Wielkopolskie Muzeum Niepodległości – Gniezno, Kalisz, Konin, Leszno, Piła, Poznań, Warszawa.
35. *Prokuratorzy polscy zamordowani w czasie II wojny światowej* – Centrala BEN, Prokuratura Krajowa – Warszawa.
36. *Rok 1921 na Górnym Śląsku* – OBEN Katowice – Katowice, Świętochłowice.
37. *Rok 1989* – OBEN Gdańsk – Gdańsk.
38. *Roman Dmowski* – OBEN Szczecin – publikacja na stronie internetowej, wystawa elementarna.
39. *Rotmistrz Witold Pilecki* – OBEN Warszawa – Warszawa – wystawa elementarna.
40. *Solidarni z Węgrami. Pomoc gdańszczan dla powstańców węgierskich w 1956 r.* – OBEN Gdańsk, Instytut Liszta. Węgierskie Centrum Kultury Warszawa – Gdańsk.
41. *Stan wojenny 1981–1983 na Lubelszczyźnie* – OBEN Katowice, OBEN Lublin, Śląskie Centrum Wolności i Solidarności – Kijany, Lublin, Krasnystaw, Ryki.
42. *Stan wojenny w Szczecinie* – OBEN Katowice, OBEN Szczecin, Śląskie Centrum Wolności i Solidarności – Szczecin.
43. *Stanisław Sosabowski* – OBEN Wrocław – Kraków.
44. *Stefan Wyszyński* – Centrala BEN – Dobromierz, Gdańsk, Gdynia, Grodzisk Maz., Kielce, Kluczewsko, Lublin, Olsztyn, Płock, Pułtusk, Rejowiec, Tomaszów Lubelski, Secemin, Słupsk, Toruń, Turek, Warszawa, Włocławek, Włoszczowa, Zuzela, wystawa elementarna.
45. *Stefan Wyszyński* (wersja włoskojęzyczna) – BEN Centrala – Bari (Włochy).
46. *#StolenMemory – Skradziona Pamięć* – Arolsen Archives, AIPN – Białystok, Bydgoszcz, Warszawa.
47. *Św. Maksymilian Maria Kolbe* – OBEN Łódź – Lublin, Pabianice, Smardzewice, Teresin/Niepokalanów, Zduńska Wola.
48. *Traktat Ryski 1921* – OBEN Poznań – wystawa elementarna.
49. *Tu rodziła się „Solidarność" rolników* (wersja ogólnopolska i wersje lokalne) – Centrala BEN, OBEN Białystok, OBEN Gdańsk, OBEN Katowice, OBEN Kraków, OBEN Lublin, OBEN Łódź, OBEN Poznań, OBEN Rzeszów, OBEN Szczecin, OBEN Wrocław, OBBH Wrocław, Delegatura Bydgoszcz, Delegatura Kielce, Delegatura Olsztyn, Delegatura Opole, Delegatura Radom – Bia-

łobrzegi, Barzkowice, Bieliny, Bydgoszcz, Chełm, Gdańsk, Giżycko, Kielce, Lublin, Łapy, Łęczyca, Łubianka, Milejów, Nowy Dwór Gdański, Nowy Targ, Paczków, Poznań, Pułtusk, Pyrzyce, Radkowice (gm. Pawłów), Radom, Rokitno, Rzeszów, Siedlce, Stargard, Szczecin, Świdnica, Tomaszów Lubelski, Toruń, Ustrzyki Dolne, Warszawa, Zamość, Zawiercie, Ząbkowice Śląskie.

50. *Tu rodziła się opozycja – Polska północno-wschodnia* – OBEN Białystok – Białystok, Łomża.
51. *Tu rodziła się opozycja* (wersja ogólnopolska i wersje lokalne) – Centrala BEN, OBEN Gdańsk, OBEN Kraków, OBEN Lublin, OBEN Łódź, OBEN Rzeszów, OBEN Szczecin, OBEN Warszawa, OBEN Wrocław, Delegatura Kielce, Delegatura Olsztyn, Delegatura Radom – Białobrzegi, Gdańsk, Gorzów Wlkp., Gryfino, Koszalin, Kozienice, Kraków, Lipsko, Lublin, Łódź, Łuków, Mrągowo, Nowy Targ, Olsztyn, Płock, Pruszcz Gdański, Pruszków, Przemyśl, Puławy, Radom, Rzeszów, Starachowice, Warszawa.
52. *Tu rodziła się opozycja. Między Czerwcem '76 a Sierpniem '80* (wersja ogólnopolska i wersje lokalne) – Centrala BEN, OBEN Katowice, OBEN Poznań, OBEN Wrocław, Delegatura Bydgoszcz, Delegatura Kielce – Busko-Zdrój, Bydgoszcz, Gliwice, Katowice, Kielce, Nowy Tomyśl, Poznań, Radom, Starachowice, Toruń, Ursus, Radom, Wrocław.
53. *Tu rodziła się Solidarność* (wersja ogólnopolska, wersje lokalne i nowe wersje regionalne) – Centrala BEN, OBEN Białystok, OBEN Gdańsk, OBEN Katowice, OBEN Kraków, OBEN Lublin, OBEN Łódź, OBEN Poznań, OBEN Rzeszów, OBEN Warszawa, OBEN Wrocław, OBBH Wrocław, Delegatura Bydgoszcz, Delegatura Kielce, Delegatura Olsztyn, Delegatura Opole, Delegatura Radom – Augustów, Bydgoszcz, Chełm, Częstochowa, Elbląg, Gdańsk, Gliwice, Gorlice, Grodzisk Wielkopolski, Jarosław, Jasło, Jelenia Góra, Kętrzyn, Kluczbork, Krapkowice, Krosno, Lipsko, Nowy Targ, Ostrowiec Świętokrzyski, Ostrów Mazowiecka, Piła, Płock, Sieradz, Skarżysko-Kamienna, Skawina, Słupsk, Wałbrzych, Wągrowiec, Wieliczka, Zakliczyn, Zambrów, Zamość, Zakopane, Zielona Góra.
54. *Tu rodziła się Solidarność* cz. 2 – Centrala BEN, OBEN Szczecin – Gdańsk, Kołobrzeg, Police, Trzebiatów.
55. *Upadek imperium. Czas polsko-litewskiej współpracy* – OBEN Kraków – Warszawa.
56. *Urna to jest taki pniak, wrzucisz „nie", wychodzi „tak". Referendum 30 czerwca 1946 r. w Polsce* – OBEN Gdańsk – Gdańsk.
57. *W drodze na Monte Cassino* – OBEN Łódź – Łódź.
58. *Walka do duszę narodu. Wokół obchodów Milenium i Tysiąclecia Państwa Polskiego 1956–1966/67* – OBEN Lublin – Częstochowa, Iłża, Lublin, Pelagów.
59. *Walka o duszę narodu. Wokół Obchodów Milenium i Tysiąclecia 1956–1966/1967* (wersja PL/EN) – OBEN Lublin – Częstochowa, Gniezno, Lublin, Mokrelipie, Serokomla.
60. *Wincenty Witos* – OBEN Rzeszów – wystawa elementarna.
61. *Witold Pilecki* – Centrala BEN, OBEN Warszawa – Bydgoszcz, Gdańsk, Kielce, Lublin, Pułtusk, Warszawa, Tomaszów Lubelski, Toruń.
62. *Wojsko Polskie i jego tradycje 1918–1939* – Oddział IPN Wrocław – Dorohusk, Lublin, Mokrelipie, Ruda-Huta, Serokomla.
63. *Z łagrów na Monte Cassino. Generał Władysław Anders i 2. Korpus Polski* – OBEN Łódź – Łódź.
64. *Z łagrów na Monte Cassino. Generał Władysław Anders i 2. Korpus Polski* / wersja anglojęzyczna: *From the Soviet Gulag to Monte Cassino. General Władysław Anders and the Polish II Corps* – OBEN Łódź – Bruksela (Belgia).
65. *Zasłużyć na krzyż: albo Virtuti, albo drewniany. Obrona Wybrzeża 1939* – OBEN Gdańsk – Gdynia, Kosakowo.
66. *Zbrodnia nieukarana – łagry sowieckie* – OBEN Łódź – Lublin.
67. *Zbrodnie niemieckie i sowieckie na Polakach 1939–1945* – OBEN Lublin, Delegatura Radom – Dąbrowica.

Wystawy powstałe przed rokiem 2021 i eksponowane w 2021 roku

1. *20–40–20* – Centrala BEN, OBEN Kraków – Kraków, Rzeszów.
2. *586 dni stanu wojennego* – Centrala IPN, OBEN Białystok, Oddział IPN Gdańsk – Białystok, Jaworzno, Kielce, Kurzętnik, Lubartów, Lublin, Mysłowice, Świdnik.
3. *A więc wojna!!! Ludność cywilna we wrześniu '39* – OBEN Lublin – Lublin, Łuków.
4. *Agresja sowiecka 17 IX 1939 r. na ziemiach Polski północno-wschodniej* – OBEN Białystok – Białystok, Olsztyn.
5. *Aleksander Falzmann (1887–1942) – bohaterski pastor* – OBEN Łódź – Zduńska Wola.
6. *Arcybiskup Ignacy Tokarczuk. Kościół, władza, opór społeczny* – OBEP Rzeszów – Jarosław.
7. *Armia Krajowa w Sandomierzu* – Delegatura Kielce – Smerdyna.
8. *Będzie wielka albo nie będzie jej wcale. Walka o granice Polski w latach 1918–1921* – Centrala BEN, OBEN Kraków – Koszalin, Kraków, Leżajsk, Rzeszów, Tomaszów Lubelski, Szczecin.
9. *Białe Legiony* – OBEN Warszawa – Pułtusk.
10. *Bić się do końca. Podziemie niepodległościowe w regionie radomskim w latach 1945–1950* – OBEN Lublin, Delegatura Radom – Kozienice.
11. *Bieszczady w Polsce Ludowej 1944–1989* – OBEP Rzeszów – Łupków.
12. *Bitwa Warszawska 1920* – OBEN Warszawa – Pułtusk.
13. *Błogosławiony ks. Jerzy Popiełuszko (1947–1984)* – OBEN Białystok – Szczecin
14. *Czas apokalipsy. Stan wojenny 1981–83* – Centrala BEN – Olsztyn, Racibórz.
15. *„Czyny świadczą o człowieku" – Polacy udzielający pomocy Żydom podczas Holocaustu na Kresach Wschodnich II RP* – OBEN Rzeszów – Markowa.
16. *Daleko od KC – opór społeczny w Bieszczadach* – OBEN Rzeszów – Wołosate, Przemyśl, Łupków.
17. *Dekalog ks. Jerzego. Wystawa o bł. ks. Jerzym Popiełuszce* – OBEN Białystok – Warszawa.
18. *Dla Ciebie Polsko. W stulecie czynu niepodległościowego* – OBEN Kraków – Kraków.
19. *Dla Niepodległej. Tatarzy w walce o wolną Polskę w XVIII–XX w.* – OBEN Białystok – Orzysz.
20. *„Domy płoną, kobiety krzyczą, zabawili się do woli". Armia Czerwona w województwie gdańskim w 1945 roku* – OBEN Gdańsk – Gdańsk.
21. *Droga na Monte Cassino 1941–1944 w fotografii Ignacego Jaworowskiego* – OBEN Białystok – Prostki.
22. *Generał Zaruski* – OBEN Kraków – Zakopane.
23. *Internowani, aresztowani i skazani w stanie wojennym regionu warmińsko-mazurskiego* – Delegatura Olsztyn – Kętrzyn.
24. *Józef Piłsudski i Symon Petlura – twórcy sojuszu polsko-ukraińskiego 1920 roku* – OBEN Rzeszów – Cieszanów, Leżajsk, Sanok, Solina.
25. *Józef Piłsudski w Lublinie* – OBEN Lublin – Ostrów Lubelski.
26. *Katyń 1940* – OBEN Białystok, OBEN Wrocław – Czerwony Bór, Michałowo, Wrocław.
27. *Katyń. Zbrodnia, która miała być zapomniana* – OBEP Rzeszów – Łupków.
28. *Kaźń profesorów lwowskich. Wzgórza Wuleckie 1941* – OBEN Wrocław – Głogów, Szczecin.
29. *Kino i teatr pod okupacją. Polskie środowisko teatralne i filmowe w czasie II wojny światowej* – OBEN Gdańsk – Gdańsk, Pruszcz Gdański.
30. *Kobiety internowane. Gołdap 1982* – OBEN Białystok – Gołdap.
31. *Komiks w PRL, PRL w komiksie* – OBEP Rzeszów – Łupków, Pleszew, Ustka, Wałcz.
32. *Koniec i początek. Rok 1945 na Górnym Śląsku* – Oddział IPN Katowice – Paniówki.
33. *Koniec PRL – rok 1989* – OBEN Gdańsk – Lublin.
34. *Korpus Ochrony Pogranicza 1924–1939* – OBEN Białystok, Delegatura Olsztyn – Chełm, Koszalin, Opole Lubelskie, Puławy.
35. *Kresy. Pamiętamy* – OBEN Białystok, Delegatura Olsztyn – Kętrzyn.
36. *Krok ku wolności. Protesty robotnicze w czerwcu 1976 r.* – Oddział IPN Lublin, Delegatura Radom – Lublin, Radom.

37. *Krzyk szarego człowieka. Ryszard Siwiec (1909–1968)* – OBEP Rzeszów – Łupków.
38. *Ks. Maksymilian Kolbe* – OBEN Łódź – Pułtusk.
39. *...ksiądz musi zaprzestać. Życie i działalność księdza Romana Kotlarza* – OBEN Lublin – Starachowice, Mirzec, Radom, Koprzywnica, Staszów.
40. *Książki poza cenzurą 1976–1989* – OBEP Rzeszów – Żarnowiec.
41. *Kwatera Ł – panteon narodowy pod cmentarnym murem* – Centrala BEN – Biała Rawska, Skierniewice.
42. *Leopold Tyrmand – o stylu bycia „w kontrze”* – OBEN Katowice, OAIPN Katowice – Jaworzno, Kalisz, Racibórz, Warszawa.
43. *Marzec ’68* – OBEN Warszawa – Lublin.
44. *Młodzi dla Niepodległej* – OBEN Rzeszów, Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego – Jarosław, Majdan Sieniawski, Rzeszów.
45. *Na Straży Granic. Straż Graniczna II Rzeczpospolitej na zachodnim odcinku granicy polsko-niemieckiej* – OBBH Wrocław, Delegatura Opole – Opole.
46. *Na straży pamięci. 30 lat działalności Stowarzyszenia Kielecka Rodzina Katyńska* – Delegatura Kielce – Kielce.
47. *Na zakrętach historii. Robotnicy Łodzi 1945–1981* – OBEN Białystok – Łódź.
48. *„Należy stworzyć niepodległe państwo polskie (...) z wolnym dostępem do morza”. Powrót Pomorza i Kujaw do Polski 1918–1920* – OBEN Gdańsk, Delegatura Bydgoszcz – Gdańsk, Rewa.
49. *„Nie jesteśmy żadną bandą. My jesteśmy z miast i wiosek polskich”. 5 Wileńska Brygada AK na Pomorzu* – OBEN Gdańsk – Częstochowa, Gliwice.
50. *Nie tylko Dywizjon 303* – Centrala BEN – Ostrów Mazowiecka, Warszawa.
51. *„Nie zawsze defilada”. Jak świętowano odzyskanie Niepodległości* – OBEN Rzeszów – Nisko, Łupków.
52. *Niemiecki obóz w Płaszowie* – OBEN Kraków – Kozłów.
53. *Niezłomna, wyklęta, przywrócona pamięci. Danuta Siedzikówna „Inka” 1928–1946* – OBEN Gdańsk – Białystok, Chełm, Czerwony Bór, Gdańsk, Lublin, Napiwoda, Szczuczyn, Świdnik, Waplewo Wielkie.
54. *Niezłomny. Gen. August Emil Fieldorf „Nil” (1895–1953)* – OBEN Gdańsk, OBPiI Gdańsk – Gdynia.
55. *Nowa Huta – miasto walki i pracy* – OBEN Kraków – Kalwaria Zebrzydowska.
56. *NSZZ „Solidarność” i opozycja demokratyczna w Wielkopolsce 1980–1990* – OBEN Poznań – Poznań, Stare Oborzyska.
57. *Młodzież z partią... się rozliczy. Niezależne Zrzeszenie Studentów 1981–1989* – OBEN Łódź – Łódź.
58. *O niepodległą* – OBEN Wrocław – Wrocław.
59. *Oblężenie Warszawy 1939. Fotografie Juliena Bryana* – Centrala BEN – Warszawa, Wołów.
60. *Oczami wroga. Wrzesień ’39 w fotografii niemieckiej i sowieckiej* – OBEP Rzeszów – Góra Motyczna, Rzeszów.
61. *Oddziały Łupaszki* – OBEN Warszawa – Warszawa.
62. *Ojcowie Niepodległości* – OBEN Szczecin – Baranowo, Białystok, Czarnia, Drzonów, Elbląg, Gdańsk, Gnojnica, Goleniów, Grabowno, Jarosław, Kadzidło, Katowice, Kielce, Kluczbork, Kłobuck, Kobylnica, Kraków, Lublin, Lubliniec, Łyse, Mikoszewo, Myszyniec, Olkusz, Olszewo-Borki, Olsztyn, Opole, Ostrołęka, Przeworsk, Puławy, Raniżów, Ropczyce, Rozewie, Rzeszów, Rudy Raciborskie, Rudziniec, Rybnik, Swarzędz, Staszów, Turawa, Warszawa, Wschowa, Wrocław.
63. *Okupacja sowiecka na prawym brzegu Sanu w latach 1939–1941* – OBEP Rzeszów – Jarosław.
64. *Operacja polska NKWD 1937–1938* – AIPN – Gdańsk.
65. *Ostatni 3 Maja* – OBEN Kraków – Kraków, Warszawa.
66. *Ostatni Leśni* – OBEN Warszawa – Ostrołęka.
67. *Pierwsza odsłona. Okupacja niemiecka na Kaszubach i Kociewiu w 1939 r.* – OBEN Gdańsk – Gdynia.

68. *Plebiscyt 1920 r. Walka o polskość Warmii i Mazur* – OBEN Białystok, Delegatura Olsztyn, OBEN Gdańsk, Instytut Północny w Olsztynie – Kwidzyn, Lubstynek, Olsztyn, Piaseczno, Pisz, Ryn, Tuszewo, Złotowo.
69. *Podkarpacki wrzesień 1939* – OBEP Rzeszów – Rzeszów.
70. *Pokolenia wolności* – Centrala BEN – Kozienice, Lublin.
71. *Polacy – Ukraińcy 1943–1945 „antypolska akcja" OUN i UPA Bandery* – OBEN Lublin – Przemyśl.
72. *Polacy na Syberii* – OBEN Kraków – Olsztyn.
73. *Polacy ratujący Żydów w czasie II wojny światowej* – Centrala BEN, OBEN Rzeszów – Gdańsk, Grodzisk Maz., Lublin, Warszawa, wystawa elementarna.
74. *Polacy w bitwie o Wielką Brytanię* – Centrala BEN, OBEN Kraków – Bydgoszcz, Chełmno, Lublin, Łódź, Olkusz, Opole Lubelskie, Zamość, Tomaszów Lubelski.
75. *Policja Państwowa 1919–1939* – OBEN Białystok, OBEN Wrocław, Delegatura Olsztyn – Bartoszyce, Białystok, Kętrzyn, Kraków, Lublin, Łódź, Olsztyn, Ostróda, Pisz, Szczytno, Tolkmicko, Węgorzewo, Wrocław.
76. *Polonica emigracyjne. Ze zbiorów instytucji członkowskich Stałej Konferencji Muzeów, Archiwów i Bibliotek Polskich na Zachodzie* – AIPN, instytucje członkowskie MABPZ, Stowarzyszenie „Wspólnota Polska", Uniwersytet Otwarty KUL, Oddział IPN Lublin – Lublin, Pułtusk.
77. *Polska Walcząca* – Centrala BEN, OBEN Poznań – Kowalewko, Kraków, Poznań.
78. *Polski gen wolności – 150 lat walk o niepodległość* – OBEN Kraków, OBEN Szczecin – Barwice, Bobolice, Bolesław, Iwanowice, Jerzmanowice, Łobez, Michałowice, Miechów, Pyrzyce, Resko, Słomniki, Szczecin, Wolbrom, Zielonki.
79. *Polskie Państwo Podziemne* – OBEN Białystok – Bydgoszcz.
80. *Polskie Symbole Narodowe* – OBEN Gdańsk, Delegatura Bydgoszcz – Dąbrowica, Gdańsk, Lublin, Łódź, Nowy Dwór Gdański, Opole Lubelskie, Tomaszów Lubelski, Zamość.
81. *Powstała, by żyć* – Centrala BEN – Ciechanów.
82. *Powstania śląskie 1919–1921* – OBEN Katowice, OBEN Wrocław, Delegatura Opole – Augustów, Białystok, Bieruń-Lędziny, Bydgoszcz, Bytom, Chełmek, Gdańsk, Gdynia, Gorzów Wlkp., Jastarnia, Jaworzno, Kaniów, Katowice, Kielce, Koszalin, Kraków, Lublin, Lubliniec, Łódź, Mysłowice, Olsztyn, Opole, Piekary Śląskie, Piotrków Trybunalski, Poznań, Radlin, Ruda Śląska, Rybnik, Rybnik-Boguszowice, Rybnik-Kłokocin, Rydułtowy, Rzeszów, Świętochłowice, Szczecin, Tychy, Warszawa, Woźniki, Wrocław, Zakopane, Zawadzkie, wersja elektroniczna na ekspozytorze multimedialnym w Katowicach.
83. *Powstanie Grudniowe 1970 roku* – OBEN Gdańsk, OBEN Szczecin – Elbląg, Gdańsk, Szczecin, Warszawa.
84. *Powstanie sejneńskie 1919* – OBEN Białystok – Sejny.
85. *Powstanie Warszawskie 1944. Bitwa o Polskę* – Centrala BEN – Gdańsk, Kielce, Lublin, Ostrów Mazowiecka, Przeworsk, Radzyń Podlaski, Tomaszów Lubelski, wystawa elementarna.
86. *Powstanie Wielkopolskie 1918–1919* – OBEN Poznań – Białystok, Bydgoszcz, Chwalibogowo, Gdańsk, Gorzów Wlkp., Katowice, Kielce, Konin, Kraków, Lublin, Łódź, Olsztyn, Opole, Poznań, Rzeszów, Santok, Szczecin, Warszawa, Wrocław, wystawa elementarna.
87. *Poznański Czerwiec 1956* – OBEN Poznań – Gdańsk, Łódź, Tomaszów Lubelski.
88. *Przełom. Sierpień 1980 i „Solidarność"* – OBEN Gdańsk – Gniewino.
89. *Robert Oszek (1896–1938) – Żołnierz Niepodległej* – OBEN Katowice – Katowice, Mysłowice, Zabrze.
90. *Rok 1919 na Górnym Śląsku* – OBEN Katowice – Czerwionka, Katowice, Mysłowice, Ruda Śląska, Toszek, Tychy.
91. *Rok 1920 na Górnym Śląsku* – OBEN Katowice – Bielsko-Biała, Bytom, Cieszyn, Czerwionka, Częstochowa, Gliwice, Herby, Jastrzębie-Zdrój, Katowice, Lubliniec, Mysłowice, Racibórz, Ruda Śląska, Rybnik, Sosnowiec, Tarnowskie Góry, Toszek, Tychy, Wojkowice, Zabrze.

92. *Rotmistrz Witold Pilecki 1901–1948* – OBEP Warszawa – Będargowo.
93. *Rozkaz nr 00485. Antypolska operacja NKWD na sowieckiej Ukrainie 1937–1938 / НАКАЗ № 00485. Антипольська операція НКВС в Радянській Україні 1937–1938* – AIPN, Państwowe Archiwa Obwodowe w Chmielnickim, Odessie i Winnicy – Pułtusk.
94. *Rozkaz nr 00485. Antypolska operacja NKWD na sowieckiej Ukrainie 1937–1938 / Order No. 00485. The NKVD Anti-Polish Operation in Soviet Ukraine in 1937–1938* – AIPN, Państwowe Archiwa Obwodowe w Chmielnickim, Odessie i Winnicy – Szczecin, Międzyrzecz, Skwierzyna, Gdańsk, Deakin Edge, Albion, Rowville (Melbourne, Australia).
95. *Rozstrzelane miasta. Poznań–Budapeszt 1956* – OBEN Poznań – Gdańsk, Olsztyn.
96. *Samarytanie z Markowej. Ulmowie – Polacy zamordowani przez Niemców za pomoc Żydom* – IPN Centrala, Centralna Biblioteka Rolnicza, Narodowe Centrum Kultury, Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego – Puławy.
97. *Sąsiedzka krew. Ludobójstwo wołyńsko-galicyjskie 1943–1945* – OBEN Kraków, OBEN Lublin – Chełm, Gdańsk, Lublin, Łódź-Brzeziny, Nowy Sącz, Opole Lubelskie.
98. *Semper Fidelis. Walki o Lwów 1918–1919* – OBEN Wrocław – Kielce, Tomaszów Lubelski.
99. *Sierpień '88. Szczeciński marsz do wolności* – OBEN Szczecin – Szczecin.
100. *Skazani na karę śmierci w czasach stalinowskich i ich losy* – OBEN Wrocław – Wrocław.
101. *Sługa Boży ks. Jerzy Popiełuszko (1947–1984)* – OBEN Białystok – Wrocław.
102. *Soldau – utajony ośrodek zagłady. Niemieckie obozy w Działdowie w latach II wojny światowej* – OBEN Gdańsk – Działdowo.
103. *Spojrzeć ludziom prosto w oczy… W 90. rocznicę urodzin Jana Olszewskiego* – Centrala BEN – Warszawa.
104. *Sprawiedliwi wśród Narodów Świata. Pomoc Polaków dla ludności żydowskiej w Małopolsce w latach 1939–1945* – OBEP Rzeszów – Przemyśl, Warzyce.
105. *Sprawiedliwi. Kapłani archidiecezji wileńskiej ratujący Żydów w okresie okupacji niemieckiej (1941–1944)* – OBEN Białystok – Białystok.
106. *Stan wojenny* – OBEP Rzeszów – Iwonicz, Rzeszów.
107. *Stan wojenny 1981–1983* – Centrala BEN, OBEN Katowice, Śląskie Centrum Wolności i Solidarności – Biała Rawska, Bochnia, Gdańsk, Gniewino, Gorlice, Grodzisk Maz., Kalisz, Kartuzy, Katowice, Kraków, Limanowa, Nowy Sącz, Nowy Targ, Olkusz, Piekary Śląskie, Płock, Pułtusk, Rybnik, Tarnów, Słopnice, Słupsk, Szczecin, Warszawa, Wolbrom, Wadowice, Zakopane, szkoły woj. śląskiego.
108. *Stan wojenny na Dolnym Śląsku* – OBEN Wrocław – Wołów.
109. *Stan wojenny w SB-ckim albumie* – OBEN Kraków – Kraków.
110. *Stanisław Sojczyński „Warszyc" i Konspiracyjne Wojsko Polskie* – OBEN Łódź – Radomsko.
111. *Steineck* – OBBH Poznań – Poznań.
112. *Stocznia Szczecińska. Historia nie tylko polityczna* – OBEN Szczecin – Szczecin.
113. *Sybiracy. Deportacje obywateli polskich w głąb ZSRS (1939–1941)* – OBEN Białystok – Siemiatycze, Szczepankowo, Sokoły.
114. *Symbole naszej historii. Godło, barwa, hymn (część 1)* – OBEP Rzeszów – Błażowa, Iwierzyce, Kudowa-Zdrój, Majdan Sieniawski, Rzeszów, Warzyce.
115. *Symbole naszej historii. II Rzeczpospolita (część 2)* – OBEP Rzeszów – Majdan Sieniawski, Rzeszów.
116. *Symbole naszej historii. Polska Rzeczpospolita Ludowa (część 3)* – OBEN Rzeszów – Rzeszów.
117. *Świat zgładzony w Katyniu* – OBEN Szczecin – Łobez, Mirosławiec, Resko, Skwierzyna, Szczecin.
118. *Tadeusz Jeziorowski (1908–1939) – bohater dwóch wojen* – OBEN Łódź – Płock.
119. *To jest nasza Ojczyzna – to jest nasze „być" i nasze „mieć". Jan Paweł II w Trójmieście – czerwiec 1987* – OAIPN Gdańsk – Elbląg, Gdańsk.
120. *TOW „Gryf Pomorski"* – OBEN Gdańsk, Muzeum Stutthof – Kartuzy, Linia, Szopa.
121. *Tu rodziła się Solidarność* (wersja ogólnopolska, wersje lokalne, wersje regionalne) – Centrala BEN, OBEN Katowice, OBEN Kraków, OBEN Poznań, OBEN Rzeszów, OBEN Szczecin,

OBEN Warszawa, OBEN Wrocław, Delegatura Kielce – Bielsko-Biała, Ciechanów, Dąbrowa Górnicza, Gdańsk, Gorzów Wlkp., Grodzisk Wlkp., Jastrzębie-Zdrój, Katowice, Kielce, Leżajsk, Nowy Targ, Piła, Pułtusk, Skawina, Skierniewice, Wągrowiec, Zakliczyn, Zielona Góra.

122. *Tu rodziła się Solidarność Rolników* (wersja ogólnopolska i wersje lokalne) – BEN Centrala, OBEN Katowice, OBEN Kraków, Delegatura Kielce – Bieliny, Kielce, Radom, Zawiercie.
123. *Ukradzione dzieciństwo* – OBEN Warszawa – Przeworsk, Szczecin.
124. *Użyteczność. Patriotyczny aktywizm społeczny i działania modernizacyjne w Polsce od końca XVIII wieku do II wojny światowej* – OBEN Lublin – Lublin.
125. *W poszukiwaniu nowego domu* – OBEN Szczecin – Bobolice, Goleniów.
126. *W walce o lepszą przyszłość. Wolne Związki Zawodowe 1978–1980* – OAIPN Gdańsk – Gdynia.
127. *Wartheland. Dzieje zbrodni* – OBBH Poznań – Poznań, Łódź.
128. *Wasza Solidarność – nasza wolność. Reakcje emigracji polskiej i świata na wprowadzenie stanu wojennego* – OBEN Lublin – Paryż (Francja).
129. *Wielkopolanie dla Niepodległej. Oddziały wielkopolskie w walkach o wschodnią granicę Rzeczypospolitej* – OBBH Poznań – Miały.
130. *Wielkopolska w cieniu WRON-y* – OBEN Poznań – Pobiedziska, Swarzędz.
131. *Więzienne lata Stefana Wyszyńskiego* – Delegatura Olsztyn – Przemystka.
132. *Województwo białostockie u progu niepodległości II RP* – OBEN Białystok – Białystok, Wilkasy.
133. *Wojna polsko-bolszewicka. Kierunek północno-wschodni* – OBEN Białystok – Białystok, Grajewo, Pisz.
134. *Wojna polsko-bolszewicka na Kujawach i Pomorzu. „Za Termopile starczą Wam piersi własne…”* – OBEN Gdańsk Delegatura Bydgoszcz – Bydgoszcz, Gdynia.
135. *Wojna światów 1920* – OBEN Warszawa – Białystok, Kraków, Warszawa.
136. *Wojna z bolszewikami. Bitwa warszawska 1920* – OBEN Warszawa – Gdańsk, Kołaczyce, Lublin, Łódź, Łupków, Tomaszów Lubelski.
137. *Wołyń 1943. Wołają z grobów, których nie ma* – OBEN Kraków – Nowy Targ, Rabka, Raba Wyżna, Spytkowice.
138. *Wrzesień 1939. Polska wobec niemieckiej i sowieckiej agresji* – OBEN Kraków – Kraków, Lublin, Nowy Sącz, Skawina, Szczecin, Toruń.
139. *„Wstańcie, chodźmy…” Pierwsza pielgrzymka Jana Pawła II do Polski* – OBEN Katowice, OBEN Kraków – Andrychów, Kaniów, Bielsko-Biała, Gorzyce, Łomża, Kozłów, Kraków, Książenice, Rybnik.
140. *Wyklęci / Niezłomni* – Centrala BEP – Olsztyn, Kętrzyn.
141. *Wyklęci, odnalezieni w Małopolsce* – OBEN Kraków – Nowy Sącz.
142. *Wyszyńskiego i Wojtyły gramatyka życia* – BEN Centrala, Muzeum Jana Pawła II i Prymasa Wyszyńskiego, OBEN Wrocław, Delegatura Opole – Białystok, Brzesko, Brzezie, Chocianów, Głogów, Głuchołazy, Iwonicz, Jarosław, Kluczbork, Kolbuszowa, Kraków, Krynica, Ludźmierz, Malinie, Mistrzejowice, Mokrelipie, Nowy Sącz, Nysa, Ocieka, Opole, Rzeszów, Siemiatycze, Staszów, Strzelce Opolskie, Tomaszów Lubelski, Trzebnica, Tyszowce, Wrocław, Zakopane, Żórawina.
143. *Z dala od bursztynowego brzegu… W 100 rocznicę powstania Flotylli Pińskiej 1919–2019* – OBEN Wrocław – Kudowa-Zdrój.
144. *Z dziejów oporu społecznego w Polsce południowo-wschodniej 1956–1990. Od „ostatnich leśnych” do „Solidarności”* – OBEP Rzeszów – Jarosław, Leżajsk.
145. *Zagłada polskich elit. Akcja AB-Katyń* – Centrala BEN – Rybnik.
146. *Zagłada wielkopolskich elit 1939–1941* – OBEN Poznań – Chodzież.
147. *Zagłada Żydów europejskich* – OBEN Łódź – Gdańsk, Lublin.
148. *Zaplute karły reakcji. Polskie podziemie niepodległościowe w latach 1944–1956* – OBEN Lublin – Leszno, Tomaszów Lubelski.
149. *Zapomniane ogniwo. Konspiracyjne organizacje młodzieżowe na ziemiach polskich w latach 1944/45–1956* – Centrala BEN, OBEN Kraków, Delegatura Kielce – Kielce, Ryki, Warszawa.

150. *Zapomniani kaci Hitlera. „Samoobrona" niemiecka na Pomorzu Gdańskim w 1939* – Delegatura Bydgoszcz – Bydgoszcz.
151. *Zbrodnia Katyńska* – Centrala BEP, OBEN Białystok, OBEN Kraków, OBEN Lublin, OBEN Łódź – Częstochowa, Dobre Miasto, Grodzisk Maz., Lublin, Olsztyn, Starobielsk (Ukraina), Tuszyn.
152. *Zbrodnia Katyńska 1940. Zagłada polskich elit* – OBEN Kraków, OBEP Rzeszów – Brzesko, Dzierżoniów, Gdańsk, Grodzisk Maz., Kościerzyna, Rzeszów, Stężyca, Tomaszów Lubelski.
153. *Zbrodnia Katyńska. Wielkopolanie w dołach śmierci Katynia, Charkowa i Miednoje* – OBEN Poznań – Czapury.
154. *Zbrodnia nieukarana – łagry sowieckie* – OBEN Łódź – Bukowska Wola.
155. *Zbrodnie na Polakach 1939–1945* – Centrala BEN, OBEN Kraków – Grodzisk Maz., Kraków, Warszawa.
156. *Zbrodnie niemieckie i sowieckie na Polakach 1939–1945* – OBEN Lublin, Delegatura Radom – Gdańsk, Lublin, Tomaszów Lubelski.
157. *Zesłańcy – Sybiracy – Deportowani* – OBEP Rzeszów – Jarosław, Łupków, Rzeszów, Skwierzyna.
158. *Ziemia Świętokrzyska: Droga do Niepodległości 1914–1918* – Delegatura Kielce – Kielce, Michniów.
159. *Zimna wojna. Krótka historia podzielonego świata* – Centrala BEN – Skierniewice.
160. *Zniszczenia Warszawy na fotografiach Antoniego Snawadzkiego* – AIPN – Warszawa.
161. *Zwyczajny resort* – OBEN Warszawa – Warszawa.
162. *„Żegota" – Rada Pomocy Żydom* – Centrala BEN, OBEN Wrocław – Wrocław.
163. *Żołnierze niezłomni. Antykomunistyczne podziemie na Rzeszowszczyźnie po 1944 roku* – OBEP Rzeszów – Łupków, Rzeszów, Ustrzyki Dolne.
164. *Żołnierze Wyklęci* – OBEN Kraków – Kalwaria Zebrzydowska, Łódź.
165. *Żołnierze Wyklęci. Antykomunistyczne podziemie na Rzeszowszczyźnie po 1944 roku* – OBEP Rzeszów – Rzeszów.
166. *Żołnierze Wyklęci – Pamiętamy. Polskie Podziemie Niepodległościowe na Białostocczyźnie 1944–57* – OBEN Białystok – Olmonty.
167. *Żołnierze Wyklęci. Podziemie niepodległościowe 1944–1963* – BEN Centrala, OBEN Kraków – Bychawa, Gdańsk, Lublin, Tomaszów Lubelski.
168. *Życie przechowane* – OBEN Katowice, OBBH Katowice, Muzeum w Gliwicach – Rybnik.

ZAŁĄCZNIK NR 4:
WYKAZ KONFERENCJI ORAZ SESJI NAUKOWYCH I POPULARNONAUKOWYCH

Centrala IPN

1. „Libido dominandi jako metoda manipulacji społecznej" – panel dyskusyjny z cyklu „Polska na froncie sporów cywilizacyjnych", Warszawa, 18 lutego. Organizatorzy: Centrala BEN, Centrum Edukacyjne „Przystanek Historia" im. Janusza Kurtyki.
2. „Obóz przy ulicy Przemysłowej w Łodzi. Piekło polskich dzieci" – dyskusja, online, 4 marca. Organizator: BBH, Centrum Edukacyjne „Przystanek Historia" im. Janusza Kurtyki, OBBH i OBEN Łódź.
3. „Rewolucja seksualna – droga do wyzwolenia czy zniewolenia?" – panel dyskusyjny z cyklu „Polska na froncie sporów cywilizacyjnych", Warszawa, 23 marca. Organizatorzy: Centrala BEN, Centrum Edukacyjne „Przystanek Historia" im. Janusza Kurtyki.
4. „Wieś wobec komunizmu w Europie Środkowo-Wschodniej i Rosji w XX wieku" – międzynarodowa konferencja naukowa, online, 11–12 maja. Organizator: BBH.
5. „Gen. Władysław Anders – żołnierz i polityk" – dyskusja, online, 13 maja. Organizator: BBH.
6. „Wielka i mała historia w perspektywie socjologicznej" – prof. Piotr T. Kwiatkowski, seminarium z historii najnowszej, online, 26 maja. Organizator: BBH.
7. „Granice dyskursu. Na jakie tematy nie warto rozmawiać?" – panel dyskusyjny z cyklu „Polska na froncie sporów cywilizacyjnych", Warszawa, 8 czerwca. Organizatorzy: Centrala BEN, Centrum Edukacyjne „Przystanek Historia" im. Janusza Kurtyki.
8. „Filmowe spojrzenie na historię Polski XX wieku. Film fabularny jako źródło historyczne" – prof. Jerzy Eisler, seminarium z historii najnowszej, online, 9 czerwca. Organizator: BBH.
9. „KL Warschau – niemiecki nazistowski obóz koncentracyjny w Warszawie (1943–1944)" – dyskusja, online, 11 czerwca. Organizator: BBH.
10. „Polscy więźniowie w KL Sachsenhausen. Upamiętnienie generała Bolesława Roi" – międzynarodowa konferencja, online, 16 czerwca. Organizatorzy: BBH, Miasto Kielce, Muzeum i Miejsce Pamięci KL Sachsenhausen.
11. „Educare necesse est… – Rzeczpospolita Małych Ojczyzn" – V Ogólnopolska Konferencja Archiwistów i Historyków, Warszawa, 30 czerwca – 1 lipca. Organizatorzy: Archiwum Państwowe w Warszawie, AIPN, Mazowieckie Samorządowe Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Warszawie, Wydział Historii Uniwersytetu Warszawskiego, Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych, Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie.
12. „Czas okupacji i zniewolenia. Żydzi i Polacy w obliczu totalitaryzmów 1939–1956" – konferencja naukowa, Warszawa, 6–7 lipca. Organizator: BBH.
13. „Realpolitik czy droga donikąd? Dyskusja w 80. rocznicę podpisania układu Sikorski-Majski" – dyskusja, online, 30 lipca. Organizator: BBH.
14. XV Letnia Szkoła Historii Najnowszej IPN – seminarium naukowe, Palczew, 6–11 września. Organizator: BBH.

15. „Urząd ds. Wyznań: struktury, działalność, ludzie w latach 1975–1989” – ogólnopolska konferencja naukowa, Warszawa, 13–15 września. Organizator: BBH.
16. „Polska i Ukraina w latach 30. i 40. XX wieku – 25 lat współpracy archiwalno-historycznej” – dyskusja historyków oraz prezentacja dziesiątego tomu dokumentów wspólnej serii wydawniczej, Warszawa (Belweder), 14 września. Organizatorzy: IPN, Kancelaria Prezydenta RP.
17. „Zbrodnia Katyńska – nowe aspekty” – międzynarodowa konferencja naukowa, Warszawa, 17 września. Organizatorzy: BBH, AIPN.
18. „Communist Parties in the Soviet Bloc in 1956–1968. From destalinization to economic reforms” – międzynarodowa konferencja naukowa, Bratysława, 29–30 września. Organizatorzy: BBH, Ústav Pamäti Národa (Słowacja), Nemzeti Emlékezet Bizottsága (Komitet Pamięci Narodowej, Węgry).
19. „Na tropie zdrady elit – spojrzenie Jerzego Łojka” – panel dyskusyjny z cyklu „Polska na froncie sporów cywilizacyjnych”, Warszawa, 20 października. Organizatorzy: Centrala BEN, Centrum Edukacyjne „Przystanek Historia” im. Janusza Kurtyki.
20. „Penser et pratiquer la politique autrement: les leçons de Jerzy Giedroyc et de »Kultura«” („Myśleć i praktykować politykę inaczej: lekcje Jerzego Giedroycia i »Kultury« paryskiej”) – konferencja międzynarodowa, Paryż, 28–30 października. Organizatorzy: Centre de civilisation polonaise Sorbonne-Université, Stacja Naukowa PAN w Paryżu, Stowarzyszenie Instytut Literacki „Kultura”, IPN.
21. „Unboxing obrazów. Wpływ archiwów audiowizualnych i fotograficznych na kulturę” – XIII Konferencja Archiwum IPN pod patronatem honorowym Polskiego Komitetu ds. UNESCO z okazji Światowego Dnia Dziedzictwa Audiowizualnego, Warszawa, 27 października. Organizator: AIPN.
22. „Niepodległa – w 103. rocznicę odzyskania wolności” – sesja naukowa: debata historyków, Tomaszów Lubelski, 9 listopada. Organizatorzy: BBH, starosta tomaszowski, poseł na Sejm RP Tomasz Zieliński.
23. „La contribution des Polonais dans la lutte contre les deux totalitarismes en Pologne et en Occident (1939–1945)”. [„Wkład Polaków w walkę z dwoma totalitaryzmami w Polsce i na Zachodzie (1939–1945)”] – konferencja naukowa, Paryż, 16–17 listopada. Organizatorzy: BBH, Towarzystwo Historyczno-Literackie w Paryżu.
24. Need to Know X: „The Intelligence Legacy of World War II and the Onset of Cold War” – konferencja międzynarodowa, Londyn, 25–26 listopada. Organizatorzy: BBH, King’s College London, University of Sothern Denmark, Norwegian Aviation Museum, International Centre for Defense and Seurity (Estonia), Ambasada RP w Londynie.
25. „Szczurami Tobruku ich zwali: trwała przyjaźń australijsko-polska” – konferencja w 80. rocznicę obrony Tobruku, online, Melbourne, 27 listopada. Organizatorzy: Shrine of Remembrance Melbourne, BBH, OBBH Lublin (Delegatura w Radomiu), Ambasada Australii w Polsce, Ambasada RP w Australii.
26. „Wolne archiwa wobec zmian” – VIII Toruńskie Konfrontacje Archiwalne, Toruń, 2–3 grudnia. Organizatorzy: AIPN, Instytut Historii i Archiwistyki Wydziału Nauk Historycznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.
27. „Albo Polska będzie katolicka, albo nie będzie jej wcale. Czy Feliks Koneczny miał rację?” – panel dyskusyjny z cyklu „Polska na froncie sporów cywilizacyjnych”, Warszawa, 6 grudnia. Organizatorzy: Centrala BEN, Centrum Edukacyjne „Przystanek Historia” im. Janusza Kurtyki.

Oddział IPN Białystok

1. „Na drogach i bezdrożach wychowania… z kompasem Prymasa Wyszyńskiego” – konferencja edukacyjna, Białystok, 23 września. Organizatorzy: Centrum Edukacji Nauczycieli, Centrum Wystawienniczo-Konferencyjne Archidiecezji Białostockiej, OBEN Białystok.

2. „Znani – nieznani. Polska emigracja niepodległościowa 1939–1990" – konferencja naukowa, Nowogród, 14–15 października. Organizatorzy: OBBH Białystok, Uniwersytet w Białymstoku, Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach.
3. „Ostatni rok siły – podziemie niepodległościowe w 1946 r." – konferencja naukowa, Giżycko, 26–27 października. Organizatorzy: Delegatura IPN w Olsztynie, Archiwum Państwowe w Olsztynie.
4. „Komunistyczny aparat represji wobec przedwojennej inteligencji polskiej" – konferencja naukowa, Białystok, 25–26 listopada. Organizator: OBBH Białystok.
5. Konferencja edukacyjna w 40. rocznicę wprowadzenia stanu wojennego w Polsce – Białystok, 14 grudnia. Organizatorzy: NSZZ „Solidarność" Region Podlaski, Klub Więzionych i Represjonowanych, Centrum Edukacji Nauczycieli Białystok, OBEN i OBBH Białystok.

Oddział IPN Gdańsk

1. „Niemieckie i sowieckie zbrodnie na ziemi działdowskiej" – konferencja popularnonaukowa, Działdowo, 27 maja. Organizatorzy: OBBH i OBEN Gdańsk, Stowarzyszenie Odnowy Chrześcijańskiej „Pamięć i Tożsamość", Muzeum Pogranicza w Działdowie, Urząd Miasta i Gminy Działdowo.
2. Konferencja popularnonaukowa w czasie uroczystości upamiętniających ofiary zbrodni Armii Czerwonej w 1945 r., Gdańsk, 16 września. Organizatorzy: Oblackie Centrum Edukacji i Kultury przy Kościele św. Józefa w Gdańsku, OBUWiM, OBPiI i OBEN Gdańsk.

Oddział IPN Katowice

1. „Plebiscyt górnośląski z 1921 roku – sto lat później. Akt samostanowienia czy geopolityczna rozgrywka?" – międzynarodowa konferencja naukowa, Ratingen (Niemcy), 11–12 czerwca. Organizatorzy: Oddział IPN Katowice, Muzeum w Gliwicach, Centrum Badań Historycznych PAN w Berlinie, Oberschlesisches Landesmuseum w Ratingen, Kulturreferent für Oberschlesien, Landeszentrale für politische Bildung w landzie Nadrenia Północna-Westfalia.
2. „Czas »Jaguara«. Konspiracyjne Wojsko Polskie po aresztowaniu »Warszyca« – konferencja popularnonaukowa, Częstochowa, 29 czerwca. Organizatorzy: OBEN Katowice, Stowarzyszenie Ziemi Częstochowskiej „Solidarność i Niezawisłość".
3. „Rok 1921 na Górnym Śląsku" – sesja i warsztat naukowy, online, Katowice, 6–7 października. Organizator: OBBH Katowice.
4. „W obcym mundurze. Służba przymusowa w armii niemieckiej w Europie. Perspektywa porównawcza" – sesja naukowa, Katowice, 18 października. Organizator: OBBH Katowice.
5. „Prymas Stefan Wyszyński w rzeczywistości społeczno-politycznej Polski »ludowej«" – konferencja naukowa, Warszawa, 26 października. Organizatorzy: OBBH Katowice, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.
6. „Strajki grudniowe 1981 r. w województwie katowickim" – konferencja naukowa, Katowice, 13 grudnia. Organizatorzy: OBBH Katowice, Śląskie Centrum Wolności i Solidarności w Katowicach.
7. „Rok 1921 na Górnym Śląsku. Studia przypadków i konteksty" – konferencja naukowa, online, Katowice, 30–31 grudnia. Organizator: OBBH Katowice.

Oddział IPN Kraków

1. „Służba Bezpieczeństwa w latach 1975–1990" – konferencja naukowa, Kraków, 27–28 maja. Organizator: Oddział IPN Kraków.

2. „Formacje policyjne w Polsce na tle europejskich służb powołanych do zapewnienia porządku i bezpieczeństwa publicznego na przestrzeni ostatnich 100 lat" – międzynarodowa konferencja naukowa, Kielce, 31 maja – 1 czerwca. Organizatorzy: Delegatura IPN w Kielcach, Wyższa Szkoła Ekonomii Prawa i Nauk Medycznych im. A. Lipińskiego w Kielcach.
3. „Wieś polska podczas II wojny światowej. Po pacyfikacji – losy i pamięć" – konferencja naukowa, Kielce-Michniów, 10–11 lipca. Organizatorzy: Delegatura IPN w Kielcach, Muzeum Wsi Kieleckiej.
4. „Pamięci Sandomierskich Kolumbów" – sesja popularnonaukowa, Sandomierz, 31 lipca. Organizatorzy: Delegatura IPN w Kielcach, Urząd Miasta Sandomierza.
5. „PZPR w dokumentach. Wokół przydatności akt partyjnych do badania dziejów województwa kieleckiego w latach 1948–1975" – konferencja źródłoznawcza, Kielce, 25 października. Organizatorzy: Delegatura IPN w Kielcach, Archiwum Państwowe w Kielcach, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach.
6. „Życiorysy niepokornych – Władysław Kosterski-Spalski" – konferencja naukowa, Kielce, 25 listopada. Organizatorzy: Delegatura IPN w Kielcach, Muzeum Historii Kielc.

Oddział IPN Lublin

1. „Żołnierze Niezłomni – historia i przywracanie pamięci" – konferencja popularnonaukowa, online, Lublin, 2 marca. Organizator: Oddział IPN Lublin.
2. „Polacy z pomocą żydowskim współobywatelom – aspekty lokalne i międzynarodowe" – konferencja popularnonaukowa, online, Lublin, 24 marca. Organizator: Oddział IPN Lublin.
3. „Radomski Czerwiec '76 z perspektywy 45 lat" – panel dyskusyjny, online, Lublin, 25 czerwca. Organizator: Oddział IPN Lublin.
4. „Książki ponad granicami żelaznej kurtyny. Napływ do kraju i recepcja polskiej literatury emigracyjnej przed 1989 r." – konferencja naukowa, Lublin, 23–24 września. Organizator: OBBH Lublin.
5. „Oblicza służby: weterani. Współpraca cywilno-wojskowa" – międzynarodowa konferencja naukowa, Lublin, 26–27 października. Organizatorzy: KUL, Litewsko-Polsko-Ukraińska Brygada im. Wielkiego Hetmana Konstantego Ostrogskiego, Oddział IPN Lublin.

Oddział IPN Łódź

1. „Druga Rzeczpospolita – nadzieja pokoleń" – ogólnopolska konferencja naukowa, Bełchatów, 22–24 września. Organizator: Oddział IPN Łódź.
2. „Ppłk dypl. Jan Kowalewski (1892–1965) – oficer wywiadu i kryptolog. W stulecie złamania bolszewickich szyfrów" – ogólnopolska konferencja naukowa, Łódź, 28–29 października. Organizator: Oddział IPN Łódź.
3. „Kolejnictwo polskie w okresie Bitwy Warszawskiej 1920 r. i w pierwszych latach odbudowy Drugiej Rzeczypospolitej" – ogólnopolska konferencja naukowa, Łódź, 18–19 listopada. Organizator: Oddział IPN Łódź.
4. „»…są w Łodzi serca gorące…«. W setną rocznicę powołania archidiecezji łódzkiej" – ogólnopolska konferencja naukowa, Łódź, 9–10 grudnia. Organizatorzy: Oddział IPN Łódź, archidiecezja łódzka.

Oddział IPN Poznań

1. „10. rocznica śmierci Restytuta Staniewicza" – dyskusja panelowa, Poznań, 18 stycznia. Organizator: OBBH Poznań.

2. „Formacje wielkopolskie w wojnie polsko-bolszewickiej" – dyskusja panelowa, Poznań, 2 lutego. Organizator: OBBH Poznań.
3. „Antropologia przemocy. Co wnoszą metody badań antropologicznych do badań nad aparatem represji PRL?" – dyskusja panelowa, Poznań, 25 marca. Organizator: OBBH Poznań.
4. „Milenium kontra Tysiąclecie w Wielkopolsce" – dyskusja panelowa, Poznań, 13 kwietnia. Organizator: OBBH Poznań.
5. „Listy z KL Dachau Wiktora Jacewicza SDB" – dyskusja panelowa, Poznań, 27 kwietnia. Organizator: OBBH Poznań.
6. „Polacy w zachodnich strefach okupacyjnych w Niemczech w latach 1945–1949" – konferencja naukowa, Poznań, 20 maja. Organizatorzy: OBBH Poznań, Instytut Zachodni w Poznaniu.
7. Konferencja naukowa z okazji 30. rocznicy pierwszych wolnych wyborów parlamentarnych w Polsce – Poznań, 27 października. Organizatorzy: Oddział IPN Poznań, Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM, PTPN, Ośrodek Badań i Edukacji Europejskiej.

Oddział IPN Rzeszów

1. „40. rocznica podpisania porozumień rzeszowsko-ustrzyckich" – konferencja popularnonaukowa, online, Rzeszów, 19 lutego. Organizator: OBBH Rzeszów.
2. „Arystokracja i ziemiaństwo wobec odzyskania niepodległości i budowy zrębów II Rzeczypospolitej (do 1921 r.)" – konferencja naukowa, Łańcut, 15–17 września. Organizatorzy: Muzeum Zamek w Łańcucie, Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Przemyślu, OBBH Rzeszów.
3. „Zrzeszenie »Wolność i Niezawisłość« w walce o wolność obywatela i niezawisłość państwa" – konferencja naukowa, Krosno, 21–22 października. Organizatorzy: Karpacka Państwowa Uczelnia w Krośnie, OBBH Rzeszów.
4. „Postrzeganie stanu wojennego po 40 latach" – konferencja popularnonaukowa, Przemyśl, 10 grudnia. Organizatorzy: Państwowa Wyższa Szkoła Wschodnioeuropejska w Przemyślu, OBBH Rzeszów.

Oddział IPN Warszawa

1. „Atak III Rzeszy Niemieckiej na ZSRS w czerwcu 1941 r. i jego reperkusje dla sprawy polskiej" – konferencja naukowa, Warszawa, 17 czerwca. Organizator: OBBH Warszawa.
2. „Migawki z okupowanej Warszawy. 1940" – minikonferencja online, Warszawa, 21 października. Organizator: OBBH Warszawa.
3. „Obrachunek z dekadą Jaruzelskiego, czyli jak dziś oceniamy ostatnie lata PRL (1981–1989). Przyczynek do bilansu historii politycznej" – konferencja naukowa, Warszawa, 13–14 grudnia. Organizator: OBBH Warszawa.

Oddział IPN Wrocław

1. „Śląsk Opolski w dobie powstań 1919–1921" – konferencja naukowa, Praszka, 10 września. Organizatorzy: OBBH Wrocław, Muzeum w Praszce.
2. „Opozycja przedsierpniowa na Dolnym Śląsku 1976–1980" – sesja popularnonaukowa z okazji 45. rocznicy powstania Komitetu Obrony Robotników, Klub Muzyki i Literatury we Wrocławiu, 23 września. Organizator: OBBH Wrocław.
3. „Ksiądz Stanisław Orzechowski: człowiek – kapłan – opozycjonista" – seminarium, Kobylin, 24 września. Organizatorzy: OBEN i OBBH Wrocław, Gminny Ośrodek Kultury w Kobylinie, Sto-

warzyszenie Przyjaciół Duszpasterstwa Akademickiego „Wawrzyny" we Wrocławiu, Urząd Miasta Kobylin.

4. „Konflikt – stabilizacja – asymilacja? Konsekwencje migracji w życiu mieszkańców Dolnego Śląska po 1945 roku. Ujęcie komparatystyczne" – konferencja międzynarodowa, Wrocław, 28–29 września. Organizatorzy: Oddział IPN Wrocław, Ośrodek „Pamięć i Przyszłość", Uniwersytet Wrocławski.
5. „Wizja Europy Środkowo-Wschodniej w *Mein Kampf* Adolfa Hitlera" – seminarium, Wrocław, 4 listopada. Organizator: OBBH Wrocław.
6. „Kolej wobec granicy. Kolej jako miejsce graniczne" – czwarta konferencja naukowa z cyklu „A jednak kolej", Chorzów, 16–17 listopada. Organizatorzy: Muzeum Historyczne w Lubinie, Muzeum Hutnictwa w Chorzowie, Muzeum w Chorzowie, Oddział IPN Wrocław, Instytut Historyczny Uniwersytetu Wrocławskiego.

ZAŁĄCZNIK NR 5:
WYKAZ WYSTĄPIEŃ PRACOWNIKÓW IPN PODCZAS MIĘDZYNARODOWYCH KONFERENCJI I SYMPOZJÓW ORGANIZOWANYCH ORAZ WSPÓŁORGANIZOWANYCH PRZEZ INSTYTUCJE ZAGRANICZNE (W TYM ONLINE)

1. dr hab. Tomasz Balbus, *Lenkijos pogrindžio kontržvalgybos veikla prieš sovietinę okupaciją 1944–1948 m.* – 10 września, Wilno (Litwa), międzynarodowa konferencja naukowa „Ginkluotas antikomunistinis pasipriešinimas Rytų ir Vidurio Europoje 1944–1953 m.", sesja główna „Konferencijoje Lietuvos ir užsienio mokslininkai skaitė šiuos pranešimus". Organizator: Centrum Badania Ruchu Oporu i Ludobójstwa Mieszkańców Litwy (LGGRTC).
2. dr hab. Grzegorz Bębnik, *Polskie organizacje konspiracyjne i paramilitarne w czasie walki plebiscytowej* – 12 czerwca, Ratingen (Niemcy), międzynarodowa konferencja naukowa „Plebiscyt górnośląski z 1921 roku – sto lat później. Akt samostanowienia czy geopolityczna rozgrywka?". Organizator: Oddział IPN Katowice, Muzeum w Gliwicach, Centrum Badań Historycznych Polskiej Akademii Nauk w Berlinie, Oberschlesisches Landesmuseum w Ratingen, Kulturreferent für Oberschlesien, Landeszentrale für politische Bildung w landzie Nadrenia Północna-Westfalia.
3. dr hab. Grzegorz Bębnik, *Zbrodnie niemieckie na polskich elitach w rejonie Górnego Śląska (1939–1940)* – 19 października, Berlin (Niemcy), konferencja naukowa „Zbrodnie niemieckie na polskich elitach w pierwszej fazie okupacji 1939–1940". Organizator: Instytut Zachodni w Poznaniu.
4. dr Tomasz Borkowski, *Research activity of the Institute of National Remembrance in the field of searching, discovering and identifying graves and remembrance sites* – 3 lutego, Tbilisi (Gruzja), międzynarodowe webinarium „Discovery, Archaeological Research and Commemoration of the Mass Burial Sites of the Victims of the Soviet Regime – International Experience". Organizator: Institute for Development of Freedom of Information (IDFI).
5. dr Tomasz Borkowski, *Problematic search for World War II military aircraft wrecks – an archaeologist at the site of plane crash* – 26–27 sierpnia, Genewa (Szwajcaria), międzynarodowa konferencja online „9th European Meeting on Forensic Archaeology". Organizator: University of Geneva, International Committee of the Red Cross (ICRC).
6. dr hab. Władysław Bułhak, *Socially Assisted Intelligence (SOCINT) as sub-category of HUMINT. The Case of Underground Intelligence in Poland and Denmark* – 25 listopada, Londyn (Wielka Brytania), konferencja „9th European Meeting on Forensic Archaeology. International Academy of Legal Medicine Need to Know X: The Intelligence Legacy of World War II and the Onset of Cold War". Organizator: IPN, King's College London, University of Southern Denmark, Norwegian Aviation Museum, International Centre for Defense and Seurity (Estonia), Ambasada RP w Londynie.
7. dr Tomasz Ceran, *Zbrodnia pomorska 1939 – „Intelligenzaktion" na Pomorzu* – 19 października Berlin (Niemcy), konferencja naukowa „Zbrodnie niemieckie na elitach w pierwszej fazie okupacji 1939–1940". Organizator: Instytut Zachodni w Poznaniu, Instytut Polski w Berlinie.
8. dr Małgorzata Choma-Jusińska, *The Polish opposition movement after the introduction of martial law* – 16 grudnia, Budapeszt (Węgry), konferencja naukowa „A Brezsnyev-doktrínavége? 40 éve-

vezették be a hadiállapotot Lengyelországban". Organizator: Nemzeti Közszolgálati Egyetem Eötvös József Kutatóközpont Közép-Európa Kutatóintézete (Instytut Europy Środkowej Narodowego Uniwersytetu Służby Publicznej w Budapeszcie).

9. prok. Bogusław Czerwiński, *Ściganie zbrodni komunistycznych oraz innych zbrodni z zakresu prawa karnego międzynarodowego w Polsce mających miejsce po upadku rządów komunistycznych, ze szczególnym uwzględniłem śledztw dotyczących wymuszonych zaginięć* – 13 grudnia, Tirana (Albania), konferencja „Enforced and Involuntary Disappearances in dictatorship and authoritarian past and contemporary settings". Organizator: Departament Praworządności i Praw Człowieka OBWE w Albanii.
10. dr Dariusz Dąbrowski, *Fenomen Grupy Wyszehradzkiej w kontekście europejskim – geneza współpracy i tło historyczne* – 11 czerwca, Łuck (Ukraina), konferencja naukowa „Становлення та розвиток співробітництва України з країнами Вишеградської групи". Organizator: Wołyński Uniwersytet Narodowy im. Łesi Ukrainki w Łucku, Konsulat Generalny RP w Łucku, Ośrodek Studiów Wschodnich w Warszawie.
11. dr Franciszek Dąbrowski, Marek Dąbrowski – *Polish Archives: A sweeping view* – 12 marca, webinarium z cyklu „History Online. Global Research Tactics for the Twenty-First Century" poświęcone polskim archiwom Zimnej Wojny, przygotowane przez pracowników AIPN we współpracy z AAN. Organizator: dr Victoria Phillips, London School of Economics, Columbia University in New York.
12. dr Magdalena Gibiec, *International Networking as the Key to Understand Ukrainian Nationalism from the Inside during the Interwar Period* – 5–8 maja, konferencja międzynarodowa online „Association for the Study of Nationalism World Convention". Organizator: Uniwersytet Columbia.
13. dr Magdalena Gibiec, *The underrated ally? Transnational network on the example of contacts of the Organization of Ukrainian Nationalists with Lithuanians across Europe in 1930s* – 3–5 grudnia, Central European University, Wiedeń (Austria), konferencja online „Historical Fascism as a Global System: Alliances, Interactions and Entanglements". Organizator: The International Association for Comparative Fascist Studies.
14. dr hab. Waldemar Grabowski, *Activités du ministère polonais de l'intérieur en France et communication radio France-Londres (1941–1945)* [*Działalność polskiego MSW we Francji i łączność radiowa Francja-Londyn (1941–1945)*] – 16 listopada, Paryż (Francja), konferencja naukowa „La contribution des Polonais dans la lutte contre les deux totalitarismes en Pologne et en Occident (1939–1945)" [Wkład Polaków w walkę z dwoma totalitaryzmami w Polsce i na Zachodzie (1939–1945)]. Organizator: IPN, Towarzystwo Historyczno-Literackie w Paryżu.
15. Tomasz Gonet, *Zagłada społeczności żydowskiej Stanisławowa w pamięci ocalałych* – 12 września, Stanisławów (Ukraina), konferencja naukowa online „Stanisławów i Ziemia Stanisławowska w polskiej i ukraińskiej przestrzeni historycznej". Organizator: Centrum Kultury Polskiej i Dialogu Europejskiego w Iwano-Frankiwsku, Przykarpacki Uniwersytet Narodowy im. Wasyla Stefanyka, Wojskowa Akademia Techniczna w Warszawie, Akademia Marynarki Wojennej w Gdyni.
16. Bartosz Januszewski, *Polskie drogi do niepodległości 1914–1921* – 22 czerwca, Odessa (Ukraina), „Dni Polski w Odessie". Organizator: Konsulat Generalny RP w Odessie, Związek Polaków na Ukrainie Oddział w Odessie im. A. Mickiewicza.
17. dr Stanisław Koller, *Status of the files of the Security Service in Division II of the Operational Records Bureau/Bureau „C" of the Ministry of the Interior of the People's Republic of Poland on the basis of annual reports (1957–1988)* – 23–24 września, Tbilisi (Gruzja), konferencja archiwalna „Archival Studies, Source Studies – Trends and Challenges". Organizator: Narodowe Archiwum Gruzji w Tbilisi.
18. dr Stanisław Koller, *Институт национальной памяти как попытка рассчитаться с коммунистическим прошлым* – 20 października, Ałmaty (Kazachstan), konferencja archiwalna „Архивное дело на современном этапе: проблемы, практики, инновации". Organizator: Archiwum Prezydenta Kazachstanu w Ałmaty.
19. dr Paweł Kosiński, *Gotenhafen as the base of the German naval forces attacking the Soviet Baltic fleet in the summer of 1941* – 22 września Tartu (Estonia), konferencja z cyklu „Annual Baltic Military History Conference 2021" „War Summer 1941 in the Baltic Countries: Objectives, Strategies

and Operations of the Opposing Sides, Results and Consequences". Organizator: Estonian War Museum – General Laidoner Museum.

20. dr Paweł Kosiński, *Akcje przeciwko polskiej inteligencji w Generalnym Gubernatorstwie w pierwszym roku okupacji* – 19 października, Berlin (Niemcy), konferencja „Zbrodnie niemieckie na polskich elitach w pierwszej fazie okupacji (1939–1940)". Organizator: Instytut Zachodni w Poznaniu, Instytut Kultury Polskiej w Berlinie.
21. dr Paweł Kosiński, *Armia Polska we Francji (1939–1940)* [*L'Armée polonaise en France (1939–1940)*] – 16 listopada, Paryż (Francja), konferencja „La contribution des Polonais dans la lutte contre les deux totalitarismes en Pologne et en Occident (1939–1945)". Organizator: IPN, Société Historique et Littéraire Polonaise.
22. dr Ewa Kowalska, *Obywatele II RP aresztowani i zgładzeni w zbrodni katyńskiej. Stan badań i postulaty badawcze* – 10–12 września, Iwano-Frankiwsk (Ukraina), międzynarodowa konferencja naukowa online „Stanisławów i ziemia stanisławowska w polskiej i ukraińskiej przestrzeni historycznej". Organizator: Centrum Kultury Polskiej i Dialogu Europejskiego w Iwano-Frankiwsku, Wojskowa Akademia Techniczna.
23. dr Ewa Kowalska, *Zawołać po imieniu. Zamordowani zgodnie z decyzją katyńską Kawalerowie Orderu Virtuti Militari spoczywający w Bykowni* – 23 września, Kijów (Ukraina), międzynarodowa konferencja naukowa online „Биківня – від території смерті до місця пам'яті (до 20-річчя заснування Національного історико-меморіального заповідника »Биківнянські могили«". Organizator: Instytut Historii Ukraińskiej Akademii Nauk, Ukraiński Instytut Pamięci Narodowej, Archiwum Służby Bezpieczeństwa Ukrainy.
24. dr Ewa Kowalska, *Семьи жертв Катынской резни, депортированных в Казахстан в 1940 году* [*Rodziny ofiar zbrodni katyńskiej deportowane do Kazachstanu w 1940 r.*] – 24 listopada, Nur-Sułtan (Kazachstan), polsko-kazachstańska konferencja naukowa „История, которая нас объединяет" (Historia, która nas łączy). Organizator: Ambasada Rzeczypospolitej Polskiej w Nur-Sułtanie.
25. dr Magdalena Krajewska, *The Combined DNA Index System (CODIS) in the process of identifying victims of totalitarianism* – 26–28 października, Tallinn (Estonia), sympozjum „European Remembrance Symposium in Tallinn". Organizator: European Network Remembrance and Solidarity, Estonian Institute of Historical Memory.
26. prof. Marcin Kruszyński, *O stałej potrzebie tworzenia lokalnych „Ośrodków Karta" – regionalne muzea bliskie mieszkańcom* – 1 października, Jekaterynburg (Rosja), konferencja „Pejzaże pamięci małych miast (polsko-rosyjskie seminarium naukowe)". Organizator: Uralski Uniwersytet Federalny w Jekaterynburgu, Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach.
27. Sylwia Kurzyp, *Установление неизвестных захоронений на примере следов Зигмунда Олехновича* [*Poszukiwania nieupamiętnionych miejsc pochówku – drogi Zygmunta Olechnowicza*] – 24 listopada, Nur-Sułtan (Kazachstan), polsko-kazachstańska konferencja naukowa „История, которая нас объединяет" (Historia, która nas łączy). Organizator: Ambasada Rzeczypospolitej Polskiej w Nur-Sułtanie.
28. dr Paweł Libera, *Uznanie niepodległości Gruzji przez Polskę* – 26 stycznia, Tbilisi (Gruzja), międzynarodowe seminarium naukowe poświęcone uznaniu niepodległości Gruzji w 1921 r. Organizator: Fundacja Rondeli (The Georgian Foundation for Strategic and International Studies).
29. dr Paweł Libera, *Wołyńskie wątki w biografii Józefa Łobodowskiego* – 22 kwietnia, Łuck (Ukraina), konferencja *„Волинь у європейському геополітичному та культурному просторі: вибрані питання"* [Wołyń w europejskiej przestrzeni geopolitycznej i kulturalnej: wybrane zagadnienia]. Organizator: Konsulat RP w Łucku, Uniwersytet im. Łesi Ukrainki w Łucku.
30. dr Paweł Libera, *V artykuł Traktatu Ryskiego: negocjacje traktatowe i wykonanie zobowiązań* – 26 kwietnia, Moskwa (Rosja), konferencja *„Новый мир и старые счёты: становление советско-польских отношений. Международная онлайн-конференция"*. Organizator: Instytut Polski w Moskwie, Wydział Nauk o Polityce i Bezpieczeństwie Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Wyższa Szkoła Ekonomiki w Moskwie.

31. dr Paweł Libera, *Jerzy Giedroyc dans les accusations de la propagande communiste: des liens avec les services secrets de l'entre-deux-guerres et la participation au mouvement prométhéen* – 28–30 października, Paryż (Francja), konferencja „Myśleć i praktykować politykę inaczej: lekcje Jerzego Giedroycia i »Kultury« paryskiej/ Penser et pratiquer la politique autrement: les leçons de Jerzy Giedroyc et de »Kultura«". Organizator: IPN, Centrum Cywilizacji Polskiej na Sorbonie, Stowarzyszenie Instytut Literacki, Stacja Naukowa Polskiej Akademii Nauk w Paryżu.
32. dr Paweł Libera, *Les services spéciaux soviétiques vis-à-vis des soldats de l'Armée de l'Intérieu*r – 16–17 listopada, Paryż (Francja), konferencja „La contribution des Polonais dans la lutte contre les deux totalitarismes en Pologne et en Occident (1939–1945)/ Wkład Polaków w walkę z dwoma totalitaryzmami w Polsce i na Zachodzie (1939–1945)". Organizator: IPN, Towarzystwo Historyczno-Literackie w Paryżu.
33. dr Paweł Libera, *Вопрос убийства Ноэ Рамишвили в Париже 1930 года и Польское правительство* – 24 grudnia, Gori (Gruzja), konferencja „The Eighth International Scientific Conference dedicated to David Aghmashenebeli (David the builder)". Organizator: Państwowy Pedagogiczny Uniwersytet w Gori.
34. dr hab. Sebastian Ligarski, *Wykluczeni. Okrągły Stół w Polsce jako przykład wyłączenia i dzielenia społeczeństwa/ Ausgeklammert. Der Runde Tisch in Polen als Beispiel für Ausgrenzung und Spaltung der Gesellschaft* – 30 sierpnia, Berlin (Niemcy), sympozjum naukowe „Wokół Okrągłych Stołów i negocjacji w polityce. Nowe perspektywy badawcze/ Wissenschaftliches Symposium: Runde Tische und Verhandlungen in der Politik. Neue Forschungsperspektiven". Organizator: Centrum Badań Historycznych PAN w Berlinie.
35. dr hab. Rafał Łatka, *Kościół katolicki w Polsce wobec transformacji ustrojowej (1987–1989)* – 28–29 września, Esztergom, (Węgry), konferencja „Churches and the Central European Transition". Organizator: St. Albert Foundation.
36. dr hab. Rafał Łatka, *Catholic Church in Poland in the policy of Polish United Worker's Party in 1956–1968* – 29–30 września, Bratysława (Słowacja), konferencja „Communist parties in Soviet Bloc 1956–1968. From destalinization to economic reforms". Organizator: BBH, słowacki Ústav Pamäti Národa (ÚPN), węgierski Komitet Pamięci Narodowej (NEB), czeski Instytut Badania Reżimów Totalitarnych UStr.
37. dr hab. Sławomir Łukasiewicz, prof. KUL, *Working with Polish Cold War documents* (dyskusja) – 12 marca, seminarium online „Polish Archives: A Sweeping view". Organizator: London School of Economics.
38. dr Wojciech Muszyński, *Bolesław Piasecki's game for Life* – 20 kwietnia, konferencja online „11th Annual Kościuszko Chair Spring Symposium in honor of Lady Blanka Rosenstiel". Organizator: The Institute of World Politics, Washington DC.
39. dr Mateusz Maleszka, *Hans F.K. Günther (1891–1965) and the Nazi perspective on race in the Middle Ages* – 6 września, konferencja online „»Race«, Law and Group Identity in Medieval Europe". Organizator: Swansea University (UK), Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu.
40. Rafał Michliński, *Stan badań i perspektywy prac poszukiwawczych miejsc pochówków polskich ofiar totalitaryzmów na terenie d. województw lwowskiego, tarnopolskiego i stanisławowskiego na wybranych przykładach* – 10–12 września, Iwano-Frankiwsk (Ukraina), VI Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Stanisławów i Ziemia Stanisławowska w polskiej i ukraińskiej przestrzeni historycznej". Organizator: Centrum Kultury Polskiej i Dialogu Europejskiego w Iwano-Frankiwsku, Przykarpacki Uniwersytet Narodowy im. Wasyla Stefanyka, Wojskowa Akademia Techniczna w Warszawie, Akademia Marynarki Wojennej w Gdyni.
41. Rafał Michliński, *Stored in the memory – the case of Apoloniusz Duszkiewicz* – 26–28 października, Tallinn (Estonia), sympozjum „European Remembrance Symposium in Tallinn". Organizator: European Network Remembrance and Solidarity, Estonian Institute of Historical Memory.

42. Rafał Michliński, *Front Wołyński w świetle zapisów Dziennika gen. Antoniego Listowskiego* – 3 grudnia, Łuck (Ukraina), konferencja „Wołyń w czasie i przestrzeni: historia, kultura, religia". Organizator: Narodowy Uniwersytet Wołyński Narodowy Uniwersytet im. Łesi Ukrainki.
43. dr Jolanta Mysiakowska-Muszyńska, *„The Pygmy Among the Giants"? – Polish Eastern Policy in the Eyes of the British Political Elite (1919–1923)* – 7 kwietnia, konferencja online „11th Annual Kosciuszko Chair Spring Symposium in honor of Lady Blanka Rosenstiel". Organizator: The Kosciuszko Chair of Polish Studies Spring Symposium, The Institute of World Politics, Washington DC.
44. dr Piotr Olechowski, *Критичне зображення Другої Речі Посполитої у очах радянської влади у 1939–1941 роках* – 10–12 września, Iwano-Frankiwsk (Ukraina), online VI Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Stanisławów i Ziemia Stanisławowska w polskiej i ukraińskiej przestrzeni historycznej". Organizator: Centrum Kultury Polskiej i Dialogu Europejskiego w Iwano-Frankiwsku, Przykarpacki Narodowy Uniwersytet im. Wasyla Stefanyka w Iwano-Frankiwsku.
45. dr hab. Patryk Pleskot, *Over the Iron Curtain. The Phenomenon of Methodological Similarities between certain Polish Historians and the French Milieu of Annales* – 15–17 września, Cagliari (Włochy), konferencja „Cantieri di Storia XI". Organizator: La Società italiana per lo studio della storia contemporanea.
46. dr hab. Patryk Pleskot, *L'Armée de l'Intérieur (L'Etat Clandestin Polonais)* – 16–17 listopada, Paryż (Francja), konferencja „La contribution des Polonais dans la lutte contre les deux totalitarismes en Pologne et en Occident (1939–1945)". Organizator: IPN, Towarzystwo Historyczno-Literackie w Paryżu.
47. dr Sebastian Rosenbaum, *Reakcje na wyniki głosowania polskiej i niemieckiej opinii publicznej* – 12 czerwca, Ratingen (Niemcy), międzynarodowa konferencja naukowa „Plebiscyt górnośląski z 1921 roku – sto lat później. Akt samostanowienia czy geopolityczna rozgrywka?". Organizator: Oddział IPN Katowice, Muzeum w Gliwicach, Centrum Badań Historycznych Polskiej Akademii Nauk w Berlinie, Oberschlesisches Landesmuseum w Ratingen, Kulturreferent für Oberschlesien, Landeszentrale für politische Bildung w landzie Nadrenia Północna-Westfalia.
48. dr Sebastian Rosenbaum, *„Brutstätte des Revisionismus". Schlesische Landsmannschaften im Visier des polnischen Sicherheitsdienstes (1950–1980)* – 23 września, Oldenburg (Niemcy), konferencja naukowa online „Unter Beobachtung. Vertriebenenorganisationen und –funktionäre im Blick der sozialistischen Staaten des östlichen Europas (1949–1989)". Organizator: Bundesinstitut für Kultur und Geschichte der Deutschen im östlichen Europa.
49. dr Paweł Sasanka, *The fight for the „Thaw". Casus of Stefan Staszewski, leader of Warsaw Committee of the Polish United Workers' Party between XX Congress of CPSU and October 1956 in Poland* – 29 września, Bratysława (Słowacja), konferencja „Communist Parties in The Soviet Bloc in 1956–1968. From destalinization to economic reforms". Organizator: BBH, słowacki Ústav Pamäti Národa (ÚPN), węgierski Komitet Pamięci Narodowej (NEB).
50. dr Magdalena Semczyszyn, *Massacres of Roma in Occupied Poland (Volhynia and Eastern Galicia)* –12 lipca, Heidelberg University (Niemcy), online „Workshop on Massacres of Sinti and Roma in Occupied Poland 1939–1945". Organizator: Heidelberg University Research Centre on Anti-Gypsyism.
51. dr Magdalena Semczyszyn, *Escape, ethnic cleansing or emigration? The road of Polish Jews to Palestine 1945–1948* – 22 listopada, wykład online na Europa-Universitat Viadrina Frankfurt (Oder). Organizator: Forum Transregionale Studien.
52. dr Mirosław Sikora, *US-Inspired 'China Differential' as an Opportunity for Comecon's Lagging Technology: The Case of Poland in the 1980s* – 24 sierpnia, Lipsk (Niemcy), konferencja online Europejskiego Stowarzyszenia Badań nad Chinami (EACS), panel „Economic Relations between Socialist Eastern Europe and China in the 1980s: Theory and Practice". Organizator: Europejskie Stowarzyszenie Badań nad Chinami (EACS).
53. dr Mirosław Sikora, *Ökonomische Unternehmensentwicklung nach dem ersten Weltkrieg* – 13–14 października, Drezno (Niemcy), konferencja naukowa online „Industrialisierung in Obe-

rschlesien im Zeitalter der Extreme. Eine Kulturgeschichte der Wirtschaft am Beispiel des Ballestrem-Konzerns ca. 1890–1950". Organizator: Technische Universität Dresden.

54. dr Mirosław Sikora, *Методологические размышления на основе исследования документов гражданских спецслужб Польской Народной Республики* [*Refleksje metodologiczne na podstawie studium dokumentów cywilnych służb specjalnych PRL*] – 3 grudnia, Moskwa (Rosja), konferencja naukowa (udział w trybie online) „Исторические чтения на Лубянке. История отечественных спецслужб: источниковедение и историография" [Historyczne odczyty na Łubiance. Historia rosyjskich służb specjalnych. Studium źródłowe i historiografia]. Organizator: OIIOSS.
55. dr hab. Mirosław Szumiło, *Współpraca katolików z Polski i Czechosłowacji w latach 80. XX wieku* – 28 września, Estergom (Węgry), konferencja „Churches nad Teh Central European Transition". Organizator: St. Adalbert Foundation for Research of Central and Eastern Europe.
56. dr hab. Mirosław Szumiło, *Support of the Polish United Workers Party for dogmatic communists in Czechoslovakia in 1968* – 30 września, Bratislava (Słowacja), konferencja „Communist Parties in the Soviet Bloc in 1956–1968. From destalinization to economic reforms". Organizator: IPN, słowacki Ústav Pamäti Národa (ÚPN), węgierski Komitet Pamięci Narodowej (NEB).
57. dr hab. Jan Szumski, *Ukraińcy z Wołynia w Sejmie i Senacie RP pierwszej kadencji (1922–1927)* – 22 kwietnia, Łuck (Ukraina), konferencja „Волинь у європейському геополітичному та культурному просторі: вибрані питання" [Wołyń w europejskiej przestrzeni geopolitycznej i kulturalnej: wybrane zagadnienia]. Organizator: Konsulat RP w Łucku, Uniwersytet im. Łesi Ukrainki w Łucku.
58. dr hab. Monika Tomkiewicz, *Nowe wnioski i ustalenia do tematu Zbrodnia Ponarska 1941–1944* – 24–27 czerwca, Wilno (Litwa), XXV Międzynarodowa Konferencja „Nauka a jakość życia". Organizator: Universitas Studiorum Polona Vilnensis (USPV).
59. Tomasz Trzaska, *We are back for Them* [*Powracamy po swoich*] – 26–28 października, Tallinn (Estonia), sympozjum „European Remembrance Symposium in Tallinn". Organizator: European Network Remembrance and Solidarity, Estonian Institute of Historical Memory.
60. dr Mirosław Węcki, *Korfanty vs. Ulitzka – aus Liebe zu Oberschlesien* – 21 kwietnia, panel dyskusyjny online. Organizator: Oberschlesisches Landesmuseum w Ratingen w Niemczech.
61. dr Mirosław Węcki, *Polski Komisariat Plebiscytowy jako narzędzie walki plebiscytowej* – 12 czerwca, Ratingen (Niemcy), międzynarodowa konferencja naukowa „Plebiscyt górnośląski z 1921 roku – sto lat później. Akt samostanowienia czy geopolityczna rozgrywka?". Organizator: Oddział IPN Katowice, Muzeum w Gliwicach, Centrum Badań Historycznych Polskiej Akademii Nauk w Berlinie, Oberschlesisches Landesmuseum w Ratingen, Kulturreferent für Oberschlesien, Landeszentrale für politische Bildung w landzie Nadrenia Północna-Westfalia.
62. prof. Marek Wierzbicki, *Independent Carpathian Rifle Brigade at the siege of Tobruk and at the end of WWII* – 27 listopada, Melbourne–Warszawa (online), konferencja online „The Rats of Tobruk: An Enduring Australian and Polish Friendship". Organizator: Shrine of Remembrance (Melbourne, Australia), IPN.
63. dr Grzegorz Wołk, *Political Prisoners in Communist Poland (1976–1989)* – 5 października, Bratysława (Słowacja), konferencja „Human rights in the struggle for freedom A guarantee of democracy from the perspective of the current generation". Organizator: słowacki Ústav Pamäti Národa (ÚPN), Klub 89.

ZAŁĄCZNIK NR 6:
WYKAZ NOTACJI ZREALIZOWANYCH PRZEZ IPN W 2021 R.

Liczba notacji ogółem: 2359 **Liczba notacji zrealizowanych w 2021 r.: 89**

Operacja antypolska NKWD; II wojna światowa; okupacje; Polacy ratujący Żydów; Zbrodnia Wołyńska

1. Babraj Zofia – świadek opowiada o zsyłce do Kazachstanu, warunkach życia w ZSRS, śmierci matki, pobycie w polskich domach dziecka w Mojunkumie (ZSRS) i Kwidzynie.
2. Bogdańska Eugenia z d. Zychalak – świadek opowiada o ojcu, Czesławie Zychalaku, który zaginął po wywiezieniu go do Fortu III w Pomiechówku – miejsca masowych egzekucji wielu obywateli polskich, dokonywanych przez Niemców. Eugenia, mając pięć lat, była świadkiem aresztowania ojca przez gestapo we wrześniu 1944 r.
3. Bogucka Teresa – wywiad z naocznym świadkiem ludobójstwa na Wołyniu. W trakcie napadu na jej dom zamordowano jej bliskich, w tym ojca, którego zakłuto bagnetami w obecności całej rodziny. Ukraińcy kazali wszystkim domownikom położyć się na podłodze twarzą do ziemi i strzelali każdemu w plecy. Teresa i jej mama ocalały, a kiedy Ukraińcy podpalili dom, zdołały uciec. Reszta domowników została spalona.
4. Bręgoszewski Józef Rajmund – wywiad dotyczący losów ojca, Edmunda Bręgoszewskiego, oraz stryja, Zbigniewa Bręgoszewskiego, więzionych w Forcie III w Pomiechówku. Obaj byli żołnierzami placówki AK w Zakroczymiu. Zostali aresztowani w 1944 r. i osadzeni w Pomiechówku; Edmund został zwolniony, a Zbigniew trafił do KL Stutthof, następnie wrócił z obozu.
5. Brodziński Jan – świadek opowiada o okupacji niemieckiej na warszawskim Mokotowie (był wtedy dzieckiem). W trakcie Powstania Warszawskiego został wzięty do niewoli wraz ze starszym bratem Antonim i wysłany z transportem mężczyzn do KL Stutthof. Dzięki bohaterskim staraniom matki bracia Brodzińscy zostali zwolnieni z tego obozu w styczniu 1945 r. Kolejne miesiące wojny przeżyli na południu Niemiec, gdzie pracowali przymusowo.
6. Chaber Genowefa Danuta – wywiad z więźniem Dulagu 121 w Pruszkowie.
7. Charkiewicz-Topolska Danuta – wywiad z więźniem Dulagu 121 w Pruszkowie.
8. Dardzińska -Głębocka Agnieszka – świadek opowiada o bracie dziadka, o. Aleksandrze Cyrylu Dardzińskim, który był kapucynem i księdzem rzymskokatolickim. W 1939 r. zorganizował w podziemiach klasztoru w Zakroczymiu szpital, w którym udzielano pomocy rannym. W czasie wojny skrycie udzielał ślubów (za co groziła kara śmierci) oraz wspierał Armię Krajową. Został rozstrzelany w Forcie III Pomiechówek.
9. Dardziński Jan – świadek opowiada o bracie ojca, ks. Aleksandrze Cyrylu Dardzińskim (zob. powyżej).

10. Dąbrowski Władysław – świadek opowiada o swoim dzieciństwie w Nowogródku na Kresach. W 1940 r. z częścią rodziny został deportowany przez Sowietów do Kazachstanu. Wolność odzyskał, kiedy w ZSRS formowała się Armia Polska. Został ochotnikiem. Po wyjściu wojska z ZSRS wstąpił do 15. Pułku Ułanów Poznańskich 5. Kresowej Dywizji Piechoty, uczestniczył w całej kampanii włoskiej, w tym w walkach o Monte Cassino, Ankonę i Bolonię.
11. Doleżuchowicz Helena – wywiad z mieszkanką wsi na Podhalu, która opowiada o trudnych warunkach życia w Zakopanem pod niemiecką okupacją, wywózce na roboty do III Rzeszy, bombardowaniu Drezna oraz powrocie do kraju.
12. Dziedzic Helena – urodzona na Wołyniu, opowiada o II wojnie światowej oraz o aresztowaniu za podejrzenie nielegalnej ucieczki do Szwecji w 1952 r.
13. Gdula Wanda – relacja dotycząca dorastania na Kresach, wywózki na Syberię w lutym 1940 r., zesłania w Kraju Ałtajskim, pracy przy wyrębie lasu, warunków życia oraz ewakuacji do Kazachstanu.
14. Gniadek Halina – wywiad z więźniem Dulagu 121 w Pruszkowie.
15. Grochowski Jerzy – świadek opowiada o życiu codziennym w Sokołach, o konfliktach i ruchawkach antyżydowskich we wsi. Sporo miejsca poświęca omówieniu poszczególnych szczebli swojej edukacji; po wybuchu wojny naukę kontynuował już w szkole rosyjskiej. Opowiada o wejściu Niemców do ZSRS. Początki okupacji niemieckiej wspomina jako dobre. Opowiada, że Niemcy szanowali tych, którzy dbali o swoje gospodarstwa. Jerzy Grochowski został wywieziony na roboty, trafił w rejon Ostródy. Uciekł i wrócił w rodzinne strony. Po wojnie ukończył studia w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego i rozpoczął pracę w Instytucie Warzywnictwa.
16. Haza Józef – wywiad z więźniem niemieckich obozów koncentracyjnych i zagłady: Auschwitz, Sachsenhausen, Buchenwald i Flossenbürg, ocalałym z marszu śmierci w kwietniu 1945 r.
17. Hunka Fryderyk – opowieść o życiu we Lwowie w czasie okupacji; zaangażowaniu ojca w konspirację; ukrywaniu Żydów w studzience kanalizacyjnej; przechowywaniu Żydów uciekających z lwowskiego getta i transportowaniu ich do oddziałów partyzanckich w Biłce Szlacheckiej; ucieczce brata z Wehrmachtu do armii Andersa; obronie Polaków pod Lwowem przed UPA; uratowaniu przez ojca sowieckiej radiostacji zrzutowej; paleniu getta, wywożeniu Żydów z getta; aresztowaniu ojca przez NKWD; repatriacji do Polski w 1946 r.; życiu w Opolu po wojnie; delegacji do Bułgarii w 1980 r.; tajnym ośrodku służb specjalnych dla terrorystów stworzonym w ośrodkach wczasowych na górze Bełmeken.
18. Jambor Hanna – wywiad z więźniem Dulagu 121 w Pruszkowie.
19. Jambor Ryszard – wywiad z więźniem Dulagu 121 w Pruszkowie.
20. Janicki Andrzej – świadek opowiada o losie swojego ojca Franciszka Janickiego, więźnia Fortu III Pomiechówek – niemieckiego więzienia i katowni gestapo. W 1943 r. Andrzej widział aresztowanie ojca, kierownika tartaku w Zamczysku w Puszczy Kampinoskiej. Ojciec był legionistą i piłsudczykiem. We wrześniu 1939 r. przeprowadzał przez puszczę przebijających się w stronę Warszawy żołnierzy armii gen. Wiktora Thommée i gen. Tadeusza Kutrzeby. Potem został żołnierzem AK.
21. Jarocki Antoni – świadek opowiada o ukrywaniu w czasie okupacji w pobliżu gospodarstwa rodziców (w schronie ziemnym) Polaka pochodzenia żydowskiego. Do dzisiaj w obejściu widoczne są resztki tej kryjówki. Ojciec świadka wspierał żołnierzy oddziału AK kpt. Władysława Łukasiuka „Młota". W ich domu bywał mjr Zygmunt Szendzielarz „Łupaszko". W zemście za działalność niepodległościową oddziały UB i NKWD spaliły gospodarstwo.
22. Jędrzejkiewicz Małgorzata – wywiad z wnuczką zamordowanego w Charkowie Tadeusza Ostrowskiego (ur. 23 listopada 1900 r. w Łomży), porucznika Wojska Polskiego.
23. Kędzior Maria – świadek opowiada o zsyłce swej rodziny na tzw. specosiedlenie do obwodu archangielskiego, warunkach życia w ZSRS i powrocie do kraju.
24. Kister Ryszard – świadek wspomina swoje przedwojenne lata uczniowskie w Białymstoku i Łomży. We wrześniu 1939 r. zgłosił się do ochotniczego plutonu harcerskiego. Został ranny i trafił do niewoli sowieckiej, a wolność odzyskał po rozpoczęciu wojny niemiecko-sowieckiej. Wstąpił do Korpusu Obrony Polski, później do AK. W 1944 r. został aresztowany przez NKWD i skazany

na 10 lat więzienia. Po amnestii powrócił do konspiracji. Zawodowo i społecznie związał się ze sportem. Był działaczem „Solidarności".

25. Kotwicz-Gilewski Andrzej – wywiad z więźniem Dulagu 121 w Pruszkowie.
26. Koźmińska Grażyna – świadek opowiada o swoich dziadkach Józefie i Władysławie Fortuńskich oraz o swojej mamie Janinie Mazur. Rodzina w czasie II wojny światowej mieszkała niedaleko getta warszawskiego. Kiedy Niemcy w 1940 r. ogłosili, że zamykają getto, Fortuńscy dali schronienie żydowskiej rodzinie Bergierów. Janina Mazur odeszła we wrześniu 2021 r. w wieku stu lat. Była najstarszą żyjącą Polką uhonorowaną tytułem Sprawiedliwej wśród Narodów Świata.
27. Krakówko Marian – świadek opowiada o ukrywaniu Polaków pochodzenia żydowskiego w czasie okupacji niemieckiej we wsiach województwa podlaskiego, w gminie Drohiczyn. Przekazuje relacje sąsiadów o mordach dokonywanych po wkroczeniu na te tereny Armii Czerwonej przez żydowskie bojówki oraz żydowskich funkcjonariuszy nowej władzy na Polakach. Podaje nazwiska gospodarzy, którzy stracili życie w wyniku tych działań.
28. Król Zofia – świadek opowiada o działalności AK w Tarnowie, pobycie rodziców w więzieniu po 1945 r., śmierci ojca po wyjściu z więzienia oraz stanie wojennym w Tarnowie.
29. Kubiak Danuta – wywiad ze świadkiem mordów na Polakach dokonanych przez upowców. Brat nieomal zginął z rąk ukraińskich, gdyż przypadkowo znalazł się we wsi polskiej, w której akurat trwał ukraiński napad. Schował się w redlinie kartofli i stamtąd obserwował morderstwa na Polakach. Wydarzenia mocno wpłynęły na jego psychikę.
30. Kuklińska-Kasper Irena – rozmowa z córką sybiraczki, która została deportowana 22 czerwca 1941 r. z gminy Jedwabne do Kazachstanu. Matka i babcia były deportowane razem w najdalsze rejony Syberii.
31. Kurzawa Jerzy – wywiad z leśniczym Leśnictwa Przyłęk w związku z planowanymi ekshumacjami ofiar II wojny światowej. Leśniczy przedstawił informacje dotyczące mogił wojennych zlokalizowanych na terenie leśnictwa.
32. Lesiecki Andrzej – wywiad z więźniem Dulagu 121 w Pruszkowie.
33. Leszczyńska Janina – opowieść o dorastaniu w Brześciu nad Bugiem, aresztowaniu ojca, wywózce do Kazachstanu, pracy w kołchozie, warunkach życia, chorobie oraz relacjach z miejscową ludnością.
34. Lohmann Jan – opowieść o dzieciństwie w majątku rodziców w Seceminie, szkołach w Bielanach, Chyrowie i Ostrzeszowie, wybuchu II wojny światowej i ucieczce z rodziną na wschód, tajnym nauczaniu w majątku w Wierzbnie, działalności w AK, akcji „Burza" w rejonie Miechowa, aresztowaniu za działalność w antykomunistycznym podziemiu zbrojnym, śledztwie WUBP w Krakowie, pracy w PNZ i PGR oraz losach w PRL.
35. Majewska-Luft Barbara – wywiad z więźniem Dulagu 121 w Pruszkowie.
36. Mękarski Janusz ks. SCHr – ksiądz parafii pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa; jego matka była Czeszką, a ojciec Polakiem, zamordowanym w Katyniu. Matka – po tym jak jej mąż dostał się do niewoli sowieckiej – uciekła do swojej rodzinnej wioski zamieszkanej głównie przez ludność czeską. Tam bezpiecznie doczekała do 1945 r., następnie w transportach organizowanych przez ZSRS trafiła do Polski. Ksiądz Janusz pamięta płonące polskie wsie wołyńskie, był również świadkiem napadu na dom polskich sąsiadów, w którym została zamordowana cała rodzina.
37. Mindziukiewicz Jerzy – wywiad z więźniem Dulagu 121 w Pruszkowie.
38. Misiuk Andrzej – rozmowa z profesorem historii, specjalistą od dziejów Policji Państwowej, byłym dyrektorem Instytutu Nauk Społecznych w Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, kierownikiem Katedry Bezpieczeństwa Wewnętrznego Uniwersytetu Warszawskiego, w latach dziewięćdziesiątych uczestnikiem naukowych sesji katyńskich. Relacjonował on przebieg ekshumacji w Miednoje w 1991 r., w czasie których był ekspertem polskiej komisji.
39. Olech Dorota – świadek opowiada o bracie babci, kpt. Franciszku Barszczewskim. W 1920 r. uczestniczył on jako ochotnik w wojnie polsko-bolszewickiej. Później kończył szkołę oficerską, służył w 82. i 22. pułku piechoty, a następnie w Korpusie Ochrony Pogranicza. We wrześniu 1939 r.

dowodził batalionem walczącym pod Lidą i dostał się do niewoli sowieckiej. Ostatni raz był widziany na „drodze śmierci" z więzienia w Mińsku, najprawdopodobniej został zastrzelony przez Sowietów przy próbie ucieczki.

40. Pachnik Irena z d. Stelmaszczyk – świadek opowiada o tragedii rodzinnej – 25 czerwca 1943 r. w Forcie III w Pomiechówku zostali zamordowani przez Niemców: ojciec – Stanisław Stelmaszczyk, dziadek – Ignacy Stelmaszczyk oraz bracia matki: Edward i Władysław Skaradowscy. Zostali oni aresztowani 15 kwietnia 1943 r. w wielkiej obławie w okolicach wsi Bieliny, Zamość, Narty i Górki Kampinoskie. Razem z nimi do Fortu trafiło wtedy ponad 300 mężczyzn. Większość z nich została zamordowana przez Niemców, pozostali trafili do obozów koncentracyjnych. We wsiach pozostały same kobiety i dzieci.
41. Pamiatnych Aleksiej – rozmowa z profesorem astrofizyki, pracownikiem Centrum Astronomicznego PAN im. Mikołaja Kopernika w Warszawie, członkiem Stowarzyszenia „Memoriał", w latach dziewięćdziesiątych uczestnikiem naukowych sesji katyńskich, podczas których opowiadał o ekshumacjach w Katyniu, Miednoje i Piatichatkach w latach 1991–1994 (uczestniczył w nich z ramienia Stowarzyszenia „Memoriał").
42. Płoski Arkadiusz – wywiad ze stryjecznym wnukiem ofiary Zbrodni Katyńskiej – Jana Pawła Płoskiego, kapitana Wojska Polskiego, oficera łączności w 6. Batalionie Telegraficznym w Jarosławiu, pogrzebanego najprawdopodobniej w Bykowni.
43. Rafałowska Irena – opowieść o Jedwabnem przed wojną, o historii rodziny w czasie okupacji, ucieczce z rodzinnej miejscowości, współpracy z AK, aresztowaniu przez Urząd Bezpieczeństwa, przesłuchaniach.
44. Riedl Cecylia – wywiad z sybiraczką, córką oficera polskiego zamordowanego w ZSRS (Miednoje), działaczką Związku Sybiraków, autorką wspomnień *Przez Sybir na ziemię gdańską*.
45. Riedl Tadeusz – wywiad z lwowianinem, blisko zaprzyjaźnionym z prof. Stefanem Banachem, autorem m.in. książek: *Chodząc po Lwowie, O Lwowie i lwowskim piśmiennictwie, Lwów w pamięci i fotografii, We Lwowie. Relacje*.
46. Rostkowska Anna – córka Edmunda Bręgoszewskiego (zob. powyżej).
47. Rumianek Stanisław Tadeusz – wywiad z więźniem Dulagu 121 w Pruszkowie.
48. Runowska-Kurek Anna Helena – wywiad z więźniem Dulagu 121 w Pruszkowie.
49. Seferowicz Elżbieta – wywiad z córką Marii Rutkowskiej-Kurcyusz, autorki publikacji wspomnieniowej *Kamyki Dawida*, byłej więźniarki FKL Ravensbrück. Opowieść o rodzinnych Gidlach przed II wojną światową, zaangażowaniu Marii w działalność podziemną w czasie okupacji niemieckiej, przeżyciach w obozie koncentracyjnym i powrocie do domu oraz działalności w opozycji antykomunistycznej.
50. Sitnik Stefania – wywiad z ocalałą z mordu dokonanego przez SS-Galizien w Hucie Pieniackiej. Opowieść o przedwojennych życiu w osadzie, stosunkach z ukraińskimi sąsiadami, pomocy udzielonej Żydowi (sprzedawcy koni) i zagładzie wsi.
51. Strzępka Michał – wywiad z mieszkańcem wsi Przyłęk na temat weryfikacji miejsc pochówku osób, które zginęły w wyniku działań zbrojnych we wsi Przyłęk w 1944 r. Przybliża przebieg bitwy między Armią Czerwoną a wojskiem niemieckim.
52. Stypuła Wiesław – świadek opowiada historię zesłania swojej rodziny na Syberię oraz pobytu w obozie dla dzieci w Indiach. W 1941 r. blisko tysiąc polskich dzieci opuścił ZSRS wraz z armią gen. Andersa. Wśród nich był Wiesław Stypuła. W 1942 r. trafił do Indii, tam dzięki opiece maharadży Jama Saheba Digvijayasinhaji został umieszczony w obozie dla dzieci polskich w Balachadi. W obozie pobierał naukę w polskiej szkole, prowadził również swój zastęp harcerski. Do Polski powrócił w 1948 r., w wieku 17 lat.
53. Szałkiewicz Alicja z d. Sobczyk – świadek opowiada o życiu w Falenicy przed II wojną światową oraz podczas niej. Porusza wątek zabicia Niemców przez kryminalistów w restauracji i egzekucji 107 Polaków. Jesienią 1941 r. u rodziny Alicji zamieszkał na kilka miesięcy Janusz Konarski, chłopiec pochodzenia żydowskiego. Alicja się z nim zaprzyjaźniła. W listopadzie 1942 r. ojciec Alicji,

Marian Sobczyk, został aresztowany przez gestapo i osadzony w więzieniu na Pawiaku. Przyjaźń Alicji i Janusza Konarskiego przetrwała czas wojny, do dziś oboje utrzymują kontakt.

54. Szczygielska Aleksandra – świadek opowiada o dramatycznych losach rodziny, zwłaszcza ojca, fotografa Henryka Śmigacza, który dokumentował powstańcze dni Warszawy. Kiedy Aleksandra miała dwa lata, Niemiec zaciskał jej usta, żeby się nie odzywała. Od tamtej pory kobieta ma problemy z wysławianiem się. Podczas okupacji któryś z Niemców spędził z jej rodziną Wigilię, co uwieczniono na jednej z fotografii. Relacja opowiada również o wędrówce ze zniszczonej Warszawy do Łodzi, gdzie ojciec Aleksandry prowadził aktywne życie kulturalne w środowisku artystów.
55. Szul Zyhava – świadek opowiada o swoim ojcu, Abramie Szulu, który w lipcu 1941 r. w wieku 15 lat wraz z rodziną został osadzony w obozie przejściowym dla ludności żydowskiej w Forcie III w Pomiechówku. W 1942 r. rodzina Szulów została wywieziona do KL Auschwitz, obóz przeżył tylko Abram. Z KL Auschwitz został przewieziony do Sachsenhausen, a wyzwolenia doczekał w Dachau. W 1948 r. emigrował do Izraela. Potem wraz z córką Zyhavą wielokrotnie odwiedzał Polskę.
56. Świerkowska Stanisława – opis życia robotników rolnych w majątkach ziemskich w Chrobrzu (Wielopolscy) i Łuczycach (Unrugowie), a także przeżyć związanych z okupacją niemiecką i wkroczeniem Armii Czerwonej. Świadek opisuje zamordowanie przez Niemców Janiny Senderskiej z Wysiołka Luborzyckiego (czerwiec 1943 r.), katoliczki żydowskiego pochodzenia. Inne wątki relacji to wywłaszczenie i wprowadzanie reformy rolnej w 1945 r. oraz życie na wsi w okresie PRL.
57. Uczciwek Alicja – relacja byłego żołnierza 27. Wołyńskiej Dywizji Piechoty AK, który opowiada o stosunkach polsko-ukraińskich przed wojną, o szkole, kulturze i religii na Wołyniu. Alicja Uczciwek przeszła cały szlak bojowy 27. Wołyńskiej Dywizji AK. Wspomina swoich kolegów i koleżanki, mówi o stresie pourazowym, o dramatach ludzi, którym w bestialski sposób zamordowano najbliższych.
58. Walkowski Zygmunt – świadek jako dziecko zapamiętał wiele obrazów z czasu wojny i niemieckiej okupacji. Okres Powstania Warszawskiego wraz z matką i rodzeństwem przetrwał poza miastem. W 1945 r. rodzina wróciła do swojego domu. Po maturze Zygmunt Walkowski pracował w Wytwórni Filmów Dokumentalnych. Potem był działaczem „Solidarności". Z czasem został fotografem, badaczem i dokumentalistą najnowszej historii Polski, specjalistą w zakresie analizy i identyfikacji zdjąć Warszawy czasu wojny, okupacji i Powstania Warszawskiego.
59. Wernik Jan – wywiad z ocalałym mieszkańcem kolonii Wierzbiczno, wygnańcem z Wołynia, który w czasie ludobójstwa dokonanego przez OUN-UPA stracił 38 swoich bliskich, a w 2001 r. po raz pierwszy powrócił na Wołyń, by uczcić pamięć zamordowanych.
60. Wernik Stefania – urodzona 8 listopada 1944 r. w Auschwitz-Birkenau; opowiada o okolicznościach aresztowania swej ciężarnej matki podczas szmuglowania żywności przez granicę między III Rzeszą a GG i jej deportacji do obozu koncentracyjnego.
61. Witkowski Ryszard – świadek opowiada o pasjach swojego życia. Jeszcze przed wojną został harcerzem, potem szybownikiem, instruktorem lotniczym, pilotem samolotów. Dziś jest wybitnym specjalistą w zakresie wiedzy o helikopterach. W 1944 r. jako żołnierz AK w podwarszawskim VII Obwodzie „Obroża" uczestniczył w obstawie lądowiska „Solnica", gdzie podejmowano ostatnich w tej wojnie cichociemnych. Do Muzeum Wojska Polskiego przekazał jedyny zachowany oryginalny kombinezon skoczka.
62. Wojnarowska Barbara – wywiad z więźniem Dulagu 121 w Pruszkowie.
63. Wójcik Bożenna – świadek opowiada o losie swojej matki Zdzisławy Wójcik, przed wojną poznańskiej harcerki i instruktorki, wywiezionej przez Sowietów w 1940 r. ze Lwowa w rejon Archangielska. Po wyjściu z Armią Polską z ZSRS na Bliski i Środkowy Wschód została ona komendantką Chorągwi Afrykańskiej ZHP na Wschodzie. Po wojnie pracowała jako nauczycielka w Afryce. Została wybitnym naukowcem w dziedzinie geobotaniki, pracowała w PAN. Działała społecznie, była współtwórczynią Fundacji „Archiwum Fotograficzne Tułaczy".

64. Zielińska Janina – świadek opowiada o swoich tragicznych wspomnieniach z lat wojny i okupacji. Mówi m.in. o tym, jak za żart o Adolfie Hitlerze jej ojciec został aresztowany przez gestapo i zamordowany.

PRL – opozycja, stan wojenny, funkcjonariusze, cenzura, życie społeczno-ekonomiczne, działalność opozycyjna, strajki

1. Obara Helena – wywiad z działaczką NSZZ „Solidarność", internowaną od 13 do 23 grudnia 1981 r., obecnie przewodniczącą Delegatury Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność" w Końskich.
2. Balk Andrzej – wywiad z pracownikiem Stoczni Gdańskiej im. Lenina (1962–1988), uczestnikiem strajków w grudniu 1970 r., relacjonującym m.in. kulisy pracy operacyjnej SB wobec załogi przedsiębiorstwa (polegającej na prowokowaniu strajków przez podstawionych figurantów).
3. Chróścikowski Jerzy – krótka relacja członka NSZZ RI „Solidarność" z ówczesnego województwa zamojskiego, nagrana na potrzeby wystawy *Tu rodziła się „Solidarność" rolników*.
4. Drozdowski Marian – świadek opowiada o ojcu, członku Polskiej Organizacji Wojskowej, żołnierzu 1. Pułku Szwoleżerów i powstańcu śląskim. Wspomina swoje losy w czasie II wojny światowej, kiedy przeżył uwięzienie w niemieckim obozie w Łodzi i deportację w Beskid Sądecki. Po wojnie działał w ZHP. W latach 1955–1958 studiował historię w Instytucie Nauk Społecznych przy KC PZPR, potem pracował w Instytucie Historii PAN. W 1989 r. uzyskał tytuł profesora zwyczajnego. W latach pięćdziesiątych był inwigilowany przez UB. W 1981 r. wystąpił z PZPR i został działaczem „Solidarności".
5. Głowacki Marek – świadek opowiada o działalności antykomunistycznej w latach 1982–1985 w Grupach Oporu Solidarni (był związany z grupą „Waldeczków"). Opracowywał m.in. różne metody rozrzucania ulotek, instalował „gadały" (odbiorniki w miejscach publicznych, z których przez głośnik odtwarzano antykomunistyczne informacje), uczestniczył w manifestacjach. Poza tym zajmował się produkcją „bibuły" i działał w drugim obiegu wydawniczym książek. W relacji rysuje interesujący obraz życia studenckiego w stanie wojennym.
6. Graffstein Andrzej – świadek jako dziecko został wysiedlony przez Niemców z Poznania. Rodzina dotarła do Warszawy, gdzie przeżyła Powstanie Warszawskie i wysiedlenie do Dulagu 121 w Pruszkowie. Po wojnie Graffsteinowie wrócili do Poznania. Świadek ukończył Politechnikę Gdańską, pracował w Stoczni Gdańskiej, w Instytucie Teorii Maszyn PAN, był asystentem na Politechnice Warszawskiej, pracował też naukowo w Instytucie Badań Jądrowych w Świerku. Uzyskał stopień doktora. Był aktywny w duszpasterstwie akademickim.
7. Grajewski Andrzej – wywiad z dziennikarzem i publicystą mediów katolickich. Od 1980 r. był członkiem „Solidarności", redaktorem biuletynów „Nasza Solidarność" i „Zderzenie", członkiem rady programowej Wszechnicy Podbeskidzia. Po wprowadzeniu stanu wojennego organizował pomoc dla internowanych i ich rodzin. Działał w Duszpasterstwie Ludzi Pracy. Organizował manifestacje, m.in. w obronie Václava Havla.
8. Gugulska Cecylia – świadek opowiada o swoim zaangażowaniu w działalność antykomunistyczną nauczycieli. W latach osiemdziesiątych uczestniczyła w organizowaniu rekolekcji dla nauczycieli, razem z o. Jackiem Salijem zakładała duszpasterstwo nauczycieli i wychowawców. Jej mąż, Ireneusz, został internowany w stanie wojennym i do lipca 1982 r. przebywał w ośrodkach internowania, SB prowadziła przeciwko niemu sprawę operacyjną.
9. Hałas Teresa – krótka relacja członka NSZZ RI „Solidarność" z ówczesnego województwa zamojskiego, nagrana na potrzeby wystawy *Tu rodziła się „Solidarność" rolników*.
10. Jabłonka Krzysztof – świadek opowiada o swoim życiu: działacza w duszpasterstwie akademickim, podróżnika i alpinisty, badacza Syberii, nauczyciela historii, wykładowcy, działacza społecznego i opozycyjnego, historyka, pisarza oraz dyplomaty. W latach siedemdziesiątych pracował w Zakła-

dzie Szkolno-Wychowawczym dla Dzieci Niewidomych w Laskach. Wspierał dążenia Litwy do odzyskania niepodległości, był konsulem RP w Moskwie, Charkowie i Grodnie, działał na rzecz upamiętniania Zbrodni Katyńskiej.

11. Jędrysik Maria – opowiada o powstaniu struktur NSZZ „Solidarność" w Olkuszu, działalności związkowej, stanie wojennym, internowaniu, roku 1989.
12. Juszczyk Henryk – wywiad z członkiem „Solidarności", współorganizatorem Komisji Zakładowej w Bielskiej Fabryce Maszyn Włókienniczych Befama, członkiem prezydium MKZ Bielsko-Biała, uczestnikiem strajku „S", redaktorem niezależnego pisma „Solidarność Podbeskidzia". Po wybuchu stanu wojennego internowany w ośrodku odosobnienia w Jastrzębiu-Szerokiej. Współorganizator Duszpasterstwa Ludzi Pracy.
13. Kalita Adam – wywiad z działaczem Niezależnego Zrzeszenia Studentów, członkiem Zarządu NZS UJ, uczestnikiem strajków studenckich w 1981 r. i szefem biura strajku UJ, działaczem podziemia, więźniem politycznym PRL.
14. Kardaszewicz Anna – świadek (nauczycielka historii) opowiada o członkostwie w nauczycielskiej NSZZ „Solidarność" Regionu Mazowsze – współpracowała m.in. z Anną Sucheni-Grabowską. Jej rodzina w czasie II wojny światowej była więziona w obozie w Ravensbrück. Anna Kardaszewicz udzielała się w Studium Kultury Chrześcijańskiej, była represjonowana za działalność w „Solidarności".
15. Konopko Ludwik – żołnierz Wojskowych Batalionów Górniczych od 1 marca 1955 r. Jak sam podejrzewa, wysłano go do wojska z powodu majątku jego rodziców. Przekazał wspomnienia z końca II wojny światowej, opowiedział też o powstaniu batalionów górniczych.
16. Korab Kazimierz – świadek opowiada, jak w 1979 r. odmówił współpracy z SB, dlatego uniemożliwiono mu wyjazd na stypendium zagraniczne. Był jednym z organizatorów Drugiego Uniwersytetu Warszawskiego (1980–1981). W 1981 r. organizator zespołu i współautor związkowego projektu Karty Nauczyciela. Podczas stanu wojennego stracił pracę. W 1983 r. został zatrzymany podczas demonstracji i brutalnie pobity. Profesor socjologii, dyrektor Departamentu Strategii i Rozwoju Edukacji MEN (1998–2001).
17. Kosch Jan – opowiada o powstaniu struktur NSZZ „Solidarność" Rolników Indywidualnych oraz swej pracy w roli społecznego obrońcy represjonowanych i internowanych działaczy „Solidarności".
18. Marek Wojtas – opowieść o opozycji antykomunistycznej w czasie PRL w Bielsku-Białej, działalności w „Solidarności", kolportowaniu ulotek, prasy, publikacji itp., a także o aresztowaniach, przesłuchiwaniach, internowaniu i przymusowej emigracji do Stanów Zjednoczonych.
19. Markowski Dariusz – relacja uczestnika protestu robotniczego w czerwcu 1976 r. w Radomiu.
20. Mazur Jerzy – krótka relacja członka Tymczasowego Komitetu Samoobrony Chłopskiej Ziemi Lubelskiej nagrana na potrzeby wystawy Tu rodziła się „Solidarność" rolników.
21. Nagięć Maria – świadek opowiada o czasach II wojny światowej na Wileńszczyźnie. Po wojnie została naukowcem i profesorem uniwersytetu w Olsztynie. Związana ze środowiskami opozycyjnymi, od 1976 r. kolporterka wydawnictw niezależnych, działaczka „Solidarności". Uczestniczka Duszpasterstwa Ludzi Pracy. Córka ocalałego z Katynia prof. Stanisława Swianiewicza, wybitnego ekonomisty i sowietologa.
22. Starzyński Wojciech – świadek opowiada o kresowych korzeniach rodziny, swojej trzydziestopięcioletniej pracy lekarza weterynarii, o tym, jak był działaczem „Solidarności", działaczem społecznym i samorządowcem, współtwórcą oświaty niepublicznej w Polsce. Pełnił też funkcję prezesa Zarządu Fundacji „Rodzice Szkole", był pomysłodawcą i założycielem Społecznego Towarzystwa Oświatowego i jego wieloletnim prezesem.
23. Styczeń Mirosław – wywiad z rzecznikiem prasowym MKZ Bielsko-Biała, redaktorem naczelnym pisma „Solidarność Podbeskidzia". W stanie wojennym internowany w Ośrodku Odosobnienia w Jastrzębiu-Szerokiej, a następnie w Łupkowie. W latach 1983–1989 kolportował regionalną prasę podziemną. Zatrzymywany, przesłuchiwany, wielokrotnie też przeżywał rewizje w domu i w pracy (ostatnią w październiku 1988 r.). W 1983 r. współzałożyciel Duszpasterstwa Ludzi Pracy przy parafii św. Mikołaja w Bielsku-Białej.

24. Wirski Andrzej – krótka relacja członka NSZZ RI „Solidarność” z gminy Milejów, nagrana na potrzeby wystawy *Tu rodziła się „Solidarność” rolników*.
25. Żaryn Jan – świadek opowiada o losach rodziny, działalności rodziców podczas II wojny światowej. Następnie o własnym zaangażowaniu w życie duszpasterskie, edukację (nauczyciel historii) oraz działalność opozycyjną w PRL (tajne nauczanie w stanie wojennym). Był represjonowany, w jego mieszkaniu przeprowadzano rewizje. W trakcie demonstracji w 1982 r. został aresztowany. Związany ze środowiskiem Studium Kultury Chrześcijańskiej oraz „Solidarnością” oświaty. W 1989 r. współzałożyciel Katolickiego Stowarzyszenia Wychowawców. Profesor historii.

ZAŁĄCZNIK NR 7: UROCZYSTOŚCI UPAMIĘTNIAJĄCE WYDARZENIA I POSTACIE ZWIĄZANE Z WALKĄ I MĘCZEŃSTWEM ORGANIZOWANE LUB WSPÓŁFINANSOWANE PRZEZ PION UPAMIĘTNIANIA WALK I MĘCZEŃSTWA

Centrala BUWiM

1. Warszawa, 24 marca – uroczyste odsłonięcie tablicy upamiętniającej Jana i Antoninę Żabińskich – Sprawiedliwych wśród Narodów Świata.
2. Pomiechowo, 20 maja – pogrzeb 8 żołnierzy Wojska Polskiego poległych w obronie Fortu III w Pomiechówku w 1939 r.
3. Warszawa, 14 czerwca – obchody Narodowego Dnia Pamięci Ofiar Niemieckich Nazistowskich Obozów Koncentracyjnych i Obozów Zagłady.
4. Warszawa, 16 czerwca – uroczystość odsłonięcia tablicy upamiętniającej marsz. Józefa Piłsudskiego w ramach obchodów Święta Centralnej Biblioteki Wojskowej.
5. Warszawa, 11 lipca – uroczystości upamiętniające ofiary rzezi wołyńskiej w 78. rocznicę „krwawej niedzieli".
6. Pomiechówek, 30 lipca – uroczystości upamiętniające ofiary ostatniej egzekucji w Forcie III w Pomiechówku, która odbyła się 30 lipca 1944 r.
7. Warszawa, 6 sierpnia – uroczystość odsłonięcia sfinansowanej ze środków IPN tablicy upamiętniającej Stanisława Peszyńskiego, harcerza, adwokata, zapomnianego bohatera Polskiego Państwa Podziemnego.
8. Palmiry, 14 września – uroczystości upamiętniające 82. rocznicę wybuchu II wojny światowej oraz ofiary niemieckich egzekucji w Puszczy Kampinoskiej, uroczystość współorganizowana.
9. Warszawa, 17 września – uroczystość odsłonięcia i poświęcenia tablicy upamiętniającej Stefana Melaka, głosiciela prawdy o zbrodni katyńskiej, współzałożyciela Komitetu Katyńskiego, represjonowanego przez reżim komunistyczny, uroczystość współorganizowana.
10. Warszawa, 28 września – uroczystość odsłonięcia tablicy poświęconej pamięci sióstr urszulanek z patrolu sanitarnego Wojskowej Służby Kobiet Obwodu I AK Śródmieście.
11. Warszawa, 30 września – podczas uroczystości upamiętniającej 82. rocznicę wybuchu II wojny światowej na budynku Komendy Głównej Mazowieckiego Oddziału Żandarmerii Wojskowej odsłonięto tablicę upamiętniającą Annę Kostewicz, ofiarę niemieckiego nalotu z 13 września 1939 r., oraz Juliena Bryana, wybitnego amerykańskiego fotoreportera, który dokumentował tragedię oblężonej Warszawy.
12. Gródek, 2 października – ceremonia pogrzebowa trzech żołnierzy Wojska Polskiego poległych we wrześniu 1939 r., uroczystość współorganizowana.
13. Pawłowo Kościelne, 16 października – uroczyste odsłonięcie sfinansowanej przez IPN tablicy upamiętniającej poległych żołnierzy Narodowego Zjednoczenia Wojskowego z patrolu chor. Stanisła-

wa Kakowskiego „Kaźmierczuka” wchodzącego w skład oddziału ppor. Mieczysława Dziemieszkiewicza „Roja”, uroczystość współorganizowana.

14. Chełsty, 24 października – uroczystość odsłonięcia pomnika upamiętniającego ofiary II wojny światowej sfinansowanego przez IPN, uroczystość współorganizowana.
15. Warszawa, 29 października – przeprowadzenie na warszawskich cmentarzach przez pracowników BUWiM i OBUWiM akcji: „Zapal znicz na grobie Weterana”, w której pomoc zapewnili uczniowie Szkoły Podstawowej nr 2 im. Ireny Sendlerowej w Otwocku.
16. Ustrzyki Dolne, 22 listopada – odsłonięcie tablicy upamiętniającej Chaima Yisroela Eissa, członka Grupy Ładosia zajmującej się w czasie II wojny światowej organizacją i produkcją nielegalnych paszportów krajów latynoamerykańskich przekazywanych Żydom, uroczystość współorganizowana.

OBUWiM Białystok

1. Nowe Piekuty, 24 marca – uroczystość odsłonięcia na budynku Urzędu Gminy Nowe Piekuty tablicy upamiętniającej Polaków ratujących Żydów, na której znajdują się nazwiska Polaków z Nowych Piekut oraz ocalonych przez nich Żydów.
2. Olendy, 25 kwietnia – uroczystość odsłonięcia wyremontowanego miejsca pamięci – krzyża upamiętniającego Millenium Chrztu Polski, za którego postawienie mieszkańcy wsi Olendy byli szykanowani przez SB. Uroczystość odbyła się w 55. rocznicę ww. wydarzenia.
3. Białystok, 7 maja – uroczystość odsłonięcia tablicy poświęconej Alfonsowi Zgrzebniokowi wicewojewodzie białostockiemu w latach 1934–1936, dowódcy I i II powstania śląskiego, członkowi Naczelnej Komendy Wojsk Powstańczych III powstania śląskiego w ramach obchodów 100. rocznicy wybuchu III powstania śląskiego. Tablica znajduje się na budynku Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego.
4. Nowe Piekuty, 30 maja – uroczystość odsłonięcia tablicy poświęconej żołnierzom patrolu Eugeniusza Tymińskiego „Rysia” z oddziału Henryka Kamieńskiego „Huzara”, poległym w miejscowościach Nowe Żochy i Wyliny Ruś 30 maja 1951 r. Odsłonięcie w 70. rocznicę wydarzenia, z udziałem rodzin poległych.
5. Białystok, 14 czerwca – uroczystość odsłonięcia tablicy memoratywnej w hołdzie leśnikom i ich rodzinom, więźniom i ofiarom niemieckich obozów koncentracyjnych, połączona z obchodami Narodowego Dnia Pamięci Ofiar Niemieckich Nazistowskich Obozów Koncentracyjnych i Obozów Zagłady przed siedzibą Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku.
6. Grajewo, 19 czerwca – uroczystość odsłonięcia tablicy upamiętniającej Polaków z ziemi grajewskiej deportowanych w głąb ZSRS połączona z obchodami 80. rocznicy wywózek na Syberię.
7. Rozwory, 19 czerwca – uroczystość odsłonięcia obelisku z nazwiskami mieszkańców wsi Rozwory (gm. Rzekuń) deportowanych do ZSRS w 1941 r. Uroczystość odbyła się w ramach obchodów 80. rocznicy wywózek na Syberię.
8. Augustów, 25 lipca – uroczystość odsłonięcia tablicy upamiętniającej żołnierzy 1. Pułku Ułanów Krechowieckich im. płk. Bolesława Mościckiego w stulecie nadania pułkowi Krzyża Srebrnego Orderu Virtuti Militari. Uroczystość odbyła się w ramach obchodów święta pułkowego.
9. Sejny, 23 sierpnia – uroczystość w rocznicę wybuchu powstania sejneńskiego, podczas której odsłonięto tablicę upamiętniającą Tadeusza Katelbacha – organizatora i uczestnika powstania sejneńskiego, pierwszego komendanta wyzwolonych Sejn, senatora RP, wybitnego publicysty i pisarza politycznego na wychodźstwie.
10. Giżycko, 1 września – uroczystość odsłonięcia tablicy upamiętniającej kpt. Józefa Kalecińskiego „Adila”, uczestnika wojny polsko-bolszewickiej, szefa Biura Informacji i Propagandy Obwodu AK Lida, po wojnie nauczyciela matematyki w LO w Giżycku.

11. Brańsk, 6 września – uroczystość odsłonięcia i poświęcenia tablicy upamiętniającej Polaków ratujących Żydów. Na upamiętnieniu znajdują się nazwiska Polaków z Brańska oraz ocalonych przez nich Żydów.
12. Siemiatycze, 14 września – uroczystość odsłonięcia tablicy młodzieżowych organizacji antykomunistycznych Polscy Bojownicy Socjalizmu i Komitet Wolności Narodu Polskiego – Młode Orły. W odsłonięciu uczestniczyli żyjący członkowie organizacji. Tablica znajduje się na budynku Zespołu Szkół w Siemiatyczach.
13. Zambrów, 26 września – uroczystość odsłonięcia tablicy poświęconej 71. Pułkowi Piechoty, który w okresie międzywojennym stacjonował w Zambrowie, a w 1939 r. bronił ziemi zambrowskiej. Uroczystość odbyła się w dniu święta pułkowego. Tablica znajduje się w kościele parafialnym pw. Trójcy Przenajświętszej w Zambrowie przy ul. Cmentarnej 2. W okresie międzywojennym świątynia pełniła funkcję kościoła garnizonowego.
14. Suwałki, 8 października – uroczystość odsłonięcia tablicy upamiętniającej 100. rocznicę śmierci gen. dyw. Józefa Leśniewskiego, pierwszego ministra spraw wojskowych odrodzonej Rzeczypospolitej. W uroczystości uczestniczyli członkowie rodziny generała. Tablica znajduje się na budynku WKU w Suwałkach.
15. Olmonty, 10 października – uroczystość poświęcenia odrestaurowanego krzyża z miejsca kaźni w lesie solnickim pod Olmontami, połączona z obchodami 75. rocznicy rozstrzelania w Olmontach żołnierzy podziemia niepodległościowego przez Urząd Bezpieczeństwa w 1946 r.
16. Sokoły, 8 listopada – uroczystość odsłonięcia tablicy upamiętniającej ks. Zygmunta Ryszarda Laskowskiego (1949–2010), kapelana „Solidarności" i opiekuna NSZZ RI „Solidarność" w latach 80. XX w. Uczestniczyła w niej rodzina duchownego, której wręczono nadane księdzu pośmiertnie odznaczenia – Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski oraz Krzyż Wolności i Solidarności.
17. Szepietowo, 11 listopada – uroczystość odsłonięcia odremontowanego pomnika poświęconego pierwszej polskiej załodze stacji Szepietowo i kolejarzom poległym podczas rozbrajania Niemców w 1918 r. Upamiętnienie znajduje się obok stacji kolejowej Szepietowo.
18. Białystok, 10 grudnia – uroczystość odsłonięcia tablicy upamiętniającej działaczy „Solidarności". Tablica znajduje się na budynku Pierwszego Urzędu Skarbowego w Białymstoku, w którym przed laty mieściła się siedziba MKZ i Regionu Białostockiego NSZZ „Solidarność".

OBUWiM Gdańsk

1. Gdynia, 1 marca – uroczystość z okazji Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych, odsłonięcie tablicy pamiątkowej w budynku Uniwersytetu Morskiego, poświęconej działaczom młodzieżowej antykomunistycznej organizacji niepodległościowej Krajowy Ośrodek „Kraj", skazanym przez WSR w Gdańsku na kary pozbawienia wolności.
2. Kadyny, 10 kwietnia – uroczystość rocznicowe pod zrealizowanym w 2020 r. pomnikiem poświęconym 80 ofiarom zbrodni katyńskiej.
3. Gdynia, 13 kwietnia – uroczyści w związku z 81. rocznicą zbrodni katyńskiej pod upamiętnieniem poświęconym nauczycielce Marii Odyniec, która w czasach stalinowskich nie bała się głosić prawdy o zbrodni katyńskiej. Za swoją postawę została skazana na 5 lat pozbawienia wolności.
4. Gdynia, 13 kwietnia – uroczystości w 81. rocznicę zbrodni katyńskiej pod Pomnikiem Katyńskim na Cmentarzu Obrońców Wybrzeża w Gdyni-Redłowie.
5. Kcynia, 22 kwietnia – uroczystości w 68. rocznicę śmierci wybitnego naukowca i wynalazcy Jana Czochralskiego.
6. Gdynia, 29 kwietnia – w 43. rocznicę powstania WZZ Wybrzeża uroczyście odsłonięto tablicę upamiętniającą Władysława Buszkiewicza „Głoga", obrońcy ojczyzny w 1939 r., żołnierza ZWZ i AK,

współpracownika KSS „KOR" i WZZ Wybrzeża. Na cmentarzu katolickim w Sopocie zaprezentowano nowy nagrobek Władysława Buszkiewicza, wykonany w ramach realizacji ustawy o grobach weteranów walk o wolność i niepodległość Polski.

7. Gdynia, 29 kwietnia – w 43. rocznicę powstania WZZ Wybrzeża delegacja na czele z prezesem IPN dr. Jarosławem Szarkiem i dyrektorem OIPN w Gdańsku odwiedziła zrealizowane przez biuro od 2018 r. tablice upamiętniające przedstawicieli WZZ i złożyła symboliczne wiązanki.
8. Bącz, 19 czerwca – uroczystości odsłonięcia na budynku szkoły podstawowej tablicy upamiętniającej żołnierza wyklętego ppor. AK Zdzisława Badochę „Żelaznego".
9. Złotowo, Lubstynek, 7 lipca – w przededniu 101. rocznicy plebiscytu na Warmii, Mazurach i Powiślu, przypadającej 11 lipca, zaprezentowano tablicę edukacyjną przy upamiętnieniu w Lubstynku, odsłoniętym w 2020 r.
10. Prabuty, 11 lipca – w Narodowy Dzień Pamięci Ofiar Ludobójstwa dokonanego przez ukraińskich nacjonalistów na obywatelach II RP zaprezentowano tablicę edukacyjną Genocidium Atrox przy upamiętnieniu zbrodni wołyńskiej na cmentarzu komunalnym, rozdawano też broszurę *Wołyń 1943. Ludobójstwo Polaków na Wołyniu 1939–1945. Świadectwa.*
11. Gdańsk, 11 lipca – uroczystości z okazji Narodowego Dnia Pamięci Ofiar Ludobójstwa dokonanego przez ukraińskich nacjonalistów na obywatelach II RP pod pomnikiem upamiętniającym zbrodnię wołyńską, podczas których rozdawano broszurę *Wołyń 1943. Ludobójstwo Polaków na Wołyniu 1939–1945. Świadectwa.*
12. Malbork, 11 lipca – uroczystości z okazji Narodowego Dnia Pamięci Ofiar Ludobójstwa dokonanego przez ukraińskich nacjonalistów na obywatelach II RP pod tablicą upamiętniającą zbrodnię wołyńską, podczas których rozdano broszurę *Wołyń 1943. Ludobójstwo Polaków na Wołyniu 1939–1945. Świadectwa.*
13. Zielonka Pasłęcka, 11 lipca – uroczystości z okazji Narodowego Dnia Pamięci Ofiar Ludobójstwa dokonanego przez ukraińskich nacjonalistów na obywatelach II RP pod pomnikiem upamiętniającym zbrodnię wołyńską, podczas których rozdawano broszurę *Wołyń 1943. Ludobójstwo Polaków na Wołyniu 1939–1945. Świadectwa.*
14. Gdańsk, 1 sierpnia – w 77. rocznicę wybuchu powstania warszawskiego na cmentarzu Łostowickim zaprezentowano nagrobek weterana Henryka Barana oraz poświęconą mu broszurę.
15. Grudziądz, 1 sierpnia – w 77. rocznicę wybuchu powstania warszawskiego na cmentarzu farnym zaprezentowano nagrobek weterana Eugenii Mireckiej.
16. Kwidzyn, 14 sierpnia – uroczystości pod tablicą przypominającą tragiczne wydarzenia, które rozegrały się w kwidzyńskim Zakładzie Karnym w 1982 r. – tego dnia brutalnie pobito liczną grupę osób internowanych w stanie wojennym.
17. Brudnia, 1 września – w 82. rocznicę wybuchu II wojny światowej złożono kwiaty na wyremontowanym ze środków OBUWiM w Gdańsku nagrobku weterana wojny obronnej 1939 r. Tadeusza Jakubiaka, znajdującym się na cmentarzu parafialnym.
18. Gdańsk, 1 września – złożono kwiaty na grobach westerplatczyków w związku z 82. rocznicą wybuchu II wojny światowej.
19. Gdańsk, 15 września – uroczystości z okazji 99. rocznicy powstania klubu sportowego polskich patriotów z Wolnego Miasta Gdańska – Gedanii przy pomniku na terenie byłego stadionu klubu.
20. Gdańsk, 19 października – oznaczenie biało-czerwonymi wstęgami nagrobków księży pomordowanych i pogrzebanych przez Niemców na cmentarzu na gdańskiej Zaspie.
21. Laseczno, 22 października – uroczyste oznakowanie tabliczką grobu weterana, żołnierza AK Tadeusza Kulpy. Grób, znajdujący się na cmentarz parafialnym przy ul. Stanin 1, wpisano do ewidencji grobów weteranów walk o wolność i niepodległość Polski pod numerem ewid. 2386.
22. Gdynia, 25 października – uroczyste oznakowanie tabliczką grobu weterana Karola Piątkowskiego, powstańca wielkopolskiego. Grób, znajdujący się na Cmentarzu Witomińskim, wpisano do ewidencji grobów weteranów walk o wolność i niepodległość Polski pod numerem ewid. 1421.

23. Gdańsk Osówiec, 29 października – uroczyste oznakowanie tabliczką grobu weterana Józefa Grubczyńskiego, powstańca wielkopolskiego, żołnierza wojny polsko-bolszewickiej. Grób, znajdujący się na cmentarzu parafii pw. św. Maksymiliana Kolbe, wpisano do ewidencji grobów weteranów walk o wolność i niepodległość Polski pod numerem ewid. 1652.
24. Gdańsk, 29 października – zapalenie zniczy ofiarom zbrodni niemieckich pogrzebanym przez Niemców na cmentarzu na gdańskiej Zaspie z okazji święta Wszystkich Świętych.
25. Gdańsk, 3 listopada – uroczyste oznakowanie tabliczką grobu weterana Józefa Grzesiaka powstańca wielkopolskiego. Grób, znajdujący się na Cmentarzu Centralnym „Srebrzysko", wpisano do ewidencji grobów weteranów walk o wolność i niepodległość Polski pod numerem ewid. 2520.
26. Żukowo, 4 listopada – uroczyste oznakowanie tabliczką grobu weterana Eugeniusza Śląskiego, generała brygady, żołnierza wojny polsko-bolszewickiej. Grób, znajdujący się na cmentarzu parafii pw. Wniebowzięcia NMP, wpisano do ewidencji grobów weteranów walk o wolność i niepodległość Polski pod numerem ewid. 2059.
27. Bydgoszcz, 5 listopada – uroczyste oznakowanie tabliczką grobu weterana Bolesława Cenzartowicza, żołnierza wojny polsko-bolszewickiej, wpisanego do ewidencji grobów weteranów walk o wolność i niepodległość Polski pod numerem ewid. 2086 oraz grobu Władysława Tomaszewskiego, uczestnika wojny polsko-bolszewickiej, wpisanego do ewidencji grobów weteranów walk o wolność i niepodległość Polski pod numerem ewid. 2085; oba groby znajdują się na Cmentarzu Nowofarnym.
28. Bydgoszcz, 8 listopada – uroczyste oznakowanie tabliczką grobu weterana Leszka Jana Malinowskiego, żołnierza ZWZ-AK. Grób, znajdujący się na cmentarzu parafii pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa, wpisano do ewidencji grobów weteranów walk o wolność i niepodległość Polski pod numerem ewid. 1340.
29. Gdynia, 9 listopada – uroczyste oznakowanie tabliczką grobu weterana Stefana Łabędzkiego, żołnierza Polskich Sił Zbrojnych w Wielkiej Brytanii, kaprala mechanika RAF. Grób, znajdujący się na Cmentarzu Witomińskim, wpisano do ewidencji grobów weteranów walk o wolność i niepodległość Polski pod numerem ewid. 2374.
30. Gdańsk, 10 listopad – uroczyste oznakowanie tabliczką grobu weterana ks. Szymona Żółtowskiego, polskiego działacza narodowo-społecznego w Rosji, więzionego przez bolszewików w latach 1919–1920, uczestnika powstania warszawskiego. Grób, znajdujący się na Cmentarzu Oliwskim, wpisano do ewidencji grobów weteranów walk o wolność i niepodległość Polski pod numerem ewid. 1607.
31. Bydgoszcz, 11 listopada – uroczystości przy zrealizowanym przez OBUWiM w Gdańsku upamiętnieniu ku czci osób zasłużonych dla budowy niepodległej Polski – przy nagrobku kpt. Wacława Denhoffa-Czarnockiego, żołnierza I Brygady Legionów Polskich, członka Polskiej Organizacji Wojskowej, obrońcy Lwowa, żołnierza wojny polsko-bolszewickiej, na Cmentarzu Nowofarnym.
32. Sztum, 11 listopada – uroczystości przy zrealizowanych przez OBUWiM w Gdańsku upamiętnieniach ku czci osób zasłużonych dla budowy niepodległej Polski – m.in. przy grobie płk. Augusta Brochwicz-Donimirskiego, powstańca wielkopolskiego, działacza plebiscytowego na Powiślu, współtwórcy Armii Ochotniczej na Pomorzu, na cmentarzu parafialnym przy kościele św. Anny.
33. Gdańsk, 22 listopada – uroczyste oznakowanie tabliczką grobu weterana Władysława Czermińskiego, żołnierza ZWZ-AK, dowódcy oddziału partyzanckiego, który miał bronić ludności polskiej przed napadami ukraińskich zbrodniarzy OUN-UPA. Oddział ten znany był jako Oddział Jastrzębia. Grób bohatera, znajdujący się na Cmentarzu Cenralnym „Srebrzysko", wpisano do ewidencji grobów weteranów walk o wolność i niepodległość Polski pod numerem ewid. 2532.
34. Bydgoszcz, 26 listopada – organizacja spotkania w 75. rocznicę egzekucji żołnierzy AK na Kwaterze Żołnierzy Wyklętych na cmentarzu komunalnym przy ul. Kcyńskiej.
35. Fiszewo, 29 listopada – uroczystość pod pomnikiem powstańców listopadowych.

36. Bydgoszcz, 2 grudnia – uroczyste oznakowanie tabliczką grobu weterana obrońcy Lwowa, żołnierza wojny polsko-bolszewickiej Tadeusza Bojnarowskiego. Grób, znajdujący się na Cmentarzu Nowofarnym, wpisano do ewidencji grobów weteranów walk o wolność i niepodległość Polski pod numerem ewid. 2084.
37. Bydgoszcz, 10 grudnia – uroczyste oznakowanie tabliczką grobu weterana, żołnierza wojny polsko-bolszewickiej Aleksandra Karnickiego. Grób, znajdujący się na cmentarzu przy ul. Kcyńskiej, wpisano do ewidencji grobów weteranów walk o wolność i niepodległość Polski pod numerem ewid. 2420.
38. Gdańsk, 22 grudnia – złożenie kwiatów na grobach weteranów powstania wielkopolskiego Wincentego Kleista i Stanisława Knopkiewicza na Cmentarzu Centralnym „Srebrzysko".
39. Bydgoszcz, 23 grudnia – uroczyste oznakowanie tabliczką grobu weterana żołnierza WP Wojciecha Ciastonia. Grób, znajdujący się na Cmentarzu Nowofarnym, wpisano do ewidencji grobów weteranów walk o wolność i niepodległość Polski pod numerem ewid. 2274.

OBUWiM Łódź

1. Łódź, 15 lutego – uroczystość w 50. rocznicę zakończenia strajku włókniarek i włókniarzy łódzkich, podczas której na elewacji CH „Manufaktura" odsłonięto tablicę upamiętniającą to wydarzenie.
2. Łódź, 6 czerwca – uroczystość odsłonięcia tablicy upamiętniającej kapelanów katyńskich związanych z ziemią łódzką.
3. Łęczyca, 9 czerwca – uroczystość w związku z zakończeniem renowacji pomnika nagrobnego posterunkowego Mariana Antczaka na cmentarzu parafialnym.
4. Jarocin, 11 czerwca – uroczystość odsłonięcia na elewacji budynku I Liceum Ogólnokształcącego im. Tadeusza Kościuszki tablicy upamiętniającej antykomunistyczną organizację młodzieżową „Skrusz Kajdany".
5. Łódź, 14 czerwca – obchody Narodowego Dnia Pamięci Ofiar Niemieckich Nazistowskich Obozów Koncentracyjnych i Obozów Zagłady pod Pomnikiem Ofiar Obozów na cmentarzu komunalnym „Doły".
6. Łódź, 1 sierpnia – uroczystość z okazji Narodowego Dnia Pamięci Powstania Warszawskiego na Starym Cmentarzu przy mogile Barbary Nazdrowicz „Wiewiórki".
7. Łódź, Rogów, Skierniewice, 1 września – zapalanie zniczy przy grobach westerplatczyków w ramach ogólnopolskiej akcji „Pamiętamy o żołnierzach broniących Westerplatte".
8. Łódź, 2 września – złożenie kwiatów przy Pomniku Ofiar Komunizmu w Łodzi w związku z rocznicą powstania Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość".
9. Łódź, 6 września – zapalenie znicza przy głazie upamiętniającym ofiary nalotu na pałac Heinzla w Parku im. Adama Mickiewicza.
10. Łódź, 6 września – złożenie kwiatów na grobie poległych żołnierzy Armii „Łódź" na cmentarzu pw. św. Rocha na Radogoszczu w Łodzi.
11. Pacyna, 12 września – odsłonięcie tablicy upamiętniającej Bronisława Żydowo aresztowanego przez Niemców w ramach walki z polską inteligencją, zamordowanego w obozie KL Mauthausen-Gusen. Tablica została zamontowana w kościele pw. św. Wawrzyńca w Pacynie (pow. gostyniński, woj. mazowieckie).
12. Gałków Duży, Rokiciny, Łzanów, Będków, Kurowice, 19 września – III edycja rajdu rowerowego „Wojennym szlakiem". Trasa wycieczki o długości 70 km prowadziła szlakiem miejsc pamięci i grobów wojennych w powiatach łódzkim wschodnim i tomaszowskim. W czasie rajdu przybliżono informacje o bohaterach i wydarzeniach z dziejów walk i męczeństwa.
13. Zgierz, 20 września – zapalenie znicza na grobie Ewarysta Zwierzewicza „Bogumiła", dowódcy Okręgu Łódzkiego (IX) Narodowych Sił Zbrojnych, w związku z rocznicą powołania NSZ. Bohater spoczywa na cmentarzu rzymskokatolickim pw. św. Józefa i Wawrzyńca w Zgierzu.

14. Fryszerka, 24 września – udział w rajdzie „Szlakiem Majora Hubala" organizowanym przez OBEN.
15. Łódź, 27 września – zapalenie znicza pod pomnikiem ku czci harcerek i harcerzy poległych podczas II wojny światowej, znajdującym się na Starym Cmentarzu w Łodzi.
16. Łódź, 27 września – zapalenie znicza pod pomnikiem upamiętniającym Tymczasowy Komitet Pomocy Żydom im. Konrada Żegoty. Monument znajduje się w Parku Ocalałych w Łodzi.
17. Łęczyca, 20 września – odsłonięcie na cmentarzu ewangelickim tablicy upamiętniającej Władysława Boettichera, uczestnika powstania styczniowego.
18. Odolanów, 12 października – organizacja uroczystości pogrzebowych ośmiu ekshumowanych przez IPN nieznanych żołnierzy Wielkopolskiej Samodzielnej Grupy Ochotniczej „Warta". Uroczystości współorganizowane z Urzędem Miasta i Gminy Odolanów.
19. Zelów, 11 listopada – uroczystość odsłonięcia tablicy upamiętniającej Zygmunta Wysockiego, sfinansowanej przez OIPN Łódź.
20. Łódź, 14 listopada – organizacja spaceru po Starym Cmentarzu w Łodzi, który odbył się pod hasłem „Łodzianki w służbie Ojczyzny". Współorganizatorem wydarzenia było Towarzystwo „Strzelec".
21. Łódź, 11 grudnia – złożenie kwiatów przez delegację z dyrektorem OIPN Łódź pod Pomnikiem Martyrologii Dzieci „Pęknięte Serce" w 79. rocznicę pierwszego transportu dzieci do niemieckiego obozu przy ul. Przemysłowej w Łodzi.
22. Koluszki, 14 grudnia – zapalenie zniczy pod tablicą upamiętniającą ppor. Henryka Jastalskiego „Rafa", współorganizatora OW Związek Jaszczurczy w Koluszkach oraz wywiadowcy NSZ.
23. Niedośpielin, 16 grudnia – zapalenie znicza na grobie Andrzeja Pełki, najmłodszego z górników zabitych podczas pacyfikacji Kopalni Węgla Kamiennego „Wujek" w Katowicach, oraz pod pomnikiem upamiętniającym wszystkich górników.
24. Łódź, 16 grudnia – upamiętnienie przy grobie Jurka Rutkowskiego w 78. rocznicę śmierci w niemieckim obozie dla polskich dzieci przy ul. Przemysłowej w Łodzi.
25. Gałków Duży, 17 grudnia – upamiętnienie rocznicy śmierci Zbigniewa Godlewskiego, zastrzelonego podczas strajku robotników w Gdyni w grudniu 1970 r.
26. Łódź, 27 grudnia – zapalenie zniczy na grobie powstańca wielkopolskiego ppor. Antoniego Boińskiego na cmentarzu przy ul. Zgierskiej w Łodzi.

OBUWiM Katowice

1. Czechowice-Dziedzice, 25 czerwca – organizacja uroczystości pogrzebowych oficera NSZ ze zgrupowania „Bartka", ppor. Józefa Kołodzieja „Wichury", na którym wykonano wyrok kary śmierci 14 grudnia 1946 r. Jego szczątki zostały odnalezione w trakcie prac ekshumacyjnych prowadzonych przez OIPN Katowice i pochowane na cmentarzu parafialnym w Czechowicach-Dziedzicach.
2. Jastrzębie-Zdrój, 5 lipca – organizacja uroczystości oznaczenia grobu ppor. Józefa Alberta Hetmańskiego, powstańca śląskiego, znajdującego się na cmentarzu parafialnym przy ul. Dębowej, znakiem pamięci „Tobie Polsko" opracowanym przez OBUWiM Katowice.
3. Bytom, 8 lipca – organizacja uroczystości oznaczenia grobu Władysława Targalskiego, powstańca śląskiego, znajdującego się na cmentarzu Mater Dolorosa przy ul. Piekarskiej, znakiem pamięci „Tobie Polsko" opracowanym przez OBUWiM Katowice.
4. Katowice, 15 lipca – organizacja uroczystości oznaczenia grobu ks. mjr. Karola Woźniaka, powstańca śląskiego, znajdującego się na cmentarzu parafialnym w Katowicach-Szopienicach przy ul. Brynicy, znakiem pamięci „Tobie Polsko" opracowanym przez OBUWiM Katowice.
5. Ruda Śląska, 23 sierpnia – organizacja uroczystości oznaczenia grobu ppor. Augustyna Wieszołka, powstańca śląskiego, znajdującego się na cmentarzu parafialnym przy ul. ks. L. Tunkla w Rudzie Śląskiej, znakiem pamięci „Tobie Polsko" opracowanym przez OBUWiM Katowice.

6. Chełm Śląski, 24 sierpnia – organizacja uroczystości oznaczenia grobu Piotra Wadasa, powstańca śląskiego, znajdującego się na cmentarzu parafialnym przy ul. Śląskiej, znakiem pamięci „Tobie Polsko" opracowanym przez OBUWiM Katowice.
7. Tarnowskie Góry, 10 września – organizacja uroczystości oznaczenia grobu Jana Milarskiego, powstańca śląskiego, znajdującego się na cmentarzu parafialnym przy ul. Gliwickiej, znakiem pamięci „Tobie Polsko" opracowanym przez OBUWiM Katowice.
8. Blachownia, 13 września – organizacja uroczystości oznaczenia grobu ppor. Adama Kmiecia, powstańca śląskiego, znajdującego się na cmentarzu parafialnym przy ul. Cmentarnej, znakiem pamięci „Tobie Polsko" opracowanym przez OBUWiM Katowice.
9. Katowice, 16 września – organizacja uroczystości pogrzebowej Franciszka Skrobola oraz Józefa Wawrzyńczyka, żołnierzy podziemia niepodległościowego pierwszej i drugiej konspiracji, którzy zostali zamordowani w wyniku tzw. zbrodni sądowej. Ich szczątki zostały odnalezione w trakcie prac ekshumacyjnych prowadzonych przez OIPN Katowice i pochowane w kwaterze wojennej żołnierzy niezłomnych na cmentarzu komunalnym przy ul. Murckowskiej.
10. Czerwionka-Leszczyny, 17 września – organizacja uroczystości oznaczenia grobu Urbana Czecha, powstańca śląskiego, znajdującego się na cmentarzu przy ul. ks. A. Pojdy, znakiem pamięci „Tobie Polsko" opracowanym przez OBUWiM Katowice.
11. Katowice, 20 września – organizacja uroczystości odsłonięcia tablicy upamiętniającej dr. Józefa Zemłę, oficera V Dywizji Sybirackiej, twórcy pierwszego w Polsce zrzeszenia sybiraków, wiceprezesa Sądu Okręgowego w Katowicach, zamordowanego w obozie koncentracyjnym Mauthausen-Gusen. Tablica znajduje się na elewacji Sądu Okręgowego w Katowicach przy ul. Francuskiej.
12. Gliwice, 28 września – organizacja uroczystości oznaczenia grobu ppor. Teodora Kurpana, powstańca śląskiego, znajdującego się na cmentarzu centralnym przy ul. Kozielskiej, znakiem pamięci „Tobie Polsko" opracowanym przez OBUWiM Katowice.
13. Knurów, 29 września – organizacja uroczystości oznaczenia grobu plut. Hermana Grzesioka, powstańca śląskiego, znajdującego się na cmentarzu parafialnym przy ul. 1 Maja, znakiem pamięci „Tobie Polsko" opracowanym przez OBUWiM Katowice.
14. Katowice, 30 września – organizacja uroczystości oznaczenia grobów por. Karola Orlińskiego oraz kpt. Roberta Oszka, powstańców śląskich, które znajdują się na cmentarzu garnizonowym przy ul. Meteorologów, znakiem pamięci „Tobie Polsko" opracowanym przez OBUWiM Katowice.
15. Pilchowice, 1 października – organizacja uroczystości oznaczenia grobu Feliksa Michalskiego, powstańca śląskiego, znajdującego się na cmentarzu parafialnym przy ul. Dworcowej, znakiem pamięci „Tobie Polsko" opracowanym przez OBUWiM Katowice.
16. Wyry, 7 października – organizacja uroczystości oznaczenia grobu Alojzego Świerkota, powstańca śląskiego, znajdującego się na cmentarzu parafialnym przy ul. Słonecznej, znakiem pamięci „Tobie Polsko" opracowanym przez OBUWiM Katowice.
17. Tychy, 11 października – organizacja uroczystości oznaczenia grobu ppor. Józefa Nowaka, powstańca śląskiego, znajdującego się na cmentarzu komunalnym w Tychach przy ul. Cmentarnej, znakiem pamięci „Tobie Polsko" opracowanym przez OBUWiM Katowice.
18. Mikołów, 12 października – organizacja uroczystości oznaczenia grobu sierż. sztab. Alojzego Gabora, powstańca śląskiego, znajdującego się na cmentarzu parafialnym przy ul. kard. S. Wyszyńskiego, znakiem pamięci „Tobie Polsko" opracowanym przez OBUWiM Katowice.
19. Ornontowice, 13 października – organizacja uroczystości oznaczenia grobów Jana Widucha oraz Henryka Swobody, powstańców śląskich, które znajdują się na cmentarzu parafialnym przy ul. Zwycięstwa, znakiem pamięci „Tobie Polsko" opracowanym przez OBUWiM Katowice.
20. Sosnowiec, 14 października – organizacja uroczystości oznaczenia grobu ppor. Stanisława Bielskiego, powstańca śląskiego, znajdującego się na cmentarzu parafialnym przy ul. gen. W. Andersa, znakiem pamięci „Tobie Polsko" opracowanym przez OBUWiM Katowice.

21. Opole, 18 października – organizacja uroczystości oznaczenia grobu Pawła Skrzypulca, powstańca śląskiego, znajdującego się na cmentarzu komunalnym przy ul. Cmentarnej, znakiem pamięci „Tobie Polsko" opracowanym przez OBUWiM Katowice.
22. Wodzisław Śląski, 19 października – organizacja uroczystości oznaczenia grobu sierż. Wiktora Brachmańskiego, powstańca śląskiego, znajdującego się na cmentarzu parafialnym przy ul. Pszowskiej, znakiem pamięci „Tobie Polsko" opracowanym przez OBUWiM Katowice.
23. Żarki, 20 października – organizacja uroczystości oznaczenia grobu Franciszka Jędrychy, powstańca śląskiego, znajdującego się na cmentarzu parafialnym przy ul. Ofiar Katynia, znakiem pamięci „Tobie Polsko" opracowanym przez OBUWiM Katowice.
24. Rydułtowy, 21 października – organizacja uroczystości oznaczenia grobu ppor. Franciszka Wity, powstańca śląskiego, znajdującego się na cmentarzu parafialnym przy ul. Spokojnej, znakiem pamięci „Tobie Polsko" opracowanym przez OBUWiM Katowice.
25. Siemianowice Śląskie, 26 października – organizacja uroczystości oznaczenia grobu dr. Jana Nepomucena Stęślickiego, powstańca śląskiego, znajdującego się na cmentarzu parafialnym przy ul. Michałkowickiej, znakiem pamięci „Tobie Polsko" opracowanym przez OBUWiM Katowice.
26. Mysłowice, 27 października – organizacja uroczystości oznaczenia grobu Tomasza Adama Janty, powstańca śląskiego, znajdującego się na cmentarzu parafialnym przy ul. Mikołowskiej, znakiem pamięci „Tobie Polsko" opracowanym przez OBUWiM Katowice.
27. Katowice, 22 listopada – organizacja uroczystości odsłonięcia wolnostojącej tablicy na Skwerze Kadetów Lwowskich, upamiętniającej kadetów, uczestników III powstania śląskiego.

OBUWiM Kraków

1. Wolbrom, 25 stycznia – uroczystość z okazji Międzynarodowego Dnia Pamięci o Ofiarach Holokaustu na cmentarzu wojennym ofiar Holokaustu.
2. Kraków, 26 lutego – uroczystość odsłonięcia tablicy pamięci więźniów komunistycznego aparatu represji zamontowanej na budynku dawnej siedziby Miejskiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego.
3. Kraków, 18 marca – uroczystości przy mogile żołnierzy tureckich na cmentarzu Rakowickim w ramach obchodów Dnia Poległych Żołnierzy Tureckich.
4. Kraków, 8 maja – obchody upamiętniające 77. rocznicę śmierci żołnierzy AK w Łęgu (Stowarzyszenie Społeczno-Kombatanckie Zrzeszenie WiN Obszar Południowy).
5. Kielce, 4 września – uroczystość odsłonięcia tablicy upamiętniającej płk. Wacława Wilniewczyca, dowódcę 74. Górnośląskiego Pułku Piechoty z Lublińca, podległych mu żołnierzy oraz ludności cywilnej i harcerzy, którzy stoczyli całodzienny bój o Kielce.
6. Skomielna Czarna, 5 września – uroczystość odsłonięcia w kościele pw. Najświętszej Maryi Panny tablicy upamiętniającej mieszkańców Kołomyi i Pokucia poległych w wojnach XX w. oraz zaginionych i pomordowanych w latach 1939–1945.
7. Ryglice, 10 września – uroczystość odsłonięcia na budynku Urzędu Miejskiego tablicy upamiętniającej działaczy Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość" z placówek Ryglice i Szerzyny.
8. Raciechowice, 10 września – uroczystość odsłonięcia odnowionego pomnika upamiętniającego walkę żołnierzy podziemia niepodległościowego z Niemcami 12 września 1944 r. przy moście w miejscowości Glichów.
9. Kraków, 14 września – uroczystości pogrzebowe ks. Władysława Gurgacza, Ryszarda Kłaputa i Tadeusza Zajączkowskiego w Kwaterze Żołnierzy Podziemia Niepodległościowego na cmentarzu Rakowickim.
10. Żegiestów-Zdrój, 26 września – uroczystość odsłonięcia w kościele pw. św. Kingi tablicy upamiętniającej ks. Władysława Gurgacza.

11. Kielce, 23 października – odsłonięcie pomnika Matki Polki Sybiraczki.
12. Sandomierz, 28 października – uroczystości pogrzebowe ppłk. dr. Janusza Kamockiego „Mamuta".
13. Tarnów, 28 października – uroczystość odsłonięcia tablicy upamiętniającej gen. Józefa Gizę połączona z nadaniem jego imienia Placówce Straży Granicznej.
14. Wadowice, 29 października – uroczystości pogrzebowe Mieczysława Zaręby, żołnierza podziemia niepodległościowego, w Kwaterze Wojennej Żołnierzy Podziemia Niepodległościowego.
15. Kraków, 7 listopada – uroczystości w 82. rocznicę aresztowania przez Niemców 25 jezuitów z kolegium krakowskiego SJ.
16. Kielce, 10 listopada – uroczystość odsłonięcia na budynku Biura Wystaw Artystycznych tablicy upamiętniającej gen. dywizji Bolesława Roję.
17. Bodzentyn, 27 listopada – uroczystość odsłonięcia tablicy upamiętniającej dowódców Zgrupowania Partyzanckiego AK „Ponury" – płk. Jana Piwnika „Ponurego" i Eugeniusza Kaszyńskiego „Nurta". Tablica została umieszczona na głazie przy rondzie im. Żołnierzy „Ponurego" i „Nurta" w centrum Bodzentyna.
18. Kraków Nowa Huta, 16 grudnia – w 40. rocznicę wprowadzenia stanu wojennego uroczyste odsłonięcie figury Matki Bożej Królowej Pokoju wraz z dwoma tablicami upamiętniającymi księży niezłomnych – ofiary komunizmu: duchownych katolickich, zamordowanych, prześladowanych i szykanowanych przez komunistyczny aparat represji w latach 1944–1989.
19. Jędrzejów, 27 grudnia – w 103. rocznicę wybuchu powstania wielkopolskiego uroczystość odsłonięcia popiersia ppłk. Kazimierza Zenktelera, m.in. dowódcy frontu zachodniego w powstaniu wielkopolskim, komendanta wojsk III powstania śląskiego, dowódcy 23. DP w wojnie polsko-bolszewickiej.

OBUWiM Lublin

1. Zamość i Radecznica, 3–4 marca – uroczystości pogrzebowe kpt. Romana Szczura vel Szumskiego „Haliny", „Nadziei", „Urszuli", żołnierza KOP, ZWZ, AK, Zrzeszenia „WiN", zamordowanego w majestacie prawa komunistycznego. Podczas uroczystości Roman Szczur vel Szumski został pośmiertnie awansowany na stopień kapitana oraz odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.
2. Łęczna, 10 lipca – uroczystości pogrzebowe ppor. Adama Kuchciewicza „Wiktora" – żołnierza podziemia antykomunistycznego, ofiary reżimu komunistycznego, którego szczątki zostały odnalezione przez OIPN Lublin.
3. Łęczna, 11 listopada – uroczyste odsłonięcie tablicy poświęconej żołnierzom podziemia antykomunistycznego, ufundowanej przez IPN w ramach współpracy z Urzędem Miasta Łęczna oraz parafią w Łęcznej.
4. Milejów 17 grudnia – uroczyste odsłonięcie tablicy upamiętniającej Janusza Rożka zaangażowanego w Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela, a następnie NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność".

OBUWiM Poznań

1. Poznań, 28 czerwca – uczczenie pamięci ofiar Czerwca '56 poprzez zapalenie zniczy na ich grobach.
2. Słupia, 4 lipca – uroczystość poświęcenia nagrobka uczestnika Czerwca '56 Hieronima Zielonackiego na cmentarzu parafialnym.
3. Żary i Żagań, 8 lipca – uroczystości pogrzebowe żołnierzy Armii Czerwonej na cmentarzach wojennych.

4. Poznań, 24 sierpnia – uroczystość wmurowania aktu erekcyjnego pod pomnikiem Winiarczyków, powstańców wielkopolskich i uczestników wojny polsko-bolszewickiej.
5. Rzecin, 28 sierpnia – uroczystość odsłonięcia pomnika ofiar II wojny światowej.
6. Poznań, 4 października – uroczystość odsłonięcia pomnika Winiarczyków – powstańców wielkopolskich i uczestników wojny polsko-bolszewickiej.
7. Kociń, 5 października – uroczystość upamiętniająca mieszkańców gminy Trzemeszno, którzy zginęli 5 października 1939 r. w Kociniu w wyniku działań okupanta niemieckiego.
8. Lotyń, 30 października – uroczystość odsłonięcia i poświęcenia tablicy upamiętniającej ofiary zbrodni komunistycznej na terenie Lotynia z 1946 r.
9. Rawicz, 13 grudnia – uroczystość odsłonięcia i poświęcenia pomnika upamiętniającego działaczy NSZZ „Solidarność" osadzonych w Wojskowym Obozie Internowania w Rawiczu.
10. Kościan, 27 grudnia – uroczystość odsłonięcia i poświęcenia tablic upamiętniających mieszkańców ziemi kościańskiej poległych w czasie wojny 1919–1920.

OBUWiM Rzeszów

1. Rzeszów, 14 lutego – współorganizacja uroczystości powołania Armii Krajowej. Wydarzenia miały charakter symboliczny, pod pomnikiem Pamięci Żołnierzy AK Podokręgu „Rzeszów" została wystawiona warta honorowa, złożono kwiaty oraz odmówiono modlitwę w intencji poległych żołnierzy AK.
2. Rzeszów, 1 marca – współorganizacja uroczystości Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych. Po mszy św. w kościele farnym przy pomniku Pamięci Żołnierzy Wyklętych wystawiono wartę honorową, złożono wiązanki kwiatów i zapalono znicze.
3. Nowe Brusno, 18 kwietnia – obchody upamiętniające 77. rocznicę pacyfikacji wsi Rudka. Podczas uroczystości odsłonięto i poświęcono wyremontowany pomnik ku czci mieszkańców wsi Rudki – ofiar ludobójstwa OUN-UPA.
4. Borownica, 20 kwietnia – obchody upamiętniające 76. rocznicę mordu na mieszkańcach wsi Borownica. Podczas uroczystości odsłonięto tablicę pamiątkową poświęconą mieszkańcom Borownicy, ofiarom ludobójstwa OUN-UPA w latach 1944–1945.
5. Żyznów, 8 czerwca – uroczystości nadania szkole podstawowej imienia rtm. Witolda Pileckiego i odsłonięcie tablicy pamiątkowej poświęconej patronowi szkoły, sfinansowanej przez OIPN Rzeszów.
6. Werynia, 21 czerwca – uroczystości odsłonięcia muralu Józefa Batorego.
7. Rzeszów, 1 sierpnia – współorganizacja uroczystości rocznicy wybuchu powstania warszawskiego.
8. Ustrzyki Dolne, 25 sierpnia – uroczysta sesja Rady Miasta, podczas której została odsłonięta tablica pamiątkowa upamiętniająca podpisanie porozumień rzeszowsko-ustrzyckich.
9. Jarosław, 1 września – akcja „Zapal znicz dla Westerplatczyka", złożenie wiązanek kwiatów i zapalenie zniczy na grobach Józefa Bieniasza oraz Władysława Goryla.
10. Niebylec, 1 września – akcja „Zapal znicz dla Westerplatczyka", złożenie wiązanki kwiatów i zapalenie zniczy na grobie Jana Ziomka.
11. Stalowa Wola, 1 września – akcja „Zapal znicz dla Westerplatczyka", złożenie wiązanki kwiatów i zapalenie zniczy na grobie Bronisława Kochana.
12. Zarszyn, 1 września – akcja „Zapal znicz dla Westerplatczyka", złożenie wiązanki kwiatów i zapalenie zniczy na grobie Stefana Zimnego.
13. Wołkowyja, 12 września – uroczystość odsłonięcia obelisku z tablicą upamiętniającą osoby zamordowane przez UPA w miejscowości Wołkowyja. Tablica została sfinansowana przez OIPN Rzeszów.
14. Niechobrz, 18 września – uroczystość odsłonięcia tablic upamiętniających Józefa Kalandyka oraz Stanisława Kawę. Tablice zostały sfinansowane przez OIPN Rzeszów.

15. Rzeszów, 27 września – obchody upamiętniające 82. rocznicę powstania Polskiego Państwa Podziemnego.
16. Strzyżów, 10 października – odwiedziny strzyżowskich cmentarzy połączone z lekcją historii adresowaną do uczestników spotkania.
17. Przemyśl, 15 października – uroczystości odsłonięcia tablicy poświęconej Michałowi Krukowi oraz muralu poświęconego Marii Grzegorzewskiej w Przemyślu. Tablica i mural zostały sfinansowane przez OIPN Rzeszów.
18. Kożuchów, 28 października – uroczystość odsłonięcia tablicy upamiętniającej mieszkańców Kożuchowa, którzy przyczynili się do odzyskania przez Polskę nieodległości. Tablica została sfinansowana przez OIPN Rzeszów.
19. Przemyśl, 29 października – uroczystość odsłonięcia tablicy upamiętniającej I Walne Zebranie Delegatów Regionu Południowo-Wschodniego NSZZ „Solidarność" w 1981 r. Tablica została sfinansowana przez OIPN Rzeszów.
20. Ustrzyki Dolne, 22 listopada – uroczystość odsłonięcia tablicy upamiętniającej Chaima Yisroela Eissa, członka Grupy Ładosia. Tablica została sfinansowana przez Centralę BUWiM.
21. Jarosław, 23 listopada – uroczystość poświęcenia grobu Bolesława Przewoźniczka, wyremontowanego przez OIPN Rzeszów.
22. Rzeszów, 26 listopada – uroczystość odsłonięcia tablicy upamiętniającej płk. Łukasza Cieplińskiego. Tablica została sfinansowana przez OIPN Rzeszów.

OBUWiM Szczecin

1. Szczecin, 27 stycznia – uroczystości upamiętniające Międzynarodowy Dzień Pamięci o Ofiarach Holocaustu. Zapalono znicze i złożono kwiaty pod pomnikiem Ofiar Hitlerowskich Obozów Koncentracyjnych na Cmentarzu Centralnym w Szczecinie. Znicze zapłonęły także przy pomniku „Dzieciom Potulic", przy tablicy upamiętniającej Gminę Żydowską, znajdującej się w miejscu dawnej synagogi, spalonej przez Niemców w nocy z 9 na 10 listopada 1938 r. oraz przy tablicach upamiętniających więźniów filii KL Stutthof w Policach-Mścięcinie.
2. Szczecin, 8 lutego – uroczystości upamiętniające 70. rocznicę wykonania wyroku śmierci na skazanym przez komunistyczny sąd mjr./płk. Zygmuncie Szendzielarzu „Łupaszce". W rocznicę tego haniebnego wyroku na symbolicznym grobie na Cmentarzu Centralnym w Szczecinie zostały złożone kwiaty i zapalone znicze.
3. Szczecin, 14 lutego – uroczystości w 79. rocznicę przemianowania Związku Walki Zbrojnej na Armię Krajową. Złożono kwiaty pod tablicą „Żołnierzom Armii Krajowej" z popiersiem gen. Leopolda Okulickiego, znajdującą się na gmachu Urzędu Miasta, a także przy pomniku „Na chwałę Armii Krajowej" na Cmentarzu Centralnym. W południe w bazylice archikatedralnej pw. św. Jakuba Apostoła została odprawiona msza św. w intencji żołnierzy i dowódców AK. Po nabożeństwie złożono kwiaty w kaplicy Armii Krajowej, gdzie znajduje się ufundowana przez IPN i odsłonięta przed dwoma laty tablica „W hołdzie kresowym żołnierzom Armii Krajowej".
4. Szczecin, 15 lutego – uroczystości upamiętniające 80. rocznicę pierwszego zrzutu cichociemnych do okupowanej Polski. Na Cmentarzu Centralnym w Szczecinie złożono kwiaty i zapalono znicze na grobach żołnierzy cichociemnych, którzy po wojnie swoje losy związali ze Szczecinem. Rozpoczęto procedurę wpisania ich mogił do ewidencji grobów weteranów walk o wolność i niepodległość Polski.
5. Szczecin, 1 marca – uroczystości związane z obchodami Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych. Zapalono znicze na mogiłach m.in. Janiny Wasiłojć-Smoleńskiej „Jachny", Konrada Strycharczyka „Słowika", żołnierzy Bojowego Oddziału Armii oraz na symbolicznym grobie mjr. Zygmunta Szendzielarza „Łupaszki". Złożono kwiaty i zapalono znicze w celi śmierci Aresztu

Śledczego w Szczecinie oraz pod tablicą na gmachu Komendy Wojewódzkiej Policji w Szczecinie upamiętniającą żołnierzy podziemia niepodległościowego przetrzymywanych i torturowanych w budynku WUBP/WUdsBP w latach 1945–1956.

6. Szczecin, Police, 18 marca – uroczystości związane z 100. rocznicą podpisania traktatu ryskiego kończącego wojnę polsko-bolszewicką. Zapalono znicze na grobach weteranów wojny polsko-bolszewickiej pochowanych na Cmentarzu Centralnym w Szczecinie oraz na cmentarzu komunalnym w Policach.
7. Szczecin, 24 marca – w związku z Narodowym Dniem Pamięci Polaków ratujących Żydów upamiętniono Sprawiedliwych wśród Narodów Świata, którzy byli mieszkańcami Szczecina. Zaprezentowano nowy nagrobek Jana Starzyka – Sprawiedliwego wśród Narodów Świata, sfinansowany w całości przez IPN.
8. Szczecin, 13 kwietnia – w związku z Dniem Pamięci Ofiar Zbrodni Katyńskiej na Cmentarzu Centralnym w Szczecinie złożono kwiaty i zapalono znicze pod pomnikiem „Krzyż Katyński" oraz na grobie zmarłej w 2020 r. dr n. med. Ewy Gruner-Żarnoch, wieloletniej prezes Stowarzyszenia Katyń w Szczecinie.
9. Szczecin, 29 kwietnia – uroczystość „Katyń… ocalić od zapomnienia" – posadzono Dęby Pamięci dla upamiętnienia zamordowanych w Katyniu funkcjonariuszy Policji Państwowej: Bronisława Złotara, aspiranta Ludwika Jana Berskiego oraz przodownika Waleriana Wawrzkiewicza.
10. Szczecin, Gorzów Wlkp., 30 kwietnia – uroczystość upamiętniająca 76. rocznicę wyzwolenia obozu koncentracyjnego Ravensbrück. Złożono kwiaty i zapalono znicze pod pomnikiem Ofiar Hitlerowskich Obozów Koncentracyjnych oraz na grobach więźniarek Ravensbrück w Szczecinie, a także pod pomnikiem Więźniarek z Ravensbrück w Gorzowie Wlkp.
11. Szczecin, 2 maja – uroczystość upamiętniająca 100. rocznicę wybuchu III powstania śląskiego. Zapalono znicze na grobach powstańców: Ryszarda Rosnera (1897–1991) oraz Franciszka Knappa (1898–1984), pochowanych na Cmentarzu Centralnym.
12. Szczecin, 8 maja i 12 maja – uroczystości związane z Dniem Pamięci o Ponarach. Złożono kwiaty i zapalono znicze pod pomnikiem Pamięci Młodzieży Wileńskiej na Cmentarzu Centralnym.
13. Szczecin, 14 maja – uroczystości upamiętniające 25-lecie powstania 12. Brygady Zmechanizowanej im. gen. broni Józefa Hallera w Szczecinie. Odsłonięto sfinansowaną przez Centralę BUWiM rzeźbę, „Ławeczkę gen. Józefa Hallera" na skwerze Hallerczyków, przed bramą wjazdową do koszar.
14. Mieszkowice, 18 maja – uroczystości upamiętniające 77. rocznicę bitwy o Monte Cassino. Na cmentarzu komunalnym w Mieszkowicach złożono kwiaty i zapalono znicze na grobie kpr. Bolesława Maculewicza, żołnierza, sanitariusza, uczestnika walk o Monte Cassino.
15. Będargowo, Gorzów Wlkp., Połczyn-Zdrój, 25 maja – podczas uroczystości upamiętniających rtm. Witolda Pileckiego w godzinę jego zamordowania przez komunistów zapalono znicze i złożono kwiaty: pod pomnikiem upamiętniającym rotmistrza w Gorzowie Wlkp. oraz pod poświęconymi mu tablicami pamiątkowymi w Połczynie-Zdroju i w Będargowie.
16. Gorzów Wlk., Police, Szczecin, 14 czerwca – uroczystości upamiętniające Narodowy Dzień Pamięci Ofiar Niemieckich Nazistowskich Obozów Koncentracyjnych i Obozów Zagłady, w trakcie których złożono kwiaty pod pomnikami Ofiar Hitlerowskich Obozów Koncentracyjnych.
17. Darłowo, 18 czerwca – uroczyste odsłonięcie tablicy poświęconej Polskiej Organizacji Wojskowej w ramach ogólnopolskiego projektu poświęconego upamiętnianiu organizacji młodzieżowej Armia Krajowa – Polska Młodzież Patriotyczna.
18. Stargard, 28 czerwca – uroczyste odsłonięcie tablicy poświęconej Janowi Wojtowiczowi, westerplatczykowi, więźniowi niemieckiego obozu koncentracyjnego Bergen-Belsen.
19. Goleniów, 29 czerwca – złożenie kwiatów pod pomnikiem Ignacego Jana Paderewskiego w 80. rocznicę jego śmierci.
20. Szczecin, 10 lipca – uroczystości upamiętniające ofiary ukraińskich nacjonalistów w ramach Narodowego Dnia Pamięci Ofiar Ludobójstwa. Podczas obchodów 78. rocznicy rzezi wołyńskiej w in-

tencji ofiar i ich rodzin odprawiono mszę św. w kościele pw. Matki Bożej Wspomożenia Wiernych w Szczecinie oraz złożono hołd ofiarom pod pomnikiem Ofiar Nacjonalistów Ukraińskich w latach 1939–1947 na Cmentarzu Centralnym.

21. Rzepin, 13 sierpnia – uroczystości upamiętniające 101. rocznicę bitwy warszawskiej. W ramach uroczystości odsłonięto głaz upamiętniający gen. dyw. Mieczysława Kulińskiego.
22. Szczecin, 15 sierpnia – pod pomnikiem marsz. Józefa Piłsudskiego złożono kwiaty z okazji Święta Wojska Polskiego.
23. Szczecin, 23 sierpnia – z okazji Europejskiego Dnia Pamięci Ofiar Stalinizmu na Cmentarzu Centralnym złożono kwiatów i zapalono znicze.
24. Szczecin, 30 sierpnia – podczas uroczystości upamiętniających 41. rocznicę podpisania porozumień sierpniowych i powstania NSZZ „Solidarność" pod bramą Stoczni Szczecińskiej odczytano listy prezydenta Andrzeja Dudy i premiera Mateusza Morawieckiego.
25. Gorzów Wielkopolski, 31 sierpnia – uroczyste obchody 39. rocznicy wydarzeń gorzowskiego Sierpnia '82.
26. Choszczno, Kołczewo, Łobez, Rzepin, Staniewice, Stargard, Szczecin, Wierzchowo, 1 września – uroczystości związane z 82. rocznicą wybuchu II wojny światowej.
27. Szczecin, 5 września – uroczyste odsłonięcie tablicy upamiętniającej ppłk. Stanisława Sędziaka „Warty", patrona 14. Zachodniopomorskiej Brygady Obrony Terytorialnej.
28. Golczewo, 16 września – uroczystość pogrzebowa z asystą wojskową Antoniego Wąsowicza „Rocha", żołnierza podziemia niepodległościowego.
29. Szczecin, 27 września – uroczystość związana z 82. rocznicą powstania Polskiego Państwa Podziemnego.
30. Szczecin, 28 października – uroczystości na Cmentarzu Centralnym w Szczecinie, podczas których złożono kwiaty i zapalono znicze w miejscach spoczynku działaczy Związku Polaków w Niemczech.
31. Szczecin, 13 grudnia – „W Hołdzie Ofiarom Stanu Wojennego" w 40. rocznicę stanu wojennego. Podczas uroczystości wyświetlono nagrania i zdjęcia z okresu stanu wojennego przy utworze Henryka Czyża *Canzona di Barocco* w wykonaniu kwartetu smyczkowego. Po okolicznościowych przemówieniach złożono kwiaty pod pomnikiem Anioła Wolności i oddano salwę honorową w hołdzie ofiarom stanu wojennego.
32. Szczecin, 16 grudnia – z okazji 51. rocznicy Grudnia '70 na Cmentarzu Centralnym w Szczecinie złożono kwiaty i zapalono znicze pod pomnikami oraz na grobach bohaterów Grudnia '70.
33. Koszalin, 16 grudnia – w związku z 40. rocznicą pacyfikacji KWK „Wujek" złożono kwiaty i zapalono znicze na grobie Jana Stawisińskiego.

OBUWiM Wrocław

1. Kalinów, 6 lipca – uroczystości pogrzebowe pięciu powstańców śląskich ekshumowanych przez IPN.
2. Węgry, 12 lipca – Dzień Walki i Męczeństwa Wsi Polskiej. Współorganizacja uroczystości upamiętniających mieszkańców polskich wsi i ich heroicznej postawy w czasie II wojny światowej.
3. Białołęka, 14 sierpnia – odsłonięcie i poświęcenie pomnika-grobu por. Tadeusza Grzegorzewskiego, zmarłego w 1949 r. weterana wojny polsko-bolszewickiej, odznaczonego Krzyżem Srebrnym Orderu Virtuti Militari.
4. Polska Nowa Wieś, 31 sierpnia – złożenie kwiatów pod tablicą upamiętniającą cywilne ofiary nalotów II wojny światowej, która znajduje się na lotnisku w Polskiej Nowej Wsi pod Opolem. To m.in. z tego miejsca we wrześniu 1939 r. samoloty Luftwaffe wystartowały w kierunku Wielunia. O godzinie 17 z płyty lotniska wystartował tradycyjny już Bieg Pamięci. Uczestnicy pokonali trasę 110 km z Polskiej Nowej Wsi do Wielunia. Dalsze obchody 82. rocznicy wybuchu II wojny światowej odbyły się w Wieluniu.

5. Zawonia koło Trzebnicy, 1 września – uroczystość oznaczenia grobu żołnierza z Westerplatte Jana Józefa Nowaka. Uhonorowanie grobu w ramach projektu OCALAMY insygnium „Ojczyzna Swemu Obrońcy".
6. Bolesławiec, 1 września – uroczystość poświęcenia nowego pomnika na grobie ppłk. Władysława Mroza, weterana wojny polsko-bolszewickiej, kampanii polskiej 1939 oraz żołnierza AK i WiN. Grób został oznaczony insygnium „Ojczyzna Swemu Obrońcy" w ramach projektu OCALAMY.
7. Skomielna Czarna, 5 września – odsłonięcie tablicy pamiątkowej poświęconej mieszkańcom Kołomyi i Pokucia we współpracy z OBUWiM Kraków.
8. Wrocław, 17 września – uroczystość wręczenia dyplomów rodzinom polskich żołnierzy biorących udział w walkach we wrześniu 1939 r. uhonorowanych w ramach programu OCALAMY.
9. Wrocław, 27 września – z okazji Dnia Polskiego Państwa Podziemnego uroczystość przed kaplicą Polskiego Państwa Podziemnego w kościele garnizonowym.
10. Wrocław, 30 września – uroczystość nadania imienia Kornela Morawieckiego Sali Sejmikowej w Dolnośląskim Urzędzie Wojewódzkim połączona z odsłonięciem zaprojektowanej i ufundowanej przez IPN tablicy pamiątkowej. Udział wzięli prezes Rady Ministrów Mateusz Morawiecki, szef Kancelarii Prezesa Rady Ministrów minister Michał Dworczyk, wojewoda dolnośląski Jarosław Obremski, marszałek Województwa Dolnośląskiego Cezary Przybylski, przewodniczący Sejmiku Województwa Dolnośląskiego Andrzej Jaroch, wicewojewoda dolnośląski Jarosława Kresa, wicemarszałek województwa dolnośląskiego Grzegorz Macko, zastępca prezesa IPN Mateusza Szpytma.
11. Łagiewniki, 1 października – uroczystość odsłonięcia pomnika rtm. Witolda Pileckiego. Udział wzięli m.in. wicewojewoda dolnośląski Jarosław Kresa i senator RP Aleksander Szwed.
12. Wrocław, 8 października – uroczystość upamiętniająca zbrodnię w Czarnym Lesie koło Stanisławowa połączona z prezentacją projektu memoratywnego „Las Pamięci. Zbrodnia Stanisławowska" i odsłonięciem na skwerze przed budynkiem Centrum Kreatywności „Talent" tablicy pamiątkowej przygotowanej przez OBUWiM.
13. Wrocław, 12 października – uroczystość z okazji 130. rocznicy urodzin Edyty Stein. Zapalono znicze przed pomnikiem Edyty Stein we wrocławskim parku jej imienia, a także złożono wiązankę kwiatów pod tablicą na frontonie kościoła św. Michała Archanioła upamiętniającą pobyt Edyty Stein we Wrocławiu.
14. Opole, 18 października – uroczystość oznaczenia znakiem pamięci „Tobie Polsko" grobu weterana Pawła Skrzypulca. Wydarzenie zostało zorganizowane przez OBUWiM Katowice przy współpracy z OBUWiM Wrocław.
15. Wrocław, 10 listopada – uroczystość uhonorowania mogiły legionisty Ignacego Kuszeli insygnium „Ojczyzna Swemu Obrońcy" w ramach akcji OCALAMY.
16. Mirków koło Wrocławia, 11 listopada – uroczystość przed pomnikiem Józefa Piłsudskiego i bitwy warszawskiej z okazji Narodowego Dnia Niepodległości.
17. Nysa, 12 grudnia – uroczystość odsłonięcia na murze Zakładu Karnego w Nysie tablicy poświęconej internowanym i represjonowanym w stanie wojennym. W gronie gości znaleźli się m.in. wiceminister sprawiedliwości Michał Woś, przewodniczący NSZZ „Solidarność" regionu Śląska Opolskiego w Nysie Henryk Szewczuk i burmistrz Nysy Kordian Kolbiarz.
18. Opole, 13 grudnia – uroczystość odsłonięcia na murze Aresztu Śledczego w Opolu tablicy poświęconej internowanym i represjonowanym w stanie wojennym.
19. Świdnica, 13 grudnia – uroczystość odsłonięcia na murze Aresztu Śledczego w Świdnicy tablicy poświęconej internowanym i represjonowanym w stanie wojennym. Wśród przybyłych gości byli m.in. wicewojewoda dolnośląski Bogusław Szpytma, wiceminister klimatu i środowiska Ireneusz Zyska oraz biskup świdnicki Marek Mendyk.
20. Strzelce Opolskie, 14 grudnia – uroczystość odsłonięcia na murze Zakładu Karnego w Strzelcach Opolskich tablicy poświęconej internowanym i represjonowanym w stanie wojennym. Wydarzenie to uświetnili swoją obecnością m.in. burmistrz Strzelec Opolskich Tadeusz Goc, starosta strze-

lecki Józef Swaczyna i dyrektor Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej w Opolu płk Artur Koczerba.

21. Wrocław, 15 grudnia – uroczystość upamiętniająca Kazimierza Zastawnego, ofiarę Grudnia ’70.
22. Wrocław, 16 grudnia – uroczystość upamiętniająca ofiary stanu wojennego w 40. rocznicę pacyfikacji w KWK „Wujek”. Przed tablicą na murze więzienia przy ul. Kleczkowskiej kwiaty złożył m.in. wicewojewoda dolnośląski Jarosław Kresa.
23. Polanica-Zdrój, 17 grudnia – uroczystość na cmentarzu komunalnym przed grobem Romana Kużaka, ofiary Grudnia ’70.
24. Wrocław, 27 grudnia – uroczystość na cmentarzu Osobowickim przy grobie Antoniego Cybulskiego w związku z Narodowym Dniem Zwycięskiego Powstania Wielkopolskiego.

ZAŁĄCZNIK NR 8:
REPREZENTOWANIE IPN PRZEZ PRACOWNIKÓW PIONU UPAMIĘTNIANIA WALK I MĘCZEŃSTWA PODCZAS UROCZYSTOŚCI I WYDARZEŃ KRAJOWYCH ORAZ ZAGRANICZNYCH

Centrala BUWiM

1. Warszawa, 7 stycznia – uroczyste odsłonięcie przed gmachem Ministerstwa Sprawiedliwości pomnika upamiętniającego Jana Rodowicza „Anodę" w 72. rocznicę śmierci.
2. Pruszków, 1 marca – uroczystość odsłonięcia tablicy upamiętniającej antykomunistyczną organizację młodzieżową „Wolna Młodzież".
3. Warszawa, 1 marca – uroczystość odsłonięcia na fasadzie budynku VIII Liceum Ogólnokształcącego im. Władysława IV tablicy ku czci polskich patriotów, ofiar trybunału wojennego Armii Czerwonej działającego w tym budynku w latach 1945–1946, więzionych, torturowanych i mordowanych przez funkcjonariuszy sowieckiego kontrwywiadu wojskowego „Smiersz".
4. Warszawa, 24 marca – uroczystość odsłonięcia tablicy upamiętniającej Jerzego i Zofię Doboszyńskich – Sprawiedliwych wśród Narodów Świata.
5. Warszawa, 31 marca – złożenie kwiatów pod pomnikiem gen. broni Stanisława Maczka w 129. rocznicę urodzin.
6. Warszawa, 2 kwietnia – złożenie kwiatów pod tablicą ku czci Walerego Sławka w 82. rocznicę śmierci.
7. Warszawa, 10 kwietnia – złożenie kwiatów na placu marsz. Józefa Piłsudskiego, przed pomnikiem prezydenta Lecha Kaczyńskiego, Pomnikiem Ofiar Tragedii Smoleńskiej 2010 roku oraz Pomnikiem Ofiar Katastrofy Smoleńskiej na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach w 11. rocznicę katastrofy smoleńskiej.
8. Warszawa, 20 kwietnia – udział w uroczystości przed pomnikiem Wojciecha Korfantego w 148. rocznicę urodzin.
9. Warszawa, 23 kwietnia – udział w ceremonii pogrzebowej Izabeli Gutfeter, byłej sekretarz generalnej Zarządu Głównego i wiceprezes PCK, byłej przewodniczącej Komisji Polsko-Niemieckiej ds. Grobów Wojennych oraz wieloletniej prezes Fundacji „Pamięć".
10. Warszawa, 24 kwietnia – udział w uroczystości „Honorowy Obywatel Warszawy – gen. Józef Haller – Współtwórca Niepodległej", złożenie kwiatów pod tablicą upamiętniającą generała.
11. Otwock, 8 maja – udział w pogrzebie Konstantego Dyzio, ekshumowanego na zlecenie BUWiM z grobu wojennego. Szczątki złożono do grobu rodzinnego na cmentarzu parafii św. Wincentego á Paulo.
12. Warszawa, 12 maja – udział w uroczystości odsłonięcia w budynku Komendy Głównej Policji tablicy upamiętniającej Państwowy Korpus Bezpieczeństwa, który stanowił zalążek przyszłej służby policyjnej.
13. Warszawa, 22 maja – złożenie kwiatów pod tablicą w Ogrodzie Saskim w 100. rocznicę powrotu do stolicy pułków WP uczestniczących w zwycięskiej wojnie polsko-bolszewickiej.

14. Warszawa, 25 maja – zapalenie zniczy w 73. rocznicę śmierci rotmistrza Witolda Pileckiego pod jego pomnikiem przy al. Wojska Polskiego, w pobliżu domu, przed którym został aresztowany.
15. Działdowo, 28 maja – złożenie kwiatów pod pomnikiem na dawnym placu obozowym w związku z obchodami 80. rocznicy męczeńskiej śmierci patronów miasta.
16. Warszawa, 28 maja – złożenie kwiatów pod Pomnikiem Drzewa Pawiackiego, na dziedzińcu Muzeum Więzienia Pawiak, w 79. rocznicę egzekucji więźniów Pawiaka w Magdalence.
17. Warszawa, 13 czerwca – udział w uroczystości odsłonięcia tablicy upamiętniającej ks. kpt. Franciszka Baturewicza, ks. kpt. Klemensa Cyrulińskiego i ks. kpt. Władysława Roguskiego, kapelanów wojny polsko-bolszewickiej 1920 r. związanych z Pruszkowem.
18. Warszawa, 23 czerwca – udział w uroczystości odsłonięcia i poświęcenia odrestaurowanej Symbolicznej Mogiły Sybirackiej na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach.
19. Nowe, 25 czerwca – uroczystość odsłonięcia pomnika gen. Władysława Andersa w szkole podstawowej jego imienia.
20. Kalinów, 6 lipca – udział w ceremonii pogrzebowej powstańców śląskich poległych w bitwie o Górę Świętej Anny 21 maja 1921 r.
21. Warszawa, 23 lipca – udział w uroczystości poświęcenia na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach grobu Jana i Andrzeja Tchorzewskich, poległych w sierpniu 1944 r. na warszawskim Mokotowie.
22. Warszawa, 25 lipca – udział w apelu pamięci połączonym z ceremonią złożenia wieńców z okazji Narodowego Dnia Pamięci Ofiar Ludobójstwa dokonanego przez ukraińskich nacjonalistów na obywatelach II RP.
23. Warszawa, 29 lipca – udział w uroczystości rocznicowej na dziedzińcu Muzeum Więzienia Pawiak w 77. rocznicę likwidacji więzienia, złożenie kwiatów pod Pomnikiem Drzewa Pawiackiego.
24. Magnuszew, 1 sierpnia – udział w uroczystym odsłonięciu pomnika upamiętniającego mieszkańców Magnuszewa oraz osoby z innych części Polski zamordowane przez okupanta niemieckiego w dniach 27–28 października 1943 r.
25. Warszawa, 4 sierpnia – udział w uroczystym odsłonięciu w krużganku kościoła św. Antoniego z Padwy tablicy poświęconej najmłodszym bohaterom powstania warszawskiego.
26. Warszawa, 8 sierpnia – udział w uroczystości odsłonięcia w Katedrze Polowej Wojska Polskiego tablicy poświęconej najmłodszym bohaterom powstania warszawskiego.
27. Warszawa, 12 sierpnia – udział w nabożeństwie Ewangelickiego Duszpasterstwa Wojskowego z okazji Święta Wojska Polskiego.
28. Warszawa, 13 sierpnia – udział w uroczystości upamiętniającej polskich uchodźców z ZSRS, którzy w okresie II wojny znaleźli schronienie w dzisiejszej Republice Indii, oraz złożenie kwiatów pod tablicą będącą wyrazem wdzięczności wobec władz i mieszkańców indyjskiego księstwa Kolhapur za udzieloną pomoc.
29. Warszawa, 20 sierpnia – udział w obchodach 77. rocznicy zdobycia przez powstańców warszawskich gmachu PAST-y.
30. Zembrów, 5 września – uroczystość odsłonięcia i poświęcenia na cmentarzu parafialnym odrestaurowanego nagrobka żołnierza WP Michała Demideckiego-Demidowicza.
31. Warszawa, 16 września – uroczystość odsłonięcia sfinansowanej przez BUWiM IPN tablicy upamiętniającej poetę i oficera WP Władysława Sebyłę.
32. Warszawa, 17 września – uroczystość odsłonięcia przy pomniku Poległym i Pomordowanym na Wschodzie tablicy ku czci pierwszego przewodniczącego Komitetu Katyńskiego Stefana Melaka.
33. Gródek, 2 października – ceremonia pogrzebowa trzech żołnierzy WP poległych we wrześniu 1939 r.
34. Warszawa, 4 listopada – uroczystość w warszawskim parku Dolina Szwajcarska upamiętniająca Henryka Sławika i Józsefa Antalla seniora.
35. Warszawa, 16 listopada – obchody 81. rocznicy zamknięcia granic warszawskiego getta.
36. Warszawa, 4 grudnia – Gala „Paszportów Wolności" TVP.
37. Warszawa, 11 grudnia – uroczystość odsłonięcia nagrobka ppor. Romana Siekiel-Zdzienickiego na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach.

38. Warszawa, 15 grudnia – ceremonia pogrzebowa żołnierzy Armii Czerwonej ekshumowanych na zlecenie BUWiM, zorganizowana na Cmentarzu Mauzoleum Żołnierzy Radzieckich przy ul. Żwirki i Wigury.

OBUWiM Białystok

1. Białystok, 22 stycznia – uczczenie pamięci naczelnika powstania styczniowego w Białymstoku Adolfa Białokoza pod poświęconym mu pomnikiem na Cmentarzu Farnym.
2. Suwałki, 22 stycznia – oddanie hołdu powstańcom styczniowym pod pomnikiem na Górze Szubienicznej w Suwałkach.
3. Warszawa, 22 stycznia – udział w ceremonii pogrzebowej śp. Lidii Lwow-Eberle.
4. Sejny, 7 lutego – obchody 81. rocznicy wywózek Polaków na Syberię.
5. Białystok, 10 lutego – złożenie kwiatów przed Grobem Nieznanego Sybiraka w 81. rocznicę wywózek na Syberię w 1940 r.
6. Białystok, 19 lutego – złożenie kwiatów pod pomnikiem ofiar bolszewickiego mordu w 1920 r., udział w uroczystości z okazji rocznicy odzyskania niepodległości przez Białystok.
7. Suwałki, 1 marca – udział w obchodach Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych, m.in. wygłoszenie wykładu.
8. Nowe Piekuty, 24 marca – odsłonięcie tablicy memoratywnej „Polacy ratujący Żydów" w ramach ogólnopolskiej akcji pod patronatem prezesa IPN.
9. Białystok, 29 marca – uczczenie pamięci ofiar w rocznicę mordu katyńskiego w miejscach upamiętniających te wydarzenia: w budynku Wojewódzkiej Komendy Policji (ul. Sienkiewicza 65), przed siedzibą Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych (ul. Lipowa 32) oraz w Parku Konstytucji 3 Maja – pod Pomnikiem Mordu Katyńskiego.
10. Prudziszki, 26 kwietnia – oddanie hołdu członkom Tymczasowej Rady Ziemi Suwalskiej w 81. rocznicę mordu w miejscu ich rozstrzelania.
11. Białystok, 7 maja – odsłonięcie na budynku Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku tablicy ku czci Alfonsa Zgrzebnioka, wojewody białostockiego w latach 1934–1936, dowódcy wojskowego I i II powstania śląskiego, członka Naczelnej Komendy Wojsk Powstańczych III powstania śląskiego w 100. rocznicę wybuchu III powstania śląskiego.
12. Kurzawa, 12 maja – udział w uroczystościach pogrzebowych na cmentarzu prawosławnym w Kurzawie (gm. Czeremcha) szczątków 7 ofiar niemieckiej egzekucji ekshumowanych przez IPN w 2017 r.
13. Łomża, 14 maja – udział w uroczystym poświęceniu odrestaurowanego grobu weterana Józefa Nowaka na Starym Cmentarz w Łomży.
14. Suwałki, 24 maja – uroczystości w 102. rocznicę powstania WKU w Suwałkach w kaplicy 14. Pułku Przeciwpancernego w Suwałkach.
15. Nowe Żochy, 30 maja – obchody 70. rocznicy śmierci żołnierzy Oddziału „Huzara": Eugeniusza Tymińskiego „Rysia", Tadeusza Porowskiego „Boberka", Antoniego Żochowskiego „Marsa", „Naspiuka" i Stanisława Gontarczuka „Rekina".
16. Białystok, 2 czerwca – udział w otwarciu wystawy „Tu rodziła się opozycja", przygotowanej przez białostocki OBEN.
17. Białystok, 14 czerwca – obchody Narodowego Dnia Pamięci Ofiar Niemieckich Nazistowskich Obozów Koncentracyjnych i Obozów Zagłady. Uroczystość odsłonięcia i poświęcenia tablicy „W hołdzie leśnikom i ich rodzinom, więźniom i ofiarom niemieckich obozów koncentracyjnych" przed siedzibą Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych.
18. Grajewo, 19 czerwca – uroczyste odsłonięcie tablicy upamiętniającej Polaków z ziemi grajewskiej, którzy zostali wywiezieni w głąb Związku Sowieckiego w czerwcu 1941 r., w 80. rocznicę wydarzeń.

19. Rozwory, 19 czerwca – uroczystość odsłonięcia obelisku poświęconego mieszkańcom, którzy w nocy z 18 na 19 czerwca 1941 r. zostali zesłani przez NKWD w głąb Rosji.
20. Zabłudów, 23 czerwca – obchody 80. rocznicy zbrodni sowieckiej pod Zabłudowem, uroczystość w miejscu zbrodni w kolonii Folwarki Małe.
21. Drozdowo, 28 czerwca – uroczyste powołanie Muzeum Lutosławskich i Romana Dmowskiego w Drozdowie.
22. Warszawa, 25 czerwca – oddanie czci gen. Józefowi Leśniewskiemu, patronowi Wojskowej Komendy Uzupełnień w Suwałkach, na Cmentarzu Powązkowskim.
23. Białystok, 1 lipca – obchody 77. rocznicy Akcji „Burza"; uroczystości przy pomniku Żołnierzy Armii Krajowej przy ul. Kilińskiego w Białymstoku.
24. Białystok, Bielsk Podlaski, Krasnosielc, Łopuchowo, Ostrów Mazowiecka, Siemiatycze, Giełczyn, Łomża, Radziłów, Szczebra, Szczuczyn, 2–5 lipca – uczczenie pamięci obywateli polskich narodowości żydowskiej w miejscach ich eksterminacji.
25. Mikaszówka, 10 lipca – wykład dla uczestników pielgrzymki rowerowej z parafii Krzyża Świętego w Łomży „Śladami ofiar obławy augustowskiej".
26. Giby, 11 lipca – obchody 76. rocznicy obławy augustowskiej.
27. Jedwabne, 11 lipca – obchody 80. rocznicy spalenia Żydów w Jedwabnem.
28. Augustów, 12 lipca – obchody 76. rocznicy obławy augustowskiej.
29. Bielsk Podlaski, 15 lipca – obchody 78. rocznicy zbrodni w Lesie Pilickim.
30. Augustów, 25 lipca – obchody 100. rocznicy przybycia do Augustowa I Pułku Ułanów Krechowieckich im. płk. B. Mościckiego oraz odznaczenia Pułku Krzyżem Srebrnym Orderu Virtuti Militari. Odsłonięcie i poświęcenie tablicy upamiętniającej żołnierzy I Pułku Ułanów Krechowieckich przy budynku SP ZZOD.
31. Jabłoń Kościelna, 12 sierpnia – odsłonięcie pomnika upamiętniającego obchody stulecia bitwy warszawskiej.
32. Suwałki, 21–22 sierpnia – XX Piknik Kawaleryjski, odsłonięcie pomnika upamiętniającego gen. Józefa Dwernickiego, honorowego szefa II Pułku Ułanów Grochowskich. Rekonstrukcja pomnika została zrealizowana przez Muzeum Okręgowe w Suwałkach.
33. Sejny, 23 sierpnia – odsłonięcie i poświęcenie tablicy upamiętniającej Tadeusza Katelbacha na budynku Poczty Polskiej. Znakowanie tabliczkami „Grób Weterana Walk o Wolność i Niepodległość Polski" miejsc wiecznego spoczynku powstańców sejneńskich.
34. Narewka, Gruszki, 28 sierpnia – obchody 75. rocznicy śmierci „Inki".
35. Białystok, 31 sierpnia – uroczystości rocznicowe w 40-lecie karnawału „Solidarności"; złożenie kwiatów i zapalenie zniczy pod pomnikiem bł. ks. Jerzego Popiełuszki.
36. Giżycko, 1 września – odsłonięcie na budynku I LO im. Wojciecha Kętrzyńskiego tablicy upamiętniającej kpt. Józefa Kalecińskiego „Adila", kresowego żołnierza AK, nauczyciela matematyki.
37. Białystok, 1 września – uczczenie pamięci westerplatczyków pochowanych na cmentarzach regionu.
38. Siemiatycze, 4 września – uroczystość odsłonięcia tablicy upamiętniającej członków młodzieżowych organizacji antykomunistycznych: Polskich Bojowników Socjalizmu i Komitetu Wolności Narodu Polskiego „Młode Orły".
39. Brańsk, 6 września – odsłonięcie tablicy upamiętniającej Polaków ratujących Żydów w okresie II wojny światowej.
40. Olszanka, 7 września – uroczystości ku czci gen. bryg. pil. Witolda Urbanowicza, lotnika, dowódcy Dywizjonu 303.
41. Osowe Grzędy, 8 września – obchody 77. rocznicy bitwy 9. Pułku Strzelców Konnych z Niemcami pod pomnikiem „Pamięci Bitwy na Grzędach".
42. Suwałki, 10–12 września – obchody 57. Centralnych Uroczystości Dni Olimpijczyka.
43. Suwałki, 15 września – promocja książki dr. Jarosława Schabieńskiego *A w województwie suwalskim mgła. Władza i opozycja w województwie suwalskim w latach 1975–1981*.

44. Suwałki, 17 września – obchody 82. rocznicy agresji ZSRR na Polskę oraz Dnia Sybiraka przy pomniku Żołnierzy Września 1939 roku przy ul. Wojska Polskiego.
45. Zambrów, 26 września – odsłonięcie tablicy poświęconej 71. Pułkowi Piechoty Strzelców Kresowych w kościele pw. Trójcy Przenajświętszej w Zambrowie.
46. Suwałki, 8 października – odsłonięcie tablicy upamiętniającej gen. dyw. Józefa Leśniewskiego na budynku Wojskowej Komendy Uzupełnień w Suwałkach przy ul. Wojska Polskiego 21.
47. Olmonty, 10 października – odrestaurowanie 150-letniego krzyża z miejsca kaźni w lesie solnickim pod Olmontami, uroczystość połączona z 75. rocznicą rozstrzelań żołnierzy Polski Podziemnej przez Urząd Bezpieczeństwa.
48. Augustów, 14 października – udział w otwarciu wystawy Instytutu Pileckiego poświęconej ofiarom obławy augustowskiej na dziedzińcu Domu Turka.
49. Pawłowo Kościelne, 16 października – uroczystość odsłonięcia tablicy poświęconej ostatnim żołnierzom Mieczysława Dziemieszkiewicza „Roja" poległym we wsi Kadzielnia w 1951 r.
50. Hajnówka, 19 października – uczczenie pamięci ks. Jerzego Popiełuszki w rocznicę mordu.
51. Suwałki, 21 października – obchody stulecia powstania Archiwum Państwowego w Suwałkach.
52. Suchowola, Białystok, 24 października – uroczystości 37. rocznicy śmierci bł. ks. Jerzego Popiełuszki.
53. Białystok, 9 listopada – udział w uroczystościach otwarcia wystawy #Stolenmemory zorganizowanej w Operze i Filharmonii Podlaskiej – Europejskim Centrum Sztuki w Białymstoku.
54. Szepietowo, 11 listopada – obchody Święta Niepodległości połączone z odsłonięciem wyremontowanego pomnika upamiętniającego odzyskanie niepodległości i poległych pracowników kolejowych w Szepietowie.
55. Suwałki, 11 listopada – obchody Święta Niepodległości w Suwałkach.
56. Łapy, 17 listopada – udział w pogrzebie kpt. Jana Krassowskiego, prezesa Związku Żołnierzy AK w Łapach.
57. Suwałki, 26 listopada – udział w panelu w ramach kongresu Polska Wielki Projekt w regionach.
58. Sejny, 8 grudnia – wręczenie okolicznościowego ryngrafu oraz kwiatów Helenie Jurkiewicz z okazji jej 100. urodzin.
59. Białystok, 10 grudnia – uroczystość odsłonięcia tablicy upamiętniającej działaczy „Solidarności" na budynku Pierwszego Urzędu Skarbowego przy ul. Świętojańskiej 13.
60. Białystok, 13 grudnia – obchody 40. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego, podczas których uczestnikom wręczono okolicznościowy medal ufundowany przez białostocki OBUWiM.
61. Suwałki, 13 grudnia – obchody 40. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego.
62. Zambrów, 16 grudnia – złożenie kwiatów i zapalenie zniczy na grobie śp. Henryka Perkowskiego, ofiary Grudnia '70. Akcja współorganizowana z OIPN Szczecin.
63. Augustów, Białystok, Leszczewo, Stary Folwark, 28 grudnia – uczczenie pamięci uczestników powstania wielkopolskiego pod tablicami w miejscach pamięci.

OBUWiM Gdańsk

1. Żuławy, 19 czerwca – uczestnictwo w V Historycznym Rajdzie Rowerowym „Śladami marszu śmierci więźniów KL Stutthof na Żuławach".
2. Gdańsk, 15 sierpnia – obchody 101. rocznicy bitwy warszawskiej oraz rocznicy strajków sierpniowych. Złożenie kwiatów pod pomnikiem św. Jana Pawła II i prezydenta Ronalda Reagana, marsz. Józefa Piłsudskiego oraz Anny Walentynowicz.
3. Gdańsk, 23 sierpnia – uczestnictwo w spotkaniu z przedstawicielami Stowarzyszenia Memoriał z Petersburga.
4. Gdańsk, 31 sierpnia – obchody 41. rocznicy Sierpnia '80 i powstania NSZZ „Solidarność". Złożenie kwiatów pod pomnikiem św. Jana Pawła II i prezydenta Ronalda Reagana oraz Anny Walentynowicz.

5. Szymankowo, Malbork, Tczew, 1 września – obchody 82. rocznicy wybuchu II wojny światowej. Złożenie kwiatów przy upamiętnieniach kolejarzy i celników z Szymankowa.
6. Bydgoszcz, Szubin, 27 grudnia – uroczystości upamiętniające rocznicę wybuchu powstania wielkopolskiego – udział w uroczystościach w Bydgoszczy oraz złożenie kwiatów w Szubinie.

OBUWiM Katowice

1. Katowice, 1 marca – organizacja wojewódzkich obchodów Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych na Katowickim Cmentarzu Komunalnym przy ul. Murckowskiej w Katowicach.
2. Częstochowa, 4 marca – organizacja uroczystości upamiętniających powojenną konspiracyjną organizację młodzieżową „Wolna Młodzież". Odsłonięcie tablicy pamiątkowej w IX Liceum Ogólnokształcącym im. Cypriana K. Norwida w Częstochowie.
3. Będzin, 24 marca – organizacja uroczystości odsłonięcia tablicy upamiętniającej Grupę Ładosia przy dworcu PKP w Będzinie.
4. Katowice, 13 kwietnia – uroczystość oddania czci ofiarom Zbrodni Katyńskiej przed poświęconym im pomnikiem przy pl. Andrzeja. W uroczystości wzięli udział przedstawiciele OIPN Katowice oraz Ewa Bojanowska-Burak, prezes Stowarzyszenia „Rodzina Katyńska" w Katowicach.
5. Chorzów, 25 maja – udział w odsłonięciu obelisku upamiętniającego obóz Bismarckhütte – filię niemieckiego obozu koncentracyjnego w Chorzowie. Uroczystość odbyła się w ramach upamiętnienia Międzynarodowego Dnia Bohaterów Walki z Totalitaryzmem. Udział w oddaniu hołdu rtm. Witoldowi Pileckiemu w Chorzowie-Batorym w 73. rocznicę jego śmierci.
6. Zawiercie, 29 maja – udział w pogrzebie Jerzego Grzebielucha – współtwórcy „Solidarności" Rolników Indywidualnych Regionu Południe, działacza opozycji antykomunistycznej lat 70. i 80.
7. Katowice, 3 lipca – udział w oddaniu hołdu dr. Maksymilianowi Wilimowskiemu (1886–1951) – doktorowi medycyny, działaczowi narodowemu, organizatorowi opieki lekarskiej w czasie powstań śląskich, dyrektorowi Głównego Szpitala Wojsk Powstańczych w Mysłowicach.
8. Lubliniec, 2 sierpnia – udział w uroczystości odsłonięcia tablicy ufundowanej przez Prezydenta RP upamiętniającej stulecie powstań śląskich.
9. Katowice, 14 sierpnia – udział w oddaniu hołdu hm. Józefowi Pukowcowi, ściętemu przez Niemców w czasie II wojny światowej za konspiracyjną działalność na rzecz Polski. Udział w uroczystości Święta Wojska Polskiego.
10. Mysłowice, 9 września – udział w uroczystości otwarcia po rewitalizacji parku Promenada.
11. Katowice, 18 września – udział w poświęceniu tablicy upamiętniającej hm. Józefa Pukowca „Chmury", komendanta Hufca ZHP Rybnik, komendanta Pogotowia Wojennego Harcerzy oraz komendanta Tajnej Śląskiej Chorągwi Harcerzy, członka SZP-ZWZ-AK zamordowanego przez Niemców w więzieniu w 1942 r.
12. Koniecpol, 19 września – udział w odsłonięciu w nowej lokalizacji pomnika upamiętniającego Zbrodnię Katyńską.
13. Katowice, 25 września – udział w uroczystości z okazji 40. rocznicy powstania Niezależnego Zrzeszenia Studentów, zorganizowanej w Muzeum Śląskim w Katowicach.
14. Leszna Górna, 15 października – udział w uroczystości odsłonięcia wyremontowanego Pomnika Partyzantów, upamiętniającego miejsce rozstrzelania żołnierzy AK z oddziału „Czantoria" przez Niemców w 1943 r.
15. Chorzów, 15 października – udział w uroczystości odsłonięcia tablicy ufundowanej przez Prezydenta RP z okazji stulecia powstań śląskich.
16. Cieszyn, 15 listopada – udział w uroczystości nadania imienia 4. Pułku Strzelców Podhalańskich Szkole Podstawowej nr 2 z Oddziałami Integracyjnymi w Cieszynie.
17. Czechowice-Dziedzice, 20 listopada – udział w odsłonięciu pomnika upamiętniającego Karola Czornego (1893–1945), patriotę i społecznika, działacza niepodległościowego, naczelnika Ochot-

niczej Straży Pożarnej w Czechowicach, zamordowanego 20 listopada 1945 r. przez funkcjonariuszy UBP.
18. Tychy, 21 listopada – udział w obchodach 103. rocznicy obrony Lwowa.
19. Cieszyn, 25 listopada – udział w odsłonięciu tablicy nagrobnej upamiętniającej bohaterów II wojny światowej – partyzantów Andrzeja Raszkę i Stanisława Niemca.
20. Zabrze, 13 grudnia – udział w uroczystości upamiętniającej 40. rocznicę wprowadzenia stanu wojennego.
21. Katowice, 16 grudnia – złożenie kwiatów na grobach: Józefa Czekalskiego, Ryszarda Gzika, Zbigniewa Wilka, Bogusława Kopczaka – górników, którzy stracili życie podczas pacyfikacji KWK „Wujek" w grudniu 1981 r.
22. Mikołów, 16 grudnia – złożenie kwiatów na grobie Joachima Gnidy – górnika, który stracił życie podczas pacyfikacji KWK „Wujek" w grudniu 1981 r.
23. Rajcza, 18 grudnia – udział w pogrzebie Jana Sporka, zasłużonego działacza polonijnego w USA oraz prezesa Komitetu Ochrony Pomnika Katyńskiego i Obiektów Historycznych.

OBUWiM Kraków

1. Imbramowice, 22 stycznia – złożenie kwiatów na grobie powstańców styczniowych.
2. Raciechowice, 16 lutego – złożenie kwiatów na grobie Andrzeja Budkowskiego „Danka", poległego we wrześniu 1944 r.
3. Osielec, 28 lutego – uroczystość przed popiersiem mjr. Zygmunta Szendzielarza „Łupaszki" w związku z Narodowym Dniem Pamięci Żołnierzy Wyklętych.
4. Biecz, 23 marca – uroczystość przed tablicą upamiętniającą Józefa Pruchniewicza, zamordowanego za niesienie pomocy Żydom w 1944 r.
5. Zakopane, 11 kwietnia – udział w pogrzebie Jerzego Zacharki, wicestarosty tatrzańskiego, społecznika i działacza „Solidarności".
6. Osielec, 4 lipca – uroczystości upamiętniające 73. rocznicę aresztowania Zygmunta Szendzielarza „Łupaszki".
7. Kraków, 11 sierpnia – uroczystość upamiętniająca ofiary „operacji polskiej" NKWD.
8. Oświęcim, 14 sierpnia – uroczystości upamiętniające św. Maksymiliana Marię Kolbego.
9. Borzęcin, 15 sierpnia – uroczystość odsłonięcia tablicy nagrobnej upamiętniającej legionistę Adama Sadowskiego.
10. Klimontów, 29 sierpnia – uroczystość odsłonięcia pomnika Lotników 24. Eskadry Rozpoznawczej Armii „Kraków".
11. Rabka Zdrój, 29 sierpnia – uroczyste odsłonięcie na cmentarzu wojennym tablicy upamiętniającej żydowskich obywateli – ofiary niemieckiej okupacji.
12. Wysoka koło Jordanowa, 1 września – uroczystości upamiętniające 82. rocznicę wybuchu II wojny światowej oraz bitwę pod Wysoką.
13. Prądnik Korzkiewski, 12 września – uroczystości ku czci Armii Krajowej.
14. Golczewo (woj. zachodniopomorskie), 16 września – uroczystości pogrzebowe żołnierza podziemia niepodległościowego Antoniego Wąsowicza „Rocha".
15. Rabka-Zdrój, 17 września – uroczyste odsłonięcie wyremontowanego ze środków IPN grobu Marty Linnert, weteranki walk o wolność i niepodległość Polski.
16. Brzeszcze, 5 października – uroczystości w rocznicę masakry więźniarek niemieckiego podobozu KL Auschwitz w Brzeszczach.
17. Oświęcim, 13 grudnia – uroczystości ku czci ofiar komunizmu w rocznicę wprowadzenia stanu wojennego.

OBUWiM Lublin

1. Lublin, 22 stycznia – udział w obchodach 158. rocznicy wybuchu powstania styczniowego.
2. Lublin, 10 lutego – udział w obchodach 81. rocznicy pierwszej masowej deportacji Polaków na Sybir.
3. Lublin, 1 marca – udział w obchodach Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych, w tym we mszy św. na Zamku Lubelskim.
4. Świdnik, 3 marca – udział w pogrzebie śp. Urszuli Radek.
5. Konopnica, 18 czerwca – udział w pogrzebie płk. Mariana Pawełczaka „Morwy".
6. Łęczna, 10 lipca – udział w pogrzebie Adama Kuchciewicza „Wiktora".
7. Szarajówka, 12 lipca – udział w wojewódzkich obchodach Dnia Walki i Męczeństwa Wsi Polskiej, upamiętniających zamordowanych mieszkańców wsi Szarajówka, gm. Łukowa.
8. Józefów Duży, 14 lipca – udział w obchodach Dnia Walki i Męczeństwa Wsi Polskiej w Józefowie Dużym, gm. Serokomla.
9. Hrubieszów, 22 lipca – udział w uroczystościach poświęcenia wyremontowanych przez IPN w 2019 r. grobów uczestników wojny polsko-bolszewickiej 1920 r.
10. Cyców, 8 sierpnia – uroczyste odsłonięcie przy cmentarzu wojennym pomnika bitwy pod Cycowem z 15–16 sierpnia 1920 r.
11. Janów Lubelski, 14 sierpnia – udział w uroczystości odsłonięcia Epitafium Obrońców Ojczyzny.
12. Sulejówek, 27–28 sierpnia – udział w cyklu konferencji i debat w ramach Przeglądu „Przeszłość/Przyszłość" Fundacji im. Janusza Kurtyki w Sulejówku.
13. Czernięcin, 5 września – udział w uroczystości odsłonięcia tablicy upamiętniającej rozstrzelanie mieszkańców Czernięcina i okolic przez NKWD.
14. Lublin, 18 września – uroczystości w parafii NMP Nieustającej Pomocy w Lublinie oraz pod pomnikiem gen. dyw. Franciszka Kamińskiego w związku z 81. rocznicą powstania Batalionów Chłopskich.
15. Józefów Biłgorajski, 26 września – uroczystość odsłonięcia pomnika poświęconego członkom AK.
16. Bronisławów Duży, 26 września – udział w uroczystości odsłonięcia tablicy upamiętniającej pomordowanych przez Niemców mieszkańców Bronisławowa Dużego.
17. Świdnik, 27 września – złożenie kwiatów na Grobie Nieznanego Żołnierza z okazji dnia Polskiego Państwa Podziemnego.
18. Lublin, 28 września – udział w uroczystości odsłonięcia w I LO im. S. Staszica w Lublinie tablicy poświęconej Tadeuszowi Korolko.
19. Wytyczno, 30 września – udział w obchodach 82. rocznicy bitwy pod Wytycznem.
20. Turzystwo, 2 października – uroczystości związane z 82. rocznicą walk SGO Polesie.
21. Szczuczki, 3 października – reprezentowanie OIPN Lublin na obchodach 82. rocznicy niemieckiej zbrodni wojennej w Szczuczkach.
22. Motycz, 17 października – udział w uroczystości w rocznicę śmierci kpt. Wacława Rejmaka „Ostoi".
23. Adampol, 18 października – uroczystość odsłonięcia pomnika ku czci 9 żołnierzy AK poległych w bitwie pod Wyrykami stoczonej z Niemcami 8 maja 1944 r.
24. Lublin, 19 października – uroczystości związane z Dniem Pamięci Duchownych Niezłomnych.
25. Łańcuchów, 19 października – złożenie kwiatów na grobie ks. Jana Szczepańskiego w Narodowym Dniu Pamięci Duchownych Niezłomnych.
26. Piaski, 21 października – złożenie kwiatów i zniczy w miejscach pamięci związanych z sierż. Józefem Franczakiem „Lalusiem".
27. Fajsławice, 23 października – udział w konferencji Towarzystw Regionalnych Lubelszczyzny – referat o grobach weteranów walk o wolność i niepodległość Polski.
28. Chotcza, 29 października – udział we mszy św. w kościele św. Trójcy w rocznicę bitwy pod Chotczą oraz w 77. rocznicę przełamania frontu pod Chotczą.

29. Łęczna, 11 listopada – udział w obchodach Narodowego Święta Niepodległości oraz w odsłonięciu tablicy upamiętniającej miejsce składania przysięgi przez żołnierzy podziemia antykomunistycznego.
30. Biała Podlaska, 11 listopada – udział w obchodach Narodowego Święta Niepodległości oraz w odsłonięciu przy klasztorze oo. kapucynów tablicy pamiątkowej poświęconej młodzieży i pedagogom zamordowanym podczas okupacji niemieckiej.
31. Lublin, 2 grudnia – uroczystości pogrzebowe śp. Czesława Wójtowicza „Orła" w kaplicy przy ul. Lipowej.
32. Lublin, 5 grudnia – udział w uroczystości nadania 2. Lubelskiej Brygadzie Obrony Terytorialnej Chorągwi Wojska Polskiego, w przysiędze nowych ochotników oraz promocji podoficerskiej absolwentów kursu SONDA.
33. Milejów, 17 grudnia – udział w uroczystości odsłonięcia tablicy upamiętniającej Janusza Rożka.
34. Lublin, 19 grudnia – udział w uroczystościach upamiętniających pierwszą zbiorową egzekucję przedstawicieli lubelskiej inteligencji w grudniu 1939 r.

OBUWiM Łódź

1. Piotrków Trybunalski, 5 stycznia – zapalenie znicza na grobie mjr. Rudolfa Majewskiego „Leśniaka", dowódcy 25. Pułku Piechoty AK, w rocznicę jego śmierci.
2. Łódź, 11 stycznia – udział w obchodach 79. rocznicy likwidacji obozu cygańskiego w Litzmannstadt Getto oraz w pogrzebie ppłk. Tadeusza Barańskiego, członka Środowiska „Jodła" Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej.
3. Łódź, 14 stycznia – złożenie kwiatów pod tablicą pamiątkową na osiedlu im. J. Montwiłła-Mireckiego w 81. rocznicę wysiedlenia mieszkańców przez funkcjonariuszy niemieckich.
4. Łódź, 19 stycznia – udział w uroczystości z okazji 76. rocznicy spalenia więźniów obozu Radogoszcz oraz zapalenie zniczy na grobie zbiorowym pomordowanych na cmentarzu rzymskokatolickim pw. św. Rocha w Łodzi.
5. Łódź, 20 stycznia – w 158. rocznicę wybuchu powstania styczniowego upamiętnienie poległych oraz weteranów spoczywających na łódzkich nekropoliach.
6. Łódź, 27 stycznia – złożenie kwiatów na Stacji Radegast z okazji Międzynarodowego Dnia Pamięci o Ofiarach Holocaustu.
7. Łódź, 14 lutego – złożenie kwiatów pod pomnikiem żołnierzy Armii Krajowej i zapalenie zniczy w wybranych miejscach pamięci i spoczynku w 79. rocznicę powstania AK.
8. Łódź, 24 lutego – zapalenie znicza przy tablicy pamiątkowej na ścianie kamienicy przy ul. A. Próchnika w Łodzi, w której mieszkał gen. August Fieldorf „Nil", w 68. rocznicę jego śmierci.
9. Łódź, 25 lutego – udział w uroczystości odsłonięcia wyremontowanego pomnika upamiętniającego żołnierzy AK na osiedlu Karsznice w Zduńskiej Woli.
10. Konstantyna, 26 lutego – udział w uroczystości z okazji Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych i złożenie kwiatów pod Pomnikiem Żołnierzy II Konspiracji.
11. Siedlec, Wieluń, Piotrków Trybunalski, 1 marca – zapalenie zniczy na grobach żołnierzy powojennej konspiracji niepodległościowej oraz przy ich upamiętnieniach.
12. Łódź, 8 marca – zapalenie znicza na grobie Jana Kopałki „Antka" na Starym Cmentarzu w rocznicę przeprowadzenia przez Szare Szeregi tzw. małej akcji pod Arsenałem w Łowiczu.
13. Łódź, 3 maja – zapalanie zniczy na grobach powstańców śląskich na Cmentarzu Starym razem z Towarzystwem „Strzelec".
14. Łódź, 12 maja – zapalenie znicza pod pomnikiem Józefa Piłsudskiego w 86. rocznicę śmierci.
15. Wieluń, Brzeziny, Bełchatów, 25 maja – zapalenie zniczy w godzinę śmierci rotmistrza Witolda Pileckiego w wybranych miejscach upamiętnień bohatera.

16. Łódź, 1 czerwca – zapalenie znicza pod pomnikiem Pękniętego Serca w związku z Międzynarodowym Dniem Dziecka.
17. Łódź, 9 czerwca – zapalenie znicza pod tablicą upamiętniającą działacza NSZ i NZW Tadeusza Łabędzkiego.
18. Zgierz, 18 czerwca – udział w obchodach 10. rocznicy utworzenia 31. Wojskowego Oddziału Gospodarczego w Zgierzu i ceremonii nadania jednostce patrona – kpt. Stefana Pogonowskiego.
19. Nowe, 25 czerwca – udział w odsłonięciu i poświęceniu pomnika gen. Władysława Andersa na terenie Szkoły Podstawowej im. gen. Władysława Andersa.
20. Berlin (Niemcy), 25 czerwca – zapalenie znicza w miejscu straceń na terenie byłego berlińskiego więzienia, a obecnie także w Miejscu Pamięci w Plötzensee, w rocznicę śmierci Wandy Węgierskiej.
21. Piotrków Trybunalski, 3 lipca – udział w otwarciu izby pamięci żołnierzy 25. Pułku Piechoty AK.
22. Łódź, 11 lipca – złożenie kwiatów pod tablicą pamiątkową w Narodowym Dniu Pamięci Ofiar Ludobójstwa dokonanego przez ukraińskich nacjonalistów na obywatelach II RP.
23. Lipce Reymontowskie, 12 lipca – zapalenie zniczy na cmentarzu parafialnym w Lipcach Reymontowskich pod pomnikiem poświęconym żołnierzom Batalionów Chłopskich w Dzień Walki i Męczeństwa Wsi Polskiej.
24. Łódź, 2 sierpnia – zapalenie zniczy na terenie dawnego obozu cygańskiego w Litzmannstadt Getto z okazji Międzynarodowego Dnia Pamięci o Zagładzie Romów.
25. Piaski, 15 sierpnia – udział w uroczystości odsłonięcia pomnika ku czci żołnierzy 4. Szwadronu „Rokitno" 1. Pułku Kawalerii Korpusu Ochrony Pogranicza.
26. Łódź, 11 sierpnia – upamiętnienie ofiar tzw. operacji polskiej NKWD poprzez zapalenie znicza pod Pomnikiem Ofiar Komunizmu.
27. Sędziejowice, 28 sierpnia – udział w uroczystościach oraz inscenizacji bitwy pod Sędziejowicami w 1863 r.
28. Skierniewice, 1 września – udział w miejskich uroczystościach na cmentarzu wojennym przy ul. Kozietulskiego związanych z obchodami wybuchu II wojny światowej, złożenie kwiatów i zapalenie zniczy na grobach żołnierzy września 1939 r.
29. Milejów, 5 września – udział w uroczystościach na cmentarzu wojennym żołnierzy września 1939 r. w ramach obchodów 82. rocznicy bitwy o Piotrków Trybunalski.
30. Piaski, 16 września – udział w uroczystości odsłonięcia upamiętnienia Polaków rozstrzelanych w publicznych egzekucjach 17 września 1941 r. w Sieradzu i Woli Marzeńskiej.
31. Solca Wielka, 17 września – udział w uroczystościach związanych z bitwą nad Bzurą przy kwaterze wojennej żołnierzy września 1939 r.
32. Łódź, 17 września – oddanie hołdu ofiarom agresji ZSRS na Polskę. Złożenie kwiatów pod pomnikiem ofiar komunizmu oraz zapalenie znicza przy symbolicznej mogile sybiraków na cmentarzu rzymskokatolickim pw. św. Anny.
33. Kalisko, 19 września – udział w uroczystościach przy pomniku upamiętniającym cywilów zamordowanych we wrześniu 1939 r.
34. Łódź, 25 września – udział w konferencji „Narodowcy Ziemi Łódzkiej", zorganizowanej przez Klub im. Romana Dmowskiego; wykład „Kobieta-szpieg. Nieznane fakty z życia Wandy Węgierskiej – wywiadowczyni OW Związek Jaszczurczy i ZWZ-AK".
35. Przasnysz, 1 października – udział reprezentacji OIPN Łódź w pogrzebie kombatantki Ireny Kamińskiej, współpracowniczki Narodowego Zjednoczenia Wojskowego, więźniarki politycznej okresu stalinowskiego.
36. Łódź, 13 października – reprezentacja OIPN Łódź na uroczystości upamiętniającej ofiary niemieckiej „Akcji Inteligencja".
37. Łódź, 14 października – udział w uroczystości odsłonięcia tablicy upamiętniającej Antoninę Chrzczonowicz i Janusza Włodarskiego, w latach 1939–1942 nauczycieli Tajnej Polskiej Szkoły Powszechnej w Łodzi przy ul. Stefana Batorego.

38. Łódź, 18 października – reprezentacja OIPN Łódź na obchodach 80. rocznicy deportacji Żydów zachodnioeuropejskich do Litzmannstadt Ghetto.
39. Łódź, 19 października – udział w obchodach 107. rocznicy przybycia do Łodzi Legionów Polskich. Złożenie kwiatów pod pomnikiem Legionisty w Łodzi.
40. Zelów, 22 października – udział w zebraniu komisji konkursu „Zygmunt Wysocki – żołnierz, społecznik, bohater".
41. Lućmierz, 24 października – udział w XIII akcji medialno-edukacyjnej „Zapal Znicz Pamięci". Zapalenie znicza na zbiorowym grobie wojennym w Lesie Lućmierskim (pow. zgierski, woj. łódzkie), w miejscu spoczynku ofiar masowych mordów dokonanych przez Niemców w ramach „Intelligenzaktion".
42. Zduńska Wola, 25 października – udział reprezentacji OIPN Łódź w uroczystości 45-lecia Towarzystwa Miłośników Zduńskiej Woli.
43. Łódź, 1 listopada – udział w kweście na Starym Cmentarzu organizowanej przez Towarzystwo Opieki nad Starym Cmentarzem oraz zapalenie zniczy na grobach żołnierzy.
44. Kompina, 6 listopada – udział w uroczystościach pod hasłem „Wolność krzyżami się mierzy", podczas których oddano hołd żołnierzom września 1939 r. pochowanym na miejscowym cmentarzu wojennym. Uroczystości stanowiły również oficjalne otwarcie nowo wyremontowanego cmentarza.
45. Łódź, 10 listopada – udział w ogólnopolskim wydarzeniu „Światło Pamięci Niezwyciężonym w dekadę 100-lecia Niepodległości"; reprezentacja OIPN Łódź na odsłonięciu pomnika Haliny Szwarc.
46. Piotrków Trybunalski, 10 listopada – wykład „Rola Ligi Kobiet Pogotowia Wojennego w walce o odzyskanie przez Polskę niepodległości" w Areszcie Śledczym w Piotrkowie Trybunalskim.
47. Wola Krzysztoporska, 11 listopada – udział w lokalnych uroczystościach z okazji 103. rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości.
48. Łódź, 11 listopada – udział w Narodowym Święcie Niepodległości pod Manufakturą.
49. Łódź, 14 listopada – udział w „I Łódzkich Zaduszkach za Żołnierzy Wyklętych" w parafii pw. św. Urszuli Ledóchowskiej.
50. Radomsko, 17 listopada – udział w uroczystościach pogrzebowych Ireny Madejczyk ps. „Irys", żołnierza AK Obwodu Radomsko-Kieleckiego, na Starym Cmentarzu.
51. Łódź, 24 listopada – udział reprezentacji OIPN Łódź w obchodach 40. rocznicy powstania Społecznego Komitetu Pamięci Józefa Piłsudskiego w Łodzi.
52. Łódź, 18 grudnia – udział w obchodach dziesięciolecia Szkolnego Koła Rekonstrukcji Historycznych w szkole oo. Bernardynów w Łodzi.
53. Łódź, 22 grudnia – reprezentacja OIPN Łódź na pogrzebie kombatanta Kazimierza Skibickiego, uczestnika młodzieżowej organizacji antykomunistycznej pod nazwą Związek Białej Tarczy, działającej w Łodzi w latach 1949–1950.
54. Łódź, 23 grudnia – udział w uroczystościach pogrzebowych Henryka Obiedzińskiego „Apacza", członka antykomunistycznej organizacji „Huragan" w latach 1950–1951, represjonowanego przez aparat bezpieczeństwa. Bohater spoczął na cmentarzu rzymskokatolickim pw. św. Wincentego w Łodzi.

OBUWiM Poznań

1. Poznań, 19 lutego – udział w uroczystości pod pomnikiem upamiętniającym Akcję Bollwerk.
2. Czarnków, 24 marca – udział w uroczystości pod tablicą upamiętniającą Annę i Ignacego Dymków – Sprawiedliwych wśród Narodów Świata.
3. Poznań, 20 marca – złożenie kwiatów na grobie Stefana Chojnackiego, przywódcy NOB z Poznania, zamordowanego 1942 r. w więzieniu Plötzensee.

4. Poznań, 13 kwietnia – udział w uroczystościach pod Pomnikiem Ofiar Katynia i Sybiru oraz pod krzyżem katyńskim na Cmentarzu Junikowo.
5. Chełmno nad Nerem, 14 czerwca – udział w uroczystościach z okazji Narodowego Dnia Pamięci Ofiar Niemieckich Nazistowskich Obozów Koncentracyjnych i Obozów Zagłady przy pomnikach upamiętniających ofiary zamordowane w niemieckim obozie.
6. Łekno, 11 lipca – udział w obchodach Dnia Walki i Męczeństwa Wsi Polskiej.
7. Potulice, 18 września – uroczystość wręczenia patentów oficerskich rodzinom trzech poległych powstańców wielkopolskich.
8. Poznań, 1 października – uroczystość 82. rocznicy utworzenia przez władze ZSRS pierwszych obozów jenieckich dla polskich żołnierzy i policjantów.
9. Niegosławice, 9 października – uroczyste odsłonięcie pomnika Nieznanego Żołnierza.
10. Poznań, 15 października – obchody 81. rocznicy utworzenia Batalionów Chłopskich pod pomnikiem Tadeusza Kościuszki.
11. Poznań, 18 października – uroczyste odsłonięcie tablicy informacyjnej i nadania nazwy skweru im. Józefa Przesławskiego w Poznaniu.
12. Krzywiń, 30 października – uroczystość odsłonięcia i poświęcenia tablicy i tabliczek ku czci powstańców wielkopolskich.
13. Poznań, 5 listopada – obchody 82. rocznicy pierwszego transportu więźniów do obozu Lager Glowna w Poznaniu.

OBUWiM Rzeszów

1. Rzeszów, 27 stycznia – uroczystość przy Pomniku Głazie na Placu Ofiar Getta oraz przy bramie głównej na cmentarzu żydowskim w Rzeszowie w związku z obchodami Międzynarodowego Dnia Pamięci o Ofiarach Holokaustu.
2. Rzeszów, 11 lutego – uroczystość przy pomniku upamiętniającym 10 mieszkańców Podkarpacia rozstrzelanych przez Niemców podczas II wojny światowej.
3. Markowa, 24 marca – złożenie kwiatów i zapalenie zniczy na grobie rodziny Ulmów na cmentarzu parafialnym w Markowej oraz przy pomniku Muzeum Polaków Ratujących Żydów podczas II wojny światowej im. Rodziny Ulmów z okazji Narodowego Dnia Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką.
4. Pstrągowa, 24 marca – uroczystość przy tablicy upamiętniającej Feliksa i Anielę Chmielów, Marię Wiater, Annę Drozd oraz ks. Mieczysława Lachora, którzy podczas II wojny światowej nieśli pomoc żydowskim bliźnim: Majerowi, Stanisławowi i Majce Jassom oraz Wandzie i Krystynie Markut.
5. Rzeszów, 3 maja – uroczystość przy pomniku Tadeusza Kościuszki w Rzeszowie w związku z obchodami uchwalenia Konstytucji 3 maja.
6. Rzeszów, 8 maja – udział w uroczystości pod pomnikiem gen. Władysława Sikorskiego w Parku Jedności Polonii z Macierzą w związku z 76. rocznicą zakończenia II wojny światowej.
7. Świlcza, 16 maja – złożenie kwiatów podczas uroczystości poświęconej Wiktorowi Tadeuszowi Błażewskiemu „Orlikowi".
8. Krasne, 25 maja – złożenie kwiatów pod tablicą upamiętniającą Akcję „Kośba" oraz zapalenie zniczy na grobach powiązanych z nią osób.
9. Żyznów, 25 maja – zapalenie zniczy pod tablicą Witolda Pileckiego znajdującą się w Szkole Podstawowej w Żyznowie.
10. Rzeszów, 25 maja – złożenie kwiatów pod tablicą upamiętniającą Akcję „Kośba" oraz pod pomnikiem Łukasza Cieplińskiego w związku z premierą spektaklu *Hiob* w Teatrze Wandy Siemaszkowej w Rzeszowie.
11. Rzeszów, 1 czerwca – zapalenie zniczy pod pomnikiem upamiętniającym 44 mieszkańców Staroniwy rozstrzelanych przez Niemców w 1943 r.

12. Rzeszów, 14 czerwca – udział w uroczystości przy pomniku Ofiar Niemieckich Obozów Koncentracyjnych na Cmentarzu Wilkowyja w Rzeszowie oraz zapalenie zniczy pod tablicą upamiętniającą 40 rzeszowian przewiezionych pierwszym transportem do niemieckiego obozu koncentracyjnego Auschwitz.
13. Rzeszów, 4 lipca – złożenie kwiatów pod pomnikiem gen. Władysława Sikorskiego w Rzeszowie w związku z 78. rocznicą śmierci.
14. Tarnawa Górna, 5 lipca – zapalenie zniczy na miejscu kaźni w związku z 81. rocznicą egzekucji na górze Gruszka k. Tarnawy Górnej.
15. Sanok, 5 lipca – uroczystości na cmentarzu centralnym w Sanoku pod zbiorową mogiłą Polaków pomordowanych przez Niemców w czasie okupacji powiatu sanockiego w związku z 81. rocznicą egzekucji na górze Gruszka.
16. Rzeszów, 7 lipca – uroczystości pod tablicą upamiętniającą likwidację rzeszowskiego getta w związku z 79. rocznicą rozpoczęcia akcji likwidacyjnej oraz pod tablicą „Ziemi Wileńskiej", znajdującą się na kościele farnym w Rzeszowie, w związku z 77. rocznicą operacji „Ostra Brama".
17. Rzeszów, 11 lipca – zapalenie zniczy pod tablicą poświęconą Polakom z Wołynia i Małopolski Wschodniej oraz Rzeszowszczyzny zamordowanym w latach 1939–1947 w związku z „krwawą niedzielą".
18. Przeworsk, 11 lipca – zapalenie zniczy pod tablicą poświęconą ofiarom mordów ukraińskich nacjonalistów oraz Ochotniczej Armii Ukraińskiej w Przeworsku w związku z „krwawą niedzielą".
19. Wysoka Strzyżowska, 11 lipca – zapalenie zniczy na mogile Jana Czai w związku z rocznicą „krwawej niedzieli".
20. Dydnia, 12 lipca – akcja „11 lipca zapal Znicz Pamięci". Zapalenie zniczy na grobach ofiar ukraińskich nacjonalistów, które poniosły śmierć na terenie obecnej gminy Dydnia: ks. Józefa Skrabalaka oraz Antoniego Kozłowskiego.
21. Witryłów, 12 lipca – akcja „11 lipca zapal Znicz Pamięci". Przy kościele pw. NMP Nieustającej Pomocy upamiętniono symbolicznie ofiary napadów, których miejsce pochówku pozostaje nieznane.
22. Temeszów, 12 lipca – akcja „11 lipca zapal Znicz Pamięci". Przy kościele pw. Matki Bożej Ostrobramskiej upamiętniono symbolicznie ofiary napadów, których miejsce pochówku pozostaje nieznane.
23. Racławice, 12 lipca – złożenie kwiatów oraz zapalenie zniczy podczas uroczystości odsłonięcia i poświęcenia tablicy nagrobnej chor. Karola Bisa „Wysokiego", zamordowanego 12 lipca 1945 r. w publicznej egzekucji w Janowie Lubelskim, a także pod tablicą upamiętniającą parafian poległych w walkach w obronie wiary i ojczyzny oraz zmarłych w więzieniach i obozach w czasie II wojny światowej.
24. Rzeszów, 23 lipca – złożenie kwiatów oraz zapalenie zniczy podczas uroczystości odsłonięcia i poświęcenia nowego nagrobka Bronisława Stęgi „Kolejarza".
25. Krasne, 29 lipca – wykład w Domu Seniora na temat roli i zadań IPN oraz przedstawienie historii regionalnej gminy Krasne.
26. Baligród, 6 sierpnia – zapalenie zniczy przed pomnikiem upamiętniającym ofiary mordu dokonanego przez UPA na mieszkańcach Baligrodu, a także na grobach pomordowanych.
27. Rzeszów, 15 sierpnia – złożenie kwiatów pod pomnikiem gen. Władysława Sikorskiego i marsz. Józefa Piłsudskiego w rocznicę bitwy warszawskiej, w Święto Wojska Polskiego.
28. Ustrzyki Dolne, 1 września – złożenie kwiatów pod nowo odsłoniętym pomnikiem upamiętniającym gen. Stanisława Maczka.
29. Rzeszów, 1 września – złożenie kwiatów podczas obchodów 81. rocznicy wybuchu II wojny światowej.
30. Rzeszów, 6 września – uroczystości otwarcia wystawy „Państwowy Korpus Bezpieczeństwa – Policja Polskiego Państwa Podziemnego w dokumentach", podczas których naczelnik OBUWiM wygłosił referat na temat Państwowego Korpusu Bezpieczeństwa.
31. Bircza, 15 września – uroczystości upamiętniające bitwę po Birczą, które odbyły się na wzgórzu Chomińskim.

32. Kurowice (Ukraina), 17 września – z okazji 82. rocznicy napaści sowieckiej na Polskę złożenie kwiatów i zapalenie zniczy na grobach polskich policjantów zamordowanych przez sowieckich czołgistów.
33. Dytiatyn (Ukraina), 18 września – uroczystości upamiętniające 101. rocznicę bitwy z bolszewikami pod Dytiatynem.
34. Harta, 20 września – uroczystość pod tablicą upamiętniającą ofiary zesłań na Sybir podczas obchodów 76. rocznicy deportacji mieszkańców Harty.
35. Żarnowa, 21 września – uroczystość nadania Szkole Podstawowej w Żarnowej imienia Armii Krajowej oraz poświęcenie sztandaru.
36. Rzeszów, 2 października – udział w ceremonii pogrzebowej śp. mjr Janiny Wierzbickiej-Kopeć, żołnierza AK i Świadka Historii.
37. Rzeszów, 7 października – udział w ceremonii pogrzebowej śp. kpt. Juliana Pawełka „Strugi" na Cmentarzu Wilkowyja.
38. Rzeszów, 19 października – złożenie kwiatów oraz zapalenie zniczy pod pomnikiem upamiętniającym błogosławionego ks. Jerzego Popiełuszkę w Narodowy Dzień Pamięci Duchownych Niezłomnych.
39. Prusiek, 19 października – złożenie kwiatów pod tablicą upamiętniającą Prusieczan zamordowanych przez UPA w 1946 r. oraz zapalenie zniczy na grobach zamordowanych.
40. Rzeszów, 29 października – zapalenie zniczy na grobie kpt. Jana Smeli oraz w kwaterze Żołnierzy Niezłomnych na Cmentarzu Wilkowyja na grobach Michała Zygo i Leopolda Rząsy.
41. Konieczkowa, 10 listopada – obchody Narodowego Święta Odzyskania Niepodległości.
42. Rzeszów, 10 listopada – jubileusz 30-lecia reaktywowania Związku Strzeleckiego w Rzeszowie.
43. Boguchwała, 11 listopada – obchody Narodowego Święta Odzyskania Niepodległości.
44. Rzeszów, 11 listopada – obchody Narodowego Święta Odzyskania Niepodległości.
45. Długie, 11 listopada – obchody Narodowego Święta Odzyskania Niepodległości.
46. Głogów Małopolski, 1 grudnia – uroczyste odsłonięcie tablicy poświęconej funkcjonariuszom Policji Państwowej zamordowanym przez Sowietów w Zbrodni Katyńskiej.
47. Przemyśl, 12 grudnia – zapalenie zniczy na grobie Mieczysława Rokitowskiego, ofiary stanu wojennego.
48. Rudna Mała, 13 grudnia – zapalenie zniczy na grobie Stanisława Kota, ofiary stanu wojennego.
49. Jasło, 14 grudnia – złożenie kwiatów podczas uroczystego odsłonięcia tablicy upamiętniającej strajk w Krośnieńskiej Hucie Szkła Oddział w Jaśle.
50. Dzierdziówka, 16 grudnia – złożenie kwiatów oraz zapalenie zniczy pod pomnikiem Zbigniewa Wilka, jednego z dziewięciu górników poległych podczas pacyfikacji kopalni „Wujek" 16 grudnia 1981 r.
51. Zaleszany, 16 grudnia – złożenie kwiatów oraz zapalenie zniczy pod tablicą upamiętniającą Zbigniewa Wilka, jednego z dziewięciu górników poległych podczas pacyfikacji kopalni „Wujek" 16 grudnia 1981 r.
52. Olszanica, 17 grudnia – złożenie kwiatów oraz zapalenie zniczy w rocznicę śmierci Jana Polechońki, zamordowanego w pochodzie 17 grudnia 1970 r.

OBUWiM Szczecin

1. Szczecin, 7 maja – udział w uroczystościach pogrzebowych jednego z ostatnich żołnierzy wyklętych mieszkających w Szczecinie, Ryszarda Staszkiewicza „Łosia", który służył w 6. Wileńskiej Brygadzie AK.
2. Złocieniec, 23 lipca – udział w uroczystym apelu z okazji święta 2. Brygady Zmechanizowanej Legionów im. Marszałka Józefa Piłsudskiego oraz wręczenia Chorągwi Wojska Polskiego.
3. Rzepin, 13 sierpnia – udział w obchodach 101. rocznicy bitwy warszawskiej. Odsłonięcie obelisku ku czci gen. Mieczysława Kulińskiego, w latach 1919–1921 pierwszego zastępcy szefa Sztabu Generalnego WP.

4. Szczecin, 18 września – udział w obchodach 82. rocznicy sowieckiej agresji na Polskę.
5. Stargard, 1 października – udział w uroczystości z okazji Święta Wojsk Obrony Przeciwlotniczej w Stargardzie.
6. Trzebiatów, 17 października – udział w uroczystości wręczenia sztandaru 14. Zachodniopomorskiej Brygadzie Obrony Terytorialnej w Trzebiatowie.
7. Szczecin, 11 listopada – udział w uroczystościach wojewódzkich oraz miejskich związanych z 103. rocznicą odzyskania przez Polskę niepodległości.
8. Szczecin, 2 grudnia – udział w uroczystym pożegnaniu oficerów 12. Brygady Zmechanizowanej.
9. Szczecin, 10 grudnia – udział w uroczystym złożeniu kwiatów i zapaleniu zniczy pod pomnikiem „Chłopca z Pesztu".
10. Szczecin, 17 grudnia – uroczyste złożenie kwiatów i zapalenie zniczy pod bramą Stoczni Szczecińskiej w związku z 51. rocznicą wydarzeń Grudnia '70.
11. Szczecin, 20 grudnia – udział w uroczystościach pogrzebowych Janiny Krystyny Wądołowskiej, odznaczonej Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

OBUWiM Wrocław

1. Wrocław, 23 stycznia – udział w pogrzebie Szczepana Siekierki, wieloletniego prezesa Stowarzyszenia Upamiętnienia Ofiar Zbrodni Ukraińskich Nacjonalistów.
2. Wrocław, 27 stycznia – udział w obchodach 76. rocznicy oswobodzenia obozu Auschwitz-Birkenau. Uroczystość odbyła się przy grobach więźniów z pierwszego transportu do KL Auschwitz pochowanych na cmentarzu Osobowickim i cmentarzu Grabiszyńskim, w tym oznaczonych insygnium OCALAMY PAMIĘĆ w ramach projektu „Ocalamy".
3. Wrocław, 24 marca – zapalenie zniczy pamięci na grobach Sprawiedliwych wśród Narodów Świata pochowanych na wrocławskich cmentarzach w Narodowym Dniu Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką.
4. Wieluń, 11 kwietnia – złożenie kwiatów przy tablicy poświęconej kpt. Stanisławowi Mikulskiemu, komisarzowi Straży Granicznej, podczas obchodów 81. rocznicy Zbrodni Katyńskiej.
5. Wrocław, 19 kwietnia – uczczenie pamięci żydowskich bohaterów w 78. rocznicę wybuchu powstania w getcie warszawskim.
6. Wrocław, 2 maja – obchody Dnia Flagi Rzeczpospolitej Polskiej przed budynkiem Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego we Wrocławiu.
7. Legnica, 3 maja – obchody święta Konstytucji 3 maja w katedrze i na rynku legnickim.
8. Wrocław, 4 lipca – obchody 80. rocznicy zamordowania przez Niemców na Wzgórzach Wuleckich we Lwowie polskich uczonych, intelektualistów oraz członków ich rodzin.
9. Wrocław, 11 lipca – obchody Narodowego Dnia Pamięci Ofiar Ludobójstwa dokonanego przez ukraińskich nacjonalistów na obywatelach II RP.
10. Wrocław, 9 sierpnia – pogrzeb żołnierza AK por. Kamilli Zielińskiej „Adrianny", „Kamy" na cmentarzu Grabiszyńskim.
11. Wrocław, 15 sierpnia – udział w obchodach Święta Wojska Polskiego i 101. rocznicy bitwy warszawskiej.
12. Wrocław, 1 września – dolnośląskie obchody 82. rocznicy wybuchu II wojny światowej.
13. Wrocław, 27 września – uroczysta przysięga złożona przez blisko 100 żołnierzy 16. Dolnośląskiej Brygady Obrony Terytorialnej oraz prezentacja sztandaru 16. DBOT.
14. Niemcza, 2 października – uroczystość odsłonięcia tablicy pamiątkowej poświęconej rotmistrzowi Aleksandrowi Hrynkiewiczowi, ostatniemu adiutantowi marsz. Józefa Piłsudskiego.
15. Oleśnica, 11 listopada – Wojewódzkie Obchody Narodowego Święta Niepodległości.

ZAŁĄCZNIK NR 9:
GROBY WETERANÓW, KTÓRYCH WYKONANIE LUB RENOWACJA ZOSTAŁY SFINANSOWANE Z URZĘDU PRZEZ PION UPAMIĘTNIANIA WALK I MĘCZEŃSTWA IPN

Centrala BUWiM

1. Sydney, Australia – wykonanie na Cmentarzu Eastern Suburbs Memorial pomnika nagrobnego śp. kpt. Franciszka Antoniego Wizy, pilota Polskich Sił Powietrznych na Zachodzie, trzykrotnego zwycięzcy powietrznego w bojach z samolotami Luftwaffe, zmarłego po wojnie w Australii.
2. Warszawa – na Cmentarzu Powązkowskim przeprowadzono prace remontowo-konserwatorskie nagrobka na mogile ppłk. Mariana Chodackiego, żołnierza Legionów Polskich, uczestnika wojny polsko-bolszewickiej.
3. Warszawa – na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach wykonanie pomnika nagrobnego na mogile mjr. Czesława Zajączkowskiego.
4. Wilno – na Cmentarzu Bernardyński wykonanie remontu nagrobka na mogile weteranki Stefanii Janiczakowej „Stelli".
5. Wilno – na Cmentarzu na Starej Rossie wykonanie remontu nagrobka na mogile weterana Michała Zawadzkiego.

OBUWiM Gdańsk

1. Dąbie Kujawskie – wykonanie remontu zabytkowego nagrobka weterana insurekcji kościuszkowskiej Tomasza Boguckiego na cmentarzu parafialnym.
2. Dąbrówka – wykonanie remontu nagrobka weterana powstańca styczniowego Ignacego Kuchty na cmentarzu parafialnym w Dąbrówce koło Bobowa.
3. Grudziądz – wykonanie nagrobka weterana powstania warszawskiego, żołnierza AK Eugenii Mireckiej na cmentarzu farnym.
4. Kwidzyn – wykonanie remontu nagrobka weterana powstania wielkopolskiego Władysława Wolniewicza.
5. Nowe Miasto Lubawskie – wykonanie remontu nagrobka weterana powstańca styczniowego Franciszka Klonowskiego na cmentarzu parafii Św. Tomasza Apostoła.
6. Sopot – wykonanie na cmentarzu katolickim nowego nagrobka na mogile Władysława Buszkiewicza „Głoga", obrońcy ojczyzny w 1939 r., w czasie II wojny światowej żołnierza Związku Walki Zbrojnej i Armii Krajowej, działacza antykomunistycznego, współpracownika Komitetu Samoobrony Społecznej „KOR" i Wolnych Związków Zawodowych Wybrzeża.
7. Sztum – wykonanie remontu nagrobka weterana płk. Augusta Brochwicz-Donimirskiego, powstańca wielkopolskiego, działacza plebiscytowego na Powiślu, współtwórcy Armii Ochotniczej na Pomorzu, na cmentarzu parafialnym przy kościele św. Anny w Sztumie.

OBUWiM Katowice

1. Chorzów – remont na starym cmentarzu parafialnym przy ul. Kalusa grobu Pawła Bełkota oraz grobu śp. Jana Kłaczki, uczestników III powstania śląskiego.
2. Katowice – remont na cmentarzu parafialnym przy ul. Francuskiej grobu Józefa Grzegorzka, pierwszego komendanta Polskiej Organizacji Wojskowej Górnego Śląska, jednego z organizatorów I powstania śląskiego, działacza plebiscytowego, uczestnika III powstania śląskiego, więźnia KL Dachau.

OBUWiM Kraków

1. Borzęcin – wykonanie tablicy nagrobnej upamiętniającej legionistę Adama Sadowskiego na grobie weterana walk o wolność i niepodległość Polski.
2. Jordanów – nowy pomnik na grobie płk. Mariana Hyli.
3. Kraków, cmentarz Rakowicki – nowy pomnik na grobie Adama Chudzika; rekonstrukcja nagrobka Leonarda Dunin-Brzezińskiego; rekonstrukcja nagrobka Adama Gorczycy oraz Stanisława Dobrzyńskiego; nowy pomnik na grobie gen. Tadeusza Bieńkowicza.
4. Ołpiny – nowy pomnik na grobie Władysława Stanuli.
5. Sancygniów – nowy pomnik na grobie Henryka Leksa.

OBUWiM Lublin

1. Lublin – na cmentarzu komunalnym przy ul. Białej, remont grobu weterana powstania styczniowego Jana Królikowskiego.
2. Lublin – na cmentarzu przy ul. Lipowej, remont grobu weterana powstania listopadowego i styczniowego Seweryna Liniewskiego oraz weterana powstania styczniowego Andrzeja Kondrackiego
3. Lublin – cmentarz przy ul. Unickiej, wykonanie nowego nagrobka na grobie weterana wojny 1939 r. Wacława Kołodziejczyka.
4. Mełgiew – na cmentarzu parafialnym, wykonanie nowego nagrobka na grobie weterana Edwarda Guza, żołnierza Legionów Polskich.
5. Nielisz – na cmentarzu parafialnym, wykonanie nowego nagrobka na grobie weterana Wacława Mazura, żołnierza BCh.
6. Radom – na cmentarzu przy ul. Limanowskiego, remont grobu weterana wojny polsko-bolszewickiej mjr. Józefa Marjańskiego.
7. Targowisko – na cmentarzu parafialnym, remont grobu weterana powstania styczniowego Władysława Bine.
8. Wojsławice – cmentarz parafialny, remont grobu weterana powstania styczniowego Szymona Typczyńskiego.
9. Wola Wereszczyńska – wykonanie grobu weterana Adeli Zielińskiej, łączniczki AK-WiN.
10. Żabianka – remont mogiły weterana powstania styczniowego ks. Jakuba Węglewskiego.

OBUWiM Łódź

1. Łódź – renowacja grobu weterana powstania styczniowego Edmunda Wolskiego na cmentarzu rzymskokatolickim pw. Św. Józefa.
2. Maluszyn – renowacja grobu weteranów powstania styczniowego Michała Fatygi i Karola Milde na cmentarzu parafialnym.

3. Parzęczew – renowacja grobu weterana powstania styczniowego Wincentego Bagińskiego na cmentarzu rzymskokatolickim pw. Św. Rocha.
4. Wielenin – renowacja grobu weterana powstania styczniowego Honoriusza Konopnickiego na cmentarzu parafialnym.

OBUWiM Poznań

1. Kolniczki – wykonanie nowego nagrobka na grobie Mateusza Sadowskiego na cmentarzu parafialnym.
2. Kożuchów – wykonanie nowego nagrobka na grobie weterana powstania warszawskiego Ewy Lewickiej na cmentarzu komunalnym przy ul. Kolorowej.
3. Nowe Miasto nad Wartą – wykonanie nowego nagrobka na grobie Marcina Harwozińskiego na cmentarzu parafialnym.
4. Poznań – wykonanie nowego nagrobka na grobie weterana powstania wielkopolskiego Jana Blandzi na cmentarzu parafialnym przy ul. Bluszczowej.
5. Poznań – wykonanie nowego nagrobka na grobie weterana Poznańskiego Czerwca 1956 Włodzimierza Plencnera na cmentarzu parafialnym przy ul. Łowmiańskiego.
6. Słupia – wykonanie nowego nagrobka na grobie weterana Poznańskiego Czerwca 1956 Hieronima Zielonackiego na cmentarzu parafii pw. Wszystkich Świętych.

OBUWiM Rzeszów

1. Strzyżów – wykonanie prac remontowo-budowlanych nagrobka Antoniego Feliksa Jabczyńskiego, powstańca styczniowego, który walczył pod rozkazami płk. Marcina Borelowskiego Lelewela".

OBUWiM Szczecin

1. Mieszkowice – wykonanie na cmentarzu komunalnym w Mieszkowicach nowego nagrobka dla uczestnika bitwy o Monte Cassino kpr. Bolesława Maculewicza.

OBUWiM Warszawa

1. Warszawa – wykonanie na Cmentarzu Powązki Wojskowe remontu nagrobka Romana Siekiel-Zdzienickiego, weterana walk o wolność i niepodległość Polski, bohatera wojny polsko-bolszewickiej i III powstania śląskiego.
2. Warszawa – wykonanie na cmentarzu przy ul. Mehoffera remontu nagrobka weterana Władysława Bartczaka, odznaczonego medalem „Za Udział w Wojnie Obronnej w 1939 r.", więźnia sowieckich i niemieckich obozów jenieckich, z których uciekł i następnie walczył w polskich oddziałach w Szwajcarii, we Francji oraz w Wielkiej Brytanii.

OBUWiM Wrocław

1. Lądek Zdrój – urządzenie na cmentarzu parafialnym mogiły Tadeusza Nogasa – żołnierza II batalionu Strzelców Śląskich, uczestnika III powstania śląskiego oraz grupy o charakterze dywersyjnym „Wawelsberga" w okresie III powstania śląskiego.

2. Wałbrzych – nowy grób-pomnik Jana Kota, żołnierza Legionów Polskich, uczestnika wojny polsko-bolszewickiej, działacza polonijnego we Francji, na cmentarzu parafialnym przy kościele pw. św. Anny
3. Wrocław – nowy grób-pomnik Jana Dymka, żołnierza Narodowych Sił Zbrojnych, ofiary zbrodni komunistycznej na cmentarzu Osobowickim.
4. Wrocław – nowy grób-pomnik Antoniego Niewęgłowskiego, żołnierza II Korpusu Polskiego, uczestnika bitwy pod Monte Cassino na cmentarzu Grabiszyńskim.

ZAŁĄCZNIK NR 10:
GROBY WOJENNE, KTÓRYCH WYKONANIE LUB RENOWACJA ZOSTAŁY SFINANSOWANE LUB WSPÓŁFINANSOWANE PRZEZ PION UPAMIĘTNIANIA WALK I MĘCZEŃSTWA IPN

BUWiM (Centrala)

1. Bydgoszcz – wykonanie centralnych elementów kwatery żołnierzy niezłomnych – bohaterów podziemia antykomunistycznego na cmentarzu komunalnym przy ul. Kcyńskiej.
2. Cieszanów – remont nagrobków na cmentarzu parafialnym na mogiłach Józefa Kowalskiego, porucznika rezerwy Wojska Polskiego i Mieczysława Białozorskiego.
3. Fürstenberg, Niemcy – remont nagrobka na mogile Marka Rzewuskiego, polskiego dziecka, ofiary KL Ravensbrück, na cmentarzu miejskim.
4. Kobyłka – wykonanie na cmentarzu parafialnym przy ul. Ks. Franciszka Marmo dwóch nagrobków na mogiłach nieznanych ofiar II wojny światowej.
5. Kraków – wykonanie na cmentarzu Rakowickim pomnika nagrobnego będącego głównym elementem Kwatery Żołnierzy Podziemia Niepodległościowego.
6. Lublin – remont mogiły zbiorowej Dzieci Zamojszczyzny na cmentarzu rzymskokatolickim przy ul. Lipowej.
7. Łęczyca – przeprowadzenie na cmentarzu parafii pw. św. Andrzeja Apostoła prac remontowo-konserwacyjnych mogiły ppor. Jana Kierońskiego, komendanta obwodu POW w Łęczycy, pierwszego komenda Powiatowej Policji Państwowej w Łęczycy, uczestnika wojny polsko-bolszewickiej.
8. Łęczyca – remont nagrobka na mogile Mariana Antczaka, poległego podczas służby dla ojczyzny, na cmentarzu parafialnym.
9. Murzynno – remont mogił żołnierzy polskich poległych w 1939 r. na cmentarzu w Gniewkowie.
10. Równe (Ukraina) – wykonanie na cmentarzu katolickim przy ul. Dubieńskiej 186 tabliczek inskrypcyjnych na krzyżach znajdujących się na mogiłach w kwaterze Wojska Polskiego.
11. Rusape, Marondera, Kadoma (Zimbabwe) – konserwacja nagrobków na polskich cmentarzach wojennych, które są pozostałościami po obozach polskich wychodźców z Syberii.
12. Silna – wykonanie na cmentarzu parafialnym nagrobka na mogile Antoniego Palucha, polskiego strażnika granicznego, który poległ na posterunku 1 września 1939 r.
13. Warszawa – przeprowadzenie na cmentarzu Powązkowskim prac remontowo-konserwacyjnych mogiły szer. Witolda Witkowskiego, poległego w obronie Lwowa 21 stycznia 1919 r.
14. Warszawa – przeprowadzenie na cmentarzu Powązkowskim prac remontowo-konserwatorskich mogiły ppor. Edwarda Sachsa, uczestnika wojny polsko-bolszewickiej.
15. Warszawa – przeprowadzenie na cmentarzu Wojskowym na Powązkach prac remontowo-konserwacyjnych 18 nagrobków w kwaterze Wojska Polskiego 1920 r.
16. Zembrów, gm. Sabnie – remont nagrobka na mogile Michała Demideckiego-Demidowicza, żołnierza Wojska Polskiego, który zginął w wojnie polsko-bolszewickiej.

OBUWiM Białystok

1. Augustów – wykonanie na cmentarzu parafialnym remontu grobu wojennego Stanisława Kluby – ułana 2. szwadronu 16. Pułku Ułanów Wielkopolskich, ochotnika poległego w obronie ojczyzny pod wsią Wysoki Most.
2. Suwałki – wykonanie na cmentarzu parafialnym remontu grobu wojennego Stanisława Wiśniewskiego „Zagłoby" (żołnierza Armii Krajowej i Zrzeszenia WiN).
3. Zielona – wykonanie na cmentarzu parafialnym remontu grobu żołnierzy ochotników z 1920 r. i nieznanych żołnierzy z 11. Pułku Ułanów Legionowych im. marsz. Edwarda Rydza-Śmigłego.

OBUWiM Gdańsk

1. Bydgoszcz – wykonanie na cmentarzu komunalnym przy ul. Kcyńskiej w Kwaterze Żołnierzy Niezłomnych Wyklętych sześciu nagrobków dla odnalezionych szczątków żołnierzy wyklętych: st. sierż. Floriana Dutkiewicza, st. sierż. Ludwika Augustyniaka, ppor. Tadeusza Ośko, Zbigniewa Rostka i dwóch nagrobków NN ofiar zbrodni komunistycznych.
2. Krasna Łąka – wyremontowanie tablicy inskrypcyjnej z symbolem Grudnia '70 na nagrobku rodzinnym ofiary zbrodni komunistycznej Stefana Mosiewicza.
3. Lisewo Kościelne – wykonanie na cmentarzu parafii pw. św. Marii Magdaleny i św. Wojciecha remontu zabytkowej mogiły zbiorowej powstańców wielkopolskich z 1919 r.
4. Sadki – wykonanie na cmentarzu parafii pw. św. Wojciecha remontu zabytkowego nagrobka wojennego powstańca wielkopolskiego Floriana Kmieciaka.

OBUWiM Kraków

1. Jangrot – wykonanie na cmentarzu parafialnym nowego pomnika na grobie Adama Tarnowskiego, działacza WiN, zamordowanego przez funkcjonariuszy UB 10 października 1946 r.
2. Kościelec – wykonanie na cmentarzu parafialnym nowego pomnika na grobie Stanisława Grudnia i Franciszka Kozłowskiego, żołnierzy AK poległych w walce z Niemcami w obronie Skalbmierza 5 sierpnia 1944 r. Remont współfinansowany przez Małopolski Urząd Wojewódzki.
3. Kraków – budowa pomnika głównego oraz grobów ks. Władysława Gurgacza, Ryszarda Kłaputa i Tadeusza Zajączkowskiego w Kwaterze Żołnierzy Podziemia Niepodległościowego 1939–1963 na cmentarzu Rakowickim.
4. Olszówka – wykonanie na cmentarzu parafialnym nowego pomnika na grobie Zbigniewa Kondala, oficera AK i 1. PSP, zastrzelonego przez funkcjonariuszy UB 4 lipca 1945 r.
5. Szczucin – wykonanie na cmentarzu parafialnym nowego pomnika na grobie Ignacego Boducha, żołnierza AK, zamordowanego przez funkcjonariuszy UB 25 lipca 1945 r.

OBUWiM Lublin

1. Chełm – wykonanie na cmentarzu parafialnym nowego nagrobka na grobie wojennym legionisty Stanisława Figlera.
2. Kraśnik – wykonanie na cmentarzu parafialnym nowej mogiły zbiorowej żołnierzy Wojska Polskiego z 1939 r. oraz ludności cywilnej zamordowanej w okresie okupacji.
3. Księżpol – wykonanie nowych krzyży i obrzeży w kwaterze żołnierzy Wojska Polskiego poległych w 1939 r.

4. Lublin – remont nagrobka legionisty Franciszka Stetkiewicza na cmentarzu przy ul. Lipowej.
5. Lublin – remonty grobów na cmentarzu komunalnym przy ul. Białej: Jerzego Skarbka Rudzkiego, żołnierza Wojska Polskiego z okresu wojny polsko-bolszewickiej, i Adama Jóźwika, żołnierza Wojska Polskiego, poległego w 1939 r.
6. Lublin – wykonanie nowej płyty z inskrypcją na grobie wojennym Józefa Wójcika na cmentarzu przy ul. Unickiej.
7. Piaski – wykonanie na cmentarzu parafialnym nowego krzyża i obrzeży w kwaterze żołnierzy Wojska Polskiego poległych w 1939 r.
8. Przysiółek – wykonanie na cmentarzu parafialnym nowego nagrobka na mogiłach: ppor. Władysława Kostrzewskiego, żołnierza Wojska Polskiego poległego w 1939 r., oraz NN żołnierza Wojska Polskiego poległego w 1939 r.
9. Różanka – wykonanie na cmentarzu parafialnym nowego nagrobka na grobie wojennym żołnierza AK-WiN Józefa Szypulskiego, zamordowanego przez funkcjonariuszy UBP.
10. Sahryń – wykonanie nowego nagrobka na mogile żołnierzy Wojska Polskiego poległych we wrześniu 1939 r. w Sahryniu.
11. Siedliska – wykonanie na cmentarzu parafialnym nowego nagrobka na mogile NN żołnierza Wojska Polskiego poległego w okresie 1918–1919.
12. Tarnogród – remont na cmentarzu parafialnym mogiły zbiorowej żołnierzy Wojska Polskiego poległych w 1939 r.
13. Trzeszczany – remont mogiły zbiorowej żołnierzy Wojska Polskiego poległych w wojnie polsko-bolszewickiej.
14. Werbkowice – wykonanie na cmentarzu parafialnym nowego nagrobka na mogile zbiorowej Bronisława Prystupy i Tadeusza Prystupy, zamordowanych przez UPA w 1943 r.

OBUWiM Łódź

1. Łódź – remont grobu wojennego Jurka Rutkowskiego, ofiary niemieckiego obozu dla polskich dzieci przy ul. Przemysłowej w Łodzi. Grób znajduje się na cmentarzu rzymskokatolickim pw. św. Wojciecha w Łodzi.
2. Niesułków – remont na cmentarzu parafialnym grobu wojennego żołnierzy 2. Armii WP z okresu II wojny światowej.
3. Złoczew – remont na cmentarzu parafialnym grobu wojennego w Złoczewie Jana Zaradniewicza, murarza ze Złoczewa, jednej z ok. 200 ofiar zbrodniczej pacyfikacji miasteczka, którą przeprowadzili żołnierze niemieccy 4 września 1939 r.

OBUWiM Rzeszów

1. Kosina – wykonanie nowego nagrobka na miejscu pochówku Michała Szydłowskiego, który ocalił od śmierci kilkunastu Polaków, za co prawdopodobnie został zastrzelony przez niemieckiego żołnierza. Jego szczątki zostały odnalezione i pochowane na cmentarzu w Kosinie.

OBUWiM Szczecin

1. Stargard – wykonanie płyty nagrobnej upamiętniającej por. rezerwy Bogusława Łubieńskiego, obrońcę ojczyzny w wojnie polsko-bolszewickiej w latach 1919–1921, posła na Sejm RP IV Kadencji w latach 1935–1938, uczestnika wojny obronnej w 1939 r.

OBUWiM Warszawa

1. Jadłowo – wykonanie remontu nagrobka nieznanego z nazwiska żołnierza Wojska Polskiego, poległego w wojnie obronnej 1939 r. i pochowanego na cmentarzu przy parafii pw. św. Jakuba Apostoła.
2. Nowy Dwór Mazowiecki – wykonanie remontu dwóch nagrobków na mogiłach żołnierzy Wojska Polskiego, poległych we wrześniu 1939 r. i pochowanych w kwaterze wojennej na cmentarzu przy parafii pw. św. Michała Archanioła.
3. Warszawa-Radość – wykonanie remontu pomnika usytuowanego na zbiorowej mogile nieznanych z nazwiska żołnierzy polskich, poległych podczas II wojny światowej i pochowanych na cmentarzu parafialnym przy ul. Izbickiej.

OBUWiM Wrocław

1. Wrocław – wykonanie krypty grobowej w kwaterach wojennych cmentarza Osobowickiego, w której zostały złożone szczątki ofiar zbrodni komunistycznych ekshumowane w czasie prac prowadzonych przez IPN w latach 2011–2012.

ZAŁĄCZNIK NR 11:
UPAMIĘTNIENIA, KTÓRYCH WYKONANIE LUB RENOWACJA ZOSTAŁY SFINANSOWANE LUB BYŁY WSPÓŁFINANSOWANE PRZEZ PION UPAMIĘTNIANIA WALK I MĘCZEŃSTWA IPN

Centrala BUWiM

1. Balatonboglar (Węgry) – wykonanie na dziedzińcu Domu Przyjaźni Polsko-Węgierskiej pomnika rtm. Witolda Pileckiego.
2. Bikówek – wykonanie w szkole podstawowej tablicy poświęconej patronowi szkoły gen. bryg. Janowi Kowalewskiemu, matematykowi i kryptologowi, który złamał sowieckie szyfry w czasie wojny z bolszewikami.
3. Chełsty, gm. Różan – przeprowadzenie prac remontowych oraz wykonanie nowych elementów upamiętnienia mieszkańców zamordowanych przez Niemców w czasie II wojny światowej.
4. Częstochowa – wykonanie na skwerze dh. Zygmunta Łęskiego pomnika poświęconego Szarym Szeregom Okręgu Częstochowskiego w latach 1939–1945.
5. Dęblin – wykonanie elementów upamiętnienia Alei Rodzin Dęblińskich Niosących Pomoc Żydom w Czasach Holokaustu.
6. Długie, gm. Zarszyn – przeprowadzenie prac renowacyjno-konserwatorskich pomnika poświęconego poległym w I i II wojnie światowej.
7. Dołhobyczów – wykonanie pomnika upamiętniającego bohaterów zwycięskiej bitwy pod Dołhobyczowem 10 grudnia 1918 r.
8. Douglas, Szkocja – przeprowadzenie prac remontowo-konserwacyjnych trzech pomników poświęconych 10. Brygadzie Kawalerii Pancernej, jednostek Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie, znajdujących się w Polskim Ogrodzie Pamięci.
9. Gdańsk – wykonanie w Szkole Podstawowej nr 58 dwóch tablic poświęconych patronowi szkoły ppor. Kazimierzowi Sołtysikowi, uczestnikowi walk o granice II RP w wojnie z Ukraińcami i bolszewikami 1919–1920.
10. Glinica – wykonanie Pomnika Bohaterów Powstań Śląskich.
11. Huta Brzuska, gm. Bircza – wykonanie obelisku poświęconego żołnierzom Armii Krajowej, Narodowego Zjednoczenia Wojskowego oraz Lokalnej Samoobronie broniącym ludności gminy Bircza w czasie okupacji niemieckiej i terroru nacjonalistów ukraińskich po zakończeniu II wojny światowej.
12. Kraków – wykonanie na cmentarzu Rakowickim pomnika gen. Bolesława Wieniawy-Długoszowskiego.
13. Kraków – wykonanie w siedzibie Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego tablicy poświęconej gen. bryg. Augustowi Emilowi Fieldorfowi.
14. Krokowa – wykonanie na parkingu, przy drodze leśnej łączącej miejscowości Wierzchucino i Białogóra Pomnika Lotników Amerykańskich, poległych 9 kwietnia 1944 r. podczas nalotów sił sprzymierzonych na strategiczne cele w III Rzeszy i okupowanej Polsce.

15. Leszna Górna, gm. Goleszów – wykonanie remontu tablicy pamiątkowej wraz z umieszczeniem nowej inskrypcji na Pomniku Partyzantów.
16. Lipsko, gm. Narol – przeprowadzenie prac remontowo-konserwacyjnych pomnika upamiętniającego szer. Kazimierza Brzyskiego, żołnierza Wojska Polskiego.
17. Łambinowice – przeprowadzenie prac renowacyjno-konserwatorskich Pomnika Powstańców Warszawskich – Jeńców Stalagu 344 Lamsdorf znajdującego się na terenie Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych.
18. Mamlicz, gm. Barcin – przeprowadzenie prac remontowo-konserwacyjnych pomnika poświęconego poległym i pomordowanym w czasie powstania wielkopolskiego oraz podczas II wojny światowej.
19. Mielec – wykonanie odlewu w brązie postaci mjr. Hieronima Dekutowskiego „Zapory" i chor. Wojciecha Lisa „Mściciela", będących częścią Pomnika Żołnierzy Niezłomnych zlokalizowanego w Parku Leśnym „Góra Cyranowska".
20. Mississauga, Kanada – wykonanie na terenie Polskiego Centrum im. Jana Pawła II pomnika Spirala Zwycięstwa, upamiętniającego udział polskich lotników w bitwie o Anglię.
21. Mosty Wielkie (Ukraina) – przeprowadzenie prac remontowo-konserwacyjnych pomnika upamiętniającego Polaków pomordowanych przez OUN-UPA.
22. Niegosławice – wykonanie Pomnika Nieznanego Żołnierza, poświęconego obrońcom ojczyzny oraz poległym i pomordowanym w walce z sowieckim i niemieckim najeźdźcą w latach 1939–1945.
23. Nowe, gm. Krośniewice – wykonanie na terenie Szkoły Podstawowej im. gen. Władysława Andersa pomnika patrona szkoły.
24. Orchard Lake (USA) – wykonanie na terenie Polskiej Misji Katolickiej upamiętnienia w postaci popiersia gen. Józefa Hallera.
25. Pawłowo Kościelne, gm. Czernice Borowe – wykonanie w kościele parafii pw. św. Macieja tablicy poświęconej poległym żołnierzom Narodowego Zjednoczenia Wojskowego z patrolu chor. Stanisława Kakowskiego „Kaźmierczuka" wchodzącego w skład oddziału ppor. Mieczysława Dziemieszkiewicza „Roja".
26. Pilica – wykonanie przed budynkiem Zespołu Szkół przy ul. Zamkowej pomnika trzech generałów Wojska Polskiego urodzonych w Pilicy (gen. Aleksandra Osińskiego, gen. Stefana Hubickiego, gen. Wacława Piekarskiego).
27. Poznań – wykonanie w kościele garnizonowym pw. Podwyższenia Krzyża Świętego tablicy upamiętniającej kapelanów katyńskich.
28. Pradła, gm. Kroczyce – przeprowadzenie prac remontowo-konserwacyjnych pomnika upamiętniającego żołnierzy Batalionów Chłopskich poległych w czasie II wojny światowej.
29. Pruszków – przeprowadzenie w Parku Potulickich prac remontowych Miejsca Pamięci Polaków zamordowanych w egzekucji dokonanej przez gestapo w 1943 r.
30. Przemyśl – wykonanie na terenie jednostki wojskowej 5. batalionu strzelców podhalańskich Pomnika Podhalańczyka jako uosobienia tradycji wojsk podhalańskich.
31. Przemyśl – wykonanie tablicy upamiętniającej przemyskich radnych zamordowanych przez Sowietów w latach 1940–1941.
32. Puszcza Augustowska – wykonanie upamiętnienia męczenników z lipca 1945 r. w miejscu tymczasowego obozu ofiar obławy augustowskiej na skrzyżowaniu dróg Giby–Rygol oraz Frącki–Stanowisko.
33. Radom – wykonanie w kościele garnizonowym pw. św. Stanisława Biskupa tablicy upamiętniającej kapelanów katyńskich.
34. Radymno – wykonanie na cmentarzu komunalnym upamiętnienia Brunona Stanisława Gruszki, działacza gospodarczego, politycznego i społecznego okresu międzywojennego.
35. Reykjavik (Islandia) – wykonanie na cmentarzu Fossvogi upamiętnienia poległych marynarzy z załogi SS „Wigry".

36. Święty Krzyż – wykonanie w klasztorze świętokrzyskim tablicy upamiętniającej kapelanów katyńskich.
37. Tarnobrzeg – przeprowadzenie prac renowacyjno-konserwatorskich pomnika kpt. Józefa Sarny, dowódcy obrony przeprawy przez Wisłę w pobliżu Tarnobrzega w czasie kampanii wrześniowej 1939.
38. Ustrzyki Dolne – wykonanie w Powiatowej i Miejskiej Bibliotece Publicznej tablicy upamiętniającej postać Chaima Eissa, członka Grupy Ładosia.
39. Warszawa – prace remontowo-konserwatorskie 22 tablic oraz wykonanie 19 nowych tablic upamiętniających ofiary zbrodni katyńskiej w Kaplicy Katyńskiej w kościele św. Krzyża.
40. Warszawa – prace remontowo-konserwatorskie Pomnika Symbolicznej Mogiły Sybiraków na cmentarzu Wojskowym na Powązkach.
41. Warszawa – przeprowadzenie prac renowacyjno-konserwatorskich pomnika poświęconego Pamięci Druhów Sokołów na terenie kościoła pw. Matki Bożej Różańcowej.
42. Warszawa – wykonanie na budynku przy pl. Powstańców Warszawy 2 tablicy upamiętniającej 40. rocznicę rejestracji Związku NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność".
43. Warszawa – wykonanie na budynku przy ul. Marszałkowskiej 15A tablicy upamiętniającej Stanisława Peszyńskiego, obrońcy ojczyzny w wojnie polsko-bolszewickiej, urzędnika Miasta Stołecznego Warszawy, w czasie okupacji niemieckiej członka tajnej rady adwokackiej oraz szefa Sekcji Kontroli w Delegaturze Rządu.
44. Warszawa – wykonanie szklanej tablicy pamiątkowej upamiętniającą gen. Augusta Emila Fieldorfa „Nila" obok celi straceń w dawnym areszcie śledczym przy Rakowieckiej 37.
45. Warszawa – wykonanie tablicy upamiętniającej stulecie utworzenia Centralnej Biblioteki Wojskowej przez marsz. Józefa Piłsudskiego.
46. Warszawa – wykonanie w budynku KGP szklanej tablicy upamiętniającej Państwowy Korpus Bezpieczeństwa.
47. Warszawa – wykonanie w Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL tablicy upamiętniającej płk. Łukasza Cieplińskiego i członków IV ZG WiN.
48. Wołosate, gm. Lutowiska – wykonanie pomnika poświęconego mieszkańcom ziemi bieszczadzkiej działającym w latach 1944–1989 w opozycji antykomunistycznej.
49. Żytomierz – wykonanie tablicy upamiętniającej postać płk. Franciszka Niepokólczyckiego, oficera ZWZ i Kedywu AK, uczestnika powojennego podziemia antykomunistycznego, prezesa Zrzeszenia WiN w latach 1945–1946.

OBUWiM Białystok

1. Augustów – wykonanie tablicy upamiętniającej żołnierzy 1. Pułku Ułanów Krechowieckich im. płk. Bolesława Mościckiego w stulecie nadania pułkowi Krzyża Srebrnego Orderu Virtuti Militari.
2. Bakałarzewo – wykonanie upamiętnienia ks. Romualda Jałbrzykowskiego, proboszcza bakałarzewskiego, oraz mieszkańców Bakałarzewa walczących o Polskę.
3. Białystok – wykonanie tablicy w hołdzie leśnikom i ich rodzinom, więźniom i ofiarom niemieckich obozów koncentracyjnych przy budynku Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych.
4. Białystok – wykonanie tablicy upamiętniającej Alfonsa Zgrzebnioka, wicewojewodę białostockiego w latach 1934–1936, dowódcę I i II powstania śląskiego, członka Naczelnej Komendy Wojsk Powstańczych III powstania śląskiego. Tablica znajduje się na budynku Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku.
5. Białystok – wykonanie tablicy upamiętniającej działaczy „Solidarności" na budynku, w którym od 1980 r. mieściła się siedziba MKZ i Regionu Białostockiego NSZZ „Solidarność". Tablica znajduje się na budynku Pierwszego Urzędu Skarbowego w Białymstoku.

6. Giżycko – wykonanie tablicy upamiętniającej kpt. Józefa Kalecińskiego „Adila", uczestnika wojny polsko-bolszewickiej, szefa Biura Informacji i Propagandy Obwodu AK Lida, po wojnie nauczyciela matematyki w LO w Giżycku. Tablica znajduje się na budynku I LO w Giżycku.
7. Grajewo – wykonanie upamiętnienia Polaków z ziemi grajewskiej deportowanych w głąb ZSRS.
8. Kętrzyn – wykonanie modelu popiersia gen. bryg. Stefana Pasławskiego, patrona Oddziału Warmińsko-Mazurskiego Straży Granicznej w Kętrzynie.
9. Łomża – wykonanie projektu tablicy upamiętniającej gimnazjalistów łomżyńskich poległych w powstaniu styczniowym. Model tablicy wykonany został przez siostrę Urszulę Sępkowską ze Zgromadzenia Sióstr Służek NMP Niepokalanej w Łomży.
10. Nowe Piekuty – wykonanie tablicy poświęconej żołnierzom patrolu Eugeniusza Tymińskiego „Rysia" z oddziału Henryka Kamieńskiego „Huzara", poległym w miejscowościach Nowe Żochy i Wyliny Ruś 30 maja 1951 r.
11. Nowe Piekuty – wykonanie tablicy upamiętniającej Polaków ratujących Żydów. Tablica znajduje się na budynku Urzędu Gminy Nowe Piekuty przy ul. Głównej 8.
12. Nowinka – wykonanie remontu miejsca pamięci w formie obelisku wraz z inskrypcją upamiętniającą żołnierzy Armii Krajowej w Nowince.
13. Olendy, gm. Rudka – remont miejsca pamięci – krzyża upamiętniającego Milenium Chrztu Polski we wsi Olendy – za którego postawienie mieszkańcy wsi byli szykanowani przez SB.
14. Olmonty – wykonanie renowacji krzyża z miejsca kaźni w lesie solnickim pod Olmontami. Uroczystość ponownego poświęcenia krzyża połączono z 75. rocznicą rozstrzelania w Olmontach żołnierzy Polski podziemnej przez Urząd Bezpieczeństwa w 1946 r.
15. Olsztyn – wykonanie tablicy poświęconej ppłk. Janowi Niemierskiemu „Kasperskiemu", m.in. komendantowi Straży Mazurskiej podczas plebiscytu w 1920 r. Tablica znajduje się na budynku Komendy Miejskiej Policji w Olsztynie, przy ul. Partyzantów 23.
16. Siemiatycze – wykonanie tablicy upamiętniającej młodzieżowe organizacje antykomunistyczne „Polscy Bojownicy Socjalizmu" i „Komitet Wolności Narodu Polskiego – Młode Orły". Tablica znajduje się na budynku Zespołu Szkół w Siemiatyczach.
17. Sokoły – wykonanie tablicy upamiętniającej ks. Zygmunta Ryszarda Laskowskiego (1949–2010), kapelana „Solidarności" i opiekuna NSZZ RI „Solidarność" w latach 80. XX w. Tablica w kościele pw. WNMP w Sokołach.
18. Suwałki – wykonanie tablicy upamiętniającej 100. rocznicę śmierci gen. dyw. Józefa Leśniewskiego, pierwszego ministra spraw wojskowych odrodzonej Rzeczypospolitej. Tablica znajduje się na budynku WKU w Suwałkach.
19. Szepietowo – wykonanie remontu pomnika w hołdzie Polakom rozstrzelanym przez NKWD 26 czerwca 1941 r., znajdującego się obok dawnej siedziby NKWD. Upamiętnienie poświęcone jest 9 Polakom, w tym Władysławowi Jurkowskiemu – 19-letniemu mieszkańcowi Szepietowa.
20. Szepietowo – wykonanie remontu pomnika poświęconego pierwszej polskiej załodze stacji Szepietowo i kolejarzom poległym podczas rozbrajania Niemców 11 listopada 1918 r.
21. Zambrów – wykonanie tablicy poświęconej 71. Pułkowi Piechoty, który w okresie międzywojennym stacjonował w Zambrowie, a w 1939 r. bronił ziemi zambrowskiej. Tablica znajduje się w kościele parafialnym pw. Trójcy Przenajświętszej w Zambrowie, który okresie międzywojennym pełnił funkcję kościoła garnizonowego.

OBUWiM Gdańsk

1. Bydgoszcz – realizacja tablicy pamięci Mariana Rejewskiego, wybitnego kryptologa i matematyka, w latach 1932–1939 pracownika Biura Szyfrów Oddziału II Sztabu Głównego WP, który złamał kod niemieckiej maszyny szyfrującej Enigma. Uroczyste odsłonięcie tablicy w siedzibie Delegatury IPN przy Sali, której M. Rejewski został patronem, planowane jest na luty 2022 r.

2. Gdynia – realizacja pomnika pamięci żołnierzy WP, obrońców polskiego Wybrzeża we wrześniu 1939 r. oraz ofiar cywilnych zbrodni niemieckich z okresu II wojny światowej na miejscu ich pierwszego spoczynku, na byłym cmentarzu w Gdyni-Pogórzu. Na pomniku widnieją inskrypcje z imiennymi listami pochowanych.
3. Gdynia – w 43. rocznicę powstania Wolnych Związków Zawodowych Wybrzeża wykonanie tablicy pamięci Władysława Buszkiewicza „Głoga", obrońcy Ojczyzny w 1939 r., żołnierza Związku Walki Zbrojnej i Armii Krajowej, współpracownika Komitetu Samoobrony Społecznej „KOR" i WZZ Wybrzeża przy ul. Obrońców Wybrzeża 13, w miejscu zamieszkania bohatera.
4. Gdynia – wykonanie tablicy pamiątkowej w budynku Uniwersytetu Morskiego, poświęconej działaczom młodzieżowej, antykomunistycznej organizacji niepodległościowej Krajowy Ośrodek „Kraj", skazanym przez WSR w Gdańsku na kary pozbawienia wolności.
5. Lipowa Tucholska – realizacja tablicy pamiątkowej poświęconej sanitariuszce 5. Brygady Wileńskiej AK Danucie Siedzikównie na stacji kolejowej, skąd wyruszyła w swoją ostatnią misję do Gdańska, która zakończyła się aresztowaniem i śmiercią 28 sierpnia 1946 r.
6. Lubstynek – wykonanie tablicy edukacyjnej „Plebiscyt na Warmii, Mazurach i Powiślu" przy upamiętnieniu.
7. Parchanie – realizacja muralu historycznego na budynku Szkoły Podstawowej, poświęconego patronowi szkoły gen. Władysławowi Sikorskiemu.
8. Pogórze k. Gdyni – realizacja pomnika pamięci żołnierzy WP, obrońców polskiego Wybrzeża we wrześniu 1939 r. oraz ofiar cywilnych zbrodni niemieckich z okresu II wojny światowej na miejscu ich pierwszego spoczynku, na byłym cmentarzu w Pogórzu gm. Kosakowo.
9. Prabuty – wykonanie tablicy edukacyjnej Genocidium Atrox przy upamiętnieniu zbrodni wołyńskiej na cmentarzu komunalnym.
10. Skępe – wykonanie tablicy pamiątkowej poświęconej Antoniemu Puszkiewiczowi, Sprawiedliwemu wśród Narodów Świata, Polakowi, który w czasie II wojny światowej niósł pomoc żydowskim bliźnim, w budynku Szkoły Podstawowej im. Gustawa Zielińskiego przy ul. 1 Maja 89.

OBUWiM Katowice

1. Chorzów – wykonanie tablicy edukacyjnej przybliżającej historię niemieckich obozów znajdujących się w czasie II wojny światowej w Chorzowie-Batorym.
2. Mysłowice – wykonanie tablicy upamiętniającej siedzibę Głównego Szpitala Wojsk Powstańczych z okresu III powstania śląskiego.
3. Sosnowiec – wykonanie głazu z tablicą memoratywną upamiętniającą miejsce, w którym mieściły się niemieckie obozy w czasie II wojny światowej.
4. Zabrze – wykonanie tablicy upamiętniającej Emila Hadrosska, poległego w III powstaniu śląskim.

OBUWiM Kraków

1. Kielce – współfinansowanie budowy upamiętnienia Obrońców Kielc z 1939 r. oraz płk. Wacława Wilniewczyca, dowódcy 74. Górnośląskiego Pułku Piechoty z Lublińca.
2. Klimontów – tablica upamiętniająca lotników 24. Eskadry Rozpoznawczej Armii „Kraków" na pomniku.
3. Kraków – rekonstrukcja nagrobka żołnierzy Wojska Polskiego: Stefana Adamowicza, Michała Babrala, Ignacego Rymarczuka, Stefana Szklarza na cmentarzu Rakowickim.
4. Kraków – remont pomnika nagrobnego nagrobka Marii Dobrzańskiej – matki mjr. Henryka Dobrzańskiego „Hubala" na cmentarzu Rakowickim.
5. Kraków – tablica upamiętniająca gen. Franciszka Latinika w kościele garnizonowym pw. św. Agnieszki.

6. Nagłowice – tablica upamiętniająca Pawła Jasienicę, pisarza i oficera Armii Krajowej, na Pałacu Radziwiłłów.
7. Ryglice – tablica upamiętniająca żołnierzy Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość" z placówek Ryglice i Szerzyny na budynku Urzędu Miejskiego.
8. Zakopane – współfinansowanie budowy pomnika Powstańców Śląskich.
9. Bodzentyn – tablica upamiętniająca dowódców Zgrupowania Partyzanckiego Armii Krajowej „Ponury" – płk. Jana Piwnika „Ponurego" i Eugeniusza Kaszyńskiego „Nurta".
10. Jędrzejów – tablica na postumencie z popiersiem ppłk. Kazimierza Zenktelera, dowódcy frontu zachodniego w powstaniu wielkopolskim.
11. Kielce – tablica upamiętniająca gen. Bolesława Roję, dowódcę 4. Pułku Piechoty Legionów Polskich, na budynku Biura Wystaw Artystycznych.
12. Kraków-Nowa Huta – dwie tablice na pomniku z figurą Matki Bożej Królowej Pokoju upamiętniające duchownych katolickich prześladowanych i szykanowanych w latach 1944–1989.
13. Raciechowice – tablica wraz z emblematami na odnowionym pomniku upamiętniającym walkę żołnierzy Armii Krajowej z Niemcami 12 września 1944 r. przy moście w miejscowości Glichów.
14. Ryczów – remont pomnika upamiętniającego żołnierzy Gwardii Ludowej PPS, którzy zginęli w walce, niosąc pomoc więźniom obozu koncentracyjnego KL Auschwitz.
15. Skomielna Czarna – tablica upamiętniająca mieszkańców Kołomyi i Pokucia poległych w wojnach XX w. oraz zaginionych i pomordowanych w latach 1939–1945, umieszczona w kościele pw. Najświętszej Maryi Panny. We współpracy z OBUWiM we Wrocławiu.
16. Tarnów – tablica upamiętniająca gen. Józefa Gizę na budynku Placówki Straży Granicznej.
17. Tarnów – tablica upamiętniająca więźniów komunistycznego aparatu represji w dawnym budynku Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego.
18. Tymbark – odnowienie tablicy inskrypcyjnej na pomniku wzniesionym w 60. rocznicę odzyskania przez Polskę niepodległości.
19. Żegiestów-Zdrój – tablica upamiętniająca ks. Władysława Gurgacza w kościele pw. św. Kingi.

OBUWiM Lublin

1. Bójki – współudział w wykonaniu upamiętnienia ofiar okupacji niemieckiej oraz podkomendnych kpt. Zdzisława Brońskiego „Uskoka".
2. Czernięcin – wykonanie dwóch tablic upamiętniających zamordowanych przez NKWD i funkcjonariuszy MO z Krasnegostawu mieszkańców Czernięcina i sąsiednich miejscowości.
3. Lublin – wykonanie tablicy poświęconej Tadeuszowi Korolce w 1. Liceum Ogólnokształcącym im. St. Staszica.
4. Lublin – wykonanie tablicy informacyjnej upamiętniającej egzekucje ludności polskiej przeprowadzone przez Niemców w Rurach Jezuickich.
5. Łęczna – wykonanie tablicy upamiętniającej miejsce składania przysięgi przez żołnierzy podziemia antykomunistycznego.
6. Milejów – wykonanie tablicy upamiętniającej Janusza Rożka zaangażowanego w Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela, a następnie NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność".
7. Puławy – wykonanie tablicy upamiętniającej członków konspiracji młodzieżowej „Biało-Czerwona" w I Liceum Ogólnokształcącym im. ks. A.J. Czartoryskiego w Puławach.
8. Radecznica – wykonanie tablicy poświęconej kpt. Romanowi Szczurowi vel Szumskiemu „Halinie", „Nadziei", „Urszuli", żołnierzowi Korpusu Ochrony Pogranicza, Związku Walki Zbrojnej, Armii Krajowej, Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość", odsłoniętej w czasie uroczystości pogrzebowych kpt. Romana Szczura vel Szumskiego.
9. Sosnowica – wykonanie tablicy upamiętniającej miejsce zamordowania Czesława Czaplińskiego, żołnierza AK-DSZ-WiN.

10. Wólka Ratajska – wykonanie tablicy upamiętniającej Józefa Kłysia, żołnierza WP, NSZ, WiN oraz NZW.
11. Zamość – wykonanie tablicy poświęconej księżom Wołynia zamieszczonej w kościół pw. św. Jana Bożego.

OBUWiM Łódź

1. Anielin – wykonanie i montaż tablicy upamiętniającej mjr. Henryka Dobrzańskiego „Hubala".
2. Inowłódz – remont pomnika upamiętniającego 30 Polaków rozstrzelanych przez Niemców w lutym 1944 r. w Molkowym Rowie.
3. Jarocin – wykonanie tablicy poświęconej członkom młodzieżowej organizacji antykomunistycznej „Skrusz Kajdany" na elewacji I Liceum Ogólnokształcącego im. Tadeusza Kościuszki.
4. Łódź – wykonanie tablicy upamiętniającej 40. rocznicę tzw. marszu głodowego, będącego największą antyrządową manifestacją w okresie PRL.
5. Łódź – wykonanie tablicy upamiętniającej kapelanów Wojska Polskiego z ziemi łódzkiej (ofiary zbrodni katyńskiej) w kościele Parafii Wojskowej pw. św. Jerzego w Łodzi.
6. Łódź – wykonanie tablicy upamiętniającej włókniarki i włókniarzy łódzkich na elewacji CH „Manufaktura".
7. Pacyna – wykonanie w kościele pw. św. Wawrzyńca tablicy upamiętniającej Bronisława Żydowo, zamordowanego w obozie KL Mauthausen-Gusen.
8. Zelów – wykonanie i montaż tablicy upamiętniającej Zygmunta Wysockiego, żołnierza Polskiej Organizacji Wojskowej, uczestnika walk o granice w latach 1918–1920, naczelnika Ochotniczej Straży Pożarnej w Zelowie.

OBUWiM Poznań

1. Kocin, gm. Trzemeszno – II etap rewitalizacji pomnika poświęconego obrońcom Trzemeszna w 1939 r. w ramach współpracy z Gminnym Komitetem Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa w Trzemesznie oraz Gminą Trzemeszno.
2. Kościan – wykonanie tablic upamiętniających mieszkańców ziemi kościańskiej poległych w wojnie polsko-bolszewickiej 1919–1920, zawierających imiona i nazwiska żołnierzy. Upamiętnienie w ramach współpracy z Powiatem Kościan.
3. Poznań – wykonanie pomnika upamiętniającego powstańców wielkopolskich i uczestników wojny polsko-bolszewickiej, mieszkańców poznańskich Winiar. Rekonstrukcja obiektu z 1923 r. zniszczonego przez władze niemieckie podczas okupacji. Współdziałanie z Urzędem Miasta Poznania i Społecznym Komitetem Odbudowy Pomnika Poległych Winiarczyków.
4. Poznań – wykonanie tablicy upamiętniającej Konrada Doberschuetza, żołnierza AK, członka WSGO „Warta", uczestnika Poznańskiego Czerwca 56.
5. Poznań – wykonanie w parafii pw. św. Jadwigi Królowej tablicy upamiętniającej ks. mjr. Rudolfa Marszałka SChr w 110. rocznicę jego urodzin.
6. Rawicz – wykonanie pomnika upamiętniającego ofiary represji władz komunistycznych w Wojskowym Ośrodku Internowania w okresie stanu wojennego.
7. Września – wykonanie tablicy upamiętniającej 120. rocznicę Strajku Szkolnego Dzieci Wrzesińskich. Upamiętnienie zrealizowano w ramach współpracy z Miastem i Gminą Września oraz Muzeum im. Dzieci Wrzesińskich we Wrześni.
8. Zakrzewek – wykonanie na budynku szkoły podstawowej tablicy upamiętniającej trzech lotników poległych w czasie wojny polsko-bolszewickiej oraz II wojny światowej (Jerzego Herlaine, Stanisława Sztubę, Stefana Tabaczyńskiego), pochodzących z gminy Wierzbinek.

9. Zbrudzewo – wykonanie tablicy upamiętniającej oficerów WP, Tadeusza Skrzydlewskiego-Wattę i Jerzego Skrzydlewskiego, ofiary mordu katyńskiego. Współdziałanie z Urzędem Gminy Śrem i Szkołą Podstawową w Zbrudzewie.

OBUWiM Rzeszów

1. Lutcza – wykonanie tablicy upamiętniającej mieszkańców Lutczy, którzy działali w młodzieżowej organizacji Demokratyczna Armia Krajowa w latach 1949–1950.
2. Mielec – wykonanie tablicy upamiętniającej żołnierzy wyklętych umieszczonej na nowym pomniku poświęconym żołnierzom wyklętym.
3. Niechobrz – wykonanie tablicy upamiętniającej Józefa Kalandyka i Stanisława Kawę umieszczonej na ścianie przy Krzyżu Milenijnym w Niechobrzu.
4. Przemyśl – wykonanie tablicy upamiętniającej I Zebranie Delegatów Regionu NSZZ Solidarność w Przemyślu.
5. Przemyśl – wykonanie tablicy upamiętniającej Michała Kruka oraz muralu upamiętniającego Marię Grzegorzewską umieszczonych na ścianie Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Przemyślu.
6. Rzeszów – renowacja odnalezionej tablicy upamiętniającej żołnierzy 24. Pułku Ułanów im. Hetmana Wielkiego Koronnego Stanisława Żółkiewskiego, poległych pod Rzeszowem 8–9 września 1939 r.
7. Rzeszów – wykonanie tablicy upamiętniającej płk. Łukasza Cieplińskiego.
8. Sanok – wykonanie tablicy pamiątkowej poświęconej ofiarom niemieckich obozów koncentracyjnych przy Kościele Rektoralnym pw. św. Maksymiliana Marii Kolbego.
9. Ustrzyki Dolne – wykonanie tablicy upamiętniającej uczestników strajków rzeszowsko-ustrzyckich, która została umieszczona w sali obrad Urzędu Miejskiego.
10. Werynia – wykonanie muralu upamiętniającego mjr. Józefa Batorego na ścianie szkoły podstawowej.
11. Wołkowyja – wykonanie tablicy upamiętniającej osoby zamordowane przez UPA.

OBUWiM Szczecin

1. Darłowo – wykonanie tablicy poświęconej Polskiej Organizacji Wojskowej.
2. Stargard – wykonanie tablicy poświęconej Janowi Wojtowiczowi, westerplatczykowi, więźniowi niemieckiego obozu koncentracyjnego Bergen-Belsen.
3. Szczecin – wykonanie tablicy poświęconej ppłk. Stanisławowi Sędziakowi „Warcie”, patronowi 14. Zachodniopomorskiej Brygady Obrony Terytorialnej.
4. Szczecin – prezentacja nowego nagrobka Zygmunta Toczka na cmentarzu Centralnym w Szczecinie w ramach obchodów 51. rocznicy wydarzeń Grudnia’70.
5. Szczecin – posadzenie Dębów Pamięci dla uhonorowania ofiar zbrodni katyńskiej – mjr. Wojska Polskiego Piotra Woropaya-Hordziejewicza oraz starszego posterunkowego Policji Państwowej Czesława Dylaka – w ramach programu „Katyń… ocalić od zapomnienia”.

OBUWiM Warszawa

1. Pruszków – wykonanie tablicy poświęconej uczniom Liceum Ogólnokształcącego im. T. Zana w Pruszkowie, tworzących trzon Zgrupowania „Mazowsze” Antykomunistycznej Organizacji „Wolna Młodzież”, która działała w latach 1949–1953.

2. Warszawa – wykonanie tablicy na budynku Liceum Ogólnokształcącego im. Władysława IV poświęconej ofiarom Trybunału Armii Czerwonej.
3. Warszawa – wykonanie tablicy poświęconej pamięci Jana i Antoniny Żabińskich, która została umieszczona na Willi pod Zwariowaną Gwiazdą w warszawskim ZOO. Jan Żabiński, dyrektor warszawskiego ZOO, i jego żona Antonina za swoją działalność zostali uhonorowani tytułem Sprawiedliwy wśród Narodów Świata.
4. Warszawa – wykonanie tablicy poświęconej pamięci Jerzego i Zofii Doboszyńskich na budynku przy ul. Radzymińskiej 2. Doboszyńscy za swoją działalność zostali uhonorowani tytułem Sprawiedliwy wśród Narodów Świata.
5. Otwock – wykonanie kompleksowej renowacji Pomnika Niepodległości wraz z odnowieniem kolumny.
6. Otwock – oczyszczenie oraz przeniesienie tablicy upamiętniającej nauczycieli prowadzących tajne nauczanie w Otwocku w czasie okupacji niemieckiej, zlokalizowanej na budynku Szkoły Podstawowej nr 1.
7. Warszawa – wykonanie i montaż na ścianie budynku Domu Akademiczek i Zgromadzenia Sióstr Urszulanek Serca Jezusa Konającego tablicy upamiętniającej siostry urszulanki z patrolu sanitarnego, które zginęły w pierwszych godzinach powstania warszawskiego, ratując rannych pod niemieckim ostrzałem na rogu ulicy Gęstej i Browarnej.
8. Warszawa – wykonanie i montaż na ścianie budynku Mazowieckiego Oddziału Żandarmerii Wojskowej tablicy upamiętniającej Juliena Bryana, amerykańskiego fotoreportera – dokumentalistę zniszczeń Warszawy we wrześniu 1939 r., a także Annę Kostewicz, która poniosła śmierć podczas niemieckiego ataku lotniczego 13 września 1939 r.
9. Warszawa – wykonanie na ścianie budynku Instytutu Chemii Fizycznej PAN tablicy upamiętniającej więźniów Pawiaka straconych przez Niemców 9 listopada 1943 r. u zbiegu ówczesnych ulic Płockiej i Dworskiej.

OBUWiM Wrocław

1. Charbielin, gm. Głuchołazy – wykonanie tablicy pamiątkowej poświęconej Ofiarom Marszu Śmierci.
2. Kalinów – wykonanie pomnika nagrobnego na mogile pięciu nieznanych powstańców śląskich poległych 21 maja 1921 r. w bitwie o Górę Świętej Anny.
3. Łagiewniki – budowa pomnika rtm. Witolda Pileckiego.
4. Nysa – wykonanie i umieszczenie tablicy poświęconej internowanym i represjonowanym w stanie wojennym na murze Zakładu Karnego w Nysie.
5. Opole – budowa Pomnik Ofiar Zbrodni Katyńskiej przy kościele parafialnym pw. bł. Czesława Odrowąża. Współfinansowanie OBUWiM.
6. Opole – wykonanie i umieszczenie tablicy poświęconej internowanym i represjonowanym w stanie wojennym na murze Aresztu Śledczego w Opolu.
7. Opole – realizacja upamiętnienia, w opolskim kościele „Na Górce", Miłosza Michała Sołtysa, twórcy harcerstwa na Górnym Śląsku, urodzonego w Opolu, zamordowanego w 1945 r. w obozie koncentracyjnym w Buchenwaldzie. Wspólna inicjatywa Delegatury IPN Opole i Chorągwi Harcerzy Ziemi Opolskiej ZHR.
8. Skomielna Czarna, pow. myślenicki – wykonanie i umieszczenie tablicy memoratywnej poświęconej mieszkańcom Kołomyi i Pokucia poległym na polach bitewnych w wojnach XX w., zaginionym i pomordowanym w latach 1939–1945 oraz pochowanym w przeszłości na ziemi pokuckiej. We współpracy z OBUWiM w Krakowie.
9. Strzelce Opolskie – wykonanie i umieszczenie na murze Zakładu Karnego w Strzelcach Opolskich tablicy poświęconej internowanym i represjonowanym w stanie wojennym.

10. Świdnica – wykonanie i umieszczenie na murze Aresztu Śledczego w Świdnicy tablicy poświęconej internowanym i represjonowanym w stanie wojennym.
11. Wrocław – budowa tablicy, wraz ze stelażem, upamiętniającej ofiary zbrodni w Czarnym Lesie koło Stanisławowa w 80. rocznicę wydarzeń.
12. Wrocław – zaprojektowanie i wykonanie tablicy poświęconej Kornelowi Morawieckiemu działaczowi opozycji demokratycznej w PRL, przywódcy „Solidarności Walczącej". Upamiętnienie w budynku Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego.

ZAŁĄCZNIK NR 12:
WYKAZ SPOTKAŃ POŚWIĘCONYCH PUBLIKACJOM I FILMOM

Centrala IPN

1. *Kardynał Bolesław Kominek – biskup, dyplomata, wizjoner* – dyskusja o książce – Warszawa, 13 stycznia. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, BBH, Przystanek Historia IPN Warszawa.
2. *Represje za pomoc Żydom na okupowanych ziemiach polskich w czasie II wojny światowej*, t. 1 – dyskusja o książce – Warszawa, 16 stycznia. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, Przystanek Historia IPN Warszawa.
3. *Leksykon bezpieki. Kadra kierownicza aparatu bezpieczeństwa 1944–1956*, t. 1 – promocja książki połączona z dyskusją – Warszawa, 19 stycznia. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, Przystanek Historia IPN Warszawa, AIPN, BBH.
4. *Księża dla władzy groźni. Duchowni współpracujący z opozycją (1976–1989)*, t. 2 – dyskusja o książce – Warszawa, 20 stycznia. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, BBH, Przystanek Historia IPN Warszawa.
5. *„W służbie dla prawdy*. Wspomnienie o Zbigniewie Nawrockim (1959–2017)" – dyskusja o książce – Warszawa, 21 stycznia. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, Przystanek Historia IPN Warszawa, AIPN, BBH.
6. „Polish-Jewish Studies" 2020, nr 1 – konferencja prasowa o periodyku – Warszawa, 21 stycznia. Organizatorzy: BPiKS, Wydawnictwo IPN, Przystanek Historia IPN Warszawa.
7. „Zielona Solidarność – nowa opozycja na wsi czy nawiązanie do PSL?" – dyskusja z cyklu „Między mitem a rzeczywistością – najważniejsze wydarzenia XX w." – Warszawa, 22 stycznia. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, OIPN Rzeszów, Przystanek Historia IPN Warszawa.
8. *Relacje o pomocy udzielanej Żydom przez Polaków w latach 1939–1945*, t. 2, 3, 4 – dyskusja o książce – Warszawa, 27 stycznia. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, Przystanek Historia IPN Warszawa.
9. *Henryk Sławik 1894–1944. Biografia socjalisty* – dyskusja o książce – Warszawa, 3 lutego. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, Przystanek Historia IPN Warszawa.
10. *Sztuka przetrwania. Deportacje sowieckie z powiatu bielskiego 1940–1941. Relacje zesłańców* – dyskusja o książce – Warszawa, 10 lutego. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, OIPN Białystok, Przystanek Historia IPN Warszawa.
11. *6. Armia Wojska Polskiego w wojnie polsko-bolszewickiej w 1920 r.*, t. 1–2 – dyskusja o książce – Warszawa, 17 lutego. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, OIPN Wrocław, Przystanek Historia IPN Warszawa.
12. *Egzamin studenta i obywatela. Rzecz o strajku studentów łódzkich w 1981 r.* – briefing prasowy w rocznicę powstania NZS i prezentacja albumu – Warszawa, 17 lutego. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, OIPN Łódź, BPiKS.
13. *Sprzeczne narracje... Z historii powojennej Polski 1944–1989* – wykład o książce – Warszawa, 24 lutego. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, OIPN Warszawa, Przystanek Historia IPN Warszawa.

14. *Atlas polskiego podziemia niepodległościowego 1944–1956* – dyskusja o książce – Warszawa, 1 marca. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, BBH, Przystanek Historia IPN Warszawa.
15. Władysław Gurgacz SJ, *Refleksje* – dyskusja o książce – Warszawa, 3 marca. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, Przystanek Historia IPN Warszawa.
16. *Trzy konspiracje. Historia Aleksandra Rusina ps. „Rusal"* – rozmowa o książce – Warszawa, 10 marca. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, OIPN Rzeszów, Przystanek Historia IPN Warszawa.
17. „Obnażenie rosyjskiej manipulacji – *Jeńcy 1920"* – konferencja prasowa, podczas której zaprezentowano publikacje IPN *Jeńcy 1920* i *Rok 1920 w literaturze polskiej. Zarys monograficzny* – Warszawa, 11 marca. Organizatorzy: BPiKS, BBH, BEN, Wydawnictwo IPN.
18. „Polish-Jewish Studies" 2020, nr 1 – debata wokół periodyku IPN w związku z Narodowym Dniem Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką – Warszawa, 25 marca. Organizatorzy: BPiKS, BBH, Wydawnictwo IPN, Przystanek Historia IPN Warszawa.
19. *Instrukcje i przepisy wywiadu cywilnego PRL z lat 1953–1990* – rozmowa o książce – Warszawa, 31 marca. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, AIPN, Przystanek Historia IPN Warszawa.
20. Film *Wybraniec bogów* – konferencja prasowa poświęcona filmowi oraz historii życia głównego bohatera, Józefa Marcinkiewicza – Warszawa, 13 kwietnia. Organizatorzy: BPiKS, BEN.
21. Film *Wybraniec bogów* – spotkanie online z twórcami filmu – 15 kwietnia. Organizator: BEN.
22. Film *Fort* – spotkanie online z twórcami filmu – 17 kwietnia. Organizator: BEN.
23. *Pontyfikat wielu zagrożeń. Jan Paweł II w świetle dokumentów sprawy „Kapella" 1979–1990* – dyskusja o książce – Warszawa, 21 kwietnia. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, Przystanek Historia IPN Warszawa.
24. *Gdański Grudzień '70. Rekonstrukcja, dokumentacja, walka z pamięcią* – dyskusja o książce – Warszawa, 23 kwietnia. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, Przystanek Historia IPN Warszawa.
25. Stefan Wyszyński, *Pro memoria*, t. 9: 1962 – dyskusja o książce – Warszawa, 28 kwietnia. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, BBH, Przystanek Historia IPN Warszawa.
26. *Kresowe rezydencje. Zamki, pałace i dwory na dawnych ziemiach wschodnich II RP*, t. 2: *Województwo nowogródzkie* – dyskusja o książce – Warszawa, 10 maja. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, OIPN Warszawa, Przystanek Historia IPN Warszawa.
27. *Kryptonim „Pątnicy". Służba Bezpieczeństwa wobec pielgrzymek na Jasną Górę* – dyskusja o książce – Warszawa, 12 maja. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, BBH, Przystanek Historia IPN Warszawa.
28. *„Pułkownicy". Rdzeń środowiska piłsudczyków w systemie polityczno-ustrojowym II Rzeczypospolitej* – dyskusja o książce – Warszawa, 19 maja. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, Przystanek Historia IPN Warszawa.
29. „Dziedzictwo prymasa Tysiąclecia" – dyskusja wokół nowego wydania *Kazań świętokrzyskich (1974–1976)* Stefana Wyszyńskiego – Warszawa, 14 czerwca. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, BBH, Przystanek Historia IPN Warszawa.
30. *Czy można zapomnieć? Wspomnienia z lat wojny 1939–1945* – dyskusja o książce – Jadów, 15 czerwca. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, Biblioteka Publiczna Gminy Jadów.
31. *Nowogródzki Okręg AK „Nów" w fotografii oraz Nowogródczyzna naszych ojców* – spotkanie z autorem książek – Plener Literacki w Ogrodzie Saskim w Warszawie, 18 czerwca. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, OIPN Warszawa, Fundacja Historia i Kultura.
32. *Migawki z okupowanej Warszawy*, t. 1: *Rok 1939 oraz Sprzeczne narracje... Z historii powojennej Polski 1944–1989* – spotkanie z redaktorem książek – Plener Literacki w Ogrodzie Saskim w Warszawie, 18 czerwca. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, OIPN Warszawa, Fundacja Historia i Kultura.
33. *Dziennik. Wrześniowa obrona Warszawy* – dyskusja o audiobooku – Plener Literacki w Ogrodzie Saskim w Warszawie, 19 czerwca. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, BEN, Fundacja Historia i Kultura.
34. *Komunista na peryferiach władzy. Historia Leonarda Borkowicza (1912–1989)* – spotkanie z autorem książki – Plener Literacki w Ogrodzie Saskim w Warszawie, 20 czerwca. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, OIPN Szczecin, Fundacja Historia i Kultura.

35. *Zostali na Wschodzie. Słownik inteligencji polskiej w ZSRS 1945–1991* – briefing prasowy, prezentacja pierwszego tomu słownika – Warszawa, 23 czerwca. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, BEN, Przystanek Historia IPN Warszawa.
36. „65. rocznica Czerwca '56" – briefing prasowy poświęcony obcojęzycznym publikacjom IPN 28 *June 1956 in Poznań. One of the first months of Polish freedom oraz 28. Juni 1956 in Posen. Der erste der polnischen Monate der Freiheit* – Warszawa, 24 czerwca. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, OIPN Poznań, BPiKS.
37. „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989" 2020, nr 18 – dyskusja o nowym numerze pisma – Warszawa, 30 czerwca. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, Przystanek Historia IPN Warszawa.
38. *Zostali na Wschodzie. Słownik inteligencji polskiej w ZSRS 1945–1991* – dyskusja o książce – Warszawa, 4 lipca. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, BEN, Przystanek Historia IPN Warszawa.
39. *Zanim nastała wolność. Droga do niepodległej II Rzeczypospolitej* – dyskusja o książce – Warszawa, 14 lipca. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, OIPN Kraków, Przystanek Historia IPN Warszawa.
40. „Droga do Września '39" – promocji książki *Migawki z okupowanej Warszawy '39* – Warszawa, 31 sierpnia. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, OIPN Warszawa, Przystanek Historia IPN Warszawa.
41. *Ludobójstwo Niemiec na narodzie polskim (1939–1945). Studium historycznoprawne* – dyskusja o książce – Warszawa, 1 września. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, Przystanek Historia IPN Warszawa.
42. *Ludobójstwo Niemiec na narodzie polskim (1939–1945). Studium historycznoprawne* – dyskusja o książce – Toruń, 2 września. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, Katedra Historii Doktryn Polityczno-Prawnych i Prawa Niemieckiego Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu.
43. *Władysław Siła-Nowicki. Żołnierz i konspirator 1939–1956* – promocja książki – XI Warszawskie Targi Książki, Warszawa, 10 września. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, Fundacja Historia i Kultura.
44. *Oblicza zdrady?* – promocji książki – XI Warszawskie Targi Książki, Warszawa, 10 września. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, OIPN Warszawa, Fundacja Historia i Kultura.
45. *Mieczysław F. Rakowski. Biografia polityczna* – promocja książki – XI Warszawskie Targi Książki, Warszawa, 10 września. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, Fundacja Historia i Kultura.
46. *Walki powietrzne w obrazach* – promocja książki – XI Warszawskie Targi Książki, Warszawa, 11 września. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, Fundacja Historia i Kultura.
47. *Polskie wojska lotnicze 1918–1920* – promocja książki – XI Warszawskie Targi Książki, Warszawa, 11 września. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, OIPN Poznań, Fundacja Historia i Kultura.
48. *Zostali na Wschodzie. Słownik inteligencji polskiej w ZSRS 1945–1991* – promocja książki – XI Warszawskie Targi Książki, Warszawa, 11 września. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, BEN, Fundacja Historia i Kultura.
49. *Wojenna odyseja Antka Srebrnego 1936–1946* – promocja serii komiksowej – XI Warszawskie Targi Książki, Warszawa, 11 września. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, OIPN Warszawa, Fundacja Historia i Kultura.
50. *Oblicza zdrady?* – promocja książki – XXVI Targi Wydawców Katolickich, Warszawa, 24 września. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, OIPN Warszawa, Stowarzyszenie Wydawców Katolickich.
51. *Zostali na Wschodzie. Słownik inteligencji polskiej w ZSRS 1945–1991* – promocja książki – XXVI Targi Wydawców Katolickich, Warszawa, 24 września. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, BEN, Stowarzyszenie Wydawców Katolickich.
52. *Władysław Siła-Nowicki. Żołnierz i konspirator 1939–1956* – promocja książki – XXVI Targi Wydawców Katolickich, Warszawa, 25 września. Organizator: Wydawnictwo IPN.
53. *Ile z nauki, ile z ideologii? Religioznawstwo w PRL* – promocja książki – XXVI Targi Wydawców Katolickich, Warszawa, 25 września. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, OIPN Kraków, Stowarzyszenie Wydawców Katolickich.

54. *Wartheland. Dzieje zbrodni* – promocja książki – XXVI Targi Wydawców Katolickich, Warszawa, 25 września. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, OIPN Poznań, Stowarzyszenie Wydawców Katolickich.
55. *Oblicza zdrady?* – promocja książki – XIII Festiwal Filmowy NNW w Gdyni, 30 września. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, OIPN Warszawa, Stowarzyszenie Scena Kultury.
56. *Zostali na Wschodzie. Słownik inteligencji polskiej w ZSRS 1945–1991* – promocja książki – XIII Festiwal Filmowy NNW w Gdyni, 30 września. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, BEN, Stowarzyszenie Scena Kultury.
57. *Cmentarz Osobowicki we Wrocławiu. Pola ofiar komunizmu* – promocja książki – XIII Festiwal Filmowy NNW w Gdyni, 1 października. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, BPiI, Stowarzyszenie Scena Kultury.
58. *Kino pod okupacją. Wojenne losy i postawy polskich filmowców (1939–1945)* – promocja książki – XIII Festiwal Filmowy NNW w Gdyni, 1 października. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, BEN, OBEN Gdańsk.
59. *Wartheland. Dzieje zbrodni* – promocja książki – XIII Festiwal Filmowy NNW w Gdyni, 2 października. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, OIPN Poznań, Stowarzyszenie Scena Kultury.
60. 32. Międzynarodowy Festiwal Komiksu i Gier w Łodzi – spotkanie z rysownikiem komiksów IPN Hubertem Ronkiem – Łódź, 2 października. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, OIPN Łódź.
61. *W cieniu Einsatzgruppen. Volksdeutscher Selbstschutz w okupowanej Polsce 1939–1940* – dyskusja o książce – Warszawa, 6 października. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, BBH, OIPN Gdańsk, Przystanek Historia IPN Warszawa.
62. *Ludobójstwo Niemiec na narodzie polskim (1939–1945). Studium historycznoprawne* – dyskusja o książce – Gdańsk, 7 października. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku.
63. *Wartheland. Dzieje zbrodni* – dyskusja o książce – Warszawa, 8 października. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, OIPN Poznań, Przystanek Historia IPN Warszawa.
64. „Biuletyn IPN" 2021, nr 10: *Węgry '56* – dyskusja o powstaniu węgierskim 1956 r. – Warszawa, 13 października. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, Przystanek Historia IPN Warszawa.
65. *Władysław Siła-Nowicki. Żołnierz i konspirator 1939–1956* – dyskusja o książce – Warszawa, 20 października. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, Przystanek Historia IPN Warszawa.
66. *Mieczysław F. Rakowski. Biografia polityczna* – dyskusja o książce – Warszawa, 26 października. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, Przystanek Historia IPN Warszawa.
67. „CzasyPismo. O historii Górnego Śląska" – dyskusja o periodyku – Warszawa, 3 listopada. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, OIPN Katowice, Przystanek Historia IPN Warszawa.
68. „Wierna służba. Kobiety dla Niepodległości 1910–1918" – dyskusja o książce *Wierna służba. Wspomnienia uczestniczek walk o niepodległość 1910–1915. Służba Ojczyźnie. Wspomnienia uczestniczek walk o niepodległość 1915–1918* – Warszawa, 5 listopada. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku.
69. *Symon Petlura. Przywódca niepodległej Ukrainy* – dyskusja o książce – Warszawa, 9 listopada. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, BBH, Przystanek Historia IPN Warszawa.
70. *Centralna Agencja Fotograficzna 1951–1991* – dyskusja o książce – Warszawa, 15 listopada. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, OIPN Szczecin, PAP.
71. *Oblicza zdrady?* – dyskusja o książce – Warszawa, 17 listopada. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, OIPN Warszawa, Przystanek Historia IPN Warszawa.
72. „Kto ratuje jedno życie" – spotkanie autorskie nt. książki *Czterdzieści twardych. Wojenne losy Polaków i Żydów* oraz relacji polsko-żydowskich, w szczególności pomocy niesionej Żydom przez Polaków – Chmielnik, 25 listopada. Organizatorzy: BEN, Ośrodek Edukacyjno-Muzealny „Świętokrzyski Sztetl" w Chmielniku.
73. *Polskie rehabilitacje. Wybrane zagadnienia polityki karnej władz PRL w latach 1953–1957* – dyskusja o książce – Warszawa, 1 grudnia. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, BBH, Przystanek Historia IPN Warszawa.

74. P*odróż na Wschód* – dyskusja o książce – Warszawa, 8 grudnia. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, BEN, Przystanek Historia IPN Warszawa.
75. *„Post po karnawale". Amerykańskie placówki dyplomatyczne w PRL wobec pierwszych tygodni stanu wojennego* – dyskusja o książce – Warszawa, 13 grudnia. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, OIPN Warszawa, Przystanek Historia IPN Warszawa.
76. *Wydawnictwo Myśli Nieinternowanej. Dzieje niezależnej oficyny w latach 1982–1989* – dyskusja o książce – Warszawa, 17 grudnia. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, OIPN Kraków, Przystanek Historia IPN Warszawa.

Oddział IPN Białystok (łącznie z Delegaturą w Olsztynie)

1. *PZPR na Warmii i Mazurach 1948–1990. Struktury, organizacja, ludzie* – dyskusja o książce – Olsztyn, 22 marca. Organizator: Delegatura IPN w Olsztynie.
2. *Paszporty Paragwaju* – pokaz filmu w ramach obchodów Roku Grupy Ładosia – Białystok, 29 sierpnia. Organizatorzy: OBEN Białystok, Opera i Filharmonia Podlaska.

Oddział IPN Gdańsk (łącznie z Delegaturą w Bydgoszczy)

1. *Mariusz Zaruski – patriota zakochany w morzu* – premiera filmu dokumentalnego – Odessa, 22 czerwca. Organizatorzy: Konsulat Generalny RP w Odessie, Związek Polaków na Ukrainie Oddział w Odessie im. Adama Mickiewicza.
2. *Kino pod okupacją. Wojenne losy i postawy polskich filmowców (1939–1945)* – promocja książki – Bydgoszcz, 14 lipca. Organizator: Delegatura IPN w Bydgoszczy.
3. „Kino pod okupacją. Wojenne losy polskich artystów teatralnych i filmowych 1939–1945" – prelekcja i promocja książki – Działdowo, 25 sierpnia. Organizator: Stowarzyszenie Odnowy Chrześcijańskiej „Pamięć i Tożsamość" w Działdowie.
4. *W cieniu Einsatzgruppen. Volksdeutscher Selbstschutz w okupowanej Polsce 1939–1940* – dyskusja o książce – Bydgoszcz, 2 września. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, Delegatura IPN w Bydgoszczy.
5. *Zbrodnia pomorska 1939. Radzim* – promocja książki – Kamień Krajeński, 30 września. Organizatorzy: Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Kamieniu Krajeńskim, Delegatura IPN w Bydgoszczy.
6. *Zbrodnia pomorska 1939. Radzim* – promocja książki – Toruń, 1 października. Organizatorzy: Kujawsko-Pomorski Urząd Wojewódzki w Toruniu, Delegatura IPN w Bydgoszczy.
7. *O wolne wybory, o niepodległą Polskę! Młodzi gdańszczanie przeciwko komunie* – dyskusja online, IPNtv – 3 października. Organizator: OIPN Gdańsk.
8. *Mieczysław R. Rakowski. Biografia polityczna* – promocja książki – Bydgoszcz, 22 października. Organizator: Delegatura IPN w Bydgoszczy.
9. *O Polskę wolną i czystą jak łza* – promocja książki – Gdańsk, 16 listopada. Organizatorzy: Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku, OIPN Gdańsk.
10. *Niezwykła historia zwykłych obiektów. Gdynia ul. Korzeniowskiego 8/10 – budynek, ludzie, wydarzenia* – promocja książki – Gdynia, 24 listopada. Organizator: OBBH Gdańsk.
11. *Oskar Dirlewanger. SS-Sonderkommando „Dirlewanger"* – promocja książki – Bydgoszcz, 29 listopada. Organizator: Delegatura IPN w Bydgoszczy.
12. *Orła wrona nie pokona. Stan wojenny w Gdyni 1981–1983* – promocja książki – Gdynia, 14 grudnia. Organizator: OBBH Gdańsk.
13. *Nikczemność i honor. Stan wojenny w stu odsłonach* – promocja książki – Bydgoszcz, 15 grudnia. Organizator: Delegatura IPN w Bydgoszczy.

Oddział IPN Katowice

1. *Henryk Sławik 1894–1944. Biografia socjalisty* – w cyklu „Artystyczne spotkania Macieja Szczawińskiego", nagranie online – 14 lutego. Organizator: Radio Katowice.
2. *Henryk Sławik 1894–1944. Biografia socjalisty* – rozmowa online na temat książki – 16 lutego. Organizator: Radio Polonia Węgierska.
3. *Henryk Sławik 1894–1944. Biografia socjalisty* – „Polacy i Węgrzy w XX wieku", dyskusja online – 23 marca. Organizator: OIPN Gdańsk.
4. *Konspiracja młodzieżowa w Chorzowie 1948–1956* – dyskusja wokół książki – Przystanek Historia IPN Katowice, 31 marca. Organizatorzy: OBEN Katowice, OAIPN Katowice.
5. *Idąc po Ich śladach… Ścieżka edukacyjna po Miejscu Pamięci i Przestrogi Ravensbrück* – dyskusja o książce – 16 kwietnia. Organizator: Instytut Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji Uniwersytetu Warszawskiego.
6. „Henryk Sławik (1894–1944) – śląski socjalista i Sprawiedliwy wśród Narodów Świata" – promocja książki – nagranie online – 6 maja. Organizator: Żydowski Instytut Historyczny.
7. *Słabe oberwij, mocne obuduj. Wspomnienia* – promocja publikacji – Rybnik, 17 czerwca. Organizatorzy: OIPN Katowice, Muzeum w Rybniku, Dom Kultury w Rybniku-Niedobczycach.
8. *Fritz Bracht – Gauleiter von Oberschlesiens. Biographie* – promocja publikacji – Düsseldorf (Niemcy), 22 czerwca – Organizator: Gerhard-Hauptmann-Haus.
9. *Fritz Bracht – Gauleiter von Oberschlesiens. Biographie* – promocja publikacji – Rattingen (Niemcy), 23 czerwca. Organizator: Haus Oberschlesien.
10. *Fritz Bracht – Gauleiter von Oberschlesiens. Biographie* – promocja publikacji – Königswinter (Niemcy), 24 czerwca. Organizator: Haus Schlesien.
11. *Sonderfahndungsbuch Polen als Instrument der NS-Besatzungspolitik* – promocja publikacji –Düsseldorf (Niemcy), 31 sierpnia. – Organizator: Gerhard-Hauptmann-Haus.
12. *Sonderfahndungsbuch Polen als Instrument der NS-Besatzungspolitik* – promocja publikacji – Ratingen (Niemcy), 1 września. Organizator: Gerhard-Hauptmann-Haus.
13. *Sonderfahndungsbuch Polen als Instrument der NS-Besatzungspolitik* – promocja publikacji – Herne (Niemcy), 2 września. Organizator: Gerhard-Hauptmann-Haus.
14. „CzasyPismo. O historii Górnego Śląska" 2021, nr 1 (19) – promocja periodyku – Katowice, 22 września. Organizator: OBBH Katowice.
15. *Górny Śląsk w Polsce Ludowej. Wysiedlenia – emigracje – przyjazdy*, t. 3 – promocja publikacji – Warszawa, 29 września. Organizatorzy: OBBH Katowice, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.
16. *Mieczysław F. Rakowski. Biografia polityczna* – promocja publikacji – Katowice, 8 października. Organizator: OBBH Katowice.
17. *Księga aresztowanych, internowanych i deportowanych do ZSRR z Górnego Śląska w 1945 roku* – promocja publikacji – Katowice, 2 grudnia. Organizator: OBBH Katowice.

Oddział IPN Kraków (łącznie z Delegaturą w Kielcach)

1. *Półmrok. Procesy karne w sprawie przestępstw okupacyjnych popełnionych przez chłopów wobec Żydów w województwie krakowskim* – dyskusja online wokół książki, Krakowska Loża Historii Współczesnej – Kraków, 20 stycznia. Organizator: OBEN Kraków.
2. *Tobie Ojczyzno. Cichociemni* – promocja filmu – Przystanek Historia IPN Kraków, 15 lutego. Organizator: OIPN Kraków.
3. *Jeńcy 1920* – dyskusja online o książce, Krakowska Loża Historii Współczesnej – Kraków, 25 marca. Organizator: OBEN Kraków.

4. *„Tatuś Wasz jest w Rosji...” Listy kieleckich katyńczyków* – promocja książki online – Kielce, 14 kwietnia. Organizator: Delegatura IPN w Kielcach.
5. *Ludobójstwo Niemiec na narodzie polskim (1939–1945). Studium historycznoprawne* – dyskusja o książce – Kraków, 5 października. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, OBBH Kraków, Przystanek Historia IPN Kraków.
6. *Relacje polsko-żydowskie w XX wieku. Badania – kontrowersje – perspektywy* – promocja książki – Kielce, 5 października. Organizator: Delegatura IPN w Kielcach.

Oddział IPN Lublin

1. *Mieczysław F. Rakowski. Biografia polityczna* – promocja książki – Lublin, 19 listopada. Organizator: OBEN Lublin.
2. *Wspomnienia internowanego (zapiski). Krasnystaw – Włodawa – Kwidzyn* – promocja książki – Lublin, 13 grudnia. Organizator: OBBH Lublin.
3. *Wokół Kościoła i władzy. Studia dedykowane ks. prof. dr. hab. Zygmuntowi Zielińskiemu w 90. rocznicę urodzin* – dyskusja o książce – Lublin, 16 grudnia. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, BBH, OIPN Lublin.

Oddział IPN Łódź

1. *Mord w Lesie Katyńskim. Przesłuchania przed amerykańską Komisją Maddena* – rozmowa z autorem publikacji – Łódź, 17 kwietnia. Organizatorzy: OIPN Łódź, AIPN.
2. *Ludobójstwo Niemiec na narodzie polskim (1939–1945). Studium historycznoprawne* – dyskusja o książce – Łódź, 14 października. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, OIPN Łódź, Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi.
3. *Wartheland. Dzieje zbrodni* – promocja książki połączona z dyskusją o Kraju Warty – Łódź, 9 listopada. Organizatorzy: OIPN Łódź, OBBH Poznań, Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi.
4. *Wartheland. Dzieje zbrodni* – promocja książki – Łódź, 26 listopada. Organizatorzy: OIPN Łódź, OBBH Poznań.

Oddział IPN Poznań

1. *Dzień historyczny. Wizyta marszałka Józefa Piłsudskiego w Koninie* – prezentacja książki – Konin, 10 lipca. Organizatorzy: OIPN Poznań, Miasto Konin, Muzeum Okręgowe w Koninie.
2. *Oddziały wielkopolskie w walkach o wschodnią granicę Rzeczypospolitej* – promocja książki – Leszno, 14 sierpnia. Organizatorzy: OIPN Poznań, Miejska Biblioteka Publiczna w Lesznie.
3. *Wartheland. Dzieje zbrodni* – promocja książki – Poznań, 26 października. Organizator: OBBH Poznań.
4. *Polskie wojska lotnicze 1918–1920* – promocja książki – Poznań, 4 listopada. Organizatorzy: OBBH Poznań, 2. Skrzydło Lotnictwa Taktycznego.
5. *Dzień historyczny. Wizyta marszałka Józefa Piłsudskiego w Koninie* – promocja książki – Konin, 16 listopada. Organizatorzy: Miejska Biblioteka Publiczna im. Zofii Urbanowskiej w Koninie, OBBH Poznań.
6. *Powszechna Wystawa Krajowa w 1929 r. w źródłach historycznych* – promocja książki – Poznań, 3 grudnia. Organizator: OBBH Poznań.

7. Projekt „Anders/Zbąszyń" – prezentacja filmu dokumentalnego – Zbąszyń, 5 grudnia. Organizatorzy: OBBH Poznań, Fundacja TRES.
8. *Wartheland. Dzieje zbrodni* – promocja książki połączona z panelem dyskusyjnym „Wartheland. Pamięć zbrodni" – Łódź, 7 grudnia. Organizator: Muzeum Tradycji Niepodległościowych w Łodzi Oddział Martyrologii Radogoszcz.

Oddział IPN Rzeszów

1. *Chłopski bunt '81* – dokument o 40. rocznicy podpisania porozumień rzeszowsko-ustrzyckich – Rzeszów, 7 lutego. Organizator: TVP 3 Rzeszów.
2. *Święto Konstytucji 3 maja. Podkarpackie tablice i inskrypcje* – cykl audycji – Przemyśl, Rzeszów, Sędziszów Małopolski, 24 kwietnia. Organizator: TVP 3 Rzeszów.
3. *Dzieje społeczności żydowskiej powiatu gorlickiego podczas okupacji niemieckiej 1939–1945* – prezentacja publikacji – Łużna, 22 września. Organizatorzy: Gminny Ośrodek Kultury w Łużnej, OAIPN Rzeszów.
4. *Podkarpacki wrzesień* – dyskusja o filmie – 23 września. Organizatorzy: Podkarpacki Urząd Wojewódzki, OIPN Rzeszów, TVP 3.

Oddział IPN Szczecin

1. *Komunista na peryferiach władzy. Historia Leonarda Borkowicza* – dyskusja online, Salon Książki Biograficznej – Szczecin, 7 stycznia. Organizatorzy: OBBH Szczecin, OIPN Szczecin.
2. *Szczecin: miasto, którego nie było* – dyskusja o książce – Szczecin, 10 marca. Organizatorzy: OIPN Szczecin, Wydawnictwo IPN.
3. *Znaczki szczecińskiego podziemia autorstwa Jana Tarnowskiego 1981–1989* – dyskusja online o książce – Szczecin, 15 kwietnia. Organizatorzy: OBBH Szczecin, OIPN Szczecin.
4. Leon Babiński, *Warszawa wieku mego* – dyskusja online o książce – Szczecin, 22 kwietnia. Organizatorzy: OBBH Szczecin, OIPN Szczecin.
5. *Henryk Sławik 1894–1944. Biografia socjalisty* – dyskusja online, Salon Książki Biograficznej – Szczecin, 29 kwietnia. Organizatorzy: OBBH Szczecin, OIPN Szczecin.
6. *Wielka improwizacja. Delegacja Polska w Międzynarodowej Komisji Nadzoru i Kontroli w Indochinach w latach 1954–1973* – promocja książki, Przystanek Historia Online – Szczecin, 13 maja. Organizatorzy: OBBH Szczecin, OIPN Szczecin.
7. „Zbrodniarze wojenni a PRL. Nieznana historia poszukiwań" – rozmowa online o planowanej przez OBBH publikacji – 27 maja. Organizatorzy: OBBH Szczecin, OIPN Szczecin.
8. *Wojewódzki Komitet Obywatelski „Solidarność"* w Koszalinie w 1989 roku. Edycja źródłowa – promocja książki, Przystanek Historia Online – Szczecin, 3 czerwca. Organizatorzy: Archiwum Państwowe w Koszalinie, OBBH Szczecin, OIPN Szczecin.
9. *Działalność syjonistów-rewizjonistów w Polsce w latach 1944/1945–1950* – dyskusja o książce, Przystanek Historia Online – Szczecin, 10 czerwca. Organizatorzy: OBBH Szczecin, OIPN Szczecin.
10. *Komunista na peryferiach władzy. Historia Leonarda Borkowicza (1912–1989)* – dyskusja o książce – Szczecin, 1 lipca. Organizatorzy: Książnica Pomorska, OBBH Szczecin, OIPN Szczecin.
11. „O czerwcu 1976 r. na Pomorzu Zachodnim" – dyskusja online i prezentacja filmu *Za wiele ran... Czerwiec 1976 na Pomorzu Zachodnim*, Przystanek Historia Online – 12 sierpnia. Organizatorzy: OBBH Szczecin, OIPN Szczecin.
12. „Fotograf (w) Stoczni. Rozmowa o albumie *Stocznia Szczecińska*" – dyskusja online poświęcona wydarzeniom Czerwca '76, prezentacja filmu – Szczecin, 26 sierpnia. Organizatorzy: OBBH Szczecin, OIPN Szczecin.

13. *Znaczki szczecińskiego podziemia autorstwa Jana Tarnowskiego 1981–1989* – dyskusja o książce oraz podziemnej filatelistyce – Szczecin, 30 sierpnia. Organizatorzy: OBBH Szczecin, OIPN Szczecin.
14. *Mieczysław F. Rakowski. Biografia polityczna* – dyskusja o książce, Salon Książki Biograficznej – Szczecin, 2 września. Organizatorzy: OBBH Szczecin, OIPN Szczecin.
15. „Grudzień '70 w Szczecinie oczami bezpieki" – spotkanie z cyklu „Tajemnice wywiadu" – Szczecin, 9 września. Organizatorzy: OBBH Szczecin, OIPN Szczecin.
16. *Władysław Siła-Nowicki. Żołnierz i konspirator* – dyskusja o książce – Szczecin, 7 października. Organizator: OIPN Szczecin.
17. „Mord na Europie. Sonnenburg-Słońsk – miejsce pamięci i jego historia" – dyskusja popularnonaukowa, projekcja filmu dokumentalnego – Szczecin, 28 października. Organizatorzy: OBBH Szczecin, OIPN Szczecin.
18. *Dzieci Wołynia* – film dokumentalny (odcinek 1) – premiera IPNtv 29 października. Organizatorzy: OBBH Szczecin, OIPN Szczecin.
19. *Dzieci Wołynia* – film dokumentalny (odcinek 2) – premiera IPNtv 5 listopada. Organizatorzy: OBBH Szczecin, OIPN Szczecin.
20. *Dzieci Wołynia* – film dokumentalny (odcinek 3) – premiera IPNtv 12 listopada. Organizatorzy: OBBH Szczecin, OIPN Szczecin.
21. *Dzieci Wołynia* – film dokumentalny (odcinek 4) – premiera IPNtv 19 listopada. Organizatorzy: OBBH Szczecin, OIPN Szczecin.
22. *Ludobójstwo Niemiec na narodzie polskim (1939–1945). Studium historycznoprawne* – dyskusja o książce – Szczecin, 25 listopada. Organizatorzy: OBBH Szczecin, OIPN Szczecin.
23. *Dzieci Wołynia* – film dokumentalny (odcinek 5) – premiera IPNtv 26 listopada. Organizatorzy: OBBH Szczecin, OIPN Szczecin.
24. *Centralna Agencja Fotograficzna 1951–1991* – dyskusja o książce – 2 grudnia. Organizator: OIPN Szczecin.
25. *Dzieci Wołynia* – film dokumentalny (odcinek 6) – premiera IPNtv 3 grudnia. Organizatorzy: OBBH Szczecin, OIPN Szczecin.
26. *Dzieci Wołynia* – film dokumentalny (odcinek 7) – premiera IPNtv 10 grudnia. Organizatorzy: OBBH Szczecin, OIPN Szczecin.
27. *Zabić nadzieję* – promocja filmu – Szczecin, 13 grudnia. Organizatorzy: OBBH Szczecin, OIPN Szczecin.
28. *Grudzień nasz i wasz* – pokaz filmu i dyskusja – Szczecin, 16 grudnia. Organizatorzy: OBBH Szczecin, OIPN Szczecin.
29. *Dzieci Wołynia* – film dokumentalny (odcinek 8) – premiera IPNtv 17 grudnia. Organizatorzy: OBBH Szczecin, OIPN Szczecin.
30. *Dzieci Wołynia* – film dokumentalny (odcinek 9) – premiera IPNtv 24 grudnia. Organizatorzy: OBBH Szczecin, OIPN Szczecin.

Oddział IPN Wrocław

1. *Paszporty Paragwaju* – projekcja filmu IPN – Wrocław, 24 marca. Organizator: OBEN Wrocław.
2. *Prześladowania komunistyczne w Pieszycach 1945–1956. Studium terroru i prowokacji* – wywiad online z autorem prof. Janem Kęsikiem – Wrocław, 7 kwietnia. Organizator: OBBH Wrocław.
3. *Prześladowania komunistyczne w Pieszycach 1945–1956. Studium terroru i prowokacji* – promocja książki – 2 maja. Organizator: OBEN Wrocław.
4. *Encyklopedii Solidarności. Opozycja w PRL 1976–1989*, t. 3 i 4 – promocja publikacji – Polkowice, 29 czerwca. Organizatorzy: OBBH Wrocław, Stowarzyszenie Opozycji Antykomunistycznej Zagłębia Miedziowego, Gmina Polkowice.

5. *Czy można zapomnieć? Wspomnienia z lat wojny 1939–1945* – promocja książki połączona z dyskusją – Wrocław, 18 października. Organizator: OIPN Wrocław.
6. *Cmentarz Osobowicki we Wrocławiu. Pola ofiar komunizmu* – dyskusja o książce – Wrocław, 26 listopada. Organizatorzy: Wydawnictwo IPN, OIPN Wrocław.
7. *Od nadziei do niepodległości. NSZZ „Solidarność" 1980–1989/1990. Studia i szkice* – promocja książki połączona z dyskusją – Wrocławskie Targi Dobrych Książek, 3 grudnia. Organizator: OBBH Wrocław.

ZAŁĄCZNIK NR 13:
NAGRODY I WYRÓŻNIENIA

Publikacje IPN

NAGRODY

Nagrody „Przeglądu Wschodniego" w XXVIII edycji za rok 2020

- nagroda w kategorii: „Dzieła zagraniczne" – Andrìi Rukkas (Kijów), *Razem z Wojskiem Polskim: Armia Ukraińskiej Republiki Ludowej w 1920 roku*, Warszawa 2020.
- nagroda w Kategorii: „Dzieje Polaków na Wschodzie" – Witold Wasilewski, *Mord w Lesie Katyńskim. Przesłuchania przed amerykańską komisją Maddena w latach 1951–1952*, t. 1–3, Warszawa 2017–2020.

Nagrody Historyczne POLITYKI

- nagroda w kategorii „Najlepszy debiut w kategoriach prace naukowe i popularnonaukowe" – Katarzyna Rembacka, *Komunista na peryferiach władzy. Historia Leonarda Borkowicza (1912–1989)*, Szczecin–Warszawa 2020.

Konkurs Literatury Kaszubskiej i Pomorskiej

- trzecie miejsce w kategorii „Opracowania naukowe" – Daniel Gucewicz, *Kalwaryjska rebelia. Z historii wybranych sanktuariów Pomorza Gdańskiego w okresie Polski Ludowej*, Gdańsk–Warszawa 2020.

Konkurs Książka Roku 2020 – Wawrzyn Pawła Konrada

- nagroda w kategorii „Lubelszczyzna: wydawnictwo albumowe" – Justyna Dudek, Marcin Kruszyński, Tomasz Osiński, Agnieszka Skura, *Dzieje Lubelszczyzny 1918–1939*, Lublin 2020.

Nagroda im. prof. Tomasza Strzembosza na najlepszy debiut historyczny

- Katarzyna Rembacka, *Komunista na peryferiach władzy. Historia Leonarda Borkowicza 1912–1989*, Szczecin–Warszawa 2020.

Nagroda Stowarzyszenia Wydawców Katolickich FENIKS

- nagroda w kategorii literackiej – Krzysztof Dybciak, *Pisarz, który został papieżem. Twórczość Karola Wojtyły – Jana Pawła II*, Warszawa 2020.

Plebiscyt „Historia zebrana – na najlepszą książkę historyczną I półrocza 2021"

- nagroda w kategorii „W rolach głównych" – Tomasz Kurpierz, *Henryk Sławik 1894–1944. Biografia socjalisty*, Katowice–Warszawa 2020.
- nagroda w kategorii „Historia niebanalna" – Piotr Górka, *Walki powietrzne w obrazach*, Warszawa 2020.

Plebiscyt „Historia zebrana – na najlepszą książkę historyczną II półrocza 2021”

– nagroda w kategorii „W rolach głównych” – Paweł Miedziński, *Centralan Agencja Fotograficzna 1951–1991*, Szczecin–Warszawa 2021.

Plebiscyt „Historia zebrana – na najlepszą książkę historyczną 2021”

– Paweł Miedziński, *Centralna Agencja Fotograficzna 1951–1991*, Szczecin–Warszawa 2021.

Nagroda Prezydenta Miasta Katowic w dziedzinie kultury za publikację

– Tomasz Kurpierz, *Henryk Sławik 1894–1944. Biografia socjalisty*, Katowice–Warszawa 2020

Nagroda KLIO Porozumienia Wydawców Książki Historycznej oraz Fundacji Historia i Kultura

– I stopnia w kategorii monografia naukowa – Tomasz Kurpierz, *Henryk Sławik 1894–1944. Biografia socjalisty*, Katowice–Warszawa 2020.
– III stopnia w kategorii „monografia naukowa” – Michał Przeperski, *Mieczysław F. Rakowski. Biografia polityczna*, Warszawa 2021.

Nominacje

Nagrody Historyczne POLITYKI

– w kategorii „Pamiętniki, relacje, wspomnienia” – Helena Popek (opr. Leon Popek), *Błogosławiona wieś*, Lublin 2020.
– w kategorii „Prace naukowe lub popularnonaukowe” – Zofia Zakrzewska, *Cukier krzepi. Propaganda konsumpcji cukru w Polsce w latach 1925–1932*, Warszawa 2020.

Nagroda im. Jerzego Giedroycia

– Katarzyna Rembacka, *Komunista na peryferiach władzy. Historia Leonarda Borkowicza 1912–1989*, Szczecin–Warszawa 2020.

Nagroda Historyczna m.st. Warszawy im. Kazimierza Moczarskiego

– Tomasz Kurpierz, *Henryk Sławik 1894–1944. Biografia socjalisty*, Katowice–Warszawa 2020.
– Katarzyna Rembacka, *Komunista na peryferiach władzy. Historia Leonarda Borkowicza (1912–1989)*, Szczecin–Warszawa 2020.

Konkurs Literacki „Jantar”

– Katarzyna Rembacka, *Komunista na peryferiach władzy. Historia Leonarda Borkowicza (1912–1989)*, Szczecin–Warszawa 2020.

Międzynarodowa Nagroda im. Witolda Pileckiego

– Tomasz Kurpierz, *Henryk Sławik 1894–1944. Biografia socjalisty*, Katowice–Warszawa 2020.

Wyróżnienia

Nagroda Stowarzyszenia Wydawców Katolickich FENIKS

– w kategorii „Edytorstwo” – Wiesław Jan Wysocki, *Ksiądz major Ignacy Jan Skorupka*, Warszawa 2020.
– w kategorii „Historia” – Bartłomiej Noszczak, *Antymilenium. Konflikt państwa z Kościołem na tle obchodów tysiąclecia chrztu Polski (1956–1966/1967)*, Warszawa 2020.

– w kategorii „Historia" – Piotr Abryszeński, Daniel Gucewicza, *Grudniowa kolęda. Kościół katolicki w Trójmieście wobec Grudnia'70*, Gdańsk–Warszawa 2020.
– w kategorii „Świadectwo" – *Listy z KL Dachau Wiktora Jacewicza SDB*, pod red. ks. dr. Jarosława Wąsowicza, Poznań 2020.

Nagroda Oddziału Polskiej Akademii Nauk w Gdańsku dla młodych naukowców za najlepszą pracę twórczą opublikowaną w 2020 r.
– Katarzyna Rembacka, *Komunista na peryferiach władzy. Historia Leonarda Borkowicza (1912–1989)*, Szczecin–Warszawa 2020.

Audycje

– Nominacja w konkursie o XXIV Polsko-Niemiecką Nagrodę Dziennikarską im. Tadeusza Mazowieckiego w kategorii „Radio" za audycję dokumentalną *Marsz śmierci*, zrealizowaną przez Radio Zachód we współpracy z Szymonem Pietrzykowskim (OBBH Poznań).
– Nominacja do nagrody Grand Prix IX edycji konkursu na najlepszą „Audycję Historyczną Roku" dla audycji *Marsz śmierci*, zrealizowaną przez Radio Zachód we współpracy z Szymonem Pietrzykowskim (OBBH Poznań).

Odznaczenia, odznaki, nagrody przyznane pracownikom IPN

Odznaczenia nadane przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej
– Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek prezesa Instytutu Pamięci Narodowej odznaczył za zasługi w działalności na rzecz dokumentowania i upamiętniania prawdy o najnowszej historii Polski Srebrnym Krzyżem Zasługi: Tomasza Dźwigała (OA Szczecin), Dariusza Gorajczyka (OBEN Kraków), Michała Kopczyńskiego (OA Łódź), Tomasza Kurpierza (OBBH Katowice), Martę Polańską-Bergman (OA Łódź), Łukasza Sołtysika (OBBH Wrocław), Stanisława Twardocha (OBUWiM Katowice), dr Norberta Wójtowicza (OK Wrocław).
– Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek prezesa Instytutu Pamięci Narodowej odznaczył za zasługi w działalności na rzecz dokumentowania i upamiętniania prawdy o najnowszej historii Polski Brązowym Krzyżem Zasługi: Przemysława Benkena (OBBH Szczecin), dr. Daniela Czerwińskiego (OBBH Gdańsk), Tomasza Gołdyna (OA Kraków), Jan Hlebowicz (OIPN Gdańsk), Artur Piekarz (OBPiI Lublin), Roberta Piwko (OBBH w Delegaturze Kielce), prok. Marka Rabiegę (OK Szczecin), Jacka Romanka (OBUWiM Lublin), Piotra Rybarczyka (OA w Delegaturze Bydgoszcz), Tomasza Szafrona (OBL Katowice), Kamila Stiela (OA Wrocław), Wojciecha Wabika (OA Gdańsk), dr. Grzegorza Wołka (BBH).
– Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej za wzorowe, wyjątkowo sumienne wykonywanie obowiązków wynikających z pracy zawodowej odznaczył Złotym Medalem za Długoletnią Służbę: Marka Babiaka (BAG), Paulinę Beer (RFK Gdańsk), Stanisława Błonka (OBO Lublin), Anetę Brażuk-Deptułę (OBL Warszawa), Krzysztofa Dawidowicza (OBL Kraków), Annę Kalinowską (OBL Szczecin), Wiolettę Kamińską (OK Katowice), Martę Kłos (OBL Lublin), Andrzeja Koziara (OBEN w Delegaturze Opole), Dariusza Laskowskiego (BAG), Teresę Purzycką (OA Poznań), Krzysztofa Rybaka (BO), Grzegorza Serafina (BO), dr. Rafała Sierchułę (OBBH Poznań), Urszulę Trynkiewicz-Macias (OBEN Kraków).
– Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej za wzorowe, wyjątkowo sumienne wykonywanie obowiązków wynikających z pracy zawodowej odznaczył Srebrnym Medalem za Długoletnią Służbę: prof. UAM dra hab. Konrada Białeckiego (OBBH Poznań), Stanisława Bogaczewicza (OBEN Wrocław), prok. Dorotę Cebrat (GKŚZpNP), Bartosza Czajkę (OBO Poznań), Iwona Czyżyk (OA w Dele-

gaturze Kielce), Joannę Dąbrowską (RFK Łódź), Michała Dołowego (AIPN), Olgę Grzegorczyk (OA Białystok), Edytę Gulę (OBEN Warszawa), Jolantę Gumieniczek (OBO Rzeszów), prok. Tomasza Kamińskiego (GKŚZpNP), Barbarę Kietlińską (OA Białystok), Andrzeja Kolaka (OA Rzeszów), Jacka Kudełko (OA Katowice), Katarzynę Luty (OA Warszawa), Edytę Miernicką (OA Gdańsk), Jacka Nowaka (OA Wrocław), Marka Ogłazę (OBO Łódź), Artura Ossowskiego (OBEN Łódź), dr. Konrada Rokickiego (OBBH Warszawa), Irminę Samulską (WIPN), Piotra Sołtysiaka (WIPN), Sylwię Sołtysiak (BBH), Renatę Sowińską (OA Warszawa), dr Roberta Spałka (OBBH Warszawa), Joannę Stawiarską-Środę (OA Kraków), Sławomira Stępnia (OBEN Warszawa), Magdę Stocką (OBL Białystok), Iwonę Szpetulską (OA Gdańsk), Marzenę Szulc (OBUWiM Szczecin), Norberta Śluzka (OBAG Warszawa), Joannę Świerczewską (BP), Aleksandrę Wiese (OBL Wrocław), Anetę Tryniszewską (GKŚZpNP), Adama Witę (OA Katowice) Monikę Witę (OBL Katowice), Andrzeja Wojciulika (OBAG Białystok), Krzysztofa Zająca (OBAG Rzeszów).

- Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej za wzorowe, wyjątkowo sumienne wykonywanie obowiązków wynikających z pracy zawodowej odznaczył Brązowym Medalem za Długoletnią Służbę: Katarzynę Binder (BL), Annę Borowską (RFK Białystok), dr. Piotra Brzezińskiego (OBBH Gdańsk), dr. Marcina Bukałę (OBBH Rzeszów), Annę Chmielewską-Metkę (OBEN Poznań), Ewę Dziobak (OBEN Rzeszów), Sylwię Dziurok (OBEN Katowice), Annę Farę (OA Rzeszów), Dianę Maksimiuk (OBBH Białystok), dr. Wawrzyńca Makucha (OBL Poznań), Jarosława Mycka (OA Poznań), Marcina Okunka (OBL Szczecin), dr. Artura Pawlickiego (OA Poznań), Annę Piekarską (IPN Białystok), Annę Karolinę Piekarską (WIPN), Marcina Rozborskiego (BL), Iwonę Rumińską (OBL Gdańsk), Sebastiana Szczepańskiego (OBL Gdańsk), Paulinę Szymaniak-Kowalską (OBEN Łódź), Martę Szymańską (BL), Martę Tokarską (OBL Rzeszów), Wojciecha Trzynę (OA Rzeszów), Jarosława Wasilewskiego (OBBH Białystok), dr. hab. Daniela Wicentego (OBBH Gdańsk), Martę Wierzbicką (OA Szczecin), Renatę Winiarską (OBUWiM Wrocław), Wiolettę Woś (OA Lublin).
- Prezydent Rzeczpospolitej Polskiej odznaczył Medal Stulecia Odzyskanej Niepodległości za zasługi dla Niepodległej dr hab. Małgorzatę Misiak (BBH), Sylwię Krzyżanowską (OBUWiM Wrocław), Wojciecha Trębacza (OBUWiM Wrocław).

Pozostałe odznaczenia i nagrody

- Minister Edukacji i Nauki – Medal Komisji Edukacji Narodowej za szczególne zasługi dla rozwoju oświaty i wychowania – dr Jolanta Mysiakowska-Muszyńska (AIPN).
- Minister Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu Rzeczypospolitej Polskiej – medal „Opiekun Miejsc Pamięci Narodowej" za całokształt działalności patriotycznej, społecznej, naukowej i popularyzatorskiej w latach 2010–2020 – Adam Kurus (OBEN Katowice).
- Prezes Rady Ministrów – nagroda w kategorii: wysoko ocenione osiągnięcia naukowe będące podstawą nadania stopnia doktora habilitowanego, dr hab. Rafał Łatka (BBH) za książkę: *Episkopat Polski wobec stosunków państwo-Kościół i rzeczywistości społeczno-politycznej PRL 1970–1989*.
- Szef Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych – medal „Pro Bono Poloniae" – Sylwią Krzyżanowską (OBUWiM Wrocław), dr Jarosława Schabieńskiego (OBUWiM Białystok), dr. hab. Krzysztofa Sychowicza (OBBH Białystok), Wojciecha Trębacza (OBUWiM Wrocław).
- Prezydent Suwałk – medal w uznaniu zasług na rzecz miasta Suwałk – dr Jarosława Schabieńskiego (OBUWiM Białystok).
- Stowarzyszenie Społeczne „Grudzień '70 – Styczeń '71" – Odznaka Pamiątkowa „Krzyż 50. rocznicy Grudnia 1970 w Szczecinie" – Maciej Frycz (OBEN Szczecin), dr Sebastian Kaniewski (OBEN Szczecin), dr hab. Sebastian Ligarski (OBBH Szczecin), dr Katarzyna Rembacka (OBBH Szczecin).
- Związek Sybiraków – Odznaka Honorowa Sybiraka – Jan Kwaśniewicz (OBUWiM Katowice), dr Andrzej Sznajder (dyrektor OIPN Katowice).
- Związek Kombatantów i Uczestników Powstania Poznańskiego Czerwca 1956 r. – medal pamiątkowy „100 lat Niepodległości Polski – Nie Damy Ziemi Skąd Nasz Ród" w uznaniu dla wytrwałej

postawy patriotycznej i prospołecznej będącej wzorem szacunku dla Tradycji Polskiej Państwowości – Adam Siwek (dyrektor BUWiM).
– Zrzeszenie Wolność i Niezawisłość – Krzyż Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość oraz odznaczenie pamiątkowe 70-lecie Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość" – Elżbieta Jakimek-Zapart (OK Kraków).
– Ordynariat Polowy WP – Krzyż XXX-lecia Ordynariatu Polowego Wojska Polskiego za zasługi na polu pamięci o Kapelanach Katyńskich – dr Ewa Kowalska (BPiI).
– Stowarzyszenie „Godność" – statuetka – replika gdańskiego pomnika świętego Jana Pawła II i prezydenta Stanów Zjednoczonych Ronalda Reagana za wieloletnią współpracę w odszukiwaniu dokumentów niezbędnych do uzyskania statusu działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych – Marzena Kruk (dyrektor AIPN).
– Fundacja Nauki Kultury i Sztuki w Austrii – odznaczenie „Patriota Polski" – dr Tomasz Łabuszewski (OBBH Warszawa).
– Festiwal „Niepokorni, Niezłomni, Wyklęci" w Gdyni – Nagroda Przyjaciela Festiwalu NNW – dr hab. Krzysztof Szwagrzyk (zastępca prezesa IPN, dyrektor BPiI) oraz wyróżnienie specjalne dla audycji Radia Zachód „Zbąszyń 1938" – współudział w realizacji, komentarz historyczny: Szymon Pietrzykowski (OBBH Poznań).
– Związek Kombatantów i Osób Represjonowanych RP im. Danuty Siedzikówny „Inki" – honorowy Krzyż „Inki" w uznaniu szczególnych zasług w kultywowaniu pamięci o walce o niepodległość Rzeczypospolitej Polskiej oraz w upamiętnieniu patriotycznych zmagań Narodu Polskiego z okupantami, nazizmem i komunizmem – Justyna Pazda (OA Gdańsk).
– Kapituła Rady Miasta Strzyżowa – Nagroda św. Michała w kategorii oświata, wychowanie oraz sport, turystyka i rekreacja – dr Piotr Szopa (OBUWiM Rzeszów).
– Kapituła Orderu „Cudu nad Wisłą" – nagroda za wzorową postawę religijną i patriotyczną – dr Piotr Szopa (OBUWiM Rzeszów).
– Społeczno-Kulturalne Towarzystwo „Sądeczanin" – laureat konkursu o nagrodę im. ks. prof. Bolesława Kumora w kategorii „Sądecki Autor" – Michał Kalisz (OA Rzeszów).
– Instytut Solidarności i Męstwa im. Witolda Pileckiego – Międzynarodowa Nagroda im. Witolda Pileckiego dla najlepszej książki w kategorii „reportaż historyczny" dla książki dr. Filipa Gańczaka (BRP) *Jan Sehn. Tropiciel nazistów*.
– wyróżnienie 29 Ogólnopolskiego Przeglądu Książki Krajoznawczej i Turystycznej – dyplom za I miejsce w kategorii monografie oraz inne opracowania krajoznawcze za publikację *Suwałki Słownik Biograficzny*, t.1, Suwałki 2021 – otrzymał dr Jarosław Schabieński (jako autor biogramów w ww. wydawnictwie).
– wyróżnienie Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu – członek Rady Muzeum przy Państwowym Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu – Michał Zajda (OA Kraków).
– Stowarzyszenie Wydawców Katolickich FENIKS – I nagroda w kategorii Historia *Słownik biograficzny polskiego katolicyzmu społecznego*, tom 1, red. R. Łatka (BBH).
– Wielkopolskiego Oddziału Stowarzyszenia Dziennikarzy Polskich – wyróżnienie honorowe za cenną i wartościową inicjatywę wydawniczą Arkadiusz Małyszka (OA Poznań) red. „Zeszytów Historycznych Solidarności Wielkopolskiej".

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ

Mapa oddziałów, delegatur IPN oraz Przystanków Historia IPN

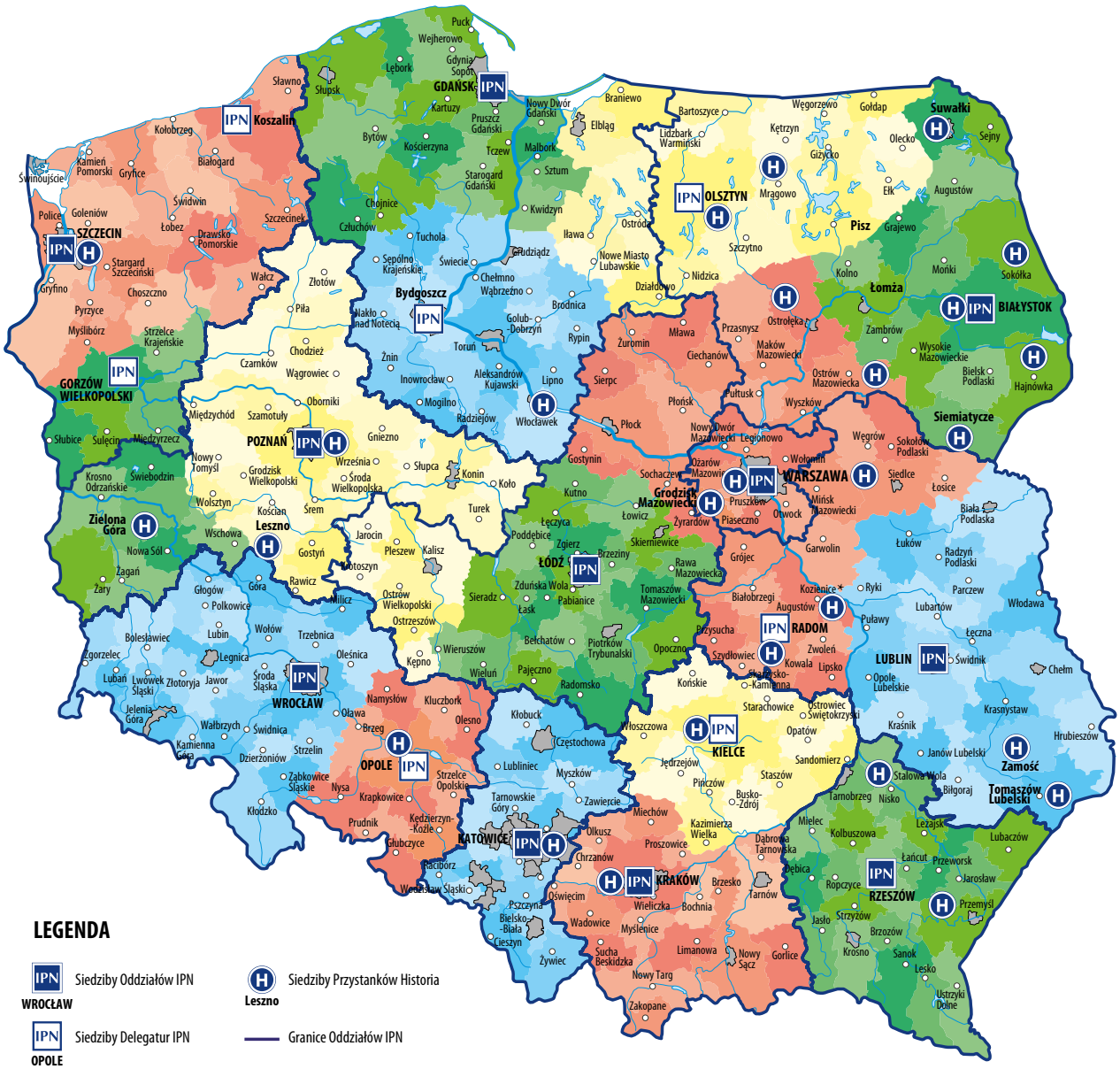

LEGENDA

IPN Siedziby Oddziałów IPN
WROCŁAW

IPN Siedziby Delegatur IPN
OPOLE

H Siedziby Przystanków Historia
Leszno

Granice Oddziałów IPN

* Leśny Przystanek Historia w Puszczy Kozienickiej prowadzony wspólnie ze Związkiem Harcerstwa Rzeczypospolitej

Adresy biur, oddziałów i delegatur Instytutu Pamięci Narodowej
www.ipn.gov.pl

Prezes IPN dr Karol Nawrocki	ul. Janusza Kurtyki 1, 02–676 Warszawa sekretariat: tel. (22) 581 85 22, fax (22) 581 85 24
Zastępca prezesa IPN dr hab. Karol Polejowski	ul. Janusza Kurtyki 1, 02–676 Warszawa sekretariat: tel. (22) 581 89 34, fax (22) 581 86 61
Zastępca prezesa IPN dr hab. Krzysztof Szwagrzyk	ul. Janusza Kurtyki 1, 02–676 Warszawa sekretariat: tel. (22) 581 85 91, fax (22) 581 85 24
Zastępca prezesa IPN dr Mateusz Szpytma	ul. Janusza Kurtyki 1, 02–676 Warszawa sekretariat: tel. (22) 581 86 25, fax (22) 581 86 61
Główna Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu	pl. Krasińskich 2/4/6, 00–207 Warszawa sekretariat: tel. (22) 530 86 56, fax (22) 530 90 87
Archiwum	ul. Janusza Kurtyki 1, 02–676 Warszawa sekretariat: tel. (22) 581 89 04, fax (22) 581 86 37
Biuro Edukacji Narodowej	ul. Janusza Kurtyki 1, 02–676 Warszawa sekretariat: tel. (22) 581 88 70
Biuro Badań Historycznych	ul. Janusza Kurtyki 1, 02–676 Warszawa sekretariat: tel. (22) 581 88 71
Biuro Poszukiwań i Identyfikacji	ul. Janusza Kurtyki 1, 02–676 Warszawa sekretariat: tel. (22) 581 89 09
Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa	ul. Janusza Kurtyki 1, 02–676 Warszawa sekretariat: tel. (22) 581 89 66, fax (22) 581 89 10
Biuro Lustracyjne	ul. Janusza Kurtyki 1, 02–676 Warszawa sekretariat: tel. (22) 540 58 00, fax (22) 540 58 03
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Białymstoku	ul. Warsztatowa 1A, 15–637 Białystok sekretariat: tel. (85) 664 57 01, fax (85) 664 57 00
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Gdańsku	ul. Grunwaldzka 216, 80–266 Gdańsk sekretariat: tel. (58) 660 67 00, fax (58) 660 67 01
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Katowicach	ul. Józefowska 102, 40–145 Katowice sekretariat: tel. (32) 207 01 00, fax (32) 207 01 80
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Krakowie	ul. Reformacka 3, 31–012 Kraków sekretariat: tel. (12) 421 19 61, 426 21 35, fax (12) 421 11 00
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Lublinie	ul. Wodopojna 2, 20–086 Lublin sekretariat: tel. (81) 536 34 01, fax (81) 536 34 02
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Łodzi	ul. Elizy Orzeszkowej 31/35, 91–479 Łódź sekretariat: tel. (42) 616 27 45, fax (42) 616 27 48
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Poznaniu	ul. Rolna 45a, 61–487 Poznań sekretariat: tel. (61) 835 69 00, fax (61) 835 69 03
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Rzeszowie	ul. Juliusza Słowackiego 18, 35–060 Rzeszów sekretariat: tel. (17) 860 60 18, fax (17) 860 60 39
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Szczecinie	ul. Klemensa Janickiego 30, 71–270 Szczecin sekretariat: tel. (91) 484 98 00, fax (91) 484 98 01
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie	ul. Stawki 2, 00–193 Warszawa sekretariat: tel. (22) 860 70 10, (22) 860 70 11, fax (22) 860 70 13
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej we Wrocławiu	ul. Długosza 48, 51–162 Wrocław sekretariat: tel. (71) 326 97 20, fax (71) 326 97 22
Delegatura Instytutu Pamięci Narodowej w Bydgoszczy	ul. Wincentyny Teskowej 1, 85–130 Bydgoszcz tel. (52) 586 26 00, (52) 586 26 09, fax (52) 586 26 01

Delegatura Instytutu Pamięci Narodowej w Gorzowie Wielkopolskim	ul. Jagiellończyka 4, 66–400 Gorzów Wielkopolski tel. (95) 718 28 62, (95) 718 28 54
Delegatura Instytutu Pamięci Narodowej w Kielcach	al. Na Stadion 1, 25–127 Kielce tel. (41) 340 50 50, fax (41) 340 50 96
Delegatura Instytutu Pamięci Narodowej w Koszalinie	ul. Andersa 34, 75–626 Koszalin tel. (91) 312 94 30 tel./fax (94) 342 85 02
Delegatura Instytutu Pamięci Narodowej w Olsztynie	ul. Jagiellońska 46, 10–273 Olsztyn tel. (89) 521 48 00, fax (89) 521 48 01
Delegatura Instytutu Pamięci Narodowej w Opolu	ul. Piastowska 17, 45–081 Opole tel. 77 453 84 78, fax 77 406 83 22
Delegatura Instytutu Pamięci Narodowej w Radomiu	ul. Stefana Żeromskiego 53, 26–600 Radom tel. (48) 368 24 00, fax (48) 368 24 01

Krajowe Przystanki Historia IPN

Przystanek Historia IPN w Białymstoku	ul. M. Skłodowskiej-Curie 14a, 15–097 Białystok
Przystanek Historia Centrum Edukacyjne IPN im. gen. Janusza Gąsiorowskiego w Częstochowie	al. Najświętszej Maryi Panny 52, 42–217 Częstochowa
Przystanek Historia IPN w Giżycku	Twierdza Boyen ul. Turystyczna 1, 11–500 Giżycko
Przystanek Historia IPN w Grodzisku Mazowieckim	ul. 3 Maja 57, 05–825 Grodzisk Mazowiecki
Przystanek Historia IPN w Hajnówce	ul. 3 Maja 45, 17–200 Hajnówka
Centrum Edukacyjne IPN „Przystanek Historia” im. Henryka Sławika w Katowicach	ul. św. Jana 10, 40–012 Katowice
Centrum Edukacyjne IPN „Przystanek Historia” w Kielcach	ul. Warszawska 5, 25–512 Kielce
Centrum Edukacyjne IPN „Przystanek Historia” w Krakowie	ul. Juliana Dunajewskiego 8, 31–133 Kraków
Przystanek Historia IPN w Lesznie	ul. Bolesława Chrobrego 3, 64–100 Leszno
Przystanek Historia IPN w Mrągowie	ul. Warszawska 26, 11–700 Mrągowo
Przystanek Historia IPN w Olsztynie	ul. Partyzantów 18, 10–521 Olsztyn
Przystanek Historia IPN w Ostrołęce	ul. Inwalidów Wojennych 23, 07–410 Ostrołęka
Przystanek Historia IPN w Opolu	ul. Krakowska 32, 46–020 Opole
Przystanek Historia IPN w Ostrowi Mazowieckiej	ul. 11 Listopada 7, 07–300 Ostrów Mazowiecka
Przystanek Historia IPN w Poznaniu	ul. Dąbrowskiego 29, 60–840 Poznań
Przystanek Historia IPN Muzeum Dulag 121 w Pruszkowie	ul. 3 Maja 8A, 05–800 Pruszków
Leśny Przystanek Historia IPN w Puszczy Kozienickiej	Dawna gajówka harcerska w Puszczy Kozienickiej niedaleko Augustowa

Przystanek Historia IPN w Siemiatyczach	ul. Zaszkolna 1, 17–300 Siemiatycze
Przystanek Historia IPN w Sokółce	ul. Grodzieńska 1, 16–100 Sokółka
Przystanek Historia IPN w Stalowej Woli	ul. Ofiar Katynia 8A, 37–450 Stalowa Wola
Przystanek Historia IPN w Suwałkach	ul. T Kościuszki 81, 16–400 Suwałki
Przystanek Historia IPN w Szczecinie	pl. Brama Portowa 1, 70–225 Szczecin
Przystanek Historia IPN w Tomaszowie Lubelskim	Miejska Biblioteka Publiczna im. Tomasza Zamoyskiego, ul. Zamojska 2, 22–600 Tomaszów Lubelski Muzeum Regionalne im. Janusza Petera, ul. Wyspiańskiego 8b, 22–600 Tomaszów Lubelski
Przystanek Historia IPN w Izbie Pamięci Ks. Romana Kotlarza w Trablicach-Pelagowie	Trablice 29, 26–624 Kowala
Przystanek Historia Centrum Edukacyjne im. Janusza Kurtyki w Warszawie	ul. Marszałkowska 21/25, 00–628 Warszawa
Przystanek Historia IPN im. Janusza Kurtyki we Włocławku	ul. Łęgska 28, 87–800 Włocławek
Przystanek Historia IPN w Zielonej Górze	al. Wojska Polskiego 9, 65–077 Zielona Góra
Przystanek Historia IPN przy Muzeum Narodowym Ziemi Przemyskiej	pl. Berka Joselewicza 1, 37–700 Przemyśl
Przystanek Historia IPN w Zamościu	ul. Zamkowa 2, 22–400 Zamość

Izby Pamięci IPN

Izba Pamięci IPN w Jarosławiu	ul. J. Słowackiego 2, 37–500 Jarosław
Izba Pamięci IPN w Rzeszowie Zamek Lubomirskich	pl. Śreniawitów 3, 35–959 Rzeszów
Izba Pamięci IPN w Warszawie „Strzelecka 8”	ul. Strzelecka 8, 03–433 Warszawa

Zagraniczne Przystanki Historia IPN

- Przystanek Historia IPN w Brukseli
- Przystanek Historia IPN w Chicago
- Przystanek Historia IPN w Grodnie
- Przystanek Historia IPN w Londynie
- Przystanek Historia IPN we Lwowie
- Przystanek Historia IPN w Dyneburgu
- Przystanek Historia IPN w Nowym Jorku
- Przystanek Historia IPN w Wilnie
- Przystanek Historia IPN na Zaolziu
- Przystanek Historia IPN na Ukrainie

WYDAWNICTWA IPN
W 2021 ROKU

MONOGRAFIE

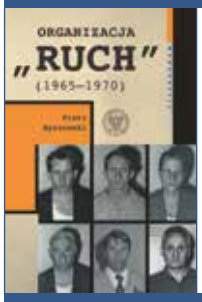

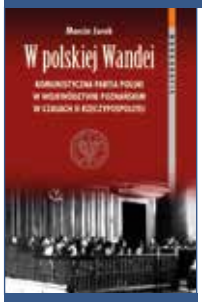

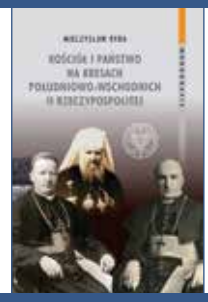

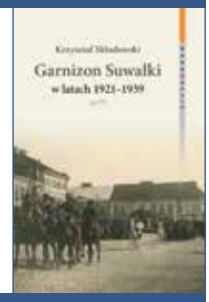

DOKUMENTY

RELACJE I WSPOMNIENIA

SŁOWNIKI

DTN

ALBUMY

LITERATURA I PAMIĘĆ

BIBLIOTEKA AKADEMII NIEPODLEGŁOŚCI

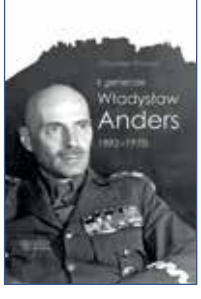

STUDIA Z HISTORII WOJSKA POLSKIEGO

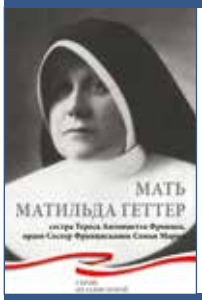

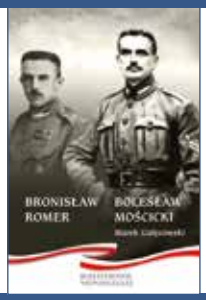

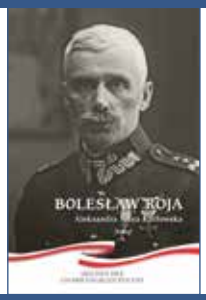

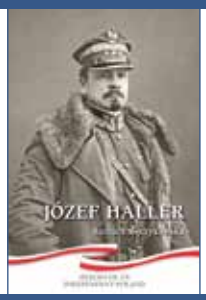

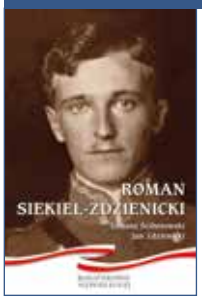

BIBLIOTEKA BIULETYNU IPN

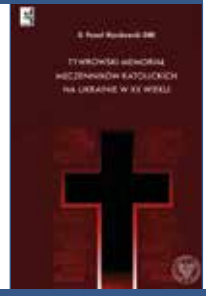

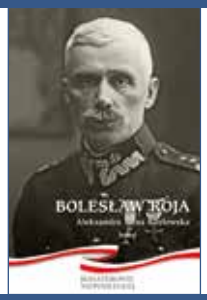

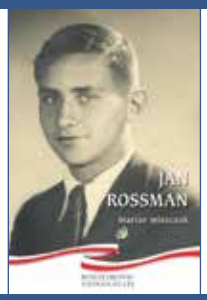

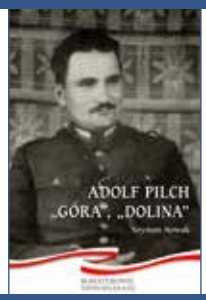

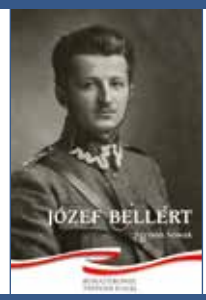

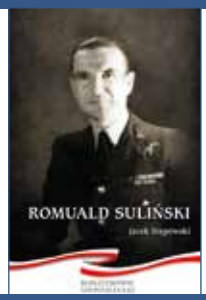

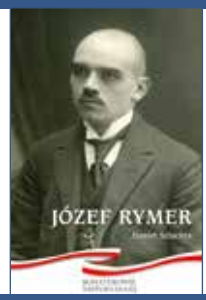

BIAŁYSTOK

BOHATEROWIE NIEPODLEGŁEJ

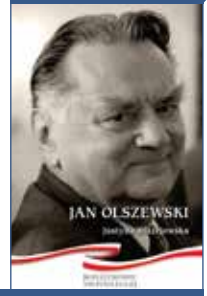

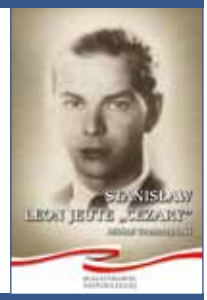

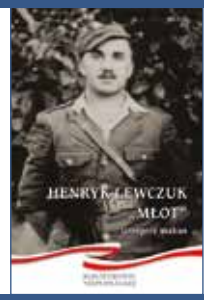

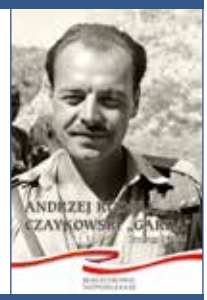

BIAŁYSTOK

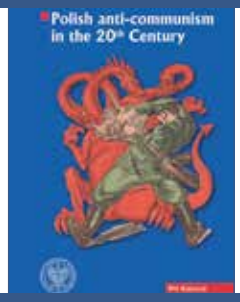

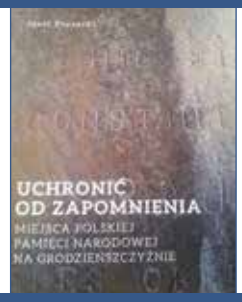

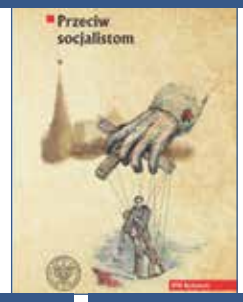

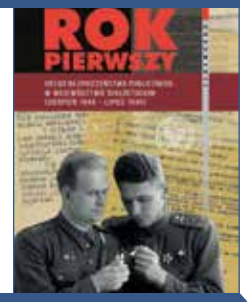

GDAŃSK

KATOWICE

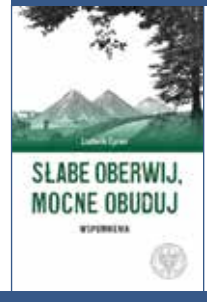

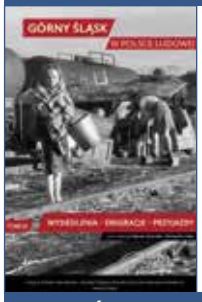

KRAKÓW

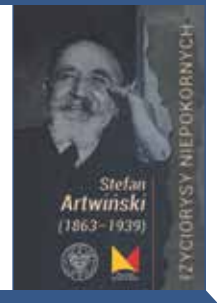

LUBLIN

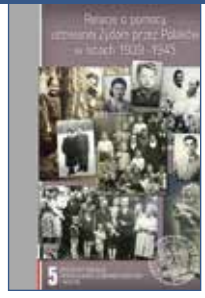

LUBLIN

ŁÓDŹ

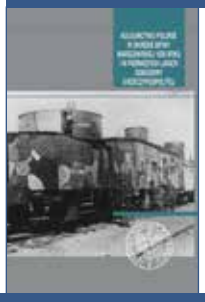

POZNAŃ

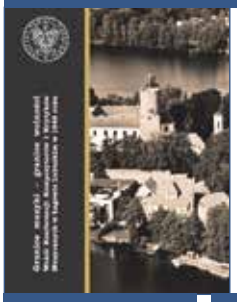

RZESZÓW

SZCZECIN

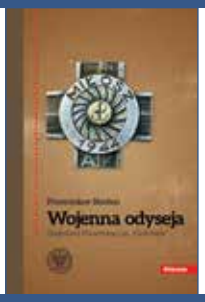

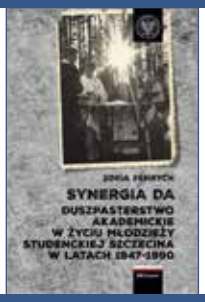

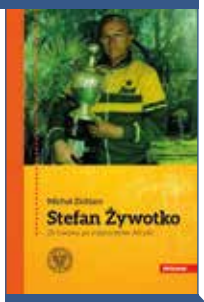

WARSZAWA

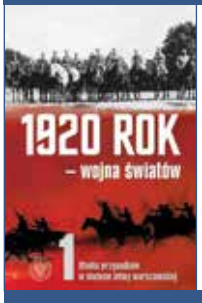

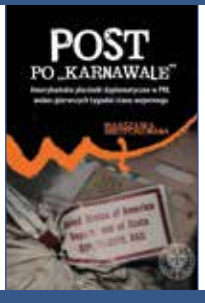

WROCŁAW

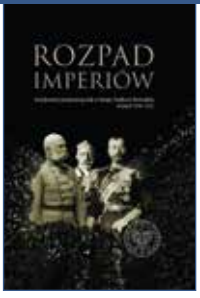

VARIA

...aby każdy
okruch historii
został uratowany!"

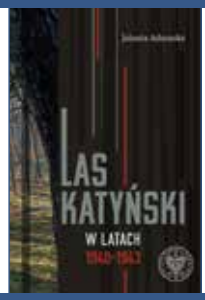
LAS
KATYŃSKI
W LATACH

ARCHIWA
POLSKIE I SOWIECKIE
W REALIACH SYSTEMU
KOMUNISTYCZNEGO

BEZ EMOCJI

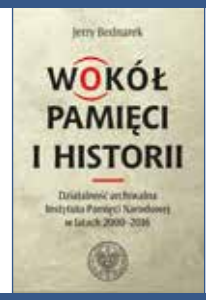
Jerzy Besmarek
WOKÓŁ
PAMIĘCI
I HISTORII

BEZ EMOCJI

O NIEPODLEGŁOŚĆ
I PRAWA KOBIET
ZOFIA MORACZEWSKA

TUŁACZKA
PO OBCEJ ZIEMI

ARESZTOWANI
PODCZAS AKCJI
"X"
MBP

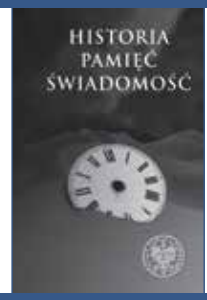
HISTORIA
PAMIĘĆ
ŚWIADOMOŚĆ

GÓRNICZA
„SOLIDARNOŚĆ"

Czy można
zapomnieć?

„Zamiast Twojego uśmiechu,
Polsko, mamy łzy i ułomek nadziei"
PAMIĘTNIK Z SYBERII,
IRANU I LIBANU

OSKAR
DIRLEWANGER

LEKSYKON
BEZPIEKI
1944-
1956

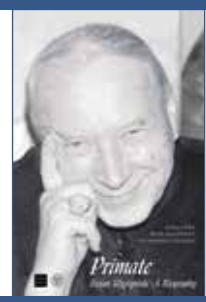
Primate

MAGNA RES
LIBERTAS
KU NIEPODLEGŁEJ

LUDOBÓJSTWO
NIEMIEC

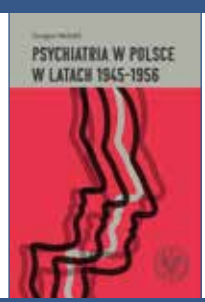
PSYCHIATRIA W POLSCE
W LATACH 1945-1956

Nazwać
zbrodnie
po
imieniu

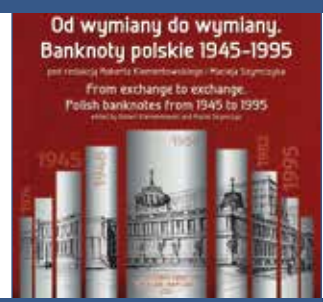
Od wymiany do wymiany.
Banknoty polskie 1945-1995
From exchange to exchange.
Polish banknotes from 1945 to 1995

SWEGO
NIE ZNACIE

KRYZYS
BYDGOSKI
1981

Saint Grigol Peradze
Diaries

POLSKA MYŚL POLITYCZNA
WOBEC
REWOLUCJI BOLSZEWICKIEJ

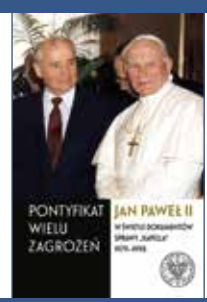
PONTYFIKAT
WIELU
ZAGROŻEŃ
JAN PAWEŁ II

Jan RULEWSKI
WYSOKA TEMPERATURA

Władysław
Siła-Nowicki

Groby polskie
na Litwie

Groby polskie
na Litwie

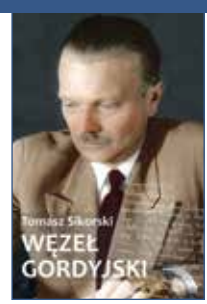
Tomasz Sikorski
WĘZEŁ
GORDYJSKI

SOJUSZ
PIŁSUDSKI-PETLURA

STUDIA Z HISTORII
NAJNOWSZEJ POLSKI

VARIA

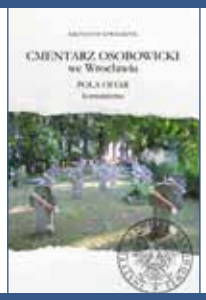

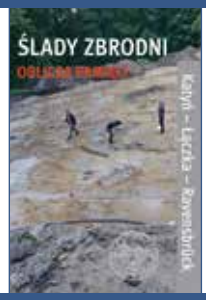

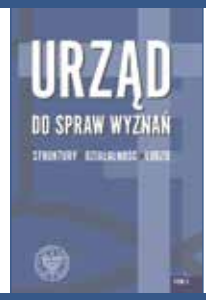

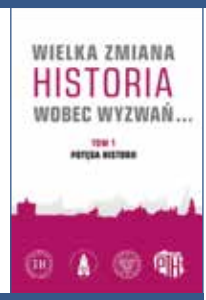

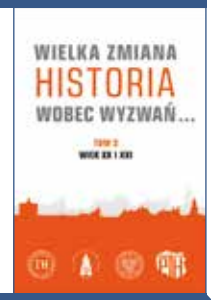

CZASOPISMA IPN

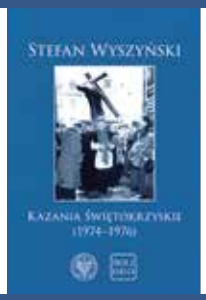

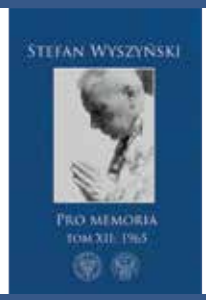

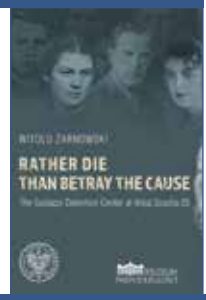

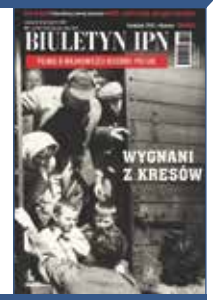

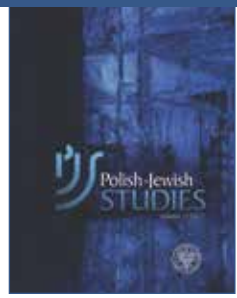

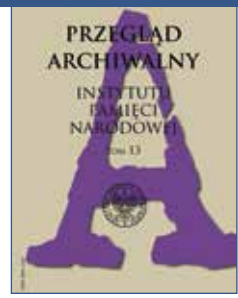

CZASOPISMA IPN

KOMIKSY

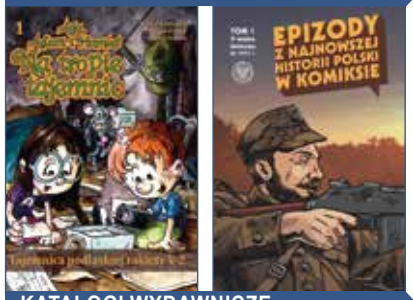

KATALOGI WYDAWNICZE I INFORMACYJNE

KATALOGI WYSTAW

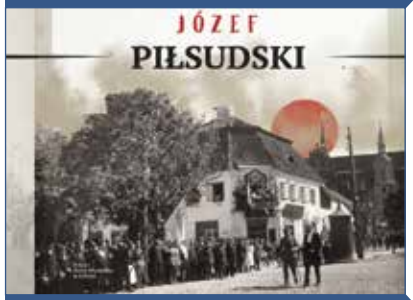

BROSZURY EDUKACYJNE

BROSZURY EDUKACYJNE

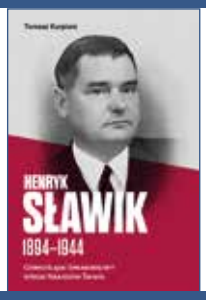

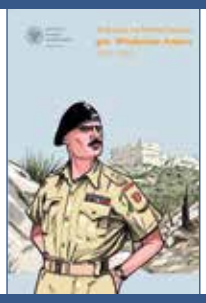

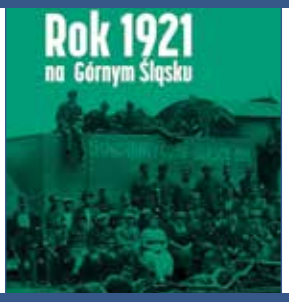

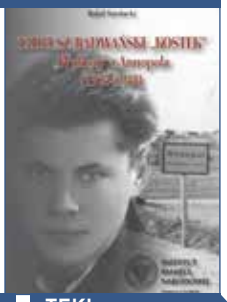

TEKI EDUKACYJNE

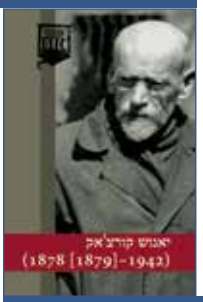

WYDAWNICTWA MULTIMEDIALNE

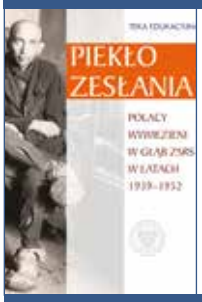

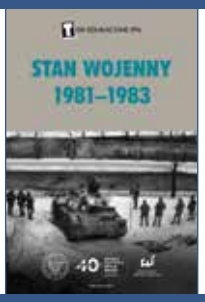

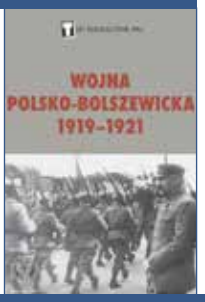

PUBLIKACJE OKOLICZNOŚCIOWE

PUBLIKACJE OKOLICZNOŚCIOWE

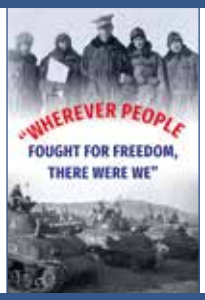

OFERTY EDUKACYJNE

POZOSTAŁE PUBLIKACJE ELEKTRONICZNE

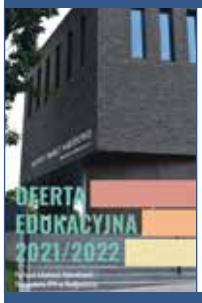

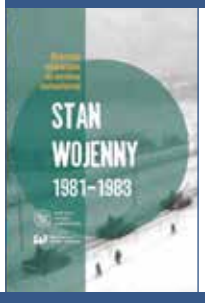

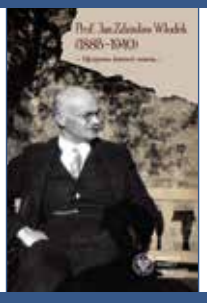

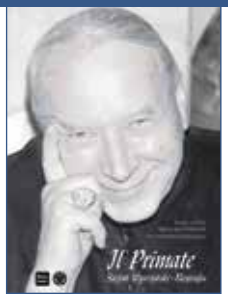

POZOSTAŁE PUBLIKACJE ELEKTRONICZNE

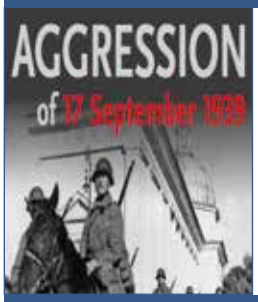

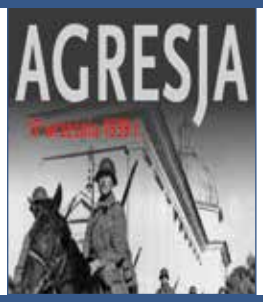

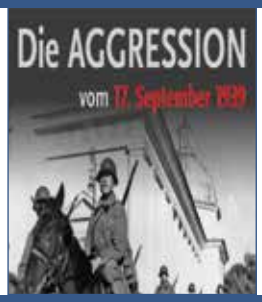

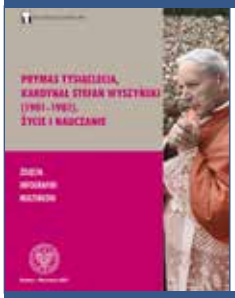

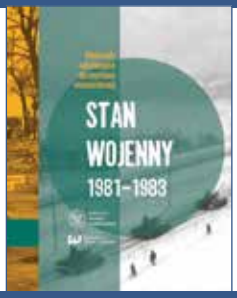

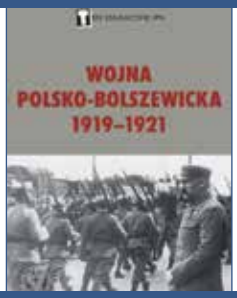

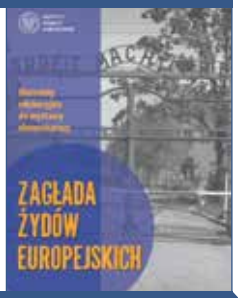

DODATKI HISTORYCZNE DO PRASY ZAMIESZCZONE NA STRONIE WWW.IPN.GOV.PL

DODATKI HISTORYCZNE DO PRASY ZAMIESZCZONE NA STRONIE WWW.IPN.GOV.PL

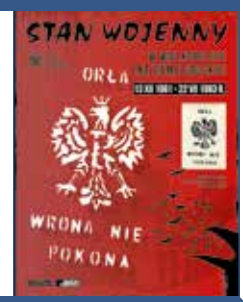

DODATKI HISTORYCZNE DO PRASY ZAMIESZCZONE NA STRONIE WWW.IPN.GOV.PL

FOTOGRAFIE DOKUMENTUJĄCE WYBRANE WYDARZENIA Z DZIAŁALNOŚCI IPN W 2021 ROKU

Od 7 stycznia 2021 r. przed siedzibą Ministerstwa Sprawiedliwości w Warszawie była prezentowana wystawa IPN *Jan Rodowicz „Anoda”*, przypominająca o 100. rocznicy urodzin bohatera. Fot. Ministerstwo Sprawiedliwości

18 stycznia 2021 r. w Poznaniu w 10. rocznicę śmierci Restytuta Staniewicza, historyka i działacza opozycji antykomunistycznej, odbyła się sesja go upamiętniająca. W dyskusji udział wzięli: Marek Jurek, prof. Aleksander Hall, prof. Tomasz Schramm, prof. Krzysztof Brzechczyn. Fot. Marta Sankiewicz/IPN

20 stycznia 2021 r. w Rzeszowie odbyło się nagranie do programu #PrzystanekKsiążka. Gośćmi dr. Jędrzeja Lipskiego byli autorzy publikacji *W stulecie powrotu odrodzonego państwa polskiego na mapę Europy i świata. Polska myśl geopolityczna i sprawy międzynarodowe w XX wieku* – dr Dariusz Iwaneczko, dyrektor Oddziału IPN w Rzeszowie, i dr Bogusław Wójcik z OBBH Rzeszów. Fot. Katarzyna Gajda-Bator/IPN

21 stycznia 2021 r. w Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia" im. Janusza Kurtyki w Warszawie odbyła się konferencja prasowa, podczas której zaprezentowano pierwszy numer rocznika IPN „Polish-Jewish Studies". O publikacji mówili członkowie redakcji: zastępca prezesa IPN dr Mateusz Szpytma, redaktor naczelny PJS prof. Grzegorz Berendt oraz zastępca redaktora naczelnego dr Tomasz Domański. Fot. Sławek Kasper/IPN

22 stycznia 2021 r. na Powązkach Wojskowych w Warszawie odbył się pogrzeb Lidii Lwow-Eberle, żołnierza Armii Krajowej, legendarnej sanitariuszki oddziału „Łupaszki", towarzyszki życia mjr. Zygmunta Szendzielarza. Fot. Sławek Kasper/IPN

23 stycznia 2021 r. z udziałem prezesa IPN dr. Jarosława Szarka na cmentarzu Rakowickim w Krakowie odbyło się upamiętnienie 130. rocznicy urodzin Zygmunta Nowakowskiego, pisarza, dziennikarza, aktora, reżysera, przedwojennego działacza Cracovii, działacza emigracyjnego, współpracownika Radia Wolna Europa. Fot. Janusz Ślęzak/IPN

25 stycznia 2021 r. w Sejmie RP odbyła się konferencja prasowa, podczas której marszałek Sejmu Elżbieta Witek ogłosiła szczegóły II edycji konkursu literacko-plastycznego „Polskie Serce Pękło. Katyń 1940". W konferencji uczestniczyli także minister spraw wewnętrznych i administracji Mariusz Kamiński, minister obrony narodowej Mariusz Błaszczak, minister edukacji i nauki Przemysław Czarnek oraz prezes IPN dr Jarosław Szarek. Fot. Sławek Kasper/IPN

25 stycznia 2021 r. na cmentarzu wojennym ofiar Holokaustu w Wolbromiu, odnowionym staraniem Oddziału IPN w Krakowie i Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego, odbyła się uroczystość z udziałem m.in. delegacji IPN. Spoczywają tam Żydzi zamordowani przez Niemców we wrześniu 1942 r. Fot. Janusz Ślęzak/IPN

Od 29 do 30 stycznia oraz od 3 do 6 lutego 2021 r. w Polskiej Szkole im. Jana Pawła II przy Ambasadzie RP w Brukseli zaprezentowano wystawę IPN *Zagłada Żydów Europejskich* w ramach Przystanku Historia w Belgii. Fot. Grzegorz Zdanek/Koordynator Przystanku Historia w Brukseli

4 lutego 2021 r. w Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia" im. Janusza Kurtyki w Warszawie odbyła się konferencja prasowa „Giganci nauki PL". O projekcie mówili: prezes IPN dr Jarosław Szarek, prof. Bolesław Orłowski (IHN PAN), redaktor 5-tomowego słownika polskich naukowców, oraz Alina Czerniakowska, reżyser cyklu filmów dokumentalnych „Wielcy polscy wynalazcy II Rzeczpospolitej". Fot. Sławek Kasper/IPN

8 lutego 2021 r. przed Domem Kolejarza w Rzeszowie odbyło się nagranie do filmu *Chłopski bunt ’81* przygotowanego przez TVP 3 Rzeszów, Polskie Radio Rzeszów i Oddział IPN w Rzeszowie w związku z 40. rocznicą podpisania porozumień rzeszowsko-ustrzyckich. Fot. Katarzyna Gajda-Bator/IPN

15 lutego 2021 r. w Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia” w Krakowie odbył się premierowy pokaz spotu wideo *Tobie Ojczyzno. Cichociemni* w 80. rocznicę pierwszego zrzutu cichociemnych do okupowanej Polski. Fot. Żaneta Wierzgacz/IPN

15 lutego 2021 r. w Łodzi na rynku Manufaktury otwarto wystawę *Na zakrętach historii. Robotnicy Łodzi 1945–1981*. Fot. Kornelia Młynarczyk-Zaborska/IPN

15 lutego 2021 r. w Łodzi prezes IPN dr Jarosław Szarek odsłonił tablicę upamiętniającą włókniarki i włókniarzy w 50. rocznicę strajku. Tablicę zamontowano na elewacji CH „Manufaktura", dawnych Zakładach Przemysłu Bawełnianego im. J. Marchlewskiego w Łodzi, w centralnym miejscu strajków. Fot. Patrycja Resel/IPN

17 lutego 2021 r. w siedzibie Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie odbył się briefing, podczas którego zaprezentowano dziennik spisany przez studentkę łódzkiej Akademii Medycznej Jadwigę Kowalczyk *Egzamin studenta i obywatela. Rzecz o strajku studentów łódzkich w 1981 r.* O publikacji wydanej przez IPN mówili prezes IPN dr Jarosław Szarek oraz naczelnik OBBH IPN w Łodzi i redaktor naukowy książki dr Sebastian Pilarski. Fot. Sławek Kasper/IPN

25 lutego 2021 r. w Charbielinie (gm. Głuchołazy), na budynku szkoły odsłonięto tablicę pamiątkową poświęconą Ofiarom Marszu Śmierci. Fot. Sylwia Krzyżanowska/IPN

28 lutego 2021 r. prezes IPN dr Jarosław Szarek podczas uroczystości w Zielonej gm. Krasne (woj. mazowieckie) oddał hołd Niezłomnym oraz osobom represjonowanym za pomoc żołnierzom II konspiracji z oddziału ppor. Mieczysława Dziemieszkiewicza ps. „Rój". Fot. Sławek Kasper/IPN

28 lutego 2021 r. odbyła się premiera telewizyjna i internetowa 10. Koncertu Galowego w hołdzie Żołnierzom Wyklętym nagranego w Filharmonii Krakowskiej, którego współorganizatorem był Oddział IPN w Krakowie. Fot. Żaneta Wierzgacz/IPN

W lutym 2021 r. odbywały się lekcje online z edukatorami OBEN IPN w Warszawie. Fot. Joanna Stępień/SP nr 4 w Zielonce

1 marca 2021 r. w Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL w Warszawie odsłonięto ufundowaną przez IPN tablicę upamiętniającą płk. Łukasza Cieplińskiego i członków IV Zarządu Głównego Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość". Fot. Sławek Kasper/IPN

1 marca 2021 r. w budynku Uniwersytetu Morskiego w Gdyni odbyła się uroczystość odsłonięcia tablicy poświęconej działaczom młodzieżowej, antykomunistycznej organizacji niepodległościowej Krajowy Ośrodek „Kraj", skazanym przez WSR w Gdańsku na kary pozbawienia wolności. Fot. Katarzyna Lisiecka/IPN

1 marca 2021 r. w Kielcach odbyły się wojewódzkie obchody Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych z udziałem naczelnik Delegatury IPN w Kielcach dr Doroty Koczwańskiej-Kality. W uroczystości uczestniczyli również: wojewoda świętokrzyski Zbigniew Koniusz, marszałek województwa świętokrzyskiego Andrzej Bętkowski i prezydent Kielc Bogdan Wenta. Fot. Katarzyna Pronobis/IPN

1 marca 2021 r. w Warszawie odbył się przejazd samochodami historycznymi trasą miejsc kaźni żołnierzy podziemia niepodległościowego na warszawskiej Pradze. Projekt zrealizowany został ze środków Towarzystwa Miłośników Polskiej Tradycji i Kultury Urzędu Dzielnicy Praga Północ oraz Oddziału IPN w Warszawie. Fot. Agnieszka Praga/IPN

4 marca 2021 r. w Radecznicy odbyły się uroczystości pogrzebowe kpt. Romana Szczura vel Szumskiego. W uroczystościach wzięli udział m.in. zastępca prezesa Instytutu Pamięci Narodowej dr hab. Krzysztof Szwagrzyk oraz dyrektor Oddziału IPN w Lublinie Marcin Krzysztofik. Fot. Dawid Florczak/IPN

4 marca 2021 r. w IX Liceum Ogólnokształcącym im. C.K. Norwida w Częstochowie uroczyście odsłonięto ufundowaną przez IPN tablicę upamiętniającą antykomunistyczną organizację „Wolna Młodzież". W uroczystości wziął udział m.in. prezes IPN dr Jarosław Szarek. Fot. Sławek Kasper/IPN

4 marca 2021 r. w Częstochowie uroczyście otwarto Centrum Edukacyjne IPN „Przystanek Historia" im. gen. Janusza Gąsiorowskiego, będące nowoczesną strefą edukacyjną przeznaczoną zarówno dla młodzieży, jak i dorosłych. W wydarzeniu wzięli udział m.in. prezes IPN dr Jarosław Szarek i dyrektor OIPN Katowice dr Andrzej Sznajder. Fot. Sławek Kasper/IPN

5 marca 2021 r. w Zespole Szkół Ogólnokształcących w Bystrzycy Kłodzkiej odbył się finał II Dolnośląskiego Konkursu Historycznego Żołnierze Niezłomni – Żołnierze Wyklęci „Zachowali się jak trzeba". Fot. Paweł Popiel/uczeń szkoły

11 marca 2021 r. w Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia" im. Janusza Kurtyki w Warszawie odbyła się konferencja prasowa, podczas której zaprezentowano publikacje IPN *Jeńcy 1920* i *Rok 1920 w literaturze polskiej. Zarys monograficzny*. W wydarzeniu wzięli udział prezes IPN dr Jarosław Szarek, p.o. dyrektora Biura Badań Historycznych prof. Marek Wierzbicki oraz dyrektor Biura Edukacji Narodowej Adam Hlebowicz. Fot. Sławek Kasper/IPN

13 marca 2021 r. w Siedlcach odbyły się uroczystości pogrzebowe Zygmunta Goławskiego, żołnierza NSZ, Sybiraka, działacza opozycji demokratycznej, Kustosza Pamięci Narodowej. W uroczystościach wzięli udział m.in. przedstawiciele IPN. Fot. Sławek Kasper/IPN

14 marca 2021 r. w Warszawie upamiętniono Jánosa Esterházyego. Przed jedynym w Polsce pomnikiem węgierskiego polityka, znajdującym się przed kościołem bł. Władysława z Gielniowa, wieńce złożyli prezes IPN dr Jarosław Szarek oraz ambasador Węgier dr Orsolya Zsuzsanna Kovács, którzy wzięli też udział we mszy św. w intencji beatyfikacji Esterházyego. Fot. Sławek Kasper/IPN

15 marca 2021 r. na dziedzińcu Zamku Królewskiego w Warszawie odbyło się uroczyste otwarcie wystawy plenerowej IPN *Gorzki pokój. Traktat ryski 1921 r.* Fot. Piotr Życieński/IPN

16 marca 2021 r. podczas obchodów 40. rocznicy rolniczego protestu, organizowanych przez Delegaturę IPN w Bydgoszczy, w Kujawsko-Pomorskim Urzędzie Wojewódzkim Instytut Pamięci Narodowej reprezentowany przez prezesa dr. Jarosława Szarka zawarł porozumienie o współpracy z Narodowym Instytutem Kultury i Dziedzictwa Wsi reprezentowanym przez wiceprzewodniczącego Rady Programowej NIKiDW Jana Krzysztofa Ardanowskiego. Fot. Sławek Kasper/IPN

17 marca 2021 r. prezes IPN dr Jarosław Szarek podczas briefingu prasowego podziękował internautom za pomoc w zidentyfikowaniu młodej kobiety z archiwalnej fotografii. Przypomniał, że to Maria Barr, żona brytyjskiego pilota Philipa Rexa Barra, który był dowódcą 107. Dywizjonu RAF. Fot. Sławek Kasper/IPN

Od 22 marca do 2 kwietnia 2021 r. zespół BPiI IPN przeprowadził prace na warszawskiej Białołęce. W miejscu wskazanym przez świadka zbrodni hitlerowskiej odnalazł szczątki 35 osób, głównie kobiet i dzieci. Prace w tym miejscu będą kontynuowane. Fot. ks. Tomasz Trzaska/IPN

23 marca 2021 r. w Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia" im. Janusza Kurtyki w Warszawie odbyła się konferencja prasowa poświęcona działaniom Instytutu w związku z Narodowym Dniem Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką. Na zdjęciu zastępca prezesa IPN dr Mateusz Szpytma. Fot. Sławek Kasper/IPN

24 marca 2021 r. na budynku willi zwanej Domem pod Zwariowaną Gwiazdą na terenie warszawskiego ZOO prezes IPN dr Jarosław Szarek uroczyście odsłonił tablicę upamiętniającą Jana i Antoninę Żabińskich – Sprawiedliwych wśród Narodów Świata. Fot. Łukasz Bielecki/IPN

24 marca 2021 r. w Markowej zastępca prezesa IPN dr Mateusz Szpytma wziął udział w obchodach Narodowego Dnia Pamięci Polaków Ratujących Żydów pod okupacją niemiecką. Dzień ten ma szczególną wymowę w Markowej, na zawsze powiązanej z tragicznym losem rodziny Ulmów, bestialsko zamordowanej 24 marca 1944 r. wraz z Żydami, których ukrywała. Fot. Sławek Kasper/IPN

24 marca 2021 r. przed siedzibą Ministerstwa Sprawiedliwości w Warszawie zaprezentowano wystawę IPN *Polacy ratujący Żydów w czasie II wojny światowej* z okazji Narodowego Dnia Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką. Fot. Ministerstwo Sprawiedliwości

24 marca 2021 r. w Szkole Podstawowej im. Gustawa Zielińskiego w Skępem została odsłonięta tablica pamiątkowa poświęcona Antoniemu Puszkiewiczowi, Sprawiedliwemu wśród Narodów Świata. Fot. Regina Dąbkowska/IPN

25 marca 2021 r. w Dolnośląskim Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli we Wrocławiu zaprezentowano wystawę *„Żegota" Rada Pomocy Żydom*. Fot. IPN Oddział we Wrocławiu

26 marca 2021 r., w 16 miastach w Polsce, rozpoczęła się druga odsłona wystawy *Tu rodziła się Solidarność*. W otwarciu wystawy oraz w briefingu jej poświęconym na pl. Władysława Biegańskiego w Częstochowie uczestniczyli prezes IPN dr Jarosław Szarek oraz Piotr Duda, przewodniczący NSZZ „Solidarność". Fot. Sławek Kasper/IPN

30 marca 2021 r. w Warszawie zastępca prezesa IPN dr Mateusz Szpytma uczestniczył w pożegnaniu Anny Koźmińskiej, Sprawiedliwej wśród Narodów Świata. Fot. Sławek Kasper/IPN

W marcu 2021 r. na Rynku w Skierniewicach prezentowano wystawę IPN *Kwatera Ł – panteon narodowy pod cmentarnym murem*. Fot. CEKiS

4 kwietnia 2021 r. w Grodzisku Mazowieckim zaprezentowano wystawę plenerową IPN *Zbrodnia Katyńska 1940. Zagłada polskich elit*. Fot. Marcin Łaszczyński/IPN

7 kwietnia 2021 r. na Cmentarzu Centralnym w Szczecinie odbyły się prace poszukiwawcze mające na celu odnalezienie miejsca pochowania więźnia politycznego – ofiary reżimu komunistycznego Władysława Wójcika. Prace były realizowane przez pracowników pionu poszukiwania i identyfikacji. Fot. Hubert Simiński/IPN

Od 12 do 15 kwietnia 2021 r. na cmentarzu rzymskokatolickim przy ul. Unickiej w Lublinie zespół BPiI IPN prowadził prace poszukiwawcze, których celem było odnalezienie szczątków osób straconych w latach 1947–1949 w więzieniu na Zamku w Lublinie. Odnaleziono szczątki dziewięciu osób. Fot. Łukasz Pasztaleniec/IPN

13 kwietnia 2021 r. przed Pomnikiem Katyńskim na Cmentarzu Starym w Kielcach odbyły się obchody 81. rocznicy zbrodni katyńskiej organizowane przez Delegaturę IPN w Kielcach i Kielecką Rodzinę Katyńską. Fot. Katarzyna Pronobis/IPN

14 kwietnia 2021 r. w Kielcach odbyła się promocja online książki Marka Jończyka *Tatuś Wasz jest w Rosji… Listy kieleckich katyńczyków*. W dyskusji udział wzięli dr Marek Jedynak (IPN Kielce) oraz prof. Jerzy Gapys (UJK). Fot. Edyta Krężołek/IPN

14 kwietnia 2021 r. w Elblągu odbyła się prezentacja wystawy IPN *Tu rodziła się Solidarność*. Wśród licznie zgromadzonych przedstawicieli mediów głos zabrał prof. Mirosław Golon, dyrektor Oddziału IPN w Gdańsku. Fot. Jan Hlebowicz/IPN

19 kwietnia 2021 r. w 78. rocznicę wybuchu powstania w getcie warszawskim pamięć żydowskich bojowników, składając wieniec pod pomnikiem Bohaterów Getta na warszawskim Muranowie, uczcili zastępca prezesa IPN dr Mateusz Szpytma oraz dyrektor Archiwum IPN Marzena Kruk. Fot. Sławek Kasper/IPN

20 kwietnia 2021 r. w Borownicy w 76. rocznicę zamordowania przez ukraińskich nacjonalistów mieszkańców wsi Borownica dyrektor Oddziału IPN w Rzeszowie dr Dariusz Iwaneczko, proboszcz parafii Borownica ks. Bogusław Folusiewicz i wójt gminy Bircza Grzegorz Gągola odsłonili tablicę informacyjną upamiętniającą to ludobójstwo. Fot. Krzysztof Zając/IPN

21 kwietnia 2021 r. w wielu miastach w Polsce rozpoczęto prezentację wystawy *Tu rodziła się Solidarność Rolników*. W Nowym Dworze Gdańskim wystawę zaprezentował prof. Mirosław Golon, dyrektor Oddziału IPN w Gdańsku. Fot. Jan Hlebowicz/IPN

21 kwietnia 2021 r. podczas otwarcia wystawy *Tu rodziła się Solidarność Rolników* w Milejowie jeden ze świadków historii prezentował historyczne dokumenty i zdjęcia dotyczące zielonej „Solidarności". Fot. Sławomir Kasper/IPN

25 kwietnia 2021 r. przy kościele parafialnym pw. bł. Czesława Odrowąża w Opolu odsłonięto pomnik Ofiar Zbrodni Katyńskiej autorstwa Bogusława Szuby. Upamiętnienie powstało z inicjatywy Opolskiej Rodziny Katyńskiej przy wsparciu merytorycznym i finansowym IPN. Fot. Sylwia Krzyżanowska/IPN

27 kwietnia 2021 r. w Domu Polonii na Zamku w Pułtusku prezes IPN dr Jarosław Szarek otworzył wystawę *Rozkaz nr 00485. Antypolska operacja NKWD na sowieckiej Ukrainie 1937–1938*, przygotowaną przez AIPN we współpracy z archiwami państwowymi na Ukrainie. Fot. Sławek Kasper/IPN

29 kwietnia 2021 r. w Gdyni z okazji 43. rocznicy powstania WZZ Wybrzeża prezes IPN dr Jarosław Szarek odsłonił tablicę upamiętniającą Władysława Buszkiewicza „Głoga", obrońcę Ojczyzny w 1939 r., żołnierza ZWZ i AK, współpracownika KSS „KOR" i WZZ Wybrzeża. Tablica została umieszczona na budynku przy ul. Obrońców Wybrzeża 13, w którym mieszkał Władysław Buszkiewicz. Fot. Marcin Węgliński/IPN

29 kwietnia 2021 r. na cmentarzu katolickim w Sopocie prezes IPN dr Jarosław Szarek złożył kwiaty na nowym nagrobku Władysława Buszkiewicza „Głoga". Fot. Marcin Węgliński/IPN

29 kwietnia 2021 r. podczas konferencji prasowej autor historycznej część przewodnika Grzegorz Makus (OBEN Lublin) oraz dyrektor lubelskiego oddziału IPN Marcin Krzysztofik zaprezentowali mapy z przewodnika historyczno-turystycznego *Szlakami walk oddziału partyzanckiego Obwodu WiN Włodawa 1945–1951.* Fot. Dawid Florczak/IPN

W kwietniu 2021 r. na terenie dawnego więzienia karno-śledczego Warszawa III (tzw. Toledo) w Warszawie rozpoczęto kolejny etap prac poszukiwawczych. W 2020 r. odnaleziono w tym miejscu szczątki kilkunastu osób, a w kwietniu kolejnych trzech osób. Fot. ks. Tomasz Trzaska/IPN

Kwiecień–maj 2021 r. ogłoszenie laureatów V edycji konkursu „Policjanci w służbie historii". Nagrodzone zdjęcie nadesłane przez uczniów Zespołu Szkół Technicznych i Licealnych w Żaganiu w kategorii „Miejsce pamięci". Fot. Sylwia Woroniec

7 maja 2021 r. w Białymstoku odsłonięto tablicę upamiętniającą Alfonsa Zgrzebnioka. Aktu odsłonięcia tablicy dokonali: wojewoda podlaski Bohdan Paszkowski, doradca wojewody śląskiego Czesław Sobierajski, dyrektor Oddziału IPN w Białymstoku dr hab. Piotr Kardela oraz dyrektor Oddziału IPN w Katowicach dr Andrzej Sznajder. Fot. Anna Piekarska/IPN

11 maja 2021 r. zastępca prezesa IPN prof. Krzysztof Szwagrzyk opowiedział o poszukiwaniach ofiar zbrodni komunistycznych i niemieckich przedstawicielom 4. Warmińsko-Mazurskiej Brygady Obrony Terytorialnej, którzy odwiedzili Cmentarz Wojskowy na Powązkach w związku z uroczystościami upamiętniającymi kpt. Gracjana Klaudiusza Fróga ps. „Szczerbiec", dowódcę 3. Wileńskiej Brygady AK. Fot. Sławek Kasper/IPN

13 maja 2021 r. w Warszawie odbyła się uroczystość upamiętniająca rtm. Witolda Pileckiego w 120. rocznicę jego urodzin. W obchodach udział wziął wiceprezes IPN prof. Krzysztof Szwagrzyk. Na zdjęciu razem z Zofią Pilecką, córką rtm. Pileckiego. Fot. Sławek Kasper/IPN

14 maja 2021 r. odbyło się webinarium z udziałem zastępców dyrektora Archiwum IPN: Mariusza Kwaśniaka i dr. Mariusza Żuławnika, dr Doroty Lewszy (BPiKS) oraz przedstawicieli obwodowych archiwów państwowych w Chmielnickim, Winnicy i Odessie, poświęcone podsumowaniu dotychczasowej współpracy oraz planom kolejnych wspólnych przedsięwzięć. Fot. IPN

20 maja 2021 r. w Pomiechowie odbył się uroczysty pogrzeb ośmiu żołnierzy Wojska Polskiego poległych w obronie Fortu III w Pomiechówku, ekshumowanych przez BUWiM IPN na terenie fortu w 2020 r. W uroczystościach udział wziął zastępca prezesa IPN Jan Baster. Fot. Mateusz Niegowski/IPN

20 maja 2021 r. we Wrześni podczas obchodów 120. rocznicy Strajku Szkolnego Dzieci Wrzesińskich została odsłonięta tablica z imionami i nazwiskami 117 uczestników strajku z 1901 r. Tablicę współfinansowaną przez IPN odsłonili burmistrz Wrześni Tomasz Kałużny i dyrektor Oddziału IPN w Poznaniu dr hab. Rafał Reczek. Fot. Adam S. Kaczmarek/IPN

21 maja 2021 r. przed bazyliką archikatedralną pw. Świętej Rodziny w Częstochowie odsłonięto wystawę IPN *Walka o duszę narodu. Wokół obchodów Milenium i Tysiąclecia Państwa Polskiego 1956–1966/1967* w 55. rocznicę obchodów. W wydarzeniu wzięli udział: prezes IPN dr Jarosław Szarek, bp. pomocniczy archidiecezji częstochowskiej dr Andrzej Przybylski, dyrektorzy oddziałów IPN – katowickiego i lubelskiego – dr Andrzej Sznajder i Marcin Krzysztofik oraz autorki wystawy: Agnieszka Skura i dr Katarzyna Zawadka. Fot. Sławek Kasper/IPN

25 maja 2021 r. w Piasecznie na placu przy IV Liceum Ogólnokształcącego im. rotmistrza Witolda Pileckiego uroczyście odsłonięto popiersie patrona szkoły w 73. rocznicę jego zamordowania przez komunistów oraz zapalono znicz pamięci. W uroczystości wziął udział przedstawiciel IPN, który przybliżył postać rotmistrza. Fot. Dariusz Gołaszewski/IPN

27 maja 2021 r. w Sali Kolumnowej Sejmu RP odbył się XLVII finał Olimpiady Historycznej, podczas którego wręczono nagrody i dyplomy laureatom oraz nauczycielom. W wydarzeniu uczestniczył prezes IPN dr Jarosław Szarek. IPN jest partnerem przedsięwzięcia. Fot. Sławek Kasper/IPN

28 maja 2021 r. na Dworcu Łódź Fabryczna odbyła się uroczysta premiera pociągu Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej „Anders" z udziałem gościa honorowego – córki gen. Władysława Andersa, Anny Marii Anders, ambasador RP we Włoszech. Fot. Kornelia Zaborska/IPN

28 maja 2021 r. na Dworcu Łódź Fabryczna z udziałem córki gen. Władysława Andersa, Anny Marii Anders, ambasador RP we Włoszech, została otwarta wystawa IPN *W drodze na Monte Cassino*. Fot. Kornelia Zaborska/IPN

W maju 2021 r. na pl. Józefa Piłsudskiego w Warszawie prezentowano wystawę IPN *Tu rodziła się Solidarność Rolników*. Fot. Henryk Domagała/IPN

W maju 2021 r. w Grodzisku Mazowieckim zaprezentowano wystawę plenerową IPN *Witold Pilecki*. Fot. Marcin Łaszczyński/IPN

2 czerwca 2021 r. w Białymstoku otwarto wystawę *„Oto czynię wszystko nowe". W rocznicę IV. pielgrzymki Ojca Świętego do Ojczyzny*. Na zdjęciu dyrektor Oddziału IPN w Białymstoku dr hab. Piotr Kardela, naczelnik OBEN Urszula Gierasimiuk oraz autorka wystawy Patrycja Leszczyńska. Fot. Paweł Bezubik/IPN

2 czerwca 2021 r. w zrealizowanej przez IPN Kwaterze Żołnierzy Niezłomnych Wyklętych na cmentarzu komunalnym przy ul. Kcyńskiej w Bydgoszczy wykonano 4 nagrobki, w których spoczną żołnierze wyklęci: st. sierż. Florian Dutkiewicz, st. sierż. Ludwik Augustyniak, ppor. Tadeusz Ośko i Zbigniew Rostek, oraz 2 nagrobki dla NN ofiar zbrodni komunistycznych. Fot. Regina Dąbkowska/IPN

8 czerwca 2021 r. w Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia" im. Janusza Kurtyki w Warszawie odbyła się konferencja prasowa, podczas której zaprezentowano główne założenia strony internetowej z notacjami świadków historii. O projekcie opowiadali: Adam Hlebowicz, dyrektor Biura Edukacji Narodowej IPN oraz Konrad Starczewski, naczelnik Wydziału Notacji i Opracowań Multimedialnych BEN IPN. Fot. Sławek Kasper/IPN

9 czerwca 2021 r. w Sali Wielkiej Ratusza we Wrocławiu odbyło się wręczenie nagrody honorowej IPN „Świadek Historii”. Kapituła nagrody z prezesem IPN dr. Jarosławem Szarkiem na czele przyznała sześć nagród osobom i instytucjom z Dolnego Śląska, które mają wybitne zasługi dla upamiętniania historii narodu polskiego oraz wspierają od lat działania IPN. Fot. Sławek Kasper/IPN

10 czerwca 2021 r. w Teatrze Starym w Bolesławcu prezes IPN dr Jarosław Szarek wręczył Krzyże Wolności i Solidarności 16 działaczom niepodległościowym z okresu PRL. Fot. Adam Pacześniak/IPN

11 czerwca 2021 r. w Śląskim Urzędzie Wojewódzkim w Katowicach odbyła się uroczystość wręczenia Krzyży Wolności i Solidarności działaczom opozycji wobec dyktatury komunistycznej z lat 1956–1989. Na zdjęciu odznaczone osoby z prezesem IPN dr. Jarosławem Szarkiem oraz dyrektorem Oddziału IPN w Katowicach dr. Andrzejem Sznajderem. Fot. Leszek Malczak/IPN

11 czerwca 2021 r. w Oleśnicy odbyło się spotkanie edukacyjne prowadzone przez pracowników OBUWiM IPN we Wrocławiu poświęcone bohaterom projektu „Katyń… ocalić od zapomnienia". Było ono związane z umieszczeniem 21 nowych tabliczek memoratywnych przy Dębach Pamięci, ufundowanych przez wrocławski oddział IPN. Fot. Sylwia Krzyżanowska/IPN

14 czerwca 2021 r. w Domu Polonii Stowarzyszenia „Wspólnota Polska” na Krakowskim Przedmieściu w Warszawie odbyło się uroczyste otwarcie wystawy *#StolenMemory – Skradziona Pamięć*, której towarzyszyło przekazanie rodzinie pamiątki po byłym więźniu obozów koncentracyjnych – Franciszku Czaplickim. Fot. Sławek Kasper/IPN

14 czerwca 2021 r. przy pomniku Ofiar Hitlerowskich Obozów Koncentracyjnych na Cmentarzu Centralnym w Szczecinie odbyły się uroczystości związane z Narodowym Dniem Pamięci Ofiar Niemieckich Nazistowskich Obozów Koncentracyjnych i Obozów Zagłady. Hołd ofiarom złożyli przedstawiciele IPN w Szczecinie, władz wojewódzkich i samorządowych, byli więźniowie obozów koncentracyjnych, kombatanci oraz żołnierze Wojska Polskiego. Fot. Marcin Manowski/IPN

14 czerwca 2021 r. w Zduńskiej Woli otwarto wystawę IPN *Aleksander Falzmann (1887–1942) – bohaterski pastor*. Fot. Bartłomiej Kluska/IPN

16 czerwca 2021 r. w Warszawie w ramach obchodów Święta Centralnej Biblioteki Wojskowej, zastępca prezesa IPN dr Mateusz Szpytma wraz z przedstawicielami władz państwowych dokonał odsłonięcia tablicy upamiętniającej marszałka Józefa Piłsudskiego. Tablica została sfinansowana przez IPN. Fot. Sławek Kasper/IPN

17 czerwca 2021 r. w Krakowie odbyła się konferencja naukowa online „Przed Sierpniem. Mniej znane przykłady działalności opozycyjnej w Małopolsce z lat 1957–1980", m.in. z udziałem dyrektora Oddziału IPN w Krakowie dr. hab. Filipa Musiała i naczelnik OBBH Kraków dr hab. Cecylii Kuty. Fot. Żaneta Wierzgacz/IPN

18 czerwca 2021 r. w Konopnicy odbyły się uroczystości pogrzebowe płk. Mariana Pawełczaka ps. „Morwa" z udziałem rodziny oraz przedstawicieli władz państwowych, samorządowych, służb mundurowych i organizacji społecznych. Fot. Dawid Florczak/IPN

21 czerwca 2021 r. zastępca prezesa IPN dr Mateusz Szpytma oddał cześć zamordowanym wiosną 1940 r. w Palmirach przedstawicielom polskiej inteligencji, którzy zostali zgładzeni w ramach Nadzwyczajnej Akcji Pacyfikacyjnej (niem. Außerordentliche Befriedungsaktion), potocznie zwanej akcją AB. Fot. Sławek Kasper/IPN

21 czerwca 2021 r. w Weryni na budynku szkoły podstawowej, do której uczęszczał mjr Józef Batory, zamordowany członek IV Zarządu WiN, odsłonięto mural jemu poświęcony. Fot. Katarzyna Gajda-Bator/IPN

21 czerwca 2021 r. z okazji setnych urodzin Janiny Mazur, bohaterki, która wspólnie z najbliższymi krewnymi uratowała podczas Holokaustu żydowską rodzinę Bergierów, bukiet kwiatów na ręce jubilatki w imieniu IPN złożył zastępca prezesa IPN dr Mateusz Szpytma. Fot. Sławek Kasper/IPN

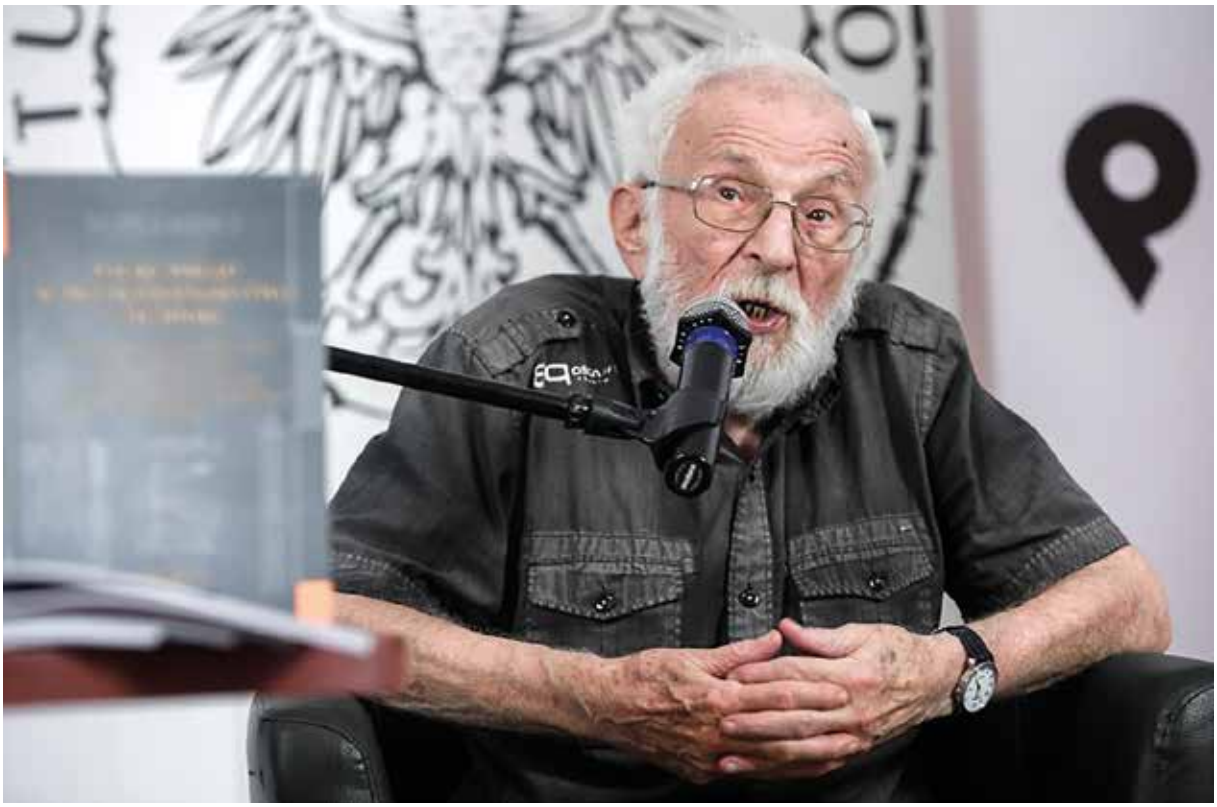

22 czerwca 2021 r. w Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia" im. Janusza Kurtyki w Warszawie odbyła się konferencja prasowa na temat projektu „Giganci nauki PL" z udziałem prof. Bolesława Orłowskiego, autora podręcznika i redaktora słownika *Polski wkład w przyrodoznawstwo i technikę*. Podczas konferencji zaprezentowano m.in. nową stronę internetową gigancinauki.pl. Fot. Sławek Kasper/IPN

23 czerwca 2021 r. na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach odbyło się uroczyste odsłonięcie i poświęcenie Symbolicznej Mogiły Sybirackiej, której remont sfinansowany został przez Instytut Pamięci Narodowej. W uroczystości wzięli udział prezes IPN dr Jarosław Szarek i dyrektor BUWiM IPN Adam Siwek. Fot. Sławek Kasper/IPN

24 czerwca 2021 r. odbył się briefing prasowy poświęcony obcojęzycznym publikacjom IPN: *28 June 1956 in Poznań. One of the First Months of Polish Freedom / 28 Juni 1956 in Posen. Der erste der polnischen Monate der Freiheit*. W briefingu wzięli udział: dr Jarosław Szarek, prezes IPN, oraz autorzy publikacji: prof. Stanisław Jankowiak (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza), dr hab. Rafał Reczek (dyrektor Oddziału IPN w Poznaniu) i dr Rafał Kościański (naczelnik AIPN w Poznaniu). Fot. Piotr Życieński/IPN

24 czerwca 2021 r. w Warszawie przed Ministerstwem Sprawiedliwości odsłonięto sfinansowany przez IPN pomnik Jana Rodowicza ps. „Anoda”, autorstwa Joanny Rodowicz. W uroczystości uczestniczyli prezes IPN dr Jarosław Szarek, minister sprawiedliwości Zbigniew Ziobro oraz rodzina Jana Rodowicza. Fot. Sławek Kasper/IPN

25 czerwca 2021 r. przy kościele pw. św. Józefa Oblubieńca NMP w Warszawie-Ursusie odbyła się uroczystość wręczenia Krzyży Wolności i Solidarności zasłużonym działaczom opozycji antykomunistycznej. Fot. Sławek Kasper/IPN

25 czerwca 2021 r. w miejscowości Nowe dyrektor BUWiM IPN Adam Siwek wziął udział w uroczystym odsłonięciu pomnika gen. Władysława Andersa przed szkołą podstawową jego imienia. Pomnik sfinansował IPN. Fot. Mateusz Niegowski/IPN

25 czerwca 2021 r. w Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Radomiu odbyła się konferencja popularnonaukowa „Radomski Czerwiec ’76 z perspektywy 45 lat”. Od lewej: dr Arkadiusz Kutkowski (Delegatura IPN Radom), ks. Szczepan Kowalik, dr Paweł Sasanka (BBH IPN), Stanisław Kowalski, prezes Stowarzyszenia Radomski Czerwiec ’76, doradca Prezydenta RP Zofia Romaszewska i dyrektor IPN Lublin Marcin Krzysztofik. Fot. Archiwum RDLP w Radomiu

27 czerwca 2021 r. w Warszawie pod honorowym patronatem Instytutu Pamięci Narodowej odbyły się uroczystości z okazji 40. rocznicy rejestracji NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność", podczas których Instytut Pamięci Narodowej reprezentował prezes dr Jarosław Szarek. Fot. Sławek Kasper/IPN

28 czerwca 2021 r. w Stargardzie odsłonięto ufundowaną przez IPN tablicę pamiątkową poświęconą Janowi Wojtowiczowi, westerplatczykowi, więźniowi niemieckiego obozu koncentracyjnego Bergen-Belsen. W uroczystości udział wziął m.in. dyrektor OIPN Szczecin dr Paweł Skubisz. Fot. Marcin Manowski/IPN

29 czerwca 2021 r. na Zamku Królewskim w Warszawie prezes IPN dr Jarosław Szarek podczas uroczystej gali wręczył nagrody IPN „Kustosz Pamięci Narodowej". Na zdjęciu laureaci nagrody, wicemarszałek Sejmu RP Małgorzata Gosiewska, doradca prezydenta RP dr Barbara Fedyszak-Radziejowska. Fot. Sławek Kasper/IPN

29 czerwca 2021 r. prowadzono prace poszukiwawcze na cmentarzu parafialnym „Jeruzalem" w Raciborzu. W typowanych miejscach odnaleziono szczątki sześciu osób. Kontekst archeologiczny i analiza antropologiczna wykazały, że mogą to być straceni i zmarli w latach 1947–1952 w raciborskim więzieniu. Szczątki zostaną poddane dalszym badaniom, w tym identyfikacji genetycznej. Fot. Adam Kondracki/IPN

30 czerwca 2021 r. rozstrzygnięto 12. edycję konkursu „Sprzączki i guziki z orzełkiem ze rdzy…”, poświęconego pamięci o zbrodni katyńskiej. Na zdjęciu jedna z nagrodzonych prac, poświęcona Jerzemu Nadolskiemu, zamordowanemu w 1940 r. w Charkowie przez NKWD. Autorem pracy jest Makary Grad. Fot. Piotr Życieński/IPN

30 czerwca 2021 r. w Łodzi odbyła się uroczystość wręczenia Krzyży Wolności i Solidarności działaczom opozycji antykomunistycznej. Fot. Kornelia Zaborska/IPN

30 czerwca 2021 r. na dawnym poligonie na Brusie w Łodzi, w ramach współpracy Instytutu Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego, IPN i Miasta Łodzi przeprowadzono prace poszukiwawcze. Ich celem było odnalezienie szczątków ofiar zbrodni niemieckich i komunistycznych, w tym kpt. Stanisława Sojczyńskiego ps. „Warszyc". Fot. ks. Tomasz Trzaska/IPN

W czerwcu 2021 r. w Warszawie-Ursusie prezentowano wystawę IPN *Tu rodziła się opozycja. Między Czerwcem '76 a Sierpniem '80.* Fot. Sławek Kasper/IPN

2 lipca 2021 r. w Kielcach odbyła się konferencja naukowa „Relacje polsko-żydowskie w XX w. Badania – kontrowersje – perspektywy. Wydarzenia antyżydowskie w Kielcach 4 lipca 1946 r. z różnych perspektyw (Izrael, Polska, Stany Zjednoczone)", w której udział wzięli: prof. Marek Wierzbicki (p.o. dyrektora BBH IPN), dr Tomasz Domański (Delegatura IPN Kielce) i Mateusz Lisak (Delegatura IPN Kielce). Fot. Katarzyna Pronobis/IPN

2 lipca 2021 r. w Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych w Warszawie odbyło się uroczyste otwarcie wystawy IPN *Tu rodziła się opozycja. Między Czerwcem '76 a Sierpniem '80.* Na zdjęciu marszałek senior Sejmu RP Antoni Macierewicz, działacz niepodległościowy w PRL; dyrektor Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL Jacek Pawłowicz oraz dr Dariusz Gałaszewski, naczelnik OBEN Warszawa. Fot. Piotr Życieński/IPN

5 lipca 2021 r. w Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia" im. Henryka Sławika w Katowicach odbyła się uroczystość wręczenia nagrody honorowej IPN „Świadek Historii". Na zdjęciu widoczni od lewej: Grzegorz Grześkowiak, ks. dr Andrzej Suchoń, dr hab. Joanna Januszewska-Jurkiewicz, prezes IPN dr Jarosław Szarek, dyrektor Oddziału IPN w Katowicach dr Andrzej Sznajder, Ewelina Kosałka-Passia, mec. Andrzej Sikora oraz Stanisław Płatek. Fot. Monika Kobylańska/IPN

6 lipca 2021 r. w Kalinowie, gm. Strzelce Opolskie, odbyły się uroczystości pogrzebowe pięciu powstańców śląskich ekshumowanych przez BUWiM w 2019 r. Zdjęcie przedstawia grób-pomnik zaprojektowany i wykonany przez IPN. Fot. Sylwia Krzyżanowska/IPN

7 lipca 2021 r. w Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia" im. Janusza Kurtyki w Warszawie odbyła się uroczystość wręczenia nagród laureatom XIII edycji konkursu im. Władysława Pobóg-Malinowskiego na Najlepszy Debiut Historyczny Roku w zakresie historii najnowszej. Organizatorami konkursu są Instytut Pamięci Narodowej i Instytut Historii im. T. Manteuffla Polskiej Akademii Nauk. Fot. Sławek Kasper/IPN

8 lipca 2021 r. w Uzbekistanie delegacja IPN oraz Muzeum II Wojny Światowej na czele z zastępcą prezesa IPN dr. Karolem Nawrockim i pod przewodnictwem Ambasadora Nadzwyczajnego i Pełnomocnego RP Radosława Gruka spotkała się z przedstawicielami Państwowego Muzeum Represji przy Gabinecie Ministrów Republiki Uzbekistanu z dyrektorem Khasanovą Bahtyiyorem Vakhabovitchem na czele, z przedstawicielami Instytutu Historii Akademii Nauk Republiki Uzbekistanu i Agencją „Uzarhiv" pod przewodnictwem senatora Republiki Uzbekistanu i dyrektora Instytutu Azamata Hamida Oglia Ziyo, oraz z pracownikami Państwowego Muzeum „Shaun-sharaf" – części Memoriałowego Kompleksu „Park Zwycięstwa" Muzeum Chwały, kierowanego przez Jusupova Shukhrata Nobievicha, radcę-ministra Obrony Republiki Uzbekistan. Fot. Mikołaj Bujak/MIIWŚ

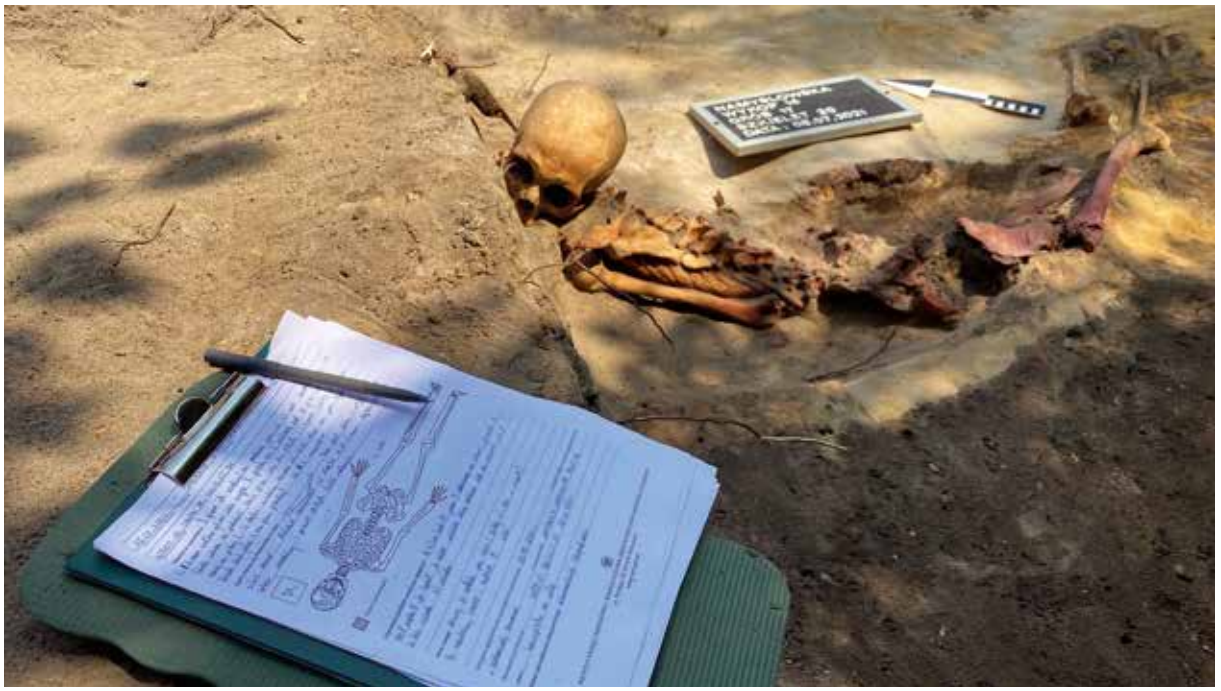

8 lipca 2021 r. podczas kolejnego etapu prac na terenie dawnego więzienia karno-śledczego Warszawa III (tzw. Toledo) odnaleziono szczątki kilkunastu ofiar. Podczas letniego etapu prac rozpoczęto badanie terenu pod dawnymi garażami. Fot. ks. Tomasz Trzaska/IPN

9 lipca 2021 r. w Sali Kolumnowej Urzędu Wojewódzkiego w Rzeszowie odbyła się uroczystość wręczenia Krzyży Wolności i Solidarności działaczom opozycji antykomunistycznej. Fot. Igor Witowicz/IPN

10 lipca 2021 r. w Koninie podczas obchodów 100. rocznicy wizyty Józefa Piłsudskiego odbyła się promocja książki dr. Piotra Grzelczaka z poznańskiego Oddziału IPN *Dzień historyczny. Wizyta marszałka Józefa Piłsudskiego w Koninie*. Na zdjęciu: dyrektor IPN w Poznaniu dr hab. Rafał Reczek, dr Piotr Grzelczak, dyrektor Muzeum Okręgowego w Koninie Elżbieta Barszcz i prezydent Konina Piotr Korytkowski. Fot. Adam Pleskaczyński/IPN

10 lipca 2021 r. na Cmentarzu Centralnym w Szczecinie odbyły się uroczyste obchody Dnia Pamięci Ofiar Ludobójstwa dokonanego przez ukraińskich nacjonalistów na obywatelach II Rzeczypospolitej Polski. Na zdjęciu dyrektor Oddziału IPN w Szczecinie dr Paweł Skubisz. Fot. Marcin Manowski/IPN

13 lipca 2021 r. w Warszawie na pl. Marszałka Piłsudskiego została zaprezentowana wystawa *Poznański Czerwiec 1956. Oblicza buntu i jego pamięć*. Nowa ekspozycja została przygotowana przez IPN i Wielkopolskie Muzeum Niepodległości specjalnie na 65. rocznicę zrywu poznańskich robotników. W otwarciu udział wziął m.in. prezes IPN dr Jarosław Szarek. Fot. Sławek Kasper/IPN

14 lipca 2021 r. w Bydgoszczy uroczyście otwarto nową siedzibę bydgoskiej Delegatury IPN. Fot. Magdalena Basińska/IPN

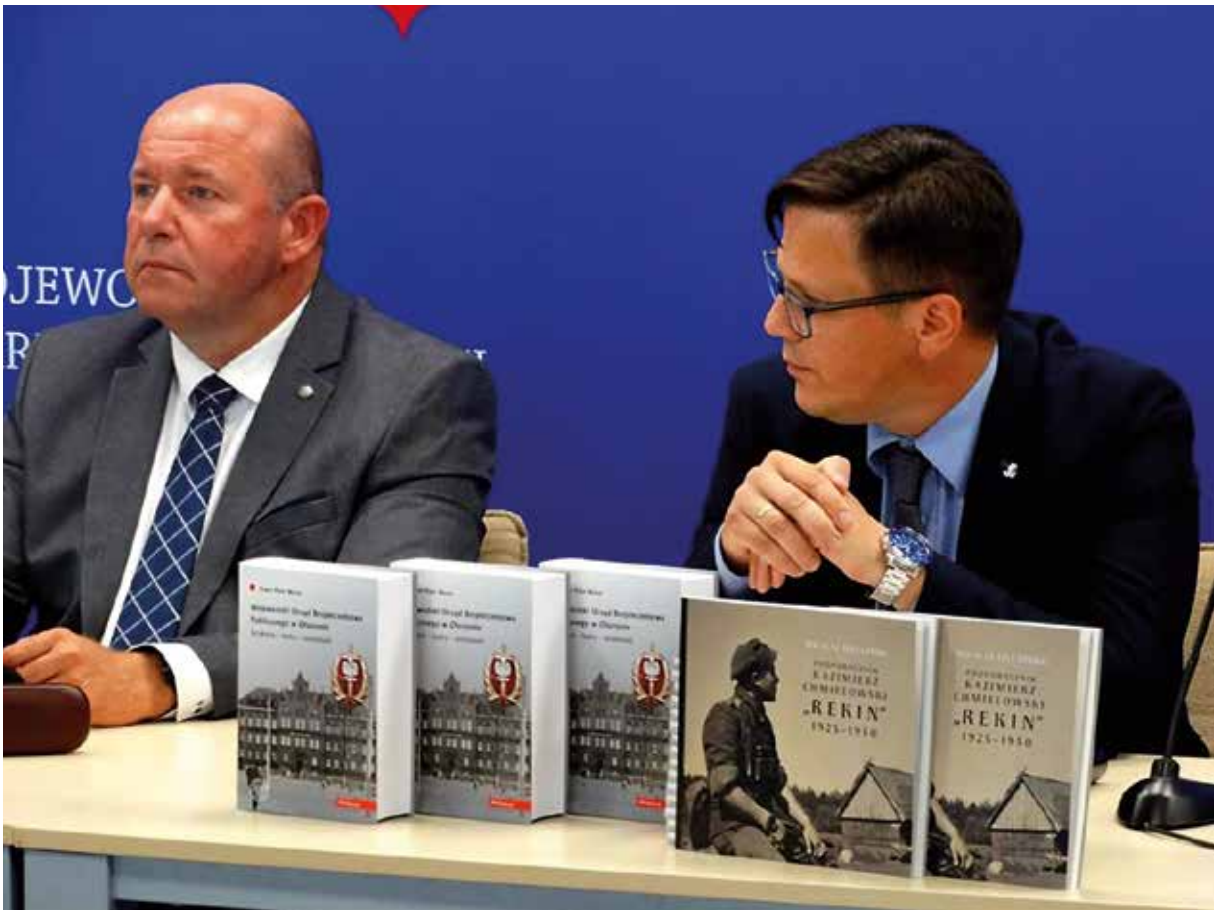

19 lipca 2021 r. w Olsztynie odbyła się promocja książki *Wojewódzki Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Olsztynie. Struktury–kadry–działalność 1945–1956* z udziałem autora dr. Pawła Warota, naczelnika Delegatury IPN w Olszynie, oraz dr. hab. Piotra Kardeli, dyrektora Oddziału IPN w Białymstoku. Fot. Dawid Zagził/IPN

18–29 lipca 2021 r. w formacie zdalnym odbyła VIII edycja seminarium „Poland in the Heart of European History". W projekcie wzięli udział uczestnicy z 8 państw. Screen Marek Kozubel/IPN

22 lipca 2021 r. w 79. rocznicę rozpoczęcia wielkiej akcji likwidacyjnej getta warszawskiego zastępca prezesa Instytutu Pamięci Narodowej dr Mateusz Szpytma oddał hołd 300 tysiącom warszawskich Żydów, zamordowanym przez Niemców w obozie zagłady w Treblince. Fot. Sławek Kasper/IPN

23 lipca 2021 r. dr Karol Nawrocki złożył w Sejmie RP uroczyste ślubowanie na prezesa Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Fot. Andrzej Hrechorowicz/Kancelaria Sejmu RP

23 lipca 2021 r. w Wadowicach odbyły się uroczystości pogrzebowe kpt. Wojciecha Stypuły, którego szczątki Instytut Pamięci Narodowej odnalazł na Litwie i sprowadził je do Polski. Fot. Agnieszka Masłowska/IPN

28 lipca 2021 r. Ambasador RP w Rzymie Anna Maria Anders wraz z prezesem IPN dr. Karolem Nawrockim oddali hołd żołnierzom pochowanym na Cmentarzu Wojennym pod Monte Cassino. Fot. Ambasada RP w Rzymie

28 lipca 2021 r. Ambasador RP w Rzymie Anna Maria Anders i prezes IPN dr Karol Nawrocki przy popiersiu gen. Władysława Andersa w Ambasadzie RP w Rzymie. Fot. Ambasada RP w Rzymie

30 lipca 2021 r. w Pomiechówku odbyły się współorganizowane przez IPN uroczystości upamiętniające ofiary ostatniej egzekucji w Forcie II w Pomiechówku, w których uczestniczyli m.in. dyrektor BUWiM IPN Adam Siwek oraz dyrektor BEN Adam Hlebowicz. Fot. Mateusz Niegowski/IPN

W lipcu 2021 r. na budynku Prokuratury Regionalnej w Warszawie odbyła się prezentacja banerów edukacyjnych związanych z 77. rocznicą wybuchu powstania warszawskiego. Fot. Dariusz Gałaszewski/IPN

1 sierpnia 2021 r. w Lublinie na pl. Litewskim odbył się koncert „Zaśpiewajmy w hołdzie powstańcom warszawskim". Jednym ze współorganizatorów wydarzenia był lubelski oddział IPN. Fot. sierż. Michał Kwirant/19. Lubelska Brygada Zmechanizowana

2 sierpnia 2021 r. zastępca prezesa IPN dr Mateusz Szpytma wziął udział w uroczystościach upamiętniających bunt więźniów obozu zagłady w Treblince, którzy w 1943 r. podjęli próbę podpalenia „piekła na ziemi" i wydostania się na wolność. Fot. Sławek Kasper/IPN

5 sierpnia 2021 r. przy pomniku Ofiar Rzezi Woli w Warszawie odbyły się uroczystości upamiętniające polską ludność cywilną, zamordowaną przez Niemców w czasie powstania warszawskiego. IPN reprezentował prezes dr Karol Nawrocki. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

6 sierpnia 2021 r. na Placu Męczenników Warszawskiej Woli odbyły się uroczystości upamiętniające 30 redemptorystów i 50 tys. mieszkańców Woli, zamordowanych w pierwszych dniach sierpnia 1944 r. IPN reprezentował zastępca prezesa dr hab. Karol Polejowski. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

11 sierpnia 2021 r. w Warszawie przed pomnikiem Poległych i Pomordowanych na Wschodzie odbyły się uroczystości złożenia hołdu Polakom zamordowanym przez sowieckie NKWD w ramach tzw. operacji polskiej, przeprowadzonej w latach 1937–1938 zwłaszcza na byłych terenach Rzeczypospolitej, przyłączonych w 1921 r. na mocy traktatu ryskiego do ZSRS. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

11 sierpnia 2021 r. w Warszawie miały miejsce uroczystości upamiętniające walkę żołnierzy Brygady Świętokrzyskiej o wolność i niezawisłość Rzeczypospolitej Polskiej. Wziął w nich udział zastępca prezesa IPN dr hab. Karol Polejowski. Fot. Sławek Kasper/IPN

12 sierpnia 2021 r. podczas uroczystości w Pałacu Prezydenckim w Warszawie prezes IPN dr Karol Nawrocki i zastępca prezesa IPN dr hab. Krzysztof Szwagrzyk wręczyli noty identyfikacyjne rodzinom ofiar reżimów totalitarnych. Szczątki ofiar zostały odnalezione i zidentyfikowane w ramach prac Biura Poszukiwań i Identyfikacji IPN. Podczas konferencji ujawniono nazwiska 26 osób. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

12 sierpnia 2021 r. w Pałacu Prezydenckim w Warszawie z rąk prezesa IPN dr. Karola Nawrockiego notę identyfikacyjną potwierdzającą odnalezienie szczątków Witolda Sulika „Pługa" odebrał jego brat Atanazy Sulik. Tożsamość ofiary ustalono na podstawie analiz genetycznych użytkowanego przez IPN systemu CODIS, który jest autorskim narzędziem Federalnego Biura Śledczego USA. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

12 sierpnia 2021 r. w Pałacu Prezydenckim w Warszawie uroczyście ogłoszono i wręczono noty identyfikacyjne rodzinom odnalezionych i zidentyfikowanych ofiar komunistycznego i niemieckiego terroru. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

14 sierpnia 2021 r. zastępca prezesa IPN dr Mateusz Szpytma uczcił bohaterów walk z bolszewikami apelem pamięci na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach. Uroczystości przy pomniku Poległych w 1920 r. odbyły się pod przewodnictwem prezydenta RP Andrzeja Dudy. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

14 sierpnia 2021 r. odsłonięto współfinansowany przez IPN pomnik Pála Telekiego przed Wojewódzką Biblioteką Publiczną w Krakowie. Fot. Janusz Ślęzak/IPN

14 sierpnia 2021 r. w Ośrodku Pamięci św. M.M. Kolbego w Zduńskiej Woli odbył się panel dyskusyjny „Ojciec Maksymilian M. Kolbe – bohaterski zakonnik i wizjoner”. Fot. A. Woźnicki/L. Czajkowska/ Ośrodek Pamięci św. M.M. Kolbego w Zduńskiej Woli

14 sierpnia 2021 r. odbył się Edukacyjny Rajd Motocyklowy – walka o kształt granicy wschodniej cz. II z Podkarpacia na Lubelszczyznę. Fot. Małgorzata Waksmundzka-Szarek/IPN

15 sierpnia 2021 r. obok Kaplicy św. Maksymiliana w Sanoku uroczyście odsłonięto pomnik Pamięci Ofiar Niemieckich Obozów Koncentracyjnych Zamordowanych i Zamęczonych w latach 1939–1945 w 80. rocznicę męczeńskiej śmierci św. Maksymiliana Marii Kolbego. Fot. Grzegorz Leszczyński/IPN

15 sierpnia 2021 r. z okazji Święta Wojska Polskiego w ogrodach Muzeum Archeologicznego w Krakowie odbył się piknik wojskowy współorganizowany przez IPN. Fot. Janusz Ślęzak/IPN

15 sierpnia 2021 r. z okazji Święta Wojska Polskiego przy Grobie Nieznanego Żołnierza na pl. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Warszawie miała miejsce uroczysta odprawa wart. IPN reprezentował prezes dr Karol Nawrocki. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

16 sierpnia 2021 r. na placu przy sanktuarium św. Maksymiliana Kolbego w Pabianicach otwarto wystawę *Św. Maksymilian Maria Kolbe*. Fot. Anna Józwik/IPN

18 sierpnia 2021 r. w Przystanku Historia IPN w Trablicach-Pelagowie odbyły się uroczystości z okazji 45. rocznicy śmierci ks. Romana Kotlarza. Przed obeliskiem poświęconym ks. Kotlarzowi kwiaty złożył dyrektor Oddziału IPN w Lublinie Marcin Krzysztofik i bp radomski Marek Solarczyk. Fot. Arkadiusz Kutkowski/IPN

20 sierpnia 2021 r. z okazji zbliżających się 98. urodzin Wandy Bortkiewicz ps. „Basia", żołnierza oddziałów Polskiego Państwa Podziemnego, sanitariuszki i łączniczki, więzionej po wojnie w więzieniu w Olsztynie, prezes IPN dr Karol Nawrocki przekazał solenizantce wyrazy czci i podziwu dla pełnej poświęcenia służby w konspiracji oraz niezłomnej i szlachetnej postawy, stanowiącej wzór dla młodszych pokoleń. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

28 sierpnia 2021 r. na Cmentarzu Garnizonowym w Gdańsku odbyły się uroczystości upamiętniające Danutę Siedzikównę „Inkę” i Feliksa Selmanowicza „Zagończyka” w związku z 75. rocznicą śmierci i 5. rocznicą ich państwowego pogrzebu. Instytut Pamięci Narodowej podczas tej uroczystości reprezentował prezes dr Karol Nawrocki. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

28 sierpnia 2021 w Gruszkach odbyły się uroczystości upamiętniające 75. rocznicę zamordowania Danuty Siedzikówny „Inki”. Dyrektor Oddziału IPN w Białymstoku dr hab. Piotr Kardela wręczył pamiątkowy dyplom – zbiór ryngrafów ks. Grzegorzowi Kułakowskiemu, inicjatorowi budowy pomnika „Inki” w Narewce. Fot. Anna Piekarska/IPN

31 sierpnia 2021 r. na pl. Solidarności w Gdańsku odbyło się uroczyste otwarcie wystawy IPN *Tu rodziła się Solidarność*. W uroczystości uczestniczyła delegacja Instytutu Pamięci Narodowej z prezesem dr. Karolem Nawrockim na czele. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

31 sierpnia 2021 r. odbyły się obchody 41. rocznicy Sierpnia ’80 i powstania NSZZ „Solidarność” w Sali BHP w Gdańsku z udziałem prezesa IPN dr. Karola Nawrockiego. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

31 sierpnia 2021 r. w Gdańsku prezes IPN dr Karol Nawrocki w imieniu Prezydenta RP Andrzeja Dudy wręczył bohaterom polskiej drogi do wolności odznaczenia państwowe w historycznej Sali BHP. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

31 sierpnia 2021 r. w Gdańsku w związku z obchodami 41. rocznicy Sierpnia ’80 i powstania NSZZ „Solidarność” na pl. Solidarności przy historycznej Bramie nr 2 Stoczni Gdańskiej kwiaty złożyli przedstawiciele rządu RP, a w imieniu Instytutu Pamięci Narodowej – prezes dr Karol Nawrocki oraz dyrektor Oddziału w Gdańsku prof. Mirosław Golon. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

31 sierpnia 2021 r. w Kielcach odbyły się uroczystości upamiętniające 41. rocznicę powstania NSZZ „Solidarność”. W wydarzeniu udział wzięli: zastępca naczelnika Delegatury IPN w Kielcach Patrycja Zatorska-Milewska oraz dr Ryszard Śmietanka-Kruszelnicki (Delegatura IPN Kielce). Fot. Katarzyna Pronobis/IPN

W sierpniu 2021 r. na Rynku w Skierniewicach odbyła się prezentacja wystawy *Zimna wojna. Krótka historia podzielonego świata*. Fot. Michał Krzesiak/CEKiS

W sierpniu 2021 r. w Muzeum Armii Krajowej w Krakowie prezentowano wystawę IPN *Wojna światów 1920*. Fot. Jakub Bryndal/MAK

1 września 2021 r. pod pomnikiem Obrońców Wybrzeża na Westerplatte w Gdańsku odbyły się obchody upamiętniające 82. rocznicę wybuchu II wojny światowej. Jednym z punktów uroczystości było wręczenie noty identyfikacyjnej rodzinie st. leg. Ignacego Zatorskiego, obrońcy Westerplatte, którego dokonała marszałek Sejmu RP Elżbieta Witek w towarzystwie prezesa IPN dr. Karola Nawrockiego oraz p.o. dyrektora Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku dr. hab. Grzegorza Berendta. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

3 września 2021 r. w Bydgoszczy odbyło się otwarcie wystawy *#StolenMemory – Skradziona Pamięć*, która jest częścią kampanii realizowanej przez Arolsen Archives w Bad Arolsen. W uroczystości wziął udział prezes IPN dr Karol Nawrocki. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

3 września 2021 r. w Bydgoszczy podczas otwarcia wystawy *#StolenMemory – Skradziona Pamięć* prezes IPN dr Karol Nawrocki przekazał pamiątki rodzinie po zmarłym więźniu obozu koncentracyjnego w Neuengamme Tadeuszu Markowskim. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

3 września 2021 r. w imieniu prezydenta RP Andrzeja Dudy prezes IPN dr Karol Nawrocki wręczył bohaterom polskiej drogi do wolności odznaczenia państwowe – Krzyże Wolności i Solidarności. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

5 września 2021 r. w Lipowej Tucholskiej uroczyście odsłonięto na budynku dworca tablicę pamiątkową poświęconą „Ince", sanitariuszce 5. Brygady Wileńskiej AK. Z tej stacji Danuta Siedzikówna wyruszyła w swoją ostatnią misję do Gdańska, która zakończyła się aresztowaniem i śmiercią 28 sierpnia 1946 r. Fot. Katarzyna Lisiecka/IPN

6–20 września 2021 r. w transepcie kościoła pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Turku eksponowano wystawę *Stefan Wyszyński*. Fot. Marek Kasik

7 września 2021 r. w Warszawie na ścianach budynku Instytutu Pamięci Narodowej przy ul. Janusza Kurtyki 1 wyświetlony został mapping „Stefan Wyszyński" przygotowany w związku z beatyfikacją Prymasa Tysiąclecia w 2021 r. Fot. Piotr Życieński/IPN

8 września 2021 r. w Warszawie w Sali Wielkiej Balowej Zamku Królewskiego odbył się finał III i IV edycji projektu IPN „Łączka i inne miejsca poszukiwań". W spotkaniu udział wzięli finaliści z całego kraju. Fot. ks. Tomasz Trzaska/IPN

10 września 2021 r. w Instytucie Śląskim w Opolu odbyło się spotkanie prezesa IPN dr. Karola Nawrockiego z przedstawicielami placówek edukacyjno-badawczych, stowarzyszeń i mediów regionalnych. W spotkaniu udział wzięli m.in.: zastępca prezesa IPN dr Matusz Szpytma, dyrektor generalny IPN Magdalena Głowa oraz p.o. dyrektora Oddziału IPN we Wrocławiu Paweł Rozdżestwieński. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

10 września 2021 r. w Radomiu prezentowano ekspozycję *Tu rodziła się opozycja. Między Czerwcem ’76 a Sierpniem ’80*. Fot. Dawid Florczak/IPN

13 września 2021 r. w Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia” im. Janusza Kurtyki w Warszawie odbyła się konferencja prasowa prezesa IPN dr. Karola Nawrockiego. Podczas konferencji dyrektor Biura Nowych Technologii Magdalena Hajduk przedstawiła kluczowe jego założenia i cele strategiczne, a dyrektor Biura Edukacji Narodowej Adam Hlebowicz zaprezentował projekt multimedialny „Bohaterowie Niepodległej”. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

14 września 2021 r. w Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia" w Krakowie otwarto wystawę *Ks. Władysław Gurgacz. Kapelan Polski Podziemnej*, przygotowaną przez Oddział IPN w Krakowie oraz Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL w Warszawie. Ekspozycję otworzyli prezes IPN dr Karol Nawrocki oraz dyrektor Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL Jacek Pawłowicz. W uroczystości wziął udział także dr hab. Filip Musiał, dyrektor Oddziału IPN w Krakowie. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

14 września 2021 r. w kościele Mariackim w Krakowie odbyły się uroczystości pogrzebowe ks. Władysława Gurgacza ps. „Sem", Ryszarda Kłaputa ps. „Pomsta" i ppor. Tadeusza Zajączkowskiego ps. „Mokry". Nabożeństwu przewodniczył bp Robert Chrząszcz. W uroczystościach wzięła udział delegacja IPN z prezesem dr. Karolem Nawrockim na czele. Fot. Janusz Ślęzak/IPN

14 września 2021 r. w Krakowie w nowej, ufundowanej przez IPN kwaterze wojennej na cmentarzu Rakowickim złożono do grobów szczątki żołnierzy wyklętych: ks. Władysława Gurgacza ps. „Sem", Ryszarda Kłaputa ps. „Pomsta" i ppor. Tadeusza Zajączkowskiego ps. „Mokry". Fot. Agnieszka Masłowska/IPN

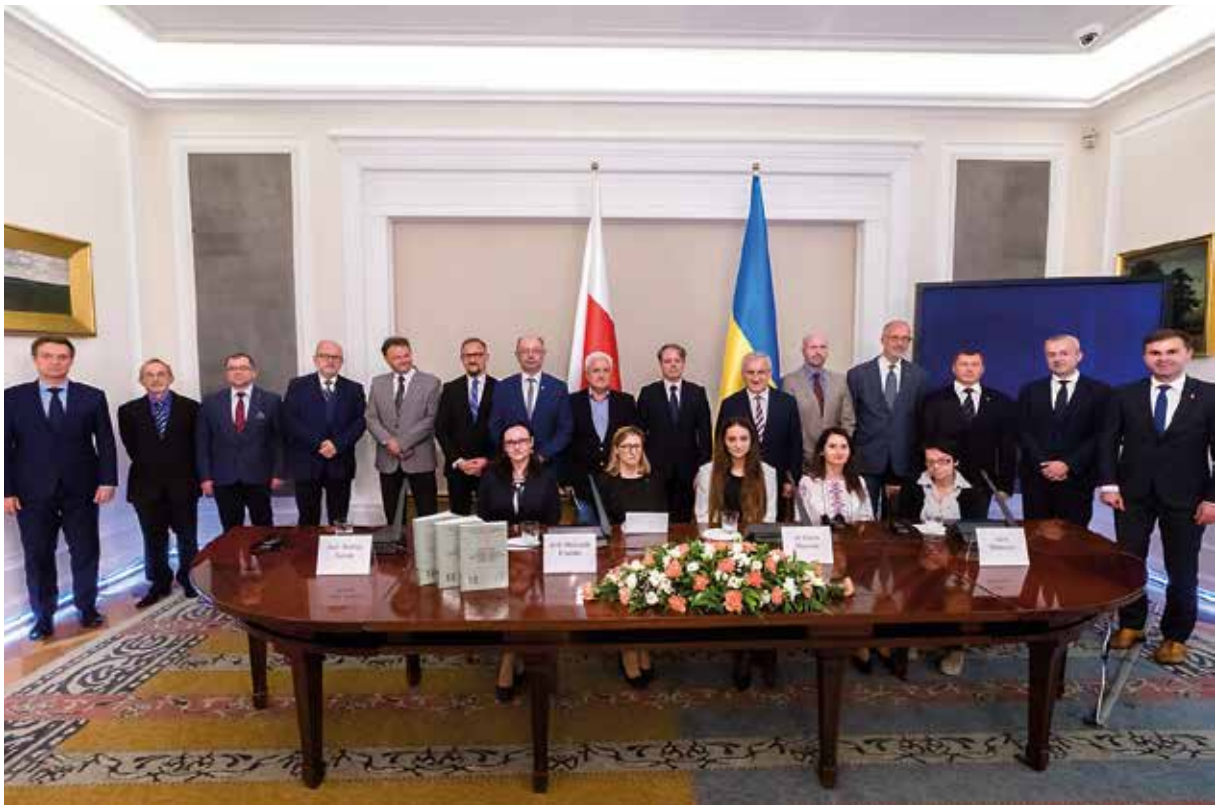

14 września 2021 r. odbyła się w Belwederze dyskusja „Polska i Ukraina w latach 30. i 40. XX wieku – 25 lat współpracy archiwalno-historycznej" poświęcona polsko-ukraińskiemu projektowi archiwalno-historycznemu, realizowanemu przez archiwistów i historyków z IPN oraz z SBU, a także Narodowej Akademii Nauk Ukrainy. Fot. Sławek Kasper/IPN

15 września 2021 r. w Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia” w Kielcach prezes IPN dr Karol Nawrocki otworzył wystawę *Na straży pamięci. 30 lat Stowarzyszenia Kielecka Rodzina Katyńska*. Fot. Katarzyna Pronobis/IPN

15 września 2021 r. w Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskich w Michniowie odbyła się wizyta prezesa IPN dr. Karola Nawrockiego oraz delegacji IPN m.in. zastępcy prezesa IPN dr. hab. Karola Polejowskiego, dyrektora Oddziału IPN w Krakowie dr. hab. Filipa Musiała oraz dyrektora Biura Rzecznika Prasowego dr. Rafała Leśkiewicza. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

15 września 2021 r. odbyła się pierwsza rozgrywka mobilnej gry terenowej o sybirakach „Przeszliśmy–Niepokonani” z udziałem młodzieży XXVII LO im. Zesłańców Sybiru w Lublinie. Fot. Dawid Florczak/IPN

16 września 2021 r. w Golczewie w kościele pw. św. Andrzeja Boboli rozpoczęły się uroczystości pogrzebowe Antoniego Wąsowicza ps. „Roch”, żołnierza podziemia niepodległościowego, którego z honorami wojskowymi pochowano na cmentarzu komunalnym. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

16 września 2021 r. w Golczewie podczas państwowych uroczystości pogrzebowych Antoniego Wąsowicza ps. „Roch” prezes IPN dr Karol Nawrocki wraz z zastępcą prezesa IPN dr. hab. Karolem Polejowskim oraz dyrektorem szczecińskiego oddziału IPN dr. Pawłem Skubiszem wręczyli rodzinie pamiątkowy portret zmarłego i rogatywkę. Fot. Marcin Manowski/IPN

15–17 września 2021 r. w Łańcucie odbyła się ogólnopolska konferencja naukowa „Arystokracja i ziemiaństwo wobec odzyskania niepodległości i budowy zrębów II Rzeczypospolitej (do 1921 r.)”. Fot. Katarzyna Gajda-Bator/IPN

18 września 2021 r. w Wolsztynie odbył się VII Marsz Katyński zorganizowany przez poznański oddział IPN oraz Stowarzyszenie Miłośników Historii Wojskowości w Drzonowie. Fot. Julia Kilanowska/IPN

20 września 2021 r. w Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia" im. Janusza Kurtyki w Warszawie odbyła się konferencja prasowa poświęcona działaniom podjętym przez Główną Komisję zmierzającym do pociągnięcia do odpowiedzialności karnej sędziów i prokuratorów z okresu PRL-u za bezprawne pozbawienie wolności osób, które sprzeciwiały się wprowadzeniu stanu wojennego w Polsce i protestowały przeciwko komunistycznym władzom. W konferencji udział wzięli prezes IPN dr Karol Nawrocki, zastępca Prokuratora Generalnego, dyrektor GKŚZpNP prok. Andrzej Pozorski oraz dyrektor Biura Rzecznika Prasowego IPN dr Rafał Leśkiewicz. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

20 września 2021 r. w Warszawie w gmachu Sejmu RP odbył się finał VI edycji Turnieju Debat Historycznych IPN. To największy ogólnopolski projekt edukacyjny oparty na zasadach debaty oksfordzkiej, skierowany do uczniów szkół ponadpodstawowych. Fot. Sławek Kasper/IPN

20 września 2021 r. w Warszawie w Sejmie RP odbyło się uroczyste wręczenie nagród laureatom VI edycji Turnieju Debat Historycznych IPN. Na zdjęciu zwycięska drużyna wraz z opiekunką, przewodniczący Kolegium IPN prof. dr hab. Tadeusz Wolsza (główny ekspert debaty), dyrektor Biura Edukacji Narodowej IPN Adam Hlebowicz oraz koordynatorzy turnieju: dr Grzegorz Łeszczyński i dr Marek Kozubel. Fot. Piotr Życieński/IPN

20 września 2021 r. odbył się finał projektu edukacyjnego „Rytmy Pamięci". To wspólna inicjatywa Oddziału IPN w Białymstoku i Podlaskiej Wojewódzkiej Komendy Ochotniczych Hufców Pracy. Projekt edukacyjny skierowany był do młodzieży, a jego temat przewodni stanowiła zbrodnia katyńska. Efektem pracy było stworzenie teledysków dotyczących kłamstwa katyńskiego, do których teksty napisała sama młodzież. Fot. Anna Piekarska/IPN

21 września 2021 r. w siedzibie Wielkopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu odbyła się uroczystość wręczenia Krzyży Wolności i Solidarności za działalność niepodległościową w czasach PRL na terenie Wielkopolski. W imieniu Prezydenta RP aktu dekoracji dokonał prezes IPN dr Karol Nawrocki. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

21 września 2021 r. w Kijowie otwarto wystawę *Amerykanin na Ukrainie. Zdjęcia Juliena Bryana z lat 1930–1958 / Amerykanin w Warszawie. Zdjęcia Juliena Bryana z września 1939 r.* Przemawia Ambasador RP na Ukrainie Bartosz Cichocki. Na zdjęciu (od lewej): jedna z kuratorek wystawy Monika Kapa-Cichocka, dyrektor AIPN Marzena Kruk i reprezentantka władz Kijowa Maria Adomaytis. Fot. Tomasz Stempowski/IPN

22 września 2021 r. w Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia" im. Janusza Kurtyki w Warszawie odbyła się jedna z wielu stacjonarnych lekcji historii najnowszej. Fot. Adrianna Krzywik/IPN

22 września 2021 r. w Rudominie, a następnie na cmentarzu w Piktokańcach (na Litwie) odbył się pogrzeb poległego w walce z Niemcami ppor. Apoloniusza Duszkiewicza ps. „Polza". Jego szczątki odnalazł zespół BPiI w 2019 r. podczas prac w Migunach. Fot. Rafał Michliński/IPN

23 września 2021 r. w Rzeszowie odbyło się spotkanie prezesa IPN dr. Karola Nawrockiego z młodzieżą i kombatantami oraz pokaz filmu *Podkarpacki wrzesień 1939*, zrealizowanego przez rzeszowski oddział IPN we współpracy z TVP Rzeszów. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

23 września 2021 r. w Rzeszowie prezes IPN dr Karol Nawrocki spotkał się z kpt. Julianem Pawełkiem, prezesem Okręgu Podkarpackiego Światowego Związku Żołnierzy AK, oraz Stanisławem Wnorowskim, który urodził się w celi rzeszowskiego Zamku, bo jego matkę Alicję Wnorowską będącą w ósmym miesiącu ciąży skazano na karę śmierci. Na zdjęciu widoczna jest Małgorzata Waksmundzka-Szarek (OIPN Rzeszów) Fot. Mikołaj Bujak/IPN

23 września 2021 r. w Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia" im. Janusza Kurtyki w Warszawie odbył się finał III edycji konkursu edukacyjnego „Niezwyciężeni 1920. Obrońcy Ojczyny". Fot. Piotr Życieński/IPN

24 września 2021 r. w siedzibie Oddziału IPN w Lublinie odbyła się na konferencja prasowa, podczas której prezes IPN dr Karol Nawrocki poinformował o odnalezieniu szczątków ppor. cz.w. Henryka Wieliczki ps. „Lufa". Przed konferencją prezes spotkał się z Ewą Przesmycką, siostrzenicą Henryka Wieliczki, której przekazał informację o identyfikacji jej wuja. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

24 września 2021 r. w Katolickim Uniwersytecie Jana Pawła II w Lublinie prezes IPN dr Karol Nawrocki wręczył odznaczenia państwowe działaczom opozycji niepodległościowej z lat 1956–1989. W uroczystości wzięli udział przedstawiciele władz państwowych, samorządowych, wojska i służb mundurowych oraz stowarzyszeń osób represjonowanych. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

24 września 2021 r. w Konewce odbył się rajd edukacyjny „Śladami majora Hubala”. Fot. IPN Łódź

25 września 2021 r. w Płocku miała miejsce gra miejska „Obrona Płocka 1920”. Fot. Jacek Persa/IPN

25 września 2021 r. w Wołosatem odbyła się uroczystość odsłonięcia pomnika ku czci Ludzi Wolności i Solidarności z Bieszczad. Fot. Katarzyna Gajda-Bator/PN

25 września 2021 r. w Teatrze Śląskim im. S. Wyspiańskiego – Scena w Malarni w Katowicach zorganizowano Finał V Festiwalu Piosenki „O wolności". Na zdjęciu widoczni członkowie jury oraz jeden z uczestników konkursu. Organizatorami wydarzenia były Oddział IPN w Katowicach oraz Śląskie Centrum Wolności i Solidarności. Fot. Aleksandra Korol-Chudy/IPN

26 września 2021 r. odbył się pogrzeb państwowy żołnierzy niezłomnych, ofiar zbrodni komunistycznych: st. sierż. Ludwika Augustyniaka, st. sierż. Floriana Dutkiewicza, por. Tadeusza Ośki, Zbigniewa Rostka i dwóch NN, których pochowano w Kwaterze Żołnierzy Niezłomnych Wyklętych na cmentarzu przy ul. Kcyńskiej w Bydgoszczy. Fot. Katarzyna Lisiecka/IPN

27 września 2021 r. na dziedzińcu Zamku Królewskiego w Warszawie w dniu Polskiego Państwa Podziemnego i w roku stulecia urodzin poety Krzysztofa Kamila Baczyńskiego otwarto wystawę IPN *Pokolenie Baczyńskiego*. Fot. Piotr Życieński/IPN

28 września 2021 r. w Warszawie odbyła się uroczystość odsłonięcia tablicy poświęconej pamięci bohaterskich sióstr urszulanek z patrolu sanitarnego Wojskowej Służby Kobiet Obwodu I AK Śródmieście. Fot. Mateusz Niegowski/IPN

28 września 2021 r. w Warszawie odbyła się gala projektu edukacyjnego „Kamienie Pamięci. Bohaterowie opozycji demokratycznej 1981–1983”. Fot. Piotr Życieński/IPN

29 września 2021 r. w Bratysławie zastępca prezesa IPN dr hab. Karol Polejowski wystąpił podczas konferencji „Partie komunistyczne w bloku sowieckim w latach 1956–1968. Od destalinizacji do zmian gospodarczych". Fot. Agnieszka Jędrzak/IPN

30 września 2021 r. w Warszawie, na budynku Komendy Głównej Mazowieckiego Oddziału Żandarmerii Wojskowej uroczyście odsłonięto tablicę upamiętniającą Annę Kostewicz, ofiarę niemieckiego nalotu z 13 września 1939 r., oraz Juliena Bryana, wybitnego amerykańskiego fotoreportera, który dokumentował tragedię oblężonej Warszawy. Fot. Mateusz Niegowski/IPN

4 października 2021 r. w Poznaniu odsłonięto współfinansowany przez IPN pomnik Poległych Winiarczyków. Pomnik poświęcony jest dziewięćdziesięciu bohaterom pierwszej wojny światowej, uczestnikom wojny polsko-bolszewickiej i powstania wielkopolskiego. Fot. Marta Sankiewicz/IPN

7 października 2021 r. w Gdańsku prezes IPN dr Karol Nawrocki wręczył Krzyże Wolności i Solidarności Ewie Ossowskiej i Tadeuszowi Szczudłowskiemu, działaczom dawnej opozycji, którzy przeciwstawiali się komunistycznemu reżimowi. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

7 października 2021 r. w Gdańsku odbyło się spotkanie, podczas którego Janina Mańko na ręce prezesa IPN dr. Karola Nawrockiego przekazała korespondencję z 1982 r. adresowaną do Anny Walentynowicz. Na zdjęciu Krzysztof Dośla, przewodniczący Zarządu Regionu Gdańskiego NSZZ „Solidarność", oraz Krzysztof Żmuda, przewodniczący KM Remontowa Shipbuilding SA. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

8 października 2021 r. na Zamku Królewskim w Warszawie odbyła się uroczysta gala wręczenia nagród IPN „Semper Fidelis". Na zdjęciu laureaci i wyróżnieni w ramach II i III edycji w towarzystwie córki gen. Władysława Andersa Anny Marii Anders, ambasador RP we Włoszech, prezesa IPN dr. Karola Nawrockiego i jego zastępcy dr. hab. Krzysztofa Szwagrzyka. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

8 października 2021 r. w Warszawie uczestnicy seminarium nauczycielskiego uczestniczący w ogólnopolskiej kampanii „BohaterON – włącz historię!”, wzięli udział w zajęciach terenowych m.in. na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach. Po cmentarzu nauczycieli oprowadzali pracownicy pionu edukacyjnego IPN. Fot. Tomasz Tołłoczko/IPN

12 października 2021 r. w Krakowie odbyła się uroczystość nadania imienia Janusza Kurtyki, prezesa Instytutu Pamięci Narodowej w latach 2005–2010, który zginął w katastrofie smoleńskiej, rondu w ciągu ul. Wita Stwosza, w pobliżu Muzeum AK. Tabliczkę odsłaniają Zuzanna Kurtyka, prezes IPN dr Karol Nawrocki i prezydent Krakowa prof. Jacek Majchrowski. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

12–14 października 2021 r. w Warszawie odbyło się spotkanie albańskich parlamentarzystów, pracowników wymiaru sprawiedliwości oraz przedstawicieli mediów z przedstawicielami Instytutu Pamięci Narodowej pod przewodnictwem zastępcy prezesa IPN dr. hab. Karola Polejowskiego. Fot. Sławek Kasper/IPN

12–14 października 2021 r. w Warszawie delegacja z Albanii zapoznała się z zadaniami realizowanymi przez IPN i jego licznymi doświadczeniami w zakresie rozliczeń z komunistyczną przeszłością – w tym dotyczącymi instrumentów prawnych, poszukiwania szczątków ofiar systemu oraz procedurami gromadzenia, konserwacji, digitalizacji oraz udostępniania dokumentów. Fot. Katarzyna Adamów/IPN

14–22 października 2021 r. w kościele pw. Świętej Teresy (Chiesa Santa Teresa dei Maschi) w Bari we Włoszech prezentowano wystawę *Stefan Wyszyński*. Fot. IPN

15 października 2021 r. w Przemyślu dr Mateusz Szpytma, wiceprezes IPN, odsłonił pamiątkową tablicą ku czci Michała Kruka za pomoc niesioną Żydom. Fot. Katarzyna Gajda-Bator/IPN

16 października 2021 r. w Pawłowie Kościelnym prezes IPN dr Karol Nawrocki odsłonił tablicę upamiętniającą poległych żołnierzy Narodowego Zjednoczenia Wojskowego z patrolu chor. Stanisława Kakowskiego „Kaźmierczuka", wchodzącego w skład oddziału ppor. Mieczysława Dziemieszkiewicza ps. „Roj". Fot. Mikołaj Bujak/IPN

16 października 2021 r. w Przasnyszu odbyło się spotkanie w ramach Retrospektyw Festiwalu Filmowego NNW, organizowanego przez Arkadiusza Gołębiewskiego. Podczas uroczystej gali zostały wręczone statuetki Sygnety Niepodległości i Drzwi do wolności – wyróżnienia dla świadków historii, bohaterów walki o wolność i tych, którzy nie bali się tej walki wspierać. W wydarzeniu uczestniczył prezes IPN dr Karol Nawrocki. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

20 października 2021 r. w Katowicach odbył się briefing podsumowujący 15 lat prac prowadzonych przez katowickie Archiwum IPN nad odzyskiwaniem materiałów archiwalnych zniszczonych przez Służbę Bezpieczeństwa. W spotkaniu wzięli udział prezes IPN dr Karol Nawrocki, dyrektor Oddziału IPN w Katowicach dr Andrzej Sznajder, naczelnik katowickiego Archiwum dr Renata Dziechciarz oraz dyrektor Biura Rzecznika Prasowego dr Rafał Leśkiewicz. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

20 października 2021 r. Katowice – pracownik katowickiego Archiwum IPN rekonstruujący dokument zniszczony przez Służbę Bezpieczeństwa. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

20 października 2021 r. w katowickim Centrum Edukacyjnym „Przystanek Historia" im. Henryka Sławika z okazji 100. rocznicy powstań śląskich i plebiscytu górnośląskiego otwarto wystawę *Rok 1920 na Górnym Śląsku* i omówiono projekt edukacyjny „Rok 1921 na Górnym Śląsku". W wernisażu wzięli udział m.in. prezes IPN dr Karol Nawrocki, zastępca prezesa IPN dr Mateusz Szpytma, wicemarszałek woj. śląskiego Beata Białowąs, wiceprezydent Katowic Mariusz Skiba, śląski wicekurator oświaty Dariusz Domański, dyrektor katowickiego oddziału IPN dr Andrzej Sznajder i młodzież szkolna. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

20 października 2021 r. w Katowicach delegacja Instytutu Pamięci Narodowej z prezesem dr. Karolem Nawrockim na czele złożyła kwiaty pod Pomnikiem-Krzyżem Górników KWK „Wujek", oddając hołd ofiarom masakry przeprowadzonej w kopalni „Wujek" przez ZOMO i wojsko 16 grudnia 1981 r. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

21 października 2021 r. w Kielcach odbyło się uroczyste wręczenie Krzyży Wolności i Solidarności. Odznaczenia wręczył zastępca prezesa IPN dr Mateusz Szpytma. Fot. Katarzyna Pronobis/IPN

23 października 2021 r. dr hab. Krzysztof Szwagrzyk, zastępca prezesa Instytutu Pamięci Narodowej, uczestniczył w uroczystości nadania dworcowi kolejowemu w Ciechanowie imienia por. Romana Dziemieszkiewicza. Fot. Sławek Kasper/IPN

25 października 2021 r. w Warszawie odbyła się gala wręczenia Nagród BohaterON 2021 im. Powstańców Warszawskich z udziałem przedstawicieli Instytutu Pamięci Narodowej. Nagrodę w kategorii „Instytucja" wręczył zastępca prezesa IPN dr hab. Karol Polejowski. Fot. Tomasz Tołłoczko/IPN

25 października 2021 r. w Warmińsko-Mazurskim Urzędzie Wojewódzkim w Olsztynie odbyła się uroczystość upamiętniająca Grażynę Langowską, wybitną opozycjonistkę antykomunistyczną, związkowca NSZZ „Solidarność", posłankę na Sejm RP, pedagoga i kuratora oświaty. Nauczycielom wręczono nagrody im. Grażyny Langowskiej ufundowane przez Instytut Pamięci Narodowej, Wspólnotę Polską oraz Instytut Dziedzictwa Myśli Narodowej w obecności prezesa Rady Ministrów Mateusza Morawieckiego, wiceprezesa Rady Ministrów Jarosława Kaczyńskiego, prezesa IPN dr Karola Nawrockiego oraz dyrektora Instytutu Dziedzictwa Myśli Narodowej prof. Jana Żaryna. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

25–26 października 2021 r. w Archiwum IPN w Warszawie odbyły się dni otwarte dla szkół w ramach cyklu „Spotkania z dokumentem w Archiwum IPN" pod hasłem „Niepodlegli na obczyźnie". Fot. Karol Starowicz/IPN

26 października 2021 r. w Radomiu odbyło się spotkanie z młodzieżą poświęcone bohaterskim uczestnikom wojny polsko-bolszewickiej: sanitariuszce Teresie Grodzińskiej i kpt. Józefowi Marjańskiemu, którzy oddali życie w walce o niepodległość Polski. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

26 października 2021 r. podczas wizyty w Radomiu prezes IPN dr Karol Nawrocki wraz z p.o. dyrektorem lubelskiego IPN Mateuszem Koteckim i naczelnik Delegatury IPN w Radomiu Danutą Pawlik złożył kwiaty na grobach Teresy Grodzińskiej i kpt. Józefa Marjańskiego na cmentarzu przy ul. Limanowskiego. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

27 października 2021 r. w Warszawie w Pałacu na Wyspie w Łazienkach Królewskich prezes IPN dr Karol Nawrocki wręczył dyplomy i odznaczenia laureatom nagrody honorowej IPN „Świadek Historii" dla osób i organizacji spoza Polski. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

28–30 października 2021 r. w Paryżu odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa „Myśleć i praktykować politykę inaczej, lekcje Jerzego Giedroycia i »Kultury«” współorganizowana przez Biuro Badań Historycznych IPN i Uniwersytet Paris-Sorbonne w Paryżu z udziałem zastępcy prezesa IPN dr. hab. Karola Polejowskiego oraz p.o. dyrektora BBH dr. hab. Jana Szumskiego. Fot. Paweł Libera/IPN

29 października 2021 r. w Łodzi prezes IPN dr Karol Nawrocki wraz z zastępcą prezesa IPN dr. Mateuszem Szpytmą wzięli udział w ogólnopolskiej konferencji naukowej „Ppłk dypl. Jan Kowalewski (1892–1965) – oficer wywiadu i kryptolog. W stulecie złamania bolszewickich szyfrów”. Fot. Rafał Leśkiewicz/IPN

29 października 2021 r. na warszawskich cmentarzach pracownicy BUWiM i OBUWiM w Warszawie przeprowadzili akcję „Zapal znicz na grobie Weterana”, w której udział wzięli uczniowie Szkoły Podstawowej nr 2 im. Ireny Sendlerowej w Otwocku. Fot. Mateusz Niegowski/IPN

W październiku 2021 r. odbyły się rozgrywki online II Ogólnoświatowego Polonijnego Turnieju edukacyjnej gry planszowej „Miś Wojtek” organizowanego przez pracowników Biura Edukacji Narodowej IPN wspólnie z Fundacją EduSEN. Fot. Marianna Brzozowska/Fundacja EduSEN

3 listopada 2021 r. w gmachu Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie prezes IPN dr Karol Nawrocki wziął udział w przeglądzie aktywności naukowej i edukacyjnej Delegatury IPN w Olsztynie pt. „Przywracamy pamięć”. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

4 listopada 2021 r. w Leńcach delegacja Instytutu Pamięci Narodowej z prezesem dr. Karolem Nawrockim na czele złożyła kwiaty w miejscu ekshumacji Romualda Lenczewskiego, odnalezionego podczas prac poszukiwawczych we wrześniu 2020 r. przez pracowników BPiI. Chłopiec został postrzelony przez Niemców w 1943 r. i żywcem zakopany w dole po ziemniakach. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

3 listopada 2021 r. w Warszawie ogłoszono wyniki pierwszej edycji konkursu „Nieznane miejsca pamięci w mojej okolicy". Zdjęcie autorstwa Elizy Skałby, które zajęło I miejsce w kategorii wiekowej 11–14 lat, zostało wykonane w sieklowskim lesie, gdzie w 1940 r. Niemcy rozstrzelali 93 Polaków, w tym 87 oficerów i żołnierzy Wojska Polskiego oraz dwóch przewodników schwytanych w czasie próby przedostania się na Węgry. Fot. Eliza Skałba

3 listopada 2021 r. w Warszawie ogłoszono wyniki pierwszej edycji konkursu „Nieznane miejsca pamięci w mojej okolicy". Zdjęcie, którego autorem jest Konrad Kanzy, zajęło I miejsce w kategorii wiekowej 15–19 lat. Przedstawia miejsce śmierci żołnierzy wyklętych Kazimierza Żebrowskiego ps. „Bąk" i jego syna Jerzego Żebrowskiego ps. „Konar" we wsi Mężenin niedaleko Śniadowa. Fot. Konrad Kanzy

4 listopada 2021 r. w Operze i Filharmonii Podlaskiej – Europejskim Centrum Sztuki w Białymstoku odbyła się uroczystość przekazania pamiątek rodzinom po byłych więźniach niemieckich obozów koncentracyjnych w ramach kampanii #StolenMemory, przygotowanej przez Arolsen Archives. W wydarzeniu wziął udział prezes IPN dr Karol Nawrocki, dyrektor Arolsen Archives Floriane Azoulay oraz dyrektor Archiwum IPN Marzena Kruk. Fot. Anna Piekarska/IPN

4 listopada 2021 r. w Operze i Filharmonii Podlaskiej – Europejskim Centrum Sztuki w Białymstoku otwarto wystawę *#StolenMemory – Skradziona Pamięć,* która jest częścią kampanii realizowanej przez Arolsen Archives w Bad Arolsen i wspieranej przez IPN. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

4 listopada 2021 r. prowadzono prace archeologiczne w miejscu symbolicznego upamiętnienia w lesie niedaleko wsi Ogóły (pow. białostocki). Celem poszukiwań było odnalezienie szczątków żołnierzy ze zgrupowania AKO Piotrków, którzy zginęli w bitwie pod Ogółami. Fot. ks. Tomasz Trzaska/IPN

8 listopada 2021 r. na Cmentarzu Orląt Lwowskich we Lwowie odbyła się wizyta prezesa IPN dr. Karola Nawrockiego i wiceprezesa dr. hab. Karola Polejowskiego wraz z delegacją IPN. Fot. Katarzyna Gajda-Bator/IPN

8 listopada 2021 r. w Konsulacie Generalnym RP we Lwowie odbyła się uroczystość wręczenia ks. Bronisławowi Baranowskiemu Krzyża Oficerskiego Orderu Odrodzenia Polski nadanego przez prezydenta RP Andrzeja Dudę. Na zdjęciu prezes IPN dr Karol Nawrocki i abp Mieczysław Mokrzycki, metropolita lwowski. Fot. Grzegorz Czapkowski/IPN

8 listopada 2021 r. w Muzeum Sztuki i Techniki Japońskiej Manggha w Krakowie odbył się koncert „Siła miłości", poświęcony pamięci kobiet więzionych w KL Ravensbrück. Gościem honorowym wydarzenia była Wanda Półtawska, jedna z więźniarek niemieckiego obozu koncentracyjnego, która 2 listopada skończyła 100 lat. Fot. Janusz Ślęzak/IPN

8 listopada 2021 r. w Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia" im. Henryka Sławika w Katowicach zainaugurowano akcję „100 kalendarzy na stulecie Niepodległości" promującą kalendarz na 2022 r. Dla pierwszych stu osób, które pojawiły się w CE, przygotowano bezpłatny egzemplarz. Na zdjęciu pomysłodawczyni kalendarza i całej akcji Aleksandra Korol-Chudy (OBEN Katowice) wraz z obdarowaną. Fot. Monika Kobylańska/IPN

9 listopada 2021 r. we Lwowie-Zboiskach delegacja Instytutu Pamięci Narodowej z prezesem dr. Karolem Nawrockim na czele oddała cześć żołnierzom września 1939 r., składając kwiaty na ich mogile. Fot. Grzegorz Czapkowski/IPN

10 listopada 2021 r. na dziedzińcu zamkowym w Lublinie została otwarta wystawa IPN *Pokolenia wolności*. Fot. IPN

10 listopada 2021 r. w Miękini miała miejsce inscenizacja historyczna obrony Lwowa. Organizatorami wydarzenia byli: Oddział IPN Wrocław, Gmina Miękinia, Samorządowy Ośrodek Kultury w Miękini oraz Studio Historyczne Huzar. Fot. Dominik Wojtkiewicz/IPN

11 listopada 2021 r. na pl. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Warszawie z udziałem najwyższych władz państwowych odbyły się obchody 103. rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości. Instytut Pamięci Narodowej reprezentowali prezes IPN dr Karol Nawrocki i zastępca prezesa dr hab. Krzysztof Szwagrzyk. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

11 listopada 2021 r. na pl. Wolności w Kielcach odbyły się obchody 103. rocznicy odzyskania niepodległości. W wydarzeniu wzięli udział naczelnik Delegatury IPN w Kielcach dr Dorota Koczwańska-Kalita oraz Leszek Bukowski (Delegatura IPN Kielce). Fot. Katarzyna Pronobis/IPN

11 listopada 2021 r. w Zelowie uroczyście odsłonięto tablicę upamiętniającą Zygmunta Wysockiego, która została sfinansowana przez IPN. Fot. Anna Józwik/IPN

11 listopada 2021 r. na Rynku we Wrocławiu w związku z uroczystościami związanymi z odzyskaniem przez Polskę niepodległości IPN przygotował wystawę historycznego sprzętu wojskowego. Fot. Adam Pacześniak/IPN

15 listopada 2021 r. w Warszawie miała miejsce ekshumacja z grobu Marszałka Edwarda Śmigłego-Rydza. Na zdjęciu prof. Krzysztof Szwagrzyk prezentuje szefowi Urzędu ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych Janowi Józefowi Kasprzykowi zdjęcie ryngrafu umieszczonego w trumnie. Fot. ks. Tomasz Trzaska/IPN

16–17 listopada 2021 r. w Paryżu odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa „Wkład Polaków w walkę z dwoma totalitaryzmami w Polsce i na Zachodzie (1939–1945)" zorganizowana przez Biuro Badań Historycznych IPN we współpracy z Towarzystwem Historyczno-Literackim – Biblioteką Polską w Paryżu. Na zdjęciu od lewej: dr Frédéric Guelton, prof. C. Pierre Zaleski, dr Frédéric Dessberg, dr hab. Patryk Pleskot (BBH IPN). Fot. Karolina Dybkowska/IPN

16–17 listopada 2021 r. w Muzeum w Chorzowie odbyła się czwarta konferencja naukowa z cyklu „A jednak kolej IV – Kolej wobec granicy. Kolej jako miejsce graniczne". Na zdjęciu w trakcie wygłaszania referatu dr Bartosz Kruk (OA Wrocław). Fot. Adam Pacześniak/IPN

22 listopada 2021 r. w Ustrzykach Dolnych prezes IPN dr Karol Nawrocki i wicedyrektor Instytutu Pileckiego Anna Gutkowska odsłonili tablicę upamiętniającą Chaima Yisroela Eissa, członka Grupy Ładosia, zajmującej się w czasie II wojny światowej organizacją i produkcją nielegalnych paszportów krajów latynoamerykańskich. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

22 listopada 2021 r. w Instytucie Muzyki Uniwersytetu Rzeszowskiego prezes IPN dr Karol Nawrocki i dyrektor Oddziału IPN w Rzeszowie dr Dariusz Iwaneczko wręczyli nagrody honorowe IPN „Świadek Historii" osobom i organizacjom szczególnie zasłużonym dla upamiętniania historii narodu polskiego. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

22 listopada 2021 r. w Ustrzykach Dolnych prezes IPN dr Karol Nawrocki wręczył Marianowi Bielańskiemu Krzyż Wolności i Solidarności nadany przez prezydenta RP Andrzeja Dudę. W uroczystości uczestniczył dr Dariusz Iwaneczko, dyrektor OIPN w Rzeszowie. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

23 listopada 2021 r. w Białymstoku odbyła się finałowa gala IX konkursu na najlepszą „Audycję Historyczną Roku". Celem konkursu jest wyróżnianie i promowanie dokumentalnej twórczości radiowej i filmowej prezentującej najnowszą historię Polski. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

23 listopada 2021 r. w Poznaniu prezydent RP Andrzej Duda podpisał ustawę ustanawiającą nowe święto państwowe – Narodowy Dzień Zwycięskiego Powstania Wielkopolskiego. Uroczystość odbyła się w historycznym miejscu, w dawnym poznańskim hotelu Bazar. Z okna tego hotelu w grudniu 1918 r. przemawiał Ignacy Jan Paderewski, wzniecając powstańczą iskrę. Fot. Muzeum Narodowe w Poznaniu

Od 24 listopada do 10 grudnia 2021 r. w Wyższym Seminarium Duchownym w Płocku prezentowano wystawę *Stefan Wyszyński*. Fot. Wojciech Kućko

25 listopada 2021 r. na Zamku Królewskim w Warszawie odbyła się uroczysta gala wręczenia Nagród Klio, w której uczestniczył zastępca prezesa IPN dr hab. Karol Polejowski. Dwie publikacje Instytutu otrzymały nagrody w kategorii monografia naukowa: Tomasza Kurpierza *Henryk Sławik 1894–1944 Biografia socjalisty* i Michała Przeperskiego *Mieczysław F. Rakowski. Biografia polityczna*. Fot. Sławek Kasper/IPN

25–26 listopada 2021 r. w King's College London w Londynie odbyła się konferencja naukowa Need to Know X: „The Intelligence Legacy of World War II and the Onset of Cold War" współorganizowana przez Biuro Badań Historycznych IPN. Na zdjęciu (od lewej): prof. Thomas Wegener Friis, dr Carolina Andrade, prof. Gill Bennett, dr hab. Władysław Bułhak (BBH IPN). Fot. Sylwia Szyc/IPN

26 listopada 2021 r. w Łodzi podczas uroczystej gali jubileuszu 90-lecia istnienia Radia Łódź w Filharmonii Łódzkiej odbyła się prezentacja wystawy IPN *Na fali… Historia radia w II Rzeczypospolitej*. Fot. Marzena Kumosińska/IPN

Od 27 listopada do 17 grudnia 2021 r. w Centro de Estudios w Borja w Hiszpanii prezentowano wystawę IPN *Powstanie warszawskie 1944. Bitwa o Polskę*. Fot. T. Słowiński

28 listopada 2021 r. zastępca prezesa IPN dr Mateusz Szpytma wziął udział w uroczystościach upamiętniających 40. rocznicę strajku w Wyższej Oficerskiej Szkole Pożarniczej w Warszawie. Fot. Sławek Kasper/IPN

30 listopada 2021 r. w Konsulacie Generalnym Rzeczypospolitej Polskiej w Nowym Jorku prezes IPN dr Karol Nawrocki, w obecności konsula generalnego RP Adriana Kubickiego, wręczył członkom opozycji antykomunistycznej w PRL przebywającym na emigracji ordery i odznaczenia przyznane przez prezydenta RP Andrzeja Dudę. Fot. Adrianna Garnik/IPN

2 grudnia 2021 r. w Waszyngtonie prezes IPN dr Karol Nawrocki spotkał się z prezesem Fundacji Pamięci Ofiar Komunizmu Andrew Brembergiem, ambasadorem RP w Waszyngtonie Markiem Magierowskim i emerytowanym prezesem Fundacji Pamięci Ofiar Komunizmu Lee Edwardsem. Fot. Adrianna Garnik/IPN

2 grudnia 2021 r. w Waszyngtonie po spotkaniu z przedstawicielami Fundacji Pamięci Ofiar Komunizmu prezes IPN dr Karol Nawrocki z ambasadorem Markiem Magierowskim złożyli wieniec pod pomnikiem Ofiar Komunizmu. Fot. Adrianna Garnik/IPN

8 grudnia 2021 r. odbyła się gala jubileuszu 20-lecia Oddziału IPN w Łodzi, podczas której wręczono statuetki Alis Libertatis – Skrzydła Wolności przedstawicielom instytucji współpracującym i niosącym pomoc w realizacji ustawowych zadań przez łódzki Instytut Pamięci Narodowej. Fot. Oddział IPN Łódź

9 grudnia 2021 r. w Mszczonowie odbyły się warsztaty edukacyjne dla dzieci i młodzieży związane z 40. rocznicą wprowadzenia w Polsce stanu wojennego. Fot. Aleksandra Kacprzak/Gminne Centrum Informacji w Mszczonowie

10 grudnia 2021 r. na pl. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Warszawie prezes IPN dr Karol Nawrocki wziął udział w uroczystościach upamiętniających 80. rocznicę bitwy o Tobruk. Fot. Sławek Kasper/IPN

10 grudnia 2021 r. na pl. Katedralnym Jana Pawła II w Łodzi otwarto wystawę plenerową *13 XII 1981 r. w Łodzi widziany obiektywem aparatu fotograficznego*, przygotowaną w związku z 40. rocznicą wprowadzenia stanu wojennego w Polsce. Fot. Kornelia Zaborska/IPN

10 grudnia 2021 r. w Warszawie odbyły się terenowe warsztaty edukacyjne na Powązkach Wojskowych z cyklu „Pogrzebana pamięć", które poprowadził pracownik OBEN Warszawa dla młodzieży ze Szkoły Podstawowej im. Jana Pawła II w Przecławiu. Fot. Marcin Łaszczyński/IPN

12 grudnia 2021 r. w Centrum Bankowo-Finansowym (dawnym „Domu Partii") w Warszawie odbyła się debata IPN „(Nie)rozliczony stan wojenny". Na zdjęciu prezes IPN dr Karol Nawrocki. Fot. Sławek Kasper/IPN

12 grudnia 2021 r. w Warszawie odbyła się debata IPN „(Nie)rozliczony stan wojenny", w której wzięli udział: prof. dr hab. Andrzej Zybertowicz, doradca społeczny Prezydenta RP; dr hab. Sławomir Cenckiewicz, zastępca przewodniczącego Kolegium IPN i dyrektor Wojskowego Biura Historycznego; prok. Andrzej Pozorski, zastępca Prokuratora Generalnego i dyrektor Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu oraz dr Maciej Korkuć, naczelnik Oddziałowego Biura Upamiętniania Walk i Męczeństwa IPN w Krakowie. Spotkanie moderował red. Michał Adamczyk. Fot. Sławek Kasper/IPN

12 grudnia 2021 r. w katowickim Spodku, z inicjatywy Biura Nowych Technologii, Instytut Pamięci Narodowej wziął udział w HackYeah 2021. Fot. IPN

12 grudnia 2021 r. w Katowicach, laureaci HackYeah Power 2021 z jurorami. Fot. IPN

12 grudnia 2021 r. w Filharmonii Lubelskiej odbył się koncert upamiętniający ofiary stanu wojennego „Przyszli nocą w uśpiony dom”. Fot. Dawid Florczak/IPN

13 grudnia 2021 r. na pl. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Warszawie w 40. rocznicę wprowadzenia w Polsce stanu wojennego zapłonęło Światło Wolności. Fot. Sławek Kasper/IPN

13 grudnia 2021 r., w 40. rocznicę wprowadzenia stanu wojennego, przy Krzyżu Papieskim na pl. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Warszawie zapłonęło Światło Wolności, które zapalili prezydent RP Andrzej Duda i prezes IPN Karol Nawrocki. Fot. Sławek Kasper/IPN

13 grudnia 2021 r. w sali Odczytowej Narodowego Instytutu Kultury i Dziedzictwa Wsi w Warszawie prezes IPN dr Karol Nawrocki dokonał aktu dekoracji byłych działaczy niepodległościowych Krzyżami Wolności i Solidarności w imieniu Prezydenta RP. Fot. Sławek Kasper/IPN

13 grudnia 2021 r. w Teatrze Polskim w Warszawie odbył się koncert „Po co nam wolność?”, zorganizowany przez Instytut Pamięci Narodowej. Fot. Sławek Kasper/IPN

13 grudnia 2021 r. Justyna Steczkowska podczas koncertu „Po co nam wolność?”. Fot. Piotr Życieński/IPN

13 grudnia 2021 r. Kasia Cerekwicka podczas koncertu „Po co nam wolność?”. Fot. Piotr Życieński/IPN

13 grudnia 2021 r. w Warszawie miała miejsce dyskusja o książce *Post po »karnawale«. Amerykańskie placówki dyplomatyczne w PRL wobec pierwszych tygodni stanu wojennego*. Fot. Aleksandra Wierzchowska/IPN

13 grudnia 2021 r. w Warszawie odbyła się premiera mobilnej gry miejskiej „Stan wojenny”, w której wzięli udział uczniowie klas 7–8 szkół podstawowych i liceów oraz rekonstruktorzy przebrani za żołnierzy i milicjantów. Fot. Adrianna Krzywik/IPN

13 grudnia 2021 r. w Krakowie podczas głównych uroczystości upamiętniających rocznicę wprowadzenia stanu wojennego na murze Wawelu wyświetlane były wielkoformatowe grafiki i animacje opowiadające o historii sprzed 40 lat. Fot. Janusz Ślęzak/IPN

13 grudnia 2021 r. na pl. Solidarności naprzeciwko Filharmonii im. Mieczysława Karłowicza w Szczecinie odbyła się uroczystość „W Hołdzie Ofiarom Stanu Wojennego". Instytut Pamięci Narodowej reprezentował dr Paweł Skubisz, dyrektor Oddziału IPN w Szczecinie. Fot. Marcin Manowski/IPN

13 grudnia 2021 r. na pl. Solidarności naprzeciwko szczecińskiej filharmonii odbyła się uroczystość „W Hołdzie Ofiarom Stanu Wojennego". Fot. Marcin Manowski/IPN

13 grudnia 2021 r. we Wrocławiu w ramach obchodów 40. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego uroczyście otwarto wystawę „*Chodźcie z nami”. Wrocławskie protesty uliczne 1981–1989.* Fot. Adam Pacześniak/IPN

13–14 grudnia 2021 r. w Warszawie odbyła się ogólnopolska konferencja naukowa „Obrachunek z dekadą Jaruzelskiego, czyli jak dziś oceniamy ostatnie lata PRL (1981–1989). Przyczynek do bilansu historii politycznej”. Fot. Aleksandra Wierzchowska/IPN

15 grudnia 2021 r. w Sejmie RP w Warszawie otwarto wystawę IPN *Spojrzeć ludziom prosto w oczy... W 90. rocznicę urodzin Jana Olszewskiego.* Fot. Sergiusz Kazimierczuk/IPN

16 grudnia 2021 r. w 40. rocznicę pacyfikacji kopalni „Wujek" w Katowicach pod pomnikiem Górników przy kopalni „Wujek" odbyły się uroczystości pod przewodnictwem prezydenta RP Andrzeja Dudy. Instytut Pamięci Narodowej reprezentowali prezes dr Karol Nawrocki oraz dr Andrzej Sznajder, dyrektor Oddziału IPN w Katowicach. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

16 grudnia 2021 r. prezydent RP Andrzej Duda uczestniczył w obchodach 40. rocznicy pacyfikacji kopalni „Wujek” w Katowicach, które odbyły się pod pomnikiem Górników przy kopalni „Wujek”. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

16 grudnia 2021 r. w Centralnym Szpitalu Klinicznym w Katowicach prezes IPN dr Karol Nawrocki złożył kwiaty pod tablicą upamiętniającą wspaniałą postawę pracowników służby zdrowia, którzy w dniu pacyfikacji KWK „Wujek” organizowali pomoc dla rannych górników. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

16 grudnia 2021 r. na cmentarzu parafialnym w Dąbrówce koło Bobowa IPN wykonał remont nagrobka weterana powstania styczniowego Ignacego Kuchty. Fot. Mateusz Dąbrowski/IPN

17 grudnia 2021 r. w Sali BHP w Gdańsku odbyła się uroczystość wręczenia odznaczeń państwowych działaczom opozycji wobec dyktatury komunistycznej z lat 1956–1989. W imieniu prezydenta RP Andrzeja Dudy odznaczenia wręczył prezes IPN dr Karol Nawrocki. Fot. Mikołaj Bujak/IPN

17 grudnia 2021 r. w Kielcach odbyła się uroczystość wręczenia nagrody honorowej IPN „Świadek Historii". Wyróżnienia wręczył zastępca prezesa IPN dr Mateusz Szpytma. Fot. Katarzyna Pronobis/IPN

17 grudnia 2021 r. w Centrum Edukacyjnym „Przystanek Historia" im. Janusza Kurtyki odbył się koncert „Narodziny. W 70. rocznicę urodzin Przemysława Gintrowskiego". Utwory barda „Solidarności" wykonała Katarzyna Mielnik. Współorganizatorem koncertu był IPN oraz Stowarzyszenie Katolicka Inicjatywa Kulturalna. Fot. Aleksandra Wierzchowska/IPN

20 grudnia 2021 r. na Zamku Lubomirskich w Rzeszowie odbyła się konferencja prasowa, w której wzięli udział m.in.: wojewoda podkarpacka Ewa Leniart, zastępca prezesa IPN dr hab. Karol Polejowski, zastępca Prokuratora Generalnego i dyrektor Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu prok. Andrzej Pozorski oraz wiceminister sprawiedliwości Marcin Warchoł. Fot. Adam Lewandowski/IPN

21 grudnia 2021 r. w Poznaniu zastępca prezesa IPN dr hab. Krzysztof Szwagrzyk wręczył nagrody honorowe IPN „Świadek Historii” za 2020 i 2021 r. Fot. Bartosz Kochański/IPN

21 grudnia 2021 r. w Wyższym Seminarium Duchownym we Włocławku zaprezentowano biograficzną wystawę elementarną IPN *Stefan Wyszyński*. Stefan Wyszyński ukończył tamtejsze seminarium w 1924 r., a obecnie jest jego patronem. Fot. Wyższe Seminarium Duchowne

27 grudnia 2021 r. na cmentarzu parafii pw. św. Marii Magdaleny i św. Wojciecha w Lisewie Kościelnym staraniem IPN wyremontowano zabytkową mogiłę powstańców wielkopolskich z 1919 r. Fot. Regina Dąbkowska/IPN

www.ipn.gov.pl

ISBN 978-83-8229-446-0